వేమూరీ దుర్గానాగేశ్వర రావు స్మ్రితి గ్రన్థావలి

పురాణ శృంఖలా

బ్రహ్మాణ్డపురాణమ్

శ్రీగణేశాయ నమః
శ్రీసరస్వత్యై నమః
శ్రీరామచన్ద్రాయ నమః

అథ బ్రహ్మాణ్డమహాపురాణం పూర్వభాగప్రారమ్భః ।
నమోనమః క్షయే సృష్టౌ స్థితౌ సత్త్వమయాయ వా ।
నమో రజస్తమఃసత్త్వత్రిరూపాయ స్వయంభువే ॥ ౧,౧.౧ ॥
జితం భగవతా తేన హరిణా లోకధారిణా ।
అజేన విశ్వరూపేణ నిర్గుణేన గుణాత్మనా ॥ ౧,౧.౨ ॥
బ్రహ్మాణం లోకకర్త్తారం సర్వజ్ఞమపరాజితమ్ ।
ప్రభుంభూతభవిష్యస్య సామ్ప్రతస్య చ సత్పతిమ్ ॥ ౧,౧.౩ ॥
జ్ఞానమప్రతిమం తస్య వైరాగ్యం చ జగత్పతేః ।
ఐశ్వర్యం చైవ ధర్మశ్చ సద్భిః సేవ్యం చతుష్టయమ్ ॥ ౧,౧.౪ ॥
ఇమాన్నరస్య వై భావాన్నిత్యం సదసదాత్మకాన్ ।
అవింశకః పునస్తాన్వై క్రియాభావార్థమీశ్వరః ॥ ౧,౧.౫ ॥
లోకకృల్లోకతత్త్వజ్ఞో యోగమాస్థాయ యోగవిత్ ।
అసృజత్సర్వభూతాని స్థావరాణి చరాణి చ ॥ ౧,౧.౬ ॥
తసహం విశ్వకర్మాణం సత్పతిం లోకసాక్షిణమ్ ।
పురాణాఖ్యానజిజ్ఞాసుర్గచ్ఛామి శరణం విభుమ్ ॥ ౧,౧.౭ ॥
పురాణం లోకతత్త్వార్థమఖిలం వేదసంమితమ్ ।
ప్రశశంస స భగవాన్ వసిష్ఠాయ ప్రజాపతిః ॥ ౧,౧.౮ ॥
తత్త్వజ్ఞానామృతం పుణ్యం వసిష్ఠో భగవానృషిః ।
పౌత్రమధ్యాపయామాస శక్తేః పుత్రం పరాశరమ్ ॥ ౧,౧.౯ ॥

పరాశరశ్చ భగవాన్ జాతూకర్ణ్యమృషిం పురా ।
తమధ్యాపితవాన్దివ్యం పురాణం వేదసంమితమ్ ॥ ౧,౧.౧౦ ॥
అధిగమ్య పురాణం తు జాతూకర్ణ్యో విశేషవిత్ ।
ద్వైపాయనాయ ప్రదదౌ పరం బ్రహ్మ సనాతనమ్ ॥ ౧,౧.౧౧ ॥
ద్వైపాయనస్తతః ప్రీతఃశిష్యేభ్యఃప్రదదావశీ ।
లోకతత్త్వవిధానార్థం పఞ్చభ్యః పరమాద్భుతమ్ ॥ ౧,౧.౧౨ ॥
విఖ్యాపనార్థం లోకేషు బహ్వర్థం శ్రుతిసంమతమ్ ।
జైమినిఞ్చ సుమన్తుం చ వైశంపాయనమేవచ ॥ ౧,౧.౧౩ ॥
చతుర్థం పైలవం తేషాం పఞ్చమం లోమహర్షణమ్ ।
సూతమద్భుతవృత్తాన్తం వినీతం ధార్మికం శుచిమ్ ॥ ౧,౧.౧౪ ॥
అధీత్య చ పురాణం చ వినీతో లోమహర్షణః ।
ఋషిణా చ త్వయా పృష్టః కృతప్రజ్ఞః సుధార్మికః ॥ ౧,౧.౧౫ ॥
వసిష్ఠశ్చాపి మునిభిః ప్రణామ్య శిరసా మునీన్ ।
భక్త్యా పరమయా యుక్తః కృత్వా చాపి ప్రదక్షిణమ్ ॥ ౧,౧.౧౬ ॥
అవాప్తవిద్యః సర్తుష్టః కురుక్షేత్రముపాగమత్ ।
సత్రే సవితతే యత్ర యజమానానృషీఞ్శుచీన్ ॥ ౧,౧.౧౭ ॥
వినయేనోపసంగమ్య సత్రిణో రోమహర్షణమ్ ।
విధానతో యథాశాస్త్రం ప్రజ్ఞయాతిజగామ హ ॥ ౧,౧.౧౮ ॥
ఋషయశ్చాపి తే సర్వే తదానీం రోమహర్షణమ్ ।
దృష్ట్వా పరమసంహృష్టాః ప్రీతాః సుమనసస్తథా ॥ ౧,౧.౧౯ ॥
సత్కారైరర్చ్ఛయామాసురర్ఘ్యపాద్యాదిభిస్తతః ।
అభివాద్య మునీన్సర్వాన్ రాజాజ్ఞామభిగమ్య చ ॥ ౧,౧.౨౦ ॥
ఋషిభిస్తైరనుజ్ఞాతః పృష్టః సర్వమనామయమ్ ।
అభిగమ్య మునీన్సర్వాంస్తేజో బ్రహ్మ సనాతనమ్ ।

సదస్యానుమతే రమ్యే స్వాస్తీర్ణే సముపావిశత్ ॥ ౧,౧.౨౧ ॥

ఉపవిష్టే తదా తస్మిన్మునయః శంసితవ్రతాః ।

ముదాన్వితా యథాన్యాయం వినయస్థాః సమాహితాః ॥ ౧,౧.౨౨ ॥

సర్వే తే ఋషయశ్చైనం పరివార్య మహావ్రతమ్ ।

పరమప్రీతిసంయుక్తా ఇత్యూచుః సూతనన్దనమ్ ॥ ౧,౧.౨3 ॥

స్వాగతం తే మహాభాగ దిష్ట్యా చ త్వాంనిరామయమ్ ।

పశ్యామ ధీమన్నత్రస్థాః సువ్రతం మునిసత్తమమ్ ॥ ౧,౧.౨౪ ॥

అశూన్యా మే రసాద్యైవ భవతః పుణ్యకర్మణః ।

భవాంస్తస్య మునేః సూత వ్యాసస్యాపి మహాత్మనః ॥ ౧,౧.౨౫ ॥

అనుగ్రాహ్యః సదా ధీమాత్ర్శిష్యః శిష్యగుణాన్వితః ।

కృతబుద్ధిశ్చ తే తత్త్వమనుగ్రాహ్యతయా ప్రభో ॥ ౧,౧.౨౬ ॥

అవాప్య విపులం జ్ఞానం సర్వతశ్ఛిన్నసంశయః ।

పృచ్ఛతాం నః సదా ప్రాజ్ఞ సర్వమాఖ్యాతుమర్హసి ॥ ౧,౧.౨౭ ॥

తదిచ్ఛామః కథాం దివ్యాం పౌరాణీం శ్రుతిసంమితామ్ ।

శ్రోతుం ధర్మార్థయుక్తాం తు ఏతద్వ్యాసాచ్ఛ్రుతం త్వయా ॥ ౧,౧.౨౮ ॥

ఏవముక్తస్తదా సూతస్త్వృషిభిర్వినయాన్వితః ।

ఉవాచ పరమప్రాజ్ఞో వినీతోత్తర ముత్తమమ్ ॥ ౧,౧.౨౯ ॥

ఋషేః శుశ్రూషణం యచ్చ తస్మాత్ప్రజ్ఞా చ యా మమ ।

యస్మాచ్ఛుశూషణార్థం చ తత్సత్యమితి నిశ్చయః ॥ ౧,౧.3౦ ॥

ఏవం గతేర్ఽథే యచ్ఛక్యం మయా వక్తుం ద్విజోత్తమాః ।

జిజ్ఞాసా యత్ర యుష్మాకం తదాజ్ఞాతుమిహార్హథ ॥ ౧,౧.3౧ ॥

ఏతచ్ఛ్రుత్వా తు మునయో మధురం తస్య భాషితమ్ ।

ప్రత్యూచుస్తే పునః సూతం బాష్పపర్యాకులేక్షణమ్ ॥ ౧,౧.3౨ ॥

భవాన్ విశేషకుశలో వ్యాసం సాక్షాత్తు దృష్టవాన్ ।

తస్మాత్త్వం సంభవం కృత్స్నం లోకస్యేమం విదర్శయ ॥ ౧,౧.౩౩ ॥
యస్య యస్యాన్వయే యే యే తాంస్తానిచ్ఛామ వేదితుమ్ ।
తేషాం పూర్వవిసృష్టిం చ విచిత్రాం త్వం ప్రజాపతేః ।
సత్కృత్య పరిపృష్టః స మహాత్మా రోమహర్షణః ॥ ౧,౧.౩౪ ॥
విస్తరేణానుపూర్వ్యా చ కథయామాస సత్తమః ।
సూత ఉవాచ
యో మే ద్వైపాయనప్రీతః కథాం వై ద్విజసత్తమాః ॥ ౧,౧.౩౫ ॥
పుణ్యామాఖ్యాతవాన్విప్రాస్తాం వై వక్ష్యామ్యనుక్రమాత్ ।
పురాణం సంప్రవక్ష్యామి యదుక్తం మాతరిశ్వనా ॥ ౧,౧.౩౬ ॥
పృష్టేన మునిభిః పూర్వం నైమిషీయైర్మహాత్మభిః ।
సర్గశ్చ ప్రతిసర్గశ్చ వంశో మన్వన్తరాణి చ ॥ ౧,౧.౩౭ ॥
వంశ్యానుచరితం చైవ పురాణం పఞ్చలక్షణమ్ ।
ప్రక్రియా ప్రథమః పాదః కథాయాం స్యాత్పరిగ్రహః ॥ ౧,౧.౩౮ ॥
అనుషఙ్గ ఉత్పోద్ఘాత ఉపసంహార ఏవ చ ।
ఏవం పాదాస్తు చత్వారః సమాసాత్కీర్తితా మయా ॥ ౧,౧.౩౯ ॥
వక్ష్యామి తాన్పురస్తాత్తు విస్తరేణ యథాక్రమమ్ ।
ప్రథమం సర్వశాస్త్రాణాం పురాణం బ్రహ్మణా శ్రుతమ్ ॥ ౧,౧.౪౦ ॥
అనన్తరం చ వక్త్రేభ్యో వేదాస్తస్య వినిఃసృతాః ।
అఙ్గాని ధర్మశాస్త్రం చ వ్రతాని నియమాస్తథా ॥ ౧,౧.౪౧ ॥
అవ్యక్తం కారణం యత్తన్నిత్యం సదసదాత్మకమ్ ।
మహదాదివిశేషాన్తం సృజామీతి వినిశ్చయః ॥ ౧,౧.౪౨ ॥
అణ్డం హిరణ్మయం చైవ బ్రహ్మణఃసూతిరుత్తమా ।
అడస్యావరణం వార్ధిరపామపి చ తేజసా ॥ ౧,౧.౪౩ ॥
వాయునా తస్య వాయోశ్చ ఖేన భూతాదినా తతః ।

భూతాదిర్మహతా చైవ అవ్యక్తేనావృతో మహాన్ ॥ ౧,౧.౪౪ ॥
అన్తర్వర్తి చ భూతానామణ్డమేవోపవర్ణితమ్ ।
నదీనాం పర్వతానాం చ ప్రాదుర్భావోఽత్ర పఠ్యతే ॥ ౧,౧.౪౫ ॥
మన్వన్తరాణాం సర్వేషాం కల్పానాం చైవ వర్ణనమ్ ।
కీర్త్తనం బ్రహ్మవృక్షస్య బ్రహ్మజన్మ ప్రకీర్త్యతే ॥ ౧,౧.౪౬ ॥
అతః పరం బ్రహ్మణశ్చ ప్రజాసర్గోపవర్ణనమ్ ।
అవస్థాశ్చాత్ర కీర్త్యన్తే బ్రహ్మణోఽవ్యక్తజన్మనః ॥ ౧,౧.౪౭ ॥
కల్పానాం సంభవశ్చైవ జగతః స్థాపనం తథా ।
శయనం చ హరేరప్సు పృథివ్యుద్ధరణం తథా ॥ ౧,౧.౪౮ ॥
సవిశేషః పురాదీనాం వర్ణాశ్రమవిభాజనమ్ ।
ఋక్షాణాం గ్రహసంస్థానాం సిద్ధానాం చ నివేశనమ్ ॥ ౧,౧.౪౯ ॥
యోజనానాం యథా చవ సంచరో బహువిస్తరః ।
స్వర్గస్థానవిభాగశ్చ సర్త్యానాం శుభచారిణామ్ ॥ ౧,౧.౫౦ ॥
వృక్షాణామౌషధీనాం చ వీరుధాం చ ప్రకీర్త్తనమ్ ।
దేవతానామృషీణాం చ ద్వే సృతీ పరికీర్తితే ॥ ౧,౧.౫౧ ॥
ఆమ్రాదీనాం తరూణాం చ సర్జనం వ్యఞ్జనం తథా ।
పశూనాం పురుషాణాం చ సంభవః పరికీర్త్తితః ॥ ౧,౧.౫౨ ॥
తథా నిర్వచనం ప్రోక్తం కల్పస్య చ పరిగ్రహః ।
నవ సర్గాః పునః ప్రోక్తా బ్రహ్మణో బుద్ధిపూర్వకాః ॥ ౧,౧.౫౩ ॥
త్రయో యే బుద్ధిపూర్వాస్తు తథా యల్లోకకల్పనమ్ ।
బ్రహ్మణోఽవయవేభ్యశ్చ ధర్మాదీనాం సముద్భవః ॥ ౧,౧.౫౪ ॥
యే ద్వాదశ ప్రసూయన్తే ప్రజాకల్పే పునః పునః ।
కల్పయోరన్తరే ప్రోక్తం ప్రతిసంధిశ్చ యస్తయోః ॥ ౧,౧.౫౫ ॥
తమోమాత్రా వృతత్వాత్తు బ్రహ్మణోఽధర్మసంభవః ।

సత్త్వోద్రిక్తాచ్చ దేహాచ్చ పురుషస్య చ సంభవః ॥ ౧,౧.౫౬ ॥
తత్రైవ శతరూపాయాం తయోః పుత్రాస్తతః పరమ్ ।
ప్రియవ్రతోత్తానపాదౌ ప్రసూత్యాకృతయః శుభాః ॥ ౧,౧.౫౭ ॥
కీర్త్యన్తే ధూతపాప్మానస్త్రైలోక్యే యే ప్రతిష్ఠితాః ।
రుచేః ప్రజాపతేశ్చోర్ధ్వమాకూత్యాం మిథునోద్భవః ॥ ౧,౧.౫౮ ॥
ప్రసూత్యమపి దక్షస్య కన్యానాముద్భవః శుభః ।
దాక్షాయణీషు చాప్యూర్ధ్వం శబ్దాద్యాసు మహాత్మనః ॥ ౧,౧.౫౯ ॥
ధర్మస్య కీర్త్యతే సర్గః సాత్త్వికస్తు సుఖోదయః ।
తథాధర్మస్య హింసాయాం తమసోఽశుభలక్షణః ॥ ౧,౧.౬౦ ॥
భృగ్వాదీనామృషీణాం చ ప్రజాసర్గోపవర్ణనమ్ ।
బ్రహ్మర్షేశ్చ వసిష్ఠస్య యత్ర గోత్రానుకీర్త్తనమ్ ॥ ౧,౧.౬౧ ॥
అగ్నేః ప్రజాయాః సంభూతిః స్వాహాయాం యత్ర కీర్త్యతే ।
పితౄణాం ద్విప్రకారాణాం స్వధాయాం తదనన్తరమ్ ॥ ౧,౧.౬౨ ॥
పితృవంశప్రసంగేన కీర్త్యతే చ మహేశ్వరాత్ ।
దక్షస్య శాపః సత్యాశ్చ భృగ్వాదీనాం చ ధీమతామ్ ॥ ౧,౧.౬౩ ॥
ప్రతిశాపశ్చ దక్షస్య రుద్రాదద్భుతకర్మణః ।
ప్రతిషేధశ్చ వైరస్య కీర్త్యతే దోషదర్శనాత్ ॥ ౧,౧.౬౪ ॥
మన్వన్తరప్రసంగేన కాలాఖ్యానం చ కీర్త్యతే ।
ప్రజాపతేః కర్ద్దమస్య కన్యాయాః శుభలక్షణమ్ ॥ ౧,౧.౬౫ ॥
ప్రియవ్రతస్య పుత్రాణాం కీర్త్యతే యత్ర విస్తరః ।
తేషాం నియోగో ద్వీపేషు దేశేషు చ పృథక్పృథక్ ॥ ౧,౧.౬౬ ॥
స్వాయంభువస్య సర్గస్య తతశ్చాప్యనుకీర్త్తనమ్ ।
వర్షాణాం చ నదీనాం చ తద్భేదానాం చ సర్వశః ॥ ౧,౧.౬౭ ॥
ద్వీపభేదసహస్రాణా మన్తర్భావశ్చ సప్తసు ।

విస్తరాన్మణ్డలం చైవ జంబూద్వీపసముద్రయోః ॥ ౧,౧.౬౮ ॥
ప్రమాణం యోజనాగ్రేణ కీర్త్యన్తే పర్వతైః సహ ।
హిమవాన్హేమకూటశ్చ నిషధో మేరురేవ చ ।
నీలః శ్వేతశ్చ శృఙ్గీ చ కీర్త్యన్తే సప్త పర్వతాః ॥ ౧,౧.౬౯ ॥
తేషామన్తరవిష్కంభా ఉచ్ఛ్రాయాయామవిస్తరాః ॥ ౧,౧.౭౦ ॥
కీర్త్యన్తే యోజనాగ్రేణ యే చ తత్ర నివాసినః ।
భారతాదీని వర్షాణి నదీభిః పర్వతైస్తథా ॥ ౧,౧.౭౧ ॥
భూతైశ్చోపనివిష్టాని గతిమద్భిర్ధ్రువై స్తథా ।
జంబూద్వీపాదయో ద్వీపాః సముద్రైః సప్తభిర్వృతాః ॥ ౧,౧.౭౨ ॥
తతః స్వర్ణమయీ భూమిర్లోకాలోకశ్చ కీర్త్యతే ।
సప్రమాణా ఇమే లోకాః సప్తద్వీపా చ మేదినీ ॥ ౧,౧.౭౩ ॥
రూపాదయః ప్రకీర్త్యన్తే కరణాత్ప్రాకృతైః సహ ।
సర్వం చైతత్ప్రధానస్య పరిణామైకదేశికమ్ ॥ ౧,౧.౭౪ ॥
పర్యాయపరిమాణం చ సంక్షేపేణాత్ర కీర్త్యతే ।
సూర్యాచన్ద్రమసోశ్చైవ పృథివ్యాశ్చాప్యశేషతః ॥ ౧,౧.౭౫ ॥
ప్రమాణం యోజనాగ్రేణ సాంప్రతైరభిమానిభిః ।
మహేన్ద్రాద్యాః శుభాః పుణ్యా మానసోత్తరమూర్ధని ॥ ౧,౧.౭౬ ॥
అత ఊర్ధ్వగతిశ్చోక్తా సూర్యస్యాలాతచక్రవత్ ।
నాగవీథ్యక్షవీథ్యోశ్చ లక్షణం చ ప్రకీర్త్యతే ॥ ౧,౧.౭౭ ॥
కోష్ఠయోర్లేఖయోశ్చైవ మణ్డలానాం చ యోజనైః ।
లోకాలోకస్య సన్ధ్యాయా అహ్నో విషువతస్తథా ॥ ౧,౧.౭౮ ॥
లోకపాలాః స్థితాశ్చోర్ధ్వం కీర్త్యన్తే తే చతుర్దిశమ్ ।
పితౄణాం దేవతానాం చ పన్థానౌ దక్షిణోత్తరౌ ॥ ౧,౧.౭౯ ॥
గృహిణాం న్యాసినాం చోక్తో రజఃసత్త్వసమాశ్రయః ।

కీర్త్యతే చ పదం విష్ణోర్ధర్మాద్యా యత్ర చ స్థితాః ॥ ౧,౧.౮౦ ॥
సూర్యాచన్ద్రమసోశ్చారో గ్రహాణాం జ్యోతిషాం తథా ।
కీర్త్యతే ధృతసామర్థ్యాత్ప్రజానాం చ శుభాశుభమ్ ॥ ౧,౧.౮౧ ॥
బ్రహ్మణా నిర్మితః సౌరః సాదనార్థం చ స స్వయమ్ ।
కీర్త్యతే భగవాన్యేన ప్రసర్పతి దివః క్షయమ్ ॥ ౧,౧.౮౨ ॥
స రథోఽధిష్ఠితో దేవైరాదిత్యై ఋషిభిస్తథా ।
గన్ధర్వైరప్సరోభిశ్చ గ్రామణీసర్పరాక్షసైః ॥ ౧,౧.౮౩ ॥
అపాం సారమయాత్స్యన్దాత్కథ్యతే చ రసస్తథా ।
వృద్ధిక్షయౌ చ సోమస్య కీర్త్యేతే సోమకారితౌ ॥ ౧,౧.౮౪ ॥
సూర్యాదీనాం స్యన్దనానాం ధ్రువాదేవ ప్రవర్త్తనమ్ ।
కీర్త్యతే శిశుమారస్య యస్య పుచ్ఛే ధ్రువః స్థితః ॥ ౧,౧.౮౫ ॥
తారారూపాణి సర్వాణి నక్షత్రాణి గ్రహైః సహ ।
నివాసా యత్ర కీర్త్యన్తే దేవానాం పుణ్యకర్మణామ్ ॥ ౧,౧.౮౬ ॥
సూర్యరశ్మిసహస్రం చ వర్షశీతోష్ణవిశ్రవః ।
ప్రవిభాగశ్చరశ్మీనాం నామతః కర్మతీర్థతః ॥ ౧,౧.౮౭ ॥
పరిమాణం గతిశ్చోక్తా గ్రహాణాం సూర్యసంశ్రయాత్ ।
వేశ్యారూపాత్ప్రధానస్య పరిమాణో మహోద్భవః ॥ ౧,౧.౮౮ ॥
పురూరవస ఐలస్య మాహాత్మ్యస్యానుకీర్త్తనమ్ ।
పితౄణాం ద్విప్రకారాణాం మాహాత్మ్యం వా మృతస్య చ ॥ ౧,౧.౮౯ ॥
తతః పర్వాణి కీర్త్యన్తే పర్వణాం చైవ సంధయః ।
స్వర్గలోకగతానాఞ్చ ప్రాప్తానాఞ్చాప్యధోగతిమ్ ॥ ౧,౧.౯౦ ॥
పితౄణాం ద్విప్రకారాణాం శ్రాద్ధేనానుగ్రహో మహాన్ ।
యుగసంఖ్యాప్రమాణం చ కీర్త్యతే చ కృతం యుగమ్ ॥ ౧,౧.౯౧ ॥
త్రేతాయుగే చాపకర్షాద్వార్త్తాయాః సంప్రవర్త్తనమ్ ।

వర్ణానామాశ్రమాణాం చ సంస్థితిర్ధర్మతస్తథా ॥ ౧,౧.౯౨ ॥

వజ్రప్రవర్త్తనం చైవ సంవాదో యత్ర కీర్త్యతే ।

ఋషీణాం వసునా సార్ద్ధం వసోశ్చాధః పునర్గతిః ।

శబ్దత్వం చ ప్రధానాత్తు స్వాయమ్భువమృతే మనుమ్ ॥ ౧,౧.౯౩ ॥

ప్రశంసా తపసశ్చోక్తా యుగావస్థాశ్చ కృత్స్నశః ।

ద్వాపరస్య కలేశ్చాపి సంక్షేపేణ ప్రకీర్త్తనమ్ ॥ ౧,౧.౯౪ ॥

మన్వన్తరం చ సంఖ్యా చ మానుషేణ ప్రకీర్త్తితా ।

మన్వన్తరాణాం సర్వేషామేతదేవ చ లక్షణమ్ ॥ ౧,౧.౯౫ ॥

అతీతానాగతానాం చ వర్త్తమానం చ కీర్త్యతే ।

తథా మన్వన్తరాణాం చ ప్రతిసంధానలక్షణమ్ ॥ ౧,౧.౯౬ ॥

అతీతానా గతానాం చ ప్రోక్తం స్వాయమ్భువే తతః ।

ఋషీణాం చ గతిః ప్రోక్తా కాలజ్ఞానగతిస్తథా ॥ ౧,౧.౯౭ ॥

దుర్గసంఖ్యాప్రమాణం చ యుగవార్తా ప్రవర్త్తనమ్ ।

త్రేతాయాం చక్రవర్తీనాం లక్షణం జన్మ చైవ హి ॥ ౧,౧.౯౮ ॥

ప్రమతేశ్చ తథా జన్మ అథో కలియుగస్య వై ।

అఙ్గులైర్హ్రాసనం చైవ భూతానాం యచ్చ చోచ్యతే ॥ ౧,౧.౯౯ ॥

శాశానాం పరిసంఖ్యానం శిష్యప్రాధాన్యమేవ చ ।

వాక్యం సప్తవిధం చైవ ఋషిగోత్రానుకీర్తనమ్ ॥ ౧,౧.౧౦౦ ॥

లక్షణం సూతపుత్రాణాం బ్రహ్మణాస్య చ కృత్స్నశః ।

దేదానాం వ్యసనం చైవ వేదవ్యాసైర్మహాత్మభిః ॥ ౧,౧.౧౦౧ ॥

మన్వన్తరేషు దేవానాం ప్రజేశానాం చ కీర్త్తనమ్ ।

మన్వన్తరక్రమశ్చైవ కాలజ్ఞానం చ కీర్త్యతే ॥ ౧,౧.౧౦౨ ॥

దక్షస్య చాపి దౌహిత్రాః ప్రియాయా దుహితుః శుభాః ।

బ్రహ్మాదిభిస్తేజనితా దక్షేణైవ చ ధీమతా ॥ ౧,౧.౧౦౩ ॥

సావర్ణాశ్చాత్ర కీర్త్యన్తే మనవో మేరుమాశ్రితాః ।
ధ్రువస్యోత్తానపాదస్య ప్రజాసర్గోపవర్ణనమ్ ॥ ౧,౧.౧౦౪ ॥
చాక్షుషస్య మనోః సర్గః ప్రజానాం వీర్యవర్మనమ్ ।
ప్రభుణా చైవ వైన్యేన భూమిదోహప్రవర్తతా ॥ ౧,౧.౧౦౫ ॥
పాత్రాణాం పయసాం చైవ వత్సానాం చ విశేషణమ్ ।
బ్రహ్మాదిభిః పూర్వమేవ దుగ్ధా చైయం వసుంధరా ॥ ౧,౧.౧౦౬ ॥
దశభ్యశ్చం ప్రచేతోభ్యో మారిషాయాం ప్రజాపతేః ।
దక్షస్య కీర్త్యత జన్మ సమస్యాంశేన ధీమతః ॥ ౧,౧.౧౦౭ ॥
భూతభవ్యభవేశత్వం మహేన్ద్రాణాం చ కీర్త్యతే ।
మన్వాదికా భవిష్యన్తి ఆఖ్యానైబర్హుభిర్వృతాః ॥ ౧,౧.౧౦౮ ॥
వైవస్వతస్య చ మనోః కీర్త్యతే సర్గవిస్తరః ।
బ్రహ్మాదికోశ ఉత్పత్తిర్భృగ్వదీనాం చ కీర్త్యతే ॥ ౧,౧.౧౦౯ ॥
వినిష్కృష్య ప్రజాసర్గే చాక్షుషస్య మనోఃశుభే ।
దక్షస్య కీర్త్యతే సర్గో ధ్యానాద్వైవస్వతాన్తరే ॥ ౧,౧.౧౧౦ ॥
నారదః కృతసంవాదో దక్షపుత్రాన్మహాబలాన్ ।
నాశయామాస శాపాయ మానసో బ్రహ్మణః సుతః ॥ ౧,౧.౧౧౧ ॥
తతో దక్షోఽసృజత్కన్యా వైరిణా నామ విశ్రుతాః ।
మరుత్ప్రవాహే మరుతో దిత్యాం దేవ్యాం చ సంభవః ॥ ౧,౧.౧౧౨ ॥
కీర్త్యతే మరుతాం చాత్రగణాస్తే సప్తసప్తకాః ।
దేవత్వమిన్ద్రవాసేన వాయుస్కన్ధేషు చాశ్రమః ॥ ౧,౧.౧౧౩ ॥
దైత్యానాం దానవానాం చ యక్షగన్ధర్వరక్షసామ్ ।
సర్వభూతపిశాచానాం యక్షణాం పక్షివీరుధామ్ ॥ ౧,౧.౧౧౪ ॥
ఉత్పత్తయశ్చాప్సరసాం కీర్త్యన్తే బహువిస్తరాత్ ।
మార్తణ్డమణ్డలం కృత్స్నం జన్మైరావతహస్తినః ॥ ౧,౧.౧౧౫ ॥

వైనతేయసముత్పత్తిస్తథా రాజ్యాభిషేచనమ్ ।
భృగూణాం విస్తరశ్చోక్తస్తథా చాఙ్గిరసామపి ॥ ౧,౧.౧౧౬ ॥
కశ్యపస్య పులస్త్యస్య తథైవాత్రేర్మహాత్మనః ।
పరాశరస్య చ మునేః ప్రజానాం యత్ర విస్తరః ॥ ౧,౧.౧౧౭ ॥
తిస్రః కన్యాః సుకీర్త్యన్తే యాసు లోకాః ప్రతిష్ఠితాః ।
ఇచ్ఛాయా విస్తరశ్చోక్త ఆదిత్యస్య తతః పరమ్ ॥ ౧,౧.౧౧౮ ॥
కిఙ్కువిచ్చరితం ప్రోక్తం ధ్రువస్యైవ నిబర్హణమ్ ।
బృహద్బలానాం సంక్షేపాదిక్ష్వాక్వాద్యాః ప్రకీర్తితాః ॥ ౧,౧.౧౧౯ ॥
నిశ్యాదీనాం క్షితీశానాం పలాణ్డు హరణాదిభిః ।
కీర్త్యతే విస్తరాత్సర్గే యయాతేరపి భూపతేః ॥ ౧,౧.౧౨౦ ॥
యదువంశసముద్దేశో హైహయస్య చ విస్తరః ।
క్రోధాదనన్తరం చోక్తస్తథా వంశస్య విస్తరః ॥ ౧,౧.౧౨౧ ॥
జ్యామఘస్య చ మాహాత్మ్యం ప్రజాసర్గశ్చ కీర్త్యతే ।
దేవావృధస్యాన్ధకస్య ధృష్టేశ్చాపి మహాత్మనః ॥ ౧,౧.౧౨౨ ॥
అనిమిత్రాన్వయశ్చైవ విశోర్మిథ్యాభిశంసనమ్ ।
విశోధమనుసంప్రాప్తిర్మణిరత్నస్య ధీమతః ॥ ౧,౧.౧౨౩ ॥
సత్రాజితః ప్రజాసర్గే రాజర్షేర్దేవమీఢుషః ।
శూరస్య జన్మ చాప్యుక్తం చరితం చ మహాత్మనః ॥ ౧,౧.౧౨౪ ॥
కంసస్యాపి చ దౌరాత్మ్యమేకీవంశ్యాత్సముద్భవః ।
వాసుదేవస్య దేవ క్యాం విష్ణోరమితతేజసః ॥ ౧,౧.౧౨౫ ॥
అనన్తరమృషేః సర్గః ప్రజాసర్గోపవర్ణనమ్ ।
దేవాసురే సముత్పన్నే విష్ణునా స్త్రీవధే కృతే ॥ ౧,౧.౧౨౬ ॥
సంరక్షతా శక్రవధం శాపః ప్రాప్తః పురా భృగోః ।
భృగుశ్చోత్థాపయామాస దివ్యాం శుక్రస్య మాతరమ్ ॥ ౧,౧.౧౨౭ ॥

దేవానాం చ ఋషీణాం చ సంక్రమా ద్వాదశాత్ధృతాః ।
నారసిహప్రభృతయః కీర్త్యన్తే పాపనాశనాః ॥ ౧,౧.౧౨౮ ॥
శుకేణారాధనం స్థాణోర్ఘోరేణ తపసా తథా ।
వరప్రదాన కృత్తేన యత్ర శర్వస్తవః కృతః ॥ ౧,౧.౧౨౯ ॥
అనన్తరం చ నిర్దిష్టం దేవాసురవిచేష్టితమ్ ।
జయన్త్యా సహ శక్రేణ యత్ర శుకో మహాత్మని ॥ ౧,౧.౧౩౦ ॥
అసురాన్మోహయామాస శక్రరూపేణ బుద్ధిమాన్ ।
బృహస్పతిశ్చ తం శుకం శశాప స మహాద్యుతిః ॥ ౧,౧.౧౩౧ ॥
ఉక్త చ విష్ణోర్మాహాత్మ్యం విష్ణోర్జన్మని శబ్ద్యతే ।
తుర్వసుశ్చాత్ర దౌహిత్రో యవీయాన్యో యదోరభూత్ ॥ ౧,౧.౧౩౨ ॥
అనుర్ద్రుహ్యాదయః సర్వే తథా తత్తనయా నృపాః ।
అనువంశ్యామహాత్మానస్తేషాం పార్థివసత్తమాః ॥ ౧,౧.౧౩౩ ॥
కీర్త్యన్తే యత్ర కార్త్స్న్యేన భూరిద్రవిణతేజసః ।
ఆతిథ్యస్య తు విప్రర్షేః సప్తధా ధర్మసంశ్రయాత్ ॥ ౧,౧.౧౩౪ ॥
బార్హస్పత్యం సూరిభిశ్చ యత్ర శాపముపావృతమ్ ।
హరవంశయశఃస్పర్శః శన్తనోర్వీర్యశబ్దనమ్ ॥ ౧,౧.౧౩౫ ॥
భవిష్యతాం తథా రాజ్ఞాముపసంహారశబ్దనమ్ ।
అనాగతానాంసంఘానాం ప్రభూణాం చోపవర్ణనమ్ ॥ ౧,౧.౧౩౬ ॥
భౌత్యస్యాన్తే కలియుగే క్షీణే సంహారవర్ణనమ్ ।
నైమిత్తికాః ప్రాకృతికా యత్రైవాత్యన్తికాః స్మృతాః ॥ ౧,౧.౧౩౭ ॥
వివిధః సర్వభూతానాం కీర్త్యతే ప్రతిసంచరః ।
అనాదృష్టిర్భాస్కరస్య ఘోరః సంవర్త్తకానలః ॥ ౧,౧.౧౩౮ ॥
సాంఖ్యే లక్షణముద్దిష్టం తతో బ్రహ్మ విశేషతః ।
భువాదీనాం చ లోకానాం సప్తానాం చోపవర్ణనమ్ ॥ ౧,౧.౧౩౯ ॥

అపరార్ద్ధాపరైశ్చైవ లక్షణం పరికీర్త్యతే ।
బ్రహ్మణో యోజనాగ్రేణ పరిమాణవినిర్ణయః ॥ ౧,౧.౧౪౦ ॥
కీర్త్యన్తే చాత్ర నిరయాః పాపానాం రౌరవాదయః ।
సర్వేషాం చైవ సత్త్వానాం పరిణామవినిర్ణయః ॥ ౧,౧.౧౪౧ ॥
బ్రహ్మణః ప్రతిసంసర్గాత్సర్వ సంసారవర్ణనమ్ ।
గతిరూర్ద్ధమధశ్చోక్తా ధర్మాధర్మసమాశ్రయా ॥ ౧,౧.౧౪౨ ॥
కల్పే కల్పే చ భూతానాం మహతామపి సంక్షయమ్ ।
అసంఖ్యయా చ దుఃఖాని బ్రహ్మణశ్చాప్యనిత్యతా ॥ ౧,౧.౧౪౩ ॥
దౌరాత్మ్యం చైవ భోగానాం సంహారస్య చ కష్టతా ।
దుర్లభత్వం చ మోక్షస్య వైరాగ్యాద్దోషదర్శనాత్ ॥ ౧,౧.౧౪౪ ॥
వ్యక్తావ్యక్తం పరిత్యజ్య సత్త్వం బ్రహ్మణి సంస్థితమ్ ।
నానాత్వదర్శనాచ్ఛుద్ధస్తవస్తత్ర నివర్త్తతే ॥ ౧,౧.౧౪౫ ॥
తతస్తాపత్రయాదీప్తో రూపార్థోహి నిరఞ్జనః ।
ఆనన్దం బ్రహ్మణః ప్రాప్య న బిభేతి కుతశ్చన ॥ ౧,౧.౧౪౬ ॥
కీర్త్యతే చ పునః సర్గో బ్రహ్మణోఽన్యస్య పూర్వవత్ ।
కీర్త్యతే జగతశ్చాత్ర సర్గప్రలయవిక్రియాః ॥ ౧,౧.౧౪౭ ॥
ప్రవృత్తయశ్చ భూతానాం ప్రసుతానాం ఫలాని చ ।
కీర్త్యతే ఋషివర్గస్య సర్గః పాపప్రణాశనః ॥ ౧,౧.౧౪౮ ॥
ప్రాదుర్భావో వసిష్ఠస్య శక్తేర్జన్మ తథైవ చ ।
సౌదాసాన్నిగ్రహశ్చాస్య విశ్వామిత్రకృతేన తు ॥ ౧,౧.౧౪౯ ॥
పరాశరస్య చోత్పత్తిరదృశ్యన్త్యాం తథా విభోః ।
సంజజ్ఞే పితృకన్యాయాం వ్యాసశ్చాపి మహామునిః ॥ ౧,౧.౧౫౦ ॥
శుకస్య చ తథా జన్మ సహ పుత్రస్య ధీమతః ।
పరాశరస్య ప్రద్వేషో విశ్వామిత్ర ఋషిం ప్రతి ॥ ౧,౧.౧౫౧ ॥

వసిష్ఠసంభృతిశ్చాగ్నేర్విశ్వామిత్రజిఘాంసయా ।
దేవేన విధినా విప్ర విశ్వామిత్రహితైషిణా ॥ ౧,౧.౧౫౨ ॥
సంతానహేతోర్విభునా గీర్వాణస్కన్దేన ధీమతా ।
ఏకం వేదం చతుష్పాదం చతుర్ధా పునరీశ్వరః ॥ ౧,౧.౧౫౩ ॥
తథా బిభేద భాగవాన్ వ్యాసః శార్వాదనుగ్రహాత్ ।
తస్య శిష్యప్రశిష్యైశ్చ శాఖా వేదాయుతాః కృతాః ॥ ౧,౧.౧౫౪ ॥
ప్రయోగే ప్రహ్వలా నైవ యథా దృష్టః స్వయంభువా ।
పృష్ట వన్తో విశిష్టాస్తే మునయో ధర్మకాఙ్క్షిణః ॥ ౧,౧.౧౫౫ ॥
దేశం పుణ్యమభీప్సతో విభునా తద్ధితైషిణా ।
సునాభం దివ్యరూపాభం సప్తాఙ్గం శుభశంసనమ్ ॥ ౧,౧.౧౫౬ ॥
అనౌపమ్యమిదం చక్రం వర్త్తమానమతన్ద్రితాః ।
పృష్ఠతో యాత నియతాస్తతః ప్రాప్స్యథ పాటితమ్ ॥ ౧,౧.౧౫౭ ॥
గచ్ఛతస్తస్య చక్రస్య యత్ర నేమిర్విశీర్యతే ।
పుణ్యః స దేశో మన్తవ్యః ప్రత్యువాచ తదా ప్రభుః ॥ ౧,౧.౧౫౮ ॥
ఉక్త్వా చైవమృషీన్సర్వానదృశ్యత్వముపాగమత్ ।
గఙ్గా గర్భ యవాహారా నైమిషేయాస్తథైవ చ ॥ ౧,౧.౧౫౯ ॥
ఈజిరే చైవ సత్రేణ మునయో నైమిషే తదా ॥ ౧,౧.౧౬౦ ॥
మృతేశరద్వతితథా తస్య చోత్థాపనఙ్కృతమ్ ।
ఋషయో నైమిషేయాశ్చ దయయా పరయా యుతాః ॥ ౧,౧.౧౬౧ ॥
నిఃసీమాం గామిమాం కృత్వా కృషణం రాజానమాహరత్ ।
ప్రీతిం చైవ కృతాతిథ్యం రాజానం విధివత్తదా ॥ ౧,౧.౧౬౨ ॥
అన్తః సర్గగతః క్రూరః స్వర్భానురసురో హరన్ ।
ద్రుతే రాజని రాజాను మద్రతే మునయస్తతః ॥ ౧,౧.౧౬౩ ॥
గన్ధర్వరక్షితం దృష్ట్వా కలాపగ్రామకేతనమ్ ।

సన్నిపాతః పునస్తస్య తథా యజ్ఞే మహర్షిభిః ॥ ౧,౧.౧౬౪ ॥

దృష్ట్వా హిరణ్మయం సర్వం వివాదస్తస్య త్వైరభూత్ ।

తదా వై నైమిషేయానాం సత్రే ద్వాదశవార్షికే ॥ ౧,౧.౧౬౫ ॥

తథా వివదమానైశ్చ యదుః సంస్థాపితశ్చ తైః ।

జనయిత్వా త్వరణ్యం వై యదుపుత్రమథాయుతమ్ ॥ ౧,౧.౧౬౬ ॥

సమాపయిత్వా తత్సత్రం వాయుం తే పర్యుపాసత ।

ఇతి కృత్యసముద్దేశః పురాణాంశోపవర్ణితః ॥ ౧,౧.౧౬౭ ॥

అనేనానుక్రమేణైవ పురాణం సంప్రకాశతే ।

సుఖమర్థః సమాసేన మహానప్యుపలక్ష్యతే ॥ ౧,౧.౧౬౮ ॥

తస్మాత్సమాసముద్దిశ్య వక్ష్యామి తవ విస్తరమ్ ।

పాదమాద్యమిదం సమ్యగ్యోఽధీతే విజితేంద్రియః ॥ ౧,౧.౧౬౯ ॥

తేనాధీతం పురాణం స్యాత్సర్వం నాస్త్యత్రసంశయః ।

యో విద్యాచ్చతురో వేదాన్ సాంగోపనిషదాన్ ద్విజాః ॥ ౧,౧.౧౭౦ ॥

ఇతిహాసపురాణాభ్యాం వేదం సముపబృంహయేత్ ।

బిభేత్యల్పశ్రుతాద్వేదో మామయం ప్రహరిష్యతి ॥ ౧,౧.౧౭౧ ॥

అభ్యసన్నిమమధ్యాయం సాక్షాత్ప్రోక్తం స్వయంభువా ।

నాపదం ప్రాప్య ముహ్యేత యథేష్టాం ప్రాప్నుయాద్గతిమ్ ॥ ౧,౧.౧౭౨ ॥

యస్మాత్పురా హ్యభూచ్చైతత్పురాణం తేన తత్స్మృతమ్ ।

నిరుక్తమస్య యో వేద సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే ॥ ౧,౧.౧౭౩ ॥

అతశ్చ సంక్షేపమిమం శృణుధ్వం నారాయణః సర్వమిదం పురాణమ్ ।

సంసర్గకాలేఽపి కరోతి మర్గ సంహార కాలే చ న వాస్తి భూయః ॥ ౧,౧.౧౭౪ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వభాగే ప్రథమే ప్రక్రియాపాదే కృత్యసముద్దేశో నామ ప్రథమోఽధ్యాయః

ప్రత్యవోచన్పునః సూతమృషయస్తే తపోధనాః ।
కుత్ర సత్రం సమభత్తేవషామద్భుతకర్మణామ్ ॥ ౧,౨.౧ ॥
కియన్తం చైవ తత్కాలం కథం చ సమవర్త్త ।
ఆచచక్షే పురాణం చ కథం తత్సప్రభఞ్జనః ॥ ౧,౨.౨ ॥
ఆచఖ్యౌ విస్తరేణైవ పరకౌతూహలం హి నః ।
ఇతి సంచోదితః సూతః ప్రత్యువాచ శుభం వచః ॥ ౧,౨.౩ ॥
శృణుధ్వం యత్ర తే ధీరా మేనిరే మన్త్రముత్తమమ్ ।
యావన్తం చాభవత్కాలం యథా చ సమవర్త్త ॥ ౧,౨.౪ ॥
సిసృక్షమాణో విశ్వం హి యజతే విసృజత్పురా ।
సత్రం హి తేఽతిపుణ్యం చ సహస్రపరివత్సరాన్ ॥ ౧,౨.౫ ॥
తపోగృహపతేర్యత్ర బ్రహ్మ చైవాభవత్స్వయమ్ ।
ఇడాయా యత్ర పత్నీత్వం శామిత్రం యత్ర బుద్ధిమాన్ ॥ ౧,౨.౬ ॥
మృత్యుశ్చకే మహాతేజాస్తస్మిన్సత్రే మహాత్మనామ్ ।
విబుధాశ్చేషిరే తత్ర సహస్రపరివత్సరాన్ ॥ ౧,౨.౭ ॥
భ్రమతో ధర్మచక్రస్య యత్ర నేమిరశీర్యత ।
కర్మణా తేన విఖ్యాతం నైమిషం మునిపూజితమ్ ॥ ౧,౨.౮ ॥
యత్ర సా గోమతీ పుణ్యా సిద్ధచారణసేవితా ।
రోహిణీ స సుతా తత్ర గోమతీ సాభవత్క్షణాత్ ॥ ౧,౨.౯ ॥
శక్తిర్జ్యేష్ఠా సమభవద్వసిష్ఠస్య మహాత్మనః ।
రున్ధత్యాః సుతాయాత్రాదానముత్తమతేజసః ॥ ౧,౨.౧౦ ॥
కల్మాషపాదో నృపతిర్యత్ర శక్రశ్చ శక్తినా ।

యత్ర వైరం సమభవద్విశ్వామిత్రవసిష్ఠయోః ॥ ౧,౨.౧౧ ॥
అదృశ్యన్త్యాం సమభవన్మునిర్యత్ర పరాశరః ।
పరాభవో వసిష్ఠస్య యస్య జ్ఞానే హ్యవర్త్తయత్ ॥ ౧,౨.౧౨ ॥
తత్ర తే మేనిరే శైలం నైమిషే బ్రహ్మవాదినః ।
నైమిషం జజ్ఞిరే యస్మాన్నైమిషీయాస్తతః స్మృతాః ॥ ౧,౨.౧౩ ॥
తత్సత్రమభవత్తేషాం సమా ద్వాదశ ధీమతామ్ ।
పురూరవసి విక్రాన్తే ప్రశాసతి వసుంధరామ్ ॥ ౧,౨.౧౪ ॥
అష్టాదశ సముద్రస్య ద్వీపానశ్నన్ పురూరవాః ।
తుతోష నైవ రత్నానాం లోభాదితి హి నః శ్రుతమ్ ॥ ౧,౨.౧౫ ॥
ఉర్వశీ చకమే తం చ దేవదూతప్రచోదితా ।
ఆజహార చ తత్సత్రముర్వశ్యా సహ సంగతః ॥ ౧,౨.౧౬ ॥
తస్మిన్నరపతౌ సత్రే నైమిషీయాః ప్రచక్రిరే ।
యం గర్భం సుషువే గఙ్గా పావకాద్దీప్తతేజసమ్ ॥ ౧,౨.౧౭ ॥
తత్తుల్యం పర్వతే న్యస్తం హిరణ్యం సమపద్యత ।
హిరణ్మయం తతశ్చక్రే యజ్ఞవాటం మహాత్మనామ్ ॥ ౧,౨.౧౮ ॥
విశ్వకర్మా స్వయన్దేవో భావనో లోకభావనః ।
స ప్రవిశ్య తతః సత్రే తేషామమితతేజసామ్ ॥ ౧,౨.౧౯ ॥
ఐడః పురూరవా భేజే తం దేశం మృగయాం చరన్ ।
తం దృష్ట్వా మహదాశ్చర్యం యజ్ఞవాటం హిరణ్మయమ్ ॥ ౧,౨.౨౦ ॥
లోభేన హతవిజ్ఞానస్తదాదాతుముపాక్రమత్ ।
నైమిషేయాస్తతస్తస్య చుక్రుధుర్నృపతిం భృశమ్ ॥ ౧,౨.౨౧ ॥
నిజఘ్నుశ్చాపి తం క్రుద్ధాః కుశవజ్రైర్మనీషిణః ।
తపోనిష్ఠాశ్చ రాజానం మునయో దేవచోదితాః ॥ ౧,౨.౨౨ ॥
కుశవజ్రైర్వినిష్పిష్టః స రాజా వ్యజహాత్తనుమ్ ।

ఔర్వశేయైస్తతస్తస్య యుద్ధం చక్రే నృపో భువి ॥ ౧,౨.౨౩ ॥
నహుషస్య మహాత్మానం పితరం యం ప్రచక్షతే ।
స తేష్వవభృథేష్వేవ ధర్మశీలో మహీపతిః ॥ ౧,౨.౨౪ ॥
ఆయురాయభవాయాగ్ర్యమస్మిన్ సత్రే నరోత్తమః ।
శాన్తయిత్వా తు రాజానం తదా బ్రహ్మవిదస్తథా ॥ ౧,౨.౨౫ ॥
సత్రమారేభిరే కర్తుం పృథ్వీవత్సా త్మమూర్తయః ।
బభూవ సత్రే తేషాం తు బ్రహ్మచర్యం మహాత్మనామ్ ॥ ౧,౨.౨౬ ॥
విశ్వం సిసృక్షమాణానాం పురా విస్వసృజామివ ।
వైఖానసైః ప్రియసఖైర్వాల ఖిల్యైర్మరీచిభిః ॥ ౧,౨.౨౭ ॥
అజైశ్చ మునిభిర్జ్ఞాతం సూర్యవైశ్వానరప్రభః ।
పితృదేవాప్సరఃసిద్ధైర్గన్ధర్వోరగచారణైః ॥ ౧,౨.౨౮ ॥
భారతైః శుశుభే రాజా దేవైరిన్ద్రసమో యథా ।
స్తోత్రశస్త్రైర్గ్రహైర్దేవాన్పితౄన్పిత్ర్యైశ్చ కర్మభిః ॥ ౧,౨.౨౯ ॥
ఆనర్చుఃస్మ యథాజాతి గన్ధర్వాదీన్ యథావిధి ।
ఆరాధనే స సస్మార తతః కర్మాన్తరేషు చ ॥ ౧,౨.౩౦ ॥
జగుః సామాని గన్ధర్వా ననృతుశ్చాప్సరోగణాః ।
వ్యాజహ్రుర్మునయో వాచం చిత్రాక్షరపదాం శుభామ్ ॥ ౧,౨.౩౧ ॥
మన్త్రాది తత్ర విద్వాంసో జజపుశ్చ పరస్పరమ్ ।
వితణ్డావచనైశ్చైవ నిజఘ్నుః ప్రతివాదినః ॥ ౧,౨.౩౨ ॥
ఋషయశ్చైవ విద్వాంసః శబ్దార్థన్యాయకోవిదాః ।
న తత్ర హారితం కిఞ్చిద్వివిశుర్బ్రహ్మరాక్షసాః ॥ ౧,౨.౩౩ ॥
నైవ యజ్ఞహరా దైత్యా నైవ వాజముఖాస్త్రిణః ।
ప్రాయశ్చిత్తం దరిద్రం చ న తత్ర సమజాయత ॥ ౧,౨.౩౪ ॥
శక్తిప్రజ్ఞాక్రియాయోగైర్విధిరాశీష్వనుష్ఠితః ।

ఏవం చ వవృధే సత్రం ద్వాదశాబ్దం మనీషిణామ్ ॥ ౧,౨.౩౫ ॥
ఋషీణాం నైమిషీయాణాం తదభూదివ వజ్రిణః ।
వృద్ధాద్యా ఋత్విజో వీరా జ్యోతిష్టోమాన్ పృథక్పృథక్ ॥ ౧,౨.౩౬ ॥
చక్రిరే పృష్ఠగమనాః సర్వానయుతదక్షిణాన్ ।
సమాప్తయజ్ఞో యత్రాస్తే వాసుదేవం మహాధిపమ్ ॥ ౧,౨.౩౭ ॥
పప్రచ్ఛురమితాత్మానం భవద్భిర్యదహం ద్విజః ।
ప్రచోదితః స్వవంశార్థం స చ తానబ్రవీత్ప్రభుః ॥ ౧,౨.౩౮ ॥
శిష్యఃస్వయంభువో దేవః సర్వం ప్రత్యక్షదృగ్వశీ ।
అణిమాదిభిరష్టాభిః సూక్ష్మైరఙ్గైః సమన్వితః ॥ ౧,౨.౩౯ ॥
తిర్యగ్వాతాదిభిర్వర్ణైః సర్వాం ల్లోకాన్బిభర్తి యః ।
సప్తస్కన్ధా భృతాః శాఖాః సర్వతోయాజరాజరాన్ ॥ ౧,౨.౪౦ ॥
విషయైర్మరుతో యస్య సంస్థితాః సప్తసప్తకాః ।
వ్యూహత్రయాణాం సూతానాం కుర్వన్ సత్రం మహాబలః ॥ ౧,౨.౪౧ ॥
తేజసశ్చాప్యుపాయానాం దధాతీహ శరీరిణః ।
ప్రాణాద్యా వృత్తయః పఞ్చ ధారణానాం స్వవృత్తిభిః ॥ ౧,౨.౪౨ ॥
పూర్యమామః శరీరాణాం ధారణం యస్య కుర్వతే ।
ఆకాశయోనిర్ద్విగుణః శాబ్దస్పర్శసమన్వితః ॥ ౧,౨.౪౩ ॥
వాచోరణిః సమాఖ్యాతా శబ్దశాస్త్రవిచక్షణైః ।
భారత్యార్ః శ్లక్ష్ణయా సర్వాన్మునీన్ప్రహ్లాదయన్నివ ॥ ౧,౨.౪౪ ॥
పురాణజ్ఞాః సుమనసః పురాణాశ్రయయుక్తయా ।
పురామ నియతా విప్రాః కథామకథయద్విభుః ॥ ౧,౨.౪౫ ॥
ఏతత్సర్వం యథావృత్తమాఖ్యానం ద్విజసత్తమాః ।
ఋషీణాం చ పరం చైతల్లోకతత్త్వమనుత్తమమ్ ॥ ౧,౨.౪౬ ॥
బ్రహ్మణా యత్పురా ప్రోక్తం పురాణం జ్ఞానముత్తమమ్ ।

దేవతానామృషీణాం చ సర్వపాపప్రమోచనమ్ ॥ ౧,౨.౪౭ ॥

విస్తరేణానుపూర్వ్యా చ తస్య వక్ష్యామ్యనుక్రమమ్ ॥ ౧,౨.౪౮ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వభాగే ప్రథమే ప్రక్రియాపాదే నైమిషాఖ్యానకథనం నామ ద్వితీయోఽధ్యాయః

సూత ఉవాచ

శృణు తేషాం కథాం దివ్యాం సర్వపాపప్రమోచనీమ్ ।

కథ్యమానాం మయా చిత్రాం బహ్వర్థాం శ్రుతిసంమతామ్ ॥ ౧,3.౧ ॥

య ఇమాం ధారయేన్నిత్యం శృణుయాద్వాప్యభీక్ష్ణశః ।

స్వవంశం ధారణం కృత్వా స్వర్గలోకే మహీయతే ॥ ౧,3.౨ ॥

విశ్వతారా యా చ పఞ్చ యథావృత్తం యథాశ్రుతమ్ ।

కీర్త్యమానం నిబోధార్థం పూర్వేషాం కీర్త్తివర్ద్ధనమ్ ॥ ౧,3.3 ॥

ధన్యం యశస్యమాయుష్యం స్వర్గ్యం శత్రుఘ్నమేవ చ ।

కీర్త్తనం స్థిరకీర్తీనాం సర్వేషాం పుణ్యకర్మణామ్ ॥ ౧,3.౪ ॥

యస్మాత్కల్పాయతే కల్పః సమగ్రం శుచయే శుచిః ।

తస్మై హిరణ్యగర్భాయ పురుషాయేశ్వరాయ చ ॥ ౧,3.౫ ॥

అజాయ ప్రథమాయైవ వరిష్ఠాయ ప్రజాసృజే ।

బ్రహ్మణే లోకతన్త్రాయ నమస్కృత్య స్వయంభువే ॥ ౧,3.౬ ॥

మహదాద్యం విశేషాన్తం సవైరూప్యం సలక్షణమ్ ।

పఞ్చప్రమాణం షద్రాన్తః పురుషాధిష్ఠితం చ యత్ ॥ ౧,3.౭ ॥
ఆసంయమాత్రప్వక్ష్యామి భూతసర్గమనుత్తమమ్ ।
అవ్యక్తం కారణం యత్తన్నిత్యం సదసదాత్మకమ్ ॥ ౧,3.౮ ॥
ప్రధానం ప్రకృతిం చైవ యమాహుస్తత్త్వచిన్తకాః ।
గన్ధరూపరసైర్హీనం శబ్దస్పర్శవివర్జితమ్ ॥ ౧,3.౯ ॥
జగద్యోనిమ్మహాభూతం పరం బ్రహ్మసనాతనమ్ ।
విగ్రహం సర్వభూతానామవ్యక్తమభవత్కిల ॥ ౧,3.౧౦ ॥
అనాద్యన్తమజం సూక్ష్మం త్రిగుణం ప్రభవాప్యయమ్ ।
అసాంప్రతికమజ్ఞేయం బ్రహ్మ యత్సదసత్పరమ్ ॥ ౧,3.౧౧ ॥
తస్యాత్మనా సర్వమిదం వ్యాప్తమాసీత్తమోమయమ్ ।
గుణసామ్యే తదా తస్మిన్నవిభాతం తమోమయమ్ ॥ ౧,3.౧౨ ॥
సర్గకాలే ప్రధానస్య క్షేత్రజ్ఞాధిష్ఠితస్య వై ।
గుణభావాద్భాసమానే మహాతత్త్వ బభూవ హ ॥ ౧,3.౧3 ॥
సూక్ష్మః స తు మహానగ్రే అవ్యక్తేన సమావృతః ।
సత్త్వోద్రేకో మహానగ్రే సత్త్వమాత్రప్రకాశకః ॥ ౧,3.౧౪ ॥
సత్త్వాన్మహాన్స విజ్ఞేయ ఏకస్తత్కారణః సమృతః ।
నిఙ్గమాత్రం సముత్పన్నం క్షేత్రజ్ఞాధిష్ఠితం మహత్ ॥ ౧,3.౧౫ ॥
సంకల్పోఽధ్యవసాయశ్చ తస్య వృత్తిద్వయం స్మృతమ్ ।
మహాసృష్టిం చ కురుతే వీతమానః సిసృక్షయా ॥ ౧,3.౧౬ ॥
ధర్మాదీని చ భూతాని లోకతత్త్వార్థహేతవః ।
మనో మహాత్మని బ్రహ్మ దుర్బుద్ధిఖ్యాతిరీశ్వరాత్ ॥ ౧,3.౧౭ ॥
ప్రజ్ఞాసంధిశ్చ సర్వస్వం సంఖ్యాయతనరశ్మిభిః ।
మనుతే సర్వభూతానాం తస్మాచ్చేష్టఫలో విభుః ॥ ౧,3.౧౮ ॥
భోక్తా త్రాతా విభక్తాత్మా వర్త్తనం మన ఉచ్యతే ।

తత్త్వానాం సంగ్రహే యస్మాన్మహాంశ్చ పరిమాణతః ॥ ౧,౩.౧౯ ॥
శేషేభ్యో గుణాతత్త్వేభ్యో మహానివ తనుః స్మృతః ।
విభక్తిమానం మనుతే విభాగం మన్యతేఽపి వా ॥ ౧,౩.౨౦ ॥
పురుషో భోగసంబన్ధాత్తేన చాసౌ సతి స్మృతః ।
బృహత్త్వాద్బృంహణత్వాచ్చ భావానామఖిలాశ్రయాత్ ॥ ౧,౩.౨౧ ॥
యస్మాద్బృంహయత భావాన్ బ్రహ్మ తేన నిరుచ్యతే ।
ఆపూరయతి యస్మాచ్చ సర్వాన్ దేహాననుగ్రహైః ॥ ౧,౩.౨౨ ॥
బుధ్యతే పురుషశ్చాత్ర సర్వాన్ భావాన్పృథక్పృథక్ ।
తస్మింస్తు కార్యకరణం సంసిద్ధం బ్రహ్మణః పురా ॥ ౧,౩.౨౩ ॥
ప్రాకృతం దేవి వర్తం మాం క్షేత్రజ్ఞో బ్రహ్మసంమితః ।
స వై శరీరీ ప్రథమః పురా పురుష ఉచ్యతే ॥ ౧,౩.౨౪ ॥
ఆదికర్తా స భూతానాం బ్రహ్మాగ్రే సమవర్తినామ్ ॥ ౧,౩.౨౫ ॥
హిరణ్యగర్భః సోఽణ్డేఽస్మిన్ప్రాదుర్భూతశ్చతుర్ముఖః ।
సర్గే చ ప్రతిసర్గే చ క్షేత్రజ్ఞో బ్రహ్మ సంసితః ॥ ౧,౩.౨౬ ॥
కరణైః సహ పృచ్ఛన్తే ప్రత్యాహారేస్త్యజన్తి చ ।
భజన్తే చ పునర్దేహాంస్తే సమాహారసంధిసు ॥ ౧,౩.౨౭ ॥
హిరణ్మయస్తు యో మేరుస్తస్యోద్ధర్తుర్మహాత్మనః ।
గర్తోదకం సబుదాస్తు హరేయుశ్చాపి పఞ్చతాః ॥ ౧,౩.౨౮ ॥
యస్మిన్నణ్డ ఇమే లోకాః సప్త వై సంప్రతిష్ఠితాః ।
పృథివీ సప్తభిర్ద్వీపైః సముద్రైః సహ సప్తభిః ॥ ౧,౩.౨౯ ॥
పర్వతైః సుమహద్భిశ్చ నదీభిశ్చ సహస్రశః ।
అన్తఃస్థస్య త్విమే లోకా అన్తర్విశ్వమిదం జగత్ ॥ ౧,౩.౩౦ ॥
చన్ద్రాదిత్యౌ సనక్షత్రౌ సంగ్రహాః సహ వాయునా ।
లోకాలోకం చ యత్కిఞ్చిదణ్డే తస్మిన్ప్రతిష్ఠితమ్ ॥ ౧,౩.౩౧ ॥

ఆపో దశగుణే నైవ తేజసా బాహ్యతో వృతాః ।
తేజో దశగుణేనైవ బాహ్యతో వాయునా వృతమ్ ॥ ౧,౩.౩౨ ॥
వాయుర్దశగుణేనైవ బాహ్యతో నభసా వృతః ।
ఆకాశమావృతం సర్వం బహిర్భూతాదినా తథా ॥ ౧,౩.౩౩ ॥
భూతాదిర్మహతా చైవ ప్రధానేనావృతో మహాన్ ।
ఏభిరావరణైరణ్డం సప్తభిః ప్రాకృతైర్వృతమ్ ॥ ౧,౩.౩౪ ॥
ఇచ్ఛయా వృత్య చాన్యోన్యమరణే ప్రకృతయః స్థితః ।
ప్రసర్గకాలే స్థిత్వా చ గ్రసంతస్చ పరస్పరమ్ ॥ ౧,౩.౩౫ ॥
ఏవం పరస్పరైశ్చైవ ధారయన్తి పరస్పరమ్ ।
ఆధారాధేయభావేన వికారాస్తే వికారిషు ॥ ౧,౩.౩౬ ॥
అవ్యక్తం క్షేత్రమిత్యుక్తం బ్రహ్మ క్షేత్రజ్ఞముచ్యతే ।
ఇత్యేవం ప్రాకృతః సర్గః క్షేత్రజ్ఞాధిష్ఠితస్తు సః ॥ ౧,౩.౩౭ ॥
అబుద్ధిపూర్వః ప్రథమః ప్రాదుర్భూతస్తడిద్యథా ।
ఏతద్ధిరణ్యగర్భస్య చన్మ యో వేత్తి తత్త్వతః ।
ఆయుష్మాన్కీర్తిమాన్ధన్యః ప్రజ్ఞావాంశ్చ న సంశయః ॥ ౧,౩.౩౮ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వభాగే ప్రథమే ప్రక్రియాపాదే హిరణ్యగర్భోత్పత్తివర్ణనం నామ తృతీయోఽధ్యాయ

సుత ఉవాచ

ఆత్మన్యవస్థితే వ్యక్తే వికారే ప్రతిసంహతే ।

సాధర్మ్యేణావతిష్ఠేతే ప్రధానపురుషౌ తదా ॥ ౧,౪.౧ ॥

తమఃసత్త్వ గుణావేతౌ సమత్వేన వ్యవస్థితౌ ।

అనుద్రిక్తావనుచరౌ తేన ప్రోక్తౌ పరస్పరమ్ ॥ ౧,౪.౨ ॥

గుణసామ్యే లయో జ్ఞేయ ఆధిక్యే సృష్టిరుచ్యతే ।

సత్త్వవృద్ధౌ స్థితిరభూద్ధ్రువం పద్మ శిఖాస్థితమ్ ॥ ౧,౪.౩ ॥

యదా తమసి సత్త్వే చ రజోప్యనుగతం స్థితమ్ ।

రజః ప్రవర్తకం తచ్చ బీజేష్వివ యథా జలమ్ ॥ ౧,౪.౪ ॥

గుణా వైషమ్యమాసాద్య ప్రసంగేన ప్రతిష్ఠితాః ।

గుణేభ్యః క్షోభ్యమాణేభ్యస్త్రయో జ్ఞేయా హి సాదరే ॥ ౧,౪.౫ ॥

శాశ్వతాః పరమా గుహ్యః సర్వాత్మానః శరీరిణః ।

సత్త్వం విష్ణూ రజో బ్రహ్మ తమో రుద్రః ప్రజాపతిః ॥ ౧,౪.౬ ॥

రజఃప్రకాశకోవిష్ణుర్బ్రహ్మస్రష్టృత్వమాప్నుయాత్ ।

జాయతే చ యతశ్చాత్రా లోకసృష్టిర్మహౌజసః ॥ ౧,౪.౭ ॥

తమఃప్రకాశకో విష్ణుః కాలత్వేన వ్యవస్థితః ।

సత్త్వప్రకాశకో విష్ణుః స్థితిత్వేన వ్యవస్థితః ॥ ౧,౪.౮ ॥

ఏత ఏవ త్రయో లోకా ఏత ఏవ త్రయో గుణాః ।

ఏత ఏవ త్రయో వేదా ఏత ఏవ త్రజోఽగ్నయః ॥ ౧,౪.౯ ॥

పరస్పరాన్వయా హ్యేతే పరస్పరమనువ్రతాః ।

పరస్పరేణ వర్తన్తే ప్రేరయన్తి పరస్పరమ్ ॥ ౧,౪.౧౦ ॥

అన్యోన్యం మిథునం హ్యేతే అన్యోన్యముపజీవినః ।

క్షణం వియోగో న హ్యేషాం న త్యజన్తి పరస్పరమ్ ॥ ౧,౪.౧౧ ॥

ప్రధానగుణవైషమ్యాత్సర్గకాలే ప్రవర్తతే ।

అదృష్టాధిష్ఠితాత్పూర్వే తస్మాత్సదసదాత్మకాత్ ॥ ౧,౪.౧౨ ॥

బ్రహ్మ బుద్ధిత్వమిథునం యుగపత్సంబభూవ హ ।

తస్మాత్తమోవ్యక్తమయం క్షేత్రజ్ఞో బ్రహ్మసంజ్ఞకః ॥ ౧,౪.౧౩ ॥

సంసిద్ధకార్యకరణో బ్రహ్మాగ్రే సమవర్త్తత ।

తేజసాప్రతిమో ధీమానవ్యక్తః సంప్రకాశకః ॥ ౧,౪.౧౪ ॥

స వై శరీరప్రథమో ధారణత్వవ్యవస్థితః ।

జ్ఞానేనాప్రతిమేనేహ వైరాగ్యేణ చ సప్తతిః ॥ ౧,౪.౧౫ ॥

అవ్యక్తత్వాయ తేనాస్య మనసా యద్యదిచ్ఛతి ।

వశీకృతత్వాత్త్రైగుణ్యాత్సాపేక్షత్వాచ్చ భావతః ॥ ౧,౪.౧౬ ॥

చతుర్ముఖస్తు బ్రహ్మత్వే కాలత్వే చాన్తకృద్భవః ।

సహస్రమూర్ద్ధా పురుషస్త్రిస్రోఽవస్థాఃస్వయంభువః ॥ ౧,౪.౧౭ ॥

సర్వం రజశ్చ బ్రహ్మత్వే కాలత్వే చరజస్తమః ।

సాత్త్వికః పురుషత్వే చ గుణవృతం స్వయంభువః ॥ ౧,౪.౧౮ ॥

బ్రహ్మత్వే సృజతే లోకాన్ కాలత్వే సంక్షయత్యపి ।

పురుషత్వే ఉదాసీనస్త్రిస్రోఽవస్థాః స్వయంభువః ॥ ౧,౪.౧౯ ॥

బ్రహ్మ కమల పత్రాక్షః కాలో జాత్యఞ్జనప్రభః ।

పురుషః పుణ్డరీకాక్షో రూపేణ పరమాత్మనః ॥ ౧,౪.౨౦ ॥

ఏకధా స ద్విధా చైవ త్రిధా చ బహుధా పునః ।

యోగీశ్వరః శరీరాణి కరోతి వికరోతిచ ॥ ౧,౪.౨౧ ॥

నానాకృతిక్రియారూపమాశ్రయన్తిస్వలీలయా ।

త్రిధా యద్వర్తతే లోకే తస్మాత్త్రిగుణ ఉచ్యతే ॥ ౧,౪.౨౨ ॥

చతుర్ద్ధా ప్రవిభక్తత్వాచ్చతుర్వ్యూహః ప్రకీర్త్తితః ।

యదా శేతే తదార్ద్రాతే యద్భుఙ్క్తే విషయాన్ప్రభుః ॥ ౧,౪.౨౩ ॥

యత్స్వస్థాః సతతం భావస్తస్మాదాత్మా నిరూచ్యతే ।

ఋషిః సర్వగతశ్చాత్ర శరీరే సోఽభ్యయాత్ప్రభుః ॥ ౧,౪.౨౪ ॥
స్వామీ సర్వస్య యత్సర్వంవిష్ణుః సర్వప్రవేశనాత్ ।
భగవానగ్రసద్భావాన్నాగో నాగస్వసంశ్రయాత్ ॥ ౧,౪.౨౫ ॥
పరమః సంప్రహృష్టత్వాద్దేవతాదోమితి స్మృతిః ।
సర్వజ్ఞః సర్వవిజ్ఞానాత్సర్వఃసర్వంయతస్తతః ॥ ౧,౪.౨౬ ॥
నరాణాం స్వాపనం బ్రహ్మ తస్మాన్నారాయణః స్మృతః ।
త్రిధా విభజ్య చాత్మానం సకలః సంప్రవర్త్తతే ॥ ౧,౪.౨౭ ॥
సృజతే గ్రసతే చైవ పాల్యతే చ త్రిభిః స్వయమ్ ।
సోఽగ్రే హిరణ్యగర్భః సన్ ప్రాదుర్భూతః స్వయం ప్రభుః ॥ ౧,౪.౨౮ ॥
ఆద్యో హి స్వవశశ్చైవ అజాతత్వాదజః స్మృతః ।
తస్మాద్ధిరణ్యగర్భశ్చ పురాణేషు నిరుచ్యతే ॥ ౧,౪.౨౯ ॥
స్వయంభువో నివృత్తస్య కాలో వర్షాగ్రతస్తు యః ।
న శక్యః పరిసంఖ్యాతుం మనువర్షశతైరపి ॥ ౧,౪.3౦ ॥
కల్పసంఖ్యానివృత్తస్తు పరార్ద్ధో బ్రహ్మణః స్మృతః ।
తావత్త్వే సోఽస్య కాలోఽన్యస్తస్యాన్తే ప్రతిబుద్ధ్యతే ॥ ౧,౪.3౧ ॥
కోటివర్షసహస్రాణి గృహభూతాని యాని చ ।
సమతీతాని కల్పానాం తావచ్ఛేషాత్పరేతు యే ॥ ౧,౪.3౨ ॥
యత్స్వయం వర్త్తతే కల్పే వారాహస్తన్నిబోధత ।
ప్రథమం సాంప్రత స్తేషాం కల్పో వై వర్త్తతే చ యః ॥ ౧,౪.33 ॥
పూర్ణే యుగసహస్రే తు పరిపాల్యం నరేశ్వరైః ॥ ౧,౪.3౪ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వభాగే ప్రథమే ప్రక్రియాపదే
లోకకల్పనం నామ చతుర్థోఽధ్యాయః

శ్రీసూత ఉవాచ

ఆపోఽగ్రే సర్వగా ఆసన్నేనసిమన్పృథివీతలే ।

శాన్తవాతైః ప్రలీనేఽస్మిన్న ప్రాజ్ఞాయత కిఞ్చన ॥ ౧,౫.౧ ॥

ఏకార్ణవే తదా తస్మిన్నష్టే స్థావరజఙ్గమే ।

విభుర్భవతి స బ్రహ్మా సహస్రాక్షః సహస్రపాత్ ॥ ౧,౫.౨ ॥

సహస్రశీర్షా పురుషో రుక్మవర్ణో హ్యతీన్ద్రియః ।

బ్రహ్మా నారాయణాఖ్యస్తు సుష్వాప సలిలే తదా ॥ ౧,౫.౩ ॥

సత్త్వోద్రేకాన్నిషిద్ధస్తు శూన్యం లోకమవైక్షత ।

ఇమం చోదాహరన్త్యత్రశ్లోకం నారాయణం ప్రతి ॥ ౧,౫.౪ ॥

ఆపో నారా ఇతి ప్రోక్తా ఆపో వై నరసూనవః ।

అయన తస్య తాఃప్రోక్తాస్తేన నారాయణః స్మృతః ॥ ౧,౫.౫ ॥

తుల్య యుగసహస్రస్య వసన్కాలముపాస్యతః ।

స్వర్ణపత్రేప్రకురుతే బ్రహ్మత్వాదర్శకారణాత్ ॥ ౧,౫.౬ ॥

బ్రహ్మా తు సలిలే తస్మిన్నవాగ్భూత్వా తదా చరన్ ।

నిశాయామివ ఖద్యోతః ప్రాపృట్కాలే తతస్తతః ॥ ౧,౫.౭ ॥

తతస్తు సలిలే తస్మిన్ విజ్ఞాయాన్తర్గతే మహత్ ।

అనుమానాదసంమూఢో భూమేరద్ధరణం ప్రతి ॥ ౧,౫.౮ ॥

ఓఙ్కారాషృతనుం త్వన్యాం కల్పాదిషు యథా పురా ।

తతో మహాత్మా మనసా దివ్యరూపమ చిన్తయత్ ॥ ౧,౫.౯ ॥

సలిలేఽవప్లుతాం భూమిం దృష్ట్వా స సమచిన్తయత్ ।

కిం తు రూపమహం కృత్వా సలిలాదుద్ధరే మహీమ్ ॥ ౧,౫.౧౦ ॥
జలక్రీడాసముచితం వారాహం రూపమస్మరత్ ।
ఉదృశ్యం సర్వభూతానాం వాఙ్మయం బ్రహ్మసంజ్ఞితమ్ ॥ ౧,౫.౧౧ ॥
దశయోజనవిస్తీర్ణమాయతంశతయోజనమ్ ।
నీలమేఘప్రతీకాశం మేఘస్తనితనిఃస్వనమ్ ॥ ౧,౫.౧౨ ॥
మహాపర్వతవర్ష్మాణం శ్వేతతీక్ష్ణోగ్రదంష్ట్రిణామ్ ।
విద్యుదగ్నిప్రతికాశమాదిత్యసమతేజసమ్ ॥ ౧,౫.౧౩ ॥
పీనవృత్తాయతస్కన్ధం విష్ణువిక్రమగామి చ ।
పీనోన్నతకటీదేశం వృషలక్షణపూజితమ్ ॥ ౧,౫.౧౪ ॥
ఆస్థాయ రూపమతులం వారాహమమితం హరిః ।
పృథివ్యుద్ధరణార్థాయ ప్రవివేశ రసాతలమ్ ॥ ౧,౫.౧౫ ॥
దీక్షాసమాప్తీష్టిదంష్ట్రః క్రతుదన్తో జుహూసుఖః ।
అగ్నిజిహ్వో దర్భరోమా బ్రహ్మశీర్షో మహాతపాః ॥ ౧,౫.౧౬ ॥
వేదస్కన్ధో హవిర్గన్ధిర్హవ్యకవ్యాదివేగవాన్ ।
ప్రాగ్వంశకాయో ద్యుతిమాన్నానాదీక్షాభిరన్వితః ॥ ౧,౫.౧౭ ॥
దక్షిణా హృదయో యోగీ శ్రద్ధాసత్త్వమయో విభుః ।
ఉపాకర్మరుచిశ్చైవ ప్రవర్గ్యావర్తభూషణః ॥ ౧,౫.౧౮ ॥
నానాఛన్దోగతిపథో గుహ్యోపనిషదాసనః ।
మాయాపత్నీసహాయో వై గిరిశృఙ్గమివోచ్ఛ్రయః ॥ ౧,౫.౧౯ ॥
అహోరాత్రేక్షణాధరో వేదాఙ్గశ్రుతిభూషణః ।
ఆజ్యగన్ధః స్రువస్తుణ్డః సామఘోషస్వనో మహాన్ ॥ ౧,౫.౨౦ ॥
సత్యధర్మమయః శ్రీమాన్ కర్మవిక్రమసత్కృతః ।
ప్రాయశ్చిత్తనఖో ఘోరః పశుజానుర్మహామఖః ॥ ౧,౫.౨౧ ॥
ఉద్గాతాన్త్రో హోమలిఙ్గః ఫలబీజమహోషధీః ।

వాద్యన్తరాత్మసత్రస్య నాస్మికాసో మశోణితః ॥ ౧,౫.౨౨ ॥
భక్తా యజ్ఞవరాహన్తాశ్చాపః సంప్రావిశత్పునః ।
అగ్నిసంఛాదితాం భూమిం సమామిచ్ఛన్ప్రజాపతిమ్ ॥ ౧,౫.౨3 ॥
ఉపగమ్యా జుహావైతా మద్యశ్చాద్యసమన్యసత్ ।
మాముద్రాశ్చ సముద్రేషు నాదేయాశ్చ నదీషు చ ।
పృథక్తాస్తు సమీకృత్య పృథివ్యాం సోఽచినోద్గిరీన్ ॥ ౧,౫.౨౪ ॥
ప్రాక్సర్గే దహ్యమానాస్తు తదా సంవర్తకాగ్నినా ।
దేనాగ్నినా విలీనాస్తే పర్వతా భువి సర్వశః ॥ ౧,౫.౨౫ ॥
సత్యాదేకార్ణవే తస్మిన్ వాయునా యత్తు సంహితాః ।
నిషిక్తా యత్రయత్రాసంస్తత్రతత్రాచలోఽభవత్ ॥ ౧,౫.౨౬ ॥
తత స్తేషు ప్రకీర్ణేషు లోకోదధిగిరీంస్తథా ।
విశ్వకర్మా విభజతే కల్పాదిషు పునః పునః ॥ ౧,౫.౨౭ ॥
ససముద్రామిమాం పృథ్వీం సప్తద్వీపాం సపర్వతామ్ ।
భూరాద్యాంశ్చతురో లోకాన్పునఃపునరకల్పయత్ ॥ ౧,౫.౨౮ ॥
లాకాన్ప్రకల్పయిత్వా చ ప్రజాసర్గ ససర్జ హ ।
బ్రహ్మా స్వయంభూర్భగవాం సిసృక్షుర్వివిధాః ప్రజాః ॥ ౧,౫.౨౯ ॥
ససర్జ సృష్టం తద్రూపం కల్పాదిషు యథా పురా ।
తస్యాభిధ్యాయతః సర్గం తదా వై బుద్ధిపూర్వకమ్ ॥ ౧,౫.3౦ ॥
ప్రధానసమకాలే చ ప్రాదుర్భూతస్తమో మయః ।
తమో మోహో మహామోహస్తామిస్రో హ్యన్ధసంజ్ఞితః ॥ ౧,౫.3౧ ॥
అవిద్యా పఞ్చపర్వైషా ప్రాదుర్భూతా మహాత్మనః ।
పఞ్చధావస్థితః సర్గో ధ్యాయత సాభిమానినః ॥ ౧,౫.3౨ ॥
సర్వతస్తమసా చైవ బీజకుంభలతావృతాః ।
బహిరన్తశ్చాప్రకాశస్తథానిఃసంజ్ఞ ఏవ చ ॥ ౧,౫.33 ॥

యస్మాత్తేషాం కృతా బుద్ధిర్దుఃఖాని కరణాని చ ।

తస్మాచ్చ సంవృతాత్మానో నగా ముఖ్యాః ప్రకీర్తితాః ॥ ౧,౫.౩౪ ॥

ముఖ్యసర్గే తదోద్భూతం దృష్ట్వా బ్రహ్మాత్మసంభవః ।

అప్రతీ తమనాః సోథ తదోత్పత్తిమమన్యత ॥ ౧,౫.౩౫ ॥

తస్యాభిధ్యాయతశ్చాన్యస్తిర్యక్స్రోతోఽభ్యవర్తత ।

యస్మాత్తిర్యగ్వ్యవర్త్తత తిర్యక్స్రోతస్తతః స్మృతః ॥ ౧,౫.౩౬ ॥

తమోబహుత్వాత్తే సర్వే హ్యజ్ఞానబహులాః స్మృతాః ।

ఉత్పాద్యగ్రాహిమశ్చైవ తేఽజ్ఞానే జ్ఞానమానినః ॥ ౧,౫.౩౭ ॥

అహఙ్కృతా అహంమానా అష్టావింశద్ద్విధాత్మికాః ।

ఏకాదశేన్ద్రియవిధా నవధాత్మాదయస్తథా ॥ ౧,౫.౩౮ ॥

అష్టౌ తు తారకాద్యాశ్చ తేషాం శక్తివధాః స్మృతాః ।

అన్తః ప్రకాశాస్తే సర్వే ఆవృతాశ్చ బహిః పునః ॥ ౧,౫.౩౯ ॥

తిర్యక్స్రోతస ఉచ్యన్తే వశ్యాత్మానస్త్రిసంజ్ఞకాః ॥ ౧,౫.౪౦ ॥

తిర్యక్స్రోతస్తు సృష్ట్వా వై ద్వితీయం విశ్వమీశ్వరః ।

అభిప్రాయమథోద్భూతం దృష్ట్వా సర్గం తథావిధమ్ ॥ ౧,౫.౪౧ ॥

తస్యాభిధ్యాయతో యోన్యః సాత్త్వికః సమజాయత ।

ఊర్ద్ధ్వస్రోతస్తృతీయస్తు తద్వై చోర్ద్ధ్వం వ్యవస్థితమ్ ॥ ౧,౫.౪౨ ॥

యస్మాదూర్ద్ధ్వం న్యవర్త్తన్త తదూర్ద్ధ్వస్రోతసంజ్ఞకమ్ ।

తాః సుఖం ప్రీతిబహులా బహిరన్తశ్చ వావృతాః ॥ ౧,౫.౪౩ ॥

ప్రకాశా బహిరన్తశ్చ ఊర్ద్ధ్వస్రోతఃప్రజాః స్మృతాః ।

నవధాతాదయస్తే వై తుష్టాత్మానో బుధాః స్మృతాః ॥ ౧,౫.౪౪ ॥

ఊర్ద్ధ్వస్రోత స్తుతీయో యః స్మృతః సర్వః సద్దైవికః ।

ఊర్ద్ధ్వస్రోతఃసు సృష్టేషు దేవేషు స తదా ప్రభుః ॥ ౧,౫.౪౫ ॥

ప్రీతిమానభవద్బ్రహ్మా తతోఽన్యం నాభిమన్యత ।

సర్గమన్యం సిసృక్షుస్తం సాధకం పునరీశ్వరః ॥ ౧,౫.౪౬ ॥
తస్యాభిధ్యాయతః సర్గం సత్యాభిధ్యాయినస్తదా ।
ప్రాదుర్బభౌ భౌతసర్గః సోర్వాక్స్రోతస్తు సాధకః ॥ ౧,౫.౪౭ ॥
యస్మాత్తేర్వాక్ప్రవర్తన్తే తతోర్వాక్స్రోతసస్తు తే ।
తే చ ప్రకాశబహులాస్తమస్పృష్టరజోధికాః ॥ ౧,౫.౪౮ ॥
తస్మాత్తే దుఃఖబహులా భూయోభూయశ్చ కారిమః ।
ప్రకాశా బహిరన్తశ్చ మనుష్యాః సాధకాశ్చ తే ॥ ౧,౫.౪౯ ॥
లక్షణైర్నారకాద్యైస్తైరష్టధా చ వ్యవస్థితాః ।
సిద్ధాత్మానో మనుష్యాస్తే గన్ధర్వైః సహ ధర్మిణః ॥ ౧,౫.౫౦ ॥
పఞ్చమోఽనుగ్రహః సర్గశ్చతుర్ధా స వ్యవస్థితః ।
విపర్యయేణ శక్త్యా చ సిద్ధ ముఖ్యాస్తథైవ చ ॥ ౧,౫.౫౧ ॥
నివృత్తా వర్తమానాశ్చ ప్రజాయన్తే పునఃపునః ।
భూతాదికానాం సత్త్వానాం షష్ఠః సర్గః స ఉచ్యతే ॥ ౧,౫.౫౨ ॥
స్వాదనాశ్చాప్యశీలాశ్చ జ్ఞేయా భూతాదికాశ్చ తే ।
ప్రథమో మహతః సర్గో విజ్ఞేయో బ్రహ్మణస్తు సః ॥ ౧,౫.౫౩ ॥
తన్మాత్రాణాం ద్వితీయస్తు భూత సర్గః స ఉచ్యతే ।
వైకారికస్తృతీయస్తు చైన్ద్రియః సర్గ ఉచ్యతే ॥ ౧,౫.౫౪ ॥
ఇత్యేత ప్రాకృతాః సర్గా ఉత్పన్నా బుద్ధిపూర్వకాః ।
ముఖ్యసర్గశ్చ తుర్థస్తు ముఖ్యా వై స్థావరాః స్మృతాః ॥ ౧,౫.౫౫ ॥
తిర్యక్స్రోతఃససర్గస్తు తైర్యగ్యోన్యస్తు పఞ్చమః ।
తథోర్ధ్వస్రోతసాం సర్గః షష్ఠో దేవత ఉచ్యతే ॥ ౧,౫.౫౬ ॥
తత్రోర్ధ్వస్రోతసాం సర్గః సప్తమః స తు మానుషః ।
అష్టమోనుగ్రహః సర్గః సాత్త్వికస్తామసశ్చ సః ॥ ౧,౫.౫౭ ॥
పఞ్చైతే వైకృతాః సర్గాః ప్రాకృతాద్యాస్త్రయః స్మృతాః ।

ప్రాకృతో వైకృతశ్చైవ కౌమారో నవమః స్మృతః ॥ ౧,౫.౫౮ ॥
ప్రకృతా బుద్ధిపూర్వాస్తు త్రయః సర్గాస్తు వైకృతాః ।
దుద్ధిబుర్వాః ప్రవర్తేయుస్తద్వర్గా బ్రాహ్మణాస్తు వై ॥ ౧,౫.౫౯ ॥
విస్తరాచ్చ యథా సర్వే కీర్త్యమానం నిబోధత ।
చతుర్ద్ధా చ స్థితసోఽపి సర్వభూతేషు కృత్స్నశః ॥ ౧,౫.౬౦ ॥
విపర్యయోణ శక్త్యా చ బుద్ధ్యా సిద్ధ్యా తథైవ చ ।
స్థావరేషు విపర్యాసస్తిర్యగ్యోనిషు శక్తితః ॥ ౧,౫.౬౧ ॥
సిద్ధాత్మానో మనుష్యాస్తు పుష్టిర్దేవేషు కృత్స్నశః ।
అథో ససర్జ వై బ్రహ్మ మానసానాత్మనః సమాన్ ॥ ౧,౫.౬౨ ॥
వైవర్త్యేన తు జ్ఞానేన నివృత్తాస్తే మహౌజసః ।
సంబుద్ధ్య చైవ నామాథో అపవృత్తాస్త్రయస్తు తే ॥ ౧,౫.౬౩ ॥
అసృష్ట్వైవ ప్రజాసర్గంప్రతిసర్గం తతస్తతః ।
బ్రహ్మ తేషు వ్యరక్తేషు తతోఽన్యాన్సాధకాన్సృజన్ ॥ ౧,౫.౬౪ ॥
స్థానాభిమానినో దేవాః పునర్బ్రహ్మానుశాసనమ్ ।
అభూతసృష్ట్యవస్థా చే స్థానినస్తాన్నిబోధ మే ॥ ౧,౫.౬౫ ॥
ఆపోఽగ్నిః పృథివీ వాయురన్తరిక్షో దివం తథా ।
స్వర్గో దిశః సముద్రాశ్చ నద్యశ్చైవ వనస్పతీన్ ॥ ౧,౫.౬౬ ॥
ఔషధీనాం తథాత్మానో హ్యాత్మనో వృక్షవీరుధామ్ ।
లతాః కాష్ఠాః కలాశ్చైవ ముహూర్తాః సంధిరాత్ర్యహాః ॥ ౧,౫.౬౭ ॥
అర్ద్ధమాసాశ్చ మాసాశ్చ అయనాబ్దయుగాని చ ।
స్థానే స్రోతఃస్వభీమానాః స్థానాఖ్యాశ్చైవ తే స్మృతాః ॥ ౧,౫.౬౮ ॥
స్థానాత్మనః స సృష్ట్వా తు తతోఽన్యాన్స తదాసృజత్ ।
దేవాంశ్చైవ పితౄంశ్చైవ యౌరిమా వర్ద్ధితాః ప్రజాః ॥ ౧,౫.౬౯ ॥
భృగ్వఙ్గిరా మరీచిశ్చ పులస్త్యః పులహః క్రతుః ।

దక్షోఽత్రిశ్చ వసిష్ఠశ్చ సాసృజన్నవ మానసాన్ ॥ ౧,౫.౭౦ ॥

నవ బ్రహ్మాణ ఇత్యేతే పురాణే నిశ్చయం గతాః ।

బ్రహ్మ యథాత్మకానాం తు సర్వేషాం బ్రహ్మయోగినామ్ ॥ ౧,౫.౭౧ ॥

తతోఽసృజత్పునర్బ్రహ్మా రుద్రం రోషాత్మసంభవమ్ ।

సంకల్పం చైవ ధర్మం చ సర్వేషామేవ పర్వతౌ ॥ ౧,౫.౭౨ ॥

సోఽసృజద్వ్యవసాయం తు బ్రహ్మ భూతం సుఖాత్మకమ్ ।

సంకల్పాచ్చైవ సంకల్పో జజ్ఞే సోఽవ్యక్తయోనినః ॥ ౧,౫.౭౩ ॥

ప్రాణాద్దక్షోఽసృజద్వాచం చక్షుర్భ్యాం చ మరీచినమ్ ।

భృగుశ్చ హృదయాజ్జజ్ఞే ఋషిః సలిలయోనినః ॥ ౧,౫.౭౪ ॥

శిరసశ్చాఙ్గిరాశ్చైవ శ్రోత్రాదత్రిస్తథైవ చ ।

పులస్త్యశ్చ తథోదానాద్వ్యానాత్తు పులహస్తథా ॥ ౧,౫.౭౫ ॥

సమానతో వసిష్ఠశ్చ హ్యపానాన్నిర్మమే క్రతుమ్ ।

ఇత్యేతే బ్రహ్మణః శ్రేష్ఠాః పుత్రా వై ద్వాదశ స్మృతాః ॥ ౧,౫.౭౬ ॥

ధర్మాదయః ప్రథమజా విజ్ఞేయా బ్రహ్మమః స్మృతాః ।

భృగ్వాదయస్తు యే సృష్టా న చ తే బ్రహ్మవాదినః ॥ ౧,౫.౭౭ ॥

గృహమేధిపురాణాస్తే విజ్ఞేయా బ్రహ్మణః సుతాః ।

ద్వాదశైతే ప్రసూయన్తే సహ రూద్రేణ చ ద్విజాః ॥ ౧,౫.౭౮ ॥

క్రతుః సనత్కుమారశ్చ ద్వావేతావూర్ధ్వరేతసౌ ।

పూర్వోత్పత్తౌ పురా హ్యేతౌ సర్వేషామపి పూర్వజౌ ॥ ౧,౫.౭౯ ॥

వ్యతీతౌ సప్తమే కల్పే పురాణౌ లోకసాధకౌ ।

విరజేతేఽత్ర వై లోకే తేజసాక్షిప్య చాత్మనః ॥ ౧,౫.౮౦ ॥

తావుభౌ యోగధర్మాణావారోప్యాత్మానమాత్మనా ।

ప్రజాధర్మం చ కామం చ వర్తయేతే మహౌజసౌ ॥ ౧,౫.౮౧ ॥

యథోత్పన్నస్తథైవేహ కుమార ఇతి చోచ్యతే ।

తతః సనత్కుమారేతి నామ తస్య ప్రతిష్ఠితమ్ ॥ ౧,౫.౮౨ ॥
తేషాం ద్వాదశ తే వంశా దివ్యా దేవగణాన్వితాః ।
క్రియావన్తః ప్రజావన్తో మహర్షిభిరలఙ్కృతాః ॥ ౧,౫.౮౩ ॥
ప్రాణజాంస్తు స దృష్ట్వా వై బ్రహ్మా ద్వాదశ సాత్త్వికాన్ ।
తతోఽసురాన్పితౄన్దేవాన్మనుష్యాంశ్చాసృజత్ప్రభుః ॥ ౧,౫.౮౪ ॥
ముఖాద్దేవానజనయత్పితౄంశ్చైవాథ వక్షసః ।
ప్రజననాన్మనుష్యాన్వై జఘనాన్నిర్మమేఽసురాన్ ॥ ౧,౫.౮౫ ॥
నక్తం సృజన్పునర్బ్రహ్మా జ్యోత్స్నాయా మానుషాత్మనః ।
సుధాయాశ్చ పితౄంశ్చైవ దేవదేవః ససర్జహ ॥ ౧,౫.౮౬ ॥
ముఖ్యాముఖ్యాన్సృజన్దేవానసురాంశ్చ తతః పునః ।
సనసశ్చ మనుష్యాంశ్చ పితృవన్మహతః పితౄన్ ॥ ౧,౫.౮౭ ॥
విద్యుతోఽశనిమేఘాంశ్చ లోహితేన్ద్రధనూంషి చ ।
ఋచో యజూంషి సామాని నిర్మమే యజ్ఞసిద్ధయే ॥ ౧,౫.౮౮ ॥
ఉచ్చావచాని భూతాని మహసస్తస్య జజ్ఞిరే ।
బ్రహ్మణస్తు ప్రజాసర్గం దేవార్షిపితృమానవమ్ ॥ ౧,౫.౮౯ ॥
పునః సృజతి భూతాని చరాణి స్థావరాణి చ ।
యక్షాన్పిశాచాన్ గన్ధర్వాన్సర్వశోఽప్సరసస్తథా ॥ ౧,౫.౯౦ ॥
నరకిన్నరరక్షాంసి వయః పశుమృగోరగాన్ ।
అవ్యయం వా వ్యయఞ్చైవ ద్వయం స్థావరజఙ్గమమ్ ॥ ౧,౫.౯౧ ॥
తేషాం తే యాన్తి కర్మాణి ప్రాక్సృష్టాని స్వయంభువా ।
తాన్యేవ ప్రతిపద్యన్తే సృజ్యమానాః పునః పునః ॥ ౧,౫.౯౨ ॥
హింస్రాహింస్రే మృదుక్రూరే ధర్మాధర్మౌ కృతాకృతే ।
తేషామేవ పృథక్పూతమవిభక్తం త్రయం విదుః ॥ ౧,౫.౯౩ ॥
ఏతదేవం చ నైవం చ న చోభే నానుభే తథా ।

కర్మ స్వవిషయం ప్రాహుః సత్త్వస్థాః సమదర్శినః ॥ ౧,౫.౯౪ ॥
నామాత్మపఞ్చభూతానాం కృతానాం చ ప్రపఞ్చతామ్ ।
దివశబ్దేన పఞ్చైతే నిర్మమే సమహేశ్వరః ॥ ౧,౫.౯౫ ॥
ఆర్షాణి చైవ నామాని యాశ్చ దేవేషు సృష్టయః ।
శర్వర్యాం న ప్రసూయన్తే పునస్తేభ్యోదధత్ప్రభుః ॥ ౧,౫.౯౬ ॥
ఇత్యేవం కారణాద్భూతో లోకసర్గః స్వయంభువః ।
మహదాద్యా విశేషాన్తా వికారాః ప్రాకృతాః స్వయమ్ ॥ ౧,౫.౯౭ ॥
చన్ద్రసూర్యప్రభో లోకో గ్రహనక్షత్రమణ్డితః ।
నదీభిశ్చ సముద్రైశ్చ పర్వతైశ్చ సహస్రశః ॥ ౧,౫.౯౮ ॥
పురైశ్చ వివిధై రమ్యైః స్ఫీతైర్జనపదైస్తథా ।
అస్మిన్ బ్రహ్మవనేఽవ్యక్తో బ్రహ్మా చరతి సర్వవిత్ ॥ ౧,౫.౯౯ ॥
అవ్యక్తబీజప్రభవస్తస్యైవానుగ్రహే స్థితః ।
బుద్ధిస్కన్ధమయశ్చైవ ఇన్ద్రియాన్తరకోటరః ॥ ౧,౫.౧౦౦ ॥
మహాభూతప్రకాశశ్చ విశేషైః పత్రవాంస్తు సః ।
ధర్మాధర్మసుపుష్పస్తు సుఖదుఃఖఫలోదయః ॥ ౧,౫.౧౦౧ ॥
ఆజీవః సర్వభూతానాం బ్రహ్మవృక్షః సనాతనః ।
ఏతద్బ్రహ్మవనం చైవ బ్రహ్మవృక్షస్య తస్య తత్ ॥ ౧,౫.౧౦౨ ॥
అవ్యక్తం కారణం యత్ర నిత్యం సదసదాత్మకమ్ ।
ప్రధానం ప్రకృతింమాయాం చైవాహుస్తత్త్వచిన్తకాః ॥ ౧,౫.౧౦౩ ॥
ఇత్యేషోఽనుగ్రహఃమర్గో బ్రహ్మనైమిత్తికః స్మృతః ।
అబుద్ధిపూర్వకాః సర్గా బ్రహ్మణః ప్రాకృతాస్త్రయః ॥ ౧,౫.౧౦౪ ॥
సుఖ్యాదయస్తు షట్సర్గా వైకృతా బుద్ధిపూర్వకాః ।
వైకల్పాత్సంప్రవర్తన్తే బ్రహ్మణస్తేభిమన్యవః ॥ ౧,౫.౧౦౫ ॥
ఇత్యేతే ప్రాకృతాశ్చైవ వైకృతాశ్చ నవ స్మృతాః ।

సర్గాః పరస్పరోత్పన్నాః కారణం తు బుద్ధైః స్మృతమ్ ॥ ౧,౫.౧౦౬ ॥

మూర్ధానం వై యస్య వేదా వదన్తి వియన్నాభిశ్చన్ద్రసూర్యౌం చ నేత్రే ।

దిశః శ్రోత్రే విద్ధి పాదౌ క్షితిం చ సోఽచిన్త్యాత్మా సర్వభూతప్రణేతా ॥ ౧,౫.౧౦౭ ॥

వక్త్రాద్యస్య బ్రాహ్మణాః సంప్రసూతా వక్షసశ్చైవ క్షత్రియాః పూర్వభాగే ।

వైశ్యా ఊరుభ్యాం యస్య పద్భ్యాం చ శూద్రాఃసర్వేవర్ణా గాత్రతః సంప్రసూతాః ॥ ౧,౫.౧౦౮ ॥

నారాయణాత్పరోవ్యక్తాదణ్డమవ్యక్తసంజ్ఞితమ్ ।

అణ్డజస్తు స్వయం బ్రహ్మా లోకాస్తేన కృతాః స్వయమ్ ॥ ౧,౫.౧౦౯ ॥

తత్ర కల్పాన్ దశస్థిత్వా సత్యం గచ్ఛన్తి తే పునః ।

తే లోకా బ్రహ్మలోకం వై అపరావర్తినీం గతిమ్ ॥ ౧,౫.౧౧౦ ॥

ఆధిపత్యం వినా తే వై ఐశ్వర్యేణ తు తత్సమాః ।

భవన్తి బ్రహ్మణా తుల్యా రూపేణ విషయేణ చ ॥ ౧,౫.౧౧౧ ॥

తత్ర తే హ్యవతిష్ఠన్తే ప్రీతియుక్తాః స్వసంయుతాః ।

అవశ్యంభావినార్థేన ప్రాకృతం తనుతే స్వయమ్ ॥ ౧,౫.౧౧౨ ॥

నానాత్వనాభిసంబధ్యాస్తదా తత్కాలభావితాః ।

స్వపతోఽబుద్ధిపూర్వ హి బోధో భవతి వై యథా ॥ ౧,౫.౧౧౩ ॥

తత్కాలభావితే తేషాం తథా జ్ఞానం ప్రవర్త్తతే ।

ప్రత్యాహారైస్తు భేదానాం తేషాం హి న తు శుష్మిణామ్ ॥ ౧,౫.౧౧౪ ॥

తైశ్వ సార్ధం ప్రవర్తన్తే కార్యాణి కారణాని చ ।

నానాత్వదర్శినాం తేషాం బ్రహ్మలోకనివాసినామ్ ॥ ౧,౫.౧౧౫ ॥

వినివృత్తవికారాణాం స్వేన ధర్మేణ తిష్ఠతామ్ ।

తుల్యలక్షణ సిద్ధాస్తు శుభాత్మానో నిరఞ్జనాః ॥ ౧,౫.౧౧౬ ॥

ప్రాకృతే కరణోపేతాః స్వాత్మన్యేవ వ్యవస్థితాః ।

ప్రస్థాపయిత్వా చాత్మానం ప్రకృతిస్త్వేష తత్త్వతః ॥ ౧,౫.౧౧౭ ॥

పురుషాన్యబహుత్వేన ప్రతీతా న ప్రవర్తతే ।
ప్రవర్తతే పునః సర్గస్తేషాం సాకారణాత్మనామ్ ॥ ౧,౫.౧౧౮ ॥
సంయోగః ప్రకృతిర్జ్ఞేయా యక్తానాం తత్త్వదర్శినామ్ ।
తత్రోపవర్గిణీ తేషామపునర్భారగామినామ్ ॥ ౧,౫.౧౧౯ ॥
అభావతః పునః సత్యం శాన్తానామర్చిషామివ ।
తతరతేషు గతేషూర్ద్ధం త్రైలోక్యాత్తు ముదాత్మసు ॥ ౧,౫.౧౨౦ ॥
తే సార్ద్ధం చైర్మహర్లోకస్తదానాసాదితస్తు వై ।
తచ్ఛిష్యా యే హ తిష్ఠన్తి కల్పదాహ ఉపస్థితే ॥ ౧,౫.౧౨౧ ॥
గన్ధర్వాద్యాః పిశాచాశ్చమానుషా బ్రహ్మణాదయః ।
పశవః పక్షిణశ్చైవ స్థావరాః ససరీసృపాః ॥ ౧,౫.౧౨౨ ॥
తిష్ఠత్సుతేషు తత్కాలం పృథివీతలవసిషు ।
సహస్రంయత్తు రశ్మీనాం సూర్యస్యేహ వినశ్యతి ॥ ౧,౫.౧౨౩ ॥
తే సప్త రశ్మయో భూత్వా ఏకైకో జాయతే రవిః ।
క్రమేణ శతమానాస్తే త్రీంల్లోకాన్ప్రదహన్త్యత ॥ ౧,౫.౧౨౪ ॥
జఙ్గమాన్స్థావరాంశ్చైవ నదీః సర్వాశ్చ పర్వతాన్ ।
శుష్కే పూర్వమనావృష్ట్యా చైస్తైశచైవ ప్రతాపితాః ॥ ౧,౫.౧౨౫ ॥
తదా తే వివశాః సర్వే నిర్దగ్ధాః సూర్యరశ్మిభిః ।
జఙ్గమాః స్థావరాశ్చైవ ధర్మాధర్మాదికాస్తు వై ॥ ౧,౫.౧౨౬ ॥
దగ్ధదేహాస్తదా తే తు ధూతపాపా యుగాత్యయే ।
ఖ్యాతాతపా వినిర్ముక్తాః శుభయా చాతిబన్ధయా ॥ ౧,౫.౧౨౭ ॥
తతస్తే హ్యుపపద్యన్తే తుల్యరూపైర్జనైర్జనాః ।
ఉషిత్వా రజనీం తే చ బ్రహ్మణోఽవ్యక్తజన్మనః ॥ ౧,౫.౧౨౮ ॥
పునః సర్గే భవన్తీహ మానస్యో బ్రహ్మణః ప్రజాః ।
తతస్తేషు ప్రపన్నేషు జనైస్త్రైలోక్యవాసిషు ॥ ౧,౫.౧౨౯ ॥

నిర్దగ్ధేషు చ లోకేషు తదా సూర్యైస్తు సప్తభిః ।
వృష్ట్యా క్షితౌ ప్లావితాయాం విజనేష్వర్ణవేషు వా ॥ ౧,౫.౧౩౦ ॥
సముద్రాశ్చైవ మేఘాశ్చ ఆపశ్చైవాథ పార్థివాః ।
శరమాణా వ్రజన్త్యేవ సలిలాఖ్యాస్తథాచలాః ॥ ౧,౫.౧౩౧ ॥
ఆగతాగతికం చైవ యదా తు సలిలం బహు ।
సంఛాద్యేమాం స్థితాం భూమిమర్ణవాఖ్యం తదాభవత ॥ ౧,౫.౧౩౨ ॥
ఆభాతి యస్మాచ్చాభాసాద్భాశబ్దః కాన్తిదీప్తిషు ।
స సర్వః సమనుప్రాప్తా మాసాం భాభ్యో విభావ్యతే ॥ ౧,౫.౧౩౩ ॥
తదన్తస్తనుతే యస్మాత్సర్వాం పృథ్వీం సమతతః ।
ధాతుస్తనోతి విస్తారం తతోపతనవః స్మృతాః ॥ ౧,౫.౧౩౪ ॥
శార ఇత్యేవ శీర్ణే తు నానార్థో ధాతు రుచ్యతే ।
ఏకార్ణవే భవన్త్యాపో న శీర్ణాస్తేన తా నరాః ॥ ౧,౫.౧౩౫ ॥
తస్మిన్ యుగసహస్రాన్తే సంస్థితే బ్రహ్మణోఽహని ।
తావత్కాలం రజన్యాం చ వర్తన్త్యాం సలిలాత్మనః ॥ ౧,౫.౧౩౬ ॥
తత స్తే సలిలే తస్మిన్నష్టాగ్నౌ పృథివీతలే ।
ప్రశాన్తవాతేఽన్ధకారే నిరాలోకే సమన్తతః ॥ ౧,౫.౧౩౭ ॥
యేనైవాధిష్ఠితం హీదం బ్రహ్మణః పురుషః ప్రభుః ।
విభాగమస్య లోకస్య ప్రకర్తుం పునరైచ్ఛత ॥ ౧,౫.౧౩౮ ॥
శార ఇత్యేవ శీర్ణే తు నానార్థో ధాతు రుచ్యతే ।
ఏకర్ణవే తతస్తస్మిన్నష్టే స్థావర జఙ్గమే ।
తదా భవతి స బ్రహ్మా సహస్రాక్షః సహస్రపాత్ ॥ ౧,౫.౧౩౯ ॥
సహస్రశీర్షా పురుషో రుక్మవర్ణో హ్యతీన్ద్రియః ।
బ్రహ్మా నారాయణా ఖ్యస్తు సుష్వాప సలిలే తదా ॥ ౧,౫.౧౪౦ ॥
సత్త్వోద్రేకాత్ప్రబుద్ధస్తు స శూన్యం లోకమైక్షత ।

అనేనాద్యేన పాదేన పురాణం పరికీర్తితమ్ ॥ ౧,౫.౧౪౧ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వభాగే ప్రథమే ప్రక్రియాపాదే లోకకల్పనం నామ పఞ్చమోఽధ్యాయః

సూత ఉవాచ

ఇత్యేవం ప్రథమం పాదం ప్రకృత్యర్థం ప్రకీర్తితమ్ ।

శ్రుత్వా తు సంహృష్టమనాః కాపేయః సంశయాయతి ॥ ౧,౬.౧ ॥

ఆరాధ్య వచసా సూతం తస్యార్థ త్వపరాం కథామ్ ।

అథ ప్రబృతి కల్పజ్ఞః ప్రతిసంధిః ప్రచక్షతే ॥ ౧,౬.౨ ॥

సమతీతస్య కల్పస్య వర్తమానస్య చానయోః ।

కల్పయోరన్తరం యత్ర ప్రతిసంధిశ్చ యస్తయోః ।

ఏతద్వేదితుమిచ్ఛామి యథావత్కుశలో హ్యసి ॥ ౧,౬.3 ॥

కాపేయేనైవముక్తస్తు సూతః ప్రవదతాం వరః ।

త్రైలోక్యస్యోద్భవం కృత్స్నమాఖ్యాతుముపచక్రమే ॥ ౧,౬.౪ ॥
సూత ఉవాచ
అత్ర వై వర్ణయిష్యామి యాథాతథ్యేన సువ్రతాః ।
కల్పం భూతం భవిష్యం చ ప్రతిసంధిశ్చ యస్తయోః ॥ ౧,౬.౫ ॥
మన్వన్తరాణి కల్పేషు యాని యాని చ సువ్రతాః ।
యశ్చాయం వర్తతే కల్పే వారాహః సాంప్రతః శుభః ॥ ౧,౬.౬ ॥
అస్మాత్కల్పాత్తు యః పూర్వః కల్పోఽతీతః సనాతనః ।
తస్య చాస్య చ కల్పస్య మధ్యావస్థాం నిబోధత ॥ ౧,౬.౭ ॥
ప్రత్యాగతే పూర్వకల్పే ప్రతిసంధిం వినానఘాః ।
అన్యః ప్రవర్త్తతే కల్పే జనలోకాదయః పునః ॥ ౧,౬.౮ ॥
వ్యుచ్ఛిన్నప్రతిసంధిస్తు కల్పాత్కల్పః పరస్పరమ్ ।
వ్యుచ్ఛిద్యన్తే ప్రజాః సర్వాః కల్పాన్తే సర్వశస్తదా ॥ ౧,౬.౯ ॥
తస్మాత్కల్పాత్తు కల్పస్య ప్రతిసంధిర్న విద్యతే ।
మన్వన్తరే యుగాఖ్యానామవిచ్ఛిన్నాస్తు సంధయః ॥ ౧,౬.౧౦ ॥
పరస్పరాత్ప్రవర్తన్తే మన్వన్తరయుగైః సహ ।
ఉక్తా యే ప్రక్రియార్థేన పూర్వకల్పాః సమాసతః ॥ ౧,౬.౧౧ ॥
తేషాం పరార్ద్ధకల్పానాం పూర్వే యస్మాత్తు యః పరః ।
ఆసీత్కల్పే వ్యతీతే వై పరర్ద్ధాత్పరమస్తు యః ॥ ౧,౬.౧౨ ॥
కల్పాస్త్వన్యే భవిష్యా యే హ్యపరార్ద్ధగుణీకృతాః ।
ప్రథమః సాంప్రత స్తేషాం కల్పోం యో వర్తతే ద్విజాః ॥ ౧,౬.౧౩ ॥
అస్మిన్పూర్వే పరార్ద్ధే తు ద్వితీయః పర ఉచ్యతే ।
ఏష సంస్థితకాలస్తు ప్రత్యాహారస్తతః స్మృతః ॥ ౧,౬.౧౪ ॥
అస్మాత్కల్పాత్తతః పూర్వం కల్పోఽతీతః పురాతనః ।
చతుర్యుగసహస్రతి సహ మన్వన్తరైః పురా ॥ ౧,౬.౧౫ ॥

క్షీణే కల్పే తతస్తస్మిన్ దాహకాల ఉపస్థితే ।
తస్మిన్కాలే తదా దేవా ఆసన్వైమానికాస్తు యే ॥ ౧,౬.౧౬ ॥
నక్షత్రగ్రహతారాశ్చ చన్ద్రసూర్యాదయస్తు తే ।
అష్టావింశతిరేవైతాః కోట్యస్తు సుకృతాత్మ నామ్ ॥ ౧,౬.౧౭ ॥
మన్వన్తరే యథైకస్మిన్ చతుర్దశసు వై తథా ।
త్రీణి కోటిశతాన్యాసన్ కోట్యో ద్వినవతిస్తథా ॥ ౧,౬.౧౮ ॥
అథాధికాసప్త తిశ్చ సహస్రాణాం పురా స్మృతా ।
ఏకైకస్మింస్తు కల్పే వై దేవా వైమానికాః స్మృతాః ॥ ౧,౬.౧౯ ॥
అథ మన్వన్తరేష్వాసంశ్చతుర్దశసు ఖే దివి ।
దేవాశ్చ పితరశ్చైవ ఋషయోఽమృతపాస్తథా ॥ ౧,౬.౨౦ ॥
తేషామనుచరాశ్చైవ పత్న్యః పుత్రాస్తథైవ చ ।
వర్ణాశ్రమాతిరిక్తాశ్చ తస్మిన్కాలే తు ఖే సురాః ॥ ౧,౬.౨౧ ॥
తైస్తైః సాయుజ్యగైః సార్ద్ధ ప్రాప్తే వస్తుమయే తదా ।
తుల్యనిష్ఠాభవన్సర్వే ప్రాప్తే హ్యాభూతసంప్లవే ॥ ౧,౬.౨౨ ॥
తత స్తేఽవశ్యభావిత్వాదూ బుద్ధ్యాః పర్యా యమాత్మనః ।
త్రైలోక్యవాసినో దేవా ఇహ తానాభిమానినః ॥ ౧,౬.౨౩ ॥
స్థితికాలే తదా పూర్ణే ఆసన్నే పశ్చిమోత్తరే ।
కల్పావసానికా దేవాస్త స్మినప్రాప్తే హ్యుపప్లవే ॥ ౧,౬.౨౪ ॥
తదోత్సుకా విషాదేంన త్యక్తస్థానాని భాగశః ।
మహర్లోకాయ సంవిగ్నాస్తత స్తే దధిరే మనః ॥ ౧,౬.౨౫ ॥
తే యుక్తా నుపపద్యన్తే మహతీం చ శరీరికే ।
విశుద్ధిబహులాః సర్వే మానసీం సిద్ధిమాస్థితాః ॥ ౧,౬.౨౬ ॥
తైః కల్పవాసిభిః సార్ద్ధం మహానాసాదితస్తదా ।
బ్రాహ్మణైః క్షత్రియైర్వైశ్యైస్తద్భవైశ్చాపరైర్జనైః ॥ ౧,౬.౨౭ ॥

గత్వా తు తే మహర్లోకం దేవసంఘాశ్చతుర్దశ ।
స్తతస్తే జనలోకాయ సోద్వేగా దధిరే మనః ॥ ౧,౬.౨౮ ॥
ఏతేన క్రమయోగేన యయుస్తే కల్పవాసినః ।
ఏవం దేవయుగానాం తు సహస్రాణి పరస్పరమ్ ॥ ౧,౬.౨౯ ॥
విశుద్ధిబహులాః సర్వే మానసీం సిద్ధిమాస్థితాః ।
తైః కల్పవాసిభిః సార్ద్ధం జన ఆసాదితస్తు వై ॥ ౧,౬.౩౦ ॥
తత్ర కల్పాన్దశ స్థిత్వా సత్యం గచ్ఛన్తి వై పునః ।
గత్వా తే బ్రహ్మలోకం వై అపరావర్త్తినీం గతిమ్ ॥ ౧,౬.౩౧ ॥
ఆధిపత్యం విమానే వై ఐశ్వర్యేణ తు తత్సమాః ।
భవన్తి బ్రహ్మణా తుల్యా రూపేణ విషయేణ చ ॥ ౧,౬.౩౨ ॥
తత్ర తే హ్యవతిష్ఠన్త ప్రీతియుక్తాశ్చ సంయమాన్ ।
ఆనన్దం బ్రహ్మణః ప్రాప్య ముచ్యన్తే బ్రహ్మణా సహ ॥ ౧,౬.౩౩ ॥
అవశ్యభావినార్థేన ప్రాకృతేనైవ తే స్వయమ్ ।
మానార్చనాభిః సంబద్ధాస్తదా తత్కాలభావితాః ॥ ౧,౬.౩౪ ॥
స్వపతో బుద్ధిపూర్వం తు బోధో భవతి వై యథా ।
తథాతు భావితే సేవాం తథానన్దః ప్రవర్తతే ॥ ౧,౬.౩౫ ॥
ప్రత్యాహారైస్తు భేదానాం యేషాం భిన్నాని శుష్మిణామ్ ।
తైః సార్ద్ధ వర్ద్ధతే తేషాం కార్యాణి కరణాని చ ॥ ౧,౬.౩౬ ॥
నానా త్వదర్శినాం తేషాం బ్రహ్మలోకనివాసినామ్ ।
వినివృత్తాధికారణాం స్వేన ధర్మేణ తిష్ఠతామ్ ॥ ౧,౬.౩౭ ॥
తే తుల్యలక్షణాః సిద్ధాః శుద్ధాత్మానో నిరఞ్జనాః ।
ప్రాకృతే కరణోపేతాః స్వాత్మన్యేవ వ్యవస్థితాః ॥ ౧,౬.౩౮ ॥
ప్రఖ్యాపయిత్వా చాత్మానం ప్రకృతిస్త్వేష తత్త్వతః ।
పురుషాన్యబహుత్వేన ప్రతీతా తత్రప్రవర్తతే ॥ ౧,౬.౩౯ ॥

ప్రవర్తితే పునః సర్గే తేషాం సాకారణాత్మనామ్ ।
సంయోగే ప్రకృతిర్జ్ఞేయా ముక్తానాం తత్త్వదర్శినామ్ ॥ ౧,౬.౪౦ ॥
తత్రోపవర్గిణాం తేషాం న పునర్మార్గగామినామ్ ।
అభావః పునరుత్పన్నః శాన్తానామర్చిషామివ ॥ ౧,౬.౪౧ ॥
తతస్తేషు గతేషూర్ధ్వం త్రైలోక్యేషు మహాత్మసు ।
ఏతైః సార్ధం మహర్లోకస్తదానాసాదితస్తు వై ॥ ౧,౬.౪౨ ॥
తచ్ఛిష్యా వై భవిష్యన్తి కల్పదాహ ఉపస్థితే ।
గన్ధర్వాద్యాః పిశాచాశ్చ మానుషా బ్రాహ్మణాదయః ॥ ౧,౬.౪౩ ॥
పశవః పక్షిణశ్చైవ స్థావరాశ్చ సరీసృపాః ।
తిష్ఠత్సు తేషు తత్కాలం పృథివీతలవాసిషు ॥ ౧,౬.౪౪ ॥
సహస్రం యత్తు రశ్మీనాం స్వయమేవ విభావ్యతే ।
తత్సప్తరశ్మయో భూత్వా ఏకైకో జాయతే రవిః ॥ ౧,౬.౪౫ ॥
క్రమేణోత్తిష్ఠమానాస్తే త్రీంల్లోకాన్ప్రదహన్త్యుత ।
జఙ్గమాః స్థావరాశ్చైవనద్యః సర్వే చ పర్వతాః ॥ ౧,౬.౪౬ ॥
శుష్కాః పూర్వమనావృష్ట్యా సూర్యైస్తే చ ప్రధూపితాః ।
తదా తు వివశాః సర్వే నిర్దగ్ధాః సూర్యరశ్మిభిః ॥ ౧,౬.౪౭ ॥
జఙ్గమాః స్థావరాశ్చైవ ధర్మాధర్మాత్మకాస్తు వై ।
దగ్ధదేహాస్తదా తే తు ధూతపాపాయుగాన్తరే ॥ ౧,౬.౪౮ ॥
ఖ్యాతాతపా వినిర్ముక్తాః శుభయ చాతిబన్ధయా ।
తతస్తే హ్యుపపద్యన్తే తుల్యరూపైర్జనైర్జనాః ॥ ౧,౬.౪౯ ॥
ఉషిత్వా రజనీం తత్ర బ్రహ్మణోఽవ్యక్తజన్మనః ।
పునః సర్గే భవన్తీహ మానసా బ్రహ్మణః సుతాః ॥ ౧,౬.౫౦ ॥
తతస్తేషూపపన్నేషు జనైస్త్రైలోక్యవాసిషు ।
నిర్దగ్ధేషు చ లోకేషు తదా సూర్యైస్తు సప్తభిః ॥ ౧,౬.౫౧ ॥

వృష్ట్యా క్షితౌ ప్లావితాయాం విజనేష్వర్ణవేషు చ ।
సాముద్రాశ్చైవ మేఘాశ్చ ఆపః సర్వాశ్చ పార్థివాః ॥ ౧,౬.౫౨ ॥
శరమాణా వ్రజన్త్యేవ సలిలాఖ్యాస్తథా నుగాః ।
ఆగతాగతికం చైవ యదా తత్సలిలం బహు ॥ ౧,౬.౫౩ ॥
సంఛాద్యేమాం స్థితాం భమిమర్ణవాఖ్యం తదాభవత్ ।
ఆభాతి యస్మాత్తాస్వభాసో భాశబ్దో వ్యాప్తిదీప్తిషు ॥ ౧,౬.౫౪ ॥
సర్వతః సమనుప్రాప్త్యా తాసాం చామ్భో విభావ్యతే ।
తదన్తస్తనుతే యస్మాత్సర్వాం పృథ్వీం సమన్త తతః ॥ ౧,౬.౫౫ ॥
ధాతుస్తనోతి విస్తారే నచైతాస్తనవః స్మృతాః ।
శర ఇత్యేష శీర్ణే తు నానార్థో ధాతురుచ్యతే ॥ ౧,౬.౫౬ ॥
ఏకార్ణవే భవత్యాపో న శీఘ్రాస్తేన తే నరాః ।
తస్మిన్ యుగసహస్రాన్తే సంస్థితే బ్రహ్మణోఽహని ॥ ౧,౬.౫౭ ॥
తావత్కాలే రజన్యాం చ వర్తన్త్యాం సలిలాత్మనా ।
తతస్తు సలిలే తాస్మిన్నష్టాగ్నౌ పృథవీతలే ॥ ౧,౬.౫౮ ॥
ప్రశాన్తవాతేఽన్ధకారే నిరాలోకే సమన్తతః ।
ఏతేనాధిష్ఠితం హీదం బ్రహ్మా స పురుషః ప్రభుః ॥ ౧,౬.౫౯ ॥
విభాగమస్య లోకస్య ప్రకర్తుం పునరైచ్ఛత ।
ఏకార్ణవే తదా తస్మిన్నష్టే స్థావరజఙ్గమే ॥ ౧,౬.౬౦ ॥
తదా భవతి స బ్రహ్మా సహస్రాక్షః సహస్రపాత్ ।
సహస్రశీర్షా పురుషో రుక్మవర్ణో జితేన్ద్రియః ।
ఇమం చోదాహరన్త్యత్రశ్లోకం నారాయణం ప్రతి ॥ ౧,౬.౬౧ ॥
ఆపో నారాస్తత్తనవ ఇత్యర్థా ననుశుశ్రుమ ।
ఆపూర్యమాణాస్తత్రాస్తే తేన నారాయణః స్మృతః ॥ ౧,౬.౬౨ ॥
సహస్రశీర్షా సుమనాః సహస్రపాత్సహస్రచక్షుర్వదనః సహస్రకృత్ ।

సహస్రబాహుః ప్రథమః ప్రజాపతిస్త్రయీమయోఽయం పురుషో నిరుచ్యతే ॥ ౧,౬.౬౩ ॥

ఆదిత్యవర్ణో భువనస్య గోప్తా ఏకో హ్యమూర్తః ప్రథమస్త్వసో విరాట్ ।

హిరణ్య గర్భః పురుషో మహాత్మా సంపద్యతే వై మనసః పరస్తాత్ ॥ ౧,౬.౬౪ ॥

కల్పాదౌ రజసోద్రిక్తో బ్రహ్మా భూత్వాసృజత్ప్రభుః ।

కల్పాన్తే తమసోద్రిక్తః కాలో భూత్వాగ్రసత్పునః ॥ ౧,౬.౬౫ ॥

స వై నారాయణో భూత్వా సత్త్వోద్రిక్తో జలాశయే ।

త్రిధా విభజ్య చాత్మానం త్రైలోక్యే సంప్రవర్త్తతే ॥ ౧,౬.౬౬ ॥

సృజతి గ్రసతే చైవ వీక్ష్యతే చ త్రిభిః స్వయమ్ ।

ఏకార్ణవే తదా తస్మిన్నష్టే స్థావరజఙ్గమే ॥ ౧,౬.౬౭ ॥

చతుర్యుగసహస్రాన్తే సర్వతః స జలావృతే ।

బ్రహ్మం నారాయణాఖ్యస్తు స చకాశే భవే స్వయమ్ ॥ ౧,౬.౬౮ ॥

చతుర్విధాః ప్రజాః సర్వా బ్రహ్మశక్త్యా తమోవృతాః ।

పశ్యన్తి తం మహర్లోకే కాలం సుప్తం మహర్షయః ॥ ౧,౬.౬౯ ॥

భృగ్వాదయో యథోద్దిష్టాస్తస్మిన్ కాలే మహర్షయః ।

సత్యాదయస్తథా త్వష్టౌ కల్పే లీనే మహర్షయః ।

తదా వివర్త్యమానైస్తైర్మహత్పరిగతం పరామ్ ॥ ౧,౬.౭౦ ॥

గత్యర్థాదృషతేర్ధాతోర్నామనిష్పత్తిరుచ్యతే ।

యస్మాదృషతిసత్త్వేన మహత్తస్మాన్మహర్షయః ॥ ౧,౬.౭౧ ॥

మహర్లోకస్థితైర్దృష్టః కాలః సుప్తస్తదా చ తైః ।

సత్త్వాద్యాః సప్త యే త్వాసన్కల్పేఽతీతే మహర్షయః ॥ ౧,౬.౭౨ ॥

ఏవం బ్రహ్మా తాసు తాసు రజనీషు సహస్రశః ।

దృష్టవన్తస్తదానీతాః కాలం సుప్తం మహర్షయః ॥ ౧,౬.౭౩ ॥

కల్పస్యాదౌ సుబహులా యస్మాత్సంస్థాశ్చతుర్దశ ।

కల్పయా మాస వై బ్రహ్మ తస్మాత్కల్పో నిరుచ్యతే ॥ ౧,౬.౭౪ ॥

స స్రష్టా సర్వభూతానాం కల్పాదిషు పునః పునః ।

వ్యక్తావ్యక్తో మహాదేవస్తస్య సర్వమిదం జగత్ ॥ ౧,౬.౭౫ ॥

ఇత్యేష ప్రతిసంబన్ధః కీర్తితః కల్పయోర్ద్వయోః ।

సాంప్రతం హి తయోర్మధ్యే ప్రాగవస్థా బభూవ హ ॥ ౧,౬.౭౬ ॥

కీర్తితస్తు సమాసేన పూర్వకల్పే యథాతథమ్ ।

సాంప్రతం సంప్రవక్ష్యామి కల్పమేతం నిబోధత ॥ ౧,౬.౭౭ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వభాగే ద్వితీయే అనుషఙ్గపాదే కల్పమన్వన్తరాఖ్యానవర్ణనం నామ షష్ఠోఽధ్యాయః

సూత ఉవాచ

తుల్యం యుగసహస్రం వై నైశం కాలముపాస్య సః ।

శర్వర్యంతే ప్రకురుతే బ్రహ్మ తూత్సర్గకారణాత్ ॥ ౧,౭.౧ ॥
బ్రహ్మ తు సలిలే తస్మిన్ వాయుర్భూత్వా తదాచరత్ ।
అన్ధకారార్ణవే తస్మిన్నష్టే స్థావరజంగమే ॥ ౧,౭.౨ ॥
జలేన సమనుప్లావ్య సర్వతః పృథివీతలే ।
ప్రవిభాగేన భూతేషు సత్యమాత్రే స్థితేషు వా ॥ ౧,౭.౩ ॥
నిశయామివ ఖద్యోతః ప్రావృట్కాలే తతస్తదా ।
తదా కామేన తరసామన్యామానఃస్వయం ధియా ॥ ౧,౭.౪ ॥
సోప్యుపాయం ప్రతిష్ఠాయాం మార్గమాణస్తదా భువమ్ ।
తతస్తు సలిలే తస్మిన్ జ్ఞాత్వా త్వన్తర్గతో మహీమ్ ॥ ౧,౭.౫ ॥
అన్ధమన్యతమం బుద్ధా భూమేరుద్ధరణక్షమః ।
చకార తం తు దేవోఽథ పూర్వకల్పాదిషు స్మృతః ॥ ౧,౭.౬ ॥
సత్యం రూపం వరాహస్య కృత్వాభోఽనుప్రవిశ్య చ ।
అద్భిః సంఛాదితామిచ్ఛన్ పృథివీం స ప్రజాపతిః ॥ ౧,౭.౭ ॥
ఉద్ధృత్యోర్వీమథ న్యస్తా సాపత్యాంతామతిన్యసత్ ।
సాముద్రాశ్చ సముద్రేషు నాదేయాశ్చ నదీషు చ ॥ ౧,౭.౮ ॥
పృథక్తాస్తు సమీకృత్య పృథివ్యాం సోఽచినోద్గిరీన్ ।
ప్రాక్సర్గే దహ్యమానే తు పురా సంవర్త కాగ్నినా ॥ ౧,౭.౯ ॥
తేనాగ్నినా విలీనాస్తే పర్వతా భువి సర్వశః ।
శైల్యాదేకార్ణవే తస్మిన్వాయునా యే తు సంహితాః ॥ ౧,౭.౧౦ ॥
నిషిక్తా యత్ర యత్రాసంస్తత్రతత్రాచలోఽభవత్ ।
స్కన్ధాచలత్వాదచలాః పర్వభిః పర్వతాః స్మృతాః ॥ ౧,౭.౧౧ ॥
గిరయో హి నిగీర్ణత్వాదయనాత్తు శిలోచ్చయాః ।
తత స్తావాసముద్ధృత్య క్షితిమంతర్జలాత్ప్రభుః ॥ ౧,౭.౧౨ ॥
సప్తసప్త తు వర్షాణి తస్యా ద్వీపేషు సప్తసు ।

విషమాణి సమీకృత్య శిలాభిరభితో గిరీన్ ॥ ౧,౭.౧౩ ॥

ద్వీపేషు తేషు వర్షాణి చత్వారింశత్తథైవ తు ।

తావంతః పర్వతాశ్చైవ వర్షాంతే సమవస్థితాః ॥ ౧,౭.౧౪ ॥

స్వర్గాదౌ కాంతివిష్టాస్తే స్వభావేనైవ నాన్యథా ।

సప్తద్వీపా సముద్రాశ్చ అన్యోన్యస్యానుమండలమ్ ॥ ౧,౭.౧౫ ॥

సన్నివిష్టాః స్వభావేన సమావృత్య పరస్పరమ్ ।

భూరాద్యాశ్చతురో లోకాశ్చంద్రాదిత్యౌ గ్రహైః సహ ॥ ౧,౭.౧౬ ॥

పూర్వవన్నిర్మమే బ్రహ్మా స్థావరాణీహ సర్వశః ।

కల్పస్య చాస్య బ్రహ్మా చాసృజద్యః స్థానినః సురాన్ ॥ ౧,౭.౧౭ ॥

ఆపోగ్నిం పృథివీం వాయుమంతరిక్షం దివం తథా ।

స్వర్గం దిశః సముద్రాంశ్చ నదీః సర్వాంస్తు పర్వతాన్ ॥ ౧,౭.౧౮ ॥

ఓషధీనామాత్మనశ్చ ఆత్మనో వృక్షవీరుధామ్ ।

లవకాష్ఠాః కలాశ్చైవ ముహుర్త్తాన్సంధిరాత్ర్యహాన్ ॥ ౧,౭.౧౯ ॥

అర్ద్ధమాసాంశ్చ మాసాంశ్చ అయనాబ్దాన్ యుగాని చ ।

స్థానాభిమానినశ్చైవ స్థానానిచ పృథక్పృథక్ ॥ ౧,౭.౨౦ ॥

స్థానాత్మనస్తు సృష్ట్వా చ యుగావస్థా వినిర్మమే ।

కృతం త్రేతా ద్వాపరం చ తిష్యం చైవ తథా యుగమ్ ॥ ౧,౭.౨౧ ॥

కల్పస్యాదౌ కృతయుగే ప్రథమం సోఽసృజత్ప్రజాః ।

ప్రాగుక్తాశ్చ మయా తుభ్యం పూర్వే కల్పే ప్రజాస్తు తాః ॥ ౧,౭.౨౨ ॥

తస్మిన్సంవర్త మానే తు కల్పే దగ్ధాస్తదగ్నినా ।

అప్రాప్తాయాస్తపోలోకం పృథివ్యాం యాః సమాసత ॥ ౧,౭.౨౩ ॥

ఆవర్తన్తే పునః సర్గే వీక్షార్థం తా భవన్తి హి ।

వీక్ష్యార్థం తాః స్థితాస్తత్ర పునః సర్గస్య కారణాత్ ॥ ౧,౭.౨౪ ॥

తతస్తాః సృజ్యమానాస్తు సన్తానార్థం భవన్తి హి ।

ధర్మార్థ కామమోక్షాణామిహ తాః సాధితాః స్మృతాః ॥ ౧,౭.౨౫ ॥
దేవాశ్చ పితరశ్చైవ క్రమశో మానవాస్తథా ।
తత స్తే తపసా యుక్తాః స్థానాన్యాపూరయన్పురా ॥ ౧,౭.౨౬ ॥
బ్రాహ్మణో మనవ స్తే వై సిద్ధాత్మానో భవన్తి హి ।
అసంగద్వేషయుక్తేన కర్మణా తే దివం గతాః ॥ ౧,౭.౨౭ ॥
ఆవర్తమానా స్తే దేహే సంభవన్తి యుగే యుగే ।
స్వకర్మఫలశేషేణ ఖ్యాతాశ్చైవ తదాత్మకాః ॥ ౧,౭.౨౮ ॥
సంభవన్తి జనే లోకాః కల్పాగమనిబన్ధనాః ।
అప్సు యః కారణం తేషాం బోధయన్కర్మణా తు సః ॥ ౧,౭.౨౯ ॥
కర్మభి స్తైస్తు జాయన్తే జనలోకాచ్ఛుభాశుభైః ।
గృహ్ణన్తి తే శరీరాణి నానారూపాణి యోనిషు ॥ ౧,౭.౩౦ ॥
దేవాద్యాః స్థావరాంతాస్తు ఆపద్యన్తే పరస్పరమ్ ।
తేషాం మేధ్యాని కర్మాణి ప్రాయశః ప్రతిపేదిరే ॥ ౧,౭.౩౧ ॥
తస్మాద్యన్నామరూపాణి తాన్యేవ ప్రతిపేదిరే ।
పునః పునస్తే కల్పేషు జాయన్తే నామరూపేణః ॥ ౧,౭.౩౨ ॥
తతః సర్గో హ్యుపసృష్టిం సిసృక్షోర్బ్రహ్మణస్తు వై ।
తాః ప్రజా ధ్యాయతస్తస్య సత్యాభిధ్యాయినస్తదా ॥ ౧,౭.౩౩ ॥
మిథునానాం సహస్రం తు ముఖాత్సమభవత్కిల ।
జనా స్తే హ్యుపపద్యన్తే సత్త్వోద్రిక్తాః సుతేజసః ॥ ౧,౭.౩౪ ॥
చక్షుషోఽన్యత్సహస్రం తు మిథునానాం ససర్జ హ ।
తే సర్వే రజసోద్రిక్తాః శుష్మిణశ్చాప్యమర్షిణః ॥ ౧,౭.౩౫ ॥
సహస్రమన్యదసృజద్బాహూనామసతాం పునః ।
రజస్తమోభ్యాసుద్రిక్తా గృహశీలాస్తతః స్మృతాః ॥ ౧,౭.౩౬ ॥
ఆయుషోంఽతే ప్రసూయంతే మిథునాన్యేవ వాసకృత్ ।

కూటకాకూటకాశ్చైవ ఉత్పద్యంతే ముమూర్షుణామ్ ॥ ౧,౭.౩౭ ॥
కుతః కులమథోత్పాద్య తాః శరీరాణి తత్యజుః ।
తతః ప్రభృతి కల్పేఽస్మిన్మైథునానాం చ సంభవః ॥ ౧,౭.౩౮ ॥
ధ్యానేన మనసా తాసాం ప్రజానాం జాయతే కృతే ।
శబ్దాదివిషయః శుద్ధః ప్రత్యేకం పఞ్చలక్షణమ్ ॥ ౧,౭.౩౯ ॥
ఇత్యేవం మానసైర్పూర్వైః ప్రేష్ఠం తిష్ఠంతి చాప్రజాః ।
తథాన్వయాస్తు సంభూతా యైరిదం పూరితం జగత్ ॥ ౧,౭.౪౦ ॥
సరిత్సరఃసముద్రాంశ్చ సేవంతే పర్వతానపి ।
తదా తా హ్యల్పసంతోషాయుద్ధే తస్మింశ్చరంతి వై ॥ ౧,౭.౪౧ ॥
పృథ్వీ రసవతీ నామ ఆహారం వ్యాహరంతి చ ।
తాః ప్రజాః కామచారిణ్యో మానసీం సిద్ధిమిచ్ఛతః ॥ ౧,౭.౪౨ ॥
తుల్యమాయుః సుఖం రూపం తాసామాసీత్కృతే యుగే ।
ధర్మాధర్మౌం తదా న స్తః కల్పాదౌ ప్రథమే యుగే ॥ ౧,౭.౪౩ ॥
స్వేనస్వేనాధి కారేణ జజ్ఞిరే తు యుగేయుగే ।
చత్వారి తు సహస్రాణి వర్షాణాం దివ్యసంఖ్యయా ॥ ౧,౭.౪౪ ॥
ఆదౌ కృతయుగం ప్రాహుః సంధ్యాంశౌ చ చతుఃశతౌ ।
తతః సహస్రశస్తాస్తు ప్రజాసు ప్రథితాస్విహ ॥ ౧,౭.౪౫ ॥
న తాసాం ప్రతిఘాతోఽస్తి న ద్వంద్వం నాపి చ క్రమః ।
పర్వతోదధివాసిన్యో హ్యనికేతాశ్రయాస్తు తాః ॥ ౧,౭.౪౬ ॥
విశోకాః సత్త్వబహులా ఏకాంతసుఖినః ప్రజాః ।
తాశ్శశ్వత్కామచరిణ్యో నిత్యం ముదితమానసాః ॥ ౧,౭.౪౭ ॥
పశవః పక్షిణశ్చైవ న తదాసన్సరీసృపాః ।
నోద్విజా నోత్కటాశ్చైవ ధర్మస్య ప్రక్రియా తు సా ॥ ౧,౭.౪౮ ॥
సమూల ఫలపుష్పాణి వర్త్తనాయ త్వశేషతః ।

సర్వైకాన్తసుఖః కాలో నాత్యర్థం హ్యుష్ణశీతలః ॥ ౧,౭.౪౯ ॥
మనోఽభిలషితః కామ స్తాసాం సర్వత్ర సర్వదా ।
ఉత్తిష్ఠంతి పృథివ్యాం వై తేషాం ధ్యానై రసాతలాత్ ॥ ౧,౭.౫౦ ॥
బలవర్ణకరీ తేషాం జరారోగప్రణాశినీ ।
అసంస్కార్యైః శరీరైస్తు ప్రజాస్తాః స్థిరయౌవనాః ॥ ౧,౭.౫౧ ॥
తాసాం వినా తు సంకల్పాజ్జాయంతే సిథునాత్ప్రజాః ।
సమం జన్మ చ రూపం చ మ్రియంతే చైవ తాః సమాః ॥ ౧,౭.౫౨ ॥
తదా సత్యమలోభశ్చ సంతుష్టిశ్చ చ సుఖం దమః ।
నిర్విశేషాశ్చ తాః సర్వా రూపాయుఃశిల్పచేష్టితైః ॥ ౧,౭.౫౩ ॥
అబుద్ధిపూర్వికా వృత్తిః ప్రజానాం భవతి స్వయమ్ ।
అప్రవృత్తిః కృతద్వారే కర్మణః శుభపాపయోః ॥ ౧,౭.౫౪ ॥
వర్ణాశ్రమవ్యవస్థాశ్చ న తదాసన్న తత్కరాః ।
అనిచ్ఛాద్వేషయుక్తాస్తా వర్త్తయన్తి పరస్పరమ్ ॥ ౧,౭.౫౫ ॥
తుల్యరూపాయుషః సర్వా అధమోత్తమవర్జితాః ।
సుఖప్రాయా విశోకాశ్చ ఉత్పద్యంతే కృతే యుగే ॥ ౧,౭.౫౬ ॥
లాభాలాభౌ న వా స్యాతాం మిత్రామిత్రౌ ప్రియాప్రియౌ ।
మనసా విషయస్తాసాం నిరీహాణాం ప్రవర్తతే ॥ ౧,౭.౫౭ ॥
నాతి హింసతి వాన్యోన్యం నానుగృహ్ణంతి వై తదా ॥ ౧,౭.౫౮ ॥
జ్ఞానం పరం కృతయుగే త్రేతాయాం యజ్ఞ ఉచ్యతే ।
పవృత్తం ద్వాపరే యుద్ధం స్తేయమేవ కలౌ యుగే ॥ ౧,౭.౫౯ ॥
సత్త్వం కృతం రజస్త్రేతా ద్వాపరం తు రజస్తమః ।
కలిస్తమస్తు విజ్ఞేయం గుణవృత్తం గుమేషు తత్ ॥ ౧,౭.౬౦ ॥
కాలః కృతయుగే త్వేష తస్య సన్ధ్యాం నిబోధత ।
చత్వారి తు సహస్రాణి వర్షాణాం తత్కృతం యుగమ్ ॥ ౧,౭.౬౧ ॥

సాధ్యాంశౌ తస్య దివ్యాని శతాన్యష్టౌ తు సంఖ్యయా ।
చత్వార్యైవ సహస్రాణి వర్షాణాం మానుషాణి తు ॥ ౧,౭.౬౨ ॥
తదా తాసు భవంత్యాశు నోత్ర్కోశాచ్చ విపర్యయాః ।
తతః కృత్యుగే తస్మిన్ ససంధ్యాంశే గతే తదా ॥ ౧,౭.౬౩ ॥
పాదావశిష్టో భవతి యుగధర్మస్తు సర్వశః ।
సన్ధ్యాయాస్తు వ్యతీతాయాః సాంధ్యః కాలో యుగస్య సః ॥ ౧,౭.౬౪ ॥
పాదమిశ్రావశిష్టేన సంధ్యాధర్మే పునః పునః ।
ఏవం కృతయుగే తస్మిన్నిశ్శేషేంతర్ధధే తదా ॥ ౧,౭.౬౫ ॥
తస్యాం చ సన్ధౌ నష్టాయాం మానసీ చాభవత్ప్రజా ।
సిద్ధిరన్యయుగే తస్మింస్త్రేతాఖ్యేఽనంతరే కృతాత్ ॥ ౧,౭.౬౬ ॥
సర్గాదౌ యా మయాష్టౌ తు మానస్యో వై ప్రకీర్తితాః ।
అష్టౌ తాః క్రమయోగేన సిద్ధయో యాంతి సంక్షయమ్ ॥ ౧,౭.౬౭ ॥
కల్పాదౌ మానసీ హ్యేకా సిద్ధిర్భవతి సా కృతే ।
మన్వంతరేషు సర్వేషు చతుర్యుగవిభాగశః ॥ ౧,౭.౬౮ ॥
వర్ణాశ్రమాచారకృతః కర్మసిద్ధ్యుద్భవః కృతః ।
సంధ్యా కృతస్య పాదేన సంక్షేపేణ వశాత్తతః ॥ ౧,౭.౬౯ ॥
కృతసంధ్యాంశకా హ్యేతే త్రీనాదాయ పరస్పరమ్ ।
హీయంతే యుగధర్మాస్తే తపఃశ్రుతబలాయుషః ॥ ౧,౭.౭౦ ॥
కృతే కృతాశేఽతీతే తు వభూవ తదనన్తరమ్ ।
త్రేతాయుగసముత్పత్తిః సాంశా చ ఋషిసత్తమాః ॥ ౧,౭.౭౧ ॥
తస్మిన్ క్షీణే కృతాంశే వై తాసు శిష్టాసు సప్తసు ।
కల్పాదౌ సంప్రవృత్తాయాస్త్రేతాయాః ప్రముఖే తదా ॥ ౧,౭.౭౨ ॥
ప్రణశ్యతి తదా సిద్ధిః కాలయోగేన నాన్యథా ।
తస్యాం సిద్ధౌ ప్రనష్టాయామన్యా సిద్ధిరజాయత ॥ ౧,౭.౭౩ ॥

అపాంశౌ తౌ ప్రతిగతౌ తదా మేఘాత్మనా తు వై ।
మేఘేభ్యః స్తనయిత్నుభ్యః ప్రవృత్తం వృష్టిసర్జనమ్ ॥ ౧,౭.౭౪ ॥
సకృదేవ తయా వృష్ట్యా సంసిద్ధే పృథివీతలే ।
ప్రజా ఆసంస్తతస్తాసాం వృక్షాశ్చ గృహ సంజ్ఞితాః ॥ ౧,౭.౭౫ ॥
సర్వః ప్రత్యుపభోగస్తు తాసాం తేభ్యో వ్యజాయత ।
వర్త్తయంతేస్మ తేభ్యస్తాస్త్రేతాయుగముఖే ప్రజాః ॥ ౧,౭.౭౬ ॥
తతః కాలేన మహతా తాసామేవ విపర్యయాత్ ।
సంగలోలాత్మకో భావస్తదా హ్యేకస్మికోఽభవత్ ॥ ౧,౭.౭౭ ॥
యత్తద్భవతి నారీణాం జీవితాంతే తదార్తవమ్ ।
తదా తద్వై న భవతి పునర్యుగబలేన తు ॥ ౧,౭.౭౮ ॥
తాసాం పునః ప్రవృత్తం తన్మాసిమాసి తదార్తవమ్ ।
తతస్తేనైవ యోగేన వర్త్తతే మైథునం తదా ॥ ౧,౭.౭౯ ॥
తేషాం తత్కాలభావిత్వాన్మాసిమాస్యుపగచ్ఛతామ్ ।
అకాలే చార్తవోత్పత్త్యా గర్భోత్పత్తిస్తదాభవత్ ॥ ౧,౭.౮౦ ॥
విపర్యయేణ తేషాం తు తేన తత్కాల భావితా ।
ప్రణశ్యంతి తతః సర్వే వృక్షాస్తే గృహసంజ్ఞితాః ॥ ౧,౭.౮౧ ॥
తతస్తేషు ప్రనష్టేషు విభ్రాంతా వ్యాకులేంద్రియాః ।
అభిధ్యాయంతి తాః సిద్ధిం సత్యాభిధ్యాయినస్తదా ॥ ౧,౭.౮౨ ॥
ప్రాదుర్బభూవుస్తేషాం తు వృక్షాస్తే గృహసంజ్ఞితాః ।
వస్త్రాణి చ ప్రసూయంతే ఫలాన్యాభరణాని చ ॥ ౧,౭.౮౩ ॥
తత్రైవ జాయతే తేషాం గన్ధవర్ణాం రసాన్వితమ్ ।
ఆనీక్షికం మహావీర్యం పుటకే పుటకే మధు ॥ ౧,౭.౮౪ ॥
తేన తా వర్త్తయన్తి స్మ ముఖే త్రేతాయుగస్య వై ।
హృష్టపుష్టాస్తయా సిద్ధ్యా ప్రజాస్తా విగతజ్వరాః ॥ ౧,౭.౮౫ ॥

తతః కాలాంతరేప్యేవం పునర్లోభావృతాః ప్రజాః ।
వృక్షాంస్తాః పర్యగృహ్ణంత మధు వా మాక్షికం బలాత్ ॥ ౧,౭.౮౬ ॥
తాసాం తేనాపచారేణ పునర్లోభకృతేన వై ।
ప్రనష్టా ప్రభుణా సార్ద్ధం కల్పవృక్షాః క్వచిత్క్వచిత్ ॥ ౧,౭.౮౭ ॥
తస్యామేవాల్పశిష్టాయాం సిద్ధ్యాం కాలవశాత్తదా ।
వర్త్తంతే చానయా తాసాం ద్వంద్వాన్యత్యుత్థితాని తు ॥ ౧,౭.౮౮ ॥
శీతవాతాతపాస్తీవ్రాస్తతస్తా దుఃఖితా భృశమ్ ।
ద్వంద్వైస్తైః పీడ్యమానాస్తు చక్రుశురావృణాని వా ॥ ౧,౭.౮౯ ॥
కృత్వా ద్వంద్వప్రతీయాతం నికేతాని విచేతసః ।
పూర్వ నికామచారాస్తే హ్యనికేతా యథాభవన్ ॥ ౧,౭.౯౦ ॥
యథాయోగం యథాప్రీతి నికేతేష్వవసన్పురా ।
మధుధున్వత్సు నిమ్నేషు పర్వతేషు నదీషు చ ॥ ౧,౭.౯౧ ॥
సంశ్రయంతి చ దుర్గాణి ధన్వపావర్త్తమౌదకమ్ ।
యథాజోషం యథాకామం సమేషు విషమేషు చ ॥ ౧,౭.౯౨ ॥
ఆరబ్ధాస్తాన్నికేతాన్వై కర్తుం శీతోష్ణవారణాత్ ।
తతస్తాన్నిర్మయామాసుః ఖేటాని చ పురాణి చ ॥ ౧,౭.౯౩ ॥
గ్రామాంశ్చైవ యథాభాగం తథైవ నగరాణి చ ।
తేషామాయామవిష్కంభాః సన్నివేశాంతరాణి చ ॥ ౧,౭.౯౪ ॥
చక్రుస్తదా యథాజ్ఞానం మీత్వామీత్వాత్మనోగులైః ।
మానార్థాని ప్రమాణాని తదా ప్రభృతి చక్రిరే ॥ ౧,౭.౯౫ ॥
యయాంగులప్రదేశాంస్త్రీన్హస్తః కిష్కుం ధనూంషి చ ।
దశ త్వంగులపర్వాణి ప్రాదేశ ఇతి సంజ్ఞితః ॥ ౧,౭.౯౬ ॥
అంగుష్ఠస్య ప్రదేశిన్యా వ్యాసప్రాదేశ ఉచ్యతే ।
తాలః స్మృతో మధ్యమయా గోకర్ణశ్చాప్యనామయా ॥ ౧,౭.౯౭ ॥

కనిష్ఠయా వితస్తిస్తు ద్వాదశాంగుల ఉచ్యతే ।
రత్నిరంగులపర్వాణి సంఖ్యయా త్వేకవిశతిః ॥ ౧,౭.౯౮ ॥
చత్వారి వింశతిశ్చైవ హస్తః స్యాదంగులాని తు ।
కిష్కుః స్మృతో ద్విరత్నిస్తు ద్విచత్వారింశదంగులః ॥ ౧,౭.౯౯ ॥
చతుర్హస్తో ధనుర్ద్దండో నాలికా యుగమేవ చ ।
ధనుఃసహస్రే ద్వే తత్ర గవ్యూతిస్తైః కృతా తదా ॥ ౧,౭.౧౦౦ ॥
అష్టౌ ధనుఃసహస్రాణి యోజనం తైర్విభావితమ్ ।
ఏతేన యోజనేనేహ సన్నివేశాస్తతః కృతాః ॥ ౧,౭.౧౦౧ ॥
చతుర్ణామథ దుర్గాణాం స్వయముత్థాని త్రీణి చ ।
చతుర్థ కృతిమం దుగ తస్య వక్ష్యామి నిర్ణయమ్ ॥ ౧,౭.౧౦౨ ॥
సోత్సేధరంధ్రప్రాకారం సర్వతః ఖాతకావృతమ్ ।
రుచకః ప్రతికద్వారం కుమారీపురమేవ చ ॥ ౧,౭.౧౦౩ ॥
ద్విహస్తః స్రోతసాం శ్రేష్ఠం కుమారీపురమఞ్చితాన్ ।
హస్తస్రోతో దశశ్రేష్ఠో నవహస్తోష్ట ఏవ చ ॥ ౧,౭.౧౦౪ ॥
ఖేటానాం చ పురాణాం చ గ్రామాణాం చైవ సర్వశః ।
త్రివిధానాం చ దుర్గాణాం పర్వతోదకధన్వినామ్ ॥ ౧,౭.౧౦౫ ॥
కృత్రిమాణాం చ దుర్గాణాం విష్కమ్భాయామమేవ చ ।
యోజనాదర్ద్ధవిష్కమ్భమష్టభాగాధికాయతమ్ ॥ ౧,౭.౧౦౬ ॥
పరమార్ద్ధార్ద్ధమాయామం ప్రాగుదక్ప్లవనం పురమ్ ।
ఛిన్నకర్ణవికర్ణం చ వ్యజనాకృతిసంస్థితమ్ ॥ ౧,౭.౧౦౭ ॥
వృత్తం వజ్రం చ దీర్ఘ చ నగరం న ప్రశస్యతే ।
చతురస్రయుతం దివ్యం ప్రశస్తం తైః పురం కృతమ్ ॥ ౧,౭.౧౦౮ ॥
చతుర్వింశత్పరం హ్రస్వం వాస్తు వాష్టశతం పరమ్ ।
అత్ర మధ్యం ప్రశంసంతి హ్రస్వం కాష్ఠవివర్జితమ్ ॥ ౧,౭.౧౦౯ ॥

అథ కిష్కుశతాన్యష్టౌ ప్రాహుర్ముఖ్యం నివేశనమ్ ।
నగరాదర్ద్ధవిషకంభః ఖేటం పానం తదూర్ద్ధతః ॥ ౧,౭.౧౧౦ ॥
నగరాద్యోజనం ఖేటం ఖేటాద్గ్రామోర్ద్ధయోజనమ్ ।
ద్విక్రోశః పరమా సీమా క్షేత్రసీమా చతుర్ద్ధనుః ॥ ౧,౭.౧౧౧ ॥
వింశద్ధనూంషి విస్తీర్ణో దిశాం మార్గస్తు తైః కృతః ।
వింశద్ధనుర్గ్రామమార్గః సీమామార్గో దశైవ తు ॥ ౧,౭.౧౧౨ ॥
ధనూంషి దశ విస్తీర్ణః శ్రీమాన్ రాజపథః కృతః ।
నృవాజిరథనాగానామసంబాధస్తు సంచరః ॥ ౧,౭.౧౧౩ ॥
ధనూంషి చాపి చత్వారి శాఖారథ్యాశ్చ తైర్మితాః ।
త్రికా రథ్యోపరథ్యాః స్యుర్ద్వికా శ్చాప్యుపరత్యకాః ॥ ౧,౭.౧౧౪ ॥
జంఘాపథశ్చతుష్పాదస్త్రిపదం చ గృహాంతరమ్ ।
ధృతిమార్గస్తూర్ద్ధషష్ఠం క్రమశః పదికః స్మృతః ॥ ౧,౭.౧౧౫ ॥
అవస్కారపరీవారః పాదమాత్రం సమంతతః ।
కృతేషు తేషు స్థానేషు పునర్గేహగృహాణి వై ॥ ౧,౭.౧౧౬ ॥
యథా తే పూర్వమాసంశ్చ వృక్షాస్తు గృహ సంస్థితాః ।
తథా కర్తుం సమారబ్ధాశ్చింతయిత్వా పునః పునః ॥ ౧,౭.౧౧౭ ॥
వృక్షస్యార్వాగ్గతాః శాఖా ఇతశ్చైవాపరా గతాః ।
అత ఊర్ద్ధ గతాశ్చాన్యా ఏవం తిర్యగ్గతాః పరా ॥ ౧,౭.౧౧౮ ॥
బుద్ధ్యాన్విష్య యథాన్యాయం వృక్షశాఖా గతా యథా ।
యథా కృతాస్తు తైః శాఖాస్త స్మాచ్చాలాస్తు తాః స్మృతాః ॥ ౧,౭.౧౧౯ ॥
ఏవం ప్రసిద్ధాః శాఖాభ్యః శాలోశ్చైవ గృహాణి చ ।
తస్మాత్తాశ్చ స్మృతాః శాలాః శాలాత్వం తాసు తత్స్మృతమ్ ॥ ౧,౭.౧౨౦ ॥
ప్రసీదంతి యత స్తేషు తతః ప్రాసాదసంజ్ఞితః ।
తస్మాద్గృహాణి శాలాశ్చ ప్రాసాదాశ్చైవ సంజ్ఞితా ॥ ౧,౭.౧౨౧ ॥

కృత్వా ద్వంద్వాభిఘాతాస్తాస్త్వార్తోపాయమచింతయాన్ ।
నష్టేషు మధునా సార్ధం కల్పవృక్షేషు వై తదా ॥ ౧,౭.౧౨౨ ॥
విషాదవ్యాకులాస్తా వై ప్రజాః సృష్టాస్తు దర్శితాః ।
తతః ప్రాదుర్బభౌ తాసాం సిద్ధిస్త్రేతాయుగే తదా ॥ ౧,౭.౧౨౩ ॥
సర్వార్థసాధకా హ్యన్యా వృష్టిస్తాసాం నికామతః ।
తాసాం వృష్ట్యుదకానీహ యాని మిష్టగతాని చ ॥ ౧,౭.౧౨౪ ॥
ఏవం నయః ప్రవృత్తస్తు ద్వితీయే వృష్టిసర్జనే ।
యే పరస్తాదపాం స్తోకాః సంపాతాః పృథివీతలే ॥ ౧,౭.౧౨౫ ॥
అపాం భూమేస్తు సంయోగాదోషధ్యస్తాస్తదాభవన్ ।
పుష్పమూలఫలిన్యస్తు ఓషధ్యస్తా హి జజ్ఞిరే ॥ ౧,౭.౧౨౬ ॥
అఫాలకృష్టాశ్చానుప్తా గ్రామ్యారణ్యాశ్చతుర్దశ ।
ఋతుపుష్పఫలాశ్చైవ వృక్షా గుల్మాశ్చ జజ్ఞిరే ॥ ౧,౭.౧౨౭ ॥
ప్రాదుర్భూతాస్తు త్రేతాయాం మాయాయామౌషధస్య వా ।
తదౌషధేన వర్తంతే ప్రజాస్త్రేతా ముఖే తదా ॥ ౧,౭.౧౨౮ ॥
తతః పునరభూత్తాసాం రాగో లోభస్తు సర్వదా ।
అవశ్యభావినార్థేన త్రేతాయుగవశేన చ ॥ ౧,౭.౧౨౯ ॥
తతస్తే పర్యగృహ్ణంస్తు నదీక్షేత్రాణి పర్వతాన్ ।
వృక్షగుల్మౌషధీశ్చైవ ప్రసహ్య తు యథాబలమ్ ॥ ౧,౭.౧౩౦ ॥
సిద్ధాత్మానస్తు యే పూర్వం వ్యాఖ్యాతా వః కృతే మయా ।
బ్రహ్మణో మానసాస్తే వై ఉత్పన్నా యే జనాదిహ ॥ ౧,౭.౧౩౧ ॥
శాంతా యే శుష్మిణశ్చైవ కర్మిణో దుఃఖితాస్తథా ।
తత ఆవర్త్యమానాస్తే త్రేతాయాం జజ్ఞిరే పునః ॥ ౧,౭.౧౩౨ ॥
బ్రాహ్మణాః క్షత్రియా వైశ్యాఃశూద్రా ద్రోహజనాస్తథా ।
భావితాః పూర్వజాతీషు ఖ్యాత్యా తే శుభపాపయోః ॥ ౧,౭.౧౩౩ ॥

తతస్తే ప్రబలా యే తు సత్యశీలా అహింసకాః ।
వీతలోభా జితాత్మానో నివసంతి స్మృతేషు వై ॥ ౧,౭.౧౩౪ ॥
పరిగ్రహం న కుర్వంతి వదంతస్తు ఉపస్థితాః ।
తేషాం కర్మాణి కుర్వంతి తేభ్యశ్చైవాబలాశ్చ యే ॥ ౧,౭.౧౩౫ ॥
పరిచర్యాసు వర్త్తన్తే తేభ్యశ్చాన్యేఽల్పతేజసః ।
ఏవం విప్రతిపన్నేషు ప్రపన్నేషు పరస్పరమ్ ॥ ౧,౭.౧౩౬ ॥
తేన దోషేణ వై శాంతా ఓషధ్యో నితరాం తదా ।
ప్రనష్టా గృహ్యమాణా వై ముష్టిభ్యాం సికతా యథా ॥ ౧,౭.౧౩౭ ॥
అథాస్య తు యుగబలాద్గ్రామ్యారణ్యాశ్చతుర్ద్దశ ।
ఫలైర్గృహ్ణంతి పుష్పైశ్చ తథా మూలైశ్చ తాః పునః ॥ ౧,౭.౧౩౮ ॥
తతస్తాసు ప్రనష్టాసు విభ్రాంతాస్తాః ప్రజాస్తదా ।
క్షుధావిష్టాస్తదా సర్వా జగ్మస్తా వై స్వయమ్భువమ్ ॥ ౧,౭.౧౩౯ ॥
వృత్త్యర్థమభిలిప్సంత్యో హ్యాదౌ త్రేతాయుగస్య తాః ।
బ్రహ్మా స్వయంభూర్భగవాన్ జ్ఞాత్వా తాసాం మనీషితమ్ ॥ ౧,౭.౧౪౦ ॥
పుష్టిప్రత్యక్షదృష్టేన దర్శనేన విచార్య సః ।
గ్రస్తాః పృథివ్యా త్వోషధ్యో జ్ఞాత్వా ప్రత్యరూహత్పునః ॥ ౧,౭.౧౪౧ ॥
కృత్వా వత్సం సమేరుం తు దుదోహ పృథివీమిమామ్ ।
దుగ్ధేయం గౌస్తదా తేన బీజాని వసుధాతలే ॥ ౧,౭.౧౪౨ ॥
జజ్ఞిరే తాని బీజాని గ్రామారణ్యాస్తు తాః ప్రభుః ।
ఓషధ్యః ఫలపాకాంతాః క్షణసప్తవశాస్తు తాః ॥ ౧,౭.౧౪౩ ॥
వ్రీహయశ్చ యవాశ్చైవ గోధూమాశ్చణకాస్తిలాః ।
ప్రియంగవ ఉదారాస్తే కోరదుష్టాః సవామకాః ॥ ౧,౭.౧౪౪ ॥
మాషా ముద్గా మసూరాస్తు నీవారాః సకులత్థకాః ।
హరికాశ్చరకాశ్చైవ గమః సప్తదశ స్మృతాః ॥ ౧,౭.౧౪౫ ॥

ఇత్యేతా ఓషధీనాం తు గ్రామ్యాణాం జాతయః స్మృతాః ।
శ్యామాకాశ్చైవ నీవారా జర్తిలాః సగవేధుకాః ॥ ౧,౭.౧౪౬ ॥
కురువిందో వేణుయవాస్తా మాతీర్కాటకాః స్మృతాః ।
గ్రామారణ్యాః స్మృతా హ్యేతా ఓషధ్యస్తు చతుర్దశ ॥ ౧,౭.౧౪౭ ॥
ఉత్పన్నాః ప్రథమస్యైతా ఆదౌ త్రేతాయుగస్య హ ।
అఫాలకృష్టాస్తాః సర్వా గ్రామ్యారణ్యశ్చతుర్ద్వశ ॥ ౧,౭.౧౪౮ ॥
వృక్షగుల్మలతావల్ల్యో వీరుధస్తృణజాతయః ।
మూలైః ఫలైశ్చ రోహైశ్చగృహ్ణన్పుష్పాశ్చ యత్ఫలమ్ ॥ ౧,౭.౧౪౯ ॥
పృథ్వీ దుగ్ధా తు బీజాని యాని పూర్వం స్వయంభువా ।
ఋతుపుష్పఫలాస్తా వై ఓషధ్యో జజ్ఞిరే త్విహ ॥ ౧,౭.౧౫౦ ॥
యదా ప్రసృష్టా ఓషధ్యో న ప్రథంతీహ యాః పునః ।
తతస్తాసాం చ పృత్త్యర్థై వార్తోపాయం చకార హ ॥ ౧,౭.౧౫౧ ॥
తాసాం స్వయంభూర్భగవాన్ హస్తసిద్ధిం స్వకర్మజామ్ ।
తతః ప్రభృతి చౌషధ్యః కృష్టపచ్యాస్తు జజ్ఞిరే ॥ ౧,౭.౧౫౨ ॥
సంసిద్ధకాయో వార్తాయాం తతస్తాసాం ప్రజాపతిః ।
మర్యాదాం స్థాపయామాస యయారక్షత్పరస్పరమ్ ॥ ౧,౭.౧౫౩ ॥
యే వై పరిగ్రహీతారస్తాసామాసన్బలీయసః ।
ఇతరేషాం కృతత్రాణాన్ స్థాపయామాస క్షత్రియాన్ ॥ ౧,౭.౧౫౪ ॥
ఉపతిష్ఠంతి తావంతో యావన్తో నిర్మితాస్తథా ।
సత్యం బూత యథాభూతం ధ్రువం వో బ్రహ్మణాస్తు తాః ॥ ౧,౭.౧౫౫ ॥
యే చాన్యే హ్యబలాస్తేషాం సంరక్షాకర్మ్మణి స్థితాః ।
క్రీతాని నాశయంతి స్మ పృథివ్యాం తే వ్యవస్థితాః ॥ ౧,౭.౧౫౬ ॥
వైశ్యానిత్యేవ తానాహుః కీనాశాన్వృత్తిసాధకాన్ ।
సేవంతశ్చ ద్రవంతశ్చ పరిచర్యాసు యే రతాః ॥ ౧,౭.౧౫౭ ॥

నిస్తేజసోఽల్పవీర్యాశ్చ శూద్రాంస్తానబ్రవీచ్చ సః ।
తేషాం కర్మాణి ధర్మాంశ్చ బ్రహ్మా తు వ్యదధాత్ప్రభుః ॥ ౧,౭.౧౫౮ ॥
సంస్థిత్యాం తు కృతాయాం హి యాతుర్వర్ణ్యస్య తేన వై ।
పునః ప్రజాస్తు తా మోహాద్ధర్మ్మం తం నాన్వపాలయన్ ॥ ౧,౭.౧౫౯ ॥
వర్ణధర్మైశ్చ జీవంత్యో వ్యరుధ్యంత పరస్పరమ్ ।
బ్రహ్మా బుద్ధా తు తత్సర్వం యాథాతథ్యేన స ప్రభుః ॥ ౧,౭.౧౬౦ ॥
క్షత్రియాణాం బలం దండం యుద్ధమాజీవ్యమాదిశత్ ।
యాజనాధ్యాపనే బ్రహ్మా తథా దానప్రతిగ్రహమ్ ॥ ౧,౭.౧౬౧ ॥
బ్రాహ్మణానాం విభుస్తేషాం కర్మాణ్యేతా న్యథాదిశత్ ।
పాశుపాల్యం చ వాణిజ్యం కృషిం చైవ విశాం దదౌ ॥ ౧,౭.౧౬౨ ॥
శిల్పాజీవభృతాం చైవ శూద్రాణాం వ్యదధాత్పునః ।
సామాన్యాని చ కర్మాణి బ్రహ్మక్షత్రవిశాం పునః ॥ ౧,౭.౧౬౩ ॥
యజనాధ్యాపనే దానం సామాన్యానీతరేషు చ ।
కర్మాజీవం తు వై దత్త్వా తేషామిహ పరస్పరమ్ ॥ ౧,౭.౧౬౪ ॥
తేషాం లోకాంతరే మూర్ధ్ని స్థానాని విదధే పునః ।
ప్రాజాపత్యం ద్విజాతీనాం స్మృతం స్థానం క్రియావతామ్ ॥ ౧,౭.౧౬౫ ॥
స్థానమైంద్రం క్షత్రియాణాం సంగ్రామేష్వపలాయినామ్ ।
వైశ్యానాం మారుతం స్థానం స్వస్వకర్మోపజీవినామ్ ॥ ౧,౭.౧౬౬ ॥
గాంధర్వం శూద్రజాతీనాం పరిచర్యే చ తిష్ఠతామ్ ।
స్థానాన్యేతాని వర్ణానాం యోగ్యాచారవతాం సతామ్ ॥ ౧,౭.౧౬౭ ॥
సంస్థిత్యాం సుకృతాయాం వై చాతుర్వర్ణ్యస్య తస్య తత్ ।
వర్ణాస్తు దండభయతః స్వే స్వే వర్ణ్యే వ్యవస్థితాః ।
తతః స్థితేషు వర్ణేషు స్థాపయామాస హ్యాశ్రమాన్ ॥ ౧,౭.౧౬౮ ॥
గృహస్థో బ్రహ్మచారీ చ వానప్రస్థో యతిస్తథా ।

ఆశ్రమాశ్చతురో హ్యేతాన్పూర్వవత్స్థాపయత్ప్రభుః ॥ ౧,౭.౧౬౯ ॥
వర్ణకర్మాణి యే కేచిత్తేషామిహ చతుర్భవః ।
కృతకర్మా కృతావాసా ఆశ్రమాదుపభుఞ్జతే ॥ ౧,౭.౧౭౦ ॥
బ్రహ్మా తాన్స్థాపయామాస ఆశ్రమాన్ భ్రామతామతః ।
నిర్దిదేశ తతస్తేషాం బ్రహ్మా ధర్మాన్ప్రభాషతే ॥ ౧,౭.౧౭౧ ॥
ప్రస్థానాని తు తేషాం చ యమాన్సనియమాంస్తథా ।
చతుర్వర్ణాత్మకః పూర్వం గృహస్థస్యాశ్రమః స్థితః ॥ ౧,౭.౧౭౨ ॥
త్రయాణా మాశ్రమాణాం చ వృత్తియోనీతి చైవ హి ।
యథాక్రమం చ వక్ష్యామి వ్రతైశ్చ నియమైస్తథా ॥ ౧,౭.౧౭౩ ॥
దారాగ్నయశ్చాతిథయ ఇష్టాః శ్రాద్ధక్రియాః ప్రజాః ।
ఇత్యేష వై గృహస్థస్య సమాసాద్ధర్మసంగ్రహః ॥ ౧,౭.౧౭౪ ॥
ఢండీ చ మేఖలీ చైవ అధఃశాయీ తథాజినీ ।
గురుశుశ్రూషణం భైక్ష్యంవిద్యార్థీ బ్రహ్మచారిణః ॥ ౧,౭.౧౭౫ ॥
చీరపత్రాజినాని స్యుర్వనమూలఫలౌషధైః ।
ఉభే సంధ్యే వగాహశ్చ హోమశ్చారణ్యవాసినామ్ ॥ ౧,౭.౧౭౬ ॥
విపన్నముసలే భైక్ష్యమాస్తేయం శౌచమేవ చ ।
అప్రమాదోఽవ్యవాయశ్చ దయా భూతేషు చ క్షమా ॥ ౧,౭.౧౭౭ ॥
శ్రవణం గురుశుశ్రూషా సత్యం చ దశమం స్మృతమ్ ।
దశలక్షణకో హ్యేష ధర్మః ప్రోక్తః స్వయంభువా ॥ ౧,౭.౧౭౮ ॥
భిక్షోర్వ్రతాని పంచాత్ర భైక్ష్యవేదవ్రతాని చ ।
తేషాం స్థానాన్యశుష్మిం చ సంస్థితానా మచష్ట సః ॥ ౧,౭.౧౭౯ ॥
అష్టాశీతిసహస్రాణి ఋషీణామూర్ధ్వరేతసామ్ ।
స్మృతం తేషాం తు యత్స్థానం తదేవ గురువాసినామ్ ॥ ౧,౭.౧౮౦ ॥
సప్తర్షీణా తు యత్స్థానం స్మృతం తద్వై వనౌకసామ్ ।

ప్రాజాపత్యం గృహస్థానాం న్యాసినాం బ్రహ్మణఃక్షయమ్ ॥ ౧,౭.౧౮౧ ॥
యోగినామకృతం స్థానం తానాజిత్వా న విద్యతే ।
స్థానాన్యాశ్రమిణస్తాని బ్రహ్మస్థానస్థితాని తు ॥ ౧,౭.౧౮౨ ॥
చత్వార ఏవ పంథానో దేవయానాని నిర్మితాః ।
పంథానః పితృయానాస్తు సమృతాశ్చత్వార ఏవ తే ॥ ౧,౭.౧౮౩ ॥
బ్రహ్మణాం లోకతన్త్రేణ ఆద్యే మన్వన్తరే పురా ।
పంథానో దేవయానా యే తేషాం ద్వారం రంవిః స్మృతః ।
తథైవ పితృయానానాం చన్ద్రమా ద్వారముచ్యతే ॥ ౧,౭.౧౮౪ ॥
ఏవం వర్ణాశ్రమాణాం చ ప్రవిభాగే కృతే తదా ।
యదా ప్రజా నా వర్ద్దంత వర్ణధర్మసమాసికాః ॥ ౧,౭.౧౮౫ ॥
తతోఽన్యాం మానసీం స్వాం వై త్రేతామధ్యేఽసృజత్ప్రజాః ।
ఆత్మనస్తు శరీరేభ్యస్తుల్యాశ్చైవాత్మనా తు తాః ॥ ౧,౭.౧౮౬ ॥
తస్మిన్స్త్రేతాయుగే త్వాద్యే మధ్యం ప్రాప్తే క్రమేణ తు ।
తతోఽన్యాం మానసీం సోఽథ ప్రజాః స్రష్టుం ప్రచక్రమే ॥ ౧,౭.౧౮౭ ॥
తతః సత్త్వరజోద్రిక్తాః ప్రజాః సహ్యసృజత్ప్రభుః ।
ధర్మార్థకామమోక్షాణాం వార్త్తానాం సాధకాశ్చ యాః ॥ ౧,౭.౧౮౮ ॥
దేవాశ్చ పితరశ్చైవ ఋషయో మనవస్తథా ।
యుగానురూపా ధర్మేణ యైరిమా వర్ద్ధితాః ప్రజాః ॥ ౧,౭.౧౮౯ ॥
ఉపస్థితే తదా తస్మిన్ సృష్టివర్గే స్వయంభువః ।
అభిధ్యాయ ప్రజా బ్రహ్మ నానావీర్యాః స్వమానసీః ॥ ౧,౭.౧౯౦ ॥
పూర్వోక్తా యా మయా తుభ్యం జనానీకం సమాశ్రితాః ।
కల్పేఽతీతే పురాణ్యాసీద్దేవాద్యాస్తు ప్రజా ఇహ ॥ ౧,౭.౧౯౧ ॥
ధ్యాయతస్తస్య తానీహ సంభూత్యర్థముపస్తితాః ।
మన్వంతరక్రమేణేహ కనిష్ఠాః ప్రథమేన తాః ॥ ౧,౭.౧౯౨ ॥

ఖ్యాతాస్తు వంశ్యైరేతైస్తు పూర్వం యైరిహ భావితాః ।

కుశలాకుశలైః కంద్రైరక్షీణైస్తైస్తదా యుతాః ॥ ౧,౭.౧౯౩ ॥

తత్కర్మఫలదోషేణ హ్యుపబాధాః ప్రజజ్ఞిరే ।

దేవాసురపితౄంశ్చైవ యక్షైర్గన్ధర్వమానుషైః ॥ ౧,౭.౧౯౪ ॥

రాక్షసైస్తు పిశాచైస్తైః పశుపక్షిసరీసృపైః ।

వృక్షనారకకీటాద్యైస్తైస్తైః సర్వైరుపస్థితాః ।

ఆహారార్థం ప్రజానాం వై విదాత్మానో వినిర్మమే ॥ ౧,౭.౧౯౫ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాండే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వభాగే ద్వితీయేఽనుషంగపాదే లోకజ్ఞాన వర్ణనం నామ సప్తమోఽధ్యాయః

సూత ఉవాచ

తతోభిధ్యాయతస్తస్య మానస్యో జజ్ఞిరే ప్రజాః ।

తచ్ఛరీరసముత్పన్నైః కార్యైస్తైః కారణైః సహ ॥ ౧,౮.౧ ॥

క్షేత్రజ్ఞాః సమవర్తన్త క్షేత్రస్యైతస్య ధీమతః ।

తతో దేవాసురపితౄన్మనుష్యాంశ్చ చతుష్టయమ్ ॥ ౧,౮.౨ ॥

సిసృక్షురయుతాతాని స చాత్మానమయూయుజత్ ।

యుక్తాత్మనస్తతస్తస్య తమోమాత్రాసముద్భవః ॥ ౧,౮.౩ ॥

తదాభిధ్యాయతః సర్గం ప్రయత్నోఽభూత్ప్రజాపతేః ।
తతోఽస్య జఘ నాత్పూర్వమసురా జజ్ఞిర సుతాః ॥ ౧,౮.౪ ॥
అసుః ప్రాణః స్మృతో విజ్ఞైస్తజ్జన్మానస్తతోఽసురాః ।
సృష్టా యయా సురాస్తన్వా తాం తనుం స వ్యపోహత ॥ ౧,౮.౫ ॥
సాపవిద్ధా తనుస్తేన సద్యో రాత్రిరజాయత ।
సా తమోబహులా యస్మాత్తతో రాత్రిస్త్రియామికా ॥ ౧,౮.౬ ॥
ఆవృతాస్తమసా రాత్రౌ ప్రజా స్తస్మాత్స్వయం పునః ।
సృష్ట్వాసురాంస్తతః సోఽథ తనుమన్యామపద్యత ॥ ౧,౮.౭ ॥
అవ్యక్తాం సత్త్వబహులాం తతస్తాం సోఽభ్యయుఞ్జత ।
తతస్తాం యుఞ్జ మానస్య ప్రియమాసీత్ప్రభోః కిల ॥ ౧,౮.౮ ॥
తతో ముఖాత్సముత్పన్నా దీవ్యతస్తస్య దేవతాః ।
యతోఽస్య దీవ్యతో జాతాస్తేన దేవాః ప్రకీర్తి తాః ॥ ౧,౮.౯ ॥
ధాతుర్దివ్యేతి యః ప్రోక్తః క్రీడాయాం స విభావ్యతే ।
తస్మాత్తన్వాస్తు దివ్యాయా జజ్ఞిరే తేన దేవతాః ॥ ౧,౮.౧౦ ॥
దేవాన్ సృష్ట్వా తతః సోఽథ తనుం దివ్యామపోహత ।
ఉత్సృష్టా సా తనుస్తేన అహః సమభవత్తదా ॥ ౧,౮.౧౧ ॥
తస్మాదహఃకర్మయుక్తా దేవతాః సముపాసతే ।
దేవాన్సృష్ట్వా తతః సోఽథ తనుమన్యామపద్యత ॥ ౧,౮.౧౨ ॥
సత్త్వమాత్రాత్మికామేవ తతోఽన్యామభ్యయుఙ్క్త వై ।
పితేవ మన్యమానస్తాన్పుత్రాన్ప్రధ్యాయ స ప్రభుః ॥ ౧,౮.౧౩ ॥
పితరో హ్యభవంస్తస్యా సధ్యే రాత్ర్యహయోః పృథక్ ।
తస్మాత్తే పితరో దేవాః పితృత్వం తేషు తత్స్మృతమ్ ॥ ౧,౮.౧౪ ॥
యయాసృష్టాస్తు పితరస్తాం తనుం స వ్యపోహత ।
సాపవిద్ధా తనుస్తేన సద్యః సంధ్యా వ్యజాయత ॥ ౧,౮.౧౫ ॥

తస్మాదహర్దేవతానాం రాత్రిర్యా సాఽసురీ స్మృతా ।
తయోర్మధ్యే తు వై పైత్రీ యా తనుః సా గరీయసీ ॥ ౧,౮.౧౬ ॥
తస్మాద్దేవాసురాశ్చైవ ఋషయో మానవాస్తథా ।
యుక్తాస్తనుముపాసంతే ఉషావ్యుష్ట్యోర్యదన్తరమ్ ॥ ౧,౮.౧౭ ॥
తస్మాద్రాత్ర్యహయోః సంధిముపాసంతే తథా ద్విజాః ।
తతోఽన్యస్యాం పునర్బ్రహ్మా స్వతన్వాముపపద్యత ॥ ౧,౮.౧౮ ॥
రజోమాత్రాత్మికా యా తు మనసా సోఽసృజత్ప్రభుః ।
మనసా తు సుతాస్తస్య ప్రజనాజ్జజ్ఞిరే ప్రజాః ॥ ౧,౮.౧౯ ॥
మననాచ్చ మనుష్యాస్తే ప్రజనాత్ప్రథితాః ప్రజాః ।
సృష్ట్వా పునః ప్రజాః సోఽథ స్వాం తనుం స వ్యపోహత ॥ ౧,౮.౨౦ ॥
సాపవిద్ధా తనుస్తేన జ్యోత్స్నా సద్యస్త్వజాయత ।
తస్మాద్భవన్తి సంహృష్టా జ్యోత్స్నాయా ఉద్భవే ప్రజాః ॥ ౧,౮.౨౧ ॥
ఇత్యేతాస్తనవస్తేన హ్యపవిద్ధా మహాత్మనా ।
సద్యో రాత్ర్యహనీ చైవసంధ్యా జ్యోత్స్నా చ జజ్ఞిరే ॥ ౧,౮.౨౨ ॥
జ్యోత్స్నా సంధ్యాహనీ చైవ సత్త్వమాత్రాత్మకం త్రయమ్ ।
తమోమాత్రాత్మికా రాత్రిః సా వై తస్మాన్నియామికా ॥ ౧,౮.౨౩ ॥
తస్మాద్దేవా దివ్యతన్వా తుష్ట్యా సృష్టా సుఖాత్తు వై ।
యస్మాత్తేషాం దివా జన్మ బలినస్తేన తే దివా ॥ ౧,౮.౨౪ ॥
తన్వా యదసురాన్రాత్ర్యా జఘనాదసృజత్ప్రభుః ।
ప్రాణేభ్యో రాత్రిజన్మానో హ్యజేయా నిశి తేన తే ॥ ౧,౮.౨౫ ॥
ఏతాన్యేవ భవిష్యాణాం దేవానామసురైః సహ ।
పితౄణాం మానుషాణాం చ అతీతానా గతేషు వై ॥ ౧,౮.౨౬ ॥
మన్వన్తరేషు సర్వేషు నిమిత్తాని భవన్తి హి ।
జ్యోత్స్నా రాత్ర్యహనీ సంధ్యా చత్వార్యేతాని తాని వా ॥ ౧,౮.౨౭ ॥

భాన్తి యస్మాత్తతో భాతి భాశబ్దో వ్యాప్తిదీప్తిషు ।
అంభాంస్యేతాని సృష్ట్వా తు దేవదానవమానుషాన్ ॥ ౧,౮.౨౮ ॥
పితౄంశ్చైవ తథా చాన్యాన్వివిధాన్వ్య సృజత్ప్రజాః ।
తాముత్సృజ్య తతో చ్యోత్స్నాం తతోఽన్యాం ప్రాప్య స ప్రభుః ॥ ౧,౮.౨౯ ॥
మూర్త్తిం రజస్తమోద్రిక్తాం తతస్తాం సోఽభ్యయుఞ్జత ।
తతోఽన్యాః సోంఽధకారే చ క్షుధావిష్టాః ప్రజాః సృజన్ ॥ ౧,౮.౩౦ ॥
తాః సృష్టాస్తు క్షుధావిష్టా అమ్భాంస్యాదాతుముద్యతాః ।
అమ్భాంస్యేతాని రక్షామ ఉక్తవన్తస్తు తేషు యే ॥ ౧,౮.౩౧ ॥
రాక్షసాస్తే స్మృతాస్తస్మాత్క్షుధాత్మానో నిశాచరాః ।
యేఽబ్రువన్ క్షిణుమోఽమ్భాంసి తేషాం త్వృష్టాః పరస్పరమ్ ॥ ౧,౮.౩౨ ॥
తేన తే కర్మణా యక్షా గుహ్యకాః క్రూరకర్మిణః ।
రక్షేతి పాలనే చాపి ధాతురేష విభావ్యతే ॥ ౧,౮.౩౩ ॥
య ఏష క్షీతిధాతుర్వై క్షపణే స నిరుచ్యతే ।
రక్షణాద్రక్ష ఇత్యుక్తం క్షపణాద్యక్ష ఉచ్యత ॥ ౧,౮.౩౪ ॥
తాన్దృష్ట్వా త్వప్రియేణాస్య కేశాః శీర్ణాశ్చ ధీమతః ।
తే శీర్ణా వ్యుత్థితా హ్యూర్ధ్వమారో హన్తః పునః పునః ॥ ౧,౮.౩౫ ॥
హీనా యే శిరసో బాలాః పన్నాశ్చైవాపసర్పిణః ।
బాలాత్మనా స్మృతా వ్యాలా హీనత్వాదహయః స్మృతాః ॥ ౧,౮.౩౬ ॥
పన్నత్వాత్పన్నగాశ్చాపి వ్యపసర్పాచ్చ సర్పతా ।
తేషాం లయః పృథివ్యాం యః సూర్యాచన్ద్రమసౌ ఘనాః ॥ ౧,౮.౩౭ ॥
తస్య క్రోధోద్భవో యోఽసావగ్నిగర్భః సుదారుణః ।
స తాన్సర్పాన్ సహోత్పన్నానావివేశ విషాత్మకః ॥ ౧,౮.౩౮ ॥
సర్పాన్సృష్ట్వా తతః క్రోధాత్క్రోధాత్మానో వినిర్మితాః ।
వర్ణేన కపిశేనోగ్రాస్తే భూతాః పిశితాశనాః ॥ ౧,౮.౩౯ ॥

భూతత్వాత్తే రమృతా భూతాః పిశాచా పిశితాశనాత్ ।
గాయతో గాం తతస్తస్య గన్ధర్వా జజ్ఞిరే సుతాః ॥ ౧,౮.౪౦ ॥
ధయేతి ధాతుః కవిభిః పానార్థే పరిపఠ్యతే ।
పిబతో జజ్ఞిరే వాచం గన్ధర్వాస్తేన తే స్మృతాః ॥ ౧,౮.౪౧ ॥
అష్టాస్వేతాసు సృష్టాసు దేవయోనిషు స ప్రభుః ।
ఛన్దతశ్చైవ ఛన్దాసి వయాంసి వయసాసృజత్ ॥ ౧,౮.౪౨ ॥
పక్షిణస్తు స సృష్ట్వా వై తతః పశుగణాన్సృజన్ ।
ముఖతోజాః సృజన్సోఽథ వక్షసశ్చాప్యవీః సృజన్ ॥ ౧,౮.౪౩ ॥
గావశ్చైవోదరాద్బ్రహ్మా పార్శ్వాభ్యాం చ వినిర్మమే ।
పాదతోఽశ్వాన్సమాతఙ్గాన్ రాసభాన్ గవయాన్మృగాన్ ॥ ౧,౮.౪౪ ॥
ఉష్ట్రాంశ్చైవ వరాహాంశ్చ శునోఽన్యాంశ్చైవ జాతయః ।
ఓషధ్యః ఫల మూలిన్యో రోమభ్యస్తస్య జజ్ఞిరే ॥ ౧,౮.౪౫ ॥
ఏవం పఞ్చౌషధీః సృష్ట్వా వ్యయుఞ్జత్సోఽధ్వరేషు వై ।
అస్య త్వాదౌ తు కల్పస్య త్రేతాయుగముఖేపురా ॥ ౧,౮.౪౬ ॥
గౌరజః పురుషోఽథావిరశ్వాశ్వతరగర్దభాః ।
ఏతే గ్రామ్యాః సమృతాః సప్త ఆరణ్యాః సప్త చాపరే ॥ ౧,౮.౪౭ ॥
శ్వాపదో ద్వీపినో హస్తీ వానరః పక్షిపఞ్చమః ।
ఔదకాః పశవః షష్ఠాః సప్తమాస్తు సరీసృపాః ॥ ౧,౮.౪౮ ॥
మహిషా గవయోష్ట్రాశ్చ ద్విఖురాః శరభో ద్విషః ।
మర్కటః సప్తమో హ్యేషాం చారణ్యాః పశవస్తు తే ॥ ౧,౮.౪౯ ॥
గాయత్రీం చ ఋచం చైవ త్రివృత్స్తోమరథన్తరే ।
అగ్నిష్టోమం చ యజ్ఞానాం నిర్మమే ప్రథమాన్ముఖాత్ ॥ ౧,౮.౫౦ ॥
యజూంషి త్రైష్టుభం ఛన్దః స్తోమం పఞ్చదశం తథా ।
బృహత్సామ తథోక్తం చ దక్షిణాత్సోఽసృజన్ముఖాత్ ॥ ౧,౮.౫౧ ॥

సామాని జగతీం చైవ స్తోమం సప్తదశం తథా ।

వైరూప్యమతిరాత్రం చ పశ్చిమాత్సోఽసృజన్ముఖాత్ ॥ ౧,౮.౫౨ ॥

ఏకవింశమథర్వాణమాప్తోర్యామం తథైవ చ ।

అనుష్టుభం సవైరాజం చతుర్థాదసృజన్ముఖాత్ ॥ ౧,౮.౫౩ ॥

విద్యుతోఽశనిమేఘాంశ్చ రోహితేన్ద్రధనూంషి చ ।

సృష్ట్వాసౌ భగవాన్దేవః పర్జన్యమితివిశ్రుతమ్ ॥ ౧,౮.౫౪ ॥

ఋచో యజూంషి సామాని నిర్మమే యజ్ఞసిద్ధయే ।

ఉచ్చావచాని భూతాని గాత్రేభ్యస్తస్య జజ్ఞిరే ॥ ౧,౮.౫౫ ॥

బ్రహ్మణాస్తు ప్రజాసర్గం సృజతో హి ప్రజాపతేః ।

సృష్ట్వా చతుష్టయం పూర్వం దేవర్షిపితృమానవాన్ ॥ ౧,౮.౫౬ ॥

తతోఽసృజత భూతాని చరాణి స్థావరాణి చ ।

సృష్ట్వా యక్షపిశాచాంశ్చ గన్ధర్వాప్సరసస్తదా ॥ ౧,౮.౫౭ ॥

నరకిన్నరరక్షాంసి వయఃపశుమృగోరగాన్ ।

అవ్యయం చ వ్యయం చైవ ద్వయం స్థావరజఙ్గమమ్ ॥ ౧,౮.౫౮ ॥

తేషాం యే యాని కర్మాణి ప్రాక్సృష్టాని ప్రపేదిరే ।

తాన్యేవ ప్రతిపద్యన్తే సృజ్యమానాః పునఃపునః ॥ ౧,౮.౫౯ ॥

హింస్రాహింస్రే సృజన్ క్రూరే ధర్మాధర్మావృతానృతే ।

తద్భావితాః ప్రపద్యన్తే తస్మాత్తత్తస్య రోచతే ॥ ౧,౮.౬౦ ॥

మహాభూతేషు నానాత్వమిన్ద్రియార్తేషు మూర్తిషు ।

వినియోగం చ భూతానాం ధాత్రైవ వ్యదధాత్స్వయమ్ ॥ ౧,౮.౬౧ ॥

కేచిత్పురుషకారం తు ప్రాహుః కర్మ చ మానవాః ।

దైవమిత్యపరే విప్రాః స్వభావం భూతచిన్తకాః ॥ ౧,౮.౬౨ ॥

పౌరుషం కర్మ దైవం చ ఫలవృత్తిస్వభావతః ।

న చైవ తు పృథగ్భావమధికేన తతో విదుః ॥ ౧,౮.౬౩ ॥

ఏతదేవం చ నైవం చ న చోభే నానుభే న చ ।
స్వకర్మవిషయం బ్రూయుః సత్త్వస్థాః సమదర్శినః ॥ ౧,౮.౬౪ ॥
నానారూపం చ భూతానాం కృతానాం చ ప్రపఞ్చనమ్ ।
వేదశబ్దేభ్య ఏవాదౌ నిర్మమే స మహేశ్వరః ॥ ౧,౮.౬౫ ॥
ఆర్షాణి చైవ నామాని యాశ్చ దేవేషు దృష్టయః ।
శర్వర్యన్తే ప్రసూతానాం పునస్తేభ్యో దధాత్యజః ॥ ౧,౮.౬౬ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వభాగే ద్వితీయేఽనుషఙ్గపాదే మానససృష్టివర్ణనం నామాష్టమోఽధ్యాయః

సూత ఉవాచ
రుద్రం ధర్మం మనశ్చైవ రుచిం చైవాకృతిం తథా ।
పఞ్చ కర్తౄన్ హి స తదా మనసా వ్యసృజత్ప్రభుః ॥ ౧,౯.౧ ॥
ఏతే మహాభుజాః సర్వే ప్రజానాం స్థితి హేతవః ।
ఔషధీః ప్రతిసంధత్తే రుద్రః క్షీణః పునః పునః ॥ ౧,౯.౨ ॥
ప్రాప్తౌషధిఫలైర్దేవః సమ్యగిష్టః ఫలార్థిభిః ।
త్రిభిరేవ కపాలైస్తు త్ర్యంబకైరోషధీక్షయే ॥ ౧,౯.౩ ॥
ఇజ్యతే మునిభిర్యస్మాత్తస్మాత్త్ర్యంబక ఉచ్యతే ।
గాయత్రీం చైవ త్రిష్టుప్చ జగతీ చైవ తాః స్మృతాః ॥ ౧,౯.౪ ॥
అంబికానాం మయా ప్రోక్తా యోనయః స్వనస్పతేః ।
తాభిరేకత్వభూతా భిస్త్రివిధాభిః స్వవీర్యతః ॥ ౧,౯.౫ ॥

త్రిసాధనః పురోడాశస్త్రికపాలస్తతః స్మృతః ।
త్ర్యంబకః స పురోడాశస్తేనేహ త్ర్యంబకఃస్మృతః ॥ ౧,౯.౬ ॥
ధత్తే ధర్మః ప్రజాః సర్వా మనో జ్ఞానకరం స్మృతమ్ ।
ఆకృతిః సురుచే రూపం రుచిః శ్రద్ధాకరః స్మృతః ॥ ౧,౯.౭ ॥
ఏవమేతే ప్రజాపాలాః ప్రజానాం స్థితి హేతవః ।
అథాస్య సృజతః సర్గం ప్రజానాం పరివృద్ధయే ॥ ౧,౯.౮ ॥
న వ్యవర్ద్ధత తాః సృష్టాః ప్రజాః కేనాపి హేతునా ।
తతః స విదధే బుద్ధిమర్థనిశ్చయగా మినీమ్ ॥ ౧,౯.౯ ॥
అథాత్మని సమద్రాక్షీత్తమోమాత్రాం తు చారిణీమ్ ।
రజః సత్త్వం పరిత్యజ్య వర్తమానాం స్వకర్మతః ॥ ౧,౯.౧౦ ॥
తతః స తేన దుఃఖేనశుచం చక్రే జగత్పతిః ।
తమశ్చ వ్యనుదత్పశ్చాద్రజసాతు సమావృణోత్ ॥ ౧,౯.౧౧ ॥
తత్తమః ప్రతినుత్తం వై మిథునం సంప్రసూయత ।
అధర్మాచరణా త్తస్య హింసా శోకో వ్యజాయత ॥ ౧,౯.౧౨ ॥
తతస్తస్మిన్సముద్భూతే మిథునే వరణాత్మకే ।
తతః స భగవానాసీత్ప్రీతశ్చైతం హి శిశ్రియే ॥ ౧,౯.౧౩ ॥
ఏవం ప్రీతాత్మనస్తస్య స్వదేహార్ద్ధాద్వినిఃసృతా ।
నారీ పరమకల్యాణీ సర్వభూతమనోహరా ॥ ౧,౯.౧౪ ॥
సా హి కామాత్మనా సృష్టా ప్రకృతేః సా సురూపిణీ ।
శతరూపేతి సా ప్రోక్తా సా ప్రోక్తైవ పునః పునః ॥ ౧,౯.౧౫ ॥
తతః ప్రజాః సముద్భూతా యథా ప్రోక్తా మయా పురా ।
ప్రక్రియాయాం యథా తుభ్యం త్రేతామధ్యే మహాత్మనః ॥ ౧,౯.౧౬ ॥
యదా ప్రజాస్తు తాః సృష్టా న వ్యవద్ధత ధీమతః ।
తతోఽన్యాన్మానసాన్పుత్రానాత్మనః సదృశోఽసృజత ॥ ౧,౯.౧౭ ॥

భృగ్వఙ్గిరోమరీచీంశ్చ పులస్త్యం పులహం క్రతుమ్ ।

దక్షమత్రిం వసిష్ఠం చ నిర్మమే మానసాన్సుతాన్ ॥ ౧,౯.౧౮ ॥

నవ బ్రహ్మణ ఇత్యేతే పురాణే నిశ్చయం గతాః ।

బ్రహ్మ యతాత్మకానాం తు సర్వేషామాత్మయోనినామ్ ॥ ౧,౯.౧౯ ॥

తతోఽసృజత్పునర్బ్రహ్మ ధర్మం భూతసుఖావహమ్ ।

ప్రజాపతిం రుచిం చైవ పూర్వేషామేవ పూర్వజౌ ॥ ౧,౯.౨౦ ॥

బుద్ధితః ససృజే ధర్మం సర్వభూతసుఖావహమ్ ।

మనసస్తు రుచిర్నామ జజ్ఞే జోఽవ్యక్తజన్మనః ॥ ౧,౯.౨౧ ॥

భృగుస్తు త్హృదయాజ్జజ్ఞే ఋషిః సాలలయోనినః ।

ప్రాణాద్దక్షం సృజన్బ్రహ్మ చక్షుర్భ్యాం తు మరీచినమ్ ॥ ౧,౯.౨౨ ॥

అభిమానాత్మకం రుద్రం నిర్మమే నీలలోహితమ్ ।

శిరసోంగిరసం చైవ శ్రోత్రాదత్రిం తథైవ చ ॥ ౧,౯.౨౩ ॥

పులస్త్యం చ తథోదానాద్వ్యానాచ్చ పులహం పునః ।

సమానజో వసిష్ఠశ్చ హ్యపానాన్నిర్మమే క్రతుమ్ ॥ ౧,౯.౨౪ ॥

ఇత్యేతే బ్రహ్మణః పుత్రాః ప్రజాదౌ ద్వాదశ స్మృతాః ।

ధర్మస్తేషాం ప్రథమజో దేవతానాం స్మృతస్తు వై ॥ ౧,౯.౨౫ ॥

భృగ్వాదయస్తు యే సృష్టాస్తే వై బ్రహ్మర్షయః స్మృతాః ।

గృహమేధిపురాణాస్తే ధర్మస్తైః ప్రాక్ప్రవర్త్తితః ॥ ౧,౯.౨౬ ॥

ద్వాదశైతే ప్రసూయన్తే ప్రజాః కల్పే పునః పునః ।

తేషాం ద్వాదశ తే వంశా దివ్యా దేవగుణాన్వితాః ॥ ౧,౯.౨౭ ॥

క్రియావన్తః ప్రజావన్తో మహర్షిభిరలఙ్కృతాః ।

యదా తైరిహ సృష్టైస్తు ధర్మాద్యైశ్చ మహర్షిభిః ॥ ౧,౯.౨౮ ॥

సృజ్యమానాః ప్రజాశ్చైవ న వ్యవర్ద్ధన్త ధీమతః ।

తమోమాత్రావృతః సోఽభూచ్ఛోకప్రతిహతశ్చ వై ॥ ౧,౯.౨౯ ॥

యథాఽవృతః స వై బ్రహ్మా తమోమాత్రా తు సా పునః ।
పుత్రాణాం చ తమోమాత్రా అపరా నిఃసృతాభవత్ ॥ ౧,౯.౩౦ ॥
ప్రతిస్రోతాత్మకోఽధర్మో హింసా చైవాశుభాత్మికా ।
తతః ప్రతిహతే తస్య ప్రతీతే వరణాత్మకే ॥ ౧,౯.౩౧ ॥
స్వాం తనుం స తదా బ్రహ్మా సమపోహత భాస్వరామ్ ।
ద్విధా కృత్వా స్వకం దేహమర్ద్ధేన పురుషోఽభవత్ ॥ ౧,౯.౩౨ ॥
అర్ద్ధేన నారీ సా తస్య శతరూపా వ్యజాయత ।
ప్రకృతిర్భూతధాత్రీ సా కామాద్వై సృజతః ప్రభోః ॥ ౧,౯.౩౩ ॥
సా దివం పృథివీం చైవ మహిమ్నా వ్యాప్య సుస్థితా ।
బ్రహ్మణః సా తనుః పూర్వా దివమావృత్య తిష్ఠతః ॥ ౧,౯.౩౪ ॥
యా త్వర్ద్ధాత్సృజ్యతే నారీ శతరూపా వ్యజాయత ।
సా దేవీ నియుతం తప్త్వా తపః పరమ దుశ్చరమ్ ॥ ౧,౯.౩౫ ॥
భర్త్తారం దీప్తయశసం పురుషం ప్రత్యపద్యత ।
స వై స్వాయంభువః పూర్వం పురుషో మనురుచ్యతే ॥ ౧,౯.౩౬ ॥
తస్యైకసప్తతియుగం మన్వన్తరమిహోచ్యతే ।
లబ్ధ్వా తు పురుషః పత్నీం శతరూపామయోనిజామ్ ॥ ౧,౯.౩౭ ॥
తయా స రమతే సార్ద్ధం తస్మాత్సా రతిరుచ్యతే ।
ప్రథమః సంప్రయోగః స కల్పాదౌ సమవర్త్తత ॥ ౧,౯.౩౮ ॥
విరాజమసృజద్బ్రహ్మా సోఽభవత్పురుషో విరాట్ ।
సమ్రాట్సశతరూపస్తు వైరాజస్తు మనుః స్మృతః ॥ ౧,౯.౩౯ ॥
స వైరాజః ప్రజాసర్గం ససర్జ పురుషో మనుః ।
వైరాజాత్పురుషాద్వీరౌ శతరూపా వ్యజాయత ॥ ౧,౯.౪౦ ॥
ప్రియవ్రతోత్తానపాదౌ పుత్రౌ పుత్రవతాం వరౌ ।
కన్యే ద్వే సుమహాభాగే యాభ్యాం జాతా ఇమాః ప్రజాః ॥ ౧,౯.౪౧ ॥

దేవీ నామ్నా తథాకూలిః ప్రసూతిశ్చైవ తే శుభే ।

స్వాయంభువః ప్రసూతిం తు దక్షాయ వ్యసృజత్ప్రభుః ॥ ౧,౯.౪౨ ॥

రుచేః ప్రజాపతేశ్చైవ ఆకూతిం ప్రత్య పాదయత్ ।

ఆకూత్యాం మిథునం జజ్ఞే మానసస్య రుచేః శుభమ్ ॥ ౧,౯.౪౩ ॥

యజ్ఞశ్చ దక్షిణా చైవ యమలౌ తౌ బభూవతుః ।

యజ్ఞస్య దక్షిణాయాం చ పుత్రా ద్వాదశ జజ్ఞిరే ॥ ౧,౯.౪౪ ॥

యామా ఇతి సమాఖ్యాతా దేవాః స్వాయంభువేతరే ।

యమస్య పుత్రా యజ్ఞస్య తస్మాద్యామాస్తు తే స్మృతాః ॥ ౧,౯.౪౫ ॥

అజితాశ్చైవ శుక్రాశ్చ ద్వౌ గణౌ బ్రహ్మణః స్మృతౌ ।

యామాః పూర్వం పరిక్రాన్తా యేషాం సంజ్ఞా దివౌకసః ॥ ౧,౯.౪౬ ॥

స్వాయంభూవ సుతాయాం తు ప్రసూత్యాం లోకమాతరః ।

తస్యాం కన్యాశ్చతుర్వింశద్దక్షస్త్వజనయత్ప్రభుః ॥ ౧,౯.౪౭ ॥

సర్వాస్తాశ్చ మహాభాగాః సర్వాః కమలలోచనాః ।

యోగపత్న్యశ్చ తాః సర్వాః సర్వాస్తా యోగమాతరః ॥ ౧,౯.౪౮ ॥

సర్వాశ్చ బ్రహ్మవాదిన్యః సర్వా విశ్వస్య మాతరః ।

శ్రద్ధా లక్ష్మీర్ధృతిస్తుష్టిః పుష్టిర్మేధా తథా క్రియా ॥ ౧,౯.౪౯ ॥

బుద్ధిర్లజ్జా వసుః శాన్తిః సిద్ధిః కీర్తిస్త్రయోదశ ।

పత్న్యర్థం ప్రతిజగ్రాహ ధర్మో దాక్షాయణీః ప్రభుః ॥ ౧,౯.౫౦ ॥

ద్వారాణ్యేతాని చైవాస్య విహితాని స్వయంభువా ।

యాన్యాః శిష్టా యవీయస్య ఏకాదశ సులోచనాః ॥ ౧,౯.౫౧ ॥

సతీ ఖ్యాతిశ్చ సంభూతిః స్మృతిః ప్రీతిః క్షమా తథా ।

సన్నతిశ్చానసూయా చ ఊర్జా స్వాహా స్వధా తథా ॥ ౧,౯.౫౨ ॥

తాస్తదా ప్రత్యగృహ్ణన్త పునరన్యే మహర్షయః ।

రుద్రో భృగుర్మరీచిశ్చ అఙ్గిరాః పులహః క్రతుః ॥ ౧,౯.౫౩ ॥

పులస్త్యోఽత్రిర్వసిష్ఠశ్చ పితరోఽగ్నిస్తథైవ చ ।
సతీం భవాయ ప్రాయచ్ఛత్ఖ్యాతిం చ భృగవే తథా ॥ ౧,౯.౫౪ ॥
మరీచయే తు సంభూతిం స్మృతిమఙ్గిరసే దదౌ ।
ప్రీతిం చైవ పులస్త్యాయ క్షమాం వై పులహాయ చ ॥ ౧,౯.౫౫ ॥
క్రతవే సంతతిం నామ అనసూయాం తథాత్రయే ।
ఊర్జాం దదౌ వసిష్ఠాయ స్వాహాం చైవాగ్నయే దదౌ ॥ ౧,౯.౫౬ ॥
స్వధాం చైవ పితృభ్యస్తు తాస్వపత్యాని మే శృణు ।
ఏతాః సర్వా మహాభాగాః ప్రజాస్త్వనుసృతాః స్థితాః ॥ ౧,౯.౫౭ ॥
మన్వన్తరేషు సర్వేషు యావదాభూతసంప్లవమ్ ।
శ్రద్ధా కామం ప్రజజ్ఞేఽథ దర్పో లక్ష్మీ సుతః స్మృతః ॥ ౧,౯.౫౮ ॥
ధృత్యాస్తు నియమః పుత్రస్తుష్ట్యాః సంతోష ఉచ్యతే ।
పుష్ట్యా లాభః సుతశ్చాపి మేధాపుత్రః శ్రుతస్తథా ॥ ౧,౯.౫౯ ॥
క్రియాయాస్తనయౌ ప్రోక్తౌ దమశ్చ శమ ఏవ చ ।
బుద్ధేర్బోధః సుతశ్చాపి అప్రమాదశ్చ తావుభౌ ॥ ౧,౯.౬౦ ॥
లజ్జాయా వినయః పుత్రో వ్యవసాయో వసోః సుతః ।
క్షేమః శాన్తేః సుతశ్చాపి సుఖం సిద్ధేర్వ్యజాయత ॥ ౧,౯.౬౧ ॥
యశః కీర్తేః సుతశ్చాపి ఇత్యేతే ధర్మసూనవః ।
కామస్య తు సుతో హర్షో దేవ్యాం సిద్ధ్యాం వ్యజాయత ॥ ౧,౯.౬౨ ॥
ఇత్యేష వై సుఖోదర్కః సర్గో ధర్మస్య సాత్త్వికః ।
జజ్ఞే హింసా త్వధర్మాద్వై నికృతిం చానృతం చ తే ॥ ౧,౯.౬౩ ॥
నికృత్యనృతయోర్జజ్ఞే భయం నరక ఏవ చ ।
మాయా చ వేదనా చాపి మిథునద్వయమేతయోః ॥ ౧,౯.౬౪ ॥
మయాజ్జజ్ఞేఽథ వై మాయా మృత్యుం భూతాపహారిణమ్ ।
వేదనాయాం తతశ్చాపి జేజ్ఞ దుఃఖం తు రౌరవాత్ ॥ ౧,౯.౬౫ ॥

మృత్యోర్వ్యాధిర్జరాశోకక్రోధాసూయా విజజ్ఞిరే ।
దుఃఖోత్తరాః స్మృతా హ్యేతే సర్వే చాధర్మలక్షణాః ॥ ౧,౯.౬౬ ॥
తేషాం భార్యాస్తి పుత్రో వా సర్వే హ్యనిధనాః స్మృతాః ।
ఇత్యేష తామసః సర్గో జజ్ఞే ధర్మనియామకః ॥ ౧,౯.౬౭ ॥
ప్రజాః సృచేతి వ్యాదిష్టో బ్రహ్మణా నీలలోహితః ।
సోఽభిధ్యాయ సతీం భార్యాం నిర్మమే చాత్మసంభవాన్ ॥ ౧,౯.౬౮ ॥
నాధికాన్న చ హీనాన్తాన్మానసానాత్మనా సమాన్ ।
సహస్రం చ సహస్రాణామసృజత్కృత్తివాససః ॥ ౧,౯.౬౯ ॥
తుల్యానేవాత్మనా సర్వాన్ రూపతేజోబల శ్రుతైః ।
పిఙ్గలాన్సనిషఙ్గాంశ్చ కపర్దీ నీలలోహితాన్ ॥ ౧,౯.౭౦ ॥
విశిఖాన్హీనకేశాంశ్చ దృష్టిఘ్నాన్తాన్కపాలినః ।
మహారూపాన్విరూపాంశ్చ విశ్వరూపాశ్చ రూపిణః ॥ ౧,౯.౭౧ ॥
రథినో వర్మిణశ్చైవ ధన్వినోఽథ వరూథినః ।
సహస్రశతబాహూంశ్చ దివ్యభౌమాన్తరిక్షగాన్ ॥ ౧,౯.౭౨ ॥
స్థూల శీర్షానష్టదంష్ట్రాన్ ద్విజిహ్వాంస్తు త్రిలోచనాన్ ।
అన్నాదాన్పిశితాదాంశ్చ ఆజ్యపాన్సోమపోస్తథా ॥ ౧,౯.౭౩ ॥
అతిమేఢ్రోగ్రకాయాంశ్చ శితికణ్ఠోగ్రమన్యుకాన్ ।
సనిషఙ్గతనుత్రాంశ్చ ధన్వినో హ్యసిచర్మిణః ॥ ౧,౯.౭౪ ॥
ఆసీనాన్ ధావతశ్చాపి జృంభతశ్చాప్యధిష్ఠితాన్ ।
అధీయానాశ్చ జపతో యుఞ్జతో ధ్యాయతస్తథా ॥ ౧,౯.౭౫ ॥
జ్వలతో వర్షతశ్చైవ ద్యోతమానాన్స్రధూపితాన్ ।
బుద్ధాన్బుద్ధతమాంశ్చైవ బ్రహ్మస్వాన్ బ్రహ్మదర్శినః ॥ ౧,౯.౭౬ ॥
నీలగ్రీవాన్సహస్రాక్షాన్ సర్వాంశ్చైవ క్షమాచరాన్ ।
అదృశ్యాన్సర్వభూతానాం మహాయోగాన్మహౌజసః ॥ ౧,౯.౭౭ ॥

రుదతో ద్రవతశ్చైవ ఏవం యుక్తాన్సహస్రశః ।
అయాతయామాన్ సృజతం రుద్రమేతానుస్సరోత్తమాన్ ॥ ౧,౯.౭౮ ॥
దృష్ట్వా బ్రహ్మాబ్రవీదేనం మాస్రాక్షీరీదృశీః ప్రజాః ।
న స్రష్టవ్యాత్మన స్తుల్యా ప్రజా నైవాధికా తథా ॥ ౧,౯.౭౯ ॥
అన్యాః సృజస్వ భద్రం తే ప్రజాస్త్వం మృత్యుసంయుతాః ।
నారభన్తే హి కర్మాణి ప్రజా విగతమృత్యవః ॥ ౧,౯.౮౦ ॥
ఏవసుక్తోఽబ్రవీదేనం నాహం మృత్యుజరాన్వితాః ।
ప్రజాః స్రక్ష్యామి భద్రం తే స్థితోఽహం త్వం సృజ ప్రభో ॥ ౧,౯.౮౧ ॥
ఏతే యే వై మయా సృష్టా విరూపా నీలలోహితాః ।
సహస్రం హి సహస్రాణామాత్మనో మమ నిఃసృతాః ॥ ౧,౯.౮౨ ॥
ఏతే దేవా భవిష్యన్తి రుద్రా నామ మహాబలాః ।
పృథివ్యామన్తరిక్షే చ రుద్రాణ్యస్తాః పరిశ్రుతాః ॥ ౧,౯.౮౩ ॥
శతరుద్రే సమామ్నాతా భవిష్యన్తీహ యజ్ఞియాః ।
యజ్ఞభాజో భవిష్యన్తి సర్వే దేవగణైః సహ ॥ ౧,౯.౮౪ ॥
మన్వన్తరేషు యే దేవా భవిష్యన్తీహ ఛన్దజాః ।
తైః సార్ద్ధమిజ్యమానాస్తే స్థాస్యన్తీహాయుగక్షయాత్ ॥ ౧,౯.౮౫ ॥
ఏవముక్తస్తతో బ్రహ్మా మహాదేవేన స ప్రభుః ।
ప్రత్యువాచ తథా భీమం హృష్యమాణః ప్రజాపతిః ॥ ౧,౯.౮౬ ॥
ఏవం భవతు భద్రం తే యథా తే వ్యాహృతం ప్రభో ।
బ్రహ్మణా సమను జ్ఞాతే తతః సర్వమభూత్కిల ॥ ౧,౯.౮౭ ॥
తతః ప్రభృతి దేవః స న ప్రాసూయత వై ప్రజాః ।
ఊర్ధ్వరేతాః స్థితః స్థాణుర్యావదాభూతసంప్లవమ్ ॥ ౧,౯.౮౮ ॥
యస్మాత్ప్రోక్తం స్థితోఽస్మీతి తస్మాత్స్థాణురుచ్యతే స్మృతః ।
జ్ఞానం తపశ్చ సత్యం చ హ్యైశ్వర్యం ధర్మ ఏవ చ ॥ ౧,౯.౮౯ ॥

వైరాగ్యమాత్మసంబోధః కృత్స్నాన్యేతాని శఙ్కరే ।
సర్వాన్దేవానృషీంశ్చైవ సమేతానసురైః సహ ॥ ౧,౯.౯౦ ॥
అత్యేతి తేజసా దేవో మహాదేవస్తతః స్మృతః ।
అత్యేతి దేవా నైశ్వర్యాద్బలేన చ మహాసురాన్ ॥ ౧,౯.౯౧ ॥
జ్ఞానేన చ మునీన్సర్వాన్యోగాద్భూతాని సర్వశః ।
ఏవమేవ మహాదేవః సర్వదేవనమస్కృతః ।
ప్రజామను ద్యామాం సృష్ట్వా సర్గాదుపరరామ హ ॥ ౧,౯.౯౨ ॥

ఇతి శ్రీ బ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వభాగే ద్వితీయేఽనుషఙ్గపాదే రుద్రప్రసవవర్ణనం నామ నవమోఽధ్యాయః

ఋషిరువాచ
అస్మిన్కల్పే త్వయా నోక్తః ప్రాదుర్భావో మహాత్మనః ।
మహాదేవస్య రుద్రస్య సాధకైరృషిభిః సహ ॥ ౧,౧౦.౧ ॥
సూత ఉవాచ
ఉత్పత్తిరాదిసర్గస్య మయా ప్రోక్తా సమాసతః ।
విస్తరేణ ప్రవక్ష్యామి నామాని తనుభిః సహ ॥ ౧,౧౦.౨ ॥
పత్నీషు జనయామాస మహాదేవః సుతాన్బహూన ।
కల్పేష్వన్యేష్వతీతేషు హ్యస్మిన్కల్పే తు తాఞ్శృణు ॥ ౧,౧౦.3 ॥
కల్పాదావాత్మనస్తుల్యం సుతమధ్యాయత ప్రభుః ।
ప్రాదురా సీత్తతోఽఙ్కేఽస్య కుమారో నీలలోహితః ॥ ౧,౧౦.౪ ॥

రురోద సుస్వరం ఘోరం నిర్దహన్నివ తేజసా ।
దృష్ట్వా రుదన్తం సహసా కుమారం నీలలోహితమ్ ॥ ౧,౧౦.౫ ॥
కిం రోదిషి కుమారేతి బ్రహ్మా తం ప్రత్యభాషత ।
సోఽబ్రవీద్దేహి మే నామ ప్రథమం త్వం పితామహ ॥ ౧,౧౦.౬ ॥
రుద్రస్త్వం దేవ నామాసి స ఇత్యుక్తోఽరుదత్పునః ।
కిం రోదిషి కుమారేతి బ్రహ్మా తం ప్రత్యభాషత ॥ ౧,౧౦.౭ ॥
నామ దేహి ద్వితీయం మే ఇత్యువాచ స్వయంభువమ్ ।
భవస్త్వం దేవనామ్నాసి ఇత్యుక్తః సోఽరుదత్పునః ॥ ౧,౧౦.౮ ॥
కిం రోదిషీతి తం బ్రహ్మా రుదన్తం ప్రత్యువాచ హ ।
తృతీయం దేహి మే నామ ఇత్యుక్తః సోఽబ్రవీత్పునః ॥ ౧,౧౦.౯ ॥
శర్వస్త్వం దేవ నామ్నాసి ఇత్యుక్తః సోఽరుదత్పునః ।
కిం రోదిషీతి తం బ్రహ్మా రుదన్తం ప్రత్యువాచ హ ॥ ౧,౧౦.౧౦ ॥
చతుర్థ దేహి మే నామ ఇత్యుక్తః సోఽబ్రవీత్పునః ।
ఈశానో దేవనామ్నాసి ఇత్యుక్తః సోఽరుదత్పునః ॥ ౧,౧౦.౧౧ ॥
కిం రోదిషీతి తం బ్రహ్మా రుదన్తం పునరబ్రవీత్ ।
పఞ్చమం నామ దేహీతి ప్రత్యువాచ స్వయంభువమ్ ॥ ౧,౧౦.౧౨ ॥
పశూనాం త్వం పతిర్దేవ ఇత్యుక్తః సోఽరుదత్పునః ।
కిం రోదిషీతి తం బ్రహ్మా రుదన్తం పునరబ్రవీత్ ॥ ౧,౧౦.౧౩ ॥
షష్ఠం వై దేహి మే నామ ఇత్యుక్తః ప్రత్యువాచ తమ్ ।
భీమస్త్వం దేవ నామ్నాసి ఇత్యుక్తః సోఽరుదత్పునః ॥ ౧,౧౦.౧౪ ॥
కిం రోదిషీతి తం బ్రహ్మా రుదన్తం పునరబ్రవీత్ ।
సప్తమం దేహి మే నామ ఇత్యుక్తః ప్రత్యువాచ హ ॥ ౧,౧౦.౧౫ ॥
ఉగ్రస్త్వం దేవ నామ్నాసి ఇత్యుక్తః సోఽరుదత్పునః ।
తం రుదన్తం కుమారం తు మారోదీరితి సోఽబ్రవీత్ ॥ ౧,౧౦.౧౬ ॥

సోఽబ్రవీదష్టమం నామ దేహి మే త్వం విభో పునః ।
త్వం మహాదేవనామాసి ఇత్యుక్తో విరరామ హ ॥ ౧,౧౦.౧౭ ॥
లబ్ధ్వా నామాని చైతాని బ్రహ్మణం నీలలోహితః ।
ప్రోవాచ నామ్నా మేతేషాం స్థానాని ప్రదిశేతి హ ॥ ౧,౧౦.౧౮ ॥
తతో విసృష్టాస్తనవ ఏషాం నామ్నా స్వయంభువా ।
సూర్యో జలం మహీ వాయుర్వ హ్నిరాకాశమేవ చ ॥ ౧,౧౦.౧౯ ॥
దీక్షితా బ్రాహ్మణశ్చన్ద్ర ఇత్యేవం తేఽష్టధా తనుః ।
తేషు పూజ్యశ్చ వన్ద్యశ్చ నమస్కార్యశ్చ యత్నతః ॥ ౧,౧౦.౨౦ ॥
ప్రోవాచ తం పునర్బ్రహ్మా కుమారం నీలలోహితమ్ ।
యదుక్తం తే మయా పూర్వం నామ రుద్రేతి వై విభో ॥ ౧,౧౦.౨౧ ॥
తస్యాదిత్యతనుర్నామ్నః ప్రథమా ప్రథమస్య తే ।
ఇత్యుక్తే తస్య యత్తేజశ్చక్షుస్త్వాసీత్ప్రకాశకమ్ ॥ ౧,౧౦.౨౨ ॥
వివేశ తత్తదాదిత్యం తస్మాద్రుద్రో హ్యసౌ స్మృతః ।
ఉద్యతమస్తం యన్తం చ వర్జయేద్ధర్మనేరవిమ్ ॥ ౧,౧౦.౨౩ ॥
శశ్వచ్చ జాయతే యస్మాచ్ఛశ్వత్సంతిష్ఠతే తు యత్ ।
తస్మాత్సూర్యం న వీక్షేత ఆయుష్కామః శుచిః సదా ॥ ౧,౧౦.౨౪ ॥
అతీతానాగతం రుద్రం విప్రా హ్యాప్యాయయన్తి యత్ ।
ఉభే సంధ్యే హ్యుపాసీనా గృణన్తః సామఋుగ్యజుః ॥ ౧,౧౦.౨౫ ॥
ఉద్యన్స తిష్ఠతే ఋుక్షు మధ్యాహ్నే చ యజుఃష్వథ ।
సామస్వథాపరాహ్ణే తు రుద్రః సంవిశతి క్రమాత్ ॥ ౧,౧౦.౨౬ ॥
తస్మాద్భవేన్నాభ్యుదితో బాహ్యస్తమిత ఏవ చ ।
న రుద్రమ్ప్రతి మేహేత సర్వావస్థం కథం చన ॥ ౧,౧౦.౨౭ ॥
ఏవం యుక్తాన్ ద్విజాన్ దేవో రుద్రస్తాన్న హినస్తి వై ।
తతోఽప్రవీత్పునర్బ్రహ్మా తం దేవం నీలలోహితమ్ ॥ ౧,౧౦.౨౮ ॥

ద్వితీయం నామధేయం తే మయా ప్రోక్తం భవేతి యత్ ।
ఏతస్యాపో ద్వితీయా తే తనుర్నామ్నా భవత్వితి ॥ ౧,౧౦.౨౯ ॥
ఇత్యుక్తే త్వథ తస్యాసీచ్ఛరీరస్థం రసాత్మకమ్ ।
వివేశ తత్తదా యస్తు తస్మాదాపో భవః స్మృతః ॥ ౧,౧౦.30 ॥
యస్మాద్భవన్తి భూతాని తాభ్యస్తా భావయన్తి చ ।
భవనాద్భావనాచ్చైవ భూతానాముచ్యతే భవః ॥ ౧,౧౦.3౧ ॥
తస్మాన్మూత్రం పురీషం చ నాప్సు కుర్వీత కర్హిచిత్ ।
న నిష్ఠీవేన్నావగాహేన్నైవ గచ్ఛేచ్చ మైథునమ్ ॥ ౧,౧౦.3౨ ॥
న చైతాః పరిచక్షీత వహన్త్యో వా స్థితా అపి ।
మైధ్యామేధ్యాస్త్వపామేతాస్తనవో మునిభిః స్మృతాః ॥ ౧,౧౦.33 ॥
వివర్ణరసగన్ధాశ్చ వర్జ్యా అల్పాశ్చ సర్వశః ।
అపాం యోనిః సముద్రస్తు తస్మాత్తం కామయన్తి తాః ॥ ౧,౧౦.3౪ ॥
మధ్యాశ్చైవామృతా హ్యాపో భవన్తి ప్రాప్య సాగరమ్ ।
తస్మాదపో న రున్ధీత సముద్రం కామయన్తి తాః ॥ ౧,౧౦.3౫ ॥
న హినస్తి భవో దేవో య ఏవం హ్యప్సు వర్తతే ।
తతోఽబ్రవీత్పునర్బ్రహ్మా కుమారం నీలలోహితమ్ ॥ ౧,౧౦.3౬ ॥
శర్వేతి యత్తృతీయం తే నామ ప్రోక్తం మయా విభో ।
తస్య భూమిస్తృతీయస్య తనుర్నామ్నా భవత్త్వియమ్ ॥ ౧,౧౦.3౭ ॥
ఇత్యుక్తే యత్స్థిరం తస్య శరీరే హ్యస్థిసంజ్ఞితమ్ ।
వివేశ తత్తదా భూమిం యస్మాత్తాన్ శర్వ ఉచ్యతే ॥ ౧,౧౦.3౮ ॥
తస్మాత్కృష్టేన కుర్వీత పురీషం మూత్రమేవ చ ।
న చ్ఛాయాయాం తథా మార్గే స్వచ్ఛాయాయాం న మేహయేత్ ॥ ౧,౧౦.3౯ ॥
శిరః ప్రావృత్య కుర్వీత అన్తర్ధాయ తృణైర్మహీమ్ ।
ఏవం యో వర్తతే భూమౌ శర్వస్తం న హినస్తి వై ॥ ౧,౧౦.౪౦ ॥

తతోఽబ్రవీత్పునర్బ్రహ్మా కుమారం నీలలోహితమ్ ।
ఈశానేతి చతుర్థ తే నామ ప్రోక్తం మయేహ యత్ ॥ ౧,౧౦.౪౧ ॥
చతుర్థస్య చతుర్థీ తు వాయుర్నామ్నా తనుస్తవ ।
ఇత్యుక్తే యచ్ఛరీరస్థం పఞ్చధా ప్రాణసంజ్ఞితమ్ ॥ ౧,౧౦.౪౨ ॥
వివేశ తస్య తద్వాయుమీశానస్తేన మారుతః ।
తస్మాన్నైనం పరివదేత్తత్ప్రవాన్తం వాయుమీశ్వరమ్ ॥ ౧,౧౦.౪౩ ॥
యజ్ఞైర్వ్యవహరన్త్యేనం యే వై పరిచరన్తి చ ।
ఏవం యుక్తం మహేశానో నైవ దేవో హినస్తి తమ్ ॥ ౧,౧౦.౪౪ ॥
తతోఽబ్రవీత్పునర్బ్రహ్మా తం దేవం ధృఙ లమీశ్వరమ్ ।
నామ యద్ద్వై పశుపతిరిత్యుక్తం పఞ్చమం మయా ॥ ౧,౧౦.౪౫ ॥
పఞ్చమీ పఞ్చమస్యైషా తనుర్నామ్నాగ్నిరస్తు తే ।
ఇత్యుక్తే యచ్ఛరీరస్థం తేజస్తస్యోష్ణసంజ్ఞితమ్ ॥ ౧,౧౦.౪౬ ॥
వివేశ తత్తదా హ్యగ్నిం తస్మాత్పశుపతిస్తు సః ।
యస్మాదగ్నిః పశుశ్చాసీద్యస్మాత్పాతి పశూంశ్చ సః ॥ ౧,౧౦.౪౭ ॥
తస్మాత్పశుపతేస్తస్య తనురగ్నిర్నిరుచ్యతే ।
తస్మాదమేద్యం న దహేన్న చ పాదౌ ప్రతాపయేత్ ॥ ౧,౧౦.౪౮ ॥
అధస్తాన్నోపదధ్యాచ్చ న చైనమతిలఙ్ఘయేత్ ।
నైనం పశుపతిర్దేవ ఏవం యుక్తం హినస్తి వై ॥ ౧,౧౦.౪౯ ॥
తతోఽబ్రవీత్పునర్బ్రహ్మా తం దేవం శ్వేతపిఙ్గలమ్ ।
షష్ఠం నామ మయా ప్రోక్తం తవ భీమేతి యత్ప్రభో ॥ ౧,౧౦.౫౦ ॥
ఆకాశం తస్య నామ్నస్తు తనుః షష్ఠీ భవత్వితి ।
ఇత్యుక్తే సుషిరం తస్య శరీరస్థమభూచ్చ యత్ ॥ ౧,౧౦.౫౧ ॥
వివేశ తత్తదాకాశం తస్మాద్భీమస్య సా తనుః ।
యదాకాశే స్మృతో దేవస్తస్మాన్నా సంవృతః క్వచిత్ ॥ ౧,౧౦.౫౨ ॥

కుర్యాన్మూత్రం పురీషం వా న భుఞ్జీత పిబేన్న వా ।
మైథునం వాపి న చరేదుచ్ఛిష్టాని చ నోత్క్షిపేత్ ॥ ౧,౧౦.౫౩ ॥
న హినస్తి చ తం దేవో యో భీమే హ్యేవమాచరేత్ ।
తతోఽబ్రవీత్పునర్బ్రహ్మా తం దేవం సబలం ప్రభుమ్ ॥ ౧,౧౦.౫౪ ॥
సప్తమం యన్మయా ప్రోక్తం నామోగ్రేతి తవ ప్రభో ।
తస్య నామ్నస్తనుస్తుభ్యం ద్విజో భవతి దీక్షితః ॥ ౧,౧౦.౫౫ ॥
ఏవముక్తే తు యత్తస్య చైతన్యం వై శరీరగమ్ ।
వివేశ దీక్షితం తద్వై బ్రాహ్మణం సోమయాజినమ్ ॥ ౧,౧౦.౫౬ ॥
తావత్కాలం స్మృతో విప్ర ఉగ్రో దేవస్తు దీక్షితః ।
తస్మాన్నైనం పరివదేన్నాశ్లీలం చాస్య కీర్త్తయేత్ ॥ ౧,౧౦.౫౭ ॥
తే హరన్త్యస్య పాప్మానం యే వై పరివదన్తి తమ్ ।
ఏవం యుక్తాన్ ద్విజానుగ్రో దేవస్తాన్న హినస్తి వై ॥ ౧,౧౦.౫౮ ॥
తతోబ్రవీత్పునర్బ్రహ్మా తం దేవం భాస్కరద్యుతిమ్ ।
అష్టమం నామ యత్ప్రోక్తం మహాదేవేతి తే మయా ॥ ౧,౧౦.౫౯ ॥
తస్య నామ్నోఽష్టమస్యాస్తు తనుస్తుభ్యం తు చన్ద్రమాః ।
ఇత్యుక్తే యన్మన స్తస్య సంకల్పకమభూత్ప్రభోః ॥ ౧,౧౦.౬౦ ॥
వివేశ తచ్చన్ద్రమసం మహాదేవస్తతః శశీ ।
తస్మాద్విభావ్యతే హ్యేష మహాదేవస్తు చన్ద్రమాః ॥ ౧,౧౦.౬౧ ॥
అమావాస్యాం న వై ఛిన్ద్యాద్వృక్షగుల్మౌషధీర్ద్విజః ।
మహాదేవః స్మృతః సోమస్తస్యాత్మా హ్యౌషధీగణః ॥ ౧,౧౦.౬౨ ॥
ఏవం యో వర్త్తతే చైహ సదా పర్వణి పర్వణి ।
న హన్తి తం మహాదేవో య ఏవం వేద తం ప్రభుమ్ ॥ ౧,౧౦.౬౩ ॥
గోపాయతి దివాదిత్యః ప్రజా నక్తం తు చన్ద్రమాః ।
ఏకరాత్రౌ సమేయాతాం సూర్యా చన్ద్రమసావుభౌ ॥ ౧,౧౦.౬౪ ॥

అమావాస్యానిశాయాం తు తస్యాం యుక్తః సాదా భవేత్ ।
రుద్రావిష్టం సర్వమిదం తనుభిర్నామభిశ్చ హ ॥ ౧,౧౦.౬౫ ॥
ఏకాకీ చశ్చరత్యేష సూర్యోఽసౌ రుద్ర ఉచ్యతే ।
సూర్యస్య యత్ప్రకాశేన వీక్షన్తే చక్షుషా ప్రజాః ॥ ౧,౧౦.౬౬ ॥
ముక్తాత్మా సంస్థితో రుద్రః పిబత్యంభో గభస్తిభిః ।
అద్యతే పీయతే చైవ హ్యన్నపానాదికామ్యయా ॥ ౧,౧౦.౬౭ ॥
తనురంబుద్భవా సా వై దేహేష్వేవోపచీయతే ।
యయా ధత్తే ప్రజాః సర్వాః స్థిరీభూతేన తేజసా ॥ ౧,౧౦.౬౮ ॥
పార్థివీ సా తనుస్తస్య సాధ్వీ ధారయతే ప్రజాః ।
యా చ స్థితా శరీరేషు భూతానాం ప్రాణవృత్తిభిః ॥ ౧,౧౦.౬౯ ॥
వాతాత్మికా తు చైశానీ సా ప్రాణః ప్రాణినామిహ ।
పీతాశితాని పచతి భూతానాం జఠరేష్విహ ॥ ౧,౧౦.౭౦ ॥
తనుః పాశుపతీ తస్య పాచకః సోఽగ్నిరుచ్యతే ।
యానీహ శుషిరాణి స్యుర్దేహేష్వన్తర్గతాని వై ॥ ౧,౧౦.౭౧ ॥
వాయోః సంచరణార్థాని భీమా సా ప్రోచ్యతే తనుః ।
వైతాన్యాదీక్షితానాం తు యా స్థితిర్బ్రహ్మవాదినామ్ ॥ ౧,౧౦.౭౨ ॥
తనురుగ్రాత్మికా సా తు తేనోగ్రో దీక్షితః స్మృతః ।
యత్తు సంకల్పకం తస్య ప్రజాస్విహ సమాస్థితమ్ ॥ ౧,౧౦.౭౩ ॥
సా తనుర్మానసీ తస్య చన్ద్రమాః ప్రాణిషు స్థితః ।
నవోనవో యో భవతి జాయమానః పునఃపునః ॥ ౧,౧౦.౭౪ ॥
పీయతేఽసౌ యథాకాలం విబుధైః పితృభిః సహ ।
మహాదేవోఽమృతాత్మా స చన్ద్రమా అమ్మయః స్మృతః ॥ ౧,౧౦.౭౫ ॥
తస్య యా ప్రథమా నామ్నా తనూ రౌద్రీ ప్రకీర్త్తితా ।
పత్నీ సువర్చలా తస్యాః పుత్రశ్చాస్య శనైశ్చరః ॥ ౧,౧౦.౭౬ ॥

భవస్య యా ద్వితీయా తు ఆపో నామ్నా తనుః స్మృతా ।
తస్యా ధాత్రీ స్మృతా పత్నీ పుత్రశ్చ ఉశనా స్మృతః ॥ ౧,౧౦.౭౭ ॥
శర్వస్య యా తృతీయస్య నామ్నో భూమిస్తనుః స్మృతా ।
తస్యాః పత్నీ వికేశీ తు పుత్రోఽస్యాఙ్గారకః స్మృతః ॥ ౧,౧౦.౭౮ ॥
ఈశానస్య చతుర్థస్య నామ్నా వాతస్తనుస్తు యా ।
తస్యాః పత్నీ శివా నామ పుత్రశ్చాస్యా మనోజవః ॥ ౧,౧౦.౭౯ ॥
అవిజ్ఞాతగతిశ్చైవ ద్వౌ పుత్రౌ చానిలస్య తు ।
నామ్నా పశుపతేర్యా తు తనురగ్నిర్ద్విజైః స్మృతా ॥ ౧,౧౦.౮౦ ॥
తస్యాః పత్నీ స్మృతా స్వాహా స్కన్దస్తస్యాః సుతః స్మృతః ।
నామ్నా షష్ఠస్య యా భీమా తనురాకాశముచ్యతే ॥ ౧,౧౦.౮౧ ॥
దిశః పత్న్యః స్మృతాస్తస్య స్వర్గశ్చాపి సుతః స్మృతః ।
అగ్రా తనుః సప్తమీ యా దీక్షితో బ్రాహ్మణః స్మృతః ॥ ౧,౧౦.౮౨ ॥
దీక్షా పత్నీ స్మృతా తస్యాః సంతానః పుత్ర ఉచ్యతే ।
నామ్నాష్టమస్య మహస్తనుర్యా చన్ద్రమాః స్మృతః ॥ ౧,౧౦.౮౩ ॥
తస్య వై రోహిణీ పత్నీ పుత్రస్తస్య బుధః స్మృతః ।
ఇత్యేతాస్తనవస్తస్య నామభిః సహ కీర్తితాః ॥ ౧,౧౦.౮౪ ॥
తాసు వన్ద్యో నమస్యశ్చ ప్రతినామతనూషు వై ।
సూర్యేఽప్సూర్వ్యాం తథా వాయావగ్నౌ వ్యోమ్న్యథ దీక్షితే ॥ ౧,౧౦.౮౫ ॥
భక్తైస్తథా చన్ద్రమసి భక్త్యా వన్ద్యస్తు నామభిః ।
ఏవం యో వేత్తి తం దేవం తనుభిర్నామభిశ్చ హ ॥ ౧,౧౦.౮౬ ॥
ప్రజావానేతి సాయుజ్యమీశ్వరస్య భవస్య సః ।
ఇత్యేతద్వో మయా ప్రోక్తం గుహ్యం భీమాస్య యద్యశః ॥ ౧,౧౦.౮౭ ॥
శన్నోఽస్తు ద్విపదే విప్రాః శన్నోఽస్తు చ చతుష్పదే ।
ఏతత్రోక్తమిదానీం చ తనూనాం నామభి సహ ।

మహాదేవస్య దేవస్య భృగోస్తు శృణుత ప్రజాః ॥ ౧,౧౦.౮౮ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వభాగే ద్వితీయేఽనుషఙ్గపాదే మహాదేవవిభూతివర్ణనం నా దశామోఽధ్యాయః

సూత ఉవాచ

భృగోః ఖ్యాతిర్విజజ్ఞే వై ఈశ్వరౌ సుఖదుఃఖయోః ।

శుభాశుభప్రదాతారౌ సర్వప్రాణభృతామిహ ॥ ౧,౧౧.౧ ॥

దేవౌ ధాతృవిధాతారౌ మన్వన్తరవిచారిణౌ ।

తయార్జ్యేష్ఠా తు భగినీ దేవీ శ్రీర్లోకభావినీ ॥ ౧,౧౧.౨ ॥

సా తు నారాయణం దేవం పతి మాసద్య శోభనా ।

నారాయణాత్మజౌ తస్యాం బలోన్మాదౌవ్యజాయతామ్ ॥ ౧,౧౧.౩ ॥

బలస్య తేజః పుత్రస్తు ఉన్మాదస్య తు సంశయః ।

తస్యాన్యే మానసాః పుత్రా ఆసన్ వ్యోమవిచారిణః ॥ ౧,౧౧.౪ ॥

యే వహన్తి విమానాని దేవానాం పుణ్యకర్మణామ్ ।

మేరుకల్పే స్మృతే భార్యే విధాతుర్ధాతురేవ చ ॥ ౧,౧౧.౫ ॥

ఆయతిర్నియతిశ్చైవ తయోః పుత్రౌ దృఢవ్రతౌ ।

ప్రాణశ్చైవ మృకణ్డశ్చ బ్రహ్మకోశౌ సనాతనౌ ॥ ౧,౧౧.౬ ॥

మనస్విన్యాం మృకణ్డస్య మార్కణ్డేయో బభూవ హ ।

సుతో వేదశిరాస్తస్య ధూమ్రపత్న్యామజాయత ॥ ౧,౧౧.౭ ॥
పీవర్యాం వేదశిరసః పుత్రా వశకరాః స్మృతాః ।
మార్కణ్డేయాః సమాఖ్యాతా ఋషయో వేదపారగాః ॥ ౧,౧౧.౮ ॥
ప్రాణస్య పుణ్డరీకాయాం ద్యుతిమానాత్మజోఽభవత్ ।
ఉన్నతశ్చద్యుతిమతః స్వనవాతశ్చ తావుభౌ ॥ ౧,౧౧.౯ ॥
తయోః పుత్రాశ్చ పౌత్రాశ్చ భార్గవాణాం పరస్పరాత్ ।
స్వాయంభువేన్తరేఽతీతా మరీచేః శృణుత ప్రజాః ॥ ౧,౧౧.౧౦ ॥
పత్నీ మరీచేః సంభూతిర్విజజ్ఞే హ్యాత్మసంభంవమ్ ।
ప్రజాపతేః పూర్ణమాసం కన్యాశ్చేమా నిబోధత ॥ ౧,౧౧.౧౧ ॥
కృషిర్వృష్టిస్త్విషా చైవ తథా చోపచితిః శుభా ।
పూర్ణమాసః సరస్వత్యాం పుత్రౌ ద్వావుదపాదయత్ ॥ ౧,౧౧.౧౨ ॥
విరజం చైవ ధర్మిష్ఠం పర్వశం చైవ తావుభౌ ।
విరజస్యాత్మజో విద్వాన్ సుధామా నామ విశ్రుతః ॥ ౧,౧౧.౧౩ ॥
సుధామా స తు వైరాజః ప్రాచీం దిశముపా శ్రితః ।
లోకపాలః స ధర్మాత్మా గౌరీపుత్రః ప్రతాపవాన్ ॥ ౧,౧౧.౧౪ ॥
పర్వశః పర్వగణనాం ప్రవిష్టః స మహాయశాః ।
పర్వశః పర్వశాయాం తు జనయా మాస వై సుతౌ ॥ ౧,౧౧.౧౫ ॥
యజుర్ధామ చ ధీమన్తం స్తంభకాశ్యపమేవ చ ।
తయోర్గోత్రకరౌ పుత్రౌ జాతౌ సంన్యాసనిశ్చితౌ ॥ ౧,౧౧.౧౬ ॥
స్మృతస్త్వం గిరసః పత్నీ జజ్ఞే సా హ్యాత్మసంభవాన్ ।
పుత్రో కన్యాశ్చతస్రశ్చ పుణ్యాస్తా లోకవిశ్రుతాః ॥ ౧,౧౧.౧౭ ॥
సినీవాలీ కుహూశ్చైవ రాకా చానుమతిస్తథా ।
తథైవ భరతాగ్నిం చ కీర్తిమన్తం చ తావుభౌ ॥ ౧,౧౧.౧౮ ॥
అగ్నేః పుత్రం చ పర్జన్యం సద్వతీ సుషువే తథా ।

హిరణ్యరోమా పర్జన్యో మారీచ్యాముదపద్యత ॥ ౧,౧౧.౧౯ ॥
ఆభూతసంప్లవస్థాయీ లోకపాలః స వై స్మృతః ।
యజ్ఞే కీర్తి మతశ్చాపి ధేనుకా వీతకల్మషౌ ॥ ౧,౧౧.౨౦ ॥
చరిష్ణుం ధృతిమన్తం చ ఉభావఙ్గిరసాం వరౌ ।
తయోః పుత్రాశ్చ పౌత్రాశ్చ అతీతా వై సహస్రశః ॥ ౧,౧౧.౨౧ ॥
అనసూయా విజజ్ఞే వై పఞ్చాత్రేయానకల్మషాన్ ।
కన్యాం చైవ శ్రుతిం నామ మాతా శఙ్ఖపదస్య సా ॥ ౧,౧౧.౨౨ ॥
కర్దసస్య తు పత్నీ సా పౌలహస్య ప్రజాపతేః ।
సత్యనేత్రశ్చ హవ్యశ్చ ఆపో మూర్తిః శనైశ్చరః ॥ ౧,౧౧.౨౩ ॥
సోమశ్చ పఞ్చమస్తేషామాసీత్స్వాయంభువేన్తరే ।
యామదేవైస్సహాతీతాః పఞ్చాత్రేయాః ప్రకీర్తితాః ॥ ౧,౧౧.౨౪ ॥
తేషాం పుత్రాశ్చ పౌత్రాశ్చ ఆత్రేయాణాం మహాత్మనామ్ ।
స్వాయంభువేఽన్తరేఽతీతాః శతశోఽథ సహస్రశః ॥ ౧,౧౧.౨౫ ॥
ప్రీత్యాం పులస్త్యభార్యాయాం దానా గ్నిస్తత్సుతోఽభవత్ ।
పూర్వజన్మని సోఽగస్త్యః స్మృతః స్వాయంభువేఽన్తరే ॥ ౧,౧౧.౨౬ ॥
మధ్యమో దేవబాహుశ్చ అత్రినామా చ తే త్రయః ।
స్వమా యవీయసీ తేషాం సద్వతీ నామ విశ్రుతా ॥ ౧,౧౧.౨౭ ॥
పర్జన్యజననీ శుభ్రా పత్నీ చాగ్నేః స్మృతా శుభా ।
పౌలస్త్యస్య చ బ్రహ్మర్షేః ప్రీతిపుత్రస్య ధీమతః ॥ ౧,౧౧.౨౮ ॥
దానాచ్చ సుషువే పత్నీ సుజజ్ఞే చం బహూన్సుతాన్ ।
పౌలస్త్యా ఇతి విఖ్యాతాః స్మృతాః స్వాయంభువేఽన్తరే ॥ ౧,౧౧.౨౯ ॥
క్షమా తు సుషువే పుత్రాన్పులస్త్యస్య ప్రజాపతేః ।
త్రేతాగ్నివర్చసః సర్వే యేషాం కీర్తిః ప్రతిష్ఠితా ॥ ౧,౧౧.౩౦ ॥
కర్దమశ్చోర్వరీవాంశ్చ సహిష్ణుశ్చేతి తే త్రయః ।

ఋషిః కనకపీఠశ్చ శుభా కన్యా చ పీవరీ ॥ ౧,౧౧.౩౧ ॥
కర్దమస్య శ్రుతిః పత్నీ ఆత్రేయ్యజనయత్స్వయమ్ ।
పుత్రం శఙ్ఖపదం నామ కన్యాం కామ్యాం తథైవ చ ॥ ౧,౧౧.౩౨ ॥
స వై శఙ్ఖపదః శ్రీమాంల్లోకపాలః ప్రజాపతిః ।
దక్షిణస్యాం దిశి రతః కామ్యా దత్తా ప్రియవ్రతే ॥ ౧,౧౧.౩౩ ॥
కామ్యా ప్రియవ్రతాల్లేభే స్వాయంభువసమాన్సుతాన్ ।
దశ కన్యాద్వయం చైవ యైః క్షత్రం సమ్ప్రవర్తితమ్ ॥ ౧,౧౧.౩౪ ॥
పుత్రం కనకపీఠస్య సహిష్ణుం నామ విశ్రుతమ్ ।
యశోధరా విజజ్ఞే వై కామదేవం సుమధ్యమా ॥ ౧,౧౧.౩౫ ॥
క్రతోః క్రతుసమాన్పుత్రాన్ విజజ్ఞే సంనతిః శుభాన్ ।
తేషాం న భార్యా పుత్రో వా సర్వే తే ఊర్ధ్వరేతసః ॥ ౧,౧౧.౩౬ ॥
తాని షష్టిసహస్రాణి వాలఖిల్యా ఇతి శ్రుతాః ।
అరుణస్యాగ్రతో యాన్తి పరివార్య దివాకరమ్ ॥ ౧,౧౧.౩౭ ॥
ఆభూతసంప్లవాత్సర్వేపతఙ్గసహచారిణః ।
స్వసారౌ తద్యవీయస్యౌ పుణ్యా సత్యవతీ చతే ॥ ౧,౧౧.౩౮ ॥
పర్వశస్య స్నువే తే వై పూర్ణమాస సుతస్య తు ।
ఊర్జాయాం తు వసిష్ఠస్య వాసిష్ఠాః సప్త జజ్ఞిరే ॥ ౧,౧౧.౩౯ ॥
జ్యాయసీ చ సుతా తేషాం పుణ్డరీకా సుమధ్యమా ।
జననీ సా ద్యుతిమతః ప్రాణస్య మహిషీ ప్రియాః ॥ ౧,౧౧.౪౦ ॥
తస్యాస్తు యే యవీయాంసో వాసిష్ఠాః సప్త విశ్రుతాః ।
రక్షో గర్తోర్ధ్వబాహుశ్చ సవనః పవనశ్చ యః ॥ ౧,౧౧.౪౧ ॥
సుతపాః సంకురిత్యేతే సర్వే సప్తర్షయః సమృతాః ।
రతో్న వరాజ్యజనయన్మార్కణ్డేయీ యశస్వినీ ॥ ౧,౧౧.౪౨ ॥
ప్రతీచ్యాం దిశి రాజానం కేతుమన్తం ప్రజాపతిమ్ ।

గోత్రాణి నామభిస్తేషాం వాసిష్ఠానాం మహాత్మనామ్ ॥ ౧,౧౧.౪౩ ॥

స్వాయంభువేఽన్తరేతీతాన్యగ్నేస్తు శృణుత ప్రజాః ।

ఇత్యేష ఋషిసర్గస్తు సానుబన్ధః ప్రకీర్త్తితః ॥ ౧,౧౧.౪౪ ॥

విస్తరేణానుపూర్వ్యాచ్చ అగ్నేర్వక్ష్యామ్యతః పరమ్ ।

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వభాగే ద్వితీయేఽనుషఙ్గపాదే ఋషిసర్గవర్ణనం నామైకాదశోఽధ్యాయః

సూత ఉవాచ

యోఽసావగ్నే రభిమానీ స్మృతః స్వాయంభువేఽన్తరే ।

బ్రహ్మణో మానసః పుత్రస్తస్మాత్స్వాహా వ్యజాయత ॥ ౧,౧౨.౧ ॥

పావకం పవమానం చ శుచిరగ్నిశ్చ యః స్మృతః ।

నిర్మథ్యః పవమానస్తు వైద్యుతః పావకః స్మృతః ॥ ౧,౧౨.౨ ॥

శుచిః సౌరస్తు విజ్ఞేయః స్వాహాపుత్రాస్తు తే త్రయః ।

నిర్మథ్యః పవమానస్తు శుచిః సౌరస్తు యః స్మృతః ॥ ౧,౧౨.౩ ॥
అబ్భ్యోనిర్వైద్యుతశ్చైవ తేషాం స్థానాని తాని వై ।
పవమానాత్మజశ్చైవ కవ్యవాహన ఉచ్యతే ॥ ౧,౧౨.౪ ॥
పావకిః సహరక్షస్తు హవ్యవాహః శుచేః సుతః ।
దేవానాం హవ్యవాహోఽగ్నిః పితౄణాం కవ్యవాహనః ॥ ౧,౧౨.౫ ॥
సహ రక్షోఽసురాణాం తు త్రయాణాం తు త్రయోఽగ్నయః ।
ఏతేషాం పుత్రపౌత్రాస్తు చత్వారింశన్న వైవ తు ॥ ౧,౧౨.౬ ॥
వక్ష్యామి నామభిస్తేషాం ప్రవిభాగం పృథక్పృథక్ ।
విశ్రుష్టో లౌకికోఽగ్నిస్తు ప్రథమో బ్రహ్మణః సుతః ॥ ౧,౧౨.౭ ॥
బ్రహ్మో దత్తాగ్నిస తుప్త్రో భరతో నామ విశ్రుతః ।
వైశ్వానరః సుతస్తస్య వహన్ హవ్యం సమాః శతమ్ ॥ ౧,౧౨.౮ ॥
సంభృతోఽథర్వణా పూర్వమేధితిః పుష్కరోదధౌ ।
సోఽథర్వా లౌకికోఽగ్నిస్తు దర్పహాథర్వణః స్మృతః ॥ ౧,౧౨.౯ ॥
అథర్వా తు భృగుర్జ్ఞే హ్యగ్నిరాథర్వణః స్మృతః ।
తస్మాత్స లౌకికోఽగ్నిస్తు దధ్యఙ్ఞాథర్వణో మతః ॥ ౧,౧౨.౧౦ ॥
ఆథర్వః పవమానస్తు నిర్మథ్యః కవిభిః స్మృతః ।
స జ్ఞేయో గార్హపత్యోఽగ్నిస్తస్య పుత్రద్వయం స్మృతమ్ ॥ ౧,౧౨.౧౧ ॥
శంస్యస్త్వాహ వనీయోఽగ్నేః స్మృతో యో హవ్యవాహనః ।
ద్వితీయస్తు సుతః ప్రోక్తః శుకోఽగ్నిర్యః ప్రణీయతే ॥ ౧,౧౨.౧౨ ॥
తథా సవ్యాపసవ్యౌ చ శంస్యస్యాగ్నేః సుతావుభౌ ।
శంస్యస్తు షోడశ నదీశ్చకమే హవ్యవాహనః ॥ ౧,౧౨.౧౩ ॥
యో సావాహవనీయోఽగ్నిరభిమానీ ద్విజైః స్మృతః ।
కావేరీం కృష్ణవేణాం చ నర్మదాం యమునాం తథా ॥ ౧,౧౨.౧౪ ॥
గోదావరీం వితస్తాం చ చన్ద్రభాగామిరావతీమ్ ।

విపాశాం కౌశికీఞ్చైవ శతద్రూం సరయూం తథా ॥ ౧,౧౨.౧౫ ॥
సీతాం సరస్వతీం చైవ హ్రాదినీం పావనీన్తథా ।
తాసు షోడశధామానం ప్రవిభజ్య పృథక్పృథక్ ॥ ౧,౧౨.౧౬ ॥
ఆత్మానం వ్యదధాత్తాసు ధిష్ణీష్వథ బభూవ సః ।
కృత్తికాచారిణీ ధిష్ణీ జజ్ఞిరే తాశ్చ ధిష్ణయః ॥ ౧,౧౨.౧౭ ॥
ధిష్ణీషు జజ్ఞిరే యస్మాద్ధిష్ణయస్తేన కీర్తి_తాః ।
ఇత్యేతే వై నదీపుత్రా ధిష్ణీష్వేవం విజజ్ఞిరే ॥ ౧,౧౨.౧౮ ॥
తేషాం విహరణీయా యే ఉపస్థేయాశ్చ యేఽగ్నయః ।
తాఞ్శృణుధ్వం సమాసేన కీర్త్యమానాన్యథాతథమ్ ॥ ౧,౧౨.౧౯ ॥
విభుః ప్రవాహణో గ్నిధ్రస్తత్రస్థా ధిష్ణయోఽపరే ।
విధీయన్తే యథాస్థానం సూత్యాహే సవనే క్రమాత్ ॥ ౧,౧౨.౨౦ ॥
అనుద్దేశ్య నివాస్యానామగ్నీనాం శృణుత క్రమమ్ ।
సమ్రాడగ్ని కృశానుర్యో ద్వితీయోంఽతరవేదికః ॥ ౧,౧౨.౨౧ ॥
సమ్రాడగ్నముఖానష్టౌ ఉపతిష్ఠన్తి తాన్ ద్విజాన్ ।
పరిషత్పవమానస్తు ద్వితీయ సోఽనుదిశ్యతే ॥ ౧,౧౨.౨౨ ॥
ప్రతల్కాన్యో నభోనామ చత్వరేసౌ విభావ్యతే ।
హవ్యస్తతో హ్యసంమృష్టః శామిత్రేఽగ్నౌ విభావ్యతే ॥ ౧,౧౨.౨౩ ॥
ఋతుధామా చ సుజ్యోతిరౌదుంబర్యః ప్రకీర్త్యతే ।
విశ్వవ్యచాః సముద్రోఽగ్నిర్బ్రహ్మస్థానే స కీర్త్యతే ॥ ౧,౧౨.౨౪ ॥
బ్రహ్మజ్యోతిర్వసుర్ధామా బ్రహ్మస్థానే స ఉచ్యతే ।
అచౌకపాదుపస్థో యః స వై శాలాసుఖీయకః ॥ ౧,౧౨.౨౫ ॥
అనుహేశ్యో హ్యహిర్బుధ్న్య సోఽగ్రిర్గృహపతిః స్మృతః ।
శంస్యస్యైతే సుతాః సర్వే ఉపస్థేయా ద్విజైః స్మృతాః ॥ ౧,౧౨.౨౬ ॥
తతో విహరణీయాంశ్చ వక్ష్యామ్యష్టౌ చ తత్సుతాన్ ।

విభుః ప్రవాహణోఽగ్నిర్ధ్రస్తేషాం ధిష్ణ్యస్తథా పరే ॥ ౧,౧౨.౨౭ ॥
విధీయన్తే యథాస్థానం సౌత్యేఽహ్ని సవనే క్రమాత్ ।
హౌత్రీయస్తు స్మృతే హ్యగ్నిర్వహ్నిర్యో హవ్యవాహనః ॥ ౧,౧౨.౨౮ ॥
ప్రశాస్తోఽగ్నిః ప్రచేతాస్తు ద్వితీయశ్చాత్ర నామకః ।
తతోఽగ్నిర్విశ్వదేవస్తు బ్రాహ్మణాచ్ఛంసిరుచ్యతే ॥ ౧,౧౨.౨౯ ॥
ఉశిగగ్నిః కవిర్యస్తు పోతోఽగ్నిః స విభావ్యతే ।
ఆవారిరగ్నిర్వాభారిర్నైష్ఠీయః స విభావ్యతే ॥ ౧,౧౨.30 ॥
అవసూర్జో వివస్వాంస్తు ఆస్థాంశ్చైవ స ఉచ్యతే ।
అష్టమః సుధ్యురగ్నిర్యోమార్జాలీయః స ఉచ్యన్తే ॥ ౧,౧౨.3౧ ॥
ధిష్ణ్యావాహరణా హ్యేతే సౌత్యేహ్నిజ్యన్త వై ద్విజైః ।
అపాం యోనిః స్మృతోఽసౌ స హ్యప్సునామా విభావ్యతే ॥ ౧,౧౨.3౨ ॥
తతో యః పావకో నామ్నా అబ్జో యో గర్భ ఉచ్యతే ।
అగ్నిః సోఽవభృథే జ్ఞేయో వరుణేన సహేజ్యతే ॥ ౧,౧౨.33 ॥
త్థృచ్ఛయస్తతుస్తతో హ్యగ్నిర్జఠరే యో నృణాం పచన్ ।
మృత్యుమాఞ్జాఠరస్యాగ్నేర్విద్వానాగ్నిః సుతః స్మృతః ॥ ౧,౧౨.3౪ ॥
పరస్పరోత్థితః సోఽగ్నిర్భూతానీహ వినిర్దహేత్ ।
పుత్రస్త్వగ్నేర్మన్యుమతో ఘోరః సంవర్తకః స్మృతః ॥ ౧,౧౨.3౫ ॥
పిబన్నపః స వసతి సముద్రే వడవాముఖః ।
సముద్రవాసినః పుత్రః సాహరక్షో విభావ్యతే ॥ ౧,౧౨.3౬ ॥
సహరక్షసుతః క్షామో గృహాణాం దహతే నృణామ్ ।
క్రవ్యాదగ్నిః సుతస్తస్య పురుషానత్తి యో మృతాన్ ॥ ౧,౧౨.3౭ ॥
ఇత్యేతే పావకస్యాగ్నేః పుత్రా ఏవ ప్రకీర్త్తితాః ।
తతః శుచిస్తు వై సౌరో గన్ధర్వైరాయురాహుతః ॥ ౧,౧౨.3౮ ॥
మథితో యస్త్వరణ్యాం చ సోఽగ్నిరగ్నిం సమిన్ధతి ।

ఆయుర్నామ్నా తు భగవానసౌ యస్తు ప్రణీయతే ॥ ౧,౧౨.౩౯ ॥

ఆయుషో మహిషః పుత్రః సహసో నామ తత్సుతః ।

పాకయజ్ఞేష్వభీమానీ సోగ్నిస్తు సహసః స్మృతః ॥ ౧,౧౨.౪౦ ॥

పుత్రశ్చ సహసస్యాగ్నేరదుభ్తః స మహాయశాః ।

వివిధిశ్చాదుభ్తస్యాపి పుత్రోఽగ్నేస్తుమహాన్స్మృతః ॥ ౧,౧౨.౪౧ ॥

ప్రాయశ్చిత్తేష్వభీమానీ హుతం భుఙ్క్తే హవిః సదా ।

వివిధేస్తు సుతో హ్యర్కః స్తస్య చాగ్నేః సుతా ఇమే ॥ ౧,౧౨.౪౨ ॥

అనీకవాన్ వాజసృక్చ రక్షోహా చష్టికృత్తథా ।

సురభిర్వసురన్నాదో ప్రవిష్టో యః స రుకమరాట్ ॥ ౧,౧౨.౪౩ ॥

శుచేరగ్నేః ప్రజా హ్యేషా వహ్నయశ్చ చతుర్ద్దశ ।

ఇత్యేతే చాగ్నయః ప్రోక్తాః ప్రణీయన్తేధ్వరేషు వై ॥ ౧,౧౨.౪౪ ॥

ఆదిసర్గే వ్యతీతా వై యామైః సహ సురోత్తమైః ।

స్వాయంభువేఽన్తరే పూర్వమగ్నయస్తేభిమానినః ॥ ౧,౧౨.౪౫ ॥

ఏతే విహరణీయేషు చేతనాచేతనేషు వై ।

స్థానాభిమానినో లోకే ప్రాగాసన్హవ్యవాహనాః ॥ ౧,౧౨.౪౬ ॥

కామ్యనై మిత్తికా యజ్ఞేష్వేతే కర్మస్వవస్థితాః ।

పూర్వమన్వతంరేఽతీతాః శుక్రైర్యాగైశ్చ తైః సహ ॥ ౧,౧౨.౪౭ ॥

దేవైర్మహాత్మభిః పుణ్యైః ప్రథమస్యాన్తరే మనోః ।

ఇత్యేతాని మజోక్తాని స్థానాని స్థానినశ్చ హ ॥ ౧,౧౨.౪౮ ॥

తైరేవ తు ప్రసంఖ్యాతమతీతానాగతేష్విహ ।

సన్వన్తరేషు సర్వేషు లక్షణం జాతవేదసామ్ ॥ ౧,౧౨.౪౯ ॥

సర్వే తపస్వినో హ్యేతే సర్వే బ్రహ్మభృతస్తథా ।

ప్రజానాం పతయః సర్వే జ్యోతిష్మన్తశ్చ తే స్మృతాః ॥ ౧,౧౨.౫౦ ॥

స్వారోచిషాదిషు జ్ఞేయాః సావర్ణ్యం తేషు సప్తసు ।

మన్వన్తరేషు సర్వేషు నామరూపప్రయోజనైః ॥ ౧,౧౨.౫౧ ॥

వర్త్తన్తే వర్త్తమానైశ్చ యామైర్దేవైః సహాగ్నయః ।

అనాగతైః సురైః సార్ద్ధం వర్త్స్యన్తేఽనాగతాగ్నయః ॥ ౧,౧౨.౫౨ ॥

ఇత్యేష నిచయోఽగ్నీనామనుక్రాన్తో యథాక్రమమ్ ।

విస్తరేణానుపుర్వ్యా చ పితౄణాం వక్ష్యతే పునః ॥ ౧,౧౨.౫౩ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వభాగే ద్వితీయేఽనుషఙ్గపాదే అగ్నినిచయో నామ ద్వాదశోఽధ్యాయః

సుత ఉవాచ

బ్రహ్మణః సృజతః పుత్రాన్ పూర్వం స్వాయంభువేంఽతరే ।

గాత్రేభ్యో జజ్ఞిరే తస్య మనుష్యాసురదేవతాః ॥ ౧,౧౩.౧ ॥

పితృవన్మన్యమానాస్తం జజ్ఞిరే పితరోఽపి చ ।

తేషాం నిసర్గః ప్రాగుక్తః సమాసాచ్ఛ్రుయతాం పునః ॥ ౧,౧౩.౨ ॥

దేవాసురమనుష్యాంశ్చ సృష్ట్వా బ్రహ్మాభ్యమన్యత ।

పితృవన్మన్యమానా వై జజ్ఞిరేఽస్యోపపక్షతః ॥ ౧,౧౩.౩ ॥

మధ్వాదయః షడృతవః పితౄంస్తాన్పరిచక్షతే ।

ఋతవః పితరో దేవా ఇత్యేషా వైదికీ శ్రుతిః ॥ ౧,౧౩.౪ ॥

మన్వన్తరేషు సర్వేషు హ్యతీతానాగతేషు వై ।

ఏతే స్వాయంభువే పూర్వముత్పన్నాః శ్చాన్తరే శుభే ॥ ౧,౧౩.౫ ॥
అగ్నిష్వాత్తా స్మృతా నామ్నా తథా బర్హిషదశ్చ వై ।
అయజ్వానస్తథా తేషామాసన్యే గృహమేధినః ॥ ౧,౧౩.౬ ॥
అగ్నిష్వాత్తా స్మృతాస్తే వై పితరో నాహితాగ్నయః ।
యజ్వానస్తేషు యే త్వాసన్పితరః సోమపీథినః ॥ ౧,౧౩.౭ ॥
స్మృతా బర్హిషదస్తే వై పితర స్త్వగ్నిహోత్రిణః ।
ఋతవః పితరో దేవాః శాస్త్రేఽస్మిన్నిశ్చయం గతాః ॥ ౧,౧౩.౮ ॥
మధుమాధవౌ రసౌ జ్ఞేయౌ శుచిశుక్రౌ చ శుష్మిణౌ ।
నభాశ్చైవ నభస్యశ్చ జీవావేతాపుదాత్హృతౌ ॥ ౧,౧౩.౯ ॥
ఇషశ్చైవ తథోర్జశ్చ స్వధావన్తావృదాత్హృతౌ ।
సహశ్చైవ సహస్యశ్చ ఘోరావేతాపుదాత్హృతౌ ॥ ౧,౧౩.౧౦ ॥
తపాశ్చైవ తపస్యశ్చ మన్యుమన్తౌ తు శైశిరౌ ।
కాలావస్థాసు షట్స్వేతే మాసాఖ్యా వై వ్యవస్థితాః ॥ ౧,౧౩.౧౧ ॥
ఇమే చ ఋతవః ప్రోక్తాశ్చేతనాచేతనేషు వై ।
ఋతవో బ్రహ్మణః పుత్రా విజ్ఞేయాస్తేఽభిమానినః ॥ ౧,౧౩.౧౨ ॥
మాసార్ద్ధమాసస్థానేషు స్థానినౌ ఋతవో మతాః ।
స్థానానాం వ్యతిరేకేణ జ్ఞేయాః స్థానాగిమానినః ॥ ౧,౧౩.౧౩ ॥
అహోరాత్రాణి మాసాశ్చ ఋతవశ్చాయనాని చ ।
సంవత్సరాశ్చ స్థానాని కామాఖ్యా హ్యభిమానినామ్ ॥ ౧,౧౩.౧౪ ॥
ఏతేషు స్థానినో యే తు కాలావస్థా వ్యవస్థితాః ।
తత్సతత్త్వాస్తదాత్మానస్తాన్వక్ష్యామి నిబోధత ॥ ౧,౧౩.౧౫ ॥
పార్వణ్యస్తి థయః సంధ్యాః పక్షా మాసార్ద్ధసంమితాః ।
నిమేషాశ్చ కలాః కష్ఠా ముహుర్తా దివసాః క్షయాః ॥ ౧,౧౩.౧౬ ॥
ద్వావర్ద్ధమాసౌ మాసస్తు ద్వౌ మాసావృతురుచ్యతే ।

ఋతుత్రయం చాప్యయనం ద్వేఽయనే దక్షిణోత్తరే ॥ ౧,౧౩.౧౭ ॥
సంవత్సరః సమేతశ్చ స్థానాన్యేతాని స్థానినామ్ ।
ఋతవస్తు నిమేః పుత్రా విజ్ఞేయాస్తే తథైవ షట్ ॥ ౧,౧౩.౧౮ ॥
ఋతుపుత్రాః స్మృతాః పఞ్చ ప్రజాః స్వార్తవలక్షణాః ।
యస్మాచ్చైవార్త్తవేభ్యస్తు జాయన్తే స్థాణు జఙ్గమాః ॥ ౧,౧౩.౧౯ ॥
ఆర్తవాః పితరస్తస్మాదృతవశ్చ పితామహాః ।
సమేతాస్తు ప్రసూయన్తే ప్రజాశ్చైవ ప్రజాపతేః ॥ ౧,౧౩.౨౦ ॥
తస్మాత్సమృతః ప్రజానాం వై వత్సరః ప్రపితామహః ।
స్థానేషు స్థానినో హ్యేతే స్థానాత్మానః ప్రకీర్త్తితాః ॥ ౧,౧౩.౨౧ ॥
తదాఖ్యాస్తత్ససత్త్వాశ్చ తదాత్మానశ్చ తే స్మృతాః ।
ప్రజాపతిః స్మృతో యస్తు స తు సంవత్సరో మతః ॥ ౧,౧౩.౨౨ ॥
సంవత్సరసుతో హ్యగ్ని ఋత ఇత్యుచ్యతే బుధైః ।
ఋతాత్తు ఋతవో యస్మాజ్జజ్ఞిరే ఋతవస్తతః ॥ ౧,౧౩.౨౩ ॥
మాసాః షడర్తవో జ్ఞేయాస్తేషాం పఞ్చార్తవాః స్మృతాః ।
ద్విపదాం చతుష్పదాం చైవ పక్షిణాం సర్వతామపి ॥ ౧,౧౩.౨౪ ॥
స్థావరాణాం చ పఞ్చానాం పుష్పం కాలార్త్తవం స్మృతమ్ ।
ఋతుత్వమార్తవత్వం చ పితృత్వం చ ప్రకీర్త్తితమ్ ॥ ౧,౧౩.౨౫ ॥
ఇత్యేతే పితరో జ్ఞేయా ఋతవశ్చార్తవాశ్చ యే ।
సర్వభూతాని తేభ్యో యదృతుకాలాద్విజజ్ఞిరే ॥ ౧,౧౩.౨౬ ॥
తస్మాదేతే హి పితర ఆర్తవా ఇతి నః శ్రుతమ్ ।
మన్వన్తరేష్విహ త్వేతే స్థితాః కాలభిమానినః ॥ ౧,౧౩.౨౭ ॥
కార్యకారణయుక్తాస్తు ఏ శ్వర్యాద్వ్యాప్య సంస్థితాః ।
స్థానాభిమానినో హ్యేతే తిష్ఠన్తీహ ప్రసంగమాత్ ॥ ౧,౧౩.౨౮ ॥
అగ్నిష్వాత్తా బర్హిషదః పితరో వివిధాః పునః ।

జజ్ఞే స్వధాపితృభ్యస్తు ద్వే కన్యే లోకవిశ్రుతే ॥ ౧,౧౩.౨౯ ॥
మేనా చ ధారణీ చైవ యాభ్యాం ధతమిదం జగత్ ।
తే ఉభే బ్రహ్మవాదిన్యౌ యోగిన్యౌ చైవ తే ఉభే ॥ ౧,౧౩.౩౦ ॥
పితరస్తే నిజే కన్యే ధర్మార్థం ప్రదదుః శుభే ।
అగ్నిష్వాత్తాస్తు యే ప్రోక్తాస్తేషాం మేనా తు మానసీ ॥ ౧,౧౩.౩౧ ॥
ధారణీ మానసీ చైవ కన్యా బర్హిషదాం స్మృతా ।
మేరోస్తాం ధారణీం నామ పత్న్యర్థం వా సృజన్ ఘుభామ్ ॥ ౧,౧౩.౩౨ ॥
పితరస్తే బర్హిషదః స్మృతా యే సోమపాయినః ।
అగ్నిష్వాత్తాస్తు తాం మేనా పత్నీం హిమవతే దదుః ॥ ౧,౧౩.౩౩ ॥
ఉపహూతా స్మృతా యే వై తద్దౌహిత్రాన్నిబోధత ।
మేనా హిమవతః పత్నీ మైనాకం సా వ్యజాయత ॥ ౧,౧౩.౩౪ ॥
గఙ్గాం సరిద్వరాం చైవ పత్నీ యా లవణోదధేః ।
మైనాకస్యా త్మజః క్రౌచః క్రైఞ్చద్వీపో యతః స్మృతః ॥ ౧,౧౩.౩౫ ॥
మేరోస్తు ధారణీ పత్నీ దివ్యౌషధిసమన్వితమ్ ।
మన్దరం సుషువే పుత్రం తిస్రః కన్యాశ్చ విశ్రుతాః ॥ ౧,౧౩.౩౬ ॥
వేలాం చ నియతిం చైవ తృతీయాం చాయతిం విదుః ।
ధాతుశ్చైవాయతిః పత్నీ విధాతుర్నియతిః స్మృతా ॥ ౧,౧౩.౩౭ ॥
స్వాయం భువేంఽతరే పూర్వం యయోర్వై కీర్తితాః ప్రజాః ।
సుషువే సాగరాద్వేలా కన్యామేకామనిన్దితామ్ ॥ ౧,౧౩.౩౮ ॥
సవర్ణాం నామ సాముద్రీం పత్నీం ప్రాచీనబర్హిషః ।
సవర్ణాయాం సుతా జాతా దశ ప్రాచీనబర్హిషః ॥ ౧,౧౩.౩౯ ॥
సర్వే ప్రచేతసో నామ ధనుర్వేదస్య పారగాః ।
తేషాం స్వాయంభువో దక్షః పుత్రత్వం జగ్మి వాన్ప్రభుః ॥ ౧,౧౩.౪౦ ॥
త్రయంబకస్యాభిశాపేన చాక్షుషస్యాతరే మనోః ।

ఏతచ్ఛ్రుత్వా తతః సూతమపృచ్ఛచ్ఛాంశపాయనిః ॥ ౧,౧౩.౪౧ ॥
ఉత్పన్నః స కథం దక్షో హ్యభిశాపాద్భవస్య తు ।
చాక్షుషస్యాన్తరే పూర్వం తన్నః ప్రబ్రూహి పృచ్ఛతామ్ ॥ ౧,౧౩.౪౨ ॥
ఇత్యుక్తః కథయామాస సూతో దక్షాశ్రయాం కథామ్ ।
శాంశపాయనిమామన్త్ర్య త్ర్యంబకాచ్ఛాపకారణమ్ ॥ ౧,౧౩.౪౩ ॥
సూత ఉవాచ
దక్షస్యాసన్సుతా హ్యష్టౌ కన్యా యాః కీర్త్తితా మయా ।
స్వేభ్యో గృహేభ్య ఆనాయ్య తాః పితాభ్యర్చయద్గృహే ॥ ౧,౧౩.౪౪ ॥
తతస్త్వభ్యర్చితాః సర్వా న్యవసంస్తాః పితుర్గృహే ।
తాసాం జ్యేష్ఠా సతీ నామ పత్నీ యా త్ర్యంబకస్య వై ॥ ౧,౧౩.౪౫ ॥
నాజుహావాత్మజాం తాం వై దక్షో రుద్రమభిద్విషన్ ।
అకరోత్సంనతిం దక్షే న కదాచిన్మహేశ్వరః ॥ ౧,౧౩.౪౬ ॥
జామాతా శ్వశురే తస్మిన్స్వభావాత్తేజసి స్థితః ।
తతో జ్ఞాత్వా సతీ సర్వాః న్యవసంస్తాః పితుర్గృహే ॥ ౧,౧౩.౪౭ ॥
జగామ సాప్యనాహూతా సతీ తత్స్వ పితుర్గృహమ్ ।
తాభ్యో హీనాం పితా చక్రే సత్యాః పూజామసంమతామ్ ॥ ౧,౧౩.౪౮ ॥
తతోఽబ్రవీత్సా పితరం దేవీ క్రోధాదమర్షితా ।
యవీయసీభ్యో ప్యధమాం పూజాం కృత్వా మమ ప్రభో ॥ ౧,౧౩.౪౯ ॥
అసత్కృత్య పితర్మాం త్వం కృతవానసి గర్హితమ్ ।
అహం జ్యేష్ఠా వరిష్ఠా చ త్వం మాం సత్కర్తుమర్హసి ॥ ౧,౧౩.౫౦ ॥
ఏవముక్తోఽబ్రవీదేనాం దక్షః సంరక్తలోచనః ।
త్వత్తః శ్రేష్ఠావరిష్ఠాశ్చ పూజ్యా బాలాః సుతా మమ ॥ ౧,౧౩.౫౧ ॥
తాసాం చైవ తు భర్త్తార స్తే మే బహుమతాః సతి ।
బ్రహ్మిష్ఠాః సుతపస్కాశ్చ మహాయోగాః సుధార్మికాః ॥ ౧,౧౩.౫౨ ॥

గుణైశ్చైవాధికాః శ్లాఘ్యాః సర్వే తే త్ర్యంబకాత్సతి ।
వసిష్ఠోఽత్రిః పులస్త్యశ్చ హ్యఙ్గిరా పులహః క్రతుః ॥ ౧,౧౩.౫౩ ॥
భృగుర్మరీచిశ్చ తథా శ్రేష్ఠా జామాతరో మమ ।
యస్మాన్మాం స్పర్ద్ధతే శర్వః సదా చైవావమన్యతే ॥ ౧,౧౩.౫౪ ॥
తేన త్వాం న విభూషామి ప్రతికూలో హి మే భవః ।
ఇత్యుక్తవాంస్తదా దక్షః సంప్రమూఢేన చేతసా ॥ ౧,౧౩.౫౫ ॥
శాపార్థమాత్మనశ్చైవ యే చోక్తాః పరమర్షయః ।
తథోక్తా పితరం సా వై క్రుద్ధా దేవీదమ బ్రవీత్ ॥ ౧,౧౩.౫౬ ॥
వాఙ్మనః కర్మభిర్యస్మాదదుష్టాం మాం విగర్హసే ।
తస్మాత్త్యజామ్యహమిమం దేహం తాత తవాత్మజమ్ ॥ ౧,౧౩.౫౭ ॥
తత స్తేనావమానేన సతీ దుఃఖాదమర్షితా ।
అబ్రవీద్వచనం దేవీ నమస్కృత్య స్వయంభువే ॥ ౧,౧౩.౫౮ ॥
యత్రాహముపపద్యే చ పునర్దేహేన భాస్వతా ।
తత్రాప్యహమసంభూతా సంభూతా ధార్మికాదపి ॥ ౧,౧౩.౫౯ ॥
గచ్ఛేయం ధర్మపత్నీత్వం త్ర్యంబకస్యైవ ధీమతః ।
తత్రైవాథ సమాసీనా యుక్తాత్మానం సమాదధే ॥ ౧,౧౩.౬౦ ॥
ధారయామాస చాగ్నేయీం ధారణాం మనసాత్మనః ।
తత ఆత్మసముత్థోఽస్యా వాయునా సముదీరితః ।
సర్వాఙ్గేభ్యో వినిఃసృత్య వహ్నిస్తాం భస్మసాత్కరోత్ ॥ ౧,౧౩.౬౧ ॥
తదుపశ్రుత్య నిధనం సత్యా దేవోఽథ శూలభృత్ ।
సంవాదం చ తయోర్బుద్ధా యాథాతథ్యేన శఙ్కరః ।
దక్షస్య చ ఋషీణాం చ చుకోప భగవాన్ప్రభుః ॥ ౧,౧౩.౬౨ ॥
రుద్ర ఉవాచ
సర్వేషామేవ లోకానాం భూర్లోకస్త్వాదిరుచ్యతే ।

తం సదా ధారయిష్యామి నిదేశాత్పరమేష్ఠినః ॥ ౧,౧౩.౬౩ ॥
అస్యాం క్షితౌ ధృతా లోకాః సర్వే తిష్ఠన్తి భాస్వరాః ।
తానహం ధారయా మీహ సతతం చ తదాజ్ఞయా ॥ ౧,౧౩.౬౪ ॥
చాతుర్వర్ణ్యం హి దేవానాం తే చాప్యేకత్ర భుఞ్జతే ।
నాహం తైః సహ భోక్షయే వై తతో దాస్యన్తి తే పృథక్ ॥ ౧,౧౩.౬౫ ॥
యస్మాదవమతా దక్ష మత్కృతేఽనాగసా సతీ ।
ప్రశస్తాశ్చేతరాః సర్వాః స్వసుతా భర్తృభిః సహ ॥ ౧,౧౩.౬౬ ॥
తస్మాద్వైవస్వతే ప్రాప్తే పునరేతే మహర్షయః ।
ఉత్పత్స్యన్తే ద్వితీయే వై మమ యజ్ఞ హ్యయోనిజాః ॥ ౧,౧౩.౬౭ ॥
హుతే వై బ్రహ్మణా శుక్రే చాక్షుషస్యాతరే మనోః ।
అభివ్యాహృత్య సర్వాంస్తాన్ దక్షం చైవాశపత్పునః ॥ ౧,౧౩.౬౮ ॥
భవితా మానుషో రాజా చాక్షుషస్య త్వమన్వయే ।
ప్రాచీనబర్హిషః పౌత్రః పుత్రశ్చైవ ప్రచే తసామ్ ॥ ౧,౧౩.౬౯ ॥
దక్ష ఏవేహ నామ్నా తు మారిషాయాం జనిష్యసి ।
కన్యాయాం శాఖినాం త్వం వై ప్రాప్తే వైవస్వతేంఽతరే ॥ ౧,౧౩.౭౦ ॥
విఘ్నం తత్రా ప్యహం తుభ్యమాచరిష్యామి దుర్మతే ।
ధర్మ్మయుక్తే చ తే కార్యే ఏకస్మింస్తు దురాసదే ॥ ౧,౧౩.౭౧ ॥
సుత ఉవాచ
తదుపశ్రుత్య దక్షస్తు రుద్రం సోఽభ్య శపత్పునః ।
యస్మాత్త్వం మత్కృతేఽనిష్టమృషీణాం కృతవానసి ।
తస్మాత్సార్ద్ధం సురైర్యజ్ఞే న త్వాం యక్ష్యన్తి వై ద్విజాః ॥ ౧,౧౩.౭౨ ॥
హుత్వాఽహుతిం తవ క్రూర హ్యపః స్రక్ష్యన్తి కర్మసు ।
ఇహైవ వత్స్యసి తథా దివం హిత్వా యుగక్షయాత్ ॥ ౧,౧౩.౭౩ ॥
తతో దేవైః స తైః సార్ద్ధం నేజ్యతే పృథసిజ్యతే ।

తతోఽభివ్యాహృతో దక్షో రుద్రేణామితతేజసా ॥ ౧,౧౩.౭౪ ॥
స్వాయంభువీం తనుం త్యక్త్వా ఉత్పన్నో మానుషేష్విహ ॥ ౧,౧౩.౭౫ ॥
జ్ఞాత్వా గృహపతిర్దక్షో యజ్ఞానా మీశ్వరం ప్రభుమ్ ।
సమస్తేనేహ యజ్ఞేన సోఽయజద్దైవతైః సహ ॥ ౧,౧౩.౭౬ ॥
అథ దేవీ సతీ యా తు ప్రాప్తే వైవస్వతేంఽతరే ।
మేనాయాం తాముమాం దేవీం జనయామాస శైలరాట్ ॥ ౧,౧౩.౭౭ ॥
యా తు దేవీ సతీ పూర్వమాసీత్పశ్చాదుమాభవత్ ।
సదా పత్నీ భవస్యైషా న తయా ముచ్యతే భవః ॥ ౧,౧౩.౭౮ ॥
మరీచం కశ్యపం దేవీ యథాదితిరనువ్రతా ।
యథా నారాయణం శ్రీశ్చ మఘవతం శచీ యథా ॥ ౧,౧౩.౭౯ ॥
విష్ణుం కీర్తీ రుషా మూర్యం వసిష్ఠం చాప్యరున్ధతీ ।
నైతాస్తు విజహత్యేతాన్ భర్తౄన్ దేవ్యః కదాచన ॥ ౧,౧౩.౮౦ ॥
ఆవర్తమానాః కల్పేషు జాయన్తే తైః పునః సహ ।
ఏవం ప్రాచేతసో దక్షో జజ్ఞే వై చాక్షుషేంఽతరే ॥ ౧,౧౩.౮౧ ॥
దశభ్యస్తు ప్రచేతోభ్యో మారిషాయాం పునర్నృపః ।
జజ్ఞే తదాభిశాపేన ద్వితీయ ఇతి నః శ్రుతమ్ ॥ ౧,౧౩.౮౨ ॥
భృగవాదయశ్చ యే సప్త జజ్ఞిరే చ మహర్షయః ।
ఆద్యే త్రేతాయుగే పూర్వం మనోర్వైవస్వతస్య చ ॥ ౧,౧౩.౮౩ ॥
దేవస్య మహతో యజ్ఞే వారుణీం బిభ్రతస్తనుమ్ ।
ఇత్యేషోఽనుశయో హ్యాసీత్తయోర్జాత్యన్తరానుగః ॥ ౧,౧౩.౮౪ ॥
ప్రజాపతేశ్చ దక్షస్య త్ర్యబకస్య చ ధీమతః ।
తస్మాన్నానుశయః కార్యో వైరేష్విహ కదాచన ॥ ౧,౧౩.౮౫ ॥
జాత్యన్తరగతస్యాపి భవితస్య శుభాశుభైః ।
ఖ్యాతిం న ముఞ్చతే జన్తుస్తన్న కార్యం విపశ్చితా ॥ ౧,౧౩.౮౬ ॥

ఇత్యేషా సమనుక్రాన్తా కథా పాపప్రమోచనీ ।
యా దక్షమధికృత్యేహ త్వయా పూర్వం ప్రచౌదితా ॥ ౧,౧౩.౮౭ ॥
పితృవంశప్రసంగేన కథా హ్యేషా ప్రకీర్త్తితా ।
పితౄణామానుపూర్వ్యేణ దేవాన్వక్ష్యామ్యతః పరమ్ ॥ ౧,౧౩.౮౮ ॥
త్రేతాయుగముఖే పూర్వమాసన్స్వాయంభువేంఽతరే ।
దేవాయామా ఇతి ఖ్యాతాః పూర్వం యే యజ్ఞసూనవః ॥ ౧,౧౩.౮౯ ॥
ప్రథితా బ్రహ్మణః పుత్రా అజత్వాదజితాస్తు తే ।
పుత్రాః స్వాయంభువస్యైతే శక్తా నామ తు మానసాః ॥ ౧,౧౩.౯౦ ॥
తేషాం యతో గణా హ్యేతే దేవానాం తు త్రయః స్మృతాః ।
ఛన్దజాస్తు త్రయస్త్రింశత్సర్గే స్వాయంభువస్య హ ॥ ౧,౧౩.౯౧ ॥
యదుర్యయాతిర్దేవౌ ద్వౌ వీవధస్రాసతో మతిః ।
విభాసశ్చ క్రతుశ్చైవ ప్రయాతిర్విశ్రుతో ద్యుతిః ॥ ౧,౧౩.౯౨ ॥
వాయవ్యః సంయమశ్చైవ యామా ద్వాదశ కీర్త్తితాః ।
అసమశోఽగ్రదృష్టిశ్చ సునయోఽథ శుచిశ్రవాః ॥ ౧,౧౩.౯౩ ॥
కేవలో విశ్వరూపశ్చ సుదక్షో మధుపస్తథా ।
తురీయ ఇద్రయుక్చైవ యుక్తో గ్రావజితస్తు వై ॥ ౧,౧౩.౯౪ ॥
చనిమా విశ్వదేవా చ జవిష్ఠో మితవానపి ।
జరో విభుర్విభావశ్చ స ఋచీకోఽథ దుర్దిహః ॥ ౧,౧౩.౯౫ ॥
శ్రుతిర్గృణానోఽథ బృహచ్ఛుక్రా ద్వాదశ కీర్త్తితాః ।
ఆసన్స్వాయంభువస్యైతే చాన్తరే సోమపాయినః ॥ ౧,౧౩.౯౬ ॥
దీప్తిమన్తో గణా హ్యేతే వీర్యవన్తో మహాబలాః ।
తేషామిన్ద్రస్తదా హ్యాసీత్ప్రథమే విశ్వభుక్ప్రభుః ॥ ౧,౧౩.౯౭ ॥
అసురా యే తదా తేషామాసన్ దాయాదబాన్ధవాః ।
సుపర్ణయక్షగన్ధర్వాః పిశాచోరగరాక్షసాః ॥ ౧,౧౩.౯౮ ॥

అష్టౌ తాః పితృభిః సార్ద్ధమాసన్యా దేవయోనయః ।
స్వాయంభువేన్తరేఽతీతాః ప్రజాస్తాసాం మహస్రశః ॥ ౧,౧౩.౯౯ ॥
ప్రభావరూపసంపన్నా ఆయుషా చ బలేన చ ।
విస్తరాదిహ నోచ్యన్తే మాప్రసంగో భవేదిహ ॥ ౧,౧౩.౧౦౦ ॥
స్వాయంభువో విసర్గస్తు విజ్ఞేయః సాంప్రతేన హ ।
అతీతో వర్తమానేన దృష్టో వైవస్వతే న సః ॥ ౧,౧౩.౧౦౧ ॥
ప్రజాభిర్దేవాతాభిశ్చ ఋషిభిః పితృభిః సహ ।
తేషాం సర్వర్షయః పూర్వమాసన్యే తాన్నిబోధత ॥ ౧,౧౩.౧౦౨ ॥
భృగ్వం గిరా మరీచిశ్చ పులస్త్యః పులహః క్రతుః ।
అత్రిశ్చైవ వసిష్ఠస్చ సప్త స్వాయంభువేఽతరే ॥ ౧,౧౩.౧౦౩ ॥
ఆగ్నీధ్రశ్చాగ్నిబాహుశ్చ మోధా మేధాతిథిర్వసుః ।
జ్యోతిష్మాన్ ద్యుతిమాన్హవ్యః సవనః సత్త్ర ఏవ చ ॥ ౧,౧౩.౧౦౪ ॥
మనోః స్వాయంభువస్యైతే దశ పుత్రా మహౌజసః ।
వాయువేగా మహాసత్త్వా రాజానః ప్రథమేంఽతరే ॥ ౧,౧౩.౧౦౫ ॥
సాసురం తత్సగన్ధర్వం సయక్షోరగరాక్షసమ్ ।
సపిశాచమనుష్యఞ్చ ససుపర్ణాప్సరోగణమ్ ॥ ౧,౧౩.౧౦౬ ॥
నశక్యమాను పూర్వ్యేణ వక్తుం వర్షశతైరపి ।
బహుత్వాన్నామధేయానాం సంఖ్యా తేషాం కుతః కులే ॥ ౧,౧౩.౧౦౭ ॥
యా వై ప్రజా యుగాఖ్యాస్తు ఆసన్స్వాయంభువేంఽతరే ।
కాలేన మహతాతీతా అయనాబ్దయుగక్రమైః ॥ ౧,౧౩.౧౦౮ ॥
ఋషయ ఊచుః
క ఏష భగవాన్ కాలః సర్వభూతాపహారకః ।
కస్య యోనిః కిమాదిశ్చ కిం సతత్త్వః కిమాత్మకః ॥ ౧,౧౩.౧౦౯ ॥
కిమస్య చక్షుః కా మూర్తిః కే వా అవయవాః స్మృతాః ।

కిం నామధేయం కోఽస్యాత్మా ఏష్తత్త్వం బ్రూహి తత్త్వతః ॥ ౧,౧౩.౧౧౦ ॥

సూత ఉవాచ

శ్రూయతా కాలసద్భావః శ్రుత్వా చైవావధార్యతామ్ ।

సూర్యయోనిర్నిమేషాదిః సంఖ్యాచక్షుః స ఉచ్యతే ॥ ౧,౧౩.౧౧౧ ॥

మూర్తిరస్య త్వహో రాత్రో నిమేషావయవశ్చ సః ।

సంవత్సరః సతత్త్వశ్చ నామ చాస్య కలాత్మకః ॥ ౧,౧౩.౧౧౨ ॥

సామ్ప్రతానాగతాతీతకాలాత్మా స ప్రజాపతిః ।

పఞ్చధా ప్రవిభక్తాం తు కాలావస్థాం నిబోధత ॥ ౧,౧౩.౧౧౩ ॥

దివసార్ద్ధమాసమాసైశ్చ ఋతుభిస్త్వయనైస్తథా ।

సంవత్సరస్తు ప్రథమో ద్వితీయః పరివత్సరః ॥ ౧,౧౩.౧౧౪ ॥

ఇద్రవత్సరస్తృతీయశ్చ చతుర్థశ్చానువత్సరః ।

పఞ్చమో వత్సరస్తేషాం కాలఃస యుగసజ్ఞితః ॥ ౧,౧౩.౧౧౫ ॥

తేషాం తత్త్వం ప్రవక్ష్యామి కీర్త్యమానం నిబోధత ।

క్రతురగ్నిస్తు యః ప్రోక్తః స తు సంవత్సరో మతః ॥ ౧,౧౩.౧౧౬ ॥

ఆదితేయస్త్వసౌ సూర్యః కాలాగ్నిః పరివత్సరః ।

శుక్లకృష్ణగతిశ్చాపి అపాం సారమయః ఖగః ॥ ౧,౧౩.౧౧౭ ॥

స ఇడావత్సరః సోమః పురాణే నిశ్చయం గతః ।

యశ్చాయం పవతే లోకాంస్తనుభిః సప్తసప్తభిః ॥ ౧,౧౩.౧౧౮ ॥

అనువాతా చ లోకస్య స వాయురనువత్సరః ।

అహఙ్కారాదుదగ్రుద్రః సంభూతో బ్రహ్మణాస్తు యః ॥ ౧,౧౩.౧౧౯ ॥

స రుద్రో వత్సర స్తేషాం విజ్ఞేయో నీలలోహితః ।

సతత్త్వం తస్య వక్ష్యమి కీర్త్యమానం నిబోధత ॥ ౧,౧౩.౧౨౦ ॥

అఙ్గప్రత్యఙ్గసంయోగాత్కాలాత్మా ప్రతితామహః ।

ఋక్సామయజుషాం యోనిః పఞ్చానాం పతిరీశ్వరః ॥ ౧,౧౩.౧౨౧ ॥

సోఽగ్నిర్యమశ్చ కాలశ్చ సంభూతిః స ప్రజాపతిః ।
ప్రోక్తః సంవత్సరశ్చేతి సూర్య చోనిర్మనీషిభిః ॥ ౧,౧౩.౧౨౨ ॥
యస్మాత్కాలవిభాగానాం మాసర్త్వయనయోరపి ।
గ్రహనక్షత్రశీతోష్ణవర్షాయుః కర్మణాం తథా ॥ ౧,౧౩.౧౨౩ ॥
యోనిః స ప్రవిభాగానాం దివసానాం చ భాస్కరః ।
వైకారికః ప్రసన్నాత్మా బ్రహ్మపుత్రః ప్రజాపతిః ॥ ౧,౧౩.౧౨౪ ॥
ఏకో నైకోఽథ దివసో మాసోఽథర్తుః పితామహః ।
ఆదిత్యః సవితా భానుర్జీవనో బ్రహ్మసత్కృతః ॥ ౧,౧౩.౧౨౫ ॥
ప్రభవశ్చావ్యయశ్చైవ భూతానాం తేన భాస్కరః ।
తారాభిమానీ విజ్ఞేయో ద్వితీయః పరివత్సరః ॥ ౧,౧౩.౧౨౬ ॥
సోమః సర్వౌంషధిపతిర్యస్మాత్స ప్రపితామహః ।
ఆజీవః సర్వభూతానాం యోగక్షేమకృదీశ్వరః ॥ ౧,౧౩.౧౨౭ ॥
ఆవేక్షమాణః సతతం బిభర్తి జగదంశుభిః ।
తిథీనాం పర్వసంధీనాం పూర్ణిమాదర్శయోరపి ॥ ౧,౧౩.౧౨౮ ॥
యోనిర్నిశాకరో యశ్చ అమృతాత్మా ప్రజాపతిః ।
తస్మాత్స పితృమాన్సోమః స్మృత ఇడ్వత్సరాత్మకః ॥ ౧,౧౩.౧౨౯ ॥
ప్రాణాపానసమానాద్యైర్వ్యానోదానాత్మకైరపి ।
కర్మభిః ప్రాణినాం లోకే సర్వచేష్టాప్రవర్తకః ॥ ౧,౧౩.౧౩౦ ॥
పఞ్చానాం చేన్ద్రియమనోర్బుద్ధిస్మృతిబలాత్మనామ్ ।
సమానకాలకరణక్రియాః సంపాదయన్నపి ॥ ౧,౧౩.౧౩౧ ॥
సర్వాత్మా సర్వలోకేశ ఆవహప్రవహాదిభిః ।
వర్త్తతే చోపకారైర్యస్తనుభిః సప్తసప్తభిః ॥ ౧,౧౩.౧౩౨ ॥
విధాతా సర్వభూతానాఙ్క్షేమీ నిత్యం ప్రభఞ్జనః ।
యోనిరగ్నేరపాం భూమే రవేశ్చన్ద్రమసశ్చయః ॥ ౧,౧౩.౧౩౩ ॥

వాయుః ప్రజాపతిర్భూతో లోకాత్మా ప్రపితామహః ।
అహోరాత్రకరస్తస్మాత్స వాయురనువత్సరః ॥ ౧,౧౩.౧౩౪ ॥
ఏతే ప్రజానాం పతయశ్చత్వార ఉపపక్షజాః ।
పితరః సర్వలోకానాం లోకాత్మానః ప్రకీర్త్తితాః ॥ ౧,౧౩.౧౩౫ ॥
ధ్యాయతో బ్రహ్మణో వక్త్రాదుదనసమభవద్భవః ।
ఋషిర్విప్రా మహాదేవో భూతాత్మా ప్రపితామహః ॥ ౧,౧౩.౧౩౬ ॥
ఈశ్వరః సర్వభూతానాం ప్రణవో యోఽథపఠ్యతే ।
ఆత్మావేశేన భూతానామఙ్గప్రత్యఙ్గసంభవః ॥ ౧,౧౩.౧౩౭ ॥
ఉన్మాదకోఽనుగ్రహకృద్రుద్రో వత్సర ఉచ్యతే ।
సూర్యశ్చ చన్ద్రమాశ్చాగ్నిర్వాయూ రుద్రస్తథైవ చ ॥ ౧,౧౩.౧౩౮ ॥
యుగాభిమానీ కాలాత్మా నిత్యం సంక్షయకృద్విభుః ।
రుద్రః ప్రవిష్టో భగవాఞ్జగత్యస్మిన్స్వతేజసా ॥ ౧,౧౩.౧౩౯ ॥
ఆశ్రయాన్మయి సంయోగాత్తనుభిర్నామమిస్తథా ।
తతస్తస్య తు వీర్యేణ లోకానుగ్రహకారకమ్ ॥ ౧,౧౩.౧౪౦ ॥
దేవత్వం చ పితృత్వం చ కాలత్వం చాస్య యత్పరమ్ ।
తస్మాద్వై సర్వథా రుద్రస్తద్విద్వద్భిరభీజ్యతే ॥ ౧,౧౩.౧౪౧ ॥
యతః పతిః స భగవాన్ ప్రజేశానాం ప్రజాపతిః ।
భావనః సర్వభూతానాం సర్వాత్మా నీలలోహితః ॥ ౧,౧౩.౧౪౨ ॥
ఔషధీః ప్రతిసంధత్తే రుద్రః క్షీణాః పునఃపునః ।
ప్రజాపతిముఖైర్దేవైః సమ్యగిష్టఫలార్థిభిః ॥ ౧,౧౩.౧౪౩ ॥
త్రిభిరేవ కపాలైశ్చ త్రయంబకైరౌషధిక్షయే ।
ఇజ్యతే భగవాన్ యస్మాత్తస్మాత్ర్యంబక ఉచ్యతే ॥ ౧,౧౩.౧౪౪ ॥
గాయత్రీ చైవ త్రిష్టుప్చ జగతీ చైవ యాః స్మృతాః ।
త్ర్యంబకా నామతః ప్రేష్ఠా యోనయస్తా వనస్పతేః ॥ ౧,౧౩.౧౪౫ ॥

తాభిరేకత్వభూతాభిస్త్రివిధాభిః స్వవీర్యతః ।
త్రిసాధనః పురోడాశస్త్రికపాలః స వై స్మృతః ॥ ౧,౧౩.౧౪౬ ॥
త్ర్యంబకః స పురోడాశస్తేనైష త్ర్యంబకః స్మృతః ।
ఇత్యేతత్పఞ్చవర్షం హి యుగం ప్రోక్తం మనీషిభిః ॥ ౧,౧౩.౧౪౭ ॥
యశ్చైష పఞ్చధాత్మా వై ప్రోక్తః సంవత్సరో ద్విజైః ।
సైకః షట్కో విజజ్ఞేఽథ మధ్వాదిఋతుసంజ్ఞకః ॥ ౧,౧౩.౧౪౮ ॥
ఋతుపుత్రార్త్తవాః పఞ్చ ఇతి సర్గః సమాసతః ।
ఇత్యేష బహుమానో వై ప్రాణినా జీవితాని చ ।
నదీవేగ ఇవాసక్తః కాలో ధావతి సంహరన్ ॥ ౧,౧౩.౧౪౯ ॥
ఏతేషాం యదపత్యం వై తదశక్యం ప్రమాణతః ।
బహుత్వాత్పరిసంఖ్యాతుం పుత్ర పౌత్రమనన్తకమ్ ॥ ౧,౧౩.౧౫౦ ॥
ఇమం వంశం ప్రజేశానాం మహతః పుణ్యకర్మణామ్ ।
కీర్త్తయన్పుణ్యకీర్త్తీనాం మహతీం సిద్ధిమాప్నుయాత్ ॥ ౧,౧౩.౧౫౧ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వభాగే ద్వితీయేఽనుషఙ్గపాదే కాలసద్భావవర్ణనం నామ త్రయోదశోంఽధ్యాయ

సుత ఉవాచ

అథాన్తరేషు సర్వేషు అతీతానాగతేష్విహ ।

తుల్యాభిమానినః సర్వే జాయన్తే నామరూపతః ॥ ౧,౧౪.౧ ॥

దేవాశ్చాష్టవిధా యే చ తస్మిన్మన్వన్తరేఽధిపాః ।

ఋషయో మనవశ్చైవ సర్వే తుల్యప్రయోజనాః ॥ ౧,౧౪.౨ ॥

మహర్షిసర్గః సంక్రాన్తో వంశం స్వాయంభువస్య తు ।

విస్తరేణానుపూర్వ్యా చ కీర్త్య మానం నిబోధత ॥ ౧,౧౪.3 ॥

మనోః స్వాయంభూవస్యాసన్ దశ పౌత్రాస్తు తత్సమాః ।

యైరియం పృథివీ సర్వా సప్తద్వీపా సపత్తనా ॥ ౧,౧౪.౪ ॥

ససముద్రా కరవతీ ప్రతివర్షం నివేశితా ।

స్వాయంభువేంఽతరే పూర్వమాద్యే త్రేతాయుగే తథా ॥ ౧,౧౪.౫ ॥

ప్రియవ్రతస్య పుత్రై స్తైః పౌత్రైః స్వాయంభువస్య తు ।

ప్రజా సత్త్వతపోయుక్తైస్తైరియం వినివేశితా ॥ ౧,౧౪.౬ ॥

ప్రియవ్రతాత్ప్రజోపేతాన్ వీరాన్కామ్యాన్వ్యజాయత ।

కన్యా సా తు మహాభాగ కర్దమస్య ప్రజా పతేః ॥ ౧,౧౪.౭ ॥

కన్యే ద్వే దశ పుత్రాశ్చ సమ్రాట్కుక్షిశ్చ తే శుభే ।

తయోర్వై భ్రాతరః శూరాః ప్రజాపతిసమా దశ ॥ ౧,౧౪.౮ ॥

ఆగ్నీధ్రశ్చాగ్నిబా హుశ్చ మేధా మేధాతిథిర్వసుః ।

జ్యోతిష్మాన్ ద్యుతిమాన్హవ్యః సవనః సభ్ర ఏవ చ ॥ ౧,౧౪.౯ ॥
ప్రియవ్రతోఽభ్యషిఞ్చత్తాన్సప్తసప్తసు పార్థివాన్ ।
ద్వీపేషు తేషు ధర్మేణ ద్వీపాన్తాశ్చ నిబోధత ॥ ౧,౧౪.౧౦ ॥
జంబూద్వీపేశ్వరం చక్రే ఆగ్నీధ్రం సుమహాబలమ్ ।
ప్లక్షద్వీపేశ్వరశ్చాపి తేన మేధాతిథిః కృతః ॥ ౧,౧౪.౧౧ ॥
శాల్మలే తు వపుష్మన్తం రాజానం సోఽభిషిక్తవాన్ ।
జ్యోతిష్మన్తం కుశద్వీపే రాజానం కృతవాన్ప్రభుః ॥ ౧,౧౪.౧౨ ॥
ద్యుతిమన్తం చ రాజానం క్రైఞ్చద్వీపేఽభ్యషేచయత్ ।
శాకద్వీపేశ్వరం చాపి హవ్యం చక్రే ప్రియవ్రతః ॥ ౧,౧౪.౧౩ ॥
పుష్కరాధిపతిం చైవ సవనం కృతవాన్ప్రభుః ।
పుష్కరే సవనస్యాథ మహావీతః సుతోఽభవత్ ॥ ౧,౧౪.౧౪ ॥
ధాతకిశ్చాపి ద్వావేతౌ పుత్రౌ పుత్రవతా వరౌ ।
మహావీతం స్మృతం వర్షం తస్య నామ్నా మహాత్మనః ॥ ౧,౧౪.౧౫ ॥
నామ్నా చ ధాతకేశ్చాపి ధాతకీఖణ్డ ఉచ్యతే ।
హవ్యో వ్యజనయత్పుత్రాఞ్శాకద్వీపేశ్వరాన్ప్రభుః ॥ ౧,౧౪.౧౬ ॥
జలదం చ కుమారం చ సుకుమారం మణీవకమ్ ।
కుసుమోత్తరమోదాకౌ సప్తమం చ మహాద్రుగమ్ ॥ ౧,౧౪.౧౭ ॥
జలదం జలదస్యాథ ప్రథమం వర్షముచ్యతే ।
కుమారస్య తు కౌమారం ద్వితీయం పరికీర్తితమ్ ॥ ౧,౧౪.౧౮ ॥
సుకుమారం తృతీయం తు సుకుమారస్య తత్స్మృతమ్ ।
మణీవస్య చతుర్థం తు మణీవకమిహోచ్యతే ॥ ౧,౧౪.౧౯ ॥
కుసుమోత్తరవర్షం యత్పఞ్చమం కుసుమోత్తరమ్ ।
మోదకస్యాపి మోదాకం షష్ఠం వర్షం ప్రకీర్తితమ్ ॥ ౧,౧౪.౨౦ ॥
మహాద్రుమస్య నామ్నా చ సప్తమం తన్మహాద్రుమమ్ ।

తేషాం తు నామభిస్తాని సప్త వర్షాణి తత్ర వై ॥ ౧,౧౪.౨౧ ॥
క్రౌఞ్చద్వీపేశ్వరస్యాపి పుత్రో ద్యుతిమతస్తు వై ।
కుశలో మనోనుగస్చోష్ణః పావనశ్చాన్ధకారకః ॥ ౧,౧౪.౨౨ ॥
మునిశ్చ దున్దుభిశ్చైవ సుతా ద్యుతిమతస్తు వై ।
తేషాం స్వనామభిర్దేశాః క్రౌఞ్చద్వీపాశ్రయాః శుభాః ॥ ౧,౧౪.౨౩ ॥
కుశలస్య తు దేశోఽభూత కౌశలో నామ విశ్రుతః ।
దేశో మనోనుగస్యాపి మానోనుగే ఇతే స్మృతః ॥ ౧,౧౪.౨౪ ॥
ఉష్ణస్యోష్ణః స్మృతో దేశః పావనస్యాపి పావనః ।
అన్ధకారస్య దేశస్తు ఆన్ధకారః ప్రకీర్త్తితః ॥ ౧,౧౪.౨౫ ॥
మునేశ్చ మౌనిదేశో వై దున్దుభేర్దున్దుభిః స్మృతః ।
ఏతే జనపదాః సప్త క్రౌఞ్చద్వీపే తు భాస్వరాః ॥ ౧,౧౪.౨౬ ॥
జ్యోతిష్మతః కుశద్వీపే సప్తైవాసన్మహౌజసః ।
ఉద్భిజ్జో వేణుమాంశ్చైవ వైరథో లవణో ధృతిః ॥ ౧,౧౪.౨౭ ॥
షష్ఠః ప్రభాకరశ్చా పి సప్తమః కపిలః స్మృతః ।
ఉద్భిజ్జం ప్రథమం వర్షం ద్వితీయం వేణుమణ్డలమ్ ॥ ౧,౧౪.౨౮ ॥
తృతీయం వై రథాకారం చతుర్థం లవణం స్మృతమ్ ।
పఞ్చమం ధృతిమద్వర్షం షష్ఠం వర్షం ప్రభాకరమ్ ॥ ౧,౧౪.౨౯ ॥
సప్తమం కపిలం నామ కపిలస్య ప్రకీర్త్తితమ్ ।
తేషాం దేశాః కశద్వీపే తత్సనామాన ఏవ చ ॥ ౧,౧౪.౩౦ ॥
ఆశ్రమాచారయుక్తాభిః ప్రజాభిః సమలఙ్కృతాః ।
శాల్మలస్యేశ్వరాః సప్త సుతాస్తే చ వపుష్మతః ॥ ౧,౧౪.౩౧ ॥
శ్వేతశ్చ హరితశ్చైవ జీమూతో రోహితస్తథా ।
వైద్యుతో మానసశ్చాపి సుప్రభః సప్తమస్తథా ॥ ౧,౧౪.౩౨ ॥
శ్వేతస్తు దేశః శ్వేతస్య హరితస్య సుహారితః ।

జీమూతస్యాపి జీమూతో రోహితస్యాపి రోహితః ॥ ౧,౧౪.33 ॥

వైద్యుతో వైద్యుతస్యాపి మానసస్య తు మానసః ।

సుప్రభః సుప్రభస్యాపి సప్తైతే దేశపాలకాః ॥ ౧,౧౪.3౪ ॥

ప్లక్షద్వీపం ప్రవక్ష్యామి జంబూద్వీపాదనన్తరమ్ ।

సప్త మేధాతిథే పుత్రాః ప్లక్షద్వీపేశ్వరా నృపాః ॥ ౧,౧౪.3౫ ॥

జ్యేష్ఠః శాన్తభయో నామ ద్వితీయః శిశిరః స్మృతః ।

సుఖోదయస్తృతీయస్తు చతుర్థో నన్ద ఉచ్యతే ॥ ౧,౧౪.3౬ ॥

శివస్తు పేచమస్తేషాం క్షేమకః షష్ఠ ఉచ్యతే ।

ధ్రువస్తు సప్తమో జ్ఞేయః పుత్రా మేధాతిథేః స్మృతాః ॥ ౧,౧౪.3౭ ॥

సప్తానాం నామభిస్తేషాం తాని వర్షాణి సప్త వై ।

తస్మాచ్ఛాన్తభయం చైవ శిశిరం చ సుఖోదయమ్ ॥ ౧,౧౪.3౮ ॥

ఆనన్దం చ శివం చైవ క్షేమకం చ ధ్రువం తథా ।

తాని తేషాం సమానాని సప్త వర్షాణి భాగశః ॥ ౧,౧౪.3౯ ॥

నివేశితాని తైస్తాని పూర్వం స్వాయంభువేన్తరే ।

మేధా తిథేస్తు పుత్రైస్తైః ప్లక్షద్వీపేశ్వరైర్నృభిః ॥ ౧,౧౪.౪౦ ॥

వర్ణాశ్రమాచారయుక్తాః ప్లక్షద్వీపే ప్రజాః కృతాః ।

ప్లక్షద్వీపాదిషు త్వేషు శాకద్వీపాన్తికేషు వై ॥ ౧,౧౪.౪౧ ॥

జ్ఞేయః పఞ్చసు ధర్మో వై వర్ణాశ్రమవిభాజకః ।

సుఖమాయుశ్చ రూపం చ బలం ధర్మశ్చ నిత్యశః ॥ ౧,౧౪.౪౨ ॥

పఞ్చస్వేతేషు ద్వీపేషు సర్వసాధా రణం స్మృతమ్ ।

ప్రక్షద్వీపః పరిప్రాక్తో జంబూద్వీపం నిబోధత ॥ ౧,౧౪.౪3 ॥

ఆగ్నీధ్రం జ్యేష్ఠదాయాదం కామ్యాపుత్రం మహాబలమ్ ।

ప్రియవ్రతోఽభ్య షిఞ్చత్తం జంబూద్వీపేశ్వరం నృపమ్ ॥ ౧,౧౪.౪౪ ॥

తస్య పుత్రా బభూవుర్హి ప్రజాపతిసమా నవ ।

జ్యేష్ఠో నాభిరితి ఖ్యాతస్తస్య కింపురుషోఽనుజః ॥ ౧,౧౪.౪౫ ॥
హరివర్షస్తృతీయస్తు చతుర్థోఽభూదిలావృతః ।
రమ్యస్తు పఞ్చమః పుత్రో హిరణ్వాన్ షష్ఠ ఉచ్యతే ॥ ౧,౧౪.౪౬ ॥
కురుస్తు సప్తమస్తేషాం భద్రాశ్వశ్చాష్టమః స్మృతః ।
నవమః కేతుమాలశ్చ తేషాం దేశాన్నిబోధత ॥ ౧,౧౪.౪౭ ॥
నాభేస్తు దక్షిణం వర్షం హిమాఖ్యం తు పితా దదౌ ।
హేమకూటం తు యద్వర్షం దదౌ కిపురుషాయ తత్ ॥ ౧,౧౪.౪౮ ॥
నైషధం యత్స్మృతం వర్షం హరివర్షాయ తం దదౌ ।
మధ్యమం యత్సుమేరోస్తు దదౌ స తదిలావృతమ్ ॥ ౧,౧౪.౪౯ ॥
నీలం తు యత్స్మృతం వర్షం రమ్యాయైతప్తితా దదౌ ।
శ్వేతం యదుత్తరం తస్మాత్పిత్రా దత్తం హిరణ్వతే ॥ ౧,౧౪.౫౦ ॥
యదుత్తరే శృఙ్గవతో వర్షం తత్కురవే దదౌ ।
సాల్యవన్తం తథా వర్షం భద్రాశ్వాయ న్యవేదయత్ ॥ ౧,౧౪.౫౧ ॥
గన్ధమాదనవర్షం తు కేతుమాలే న్యవేదయత్ ।
ఇత్యేతాని మయోక్తాని నవ వర్షాణి భాగశః ॥ ౧,౧౪.౫౨ ॥
ఆగ్నీ ధ్రస్తేషు వర్షేషు పుత్రాంస్తానభ్యషేచయత్ ।
యథాక్రమం స ధర్మాత్మా తతస్తు తపసి స్థితః ॥ ౧,౧౪.౫౩ ॥
ఇత్యేతౌః సప్తభిః కృత్స్నా సప్తద్వీపా నివే శితాః ।
ప్రియవ్రతస్య పుత్రైస్తైః పౌత్రైః స్వాయంభువస్య చ ॥ ౧,౧౪.౫౪ ॥
ఏవం వర్షేషు సర్వేషు సన్నివేశాః పునః పునః ।
క్రియన్తే ప్రలయే వృత్తే సప్త సప్తసు పార్థివైః ॥ ౧,౧౪.౫౫ ॥
ఏవం స్వభావః కల్పానాం ద్వీపానాం చ నివేశనే ।
యాని కింపురుషాద్యాని వర్షాణ్యష్టౌ శ్రుతాని తు ॥ ౧,౧౪.౫౬ ॥
తేషాం స్వభావతః సిద్ధిః సుఖప్రాయమయత్నతః ।

విపర్యయో న తేష్వస్తి జరామృత్యుభయం న చ ॥ ౧,౧౪.౫౭ ॥
ధర్మాధర్మౌ న తేష్వాస్తా నోత్తమాధమమధ్యమాః ।
న తేష్వస్తి యుగావస్థా క్షేత్రేష్వష్టాసు సర్వశః ॥ ౧,౧౪.౫౮ ॥
నాభేర్హి సర్గం వక్ష్యామి హిమాహ్వేఽస్మిన్నిబోధత ।
నాభిస్త్వజనయత్పుత్రం మేరుదేవ్యాం మహాద్యుతిమ్ ॥ ౧,౧౪.౫౯ ॥
ఋషభం పార్థివశ్రేష్ఠం సర్వక్షత్రస్య పూర్వజమ్ ।
ఋషభాద్భరతో జజ్ఞే వీరః పుత్రశతాగ్రజః ॥ ౧,౧౪.౬౦ ॥
సోభిషిచ్యర్షభః పుత్రం మహాప్రవ్రజ్యయా స్థితః ।
హిమాహ్వం దక్షిణం వర్షం భరతాయ న్యవేదయత్ ॥ ౧,౧౪.౬౧ ॥
తస్మాత్తు భారతం వర్షం తస్య నామ్నా విదుర్బుధాః ।
భరతస్యాత్మజో విద్వాన్సుమతిర్నామ ధార్మికః ॥ ౧,౧౪.౬౨ ॥
బభూవ తస్మిన్ రాజ్యే తంభరతస్త్వభ్యషేచయత్ ।
పుత్రసంక్రామితశ్రీస్తు వనం రాజా వివేశ సః ॥ ౧,౧౪.౬౩ ॥
తేజసస్తత్సుతశ్చాపి ప్రజాపతిరమిత్రజిత్ ।
తేజసస్యాత్మజో విద్వానింద్రద్యుమ్న ఇతి స్మృతః ॥ ౧,౧౪.౬౪ ॥
పరమేష్ఠీ సుతశ్చాపి నిధనే తస్య చాప్యభూత్ ।
ప్రతీహారః కులం తస్య నామ్నా జజ్ఞే తదన్వయః ॥ ౧,౧౪.౬౫ ॥
ప్రతిహర్తేతి విఖ్యాతో జజ్ఞే తస్యాపి ధీమతః ।
ఉన్నేతా ప్రతిహర్తుస్తు భూమా తస్య సుతః స్మృతః ॥ ౧,౧౪.౬౬ ॥
ఉద్గీథస్తస్య పుత్రోఽభూత్ప్రస్తావిశ్చాపి తత్సుతః ।
ప్రస్తావేస్తు విభుః పుత్రః పృథుస్తస్య సుతోఽభవత్ ॥ ౧,౧౪.౬౭ ॥
పృథోశ్చాపి సుతో నక్తో నక్తస్యాపి గయః సుతః ।
గయస్యాపి నరః పుత్రో నరస్యాపి సుతో విరాట్ ॥ ౧,౧౪.౬౮ ॥
విరాట్సుతో మహావీర్యో ధీమాంస్తస్య సుతోఽభవత్ ।

ధీమతశ్చ మహాన్పుత్రో మహతశ్చాపి భౌవనః ॥ ౧,౧౪.౬౯ ॥

భౌవనస్య సతస్త్వష్టా విరజాస్తస్య చాత్మజః ।

రజా విరజసః పుత్రః శతజిద్రజసస్తథా ॥ ౧,౧౪.౭౦ ॥

తస్య పుత్రశతం త్వాసీద్రాజానః సర్వ ఏవ తు ।

విశ్వజ్యోతిఃప్రధానాస్తే యైరిమా వర్ద్ధితాః ప్రజాః ॥ ౧,౧౪.౭౧ ॥

తైరిదం భారతం వర్షం సప్తద్వీపమిహాఙ్కితమ్ ।

తేషాం వంశప్రసూతైస్తు భుక్తేయం భారతీ పురా ॥ ౧,౧౪.౭౨ ॥

కృతత్రేతాదియుక్తాస్తు యుగాఖ్యా హ్యేకసప్తతిః ।

యేఽతీతాస్తైర్యుగైః సార్ద్ధం రాజానస్తే తదన్వయాః ॥ ౧,౧౪.౭౩ ॥

స్వాయంభువేఽన్తరే పూర్వం శతశోఽథ సహస్రశః ।

ఏవం స్వాయం భువః సర్గో యేనేదం పూరితం జగత్ ॥ ౧,౧౪.౭౪ ॥

ఋషిభిర్దైవతైశ్చాపి పితృగన్ధర్వరాక్షసైః ।

యక్షభూతపిశాచైశ్చ మనుష్యమృగపక్షిభిః ।

తేషాం సృష్టిరియం ప్రోక్తా యుగైః సహ వివర్త్తతే ॥ ౧,౧౪.౭౫ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వభాగే ద్వితీయేఽనుషఙ్గపాదే ప్రియవ్రతవంశానుకీర్త్తనం నామ చతుదశోఽధ్యాయః

సూత ఉవాచ

ఏవం ప్రజాసన్నివేశం శ్రుత్వా వై శాంశపాయనిః ।

పప్రచ్ఛ నియతం సూతం పృథివ్యుద ధివిస్తరమ్ ॥ ౧,౧౫.౧ ॥

కతి ద్వీపా సముద్రా వా పవతా వా కతి స్మృతాః ।

కియన్తి చైవ వర్షాణి తేషు నద్యశ్చ కాః స్మృతాః ॥ ౧,౧౫.౨ ॥

మహా భూతప్రమాణం చ లోకాలోకం తథైవ చ ।

పర్యాయం పరిమాణం చ గతిం చన్ద్రార్కయోస్తథా ।

ఏతత్ప్రబ్రూహి నః సర్వం విస్తరేణ యథార్థతః ॥ ౧,౧౫.౩ ॥

సూత ఉవాచ

హన్త వోఽహం ప్రవక్ష్యామి పృథివ్యాయామవిస్తరమ్ ॥ ౧,౧౫.౪ ॥

సంఖ్యాం చైవ సముద్రాణాం ద్వీపానాం చైవ విస్తరమ్ ।

ద్వీపభేదసహస్రాణి సప్తస్వన్తర్గతాని చ ॥ ౧,౧౫.౫ ॥

న శక్యన్తే క్రమేణేహ వక్తుం యైః సతతం జగత్ ।

సప్త ద్వీపాన్ప్రవక్ష్యామి చన్ద్రాదిత్యగ్రహైః సహ ॥ ౧,౧౫.౬ ॥

తేషాం మనుష్యా స్తర్కేణ ప్రమాణాని ప్రచక్షతే ।

అచిన్త్యాః ఖలు యే భావా న తాంస్తర్కేణ సాధయేత్ ॥ ౧,౧౫.౭ ॥

ప్రకృతిభ్యః పరం యచ్చ తదచిన్త్యం ప్రచక్షతే ।

నవవర్షం ప్రవక్ష్యామి జంబూద్వీపం యథాతథమ్ ॥ ౧,౧౫.౮ ॥

విస్తరాన్మణ్డలాచ్చైవ యోజనైస్తన్నిబోధత ।

శతమేకం సహస్రాణాం యోజనాగ్రాత్సమన్తతః ॥ ౧,౧౫.౯ ॥

నానాజనపదాకీర్ణః పురైశ్చ వివిధైశ్శుభైః ।

సిద్ధచారణసంకీణః పర్వతైరుపశోభితః ॥ ౧,౧౫.౧౦ ॥

సర్వధాతునిబద్ధైశ్చ శిలాజాల సముద్భవైః ।

పర్వతప్రభవాభిశ్చ నదీభిః సర్వతస్తతః ॥ ౧,౧౫.౧౧ ॥

జంబూద్వీపః పృథుః శ్రీమాన్ సర్వతః పృథుమణ్డలః ।

నవభిశ్చావృతః సర్వో భువనైర్భూతభావనైః ॥ ౧,౧౫.౧౨ ॥

లవణేన సముద్రేణ సర్వతః పరివారితః ।
జంబూద్వీపస్య విస్తారాత్సమేన తు సమన్తతః ॥ ౧,౧౫.౧౩ ॥
ప్రాగాయతాః సూపర్వాణః షడిమే వర్షపర్వతాః ।
అవగాఢా హ్యుభయతః మసుద్రౌ పూర్వపశ్చిమౌ ॥ ౧,౧౫.౧౪ ॥
హిమప్రాయశ్చ హిమవాన్ హేమకూటశ్చ హేమవాన్ ।
సర్వర్త్తుషు సుఖశ్చాపి నిషధః పర్వతో మహాన్ ॥ ౧,౧౫.౧౫ ॥
చతుర్వర్ణశ్చ సౌవర్ణో మేరుశ్చారుతమః స్మృతః ।
ద్వాత్రింశచ్చ సహస్రాణి విస్తీర్ణః స చ మూర్ద్దని ॥ ౧,౧౫.౧౬ ॥
వృత్తాకృతిప్రమాణశ్చ చతురస్రః సముచ్ఛ్రితః ।
నానావర్ణాస్తు పార్శ్వేషు ప్రజాపతిగుణాన్వితః ॥ ౧,౧౫.౧౭ ॥
నాభిబన్ధనసంభూతో బ్రహ్మణోఽవ్యక్తజన్మనః ।
పూర్వతరః శ్వేతవర్ణశ్చ బ్రాహ్మణస్తస్య తేన తత్ ॥ ౧,౧౫.౧౮ ॥
పార్శ్వముత్తరతస్తస్య రక్తవర్మః స్వభావతః ।
తేనాస్య క్షత్త్రభావస్తు మేరోర్నానార్థకారణాత్ ॥ ౧,౧౫.౧౯ ॥
పీతశ్చ దక్షిణేనాసౌ తేన వైశ్యత్వమిష్యతే ।
భృఙ్గపత్రనిభశ్చాపి పశ్చిమేన సమాచితః ॥ ౧,౧౫.౨౦ ॥
తేనాస్య శూద్రభావః స్యాదితి వర్ణాః ప్రకీర్త్తితాః ।
వృత్తః స్వభావతః ప్రోక్తో వర్ణతః పరిమాణతః ॥ ౧,౧౫.౨౧ ॥
నీలశ్చ వైదుర్యమయః శ్వేతః ఘుక్లో హిరణ్మయః ।
మయురబర్హవర్ణస్తు శాతకైంభశ్చ శృఙ్గవాన్ ॥ ౧,౧౫.౨౨ ॥
ఏతే పర్వతరాజానః సిద్ధచారణసేవితాః ।
తేషామన్తరవిష్కంభో నవసాహస్ర ఉచ్యతే ॥ ౧,౧౫.౨౩ ॥
మధ్యే త్విలావృతం నామ మహామేరోః సమన్తమః ।
నవైవం తు సహస్రాణి విస్తీర్ణం సర్వతస్తు తత్ ॥ ౧,౧౫.౨౪ ॥

మధ్యే తస్య మహామేరుర్విధూమ ఇవ పావకః ।
వేద్యర్ద్ధం దక్షిణం మేరోరుత్తరార్ద్ధం తథోత్తరమ్ ॥ ౧,౧౫.౨౫ ॥
వర్షాణి యాని షట్చైవ తేషాం యే వర్షపర్వతాః ।
ద్వే ద్వే సహస్రే విస్తీర్ణా యోజనానాం సముచ్ఛ్రయాత్ ॥ ౧,౧౫.౨౬ ॥
జంబూద్వీపస్య విస్తారాత్తేషామాయామ ఉచ్యతే ।
యోజనానాం సహస్రాణి శతం ద్వావాయతౌ గిరీ ॥ ౧,౧౫.౨౭ ॥
నీలశ్చ నిషధశ్చైవ తాభ్యాం హీనాస్తు యే పరే ।
శ్వేతశ్చ హేమకూటశ్చ హిమవాఞ్చృఙ్గవాంస్తథా ॥ ౧,౧౫.౨౮ ॥
నవతీ ద్వే అశీతీ ద్వే సహస్రాణ్యాయతాస్తు తేః ।
తేషాం మధ్యే జనపదాస్తాని వర్షాణి సప్త వై ॥ ౧,౧౫.౨౯ ॥
ప్రపాతవిషమైస్తైస్తు పర్వతైరావృతాని తు ।
సంతతాని నదీభేదైరగమ్యాని పరస్పరమ్ ॥ ౧,౧౫.౩౦ ॥
వసంతి తేషు సత్త్వాని నానాజాతీని సర్వశః ।
ఇదం హైమవతం వర్షం భారతం నామ విశ్రుతమ్ ॥ ౧,౧౫.౩౧ ॥
హేమకూటం పరం హ్యస్మా న్నామ్నా కింపురుషం స్మృతమ్ ।
నైషధం హేమకూటాత్తు హరివర్షం తదుచ్యతే ॥ ౧,౧౫.౩౨ ॥
హరివర్షాత్పరం చాపి మేరోశ్వ తదిలావృతమ్ ।
ఇలావృతాత్పిరం నీలం సమ్యకం నామ విశ్రుతమ్ ॥ ౧,౧౫.౩౩ ॥
రమ్యకాత్పరతరః శ్వేతం విశ్రుతం తద్ధిరణ్మయమ్ ।
హిరణ్మయాత్పరం చైవ శృఙ్గవత్తః కురు స్మృతమ్ ॥ ౧,౧౫.౩౪ ॥
ధనుఃసంస్థే తు విజ్ఞేయే ద్వే వర్షే దక్షిణోత్తరే ।
దీర్ఘాణి తత్ర చత్వారి మధ్యమం తదిలావృతమ్ ॥ ౧,౧౫.౩౫ ॥
అర్వాక్చ నిషధస్యాథ వేద్యర్ద్ధం దక్షిణం స్మృతమ్ ।
పరం నీలవతో యచ్చ వేద్యర్ద్ధం తు తదుత్తరమ్ ॥ ౧,౧౫.౩౬ ॥

వేద్యర్ద్ధే దక్షిణే త్రీణి త్రీణి వర్షాణి చోత్తరే ।
తయోర్మధ్యే తు విజ్ఞేయో మేరుర్మధ్య ఇలావృతమ్ ॥ ౧,౧౫.౩౭ ॥
దక్షిణేన తు నీలస్య నిషధస్యోత్తరేమ తు ।
ఉదగాయేతో మహాశైలో మాల్యవాన్నామ నామతః ॥ ౧,౧౫.౩౮ ॥
యోజనానాం సహస్రం తు ఆనీల నిషధాయతః ।
ఆయామతశ్చతుస్త్రింశత్సహస్రాణి ప్రకీర్తితః ॥ ౧,౧౫.౩౯ ॥
తస్య ప్రతీచ్యాం విజ్ఞేయః పర్వతో గన్ధమాదనః ।
ఆయామతోఽథ విస్తారాన్మాల్యవా నితివిశ్రుతః ॥ ౧,౧౫.౪౦ ॥
పరిమణ్డలయోర్మేరుర్మధ్యే కనకపర్వతః ।
చతుర్వణః స సౌవర్ణః చతురస్రః సముచ్ఛ్రితః ॥ ౧,౧౫.౪౧ ॥
సుమేరుః శుశుభేశుభ్రో రాజవ త్సమధిష్ఠితః ।
తరుణాదిత్యవర్ణాభో విధూమ ఇవ పావకః ॥ ౧,౧౫.౪౨ ॥
యోజనానాం సహస్రాణి చతురశీతరుచ్ఛ్రితః ।
ప్రవిష్టః షోడశాధస్తాద్విస్తృతః షోడశైవ తు ॥ ౧,౧౫.౪౩ ॥
శరావసంస్థితత్వాత్తు ద్వాత్రింశన్మూర్ధ్ని విస్తృతః ।
విస్తారాత్త్రిగుణస్తస్య పరిణాహః సమన్తతః ॥ ౧,౧౫.౪౪ ॥
మణ్డలేన ప్రమాణేన త్ర్యస్రే మానం తదిష్యతే ।
చత్వారింశత్సహస్రాణి యోజనానాం సమన్తతః ॥ ౧,౧౫.౪౫ ॥
అష్టాభిరధికాని స్యుస్త్ర్యస్రే మానం ప్రకీర్తి_తమ్ ।
చతురస్రేణ మానేన పరిణాహః సమన్తతః ॥ ౧,౧౫.౪౬ ॥
చతుః షష్టిసహస్రాణి యోజనానాం విధీయతే ।
స పర్వతో మహాదివ్యో దివ్యౌషధిసమన్వితః ॥ ౧,౧౫.౪౭ ॥
భువనైరావృతః సర్వో జాతరూపమయైః శుభైః ।
తత్ర దేవగణాః సర్వే గన్ధర్వోరగరాక్షసాః ॥ ౧,౧౫.౪౮ ॥

శైలరాజే ప్రదృశ్యన్తే శుభాశ్చాప్సరసాం గణాః ।
స తు మేరుః పరివృతో భువనైర్భూతభావనైః ॥ ౧,౧౫.౪౯ ॥
చత్వారో యస్య దేశా వై చతుఃపార్శ్వేష్వధిష్ఠితాః ।
భద్రాశ్వా భరతాశ్చైవ కేతుమాలాశ్చ పశ్చిమాః ॥ ౧,౧౫.౫౦ ॥
ఉత్తరాః కురవశ్చైవ కృతపుణ్యప్రతిశ్రయాః ।
గన్ధమాదనపర్శ్వే తు పరైషాపరగణ్డికా ॥ ౧,౧౫.౫౧ ॥
సర్వర్త్తురమణీయా చ నిత్యం ప్రముదితా శివా ।
ద్వాత్రింశత్తు సహస్రాణి యోజనైః పూర్వపశ్చిమాత్ ॥ ౧,౧౫.౫౨ ॥
ఆయామతశ్చతుస్త్రింశత్సహస్రాణి ప్రమాణతః ।
తత్ర తే శుభకర్మాణః కేతుమాలాః ప్రతిష్ఠితాః ॥ ౧,౧౫.౫౩ ॥
తత్ర కాలా నరాః సర్వే మహాసత్త్వా మహాబలాః ।
స్త్రియశ్చోత్పల పత్రాభాః సర్వాస్తాః ప్రియదర్శనాః ॥ ౧,౧౫.౫౪ ॥
తత్ర దివ్యో మహావృక్షః పనసః పద్రసాశ్రయః ।
ఈశ్వరో బ్రహ్మణః పుత్రః కామచారీ మనోజవః ॥ ౧,౧౫.౫౫ ॥
తస్య పీత్వా ఫలరసం జీవన్తి చ సమాయుతమ్ ।
పార్శ్వే మాల్యవతశ్చాపి పూర్వేఽపూర్వా తు గణ్డికా ॥ ౧,౧౫.౫౬ ॥
ఆయామాదథ విస్తారాద్యథైషాపరగణ్డికా ।
భద్రాశ్వాస్తత్ర విజ్ఞేయా నిత్యం ముదితమానసాః ॥ ౧,౧౫.౫౭ ॥
భద్రశాలవనం చాత్ర కాలామ్రస్తు మహాద్రుమః ।
తత్ర తే పురుషాః శ్వేతా మహోత్సాహ బలాన్వితాః ॥ ౧,౧౫.౫౮ ॥
స్త్రియః కుముదవర్ణాభాః సున్దర్యః ప్రియదర్శనాః ।
చన్ద్రప్రభాశ్చన్ద్రవర్ణాః పూర్ణచన్ద్ర నిభాననాః ॥ ౧,౧౫.౫౯ ॥
చన్ద్రశీతలగాత్ర్యస్తాః స్త్రియ ఉత్పలగన్ధికాః ।
దశవర్షసహస్రాణి తేషామాయురనామయమ్ ॥ ౧,౧౫.౬౦ ॥

కాలామ్రస్య రసం పీత్వా సర్వే చ స్థిరయౌవనాః ।
దక్షిణేన తు శ్వేతస్య నీలస్యైవోత్తరేణ చ ॥ ౧,౧౫.౬౧ ॥
వర్షం రమణకం నామ జాయన్తే తత్ర మానవాః ।
రతిప్రధానా విమలా జరాదౌర్గన్ధ్యవర్జితాః ॥ ౧,౧౫.౬౨ ॥
శుక్లాభిజనసంపన్నాః సర్వే చ ప్రియదర్శనాః ।
తత్రాపి సుమహాన్వృక్షో న్యగ్రోధో రోహితో మహాన్ ॥ ౧,౧౫.౬౩ ॥
తస్యాపి తే ఫలరసం పిబన్తో వర్త్తయన్తి వై ।
దశవర్షసహస్రాణి శతాని దశ పఞ్చ చ ॥ ౧,౧౫.౬౪ ॥
జీవన్తి తే మహాభాగాః సదా త్దృష్టా నరోత్తమాః ।
దక్షిణే వై శృఙ్గవతః శ్వేతస్యాప్యుత్తరేణ చ ॥ ౧,౧౫.౬౫ ॥
వర్షం హైరణ్వతం నామ యత్ర హైరణ్వతీ నదీ ।
మహాబలాః సుతేజస్కా జాయన్తే తత్ర మానవాః ॥ ౧,౧౫.౬౬ ॥
యక్షా వీరా మహాసత్త్వా ధనినః ప్రియదర్శనాః ।
ఏకాదశసహస్రాణి వర్షాణాం తే మహౌజసః ॥ ౧,౧౫.౬౭ ॥
ఆయుః ప్రమాణం జీవన్తి శతాని దశ పఞ్చ చ ।
యస్మిన్వర్షే మహావృక్షో లకుచః షడ్రసాశ్రయః ॥ ౧,౧౫.౬౮ ॥
తస్య పీత్వా ఫలరసం తే జీవన్తి నిరామయాః ।
త్రీణి శృఙ్గవతః శృఙ్గాణ్యుచ్ఛ్రితాని మహాన్తి చ ॥ ౧,౧౫.౬౯ ॥
ఏకం మణిమయం తేషామేకం చైవ హిరణ్మయమ్ ।
సర్వరత్నమయం చైకం భవనైరుపశోభితమ్ ॥ ౧,౧౫.౭౦ ॥
ఉత్తరే వై శృఙ్గావతః సముద్రస్య చ దక్షిణే ।
కురవస్తత్ర తద్వర్షం పుణ్యం సిద్ధనిషేవితమ్ ॥ ౧,౧౫.౭౧ ॥
తత్ర వృక్షా మధు ఫలా నిత్యపుష్పఫలోపగాః ।
వస్త్రాణి చ ప్రసూయన్తే ఫలేష్వాభరణాని చ ॥ ౧,౧౫.౭౨ ॥

సర్వకామప్రదాస్తత్ర కేచిద్వృక్షా మనోరమాః ।
గన్ధవర్ణరసో పేతం ప్రక్షరన్తి మధూత్తమమ్ ॥ ౧,౧౫.౭౩ ॥
అపరే క్షీరిణో నామ వృక్షాస్తత్ర మనోరమాః ।
యే క్షరన్తి సదా క్షీరం షడ్రసం హ్యమృతోపమమ్ ॥ ౧,౧౫.౭౪ ॥
సర్వా మణిమయీ భూమిః సూక్ష్మకాఞ్చనవాలుకా ।
సర్వర్తుసుఖసంపన్నా నిష్పఙ్కా నీరజా శుభా ॥ ౧,౧౫.౭౫ ॥
దేవలోకచ్యుతాస్తత్ర జాయన్తే మానవాః శుభాః ।
శుక్లాభిజనసంపన్నాః సర్వే చ స్థిరయౌవనాః ॥ ౧,౧౫.౭౬ ॥
మిథునాని ప్రసూయన్తే స్త్రియశ్చాప్సరసః సమాః ।
తేషాం తే క్షీరిణాం క్షీరం పిబన్తి హ్యమృతో పమమ్ ॥ ౧,౧౫.౭౭ ॥
మిథునం జాయతే సద్యః సమం చైవ వివర్ద్ధతే ।
సమం శీలం చ రూపం చ ప్రియతా చైవ తత్సమా ॥ ౧,౧౫.౭౮ ॥
అన్యోన్యమనురక్తాశ్చ చక్రవాకసధర్మిణః ।
అనామయా హ్యశోకాశ్చ నిత్యం సుఖనిషేవిణః ॥ ౧,౧౫.౭౯ ॥
త్రయోదశసహస్రాణి శతాని దశ పఞ్చ చ ।
జీవన్తి తే మహావీర్యా న చాన్యస్త్రీనిషేవిణః ॥ ౧,౧౫.౮౦ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వభాగే ద్వితీయేఽనుషఙ్గపాదే పృథివ్యాయామవిస్తరో నామ పఞ్చదశోఽధ్యాయః

సూత ఉవాచ
ఏవమేవ నిసర్గో వై వర్షాణాం భారతే శుభే ।
దృష్టః పరమతత్త్వజ్ఞైర్భూయః కిం వర్ణయామి వః ॥ ౧,౧౬.౧ ॥
ఋషిరువాచ
యదిదం భారతం వర్షం యస్మిన్స్వాయంభువాదయః ।
చతుర్దశైతే మనవః ప్రజాసర్గేఽభవన్పునః ॥ ౧,౧౬.౨ ॥
ఏతద్వేదితుమిచ్ఛామస్తన్నో నిగద సత్తమ ।
ఏతచ్ఛ్రుత్వా వచస్తేషామబ్రవీద్రోమహర్షణః ॥ ౧,౧౬.౩ ॥
అత్ర వో వర్ణయిష్యామి వర్షేఽస్మిన్ భారతే ప్రజాః ।
ఇదం తు మధ్యమం చిత్రం శుభాశుభఫలోదయమ్ ॥ ౧,౧౬.౪ ॥
ఉత్తరం యత్సముద్రస్య హిమవద్దక్షిణం చ యత్ ।
వర్షం తద్భారతం నామ యత్రేయం భారతీ ప్రజా ॥ ౧,౧౬.౫ ॥
భరణాచ్చ ప్రజానాం వై మనుర్భరత ఉచ్యతే ।
నిరుక్తవచనాచ్చైవం వర్షం తద్భారతం స్మృతమ్ ॥ ౧,౧౬.౬ ॥
ఇతః స్వర్గశ్చ మోక్షశ్చ మధ్యశ్చాన్తశ్చ గమ్యతే ।
న ఖల్వన్యత్ర మర్త్యానాం భూమౌ కర్మ విధీయతే ॥ ౧,౧౬.౭ ॥
భారతస్యాస్య వర్షస్య నవ భేదాన్నిబోధత ।
సముద్రాన్తరితా జ్ఞేయాస్తే త్వగమ్యాః పరస్పరమ్ ॥ ౧,౧౬.౮ ॥
ఇన్ద్రద్వీపః కశేరూమాంస్తామ్రవర్ణో గభస్తిమాన్ ।
నాగద్వీపస్తథా సౌమ్యో గాన్ధర్వస్త్వథ వారుణః ॥ ౧,౧౬.౯ ॥
అయం తు నవమస్తేషాం ద్వీపః సాగరసంవృతః ।
యోజనానాం సహస్రే తు ద్వీపోఽయం దక్షిణోత్తరాత్ ॥ ౧,౧౬.౧౦ ॥
ఆయతో హ్యాకుమార్యా వై చాగఙ్గాప్రభవాచ్చ వై ।
తిర్యగుత్తరవిస్తీర్ణః సహస్రాణి నవైవ తు ॥ ౧,౧౬.౧౧ ॥

ద్వీపో హ్యుపనివిష్టోఽయం మ్లేచ్ఛైరన్తేషు సర్వశః ।
పూర్వే కిరాతా హ్యస్యాన్తే పశ్చిమే యవనాః స్మృతాః ॥ ౧,౧౬.౧౨ ॥
బ్రాహ్మణాః క్షత్రియా వైశ్యా మధ్యే శూద్రాశ్చ భాగశః ।
ఇజ్యాయుధవణిజ్యాభిర్వర్త్తయన్తో వ్యవస్థితాః ॥ ౧,౧౬.౧౩ ॥
తేషాం సంవ్యవహారోఽత్ర వర్త్తతే వై పరస్పరమ్ ।
ధర్మార్థకామసంయుక్తో వర్ణానాం తు స్వకర్మసు ॥ ౧,౧౬.౧౪ ॥
సంకల్పః పఞ్చమానాం చ హ్యాశ్రమాణాం యథావిధి ।
ఇహ స్వర్గాపవర్గార్థం ప్రవృత్తిర్యేషు మానుషీ ॥ ౧,౧౬.౧౫ ॥
యస్త్వయం నవమో ద్వీపస్తిర్యగాయామ ఉచ్యతే ।
కృత్స్నం జయతి యో హ్యేనం సమ్రాడిత్యభిధీయతే ॥ ౧,౧౬.౧౬ ॥
అయం లోకస్తు వై సమ్రాడన్తరిక్షం విరాట్స్మృతమ్ ।
స్వరాడసౌ స్మృతో లౌకః పునర్వక్ష్యామి విస్తరాత్ ॥ ౧,౧౬.౧౭ ॥
సప్తైవాస్మిన్సుపర్వాణో విశ్రుతాః కుల పర్వతాః ।
మహేన్ద్రో మలయః సహ్యః శుక్తిమానృక్షపర్వతః ॥ ౧,౧౬.౧౮ ॥
విన్ధ్యశ్చ పారియాత్రశ్చ సప్తైతే కులపర్వతాః ।
తేషాం సహస్రశశ్చాన్యే పర్వ తాస్తు సమీపగాః ॥ ౧,౧౬.౧౯ ॥
అవిజ్ఞాతాః సారవన్తో విపులాశ్చిత్రసానవః ।
సందరః పర్వతశ్రేష్ఠో వైహారో దుర్దురస్తథా ॥ ౧,౧౬.౨౦ ॥
కోలాహలః ససురసో మైనాకో వైద్యుతస్తథా ।
వాతన్ధమో నాగగిరిస్తథా పాణ్డురపర్వతః ॥ ౧,౧౬.౨౧ ॥
తుఙ్గప్రస్థః కృష్ణగిరిర్గోధనో గిరిరేవ చ ।
పుష్పగిర్యుజ్జయన్తౌ చ శైలో రైవతకస్తథా ॥ ౧,౧౬.౨౨ ॥
శ్రీపర్వతశ్చిత్రకూటః కూటశైలో గిరిస్తథా ।
అన్యే తేభ్యోఽపరిజ్ఞాతా హ్రస్వాః స్వల్పోపజీ వినః ॥ ౧,౧౬.౨౩ ॥

తైర్విమిశ్రా జనపదా ఆర్యా మ్లేచ్ఛాశ్చ భాగశః ।
పీయన్తే యైరిమా నద్యో గఙ్గా సింధు సరస్వతీ ॥ ౧,౧౬.౨౪ ॥
శతద్రుశ్చన్ద్ర భాగా చ యమునా సరయూస్తథా ।
ఇరావతీ వితస్తా చ విపాశా దేవికా కుహూః ॥ ౧,౧౬.౨౫ ॥
గోమతీ ధూతపాపా చ బుద్బుదా చ దృషద్వతీ ।
కౌశకీ త్రిదివా చైవ నిష్ఠీవీ గేడకీ తథా ॥ ౧,౧౬.౨౬ ॥
చక్షుర్లోహిత ఇత్యేతా హిమవత్పాదనిస్సృతాః ।
వేదస్మృతిర్వేదవతీ వృత్రఘ్నీ సింధు రేవ చ ॥ ౧,౧౬.౨౭ ॥
వర్ణాశా నన్దనా చైవ సదానీరా మహానదీ ।
పాశా చర్మణ్వతీనూపా విదిశా వేత్రవత్యపి ॥ ౧,౧౬.౨౮ ॥
క్షిప్రా హ్యవన్తి చ తథా పారియాత్రాశ్రయాః స్మృతాః ।
శోణో మహానదశ్చైవ నర్మదా సురసా క్రియా ॥ ౧,౧౬.౨౯ ॥
మన్దాకినీ దశార్ణా చ చిత్రకూటా తథైవ చ ।
తమసా పిప్పలా శ్యేనా కరమోదా పిశాచికా ॥ ౧,౧౬.30 ॥
చిత్రోపలా విశాలా చ బఞ్జులా వాస్తువాహినీ ।
సనేరుజా శుక్తిమతీ మఙ్కుతీ త్రిదివా క్రతుః ॥ ౧,౧౬.3౧ ॥
ఋక్షవత్సంప్రసూతాస్తా నద్యో మణిజలాః శివాః ।
తాపీ పయోష్ణీ నిర్విన్ధ్యా సృపా చ నిషధా నదీ ॥ ౧,౧౬.3౨ ॥
వేణీ వైతరణీ చైవ క్షిప్రా వాలా కుముద్వతీ ।
తోయా చైవ మహాగౌరీ దుర్గా వాన్నశిలా తథా ॥ ౧,౧౬.33 ॥
విన్ధ్యపాదప్రసూతాస్తా నద్యః పుణ్యజలాః శుభాః ।
గోదావరీ భీమరథీ కృష్ణవేణాథ బఞ్జులా ॥ ౧,౧౬.3౪ ॥
తుఙ్గభద్రా సుప్రయోగా బాహ్యా కావేర్యథాపి చ ।
దక్షిణప్రవహా నద్యః సహ్య పాదాద్వినిఃసృతాః ॥ ౧,౧౬.3౫ ॥

కృతమాలా తామ్రపర్ణీ పుష్పజాత్యుత్పలావతీ ।
నద్యోఽభిజాతా మలయాత్సర్వాః శీతజలాః శుభాః ॥ ౧,౧౬.౩౬ ॥
త్రిసామా ఋషికుల్యా చ బఞ్జులా త్రిదివాబలా ।
లాఙ్గూలినీ వంశధరా మహేన్ద్రతనయాః స్మృతాః ॥ ౧,౧౬.౩౭ ॥
ఋషికుల్యా కుమారీ చ మన్దగా మన్దగామినీ ।
కృపా పలాశినీ చైవ శుక్తిమత్ప్రభవాః స్మృతాః ॥ ౧,౧౬.౩౮ ॥
తాస్తు నద్యః సరస్వత్యః సర్వా గఙ్గాః సముద్రగాః ।
విశ్వస్య మాతరః సర్వా జగత్పాపహరాః స్మృతాః ॥ ౧,౧౬.౩౯ ॥
తాసాం నద్యుపనద్యోఽన్యాః శతశోఽథ సహస్రశః ।
తాస్విమే కురుపాఞ్చాలాః శాల్వా మాద్రేయజాఙ్గలాః ॥ ౧,౧౬.౪౦ ॥
శూరసేనా భద్రకారా బోధాః సహపటచ్చరాః ।
మత్స్యాః కుశల్యాః సౌశల్యాః కున్తలాః కాశికోశలాః ॥ ౧,౧౬.౪౧ ॥
గోధా భద్రాః కరిఙ్గాశ్చ మాగధాశ్చోత్కలైః సహ ।
మధ్యదేశ్యా జనపదాః ప్రాయశస్త్ర్ కీర్తి్తాః ॥ ౧,౧౬.౪౨ ॥
సహ్యస్య చౌత్తరాన్తేషు యత్ర గోదావరీ నదీ ।
పృథివ్యామపి కృత్స్నాయాం స ప్రదేశో మనోరమః ॥ ౧,౧౬.౪౩ ॥
తత్ర గోవర్ధనం నామ పురం రామేణ నిర్మితమ్ ।
రామప్రియాథ స్వర్గీయా వృక్షదివ్యాస్త థౌషధీః ॥ ౧,౧౬.౪౪ ॥
భరద్వాజేన మునినా తత్ప్రియార్థేఽవరోపితాః ।
అతః పుర్వరోద్దేశస్తేన జజ్ఞే మనోరమః ॥ ౧,౧౬.౪౫ ॥
బాహ్లీకా వాటధానాశ్చ ఆభీరా కాలతోయకాః ।
అపరాన్తాశ్చ ముహ్మశ్చ పాఞ్చాలాశ్చర్మమణ్డలాః ॥ ౧,౧౬.౪౬ ॥
గాన్ధారా యవనాశ్చైవ సింధుసౌవీరమణ్డలాః ।
చీనాశ్చైవ తుషారాశ్చ పల్లవా గిరిగహ్వరాః ॥ ౧,౧౬.౪౭ ॥

శాకా భద్రాః కులిన్దాశ్చ పారదా విన్ధ్యచూలికాః ।
అభీషాహ్ ఉలూతాశ్చ కేకయా దశామాలికాః ॥ ౧,౧౬.౪౮ ॥
బ్రాహ్మణాః క్షత్రియాశ్చైవ వైశ్యశూద్రకులాని తు ।
కాంవోజా దరదాశ్చైవ బర్బరా అఙ్గలౌహికాః ॥ ౧,౧౬.౪౯ ॥
అత్రయః సభరద్వాజాః ప్రస్థలాశ్చ దశేరకాః ।
లమకాస్తాలశాలాశ్చ భూషికా ఈజికైః సహ ॥ ౧,౧౬.౫౦ ॥
ఏతే దేశా ఉదీచ్యా వై ప్రాచ్యాన్దేశాన్నిబోధత ।
అఙ్గవఙ్గా శ్చోలభద్రాః కిరాతానాం చ జాతయః ।
తోమరా హంసభఙ్గాశ్చ కాశ్మీరాస్తఙ్గణాస్తథా ॥ ౧,౧౬.౫౧ ॥
ఝిల్లికాశ్చాహుకాశ్చైవ హూణదర్వ్యాస్తథైవ చ ॥ ౧,౧౬.౫౨ ॥
అన్ధ్రవాకా ముద్గరకా అన్తర్గిరిబహిర్గిరాః ।
తతః ప్లవఙ్గవో జ్ఞేయా మలదా మలవర్తికాః ॥ ౧,౧౬.౫౩ ॥
సమన్తరాః ప్రావృషేయా భార్గవా గోపపార్థివాః ।
ప్రాగ్జ్యోతిషాశ్చ పుణ్డ్రాశ్చ విదేహాస్తామ్రలిప్తకాః ॥ ౧,౧౬.౫౪ ॥
మల్లా మగధగోనర్దాః ప్రాచ్యాం జనపదాః స్మృతాః ।
అథాపరే జనపదా దక్షిణాపథవాసినః ॥ ౧,౧౬.౫౫ ॥
పణ్డ్యాశ్చ కేరలాశ్చైవ చోలాః కుల్యాస్తథైవ చ ।
సేతుకా మూషికాశ్చైవ క్షపణా వనవాసికాః ॥ ౧,౧౬.౫౬ ॥
మాహరాష్ట్రా మహిషికాః కలిఙ్గశ్చైవ సర్వశః ।
ఆభీరాశ్చ సహైషీకా ఆటవ్యా సారవాస్తథా ॥ ౧,౧౬.౫౭ ॥
పులిన్దా విన్ధ్యమౌలీయా వైదర్భా దణ్డకైః సహ ।
పౌరికా మౌలికాశ్చైవ శ్మకా భోగవర్ద్ధనాః ॥ ౧,౧౬.౫౮ ॥
కోఙ్కణాః కన్తలాశ్చాన్ధ్రాః కులిన్దాఙ్గారమారిషాః ।
దాక్షిణాశ్చైవ యే దేశా అపరాంస్తాన్నిబోధత ॥ ౧,౧౬.౫౯ ॥

సూర్యార్యకాః కలివనా దుర్గాలాః కున్తరౌః సహః ।
పౌలేయాశ్చ కిరాతాశ్చ రూపకాస్తాపకైః సహ ॥ ౧,౧౬.౬౦ ॥
తథా కరీతయశ్చైవ సర్వే చైవ కరన్ధరాః ।
నాసికాశ్చైవ యే చాన్యే యే చైవాన్తరనర్మదాః ॥ ౧,౧౬.౬౧ ॥
సహకచ్ఛాః సమాహేయాః సహ సారస్వతైరపి ।
కచ్ఛిపాశ్చ సురాష్ట్రాశ్చ ఆనర్తాశ్చర్బుదైః సహ ॥ ౧,౧౬.౬౨ ॥
ఇత్యేతే అపరాన్తాశ్చ శృణుధ్వం విన్ధ్యవాసినః ।
మలదాశ్చ కరూథాశ్చ మేకలాశ్చోత్కలైః సహ ॥ ౧,౧౬.౬౩ ॥
ఉత్తమానాం దశార్ణాశ్చ భోజాః కిష్కిన్ధకైః సహ ।
తోశలాః కోశలాశ్చైవ త్రైపురా వైదిశాస్తథా ॥ ౧,౧౬.౬౪ ॥
తుహుణ్డా బర్బరాశ్చైవ షట్పురా నైషధైః సహ ।
అనూపాస్తుణ్డికేరాశ్చ వీతిహోత్రా హ్యవన్తయః ॥ ౧,౧౬.౬౫ ॥
ఏతే జనపదాః సర్వే విన్ధ్యపృష్ఠనివాసినః ।
అతో దేశాన్ప్రవక్ష్యామి పర్వతాశ్రయిణశ్చ యే ॥ ౧,౧౬.౬౬ ॥
నిహీరా హంసమార్గాశ్చ కుపథాస్తఙ్గణాః శకాః ।
అపప్రావరణాశ్చైవ ఊర్ణా దర్వాః సహూహుకాః ॥ ౧,౧౬.౬౭ ॥
త్రిగర్తా మణ్డలాశ్చైవ కిరాతాస్తామరైః సహ ।
చత్వారి భారతే వర్షే యుగాని ఋషయోఽబ్రువన్ ॥ ౧,౧౬.౬౮ ॥
కృతం త్రేతాయుగం చైవ ద్వాపరం తిష్యమేవ చ ।
తేషాం నిసర్గం వక్ష్యామి ఉపరిష్టాదశేషతః ॥ ౧,౧౬.౬౯ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డమహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వభాగే ద్వితీయేఽనుషఙ్గపాదే
భారతవర్షకథనం నామ షోడశోఽధ్యాయః

ఋషయ ఊచుః

యచ్చ కింపురుషం వర్షం హరివర్షం తథైవ చ ।

ఆచక్ష్వ నో యథాతత్త్వం కీర్త్తితం భారతం త్వయా ॥ ౧,౧౭.౧ ॥

సూత ఉవాచ

శుశ్రూషా యత్ర వో విప్రాస్తచ్ఛృణుధ్వమతన్ద్రితాః ।

ప్లక్షఖణ్డః కింపురుషే సుమహాన్నన్దనోపమః ॥ ౧,౧౭.౨ ॥

దశవర్షసహస్రాణి స్థితిః కింపురుషే స్మృతా ।

సువర్ణవర్ణాః పురుషాః స్త్రియశ్చాప్సరసోపమాః ॥ ౧,౧౭.౩ ॥

అనామయా అశోకాశ్చ నిత్యం ముదితమానసాః ।

జాయన్తే మానవాస్తత్ర నిస్తప్తకనకప్రభాః ॥ ౧,౧౭.౪ ॥

వర్షే కింపురుషే పుణ్యే వృక్షో మధువహః శుభః ।

తస్య కింపురుషాః సర్వేఽపిబన్ హి రసముత్తమమ్ ॥ ౧,౧౭.౫ ॥

తతః పరం కింపురుషో హరివర్షః ప్రచక్షతే ।

మహారజతసంకాశా జాయన్తే తత్ర మానవాః ॥ ౧,౧౭.౬ ॥

దేవలోకచ్యుతాః సర్వే దేవానూకాశ్చ సర్వేశః ।

హరివర్షే నరాః సర్వే పిబన్తీక్షురసం శుభమ్ ॥ ౧,౧౭.౭ ॥

ఏకాదశ సహస్రాణి వర్షాణాం తు నిరామయాః ।

హరివర్షే తు జీవన్తి సర్వే ముదితమానసాః ॥ ౧,౧౭.౮ ॥
న జరా బాధతే తత్ర న మ్రియన్తే చ తేఽచిరాత్ ।
మధ్యమం యన్మయా ప్రోక్తం నామ్నా వర్షమిలావృతమ్ ॥ ౧,౧౭.౯ ॥
న తత్ర సూర్యస్తపతి న తు జీర్యన్తి మానవాః ।
చన్ద్రసూర్యౌ సనక్షత్రౌ న ప్రకాశావిలా వృతే ॥ ౧,౧౭.౧౦ ॥
పద్మప్రభాః పద్మవర్ణాస్తథా పద్మనిభేక్షణాః ।
పద్మపత్రసుగన్ధాశ్చ జాయన్తే తత్ర మానవాః ॥ ౧,౧౭.౧౧ ॥
జంబూఫలరసాహారా అనిష్యన్దాః సుగన్ధినః ।
మనస్వినో భుక్తభోగాః సత్కర్మఫలభోగినః ॥ ౧,౧౭.౧౨ ॥
దేవలోకచ్యుతాశ్చైవ మహారజతవాససః ।
త్రయోదశసహస్రాణి వర్షాణాం తే నరోత్తమాః ॥ ౧,౧౭.౧౩ ॥
ఆయుః ప్రమాణం జీవన్తి యే తు వర్షే ఇలావృతే ।
మేరోః ప్రతిదిశం యచ్చ నవసాహస్రవిస్తృతమ్ ॥ ౧,౧౭.౧౪ ॥
యోజనానాం సహస్రాణి షట్త్రింశత్తస్య విస్తరః ।
యతురస్రం సమన్తాచ్చ శరావాకారసంస్థితమ్ ॥ ౧,౧౭.౧౫ ॥
మేరోః పశ్చిమభాగే తు నవసాహస్రసమ్మితే ।
చతుస్త్రింశత్సహస్రాణి గన్ధమాదనపర్వతః ॥ ౧,౧౭.౧౬ ॥
ఉదగ్దక్షిణతశ్చైవ ఆనీలనిషధాయతః ।
చత్వారింశత్సహస్రాణి పరివృద్ధో మహీతలాత్ ॥ ౧,౧౭.౧౭ ॥
సహస్రమవగాఢశ్చ తావదేవ చ విస్తృతః ।
పూర్వేణ మాల్యవాఞ్చైలస్తత్ప్రమాణః ప్రకీర్త్తితః ॥ ౧,౧౭.౧౮ ॥
దక్షిణేన తు నీలశ్చ నిషధశ్చోత్తరేణ తు ।
తేషాం మధ్యే మహామేరుః స్వైః ప్రమాణైః ప్రతిష్ఠితః ॥ ౧,౧౭.౧౯ ॥
సర్వేషామేవ శైలానామవగాఢో యథా భవేత్ ।

విస్తరస్త్రత్ప్రమాణః స్యాదాయామో నియుతం స్మృతః ॥ ౧,౧౭.౨౦ ॥
వృత్తభావాస్సముద్రస్య మహీమణ్డలభావతః ।
ఆయామాః పరిహీయన్తే చతురస్రసమాః స్మృతాః ॥ ౧,౧౭.౨౧ ॥
ఇలావృతం చతుష్కోణం భిన్దన్తీ మధ్యభాగతః ।
ప్రభిన్నాఞ్జనసంకాశా జమ్బూరసవతీ నదీ ॥ ౧,౧౭.౨౨ ॥
మేరోస్తు దక్షిణే పార్శ్వే నిషధస్యోత్తరేణ చ ।
సుదర్శనో నామ మహాఞ్జమ్బూవృక్షః సనాతనః ॥ ౧,౧౭.౨౩ ॥
నిత్యపుష్పఫలోపేతః సిద్ధచారణసేవితః ।
తస్య నామ్నా సమాఖ్యాతో జమ్బూద్వీపో వనస్పతేః ॥ ౧,౧౭.౨౪ ॥
యోజనానాం సహస్రం చ శతం చాన్యన్మహాత్మనః ।
ఉత్సేధో వృక్షరాజస్య దివం స్పృశతి సర్వతః ॥ ౧,౧౭.౨౫ ॥
అరత్నీనాం శతాన్యష్టావేకషష్ట్యధికాని తు ।
ఫలప్రమాణం సంఖ్యాతమృషిభిస్తత్త్వదర్శిభిః ॥ ౧,౧౭.౨౬ ॥
పతమానాని తాన్యుర్వ్యాం కుర్వన్తి విపులం స్వనమ్ ।
తస్యా జమ్బ్వాః ఫలరసో నదీ భూత్వా ప్రసర్పతి ॥ ౧,౧౭.౨౭ ॥
మేరుం ప్రదక్షిణం కృత్వా జమ్బూమూలం విశత్యధః ।
తం పిబన్తి సదా హృష్టా జంబూరసమిలావృతే ॥ ౧,౧౭.౨౮ ॥
జంబూఫలరసే పీతే న జరా బాధతే తు తాన్ ।
న క్షుధా న శ్రమశ్చాపి న మృత్యుర్న చ తన్ద్రి తమ్ ॥ ౧,౧౭.౨౯ ॥
తత్ర జాంబూనదం నామ కనకం దేవభూషమమ్ ।
ఇన్ద్రగోపకసంకాశం జాయతే భాస్వరం తు తత్ ॥ ౧,౧౭.౩౦ ॥
సర్వేషాం వర్షవృక్షాణాం శుభః ఫలరసః స్తుతః ।
స్కన్నం భవతి తచ్చుభ్రం కనకం దేవభూషణమ్ ॥ ౧,౧౭.౩౧ ॥
తేషాం మూత్రం పురీషం చ దిక్షు సర్వాసు సర్వశః ।

ఈశ్వరానుగ్రహాద్భూమిర్మృతాశ్చ గ్రసతే తు తాన్ ॥ ౧,౧౭.౩౨ ॥

రక్షఃపిశాచయక్షాశ్చ సర్వే హైమవతః స్మృతాః ।

హేమకూటే తు గన్ధర్వా విజ్ఞేయాః సాప్సరోగణాః ॥ ౧,౧౭.౩౩ ॥

సర్వే నాగస్తు నిషధే శేషవాసుకితక్షకాః ।

మహామేరౌ త్రయస్త్రింశత్క్రీడన్తే యజ్ఞియాః సురాః ॥ ౧,౧౭.౩౪ ॥

నీలే తు వైదూర్యమయే సిద్ధా బ్రహ్మర్షయోఽమలాః ।

దైత్యానాం దానవానాం చ శ్వేతః పర్వత ఉచ్యతే ॥ ౧,౧౭.౩౫ ॥

శృఙ్గవాన్పర్వతశ్రేష్ఠః పితౄణాం ప్రతిసంచరః ।

నవస్వేతేషు వర్షేషు యథాభాగం స్థితేషు వై ॥ ౧,౧౭.౩౬ ॥

భూతాన్యుపనివిష్టాని గతిమన్తి ధ్రువాణి చ ।

తేషాం వివృద్ధిర్బహుధా దృశ్యతే దివ్యమానుషీ ।

న సంఖ్యా పరిసంఖ్యాతుం శ్రద్ధేయా తు బుభూషతామ్ ॥ ౧,౧౭.౩౭ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వభాగే ద్వితీయేఽనుషఙ్గపాదే కింపురుషాదివర్షవర్ణనం నామ సప్తదశోఽధ్యాయః

సూత ఉవాచ

మధ్యే హిమవతః పృష్ఠే కైలాసో నామ పర్వతః ।

తస్మిన్నివసతి శ్రీమాన్కుబేరః సహ రాక్షసైః ॥ ౧,౧౮.౧ ॥
అప్సరోనుచరో రాజా మోదతే హ్యలకాధిపః ।
కైలాసపాదాత్సంభూతం పుణ్యం శీతజలం శుభమ్ ॥ ౧,౧౮.౨ ॥
మదం నామ్నా కుముద్వత్త్సరస్తూదధిసన్నిభమ్ ।
తస్మాద్దివ్యాత్ప్రభవతి నదీ మన్దాకినీ శుభా ॥ ౧,౧౮.౩ ॥
దివ్యం చ నన్దనవనం తస్యాస్తీరే మహద్వనమ్ ।
ప్రాగుత్తరేమ కైలాసాద్దివ్యం సర్వౌషధి గిరిమ్ ॥ ౧,౧౮.౪ ॥
రత్నధాతుమయం చిత్రం సబలం పర్వతం ప్రతి ।
చన్ద్రప్రభో నామ గిరిః సుశుభ్రో రత్నసన్నిభః ॥ ౧,౧౮.౫ ॥
తస్య పాదే మహద్దివ్యం స్వచ్ఛోదం నామ తత్సరః ।
తస్మాద్దివ్యాత్ప్రభవతి స్వచ్ఛోదా నామ నిమ్నగా ॥ ౧,౧౮.౬ ॥
తస్యాస్తీరే మహద్దివ్యం వనం చైత్రరథం శుభమ్ ।
తస్మిన్ గిరౌ నివసతి మణిభద్రః సహానుగః ॥ ౧,౧౮.౭ ॥
యక్షసేనాపతిః క్రూరో గుహ్యకైః పరివారితః ।
పుణ్యా మన్దాకినీ చైవ నదీ స్వచ్ఛోదకా చ యా ॥ ౧,౧౮.౮ ॥
మహీమణ్డలమధ్యేన ప్రవిష్టే తే మహోదధిమ్ ।
కైలాసాద్దక్షిణే ప్రాచ్యాం శివసత్త్వౌషధిం గిరిమ్ ॥ ౧,౧౮.౯ ॥
మనః శిలామయం దివ్యం చిత్రాఙ్గం పర్వతం ప్రతి ।
లోహితో హేమశృఙ్గశ్చ గిరిః సూర్యప్రభో మహాన్ ॥ ౧,౧౮.౧౦ ॥
తస్య పాదే మహద్దివ్యం లోహితం నామ తత్సరః ।
తస్మాత్పుణ్యః ప్రభవతి లౌహిత్యః స నదో మహాన్ ॥ ౧,౧౮.౧౧ ॥
దేవారణ్యం విశోకం చ తస్య తీరే మహద్వనమ్ ।
తస్మిన్గిరౌ నివసతి యక్షో మణిధరో వశీ ॥ ౧,౧౮.౧౨ ॥
సౌమ్యైః సుధార్మికైశ్చైవ గుహ్యకైః పరివారితః ।

కైలాసాద్దక్షిణే పార్శ్వే క్రూరసత్త్వౌషధిర్గిరిః ॥ ౧,౧౮.౧౩ ॥

వృత్రకాయాత్కిలోత్పన్నమఞ్జనం త్రికకుం ప్రతి ।

సర్వధాతుమయస్తత్ర సుమహాన్వైద్యుతో గిరిః ॥ ౧,౧౮.౧౪ ॥

తస్య పాదే కలః పుణ్యం మానసం సిద్ధసేవితమ్ ।

తస్మాత్ప్రభవేతే పుణ్యా సరయూర్లోకవిశ్రుతా ॥ ౧,౧౮.౧౫ ॥

తస్యాస్తీరే వన దివ్యం వైభ్రాజం నామ విశ్రుతమ్ ।

కుబేరా నుచరస్తత్ర ప్రహేతితనయో వశీ ॥ ౧,౧౮.౧౬ ॥

బ్రహ్మపితో నివసతి రాక్షసోఽనన్తవిక్రమః ।

అతరిక్షచరైర్ఘోరైర్యాతుధానశతైర్వృతః ॥ ౧,౧౮.౧౭ ॥

అపరేణ తు కైలాసాత్పుణ్యసత్త్వౌషధిర్గిరిః ।

అరుణః పర్వతశ్రేష్ఠో రుక్మధాతుమయః శుభః ॥ ౧,౧౮.౧౮ ॥

భవస్య దయితః శ్రీమాన్పర్వతో మేఘసన్నిభః ।

శాతకైంభమయైః శుభ్రైః శిలాజాలైః సమావృతః ॥ ౧,౧౮.౧౯ ॥

శాతసంఖ్యైస్తాపనీయైః శృఙ్గైర్దివమివోల్లిఖన్ ।

ముఞ్జవాస్తు మహాదివ్యో దుర్గః శైలో హిమాచితః ॥ ౧,౧౮.౨౦ ॥

తస్మిన్గిరౌ నివసతి గిరీశో ధూమ్రలోచనః ।

తస్యా పాదాత్ప్రభవతి శైలోదం నామ తత్సరః ॥ ౧,౧౮.౨౧ ॥

తస్మాత్ప్రభవతే పుణ్యా శిలోదా నామ నిమ్నగా ।

సా చక్షుః సీతయోర్మధ్యే ప్రవిష్టా లవణోదధిమ్ ॥ ౧,౧౮.౨౨ ॥

తస్యాస్తీరే వనం దివ్యం విశ్రుతం సురభీతి వై ।

సవ్యోత్తరేణ కైలాసాచ్ఛివః సత్త్వౌషధిర్గిరిః ॥ ౧,౧౮.౨౩ ॥

గౌరం నామ గిరిశ్రేష్ఠం హరితాలమయం ప్రతి ।

హిరణ్యశృఙ్గః సుమహాన్ దివ్యో మణిమయో గిరిః ॥ ౧,౧౮.౨౪ ॥

తస్యా పాదే మహద్దివ్యం శుభం కాఞ్చనవాలుకమ్ ।

రమ్యం బిన్దుసరో నామ యత్ర రాజా భగీరథః ॥ ౧,౧౮.౨౫ ॥
గఙ్గనిమిత్తం రాజర్షిరువాస బహులాః సమాః ।
దివం యాస్యన్తి తే బుర్వే గఙ్గతోయపరిప్లుతాః ॥ ౧,౧౮.౨౬ ॥
మదీయ ఇతి నిశ్చిత్య సమాహితమనాః శివే ।
తత్ర త్రిపయగా దేవీ ప్రథమం తు ప్రతిష్ఠితా ।
సోమపాదాత్త్రప్రసూతా సా సప్తధా ప్రతిపద్యతే ॥ ౧,౧౮.౨౭ ॥
యూపా మణిమయాస్తత్ర వితతాశ్చ హిరణ్మయాః ।
తత్రేష్ట్వా తు గతః సిద్ధిం శక్రః సర్వైః సురైః సహ ॥ ౧,౧౮.౨౮ ॥
దివి చ్ఛాయాపథో యస్తు అనునక్షత్రమణ్డలః ।
దృశ్యతే భాస్వరో రాత్రౌ దేవీ త్రిపథగా తు సా ॥ ౧,౧౮.౨౯ ॥
అన్తరిక్షం దివఞ్చైవ భావయన్తీ సురాపగా ।
భవోత్తమాఙ్గే పతితా సంరూద్ధా యౌగమాయయా ॥ ౧,౧౮.౩౦ ॥
తస్యా యే బిన్దవః కేచిత్త్రుక్రద్ధాయాః పతితా భువి ।
కృతం తు తైర్బిదుసరస్తతో బిన్దుసరః స్మృతమ్ ॥ ౧,౧౮.౩౧ ॥
తతో నిరూద్ధా సా దేవీ భవేన స్మయతా కిల ।
చిన్తయామాస మనసా శఙ్కరక్షేపమం ప్రతి ॥ ౧,౧౮.౩౨ ॥
భిత్త్వా విశామి పాతాలం స్రోతసాగృహ్య శఙ్కరమ్ ।
జ్ఞాత్వా తస్యా అభిప్రాయం క్రూరం దేవ్యాశ్చికీర్షితమ్ ॥ ౧,౧౮.౩౩ ॥
తిరోభావయితుం బుద్ధిరాసీదఙ్గేషు తాం నదీమ్ ।
తస్యావలేపం జ్ఞాత్వా తు నద్యాఃక్రుద్ధస్తుశఙ్కరః ॥ ౧,౧౮.౩౪ ॥
న్యరుపాచ్చ శిరస్యేనాం వేగేన పతతీం భువి ।
ఏతస్మిన్నేవ కాలే తు దృష్ట్వా రాజానమగ్రతః ॥ ౧,౧౮.౩౫ ॥
ధమనీసంతతం క్షీణం క్షుధయా వ్యాకులేన్ద్రియమ్ ।
అనేన తోషితశ్చాహం నద్యర్థం పూర్వమేవ తు ॥ ౧,౧౮.౩౬ ॥

బుద్ధ్వాస్య వరదానం చ కోపం నియతవాంస్తు సః ।
బ్రహ్మణో వచనం శ్రుత్వా ధారయ స్వర్ణదీమితి ॥ ౧,౧౮.౩౭ ॥
తతో విసర్జయామాస సంరుద్ధాం స్వేన తేజసా ।
నదీం భగీరథస్యార్థే తపసోగ్రేణ తోషితః ॥ ౧,౧౮.౩౮ ॥
తతో విసృజ్యమానాయాః స్రోత స్తత్సప్తధా గతమ్ ।
తిస్రః ప్రాచీమిముఖం ప్రతీచీం తిస్ర ఏవ తు ॥ ౧,౧౮.౩౯ ॥
నద్యాః స్రోతస్తు గఙ్గాయాః ప్రత్యపద్యత సప్తధా ।
నలినీ హ్లాదినీ చైవ పావనీ చైవ ప్రాచ్యగాః ॥ ౧,౧౮.౪౦ ॥
సీతా చక్షుశ్చ సిన్ధుశ్చ ప్రతీచీన్దిశమాస్థితాః ।
సప్తమీ త్వన్వగాత్తాసాం దక్షిణేన భగీరథమ్ ॥ ౧,౧౮.౪౧ ॥
తస్మాద్భాగీరథీ యా సా ప్రవిష్టా లవణోదధిమ్ ।
సప్తైతా భావయన్తీదం హిమాహ్వం వర్షమేవ తు ॥ ౧,౧౮.౪౨ ॥
ప్రసూతాః సప్త నద్యస్తాః శుభా బిన్దు సరోద్భవాః ।
నానాదేశాన్ప్లావయన్త్యో మలేచ్ఛప్రాయాస్తు సర్వశః ॥ ౧,౧౮.౪౩ ॥
ఉపగచ్ఛన్తి తాః సర్వా యతో వర్షతి వాసవః ।
శిలీన్ధ్రాన్కున్త లాంశ్చీనాన్బర్బరాన్యవనాద్రుకాన్ ॥ ౧,౧౮.౪౪ ॥
పుష్కరాశ్చ కులిన్దాంశ్చ అచోంలద్విచరాశ్చ యే ।
కృత్వా త్రిధా సింహవన్తం సీతాగాత్పశ్చిమోద ధిమ్ ॥ ౧,౧౮.౪౫ ॥
అథ చీనమరూంశ్చైవ తాలాంశ్చ మసమూలికాన్ ।
భద్రాస్తుషారాంల్లామ్యాకాన్బాహ్లవాన్పారటాన్ఖశాన్ ॥ ౧,౧౮.౪౬ ॥
ఏతాఞ్జనపదాం శ్చక్షుః ప్రావయన్తీ గతోదధిమ్ ।
దరదాంశ్చ సకాశ్మీరాన్ గాన్ధరాన్ రౌరసాన్ కుహాన్ ॥ ౧,౧౮.౪౭ ॥
శివశైలానిన్ద్రపదాన్వసతీశ్చ విసర్జమాన్ ।
సైన్ధవాన్రన్ధ్రకరకాఞ్ఛమఠాభీరరోహకాన్ ॥ ౧,౧౮.౪౮ ॥

శునాసుఖాంశ్చోర్ద్ధమరూనిన్ధురేతాన్నిషేవతే ।
గన్ధర్వకిన్నరాన్యక్షాన్రక్షోవిద్యాధరోరగాన్ ॥ ౧,౧౮.౪౯ ॥
కలాపగ్రామకాంశ్చైవ పారదాంస్తఙ్గణాన్ ఖశాన్ ।
కిరాతాంశ్చపులిన్దాంశ్చ కురూన్ సభరతానపి ॥ ౧,౧౮.౫౦ ॥
పఞ్చాలాన్కాశిమత్స్యాంశ్చ మగధాఙ్గాంస్తథైవ చ ।
సుహ్మోత్తరాంశ్చ వఙ్గాంశ్చ తామ్రలిప్తాంస్తథైవ చ ॥ ౧,౧౮.౫౧ ॥
ఏతాఞ్జనపదాన్మాన్యాన్గఙ్గా భావయతే శుభాన్ ।
తతః ప్రతిహతా విన్ధ్యాత్ప్రవిష్టా లవణోదధిమ్ ॥ ౧,౧౮.౫౨ ॥
తతశ్చ హ్లాదినీ పుణ్య ప్రాచీమభిముఖా యయౌ ।
ప్రావయన్త్యుపభాగాంశ్చ నైషధాంశ్చ త్రిగర్త కాన్ ॥ ౧,౧౮.౫౩ ॥
ధీవరానృషికాంశ్చైవ తథా నీలముఖానపి ।
కేకరానౌష్టకర్ణాంశ్చ కిరాతానపి చైవ హి ॥ ౧,౧౮.౫౪ ॥
కాలోదరాన్వివర్ణాశ్చ కుమారాన్స్వర్ణభూమికాన్ ।
ఆమణ్డలం సముద్రస్య తిరోభూతాంశ్చ పూర్వతః ॥ ౧,౧౮.౫౫ ॥
తతస్తు పావనీ చాపి ప్రాచీమేవ దిశం యయౌ ।
సుపథాన్ప్రావయం తీహ త్విన్ద్రద్యుమ్నసరోపి చ ॥ ౧,౧౮.౫౬ ॥
తథా ఖరపథాంశ్చైవ వేత్రశఙ్కుపథానపి ।
మధ్యతోజానకిమథో కుథప్రావరణాన్యయౌ ॥ ౧,౧౮.౫౭ ॥
ఇన్ద్రద్వీప సముద్రం తు ప్రవిష్టాం లవణోదధిమ్ ।
తతస్తు నలినీ ప్రాయాత్ప్రాచీమాశాం జవేన తు ॥ ౧,౧౮.౫౮ ॥
తోమరాన్భావయన్తీహ హంసమార్గాన్సహైహయాన్ ।
పూర్వాన్దేశాంశ్చ సేవన్తీ భిత్త్వా సా బహుధాగిరీన్ ॥ ౧,౧౮.౫౯ ॥
కర్ణప్రావరణాన్ప్రాప్య సంగత్యా శ్వముఖానపి ।
సికతాపర్వతమరుం గత్వా విద్యాధరాన్యయౌ ॥ ౧,౧౮.౬౦ ॥

నగమణ్డలమధ్యేన ప్రవిష్టా లవణోదధిమ్ ।
తాసాం నద్యుపనద్యశ్చ శతశోఽథ సహస్రశః ॥ ౧,౧౮.౬౧ ॥
ఉపగచ్ఛన్తి తాః సర్వా యతో వర్షతి వాసవః ।
వక్వౌకసాయాస్తీరే తు వనం సురభి విశ్రుతమ్ ॥ ౧,౧౮.౬౨ ॥
హిరణ్యశృఙ్గే వసతి విద్వాన్కౌబేరకో వశీ ।
యజ్ఞోపేతశ్చ సుమహానమితౌజాః సువిక్రమః ॥ ౧,౧౮.౬౩ ॥
తత్రత్త్యైస్తైః పరివృతౌ విద్వద్భిర్బ్రహ్మరాక్షసైః ।
కుబేరానుచరా హ్యేతే చత్వారస్తు సమాః స్మృతాః ॥ ౧,౧౮.౬౪ ॥
ఏవమేవ తు విజ్ఞేయా ఋద్ధిః పర్వతవాసినామ్ ।
పరస్పరేణ ద్విగుణా ధర్మతః కామతోర్ఽథతః ॥ ౧,౧౮.౬౫ ॥
హేమకూటస్య పృష్ఠే తు వర్చ్ఛవన్నామతః సరః ।
మనస్వినీప్రభవతి తస్మాజ్జ్యోతిష్మతీ చ యా ॥ ౧,౧౮.౬౬ ॥
అవగాఢే హ్యుభయతః సముద్రౌ పూర్వపశ్చిమౌ ।
సరో విష్ణుపదం నామ నిషధే పర్వతోత్తమే ॥ ౧,౧౮.౬౭ ॥
తస్మాద్ద్వయం ప్రభవతి గాన్ధర్వీ నాకులీ చ తైః ।
మేరోః పార్శ్వాత్ప్రభవతి హ్రదశ్చన్ద్రప్రభో మహాన్ ॥ ౧,౧౮.౬౮ ॥
తత్ర జంబూనదీ పుణ్యా యస్యా జాంబూనదం స్మృతమ్ ।
పయోదం తు సరో నీలే సుశుభ్రం పుణ్డరీకవత్ ॥ ౧,౧౮.౬౯ ॥
పుణ్డరీకా పయోదా య తస్మాన్నద్యౌ వినిర్గతే ।
శ్వేతాత్ప్రవర్త్తతే పుణ్యం సరయూర్మానసాద్ధ్రువమ్ ॥ ౧,౧౮.౭౦ ॥
జ్యోత్స్నా చ మృగాకామా చ తస్మాద్ద్వే సంబభూవతుః ।
సరః కురుషు విఖ్యాతం పద్మమీనద్విజాకులమ్ ॥ ౧,౧౮.౭౧ ॥
రుద్రకాన్తమితి ఖ్యాతం నిర్మితం తద్భవేన తు ।
అన్యే చాప్యత్ర విఖ్యాతాః పద్మామీనద్విజాకులాః ॥ ౧,౧౮.౭౨ ॥

నామ్నా ప్రహదా జయా నామ ద్వాదశోదధిసన్నిభాః ।
తేభ్యః శాన్తా య మాధ్వీ చ ద్వే నద్యౌ సంబభూవతుః ॥ ౧,౧౮.౭౩ ॥
యాని కింపురుషాద్యాని తేషు దేవో న వర్షతి ।
ఉద్భిదాన్యుదకాన్యత్ర ప్రవహన్తి సరిద్వరాః ॥ ౧,౧౮.౭౪ ॥
ఋషభో దున్దుభిశ్చైవ ధూమ్రశ్చ సుమహాగిరిః ।
పూర్వాయతా మహాపర్వా నిమగ్నా లవణాభసి ॥ ౧,౧౮.౭౫ ॥
చన్ద్రః కాకస్తథా ద్రోణః సుమహాన్తః శిలోచ్చయాః ।
ఉదగాయతా ఉదీచ్యాన్తా అవగాఢా మహోదధిమ్ ॥ ౧,౧౮.౭౬ ॥
సోమకశ్చ వరాహశ్చ నారదశ్చ మహీధరః ।
ప్రతీచ్యామాయతాస్తే వై ప్రవిష్టా లవణోదధిమ ॥ ౧,౧౮.౭౭ ॥
చక్రో బలాహకశ్చైవ మైనాకో యశ్చ పర్వతః ।
ఆయతాస్తే మహాశైలాః సముద్రం దక్షిణం ప్రతి ॥ ౧,౧౮.౭౮ ॥
చక్రమైనాకయోర్మధ్య విదిశం దక్షిణాం ప్రతి ।
తత్ర సంవర్త్తకో నామ సోఽగ్నిః పిబతి తజ్జలమ్ ॥ ౧,౧౮.౭౯ ॥
నామ్నా సముద్రవాసస్తు ఔర్వః స వడవాముఖః ।
ద్వాదశైతే ప్రవిష్టా హి పర్వతా లవణోదధిమ్ ॥ ౧,౧౮.౮౦ ॥
మహేన్ద్రభయవిత్రస్తాః పక్షచ్ఛేదభయాత్పురా ।
యదేతద్దృశ్యతే చన్ద్రే శ్వేతే కృష్ణశశాకృతి ॥ ౧,౧౮.౮౧ ॥
భారతస్య తు వర్షస్య భేదాస్తే నవ కీర్త్తితాః ।
ఇహోదితస్య దృశ్యన్తే యథాన్యేఽన్యత్ర చోదితే ॥ ౧,౧౮.౮౨ ॥
ఉత్తరోత్తరమేతేషాం వర్షముద్దిశ్యతే గుణైః ।
ఆరోగ్యాయుః ప్రమాణానాం ధర్మతః కామతోర్ఽథతః ॥ ౧,౧౮.౮౩ ॥
సమన్వితాని భూతాని పుణ్యైరేతైస్తు భాగశః ।
వసంతి నానాజాతీని తేషు వర్షేషు తాని వై ।

ఇత్యేషా ధారయన్తీదం పృథ్వీ విశ్వం జగత్స్థితమ్ ॥ ౧,౧౮.౮౪ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వభాగే ద్వితీయేఽనుషఙ్గపాదే జమ్బూద్వీపవర్ణనం నామాష్టాదశోఽధ్యాయః

సూత ఉవాచ

ప్లక్షద్వీపం ప్రవక్ష్యామి యథావదిహ సంగ్రహాత్ ।

శృణుతేమం యథాతత్త్వం బ్రువతో మే ద్విజోత్తమాః ॥ ౧,౧౯.౧ ॥

జంబూద్వీపస్య విస్తారాద్ద్విగుణాస్తస్య విస్తరః ।

విస్తరాద్ద్విగుణశ్చాస్య పరిణాహః సమన్తతః ॥ ౧,౧౯.౨ ॥

తేనావృతః సముద్రో వై ద్వీపేన లవణోదకః ।

తత్ర పుణ్యా జనపదాశ్చిరాన్న మ్రియతే జనః ॥ ౧,౧౯.3 ॥

కృత ఏవ చ దుర్భిక్షం జరావ్యాధిభయం కుతః ।

తత్రాపి పర్వతాః పుణ్యాః సప్తైవ మణిభూషణాః ॥ ౧,౧౯.౪ ॥

రత్నాకరాస్తథా నద్యస్తాసాం నామాని చ బ్రువే ।

బ్లక్షద్వీపాదిషు త్వేషు సప్త సప్త తు పఞ్చసు ॥ ౧,౧౯.౫ ॥

ఋజ్వాయతాః ప్రతిదిశం నివిష్టా వర్షపర్వతాః ।

ప్లక్షద్వీపే తు వక్ష్యామి సప్తద్వీపాన్మహా బలాన్ ॥ ౧,౧౯.౬ ॥

గోమేదకోఽత్ర ప్రథమః పర్వతో మేఘసన్నిభః ।
ఖ్యాయతే యస్య నామ్నా తు వర్షం గోమేదసంజ్ఞితమ్ ॥ ౧,౧౯.౭ ॥
ద్వితీయః పర్వతశ్చన్ద్రః సర్వౌషధిసమన్వితః ।
అశ్విభ్యామమృతస్యార్థమోషధ్యో యత్ర సంభృతాః ॥ ౧,౧౯.౮ ॥
తృతీయో నారదో నామ దుర్గశైలో మహోచ్ఛ్రయః ।
తత్రాచలే సముత్పన్నౌ పూర్వం నారదపర్వతౌ ॥ ౧,౧౯.౯ ॥
చతుర్థస్తత్ర వై శైలో దుదుంభిర్నామ నామతః ।
ఛన్దమృత్యుః పురా తస్మిన్దున్దుభిః సాదితః సురైః ॥ ౧,౧౯.౧౦ ॥
రజ్జుదోలోరుకామం యః శాల్మలిశ్చాసురాన్తకృత్ ।
పఞ్చమః సోమకో నామ దేవైర్యత్రామృతం పురా ॥ ౧,౧౯.౧౧ ॥
సంభృతం చాహృతం చైవ మాతురర్థే గరుత్మతా ।
షష్ఠస్తు సుమనా నామ సప్తమర్షభ ఉచ్యతే ॥ ౧,౧౯.౧౨ ॥
హిరణ్యాక్షో వరాహేణ తస్మిఞ్శైలే నిషూదితః ।
వైభ్రాజః సప్తమస్తత్ర భ్రాజిష్ణుః స్పాటికో మహాన్ ॥ ౧,౧౯.౧౩ ॥
అర్చిర్భిర్భ్రాజతే యస్మాద్వైభ్రాజస్తేన సంస్మృతః ।
తేషాం వర్షాణి వక్ష్యామి నామతస్తు యథాక్రమమ్ ॥ ౧,౧౯.౧౪ ॥
గోమేదం ప్రథమం వర్షం నామ్నా శాన్తభయం స్మృతమ్ ।
చన్ద్రస్య శిశిరం నామ నారదస్య సుఖోదయమ్ ॥ ౧,౧౯.౧౫ ॥
ఆనన్దం దున్దుభేర్వర్షం సోమకస్యశివం స్మృతమ్ ।
క్షేమకం వృషభస్యాపి వైభ్రాజస్య ధ్రువం తథా ॥ ౧,౧౯.౧౬ ॥
ఏతేషు దేవగన్ధర్వాః సిద్ధాశ్చ సహ చారణైః ।
విహరన్తి రమన్తే చ దృశ్యమానాశ్చ తైః సహ ॥ ౧,౧౯.౧౭ ॥
తేషాం నద్యస్తు సప్తైవ ప్రతివర్షం సముద్రగాః ।
నామతస్తాః ప్రవక్ష్యామి సప్తగఙ్గాస్తపోధనాః ॥ ౧,౧౯.౧౮ ॥

అనుతప్తాసుఖీ చైవ విపాశా త్రిదివా క్రముః ।
అమృతా సుకృతా చైవ సప్తైతాః సరితాం వరాః ॥ ౧,౧౯.౧౯ ॥
అభిగచ్ఛన్తి తా నద్యస్తాభ్యశ్చాన్యాః సహస్రశః ।
బహూదకా హ్యోఘవత్యో యతో వర్షతి వాసవః ॥ ౧,౧౯.౨౦ ॥
తాః పిబన్తి సదా హృష్టా నదీజనపదాస్తు తే ।
శుభాః శాన్తభయాశ్చైవ ప్రముదం శైశిరాః శివాః ॥ ౧,౧౯.౨౧ ॥
ఆనన్దాశ్చ సుఖాశ్చైవ క్షేమకాశ్చ ధ్రువైః సహ ।
వర్ణాశ్రమాచారయుతా ప్రజాస్తేష్వవధిష్ఠితాః ॥ ౧,౧౯.౨౨ ॥
సర్వే త్వరోగాః సుబలాః ప్రజాశ్చామయవర్జితాః ।
అవసర్పిణీ న తేష్వస్తి తథైవోత్సర్పిణీ న చ ॥ ౧,౧౯.౨౩ ॥
న తత్రాస్తి యుగావస్థా చతుర్యుగకృతా క్వచిత్ ।
త్రేతాయుగసమః కాలః సర్వదా తత్ర వర్త్తతే ॥ ౧,౧౯.౨౪ ॥
ప్లక్షద్వీపాదిషు జ్ఞేయః పఞ్చస్వేతేషు సర్వశః ।
దేశస్యానువిధానేన కాలస్యానువిధాః స్మృతాః ॥ ౧,౧౯.౨౫ ॥
పఞ్చవర్షసహస్రాణి తేషు జీవన్తి మానవాః ।
సురూపాశ్చ సువేషాశ్చ హ్యరోగా బలినస్తథా ॥ ౧,౧౯.౨౬ ॥
సుఖమాయుర్బలం రుపమారోగ్యం ధర్మ ఏవ చ ।
ప్లక్షద్వీపాదిషు జ్ఞేయః శాకద్వీపాన్తికేషు వై ॥ ౧,౧౯.౨౭ ॥
ప్రక్షద్వీపః పృథుః శ్రీమాన్సర్వతో ధనధాన్యవాన్ ।
దివ్యౌషధిఫలోపేతః సర్వౌషధివనస్పతిః ॥ ౧,౧౯.౨౮ ॥
ఆవృతః పశుభిః సర్వైర్గ్రామ్యారణ్యైః సహస్రశః ।
జంబూవృక్షేమ సంఖ్యాతస్తస్య మధ్యే ద్విజోత్తమాః ॥ ౧,౧౯.౨౯ ॥
ప్లక్షో నామ మహావృక్షస్తస్య నామ్నా స ఉచ్యతే ।
స తత్ర పూజ్యతే స్థానే మధ్యే జనపదస్య హ ॥ ౧,౧౯.౩౦ ॥

స చాపీక్షురసోదేన ప్రక్షద్వీపః సమావృతః ।
ప్లక్షద్వీపసమేనైవ వైపుల్యద్విస్తరేణ తు ॥ ౧,౧౯.౩౧ ॥
ఇత్యేవం సంనివేశో వః ప్లక్షద్వీపస్య కీర్తితః ।
ఆనుపూర్వ్యాత్సమాసేన శాల్మలం తు నిబోధత ॥ ౧,౧౯.౩౨ ॥
తతస్తృతీయం వక్ష్యామి శాల్మలం ద్వీపసుత్తమమ్ ।
శాల్మలేన సముద్రస్తు ద్వీపేనేక్షురసోదకః ॥ ౧,౧౯.౩౩ ॥
ప్లక్షద్వీపస్య విస్తారాద్ద్విగుణేన సమావృతః ।
తత్రాపి పర్వతాః సప్త విజ్ఞేయా రత్నయోనయః ॥ ౧,౧౯.౩౪ ॥
రత్నాకరాస్తథా నద్యస్తేషాం వర్షేషు సప్తసు ।
ప్రథమః సూర్యసంకాశః కుముదో నామ పర్వతః ॥ ౧,౧౯.౩౫ ॥
సర్వధాతుమయైః శృఙ్గైః శిలాజాలసమాకులైః ।
ద్వితీయః పర్వతశ్చాత్ర హ్యుత్తమో నామ విశ్రుతః ॥ ౧,౧౯.౩౬ ॥
హరితాలమయైః శృఙ్గైర్దివమావృత్య తిష్ఠతి ।
తృతియః పర్వతస్తత్ర బలాహక ఇతి శ్రుతః ॥ ౧,౧౯.౩౭ ॥
జాత్యఞ్జనమయైః శృఙ్గైర్దివమావృత్య తిష్ఠతి ।
చతుర్థః పర్వతో ద్రోణో యత్ర సా వై సహౌషధిః ॥ ౧,౧౯.౩౮ ॥
విశల్యకరణీ చైవ మృతసఞ్జీవినీ తథా ।
కఙ్కస్తు పఞ్చమస్తత్ర పర్వతః సుమహోదయః ॥ ౧,౧౯.౩౯ ॥
నిత్యపుష్పఫలోపేతో వృక్షవీరుత్సమావృతః ।
షష్ఠస్తు పర్వతస్తత్ర మహిషో మేఘసన్నిభః ॥ ౧,౧౯.౪౦ ॥
యస్మిన్సోఽగ్నిర్నివసతి మహిషో నామ వారిజః ।
సప్తమః పర్వతస్తత్ర కకుద్మాన్నామ భాష్యతే ॥ ౧,౧౯.౪౧ ॥
తత్ర రత్నాన్యనేకాని స్వయం రక్షతి వాసవః ।
ప్రజాపతిముపాదాయ ప్రజాభ్యో విధివత్స్వయమ్ ॥ ౧,౧౯.౪౨ ॥

ఇత్యేతే పర్వతాః సప్త శాల్మలే మణిభూషణాః ।
తేషాం వర్షాణి వక్ష్యామి సర్వైవ తు శుభాని వై ॥ ౧,౧౯.౪౩ ॥
కుముదస్య స్మృతం శ్వేతముత్తమస్య చ లోహితమ్ ।
బలాహకస్య జీమూతం ద్రోణస్య హరితం స్మృతమ్ ॥ ౧,౧౯.౪౪ ॥
కఙ్కస్య వైద్యుతం నామ మహిషస్య చ మానసమ్ ।
కకుదః సుప్రదం నామ సప్తైతాని తు సప్తధా ॥ ౧,౧౯.౪౫ ॥
వర్షాణి పర్వతాశ్చైవ నదీస్తేషు నిబోధత ।
జ్యోతిః శాన్తిస్తథా తుష్టా చన్ద్రా శుక్రా విమోచనీ ॥ ౧,౧౯.౪౬ ॥
నివృత్తిః సప్తమీ తాసాం ప్రతివర్షం తు తాః స్మృతాః ।
తాసాం సమీపగాశ్చాన్యాః శతశోఽథ సహస్రశః ॥ ౧,౧౯.౪౭ ॥
న సంఖ్యాం పరిసంఖ్యాతుం శక్నుయాత్కోఽపి మానవః ।
ఇత్యేష సంనివేశో వః శాల్మలస్య ప్రకీర్త్తితః ॥ ౧,౧౯.౪౮ ॥
ప్లక్షవృక్షేణ సంఖ్యాతస్తస్య మధ్యే మహాద్రుమః ।
శాల్మలిర్విపులస్కన్ధస్తస్య నామ్నా స ఉచ్యతే ॥ ౧,౧౯.౪౯ ॥
శాల్మలస్తు సముద్రేణ సురోదేన సమావృతః ।
విస్తరాచ్ఛాల్మలస్యైవ సమే న తు సమన్తతః ॥ ౧,౧౯.౫౦ ॥
ఉత్తరేషు తు ధర్మజ్ఞాద్వీపేషు శృణుత ప్రజాః ।
యథాశ్రుతం యథాన్యాయం బ్రువతో మే నిబోధత ॥ ౧,౧౯.౫౧ ॥
కుశద్వీపం ప్రవక్ష్యామి చతుర్థం తు సమాసతః ।
సురోదకః పరివృతః కుశద్వీపేన సర్వతః ॥ ౧,౧౯.౫౨ ॥
శాల్మలస్య తు విస్తారాద్ద్విగుణేన సమన్తతః ।
సప్తైవ చ గిరీంస్తత్ర వర్ణ్యమానాన్నిబోధత ॥ ౧,౧౯.౫౩ ॥
కుశద్వీపే తు విజ్ఞేయః పర్వతో విద్రుమశ్చ యః ।
ద్వీపస్య ప్రథమస్తస్య ద్వితీయో హేమపర్వతః ॥ ౧,౧౯.౫౪ ॥

తృతీయో ద్యుతిమాన్నామ జీమూతసదృశో గిరిః ।
చతుర్థః పుష్పవాన్నామ పఞ్చమస్తు కుశేశయః ॥ ౧,౧౯.౫౫ ॥
షష్ఠో హరిగిరిర్నామ సప్తమో మన్దరః స్మృతః ।
మన్దా ఇతి హ్యపా నామ మన్దరో దారణాదయమ్ ॥ ౧,౧౯.౫౬ ॥
తేషామన్తరవిష్కంభో ద్విగుణః ప్రవిభాగతః ।
ఉద్భిదం ప్రథమం వర్షం ద్వితీయం వేణుమణ్డలమ్ ॥ ౧,౧౯.౫౭ ॥
తృతీయం వై రథాకారం చతుర్థం లవణం సమృతమ్ ।
పఞ్చమం ధృతిమద్వర్షం షష్ఠం వర్షం ప్రభాకరమ్ ॥ ౧,౧౯.౫౮ ॥
సప్తమం కపిలం నామ సర్వే తే వర్ష భావకాః ।
ఏతేషు దేవగన్ధర్వాః ప్రజాస్తు జగదీశ్వరాః ॥ ౧,౧౯.౫౯ ॥
విహరన్తి రమన్తే చ హృష్యమాణాస్తు సర్వశః ।
న తేషు దస్యవః సంతి మ్లేచ్ఛ జాతయ ఏవ చ ॥ ౧,౧౯.౬౦ ॥
గౌరప్రాయో జనః సర్వః క్రమాచ్చ మ్రియతే తథా ।
తత్రాపి నద్యః సప్తైవ ధూతపాపాశివా తథా ॥ ౧,౧౯.౬౧ ॥
పవిత్రా సంతతిశ్చైవ విద్యుద్దంభా మహీ తథా ।
అన్యాస్తాభ్యోఽపరిజ్ఞాతాః శతశోఽథ సహస్రశః ॥ ౧,౧౯.౬౨ ॥
అభిగచ్ఛన్తి తాః సర్వా యతో వర్షతి వాసవః ।
ఘృతోదేన కుశద్వీపో బాహ్యతః పరివారితః ॥ ౧,౧౯.౬3 ॥
విజ్ఞేయః స తు విస్తారాత్కుశద్వీపసమేన తు ।
ఇత్యేష సన్నివేశో వః కుశద్వీపస్య కీర్తితః ॥ ౧,౧౯.౬౪ ॥
క్రౌఞ్చద్వీపస్య విస్తారం వక్ష్యామ్యహమతః పరమ్ ।
కుశద్వీపస్య విస్తారాద్ద్విగుణః స తు వై స్మృతః ॥ ౧,౧౯.౬౫ ॥
ఘృతోదకసముద్రో వై క్రౌఞ్చ ద్వీపేన సంయుతః ।
తస్మిన్ద్వీపే నగశ్రేష్ఠః క్రౌఞ్చస్తు ప్రథమో గిరిః ॥ ౧,౧౯.౬౬ ॥

క్రౌఞ్చాత్పరో వామనకో వామనాదన్ధకారకః ।
అన్ధకారాత్పరశ్చాపి దివావృన్నామ పర్వతః ॥ ౧,౧౯.౬౭ ॥
దివావృతః పరశ్చాపి ద్వివిదో గిరిసత్తమః ।
ద్వివిదాత్పరతశ్చాపి పుణ్డరీకో మహాగిరిః ॥ ౧,౧౯.౬౮ ॥
పుణ్డరీకాత్పరశ్చాపి ప్రోచ్యతే దున్దుభిస్వనః ।
ఏతే రత్నమయాః సప్త క్రౌఞ్చద్వీపస్య పర్వతాః ॥ ౧,౧౯.౬౯ ॥
బహుపుష్పఫలోపేతనానావృక్షలతావృతాః ।
పరస్పరేణ ద్విగుణా విస్తృతా హర్షవర్ద్ధనాః ॥ ౧,౧౯.౭౦ ॥
వర్షాణి తత్ర వక్ష్యామి నామతస్తాన్నిబోధత ।
క్రౌఞ్చస్య కుశలో దేశో వామనస్య మనోనుగః ॥ ౧,౧౯.౭౧ ॥
మనోనుగాత్పరశ్చోష్ణస్తృతీయం వర్షముచ్యతే ।
ఉష్ణాత్పరః పీవరకః పీవరాదన్ధకారకః ॥ ౧,౧౯.౭౨ ॥
అన్ధకారాత్పరశ్చాపి మునిదేశః స్మృతో బుధైః ।
మునిదేశాత్పరశ్చైవ ప్రోచ్యతే దున్దుభిస్వనః ॥ ౧,౧౯.౭౩ ॥
సిద్ధచారణసంకీర్ణో గౌరప్రయో జనః స్మృతః ।
తత్రాపి నద్యః సప్తైవ ప్రతివర్షం స్మృతాః శుభాః ॥ ౧,౧౯.౭౪ ॥
గౌరీ కుముద్వతీ చైవ సంధ్యా రాత్రిర్మనోజవా ।
ఖ్యాతిశ్చ పుణ్డరీకా చ గఙ్గాః సప్తవిధాః స్మృతాః ॥ ౧,౧౯.౭౫ ॥
తాసాం సహస్రశశ్చాన్యా నద్యో యాస్తు సమీపగాః ।
అభిగచ్ఛన్తి తాః సర్వా విపులాః సుబహూదకాః ॥ ౧,౧౯.౭౬ ॥
క్రౌఞ్చద్వీపః సముద్రేణ దధిమణ్డోదకేన తు ।
ఆవృతః సర్వతః శ్రీమాన్క్రౌఞ్చద్వీపసమేన తు ॥ ౧,౧౯.౭౭ ॥
ప్లక్షద్వీపాదయో హ్యేతే సమాసేన ప్రకీర్తితాః ।
తేషాం నిసర్గోద్వీపానామానుపూర్వ్యేణ సర్వశః ॥ ౧,౧౯.౭౮ ॥

న శక్యో విస్తరాద్వక్తుం దివ్యవర్షశతైరపి ।
నిసర్గో యః ప్రజానాం తు సంహారో యశ్చ తాసు వై ॥ ౧,౧౯.౭౯ ॥
శాకద్వీపం ప్రవక్ష్యామి యథావదిహ నిశ్చయాత్ ।
శృణుధ్వం తు యథాతథ్యం బ్రువతో మే యథార్థవత్ ॥ ౧,౧౯.౮౦ ॥
క్రౌఞ్చద్వీపస్య విస్తారాద్ద్విగుణాస్తస్య విస్తరః ।
పరివార్య సముద్రం స దధిమణ్డోదకం స్థితః ॥ ౧,౧౯.౮౧ ॥
తత్ర పుణ్యా జనపదాశ్చిరాత్తు మ్రియతే జనః ।
కుత ఏవ చ దుర్భిక్షం జరావ్యాధిభయం కుతః ॥ ౧,౧౯.౮౨ ॥
తత్రాపి పర్వతాః శుభ్రాః సప్తైవ మణిభూషణాః ।
రత్నాకరాస్తథా నద్యస్తేషాం నామాని మే శృణు ॥ ౧,౧౯.౮౩ ॥
దేవర్షిగన్ధర్వయుతః ప్రథమో మేరురుచ్యతే ।
ప్రాగాయతః స సౌవర్ణో హ్యుదయో నామ పర్వతః ॥ ౧,౧౯.౮౪ ॥
వృష్ట్యర్థం జలదాస్తత్ర ప్రభవంతి చ యాన్తి చ ।
తస్యాపరేణ సుమహాఞ్జలధారో మహాగిరిః ॥ ౧,౧౯.౮౫ ॥
యతో నిత్యముపాదత్తే వాసవః పరమం జలమ్ ।
తతో వర్షం ప్రభవతి వర్షాకాలే ప్రజాస్విహ ॥ ౧,౧౯.౮౬ ॥
తస్యోత్తరే రైవతకో యత్ర నిత్యం ప్రతిష్ఠితమ్ ।
రేవతీ దివి నక్షత్రం పితామహకృతో విధిః ॥ ౧,౧౯.౮౭ ॥
తస్యాపరేణ సుమహాన్ శ్యామో నామ మహాగిరిః ।
తస్మాచ్ఛ్యామత్వమాపన్నాః ప్రజాః పూర్వమిమాః కిల ॥ ౧,౧౯.౮౮ ॥
తస్యాపరేణ సుమహాన్రాజతోఽస్తగిరిః స్మృతః ।
తస్యాపరే చాంబికేయో దుర్గశైలో మహాగిరిః ॥ ౧,౧౯.౮౯ ॥
అంబికేయాత్పరో రమ్యః సర్వౌషధిసమన్వితః ।
కేసరీ కేసరయుతో యతో వాయుః ప్రజాపతిః ॥ ౧,౧౯.౯౦ ॥

ఉదయాత్ప్రథమం వర్షం మహత్తజ్జలదం స్మృతమ్ ।
ద్వితీయం జలధారస్య సుకుమారమితి స్మృతమ్ ॥ ౧,౧౯.౯౧ ॥
రైవతస్య తు కౌమారం శ్యామస్య చ మణీవకమ్ ।
అస్తస్యాపి శుభం వర్షం విజ్ఞేయం కుసుమోత్తరమ్ ॥ ౧,౧౯.౯౨ ॥
అమ్బికేయస్య మోదాకం కేసరస్య మహాద్రుమమ్ ।
ద్వీపస్య పరిమాణం తు హ్రస్వదీర్ఘత్వమేవ చ ॥ ౧,౧౯.౯౩ ॥
క్రౌఞ్చద్వీపేన విఖ్యాతం తస్య కేతుర్మహాద్రుమః ।
శాకో నామ మహోత్సేధస్తస్య పూజ్యా మహానుగాః ॥ ౧,౧౯.౯౪ ॥
తత్ర పుణ్యా జనపదాశ్చాతుర్వర్ణ్యసమన్వితాః ।
నద్యశ్చాపి మహాపుణ్యా గఙ్గాః సప్తవిధాస్తథా ॥ ౧,౧౯.౯౫ ॥
సుకుమారీ కుమారీ చ నలినీ వేణుకా చ యా ।
ఇక్షుశ్చ వేణుకా చైవ గభస్తిః సప్తమీ తథా ॥ ౧,౧౯.౯౬ ॥
నద్యశ్చాన్యాః పుణ్యజలాః శీతతోయవహాః శుభాః ।
సహస్రశః సమాఖ్యాతా యతో వర్షతి వాసవః ॥ ౧,౧౯.౯౭ ॥
న తాసాం నామధేయాని పరిమాణం తథైవ చ ।
శక్యం వై పరిసంఖ్యాతుం పుణ్యాస్తాః సరిదుత్తమాః ॥ ౧,౧౯.౯౮ ॥
తాః పిబన్తి సదా హృష్టా నదీర్జనపదాస్తు తే ।
శాంశపాయనవిస్తీర్ణో ద్వీపోఽసౌ చక్రసంస్థితః ॥ ౧,౧౯.౯౯ ॥
నదీజలైః ప్రతిచ్ఛన్నః పర్వతైశ్చాభ్రసన్నిభైః ।
సర్వధాతువిచిత్రైశ్చ మణివిద్రుమభూషితైః ॥ ౧,౧౯.౧౦౦ ॥
నగరైశ్చైవ వివిధైః స్ఫీతైర్జనపదైరపి ।
వృక్షైః పుష్పఫలోపేతైః సమన్తాద్ధనధాన్యవాన్ ॥ ౧,౧౯.౧౦౧ ॥
క్షీరోదేన సముద్రేణ సర్వతః పరివారితః ।
శాకద్వీపస్య విస్తారాత్సమేన తు సమన్తతః ॥ ౧,౧౯.౧౦౨ ॥

తస్మిఞ్జనపదాః పుణ్యాః పర్వతాః సరితః శుభాః ।
వర్ణాశ్రమసమాకీర్ణా దేశాస్తే సప్త వై స్మృతాః ॥ ౧,౧౯.౧౦౩ ॥
న సంకరశ్చ తేష్వస్తి వర్ణాశ్రమకృతః క్వచిత్ ।
ధర్మస్య చావ్యభీచారాదేకాన్తసుఖితాః ప్రజాః ॥ ౧,౧౯.౧౦౪ ॥
న తేషు లోభో మాయా వా హీర్ష్యాసూయాకృతః కుతః ।
విపర్యయో న తేష్వస్తి కాలాత్స్వాభావికం పరమ్ ॥ ౧,౧౯.౧౦౫ ॥
కరావాప్తిర్న తేష్వస్తి న దణ్డో న చ దణ్డ్యకాః ।
స్వధర్మేణైవ ధర్మ జ్ఞాస్తే రక్షన్తి పరస్పరమ్ ॥ ౧,౧౯.౧౦౬ ॥
ఏతావదేవ శక్యం వై తస్మిన్ద్వీపే ప్రభాషితుమ్ ।
ఏతావదేవ శ్రోతవ్యం శాకద్వీపనివాసినామ్ ॥ ౧,౧౯.౧౦౭ ॥
పుష్కరం సప్తమం ద్వీపం ప్రవక్ష్యామి నిబోధత ।
పుష్కరేణ తు ద్వీపేన వృతః క్షీరోదకో బహిః ॥ ౧,౧౯.౧౦౮ ॥
శాకద్వీపస్య విస్తారాద్ద్విగుణేన సంమతతః ।
పుష్కరే పర్వతః శ్రీమానేక ఏవ మహాశిలః ॥ ౧,౧౯.౧౦౯ ॥
చిత్రైర్మణిమయైః శృఙ్గైః శిలాజాలైః సముచ్ఛ్రితః ।
ద్వీపస్య తస్య పూర్వార్ద్ధే చిత్రసానుః స్థితో మహాన్ ॥ ౧,౧౯.౧౧౦ ॥
స మణ్డలసహస్రాణి విస్తీర్ణః పఞ్చవింశతిః ।
ఉర్ద్ధం చైవ చతుస్త్రింశత్సహస్రాణి మహీతలాత్ ॥ ౧,౧౯.౧౧౧ ॥
ద్వీపర్ధస్య పరిక్షిప్తః పర్వతో మానసోత్తరః ।
స్థితో వేలాసమీపే తు నవచన్ద్ర ఇవోదితః ॥ ౧,౧౯.౧౧౨ ॥
యోజనానాం సహస్రాణి ఊర్ద్వం పఞ్చాశదుచ్ఛ్రితః ।
తావదేవ చ విస్తీర్ణః సర్వతః పరిమణ్డలః ॥ ౧,౧౯.౧౧౩ ॥
స ఏవ ద్వీపపశ్చార్ద్ధే మానసః పృథివీధరః ।
ఏక ఏవ మహాసారః సన్నివేశో ద్విధా కృతః ॥ ౧,౧౯.౧౧౪ ॥

స్వాదూదకేనోదధినా సర్వతః పరివారితః ।
పుష్కరద్వీపవిస్తారాద్విస్తీర్ణోఽసౌ సమన్తతః ॥ ౧,౧౯.౧౧౫ ॥
తస్మిన్ద్వీపే స్మృతౌ ద్వౌ తు పుణ్యౌ జనపదౌ శుభౌ ।
అభితో మానసస్యాథ పర్వతస్య తు మణ్డలే ॥ ౧,౧౯.౧౧౬ ॥
మహావీతం తు యద్వర్షం బాహ్యతో మానసస్య తత్ ।
తస్యైవాభ్యన్తరేణాపి ధాతకీఖణ్డముచ్యతే ॥ ౧,౧౯.౧౧౭ ॥
దశవర్షసహస్రాణి తత్ర జీవతి మానవాః ।
అరోగాః సుఖబాహుల్యా మానసీం సిద్ధిమాస్థితాః ॥ ౧,౧౯.౧౧౮ ॥
మనసాయుశ్చ రూపం చ తస్మిన్వర్షద్వయే స్మృతమ్ ।
అధమోత్తమా న తేష్వస్తి తుల్యాస్తే రూపశీలతః ॥ ౧,౧౯.౧౧౯ ॥
న తత్ర దస్యుర్ధమకో నేర్ష్యాసూయా భయం తథా ।
నిగ్రహో న చ దణ్డోఽస్తి న లోభో న పరిగ్రహః ॥ ౧,౧౯.౧౨౦ ॥
సత్యానృతం న తత్రాస్తి ధర్మాధర్మౌ తథైవ చ ।
వర్ణాశ్రమౌ వా వార్తా వా పాశుపాల్యం వణిక్పథః ॥ ౧,౧౯.౧౨౧ ॥
త్రయీ విద్యా దణ్డనీతిః శుశ్రూషా శిల్పమేవ చ ।
వర్షద్వయే సర్వమేతత్పుష్కరస్య న విద్యతే ॥ ౧,౧౯.౧౨౨ ॥
న తత్ర వర్షం నద్యో వా శీతోష్ణం వాపి విద్యతే ।
ఉద్భిదాన్యుదకాన్యత్ర గిరిప్రస్రవణాని చ ॥ ౧,౧౯.౧౨౩ ॥
ఉత్తరాణాం కురూణాం చ తుల్యకాలో జనస్తథా ।
సర్వర్తుసుసుఖస్తత్ర జరాక్రమవివర్జితః ॥ ౧,౧౯.౧౨౪ ॥
ఇత్యేష ధాతకీఖణ్డే మహావీతే తథైవ చ ।
ఆనుపూర్వ్యాద్విధిః కృత్స్నః పుష్కరస్య ప్రకీర్తితః ॥ ౧,౧౯.౧౨౫ ॥
స్వాదూదకేనోదధినా పుష్కరః పరివారితః ।
విస్తారాన్మణ్డలాచ్చైవ పుష్కరస్య సమేన తు ॥ ౧,౧౯.౧౨౬ ॥

ఏవం ద్వీపాః సముద్రైస్తు సప్త సప్తభిరావృతాః ।
ద్వీపస్యానన్తరో యస్తు సాముద్రస్తత్సమస్తు సః ॥ ౧,౧౯.౧౨౭ ॥
ఏవం ద్వీపసముద్రాణాం వృద్ధిర్జ్ఞేయా పరస్పరాత్ ।
అపాం చైవ సముద్రేకాత్సాముద్ర ఇతి సంజ్ఞితః ॥ ౧,౧౯.౧౨౮ ॥
విశన్తిర్నివసంత్యస్మిన్ప్రజా యస్మాచ్చతుర్విధాః ।
తస్మాద్వర్షమితి ప్రోక్తం ప్రజానాం సుఖదం యతః ॥ ౧,౧౯.౧౨౯ ॥
ఋష ఇత్యేష రమణే వృషశక్తిప్రబన్ధనే ।
రతిప్రబధనాత్మిద్ధం వర్షం తత్తేషు తేన వై ॥ ౧,౧౯.౧౩౦ ॥
శుక్లపక్షే చన్ద్రవృద్ధ్యా సముద్రః పూర్యతే సదా ।
ప్రక్షీయమాణే బహులే క్షీయతేఽస్తమితే ఖగే ॥ ౧,౧౯.౧౩౧ ॥
ఆపూర్యమాణో హ్యుదధిః స్వత ఏవాభిపూర్యతే ।
తథోపక్షీయమాణేఽపి స్వాత్మన్యేవావకృష్యతే ॥ ౧,౧౯.౧౩౨ ॥
ఉఖాస్థమగ్నిసంయోగాదుద్రిక్తం దృశ్యతే యథా ।
మహోదధిగతం తోయం స్వత ఉద్రిచ్యతే తథా ॥ ౧,౧౯.౧౩౩ ॥
అన్యూనానతిరిక్తాంశ్చ వర్ద్ధ్వత్యాపో హ్రసంతి చ ।
ఉదయాస్తమయే త్విన్దౌ పక్షయోః శుక్లకృష్ణయోః ॥ ౧,౧౯.౧౩౪ ॥
క్షయవృద్ధత్వముదధేః సోమవృద్ధిక్షయాత్పునః ।
దశోత్తరాణి పఞ్చైవ హ్యఙ్గులాని శతాని చ ॥ ౧,౧౯.౧౩౫ ॥
అపాం వృద్ధిః క్షయో దృష్టః సాముద్రీణాం తు పర్వసు ।
ద్విరాపకత్వాత్స్మృతా ద్వీపాః సర్వతశ్చోదకావృతాః ॥ ౧,౧౯.౧౩౬ ॥
ఉదకస్యాయనం యస్మాత్తస్మాదుదధిరుచ్యతే ।
అపర్వాణస్తు గిరయః పర్వభిః పర్వతాః స్మృతాః ॥ ౧,౧౯.౧౩౭ ॥
ప్లక్షద్వీపే తు గోమేదః పర్వతస్తేన చోచ్యతే ।
శాల్మలిః శాల్మలే ద్వీపే పూజ్యతే సుమహావ్రతైః ॥ ౧,౧౯.౧౩౮ ॥

కుశద్వీపే కుశస్తంబస్తస్యనామ్నా స ఉచ్యతే ।
క్రౌఞ్చద్వీపే గిరిః క్రౌఞ్చో మధ్యే జనపదస్య హ ॥ ౧,౧౯.౧౩౯ ॥
శాకద్వీపే ద్రుమః శాకస్తస్య నామ్నా స ఉచ్యతే ।
న్యగ్రోధః పుష్కరద్వీపే తత్రత్యైః స నమస్కృతః ॥ ౧,౧౯.౧౪౦ ॥
మహాదేవః పూజ్యతే తు బ్రహ్మా త్రిభువనేశ్వరః ।
తస్మిన్ని వసతి బ్రహ్మా సాధ్యైః సార్ద్ధం ప్రజాపతిః ॥ ౧,౧౯.౧౪౧ ॥
ఉపాసంతే తత్ర దేవాస్త్రయస్త్రింశన్మహర్షిభిః ।
స తత్ర పూజ్యతే చైవ దేవైర్దేవోత్తమోత్తమః ॥ ౧,౧౯.౧౪౨ ॥
జంబూద్వీపాత్ప్రవర్త్న్తే రత్నాని వివిధాని చ ।
ద్వీపేషు తేషు సర్వేషు ప్రజానాం క్రమతస్తు వై ॥ ౧,౧౯.౧౪౩ ॥
సర్వశో బ్రహ్మవర్యేణ సత్యేన చ దమేన చ ।
ఆరోగ్యయుఃప్రమాణాభ్యాం ప్రమాణం ద్విగుణం తతః ॥ ౧,౧౯.౧౪౪ ॥
ఏతస్మిన్పుష్కరద్వీపే యదుక్తం వర్షకద్వయమ్ ।
గోపాయతి ప్రజాస్తత్ర స్వయంభూర్జడ పణ్డితాః ॥ ౧,౧౯.౧౪౫ ॥
ఈశ్వరో దణ్డసుద్యమ్య బ్రహ్మా త్రిభువనేశ్వరః ।
స విష్ణోః సచివో దేవః స పితా స పితామహః ॥ ౧,౧౯.౧౪౬ ॥
భోజనం చాప్రయత్నేన తత్ర స్వయముపస్థితమ్ ।
షడ్రసం సుమహావీర్యం భుఞ్జతే తు ప్రజాః సదా ॥ ౧,౧౯.౧౪౭ ॥
పరేణ పుష్కరస్యార్ద్ధే ఆవృత్యావస్థితో మహాన్ ।
స్వాదూదకః సముద్రస్తు సమన్తాత్పరివేష్ట్య తమ్ ॥ ౧,౧౯.౧౪౮ ॥
పరేణ తస్య మహతీ దృశ్యతే లోకసంస్థితిః ।
కాఞ్చనీ ద్విగుణా భూమిః సర్వా హ్యేకశిలోపమా ॥ ౧,౧౯.౧౪౯ ॥
తస్యాపరేణ శైలశ్చ పర్యాసాత్పస్మిణ్డలః ।
ప్రకాశశ్చాప్రకాశశ్చ లోకాలోకః స ఉచ్యతే ॥ ౧,౧౯.౧౫౦ ॥

ఆలోకస్తస్య చార్వక్తు నిరాలోకస్తతః పరమ్ ।
యోజనానాం సహస్రాణి దశ తస్యోచ్ఛ్రయః సమృతః ॥ ౧,౧౯.౧౫౧ ॥
తావాంశ్చ విస్తరస్తస్య పృథివ్యాం కామగశ్చ సః ।
ఆలోకో లోకవృత్తిస్థో నిరాలోకో హ్యలౌకికః ॥ ౧,౧౯.౧౫౨ ॥
లోకార్ద్ధే సంమితా లోకా నిరాలోకాస్తు బాహ్యతః ।
లోకవిస్తారమాత్రం తు హ్యలోకః సర్వతో బహిః ॥ ౧,౧౯.౧౫౩ ॥
పరిచ్ఛిన్నః సమన్తాచ్చ ఉదకేనావృతస్తు సః ।
ఆలోకాత్పరతశ్చాపి హ్యణ్డమా వృత్య తిష్ఠతి ॥ ౧,౧౯.౧౫౪ ॥
అణ్డస్యాన్తస్త్విమే లోకాః సప్తద్వీపా చ మేదినీ ।
భూర్లోకోఽథ భువర్ల్లోకః స్వర్లోకోఽథ మహస్తథా ॥ ౧,౧౯.౧౫౫ ॥
జనస్తపస్తథా సత్యమేతావాంల్లోకసంగ్రహః ।
ఏతావానేవ విజ్ఞేయో లోకాన్తశ్చైవ యః పరః ॥ ౧,౧౯.౧౫౬ ॥
కుంభస్థాయీ భవేద్యాదృవప్రతీచ్యాం దిశి చన్ద్రమాః ।
ఆదితః శుక్లపక్షస్య వపుశ్చాణ్డస్య తద్విధమ్ ॥ ౧,౧౯.౧౫౭ ॥
అణ్డానామీదృశానాం తు కోట్యో జ్ఞేయాః సహస్రశః ।
తిర్యగూర్ధ్వమధో వాపి కారణస్యావ్యయాత్మనః ॥ ౧,౧౯.౧౫౮ ॥
ధరణైః ప్రాకృతైస్తత్తదావృతం ప్రతి సప్తభిః ।
దశాధిక్యేన చాన్యోన్యం ధారయన్తి పరస్పరమ్ ॥ ౧,౧౯.౧౫౯ ॥
పరస్పరావృతాః సర్వే ఉత్పన్నాశ్చ పరస్పరమ్ ।
అణ్డస్యాస్య సమన్తాత్తు సన్నివిష్టో ఘనోదధిః ॥ ౧,౧౯.౧౬౦ ॥
సమన్తాత్తు వనోదేన ధార్యమాణః స తిష్ఠతి ।
బాహ్యతో ఘనతో యస్య తిర్యగూర్ద్ధ్వం తు మణ్డలమ్ ॥ ౧,౧౯.౧౬౧ ॥
ధార్యమాణం సమన్తాత్తు తిష్ఠతే యత్తు తేజసా ।
అయోగుడనిభో వాహ్నః సమన్తా న్మణ్డలాకృతిః ॥ ౧,౧౯.౧౬౨ ॥

సమన్తాద్ఘనవాతేన ధార్యమాణః స తిష్ఠతి ।
ఘనవాతం తథాకాశో దధానః ఖలు తిష్ఠతి ॥ ౧,౧౯.౧౬౩ ॥
భూతాదిశ్చ తథా కాశం భూతాదిశ్చాప్యసౌ మహాన్ ।
మహాశ్చ సోఽప్యనన్తేన హ్యవ్యక్తేన తు ధార్యతే ॥ ౧,౧౯.౧౬౪ ॥
అనన్తమపరివ్యక్తం దశధా సూక్ష్మమేవ చ ।
అనన్తమ కృతాత్మానమనాదినిధనం చ యత్ ॥ ౧,౧౯.౧౬౫ ॥
అనిత్యం పరతోఽఘోరమనాలంబమనామయమ్ ।
నైకయోజనసాహస్రం విప్రకృష్టమనావృతమ్ ॥ ౧,౧౯.౧౬౬ ॥
తమ ఏవ నిరాలోకమమర్యాదమదైశికమ్ ।
దేవానామప్యవిదితం వ్యవహారవివర్జితమ్ ॥ ౧,౧౯.౧౬౭ ॥
తమసోంతే చ విశ్యాతమాకాశాన్తే హ్యభాస్వరమ్ ।
మర్యాదాయామనన్తస్య దేవస్యాయతనం మహత్ ॥ ౧,౧౯.౧౬౮ ॥
త్రిదశానామగమ్యం తతస్థానం దివ్యమితి శ్రుతిః ।
మహతో దేవదేవస్య మర్యాదా యా వ్యవస్థితాః ॥ ౧,౧౯.౧౬౯ ॥
చన్ద్రాదిత్యావధస్తాత్తు యే లోకాః ప్రథితా బుధైః ।
తే లోకా ఇత్యభిహితా జగతస్చ న సంశయః ॥ ౧,౧౯.౧౭౦ ॥
రసాతలతలాః సప్తసప్తైవోర్ధ్వతలాశ్చ యే ।
సప్తస్కన్ధస్తథా వాయోః సబ్రహ్మసదనా ద్వీజాః ॥ ౧,౧౯.౧౭౧ ॥
ఆపాతాలాద్దివం యావదత్ర పఞ్చవిధా గతిః ।
ప్రమాణమేతజ్జగత ఏష సంసారసాగరః ॥ ౧,౧౯.౧౭౨ ॥
అనాద్యన్తాం వ్రజన్త్యేవ నైకజాతిసముద్భవాః ।
విచిత్రా జగతః సా వై ప్రకృతిర్బ్రహ్మణః స్థితా ॥ ౧,౧౯.౧౭౩ ॥
యచ్చైహ దైవికం వాథ నిసర్గం బహువిస్తరః ।
అతీన్ద్రియైర్మహాభాగైః సిద్ధైరపి న లక్షితః ॥ ౧,౧౯.౧౭౪ ॥

పృథివ్యంబ్వగ్నివాయూనాం నభసస్తమసస్తథా ।
మానసస్య తు దేహస్య అనన్తస్య ద్విజోత్తమాః ॥ ౧,౧౯.౧౭౫ ॥
క్షయో వా పరిణామో వా అన్తో వాపి న విద్యతే ।
అనన్త ఏష సర్వత్ర ఏవం జ్ఞానేషు పఠ్యతే ॥ ౧,౧౯.౧౭౬ ॥
తస్య చోక్తం మయా పూర్వ తస్మిన్నామానుకీర్తనే ।
యః పద్మనాభనామ్నా తు తత్కార్త్స్న్యేన చ కీర్తితః ॥ ౧,౧౯.౧౭౭ ॥
స ఏవ సర్వత్ర గతః సర్వస్థానేషు పూజ్యతే ।
భూమౌ రసాతలే చైవ ఆకాశే పవనేఽనలే ॥ ౧,౧౯.౧౭౮ ॥
అర్ణవేషు చ సర్వేషు దివి చైవ న సంశయః ।
తథా తమసి విజ్ఞేయ ఏష ఏవ మహాద్యుతిః ॥ ౧,౧౯.౧౭౯ ॥
అనేకధా విభక్తాఙ్గో మహాయోగీ జనార్దనః ।
సర్వలోకేషు లోకేశ ఇజ్యతే బహుధా ప్రభుః ॥ ౧,౧౯.౧౮౦ ॥
ఏవం పరస్పరోత్పన్న ధార్యన్తే చ పరస్పరమ్ ।
ఆధారాధేయభావేన వికారాస్తేఽవికారిణః ॥ ౧,౧౯.౧౮౧ ॥
పృథ్వ్యాదయో వికారాస్తే పరిచ్ఛిన్నాః పరస్పరమ్ ।
పరస్పరధికాశ్చైవ ప్రవిష్టాస్తే పరస్పరమ్ ॥ ౧,౧౯.౧౮౨ ॥
యస్మాత్సృష్టాస్తు తేఽన్యోన్యం తస్మాత్తైర్స్థైర్యముపాగతాః ।
ప్రాగాసన్నవిశేషాస్తు విశేషోఽన్యవిశేషణాత్ ॥ ౧,౧౯.౧౮౩ ॥
పృథివ్యాద్యాస్తు వాద్యన్తాపరిచ్ఛిన్నాస్త్రయస్తు తే ।
గుణోపచయసారేణ పరిచ్ఛేదో విశేషతః ॥ ౧,౧౯.౧౮౪ ॥
శేషాణాం తు పరిచ్ఛేదః సౌక్ష్మ్యాన్నేహ విభావ్యతే ।
భూతేభ్యః పరతస్తేభ్యో వ్యాలోకా సా ధరా స్మృతా ॥ ౧,౧౯.౧౮౫ ॥
భూతాన్యాలోక ఆకాశే పరిచ్ఛిన్నాని సర్వశః ।
పాత్రే మహతి పాత్రాణి యథైవాన్తర్గతాని తు ॥ ౧,౧౯.౧౮౬ ॥

భవన్త్యన్యోన్యహీనాని పరస్పరసమాశ్రయాత్ ।
తథా హ్యాలోక ఆకాశే భేదాస్త్వన్తర్గతా మతాః ॥ ౧,౧౯.౧౮౭ ॥
కృత్స్నాన్యేతాని చత్వారి హ్యన్యోన్యస్యాధికాని తు ।
యావదేతాని భూతాని తావదుత్పత్తిరుచ్యతే ॥ ౧,౧౯.౧౮౮ ॥
తన్తునామివ సంతారో భూతేష్వన్తర్గతో మతః ।
ప్రత్యా ఖ్యాయ తు భూతాని కార్యోత్పర్త్తి్న విద్యతే ॥ ౧,౧౯.౧౮౯ ॥
తస్మాత్పరిమితా భేదాః స్మృతాః కార్యాత్మకాస్తు తే ।
కారణాత్మకాస్తథైక స్యుర్భేదా యే మహదాదయః ॥ ౧,౧౯.౧౯౦ ॥
ఇత్యేష సంనివేశో వై మయా ప్రోక్తో విభాగశః ।
సప్తద్వీపసముద్రాడ్యో యాథాతథ్యన వై ద్విజాః ॥ ౧,౧౯.౧౯౧ ॥
విస్తరాన్మణ్డలాశ్చైవ ప్రసంఖ్యానేన చైవ హి ।
వైశ్వరూప్రధానస్య పరిణామైకదేశికః ॥ ౧,౧౯.౧౯౨ ॥
అధిష్ఠితం భగవతా యస్య సర్వమిదం జగత్ ।
ఏవంభూతగణాః సప్త సన్నివిష్టాః పరస్పరమ్ ॥ ౧,౧౯.౧౯౩ ॥
ఏతావాన్సంనివేశస్తు మయా శక్యః ప్రభాషితుమ్ ।
ఏతావదేవ శ్రోతవ్యం సంనివేశే తు పార్థివే ॥ ౧,౧౯.౧౯౪ ॥
సప్త ప్రకృతయస్త్వేతా ధారయన్తి పరస్పరమ్ ।
తాస్త్వహం పరిమాణేన నం సంఖ్యాతుమిహోత్సహే ॥ ౧,౧౯.౧౯౫ ॥
అసంఖ్యాతాః ప్రకృతయస్తిర్యగూర్ధ్వమధస్తథా ।
తారకాసంనివేశశ్చ యావద్దివ్యానుమణ్డలమ్ ॥ ౧,౧౯.౧౯౬ ॥
పర్యాయ యసన్నివేశస్తు భూమేస్తదను మణ్డలః ।
అత ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి కృథివ్యా వై విచక్షణాః ॥ ౧,౧౯.౧౯౭ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వభాగే ద్వితీయేఽనుషఙ్గపాదే ప్లక్షాదిద్వీపవర్ణనం నామైకోనవింశతితమోఽధ్యాయః

సూత ఉవాచ

అధఃప్రమాణమూర్ద్ధ్వ చ వక్ష్యమాణం నిబోధత ।

పృథివీ వాయురాకాశమాపో జ్యోతిశ్చ పఞ్చమమ్ ॥ ౧,౨౦.౧ ॥

అనన్తా ధాతవో హ్యేతం వ్యాపకాస్తు ప్రకీర్త్తితాః ।

జననీ సర్వభూతానాం సర్వసత్త్వధరా ధరా ॥ ౧,౨౦.౨ ॥

నానాజనపదాకీర్ణా నానాధిష్ఠానపత్తనా ।

నానానదనదీశైలా నైకజాతిసమాకులా ॥ ౧,౨౦.3 ॥

అనన్తా గీయతే దేవీ పృథివీ బహువిస్తరా ।

నదీనదససుద్రస్థాస్తన్థా క్షుద్రాశ్రయస్థితాః ॥ ౧,౨౦.౪ ॥

పర్వతాకాశసంస్థాశ్చ అన్తర్భూమిగాతాశ్చ యాః ।

ఆపోఽనన్తా హి విజ్ఞేయాస్తథాగ్నిః సర్వలోకగః ॥ ౧,౨౦.౫ ॥

అనన్తః పఠ్యతే చైవ వ్యాపకః సర్వసంభవః ।
తథాకాశమనాలేఖ్యం రమ్యం నానాశ్రయం స్మృతమ్ ॥ ౧,౨౦.౬ ॥
అనన్తం పఠ్యతే చైవ వాయుశ్చాకాశసమ్భవః ।
ఆపః పృథివ్యాముదకే పృథివ్యుపరి సంస్థితాః ॥ ౧,౨౦.౭ ॥
ఆకాశశ్చాపరమథ పునర్భూమిః పునర్జలమ్ ।
ఏవం మతమనన్తస్య భౌతికస్య న విద్యతే ॥ ౧,౨౦.౮ ॥
పరస్పరైః సోపచితా భూమిశ్చైవ నిబోధత ।
భూమిర్జలమథా కాశమితి యా యా పరంపరా ॥ ౧,౨౦.౯ ॥
స్థితిరేషా తు విఖ్యాతా సప్తమేఽస్మిన్నసాతలే ।
దశయోజనసాహస్రమేకం భౌమం రసాతలమ్ ॥ ౧,౨౦.౧౦ ॥
సాధుభిః పరిసంఖ్యాతమేకైకేనైవ విస్తరమ్ ।
ప్రథమం తత్వలం నామ సుతలం తు తతః పరమ్ ॥ ౧,౨౦.౧౧ ॥
తతస్తలాతలం విద్యాదతలం బహువిస్తరమ్ ।
తతోఽర్వాక్చ తలం నామ పరతశ్చ రసాతలమ్ ॥ ౧,౨౦.౧౨ ॥
ఏతేషామప్యధోభాగే పాతాలం సప్తమం స్మృతమ్ ।
కృష్ణభౌమశ్చ ప్రథమో భూమిభాగః ప్రకీర్త్తితః ॥ ౧,౨౦.౧౩ ॥
పాణ్డుభూమిర్ద్వితీయస్తు తృతీయో నీలమృత్తికః ।
పీతభౌమశ్చతుర్థస్తు పఞ్చమః శర్కరామయః ॥ ౧,౨౦.౧౪ ॥
షష్ఠః శిలామయో జ్ఞేయః సౌవర్ణః సప్తమః స్మృతః ।
ప్రథమేఽస్మింస్తలే ఖ్యాతమసురేన్ద్రస్య మన్దిరమ్ ॥ ౧,౨౦.౧౫ ॥
నముచేరిన్ద్రశత్రోశ్చ మహానాదస్య చాలయమ్ ।
పురం చ శఙ్కుకర్ణస్య కబన్ధస్య చ మన్దిరమ్ ॥ ౧,౨౦.౧౬ ॥
నిష్కులాదస్య చ పురం ప్రహృష్టజనసంకులమ్ ।
రాక్షసస్య చ భీమస్య శూలదన్తస్య చాలయమ్ ॥ ౧,౨౦.౧౭ ॥

లోహితాక్షకలిఙ్గానాం నగరం శ్వాపదస్య చ ।
ధనఞ్జయస్య చ పురం నాగేన్ద్రస్య మహాత్మనః ॥ ౧,౨౦.౧౮ ॥
కాలియస్య చ నాగస్య నగరం కౌశికస్య చ ।
ఏవం పురసహస్రాణి నాగదానవరక్షసామ్ ॥ ౧,౨౦.౧౯ ॥
తలే జ్ఞేయాని ప్రథమే కృష్ణభౌమే న సంశయః ।
ద్వితీయే సుతలే విప్రా దైత్యేన్ద్రస్య చ రక్షసః ॥ ౧,౨౦.౨౦ ॥
మహాజంభస్య తు తథా నగరం ప్రథమస్య తు ।
ఇయగ్రీవస్య కృష్ణస్య నికుమ్భస్య చ మన్దిరమ్ ॥ ౧,౨౦.౨౧ ॥
శఙ్ఖఖ్యస్య చ దైత్యస్య నగరం గోముఖస్య చ ।
రాక్షసస్య చ నీలస్య మేఘస్య కథనస్య చ ॥ ౧,౨౦.౨౨ ॥
ఆలయం కుకుపాదస్య మహోష్ణీషస్య చాలయమ్ ।
కంబలస్య చ నాగస్య పురమశ్వతరస్య చ ॥ ౧,౨౦.౨౩ ॥
కద్రూపుత్రస్య చ పురం తక్షకస్య మహాత్మనః ।
ఏవం పురసహస్రాణి నాగదానవరక్షసామ్ ॥ ౧,౨౦.౨౪ ॥
ద్వితీయేఽస్మిన్ తలే విప్రాః పాణ్డుభౌమే న సంశయః ।
తృతీయే తు తలే ఖ్యాతం ప్రహ్లాదస్య మహాత్మనః ॥ ౧,౨౦.౨౫ ॥
అనుహ్రాదస్య చ పురం పురమగ్నిముఖస్య చ ।
తారకాశ్యస్య చ పురం పురం త్రిశిరసస్తథా ॥ ౧,౨౦.౨౬ ॥
శిశుమారస్య చ పురం త్రిపురస్య తథా పురమ్ ।
పురఞ్జనస్య దైత్యస్య హృష్టపుష్టజనాకులమ్ ॥ ౧,౨౦.౨౭ ॥
చ్యవనస్య తు విజ్ఞేయం రాక్షసస్య చ మన్దిరమ్ ।
రాక్షసేంద్రస్య చ పురం కుమ్భిలస్య ఖరస్య చ ॥ ౧,౨౦.౨౮ ॥
విరాధస్య చ క్రూరస్య పురముల్కాసుఖస్య చ ।
హేమకస్య చ నాగస్య తథా పాణ్డురకస్య చ ॥ ౧,౨౦.౨౯ ॥

మణినాగస్య చ పురం కపిలస్య చ మన్దిరమ్ ।
నేదకస్యోరగపతేర్విశాలాక్షస్య మన్దిరమ్ ॥ ౧,౨౦.౩౦ ॥
ఏవం పురసహస్రాణి నాగదానవరక్షసామ్ ।
తృతీయేఽస్మింస్తలే విప్రా నీలభౌమే న సంశయః ॥ ౧,౨౦.౩౧ ॥
చతుర్థే దైత్యసింహస్య కాలనేమేర్మహాత్మనః ।
గజకర్ణస్య చ పురం నగరం కుఞ్జరస్య చ ॥ ౧,౨౦.౩౨ ॥
రాక్షసేంద్రస్య చ పురం సుమాలేర్బహువిస్తరమ్ ।
ముఞ్జస్య లోకనాథస్య వృకవక్త్రస్య చాలయమ్ ॥ ౧,౨౦.౩౩ ॥
బహుయోజనవిస్తీర్ణం బహుపక్షిసమాకులమ్ ।
నగలం వైనతేయస్య చతుర్థేఽస్మిన్రసాతలే ॥ ౧,౨౦.౩౪ ॥
పఞ్చమే శర్కరాభౌమే బహుయోజనవిస్తరమ్ ।
విరోజనస్య నగరం దైత్యసింహస్య ధీమతః ॥ ౧,౨౦.౩౫ ॥
వైద్యుతస్యాగ్నిజిహ్వస్య హిరణ్యాక్షస్య చాలయమ్ ।
పురం చ విద్యుజ్జిహ్వస్య రాక్షసేన్ద్రస్య ధీమతః ॥ ౧,౨౦.౩౬ ॥
సహామేఘస్య చ పురం రాక్షసేంద్రస్య మాలినః ।
కిర్మీరస్య చ నాగస్య స్వస్తికస్య జయస్య చ ॥ ౧,౨౦.౩౭ ॥
ఏవం పురసహస్రాణి నాగదానవరక్షసామ్ ।
పఞ్చమేఽస్మింస్తలే జ్ఞేయం శర్కరానిచయే సదా ॥ ౧,౨౦.౩౮ ॥
షష్ఠే తలే దైత్యపతేః కేసరే నగరోత్తమమ్ ।
సుపర్వణః పులోమ్నశ్చ నగరం మహిషస్య చ ॥ ౧,౨౦.౩౯ ॥
రాక్షసేంద్రస్య చ పురం సురోషస్య మహాత్మనః ।
తత్రాస్తే సురమాపుత్రః శతశీర్షో ముదా యుతః ॥ ౧,౨౦.౪౦ ॥
మహేన్ద్రస్య సఖా శ్రీమాన్వాసుకినామ నాగరాట్ ।
ఏవం పురసహస్రాణి నాగదానవరక్షసామ్ ॥ ౧,౨౦.౪౧ ॥

షష్ఠే తలేఽస్మిన్విఖ్యాతే శిలాభౌమే రసాతలే ।
సప్తమే తు తలే జ్ఞేయం పాతాలే సర్వపశ్చిమే ॥ ౧,౨౦.౪౨ ॥
పురం బలేః ప్రముదితం నరనా రీగణాకులమ్ ।
అసురాశీవిషైః పూర్ణం సుఖితైర్దేవశత్రుభిః ॥ ౧,౨౦.౪౩ ॥
ముచుకున్దస్య దైత్యస్య తత్రైవ నగరం మహత్ ।
అనేకైర్దితిపుత్రాణాం సముదీర్ణైర్మహాపురైః ॥ ౧,౨౦.౪౪ ॥
తథైవ నాగనగరైర్ద్యుతిమద్భిః సహస్రశః ।
దైత్యానాం దానవానాం చ సముదీర్ణైర్మహాపురైః ॥ ౧,౨౦.౪౫ ॥
ఉదీర్ణై రాక్షసావాసైరనేకైశ్చ సమాకులమ్ ।
పాతాలాన్తే చ విప్రేన్ద్రా విస్తీణ బహుయోజనే ॥ ౧,౨౦.౪౬ ॥
ఆస్తే రక్తారవిన్దాక్షో మహాత్మా హ్యజరామరః ।
ధౌతశఙ్ఖోదరవపుర్నీల వాసా మహాబలః ॥ ౧,౨౦.౪౭ ॥
విశాలభోగో ద్యుతిమాంశ్చిత్రమాల్యధరో బలీ ।
రుక్మశృఙ్గావదాతేన దీప్తాస్యేన విరాజతా ॥ ౧,౨౦.౪౮ ॥
ప్రభుర్ముఖ సహస్రేణ శోభతే చైకకుణ్డలీ ।
స జిహ్వామాలయా దీప్తో లోలజ్వాలానలార్చిషా ॥ ౧,౨౦.౪౯ ॥
జ్వాలామాలాపరిక్షిప్తః కైలాస ఇవ లక్ష్య తే ।
స తు నేత్రసహస్రేణ ద్విగుణేన విరాజతా ॥ ౧,౨౦.౫౦ ॥
బాలసూర్యాభితామ్రేణ శరీరస్నిగ్ధపాణ్డునా ।
తస్య కున్దేన్దువర్ణస్య నేత్రమాలా విరాజతే ॥ ౧,౨౦.౫౧ ॥
తరుణాదిత్యమాలేవ శ్వేతపర్వతమూర్ద్ధని ।
వికరాలోచ్ఛ్రితతనుర్లక్ష్యతే శయనాసనే ॥ ౧,౨౦.౫౨ ॥
విస్తీర్ణ ఇవ మేదిన్యాం సహస్రశిఖరో గిరిః ।
మహానాగైర్మహాభోగైర్మహావిజ్ఞైర్మహాత్మభిః ॥ ౧,౨౦.౫౩ ॥

ఉపాస్యతే మహాతేజా మహానాగపతిః స్వయమ్ ।
స రాజా సర్వనాగానాం శేషోఽనన్తో మహాద్యుతిః ॥ ౧,౨౦.౫౪ ॥
సా వైష్ణవీ వ్యవహృతిర్మర్యాదా యా వ్యవస్థితా ।
సప్తైవమేతే కథితా వ్యవహార్యా రసాతలాః ॥ ౧,౨౦.౫౫ ॥
దేవాసురమ హానాగరాక్షసాధ్యుషితాః సదా ।
అతః పరమనాలోకమగమ్యం సిద్ధసాధుభిః ॥ ౧,౨౦.౫౬ ॥
దేవానామప్యవిదితం వ్యవహారవివక్షయా ।
పృథ్వ్యంబువ జ్నివాయూనాం నభసశ్చ ద్విజోత్తమాః ॥ ౧,౨౦.౫౭ ॥
మహత్త్వమృషిభిశ్చైవం వర్ణ్యతే నాత్ర సంశయః ।
అత ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి సూర్యాచన్ద్రమసోర్గతిమ్ ॥ ౧,౨౦.౫౮ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వభాగే

ద్వితీయేఽనుషఙ్గపాదేఽధోలోకవర్ణనం నామ వింశతితమోఽధ్యాయః

సూత ఉవాచ
సూర్యా చన్ద్రమసావేతౌ భ్రమతో యావదేవ తు ।
ప్రకాశైస్తు ప్రభాభిస్తౌ మణ్డలాభ్యాం సముచ్ఛ్రితౌ ॥ ౧,౨౧.౧ ॥
సప్తానాం తు సముద్రాణాం ద్వీపానాం సతు విస్తరః ।
విస్తరార్ద్ధే పృథివ్యాస్తు భవేదన్యత్ర బాహ్యతః ॥ ౧,౨౧.౨ ॥

పర్యాసపరిమాణం తు చన్ద్రాదిత్యౌ ప్రకాశతః ।
పర్యాస్తాత్పారిమాణ్యేన భూమేస్తుల్యం దివం స్మృతమ్ ॥ ౧,౨౧.౩ ॥
అవతి త్రీనిమాంల్లోకాన్ యస్మాత్సూర్యః పరిభ్రమన్ ।
అవిధాతుః ప్రకాశాఖ్యో హ్యవనాత్స రవిః స్మృతః ॥ ౧,౨౧.౪ ॥
అతః పరం ప్రవక్ష్యామి ప్రమాణం చన్ద్రసూర్యయోః ।
మహిత్త్వాన్మహీశబ్దో ఽహ్యస్మిన్వర్షే నిపాద్యతే ॥ ౧,౨౧.౫ ॥
అస్య భారతవర్షస్య విష్కంభాత్తుల్యవిస్తృతమ్ ।
మణ్డలం భాస్కరస్యాథ యోజనాని నిబోధత ॥ ౧,౨౧.౬ ॥
నవయోజనసాహస్రో విస్తారో భాస్కరస్య తు ।
విస్తారాత్త్రిగుణశ్చాస్య పరిణాహస్తు మణ్డలే ॥ ౧,౨౧.౭ ॥
విష్కంభమణ్డలాచ్చైవ భాస్కరాద్ద్విగుణః శశీ ।
అథ పృథివ్యా వక్ష్యామి ప్రమాణం యోజనైః సహ ॥ ౧,౨౧.౮ ॥
సప్తద్వీపసముద్రాయా విస్తారో మణ్డలం చ యత్ ।
ఇత్యేతదిహ సంఖ్యాతం పురాణే పరిమాణతః ॥ ౧,౨౧.౯ ॥
తద్వక్ష్యామి సమాఖ్యాయ సాంప్రతైరభిమానిభిః ।
అభిమానినోవ్యతీతా యే తుల్యాస్తే సాంప్రతైస్త్విహ ॥ ౧,౨౧.౧౦ ॥
దేవా యే వై వ్యతీతాస్తు రూపైర్నామభిరేవ చ ।
తస్మాత్తు సాంప్రతైర్దేవైర్వక్ష్యామి వసుధాతలమ్ ॥ ౧,౨౧.౧౧ ॥
దివాస్తు సన్నివేశం వై సాంప్రతైరేవ కృత్స్నశః ।
శతార్ద్ధకోటివిస్తారా పృథివీ కృత్స్నశః స్మృతా ॥ ౧,౨౧.౧౨ ॥
తస్యా ఊర్ద్ధ్వప్రమాణేన మేరోర్యావత్తు సంస్థితిః ।
పృథివ్యా హ్యర్ద్ధవిస్తారో యోజనాగ్రాత్ప్రకీర్త్తితః ॥ ౧,౨౧.౧౩ ॥
మేరోర్మధ్యాత్ప్రతిదిశం కోటిరేకా తు సా స్మృతా ।
తథా శాతసహస్రాణామేకోన నవతిః పునః ॥ ౧,౨౧.౧౪ ॥

పఞ్చాశత్తు సహస్రాణి పృథివ్యర్ధ్వస్య మణ్డలమ్ ।
గణితం యోజనాగ్రాత్తు కోట్యస్త్వేకాదశ స్మృతాః ॥ ౧,౨౧.౧౫ ॥
తథా శతసహస్రాణి సప్తత్రింశాధికాని తు ।
ఇత్యేతదిహ సంశ్యాతం పృథివ్యన్తస్య మణ్డలమ్ ॥ ౧,౨౧.౧౬ ॥
తారకాసంనివేశాస్య దివి యావ చ్చ మణ్డలమ్ ।
పర్యాససన్నివేశశ్చ భూమేర్యావత్తు మణ్డలమ్ ॥ ౧,౨౧.౧౭ ॥
పర్యాసపరిమాణేన భూమేస్తుల్యం దివః స్మృతమ్ ।
సప్తానామపి ద్వీపానామేత త్స్థానం ప్రకీర్తితమ్ ॥ ౧,౨౧.౧౮ ॥
పర్యాయపరిమాణేన మణ్డలానుగతేన చ ।
ఉపర్యుపరి లోకానాం ఛత్రవత్పరిమణ్డలమ్ ॥ ౧,౨౧.౧౯ ॥
సంస్థితిర్విహితా సర్వా యేషు తిష్ఠన్తి జన్తవః ।
ఏతదణ్డకపాలస్య ప్రమాణం పరికీర్తి తమ్ ॥ ౧,౨౧.౨౦ ॥
అణ్డస్యాన్తస్త్విమే లోకాః సప్తద్వీపా చ మేదినీ ।
భూర్లోకశ్చ భువర్లో కస్తృతీయస్స్వరితి స్స్వతః ॥ ౧,౨౧.౨౧ ॥
మహర్లో కో జనశ్చైవ తపః సత్యం చ సప్తమమ్ ।
ఏతే సప్త కృతా లోకాశ్ఛత్రాకారా వ్యవస్థితాః ॥ ౧,౨౧.౨౨ ॥
స్వకైరావరణైః సూక్ష్మైర్ధార్యమాణాః పృథక్పృథక్ ।
దశభాగాధికాభిశ్చ తాభిః ప్రకృతిభిర్బహిః ॥ ౧,౨౧.౨౩ ॥
పూర్యమాణా విశేషైశ్చ సముత్పన్నైః పరస్పరాత్ ।
అస్యాణ్డస్య సమన్తాచ్చ సన్నివిష్టో ఘనోదధిః ॥ ౧,౨౧.౨౪ ॥
పృథివ్యా మణ్డలం కృత్స్నం ఘనతోయేన ధార్యతే ।
ఘనోదధిః పరేణాథ ధార్యతే ఘనతేజసా ॥ ౧,౨౧.౨౫ ॥
బాహ్యతో ఘనతేజస్చ తిర్యగూర్ధ్వం తు మణ్డలమ్ ।
సంమతాద్ఘనవాతేన ధార్యమాణం ప్రతిష్ఠితమ్ ॥ ౧,౨౧.౨౬ ॥

ఘనవాతం తథాకాశమాకాశం చ మహాత్మనా ।
భూతాదినా వృతం సర్వం భూతాదిర్మహతా వృతః ॥ ౧,౨౧.౨౭ ॥
వృతో మహాననన్తేన ప్రధానేనావ్య యాత్మనా ।
పురాణి లోకపాలానాం ప్రవక్ష్యామి యథాక్రమమ్ ॥ ౧,౨౧.౨౮ ॥
జ్యోతిర్గుణప్రచారస్య ప్రమాణపరిసిద్ధయే ।
మేరోః ప్రాచ్యాం దిశి తథా మానసస్యైవ మూర్ద్ధని ॥ ౧,౨౧.౨౯ ॥
వస్వౌకసారా మాహేన్ద్రీ పురీ హేమపరిష్కృతా ।
దక్షిణేన పునర్మేరోర్మానసస్యైవ మూర్ద్ధని ॥ ౧,౨౧.30 ॥
వైవస్వతో నివ సతి యమః సంయమనే పురే ।
ప్రతీచ్యాం తు పునర్మేరోర్మానసస్యైవ మూర్ద్ధని ॥ ౧,౨౧.3౧ ॥
సుఖా నామ పురీ రమ్యా వరుణస్యాపి ధీమతః ।
వరుణో యాదసాం నాథస్సుఖాఖ్యే వసతే పురే ॥ ౧,౨౧.3౨ ॥
దిశ్యుత్తరస్యాం మేరోస్తు మానసస్యైవ మూర్ద్ధని ।
తుల్యా మహేన్ద్రపుర్యాస్తు సోమస్యాపి విభావరీ ॥ ౧,౨౧.33 ॥
మానసోత్తరపృష్ఠే తు లోకపాలాశ్చతుర్దిశమ్ ।
స్థితా ధర్మవ్యవస్థార్థ లోకమంరక్షణాయ చ ॥ ౧,౨౧.3౪ ॥
లోకపాలోపరిష్టాత్తు సర్వతో దక్షిణాయనే ।
కాష్ఠాగతస్య సూర్యస్య గతియా తాం నిబోధత ॥ ౧,౨౧.3౫ ॥
దక్షిణోఽపక్రమే సూర్యః క్షిప్తేషురివ సర్పతి ।
జ్యోతిషాం చక్రమాదాయ సతతం పరిగచ్ఛతి ॥ ౧,౨౧.3౬ ॥
మధ్యగశ్చామరావత్యాం యదా భవతి భాస్కరః ।
వైవస్వతే సంయమతే ఉదయస్తత్ర దృశ్యతే ॥ ౧,౨౧.3౭ ॥
సుఖాయామర్ద్ధరాత్రం స్యాద్విభాయామస్తమేతి చ ।
వైవస్వతే సంయమనే మధ్యగః స్యాద్రవిర్యదా ।

సుఖాయామథ వారుణ్యాముత్తిష్ఠన్స తు దృశ్యతే ॥ ౧,౨౧.౩౮ ॥
విభాయా మర్ద్ధరాత్రం స్యాన్మాహేన్ద్ర్యామస్తమేతి చ ।
యదా దక్షిణపుర్వేషామపరాహ్ణో విధీయతే ॥ ౧,౨౧.౩౯ ॥
దక్షిణాపరదేశ్యానాం పూర్వష్ణః పరికీర్త్తితః ।
తేషామపరరాత్రశ్చ యే జనా ఉత్తరాః పరే ॥ ౧,౨౧.౪౦ ॥
దేశా ఉత్తరపూర్వా యే పూవరాత్రస్తు తాన్ప్రతి ।
ఏవమేవోత్తరేష్వర్కే భువనేషు విరాజతే ॥ ౧,౨౧.౪౧ ॥
సుఖాయాసథ వారుణ్యాం మధ్యాహ్నే చార్యమా యదా ।
విభాయాం సోమపుర్యాం వా ఉత్తిష్ఠతి విభావసుః ॥ ౧,౨౧.౪౨ ॥
రాత్ర్యర్ద్ధం చామరావత్యామస్తమేతి యమస్య చ ।
సోమపుర్యా విభాయాం తు మధ్యాహ్నే స్యాద్దివాకరః ॥ ౧,౨౧.౪౩ ॥
మహేన్ద్రస్యామరావత్యాం సూర్య ఉత్తిష్ఠతే తదా ।
అర్ద్ధరాత్రం సంయమనే వారుణ్యామస్తమేతి చ ॥ ౧,౨౧.౪౪ ॥
స శీఘ్రమేవ పర్యేతి భాస్కరోఽలాతచక్రవత్ ।
భ్రమన్వై భ్రమమార్ణాని ఋక్షాణి చరతే రవిః ॥ ౧,౨౧.౪౫ ॥
ఏవం చతుర్షు పార్శ్వేషు దక్షిణాం తేన సర్పతి ।
ఉదయాస్తమనే చాసావృత్తి ష్ఠతి పునః పునః ॥ ౧,౨౧.౪౬ ॥
పూవాహ్ణే చాపరాహ్ణే చ ద్వౌ ద్వౌ దేవాలయౌ తు సః ।
తపత్యర్కశ్చ మధ్యాహ్నే తైరేవ చ స్వరశ్మిభిః ॥ ౧,౨౧.౪౭ ॥
ఉదితో వర్ద్ధమానాభిరామధ్యాహ్నం తపన్రవిః ।
అతః పరం హ్రసంతీభిర్గోభిరస్తం నిగచ్ఛతి ॥ ౧,౨౧.౪౮ ॥
ఉదయాస్తమయాభ్యాం చ స్మృతే పూర్వాపరే దిశౌ ।
యావత్పురస్తాత్తపతి తాపత్పృష్ఠేఽథ పార్శ్వయోః ॥ ౧,౨౧.౪౯ ॥
యత్రోద్యన్దృశ్యతే సూర్యస్తేషాం స ఉదయః సమృతః ।

ప్రణాశం గచ్ఛతే యత్ర తేషామస్తః స ఉచ్యతే ॥ ౧,౨౧.౫౦ ॥
సర్వేషాముత్తరే మేరులోఞ్కాలోకశ్చ దక్షిణే ।
విదూరభావాదర్కస్య భూమిలేఖావృతస్య చ ॥ ౧,౨౧.౫౧ ॥
లీయన్తే రశ్మయో యస్మాత్తేన రాత్రౌ న దృశ్యతే ।
గ్రహనక్షత్రసోమానాం దర్శనం భాస్కరస్య చ ॥ ౧,౨౧.౫౨ ॥
ఉర్ధ్వయస్య ప్రమాణేన జ్ఞేయమస్తమథోదయమ్ ।
శుక్లచ్ఛాయోఽగ్నిరా పశ్చ కృష్ణచ్ఛాయా చ మేదినీ ॥ ౧,౨౧.౫౩ ॥
విదూరభావాదర్కస్య హ్యుద్యతేఽపి విరశిమతా ।
రక్తభావో విరశ్మిత్వాద్రక్తత్వాచ్ఛాప్యనుష్ణతా ॥ ౧,౨౧.౫౪ ॥
లేఖాయామాస్థితః సూర్యో యత్ర యత్ర చ దృశ్యతే ।
ఊర్ధ్వ శాతసహస్ర తు యోజనానాం స దృశ్యతే ॥ ౧,౨౧.౫౫ ॥
ప్రభా హి సౌరీ పాదేన హ్యస్తం గచ్ఛతి భాస్కరే ।
అగ్నిమావిశతే రాద్రౌ తస్మాద్దూరాత్ప్రకాశతే ॥ ౧,౨౧.౫౬ ॥
ఉదితే హి పునః సూర్యే హ్యౌష్ణ్యమాగ్నేయమావిశేత్ ।
సంయుక్తో వహ్నినా సూర్యస్తపతే తు తతో దివా ॥ ౧,౨౧.౫౭ ॥
ప్రాకాశ్యం చ తథౌష్ణ్యం చ సౌరాగ్నేయే చ తేజసీ ।
పరస్పరానుప్రవేశాద్దీప్యేతే తు దివానిశమ్ ॥ ౧,౨౧.౫౮ ॥
ఉత్తరే చైవ భూమ్యర్ద్ధే తథా తస్మింశ్చ దక్షిణే ।
ఉత్తిష్ఠతి తథా సూర్యే రాత్రిరావిశతత్యపః ॥ ౧,౨౧.౫౯ ॥
తస్మాచ్ఛీతా భక్త్యాంపో దివారాత్రిప్రవేశనాత్ ।
అస్తం యాతి పునః సూర్యే దినమావిశతే త్వపః ॥ ౧,౨౧.౬౦ ॥
తస్మాదుష్ణా భవత్యాపో నక్తమహ్నః ప్రవేశనాత్ ।
ఏతేన క్రమయోగేన భూమ్యర్ద్ధే దక్షిణోత్తరే ॥ ౧,౨౧.౬౧ ॥
ఉదయాస్తమనేర్ఽకస్య అహోరాత్రం విశత్యపః ।

దేనం సూర్యప్రకాశాఖ్యం తామసీ రాత్రిరూచ్యతే ॥ ౧,౨౧.౬౨ ॥
తస్మాద్వ్యవస్థితా రాత్రిః సూర్యాపేక్షమహః స్మృతమ్ ।
ఏవం పుష్కరమధ్యేన యదా సర్పతి భాస్కరః ॥ ౧,౨౧.౬౩ ॥
అంశాంశకం తు మేదిన్యాం ముహూర్తేనైవ గచ్ఛతి ।
యోజనాగ్రాన్ముహూర్తస్య ఇహ సంఖ్యాం నిబోధత ॥ ౧,౨౧.౬౪ ॥
పూర్ణే శతసహస్రాణామేకత్రింశాధికం స్మృతమ్ ।
పఞ్చాశత్తు తథాన్యాని సహస్రాణ్యధికాని చ ॥ ౧,౨౧.౬౫ ॥
మౌహూర్తికీ గతిర్హ్యేషా సూర్యస్య తు విధీయతే ।
ఏతేన గతియోగేన యదా కాష్ఠాం తు దక్షిణామ్ ॥ ౧,౨౧.౬౬ ॥
పర్యాగచ్ఛేత్పతఙ్గోఽసౌ మధ్యే కాష్ఠాన్తమేవ హి ।
మధ్యేన పుష్కరస్యాథ భ్రమతే దక్షిణాయనే ॥ ౧,౨౧.౬౭ ॥
మానసోత్తరశైలే తు అన్తరే విషువం చ తత్ ।
సర్పతే దక్షిణాయాం తు కాష్ఠాయాం వై నిబోధత ॥ ౧,౨౧.౬౮ ॥
నవకోట్యః ప్రసంఖ్యాతా యోజనైః పరిమణ్డలమ్ ।
తథా శతసహస్రాణి చత్వారింశచ్చ పఞ్చ చ ॥ ౧,౨౧.౬౯ ॥
అహోరాత్రాత్పతఙ్గస్య గతిరేషా విధీయతే ।
దక్షిణాద్వినివృత్తోఽసౌ విషువస్థో యదా రవిః ॥ ౧,౨౧.౭౦ ॥
క్షీరోదస్య సముద్రస్యోత్తరతశ్చాద్రితశ్చరన్ ।
మణ్డలం విషువత్తస్య యోజనైస్తన్నిబోధత ॥ ౧,౨౧.౭౧ ॥
తిస్రః కోట్యస్తు సంఖ్యాతా విషువస్యాపి మణ్డలమ్ ।
తథా శతసహస్రాణామశీత్యేకాధికా పునః ॥ ౧,౨౧.౭౨ ॥
శ్రవణే చోత్తరషాఢే చిత్రభానుర్యదా భవేత్ ।
శాకద్వీపస్య షష్ఠస్య ఉత్తరాతో దిశశ్చరన్ ॥ ౧,౨౧.౭౩ ॥
ఉతరాయాః ప్రమాణం చ కాష్ఠాయా మణ్డలస్య చ ।

యోజనాగ్రాత్ప్రసంఖ్యాతా కోటిరేకా తు స ద్విజాః ॥ ౧,౨౧.౭౪ ॥
అశీతిర్నియుతానీహ యోజనానాం తథైవ చ ।
అష్టపఞ్చాశతం చవ యోజనాన్యధికాని తు ॥ ౧,౨౧.౭౫ ॥
నాగవీథ్యుత్తరావీథీ హ్యజ వీథీ చ దక్షిణా ।
మూలం చైవ తథాషాఢే త్వజవీథ్యుదయాస్త్రయః ॥ ౧,౨౧.౭౬ ॥
అశ్వినీ కృత్తికా యామ్యం నాగవీథ్యుదయాస్త్రయః ।
కాష్ఠయోరన్తరం యచ్చ తద్వక్ష్యేయజనైః పునః ॥ ౧,౨౧.౭౭ ॥
ఏతచ్ఛతసహస్రాణామష్టాభిశ్చోత్తరం శతమ్ ।
త్రయః శతాధికాశ్చాన్యే త్రయస్త్రింశచ్చ యోజనైః ॥ ౧,౨౧.౭౮ ॥
కాష్ఠయోరన్తరం హ్యేతద్యోజనాగ్రాత్ప్రకీర్తితమ్ ।
కాష్ఠయోర్లేఖయోశ్చైవ హ్యన్తరం దక్షిణోత్తరే ॥ ౧,౨౧.౭౯ ॥
తేన్వవక్ష్యే ప్రసంఖ్యాయ చోజనైస్తన్నిబోధత ।
ఏకైకమన్తరం తస్య వియుతాన్యేకసప్తతిః ॥ ౧,౨౧.౮౦ ॥
సహస్రాణ్యతిరిక్తాశ్చ తతోఽన్యా పఞ్చసప్తతిః ।
లేఖయోః కాష్ఠయోశ్చైవ బాహ్యాభ్యన్తరయోః స్మృతమ్ ॥ ౧,౨౧.౮౧ ॥
అభ్యన్తరం తు పర్యేతి మణ్డలాన్యుత్తరాయణే ।
బాహ్యతో దక్షిణే చైవ సతతం తు యథాక్రమమ్ ॥ ౧,౨౧.౮౨ ॥
మణ్డలానాం శతం పూర్ణం త్ర్యశీత్యధికముత్తరమ్ ।
చరతే దక్షిణే చాపి తావదేవ విభావసుః ॥ ౧,౨౧.౮౩ ॥
ప్రమాణం మణ్డలస్యాథ యోజనాగ్రం నిబోధత ।
యోజనానాం సహస్రాణి సప్తాదశ సమాసతః ॥ ౧,౨౧.౮౪ ॥
శతే ద్వే పునరప్యన్యే యోజనామాం ప్రకీర్తితే ।
ఏకవింశతిభిశ్చైవ యోజనైరధికైర్హి తే ॥ ౧,౨౧.౮౫ ॥
ఏతత్ప్రమాణమాఖ్యాతం యోజనైర్మణ్డలస్య చ ।

విష్కంభో మణ్డలస్యాథ తిర్యక్స తు విధీయతే ॥ ౧,౨౧.౭౬ ॥
ప్రత్యహం చరతే తాని సూర్యా వై మణ్డలక్రమాత్ ।
కులాలచక్రపర్యన్తో యథా శీఘ్రం నివర్త్తతే ॥ ౧,౨౧.౭౭ ॥
దక్షిణప్రక్రమే సూర్యస్తథా శీఘ్రం ప్రవర్త్తతే ।
తస్మాత్ప్రకృష్టాం భూమిం తు కాలేనాల్పేన గచ్ఛతి ॥ ౧,౨౧.౭౮ ॥
సూర్యో ద్వాదశభిః శైఘ్ర్యాన్ముహూర్తైర్దక్షిణాయనే ।
త్రయోదశార్ద్ధమృక్షాణామహ్నా తు చరతే రవిః ॥ ౧,౨౧.౭౯ ॥
ముహూర్తైస్తావదృక్షాణి నక్తమష్టాదశైశ్చరన్ ।
కులాలచక్రమధ్యే తు యథా మన్దం ప్రసర్పతి ॥ ౧,౨౧.౮౦ ॥
తథోదగయనే సూర్యః సర్పతే మన్దవిక్రమః ।
తస్మా ద్దీర్ఘేన కాలేన భూమిం స్వల్పాని గచ్ఛతి ॥ ౧,౨౧.౮౧ ॥
అష్టాదశ ముహూర్త తు ఉత్తరాయణపశ్చిమమ్ ।
అహో భవతి తచ్చాపి చరతే మన్దవిక్రమః ॥ ౧,౨౧.౮౨ ॥
త్రయోదశార్ద్ధం మాద్యేన త్వృక్షాణాం చరతే రవిః ।
ముహూర్తైస్తావదృక్షాణి నక్తం ద్వాదశభిశ్చరన్ ॥ ౧,౨౧.౮౩ ॥
తతో మన్దతరం నాభ్యాం చక్రం భ్రమతి వై యథా ।
మృత్పిణ్డ ఇవ మధ్యస్థో ధ్రువో భ్రమతి వై తథా ॥ ౧,౨౧.౮౪ ॥
త్రింశన్ముహూర్తానేవాహురహోరాత్రం ధ్రువో భ్రమన్ ।
ఉభయోః కాష్ఠయోర్మధ్యే భ్రమతే మణ్డలాని తు ॥ ౧,౨౧.౮౫ ॥
కులాలచక్రనాభిశ్చ యథా తత్రైవ వర్త్తతే ।
ధ్రువస్తథా హి విజ్ఞేయస్తత్రైవ పరీవర్త్తతే ॥ ౧,౨౧.౮౬ ॥
ఉభయోః కాష్ఠయోర్మధ్యే భ్రమతే మణ్డలాని సః ।
దివానక్తం చ సూర్యస్య మన్దా శీఘ్రా చ వై గాతిః ॥ ౧,౨౧.౮౭ ॥
ఉత్తరప్రక్రమే చాపి దివా మన్దా గతిస్తథా ।

తథైవ చ పునర్నక్తం శీఘ్రా సూర్యస్య వై గాతిః ॥ ౧,౨౧.౯౮ ॥

దక్షిణప్రక్రమేణైవ దివా శీఘ్రం విధీయతే ।

గతిః సూర్యస్య నక్తం చ మన్దా చైవ గతిస్తథా ॥ ౧,౨౧.౯౯ ॥

ఏవం గతివిశేషేణ విభజన్ రాత్ర్యహాని తు ।

తజాపి సంచరన్మార్గం సమేన విషమేణ చ ॥ ౧,౨౧.౧౦౦ ॥

లోకాలోకస్థితా హ్యేతే లోకపాలాశ్చతుర్దిశమ్ ।

అగస్త్యశ్చరతే తేషాముపరిష్టాజ్జవేన తు ॥ ౧,౨౧.౧౦౧ ॥

భుఞ్జన్నసాపహోరాత్రమేవం గతివిశేషణమ్ ।

దక్షిణే నాగవీథ్యాస్తు లోకాలోకస్య చోత్తరే ॥ ౧,౨౧.౧౦౨ ॥

లోకసన్తానకో హ్యేష వైశ్వానరపథాద్వహిః ।

పృష్ఠే యావత్ప్రభా సౌరీ పురస్తాత్సంప్రకాశతే ॥ ౧,౨౧.౧౦౩ ॥

పార్శ్వతః పృష్ఠతశ్చైవ లోకాలోకస్య వర్త్తతే ।

యోజనానాం సహస్రాణి దశకం తుచ్ఛ్రితో గిరిః ॥ ౧,౨౧.౧౦౪ ॥

ప్రకాశశ్చాప్రకాశశ్చ సర్వతః పరిమణ్డలః ।

నక్షత్రచన్ద్రసూర్యశ్చ గ్రహైస్తారాగణైః సహ ॥ ౧,౨౧.౧౦౫ ॥

అభ్యన్తరం ప్రకాశన్తే లోకాలోకస్య వై గిరేః ।

ఏతావానేవ లోకస్తు నిరాలోకస్తతః పరమ్ ॥ ౧,౨౧.౧౦౬ ॥

లోకేనాలోకవానేష నిరాలోకస్త్వలోకతః ।

లోకాలోకం తు సంధత్తే యస్మాత్సూర్యపరిగ్రహమ్ ॥ ౧,౨౧.౧౦౭ ॥

తస్మాత్సన్ధ్యేతి తామాహురుషావ్యుష్ట్యోర్యదన్తరమ్ ।

ఉషా రాత్రిః స్మృతా విప్రైర్వ్యుష్టిశ్చాపి త్వహః స్మృతమ్ ॥ ౧,౨౧.౧౦౮ ॥

సూర్యాగ్నిగ్రసమానానాం సంధ్యాకాలే హి రక్షసామ్ ।

ప్రజాపతినియోగేన శాపస్త్వేషాం దురాత్మనామ్ ॥ ౧,౨౧.౧౦౯ ॥

అక్షయత్వం తు దేహస్య ప్రాపితామ్రణం తథా ।

తిస్రః కోట్యస్తు విఖ్యాతా మన్దేహా నామ రాక్షసాః ॥ ౧,౨౧.౧౧౦ ॥

ప్రార్థయన్తి సహస్రాంశుభుదయన్తం దినేదినే ।

తాపయన్తం దురాత్మానః సూర్యమిచ్ఛన్తి ఖాదితుమ్ ॥ ౧,౨౧.౧౧౧ ॥

అథ సూర్యస్య తేషాం చ యుద్ధమాసీత్సుదారుణమ్ ।

తతో బ్రహ్మా చ దేవాశ్చ బ్రాహ్మమాశ్చైవ సత్తమాః ॥ ౧,౨౧.౧౧౨ ॥

సంధ్యాం తు సముపాసీనాః ప్రక్షిపన్తి జలం సదా ।

ఓఙ్కారబ్రహ్మసంయుక్తం గాయత్ర్యా చాభిమన్త్రితమ్ ॥ ౧,౨౧.౧౧౩ ॥

స్వూర్జజ్యోతిశ్చ చణ్డాంశుస్తథా దీప్యతి భాస్కరః ।

తతః పునర్మహాతేజా మహాబలపరాక్రమః ॥ ౧,౨౧.౧౧౪ ॥

యోజనానాం సహస్రాణి ఊర్ద్ధ్వముత్తిష్ఠతే శతమ్ ।

ప్రయాతి భగవానాశు బ్రాహ్మణైరభిరక్షితః ।

వాలఖిల్యైశ్చ మునిభిర్ధృతార్చిః సమరీచిభిః ॥ ౧,౨౧.౧౧౫ ॥

కాష్ఠా నిమేషా దశ పఞ్చ చైవ త్రింశచ్చ కాష్ఠా గణయేత్కలాం తు ।

త్రింశత్కలాశ్చాపి భవేన్ముహూర్త్తస్తైస్త్రింశతా రాత్ర్యహనీ సమేతే ॥ ౧,౨౧.౧౧౬ ॥

హ్రాసవృద్ధీ త్వహర్భాగైర్దివసానాం యథాక్రమాత్ ॥ ౧,౨౧.౧౧౭ ॥

సంధ్యా ముహూర్త్తమాత్రా తు హ్రాసవృద్ధిస్తు సా స్మృతా ।

లేఖాప్రభృత్యథాదిత్యే త్రిముహూర్త్తగతే తు వై ॥ ౧,౨౧.౧౧౮ ॥

ప్రాతస్తతః స్మృతః కాలో భాగశ్చాహ్నః స పఞ్చమః ।

తస్మాత్ప్రాతస్తనాత్కాలాత్త్రిముహూర్త్తస్తు సంగవః ॥ ౧,౨౧.౧౧౯ ॥

మధ్యాహ్నస్త్రిముహూర్త్తస్తు తస్మాత్కాలశ్చ సంగవాత్ ।

తస్మాన్మధ్యన్దినాత్కాలాదపరాహ్ణ ఇతి స్మృతః ॥ ౧,౨౧.౧౨౦ ॥

త్రయ ఏవ ముహూర్త్తాస్తు కాలాగః స్మృతో బుధైః ।

అపరాహ్ణే వ్యతీతే తు కాలః సాయాహ్న ఉచ్యతే ॥ ౧,౨౧.౧౨౧ ॥

దశపఞ్చ ముహూర్త్తాహ్నో ముహూర్త్తాస్త్రయ ఏవ చ ।

దశపఞ్చముహూర్త్తే వై హ్యహర్వైషువతం స్మృతమ్ ॥ ౧,౨౧.౧౨౨ ॥
వర్ద్ధన్తే చ హ్రసంతే చ హ్యయనే దక్షిణోత్తరే ।
అహస్తు గ్రసతే రాత్రిం రాత్రిశ్చ గ్రసతే త్వహః ॥ ౧,౨౧.౧౨౩ ॥
శరద్వసంతయోర్మధ్యం విషువత్పరిభావ్యతే ।
అహోరాత్రే కలాశ్చైవ సమం సోమః సమశ్నుతే ॥ ౧,౨౧.౧౨౪ ॥
తథా పఞ్చదశాహాని పక్ష ఇత్యభిధీయతే ।
ద్వౌచ పక్షౌభవేన్మాసో ద్వౌమాసావర్కజావృతుః ॥ ౧,౨౧.౧౨౫ ॥
ఋతుత్రితయమయనే ద్వే హి వర్షం తు సౌరకమ్ ।
నిమేషా విద్యుతశ్చైవ కాష్ఠాస్తా దశ పఞ్చ చ ॥ ౧,౨౧.౧౨౬ ॥
కలాస్తాస్త్రిశతః కాష్ఠా మాత్రా శీతిద్వయాత్మికా ।
సప్తైకా ద్వ్యధికా త్రిశన్మాత్రా షట్త్రింశదుత్తరా ॥ ౧,౨౧.౧౨౭ ॥
ద్విషాష్టినా త్రయోవింశన్మాత్రాయాశ్చ కలా భవేత్ ।
చత్వారి శతసహస్రాణి శతాన్యష్టౌ చ విద్యుతః ॥ ౧,౨౧.౧౨౮ ॥
సప్తతిశ్చైవ తత్రాపి నవతిం విద్ధి నిశ్చయే ।
చత్వార్యేవ శతాన్యాహుర్విద్యుతే ద్వే చ సంయుతే ॥ ౧,౨౧.౧౨౯ ॥
వరాంశో హ్యేష విజ్ఞేయో నాడికా చాత్ర కారణమ్ ।
సంవత్సరాదయః పఞ్చ చతుర్మానవికల్పితాః ॥ ౧,౨౧.౧౩౦ ॥
నిశ్చయః సర్వకాలస్య యుగమిత్యభిధీయతే ।
సంవత్సరస్తు ప్రథమో ద్వితీయః పరివత్సరః ॥ ౧,౨౧.౧౩౧ ॥
ఇడావత్సరస్తృతీయస్తు చతుర్థశ్చానువత్సరః ।
పఞ్చమోవత్సరస్తేషాం కాలస్తు యుగసంహితః ॥ ౧,౨౧.౧౩౨ ॥
త్రింశచ్ఛతం భవేత్పూర్ణం పర్వణాం తు రవేర్యుగే ।
శతాన్యష్టాదశ త్రింశదుదయాద్భాస్కరస్య చ ॥ ౧,౨౧.౧౩౩ ॥
ఋతవస్త్రింశతః సౌరాదయనాని దశైవ తు ।

పఞ్చ చ త్రిశతం చాపి షష్టివర్షం చ భాస్కరమ్ ॥ ౧,౨౧.౧౩౪ ॥
త్రిశదేవ త్వహోరాత్రాస్తైస్తు మాసస్తు భాస్కరః ।
ఏకషష్టి త్వహోరాత్రమృతురేకో విభావ్యతే ॥ ౧,౨౧.౧౩౫ ॥
అహ్నాం తు త్ర్యధికాశీతిః శతం చాప్యధికం భవేత్ ।
మానం తచ్చిత్రభానోస్తు విజ్ఞేయమయనస్య హ ॥ ౧,౨౧.౧౩౬ ॥
సౌరం సౌమ్యం తు విజ్ఞేయం నాక్షత్రం సావనం తథా ।
మానాన్యేతాని చత్వారి యైఃపురాణే హి నిశ్చయః ॥ ౧,౨౧.౧౩౭ ॥
యః శ్వేతస్యోత్తరశ్చైవ శృఙ్గవాన్నామ పర్వ్వతః ।
త్రీణితస్య తు శృఙ్గాణి స్పృశన్తీవ నభస్తలమ్ ॥ ౧,౨౧.౧౩౮ ॥
తైశ్చాపి శృఙ్గైస్సనగః శృఙ్గవా నితి కథ్యతే ।
ఏకశ్చ మార్గవిష్కంభవిస్తారశ్చాస్య కీర్తితః ॥ ౧,౨౧.౧౩౯ ॥
తస్య వై పూర్వతః శృఙ్గం మధ్యమం తద్ధిరణ్మయమ్ ।
దక్షిణం రాజతం చైవ శృఙ్గం తు స్ఫటికప్రభమ్ ॥ ౧,౨౧.౧౪౦ ॥
సర్వరత్నమయం చైవ శృఙ్గముత్తరముత్తమమ్ ।
ఏవం కూటైస్త్రిభిః శైలః శృఙ్గవానితి విశ్రుతః ॥ ౧,౨౧.౧౪౧ ॥
యత్తద్వై పూర్వతః శృఙ్గం తదర్కః ప్రతిపద్యతే ।
శరద్వసంతయోర్మధ్యే మధ్యమాం గతిమాస్థితః ॥ ౧,౨౧.౧౪౨ ॥
అతస్తుల్యమహోరాత్రం కరోతి తిమిరా పహః ।
హరితాశ్చ హయా దివ్యాస్తస్య యుక్తా మహారథే ।
అనులిప్తా ఇవాభాన్తి పద్మరక్తైర్గభస్తిభిః ॥ ౧,౨౧.౧౪౩ ॥
మేషతి చ తులాన్తే చ భాస్కరోదయతః స్మృతాః ।
ముహూర్తా దశ పఞ్చైవ అహో రాత్రిశ్చ తావతీ ॥ ౧,౨౧.౧౪౪ ॥
కృత్తికానాం యదా సూర్యః ప్రథమాం శగతో భవేత్ ।
విశాఖానాం తదా జ్ఞేయశ్చతుర్థాంశ నిశాకరః ॥ ౧,౨౧.౧౪౫ ॥

విశాఖానాం యదా సూర్యశ్చరతేంశం తృతీయకమ్ ।
తదా చన్ద్రం విజానీయాత్కృత్తికాశిరసి స్థితమ్ ॥ ౧,౨౧.౧౪౬ ॥
విషువం తం విజానీయాదేవమాహుర్మహర్షయః ॥ ౧,౨౧.౧౪౭ ॥
సూర్యేణ విషువం విద్యా త్కాలం సోమేన లక్షయేత్ ।
సమా రాత్రిరహశ్చైవ యదా తద్విషువం భవేత్ ॥ ౧,౨౧.౧౪౮ ॥
తదా దానాని దేయాని పితృభ్యో విషువేషు చ ।
బ్రాహ్మణేభ్యో విశేషేణ ముఖమేతత్తు దైవతమ్ ॥ ౧,౨౧.౧౪౯ ॥
ఊనమాసాధిమాసౌ చ కలా కాష్ఠా ముహూర్త్తకాః ।
పౌర్ణమాసీ తథా జ్ఞేయా అమావాస్యా తథైవ చ ।
సినీవాలీ కుహూశ్చైవ రాకా చానుమతిస్తథా ॥ ౧,౨౧.౧౫౦ ॥
తపస్తపస్యౌ మదుమాధవౌ చ శుక్రఃశుచిశ్చాయనముత్తరం స్యాత్ ।
నభోనభస్యావిషఊర్జసంజ్ఞౌ సహఃసహస్యావితి దక్షిణం స్యాత్ ॥ ౧,౨౧.౧౫౧ ॥
ఆర్తవాశ్చ తతో జ్ఞేయా పఞ్చాబ్దా బ్రహ్మణాః సుతాః ॥ ౧,౨౧.౧౫౨ ॥
తస్మాచ్చ ఋతవో జ్ఞేయా ఋతుభ్యో హ్యార్త్తవాః స్మృతాః ।
తస్మాదృతుముఖీ జ్ఞేయా అమావాస్యాస్య పర్వణః ॥ ౧,౨౧.౧౫౩ ॥
తస్మాత్తు విషువం జ్ఞేయం పితృదేవహితం సదా ।
పర్వ జ్ఞాత్వా న ముహ్యేత పిత్ర్యే దైవే చ మానవః ॥ ౧,౨౧.౧౫౪ ॥
తస్మాత్స్మృతం ప్రచానాం వై విషువత్సర్వగం సదా ।
ఆలోకాత్తు స్మృతో లోకో లోకాలోకః స ఉచ్యతే ॥ ౧,౨౧.౧౫౫ ॥
లోకపాలాః స్థితాస్తత్ర లోకాలోకస్య మధ్యతః ।
చత్వారస్తే మహాత్మానస్తిష్ఠన్త్యాభూతసంప్లవాత్ ॥ ౧,౨౧.౧౫౬ ॥
సుధామా చైవ వైరాజః కర్దమః శఙ్ఖపాస్తథా ।
హిరణ్యరోమా పర్జన్యః కేతుమాన్రాజసశ్చ యః ॥ ౧,౨౧.౧౫౭ ॥
నిర్ద్వన్ద్వా నిరభీమానా నిః సీమా నిష్పరిగ్రహాః ।

లోకపాలాః స్థితా హ్యేతే లోకాలోకే చతుర్దిశమ్ ॥ ౧,౨౧.౧౫౮ ॥
ఉత్తరం యదపస్తస్య హ్యజవీథ్యాశ్చ దక్షిణామ్ ।
పితృయానః స వై పన్థా వైశ్వానరపథాద్వహిః ॥ ౧,౨౧.౧౫౯ ॥
తత్రాసతే ప్రజావన్తో మునయో యేఽగ్నిహోత్రిణః ।
లోకస్య సంతానకరాః పితృయానపథే స్థితాః ॥ ౧,౨౧.౧౬౦ ॥
భూతారంభకృతం కర్మ ఆశిషో ఋత్విగుద్యతాః ।
ప్రారభన్తే లోకకామాస్తేషాం పన్థాః స దక్షిణాః ॥ ౧,౨౧.౧౬౧ ॥
చలితం తే పునర్ధర్మం స్థాపయన్తి యుగేయుగే ।
సంతప్తాస్తపసా చైవ మర్యాదాభిః శ్రుతేన చ ॥ ౧,౨౧.౧౬౨ ॥
జాయమానాస్తు పూర్వే వై పశ్చిమానాం గృహే ష్విహ ।
పశ్చిమాశ్చైవ పూర్వేషాం జాయన్తే నిధనేష్వపి ॥ ౧,౨౧.౧౬౩ ॥
ఏవమావర్త్తమానాస్తే తిష్ఠన్త్యాభూతసంప్లవాత్ ।
అష్టాశీతిసహస్రాణి ఋషీమాఙ్గృహమేధినామ్ ॥ ౧,౨౧.౧౬౪ ॥
సవితుర్దక్షిణం మార్గశ్రితా హ్యాచన్ద్రతారకమ్ ।
క్రియావతాం ప్రసంఖ్యేషా యే శ్మశానాని భేజిరే ॥ ౧,౨౧.౧౬౫ ॥
లోకసంవ్యవహారాశ్చ భూతారంభకృతేన చ ।
ఇచ్ఛాద్వేషప్రవృత్త్యా చ మైథునోపగమేన వై ॥ ౧,౨౧.౧౬౬ ॥
తథా కామకృతేనేహ సేవనాద్విషయస్య చ ।
ఏతైస్తైః కారణైః సిద్ధా యే శ్మశానాని భేజిరే ॥ ౧,౨౧.౧౬౭ ॥
ప్రచైషిణస్తే మునయో ద్వాపరేష్విహ జజ్ఞిరే ।
నాగవీథ్యుత్తరో యశ్చ సప్తర్షిగణదక్షిణః ॥ ౧,౨౧.౧౬౮ ॥
ఉత్తరః సవితుః పన్థా దేవయానశ్చ స స్మృతః ।
యత్ర తే వాసినః సిద్ధా విమలా బ్రహ్మచారిణః ॥ ౧,౨౧.౧౬౯ ॥
సంతతిం తే జుగుప్సన్తే తస్మాన్మృత్యుస్తు తైర్జితః ।

అష్టాశీతిసహస్రాణి ఋషీణామూర్ధ్వరేతసామ్ ॥ ౧,౨౧.౧౭౦ ॥

ఉదక్పన్థానమత్యర్థం శ్రితా హ్యాశ్రితసంప్లవాత్ ।

తే సంప్రయోగాల్లోకస్య మైథునస్య చ వర్జనాత్ ॥ ౧,౨౧.౧౭౧ ॥

ఇచ్ఛాద్వేషనివృత్త్యా చ భూతారంభవివర్జనాత్ ।

పునశ్చాకామసంయోగాచ్ఛబ్దాదేర్దోషదర్శనాత్ ॥ ౧,౨౧.౧౭౨ ॥

ఇత్యేతైః కారణైః సిద్ధాస్తేఽమృతత్వం హి భేజిరే ।

ఆభూతసంప్లవస్థానామమృతత్వం విభావ్యతే ॥ ౧,౨౧.౧౭౩ ॥

త్రైలోక్యస్థితి కాలాయ పునర్దారాభిగమినామ్ ।

బ్రూణహత్యాశ్వమేధాభ్యాం పుణ్యపాపకృతోఽపరే ॥ ౧,౨౧.౧౭౪ ॥

ఆభూతసంప్లవాన్తే తు క్షీయం తే హ్యూర్ధ్వరేతసః ।

ఊర్ధ్వోత్తరమృషిభ్యస్తు ధ్రువో యత్ర స వై స్మృతః ॥ ౧,౨౧.౧౭౫ ॥

ఏతద్విష్ణుపదం దివ్యం తృతీయం వ్యోమ్ని భాస్వరమ్ ।

యత్ర గత్వా న శోచన్తి తద్విష్ణోః పరమం పదమ్ ।

ధర్మధ్రువాద్యాస్తిష్ఠన్తి యత్ర తే లోకసాధకాః ॥ ౧,౨౧.౧౭౬ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వభాగే ద్వితీయేఽనుషఙ్గపాదే
ఆదిత్యవ్యూహకీర్తనం నామైకవింశతితమోఽధ్యాయః

సూత ఉవాచ

స్వాయంభువనిసర్గే తు వ్యాఖ్యాతాన్యన్తరాణి చ ।

భవిష్యాణి చ సర్వాణి తేషాం వక్ష్యామ్యనుక్రమమ్ ॥ ౧,౨౨.౧ ॥

ఏతచ్ఛ్రుత్వా తు మునయః పప్రచ్ఛూ రోమహర్షణమ్ ।

సూర్యాచన్ద్రమసోశ్చారం గ్రహాణాం చైవ సర్వశః ॥ ౧,౨౨.౨ ॥

ఋషయ ఊచుః ।

భ్రమన్తి కథమేతాని జ్యోతీషి దివమణ్డలమ్ ।

అవ్యూహేన చ సర్వాణి తథైవాసంకరేణ వా ॥ ౧,౨౨.3 ॥

కశ్చిద్భ్రామయతే తాని భ్రమన్తే యది వా స్వయమ్ ।

ఏతద్వేదితుమిచ్ఛామస్తన్నో నిగద సత్తమ ॥ ౧,౨౨.౪ ॥

సూత ఉవాచ

భూతసంమోహనం హ్యేతద్వదతో మే నిబోధత ।

ప్రత్యక్షమపి దృశ్యం చ సంమోహయతి యత్ప్రజాః ॥ ౧,౨౨.౫ ॥

యోఽయం చతుర్ద్దిశం పుచ్ఛే శైశుమారే వ్యవస్థితః ।

ఉత్తానపాదపుత్రోఽసౌ మేఢీభూతో ధ్రువో దివి ॥ ౧,౨౨.౬ ॥

స వై భ్రామయతే నిత్యం చన్ద్రాదిత్యౌ గ్రహైః సహ ।

భ్రమన్తమనుగచ్ఛన్తి నక్షత్రాణి చ చక్రవత్ ॥ ౧,౨౨.౭ ॥

ధ్రువస్య మనసా చాసౌ సర్పతే జ్యోతిషాం గణః ।

సూర్యాచన్ద్రమసౌ తారా నక్షత్రాణి గ్రహైః సహ ॥ ౧,౨౨.౮ ॥

వాతానీకమయైర్బన్ధైర్ధ్రువే బద్ధాని తాని వై ।

తేషాం యోగశ్చ భేదశ్చ కాలశ్చారస్తథైవ చ ॥ ౧,౨౨.౯ ॥
అస్తోదయౌ తథోత్పాతా అయనే దక్షిణోత్తరే ।
విషువద్గ్రహవర్ణాశ్చ ధ్రువాత్సర్వం ప్రవర్తతే ॥ ౧,౨౨.౧౦ ॥
వర్షా ఘర్మో హిమం రాత్రిః సంధ్యా చైవ దినం తథా ।
శుభాశుభం ప్రజానాం చ ధ్రువాత్సర్వం ప్రవర్తతే ॥ ౧,౨౨.౧౧ ॥
ధ్రువేణాధిష్ఠితశ్చైవ సూర్యోఽపో గృహ్య వర్షతి ।
తదేష దీప్త కిరణః స కాలగ్నిర్దివాకరః ॥ ౧,౨౨.౧౨ ॥
పరివర్తక్రమాద్విప్రా భాభిరాలోకయన్ దిశః ।
సూర్యః కిరమజాలేన వాయుయుక్తేన సర్వశః ॥ ౧,౨౨.౧౩ ॥
జగతో జలమాదత్తే కృత్స్నస్య ద్విజసత్తమాః ।
ఆదిత్యపీతం సకలం సోమః సంక్రమతే జలమ్ ॥ ౧,౨౨.౧౪ ॥
నాడీభిర్వాయుయుక్తాభిర్లోకధారా ప్రవర్తతే ।
యత్సోమాత్స్రవతే హ్యంబు తదన్నేష్వేవ తిష్ఠతి ॥ ౧,౨౨.౧౫ ॥
మేఘా వాయువిఘాతేన విసృజన్తి జలం భువి ।
ఏవముత్క్షిప్యతే చైవ పతతే చాసకృజ్జలమ్ ॥ ౧,౨౨.౧౬ ॥
న నాశ ఉదకస్యాస్తి తదేవ పరివర్తతే ।
సంధారణార్థం లోకానాం మాయైషా విశ్వనిర్మితా ॥ ౧,౨౨.౧౭ ॥
అన్యా మాయయా వ్యాప్తం త్రైలోక్యం సచరాచరమ్ ।
విశ్వేశో లోకకృద్దేవః సహస్రాక్షః ప్రజాపతిః ॥ ౧,౨౨.౧౮ ॥
ధాతా కృత్స్నస్య లోకస్య ప్రభవిష్ణుర్దివాకరః ।
సార్వలోకికమంభో యత్తత్సోమాన్నభసశ్చ్యుతమ్ ॥ ౧,౨౨.౧౯ ॥
సోమాధారం జగత్సర్వమేతత్తథ్యం ప్రకీర్తితమ్ ।
సూర్యాదుష్ణం నిస్రవతే సోమాచ్ఛీతం ప్రవర్తతే ॥ ౧,౨౨.౨౦ ॥
శీతోష్ణవీర్యౌ ద్వావేతౌ యుక్త్యా ధారయతో జగత్ ।

సోమాధారా నదీ గఙ్గా పవిత్రా విమలోదకా ॥ ౧,౨౨.౨౧ ॥
భద్రసోమపురోగాశ్చ మహానద్యో ద్విజోత్తమాః ।
సర్వభూతశరీరేషు హ్యాపో హ్యనుసృతాశ్చ యాః ॥ ౧,౨౨.౨౨ ॥
తేషు సందహ్యమానేషు జఙ్గమస్థావరేషు చ ।
ధూమభూతాస్తు తా హ్యాపో నిష్క్రామన్తీహ సర్వశః ॥ ౧,౨౨.౨౩ ॥
తేన చాభ్రాణి జాయన్తే స్థానమభ్రమయం స్మృతమ్ ।
తేజోఽర్కః సర్వభూతేభ్య ఆదత్తే రశ్మిభిర్జలమ్ ॥ ౧,౨౨.౨౪ ॥
సముద్రాద్వాయుసంయోగాద్వహన్త్యాపో గభస్తయః ।
సంజీవనం చ సస్యానామంభస్తదమృతోపమమ్ ॥ ౧,౨౨.౨౫ ॥
తతస్త్వృతువశాత్కాలే పరివత్య దివాకరః ।
యచ్ఛత్యాపో హి మేఘేభ్యః శుక్లాశుక్లైర్గభస్తిభిః ॥ ౧,౨౨.౨౬ ॥
అభ్రస్థాః ప్రపతన్త్యాపో వాయునా సముదీరితాః ।
సర్వభూతహితార్థాయ వాయుమిశ్రాః సమన్తతః ॥ ౧,౨౨.౨౭ ॥
తతో వర్షతి షణ్మాసాన్సర్వభూతవివృద్ధయే ।
వాయవ్యం స్తనితం చైవ వైద్యుతం చాగ్నిసంభవమ్ ॥ ౧,౨౨.౨౮ ॥
మేహనాచ్చ మిహేధాతోర్మఘత్వం వ్యజయన్తి హి ।
న భ్రశ్యన్తి యతశ్చాపస్తదభం కవయో విదుః ॥ ౧,౨౨.౨౯ ॥
మేఘానాం పునరుత్పత్తిస్త్రివిధా యోనిరుచ్యతే ।
ఆగ్నేయా బ్రహ్మజాశ్చైవ పక్షజాశ్చ పృథగ్విధాః ॥ ౧,౨౨.౩౦ ॥
త్రిధా మేఘాః సమాఖ్యాతాస్తేషాం వక్ష్యామి సంభవమ్ ।
ఆగ్నేయా స్తూష్ణజాః ప్రోక్తాస్తేషాం ధూమప్రవర్త్తనమ్ ॥ ౧,౨౨.౩౧ ॥
శీతదుర్దినవాతా యే స్వగుణాస్తే వ్యవస్థితాః ।
మహిషాశ్చ వారాహాశ్చ మత్తమాతఙ్గరూపిణః ॥ ౧,౨౨.౩౨ ॥
భూత్వా ధరణిమభ్యేత్య రమన్తే విచరన్తి చ ।

జీమూతా నామ తే మేఘా హ్యేతేభ్యో జీవసంభవః ॥ ౧,౨౨.౩౩ ॥
విద్యుద్గుణవిహీనాశ్చ జలధారా విలంబినః ।
మూకమేఘా మహాకాయా ఆవహస్య వశానుగాః ॥ ౧,౨౨.౩౪ ॥
క్రోశమాత్రాచ్చ వర్షన్తి క్రోశార్ద్ధాదపి వా పునః ।
పర్వతాగ్ర నితంబేషు వర్షతి చ రసంతి చ ॥ ౧,౨౨.౩౫ ॥
బలాకాగర్భదాశ్చైవ బలాకాగర్భధారిణః ।
బ్రహ్మజా నామ తే మేఘా బ్రహ్మనిశ్వాససంభవాః ॥ ౧,౨౨.౩౬ ॥
తే హి విద్యుద్గుణోపేతాస్తనయిత్నుప్రియస్వనాః ।
తేషాం శబ్ద్రప్రణాదేన భూమిః స్వాఙ్గరూహోద్భవా ॥ ౧,౨౨.౩౭ ॥
రాజ్ఞీ రాజ్యాభిషిక్తేవ పునర్యౌవనమశ్నుతే ।
తేష్వియం ప్రావృడాసక్తా భూతానాం జీవితోద్భవా ॥ ౧,౨౨.౩౮ ॥
ద్వితీయం ప్రవహం వాయుం మేఘాస్తే తు సమాశ్రితాః ।
ఏతం యోజనమాత్రాచ్చ సాధ్యర్ద్ధా నిష్కృతాదపి ॥ ౧,౨౨.౩౯ ॥
వృష్టిర్గర్భస్త్రిధా తేషాం ధారాసారః ప్రకీర్త్తితః ।
పుష్కరావర్త్తకా నామ తే మేఘాః పక్షసంభవాః ॥ ౧,౨౨.౪౦ ॥
శక్రేణ పక్షచ్ఛిన్నా యే పర్వతానాం మహౌజసామ్ ।
కామాగానాం ప్రవృద్ధానాం భూతానాం శివమిచ్ఛతా ॥ ౧,౨౨.౪౧ ॥
పుష్కరా నామ తే మేఘా బృంహన్తస్తోయమత్సరాః ।
పుష్కరావర్త్తకాస్తేన కారణేనేహ శబ్దితాః ॥ ౧,౨౨.౪౨ ॥
నానారూపధరాశ్చైవ మహాఘోరస్వనాశ్చ తే ।
కల్పాన్తవృష్టేః స్రష్టారః సంవర్తాగ్నే ర్నియామకాః ॥ ౧,౨౨.౪౩ ॥
వర్షన్త్యేతే యుగాన్తేషు తృతీయాస్తే ప్రకీర్త్తితాః ।
అనేకరూపసంస్థానాః పూరయన్తో మహీతలమ్ ॥ ౧,౨౨.౪౪ ॥
వాయుం పురా వహన్తః స్యురాశ్రితాః కల్పసాధకాః ।

యాన్యణ్డస్య తు భిన్నస్య ప్రాకృతస్యాభవంస్తదా ॥ ౧,౨౨.౪౫ ॥
యస్మిన్బ్రహ్మా సముత్పన్నశ్చతుర్వక్త్రః స్వయంప్రభుః ।
తాన్యేవాణ్డకపాలాని సర్వే మేఘాః ప్రకీర్త్తితాః ॥ ౧,౨౨.౪౬ ॥
తేషామాప్యాయనం ధూమః సర్వేషామవిశేషతః ।
తేషాం శ్రేష్ఠస్తు పర్జన్యశ్చత్వారశ్చైవ దిగ్గజాః ॥ ౧,౨౨.౪౭ ॥
గజానాం పర్వతానాం చ మేఘానాం భోగిభిః సహ ।
కులమేకం పృథగ్భూతం యోనిరేకా జలం స్మృతమ్ ॥ ౧,౨౨.౪౮ ॥
పర్జన్యో దిగ్గజాశ్చైవ హేమన్తే శీతసంభవాః ।
తుషారవృష్టిం వర్షన్తి శిష్టః సస్యప్రవృద్ధయే ॥ ౧,౨౨.౪౯ ॥
షష్ఠః పరివహో నామ తేషాం వాయురపాశ్రయః ।
యోఽసౌ బిబర్త్తి భగవాన్గఙ్గామాకాశగోచరామ్ ॥ ౧,౨౨.౫౦ ॥
దివ్యామృతజలా పుణ్యాం త్రిధాస్వాతిపథే స్థితామ్ ।
తస్యా నిష్యన్దతోయాని దిగ్గజాః పృథుభిః కరైః ॥ ౧,౨౨.౫౧ ॥
శీకరం సంప్రముఞ్చన్తి నీహార ఇతి స స్మృతః ।
దక్షిణేన గిరిర్యోఽసౌ హేమకూట ఇతి స్మృతః ॥ ౧,౨౨.౫౨ ॥
ఉదగ్ఘిమవతః శైల ఉత్తరప్రాయదక్షిణే ।
పుణ్డ్రం నామ సమాఖ్యాతం నగరం తత్ర విస్తృతమ్ ॥ ౧,౨౨.౫౩ ॥
తస్మిన్నిపతితం వర్షం తత్తుషారసముద్భవమ్ ।
తతస్తదా వహో వాయుర్హేమవన్తం సముద్వహన్ ॥ ౧,౨౨.౫౪ ॥
ఆనయత్యాత్మయోగేన సించమానో మహాగిరిమ్ ।
హిమవన్తమతిక్రమ్య వృష్టిశేషం తతః పరమ్ ॥ ౧,౨౨.౫౫ ॥
ఇహాభ్యేతి తతః పశ్చాదపరాన్తవివృద్ధయే ।
వర్షద్వయం సమాఖ్యాతం సస్యద్వయవివృద్ధయే ॥ ౧,౨౨.౫౬ ॥
మేఘాశ్చాప్యాయనం చైవ సర్వమేతత్ప్రకీర్త్తితమ్ ।

సూర్య ఏవ తు వృష్టీనాం స్రష్టా సముపదిశ్యతే ॥ ౧,౨౨.౫౭ ॥
సూర్యమూలా చ వై వృష్టిర్జలం సూర్యాత్ప్రవర్తతే ।
ధ్రువేణాధిష్ఠితః సూర్యస్తస్యాం వృష్టౌ ప్రవర్త్తతే ॥ ౧,౨౨.౫౮ ॥
ధ్రువేణాధిష్ఠితో వాయుర్వృష్టిం సంహరతే పునః ।
గ్రహో నిఃసృత్య సూర్యాత్తు కృత్స్నే నక్షత్రమణ్డలే ॥ ౧,౨౨.౫౯ ॥
చరిత్వాన్తే విశత్యర్కం ధ్రువేణ సమాధిష్ఠితమ్ ।
తతః సూర్యరథస్యాథ సన్నివేశం నిబోధత ॥ ౧,౨౨.౬౦ ॥
సంస్థితేనైకచక్రేణ పఞ్చారేణ త్రినాభినా ।
హిరణ్మయేన భగవాంస్తథైవ హరిదర్వణా ॥ ౧,౨౨.౬౧ ॥
అష్టాపదనిబద్ధేన షట్ప్రకారైకనేమినా ।
చక్రేణ భాస్వతా సూర్యః స్యన్దనేన ప్రసర్పతి ॥ ౧,౨౨.౬౨ ॥
దశయోజనసాహస్రో విస్తారాయామతః స్మృతః ।
ద్విగుణోఽస్య రథోపస్థాదీషాదణ్డః ప్రమాణతః ॥ ౧,౨౨.౬౩ ॥
స తస్య బ్రహ్మణా సృష్టో రథో హ్యర్థవశేన తు ।
అసంగః కాఞ్చనో దివ్యో యుక్తః పవనగైర్హయైః ॥ ౧,౨౨.౬౪ ॥
ఛన్దోభిర్వాజిరూపైస్తు యతశ్చక్రం తతః స్థితైః ।
వారుణస్యన్దనస్యేహ లక్షణైః సదృశస్తు సః ॥ ౧,౨౨.౬౫ ॥
తేనాసౌ సర్పతే వ్యోమ్ని భాస్వతా తు దివాకరః ।
అథైతాని తు సూర్యస్య ప్రత్యఙ్గాని రథస్య హ ॥ ౧,౨౨.౬౬ ॥
సంవత్సరస్యావయవైః కల్పితస్య యథాక్రమమ్ ।
అహస్తు నాభిః సౌరస్య ఏకచక్రస్య వై స్మృతః ॥ ౧,౨౨.౬౭ ॥
అరాః పఞ్చార్త్తవాంస్తస్య నేమిః షడృతవః స్మృతః ।
రథనీడః స్మృతో హ్యేష చాయనే కూబరావుభౌ ॥ ౧,౨౨.౬౮ ॥
ముహూర్త్తా బన్ధురాస్తస్య రమ్యాశ్చాస్య కలాః స్మృతాః ।

తస్య కాష్ఠా స్మృతా ఘోణా అక్షదణ్డః క్షణస్తు వై ॥ ౧,౨౨.౯౯ ॥
నిమేషశ్చానుకర్షోఽస్య ఈషా చాస్య లవాఃస్మృతాః ।
రాత్రిర్వరూథో ధర్మోఽస్య ధ్వజ ఊర్ద్ధ్వ సముచ్ఛ్రితః ॥ ౧,౨౨.౨౦ ॥
యుగాక్షకోడీ తే తస్య అర్థకామావుభౌ స్మృతౌ ।
సప్తాశ్వరూపాశ్ఛన్దాసి వహన్తో వామతో ధురమ్ ॥ ౧,౨౨.౨౧ ॥
గాయత్రీ చైవ త్రిష్టుప్య హ్యనుష్టుబ్జగతీ తథా ।
పఙ్క్తిశ్చ బృహతీ చైవ హ్యుష్ణిక్చైవ తు సప్తమీ ॥ ౧,౨౨.౨౨ ॥
చక్రమక్షే నిబద్ధం తు ధ్రువే చాక్షః సమర్పితః ।
సహచక్రో భ్రమత్యక్షః సహాక్షో భ్రమతే ధ్రువః ॥ ౧,౨౨.౨౩ ॥
అక్షేణ సహ చక్రేశో భ్రమతేఽసౌ ధ్రువేరితః ।
ఏవమర్థవశాత్తస్య సన్నివేశో రథస్య తు ॥ ౧,౨౨.౨౪ ॥
తథా సంయోగభావేన సంసిద్ధో భాసురో రథః ।
తేనాసౌ తరణిర్దేవో భాస్వతా సర్పతే దివి ॥ ౧,౨౨.౨౫ ॥
యుగాక్షకోటిసన్నద్ధౌ ద్వౌ రశ్మీ స్యన్దనస్య తు ।
ధ్రువే తౌ భ్రామ్యతే రశ్మీ చ చక్రయుగయోస్తు వై ॥ ౧,౨౨.౨౬ ॥
భ్రమతో మణ్డలాన్యస్య ఖేచరస్య రథస్య తు ।
యుగాక్షకోటీ తే తస్య దక్షిణే స్యన్దనస్య హి ॥ ౧,౨౨.౨౭ ॥
ధ్రువేణ ప్రగృహీతే వై విచక్రమ తురక్షవత్ ।
భ్రమన్తమనుగచ్ఛేతాం ధ్రువం రశ్మీ తు తావుభౌ ॥ ౧,౨౨.౨౮ ॥
యుగాక్షకోటిస్తత్తస్య రశ్మిభిః స్యన్దనస్య తు ।
కీలాసక్తా యథా రజ్జుర్భ్రమతే సర్వతో దిశమ్ ॥ ౧,౨౨.౨౯ ॥
హ్రసతస్తస్య రశ్మీ తు మణ్డలేషూత్తరాయణే ।
వర్ద్ధతే దక్షిణే చైవ భ్రమతో మణ్డలాని తు ॥ ౧,౨౨.౩౦ ॥
యుగాక్షకోటిసంబద్ధౌ రశ్మీ ద్వౌ స్యన్దనస్య తు ।

ధ్రువేణ ప్రగృహీతౌ వై తౌ రశ్మీ నయతో రవిమ్ ॥ ౧,౨౨.౮౧ ॥

ఆకృష్యేతే యదా తౌ వై ధ్రువేణ సమ ధిష్ఠితౌ ।

తదా సోఽభ్యన్తరే సూర్యో భ్రమతే మణ్డలాని తు ॥ ౧,౨౨.౮౨ ॥

అశీతిర్మణ్డలశతం కాష్ఠయోరన్తరం స్మృతమ్ ।

ధ్రువేణ ముచ్యమానాభ్యాం రశ్మిభ్యాం పునరేవ తు ॥ ౧,౨౨.౮౩ ॥

తథైవ బాహ్యతః సూర్యో భ్రమతే మణ్డలాని తు ।

ఉద్వేష్టయన్స వేగేన మణ్డలాని తు గచ్ఛతి ॥ ౧,౨౨.౮౪ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వభాగే ద్వితీయేఽనుషఙ్గపాదే దేవగ్రహానుకీర్తనం నామ ద్వావింశతితమోఽధ్యాయః

సూత ఉవాచ

సరథోఽధిష్ఠితో దేవైరాదిత్యైర్మునిభిస్తథా ।

గన్ధర్వైరప్సరోభిశ్చ గ్రామణీసర్పరాక్షసైః ॥ ౧,౨౩.౧ ॥

ఏతే వసంతి వై సూర్యే ద్వౌ ద్వౌ మాసౌ క్రమేణ తు ।

ధాతార్ఽయమా పులస్త్యశ్చ పులహశ్చ ప్రజాపతిః ॥ ౧,౨౩.౨ ॥

ఏరావతో వాసుకిశ్చ కంసో భీమశ్చ తావుభౌ ।

రథకృచ్చ రథౌజాశ్చ యక్షావేతావుదా త్తృతౌ ॥ ౧,౨౩.౩ ॥

తుంబురుర్నారదశ్చైవ సుస్థలా పుఞ్జికస్థలా ।
రక్షో హేతిః ప్రహేతిశ్చ యాతుధానావుదాహృతౌ ॥ ౧,౨౩.౪ ॥
ఏతే వసంతి వై సూర్యే మధుమాధవయోః సదా ।
మిత్రశ్చ వరుణశ్చైవ మునిరత్రిరుదాహృతః ॥ ౧,౨౩.౫ ॥
తథా వసిష్ఠో విఖ్యాతః సహజన్యా చ మేనకా ।
రాక్షసౌ చ సమాఖ్యాతౌ పౌరుషేయో వధస్తథా ॥ ౧,౨౩.౬ ॥
హాహా హూహూశ్చ గన్ధర్వౌ యజ్ఞశ్చాపి రథస్వనః ।
రథచిత్రస్తథైవాన్యో నాగసాక్షకసంజ్ఞితః ॥ ౧,౨౩.౭ ॥
రంభకశ్చ వసన్త్యేతే మాసయోః శుచిశుక్రయోః ।
తతః సూర్యే పునస్త్వన్యా నివసంతీహ దేవతాః ॥ ౧,౨౩.౮ ॥
ఇద్రశ్చైవ వివస్వాంశ్చ అఙ్గిరా భృగురేవ చ ।
ఏలాపత్రస్తథా సర్పః శఙ్ఖపాలాశ్చ తావుభౌ ॥ ౧,౨౩.౯ ॥
విశ్వావసూగ్రసేనౌ చ శ్వేతశ్చైవారుణస్తథా ।
ప్రమ్లోచా ఇతి విఖ్యాతానుమ్లోచేతి చ తే ఉభే ॥ ౧,౨౩.౧౦ ॥
యాతుధానస్తదా సర్పో వ్యాఘ్రశ్చైవ తు తావుభౌ ।
నభోనభస్యయోరేష గాణో వసతి భాస్కరే ॥ ౧,౨౩.౧౧ ॥
శరద్యన్యాః పునః శుభ్రా వసంతి మునిదేవతాః
పర్జన్యశ్చైవ పూషా చ భారద్వాజః సగౌతమః ॥ ౧,౨౩.౧౨ ॥
పరావసుశ్చ గన్ధర్వస్తథైవ సురుచిశ్చ యః ।
విశ్వాచీ చ ఘృతాచీ చ ఉభే తే శుభలక్షణే ॥ ౧,౨౩.౧౩ ॥
నాగ ఏరావతశ్చైవ విశ్రుతశ్చ ధనఞ్జయః ।
శ్చేనజిచ్చ సుషేణశ్చ సేనీర్గ్రామ ణీశ్చ తౌ ॥ ౧,౨౩.౧౪ ॥
ఆపో వాతశ్చ ద్వావేతౌ యాతుధానావుదాహృతౌ ।
వసంత్యేతే తు వై సూర్యే సద్రైవాశ్వినకర్తికే ॥ ౧,౨౩.౧౫ ॥

హైమన్తికౌ తు ద్వౌ మాసౌ వసంతి చ దివాకరే ।
అంశో భగశ్చ ద్వావైతౌ కశ్యపశ్య క్రతుశ్చ హ ॥ ౧,౨౩.౧౬ ॥
భుజఙ్గశ్చ మహాపద్మః సర్వః కర్కోటక స్తథా ।
చిత్ర సేనశ్చ గన్ధర్వ ఊర్ణాయుశ్చైవ తావుభౌ ॥ ౧,౨౩.౧౭ ॥
ఉర్వశీ పూర్వచిత్తిశ్చ తథైవాప్సరసా ఉభే ।
తార్క్ష్యశ్చారిష్టనేమిశ్చ సేనానీర్గ్రామణీశ్చ తౌ ॥ ౧,౨౩.౧౮ ॥
విద్యుత్స్ఫూర్జః శతాయుశ్చ యాతుధానావుదాహృతౌ ।
సహే చైవ సహస్యే చ వసంత్యేతే దివాకరే ॥ ౧,౨౩.౧౯ ॥
తతః శైశిర యోశ్చాపి మాసయోర్నివసంతి వై ।
త్వష్టా విష్ణుర్జామదగ్న్యో విశ్వామిత్రస్తథైవ చ ॥ ౧,౨౩.౨౦ ॥
కాద్రవేయౌ తథా నాగౌ కంబలాశ్వతరావుభౌ ।
గన్ధర్వో ధృతరాష్ట్రశ్చ సూర్యవర్చాస్తథైవ చ ॥ ౧,౨౩.౨౧ ॥
తిలోత్తమా తథా రంభా బ్రహ్మోపేతశ్చ రాక్షసః ।
యజ్ఞోపేతస్తథైవాన్యో విశ్యాతో రాక్షసో త్తమః ॥ ౧,౨౩.౨౨ ॥
ఋతజిత్సత్యజిచ్చైవ గన్ధర్వౌం సముదాహృతౌ ।
తపస్తపస్యయోః సూర్యే వసంతి మునిసత్తమాః ॥ ౧,౨౩.౨౩ ॥
పితృదేవమనుష్యాదీన్స సదాప్యాయయన్ప్రభుః ।
పరివర్త్ త్యహోరాత్రకారణం సవితా ద్విజాః ॥ ౧,౨౩.౨౪ ॥
ఏతే దేవా వసంత్యర్కే ద్వౌ ద్వౌ మాసౌ క్రమేణ తు ।
స్థానాభిమానినో హ్యేతే గాణా ద్వాదశసప్తకాః ॥ ౧,౨౩.౨౫ ॥
సుర్యస్యాప్యాయయన్త్యేతే తేజసా తేజ ఉత్తమమా ।
గ్రథితైః స్వైర్వచోభిశ్చ స్తువన్తి హ్యృషయో రవిమ్ ॥ ౧,౨౩.౨౬ ॥
గన్ధర్వాప్సరసశ్చైవ గీతనృత్యైరుపాసతే ।
గ్రామణీయక్షభూతాని కుర్వతేఽభీషుసంగ్రహమ్ ॥ ౧,౨౩.౨౭ ॥

సర్పా వహన్తి వై సూర్యం యాతుధానాస్తు యాన్తి చ ।
వాలఖిల్యా నంయత్యస్తం పరివార్యోదయాద్రవిమ్ ॥ ౧,౨౩.౨౮ ॥
ఏతేషామేవ దేవానాం యథావీర్యం యథాతపః ।
యథాధర్మం యథాయోగం యథాసత్యం యథాబలమ్ ॥ ౧,౨౩.౨౯ ॥
తపత్యసౌ తశ్రా సూర్య ఏషామిన్ద్రస్తు తేజసా ।
ఇత్యేతే నివసంతీహ ద్వౌ ద్వౌ మాసౌ దివాకరే ॥ ౧,౨౩.౩౦ ॥
ఋషయో దేవగన్ధర్వాః పన్నగాప్సరసాం గణాః ।
గ్రామణ్యశ్చ తథా యక్షా యాతుధానాశ్చ ముఖ్యశః ॥ ౧,౨౩.౩౧ ॥
ఏతే తపన్తి వర్షన్తి భాన్తి వాన్తి సృజన్తి చ ।
భూతానాం చశుభం కర్మ వ్యపోహన్తి ప్రకీర్త్తితాః ॥ ౧,౨౩.౩౨ ॥
మానవానాం శుభం హ్యేతే హరన్తే దురితాత్మనామ్ ।
దురితం సుప్రచారాణాం వ్యపోహన్తి క్వచి త్క్వచిత్ ॥ ౧,౨౩.౩౩ ॥
ఏతే సహైవ సూర్యేణ భ్రమన్తి దివాసానుగాః ।
వర్షన్తశ్చ తపన్తశ్చ హ్లాదయన్తశ్చ వై ప్రజాః ॥ ౧,౨౩.౩౪ ॥
గోపాయన్తి చ భూతాని సర్వాణీహామనుక్షయాత్ ।
స్థానాభిమానినామేతత్స్థానం మన్వన్తరేషు వై ॥ ౧,౨౩.౩౫ ॥
అతీతానాగతానాం చ వర్త్తన్తే సాంప్రతం చ యే ।
ఏవం వసంతి వై సూర్యే సప్తకాస్తే చతుర్దశ ।
చతుర్దశసు సర్వేషు గణా మన్వన్తరేష్విహ ॥ ౧,౨౩.౩౬ ॥
గ్రీష్మే చ వర్షాసు చ ముఞ్చమానో ఘర్మం హిమం వర్ష దినం నిశాం చ ।
గచ్ఛత్యసావృతువశాత్పరివృత్తరశ్మిర్దేవాన్ పితౄంశ్చ మనుజాంశ్చ హి తర్పయన్వై ॥ ౧,౨౩.౩౭ ॥
ప్రీణాతి దేవానమృతేన సూర్యః సోమం సుషుమ్నేన చ వర్ద్ధయిత్వా ।
శుక్లే తు పూర్ణం దివసక్రమేణ తం కృష్ణపక్షే విబుధాః పిబన్తి ॥ ౧,౨౩.౩౮ ॥
పీతం చ సోమం హి కలావశిష్టం కృష్ణక్షయే రశ్మిభిరక్షరన్తమ్ ।

సుధామృతం తత్పితరః పిబన్తి దేవాశ్చ సౌమ్యాశ్చ తథైవ కావ్యాః ॥ ౧,౨౩.౩౯ ॥
సూర్యేణ గోభిశ్చ సముజ్ఝితాభిరద్భిః పునశ్చైవ సముద్ధృతాభిః ।
వృష్ట్యాభివృద్ధాభిరథౌషధీభిర్మర్త్యాః క్షుధం త్వన్నపానైర్జయన్తి ॥ ౧,౨౩.౪౦ ॥
తృప్తిశ్చ శుక్లే సుధయా సురాణాం పక్షే చ కృష్ణే సుధయా పితణామ్ ।
అన్నేన శశ్వచ్చ దధాతి మర్త్యాన్సూర్యస్తపంస్తాన్సుబిభర్తి గోభిః ॥ ౧,౨౩.౪౧ ॥
హ్రియన్హరిస్తైర్హరిభిస్తురఙ్గమైర్హరత్యథాపః కిరణైర్హరిద్భిః ।
విసర్గకాలే విసృజంశ్చ తాః పునర్బిభర్తి శశ్వత్సవితా చరాచరమ్ ॥ ౧,౨౩.౪౨ ॥
హరిర్హరిద్భిర్హ్రియతే తురఙ్గమైః పిబత్యథాపో హరిభిః సహస్రధా ।
తతః ప్రముఞ్చత్యపి తాస్త్వసౌ హరిః సమూహ్యమానో హరిభిస్తురఙ్గమైః ॥ ౧,౨౩.౪౩ ॥
ఇత్యేష ఏకచక్రేణ సూర్యస్తూర్ణరథేన తు ।
భద్రైస్తైరక్రమైరశ్వైః స్పన్దనే వైదికక్షయః ॥ ౧,౨౩.౪౪ ॥
అహోరాత్రాద్రథేనాసావేకచక్రేణ వై భ్రమన్ ।
సప్తద్వీపసముద్రాన్తాం సప్తభిః సప్తభిర్హయైః ॥ ౧,౨౩.౪౫ ॥
ఛన్దోభిరశ్వరూపైస్తైర్యతశ్చక్రం తతః స్థితైః ।
కామరూపైః సకృద్యుక్తైర్వామతస్తైర్మనోజవైః ॥ ౧,౨౩.౪౬ ॥
హరితైరఖ్యయైః పిఙ్గైరీశ్వరైర్బ్రహ్మవాదిభిః ।
త్ర్యశీతిమణ్డలశతం భ్రమన్త్యబ్దేన తే హయాః ॥ ౧,౨౩.౪౭ ॥
బాహ్యమాభ్యన్తరం చైవ మణ్డలం దివసక్రమాత్ ।
కల్పాదౌ సంప్ర యుక్తాస్తే వహన్త్యాభూతసంప్లవాత్ ॥ ౧,౨౩.౪౮ ॥
ఆవృత్తా వాలఖిల్యైస్తే భ్రమన్తే రాత్ర్యహాని తు ।
వచోభిరగ్ర్యైర్గ్రథితైః స్తూయమానో మహర్షిభిః ॥ ౧,౨౩.౪౯ ॥
సేవ్యతే గీతనృత్యైశ్చ గన్ధర్వైశ్చాప్సరోగణైః ।
పతఙ్గైః పతగైరశ్వైర్భ్రమమాణో దివస్పతిః ॥ ౧,౨౩.౫౦ ॥

రథాస్త్రచక్రఃసోమస్య కుదాభాస్తస్య వాజినః ।
వామదక్షిణతో యుక్తా దశ తేన చరన్త్యసౌ ॥ ౧,౨౩.౫౧ ॥
వీథ్యాశ్రయాణి ఋక్షాణి ధ్రువాధారేణ వేగితాః ।
హ్రాసవృద్ధీ తథైవాస్య రశ్మీనాం సూర్యవత్స్మృతే ॥ ౧,౨౩.౫౨ ॥
త్రిచక్రోభయతోఽశ్వశ్చ విజ్ఞేయః శశినో రథః ।
అపాం గర్భాత్సముత్పన్నో రథః సాశ్వః ససారథిః ॥ ౧,౨౩.౫౩ ॥
శతారైశ్చ త్రిభిశ్చక్రైర్యుక్తః శుక్లైర్హయోత్తమైః ।
దశభిస్తు కృశైర్దివ్యైరసంగైస్తైర్మనోజవైః ॥ ౧,౨౩.౫౪ ॥
సకృద్యుక్తే రథే తాస్మిన్వహన్తే చాయుగక్షయాత్ ।
సంగృహీతరథే తస్మిఞ్శ్వేతశ్చక్షుఃశ్రవాశ్చ వై ॥ ౧,౨౩.౫౫ ॥
అశ్వాస్తమేకవర్ణస్తే వహన్తే శఙ్ఖవర్చసః ।
యజుశ్చణ్డమనాశ్చైవ వృషో వాజీ నరో హయః ॥ ౧,౨౩.౫౬ ॥
అశ్వో గవిష్ణుర్విఖ్యాతో హంసో వ్యోమో మృగస్తథా ।
ఇత్యేతే నామభిః సర్వే దశ చన్ద్రమసో హయాః ॥ ౧,౨౩.౫౭ ॥
ఏతే చన్ద్రమసం దేవం వహన్తి సహ దీక్షయా ।
దేవైః పరివృతః సోమః పితృభిశ్చైవ గచ్ఛతి ॥ ౧,౨౩.౫౮ ॥
సోమస్య శుక్లపక్షాదౌ భాస్కరే పరతః స్థిరే ।
ఆపూర్యతే పరస్యాన్తే సతతం దివసక్రమాత్ ॥ ౧,౨౩.౫౯ ॥
దేవైః పీతతనుం సోమమాప్యాయయతి నిత్యదా ।
క్షీణం పఞ్చదశాహం తు రశ్మినైకేన భాస్కరః ॥ ౧,౨౩.౬౦ ॥
ఆపూరయన్సుషుమ్ణేన భాగం భాగమహఃక్రమాత్ ।
సుషుమ్ణాప్యాయమానస్య శుక్లా వర్ద్ధన్తి వై కలాః ॥ ౧,౨౩.౬౧ ॥
తస్మాద్ధ్రసంతి వై కృష్ణే శుక్లే హ్యాప్యాయయన్తి తమ్ ।
ఇత్యేవం సూర్యవీర్యేణ చన్ద్రశ్చాప్యాయితస్తతః ॥ ౧,౨౩.౬౨ ॥

పౌర్ణమాస్యాం స దృశ్యేత శుక్లః సంపూర్ణమణ్డలః ।
ఏవమాప్యాయితః సోమః శుక్ల పక్షే దినక్రమాత్ ॥ ౧,౨౩.౬౩ ॥
తతో ద్వితీయాప్రభృతి బహులస్య చతుర్ద్దశీమ్ ।
అపాం సారమయస్యేన్దో రసమాత్రాత్మకస్య తు ॥ ౧,౨౩.౬౪ ॥
పిబత్యంబుమయం దేవా హృష్టాః సౌమ్యం స్వధామృతమ్ ।
సంభృతం త్వర్ద్ధమాసేన హ్యమృతం సూర్యతేజసా ॥ ౧,౨౩.౬౫ ॥
భక్షార్థమమృతం సోమః పౌర్ణమాస్యాముపాసతే ।
ఏకాం రాత్రిం సురైః సర్వైః పితృభిః సర్షిభిః సహ ॥ ౧,౨౩.౬౬ ॥
సోమస్య కృష్ణపక్షాదౌ భాస్కరాభిముఖస్య తు ।
ప్రక్షీయన్తే పిదృదేవైః పీయమానాః కలాః క్రమాత్ ॥ ౧,౨౩.౬౭ ॥
త్రయశ్చ త్రింశతశ్చైవ త్రయస్త్రింశత్తథైవ చ ।
త్రయశ్చ త్రిసహస్రాశ్చ దేవాః సోమం పిబన్తి వై ॥ ౧,౨౩.౬౮ ॥
ఇత్యేతైః పీయమానస్య కృష్ణా వర్ద్ధతి వై కలాః ।
క్షీయన్తి తస్మాచ్ఛుక్లాశ్చ కృష్ణా ఆప్యాయయన్తి చ ॥ ౧,౨౩.౬౯ ॥
ఏవం దినక్రమాత్పీతే విబుధైస్తు నిశాకరే ।
పీత్వార్ద్ధ మాసం గచ్ఛన్తి చామావాస్యాం సురోత్తమాః ॥ ౧,౨౩.౭౦ ॥
పితరశ్చోపతిష్ఠన్తి హ్యమావాస్యాం నిశాకరమ్ ।
తతః పఞ్చదశేకాలే కిఞ్చిచ్ఛిష్టే కలాత్మకే ॥ ౧,౨౩.౭౧ ॥
అపరాహ్ణే పితృగణా జఘన్యం పయుపాసతే ।
పిబన్తి ద్విలవం కాలం శిష్టాస్తస్య కలాస్తు యాః ॥ ౧,౨౩.౭౨ ॥
నిఃసృతం తదమావాస్యాం గభస్తిభ్యః స్వధామృతమ్ ।
తాం స్వధాం మాసతృప్త్యై చ పీత్వా గచ్ఛన్తి తేఽమృతమ్ ॥ ౧,౨౩.౭౩ ॥
సూర్యస్తస్మిన్నుషుమ్ణే యస్తాపిత స్తేన చన్ద్రమాః ।
కృష్ణపక్షే సురైస్తద్వత్పీయతే వై సుధామయః ॥ ౧,౨౩.౭౪ ॥

సౌమ్యా బర్హిషదశ్చైవ అగ్నిష్వాత్తాశ్చ తే త్రిధా ।
కావ్యశ్చైవ తు యే ప్రోక్తాః పితరః సర్వ ఏవ తే ॥ ౧,౨౩.౭౫ ॥
సంవత్సరాస్తు వై కావ్యాః పఞ్చాబ్దా యే ద్విజైః స్మృతాః ।
సౌమ్యాస్తు ఋతువో జ్ఞేయా మాసా బర్హిషదః స్మృతాః ॥ ౧,౨౩.౭౬ ॥
అగ్నిష్వాత్తార్త్తవాశ్చైవ పితృసర్గా హి వై ద్విజాః ।
పితృభిః పీయమానస్య పఞ్చదశ్యాం కలా తు వై ॥ ౧,౨౩.౭౭ ॥
యావత్ప్రక్షీయతే తస్య భాగః పఞ్చదశస్తు యః ।
అమావాస్యాం తదా తస్య తత ఆపూర్యతే పరః ॥ ౧,౨౩.౭౮ ॥
వృద్ధిక్షయౌ వై పక్షాదౌ షోడశ్యాం శశినః స్మృతౌ ।
ఏవం సూర్యనిమిత్తైష క్షయోవృద్ధిర్నిశాకరే ॥ ౧,౨౩.౭౯ ॥
తారాగ్రహాణాం వక్ష్యామి స్వర్భానోశ్చ రథాన్పునః ।
తేయతేజోమయః శుభ్రః సోమపుత్రస్య వై రథః ॥ ౧,౨౩.౮౦ ॥
సోపాసంగప తాకస్తు సధ్వజో మేఘనిస్వనః ।
భార్గవస్య రథః శ్రీమాంస్తేజసా సూర్యసన్నిభః ॥ ౧,౨౩.౮౧ ॥
పృథివీసంభవైర్యుక్తో నానావర్ణైర్హయోత్తమైః ।
శ్వేతః పిశఙ్గః సారఙ్గో నీలః పీతో విలోహితః ॥ ౧,౨౩.౮౨ ॥

కృష్ణశ్చ హరితశ్చైవ పృషతః పృశ్నిరేవ చ ।
దశభిస్తైర్మహాభాగైరకృశైర్వాతరంహసైః ॥ ౧,౨౩.౮౩ ॥
అష్టాశ్వః కాఞ్చనః శ్రీమాన్భౌమస్యాపి రథోత్తమః ।
అసంగైర్లోహితైరశ్వైః సర్వగైరగ్నిసంభవైః ॥ ౧,౨౩.౮౪ ॥
ప్రసర్పతి కుమారో వై ఋజువక్రానువక్రగైః ।
తతశ్చాఙ్గిరసో విద్వాన్దేవాచార్యో బృహస్పతిః ॥ ౧,౨౩.౮౫ ॥
గౌరైరశ్వైః కాఞ్చనేన స్యన్దనేన ప్రసర్పతి ।

అబ్జైస్తు వాజిభిర్దివ్యైరష్టభిర్వాతరంహసైః ॥ ౧,౨౩.౮౬ ॥
నక్షత్రేఽబ్దం స తిష్ఠన్వై సంవేధాస్తేన గచ్ఛతి ।
తతః శనైశ్చరోఽప్యశ్వైః సబలైర్వ్యోమసంభవైః ॥ ౧,౨౩.౮౭ ॥
కార్ష్ణాయసం సమారుహ్య స్యన్దనం యాతి వై శనైః ।
స్వర్భానోశ్చ తథైవాశ్వాః కృష్ణా హ్యష్టౌ మనోజవాః ॥ ౧,౨౩.౮౮ ॥
రథం తమోమయం తస్య సకృద్యుక్తా వహం త్యుత ।
ఆదిత్యాన్నిఃసృతో రాహుః సోమం గచ్ఛతి పర్వసు ॥ ౧,౨౩.౮౯ ॥
ఆదిత్యమేతి సోమశ్చ పునః సౌరేషు పర్వసు ।

అథ కేతురథస్యాశ్వా అష్టౌ వై వాతరంహసః ॥ ౧,౨౩.౯౦ ॥
పలాలధూమవర్ణాభా సబలా రాసభారుణాః ।
ఏతే వాహా గ్రహాణాం చ హ్యుపాఖ్యాతా రథైః సహ ॥ ౧,౨౩.౯౧ ॥
సర్వే ధ్రువనిబ ద్ధాస్తే ప్రవృద్ధా వాతరశ్మిభిః ।
తపన్తే భ్రామ్యమాణాస్తు యథాయోగం భ్రమన్తి వై ॥ ౧,౨౩.౯౨ ॥
వాయవ్యాభిరదృశ్యాభిః ప్రవృద్ధా వాతరశ్మిభిః ।
పరిభ్రమన్తి తద్బద్ధాంశ్చన్ద్రసుర్యగ్రహా దివి ॥ ౧,౨౩.౯౩ ॥
భ్రమన్తమనుగఛన్తి ధ్రువం తే జ్యోతిషాం గణాః ।
యథా నహ్యుదకే నౌస్తు సలిలేన సహోహ్యతే ॥ ౧,౨౩.౯౪ ॥
తథా దేవాలయా హ్యేతే ఊహ్యన్తే వాతరశ్మిభిః ।
సర్ప్యమాణా న దృశ్యన్తే వ్యోమ్ని దేవగణాస్తు తే ॥ ౧,౨౩.౯౫ ॥
యావత్యశ్చైవ తారాశ్చ తావన్తో వాతరశ్మయః ।
సర్వా ధ్రువే నిబద్ధాశ్చ భ్రమన్త్యో భ్రామయన్తి తాః ॥ ౧,౨౩.౯౬ ॥
తైలపీడా యథా చక్రం భ్రమన్తో భ్రామయన్తి హ ।
తథా భ్రమన్తి జ్యోతీంషి వాతబద్ధాని సర్వశః ॥ ౧,౨౩.౯౭ ॥

అలాతచక్రవద్యాన్తి వాతచక్రేరితాని తు ।
యతో జ్యోతీంషి వహతే ప్రవహస్తేన స స్మృతః ॥ ౧,౨౩.౯౮ ॥
ఏవం ధ్రువనిబద్ధోఽసౌ సర్పతే జ్యోతిషాం గణః ।
సైష తారామయో జ్ఞేయః శిశుమారో ధ్రువో దివి ॥ ౧,౨౩.౯౯ ॥
యదహ్నా కురుతే పాపం దృష్ట్వా తన్నిశిముఞ్చతే ।
యావత్యశ్చైవ తారాస్తాః శిశుమారాశ్రితా దివి ॥ ౧,౨౩.౧౦౦ ॥
తావన్త్యేవ తు వర్షాణి జీవతాభ్యధికాని తు ।
సాకారః శిశుమారశ్చ విజ్ఞేయః ప్రవిభాగశః ॥ ౧,౨౩.౧౦౧ ॥
ఔత్తానపాదస్తస్యాథ విజ్ఞేయో హ్యుత్తరో హనుః ।
యజ్ఞః పరస్తు విజ్ఞేయో ధర్మో మర్ద్ధానమాశ్రితః ॥ ౧,౨౩.౧౦౨ ॥
హృది నారాయణః సాధ్యో హ్యశ్వినౌ పూర్వపాదయోః ।
వరుణశ్చార్యమా చైవ పశ్చిమే తస్య సక్థినీ ॥ ౧,౨౩.౧౦౩ ॥
శిశ్రం సంవత్సరస్తస్య మిత్రోఽపానం సమాశ్రితః ।
పుచ్ఛేఽగ్నిశ్చ మహేన్ద్రశ్చ మారీచః కశ్యపో ధ్రువః ॥ ౧,౨౩.౧౦౪ ॥

తారకాః శిశుమారస్య నాస్తం యాతి చతుష్టయమ్ ।
నక్షత్రచన్ద్రమూర్యాశ్చ గ్రహాస్తారాగణైః సహ ॥ ౧,౨౩.౧౦౫ ॥
ఉన్ముఖా విముఖాః సర్వే వక్రీభూతాః శ్రితా దివి ।
ధ్రువేణాధిష్ఠితాశ్చైవ ధ్రువమేవ ప్రదక్షిణమ్ ॥ ౧,౨౩.౧౦౬ ॥
పరియాన్తీశ్వరశ్రేష్ఠం మేఢీభూతం ధ్రువం దివి ।
అగ్నీన్ద్రకశ్యపానాం తు చరమోఽసౌ ధ్రువః స్మృతః ॥ ౧,౨౩.౧౦౭ ॥
ఏక ఏవ భ్రమత్యేష మేరుపర్వతమూర్ద్ధని ।
జ్యోతిషాం చక్రమేతద్ధి గదా కర్షన్నవాఙ్ముఖః ।
మేరుమాలోకయత్యేష పర్యన్తే హి ప్రదక్షిణమ్ ॥ ౧,౨౩.౧౦౮ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వభాగే ద్వితీయేఽనుషఙ్గపాదే ధ్రువచర్యాకీర్తనం నామ త్రయోవింశతితమోఽధ్యాయః

సూత ఉవాచ

ఏతచ్ఛ్రుత్వా తు మునయః పునస్తే సంశయాన్వితాః ।

పప్రచ్ఛురుత్తరం భూయస్తదా తే రోమహర్షణమ్ ॥ ౧,౨౪.౧ ॥

యదేతదుక్తం భవతా గృహాణీత్యేవ విస్తృతమ్ ।

కథం దేవగృహాణి స్యుః కథం జ్యోతీంషి వర్ణయ ॥ ౧,౨౪.౨ ॥

ఏతత్సర్వం సమాచక్ష్వ జ్యోతిషాం చైవ నిర్ణయమ్ ।

వాయురువాచ

శ్రుత్వా తు వచనం తేషాం తదా సూతః సమాహితః ॥ ౧,౨౪.3 ॥

ఉవాచ పరమం వాక్యం తేషాం సంశయనిర్ణయమ్ ।

అస్మిన్నర్థే మహాప్రాజ్ఞైర్యదుక్తం జ్ఞానబుద్ధిభిః ॥ ౧,౨౪.౪ ॥

ఏతద్వోఽహం ప్రవక్ష్యామి సూర్యాచన్ద్రమసోర్భవమ్ ।

యథా దేవగృహాణీహ సూర్యచన్ద్రగ్రహాః స్మృతాః ॥ ౧,౨౪.౫ ॥

తతః పరం చ త్రివిధస్యాగ్నేర్వక్ష్యే సముద్భవమ్ ।

దివ్యస్య భౌతికస్యాగ్నేరబ్యోనేః పార్థివస్య తు ॥ ౧,౨౪.౬ ॥

వ్యుష్టాయాం తు రజన్యాం వై బ్రహ్మణోఽవ్యక్తజన్మనః ।

అవ్యాకృతమిదం త్వాసీన్నైశేన తమసావృతమ్ ॥ ౧,౨౪.౭ ॥

సర్వభూతావశిష్టేఽస్మింల్లోకే నష్టవిశేషణే ।

స్వయంభూర్భగవాంస్తత్ర లోకతన్త్రార్థసాధకః ॥ ౧,౨౪.౮ ॥
ఖద్యోతవత్స వ్యచరదావిర్భావచికీర్షయా ।
సోఽగ్నిం దృష్ట్వాథ లోకాదౌ పృథివీజలసంశ్రితమ్ ॥ ౧,౨౪.౯ ॥
సంవృత్య తం ప్రకాశార్థం త్రిధా వ్యమజదీశ్వరః ।
పవనో యస్తు లోకేఽస్మిన్పార్థివః సోఽగ్నిరుచ్యతే ॥ ౧,౨౪.౧౦ ॥
యశ్చాసౌ తపతే సూర్యే శుచిరగ్నిస్తు స స్మృతః ।
వైద్యుతోఽబ్జస్తు విజ్ఞేయస్తేషాం వక్ష్యేఽథ లక్షమమ్ ॥ ౧,౨౪.౧౧ ॥
వైద్యుతో జాఠరః సౌరో హ్యపాం గర్భాస్త్రయోఽగ్రయః ।
తస్మాదపః పిబన్సూర్యో గోభిర్దీప్యత్యసౌ దివి ॥ ౧,౨౪.౧౨ ॥
వైద్యుతేన సమావిష్టో వార్క్ష్యో నాద్భిః ప్రశామ్యతి ।
మానవా నాం చ కుక్షిస్థో నాద్భిః శాస్యతి పావకః ॥ ౧,౨౪.౧౩ ॥
తస్మాత్సౌరో వైద్యుతశ్చ జాఠరశ్చాప్యనిన్ధనః ।
కిఞ్చిదప్సు మతం తేజః కిఞ్చిద్ధృష్టమబిం ధనమ్ ॥ ౧,౨౪.౧౪ ॥
కాష్ఠేన్ధనస్తు నిర్మథ్యః సోఽద్భిః శామ్యతి పావకః ।
అర్చిష్మాన్పవమానోఽగ్నిర్నిష్ప్రభో జాఠరః స్మృతః ॥ ౧,౨౪.౧౫ ॥
యశ్చాయం మణ్డలే శుక్లో నిరూష్మా సంప్రకాశకః ।
ప్రభా సౌరీ తు పాదేన హ్యస్తం యాతి దేవాకరే ॥ ౧,౨౪.౧౬ ॥
అగ్నిమావిశతే రాత్రౌ తస్మాద్దూరాత్ప్రకాశతే ।
ఉద్యన్తం చ పునః సూర్యమౌష్ణమయమాగ్నేయమావిశత్ ॥ ౧,౨౪.౧౭ ॥
పాదేన పార్థివస్యాగ్నేస్తస్మాదగ్నిస్తపత్యసౌ ।
ప్రాకాశ్యం చ తథౌష్ణ్యం చ సౌరాగ్నేయే తు తేజసీ ॥ ౧,౨౪.౧౮ ॥
పరస్పరానుప్రవేశాదాప్యాయేతే పరస్పరమ్ ।
ఉత్తరే చైవ భూమ్యర్ధే తథా హ్యగ్నిశ్చ దక్షిణే ॥ ౧,౨౪.౧౯ ॥
ఉత్తిష్ఠతి పునః సూర్యే రాత్రిరావిశతే హ్యపః ।

తస్మాత్తప్తా భవన్త్యాపో దివారత్రిప్రవేశనాత్ ॥ ౧,౨౪.౨౦ ॥
అస్తం యాతి పున సూర్యే అహర్వై ప్రవిశత్యపః ।
తస్మాన్నక్తం పునః శుక్లా ఆపోఽదృశ్యన్త భాస్వరాః ॥ ౧,౨౪.౨౧ ॥
ఏతేన క్రమయోగేన భూమ్యర్ద్ధే దక్షిణోత్తరే ।
ఉదయాస్తమనే నిత్యమహోరాత్రం విశత్యపః ॥ ౧,౨౪.౨౨ ॥
యశ్చాసౌ తపతే సూర్యః పిబన్నంభో గభస్తిభిః ।
పార్థివాగ్నివిమిశ్రోఽసౌ దివ్యః శుచిరితి స్మృతః ॥ ౧,౨౪.౨౩ ॥
సహస్రపాదసౌ వహ్నిర్వృతకుంభనిభః శుచిః ।
ఆదత్తే స తు నాడీనాం సహస్రేణ సమన్తతః ॥ ౧,౨౪.౨౪ ॥
నాదేయీశ్చైవ సాముద్రీః కౌప్యాశ్చైవ సమన్తతః ।
స్థావరా జఙ్గమాశ్చైవ యాశ్చ కుల్యాదికా అపః ॥ ౧,౨౪.౨౫ ॥
తస్య రశ్మిసహస్రం తు శీతవర్షోష్ణనిఃస్రవమ్ ।
తాసాం చతుఃశతా నాడ్యో వర్షన్తే చిత్ర మూర్త్తయః ॥ ౧,౨౪.౨౬ ॥
చన్దనాశ్చైవ సాధ్యశ్చ కూతనాకూతనాస్తథా ।
అమృతా నామతః సర్వా రశ్మయో వృష్టిసర్జనాః ॥ ౧,౨౪.౨౭ ॥
హిమోద్వతాశ్చ తాభ్యోఽన్యా రశ్మయస్త్రిశతాః పునః ।
దృశ్యా మేఘాశ్చ యామ్యశ్చ హ్రాదిన్యో హిమసర్జనాః ॥ ౧,౨౪.౨౮ ॥
చన్ద్రాస్తా నామతః ప్రోక్తా మితాభాస్తు గభస్తయః ।
శుక్లాశ్చ కుహకాశ్చైవ గావో విశ్వభృతస్తథా ॥ ౧,౨౪.౨౯ ॥
శుక్లాస్తా నామతః సర్వాస్త్రిశతా ధర్మసర్జనాః ।
సమం విభజ్య నాడీస్తు మనుష్యపితృదేవతాః ॥ ౧,౨౪.౩౦ ॥
మనుష్యానౌషధేనేహ స్వధయా తు పితౄనపి ।
అమృతేన సురాన్సర్వాంస్త్రీంస్త్రిభిస్తర్పయత్యసౌ ॥ ౧,౨౪.౩౧ ॥
వసంతే చైవ గ్రీష్మే చ శతైః స తపతి త్రిభిః ।

వర్షాస్వథో శరది వై చతుర్భిశ్చ ప్రవర్షతి ॥ ౧,౨౪.3౨ ॥
హేమన్తే శిశిరే చైవ హిమ ముత్సృజతే త్రిభిః ।
ఇన్ద్రో ధాతా భగః పూషా మిత్రోఽథ వరుణోర్ఽయమా ॥ ౧,౨౪.33 ॥
అంశుర్వివస్వాస్త్వష్టా చ సవితా విష్ణురేవ చ ।
మాఘమాసే తు వరుణః పూషా చైవ తు ఫలాల్గునే ॥ ౧,౨౪.3౪ ॥
చైత్రే మాసి తు దేతోంశుర్ధాతా వైశాఖతాపనః ।
జ్యేష్ఠమాసే భవేదిన్ద్రశ్చాషాఢే సవితా రవిః ॥ ౧,౨౪.3౫ ॥
వివస్వాన్ఛ్రావణే మాసి ప్రోష్ఠే మాసే భాగః స్మృతః ।
పర్జన్యోఽశ్వయుజే మాసి త్వష్టా చ కార్తికే రవిః ॥ ౧,౨౪.3౬ ॥
మార్గశీర్షే భవేన్మిత్రః పౌషేవిష్ణుః సనాతనః ।
పఞ్చరశ్మిసహస్రాణి వరుణస్యార్కకర్మణి ॥ ౧,౨౪.3౭ ॥
షడ్భిః సహస్రైః పూషా తు దేవోఽశుసప్తభిస్తథా ।
ధాతాష్టభిః సహస్రైస్తు నవభిస్తు శతక్రతుః ॥ ౧,౨౪.3౮ ॥
సవితా దశభిర్యాతి యాత్యేకాదశభిర్భగః ।
సప్తభిస్తపతే సిత్రస్త్వష్టా చైవాష్టభిస్తపేత్ ॥ ౧,౨౪.3౯ ॥
అర్యమా దశాభిర్యాతి పర్జన్యో నవభిస్తపేత్ ।
షడ్భీ రశ్మిసహస్రైస్తు విషణుస్తపతి మేదినీమ్ ॥ ౧,౨౪.౪౦ ॥
వసంతే కపిలః సూర్యో గ్రీష్మేర్ఽకః కనకప్రభః ।
శ్వేతవర్ణస్తు వర్షాసు పాణ్డుః శరది భాస్కరః ॥ ౧,౨౪.౪౧ ॥
హేమన్తే తామ్రవర్ణస్తు శైశిరే లోహితో రవిః ।
ఇతి వర్ణాః సమా ఖ్యాతాః సూర్యస్యర్తుసముద్భవాః ॥ ౧,౨౪.౪౨ ॥
ఔషధీషు బలం ధత్తే స్వధయా చ పిదృష్వపి ।
సూర్యోఽమరేష్వప్యమృతం త్రయం త్రిషు న యచ్ఛతి ॥ ౧,౨౪.౪3 ॥
ఏవం రశ్మిసహస్రం తు సౌరం లోకార్థసాధకమ్ ।

భిద్యతే ఋతుమాసాద్య జలశీతోష్ణనిస్రవమ్ ॥ ౧,౨౪.౪౪ ॥
ఇత్యేతన్మణ్డలం శుక్లం భాస్వరం సూర్య సంజ్ఞితమ్ ।
నక్షత్రగ్రహసోమానాం ప్రతిష్ఠా యోనిరేవ చ ॥ ౧,౨౪.౪౫ ॥
చన్ద్రఋక్షగ్రహాః సర్వే విజ్ఞేయాః సూర్యసంభవాః ।
నక్షత్రాధిపతిః సోమో గ్రహ రాజో దివాకరః ॥ ౧,౨౪.౪౬ ॥
శేషాః పఞ్చ గ్రహా జ్ఞేయా ఈశ్వరాః కామచారిణః ।
పఠ్యతే చాగ్నిరాదిత్య ఉదకం చన్ద్రమాః స్మృతః ॥ ౧,౨౪.౪౭ ॥
శేషాణా ప్రకృతీః స్మయగ్వర్ణ్యమానా నిబోధత ।
సురసేనాపతిః స్కన్దః పఠ్యతేఽఙ్గారకో గ్రహః ॥ ౧,౨౪.౪౮ ॥
నారాయణం బుధం ప్రాహుర్వేదజ్ఞానవిదో బుధాః ।
రుద్రో వైవస్వతః సాక్షాద్యమో లోకప్రభుః స్వయమ్ ॥ ౧,౨౪.౪౯ ॥
మహాగ్రహో ద్విజశ్రేష్ఠో మన్దగామీ శనైశ్వరః ।
దేవాసురగురూ ద్వౌ తు భానుమన్తౌ మహా గ్రహౌ ॥ ౧,౨౪.౫౦ ॥
ప్రజాపతిసుతావేతావుభౌ శుక్రబృహస్పతీ ।
ఆదిత్యమూలమఖిలం త్రైలోక్యం నాత్ర సంశయః ॥ ౧,౨౪.౫౧ ॥
భవత్యస్మాజ్జగత్కృత్స్నం సదేవాసురమానుషమ్ ।
రుద్రోపేన్ద్రేన్ద్రచన్ద్రాణాం విప్రేన్ద్రాస్త్రిదివౌకసామ్ ॥ ౧,౨౪.౫౨ ॥
ద్యుతిర్ద్యుతిమతాం కృత్స్నం యత్తేజః సార్వలౌకికమ్ ।
సర్వాత్మా సర్వలోకేశో మహాదేవః ప్రజాపతిః ॥ ౧,౨౪.౫౩ ॥
సూర్య ఏవ త్రిలోకస్య సూలం పరమదైవతమ్ ।
తతః సంజాయతే సర్వం తత్ర చైవ ప్రలీయతే ॥ ౧,౨౪.౫౪ ॥
భావాభావౌ హి లోకానామాదిత్యాన్నిఃమృతౌ పురా ।
జగజ్జ్ఞేయో గ్రహో విప్రా దీప్తిమాన్సుప్రభో రవిః ॥ ౧,౨౪.౫౫ ॥
అత్ర గచ్ఛన్తి నిధనం జాయన్తే చ పునః పునః ।

క్షణా ముహూర్తా_ దివసా నిశాః పక్షాశ్చ కృత్స్నశః ॥ ౧,౨౪.౫౬ ॥
మాసాః సంవత్సరాశ్చైవ ఋతవోఽథ యుగాని చ ।
తదాదిత్యాదృతే హ్యేషా కాలంసఖ్యా న విద్యతే ॥ ౧,౨౪.౫౭ ॥
కాలాదృతే న నిగమో న దీక్షా నాహ్నికక్రమః ।
ఋతూనామవిభాగాచ్చ పుష్పమూలఫలం కుతః ॥ ౧,౨౪.౫౮ ॥
కుతః సస్యవినిష్పత్తిస్తృణౌషధిగణోఽపి వా ।
అభావో వ్యవహారాణాం జన్తూనాం దివి చైహ చ ॥ ౧,౨౪.౫౯ ॥
జగత్ప్రతాపనమృతే భాస్కరం వారితస్కరమ్ ।
స ఏష కాలశ్చాగ్నిశ్చ ద్వాదశాత్మా ప్రజాపతిః ॥ ౧,౨౪.౬౦ ॥
తపత్యేష ద్విజశ్రేష్ఠాస్త్రైలోక్యం సచరాచరమ్ ।
స ఏష తేచసాం రాశిస్తమో ఘ్రున్సార్వలౌకికమ్ ॥ ౧,౨౪.౬౧ ॥
ఉత్తమం మార్గమాస్థాయ వాయోర్భాభిరిదం జగత్ ।
పార్శ్వమూర్ధ్వమధశ్చైవ తాపయత్యేష సర్వశః ॥ ౧,౨౪.౬౨ ॥
యథా ప్రభాకరో దీపోగృహమధ్యేఽవలంబితః ।
పార్శ్వమూర్ధ్వమధశ్చైవ తమో నాశయతే సమమ్ ॥ ౧,౨౪.౬౩ ॥
తద్వత్సహస్రకిరణో గ్రహరాజో జగత్పతిః ।
సూర్యో గోభిర్జగత్సర్వమాదీపయతి సర్వతః ॥ ౧,౨౪.౬౪ ॥
రవే రశ్మిసహస్రం యత్ప్రాఙ్మయా సముదాహృతమ్ ।
తేషాం శ్రేష్ఠాః పునః సప్త రశ్మయో గ్రహయో నయః ॥ ౧,౨౪.౬౫ ॥
సుషుమ్నో హరికేశశ్చ విశ్వకర్మా తథైవ చ ।
విశ్వశ్రవాః పునశ్చాన్యః సంపద్వసురతః పరః ॥ ౧,౨౪.౬౬ ॥
అర్వావసుః పునశ్చాన్యః స్వరాడన్యః ప్రకీర్తి_తః ।
సుషుమ్నః సూర్యరశ్మిస్తు క్షీణ శశినమేధయేత్ ॥ ౧,౨౪.౬౭ ॥
తిర్యగూర్ధ్వప్రచారోఽసౌ సుషుమ్నః పరికీర్తి_తః ।

హరి కేశః పురస్తాద్య ఋక్షయోనిః స కీత్యతే ॥ ౧,౨౪.౬౮ ॥

దక్షిణే విశ్వకర్మా తు రశ్మిన్వర్ద్ధయతే వుధమ్ ।

విశ్వశ్రవాస్తు యః పశ్చచ్ఛుక్రయోనిః స్మృతో బుధైః ॥ ౧,౨౪.౬౯ ॥

సంపద్వసుస్తు యో రశ్మిః స యోనిర్లోహితస్య తు ।

షష్ఠస్త్వర్వావసూ రశ్మిర్యోనిస్తు స బృహస్పతేః ॥ ౧,౨౪.౭౦ ॥

శనైశ్చరంపున శ్చాపి రశ్మిరాప్యాయతే స్వరాట్ ।

ఏవం సూర్యప్రభావేణ గ్రహనక్షత్రతారకాః ॥ ౧,౨౪.౭౧ ॥

వర్త్న్తే దివి తాః సర్వా విశ్వం చైదం పునర్జగత్ ।

నక్షీయన్తే యతస్తాని తస్మాన్నక్షత్రసంజ్ఞితాః ॥ ౧,౨౪.౭౨ ॥

క్షేత్రాణ్యేతాని వై పూర్వమాపతన్తి గభస్తిభిః ।

తేషాం క్షేత్రాణ్యథాదత్తే సూర్యో నక్షత్రకారకాః ॥ ౧,౨౪.౭౩ ॥

తీర్ణానాం సుకృతేనేహ సుకృతాన్తే గ్రహాశ్రయాత్ ।

తారణాత్తారకా హ్యేతాః శుక్లత్వాచ్చైవ తారకాః ॥ ౧,౨౪.౭౪ ॥

దివ్యానాం పార్థివానాం చ నైశానాం చైవ సర్వశః ।

ఆదానాన్నిత్యమాదిత్యస్తేజసా తపసామపి ॥ ౧,౨౪.౭౫ ॥

స్వనం స్యన్దనార్థే చు ధాతురేషు విభావ్యతే ।

స్వనాత్తేజసోఽపాం చ తేనాసౌ సవితా మతః ॥ ౧,౨౪.౭౬ ॥

బహ్వర్థశ్చదిరిత్యేష హ్లాదనే ధాతురుచ్యతే ।

శుక్లత్వే చామృతత్వే చ శీతత్వే చ విభావ్యతే ॥ ౧,౨౪.౭౭ ॥

సూర్యాచన్ద్రమసో ర్దివ్యే మణ్డలే భాస్వరే ఖగే ।

జలతేచౌమయే శుక్లే వృత్తకుంభనిభే శుభే ॥ ౧,౨౪.౭౮ ॥

ఘనతోయాత్మకం తత్ర మణ్డలం శశినః స్మృతమ్ ।

ఘనతేజోమయం శుక్లం మణ్డలం భాస్కరస్య తు ॥ ౧,౨౪.౭౯ ॥

విశన్తి సర్వదేవాస్తు స్థానాన్యేతాని సర్వశః ।

మన్వన్తరేషు సర్వేషు ఋక్షసూర్యగ్రహాశ్రయాః ॥ ౧,౨౪.౮౦ ॥
తాని దేవగృహాణ్యేవ తదాఖ్యాస్తే భవన్తి చ ।
సౌరం సూర్యో విశేత్స్థానం సౌమ్యం సోమస్తథైవ చ ॥ ౧,౨౪.౮౧ ॥
శౌక్రం శుక్రో విశేత్స్థానం షోడ శార్చిః ప్రభాస్వరమ్ ।
జైవం బృహస్పతిశ్చైవ లౌహితం చైవ లోహితః ॥ ౧,౨౪.౮౨ ॥
శనైశ్చరో ర్విశేత్స్థానం దేవః శానైస్చరం తథా ।
బౌధం బుధోఽథ స్వర్భానుః స్వర్భానుస్థానమాస్థితః ॥ ౧,౨౪.౮౩ ॥
నక్షత్రాణి చ సర్వాణి నక్షత్రాణి విశన్త్యుత ।
గృహాణ్యేతాని సర్వాణి జ్యోతీంషి సుకృతాత్మ నామ్ ॥ ౧,౨౪.౮౪ ॥
కల్పాదౌ సంప్రవృత్తాని నిర్మితాని స్వయంభువా ।
స్థానాన్యేతాని తిష్ఠన్తి యావదాభూతసంప్లవమ్ ॥ ౧,౨౪.౮౫ ॥
మన్వన్తరేషు సర్వేషు దేవస్థానాని తాని వై ।
అభిమానినోఽవతిష్ఠన్తే దేవస్థానాని వై పునః ॥ ౧,౨౪.౮౬ ॥
అతీతైస్తు సహాతీతా భావ్యా భావ్యైః సురైః సహ ।
వర్త్తన్తే వర్త్తమానైశ్చ స్థానిభిస్తైః సురైః సహ ।
అస్మిన్మన్వన్తరే చైవ గ్రహా వైతానికాః స్మృతాః ॥ ౧,౨౪.౮౭ ॥
వివస్వానదితేః పుత్రః సూర్యో వైవస్వతేఽన్తరే ।
త్విషినామా ధర్మసుతః సోమో దేవో వసుః స్మృతః ॥ ౧,౨౪.౮౮ ॥
శుక్రో దేవస్తు విజ్ఞేయో భార్గవోఽసురయాజకః ।
బృహత్తేజాః స్మృతో దేవో దేవాచార్యోఽగి రసుస్తః ॥ ౧,౨౪.౮౯ ॥
బుధో మనోహరశ్చైవ త్విషిపుత్రస్తు స స్మృతః ।
శనైశ్చరో విరూపస్తు సంజ్ఞాపుత్రో వివస్వతః ॥ ౧,౨౪.౯౦ ॥
అగ్నేర్వికేశ్యాం జజ్ఞే తు యువాసౌ లోహితాధిపః ।
నక్షత్రాణ్యృక్షనామానో దాక్షాయణ్యస్తు తాః స్మృతాః ॥ ౧,౨౪.౯౧ ॥

స్వర్భానుః సింహికాపుత్రో భూతసంతాపనోఽసురః ।
సోమర్క్షగ్రహసూర్యేషు కీర్తితా హ్యభిమానినః ॥ ౧,౨౪.౯౨ ॥
స్థానాన్యేతాని చోక్తాని స్థానినశ్చాథ దేవతాః ।
శుక్లమగ్నిమయం స్థానం సహస్రాంశోర్వివస్వతః ॥ ౧,౨౪.౯౩ ॥
సహస్రాంశోస్త్విషేః స్థానమమ్మయం శుక్లమేవ చ ।
ఆప్యం శ్యామం మనోజ్ఞస్య పఞ్చరశ్మేర్గృహం స్మృతమ్ ॥ ౧,౨౪.౯౪ ॥
శుక్రస్యాప్యమ్మయం శుక్లం పద్మం షోడశరశ్మిషు ।
నవరశ్మేస్తు భౌమస్య లౌహితం స్థానమమ్మయమ్ ॥ ౧,౨౪.౯౫ ॥
హరిదాప్యం బృహత్స్థానం ద్వాదశాంశైర్బృహస్పతేః ।
అష్ట రశ్మిగృహం ప్రోక్తం కృష్ణం మన్దస్య చామ్మయమ్ ॥ ౧,౨౪.౯౬ ॥
స్వర్భానోస్తామసం స్థానం భూతసంతాపనాలయమ్ ।
విజ్ఞేయాస్తారకాః సర్వా అమ్మయాస్త్వేకరశ్మయః ॥ ౧,౨౪.౯౭ ॥
ఆశ్రయాః పుణ్యకీర్తీనాం సుశుక్లాశ్చాపి వర్ణతః ।
ఘనతోయాత్మికా జ్ఞేయాః కల్పాదావేవ నిర్మితాః ॥ ౧,౨౪.౯౮ ॥
ఆదిత్యరశ్మిసంయోగాత్సంప్రకాశాత్మికాః స్మృతాః ।
నవయోజనసాహస్రో విష్కంభః సవితుః స్మృతః ॥ ౧,౨౪.౯౯ ॥
త్రిగుణాస్తస్య విస్తారో మణ్డలస్య ప్రమాణతః ।
ద్విగుణః సూర్యవిస్తారాద్విస్తారః శశినః స్మృతః ॥ ౧,౨౪.౧౦౦ ॥
తుల్యస్తయోస్తు స్వర్భానుర్భూత్వాధస్తాత్ప్రసర్పతి ।
ఉద్ధృత్య పృథివీఛాయాం నిర్మితో మణ్డలాకృతిః ॥ ౧,౨౪.౧౦౧ ॥
స్వర్భానోస్తు బృహత్స్థానం తృతీయం యత్తమోమయమ్ ।
ఆదిత్యాత్తచ్చ నిష్క్రమ్య సోమం గచ్ఛతి పర్వసు ॥ ౧,౨౪.౧౦౨ ॥
ఆదిత్యమేతి సోమాచ్చ పునః సౌరేషు పర్వసు ।
స్వర్భాసా నుదతే యస్మాత్తస్మాత్స్వర్భానురుచ్యతే ॥ ౧,౨౪.౧౦౩ ॥

చన్ద్రస్య షోడశో భాగో భార్గవస్తు విధీయతే ।
విష్కంభాన్మణ్డలాచ్చైవ యోజనాగ్రాత్ప్రమాణతః ॥ ౧,౨౪.౧౦౪ ॥
భార్గవాత్పాదహీనస్తు విజ్ఞేయో వై బృహస్పతిః ।
బృహస్పతేః పాద హీనౌ భౌమసౌరావుభౌ స్మృతౌ ॥ ౧,౨౪.౧౦౫ ॥
విస్తారాన్మణ్డలాచ్చైవ పాదహీనస్తయోర్బుధః ।
తారానక్షత్రరూపాణి వపుష్మన్తి చ యాని వై ॥ ౧,౨౪.౧౦౬ ॥
బుధేన సమరూపాణి విస్తారాన్మణ్డలాచ్చ వై ।
ప్రాయశశ్చన్ద్రయోగీని విద్యాదృక్షాణి తత్త్వవిత్ ॥ ౧,౨౪.౧౦౭ ॥
తారానక్షత్రరూపాణి హీనాని తు పరస్పరాత్ ।
శతాని పఞ్చ చత్వారి త్రీణి ద్వే చైవ యోజనే ॥ ౧,౨౪.౧౦౮ ॥
పూర్వాపరనికృష్టాని తారకామణ్డలాని చ ।
యోజనాద్యర్ద్ధమాత్రాణి తేభ్యో హ్రస్వం న విద్యతే ॥ ౧,౨౪.౧౦౯ ॥
ఉపరిష్టాత్త్రయస్తేషాం గ్రహా యే దూరసర్పిణః ।
సౌరోఙ్గిరాశ్చ వక్రశ్చ జ్ఞేయా మన్దవిచారిణః ॥ ౧,౨౪.౧౧౦ ॥
తేభ్యోఽధ స్తాత్తు చత్వారః పునరేవ మహాగ్రహాః ।
సూర్యసోమౌ బుధశ్చైవ భార్గవశ్చైవ శీఘ్రగాః ॥ ౧,౨౪.౧౧౧ ॥
తావత్యస్తారకాకోట్యో యావదృక్షాణి సర్వశః ।
విధినా నియమాచ్చైషామృక్షచర్యా వ్యవస్థితా ॥ ౧,౨౪.౧౧౨ ॥
గతిస్తాసు చ సూర్యస్య నీచౌచ్చే త్వయనక్రమాత్ ।
ఉత్తరాయణమార్గస్థో యదా పర్వసు చన్ద్రమాః ॥ ౧,౨౪.౧౧౩ ॥
ఉచ్చత్వాద్దృశ్యతే శీఘ్రం నీతివ్యక్తైర్గభస్తిభిః ।
తదా దక్షిణమార్గస్థో నీయాం విథీముపాశ్రితః ॥ ౧,౨౪.౧౧౪ ॥
భూమి లేఖావృతః సూర్యః పూర్ణామావాస్యయోః సదా ।
న దృశ్యతే యథాకాలం శీఘ్రమస్తముపైతి చ ॥ ౧,౨౪.౧౧౫ ॥

తస్మాదుత్తరమార్గస్థో హ్యమావస్యాం నిశాకరః ।
దృశ్యతే దక్షిణే మార్గే నియమాద్దృశ్యతే న చ ॥ ౧,౨౪.౧౧౬ ॥
జ్యోతిషాం గతియోగేన సూర్యాచన్ద్రమసావృతః ।
సమానకాలాస్తమయౌ విషువత్సు సమోదయౌ ॥ ౧,౨౪.౧౧౭ ॥
ఉత్తరాసు చ వీథీషు వ్యన్తరాస్తమనోదయౌ ।
పూర్ణామవాస్యయోర్జ్ఞేయౌ జ్యోతిశ్చక్రానువర్తినౌ ॥ ౧,౨౪.౧౧౮ ॥
దక్షిణాయనమార్గస్థో యదా చరతి రశ్మివాన్ ।
తదా సర్వగ్రహాణాం చ సూర్యోఽధస్తాత్ప్రసర్పతి ॥ ౧,౨౪.౧౧౯ ॥
విస్తీర్ణ మణ్డలం కృత్వా తస్యోర్ధ్వ చరతే శశీ ।
నక్షత్రమణ్డలం కృత్స్నం సోమాదూర్ధ్వ ప్రసర్పతి ॥ ౧,౨౪.౧౨౦ ॥
నక్షత్రేభ్యో బుధశ్చోర్ధ్వ బుధాదూర్ధ్వం తు భార్గవః ।
వక్రస్తు భార్గవాదూర్ధ్వ వక్రాదూర్ధ్వం బృహస్పతిః ॥ ౧,౨౪.౧౨౧ ॥
తస్మాచ్ఛనైశ్చరశ్చోర్ధ్వం తస్మాత్సప్తర్షిమణ్డలమ్ ।
ఋషీణాం చాపి సప్తానాం ధ్రువ ఊర్ధ్వం వ్యవస్థితః ॥ ౧,౨౪.౧౨౨ ॥
ద్విగుణేషు సహస్రేషు యోజనానాం శతేషు చ ।
తారాగ్రహాన్తరాణి స్యురుపరిష్టాద్యథాక్రమమ్ ॥ ౧,౨౪.౧౨3 ॥
గ్రహాశ్చ చన్ద్రసూర్యౌ చ దివి దివ్యేన తేజ సా ।
నిత్యమృక్షేషు యుజ్యన్తే గచ్ఛన్తో నియతాః క్రమాత్ ॥ ౧,౨౪.౧౨౪ ॥
గ్రహనక్షత్రసూర్యాస్తు నీచోచ్చమృజవస్తథా ।
సమాగమే చ భేదే చ పశ్యన్తి యుగపత్ప్రజాః ॥ ౧,౨౪.౧౨౫ ॥
పరస్పరస్థితా హ్యేతే యుజ్యన్తే చ పరస్పరమ్ ।
అసంకరేణ విజ్ఞేయస్తేషాం యోగస్తు వై బుధైః ॥ ౧,౨౪.౧౨౬ ॥
ఇత్యేవం సన్నివేశో వై పృథివ్యా జ్యౌతిషస్య చ ।
ద్వీపానాముదధీనాం చ పర్వతానాం త్థైవ చ ॥ ౧,౨౪.౧౨౭ ॥

వర్ణానాం చ నదీనాం చ యే చ తేషు వసంతి వై ।
ఏతేష్వేవ గ్రహాః సర్వే నక్షత్రేషు సముత్థితాః ॥ ౧,౨౪.౧౨౮ ॥
వివస్వానదితేః పుత్రః సూర్యో వై చాక్షుషేఽన్తరే ।
విశాఖాసు సముత్పన్నో గ్రహాణాం ప్రథమో గ్రహః ॥ ౧,౨౪.౧౨౯ ॥
త్విషిమాన్ ధర్మపుత్రస్తు సోమో దేవో వసోస్సుతః ।
శీతరశ్మిః సముత్పన్నః కృత్తికాసు నిశాకరః ॥ ౧,౨౪.౧౩౦ ॥
షోడశార్చిర్భృగోః పుత్రః శుక్రః సూర్యాదనన్తరమ్ ।
తారాగ్రహాణాం ప్రవరస్తిష్యఋక్షే సముత్థితః ॥ ౧,౨౪.౧౩౧ ॥
గ్రహశ్చాఙ్గిరసః పుత్రో ద్వాదశార్చిర్బృహస్పతిః ।
ఫాల్గునీషు సముత్పన్నః పూర్వాసు చ జగద్గురుః ॥ ౧,౨౪.౧౩౨ ॥
నవార్చిర్లోహితాఙ్గశ్చ ప్రజాపతిసుతో గ్రహః ।
ఆషాఢాస్విహ పూర్వాసు సముత్పన్న ఇతి శ్రుతిః ॥ ౧,౨౪.౧౩౩ ॥
రేవతీష్వేవ సప్తార్చిస్తథా సౌరిః శనైశ్చరః ।
సౌమ్యో బుధో ధనిష్ఠాసు పఞ్చార్చిరుదితో గ్రహః ॥ ౧,౨౪.౧౩౪ ॥
తమోమయో మృత్యుసుతః ప్రజాక్షయకరః శిఖీ ।
ఆర్శ్లేషాసు సముత్పన్నః సర్వహారీ మహాగ్రహః ॥ ౧,౨౪.౧౩౫ ॥
తథా స్వనామధేయేషు దాక్షాయణ్యః సముచ్ఛ్రితాః ।
తమోవీర్యమయో రాహుః ప్రకృత్యా కృష్ణమణ్డలః ॥ ౧,౨౪.౧౩౬ ॥
భరణీషు సముత్పన్నో గ్రహశ్చన్ద్రార్కమర్ద్దనః ।
ఏతే తారా గ్రహాశ్చాపి బోద్ధవ్యా భార్గవాదయః ॥ ౧,౨౪.౧౩౭ ॥
జన్మనక్షత్రపీడాసు యాన్తి వైగుణ్యతాం యతః ।
స్పృశ్యన్తే తేన దోషేణ తతస్తద్గ్రహభక్తితః ॥ ౧,౨౪.౧౩౮ ॥
సర్వగ్రహాణామేతేషామాదిరాదిత్య ఉచ్యతే ।
తారాగ్రహాణాం శుక్రస్తు కేతూనామపి ధూమవాన్ ॥ ౧,౨౪.౧౩౯ ॥

ధ్రువః కీలో గ్రహాణాం తు విభక్తానాం చతుర్ద్విశమ్ ।
నక్షత్రాణాం శ్రవిష్ఠా స్యాదయనానాం తథోత్తరమ్ ॥ ౧,౨౪.౧౪౦ ॥
వర్షాణాం చాపి పఞ్చానామాద్యః సంవత్సరః స్మృతః ।
ఋతూనాం శిశిరశ్చాపి మాసానాం మాఘ ఏవ చ ॥ ౧,౨౪.౧౪౧ ॥
పక్షాణాం శుక్లపక్షశ్చ తిథీనాం ప్రతిపత్తథా ।
అహోరాత్రవిభాగానామహశ్చాపి ప్రకీర్తితమ్ ॥ ౧,౨౪.౧౪౨ ॥
ముహూర్త్తానాం తథైవాదిర్ముహూర్త్తో రుద్రదైవతః ।
క్షణశ్చాపి నిమేషాదిః కాలః కాలవిదాం వరాః ॥ ౧,౨౪.౧౪౩ ॥
శ్రవణాన్తం ధనిష్ఠాది యుగం స్యాత్పఞ్చవార్షికమ్ ।
భానోర్గతివిశేషేణ చక్రవత్పరివర్త్తతే ॥ ౧,౨౪.౧౪౪ ॥
దివాకరః స్మృతస్తస్మాత్కాలస్తద్విద్భిరీశ్వరః ।
చతుర్విధానాం భూతానాం ప్రవర్త్తకనివర్త్తకః ॥ ౧,౨౪.౧౪౫ ॥
తస్యాపి భగవాన్రుద్రః సాక్షాద్దేవః ప్రవర్త్తకః ।
ఇత్యేష జ్యోతిషామేవ సంనివేశోఽర్థనిశ్చయాత్ ॥ ౧,౨౪.౧౪౬ ॥
లోకసంవ్యవహారార్థ మీశ్వరేణ వినిర్మితః ।
ఉత్తరాశ్రవణేనాసౌ సంక్షిప్తశ్చ ధ్రువే తథా ॥ ౧,౨౪.౧౪౭ ॥
సర్వత స్తేషు విస్తీర్ణో వృత్తాకార ఇవ స్థితః ।
బుద్ధిబూర్వం భాగవతా కల్పాదౌ సంప్రవర్త్తితః ॥ ౧,౨౪.౧౪౮ ॥
సాశ్రయః సోఽభిమానీ చ సర్వస్య జ్యోతిషాత్మకః ।
వైశ్వరూపప్రధానస్య పరిణామోఽయమద్భుతః ॥ ౧,౨౪.౧౪౯ ॥
నైతచ్ఛక్యం ప్రసంఖ్యాతుం యాథాతథ్యేన కేనచిత్ ।
గతాగతం మనుష్యేణ జ్యోతిషాం సాంసచక్షుషా ॥ ౧,౨౪.౧౫౦ ॥
ఆగమాదనుమా నాచ్చ ప్రత్యక్షదుపపత్తితః ।
పరిక్ష్య నిపుణం బుద్ధ్యా శ్రద్ధాతవ్యం విపశ్చితా ॥ ౧,౨౪.౧౫౧ ॥

చక్షుః శాస్త్రం జలం లేఖ్యం గణితం బుద్ధివిత్తమాః ।
పఞ్చైతే హేతవో విప్రా జ్యోతిర్గణవివేచనే ॥ ౧,౨౪.౧౫౨ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వభాగే ద్వితీయేఽనుషఙ్గపాదే జ్యోతిషాం సన్నివేశంనం నామ చతుర్వింశతితమోఽధ్యాయః

సూత ఉవాచ
ఏతదుక్త్వా మహాబుద్ధిర్వాయుర్లోకహితే రతః ।
జ్జాప జప్యం భగవాన్మధ్యం ప్రాప్తే దివాకరే ॥ ౧,౨౫.౧ ॥
ఋషయశ్చాపి తే సర్వే యే తత్రాసన్సమాగతాః ।
తే సర్వే నియతాత్మానస్తస్థుః ప్రాఞ్జలయస్తథా ॥ ౧,౨౫.౨ ॥
య ఇజ్యో నియమస్యాన్తే ప్రాణినాం జీవనః ప్రభుః ।
నీలకణ్ఠ నమస్తేఽస్తు ఇత్యువాచ సదాగతిః ॥ ౧,౨౫.3 ॥
శ్రుత్వా తు భావితాత్మానో మునయః శంసితవ్రతాః ।
వాలఖిల్యేతి విఖ్యాతాః పతఙ్గసహచారిణః ॥ ౧,౨౫.౪ ॥
అష్టాశీతిసహస్రాణి ఋషీణామూర్ధ్వరేతసామ్ ।
తే స్మ పృచ్ఛన్తి వాయు చ వాయుపర్ణాంబు భోజనాః ॥ ౧,౨౫.౫ ॥
నీలకణ్ఠేతి యత్ప్రోక్తం త్వయా పవనసత్తమ ।
ఏతద్గుహ్యం పవిత్రాణాం పుణ్యం పుణ్యవిదాం వరః ॥ ౧,౨౫.౬ ॥
తదవ్యయం శ్రోతుమిచ్ఛామ స్తన్నో నిగద సత్తమ ।
తత్సర్వ శ్రోతుమిచ్ఛామస్త్వత్ప్రసాదాత్ప్రభఞ్జన ॥ ౧,౨౫.౭ ॥

నీలతా యేన కణ్ఠస్య కారణేనాంవికాపతేః ।
శ్రోతుమిచ్ఛామహే దేవ తవ వక్త్రాద్విశేషతః ॥ ౧,౨౫.౮ ॥
యావద్వాచః ప్రవర్త్తన్తే సర్వాస్తాః ప్రేరితస్త్వయా ।
వర్ణస్థానగతే వాయో వాగ్విధిః సంప్రవర్త్తతే ॥ ౧,౨౫.౯ ॥
జ్ఞాన పూర్వమథోత్సాహస్త్వత్తో వాయో ప్రవర్త్తతే ।
త్వయి నిష్పాయమానే తు శేషా వర్ణప్రవృత్తయః ॥ ౧,౨౫.౧౦ ॥
యత్ర వాచో నివర్త్తన్తే దేహవర్ణాశ్చ దుర్లభాః ।
త్వత్తో హి వర్ణసద్భావః సర్వగస్త్వం సదానిల ॥ ౧,౨౫.౧౧ ॥
నాన్యః సర్వగతో దేవస్త్వదృతేఽస్తి సమీరణ ।
ఏష వై జీవలోకస్తే ప్రత్యక్షః సర్వతోఽనిల ॥ ౧,౨౫.౧౨ ॥
వేత్థ వాచస్పతిం దేవం మనోనాయకమీశ్వరమ్ ।
బ్రూహి తత్కణ్ఠదేశే తు కిం కృత్వా రూపవిక్రియా ॥ ౧,౨౫.౧౩ ॥
వచః శ్రుత్వా తత స్తేషాం మునీనాం భావితాత్మనామ ।
ప్రత్యువాచ మహాతేజా వాయుర్లోకనమస్కృతః ॥ ౧,౨౫.౧౪ ॥
పురా కృతయుగే విప్రో వేదనిర్ణయతత్పరః ।
వసిష్ఠో నామ ధర్మాత్మా మానసో వై ప్రజాపతిః ॥ ౧,౨౫.౧౫ ॥
పప్రచ్ఛ కార్త్తికేయం వై మయూరవరవాహనమ్ ।
మహిషాసురనారీణాం నయనాఞ్జనతస్కరమ్ ॥ ౧,౨౫.౧౬ ॥
మహాసేనం మహాత్మనం మేఘస్తనితనిస్వనమ్ ।
ఉమామనః ప్రహర్షాణాం బారకచ్ఛద్మరూపిణమ్ ॥ ౧,౨౫.౧౭ ॥
క్రౌఞ్చజీవితహర్తారం గౌరీహృదయనన్దనమ్ ।
యదేతద్దృశ్యతే వర్య శుభ్రం శుభ్రాఞ్జనోపమమ్ ॥ ౧,౨౫.౧౮ ॥
తత్కిమర్థం సముత్పన్నం కణ్ఠే కణ్ఠేకున్దేన్దుసప్రభే ।
ఏతద్దీప్తాంయ దాన్తాయ భక్తాయ బ్రూహి పృచ్ఛతే ॥ ౧,౨౫.౧౯ ॥

కథాం మఙ్గలసంయుక్తాం పవిత్రాం పాపనాశినీమ్ ।
మత్ప్రియార్థంమహాభాగ వక్తుమర్హస్యశేషతః ॥ ౧,౨౫.౨౦ ॥
శ్రుత్వా వాక్యం తతస్తస్య వసిష్ఠస్య మహాత్మనః ।
ప్రత్యువాచ మహాతేజా దేవారిబలసూదనః ॥ ౧,౨౫.౨౧ ॥
శృణుష్వ వదతాం శ్రేష్ఠకథ్యమానం వచో మమ ।
ఉమోత్సంగోపవిష్టేన యథాపూర్వం మయా శ్రుతమ్ ॥ ౧,౨౫.౨౨ ॥
పార్వత్యా సహ సంవాదః శర్వస్య చ మహాత్మనః ।
తమహం సంప్రవక్ష్యామి త్వత్ప్రియార్థం మహామునే ॥ ౧,౨౫.౨౩ ॥
కైలాసశిఖరే రమ్యే నానాధాతువిచిత్రితే ।
తరుణాదిత్యసంకాశే తప్తచామీకరప్రభే ॥ ౧,౨౫.౨౪ ॥
వజ్రస్ఫటికసోపానే చిత్రపాదశిలాతలే ।
జాంబూనదమయే దివ్యే నానాధాతు విచిత్రితే ॥ ౧,౨౫.౨౫ ॥
నానాద్రుమలతాకీర్ణే నానాపుష్పఫలోపగే ।
హంసకారణ్డవాకీర్ణే చక్రవాకోపశోభితే ॥ ౧,౨౫.౨౬ ॥
షట్పదోద్గీతబహులే ధారాసంపాతనాదితే ।
మత్తక్రౌఞ్చమయూరాణాం నాదైర్విక్రుష్టకన్దరే ॥ ౧,౨౫.౨౭ ॥
అప్సరోగణసంకీర్ణే కిన్నరైరుపశోభితే ।
జీవం జీవకజాతీనాం విరావైరుపకూజితే ॥ ౧,౨౫.౨౮ ॥
కోకిలారావబహులే సిద్ధచారణసేవితే ।
సౌరభేయనినాదాఢ్యం మేఘస్తనితనిస్వనే ॥ ౧,౨౫.౨౯ ॥
వినాయకభయోద్విగ్నకుం జరైర్ముక్తకన్దరైః ।
వీణావాదిత్రనిర్ఘోషైః శ్రోత్రేన్ద్రియమనోరమైః ॥ ౧,౨౫.౩౦ ॥
దోలాలంబితసంఘాతే వనితాసంఘసేవితే ।
ధ్వజాలంబితదోలానాం ఘణ్టానాం నినదాకులే ॥ ౧,౨౫.౩౧ ॥

వల్లకీవేణుబహులే త్రింశద్వర్ణినసంకులే ।
ముఖమర్ద్దలవాదిత్రైర్వలితాస్ఫోటితైస్తథా ॥ ౧,౨౫.౩౨ ॥
క్రీడావేగవివాదానాం నిర్ఘోషైః పూర్ణకన్దరే ।
హంసైః పరావతైశ్చైవ బకరాజైః సుఖస్థితే ॥ ౧,౨౫.౩౩ ॥
దేహబన్ధైర్విచిత్రైశ్చ ప్రక్రీడితగణేశ్వరే ।
సింహవ్యాఘ్రముఖైర్ఘోరవాశితైశ్చణ్డవేగితైః ॥ ౧,౨౫.౩౪ ॥
మృగమషముఖైశ్చాన్యైర్గజవాజిముఖైస్తథా ।
బిడాలవదనైశ్చోగ్రైః క్రోష్టుకాకారసూర్త్తిభిః ॥ ౧,౨౫.౩౫ ॥
హ్రస్వైర్దీర్ఘైశ్చ సుకృశైర్లంబోదరమహీదరైః ।
హ్రస్వజఙ్ఘైః ప్రలేబోష్ఠైస్తాలజఙ్ఘైస్తథాపరైః ॥ ౧,౨౫.౩౬ ॥
గోకర్ణైరేకకర్ణైశ్చ మహాకర్ణైరకర్ణకైః ।
బహుపాదైర్మహాపాదైరేకపాదైరపాదకైః ॥ ౧,౨౫.౩౭ ॥
బహునేత్రైర్మహానేత్రైరేకనేత్రైరనేత్రకైః ।
ఏకదంష్ట్రైర్మహాదంష్ట్రైర్బహుదంష్ట్రైరదంష్ట్రకైః ॥ ౧,౨౫.౩౮ ॥
ఏకశీర్షైర్మహాశీర్షబహుశీర్షైరశీర్షకైః ।
ఏకజిహ్వైర్మహాజిహ్వైర్బహుజిహ్వైరజిహ్వకైః ।
ఏవంరూపైర్మహాయోగైర్భూతర్భూతపతిర్వృతః ॥ ౧,౨౫.౩౯ ॥
విశుద్ధముక్తామణిరత్నభూషితే శిలాతలే స్వర్ణమయే సురమ్యకే ।
సుఖోపవిష్టం మదనాగనాశనం ప్రోవాచ వాక్యం గిరిరాజపుత్రీ ॥ ౧,౨౫.౪౦ ॥
భగవన్భూతభవ్యేశ గోవృషాఙ్కితశాసన ।
తవ కణ్ఠే మహాదేవ భ్రాజతేంబుదసన్నిభమ్ ॥ ౧,౨౫.౪౧ ॥
నాత్యల్పణం శుభంశుభ్రే నీలాబుజచయోపమమ్ ।
కిమిదం దీప్యతే దేవ కణ్ఠే కామాఙ్గనాశన ॥ ౧,౨౫.౪౨ ॥
కో హేతుః కారణం కిం వా కణ్ఠే నీలస్త్వమీశ్వర ।

ఏతతత్సర్వం యథాన్యాయం బ్రూహి కౌతూహలం హి మే ॥ ౧,౨౫.౪౩ ॥
శ్రుత్వా వాక్యం తతస్తస్యాః పార్వత్యాః పావతీప్రియః ।
కథాం మఙ్గలసంయుక్తాం కథయామాస శఙ్కరః ॥ ౧,౨౫.౪౪ ॥
మహేశ్వర ఉవాచ
మథ్యమానేఽమృతే పూర్వం క్షీరోదే సురదానవైః ।
అగ్రే సముత్థితం ఘోరం విషజ్వాలానలప్రభమ్ ॥ ౧,౨౫.౪౫ ॥
తం దృష్ట్వా సురసంఘస్చ దైత్యాశ్చైవ వరాననే ।
విషణ్ణవదనాః సర్వే గతాస్తే బ్రహ్మణోఽన్తకమ్ ॥ ౧,౨౫.౪౬ ॥
దృష్ట్వా సురగణాన్భీతాన్బ్రహ్మోవాచ మహాద్యుతిః ।
కిమర్థం వై మహాభాగా భీతా ఉద్విగ్నచేతనాః ॥ ౧,౨౫.౪౭ ॥
మయా త్రిగుణమైశ్వర్యం భవతాం సంప్రకల్పితమ్ ।
తేన వ్యావర్త్తితైశ్వర్యా యూయం భో సురసత్తమాః ॥ ౧,౨౫.౪౮ ॥
త్రలోక్యస్యేశ్వరా యూయం సర్వే వై విగతజ్వరాః ।
ప్రజాసర్గే న సోఽస్తీహ యశ్చాజ్ఞాం మేఽతివర్తయేత్ ॥ ౧,౨౫.౪౯ ॥
విమానచారిణ సర్వే సర్వే స్వచ్ఛన్దగామినః ।
ఆధ్యాత్మికే చాధిభూతే అధిదైవే చ నిత్యశః ॥ ౧,౨౫.౫౦ ॥
ప్రజాః కర్మవిపాకేన శక్తా యూయం ప్రవర్త్తితుమ్ ।
తత్కిమర్థం భయోద్విగ్నా మృగాః సింహార్దితా ఇవ ॥ ౧,౨౫.౫౧ ॥
కిం దుఃశం కోఽనుసంతాపః కుతో వా భయమాగతమ్ ।
ఏతతత్సర్వం యథాన్యాయం శీఘ్రమాఖ్యా తుమర్హథ ॥ ౧,౨౫.౫౨ ॥
శ్రుత్వా వాక్యం తతస్తస్య బ్రహ్మణః పరమాత్మనః ।
ఊచుస్తే ఋషిభిః సార్ద్ధం సురదైత్యేన్ద్రదానవాః ॥ ౧,౨౫.౫౩ ॥
సురాసురైర్మథ్యమానే పజోరాశౌ పితమాహ ।
భుజఙ్గభృఙ్గసంకాశం నీలజీమూతసన్నిభమ్ ॥ ౧,౨౫.౫౪ ॥

ప్రాదుర్భూతం విషం ఘోరం సంవర్తాగ్నిసమప్రభమ్ ।
కాలమృత్యురివోద్భూతం యుగాన్తాదిత్యవర్చసమ్ ॥ ౧,౨౫.౫౫ ॥
త్రైలోక్యోత్సాదసూర్యాభం విస్ఫురత్తత్సమన్తతః ।
విషేణోత్తిష్ఠమానేన కాలానలసమత్విషా ॥ ౧,౨౫.౫౬ ॥
నిర్దగ్ధో రక్తగౌరాఙ్గో కృతః కృష్ణో జనార్దనః ।
తం దృష్ట్వా రక్తగౌరాఙ్గం కృతం కృష్ణం జనార్దనమ్ ॥ ౧,౨౫.౫౭ ॥
తతః సర్వే వయం భీతాస్త్వా మేవ శరణం గతాః ।
సురాణామసురాణాం చ శ్రుత్వా వాక్యం భయావహమ్ ॥ ౧,౨౫.౫౮ ॥
ప్రత్యువాచ మహాతేజా బ్రహ్మా లోకపితామహః ।
శృణ్వన్తు దేవతాః సర్వే ఋషయశ్చ తపోధనాః ॥ ౧,౨౫.౫౯ ॥
యత్తదగ్రే సముత్పన్నం మథ్యమానే మహోదధౌ ।
విషం కాలానలప్రఖ్యం కాలకూటమితి శ్రుతమ్ ॥ ౧,౨౫.౬౦ ॥
యేన ప్రోద్భూతమాత్రేణ న వ్యరాజన్త దేవతాః ।
తస్య విష్ణురహం వాపి సర్వే వా సురపుఙ్గవాః ॥ ౧,౨౫.౬౧ ॥
న శక్నువన్తి వై సోఢుం వేగమన్యత్ర శఙ్కరాత్ ।
ఇత్యుక్త్వా పద్మగర్భాభః పద్మయోనిరయోనిజః ॥ ౧,౨౫.౬౨ ॥
ఓఙ్కారం సమనుస్మృత్య ధ్యాయఞ్యోతిః సమన్తతః ।
తతః స్తోతుం సమారబ్ధో బ్రహ్మా వేద విదాం వరః ॥ ౧,౨౫.౬౩ ॥
నమస్తుభ్యం విరూపాక్ష నమస్తే దివ్యచక్షుషే ।
నమః పినాకహస్తాయ వజ్రహస్తాయ వై నమః ॥ ౧,౨౫.౬౪ ॥
నమస్త్రైలోక్య నాథాయ భూతానాం పతయే నమః ।
నమః సురారిహన్త్రే చ సోమసూర్యాగ్నిచక్షుషే ॥ ౧,౨౫.౬౫ ॥
బ్రహ్మణే చైవ రుద్రాయ విష్ణవే చైవ తే నమః ।
సాంఖ్యాయ చైవ యోగాయ భూతగ్రామాయ వై నమః ॥ ౧,౨౫.౬౬ ॥

మన్మథాఙ్గవినాశాయ కాలపృష్ఠాయ వై నమః ।
సురేతసేఽథ రుద్రాయ దేవదేవాయ రంహసే ॥ ౧,౨౫.౬౭ ॥
కపర్దినే కరాలాయ శఙ్కరాయ హరాయ చ ।
కపాలినే విరూపాయ శివాయ వరదాయ చ ॥ ౧,౨౫.౬౮ ॥
త్రిపురఘ్నమఖఘ్నాయ మాతౄణాం పతయే నమః ।
వృద్ధాయ చైవ శుద్ధాయ ముక్తాయైవ బలాయ చ ॥ ౧,౨౫.౬౯ ॥
లోకత్రయైకవీరాయ చన్ద్రాయ వరుణాయ చ ।
అగ్రాయ చైవ చోగ్రాయ విప్రాయానేకచక్షుషే ॥ ౧,౨౫.౭౦ ॥
రజసే చైవ సత్త్వాయ నమస్తేఽవ్యక్తయోనయే ।
నిత్యాయ చైవానిత్యాయ నిత్యానిత్యాయ వై నమః ॥ ౧,౨౫.౭౧ ॥
వ్యక్తాయ చైవావ్యక్తాయ వ్యక్తావ్యక్తాయ వై నమః ।
చిన్త్యాయ చైవాచిన్త్యాయ చిన్త్యాచిన్త్యాయ వై నమః ॥ ౧,౨౫.౭౨ ॥
జగతామార్తినాశాయ ప్రియనారాయణాయ చ ।
ఉమాప్రియాయ శర్వాయ నన్దివక్త్రాఙ్కితాయ చ ॥ ౧,౨౫.౭౩ ॥
పక్షమాసార్ధమాసాయ ఋతుసంవత్సరాయ చ ।
బహురూపాయ ముణ్డాయ దణ్డినే చ వరూథినే ॥ ౧,౨౫.౭౪ ॥
నమః కపాలహస్తాయ దిగ్వాసాయ శిఖణ్డినే ।
ధన్వినే రథినే చైవ యమినే బ్రహ్మచారిణే ॥ ౧,౨౫.౭౫ ॥
ఋగ్యజుః సామవేదాయ పురుషాయేశ్వరాయ చ ।
ఇత్యేవ మాదిచరితైః స్తోత్రైః స్తుత్య నమోఽస్తు తే ।
ఏవం స్తుత్వా తతో బ్రహ్మ ప్రణిపత్య వరాననే ॥ ౧,౨౫.౭౬ ॥
జ్ఞాత్వా తు భక్తిం మమ దేవతానాం గఙ్గాజలా స్ప్లావితముక్తకేశః ।
సూక్ష్మోఽసి యోగాతిశయాదచిన్త్యో న హి ప్రభో వ్యక్తిముపైషి రుద్రః ॥ ౧,౨౫.౭౭ ॥
ఏవం భగవతా పూర్వం బ్రహ్మణా లోకకర్తృణా ।

స్తుతోఽహం వివిధైః స్తోత్రైర్వేదవేదాఙ్గసంభవైః ॥ ౧,౨౪.౭౮ ॥
తతోఽహం ముఖ్యయా వాచా పితామహమథాబ్రవమ్ ।
భూతభవ్యభవన్నాథ లోకనాథ జగత్పతే ॥ ౧,౨౪.౭౯ ॥
కిం కార్యం తే మయా బ్రహ్మన్కర్త్తవ్యం వద సువ్రత ।
శ్రుత్వా వాక్యం తతో బ్రహ్మా ప్రత్యువాచాంబుజేక్షణః ॥ ౧,౨౪.౮౦ ॥
భూతభవ్యభవన్నాథ శ్రూయతాం కారణేశ్వర ।
సురాసురైర్మథ్యమానే పయోధౌ పఙ్కజేక్షణ ॥ ౧,౨౪.౮౧ ॥
భగవన్మేఘసంకాశం నీలజీమూతసన్నిభమ్ ।
ప్రాదుర్భూతం విషం ఘోరం సంవర్త్తాగ్నిసమప్రభమ్ ॥ ౧,౨౪.౮౨ ॥
తం దృష్ట్వా చ వయం సర్వే భీతాః సంభ్రాన్తచేతసః ।
తత్పిబస్వ మహాదేవ లోకానాం హితకామ్యయా ॥ ౧,౨౪.౮౩ ॥
భవాఞ్ఛక్తశ్చ భోక్తా వై భవాన్దేవవరః ప్రభో ।
త్వదృతేఽన్యో మహాదేవ వేగం సోఢుం న విద్యతే ॥ ౧,౨౪.౮౪ ॥
ఏవం తస్య వచః శ్రుత్వా బ్రహ్మణః పరమేష్ఠినః ।
బాఢ మిత్యేవ తద్వాక్యం ప్రతిగృహ్య వరాననే ॥ ౧,౨౪.౮౫ ॥
తతోఽహం పాతుమారబ్ధో విషమన్తకసన్నిభమ్ ।
పిబతో మే మహాఘోరం విషం సురభయప్రదమ్ ॥ ౧,౨౪.౮౬ ॥
కణ్ఠః సమభవత్తూర్ణం కృష్ణో వై వరవర్ణిని ।
తం దృష్ట్వోత్పలపత్రాభం కణ్ఠసక్తమివోరగమ్ ॥ ౧,౨౪.౮౭ ॥
తక్షకం నాగరాజానం లేలిహానమివోత్థితమ్ ।
అథోవాచ మహాతేజా బ్రహ్మా లోకపితామహః ॥ ౧,౨౪.౮౮ ॥
శోభసే త్వం మహాదేవ కణ్ఠేనానేన సువ్రత ।
తతస్తస్య వచఃశ్రుత్వా మయా గిరివరాత్మజే ॥ ౧,౨౪.౮౯ ॥
కణ్ఠే ధృతం విషం ఘోరం నీలకణ్ఠస్తతోఽస్మ్యహమ్ ।

పశ్యతాం సురసంఘానాం దైత్యానాం చ వరాననే ।
యక్షగన్ధర్వభూతానాం పిశాచోరగరక్షసామ్ ॥ ౧,౨౫.౯౦ ॥
తత్కాలకూటం విషముగ్రవేగం కణ్ఠే ధృతం పర్వతరాజపుత్రి ।
నివేశ్యమానం సురదైత్యసంఘో దృష్ట్వా పరం విస్మయమాజగామ ॥ ౧,౨౫.౯౧ ॥
తతః సురగణాః సర్వే సదైత్యోరగరాక్షసాః ।
ఊచుః ప్రాఞ్జలయో భూత్వా మత్తమాతఙ్గగామిని ॥ ౧,౨౫.౯౨ ॥
అహోబలం వీర్యపరాక్రమస్తే త్వహో వపుర్యోగబలం తవేశ ॥ ౧,౨౫.౯౩ ॥
అహో ప్రభుత్వం తవ దేవదేవ మహాద్భుతం మన్మథదేహనాశన ।
త్వమేవ విష్ణుశ్చతురాననస్త్వం త్వమేవ మృత్యుర్వరదస్త్వమేవ ॥ ౧,౨౫.౯౪ ॥
త్వమేవ సూర్యో రజనీకరశ్చ వ్యక్తిస్త్వమేవాస్య చరాచరస్య ।
త్వమేవ వహ్నిః పవనస్త్వమేవ త్వమేవ భూమిః సలిలం త్వమేవ ॥ ౧,౨౫.౯౫ ॥
త్వమేవ సర్వస్య చరాచరస్య ధాతా విధాతా ప్రలయస్త్వమేవ ।
ఇత్యేవ ముక్త్వా వచనం సురేద్రాః ప్రగృహ్య సోమం ప్రణిపత్య మూర్ధ్రా ।
గతా విమానైరనిలోపవేగైర్మహానగం మేరుముపేత్య సర్వే ॥ ౧,౨౫.౯౬ ॥
ఇత్యేతత్పరమం గుహ్యం పుణ్యాత్పుణ్యతమం మహత్ ॥ ౧,౨౫.౯౭ ॥
నీలకణ్ఠ ఇతి ప్రోక్తం త్రిషు లోకేషు విశ్రుతమ్ ।
స్వయంభువా స్వయం ప్రోక్తా కథా పాపప్రణాశినీ ॥ ౧,౨౫.౯౮ ॥
యస్తు ధారయతే నిత్యం బ్రహ్మోద్గీతామిమాం శుభామ్ ।
తస్యాహం సంప్రవక్ష్యామి ఫలం సువిపులం మహత్ ॥ ౧,౨౫.౯౯ ॥
విషం తస్య వరారోహే స్థావరం జఙ్గమం తథా ।
గాత్రం ప్రాప్య తు సుశ్రోణి క్షిప్రం తత్రప్రతిహన్యతే ॥ ౧,౨౫.౧౦౦ ॥
శమాయత్యశుభం ఘోరం దుఃఖప్నం చాపకర్షతి ।
స్త్రీషు వల్లభతాం యాతి సభాయాం పార్థివస్య చ ॥ ౧,౨౫.౧౦౧ ॥
వివాదే జయమాప్నోతి యుద్ధే విజయమేవ చ ।

గచ్ఛతి క్షేమమధ్వానం గృహేభ్యో నిత్యసంపదా ॥ ౧,౨౫.౧౦౨ ॥
శరీరస్యేహ వక్ష్యామి గతిం తస్య వరాననే ।
హరిశ్మశ్రుర్నీలకణ్ఠః శశాఙ్కాఙ్కితమూర్ద్ధజః ॥ ౧,౨౫.౧౦౩ ॥
త్ర్యక్షస్త్రిశూలపాణిశ్చ వృష చానః పినాకధృక్ ।
నన్దితుల్యబలః శ్రీమాన్నన్దితుల్యపరాక్రమః ॥ ౧,౨౫.౧౦౪ ॥
విచరత్యఖిలాంల్లోకామ్సప్తలోకాన్మమాజ్ఞయా ।
న హన్యతే గతి స్తస్య అనిలస్య యథాంబరే ॥ ౧,౨౫.౧౦౫ ॥
మమ తుల్యబలో భూత్వా తిష్ఠత్యాభూతసంప్లవాత్ ।
మమ భక్తయా వరారోహే యే చ శృమ్వన్తి మానవాః ॥ ౧,౨౫.౧౦౬ ॥
తేషాం గతిం ప్రవక్ష్యామి త్విహ లోకే పరత్ర చ ।
బ్రాహ్మణో వేదమాప్నోతి క్షత్రియో విన్దతే మహీమ్ ॥ ౧,౨౫.౧౦౭ ॥
వైశ్యస్తు లభతే లాభం శూద్రః సుఖమవాప్నుయాత్ ।
వ్యాధితో ముచ్యతే రోగాద్బద్ధో ముచ్యేత బన్ధనాత్ ॥ ౧,౨౫.౧౦౮ ॥
గుర్విణీ లభతే పుత్రం కన్యా విదతి సత్పతిమ్ ।
నష్టం చ లభతే ద్రవ్యమిహ లోకే పరత్ర చ ॥ ౧,౨౫.౧౦౯ ॥
గవాం శతసహస్రస్య సమ్యగ్దత్తస్య యత్ఫలమ్ ।
తత్ఫలం లభతే మర్త్యః శ్రుత్వా దివ్యా మిమాం కథామ్ ॥ ౧,౨౫.౧౧౦ ॥
పాదం వాథార్ద్ధపాదం వార్శ్లోకర్ం శ్లోకార్ద్ధమేవ వా ।
యస్తు ధారయతే నిత్యం రుద్రలోకం స గచ్ఛతి ॥ ౧,౨౫.౧౧౧ ॥
అథవా సర్వమేవేదం దేవబ్రాహ్మణసన్నిధౌ ।
యః పఠేన్మానవో నిత్యం మద్గతేనాన్తరాత్మనా ॥ ౧,౨౫.౧౧౨ ॥
శ్రద్దధానః సదా భక్తో రూద్రలోకం స గచ్ఛతి ।
పఠేచ్చ దేవి భక్త్యా చ పాఠయేచ్చ నరః సదా ॥ ౧,౨౫.౧౧౩ ॥
అతః పరతరం స్తోత్రం న భూతం న భవిష్యతి ।

నాపి యక్షాః పిశాచా వా న భూతా న వినాయకాః ।

కుర్యుర్విఘ్నం గృహే తస్య యత్రాయం తిష్ఠతి స్తవః ॥ ౧,౨౫.౧౧౪ ॥

మయా ను తుష్టేన తవాంబుజేక్షణే స్తవస్య మాహాత్మ్యమ ఘౌఘనాశనమ్ ।

నివేదితం పుణ్యఫలాదియుక్తం స్వయం చ కీతం చతురాననేన ॥ ౧,౨౫.౧౧౫ ॥

కథామిమాం పుణ్యఫలాదియుక్తాం నివేద్య దేవ్యై శశిబద్ధమూర్ద్ధజః ।

వృషస్య పృష్ఠేన సహోమయా ప్రభుజగామ కైలాసగుహాం గుహప్రియః ॥ ౧,౨౫.౧౧౬ ॥

శ్రుతం మయా పాపహరం తదన్తికే నివేదితం తేఽథ మయా ప్రజాపతేః ।

అధీత్య సర్వం త్వఖిలం సలక్షణం ప్రయాతి చాదిత్యపదం ద్విజోత్తమః ॥ ౧,౨౫.౧౧౭ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వ భాగే ద్వితీయేఽనుషఙ్గపాదే నీలకణ్ఠనామోత్పత్తికథనం నామ పఞ్చవింశతితమోఽధ్యాయః

ఋషయ ఊచుః

మహాదేవస్య మహాత్మ్యం ప్రభుత్వం చ మహాత్మనః ।

శ్రోతుమిచ్ఛామహే సమ్యగైశ్వర్యగుణవిస్తరమ్ ॥ ౧,౨౬.౧ ॥

సూత ఉవాచ

పూర్వం త్రైలోక్యవిజయే విష్ణునా సముదాహృతమ్ ।

బలిం బద్ధ్వా మహావీర్యం త్రైలోక్యాధిపతిం పురా ॥ ౧,౨౬.౨ ॥

ప్రనష్టేషు తు దైత్యేషు ప్రహృష్టే తు శచీపతౌ ।

అథాజగ్ముః ప్రభుం ద్రష్టుం సర్వే దేవాః సనాతనమ్ ॥ ౧,౨౬.3 ॥

యత్రాస్తే విశ్వరూపాత్మా క్షీరోదస్య మసీపతః ।
సిద్ధా బ్రహ్మర్షయో యక్షా గన్ధర్వాప్సరసాం గణాః ॥ ౧,౨౬.౪ ॥
నాగా దేవర్షయశ్చైవ నద్యః సర్వే చ పర్వతాః ।
అభిగమ్య మహాత్మానం స్తువన్తి పురుషం హరిమ్ ॥ ౧,౨౬.౫ ॥
త్వం ధాతా త్వం చ కర్తాసి త్వం లోకాన్సృజసి ప్రభో ।
త్వత్ప్రసాదాచ్చ కల్యాణం ప్రాప్తం త్రైలోక్యమవ్యయమ్ ॥ ౧,౨౬.౬ ॥
అసురాశ్చ జితాః సర్వే బలిర్బద్ధశ్చ వై త్వయా ।
ఏవముక్తః సురైర్విష్ణుః సిద్ధైశ్చ పరమర్షిభిః ॥ ౧,౨౬.౭ ॥
ప్రత్యువాచ తదా దేవాన్ సర్వాంస్తాన్పురుషోత్తమః ।
శ్రూయతామభిధాస్యామి కారణం సురసత్తమాః ॥ ౧,౨౬.౮ ॥
యః స్రష్టా సర్వభూతానాం కాలః కాలకరః ప్రభుః ।
యేనాహం బ్రహ్మణా సార్ద్ధం సృష్టా లోకాశ్చ మాయయా ॥ ౧,౨౬.౯ ॥
తస్యైవ చ ప్రసాదేన ఆదౌ సిద్ధత్వమాగతః ।
పురా తమసి చావ్యక్తే త్రైలోక్యే గ్రసితే మయా ॥ ౧,౨౬.౧౦ ॥
ఉదరస్థేషు భూతేషు త్వేకోఽహం శయిత స్తదా ।
సహస్రశీర్షా భూత్వా చ సహస్రాక్షః సహస్రపాత్ ॥ ౧,౨౬.౧౧ ॥
శఙ్ఖచక్రగదాపాణిః శయితో విమలేఽమ్భసి ।
ఏతస్మిన్నన్తరే దూరాత్పశ్యామి హ్యమితప్రభమ్ ॥ ౧,౨౬.౧౨ ॥
శతసూర్యప్రతీకాశం జ్వలన్తం స్వేన తేజసా ।
చతుర్వక్త్రం మహాయోగం పురుషం కాఞ్చనప్రభమ్ ॥ ౧,౨౬.౧౩ ॥
కృష్ణాజినధరం దేవం కమణ్డలువిభూషితమ్ ।
నిమేషాన్తరమాత్రేణ ప్రాప్తోఽసౌ పురుషోత్తమః ॥ ౧,౨౬.౧౪ ॥
తతో మామబ్రవీద్బ్రహ్మా సర్వలోకనమస్కృతః ।
కస్త్వం కుతో వా కి చేహ తిష్ఠసే వద మే విభో ॥ ౧,౨౬.౧౫ ॥

అహం కర్తాస్మి లోకానాం స్వయంభూర్విశ్వతోముఖః ।
ఏవముక్తస్తదా తేన బ్రహ్మణాహమువాచ తమ్ ॥ ౧,౨౬.౧౬ ॥
అహం కర్తా హి లోకానాం సంహర్తా చ పునః పునః ।
ఏవం సంభాషమాణౌ తు పరస్పరజయైషిణౌ ॥ ౧,౨౬.౧౭ ॥
ఉత్తరాం దిశమాస్థాయ జ్వాలామద్రాక్ష్వ విష్ఠితామ్ ।
జ్వాలాం తతస్తామాలోక్య విస్మితౌ చ తదానఘాః ॥ ౧,౨౬.౧౮ ॥
తేజసా చ బలేనాథ శార్వం జ్యోతిః కృతాఞ్జలీ ।
వర్ద్ధమానాం తదా జ్వాలామత్యన్తపరమాద్భుతామ్ ॥ ౧,౨౬.౧౯ ॥
అభిదుద్రావ తాం జ్వాలాం బ్రహ్మా చాహం చ సత్వరౌ ।
దివం భూమిం చ నిర్భిద్య తిష్ఠన్తం జవాలమణ్డలమ్ ॥ ౧,౨౬.౨౦ ॥
తస్యా జ్వాలస్య మధ్యే తు పశ్యావో విపులప్రభమ్ ।
ప్రాదేశమాత్రమవ్యక్తం లిఙ్గం పరమదీప్తిమత్ ॥ ౧,౨౬.౨౧ ॥
న చ తత్కాఞ్చనం మధ్యే నశైలం న చ రాజతమ్ ।
అనిర్దేశ్యమచిన్త్యం చ లక్ష్యాలక్ష్యం పునః పునః ॥ ౧,౨౬.౨౨ ॥
జ్వాలామాలాసహస్రాఢ్యం విస్మయం పరమద్భుతమ్ ।
మహతా తేజసాయుక్తం వర్ధభమానంభృశన్తథా ॥ ౧,౨౬.౨౩ ॥
జ్వాలామాలాతతం న్యస్తం సర్వభూతభయఙ్కరమ్ ।
ఘోరరూపిణమత్యర్థం భిన్దం తమివ రోదసీ ॥ ౧,౨౬.౨౪ ॥
తతో మామబ్రవీద్బ్రహ్మా అధో గచ్ఛ త్వమాశు వై ।
అన్తమస్య విజానీవో లిఙ్గస్య తు మహాత్మనః ॥ ౧,౨౬.౨౫ ॥
అహమూర్ధ్వం గమిష్యామి యావదన్తోఽస్య దృశ్యతే ।
తదా తు సమయం కృత్వా గత ఉర్ద్ధ్వమధశ్చ హి ॥ ౧,౨౬.౨౬ ॥
తతో వర్షసహస్రం తు హ్యహం పునరధో గతః ।
న పశ్యామి చ తస్యాన్తం భీతశ్చాహం తతోఽభవమ్ ॥ ౧,౨౬.౨౭ ॥

తత్రైవ బ్రహ్మ హ్యూర్ధ్వ చ న చాన్తం తస్య లబ్ధవాన్ ।

సమాగతో మయా సార్ద్ధ తత్రైవ చ మహాభసి ॥ ౧,౨౬.౨౮ ॥

తతో విస్మయమాపన్నౌ భీతౌ తస్య మహాత్మనః ।

మాయయా మోహితౌ తేన నష్టసంజ్ఞౌ వ్యవస్థితౌ ॥ ౧,౨౬.౨౯ ॥

తతో ధ్యానరతౌ తత్ర చేశ్వరం సర్వతోముఖమ్ ।

ప్రభవం నిధనం చైవ లౌకానాం ప్రభుమవ్యయమ్ ॥ ౧,౨౬.౩౦ ॥

ప్రహ్వాఞ్జలిపుటౌ భూత్వా తస్మై శర్వాయ శూలినే ।

మహాభైరవనాదాయ భీమరూపాయ దంష్ట్రిణే ।

అవ్యక్తాయాథ మహతే నమస్కారం ప్రకుర్వహే ॥ ౧,౨౬.౩౧ ॥

నమోఽస్తు తే లోకసురేశ దేవ నమోఽస్తు తే భూతపతే మహాత్మన్ ।

నమోఽస్తు తే శాశ్వతసిద్ధయోగినే నమోస్తు తే సర్వజగత్ప్రతిష్ఠిత ॥ ౧,౨౬.౩౨ ॥

పరమేష్ఠీ పరం బ్రహ్మ త్వక్షరం పరమం పదమ్ ।

జ్యేష్ఠస్త్వం వామదేవశ్చ రుద్రః స్కన్దః శివః ప్రభుః ॥ ౧,౨౬.౩౩ ॥

త్వం యజ్ఞ త్వం వషట్కారస్త్వమోఙ్కారః పరన్తపః ।

స్వాహాకారో నమస్కారః సంస్కారః సర్వకర్మణామ్ ॥ ౧,౨౬.౩౪ ॥

స్వధాకారశ్చ యజ్ఞశ్చ వ్రతాని నియమాస్తథా ।

వేదా లోకాశ్చ దేవాశ్చ భగవానేవ సర్వశః ॥ ౧,౨౬.౩౫ ॥

ఆకాశస్య చ శబ్దస్త్వంభూతానాం ప్రభవాప్యయః ।

భూమౌ గన్ధో రసశ్చాప్సు తేజోరూపం మహేశ్వరః ॥ ౧,౨౬.౩౬ ॥

వాయోః స్పర్శశ్చ దేవేశ వపుశ్చన్ద్రమసస్తథా ॥ ౧,౨౬.౩౭ ॥

బుద్ధౌ జ్ఞానం చ దేవేశ ప్రకృతేర్బీజమేవ చ ॥ ౧,౨౬.౩౮ ॥

సంహర్తా సర్వలోకానాం కాలో మృత్యుమయోఽన్తకః ।

త్వం ధారయసి లోకాంస్త్రీంస్త్వమేవ సృజసి ప్రభో ॥ ౧,౨౬.౩౯ ॥

పూర్వేణ వదనేన త్వమిన్ద్రత్వం ప్రకరోషి వై ।

దక్షిణేన తు వక్త్రేణ లోకాన్సంక్షిపసే పునః ॥ ౧,౨౬.౪౦ ॥
పశ్చిమేన తు వక్త్రేణ వరుణస్థో న సంశయః ।
ఉత్తరేణ తు వక్త్రేణ సోమస్త్వం దేవసత్తమః ॥ ౧,౨౬.౪౧ ॥
ఏకధా బహుధా దేవ లోకానాం ప్రభవాప్యయః ।
ఆదిత్యా వసవో రుద్రా మరుతశ్చ సహాశ్వినః ॥ ౧,౨౬.౪౨ ॥
సాధ్యా విద్యాధరా నాగాశ్చారణాశ్చ తపోధనాః ।
వాలఖిల్యా మహాత్మానస్తపః సిద్ధాశ్చ సువ్రతాః ॥ ౧,౨౬.౪౩ ॥
త్వత్తః ప్రసూతా దేవేశ యే చాన్యే నియతవ్రతాః ।
ఉమా సీతా సినీవాలీ కుహూర్గాయత్ర్య ఏవ చ ॥ ౧,౨౬.౪౪ ॥
లక్ష్మీః కీర్తిర్ధృతిర్మేధా లజ్జా కాన్తిర్వపుః స్వధా ।
తుష్టిః పుష్టిః క్రియా చైవ వాచాం దేవీ సరస్వతీ ।
త్వత్తః ప్రసూతా దేవేశ సంధ్యా రాత్రిస్తథైవ చ ॥ ౧,౨౬.౪౫ ॥
సూర్యాయుతానామయుతప్రభావ నమోఽస్తు తే చన్ద్రసహస్రగౌర ।
నమోఽస్తు తే వజ్రపినాకధారిణే నమోస్తు తే దేవ హిరణ్యవాససే ॥ ౧,౨౬.౪౬ ॥
నమోస్తు తే భస్మవిభూషితాఙ్గ నమోఽస్తు తే కామశరీరనాశన ।
నమోఽస్తు తే దేవ హిరణ్యరేతసే నమోఽస్తు తే దేవ హిరణ్యవాససే ॥ ౧,౨౬.౪౭ ॥
నమోఽస్తు తే దేవ హిరణ్యయోనే నమోఽస్తు తే దేవ హిరణ్యనాభ ।
నమోఽస్తు తే దేవ హిరణ్యరేతసే నమోఽస్తు తే నేత్రసహస్రచిత్ర ॥ ౧,౨౬.౪౮ ॥
నమోఽస్తు తే దేవ హిరణ్యవర్ణ నమోఽస్తు తే దేవ హిరణ్యకేశ ।
నమోఽస్తు తే దేవ హిరణ్యవీర నమోఽస్తు తే దేవ హిరణ్యదాయినే ॥ ౧,౨౬.౪౯ ॥
నమోఽస్తు తే దేవ హిరణ్యనాథ నమోఽస్తుతే దేవ హిరణ్యనాద ।
నమోఽస్తు తే దేవ పినాకపాణే నమోఽస్తుతే తే శఙ్కర నీలకణ్ఠ ॥ ౧,౨౬.౫౦ ॥
ఏవం సంస్తూయమానస్తు వ్యక్తో భూత్వా మహామతిః ।
దేవదేవో జగద్యోనిః సూర్య కోటిసమప్రభః ॥ ౧,౨౬.౫౧ ॥

ఆబభాషే కృపావిష్టో మహాదేవో మహాద్యుతిః ।
వక్త్రకోటిసహస్రేణ గ్రసమాన ఇవాంబరమ్ ॥ ౧,౨౬.౫౨ ॥
కంబుగ్రీవః సుజఠరో నానాభూషణభూషితః ।
నానారత్నవిచిత్రాఙ్గో నానామాల్యానులేపనః ॥ ౧,౨౬.౫౩ ॥
పినాకపాణిర్భగవాన్సురపూజ్యస్త్రిశూలధృక్ ।
వ్యాలయజ్ఞోపవీతీ చ సురాణామభయఙ్కరః ॥ ౧,౨౬.౫౪ ॥
దున్దుభిస్వరనిర్ఘోషః పర్జన్యనినదోపమః ।
ముక్తో హాసస్తదా తేన సర్వమాపూరయఞ్జగత్ ॥ ౧,౨౬.౫౫ ॥
తేన శబ్దేన మహతా చావాం భీతౌ మహాత్మనః ।
అథోవాచ మహాదేవః ప్రీతోఽహం సురసత్తమౌ ॥ ౧,౨౬.౫౬ ॥
పశ్యతాం చ మహాయోగం భయం సర్వ ప్రముచ్యతామ్ ।
యువాం ప్రసూతౌ గాత్రేభ్యో మమ పూర్వం సనాతనౌ ॥ ౧,౨౬.౫౭ ॥
యం మే దక్షిణో బాహుర్బ్రహ్మా లోకపితామహః ।
వామో బాహుశ్చ మే విష్ణుర్నిత్యం యుద్ధేష్వనిర్జితః ॥ ౧,౨౬.౫౮ ॥
ప్రీతోఽహం యువయోః సమ్యగ్వరం దద్యాం యథేప్సితమ్ ।
తతః ప్రహృష్టమనసౌ ప్రణతౌ పాదయోః ప్రభోః ॥ ౧,౨౬.౫౯ ॥
అబ్రూతాం చ మహాదేవం ప్రసాదాభిముఖం స్థితమ్ ।
యది ప్రీతిః సముత్పన్నా యది దేయో వరశ్చ తే ।
భక్తిర్భవతు నౌ నిత్యం త్వయి దేవ సురేశ్వర ॥ ౧,౨౬.౬౦ ॥
దేవదేవ ఉవాచ
ఏవమస్తు మహాభాగౌ సృజతాం విపులాః ప్రజాః ।
ఏవముక్త్వా స భగవాంస్తత్రైవాతరధాద్విభుః ॥ ౧,౨౬.౬౧ ॥
ఏష ఏవ మయోక్తో వః ప్రభావస్తస్య ధీమతః ।
ఏతద్ధి పరమం జ్ఞానమవ్యక్తం శివసంజ్ఞితమ్ ॥ ౧,౨౬.౬౨ ॥

ఏతతూన్క్ష్మమచిన్త్యం చ పశ్యన్తి జ్ఞ3 అచక్షుషః ।
తస్మై దేవాధిదేవాయ నమస్కారం ప్రకుర్మహే ।
మహాదేవ నమస్తేఽస్తు మహేశ్వర నమోఽస్తు తే ॥ ౧,౨౬.౬3 ॥
సూత ఉవాచ
ఏతచ్ఛ్రుత్వా గతాః సర్వే సురాః స్వం స్వం నివేశనమ్ ।
నమస్కారం ప్రకుర్వాణాః శఙ్కరాయ మహాత్మనే ॥ ౧,౨౬.౬౪ ॥
ఇమం స్తవం పఠిద్యస్తు చేశ్వరస్య మహాత్మనః ।
కామాంశ్చ లభతే సర్వాన్ పాపేభ్యశ్చ ప్రముచ్యతే ॥ ౧,౨౬.౬౫ ॥
ఏతతన్సర్వం తదా తేన న విష్ణునా ప్రభవిష్ణునా ।
మహాదేవప్రసాదేన హ్యుక్తం బ్రహ్మ సనాతనమ్ ।
ఏతద్వః సర్వమాఖ్యాతం మయా మాహేశ్వరం బలమ్ ॥ ౧,౨౬.౬౬ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వభాగే ద్వితీయేఽనుషఙ్గపాదే లిఙ్గోత్పత్తికథనం నామ షడ్వింశతితమోఽధ్యాయః

ఋషయ ఊచుః
భూయ షుత మహాబుద్ధే కథయస్వ మహాత్మనః ।
మహాదేవస్య మాహాత్మ్యం శ్రోతుం కౌతూహలం చ నః ॥ ౧,౨౭.౧ ॥
కథం దారువణే దేవఋషిసంఘనిషేవితే ।
చకార వేషం వికృతం యేన బుద్ధా మహర్షయః ॥ ౧,౨౭.౨ ॥
జ్ఞాత్వా చ తే మహాదేవం తతో భ్రాన్తా హ్యచేతసః ।
ఆరాధయన్ప్రసాదార్థం నైషాం తుష్టః పునర్భవః ॥ ౧,౨౭.3 ॥

ఏతతత్సర్వం యథావృత్తం దేవదేవేన చేష్టితమ్ ।
తతత్సర్వం కథయస్వేహ త్వం నో బుద్ధిమతాం వరః ॥ ౧,౨౭.౪ ॥
సూత ఉవాచ
శ్రూయతామభిధాస్యామి ధర్మమేతమతన్ద్రితాః ।
నిర్మ్మితం దేవదేవేన భక్తానామనుకంపయా ॥ ౧,౨౭.౫ ॥
పురా కృతయుగే విప్రాః శృఙ్గే హిమవతః శుభే ।
దేవదారువనం రమ్యం నానాద్రుమలతాకులమ్ ॥ ౧,౨౭.౬ ॥
బహవో మునయస్తత్ర తపస్యన్తో మునివ్రతాః ।
శైవాల భోజనాః కేచిత్కేచిదన్తర్జలేశయాః ॥ ౧,౨౭.౭ ॥
కేచిదభ్రావకాశాస్తు పాదాఙ్గుష్ఠాగ్రధిష్ఠితాః ।
దన్తోలూఖలినశ్చాన్యే త్వశ్మకుట్టాస్తథా పరే ॥ ౧,౨౭.౮ ॥
స్థానవీరాసనాశ్చాన్యే మృగచర్యారతాస్తథా ।
కాలం నయన్తి తపసా తీవ్రేణ చ మహాధియః ॥ ౧,౨౭.౯ ॥
తత స్తేషాం ప్రసాదార్థ దేవస్తద్వనమాగతః ।
భస్మపాణ్డురదిగ్ధాఙ్గో నగ్నో వికృతలక్షణః ॥ ౧,౨౭.౧౦ ॥
వికృతస్రస్తకేశశ్చ కరాలదశనస్తథా ।
ఉల్ముకవ్యగ్రహస్తశ్చ రక్తపిఙ్గలలోచనః ॥ ౧,౨౭.౧౧ ॥
శిశ్నం సవృషణం తస్య రక్తగైరికసన్నిభమ్ ।
ముఖమఙ్గారవర్ణేన శుక్లేన చ విభూషితమ్ ॥ ౧,౨౭.౧౨ ॥
క్వచిత్స హసతే రౌద్రం క్వచిద్గాయతి విస్మితః ।
క్వచిన్నృత్యతి శృఙ్గారీ క్వచిద్రౌతి ముహుర్ముహుః ॥ ౧,౨౭.౧౩ ॥
నృత్యన్త రురుధుస్తూర్ణం పత్న్యస్తేషాం విమోహితాః ।
ఆశ్రమేఽభ్యాగతోఽభీక్ష్ణం యా చతే చ పునః పునః ॥ ౧,౨౭.౧౪ ॥
భార్యా కృతా తథారూపా తృణాభరణభూషితా ।

వృషనాదం ప్రగర్జన్వై ఖరనాదం ననాద చ ॥ ౧,౨౭.౧౫ ॥
తథా వఞ్చితుమా రబ్ధో హాసయన్సర్వదేహినః ।
తత స్తే మునయః క్రుద్ధాః క్రోధేన కలుషీకృతాః ॥ ౧,౨౭.౧౬ ॥
మోహితా మాయయా సర్వే శపితుం సముపస్థితాః ।
కరవద్ధాయసే యస్మాత్ఖరస్తస్మాద్భవిష్యసి ॥ ౧,౨౭.౧౭ ॥
రాక్షసో వా పిశాచో వా దానవో వాథ వా తథా ।
యథా వైచ్ఛంస్తథా సర్వే క్రుద్ధాస్తే మునయః సమమ్ ॥ ౧,౨౭.౧౮ ॥
శేపుః శాపైస్తు వివిధైస్తం దేవం భువనేశ్వరమ్ ।
తపాంసి తేషాం సర్వేషాం ప్రత్యాహన్యన్త శఙ్కరే ॥ ౧,౨౭.౧౯ ॥
యథాదిత్యప్రకాశేన తారకా నభసి స్థితాః ।
న ద్యోతన్తే ప్రకాశేన తద్వత్తేజాంసి శఙ్కరే ॥ ౧,౨౭.౨౦ ॥
శ్రూయతే ఋషిశాపేన బ్రహ్మణః సుమహాత్మనః ।
సమృద్ధః శ్రేయసాం యోనిర్యజ్ఞో వై నాశమాప్తవాన్ ॥ ౧,౨౭.౨౧ ॥
భృగోరపి చ శాపేన విష్ణుః పరమవీయవాన్ ।
ప్రాదుర్భావాన్దశ ప్రాప్తో దుఃఖితశ్చ సదా కృతః ॥ ౧,౨౭.౨౨ ॥
ఇన్ద్రస్యాపి హి ధర్మజ్ఞః శిశ్నం సవృషణం పురా ।
ఋషిణా గౌతమేనోర్వ్యాం క్రుద్ధేన వినిపాతితమ్ ॥ ౧,౨౭.౨౩ ॥
గర్భవాసో వసూనాం చ శాపేన విహిత స్తథా ।
ఋషీణాం చైవ శాపేన నహుషః సర్పతాం గతః ॥ ౧,౨౭.౨౪ ॥
క్షీరోదశ్చ సముద్రశ్చ హ్యపేయో బ్రాహ్మణైః కృతః ।
ధర్మశ్చాత్ర ప్రశప్తో వై మాణ్డవ్యేన మహాత్మనా ॥ ౧,౨౭.౨౫ ॥
ఏతే చాన్యే చ బహవో యాతనాం చ సమాగతాః ।
వర్జయిత్వా విరూపాక్షం దేవదేవం మహేశ్వరమ్ ॥ ౧,౨౭.౨౬ ॥
ఏవం హి మోహితాస్తేన న చాబుద్ధ్యన్త శఙ్కరమ్ ।

తతస్తే ఋషయః సర్వే పరస్పరమథాబ్రువన్ ॥ ౧,౨౭.౨౭ ॥
న చాయం విధిరస్మాకం గృహస్థానాం విధీయతే ।
బ్రహ్మచర్య రతానాం చ వనే వా వనవాసినామ్ ॥ ౧,౨౭.౨౮ ॥
యతీనాం వా తథా ధర్మో నాయం దృష్టః కథఞ్చన ।
అనయస్తు మహానేష యేనాయం మోహితో ద్విజాః ॥ ౧,౨౭.౨౯ ॥
లిఙ్గం ప్రపాతయస్వైతన్నాయం ధర్మస్తపస్వినామ్ ।
వదస్వ వాచా మధురం వస్త్రమేకం సమాశ్రయ ॥ ౧,౨౭.౩౦ ॥
త్యాజితే చ త్వయా లిఙ్గే తతః పూజామవాప్స్యసి ।
ఋషీణాం తద్వచః శ్రుత్వా భగవాన్భగనేత్రహా ॥ ౧,౨౭.౩౧ ॥
ఉవాచ శ్లక్ష్ణయా వాచా ప్రహసన్నివ శఙ్కరః ।
న శక్యమిదమస్మా కం లిఙ్గం పాతయితుం బలాత్ ॥ ౧,౨౭.౩౨ ॥
బ్రహ్మాదిదైవతైః సర్వైః కిముతాన్యైస్తపోధనైః ।
పాతయేయమహం చైతల్లిఙ్గం భో ద్విజసత్తమాః ॥ ౧,౨౭.౩౩ ॥
ఆశ్రమే తిష్ఠ వా గచ్ఛ వాక్యమిత్యేవ తేఽబ్రువన్ ।
ఏవముక్తో మహాదేవః ప్రత్తృష్టేన్ద్రియచేష్టితః ॥ ౧,౨౭.౩౪ ॥
సర్వేషాం పశ్యతామేవ తత్రైవాన్తర్దధే ప్రభుః ।
అన్తర్హితే భగవతి తథా లిఙ్గే కృతే భవే ॥ ౧,౨౭.౩౫ ॥
త్రైలోక్యే సర్వభూతానాం ప్రాదుర్భావో న జాయతే ।
వ్యాకులం చ తదా సర్వం న ప్రకాశేత కిఞ్చన ॥ ౧,౨౭.౩౬ ॥
తపతే చైవ నాదిత్యో నిష్ప్రభః పావకస్తథా ।
నక్షత్రాణి గ్రహాశ్చైవ విపరీతా విజజ్ఞిరే ॥ ౧,౨౭.౩౭ ॥
సంతానార్థ ప్రవృత్తానామృషీణాం విభవాత్మనామ్ ।
క్రతవో న వ్యవర్త్తన్త ఋతుకాలాభిగామినామ్ ॥ ౧,౨౭.౩౮ ॥
తే చరతి పునర్ధర్మం నిర్మమా నిరహఙ్కృతాః ।

నష్టప్రభావవీర్యాశ్చ నష్టతేజస ఏవ చ ॥ ౧,౨౭.౩౯ ॥
ధర్మే చైవ మతిస్తేషాం తదా న వ్యవతిష్ఠతే ।
తే తుసర్వే సమాగమ్య బ్రహ్మలోకముపాగతాః ॥ ౧,౨౭.౪౦ ॥
బ్రహ్మణో భవనం గత్వా దృష్ట్వా పుష్పకసంభవమ్ ।
పాదయోః పతితాః సర్వే శివవృత్తాన్తమూచిరే ॥ ౧,౨౭.౪౧ ॥
వికటః స్తబ్ధకేశశ్చ కరాలదశనస్తథా ।
ఉలూకవ్యగ్రహస్తశ్చ రక్తపిఙ్గలలోచనః ॥ ౧,౨౭.౪౨ ॥
శిశ్నం సవృషణం తస్య రక్తం గైరికమణ్డితమ్ ।
స్నుషాణాం చ దుహితౄణాం పుత్రీణాం చ విశేషతః ॥ ౧,౨౭.౪౩ ॥
వర్తమానస్తతః పార్శ్వే విపరీతాభిలాషతః ।
ఉన్మత్త ఇతి విజ్ఞాయ సోఽస్మాభిరవమానితః ॥ ౧,౨౭.౪౪ ॥
ఆక్రుష్టస్తాడితశ్చాపి లిఙ్గం చాప్యస్య చోద్ధృతమ్ ।
తస్య క్రోధప్రసాదార్థం వయం తే శరణం గతాః ॥ ౧,౨౭.౪౫ ॥
ఏతత్కార్యం న జానీమస్తన్నో బ్రూహి పితామహ ।
ఋషీణాం తద్వచః శ్రుత్వా ధ్యానాద్విజ్ఞాయ చేశ్వరమ్ ॥ ౧,౨౭.౪౬ ॥
ప్రత్యువాచ తతో బ్రహ్మ వాక్యం చ సుసమా హితః ।
ఏష దేవో మహాదేవో విజ్ఞేయస్తు మహేశ్వరః ॥ ౧,౨౭.౪౭ ॥
న తస్య పరమం కిఞ్చిత్పదం సమధిగమ్యతే ।
దేవానాం చ ఋషీణాం చ పితౄణాం చైవ స ప్రభుః ॥ ౧,౨౭.౪౮ ॥
సహస్రయుగపర్యన్తే ప్రలయే సర్వదేహినామ్ ।
సంహరత్యేష భగవాన్ కాలో భూత్వా మహేశ్వరః ॥ ౧,౨౭.౪౯ ॥
ఏష చైవ ప్రజాః సర్వాః సృజత్యేకః స్వతేజసా ।
ఏష చక్రీ చ వక్షోజశ్రీవత్సకృతలక్షణః ॥ ౧,౨౭.౫౦ ॥
యోగీ కృతయుగే చైవ త్రేతాయాం క్రతురుచ్యతే ।

ద్వాపరే చైవ కాలాగ్నిర్ధర్మకేతుః కలౌ స్మృతః ॥ ౧,౨౭.౫౧ ॥
రుద్రస్య మూర్త్తయస్తిస్రో విజ్ఞేయాశ్చాపి పణ్డితైః ।
తమో హ్యగ్నీ రజో బ్రహ్మా సత్త్వం విష్ణుః ప్రకాశకః ॥ ౧,౨౭.౫౨ ॥
మూర్త్తిరేకా స్మృతా యస్య దిగ్వాసాశ్చ శివాహ్వయా ।
యత్ర తిష్ఠన్తి తద్బ్రహ్మయోగేన తు సమన్వితమ్ ॥ ౧,౨౭.౫౩ ॥
తస్మాద్దేవం దేవదేవమీ శానం ప్రభుమవ్యయమ్ ।
ఆరాధయత విప్రేన్ద్రా జితక్రోధా జితేన్ద్రియాః ॥ ౧,౨౭.౫౪ ॥
దృష్టం వై యాదృశం తస్య లిఙ్గమాసీన్మహాత్మనః ।
తాదృక్ప్రతికృతిం కృత్వా శూలపాణిం ప్రపద్యత ॥ ౧,౨౭.౫౫ ॥
తతో ద్రక్ష్యథ దేవేశం దుర్దర్శమకృతాత్మభిః ।
యం దృష్ట్వా సర్వమజ్ఞానమధర్మశ్చ ప్రమశ్యతి ॥ ౧,౨౭.౫౬ ॥
తతః ప్రదక్షిణం కృత్వా బ్రహ్మాణమమితౌజసమ్ ।
ఆస్థితా వీతశోకాస్తే దేవదారువనే తతః ॥ ౧,౨౭.౫౭ ॥
ఆరాధయితుమారబ్ధా బ్రహ్మణా కథితం యథా ।
స్థణ్డిలేషు విచిత్రేషు పర్వతేషు గుహాసు చ ॥ ౧,౨౭.౫౮ ॥
నదీనాం చ విచిత్రేషు పులినేషు శుభేషు చ ।
ఏవం సంవత్సరే పూర్ణే వసంతే సముపస్థితే ।
తదేవ రూపమాస్థాయ దేవస్తద్వనమాగతః ॥ ౧,౨౭.౫౯ ॥
కుసుమితబహుపాదపాలతాకం భ్రమరగణై రుపగీయమానఖణ్డమ్ ।
పరభృతపరిపూర్ణచారుశబ్దం ప్రవిశతి తద్వనమాశ్రమం మహేశః ॥ ౧,౨౭.౬౦ ॥
తతస్తం మునయః సర్వే తుష్టువుః సుసమాహితాః ॥ ౧,౨౭.౬౧ ॥
అద్భిర్వివధమాల్యైశ్చ ధూపమన్ధైస్తథైవ చ ।
సపత్నీకా మహాభాగాః సపుత్రాః సపరిచ్ఛదాః ॥ ౧,౨౭.౬౨ ॥
మృదు భస్తే తదా వాగ్భిర్గిరీశమిదమబ్రువన్ ।

అజ్ఞానాద్దేవదేవస్య యదస్మాభిగ్నుష్ఠితమ్ ॥ ౧,౨౭.౬౩ ॥
కర్మణా మనసా వాచా తత్సర్వం క్షన్తుమర్హసి ।
చరితాని విచిత్రాణి గుహ్యాని గహనాని చ ॥ ౧,౨౭.౬౪ ॥
బ్రహ్మాదీనాం చ దేవానాం దుర్విజ్ఞేయాని శఙ్కర ।
స్వాగతం తే న జానీమో గతిం నైవ చ నైవ చ ॥ ౧,౨౭.౬౫ ॥
విశ్వేశ్వర మహాదేవ యోఽసి సోఽసి నమోఽస్తు తే ।
స్తువన్తి త్వాం మహాత్మానో దేవదేవం మహేశ్వరమ్ ॥ ౧,౨౭.౬౬ ॥
నమో భవాయ భవ్యాయ భావనాయోద్భవాయ చ ।
అనన్తబలవీర్యాయ భూతానాం పతయే నమః ॥ ౧,౨౭.౬౭ ॥
సంహర్త్రే కపిశాఙ్గాయ అవ్యయాయ వ్యయాయ చ ।
గఙ్గా సలిలధారాయ చాధారాయ గుణాత్మనే ॥ ౧,౨౭.౬౮ ॥
త్ర్యంబకాయ త్రినేత్రాయ త్రిశూలవరధారిణే ।
కన్దర్పాయ నమస్తుభ్యం నమోఽస్తు పరమాత్మనే ॥ ౧,౨౭.౬౯ ॥
శకరాయ వృషాఙ్కాయ గణానాం పతయే నమః ।
దణ్డహస్తాయ కాలాయ పాశహస్తాయ వై నమః ॥ ౧,౨౭.౭౦ ॥
వేదమన్త్రప్రధానాయ శతజిహ్వాయ తే నమః ।
భూతం భవ్యం భవిష్యచ్చ స్థావరం చఙ్గమం చ యత్ ॥ ౧,౨౭.౭౧ ॥
తవ దేహాత్సముత్పన్నం దేవ సర్వమిదం జగత్ ।
శేభో పాహి చ భద్రం తే ప్రసీద భగవంస్తతః ॥ ౧,౨౭.౭౨ ॥
అజ్ఞానాద్యది వా జ్ఞానాద్యత్కిఞ్చిత్కురుతే నరః ।
తత్సర్వం భగవానేవ కురుతే యోగమాయయా ॥ ౧,౨౭.౭౩ ॥
ఏవం స్తుత్వా తు మునయః ప్రహృష్టేనాన్తరాత్మనా ।
యాచన్తే తపసా యుక్తాః పశ్యామస్త్వాం యథా పురా ॥ ౧,౨౭.౭౪ ॥
ప్రకృతిస్థం చ తే లిఙ్గం తథైవాస్తు యథా పురా ।

నమో దిగ్వాససే నిత్యం కిఙ్కిణీజాలమాలినే ॥ ౧,౨౭.౭౫ ॥
వికటాయ కరాలాయ కరాలవదనాయ చ ।
అరూపాయ సురూపాయ విశ్వరూపాయ తే నమః ॥ ౧,౨౭.౭౬ ॥
కటఙ్కటాయ రూద్రాయ స్వాహాకారాయ వై నమః ।
సర్వప్రాణాత్మనే తుభ్యం గుణదేహాయ వై నమః ॥ ౧,౨౭.౭౭ ॥
దుర్గన్ధాయ సుగన్ధాయ శూలహస్తాయ వై నమః ।
స్వయం నీలశిఖణ్డాయ శ్రీకణ్ఠాయ నమో నమః ।
నీలకణ్ఠాయ దేవాయ చితాభస్మాఙ్గరాగిణే ॥ ౧,౨౭.౭౮ ॥
గుణత్రయాత్మనే తుభ్యం నమో విశ్వాయ వేధసే ।
శ్మశానవాసినే నిత్యం ప్రేతరూపాయ వై నమః ॥ ౧,౨౭.౭౯ ॥
త్వం బ్రహ్మ సర్వదేవానాం రుద్రాణాం నీలలోహితః ।
ఆత్మా చ సర్వభూతానాం సాంఖ్యైః పురుష ఉచ్యతే ॥ ౧,౨౭.౮౦ ॥
పర్వతానాం మహామేరుర్నక్షత్రాణాం చ చన్ద్రమాః ।
ఋషీణాం చ వసిష్ఠస్త్వం దేవానాం వాసవస్తథా ॥ ౧,౨౭.౮౧ ॥
ఓఙ్కారః సర్వవేదానాం జ్యేష్ఠసామ చ సామసు ।
ఆరణ్యానాం చ సర్వేషాం సింహస్త్వం పరమేశ్వరః ॥ ౧,౨౭.౮౨ ॥
గ్రామ్యాణామృషభశ్చాపి భగవాంల్లోకపూజితః ।
సర్వథా వర్త్తమానోఽపి యోయో భావో భవిష్యతి ॥ ౧,౨౭.౮౩ ॥
త్వామేవ తత్ర పశ్యామో బ్రహ్మణా కథితం యథా ।
కామః క్రోధశ్చ లోభశ్చ విషాదో మద ఏవ చ ॥ ౧,౨౭.౮౪ ॥
ఏతదిచ్ఛామ వై రోద్ధుం ప్రసీద పరమేశ్వర ।
మహాసంహరణే ప్రాప్తే త్వయా దేవ కృతాత్మనా ॥ ౧,౨౭.౮౫ ॥
కరం లలాటే సంపీడ్య వహ్నిరుత్పాదితస్త్వయా ।
తేనాగ్నినా తదా లోకా అర్చిర్భిః సర్వతో వృతాః ॥ ౧,౨౭.౮౬ ॥

తస్మాదగ్నిసమా హ్యేతే బహవో వికృతాగ్నయః ।
యాని చాన్యానిభూతాని స్థావరాణి చరాణి చ ॥ ౧,౨౭.౮౭ ॥
దహ్యన్తే ప్రాణినస్తే తు త్వత్సముత్థేన వాహ్నినా ।
అస్మాకం దహ్యమానానాం త్రాతా భవ సురేశ్వర ॥ ౧,౨౭.౮౮ ॥
త్వం చ లోకహితార్థాయ భూతాని పరిషిఞ్చసి ।
మహేశ్వర మహాభాగ ప్రభో శుభనిరీక్షక ॥ ౧,౨౭.౮౯ ॥
ఆజ్ఞాపయ వయం నాథ కర్తారో వచనం తవ ।
రూపకోటిసహస్రేషు రూపకోటిశతేషు చ ॥ ౧,౨౭.౯౦ ॥
అన్తం గన్తుం న శక్తాః స్మ తవ దేవ నమోఽస్తు తే ।
తతస్తు భగవానీశ ఇదం వచనమబ్రవీత్ ॥ ౧,౨౭.౯౧ ॥
యే హి మే భస్మనిరతా భస్మనా దగ్ధకిల్బిషాః ।
యథోక్తకారిణో దాన్తా విప్రా ధ్యానపరాయణాః ॥ ౧,౨౭.౯౨ ॥
న తాన్పరివదేద్విద్వాన్న చ తానతిలఙ్ఘయేత్ ।
న చేమానప్రియం బ్రూయాదముత్రేహ హితార్థవాన్ ॥ ౧,౨౭.౯౩ ॥
యస్తాన్నిన్దతి మూఢాత్మా మహాదేవంస నిన్దతి ।
యస్త్వేతాన్పూజయేన్నిత్యం స పూజయతి శఙ్కరమ్ ।
ఏవం చరథ భద్రం వో మత్తః సిద్ధిమవాప్స్యథ ॥ ౧,౨౭.౯౪ ॥
అతులమిహ మహాతమః ప్రణాశంశివకథితం పరమం విధిం విదిత్వా ।
అపగతభయలోభమోహచిన్తాః సహ పతితాః మహసా శిరోభిరూహుః ॥ ౧,౨౭.౯౫ ॥
తత స్తే ముదితా విప్రాః ప్రకృతి స్థే మహేశ్వరే ।
గన్ధోదకైః సుశుద్ధైశ్చ కుశపుష్పవిమిశ్రితైః ॥ ౧,౨౭.౯౬ ॥
స్నాపయన్తి మహాకుమ్భైరద్భిర్దేవం మహేశ్వరమ్ ।
గాయన్తి వివిధైర్గుహ్యైర్హుంకారైశ్చాపి సుస్వరైః ॥ ౧,౨౭.౯౭ ॥
నమో దిగ్వాససే దేవ కిఙ్కిణీధ్రాయ వై నమః ।

అర్ద్ధనారీశరీరాయ సాంఖ్యయోగప్రవర్త్తినే ॥ ౧,౨౭.౯౮ ॥
ఘనవాహనకృష్ణాయ గజచర్మనివాసినే ।
కృష్ణాజినోత్తరీయాయ వ్యాలయజ్ఞోపవీతినే ॥ ౧,౨౭.౯౯ ॥
సురచితచిత్రవిచిత్రకుణ్డలాయ సురచితమాల్యవిభూషణాయ తుభ్యమ్ ।
మృగపతివరచర్మవాససే తే పృథుపరశో చ నమోస్తు శఙ్కరాయ ॥ ౧,౨౭.౧౦౦ ॥
భూయశ్చ స్థాపితే లిఙ్గే లోకానాం హితకామ్యయా ।
వర్ణధర్మపరాశ్చైవ చేరుస్తే మునిసత్తమాః ॥ ౧,౨౭.౧౦౧ ॥
తతస్తాన్స మునీన్ప్రీతః ప్రత్యువాచ మహేశ్వరః ।
ప్రీతోస్మి యుష్మత్తపసా వరం వృణుత ముత్రవతాః ॥ ౧,౨౭.౧౦౨ ॥
తతస్తే మునయస్సర్వే ప్రణిపత్య మహేశ్వరమ్ ।
భృగ్వఙ్గిరా వసిష్ఠశ్చ విశ్వామిత్రస్తథైవ చ ॥ ౧,౨౭.౧౦3 ॥
గౌతమోఽత్రిః సుకేశశ్చ పులస్త్యః పులహః క్రతుః ।
మరీచిః కశ్యపశ్చాపి సంవర్త్తశ్చ మహాతపాః ॥ ౧,౨౭.౧౦౪ ॥
తే ప్రణమ్య మహాదేవమిదం వచనమబ్రువన్ ।
భస్మస్నానం చ నగ్నత్వం వామత్వం ప్రతిలోమతా ।
సేవ్యాసేవ్యత్వం తు విభో ఏతదిచ్ఛామ వేదితుమ్ ॥ ౧,౨౭.౧౦౫ ॥
భగవానువాచ
ఏతద్వః సంప్రవక్ష్యామి కథాసర్వస్వమద్య వై ।
అగ్నిర్థ్యహం సోమయుతః సోమశ్చాగ్నిముపశ్రితః ॥ ౧,౨౭.౧౦౬ ॥
కృతాకృతం వదన్త్యగ్నిం భూయో లోకాః సమాశ్రితాః ।
అసకృచ్చాగ్నినా దగ్ధం జగత్స్థావరజఙ్గమమ్ ॥ ౧,౨౭.౧౦౭ ॥
భస్మసాధ్యం హి తత్సర్వం పవిత్రమిద ముత్తమమ్ ।
భస్మనా వీర్యమాస్థాయ భూతాని పరిషిఞ్చతి ॥ ౧,౨౭.౧౦౮ ॥
అగ్నికార్యం చ యత్కృత్వా కరిష్యతి చ త్ర్యాయుషమ్ ।

భస్మనా మమ వీర్యేణ ముచ్యతే సర్వకిల్బిషైః ॥ ౧,౨౭.౧౦౯ ॥
భాసయత్యేవ యద్భస్మ శుభం వాసయతే చ యత్ ।
తత్క్షణాత్సర్వపాపానాం భస్మేతి పరికీర్త్యతే ॥ ౧,౨౭.౧౧౦ ॥
ఊష్మపాః పితరో జ్ఞేయా దేవా వై సోమసంభవాః ।
అగ్నీషోమాత్మకం సర్వం జగత్స్థావరజంగమమ్ ॥ ౧,౨౭.౧౧౧ ॥
అహమగ్నిర్మహాతేజాః సోమశ్చైషా మమాంబికా ।
అహమగ్నిశ్చ సోమశ్చ ప్రకృత్యా పురుషః స్వయమ్ ॥ ౧,౨౭.౧౧౨ ॥
తస్మాద్భస్మ మహాభాగా మద్వీర్యమితి చోచ్యతే ।
స్వవీర్యం వపుషా చైవ ధారయామీతి వై స్థితిః ॥ ౧,౨౭.౧౧౩ ॥
తదా ప్రభృతి లోకేషు రక్షార్థమశుభేషు చ ।
భస్మనా క్రియతే రక్షా సూతికానాం గృహేషు చ ॥ ౧,౨౭.౧౧౪ ॥
భస్మస్నానవిశుద్ధాత్మా జితక్రోధో జితేన్ద్రియః ।
మత్సమీపసుపాగమ్య న భూయో వినివర్తతే ॥ ౧,౨౭.౧౧౫ ॥
వ్రతం పాశుపతం యోగం కాపాలం యోగనిర్మితమ్ ।
పూర్వం పాశుపతం హ్యేతన్నిర్మితం తదనుత్తమమ్ ॥ ౧,౨౭.౧౧౬ ॥
శేషాశ్చాశ్రమిణః సర్వే పశ్చాత్సృష్టాః స్వయంభువా ।
సృష్టిరేషా మయా సృష్టా లజ్జామోహభయాత్మికా ॥ ౧,౨౭.౧౧౭ ॥
నగ్నా ఏవ హి జాయన్తే దేవతా మునయస్తథా ।
యే చాన్యేమానవా లోకే సర్వే జాయన్త్యవాససః ॥ ౧,౨౭.౧౧౮ ॥
ఇన్ద్రియైరజితైర్నగ్నా దుకూలేనాపి సంవృతాః ।
తైరేవ సంవృతో గుప్తోన వస్త్రం కారణం స్మృతమ్ ॥ ౧,౨౭.౧౧౯ ॥
క్షమా ధృతిరహింసా చ వైరాగ్యం చైవ సర్వశః ।
తుల్యౌ మానాపమానౌ చ తత్త్రావరణముత్తమమ్ ॥ ౧,౨౭.౧౨౦ ॥
భస్మపాణ్డురదిగ్ధాఙ్గో ధ్యాయతే మనసా భవమ్ ।

యద్యకార్యసహస్రాణి కృత్వా స్నాయతి భస్మనా ॥ ౧,౨౭.౧౨౧ ॥

తత్సర్వం దహతే భస్మ యథాగ్నిస్తేజసా వనమ్ ।

తస్మా ద్యత్నపరో భూత్వా త్రికాలమపి యః సదా ॥ ౧,౨౭.౧౨౨ ॥

భస్మనా కురుతే స్నానం గాణపత్యం స గచ్ఛతి ।

సంహృత్య చ క్రతూన్సర్వాన్గృహీత్వామృతముత్త మమ్ ॥ ౧,౨౭.౧౨౩ ॥

ధ్యాయన్తి యే మహాదేవం లీనాస్తద్భావభావితాః ।

ఉత్తరేణాథ పన్థానం తేఽమృతత్వమవాప్నుయుః ॥ ౧,౨౭.౧౨౪ ॥

దక్షిణేనాథ పన్థానం యే శ్మశానాని భేజిరే ।

అణిమా మహిమా చైవ లఘిమా ప్రాప్తిరేవ చ ॥ ౧,౨౭.౧౨౫ ॥

గరిమా పఞ్చమీ చైవ షష్ఠం ప్రాకామ్యమేవ చ ।

ఈశిత్వం చ వశిత్వం చ హ్యమరత్వం చ తే గతాః ॥ ౧,౨౭.౧౨౬ ॥

ఇన్ద్రాదయస్తథా దేవాః కామికం వ్రతమాస్థితాః ।

ఐశ్వర్యం పరమం ప్రాప్య సర్వే ప్రథితతేజసః ॥ ౧,౨౭.౧౨౭ ॥

వ్యపగతమదమోహముక్తరాగాస్తమేరహజదోషవివర్జితస్వభావాః ।

పరిభవమిదముత్తమం విదిత్వా పశుపతిదయితమిదం వ్రతం చరధ్వమ్ ॥
౧,౨౭.౧౨౮ ॥

యః పఠేద్ద్వై శుచిర్భూత్వా శ్రద్దధానో జితేన్ద్రియః ।

సర్వపాపవిశుద్ధాత్మా రుద్రలోకం స గచ్ఛతి ॥ ౧,౨౭.౧౨౯ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వభాగే ద్వితీయేఽనుషఙ్గపాద దారువనప్రవేశభస్మస్నానవిధిర్నామ సప్తవింశతితమోఽధ్యాయః

ఋషిరువాచ

అగాత్కథమమావస్యాం మాసి మాసి దివం నృపః ।

ఐలః పురూరవాః సూత కథం వాతర్పయత్పితౄన్ ॥ ౧,౨౮.౧ ॥

సూత ఉవాచ

తస్య తేఽహం ప్రవక్ష్యామి ప్రభావం శాంశపాయనే ।

ఐలస్యాదిత్యసంయోగం సోమస్య చ మహాత్మనః ॥ ౧,౨౮.౨ ॥

అన్తఃసారమయస్యేన్దోః పక్షయోః శుక్లకృష్ణయోః ।

హ్రాసవృద్ధీ పిదృమతః పిత్ర్యస్య చ వినిర్ణయమ్ ॥ ౧,౨౮.౩ ॥

సోమాచ్చైవామృతప్రాప్తిం పితౄణాం తర్పణం తథా ।

కావ్యాగ్నిష్వాత్తసౌమ్యానాం పితౄణాఞ్చైవ దర్శనమ్ ॥ ౧,౨౮.౪ ॥

యథా పురూరవాశ్చైవ తర్పయామాస వై పితౄన్ ।

ఏతత్సర్వం ప్రవక్ష్యామి పర్వాణి చ యథాక్రమమ్ ॥ ౧,౨౮.౫ ॥

యదా తు చన్ద్రసూర్యౌ వై నక్షత్రేణ సమాగతౌ ।

అమావస్యాం నివసత ఏకరాత్రైకమణ్డలౌ ॥ ౧,౨౮.౬ ॥

స గచ్ఛతి తదా ద్రష్టుం దివాకరనిశాకరౌ ।

అమావస్యామమావాస్యాం మాతామహపితామహౌ ॥ ౧,౨౮.౭ ॥

అభివాద్య స తౌ తత్ర కాలాపేక్షః ప్రతీక్షతే ।

ప్రస్యన్దమానాత్సోమాత్తు పిత్రర్థం తు పరిశ్రవాన్ ॥ ౧,౨౮.౮ ॥

ఐలః పురూరవా విద్వాన్మాసశ్రాద్ధచికీర్షయా ।

ఉపాస్తే పితృమన్తం తం సోమం దివి సమాస్థితః ॥ ౧,౨౮.౯ ॥

ద్విలవాం కుహూమాత్రాం చ తే ఉభే తు విచార్య సః ।

సినీవాలీప్రమాణేభ్యః సినీవాలీముపాస్య సః ॥ ౧,౨౮.౧౦ ॥

కుహూమాత్రః కలాం చైవ జ్ఞాత్వోపాస్తే కుహూం తథా ।

స తదా తాముపాసీనః కాలాపేక్షః ప్రపశ్యతి ॥ ౧,౨౮.౧౧ ॥
సుధామృతం తు తతోऽస్మాత్స్రవద్ద్వై మాసతృప్తయే ।
దశభిః పఞ్చభిశ్చైవ సుధామృతపరిస్రవైః ॥ ౧,౨౮.౧౨ ॥
కృష్ణపక్షే భుజాం ప్రీత్యా దహ్యమానాం తథాంశుభిః ।
సద్యః ప్రక్షరతా తేన సౌమ్యేన మధునా తు సః ॥ ౧,౨౮.౧౩ ॥
నిర్వాతేఽస్తథ పక్షేషు పిత్ర్యేణ విధినా దివి ।
సుధామృతేన రాజేన్ద్రస్తర్ప యామాస వై పితౄన్ ॥ ౧,౨౮.౧౪ ॥
సౌమ్యాన్బర్హిషదః కావ్యానగ్నిష్వాత్తాంస్తథైవ చ ।
ఋతమగ్నిస్తు యః ప్రోక్తః స తు సంవత్సరో మతః ॥ ౧,౨౮.౧౫ ॥
జజ్ఞిరే హ్యృతవస్తస్మాద్ధ్యృతుభ్యశ్చార్త్తవాస్తథా ।
ఆర్త్తవా హ్యర్ద్ధమాసాఖ్యాః పితరో హ్యృతుసూనవః ॥ ౧,౨౮.౧౬ ॥
ఋతవః పితామహా మాసా అయనాహ్యబ్దసూనవః ।
ప్రపితామహాస్తు వై దేవాః పఞ్చాబ్దా బ్రహ్మణః సుతాః ॥ ౧,౨౮.౧౭ ॥
సౌమ్యాస్తు సోమజా జ్ఞేయాః కావ్యా జ్ఞేయాః కవేః సుతాః ।
ఉపహూతాః స్మృతా దేవాః సోమజాః సోమపాః స్మృతాః ॥ ౧,౨౮.౧౮ ॥
ఆజ్యపాస్తు స్మృతాః కావ్యాస్త్రిస్రస్తాః పితృజాతయః ।
కావ్యా బర్హిషదశ్చైవ అగ్నిష్వాత్తాశ్చ తాస్త్రిధా ॥ ౧,౨౮.౧౯ ॥
గృహస్థా యే చ యజ్వాన ఋతుర్బర్హిషదో ధ్రువమ్ ।
గృహస్థాశ్చాప్యయజ్వాన అగ్నిష్వాత్తాస్తథార్త్తవాః ॥ ౧,౨౮.౨౦ ॥
అష్టకాపతయః కావ్యాః పఞ్చాబ్దాస్తాన్నిబోధత ।
తేషాం సంవత్సరో హ్యగ్నిః సూర్యస్తు పరివత్సరః ॥ ౧,౨౮.౨౧ ॥
సోమ ఇద్వత్సరః ప్రోక్తో వాయుశ్చైవానువత్సరః ।
రుద్రస్తు వత్సరస్తేషాం పఞ్చాబ్దాస్తే యుగాత్మకాః ॥ ౧,౨౮.౨౨ ॥
కావ్యాశ్చైవోష్మపాశ్చైవ దివాకీర్త్యాశ్చ తే స్మృతాః ।

యే తే పిబన్త్యమావస్యాం మాసిమాసి సుధాం దివి ॥ ౧,౨౮.౨౩ ॥

తాంస్తేన తర్పయామాస యావదాసీత్పురూరవాః ।

యస్మాత్ప్రస్రవతే సోమాన్మాసి మాసి ధినోతి చ ॥ ౧,౨౮.౨౪ ॥

తస్మాత్సుధామృతం తద్వై పితౄణాం సోమపాయినామ్ ।

ఏవం తదమృతం సౌమ్యం సుధా చ మధు చైవ హ ॥ ౧,౨౮.౨౫ ॥

కృష్ణపక్షే యథా చేన్దోః కలాః పఞ్చదశ క్రమాత్ ।

పిబన్త్యంబుమయం దేవాస్త్రయస్త్రింశత్తు ఛన్దనాః ॥ ౧,౨౮.౨౬ ॥

పీత్వార్ద్ధమాసం గచ్ఛన్తి చతుర్దశ్యాం సుధామృతమ్ ।

ఇత్యేవం పీయమానైస్తు దేవైః సర్వైర్నిశాకరః ॥ ౧,౨౮.౨౭ ॥

సమాగచ్ఛత్యమావస్యాం భాగే పఞ్చదశే స్థితః ।

సుషుమ్ణాప్యాయితం చైవ హ్యమావస్యాం యథా క్రమమ్ ॥ ౧,౨౮.౨౮ ॥

పిబన్తి ద్విలవం కాలం పితరస్తే సుధామృతమ్ ।

పీతక్షయం తతః సోమం సూర్యోఽసావేకరశ్మినా ॥ ౧,౨౮.౨౯ ॥

ఆప్యాయయత్సుషుమ్ణాతః పునస్తాన్సోమపాయినః ।

నిః శేషాయాం కలాయాం తు సోమమాప్యాయయత్పునః ॥ ౧,౨౮.౩౦ ॥

సుషుమ్ణాప్యాయమానస్య భాగం భాగమహః క్రమాత్ ।

కలాః క్షీయన్తి తాః కృష్ణాః శుక్లా చాప్యాయయన్తి తమ్ ॥ ౧,౨౮.౩౧ ॥

ఏవం సూర్యస్య వీర్యేణ చన్ద్రస్యాప్యాయితా తనుః ।

దృశ్యతే పౌర్ణమాస్యాం వై శుక్లః సంపూర్ణమణ్డలః ॥ ౧,౨౮.౩౨ ॥

సంసిద్ధిరేవం సోమస్య పక్షయోః శుక్లకృష్ణయోః ।

ఇత్యేవం పితృమాన్సోమః స్మృత ఇడ్వత్సరాత్మకః ॥ ౧,౨౮.౩౩ ॥

క్రాన్తః పఞ్చదశైః సార్ద్ధం సుధామృతపరిస్రవైః ।

అతః పర్వాణి వక్ష్యామి పర్వణాం సంధయశ్చ యే ॥ ౧,౨౮.౩౪ ॥

గ్రన్థిమన్తి యథా పర్వాణీక్షువేణ్వోర్భవన్త్యుత ।

తథార్ద్ధమాసి పర్వాణి శుక్లకృష్ణాని చైవ హి ॥ ౧,౨౮.౩౫ ॥
పూర్ణామావస్యయోర్భేదౌ గ్రన్థయః సంధయశ్చ వై ।
అర్ద్ధమాసం తు పర్వాణి ద్వితీయాప్రభృతీని తు ॥ ౧,౨౮.౩౬ ॥
అన్వాధానక్రియా యస్మాత్క్రియతే పర్వసంధిషు ।
తస్మాత్తు పర్వణామాదౌ ప్రతిపత్సర్వసంధిషు ॥ ౧,౨౮.౩౭ ॥
సాయాహ్నేఽహ్యనుమత్యాదౌ కాలో ద్విలవ ఉచ్యతే ।
లవౌ ద్వావేవ రాకాయాం కాలో జ్ఞేయోఽపరాహ్ణకః ॥ ౧,౨౮.౩౮ ॥
ప్రతిపత్కృష్ణపక్షస్య కాలేఽతీతేఽపరాహ్ణకే ।
సాయాహ్నే ప్రతిపన్నే చ స కాలః పౌర్ణమాసికః ॥ ౧,౨౮.౩౯ ॥
వ్యతీపాతే స్థితే సూర్యే లేఖార్ద్ధే తు యుగాన్తరే ।
యుగాన్తరోదితే చైవ లేశార్ద్ధే శశినః క్రమాత్ ॥ ౧,౨౮.౪౦ ॥
పౌర్ణమాసీ వ్యతీపాతే యదీక్షేతాం పరస్పరమ్ ।
యస్మిన్కాలే సమౌ స్యాతాం తౌ వ్యతీపాత ఏవ సః ॥ ౧,౨౮.౪౧ ॥
తం కాలం సూర్యనిర్ద్దేశ్యం దృష్ట్వా సంఖ్యాం తు సర్పతి ।
స వై వషట్క్రియాకాలః సద్యః కాలం విధీయతే ॥ ౧,౨౮.౪౨ ॥
పూర్ణస్థోః పూర్ణపక్షే తు రాత్రిసంధిశ్చ పూర్ణిమా ।
తతో విరజ్యతే నక్తం పౌర్ణమాస్యాం నిశాకరః ॥ ౧,౨౮.౪౩ ॥
యదీక్షేతే వ్యతీపాతే దివా పూర్ణే పరస్పరమ్ ।
చన్ద్రార్కావపరాహ్ణే తు పూర్ణాత్మానౌ తు పూర్ణిమా ॥ ౧,౨౮.౪౪ ॥
యస్మాత్తామనుమన్యన్తే పితరో దైవతైః సహ ।
తస్మాదనుమతిర్నామ పూర్ణిమా ప్రథమా స్మృతా ॥ ౧,౨౮.౪౫ ॥
అత్యర్థం భ్రాజతే యస్మాద్వ్యోమ్న్యస్యాం వై నిశాకరః ।
రఞ్జనాచ్చైవ చన్ద్రస్య రాకేతి కవయోఽబ్రువన్ ॥ ౧,౨౮.౪౬ ॥
అమావసేతామృక్షే తు యదా చన్ద్రదివాకరౌ ।

రాకా పఞ్చదశీ రాత్రిరమావాస్యా తతః స్మృతా ॥ ౧,౨౮.౪౭ ॥

వ్యుచ్ఛిద్య తమమావస్యాం పశ్యతస్తౌ సమాగతౌ ।

అన్యోన్యం చన్ద్రసూర్యౌ తౌ యదా తద్దర్శ ఉచ్యతే ॥ ౧,౨౮.౪౮ ॥

ద్వౌ ద్వౌ లవావమావాస్యా స కాలః పర్వసంధిషు ।

ద్వ్యక్షర కుహుమాత్రశ్చ పర్వకాలాస్త్రయః స్మృతాః ॥ ౧,౨౮.౪౯ ॥

నష్టచన్ద్రా త్వమావస్యా యా మధ్యాహ్నాత్ప్రవర్త్తతే ।

దివసార్ద్ధేన రాత్ర్యా చ సూర్యం ప్రాప్య తు చన్ద్రమాః ॥ ౧,౨౮.౫౦ ॥

సూర్యేణ సహ సాముద్రం గత్వా ప్రాతస్తనాత్స వై ।

ద్వౌ కాలౌ సంగమం చైవ మధ్యాహ్నే నియతం రవిః ॥ ౧,౨౮.౫౧ ॥

ప్రతిపచ్ఛుక్లపక్షస్య చన్ద్రమాః సూర్య మణ్డలాత్ ।

విముచ్యమానయోర్మధ్యే తయోర్మణ్డలయోస్తు వై ॥ ౧,౨౮.౫౨ ॥

స తదా హ్యాహుతేః కాలో దర్శస్య తు వషట్క్రియా ।

ఏతదృతుముఖం జ్ఞేయమమా వాస్యాస్య పర్వణః ॥ ౧,౨౮.౫౩ ॥

దివాపర్వ హ్యమావాస్యా క్షీణేన్దౌ బహులే తు వై ।

తస్మాద్దివా హ్యమావాస్యాం గృహ్యతేఽసౌ దివాకరః ॥ ౧,౨౮.౫౪ ॥

గృహ్యతే తు దివా తస్మాదమావాస్యాం దివి క్షయామ్ ।

కలానామపి చైతాసాం వృద్ధిహాన్యా జలాత్మనః ॥ ౧,౨౮.౫౫ ॥

తిథీనాం నామధేయాని విద్వద్భిః సంజ్ఞితాని వై ।

దర్శయేతామథాత్మానం సూర్యాచన్ద్రమసావుభౌ ॥ ౧,౨౮.౫౬ ॥

నిష్క్రామత్యథ తేనైవ క్రమశః సూర్యమణ్డలాత్ ।

ద్విలవోనమహోరాత్రం భాస్కరం స్పృశతే శశీ ॥ ౧,౨౮.౫౭ ॥

స తదా హ్యాహుతేః కాలోదర్శస్య తు వషట్క్రియా ।

కుహేతి కోకిలేనోక్తో యః స కాలః సమాప్యతే ॥ ౧,౨౮.౫౮ ॥

తత్కాలసంమితా యస్మాదమావాస్యా కుహూః స్మృతా ।

సినీవాలీప్రమాణస్తు క్షీణశేషో నిశాకరః ॥ ౧,౨౮.౫౯ ॥
ఆమావస్యాం విశత్యర్కస్సినీ వాలీతతః స్మృతా ।
అనుమత్యాశ్చరాకాయాః సినీవాల్యాః కుహూంవినా ॥ ౧,౨౮.౬౦ ॥
ఏతాసాం ద్విలవః కాలః కుహూమాత్రఙ్కుహూఃస్మృతాః ।
చన్ద్రసూర్యవ్యతీపాతే సంగతే పూర్ణిమాన్తరే ॥ ౧,౨౮.౬౧ ॥
ప్రతిపత్ప్రతిపద్యేత పర్వకాలో ద్విమాత్రకః ।
కాలః కహూసినీవాల్యోః సాముద్రస్య తు మధ్యతః ॥ ౧,౨౮.౬౨ ॥
అర్కాగ్ని మణ్డలే సోమే పర్వకాలః కలాసమః ।
ఏవం స శుక్లపక్షే వై రజన్యాం పర్వసంధిషు ॥ ౧,౨౮.౬౩ ॥
సంపూర్ణమణ్డలః శ్రీమాంశ్చన్ద్రమా ఉపరజ్యతే ।
యస్మాదా దాప్యాయతే సోమః పఞ్చదశ్యాం తు పూర్ణిమా ॥ ౧,౨౮.౬౪ ॥
దశభిః పఞ్చభిశ్చైవ కలాభిర్దివసక్రమాత్ ।
తస్మాత్కలాః పఞ్చదశ సోమేనాస్య తు షోడశీ ॥ ౧,౨౮.౬౫ ॥
తస్మాత్సోమస్య భవతి పఞ్చదశ్యాప్రపాం క్షయః ।
ఇత్యేతే పితరో దేవాః సోమపాః సోమవర్ద్ధనాః ॥ ౧,౨౮.౬౬ ॥
ఆర్తవా ఋతవో హ్యృద్ధా దేవాస్తాన్భావయన్తి వై ।
అతః పితౄన్ప్రవక్ష్యామి మాసశ్రాద్ధభుజస్తు యే ॥ ౧,౨౮.౬౭ ॥
తేషాం గతిం సతత్త్వాం చ ప్రాప్తిం శ్రాద్ధస్య చైవ హి ।
న మృతానాం గతిః శక్యా జ్ఞాతుం న పునరాగతిః ॥ ౧,౨౮.౬౮ ॥
తపసాపి ప్రసిద్ధేన కింపునర్మాసచక్షుషా ।
అనుదేవపితౄనేతే పితరో లౌకికాః స్మృతాః ॥ ౧,౨౮.౬౯ ॥
దేవాః సౌమ్యాశ్చ కావ్యాశ్చ అయజ్వానో హ్యచోనిజాః ।
దేవాస్తే పితరః సర్వే దేవాస్తాన్వాదయన్త్యుత ॥ ౧,౨౮.౭౦ ॥
మనుష్యపితరశ్చైవ తేభ్యోఽన్యే లౌకికాః స్మృతాః ।

పితా పితామహశ్చాపి తథా యః ప్రపితామహః ॥ ౧,౨౮.౭౧ ॥
యజ్వానో యే తు సామేన సోమవన్తస్తు తే స్మృతాః ।
యే యజ్వానో హవిర్యజ్ఞే తే వై బర్హిషదః స్మృతాః ॥ ౧,౨౮.౭౨ ॥
అగ్నిష్వాత్తాః స్మృతాస్తేషాం హోమినోఽయాజ్యయాజినః ।
తేషాం తు ధర్మసాధర్మ్యాత్స్మృతాః సాయుజ్యగా ద్విజైః ॥ ౧,౨౮.౭౩ ॥
యే చాప్యాశ్రమధర్మాణాం ప్రస్థానేషు వ్యవస్థితాః ।
అన్తే తు నావసీదన్తి శ్రద్ధాయుక్తాస్తు కర్మసు ॥ ౧,౨౮.౭౪ ॥
తపసా బ్రహ్మచర్యేణ యజ్ఞేన ప్రజయా చ వై ।
శ్రాద్ధేన విద్యయా చైవ ప్రదానేన చ సప్తధా ॥ ౧,౨౮.౭౫ ॥
కర్మస్వేతేషు యే యుక్తా భవన్త్యాదేహపాతనాత్ ।
దైవైస్తైః పితృభిః సార్ద్ధం సూక్ష్మజైః సోమయాజనైః ॥ ౧,౨౮.౭౬ ॥
స్వర్గతా దివి మోదన్తే పితృవత్త ఉపాసతే ।
తేషాం నివాపే దత్తే తు తత్కులీనైశ్చ బన్ధుభిః ॥ ౧,౨౮.౭౭ ॥
మాసశ్రాద్ధభుజస్తృప్తిం లభన్తే సోమలౌకికాః ।
ఏతే మనుష్యపితరో మాసశ్రాద్ధభుజస్తు యే ॥ ౧,౨౮.౭౮ ॥
తేభ్యోఽపరే తు యేఽప్యన్యే సంకీర్ణాః కర్మయోనిషు ।
భ్రష్టాశ్చాశ్రమధర్మేభ్యః స్వధాస్వాహావివర్జితాః ॥ ౧,౨౮.౭౯ ॥
భిన్నదేహా దురాత్మానః ప్రేతభూతా యమక్షయే ।
స్వకర్మాణ్య నుశోచన్తో యాతనాస్థానమాగతాః ॥ ౧,౨౮.౮౦ ॥
దీర్ఘాయుషోఽతిశుష్కాశ్చ శ్మశ్రులాశ్చ వివాససః ।
క్షుత్పిపాసాపరీతాశ్చ విద్రవన్తస్తతస్తతః ॥ ౧,౨౮.౮౧ ॥
సరిత్సరస్తడాగాని వాపీశ్చాప్యుపలిప్సవః ।
పరాన్నాని చ లిప్సంతః కాల్యమానాస్తతస్తతః ॥ ౧,౨౮.౮౨ ॥
స్థానేషు పాత్యమానాశ్చ యాతనాశ్చ పునః పునః ।

శాల్మలే వైతరణ్యాం చ కుంభీపాకే తథైవ చ ॥ ౧,౨౮.౮౩ ॥
కరంభవాలుకాయాం చ అసిపత్రవనే తథా ।
శిలా సంపేషణే చైవ పాత్యమానాః స్వకర్మభిః ॥ ౧,౨౮.౮౪ ॥
తత్రస్థానాం హి తేషాం వై దుః ఖితానామనాశినామ్ ।
తేషాం లోకాన్తరస్థానాం బాన్ధవైర్నామ గోత్రతః ॥ ౧,౨౮.౮౫ ॥
భూమావసవ్యం దర్భేషు దత్తాః పిణ్డాస్త్రయస్తు వై ।
యాన్తి తాస్తర్పయన్తే చ ప్రేతస్థానేష్వధిష్ఠితాన్ ॥ ౧,౨౮.౮౬ ॥
అప్రాప్తా యాతనాస్థానం ప్రభ్రష్టా య చ పఞ్చధా ।
పశ్చాద్యే స్థావరాన్తే వై జాతా నీచైః స్వకర్మభిః ॥ ౧,౨౮.౮౭ ॥
నానారూపాసు జాయన్తే తిర్యగ్యోనిష్వయోనిషు ।
యదాహారా భవన్త్యేతే తాసు తాస్విహ యోనిషు ॥ ౧,౨౮.౮౮ ॥
తస్మింస్తస్మింస్తదాహారే శ్రాద్ధం దత్తం ప్రతిష్ఠతే ।
కాలే న్యాయాగతం పాత్రే విధినా ప్రతిపాదితమ్ ॥ ౧,౨౮.౮౯ ॥
ప్రాప్నోత్యన్నం యథాదత్తం జన్తుర్యత్రావతిష్ఠతే ।
యథా గోషు ప్రనష్టాము వత్సో విన్దతి మాతరమ్ ॥ ౧,౨౮.౯౦ ॥
తథా శ్రాద్ధేషు దత్తాన్నం మన్త్రః ప్రాపయతే పితౄన్ ।
ఏవం హ్యవిఫలం శ్రాద్ధం శ్రద్ధాదత్తం తు మన్త్రతః ॥ ౧,౨౮.౯౧ ॥
తత్తత్కుమారః ప్రోవాచ పశ్యన్దివ్యేన చక్షుషా ।
గతాగతజ్ఞః ప్రేతానాం ప్రాప్తిం శ్రాద్ధస్య తైః సహ ॥ ౧,౨౮.౯౨ ॥
బాహ్లీకాశ్చోష్మపాశ్చైవ దివాకీర్త్యాశ్చ తే స్మృతాః ।
కృష్ణపక్షస్త్వహస్తేషాం శుక్లః స్వప్నాయ శర్వరీ ॥ ౧,౨౮.౯౩ ॥
ఇత్యేతే పితరో దేవా దేవాశ్చ పితరశ్చ వై ।
ఋత్వర్త్వార్ధమాసాస్తు అన్యోన్యం పితరః స్మృతాః ॥ ౧,౨౮.౯౪ ॥
ఇత్యేత పితరో దేవా మనుష్యపితరశ్చ యే ।

ప్రీతేషు తేషు ప్రీయన్తే శ్రాద్ధయుక్తేషు కర్మసు ॥ ౧,౨౮.౯౫ ॥

ఇత్యేష విచయః ప్రోక్తః పితౄణాం సోమపాయినామ్ ।

ఏవం పితృసతత్త్వం హి పురాణే నిశ్చయం గతమ్ ॥ ౧,౨౮.౯౬ ॥

ఇత్యర్కపితృసోమానామైలస్య చ సమాగమః ।

సుధామృతస్య చ ప్రాప్తిః పితౄణాం చైవ తర్పణమ్ ॥ ౧,౨౮.౯౭ ॥

పూర్ణా మావాస్యయోః కాలో యాతనాస్థానమేవ చ ।

సమాసాత్కీర్తితస్తుభ్యమేష సర్గః సనాతనః ॥ ౧,౨౮.౯౮ ॥

వైశ్వరూప్యం తు సర్గస్య కథితం హ్యేకదైశికమ్ ।

న శక్యం పరిసంఖ్యాతుం శ్రద్ధేయం భూతిమిచ్ఛతా ॥ ౧,౨౮.౯౯ ॥

స్వాయంభువస్య హి హ్యేష సర్గః క్రాన్తో మయా తు వై ।

విస్తరేణానుపూర్వ్యా చ భూయః కిం వర్ణయామ్యహమ్ ॥ ౧,౨౮.౧౦౦ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వభాగే ద్వితీయేఽనుషఙ్గపాదే అమావస్యాశ్రాద్ధే పితృవిచయోనామాష్టావింశతి తమోఽధ్యాయః

ఋషిరువాచ

చతుర్యుగాని యాన్యాసన్పూర్వం స్వాయంభువేఽన్తరే ।

తేషాం నిసర్గం తత్త్వం చ శ్రోతుమిచ్ఛామి విస్తరాత్ ॥ ౧,౨౯.౧ ॥

సూత ఉవాచ

పృథివ్యాదిప్రసంగేన యన్మయా ప్రాగుదీరితమ్ ।

తేషాం చతుర్యుగం హ్యేతత్తద్వక్ష్యామి నిబోధత ॥ ౧,౨౯.౨ ॥

సంఖ్యయేహ ప్రసంఖ్యాయ విస్తరాచ్చైవ సర్వశః ।
యుగం చ యుగభేదశ్చ యుగధర్మస్తథైవ చ ॥ ౧,౨౯.౩ ॥
యుగసంధ్యాంశకశ్చైవ యుగసంధానమేవ చ ।
షట్ప్రకాశయుగాఖ్యైషా తా ప్రవక్ష్యామి తత్త్వతః ॥ ౧,౨౯.౪ ॥
లౌకికేన ప్రమాణేన నిష్పాద్యాబ్దం తు మానుషమ్ ।
తేనాబ్దేన ప్రసంఖ్యాయై వక్ష్యామీహ చతుర్యుగమ్ ।
నిమేషకాల తుల్యం హి విద్యాల్లఘ్వక్షరం చ యత్ ॥ ౧,౨౯.౫ ॥
కాష్ఠా నిమేషా దశ పఞ్చ చైవ త్రిశచ్చ కాష్ఠా గణయేత్కలాం తు ।
త్రింశత్కలాశ్చాపి భవేన్ముహూర్త స్తైస్త్రింశతా రాత్ర్యహనీ సమే తే ॥ ౧,౨౯.౬ ॥
అహోరాత్రౌ విభజతే సూర్యో మానుషలౌకికౌ ॥ ౧,౨౯.౭ ॥
తత్రాహః కర్మచేష్టాయాం రాత్రిః స్వప్నాయ కల్పతే ।
పిత్ర్యే రాత్ర్యహనీ మాసః ప్రవిభాగస్తయోః పునః ॥ ౧,౨౯.౮ ॥
కృష్ణపక్షస్త్వహస్తేషాం శుక్లః స్వప్నాయ శర్వరీ ।
త్రింశద్యే మానుషా మాసాః పిత్ర్యో మాసస్తు సః స్మృతః ॥ ౧,౨౯.౯ ॥
శతాని త్రీణి మాసానాం షష్ట్యా చాప్యధికాని వై ।
పిత్ర్యః సంవత్సరో హ్యేష మానుషేణ విభావ్యతే ॥ ౧,౨౯.౧౦ ॥
మానుషే ణైవ మానేన వర్షాణాం యచ్ఛతం భవేత్ ।
పితౄణాం త్రీణి వర్షాణి సంఖ్యాతానీహ తాని వై ॥ ౧,౨౯.౧౧ ॥
దశ చైవాధికా మాసాః పితృసంఖ్యేహ సంజ్ఞితాః ।
లౌకికేనైవ మానేన హ్యబ్దో యో మానుషః స్మృతః ॥ ౧,౨౯.౧౨ ॥
ఏతద్దివ్యమహోరాత్రం శాస్త్రే స్యాన్నిశ్చయో గతః ।
దివ్యే రాత్ర్యహనీ వర్ష ప్రవిభాగస్తయోః పునః ॥ ౧,౨౯.౧౩ ॥
అహస్తత్రోదగయనం రాత్రిః స్యాద్దక్షిణాయనమ్ ।
యే తే రాత్ర్యహనీ దివ్యే ప్రసంఖ్యానం తయోః పునః ॥ ౧,౨౯.౧౪ ॥

త్రింశద్యాని తు వర్షాణి దివ్యో మాసస్తు స స్మృతః ।
యన్మానుషం శతం విద్ధి దివ్యా మాసాస్త్రయస్తు తే ॥ ౧,౨౯.౧౫ ॥
దశ చైవ తథాహాని దివ్యో హ్యేష విధిః స్మృతః ।
త్రీణి వర్షశతాన్యేవ షష్టివర్షాణి యాని తు ।
దివ్యః సంవత్సరో హ్యేష మానుషేణ ప్రకీర్తితః ॥ ౧,౨౯.౧౬ ॥
త్రీణి వర్ష సహస్రాణి మానుషాణి ప్రమాణతః ।
త్రింశదన్యాని వర్షాణి మతః సప్తర్షివత్సరః ॥ ౧,౨౯.౧౭ ॥
నవ యాని సహస్రాణి వర్షాణాం మానుషాణి తు ।
అన్యాని నవతిశ్చైవ ధ్రువః సంవత్సరః స్మృతః ॥ ౧,౨౯.౧౮ ॥
షడ్వింశతిసహస్రాణి వర్షాణి మానుషాణి తు ।
వర్షాణాం తు శతం జ్ఞేయం దివ్యో హ్యేష విధిః స్మృతః ॥ ౧,౨౯.౧౯ ॥
త్రీణ్యేవ నియుతాన్యాహుర్వర్షాణాం మానుషాణి తు ॥ ౧,౨౯.౨౦ ॥
షష్టిశ్చైవ సహస్రాణి సంఖ్యాతాని తు సంఖ్యయా ।
దివ్యవర్షసహస్ర తు ప్రాహుః సంఖ్యావిదో జనాః ॥ ౧,౨౯.౨౧ ॥
ఇత్యేవమృషిభిర్గీతం దివ్యయా సంఖ్యయా త్విహ ।
దివ్యేనైవ ప్రమాణేన యుగసంఖ్యాప్రకల్పనమ్ ॥ ౧,౨౯.౨౨ ॥
చత్వారి భారతే వర్షే యుగాని కవయోఽబ్రువన్ ।
కృతం త్రేతా ద్వాపరం చ కలిశ్చేతి చతుష్టయమ్ ॥ ౧,౨౯.౨౩ ॥
పూర్వ కృతయుకం నామ తతస్త్రేతీ విధీయతే ।
ద్వాపరం చ కలిశ్చైవ యుగాన్యేతాని కల్పయేత్ ॥ ౧,౨౯.౨౪ ॥
చత్వార్యాహుః సహస్రాణి వర్షాణాం చ కృత యుగమ్ ।
తస్య తావచ్ఛతీ సంధ్యా సంధ్యాంశః సంధ్యాయా సమః ॥ ౧,౨౯.౨౫ ॥
ఇతరేషు ససంధ్యేషు ససంధ్యాంశేషు చ త్రిషు ।
ఏకన్యాయేన వర్తన్తే సహస్రాణి శతాని చ ॥ ౧,౨౯.౨౬ ॥

త్రీణి ద్వే చ సహస్రాణి త్రేతాద్వాపరయోః క్రమాత్ ।
త్రిశతీ ద్విశతీ సంధ్యే సంధ్యాంశౌ చాపి తత్సమౌ ॥ ౧,౨౯.౨౭ ॥
కలిం వర్షసహస్రం తు యుగమాహుర్ద్విజోత్తమాః ।
తస్యైకశతికా సంధ్యా సంధ్యాంశః సంధ్యయా సమః ॥ ౧,౨౯.౨౮ ॥
తేషాం ద్వాదశసాహస్రీ యుగసంఖ్యా ప్రకీర్తితా ।
కృతం త్రేతా ద్వాపరం చ కలిశ్చైవ చతుష్టయమ్ ॥ ౧,౨౯.౨౯ ॥
అత్ర సంవత్సరా దృష్టా మానుషేణ ప్రమాణతః ।
కృతస్య తావద్వక్ష్యామి వర్షాణి చ నిబోధత ॥ ౧,౨౯.30 ॥
సహస్రాణాం శతాన్యాహుశ్చతుర్దశ హి సంఖ్యయా ।
చత్వారింశత్సహస్రాణి తథాన్యాని కృతం యుగమ్ ॥ ౧,౨౯.3౧ ॥
తథా శతసహస్రాణి వర్షాణి దశసంఖ్యయా ।
అశీతిశ్చ సహస్రాణి కాలస్త్రేతాయుగస్య సః ॥ ౧,౨౯.3౨ ॥
సప్తైవ నియుతాన్యాహుర్వర్షాణాం మానుషేణ తు ।
వింశతిశ్చ సహస్రామి కాలః స ద్వాపరస్య చ ॥ ౧,౨౯.33 ॥
తథా శతసహస్రాణి వర్షాణాం త్రీణి సంఖ్యయా ।
షష్టిశ్చైవ సహస్రాణి కాలః కలియుగస్య తు ॥ ౧,౨౯.3౪ ॥
ఏవం చతుర్యుగే కాల ఋతైః సంధ్యాంశకైః స్మృతః ।
నియుతాన్యేవ షడింశాన్నిరసాని యుగాని వై ॥ ౧,౨౯.3౫ ॥
చత్వారింశత్తథా త్రీణి నియుతా నీహ సంఖ్యయా ।
వింశతిశ్చ సహస్రాణి స సంధ్యాంశశ్చతుర్యుగః ॥ ౧,౨౯.3౬ ॥
ఏవం చతుర్యుగాఖ్యానాం సాధికా హ్యేకసప్తతిః ।
కృతత్రేతాదియుక్తానాం మనోరన్తరముచ్యతే ॥ ౧,౨౯.3౭ ॥
మన్వన్తరస్య సంఖ్యాం తు వర్షాగ్రేణ నిబోధత ।
త్రింశత్కోట్యస్తు వర్షాణాం మానుషేణ ప్రకీర్తితాః ॥ ౧,౨౯.3౮ ॥

సప్త షష్టిస్తథాన్యాని నియుతాన్యధికాని తు ।
విశతిశ్చ సహస్రాణి కాలోఽయం సాధికం వినా ॥ ౧,౨౯.౩౯ ॥
మన్వన్తరస్య సంఖ్యైషా సంఖ్యా విద్భిర్ద్విజైః స్మృతా ।
మన్వన్తరస్య కాలోఽయం యుగైః సార్ద్ధం చ కీర్త్తితః ॥ ౧,౨౯.౪౦ ॥
చతుః సాహస్రయుక్తం వై ప్రాకృతం తత్కృతం యుగమ్ ।
త్రేతాశిష్టం ప్రవక్ష్యామి ద్వాపరం కలిమేవ చ ॥ ౧,౨౯.౪౧ ॥
యుగపత్సమయేనార్థో ద్విధా వక్తుం న శక్యతే ।
క్రమాగతం మయా హ్యేతత్తుభ్యం నోక్తం యుగ ద్వయమ్ ॥ ౧,౨౯.౪౨ ॥
ఋషివంశప్రసంగేన వ్యాకులత్వాత్తథైవ చ ।
అత్ర త్రేతాయుగస్యాదౌ మనుః సప్తర్షయశ్చ యే ॥ ౧,౨౯.౪౩ ॥
శ్రౌత స్మార్త్తం చ తే ధర్మ బ్రహ్మణానుప్రచోదితమ్ ।
దారాగ్నిహోత్రసంబన్ధమృగ్యజుః సామసంహితమ్ ॥ ౧,౨౯.౪౪ ॥
ఇత్యాదిలక్షణం శ్రౌతం ధర్మ సప్తర్షయోఽబ్రువన్ ।
పరంపరాగతం ధర్మ స్మార్త్తం చాచారలక్షణమ్ ॥ ౧,౨౯.౪౫ ॥
వర్ణాశ్రమాచారయుతం మనుః స్వాయంభువోఽబ్రవీత్ ।
సత్యేన బ్రహ్మచర్యేణ శ్రుతేన తపసా చ వై ॥ ౧,౨౯.౪౬ ॥
తేషాం తు తప్తతపసా ఆర్షేణోపక్రమేణ తు ।
సప్తర్షీణాం మనోశ్చైవ హ్యాద్యే త్రేతాయుగే తథా ॥ ౧,౨౯.౪౭ ॥
అబుద్ధిపూర్వకం తేషామక్రియాపూర్వమేవ చ ।
అభివ్యక్తాస్తు తే మన్త్రాస్తారకాద్యైర్నిదర్శనైః ॥ ౧,౨౯.౪౮ ॥
ఆదికల్పే తు దేవానాం ప్రాదుర్భూతాస్తు యాః స్వయమ్ ।
ప్రాణాశేష్వథ సిద్ధీనామన్యాసాం చ ప్రవర్త్తనమ్ ॥ ౧,౨౯.౪౯ ॥
ఆసన్మన్త్రా వ్యతీతేషు యే కల్పేషు సహస్రశః ।
తే మన్త్రా వై పునస్తేషాం ప్రతిభాయాముపస్థితాః ॥ ౧,౨౯.౫౦ ॥

ఋచో యజూంషి సామాని మన్త్రశ్చాథర్వణాని తు ।
సప్తర్షిభిస్తు తే ప్రోక్తాః స్మార్త్తం ధర్మం మనుర్జగౌ ॥ ౧,౨౯.౫౧ ॥
త్రేతాదౌ సంహితా వేదాః కేవలా ధర్మసేతవః ।
సంరోధాదాయుషశ్చైవ వర్త్స్యన్తే ద్వాపరేషు వై ॥ ౧,౨౯.౫౨ ॥
ఋషయస్తపసా వేదాన్ద్వాపరాదిష్వధీయతే ।
అనాదినిధనా దివ్యాః పూర్వం సృష్టాః స్వయంభువా ॥ ౧,౨౯.౫౩ ॥
సధర్మాః సవ్రతాః సాంగా యథాధర్మం యుగేయుగే ।
విక్రియన్తే సమానార్థా వేదవాదా యథాయుగమ్ ॥ ౧,౨౯.౫౪ ॥
ఆరంభయజ్ఞాః క్షత్రాశ్చ హవిర్యజ్ఞా విశస్తథా ।
పరిచారయజ్ఞాః శూద్రాస్తు జపయజ్ఞా ద్విజోత్తమాః ॥ ౧,౨౯.౫౫ ॥
తదా ప్రముదితా వర్ణాస్త్రేతాయాం ధర్మపాలితాః ।
క్రియావన్తః ప్రజావన్తః సమృద్ధాః సుఖినస్తథా ॥ ౧,౨౯.౫౬ ॥
బ్రాహ్మణాననుర్త్తన్తే క్షత్రియాః క్షత్రియాన్విశః ।
వైశ్యానువర్త్తినః శుద్రాః పరస్పరమనువ్రతాః ॥ ౧,౨౯.౫౭ ॥
శుభాః ప్రవృత్తయస్తేషాం ధర్మా వర్ణాశ్రమాస్తథా ।
సంకల్పితేన మనసా వాచోక్తేన స్వకర్మణా ॥ ౧,౨౯.౫౮ ॥
త్రేతాయుగే చ విఫలః కర్మారంభః ప్రసిద్ధ్యతి ।
ఆయుర్మేధా బలం రూపమారోగ్యం ధర్మశీలతా ॥ ౧,౨౯.౫౯ ॥
సర్వసాధారణా హ్యేతే త్రేతాయాం వై భవం త్యుత ।
వర్ణాశ్రమవ్యవస్థానం తేషాం బ్రహ్మా తదాకరోత్ ॥ ౧,౨౯.౬౦ ॥
పునః ప్రజాస్తు తా మోహాద్ధర్మా స్తానప్యపాలయన్ ।
పరస్పరవిరోధేన మనుం తాః పునరభ్యయుః ॥ ౧,౨౯.౬౧ ॥
పునః స్వాయంభువో దృష్ట్వా యాథాతథ్యం ప్రజాపతిః ।
ధ్యాత్వా తు శతరూపాయాం పుత్రౌ స ఉదపాదయత్ ॥ ౧,౨౯.౬౨ ॥

ప్రియవ్రతో త్తానపాదౌ ప్రథమౌ తౌ మోహీక్షితౌ ।

తతః ప్రభృతి రాజాన ఉత్పన్నా దణ్డధారిణః ॥ ౧,౨౯.౬౩ ॥

ప్రజానాం రఞ్జనాచ్చైవ రాజానస్తేఽభవన్నృపాః ।

ప్రచ్ఛన్న పాపాస్తైర్యే చ న శక్యాస్తు నరాధిపైః ॥ ౧,౨౯.౬౪ ॥

ధర్మరాజః స్మృత స్తేషాం శాస్తా వైవస్వతో యమః ।

వర్ణానాం ప్రవిభాగాశ్చ త్రేతాయాం సంప్రకీర్తితాః ॥ ౧,౨౯.౬౫ ॥

సంభృతాచ్చ తదా మన్త్రా ఋషిభిర్బ్రహ్మణః సుతైః ।

యజ్ఞాః ప్రవర్తితాశ్చైవ తదా హ్యేవ తు దైవతైః ॥ ౧,౨౯.౬౬ ॥

యామశుక్రార్జితైశ్చైవ సర్వసాధన సంభృతైః ।

సార్ద్ధం విశ్వభుజా చైవ దేవేన్ద్రేణ మహౌజసా ॥ ౧,౨౯.౬౭ ॥

స్వాయంభువేంఽతరే దేవైర్యజ్ఞాస్తైః ప్రాక్ప్రవర్తితః ।

సత్యం జపస్తపో దానం త్రేతాయా ధర్మ ఉచ్యతే ॥ ౧,౨౯.౬౮ ॥

తదా ధర్మసహస్రాన్తేఽహింసాధర్మః ప్రవర్తతే ।

జాయన్తే చ తదా శూరా ఆయుష్మన్తో మహాబలాః ॥ ౧,౨౯.౬౯ ॥

వ్యస్తదణ్డా మహాభాగా ధర్మిష్ఠా బ్రహ్మవాదినః ।

పద్మపత్రాయతాక్షాశ్చ పృథూరస్కాః సుసంహతాః ॥ ౧,౨౯.౭౦ ॥

సింహాతజ్కా మహాసత్త్వా మత్తమాతఙ్గగమినః ।

మహాధనుర్ద్ధరాశ్చైవ త్రేతాయాం చక్రవర్తినః ॥ ౧,౨౯.౭౧ ॥

సర్వలక్షణసమ్పూర్ణా న్యగ్రోధపరిమణ్డలాః ।

న్యగ్రోధౌ తు స్మృతౌ బాహూ వ్యామో న్యగ్రోధ ఉచ్యతే ॥ ౧,౨౯.౭౨ ॥

వ్యామే నైవోర్ధ్వయో యస్య సమ ఊర్ద్ధం తు దేహినః ।

సమోచ్ఛ్రయపరీణాహో జ్ఞేయో న్యగ్రోధమణ్డలః ॥ ౧,౨౯.౭౩ ॥

చక్రం రథో మణిర్భార్యా నిధిరశ్వో గజస్తథా ।

సప్తైతాని చ రత్నాని సర్వేషాం చక్రవర్తినామ ॥ ౧,౨౯.౭౪ ॥

చక్రం రథో మణిః ఖడ్గశ్చర్మరత్నం చ పఞ్చమమ్ ।
కేతుర్నిధిశ్చ సప్తైవ ప్రాణహీనాని చక్షతే ॥ ౧,౨౯.౭౫ ॥
భార్యా పురోహితశ్చైవ సేనానీ రథకృచ్చ యః ।
మన్త్ర్యశ్వః కలభశ్చైవ ప్రాణినః సప్త కీర్త్తితాః ॥ ౧,౨౯.౭౬ ॥
రత్నాన్యేతాని దివ్యాని సంసిద్ధాని మహాత్మనామ్ ।
చతుర్దశ విధేయాని సర్వేషాం చక్రవర్త్తినామ్ ॥ ౧,౨౯.౭౭ ॥
విష్ణోరంశేన జాయన్తే పృథివ్యాం చక్రవర్త్తినః ।
మన్వన్తరేషు సర్వేషు అతీతానాగతేష్విహ ॥ ౧,౨౯.౭౮ ॥
భూతభవ్యాని యానీహ వర్త్తమానాని యాని చ ।
త్రేతాయుగే చ తాన్యత్ర జాయన్తే చక్రవర్త్తినః ॥ ౧,౨౯.౭౯ ॥
భద్రాణీమాని తేషాం వై భవన్తీహ మహీక్షితామ్ ।
అత్యద్భుతాని చత్వారి బలం ధర్మః సుఖం ధనమ్ ॥ ౧,౨౯.౮౦ ॥
అన్యోన్యస్యావిరోధేన ప్రాప్యన్తే తు నృపైః సమమ్ ।
అర్థో ధర్మశ్చ కామశ్చ యశో విజయ ఏవ చ ॥ ౧,౨౯.౮౧ ॥
ఐశ్వర్యేణాణిమాద్యేన ప్రభుశక్త్యా తథైవ చ ।
శ్రుతేన తపసా చైవ మునీనభిభవన్తి వై ॥ ౧,౨౯.౮౨ ॥
బలేన తపసా చైవ దేవదానవమానవాన్ ।
లక్షణైశ్చైవ జాయన్తే శరీరస్థైరమానుషైః ॥ ౧,౨౯.౮౩ ॥
కేశాఃస్నిగ్ధా లలాటోచ్చా జిహ్వా చాస్య ప్రమార్జినీ ।
తామ్రప్రభోష్ఠనేత్రాశ్చ శ్రీవత్సాశ్చైచోర్ధ్వరోమశాః ॥ ౧,౨౯.౮౪ ॥
ఆజానుబాహవస్చైవ తదామ్రహస్తాః కటౌ కృశాః ।
న్యగ్రోధపరిణాహాశ్చ సింహస్కన్ధాస్తు మేహనాః ॥ ౧,౨౯.౮౫ ॥
గజేద్రగతయశ్చైవ మహాహనవ ఏవ చ ।
పాదయోశ్చక్రమత్స్యౌన్తు శఙ్ఖపద్మౌ తుహస్తయోః ॥ ౧,౨౯.౮౬ ॥

పఞ్చాశీతిసహస్రాణి తే రాజన్త్యజరా నృపాః ।

అసంగగతయస్తేషాం చతస్రశ్చక్రవర్త్తినామ్ ॥ ౧,౨౯.౮౭ ॥

అన్తరిక్షే సముద్రి చ పాతాలే పర్వతేషు చ ।

ఇజ్యా దానం తపః సత్యం త్రేతాయాం ధర్మ ఉచ్యతే ॥ ౧,౨౯.౮౮ ॥

తదా ప్రవర్త్తతే ధర్మో వర్ణాశ్రమవిభాగశః ।

మర్యాదాస్థాపనార్థం చ దణ్డనీతిః ప్రవర్త్తతే ॥ ౧,౨౯.౮౯ ॥

త్తృష్టపుష్టాః ప్రజాః సర్వా అరోగాః పూర్ణమానసాః ।

ఏకో వేదశ్చతుష్పాదస్త్రేతాయుగవిధౌస్మృతః ॥ ౧,౨౯.౯౦ ॥

త్రీణి వర్షసహస్రాణి తదా జీవన్తి మానవాః ।

పుత్రపౌత్రసమాకీర్ణా మ్రియన్తే చ క్రమేణ తు ॥ ౧,౨౯.౯౧ ॥

ఏష త్రేతాయుగే ధర్మస్త్రేతాసంధ్యాం నిబోధత ।

త్రేతాయుగస్వభావానాం సంధ్యా పాదేన వర్త్తతే ।

సంధ్యాపాదః స్వభావస్తు సోంఽశపదేన తిష్ఠతి ॥ ౧,౨౯.౯౨ ॥

ఇతి శ్రీ బ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వభాగే ద్వితీయేఽనుషఙ్గపాదే సంఖ్యావర్త్తో నామైకోనత్రిశత్తమోఽధ్యాయః

శాంశాపాయనిరువాచ

కథం త్రేతాయుగముఖే యజ్ఞస్య స్యాత్ప్రవర్త్తనమ్ ।

పూర్వం స్వాయంభువే సర్గే యథావత్తచ్చ బ్రూహి మే ॥ ౧,౩౦.౧ ॥

అన్తర్హితాయాం సంధ్యాయాం సార్ద్ధం కృతయుగేన వై ।

కాలాఖ్యాయాం ప్రవృత్తాయాం ప్రాప్తే త్రేతాయుగే తదా ॥ ౧,౩౦.౨ ॥
ఔషధీషు చ జాతాసు ప్రవృత్తే వృష్టిసర్జనే ।
ప్రతిష్ఠితాయాం వార్త్తాయాం గృహాశ్రమపరే పునః ॥ ౧,౩౦.౩ ॥
వర్ణాశ్రమవ్యవస్థానం కృతవన్తశ్చ సంఖ్యయా ।
సంభారాంస్తాంస్తు మంభృత్య కథం యజ్ఞః ప్రవర్త్తితః ॥ ౧,౩౦.౪ ॥
ఏతచ్ఛ్రుత్వాబ్రవీత్సూతః శ్రూయతాం శాంశపాయనే ।
యథా త్రేతాయుగముఖే యజ్ఞస్య స్యాత్ప్రవర్తనమ్ ॥ ౧,౩౦.౫ ॥
పూర్వం స్వాయంభువే సర్గే తద్వక్ష్యామ్యానుపూర్వ్యతః ।
అన్తర్హితాయాం సంధ్యాయాం సార్ద్ధం కృతయుగేన తు ॥ ౧,౩౦.౬ ॥
కాలాఖ్యాయాం ప్రవృత్తాయాం ప్రప్తే త్రేతాయుగే తదా ।
ఔషధీషు చ జాతాసు ప్రవృత్తే వృష్టిసర్జనే ॥ ౧,౩౦.౭ ॥
ప్రతిష్ఠితాయాం వార్త్తాయాం గృహశ్రమపరేషు చ ।
వర్ణాశ్రమవ్యవస్థానం కృత్వా మన్త్రాంస్తు సంహతాన్ ॥ ౧,౩౦.౮ ॥
మన్త్రాంస్తాన్యోజయిత్వాథ ఇహాముత్ర చ కర్మసు ।
తదా విశ్వభుగిన్ద్రశ్చ యజ్ఞం ప్రావర్త్తయత్ప్రభుః ॥ ౧,౩౦.౯ ॥
దైవతైః సహితైః సర్వైః సర్వసంభారసంభృతైః ।
తస్యాశ్వమేధే వితతే సమాజగ్ముర్మహర్షయః ॥ ౧,౩౦.౧౦ ॥
యజన్తం పశుభిర్మేధ్యైరూచుః సర్వే సమాగతాః ।
కర్మవ్యగ్రేషు ఋత్విక్షు సంతతే యజ్ఞకర్మణి ॥ ౧,౩౦.౧౧ ॥
సంప్రగీథేషు సర్వేషు సామగేష్వథ సుస్వగ్మ ।
పరిక్రాన్తేషు లఘుషు హ్యధ్వర్యువృషభేషు చ ॥ ౧,౩౦.౧౨ ॥
ఆలబ్ధేషు చ మేధ్యేషు తథా పశుగణేషు చ ।
హవిష్యగ్నౌ హూయమానే బ్రాహ్మణైశ్చాగ్నిహోత్రిభిః ॥ ౧,౩౦.౧౩ ॥
ఆహూతేషు చ సర్వేషు యజ్ఞభాక్షు క్రమాత్తదా ।

య ఇన్ద్రియాత్మకా దేవాస్తదా తే యజ్ఞభాగినః ॥ ౧,౩౦.౧౪ ॥
తద్వ్యచన్తే తదా దేవాన్కల్పాదిషు భవన్తి యే ।
అధ్వర్యవః ప్రైషకాలే వ్యత్థితా వై మహర్షయః ॥ ౧,౩౦.౧౫ ॥
మహర్షయస్తు తాన్దృష్ట్వా దీనాన్పశుగణాంస్తదా ।
ప్రపచ్ఛురిన్ద్రం సంభూయ కోఽయం యజ్ఞ విధిస్తవ ॥ ౧,౩౦.౧౬ ॥
అధర్మో బలవానేష హింసాధర్మేప్సయా తతః ।
తతః పశువధశ్చైష తవ యజ్ఞే సురోత్తమ ॥ ౧,౩౦.౧౭ ॥
అధర్మో ధర్మఘాతాయ ప్రారబ్ధః పశుహిసయా ।
నాయం ధర్మో హ్యధర్మోఽయం న హింసా ధర్మ ఉచ్యతే ॥ ౧,౩౦.౧౮ ॥
ఆగమేన భవాన్యజ్ఞం కరోతు యదిహేచ్ఛతి ।
విధిదృష్టేన యజ్ఞేన ధర్మేణావ్యపసేతునా ॥ ౧,౩౦.౧౯ ॥
యజ్ఞబీజైః సురేశ్రేష్ఠ యేషు హింసా న విద్యతే ।
త్రివర్షం పరమం కాలముషితైరప్రరోహిభిః ॥ ౧,౩౦.౨౦ ॥
ఏష ధర్మో మహాప్రాజ్ఞ విరఞ్చివిహితః పురా ।
ఏవం విశ్వభుగిన్ద్రస్తు ఋషిభిస్తత్త్వదర్శిభిః ॥ ౧,౩౦.౨౧ ॥
తదా వివాదః సుమహానిన్ద్రస్యాసీన్మహర్షిభిః ।
జఙ్గమస్థావరైః కైర్షి యష్టవ్యమితి చోచ్యతే ॥ ౧,౩౦.౨౨ ॥
తే తు ఖిన్నా వివాదేన తత్త్వముత్త్వా మహర్షయః ।
సన్ధాయ వాక్యమిన్ద్రేణ పప్రచ్ఛుః ఖేచరం వసుమ్ ॥ ౧,౩౦.౨౩ ॥
సహాప్రాజ్ఞ కథం దృష్టస్త్వయా యజ్ఞవిధిర్నృప ।
ఔత్తానపాదే ప్రబ్రూహి సంశయం నో నుద ప్రభో ॥ ౧,౩౦.౨౪ ॥
శ్రుత్వా వాక్యం వసుస్తేషామ విచార్య బలాబలమ్ ।
వేదశాస్త్రమనుస్మృత్య యజ్ఞతత్త్వమువాచ హ ॥ ౧,౩౦.౨౫ ॥
యథోపనీతైర్యష్టవ్యమితి హోవాచ పార్థివః ।

యష్టవ్యం పశుభిర్మేధ్యైరథ బీజైః ఫలైరపి ॥ ౧,౩౦.౨౬ ॥
హింసాస్వభావో యజ్ఞస్య ఇతి మే దర్శనాగమౌ ।
యథేహ దేవతా మన్త్రా హింసాలిఙ్గా మహర్షిభిః ॥ ౧,౩౦.౨౭ ॥
దీర్ఘేణ తపసా యుక్తైర్దర్శనైస్తారకాదిభిః ।
తత్ప్రామాణ్యాన్మయా చోక్తం తస్మాత్సం ప్రాప్తుమర్హథ ॥ ౧,౩౦.౨౮ ॥
యది ప్రమాణం తాన్యేవ మన్త్రవాక్యాని వై ద్విజాః ।
తథా ప్రవతతాం యజ్ఞో హ్యన్యథా వోఽనృతం వచః ॥ ౧,౩౦.౨౯ ॥
ఏవం కృతోత్తరాస్తే వై యుక్తాత్మానస్తపోధనాః ।
అవశ్యభావితం దృష్ట్వా తమథో వాగ్యతాభవన్ ॥ ౧,౩౦.౩౦ ॥
ఇత్యుక్తమాత్రే నృపతిః ప్రవివేశ రసాతలమ్ ।
ఊర్ధ్వచారీ వసుర్భూత్వా రసాతలచరోఽభవత్ ॥ ౧,౩౦.౩౧ ॥
వసుధా తలవాసీ తు తేన వాక్యేన సోఽభవత్ ।
ధర్మాణాం సంశయచ్ఛేత్తా రాజా వసురధోగతః ॥ ౧,౩౦.౩౨ ॥
తస్మాన్న వాచ్యమేకేన బహుజ్ఞేనాపి సంశయే ।
బహుద్వారస్య ధర్మస్య సూక్ష్మా దూరతరా గతిః ॥ ౧,౩౦.౩౩ ॥
తస్మాన్న నిశ్చయాద్వక్తుం ధర్మః శక్యస్తు కేనచిత్ ।
దేవానృషీనుపాదాయ స్వాయంభువమృతే మనుమ్ ॥ ౧,౩౦.౩౪ ॥
తస్మాదహింసా ధర్మస్య ద్వారముక్తం మహర్షిభిః ।
ఋషికోటిసహస్రాణి స్వతపోభిర్దివం యయుః ॥ ౧,౩౦.౩౫ ॥
తస్మాన్న దానం యజ్ఞం వా ప్రశంసంతి మహర్షయః ।
ఉఞ్ఛమూలఫలం శాకముదపాత్రం తపోధనాః ॥ ౧,౩౦.౩౬ ॥
ఏతద్దత్త్వా విభవతః స్వర్గే లోకే ప్రతిష్ఠితాః ।
అద్రోహశ్చాప్య లోభశ్చ తపో భుతదయా దమః ॥ ౧,౩౦.౩౭ ॥
బ్రహ్మచర్యం తథా సత్యమనుక్రోశః క్షమా ధృతిః ।

సనాతనస్య ధర్మస్య మూలమేతద్దురాసదమ్ ॥ ౧,౩౦.౩౮ ॥
శ్రూయన్తే హి తపఃసిద్ధా బ్రహ్మక్షత్రాదయోఽనఘాః ।
ప్రియవ్రతోత్తానపాదౌ ధ్రువో మేధాతిథిర్వసుః ॥ ౧,౩౦.౩౯ ॥
సుధామా విరజాశ్చైవ శఙ్ఖః పాణ్డ్యజ ఏవ చ ।
ప్రాచీనబర్హిః పర్జన్యో హవిర్ధానాదయో నృపః ॥ ౧,౩౦.౪౦ ॥
ఏతే చాన్యే చ బహవః స్వైస్తపోభిర్దివం గతాః ।
రాజర్షయో మహాసత్త్వా యేషాం కీర్త్తిః ప్రతిష్ఠితా ॥ ౧,౩౦.౪౧ ॥
తస్మాద్విశిష్యతే యజ్ఞాత్తపః సర్వైస్తు కారణః ।
బ్రహ్మణా తపసా సృష్టం జగద్విశ్వమిదం పురా ॥ ౧,౩౦.౪౨ ॥
తస్మాన్నాన్వేతి తద్యజ్ఞస్తపోమూలమిదం స్మృతమ్ ।
ద్రవ్యమన్త్రాత్మకో యజ్ఞస్తపస్త్వనశనాత్మకమ్ ॥ ౧,౩౦.౪౩ ॥
యజ్ఞేన దేవానాప్నోతి వైరాజం తపసా పునః ।
బ్రాహ్మం తు కర్మ సంన్యాసాద్వైరాగ్యాత్ప్రకృతేర్లయమ్ ॥ ౧,౩౦.౪౪ ॥
జ్ఞానాత్ప్రాప్నోతి కైవల్యం పఞ్చైతాగతయః స్మృతాః ।
ఏవం వివాదః సుమహాన్య జ్ఞస్యాసీత్ప్రవర్త్తనే ॥ ౧,౩౦.౪౫ ॥
దేవతానామృషీణాం చ పూర్వ స్వాయంభువేఽన్తరే ।
తతస్తమృషయో దృష్ట్వా హతం ధర్మబలేన తు ॥ ౧,౩౦.౪౬ ॥
వసోర్వాక్యమనా దృత్య జగముః సర్వే యథాగతమ్ ।
గతేషు మునిసంఘేషు దేవా యజ్ఞం సమాప్నువన్ ॥ ౧,౩౦.౪౭ ॥
యజ్ఞప్రవర్త్తనం హ్యేవమాసీత్స్వాయంభువేఽన్తరే ।
తతః ప్రభృతి యజ్ఞోఽయం యుగైః సహ వివర్త్తితః ॥ ౧,౩౦.౪౮ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వభాగే ద్వితీయేఽనుషఙ్గపాదే
యజ్ఞప్రవర్త్తనం నామ త్రిశత్తమోఽధ్యాయః

సూత ఉవాచ

అత ఊర్ద్వం ప్రవక్ష్యామి ద్వాపరస్య విధిం పునః ।

తత్ర త్రేతాయుగే క్షీణే ద్వాపరం ప్రతిపద్యతే ॥ ౧,౩౧.౧ ॥

ద్వాపరాదౌ ప్రజానాం తు సిద్ధిస్త్రేతాయుగే తు యా ।

పరివృత్తే యుగే తస్మింస్తతస్తాభిః ప్రణశ్యతి ॥ ౧,౩౧.౨ ॥

తతః ప్రవర్త్తతే తాసాం ప్రజానాం ద్వాపరే పునః ।

సంభేదశ్చైవ వర్ణానాం కార్యాణాం చ విపర్యయః ॥ ౧,౩౧.౩ ॥

యజ్ఞావధారణం దణ్డో మదో దంభః క్షమా బలమ్ ।

ఏషా రజస్తమోయుక్తా ప్రవృత్తిర్ద్వాపరే స్మృతా ॥ ౧,౩౧.౪ ॥

ఆద్యే కృతే యో ధర్మోఽస్తి స త్రేతాయాం ప్రవర్త్తతే ।

ద్వాపరే వ్యాకులీభూత్వా ప్రణశ్యతి కలౌ యుగే ॥ ౧,౩౧.౫ ॥

వర్ణానాం విపరిధ్వంసః సంకీయత తథాశ్రమాః ।

ద్వైవిధ్యం ప్రతిపద్యేతేయుగే తస్మిఞ్ఛ్రుతి స్మృతీ ॥ ౧,౩౧.౬ ॥

ద్వైధాత్తథా శ్రుతిస్మృత్యోర్నిశ్చయో నాధిగమ్యతే ।

అనిశ్చయాధిగమనాద్ధర్మతత్త్వం న విద్యతే ॥ ౧,౩౧.౭ ॥

ధర్మాసత్త్వేన మిత్రాణాం మతిభేదో భవేన్నృణామ్ ।

పరస్పరవిభిన్నైస్తైర్దృష్టీనాం విభ్రమేణ చ ॥ ౧,౩౧.౮ ॥

అయం ధర్మో హ్యయం నేతి నిశ్చయో నాధిగమ్యతే ।

కారణానాం చ వైకల్యాత్కార్యాణాం చాప్యనిశ్చయాత్ ॥ ౧,౩౧.౯ ॥

మతిభేదేన తేషాం వై దృష్టీనాం విభ్రమో భవేత్ ।

తతో దృష్టివిభన్నైస్తు కృతం శాస్త్రాకులం త్విదమ్ ॥ ౧,౩౧.౧౦ ॥
ఏకో వేదశ్చతుష్పాద్ధి త్రేతాస్విహ విధీయతే ।
సంక్షయాదాయుషశ్చైవ వ్యస్యతే ద్వాపరేషు చ ॥ ౧,౩౧.౧౧ ॥
ఋషిమన్త్రాత్పునర్భేదాద్భిద్యతే దృష్టివిభ్రమైః ।
మన్త్రబ్రాహ్మణవిన్యాసైః స్వరవర్ణవిపర్యయైః ॥ ౧,౩౧.౧౨ ॥
సంహితా ఋగ్యజుఃసామ్నాం సంపఠ్యన్తే మహర్షిభిః ।
సామాన్యా వైకృతాశ్చైవ దృష్టిభిన్నే క్వచిత్క్వచిత్ ॥ ౧,౩౧.౧౩ ॥
బ్రాహ్మణం కల్పసూత్రాణి మన్త్రప్రవచనాని చ ।
అన్యేఽపి ప్రస్థితాస్తాన్వై కేచిత్తాన్ప్రత్యవస్థితాః ॥ ౧,౩౧.౧౪ ॥
ద్వాపరేషు ప్రవర్త్తన్తే నివర్త్తన్తే కలౌ యుగే ।
ఏకమాధ్వర్యవం త్వాసీత్పునర్ద్వైధమజాయత ॥ ౧,౩౧.౧౫ ॥
సామాన్యవిపరీతార్థైః కృతశాస్త్రాకులం త్విదమ్ ।
ఆధ్వర్యవస్య ప్రస్థానైర్బహుధా వ్యాకులీకృతైః ॥ ౧,౩౧.౧౬ ॥
తథైవాథర్వఋక్సామ్నాం వికల్పైశ్చాపి సంజ్ఞయా ।
వ్యాకులేద్వాపరే నిత్యం క్రియతే భిన్న దర్శనైః ॥ ౧,౩౧.౧౭ ॥
తేషాం భేదాః ప్రతీభేదా వికల్పాశ్చాపి సంఖ్యాయా ।
ద్వాపరే సంప్రవర్త్తతే వినశ్యన్తి తతః కలౌ ॥ ౧,౩౧.౧౮ ॥
తేషాం విపర్యయోత్పన్నా భవన్తి ద్వాపరే పునః ।
అవృష్టిర్మరణం చైవ తథైవ వ్యాధ్యుపద్రవాః ॥ ౧,౩౧.౧౯ ॥
వాఙ్మనః కర్మభిర్దుఃఖైర్నిర్వేదో జాయతే పునః ।
నిర్వేదాజ్జాయతే తేషాం దుఃఖమోక్షవిచారణా ॥ ౧,౩౧.౨౦ ॥
విచారణాచ్చ వైరాగ్యం వైరాగ్యాద్దోషదర్శనమ్ ।
దోషదర్శనతస్చైవ ద్వాపరేఽజ్ఞానసంభవః ॥ ౧,౩౧.౨౧ ॥
తేషామ జ్ఞానినాం పూర్వమాద్యే స్వాయంభువేఽన్తరే ।

ఉత్పద్యన్తే హి శాస్త్రాణాం ద్వాపరే పరిపన్థినః ॥ ౧,౩౧.౨౨ ॥
ఆయుర్వేదవికల్పశ్చ హ్యగానాం జ్యోతిషస్య చ ।
అర్థశాస్త్రవికల్పాశ్చ హేతుశాస్త్రవికల్పనమ్ ॥ ౧,౩౧.౨౩ ॥
ప్రక్రియాకల్పసూత్రాణాం భాష్యవిద్యావికల్పనమ్ ।
స్మృతిశాస్త్రప్రభేదశ్చ ప్రస్థానాని పృథక్పృథక్ ॥ ౧,౩౧.౨౪ ॥
ద్వాపరేష్వభివర్త్తన్తే మతిభేదాశ్రయాన్నృణామ్ ।
మనసా కర్మణా వాచా కృచ్ఛ్రాద్వార్తా ప్రసిద్ధ్యతి ॥ ౧,౩౧.౨౫ ॥
ద్వాపరే సర్వభూతానాం కాయక్లేశపురస్కృతా ।
లోభో వృత్తిర్వణిక్పూర్వా తత్త్వానామవినిశ్చయః ॥ ౧,౩౧.౨౬ ॥
వేదశాస్త్రప్రణయనం ధర్మాణాం సంకరస్తథా ।
వర్ణాశ్రమపరిధ్వంసః కామక్రోధౌ తథైవ చ ॥ ౧,౩౧.౨౭ ॥
ద్వాపరేషు ప్రవర్త్తన్తే రాగో లోభో వధస్తథా ।
వేదం వ్యాసశ్చతుర్ధా తు వ్యస్యతే ద్వాపరాదిషు ॥ ౧,౩౧.౨౮ ॥
నిఃశేషే ద్వాపరే తస్మింస్తస్య సంధ్యా తు యాదృశీ ।
ప్రతిష్ఠతే గుణైర్హీనో ధర్మోఽసౌ ద్వాపరస్య తు ॥ ౧,౩౧.౨౯ ॥
తథైవ సంధ్యా పాదేన హ్యఙ్గః సంధ్యా ఇతీష్యతే ।
ద్వాపరస్యావశేషేణ తిష్యస్య తు నిబోధత ॥ ౧,౩౧.౩౦ ॥
ద్వాపరస్యాశసేషణ ప్రతిపత్తిః కలేరపి ।
హింసాసూయానృతం మాయా వధశ్చైవ తపస్వినామ్ ॥ ౧,౩౧.౩౧ ॥
ఏతే స్వభావాస్తిష్యస్య సాధయన్తి చ వై ప్రజాః ।
ఏష ధర్మః కృతః కృత్స్నో ధర్మశ్చ పరిహీయతే ॥ ౧,౩౧.౩౨ ॥
మనసా కర్మణా స్తుత్యా వార్తా సిధ్యతి వా న వా ।
కలౌ ప్రమారకీ రోగః సతతం క్షుద్భయాని చ ॥ ౧,౩౧.౩౩ ॥
అనావృష్టిభయం ఘోరం దేశానాం చ విపర్యయః ।

న ప్రమాణం స్మృతేరస్తి తిష్యే లోకేషు వై యుగే ॥ ౧,౩౧.౩౪ ॥
గర్భస్థో మ్రియతే కశ్చిద్యౌవ నస్థస్తథాపరః ।
స్థవిరాః కేఽపి కౌమారే మ్రియన్తే వై కలౌ ప్రజాః ॥ ౧,౩౧.౩౫ ॥
దురిష్టైర్దురధీతైశ్చ దుష్కృతైశ్చ దురాగమైః ।
విప్రాణాం కర్మదోషైస్తైః ప్రజానాం జాయతే భయమ్ ॥ ౧,౩౧.౩౬ ॥
హింసా మాయా తథేర్ష్యా చ క్రోధోఽసూయా క్షమా నృషు ।
తిష్యే భవన్తి జన్తూనాం రాగో లోభశ్చ సర్వశః ॥ ౧,౩౧.౩౭ ॥
సంక్షోభో జాయతేఽత్యర్థం కరిమాసాద్య వై యుగమ్ ।
పూర్ణే వర్షసహస్రే వై పరమాయుస్తదా నృణామ్ ॥ ౧,౩౧.౩౮ ॥
నాధీయతే తదా వేదాన్న యజంతే ద్విజాతయః ।
ఉత్సీదన్తి నరాశ్చైవ క్షత్రియాశ్చ విశః క్రమాత్ ॥ ౧,౩౧.౩౯ ॥
శూద్రాణామన్త్యయోనేస్తు సంబన్ధా బ్రాహ్మణైః సహ ।
భవన్తీహ కలౌ తస్మిఞ్ఛయనాసనభోజనైః ॥ ౧,౩౧.౪౦ ॥
రాజానః శూద్రభూయిష్ఠాః పాఖణ్డానాం ప్రవర్త్తకాః ।
గుణహీనాః ప్రజాశ్చైవ తదా వై సంప్రవర్త్తతే ॥ ౧,౩౧.౪౧ ॥
ఆయుర్మేధా బలం రూపం కులం చైవ ప్రణశ్యతి ।
శూద్రాశ్చ బ్రాహ్మణాచారాః శూద్రాచారాశ్చ బ్రాహ్మణాః ॥ ౧,౩౧.౪౨ ॥
రాజవృత్తాః స్థితాశ్చోరా శ్చోరాచారాశ్చ పార్థివాః ।
భృత్యా ఏతే హ్యసుభృతో యుగాన్తే సమవస్థితే ॥ ౧,౩౧.౪౩ ॥
అశీలిన్యోఽనృతాశ్చైవ స్త్రియో మద్యామిషప్రియాః ।
మాయావిన్యో భవిష్యన్తి యుగాన్తే మునిసత్తమ ॥ ౧,౩౧.౪౪ ॥
ఏకపత్న్యో న శిష్యన్తి యుగాన్తే మునిసత్తమ ।
శ్వాపదప్రబలత్వం చ గవాం చైవ హ్యుపక్షయః ॥ ౧,౩౧.౪౫ ॥
సాధూనాం వినివృత్తిం చ విద్యాస్తస్మిన్యుగక్షయే ।

తదా ధర్మో మహోదర్కో దుర్లభో దానమూలవాన్ ॥ ౧,౩౧.౪౬ ॥
చాతురాశ్రమశైథిల్యే ధర్మః ప్రవిచరిష్యతి ।
తదా హ్యల్పఫలా భూమిః క్వచిచ్చాపి మహాఫలా ॥ ౧,౩౧.౪౭ ॥
న రక్షితారో భోక్తారో బలిభాగస్య పార్థివాః ।
యుగాన్తే చ భవిష్యన్తి స్వరక్షణపరాయణాః ॥ ౧,౩౧.౪౮ ॥
అరక్షితారో రాజానో విప్రాః శూద్రోపజీవినః ।
శూద్రాభివాదినః సర్వే యుగాన్తే ద్విజసత్తమాః ॥ ౧,౩౧.౪౯ ॥
అదృశూలా జనపదాః శివశూలా ద్విజాస్తథా ।
ప్రమదాః కేశశూలాశ్చ యుగాన్తే సముపస్థితే ॥ ౧,౩౧.౫౦ ॥
తపోయజ్ఞఫలానాం చ విక్రేతారో ద్విజోత్తమాః ।
యతయశ్చ భవిష్యన్తి బహవోఽస్మిన్కలౌ యుగే ॥ ౧,౩౧.౫౧ ॥
చిత్రవర్షీ యదా దేవస్తదా ప్రాహుర్యుగక్షయమ్ ।
సర్వే వాణిజకాశ్చాపి భవిష్యన్త్యధమే యుగే ॥ ౧,౩౧.౫౨ ॥
భూయిష్ఠం కూటమానైశ్చ పణ్యం విక్రీణతే జనాః ।
కుశీలచర్యాపాఖణ్డైర్వ్యాధరూపైః సమావృతమ్ ॥ ౧,౩౧.౫౩ ॥
పురుషాల్పం బహుస్త్రీకం యుగాన్తే సముపస్థితే ।
బాహుయాచనకో లోకో భవిష్యతి పరస్పరమ్ ॥ ౧,౩౧.౫౪ ॥
అవ్యాకర్తా క్రూరవాక్యో నార్జవో నానసూయకః ।
న కృతే ప్రతికర్తా చ యుగే క్షీణే భవిష్యతి ॥ ౧,౩౧.౫౫ ॥
అశఙ్కా చైవ పతితే యుగాన్తే తస్య లక్షణమ్ ।
తతః శూన్య వసుమతీ భవిష్యతి వసున్ధరా ॥ ౧,౩౧.౫౬ ॥
గోప్తారశ్చాప్యగోప్తారః ప్రభవిష్యన్తి శాసకాః ।
హర్తారః పరరత్నానాం పరదారవిమర్శకాః ॥ ౧,౩౧.౫౭ ॥
కామాత్మానో దురాత్మానో హ్యధమాః సాహసప్రియాః ।

ప్రనష్టచేష్టనా ధూర్తా ముక్తకేశాస్త్వశూలినః ॥ ౧,౩౧.౫౮ ॥
ఊనషోడశవర్షాశ్చ ప్రజా యన్తే యుగక్షయే ।
శుక్లదన్తా జితాక్షాశ్చ ముణ్డాః కాషాయవాససః ॥ ౧,౩౧.౫౯ ॥
శూద్రా ధర్మం చరిష్యతి యుగాన్తే సముపస్థితే ।
సస్యచోరా భవిష్యన్తి తథా చైలాపహారిణః ॥ ౧,౩౧.౬౦ ॥
చోరాచ్చోరాశ్చ హర్తారో హర్తుర్హర్తా తథాపరః ।
జ్ఞానకర్మణ్యుపరతే లోకే నిష్క్రియతాం గతే ॥ ౧,౩౧.౬౧ ॥
కీటమూషకసర్పాశ్చ ధర్షయిష్యన్తి మానవాన్ ।
అభీక్ష్ణం క్షేమమారోగ్యం సామర్థ్యం దుర్లభం తథా ॥ ౧,౩౧.౬౨ ॥
కౌశికాన్ప్రతివత్స్యన్తి దేశాః క్షుద్భయపీడితాః ।
దుఃఖేనాభిప్లుతానాం చ పరమాయుః శతం తదా ॥ ౧,౩౧.౬౩ ॥
దృశ్యన్తే చ న దృశ్యన్తే వేదా కలియుగేఽఖిలాః ।
తత్సీదన్తే తథా యజ్ఞాః కేవలాధర్మపీడితాః ॥ ౧,౩౧.౬౪ ॥
కాషాయిణోఽథ నిర్గ్రన్థా తథా కాపాలికాశ్చ హ ।
వేదవిక్రయిణశ్చాన్యే తీర్థవిక్రయిణోఽపరే ॥ ౧,౩౧.౬౫ ॥
వర్ణాశ్రమాణాం యే చాన్యే పాఖణ్డాః పరిపన్థినః ।
ఉత్పద్యన్తే తదా తే వై సంప్రాప్తే తు కలౌ యుగే ॥ ౧,౩౧.౬౬ ॥
అధీయతే తదా వేదాఞ్శూద్రా ధర్మార్థ కోవిదాః ।
యజన్తే చాశ్వమేధేన రాజానః శూద్రయోనయః ॥ ౧,౩౧.౬౭ ॥
స్త్రీబాలగోవధం కృత్వా హత్వాన్యే చ పరస్పరమ్ ।
అపహత్య తథాన్యోన్యం సాధయన్తి తదా ప్రజాః ॥ ౧,౩౧.౬౮ ॥
దుఃఖప్రవచనాల్పాయుర్దేహాల్పాయుశ్చ రోగతః ।
అధర్మాభినివేశిత్వాత్తమోవృత్తం కలౌ స్మృతమ్ ॥ ౧,౩౧.౬౯ ॥
ప్రజాసు భ్రూణహత్యా చ తదా వైరాత్ప్రవర్తతే ।

తస్మాదాయుర్బలం రూపం కలిం ప్రాప్య ప్రహీయతే ॥ ౧,౩౧.౭౦ ॥
తదా చాల్పేన కాలేన సిద్ధిం గచ్ఛన్తి మానవాః ।
ధన్యా ధర్మం చరిష్యన్తి యుగాన్తే ద్విజసత్తమాః ॥ ౧,౩౧.౭౧ ॥
శ్రుతిస్మృత్యుదితం ధర్మం యే చరన్త్యనసూయకాః ।
త్రేతాయామాబ్దికో ధర్మో ద్వాపరే మాసికః స్మృతః ॥ ౧,౩౧.౭౨ ॥
యథాశక్తి చరన్ప్రాజ్ఞస్తదహ్నా ప్రాప్నుయాత్కలౌ ।
ఏషా కలియుగావస్థా సంధ్యాంశం తు నిబోధత ॥ ౧,౩౧.౭౩ ॥
యుగేయుగే తు హీయన్తే త్రిత్రిపాదాస్తు సిద్ధయః ।
యుగస్వభావాత్సంధ్యాసు తిష్ఠన్తీహ తు యాదృశః ॥ ౧,౩౧.౭౪ ॥
సంధ్యాస్వభావాః స్వాంశేషు పాదశేషాః ప్రతిష్ఠితాః ।
ఏవం సంధ్యాంశకే కాలే సంప్రాప్తే తు యుగాన్తికే ॥ ౧,౩౧.౭౫ ॥
తేషాం శాస్తా హ్యసాధూనాం భృగూణాం నిధనోత్థితః ।
గోత్రేణ వై చన్ద్ర మసో నామ్నా ప్రమతిరుచ్యతే ॥ ౧,౩౧.౭౬ ॥
మాధవస్య తు సోంఽశేన పూర్వం స్వాయంభువేఽన్తరే ।
సమాః సవింశతిః పూర్ణాః పర్యటన్వై వసుంధరామ్ ॥ ౧,౩౧.౭౭ ॥
అనుకర్షన్స వై సేనాం సవాజిరథకుఞ్జరామ్ ।
ప్రగృహీతాయుధైర్విప్రైః శతశోఽథ సహస్రశః ॥ ౧,౩౧.౭౮ ॥
స తదా తైః పరివృతో మ్లేచ్ఛాన్హన్తి స్మసర్వశః ।
సహ వా సర్వశశ్చైవ రాజ్ఞస్తాఞ్శూద్రయోనిజాన్ ॥ ౧,౩౧.౭౯ ॥
పారవణ్డాస్తు తతః సర్వాన్నిః శేషం కృతవాన్విభుః ।
నాత్యర్థ ధార్మికా యే చ తాన్సర్వాన్హన్తి సర్వశః ॥ ౧,౩౧.౮౦ ॥
వర్ణవ్యత్యాసజాతాశ్చ యే చ తాననుజీవినః ।
ఉదీచ్యాన్మధ్యదేశ్యాంశ్చ పవతీయాంస్తథైవ చ ॥ ౧,౩౧.౮౧ ॥
ప్రాచ్యాన్ప్రతీచ్యాంశ్చ తథా విన్ధ్యపృష్ఠచరానపి ।

తథైవ దాక్షిణాత్యాంశ్చ ద్రవిడాన్సింహలైః సహ ॥ ౧,౩౧.౮౨ ॥
గాన్ధారాన్పారదాంశ్చైవ పహ్లవాన్యవ నాఞ్ఛకాన్ ।
తుషారాన్బర్బరాంశ్చీనాఞ్ఛూలికాన్దరదాన్ ఖశాన్ ॥ ౧,౩౧.౮౩ ॥
లంపాకారాన్సకతకాన్కిరాతానాం చ జాతయః ।
ప్రవృత్తచక్రో బలవాన్మ్లేచ్ఛానామన్తకృత్ప్రభుః ॥ ౧,౩౧.౮౪ ॥
అదృష్టః సర్వభూతానాం చచారాథ వసున్ధరామ్ ।
మాధవస్య తు సోంఽశేన దేవస్యేహ విజజ్ఞివాన్ ॥ ౧,౩౧.౮౫ ॥
పూర్వజన్మని విఖ్యాతః ప్రమతిర్నామ వీర్యవాన్ ।
గోత్రతో వై చన్ద్రమసః పూర్వే కలియుగే ప్రభుః ॥ ౧,౩౧.౮౬ ॥
ద్వాత్రింశేఽభ్యుదితే వర్షే ప్రక్రాన్తో వింశతీః సమాః ।
వినిఘ్నన్సర్వభూతాని మానవానేవ సర్వశః ॥ ౧,౩౧.౮౭ ॥
కృత్వా బీజావశేషం తు పృథ్వ్యాం కూరేణ కర్మణా ।
పరస్పర నిమిత్తేన కోపేనాకస్మికేన తు ॥ ౧,౩౧.౮౮ ॥
సుసాధయిత్వా వృషలాన్ప్రాయశస్తానధర్మికాన్ ।
గఙ్గాయమునయోర్మధ్యే నిష్ఠాం ప్రాప్తః సహానుగః ॥ ౧,౩౧.౮౯ ॥
తతో వ్యతీతే కల్పే తు సామాన్యే సహసైనికః ।
ఉత్సాద్య పార్థివాన్సర్వాన్మ్లేచ్ఛాంశ్చైవ సహస్రశః ॥ ౧,౩౧.౯౦ ॥
తత్ర సంధ్యాంశకే కాలే సంప్రాప్తే తు యుగాన్తకే ।
స్థితాస్వల్పావశిష్టాసు ప్రజాస్విహ క్వచిత్క్వచిత్ ॥ ౧,౩౧.౯౧ ॥
అపగ్రహాస్తతస్తా వై లోభావిష్టాస్తు వృన్దశః ।
ఉపహిసంతి చాన్యోన్యం పోథయన్తః పరస్పరమ్ ॥ ౧,౩౧.౯౨ ॥
అరాజకే యుగవశాత్సంక్షయే సముపస్థితే ।
ప్రజాస్తా వై తతః సర్వాః పరస్పరభయార్దితాః ॥ ౧,౩౧.౯౩ ॥
వ్యాకులాశ్చ పరిభ్రాన్తాస్త్యక్త్వా దారాన్గృహాణి చ ।

స్వాన్ప్రణానన పేక్షన్తో నిష్కారణసుదుఃఖితాః ॥ ౧,౩౧.౯౪ ॥
నష్టే శ్రౌతే స్మృతౌ ధర్మే పరస్పరహతాస్తదా ।
నిర్మర్యాదా నిరాక్రన్దా నిఃస్నేహా నిరపత్రపాః ॥ ౧,౩౧.౯౫ ॥
నష్టే ధర్మే ప్రతిహతా హ్రస్వకాః పఞ్చవింశతిమ్ ।
హిత్వా పుత్రాంశ్చ దారాంశ్చ విషాదవ్యాకులేన్ద్రియాః ॥ ౧,౩౧.౯౬ ॥
అనావృష్టిహతాశ్చైవ వార్త్తాముత్సృజ్య దుఃఖితాః ।
ప్రత్యన్తాంస్తా ని షేవన్తే హిత్వా జనపదాన్స్వకాన్ ॥ ౧,౩౧.౯౭ ॥
సరితః సాగరానూపాన్సేవన్తే పర్వతాంస్తథా ।
మాంసైర్మూలఫలైశ్చైవ వర్తయన్తః సుదుఃఖితాః ॥ ౧,౩౧.౯౮ ॥
చీరపత్రాచినధరా నిష్క్రియా నిష్పరిగ్రహాః ।
వర్ణాశ్రమపరిభ్రష్టాః సంకరం ఘోరమాస్థితాః ।
ఏతాం కాష్ఠామనుప్రాప్తా అల్పశేషాః ప్రజాస్తతః ॥ ౧,౩౧.౯౯ ॥
జరావ్యాధిక్షుధా విష్టా దుఃఖాన్నిర్వేదమాగమన్ ।
విచారణా తు నిర్వేదాత్సామ్యావస్థా విచారణాత్ ॥ ౧,౩౧.౧౦౦ ॥
సామ్యావస్థాత్మకో బోధః సంబోధాద్ధర్మశీలతా ।
తాసూపశమయుక్తాసు కలిశిష్టాసు వై స్వయమ్ ॥ ౧,౩౧.౧౦౧ ॥
అహోరాత్రం తదా తాసాం యుగాన్తే పరివర్త్తని ।
చిత్తసంమోహనం కృత్వా తాసాం వై సుప్తమత్తవత్ ॥ ౧,౩౧.౧౦౨ ॥
భావినోఽర్థస్య చ బలాత్తతః కృతమవర్త్తత ।
ప్రవృత్తే తు తతస్తస్మిన్ప్రాప్తే కృతయుగే తు వై ॥ ౧,౩౧.౧౦౩ ॥
ఉత్పన్నాః కలిశిష్టాసు ప్రజాః కార్తయుగాస్తదా ।
తిష్ఠన్తి చేహ యే సిద్ధా అదృష్టా విచరన్తి చ ॥ ౧,౩౧.౧౦౪ ॥
సహ సప్తర్షిభిశ్చైవ తత్ర తే చ వ్యవస్థితాః ।
బ్రహ్మక్షత్రవిశః శూద్రా బీజార్థం యే స్మృతా ఇహ ॥ ౧,౩౧.౧౦౫ ॥

కలిజైః సహ తే సంతి నిర్విశేషాస్తదాభవన్ ।
తేషాం సప్తర్షయో ధర్మం కథయన్తీతరేషు చ ॥ ౧,౩౧.౧౦౬ ॥
వర్ణాశ్రమాచారయుక్తః శ్రౌతః స్మార్త్త ద్విధా తు సః ।
తత స్తేషు క్రియావత్సు వర్తన్తే వై ప్రజాః కృతే ॥ ౧,౩౧.౧౦౭ ॥
శ్రౌతస్మార్త్తే కృతానాం చ ధర్మే సప్తర్షిదర్శితే ।
కేచిద్ధర్మవ్యవస్థార్థం తిష్ఠన్తీహాయుగక్షయాత్ ॥ ౧,౩౧.౧౦౮ ॥
మన్వన్తరాధికారేషు తిష్ఠన్తి మునయస్తు వై ।
యథా దావప్రదగ్ధేషు తృణేష్వివహ తపేన తు ॥ ౧,౩౧.౧౦౯ ॥
వనానాం ప్రథమం వృష్ట్యా తేషాం మూలేషు సంభవః ।
తథా కార్తయుగానాం తు కలిజష్వివహ సంభవః ॥ ౧,౩౧.౧౧౦ ॥
ఏవం యుగో యుగస్యేహ సంతానస్తు పరస్పరమ్ ।
వర్త్తతే హ్యవ్యవచ్ఛేదాద్యావన్మన్వన్తరక్షయః ॥ ౧,౩౧.౧౧౧ ॥
సుఖమాయుర్బలం రూపన్ధర్మోర్ఽథః కామ ఏవ చ ।
యుగేష్వేతాని హీయన్తే త్రిత్రిపాదాః క్రమేణ చ ॥ ౧,౩౧.౧౧౨ ॥
ససంధ్యాశేషు హీయన్తే యుగానాన్ధర్మసిద్ధయః ।
ఇత్యేష ప్రతిసంధిర్వః కీర్త్తితస్తు మయా ద్విజాః ॥ ౧,౩౧.౧౧౩ ॥
చతుర్యుగానాం సర్వేషామేతేనైవ ప్రసాధనమ్ ।
ఏషా చతుర్యుగావృత్తిరాసహస్రద్గుణీకృతా ॥ ౧,౩౧.౧౧౪ ॥
బ్రహ్మణస్తదహః ప్రోక్తం రాత్రిశ్చైతావతీ స్మృతా ।
అత్రార్జవం జడీభావో భూతానామాయుగక్షయాత్ ॥ ౧,౩౧.౧౧౫ ॥
ఏతదేవ తు సర్వేషాం యుగానాం లక్షణం స్మృతమ్ ।
ఏషా చతుర్యుగానాం చ గుణితా హ్యేకసప్తతిః ॥ ౧,౩౧.౧౧౬ ॥
క్రమేణ పరివృత్తా తుమనోరన్తరముచ్యతే ।
చతుర్యుగే యథైకస్మిన్భవతీహ యథా తు యత్ ॥ ౧,౩౧.౧౧౭ ॥

తథా చాన్యేషు భవతి పునస్తద్వద్యథాక్రమమ్ ।
సర్గే సర్గే తథా భేదా ఉత్పద్యన్తే తథైవ తు ॥ ౧,౩౧.౧౧౮ ॥
పఞ్చత్రింశత్పరిమితా న న్యూనా నాధికాః స్మృతాః ।
తథా కల్పా యుగైః సార్ద్ధం భవన్తి సహ లక్షణైః ।
మన్వన్తరాణాం సర్వేషామేతదేవ తు లక్షణమ్ ॥ ౧,౩౧.౧౧౯ ॥
యథా యుగానాం పరివర్త్తనాని చిరప్రవృత్తాని యుగస్వభావాత్ ।
తథా న సంతిష్ఠతి జీవలోకః క్షయోదయాభ్యాం పరివర్త్తమానః ॥ ౧,౩౧.౧౨౦ ॥
ఇత్యేత ల్లక్షణం ప్రోక్తం యుగానాం వై సమాసతః ॥ ౧,౩౧.౧౨౧ ॥
అతీతానాగతానాం హి సర్వమన్వన్తరేష్విహ ।
మన్వన్తరేణ చైకేన సర్వాణ్యేవాన్తరాణి వై ॥ ౧,౩౧.౧౨౨ ॥
ఖ్యాతానీహ విజానీధ్వం కల్పం కల్పేన చైవ హ ।
అనాగతేషు తద్వచ్చ తర్కః కార్యో విజానతా ॥ ౧,౩౧.౧౨౩ ॥
మన్వన్తరేషు సర్వేషు అతీతానాగతేష్విహ ।
తుల్యాభిమానినః సర్వే నామరూపైర్భవన్త్యుత ॥ ౧,౩౧.౧౨౪ ॥
దేవా హ్యష్టవిధా యే వా ఇహ మన్వన్తరేశ్వరాః ।
ఋషయో మనవశ్చైవ సర్వే తుల్యాః ప్రయోజనైః ॥ ౧,౩౧.౧౨౫ ॥
ఏవం వర్ణాశ్రమాణాం తు ప్రవిభాగం పురా యుగే ।
యుగస్వభావాంశ్చ తథా విధత్తే వై సదా ప్రభుః ॥ ౧,౩౧.౧౨౬ ॥
వర్ణాశ్రమవిభాగాశ్చ యుగాని యుగసిద్ధయః ।
అనుషఙ్గాత్సమాఖ్యాతాః సృష్టిసర్గం నిబోధత ।
విస్తరేణానుపూర్వ్యా చ స్థితిం వక్ష్యే యుగేష్విహ ॥ ౧,౩౧.౧౨౭ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వభాగే ద్వితీయేఽనుషఙ్గపాదే చతుర్యుగాఖ్యానం నామైకత్రింశత్తమోఽధ్యాయః

సూత ఉవాచ

యుగేషు యాస్తు జాయన్తే ప్రజాస్తా మే నిబోధత ।

ఆసురీ సర్వగాన్ధర్వా పైశాచీ యక్షరాక్షసీ ॥ ౧,౩౨.౧ ॥

యస్మిన్యుగే చ సంభూతి స్తాసాం యావచ్చ జీవితమ్ ।

పిశాచాసురగన్ధర్వాం యక్షరాక్షసపన్నగాః ॥ ౧,౩౨.౨ ॥

పరిణాహోచ్ఛ్రయైస్తుల్యా జాయన్తే హ కృతే యుగే ।

షణ్ణవత్యఙ్గులో త్సేధో హ్యష్టానాం దేవజన్మనామ్ ॥ ౧,౩౨.౩ ॥

స్వేనాఙ్గులప్రమాణేన నిష్పన్నేన చ పౌష్టికాత్ ।

ఏతత్స్వాభావికం తేషాం ప్రమాణమితి కుర్వతే ॥ ౧,౩౨.౪ ॥

మనుష్యా వర్తమానాస్తు యుగం సంధ్యాశకేష్విహ ।

దేవాసురప్రమాణం తు సప్తసప్తఙ్గులాదసత్ ॥ ౧,౩౨.౫ ॥

అఙ్గులానాం శతం పూర్ణమష్టపఞ్చాశదుత్తరమ్ ।

దేవాసురప్రమాణం తు ఉచ్ఛ్రయాత్కలిజైః స్మృతమ్ ॥ ౧,౩౨.౬ ॥

చత్వారశ్చాప్యశీతిశ్చ కలిజైరఙ్గులైః స్మృతః ।

స్వేనాఙ్గులిప్రమాణేన ఊర్ధ్వమాపాదమస్తకాత్ ॥ ౧,౩౨.౭ ॥

ఇత్యేష మానుషోత్సేధో హ్రసతీహ యుగాంశకే ।

సర్వేషు యుగకాలేషు అతీతానాగతేష్విహ ॥ ౧,౩౨.౮ ॥

స్వేనాఙ్గులిప్రమాణేన అష్టతాలః స్మృతో నరః ।

ఆపాదతలమస్తిష్కో నవతాలో భవేత్తు యః ॥ ౧,౩౨.౯ ॥

సంహతా జానుబాహుస్తు స సురైరపి పూజ్యతే ।

గవాశ్వహస్తినాం చైవ మహిష స్యావరాత్మనామ్ ॥ ౧,౩౨.౧౦ ॥
కర్మణైతేన విజ్ఞేయే హ్రాసవృద్ధీ యుగే యుగే ।
షట్సప్తత్యఙ్గులోత్సేధః పశూనాం కకుదస్తు వై ॥ ౧,౩౨.౧౧ ॥
అఙ్గులాష్టశతం పూర్ణముత్సేధః కరిణాం స్మృతః ।
అఙ్గులానాం సహస్రం తు చత్వారింశాఙ్గులైర్వినా ॥ ౧,౩౨.౧౨ ॥
పఞ్చాశతా యవానాం చ ఉత్సేధః శాఖినాం స్మృతః ।
మానుషస్య శరీరస్య సన్నివేశస్తు యాదృశః ॥ ౧,౩౨.౧౩ ॥
తల్లక్షణస్తు దేవానాం దృశ్యేత తత్త్వదర్శనాత్ ।
బుద్ధ్యాతిశయయుక్తశ్చ దేవానాం కాయ ఉచ్యతే ॥ ౧,౩౨.౧౪ ॥
తథా సాతిశయస్చైవ మానుషః కాయ ఉచ్యతే ।
ఇత్యేతే వై పరిక్రాన్తా భావా యే దివ్యమానుషాః ॥ ౧,౩౨.౧౫ ॥
పశూనాం పక్షిణాం చైవ స్థావరాణాం చ సర్వశః ।
గావో హ్యజావయోఽశ్వాశ్చ హస్తినః పక్షిణో నగాః ॥ ౧,౩౨.౧౬ ॥
ఉపయుక్తాః క్రియాస్వేతే యజ్ఞియాస్విహ సర్వశః ।
దేవస్థానేషు జాయన్తే తద్రూపా ఏవ తే పునః ॥ ౧,౩౨.౧౭ ॥
యథాశయోపభోగాస్తు దేవానాం శుభమూర్త్తయః ।
తేషాం రూపానురూపైస్తు ప్రమాణైః స్థాణుజఙ్గమైః ॥ ౧,౩౨.౧౮ ॥
మనోజ్ఞైస్తత్ర భావైస్తే సుఖినో హ్యుపపేదిరే ।
అతః శిష్టాన్ప్రవక్ష్యామి సతః సాధూంస్తథైవ చ ॥ ౧,౩౨.౧౯ ॥
సదితి బ్రహ్మణః శబ్దస్తద్వన్తో యే భవన్త్యుత ।
సాజాత్యాద్బ్రహ్మణస్త్వేతే తేన సన్తః ప్రచక్షతే ॥ ౧,౩౨.౨౦ ॥
దశాత్మకే యే విషయే కారణే చాష్టలక్షణే ।
న క్రుధ్యన్తి న త్హృష్యన్తి జితాత్మానస్తు తే స్మృతాః ॥ ౧,౩౨.౨౧ ॥
సామాన్యేషు తు ధర్మేషు తథా వైశేషికేషు చ ।

బ్రహ్మక్షత్రవిశో యస్మాద్యుక్తాస్తస్మా ద్ద్విజాతయః ॥ ౧,౩౨.౨౨ ॥
వర్ణాశ్రమేషు యుక్తస్య స్వర్గతౌ సుఖచారిమః ।
శ్రౌతస్మార్తస్య ధర్మస్య జ్ఞానాద్ధర్మజ్ఞ ఉచ్యతే ॥ ౧,౩౨.౨౩ ॥
విద్యాయాః సాధనాత్సాధుర్బ్రహ్మచారీ గురోర్హితః ।
గృహాణాం సాధనాచ్చైవ గృహస్థః సాధురుచ్యతే ॥ ౧,౩౨.౨౪ ॥
సాధనాత్తపసోఽరణ్యే సాధుర్వైఖానసః స్మృతః ।
యతమానో యతిః సాధుః స్మృతో యోగస్య సాధనాత్ ॥ ౧,౩౨.౨౫ ॥
ఏవమాశ్రమధర్మాణాం సాధనాత్సాధవః స్మృతాః ।
గృహస్థో బ్రహ్మచారీ చ వానప్రస్థో యతిస్తథా ॥ ౧,౩౨.౨౬ ॥
అథ దేవా న పితరో మునయో న చ మానుషాః ।
అయం ధర్మో హ్యయం నేతి విన్దతే భిన్నదర్శనాః ॥ ౧,౩౨.౨౭ ॥
ధర్మాధర్మావిహప్రోక్తౌ శబ్దావేతౌ క్రియాత్మకౌ ।
కుశలాకుశలం కర్మ ధర్మాధర్మావిహ స్మృతామ్ ॥ ౧,౩౨.౨౮ ॥
ధారణార్థో ధృతిశ్చైవ ధాతుః శబ్దే ప్రకీర్తితః ।
అధారణామహత్త్వే చ అధర్మ ఇతి చోచ్యతే ॥ ౧,౩౨.౨౯ ॥
అథేష్టప్రాపకో ధర్మ ఆచార్యైరుపదిశ్యతే ।
అధర్మశ్చానిష్టఫలోహ్యాచార్యైరుపదిశ్యతే ॥ ౧,౩౨.౩౦ ॥
వృద్ధాశ్చాలోలుపాశ్చైవ త్వాత్మవన్తో హ్యదాంభికాః ।
సమ్యగ్వినీతా ఋజవస్తానాచార్యాన్ప్రజక్షతే ॥ ౧,౩౨.౩౧ ॥
స్వయమాచరతే యస్మాదాచారం స్థాపయత్యపి ।
ఆచినోతి చ శాస్త్రాణి ఆచార్యస్తేన చోచ్యతే ॥ ౧,౩౨.౩౨ ॥
ధర్మజ్ఞైర్విహితో ధర్మః శ్రౌతః స్మార్తో ద్విధా ద్విజైః ।
దారాగ్నిహోత్రసమ్బన్ధాద్ద్విధా శ్రౌతస్య లక్షణమ్ ॥ ౧,౩౨.౩౩ ॥
స్మార్తో వర్ణాశ్రమాచారైర్యమైః సనియమైః స్మృతః ।

పూర్వేభ్యో వేదయిత్వేహ శ్రౌతం సప్తర్ష యోఽబ్రువన్ ॥ ౧,౩౨.౩౪ ॥
ఋచో యజూంసామాని బ్రహ్మణోఽఙ్గాని చ శ్రుతిః ।
మన్వన్తరస్యాతీతస్య స్మృత్వాచారాన్మనుర్జగౌ ॥ ౧,౩౨.౩౫ ॥
తస్మా త్స్మార్త్తః ధర్మో వర్ణాశ్రమవిభాజకః ।
స ఏష వివిధో ధర్మః శిష్టాచార ఇహోచ్యతే ॥ ౧,౩౨.౩౬ ॥
శేషశబ్దః శిష్ట ఇతి శేషం శిష్టం ప్రచక్షతే ।
మన్వన్తరేషు యే శిష్టా ఇహ తిష్ఠన్తి ధార్మికాః ॥ ౧,౩౨.౩౭ ॥
మనుః సప్తర్షయశ్చైవ లోకసంతానకారమాత్ ।
ధర్మార్థం యే చ తిష్ఠన్తి తాఞ్ఛిష్టాన్వై ప్రచక్షతే ॥ ౧,౩౨.౩౮ ॥
మన్వాదయశ్చ యేఽశిష్టా యే మయా ప్రాగుదీరితాః ।
తైః శిష్టైశ్చరితో ధర్మః సమ్యగేవ యుగే యుగే ॥ ౧,౩౨.౩౯ ॥
త్రయీ వార్త్తా దణ్డనీతిరిజ్యా వర్ణాశ్రమాస్తథా ।
శిష్టైరాచర్యతే యస్మాన్మనునా చ పునః పునః ॥ ౧,౩౨.౪౦ ॥
పూర్వైః పూర్వగతత్వాచ్చ శిష్టాచారః స సాత్వతః ।
దానం సత్యం తపో జ్ఞానం విద్యేజ్యా ప్రజనం దయా ॥ ౧,౩౨.౪౧ ॥
అష్టౌ తాని చరిత్రాణి శిష్టాచారస్య లక్షణమ్ ।
శిష్టా యస్మాచ్చరన్త్యేనం మనుః సప్తర్షయస్తు వై ॥ ౧,౩౨.౪౨ ॥
మన్వన్తరేషు సర్వేషు శిష్టాచారస్తతః స్మృతః ।
విజ్ఞేయః శ్రవణాచ్ఛ్రౌతః స్మరణాత్స్మార్త్త ఉచ్యతే ॥ ౧,౩౨.౪౩ ॥
ఇజ్యావేదాత్మకః శ్రౌతః స్మార్త్తో వర్ణాశ్రమాత్మకః ।
ప్రత్యఙ్గాని చ వక్ష్యామి ధర్మస్యేహ తు లక్షణమ్ ॥ ౧,౩౨.౪౪ ॥
దృష్ట్వా తు భూతమర్థం యః పృష్టో వై న నిగూహతి ।
యథా భూతప్రవాదస్తు ఇత్యేతత్సత్యలక్షణమ్ ॥ ౧,౩౨.౪౫ ॥
బ్రహ్మచర్యం జపో మౌనం నిరాహారత్వమేవ చ ।

ఇత్యేతత్తపసో రూపం సుఘోరం సుదురా సదమ్ ॥ ౧,౩౨.౪౬ ॥
పశూనాం ద్రవ్యహవిషామృక్సామయజుషాం తథా ।
ఋత్విజాం దక్షిణానాం చ సంయోగో యజ్ఞ ఉచ్యతే ॥ ౧,౩౨.౪౭ ॥
ఆత్మవత్సర్వభూతేషు యా హితాయాహితాయ చ ।
ప్రవర్త్తన్తే సమా దృష్టిః కృత్స్నా హ్యేషా దయా స్మృతా ॥ ౧,౩౨.౪౮ ॥
ఆక్రుష్టో నిహతో వాపి నాక్రోశేద్యో న హన్తి చ ।
వాఙ్మనఃకర్మభిర్వేత్తి తితిక్షైషా క్షమా స్మృతా ॥ ౧,౩౨.౪౯ ॥
స్వామినా రక్ష్యమాణానాముత్సృష్టానాం చ సంభ్రమే ।
పరస్వానామనాదానమలోభ ఇతి కీర్త్యతే ॥ ౧,౩౨.౫౦ ॥
మైథునస్యాసమాచారో న చిన్తా నానుజల్పనమ్ ।
నివృత్తిర్బ్రహ్మచర్యం తదచ్ఛిద్రం తప ఉచ్యతే ॥ ౧,౩౨.౫౧ ॥
ఆత్మార్థం వా పరార్థం వా చేన్ద్రియాణీహ యస్య వై ।
మిథ్యా న సంప్రవర్త్తన్తే శామస్యైతత్తు లక్షమమ్ ॥ ౧,౩౨.౫౨ ॥
దశాత్మకే యో విషయే కారణే చాష్టలక్షణే ।
న క్రుద్ధ్యేత ప్రతిహతః స జితాత్మా విభావ్యతే ॥ ౧,౩౨.౫౩ ॥
యద్యదిష్టతమం ద్రవ్యం న్యాయేనైవాగతం చ యత్ ।
తత్తద్గుణవతే దేయమిత్యేతద్దానలక్షణమ్ ॥ ౧,౩౨.౫౪ ॥
దానం త్రివిధమిత్యేతత్కనిష్ఠజ్యేష్ఠమధ్యమమ్ ।
తత్ర నైశ్రేయసం జ్యేష్ఠం కనిష్ఠం స్వార్థసిద్ధయే ॥ ౧,౩౨.౫౫ ॥
కారుణ్యాత్సర్వభూతేషు సంవిభాగస్తు మధ్యమః ।
శ్రుతిస్మృతిభ్యాం విహితో ధర్మో వర్ణాశ్రమాత్మకః ॥ ౧,౩౨.౫౬ ॥
శిష్టాచారావిరుద్ధశ్చ ధర్మః సత్సాధుసంమతః ।
అప్రద్వేషోహ్యని ష్టేషు తథేష్టస్యాభినన్దనమ్ ॥ ౧,౩౨.౫౭ ॥
ప్రీతితాపవిషాదేభ్యో వినివృత్తిర్విరక్తతా ।

సంన్యాసః కర్మణాం న్యాసః కృతానామకృతైః సహ ॥ ౧,౩౨.౫౮ ॥
కుశలాకుశలానాం తు ప్రహాణం న్యాస ఉచ్యతే ।
వ్యక్తా యే విశేషాస్తే వికారేఽస్మిన్నచేతనే ॥ ౧,౩౨.౫౯ ॥
చేతనాచేతనాన్యత్వవిజ్ఞానం జ్ఞానముచ్యతే ।
ప్రత్యఙ్గానాం తు ధర్మస్య త్విత్యేతల్లక్షణం స్మృతమ్ ॥ ౧,౩౨.౬౦ ॥
ఋషిభిర్ధర్మతత్త్వజ్ఞైః పూర్వం స్వాయంభువేఽన్తరే ।
అత్ర వో వర్ణయిష్యామి విధిం మన్వన్తరస్య యః ॥ ౧,౩౨.౬౧ ॥
తథైవ చాతుర్హోత్రస్య చాతుర్విద్యస్య చైవ హి ।
ప్రతిమన్వన్తరే చైవ శ్రుతిరన్యా విధీయతే ॥ ౧,౩౨.౬౨ ॥
ఋచో యజూంషి సమాని యథా చ ప్రతిదైవతమ్ ।
ఆభూతసంప్లవస్యాపి వర్జ్యైకం శతరుద్రియమ్ ॥ ౧,౩౨.౬౩ ॥
విధిర్హైత్రస్తథా స్తోత్రం పూర్వవత్సంప్రవర్తతే ।
ద్రవ్యస్తోత్రం గుణస్తోత్రం ఫలస్తోత్రం తథైవ చ ॥ ౧,౩౨.౬౪ ॥
చతుర్థమాభిజనకం స్తోత్రమేతచ్చతుర్విధమ్ ।
మన్వన్తరేషు సర్వేషు యథా దేవా భవన్తి యే ॥ ౧,౩౨.౬౫ ॥
ప్రవర్తయతి తేషాం వై బ్రహ్మా స్తోత్రం చతుర్విధమ్ ।
ఏవం మన్త్రగణానాం తు సముత్పత్తిశ్చతుర్విధా ॥ ౧,౩౨.౬౬ ॥
అథర్వగర్యజుషాం సామ్నాం వేదేష్విహ పృథక్పృథక్ ।
ఋషీణాం తప్యతాముగ్రం తపః పరమదుష్కరమ్ ॥ ౧,౩౨.౬౭ ॥
మన్త్రాః ప్రాదుర్బభూవుర్హి పూర్వమన్వన్తరేష్విహ ।
అసంతోషాద్భయా ద్దుఃఖాత్సుఖాచ్ఛోకాచ్చ పఞ్చధా ॥ ౧,౩౨.౬౮ ॥
ఋషీణాం తారకాఖ్యేన దర్శనేన యదృచ్ఛయా ।
ఋషీణాం యదృషిత్వం హి తద్వక్ష్యామీహ లక్షణైః ॥ ౧,౩౨.౬౯ ॥
అతీతానాగతానాం చ పఞ్చధా త్వృషిరుచ్యతే ।

అతస్త్వృషీణాం వక్ష్యామి తత్ర హ్యార్షసముద్భవమ్ ॥ ౧,౩౨.౨౦ ॥
గుణసామ్యే వర్త్తమానే సర్వసంప్రలయే తదా ।
అవిభాగే తు వేదానామనిర్దేశ్యే తమోమయే ॥ ౧,౩౨.౨౧ ॥
అబుద్ధిబూర్వకం తద్వై చేతనార్థే ప్రవర్త్తతే ।
చేతనాబుద్ధిపూర్వం తు చేతనేన ప్రవర్త్తతే ॥ ౧,౩౨.౨౨ ॥
ప్రవర్త్తతే తథా ద్వౌ తు యథా మత్స్యోదకే ఉభే ।
చేతనాధిష్ఠితం సత్త్వం ప్రవర్త్తతి గుణాత్మకమ్ ॥ ౧,౩౨.౨౩ ॥
కారణత్వాత్తథా కార్యం తదా తస్య ప్రవర్త్తతే ।
విషయో విషయిత్వాచ్చ అర్థేఽర్థత్వాత్తథైవ చ ॥ ౧,౩౨.౨౪ ॥
కాలేన ప్రాపణీయేన భేదాస్తు కరణాత్మకాః ।
సంసిధ్యన్తి తదా వ్యక్తాః క్రమేణ మహదాదయః ॥ ౧,౩౨.౨౫ ॥
మహతశ్చాప్యహఙ్కారస్తస్మాద్భూతేంద్రియాణి చ ।
భూతభేదాశ్చ భూతేభ్యో జజ్ఞిరే స్మ పరస్పరమ్ ॥ ౧,౩౨.౨౬ ॥
సంసిద్ధకార్యకరణః సద్య ఏవ వ్యవర్త్తత ।
యథోల్మకాత్తు త్రుటయః ఏకకాలాద్భవన్తి హి ॥ ౧,౩౨.౨౭ ॥
తథా వివృత్తాః క్షేత్రజ్ఞాః కాలేనైకేన కారణాత్ ।
యథాన్ధకారే ఖద్యోతః సహసా సంప్రదృశ్యతే ॥ ౧,౩౨.౨౮ ॥
తథా వివృత్తో హ్యవ్యక్తాత్ఖద్యోత ఇవ సజ్జ్వలన్ ।
స మాహన్సశరీరస్తు యత్రైవాయమవర్త్తత ॥ ౧,౩౨.౨౯ ॥
తత్రైవ సంస్థితో విద్వాన్ద్వారశాలాముఖే విభుః ।
మహాంస్తు తమసః పారే వైలక్షణ్యాద్విభావ్యతే ॥ ౧,౩౨.౩౦ ॥
తత్రైవ సంస్థితే విద్వాంస్తమసోంఽత ఇతి శ్రుతిః ।
బుద్ధిర్వివర్త్తమానస్య ప్రాదుర్భూతా చతుర్విధా ॥ ౧,౩౨.౩౧ ॥
జ్ఞానం వైరాగ్యమైశ్వర్యం ధర్మశ్చేతి చతుష్టయమ్ ।

సాంసిద్ధికాన్యథైతాని విజ్ఞేయాని నరస్య వై ॥ ౧,౩౨.౮౨ ॥
స మహాత్మా శరీరస్య వైవర్తా_త్సిద్ధిరుచ్యతే ।
అనుశేతే యతః సర్వాన్క్షేత్రజ్ఞానమథాపి వా ॥ ౧,౩౨.౮౩ ॥
పురిషత్వాచ్చ పురుషః క్షేత్రేజ్ఞానాత్స ఉచ్యతే ।
యస్మాద్వ్యుద్ధ్యానుశేతే చ తస్మాద్వ్యేధాత్మకః స వై ॥ ౧,౩౨.౮౪ ॥
సంసిద్ధయే పరిగతం వ్యక్తావ్యక్తమచేతనమ్ ।
ఏవం వివృత్తః క్షేత్రజ్ఞః క్షేత్రజ్ఞానాభిసంహితః ॥ ౧,౩౨.౮౫ ॥
వివృత్తిసమకాలం తు బుద్ధ్యావ్యక్తమృషిః స్వయమ్ ।
పరం హ్యర్షయతే యస్మాత్పరమర్షిత్వమస్య తత్ ॥ ౧,౩౨.౮౬ ॥
గత్యర్థాదృషతేర్ధాతోర్నామ నిర్వృతిరాదితః ।
యస్మాదేవ స్వయం భూతస్తస్మాచ్చాప్యృషితా స్మృతా ॥ ౧,౩౨.౮౭ ॥
ఈశ్వరాత్స్వయముద్భూతా మానసా బ్రహ్మణః సుతాః ।
యస్మాదుత్పద్యమానైస్తైర్మహాన్పరిగతః పరః ॥ ౧,౩౨.౮౮ ॥
యస్మాదషన్తి తే ధీరా మహాన్తం సర్వతో గుణైః ।
తస్మాన్మహర్షయః ప్రోక్తా బుద్ధేః పరమ దర్శినా ॥ ౧,౩౨.౮౯ ॥
ఈశ్వరాణాం సుతాస్తేషాం మానసా ఔరసాశ్చ వై ।
అహఙ్కారం తపశ్చైవ ఋషన్తి ఋషితాం గతాః ॥ ౧,౩౨.౯౦ ॥
తస్మాత్సప్తర్షయస్తే వై భూతాదౌ తత్త్వదర్శనాత్ ।
ఋషిపుత్రా ఋషీకాస్తు మైథునాద్గర్భసంభవాః ॥ ౧,౩౨.౯౧ ॥
తన్మాత్రాణి చ సత్యం చ ఋషన్తే తే మహౌజసః ।
సప్తషర్యస్త తస్తే చ పరసత్యస్య దర్శనాః ॥ ౧,౩౨.౯౨ ॥
ఋషీకాణాం సుతాస్తే స్యుర్విజ్ఞేయా ఋషిపుత్రకాః ।
ఋషన్తి తే ఋతం యస్మాద్విశేషాంశ్చైవ తత్త్వతః ॥ ౧,౩౨.౯౩ ॥
తస్మాత్సప్తర్షయస్తేపి శ్రుతేః పరమదర్శనాత్ ।

అవ్యక్తాత్మా మహానాత్మాహఙ్కారాత్మా తథైవ చ ॥ ౧,౩౨.౯౪ ॥
భూతాత్మా చేన్ద్రియాత్మా చ తేషాం తజ్జ్ఞానముచ్యతే ।
ఇత్యేతా ఋషిజాతీస్తా నామభిః పఞ్చ వై శృణు ॥ ౧,౩౨.౯౫ ॥
భృగుర్మరీచిరత్రిశ్చ హ్యఙ్గిరాః పులహః క్రతుః ।
మనుర్దక్షో వసిష్ఠశ్చ పులస్త్యశ్చేతి తే దశ ॥ ౧,౩౨.౯౬ ॥
బ్రహ్మణో మానసా హ్యేతే ఉద్భూతాః స్వయమీశ్వరాః ।
పరత్వేనర్షయో యస్మాత్స్మృతాస్తస్మాన్మహర్షయః ॥ ౧,౩౨.౯౭ ॥
ఈశ్వరాణాం సుతా హ్యేతే ఋషయస్తాన్నిబోధత ।
కావ్యో బృహస్పతిశ్చైవ కశ్యపశ్చ్యవనస్తథా ॥ ౧,౩౨.౯౮ ॥
ఉతథ్యో వామదేవశ్చ అపాస్యశ్చోశిజస్తథా ।
కర్దమో విశ్రవాః శక్తిర్వాలఖిల్యాస్తథార్వతః ॥ ౧,౩౨.౯౯ ॥
ఇత్యేతే ఋషయః ప్రోక్తాస్తపసా చర్షితాం గతాః ।
ఋషిపుత్రానృషీకాంస్తు గర్భోత్పన్నాన్నిబోధత ॥ ౧,౩౨.౧౦౦ ॥
వత్సరో నగ్రహూశ్చైవ భరద్వాజస్తథైవ చ ।
ఋషిదీర్ఘతమాశ్చైవ బృహదుక్థః శరద్వతః ॥ ౧,౩౨.౧౦౧ ॥
వాజశ్రవాః శుచిశ్చైవ వశ్యాశ్వశ్చ పరాశరః ।
దధీచః శంశపాశ్చైవ రాజా వైశ్రవణస్తథా ॥ ౧,౩౨.౧౦౨ ॥
ఇత్యేతే ఋషికాః ప్రోక్తాస్తే సత్యాదృషితాం గతాః ।
ఈశ్వరా ఋషయశ్చైవ ఋషికాశ్చైవ తే స్మృతాః ॥ ౧,౩౨.౧౦౩ ॥
ఏతే మన్త్రకృతః సర్వే కృత్స్నశస్తాన్నిబోధత ।
భృగుః కావ్యః ప్రచేతాశ్చ ఋచీకో హ్యాత్మవానపి ॥ ౧,౩౨.౧౦౪ ॥
ఔర్వాథ జమదగ్నిశ్చ విదః సారస్వతస్తథా ।
ఆర్ష్టిషేణో యుధాజిచ్చ వీతహవ్యసువర్చసౌ ॥ ౧,౩౨.౧౦౫ ॥
వైన్యః పృథుర్దివోదాసో బాధ్యశ్వో గృత్సశౌనకౌ ।

ఏకోనవిశతిర్హ్యేతేభృగవో మన్త్రవాదితః ॥ ౧,౩౨.౧౦౬ ॥

అఙ్గిరా వైద్యగశ్చైవ భరద్వాజోఽథ బాష్కలిః ।

ఋతవాకస్తథా గర్గః శినిః సంకృతిరేవ చ ॥ ౧,౩౨.౧౦౭ ॥

పురుకుత్సశ్చ మాన్ధాతా హ్యంబరీషస్తథైవ చ ।

యువనాశ్వః పౌరకుత్సస్త్రసద్దస్యుశ్చ దస్యుమాన్ ॥ ౧,౩౨.౧౦౮ ॥

ఆహార్యో హ్యజమీఢశ్చ తుక్షయః కపిరేవ చ ।

వృషాదర్భో విరూపాశ్వః కణ్వశ్చైవాథ ముద్గలః ॥ ౧,౩౨.౧౦౯ ॥

ఉతథ్యశ్చ సనద్వాజస్తథా వాజశ్రవా అపి ।

అయాస్యశ్చక్రవర్తీ చవామదేవస్తథైవ చ ॥ ౧,౩౨.౧౧౦ ॥

అసిజో బృహదుక్థశ్చ ఋషిర్దీర్ఘతమాస్తథా ।

కక్షీవాంశ్చ త్రయస్త్రింశత్స్మృతా హ్యఙ్గిరసా వరాః ॥ ౧,౩౨.౧౧౧ ॥

ఏతే మన్త్రకృతః సర్వే కాశ్యపాంస్తు నిబోధత ।

కాశ్యపశ్చైవ వత్సారో నైధ్రువో రైభ్య ఏవ చ ॥ ౧,౩౨.౧౧౨ ॥

అసితో దేవ లశ్చైవ షడేతే బ్రహ్మవాదినః ।

అత్రిరర్వసనశ్చైవ శ్యావాశ్వశ్చ గవిష్ఠిరః ॥ ౧,౩౨.౧౧౩ ॥

ఆవిహోత్ర ఋషిర్ధీమాంస్తథా పూర్వాతిథిశ్చ సః ।

ఇత్యేతే చా త్రయః ప్రోక్తా మన్త్రకారా మహర్షయః ॥ ౧,౩౨.౧౧౪ ॥

వసిష్ఠశ్చైవ శక్తిశ్చ తథైవ చ పరాశరః ।

చతుర్థ ఇన్ద్రప్రమతిః పఞ్చమశ్చ భరద్వసుః ॥ ౧,౩౨.౧౧౫ ॥

షష్ఠశ్చ మైత్రావరుణిః కుణ్డినః సప్తమస్తథా ।

ఇతి సప్త వశిష్ఠాశ్చ విజ్ఞేయా బ్రహ్మవాదినః ॥ ౧,౩౨.౧౧౬ ॥

విశ్వామిత్రస్తు గాధేయో దేవరాతస్తథోద్గలః ।

తథా విద్వాన్మధుచ్ఛన్దా ఋషిశ్చాన్యోఽఘమర్షణః ॥ ౧,౩౨.౧౧౭ ॥

అష్టకో లోహితశ్చైవ కతః కోలశ్చ తావుభౌ ।

దేవశ్రవాస్తథా రేణుః పూరణోఽథ ధనఞ్జయః ॥ ౧,౩౨.౧౧౮ ॥

త్రయోదశైతే ధర్మిష్ఠా విజ్ఞేయాః కుశికావరాః ।

అగస్త్యోఽయో దృఢాయుశ్చ విధ్మవాహస్తథైవ చ ॥ ౧,౩౨.౧౧౯ ॥

బ్రహ్మిష్ఠాగస్తపా హ్యేతే త్రయః పరమకీర్త్తయః ।

మనుర్వైవస్వతశ్చైవ ఏలో రాజా పురూఖాః ॥ ౧,౩౨.౧౨౦ ॥

క్షత్రియాణాం చరావేతౌ విజ్ఞేయౌ మన్త్రవాదినౌ ।

భలన్దనశ్చ వత్సశ్చ సంకీలశ్చైవ తే త్రయః ॥ ౧,౩౨.౧౨౧ ॥

ఏతే మన్త్రకృతశ్చైవ వైశ్యానాం ప్రవరాః స్మృతాః ।

ఇత్యేషా నవతిః ప్రోక్తా మన్త్రా యైరృషిభిః కృతాః ।

బ్రాహ్మణాః క్షత్రియా వైశ్యా ఋషిపుత్రాన్నిబోధత ॥ ౧,౩౨.౧౨౨ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వభాగే ద్వితీయేఽనుషఙ్గపాదే యుగప్రజాలక్షణమృషిప్రవరవర్ణనం చ నామ ద్వాత్రింశత్తమోఽధ్యాయః

సూత ఉవాచ

ఋషికాణాం సుతాశ్చాపి విజ్ఞేయా ఋషిపుత్రకాః ।

బ్రాహ్మణానాం ప్రవక్తారో నామతశ్చ నిబోధత ॥ ౧,౩౩.౧ ॥

సప్రధానాః ప్రవక్ష్యన్తే సమాసాచ్చ శ్రుతర్షయః ।

బహ్వృచో భార్గవః పైలః సాంకృత్యో జాజలిస్తథా ॥ ౧,౩౩.౨ ॥

సంధ్యాస్తిర్మాఠరశ్చైవ యాజ్ఞవల్క్యః పరాశరః ।

ఉపమన్యురిన్ద్రప్రమతిర్మాణ్డూకిః శాకలిశ్చ సః ॥ ౧,౩౩.౩ ॥

బాష్కలిః శోకపాణిశ్చ నైలః పైలోఽలకస్తథా ।
పన్నగాః పక్షగన్తాశ్చ షడశీతిః శ్రుతర్షయః ॥ ౧,౩౩.౪ ॥
ఏతే ద్విజాతయో ముఖ్యా బహ్వృచానాం శ్రుతర్షయః ।
వైశంపాయనలౌహిత్యౌ కణ్ఠకాలావశావధః ॥ ౧,౩౩.౫ ॥
శ్యామాపతిః పలాడుశ్చ ఆలంబిః కమలాపతిః ।
తేషాం శిష్యాః ప్రశిష్యాశ్చ షడశీతి శ్రుతర్షయః ॥ ౧,౩౩.౬ ॥
ఏతే ద్విజర్షయః ప్రోక్తాశ్చరకాధ్వర్యవో ద్విజాః ।
జైమినిః సభరద్వాజః కావ్యః పౌష్యఞ్జిరేవ చ ॥ ౧,౩౩.౭ ॥
హిరణ్యనాభః కౌశిల్యో లౌగాక్షిః కుసుమిస్తథా ।
లఙ్గలీ శాలిహోత్రశ్చ శక్తిరాజశ్చ భార్గవః ॥ ౧,౩౩.౮ ॥
సామగానామథాచార్య ఐలో రాజా పురూరవాః ।
షట్చత్వారింశదన్యే వై తేషాం శిష్యాః శ్రుతర్షయః ॥ ౧,౩౩.౯ ॥
కౌశీతిః కఙ్కముద్గశ్చ కుణ్డకః సపరాశరః ।
లోభాలోభశ్చ ధర్మాత్మా తథా బ్రహ్మ బలశ్చ సః ॥ ౧,౩౩.౧౦ ॥
క్రన్థలోఽథో మదగలో మార్కణ్డేయోఽథ ధర్మవిత్ ।
ఇత్యేతే నవతిర్జ్ఞేయా హోత్రవద్బ్రహ్మచారిణః ॥ ౧,౩౩.౧౧ ॥
చరకాధ్వర్యవశ్చాపి హ్యనుమంన్త్రం తు బ్రాహ్మణమ్ ।
చలూభిః సుమతిశ్చైవ తథా దేవవరశ్చ యః ॥ ౧,౩౩.౧౨ ॥
అనుకృష్ణస్తథాయుశ్చ అనుభూమిస్తథైవ చ ।
తథాప్రీతః కృశాశ్వశ్వ సుమూలిర్బాష్కలిస్తథా ॥ ౧,౩౩.౧౩ ॥
చరకాధ్వర్యకాధ్వర్యునమస్యుర్బ్రహ్మచారిణః ।
వైయాసకిః శుకో విద్వాంల్లౌకిర్భూరిశ్రవాస్తథా ॥ ౧,౩౩.౧౪ ॥
సోమావిరతునాన్తకస్తథా ధౌమ్యశ్చ కాశ్యపః ।
ఆరణ్యా ఇలకశ్చైవ ఉపమన్యుర్విదస్తథా ॥ ౧,౩౩.౧౫ ॥

భార్గవో మధుకః పిఙ్గః శ్వేత కేతుస్తథైవ చ ।
ప్రజాదర్పః కహోడశ్చ యాజ్ఞవల్క్యోఽథ శౌనకః ॥ ౧,౩౩.౧౬ ॥
అనఙ్గో నిరతాలశ్చ మధ్యమాధ్వర్యవస్తుతే ।
అదితిర్దేవమాతా చ జలాపా చైవ మానవీ ॥ ౧,౩౩.౧౭ ॥
ఉర్వశీ విశ్వయోషా చ హ్యప్సరఃప్రవరే శుభే ।
ముద్గలా చాతుజీవైవ తారా చైవ యశస్వినీ ॥ ౧,౩౩.౧౮ ॥
ప్రాతిమేధీ చ మార్గా చ సుజాతా చ మహాతపా ।
లోపాముద్రా చ ధర్మజ్ఞా యా చ కోశీతికా స్మృతా ॥ ౧,౩౩.౧౯ ॥
ఏతాశ్చ బ్రహ్మవాదిన్య అప్సరో రూపంసమతాః ।
ఇత్యేతా ముఖ్యశః ప్రోక్తా మయా చ ఋషిపుత్రకాః ॥ ౧,౩౩.౨౦ ॥
వైదశాఖాప్రణయనాస్తత స్తే ఋషయః స్మృతాః ।
ఈశ్వరా మన్త్రవక్తార ఋషయో హ్యృషికాస్తథా ॥ ౧,౩౩.౨౧ ॥
ఋషిపుత్రాః ప్రవక్తరః కల్పానాం బ్రాహ్మణస్య తు ।
ఈశ్వరాణామృషీణాం చ ఋషికాణాం సహాత్మజైః ॥ ౧,౩౩.౨౨ ॥
తథా వాక్యాని జనీష్వ యథైషాం మన్త్రదృష్టయః ।
తత్రాజ్ఞాయుక్తమద్వైతం దీప్తం గంభీరశబ్దవత్ ॥ ౧,౩౩.౨౩ ॥
అత్యన్తమపరోక్షం చ లిఙ్గం నామ తథైవ చ ।
సర్వభూతాన్యభూతం చ పరిదానం చ యద్భవేత్ ॥ ౧,౩౩.౨౪ ॥
క్వచిన్నిరుక్తప్రోక్తార్థం వాక్యం స్వాయంభువం విదుః ।
యత్కిఞ్చిన్మన్త్రసంయుక్తం తత్ర నామవిభక్తిభిః ॥ ౧,౩౩.౨౫ ॥
ప్రత్యక్షాభిహితం చైవమృషీణాం వచనం మతమ్ ।
నైగమైర్వివిధైః శబ్దైర్నిపాతైర్బహులం చ యత్ ॥ ౧,౩౩.౨౬ ॥
యచ్చాప్యస్తి మహద్వాక్యమృషీకాణాం వచః స్మృతమ్ ।
అవిస్పష్టపదం యచ్చ యచ్చ స్యాద్బహుసంశయమ్ ॥ ౧,౩౩.౨౭ ॥

ఋషిపుత్రవచస్తద్వై సర్వాశ్చ పరిదేవతాః ।
హేతుదృష్టాన్త బహులం చిత్రశబ్దమపార్థకమ్ ॥ ౧,౩౩.౨౮ ॥
సర్వాస్తు తమశక్తం చ వాక్యమేతత్తు మానుషమ్ ।
మిశ్రా ఇతి సమాఖ్యాతాః ప్రభావాదృషితాం గాతాః ॥ ౧,౩౩.౨౯ ॥
సముత్కర్షాయ కర్షాభ్యాం జాతివ్యత్యాససంభవాః ।
భూతభవ్యభవజ్జ్ఞాన జన్మదుఃఖచికిత్సనమ్ ॥ ౧,౩౩.౩౦ ॥
మిశ్రాణాం తద్భవేద్వాక్యం గురోర్బలప్రవర్త్తనమ్ ।
ధర్మశాస్త్రప్రణేతారో మహిమ్నా సర్వగాశ్చ వై ॥ ౧,౩౩.౩౧ ॥
తపఃప్రకర్షః సుమహాన్యేషాం తే ఋషయః స్మృతాః ।
బృహస్పతిశ్చ శుక్రశ్చ వ్యాసః సారస్వతస్తథా ॥ ౧,౩౩.౩౨ ॥
వ్యాసాః శాస్త్రప్రణయనా వేదవ్యాస ఇతి స్మృతాః ।
యస్మాదవారజాః సంతః పూర్వేభ్యో మేధయాధికాః ॥ ౧,౩౩.౩౩ ॥
ఐశ్వర్యేణ చ సంపన్నాస్తతస్తే ఋషయః స్మృతాః ।
యస్మిన్కాలే న చం వయః ప్రమాణమృషిభావనే ॥ ౧,౩౩.౩౪ ॥
దృశ్యతే హి పుమాన్కశ్చిత్కశ్చిజ్జ్యేష్ఠతమో ధియా ।
యస్మాద్బుద్ధ్యా చ వర్షీయాన్బలోఽపి శ్రుతవానృషిః ॥ ౧,౩౩.౩౫ ॥
యః కశ్చిత్పాదవాన్మధ్యే ప్రయుక్తోఽక్షర సంపదా ।
వినియుక్తావసానాం తు తామృచం పరిచక్షతే ॥ ౧,౩౩.౩౬ ॥
యః కశ్చిత్కరణైర్మన్త్రో న చ పాదక్షరైర్మితః ।
అతియుక్తావసానం చ తద్యజుర్వై ప్రచక్షతే ॥ ౧,౩౩.౩౭ ॥
హ్రీఙ్కారః ప్రణవో గీతః ప్రస్తావశ్చ చతుర్థకమ్ ।
పఞ్చమః ప్రతిహారశ్చ షష్ఠమాహురుపద్రవమ్ ॥ ౧,౩౩.౩౮ ॥
నిధనం సప్తమం సామ్నః సప్తవిధ్య మిదం స్మృతమ్ ।
పఞ్చవిధ్య ఇతి ప్రోక్తం హ్రీఙ్కారః ప్రణవాదృతే ॥ ౧,౩౩.౩౯ ॥

బ్రహ్మణే ధర్మమత్యుక్తౌ యత్తదా జ్ఞాప్యతేర్ఽథతః ।
ఆశాస్తిస్తు ప్రసంఖ్యాతా విలాపః పరిదేవనా ॥ ౧,౩౩.౪౦ ॥
క్రోధాద్వా ద్వేషణాచ్చైవ ప్రశ్నాఖ్యానం తథైవ చ ।
ఏతత్తు సర్వవిద్యానాం విహితం మన్త్రలక్షణమ్ ॥ ౧,౩౩.౪౧ ॥
మన్త్రా నవవిధాః ప్రోక్తా ఋుగ్యజుః సామలక్షణాః ।
మూర్త్తిర్నిన్దా ప్రశంసా చాక్రోశస్తోషస్తథైవ చ ॥ ౧,౩౩.౪౨ ॥
ప్రశ్నానుజ్ఞాస్తథాఖ్యానమాశాస్మతివిధయో మతాః ।
మన్త్రభేదాంశ్చ వక్ష్యామి చతుర్వింశతిలక్షణాన్ ॥ ౧,౩౩.౪౩ ॥
ప్రశంసా స్తుతిరాక్రోశో నిన్దా చ పరిదేవనా ।
అభిశాపో విశాపశ్చ ప్రశ్నః ప్రతివచస్తథా ॥ ౧,౩౩.౪౪ ॥
ఆశీర్యజ్ఞస్తథాక్షేప అర్థాఖ్యానం చ సంకథా ।
వియోగా హ్యభియోగాశ్చ కథా సంస్థా వరశ్చ వై ॥ ౧,౩౩.౪౫ ॥
ప్రతి షేధోప దేశౌ చ నమస్కారః స్పృహా తథా ।
విలాపశ్చేతి మన్త్రాణాం చతుర్వింశతిరుద్ధృతాః ॥ ౧,౩౩.౪౬ ॥
ఋుషిభిర్యజ్ఞతత్త్వజ్ఞైర్విహితం బ్రహ్మణం పురా ।
హేతు ర్నిర్వచనం నిన్దా ప్రశస్తిః సంశయో నిధిః ॥ ౧,౩౩.౪౭ ॥
పురాకృతిపురాకల్పౌ వ్యవధారణకల్పనా ।
ఉపమా చ దశైతే వై విధయో బ్రాహ్మణస్య తు ॥ ౧,౩౩.౪౮ ॥
లక్షణం బ్రాహ్మణస్యైనద్విహితం సర్వశాఖినామ ।
హేతుర్హన్తేః స్మృతో ధాతోర్యన్నిహన్త్యుదితం పరైః ॥ ౧,౩౩.౪౯ ॥
అథవార్థే పరిప్రాప్తే హినో తేర్గతికర్మణా ।
తథా నిర్వచనం బ్రూయాద్వాక్యార్థస్యావధారణమ్ ॥ ౧,౩౩.౫౦ ॥
నిన్దాం తామాహురాయార్యా యద్దోషే నిన్దనం వచః ।
ప్రపూర్వాచ్ఛంసతేర్ధాతోః ప్రశంసాగుణవత్తయా ॥ ౧,౩౩.౫౧ ॥

ఇదం త్విదమిదం నైదమిత్యనిశ్చిత్య సంశయమ్ ।
ఇదమేవం విధాతవ్యమిత్యయం విధిరుచ్యతే ॥ ౧,౩౩.౫౨ ॥
అన్యస్యాన్యస్య చౌక్తిర్యా బుద్ధైః సోక్తా పురాకృతిః ।
యో హ్యత్యన్తపరోక్షార్థః స పురాకల్ప ఉచ్యతే ॥ ౧,౩౩.౫౩ ॥
పురాతిక్రాన్తవాచిత్వాత్పురాకల్పస్య కల్ప నామ్ ।
మన్త్రబ్రాహ్మణకల్పైశ్చ నిగమైః శుద్ధవిస్తరైః ॥ ౧,౩౩.౫౪ ॥
అనిశ్చిత్య కృతామాహుర్వ్యవధారణకల్పనామ్ ।
యథా హీదం తథా తద్వై ఇదం చైవ తథైవ తత్ ॥ ౧,౩౩.౫౫ ॥
ఇత్యేవమేషా హ్యుపమా దశమో బ్రాహ్మణస్య తు ।
ఇత్యేతద్బ్రహ్మణస్యాదౌ విహితం లక్షణం బుధైః ॥ ౧,౩౩.౫౬ ॥
తస్య తద్విద్భిరుద్దిష్టా వ్యాఖ్యామ్యనుపదం ద్విజైః ।
మన్త్రాణాం కల్పనా చైవ విధిదృష్టిషు కర్మసు ॥ ౧,౩౩.౫౭ ॥
మన్త్రో మన్త్రయతేర్ధాతోర్బ్రాహ్మణో బ్రాహ్మణేన తు ।
అల్పాక్షరమసందిగ్ధం సారవద్విశ్వతోముఖమ్ ।
అస్తోభమనవద్యం చ సూత్రం సూత్రవిదో విదుః ॥ ౧,౩౩.౫౮ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వభాగే ద్వితీయేఽనుషఙ్గపాదే ఋషిలక్షణం నామ త్రయస్త్రింశత్తమోఽధ్యాయః

వాయురువాచ

ఋషయస్తద్వచః శ్రుత్వా సూతమాహుస్తదుత్తరమ్ ।

కథం వేదాః పునర్వ్యస్తాస్తస్మో బ్రూహి మహామతే ॥ ౧,౩౪.౧ ॥

సూత ఉవాచ

ద్వాపరే తు పురావృత్తే మనోః స్వాయంభువాన్తరే ।

బ్రహ్మా మనుమువాచేదం రక్షవేదం మహామతే ॥ ౧,౩౪.౨ ॥

పరివృత్తం యుగం తాత స్వల్పవీర్యా ద్విజాతయః ।

సంవృతా యుగదోషేణ సర్వే చైవ యథాక్రమమ్ ॥ ౧,౩౪.౩ ॥

తస్య మానం యుగవశాదల్పం చైవ హి దృశ్యతే ।

దశసాహస్రభాగేన హ్యవశిష్టం కృతోదితమ్ ॥ ౧,౩౪.౪ ॥

వాయ తేజో బలం చాల్పం సర్వం చైవ ప్రణశ్యతి ।

వేదక్రియా హి కార్యాః స్యుర్మాభూద్వేదవినాశనమ్ ॥ ౧,౩౪.౫ ॥

వేదే నాశమనుప్రాప్తే యజ్ఞో నాశం గమిష్యతి ।

యజ్ఞే నష్టే వేదనాశస్తతః సర్వం ప్రణశ్యతి ॥ ౧,౩౪.౬ ॥

ఆద్యో వేదశ్చ తుష్పాదః శతసాహస్రసంమితః ।

పునర్దశగుణః కృష్ణో యజ్ఞో వై సర్వకామధుక్ ॥ ౧,౩౪.౭ ॥

ఏవముక్తస్తథేత్యుక్త్వా మనుర్లోకహితే రతః ।

వేదమేకం చతుష్పాదం చతుర్ధా వ్యభజత్ప్రభుః ॥ ౧,౩౪.౮ ॥

బ్రహ్మణో వచనాత్తాత లోకానాం హితకామ్యయా ।

తదహం వర్త్తమానేన యుష్మాకం వేదకల్పనమ్ ॥ ౧,౩౪.౯ ॥

మన్వన్తరేణ వక్ష్యమి వ్యతీతానాం ప్రకల్పనమ్ ।

ప్రత్యక్షేణ వరోక్షంవై తన్నిబోధత సత్తమాః ॥ ౧,౩౪.౧౦ ॥

అస్మిన్యుగే తదా వ్యాసః పారాశర్యః పరన్తపః ।

ద్వైపాయన ఇతి ఖ్యాతో విష్ణోరంశః సనాతనః ॥ ౧,౩౪.౧౧ ॥

బ్రహ్మణా చోదితః సోఽస్మిన్ వేదం వక్తుం ప్రచక్రమే ।

అథ శిష్యాన్సజగ్రాహ చతురో వేదకారణాత్ ॥ ౧,౩౪.౧౨ ॥

జైమినిం చ సుమన్తుం చ వైశంపాయనమేవ చ ।
చతుర్థం పైలమేతేషాం పఞ్చమం లోమహర్షణమ్ ॥ ౧,౩౪.౧౩ ॥
ఋగ్వేదశ్రావకం పైలమగ్రహీద్విధివద్ద్విజాః ।
యజుర్వేదప్రవక్తారం వైశంపాయనమేవ చ ॥ ౧,౩౪.౧౪ ॥
జైమినిం సామవేదార్థశ్రావకం సోఽన్వపద్యత ।
తథైవాథర్వవేదస్య సుమన్తుమృషిసత్తమమ్ ॥ ౧,౩౪.౧౫ ॥
ఇతిహాసపురాణస్య కలపవాక్యస్య చైవ హి ।
మాం చైవ ప్రతిజగ్రాహ భగవానీశ్వరః ప్రభుః ॥ ౧,౩౪.౧౬ ॥
ఏక ఆసీద్యజుర్వేదస్తం చతుర్ధా వ్యకల్పయత్ ।
చాతుర్హోత్రమభూత్తస్మింస్తేన యజ్ఞమకల్పయత్ ॥ ౧,౩౪.౧౭ ॥
ఆధ్వర్యవం యజుర్భిస్తు ఋగ్భిర్హోత్రం తథైవ చ ।
ఔద్గాత్రం సామభిశ్చక్రే బ్రహ్మత్వం చాప్యథర్వభిః ॥ ౧,౩౪.౧౮ ॥
తతః స ఋచ ఉద్ధృత్య ఋగ్వేదం సమకల్పయత్ ।
హౌతృకం కల్పయత్తేన యజుర్వేదం జగత్పతిః ॥ ౧,౩౪.౧౯ ॥
సామభిః సామవేదం చ తేనౌద్గాత్రమకల్పయత్ ।
రాజ్ఞ త్వథర్వవేదేన సర్వకర్మాణ్యకారయత్ ॥ ౧,౩౪.౨౦ ॥
ఆఖ్యానైశ్చాప్యుపాఖ్యానైర్గాథాభిః కల్పజోక్తిభిః ।
పురామసంహితాం చక్రే పురాణార్థవిశారదః ॥ ౧,౩౪.౨౧ ॥
యచ్ఛిష్టం తు యజుర్వేదే తేన యజ్ఞ అయుఞ్జత ।
యజనాత్స యజుర్వేద ఇతి శాస్త్రవినిశ్చయః ॥ ౧,౩౪.౨౨ ॥
పాదానాముద్ధతత్వాచ్చ యజూంషి విషమాణి చ ।
శతేనోద్ధతవీర్యస్తు ఋత్విగ్భిర్వేదపారగైః ॥ ౧,౩౪.౨౩ ॥
ప్రయుజ్యతే హ్యశ్వమేధస్తేన వా పుష్యతే తు సః ।
ఋచో గృహీత్వా పైలస్తు వ్యభజత్తు ద్విధా పునః ॥ ౧,౩౪.౨౪ ॥

ద్వే కృత్వా సంహితే చైవ శిష్యాభ్యా మదదాద్విబుః ।
ఇన్ద్రప్రమత్తయే చైకాం ద్వితీయాం బాష్కలాయ చ ॥ ౧,౩౪.౨౫ ॥
చతస్రః సంహితాః కృత్వా బాష్కలో ద్విజసత్తమః ।
శిష్యానధ్యాపయా మాస శుశ్రుషాభిరతాన్వితాన్ ॥ ౧,౩౪.౨౬ ॥
బోధ్యాం తు ప్రథమాం శాఖాం ద్వితీయామగ్నిమాతరమ్ ।
పారాశరీం తృతీయాం తు యాజ్ఞ అల్క్యామథాపరామ్ ॥ ౧,౩౪.౨౭ ॥
ఇన్ద్రప్రమతిరేకాం తు సంహితామృషిసత్తమః ।
అధ్యాపయన్మహాభాగం మాణ్డూకేయం యశస్వినమ్ ॥ ౧,౩౪.౨౮ ॥
స్త్యస్రవసమగ్ర్యం తు పుత్రం స తు మహాయశాః ।
సత్యస్రవాః సత్యహితం పుత్రమధ్యాపయద్విభుః ॥ ౧,౩౪.౨౯ ॥
సోఽపి సత్యహితః పుత్రం పునరధ్యాపయద్ద్విజాః ।
సత్యశ్రియం మహాత్మానం సత్య ధర్మపరాయణమ్ ॥ ౧,౩౪.౩౦ ॥
అభవంస్తస్య శిష్యా వై త్రయస్తు సుమహౌజసః ।
సత్యశ్రియాశ్చ విద్వాంసః శాస్త్రగ్రహణతత్పరాః ॥ ౧,౩౪.౩౧ ॥
శాకల్యః ప్రథమస్తేషాం తస్మాదన్యో రథీతరః ।
బాష్కలిశ్చ భరద్వాజ ఇతి శాఖాప్రవర్త్తకాః ॥ ౧,౩౪.౩౨ ॥
దేవమిత్రస్తు శాకల్యో జ్ఞానాహఙ్కారగర్వితః ।
జనకస్య స యజ్ఞే వై వినాశామగమద్ద్విజాః ॥ ౧,౩౪.౩౩ ॥
శాంశపాయన ఉవాచ
కథం వినాశమగమత్స మునిర్జ్ఞానగర్వితః ।
జనకస్యాశ్వమేధే తు కథ వాదాభ్యజాయత ॥ ౧,౩౪.౩౪ ॥
కిమర్థం వాభవద్వాదః కేన సార్ద్ధమథాపి వా ।
ఏతత్సర్వం యథా వృత్తమాచక్ష్వ విదితం తవ ॥ ౧,౩౪.౩౫ ॥
సూత ఉవాచ

జనకస్యాశ్వమేధే తు మహానాసీత్సమాగమః ।
ఋషీణాం హి సహస్రాణి తత్రాజగ్మురనేకశః ॥ ౧,౩౪.౩౬ ॥
రాజర్షేర్జనకస్యాథ తం యజ్ఞం హి దిదృక్షవః ।
ఆగతాన్బ్రాహ్మణాన్దృష్ట్వా జిజ్ఞాసాస్యాభవత్తతః ॥ ౧,౩౪.౩౭ ॥
కో న్వేషాం బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠః కథం మే నిశ్చయో భవేత్ ।
ఇతి నిశ్చిత్య మనసా బుద్ధిం చక్రే జనాధిపః ॥ ౧,౩౪.౩౮ ॥
గవాం సహస్రమాదాయ సువర్ణమధికం తతః ।
గ్రామాన్రత్నాని దాసీస్చ మునీన్ప్రాహ నరాధిపః ॥ ౧,౩౪.౩౯ ॥
సర్వానహం ప్రపన్నో వః శిరసా శ్రేష్ఠభాగినః ।
యదేతదాహృతం విత్తం యో వా శ్రేష్ఠతమో భవేత్ ॥ ౧,౩౪.౪౦ ॥
తస్మై తదుపనీతం మే విత్త విత్తం ద్విజోత్తమాః ।
జనకస్య వచః శ్రుత్వా ఋషయస్తే శ్రుతిక్షమాః ॥ ౧,౩౪.౪౧ ॥
దృష్ట్వా ధనం మహాసారం ధనగృధ్నా జిఘృక్షవః ।
ఆహ్వయాఇఞ్చక్రిరేఽన్యోన్యం వేదజ్ఞానమదోల్బణాన్ ॥ ౧,౩౪.౪౨ ॥
మనసా గతవిత్తాస్తే మమైతద్ధనమిత్యుత ।
మమైతన్న తవేత్యన్యో బ్రూహి వా కిం వికత్థసే ॥ ౧,౩౪.౪౩ ॥
ఇత్యేవం ధనదోషేణ వాదాంశ్చకురనేకశః ।
అథాన్యస్తత్రవై విద్వాన్బ్రహ్మణస్తు సుతః కవిః ॥ ౧,౩౪.౪౪ ॥
యాజ్ఞవల్క్యో మహాతేజాస్తపస్వీ బ్రహ్మవిత్తమః ।
బ్రహ్మణోంఽశసముత్పన్నో వాక్యం ప్రోవాచ సుస్వరమ్ ॥ ౧,౩౪.౪౫ ॥
శిష్యం బ్రహ్మవిదాం శ్రేష్ఠం ధనమేతద్గృహాణ వై ।
నయస్వ చ గృహంవత్స మమైతన్నాత్ర సంశయః ॥ ౧,౩౪.౪౬ ॥
సర్వవాదేష్వహం వక్తా నాన్యః కశ్చిత్తు మత్సమః ।
యో వా న ప్రీయతే విద్వానసమాహ్వయతు మాచిరమ్ ॥ ౧,౩౪.౪౭ ॥

తతో బ్రహ్మార్ణవః క్షుబ్ధః సముద్ర ఇవ సంప్లవే ।
తానువాచ తతః స్వస్థో యాజ్ఞవల్క్యో హసన్నివ ॥ ౧,౩౪.౪౮ ॥
క్రోధం మా కార్ష్ట విద్వాంసో భవన్తః సత్యవాదినః ।
వదామహే యథాశక్తి జిజ్ఞాసంతః పరస్పరమ్ ॥ ౧,౩౪.౪౯ ॥
తతోఽభ్యుపగతాస్తేషాం వాదాః శబ్దైరనేకశః ।
సహస్రధా శుభైరర్థైః సుక్ష్మదర్శనసంభవైః ॥ ౧,౩౪.౫౦ ॥
లోకే వేదే తథాధ్యాత్మవిద్యాస్థానైరలఙ్కృతైః ।
సంత్యుత్తమగుణైర్యుక్తా నృపస్యాపి పరీక్షకాః ॥ ౧,౩౪.౫౧ ॥
వాదాః సమభవంస్తత్ర ధనహేతోర్మహాత్మనామ్ ।
ఋషయస్త్వేకతః సర్వే యాజ్ఞవల్క్యస్తథైకతః ॥ ౧,౩౪.౫౨ ॥
సర్వే తే మునయస్తేన యాజ్ఞవల్క్యేన ధీమతా ।
ఏకైకశస్తతః పృష్టా నైవోత్తరమథాబ్రువన్ ॥ ౧,౩౪.౫౩ ॥
స విజిత్య మునీన్సర్వాన్ బ్రహ్మరాశిర్మహామతిః ।
శాకల్యమితి హోవాచ వాదకర్తా ̆రమఞ్జసా ॥ ౧,౩౪.౫౪ ॥
శాకల్య వద వక్తవ్యం కిం ధ్యాయన్నవతిష్ఠసే ।
పణస్తు యజమానేన బద్ధో నీతో యథా ధృతః ॥ ౧,౩౪.౫౫ ॥
ఏవం స ధర్షితస్తేన రోషాత్తామ్రాస్యలోచనః ।
ప్రోవాచ యాజ్ఞవల్క్యం సపురుషం మునిసన్నిధౌ ॥ ౧,౩౪.౫౬ ॥
త్వమస్మాంస్తృణవత్కృత్వా తథైవాన్యాన్ద్విజోత్తమాన్ ।
విద్యాధనం మహాసారం స్వయగ్రాహం జిఘృక్షసి ॥ ౧,౩౪.౫౭ ॥
శాకల్యేనైవముక్తస్తు యాజ్ఞవల్క్యస్తమబ్రవీత్ ।
బ్రహ్మిష్ఠానాం బలం విద్ధి విద్యాతత్త్వార్థదర్శనమ్ ॥ ౧,౩౪.౫౮ ॥
కామస్యార్థేన సంబద్ధస్తేనార్థం కామయామహే ।
కామప్రశ్నధనా విప్రాః కామప్రశ్నం వదామహే ॥ ౧,౩౪.౫౯ ॥

పణశ్చైవాస్య రాజర్షేస్తస్మాన్నీతం ధనం మయా ।
ఏతచ్ఛ్రుత్వా వచస్తస్య శాకల్యః క్రోధమూర్చ్ఛితః ॥ ౧,౩౪.౬౦ ॥
యాజ్ఞ్ అల్క్యమథోవాచ కామప్రశ్నార్థకృద్వచః ।
బ్రూహీదానీం మయోద్దిష్టాన్కామప్రశ్నాన్యథార్థతః ॥ ౧,౩౪.౬౧ ॥
తతః సమభవద్వాదస్తయోర్బ్రహ్మవిదోర్మహాన్ ।
సాగ్రం ప్రశ్నసహస్రం తు శాకల్యః సోఽకరోత్తదా ॥ ౧,౩౪.౬౨ ॥
యాజ్ఞవల్క్యోఽబ్రవీత్సర్వమృషీణాం శృణ్వతాం తదా ।
శాకల్యస్త్వాస నిర్వాదో యాజ్ఞవల్క్యస్తమబ్రవీత్ ॥ ౧,౩౪.౬౩ ॥
ప్రశ్నమేకం మమాపి త్వం శాకల్య వద కామికమ్ ।
పణప్రాప్యస్య వాదస్య బ్రువతోర్మృత్యురత్ర వై ॥ ౧,౩౪.౬౪ ॥
సుసూక్ష్మజ్ఞానసంయుక్తం సాంఖ్యంయోగమథాపి వా ।
అధ్యాత్మస్య గతిం ముఖ్యాం ధ్యానమార్గమథాపి వా ॥ ౧,౩౪.౬౫ ॥
అథ సంచోదితః ప్రశ్నో యాజ్ఞవల్క్యేన ధీమతా ।
శాకల్యస్తమవిజ్ఞాయ తథా మృత్యుమవాప్తవాన్ ॥ ౧,౩౪.౬౬ ॥
ఏవం స్మృతః స శాకల్యః ప్రశ్నవ్యాఖ్యానపీడితః ।
ఏవం వివాదః సుమహానాసీత్తేషాం ధనార్థినామ్ ॥ ౧,౩౪.౬౭ ॥
ఋషీణామృషిభిః సార్ద్ధం యాజ్ఞవల్క్యస్య చైవ హి ।
యాజ్ఞవల్క్యో ధనం గృహ్య యశో విఖ్యాయ చాత్మనః ।
జగామ వై గృహం స్వచ్ఛం శిష్యైః పరివృతో వశీ ॥ ౧,౩౪.౬౮ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వభాగే ద్వితీయేఽనుషఙ్గపాదే వ్యాసశిష్యోత్పత్తివర్ణనం నామ చతుస్త్రింశత్తమోఽధ్యాయః

సూత ఉవాచ

దేవమిత్రశ్చ శాకల్యో మహాత్మా ద్విజపుఙ్గవః ।
చకార సంహితాః పఞ్చ బుద్ధిమాన్వేదవిత్తమః ॥ ౧,౩౫.౧ ॥
పఞ్చ తస్యాభవఞ్ఛిష్యా ముద్గలో గోఖలస్తథా ।
ఖలీయాన్సుతపా వత్సః శైశిరేయశ్చ పఞ్చమః ॥ ౧,౩౫.౨ ॥
ప్రోవాచ సంహితాస్తిస్రః శాకో వైణో రథీతరః ।
నిరుక్తం చ పునశ్చక్రే చతుర్థం ద్విజసత్తమః ॥ ౧,౩౫.౩ ॥
తస్య శిష్యాస్తు చత్వారః పైలశ్చేక్షలకస్తథా ।
ధీమాఞ్చతబలాకశ్చ గజశ్చైవ ద్విజోత్తమాః ॥ ౧,౩౫.౪ ॥
బాష్కలిస్తు భరద్వాజస్తిస్రః ప్రోవాచ సంహితాః ।
త్రయస్తస్యాభవఞ్ఛిష్యా మహాత్మానో గుణాన్వితాః ॥ ౧,౩౫.౫ ॥
ధీమాంశ్చ త్వాపనాపశ్చ పాన్నగారిశ్చ బుద్ధిమాన్ ।
తృతీయశ్చార్జవస్తే చ తపసా శంసితవ్రతాః ॥ ౧,౩౫.౬ ॥
వీతరాగా మహాతేజాః సంహితాజ్ఞానపారగాః ।
ఇత్యేతే బహూవృచాః ప్రోక్తాః సంహితా యైః ప్రవర్తితాః ॥ ౧,౩౫.౭ ॥
వైశంపాయనశిష్యోఽసౌ యజుర్వేదమకల్పయత్ ।
షడశీతిస్తు తేనోక్తాః సంహితా యజుషాం శుభాః ॥ ౧,౩౫.౮ ॥
శిష్యేభ్యః ప్రదదౌ తాశ్చ జగృహుస్తే విధానతః ।
ఏకస్తత్ర పరిత్యక్తో యాజ్ఞవల్క్యో మహాతపాః ॥ ౧,౩౫.౯ ॥
షడశీతిస్తథా శిష్యాః సంహితానాం వికల్పకాః ।
సర్వేషామేవ తేషాం వై త్రిధా భేదాః ప్రకీర్తితాః ॥ ౧,౩౫.౧౦ ॥
త్రిధా భేదాస్తు తే వేదభేదేఽస్మిన్నవమే శుభే ।

ఉదీచ్యా మధ్యదేశ్యాశ్చ ప్రాచ్యశ్చైవ పృథగ్విధాః ॥ ౧,౩౫.౧౧ ॥
శ్యామాయనిరుదీచ్యానాం ప్రధానః సంబభూవ హ ।
మధ్యదేశప్రతిష్ఠాతా చాసురిః ప్రథమః స్మృతః ॥ ౧,౩౫.౧౨ ॥
ఆలంబిరాదిః ప్రాచ్యానాం త్రయోదేశ్యాదయస్తు తే ।
ఇత్యేతే చరకాః ప్రోక్తాః సంహితా వాదినో ద్విజాః ॥ ౧,౩౫.౧౩ ॥
ఋషయ ఊచుః
చరకాధ్వర్యవః కేన కారణం బ్రూహి తత్త్వతః ।
కిం చీర్ణం కస్య వా హేతోశ్చరకత్వం హి భేజిరే ॥ ౧,౩౫.౧౪ ॥
సూత ఉవాచ
కార్యమాసీదృషీణాం చ కిఞ్చిద్బ్రాహ్మణసత్తమాః ।
మేరుపృష్ఠం సమాసాద్య తైస్తదా త్వితి మన్త్రితమ్ ॥ ౧,౩౫.౧౫ ॥
యో వాత్ర సప్తరాత్రేణ నాగచ్ఛేద్ద్విజసత్తమః ।
స కుర్యాద్బ్రహ్మహత్యాం వై సమయో నః ప్రకీర్తితః ॥ ౧,౩౫.౧౬ ॥
తతస్తే సగణాః సర్వే వైశంపాయనవర్జితాః ।
ప్రయయుః సప్తరాత్రేణ యత్ర సంధిః కృతోఽభవత్ ॥ ౧,౩౫.౧౭ ॥
బ్రహ్మణానాం తు వచనాద్బ్రహ్మహత్యాం చకార సః ।
శిష్యానథ సమానీయ స వైశంపాయనోఽబ్రవీత్ ॥ ౧,౩౫.౧౮ ॥
బ్రహ్మహత్యాం చరధ్వం వై మత్కృతే ద్విజసత్తమాః ।
సర్వే యూయం సమాగమ్య బ్రూత కామం హితం వచః ॥ ౧,౩౫.౧౯ ॥
యాజ్ఞవల్క్య ఉవాచ
అహమేకశ్చరిష్యామి తిష్ఠన్తు మునయస్త్విమే ।
బలేనోత్థాపయిష్యామి తపసా స్వేన భావితః ॥ ౧,౩౫.౨౦ ॥
ఏవ ముక్తస్తతః క్రుద్ధో యాజ్ఞవల్క్యమ థాత్యజత్ ।
ఉవాచ యత్త్వయాధీతం సర్వం ప్రత్యర్పయస్వ మే ॥ ౧,౩౫.౨౧ ॥

ఏవముక్తః సరూపాణి యజూంషి గురవే దదౌ ।
రుధిరేణ తథాక్తాని చ్ఛర్దిత్వా బ్రహ్మవిత్తమాః ॥ ౧,౩౫.౨౨ ॥
తతః స ధ్యానమాస్థాయ సర్యమారాధయద్ద్విజః ।
సూర్యే బ్రహ్మ యదుత్పన్నం తం గత్వా ప్రతితిష్ఠతి ॥ ౧,౩౫.౨౩ ॥
తతో యాని గతాన్యూర్ధ్వం యజూష్యాదిత్యమడలమ్ ।
తాని తస్మై దదౌ తుష్టః సూర్యో వై బ్రహ్మరాతయే ॥ ౧,౩౫.౨౪ ॥
అశ్వరూపాయ మార్త్ణ్డో యాజ్ఞవక్ల్యాయ ధీమతే ।
యజూంష్యధీయతే తాని బ్రాహ్మణా యేన కేనచిత్ ॥ ౧,౩౫.౨౫ ॥
అశ్వరూపాయ దత్తాని తతస్తే వాజినోఽమవన్ ।
బ్రహ్మహత్యా తు యైశ్చీర్ణా చరణాచ్చరకాః స్మృతాః ॥ ౧,౩౫.౨౬ ॥
వైశంపాయనశిష్యాస్తే చరకాః సముదాహృతాః ।
ఇత్యేతే చరకాః ప్రోక్తా వాజినస్తు నిబోధత ॥ ౧,౩౫.౨౭ ॥
యాజ్ఞవల్క్యస్య శిష్యాస్తే కణ్వో బౌధేయ ఏవ చ ।
మధ్యన్దినస్తు సాపత్యో వైధేయశ్చాద్ధబౌద్ధకౌ ॥ ౧,౩౫.౨౮ ॥
తాపనీయశ్చ వత్సాశ్చ తథా జాబాలకేవలౌ ।
ఆవటీ చ తథా పుణ్డ్రో వైణోయః సపరాశరః ॥ ౧,౩౫.౨౯ ॥
ఇత్యేతే వాజినః ప్రోక్తా దశపఞ్చ చ సత్తమాః ।
శతమేకాధికం జ్ఞేయం యజుషాం యే వికల్పకాః ॥ ౧,౩౫.౩౦ ॥
పుత్రమధ్యాపయామాస సుమన్తుమథ జైమినిః ।
సుమన్తుశ్చాపి సుత్వానం పుత్రమధ్యాపయత్పునః ॥ ౧,౩౫.౩౧ ॥
సుకర్మాణం తతః సున్వాన్పుత్రమధ్యాపయత్పునః ।
స సహస్రమధీత్యాశు సుకర్మాప్యథ సంహితాః ॥ ౧,౩౫.౩౨ ॥
ప్రోవాచాథ సహస్రస్య సుకర్మా సూర్యవర్చసః ।
అనధ్యాయేష్వధీయానాంస్తజ్ఞఘాన శతక్రతుః ॥ ౧,౩౫.౩౩ ॥

ప్రాయోపవేశమకరోత్తతోఽసౌ శిష్యకారమాత్ ।
క్రుద్ధం దృష్ట్వా తతః శక్రోవరం సోఽథ పునర్దదౌ ॥ ౧,౩౫.౩౪ ॥
భవిష్యతో మహావీర్యౌ శిష్యౌ తేఽతులవర్చసౌ ।
అధీయాతాం మహాప్రాజ్ఞౌ సహస్రం సంహితా ఉభౌ ॥ ౧,౩౫.౩౫ ॥
ఏతే సురా మహాభాగాః సంక్రుద్ధా ద్విజసత్తమ ।
ఇత్యుక్త్వా వాసవః శ్రీమాన్సుకర్మాణం యశస్వినమ్ ॥ ౧,౩౫.౩౬ ॥
శాన్తక్రోధం ద్విజం దృష్ట్వా క్షిప్రమన్తర ధాత్రప్రభుః ।
తస్య శిష్యోఽభవద్ధీమాన్ పౌష్యఞ్జిర్ద్విజసత్తమాః ॥ ౧,౩౫.౩౭ ॥
హిరణ్యనాభః కౌశల్యో ద్వితీయోఽభూన్నరాధిపః ।
అధ్యాపయత పౌష్యాఞ్జిః సహస్రార్ద్ధం తుసంహితాః ॥ ౧,౩౫.౩౮ ॥
తే నామ్నోదీచ్యసామానః శిష్యాః పౌష్యఞ్జినః శుభాః ।
సత్త్వాని పఞ్చ కౌశిల్యః సంహితానా మధీతవాన్ ॥ ౧,౩౫.౩౯ ॥
శిష్యా హిరణ్యనాభస్య స్మృతాస్తు ప్రాచ్యసామగాః ।
లౌగాక్షిః కుశుమిశ్చైవ కుశీదిర్లాఙ్గలిస్తథా ।
పౌష్యఞ్జి శిష్యాశ్చత్వారస్తేషాం భేదాన్నిబోధత ॥ ౧,౩౫.౪౦ ॥
నాడాయనీయః సహతణ్డిపుత్రస్తస్మాదనోవైననామా సువిద్వాన్ ।
సకోతిపుత్రః సుసహః సునామా చైతాన్భేదాన్విత్తలౌగాక్షిణస్తు ॥ ౧,౩౫.౪౧ ॥
త్రయస్తు కుశుమేః శిష్యా ఔరసః స పరాశరః ॥ ౧,౩౫.౪౨ ॥
నాభిర్విత్తస్తు తేజస్వీ త్రివిధా కౌశుమాః స్మృతాః ।
శౌరిషుః శృఙ్గిపుత్రశ్చ ద్వావేతౌ తు చిరవ్రతౌ ॥ ౧,౩౫.౪౩ ॥
రాణాయనీయః సౌమిత్రిః సామవేదవిశారదౌ ।
ప్రోవాచ సంహితాస్తి స్రః శృఙ్గిపుత్రౌ మహాత్మాః ॥ ౧,౩౫.౪౪ ॥
వైనః ప్రాజీనయోగశ్చ సురాలశ్చ ద్విజోత్తమః ।
ప్రోవాచ సంహితాః షట్తు పారాశర్యస్తు కౌథుమః ॥ ౧,౩౫.౪౫ ॥

ఆసురాయణవైశాఖ్యౌ వేదవృద్ధపరాయణౌ ।
ప్రాచీనయోగపుత్రశ్చ బుద్ధిమాంశ్చ పతఞ్జలిః ॥ ౧,౩౫.౪౬ ॥
కౌథుమస్య తు భేదాశ్చ పారాశర్యస్య షట్స్మృతాః ।
లాఙ్గలః శాలిహోత్రశ్చ షడువాచాథ సంహితాః ॥ ౧,౩౫.౪౭ ॥
హాలినిర్జ్యామహానిశ్చ జైమినిర్లోమగాయనిః ।
కణ్డుశ్చ కోహలశ్చైవ షడేతే లాఙ్గలాః స్మృతాః ॥ ౧,౩౫.౪౮ ॥
ఏతే లాఙ్గలినః శిష్యాః సంహితా యైః ప్రవర్తితాః ।
ఏకో హిరణ్యనాభస్య కృతః శిష్యో నృపాత్మజః ॥ ౧,౩౫.౪౯ ॥
సోఽకరోత్తు చతుర్వింశసంహితా ద్విపదాం వరః ।
ప్రోవాచ చైవ శిష్యేభ్యో యేభ్యస్తాంశ్చ నిబోధత ॥ ౧,౩౫.౫౦ ॥
రాడిశ్చ రాడవీయశ్చ పఞ్చమౌ వాహనస్తథా ।
తలకో మాణ్డుకశ్చైవ కాలికో రాజికంస్తథా ॥ ౧,౩౫.౫౧ ॥
గౌతమశ్చాజబస్తశ్చ సోమరాజాయనస్తతః ।
పుష్టిశ్చ పరికృష్టశ్చ ఉలూఖలక ఏవ చ ॥ ౧,౩౫.౫౨ ॥
యవీయసస్తు వై శాలీరఙ్గులీయశ్చ కౌశికః ।
శాలిమఞ్జరిపాకశ్చ శధీయః కానినిశ్చ యః ॥ ౧,౩౫.౫౩ ॥
పారాశర్యస్తు ధర్మాత్మా ఇతి క్రాన్తాస్తు సామగాః ।
సామగానాం తు సర్వేషాం శ్రేష్ఠౌ ద్వౌ పరికీర్తితౌ ॥ ౧,౩౫.౫౪ ॥
పౌష్యఞ్జిశ్చ కృతశ్చైవ సంహితానాం వికల్పకౌ ।
అథర్వాణం ద్విధా కృత్వా సుమన్తురదదాద్ద్విజాః ॥ ౧,౩౫.౫౫ ॥
కబన్ధాయ పునః కృష్ణం స చ విద్వాన్యథాశ్రుతమ్ ।
కబన్ధస్తు ద్విధా కృత్వా పథ్యాయైకం పునర్దదౌ ॥ ౧,౩౫.౫౬ ॥
ద్వితీయం దేవదర్శాయస చతుర్ధాకరోత్ప్రభుః ।
మోదో బ్రహ్మబలశ్చైవ పిప్పలాదస్తథైవ చ ॥ ౧,౩౫.౫౭ ॥

శౌల్కాయనిశ్చ ధర్మజ్ఞశ్చతుర్థస్తపసి స్థితః ।
దేవదర్శస్య చత్వారః శిష్యా హ్యేతే దృఢవ్రతాః ॥ ౧,౩౫.౫౮ ॥
పునశ్చ త్రివిధం విద్ధి పథ్యానాం భేదముత్తమమ్ ।
జాజలిః కుముదాదిశ్చ తృతీయః శౌనకః స్మృతః ॥ ౧,౩౫.౫౯ ॥
శౌనకస్తు ద్విధా కృత్వా దదావేకాన్తు బభ్రవే ।
ద్వితీయాం సంహితాం ధీమాన్సైన్ధవాయనసంజ్ఞితే ॥ ౧,౩౫.౬౦ ॥
సైన్ధవో ముఞ్జకేశ్యశ్చ భిన్నామాధాద్ద్విధా పునః ।
నక్షత్రకల్పో వైతానస్తృతీయః సంహితావిధిః ॥ ౧,౩౫.౬౧ ॥
చతుర్థోఽఙ్గిరసః కల్పః శాన్తికల్పశ్చ పఞ్చమః ।
శ్రేష్ఠాస్త్వథర్వణామేతే సంహితానాం వికల్పకాః ॥ ౧,౩౫.౬౨ ॥
ఖడ్గః కృత్వా మయా యుక్తం పురాణమృషిసత్తమాః ।
ఆత్రేయః సుమతిర్ధీమాన్కాశ్యపో హ్యకృతవ్రణః ॥ ౧,౩౫.౬౩ ॥
భారద్వాజోఽగ్నివర్చాశ్చ వాసిష్ఠో మిత్రయుశ్చ యః ।
సావర్ణిః సోమదత్తిశ్చ సుశర్మా శాంశపాయనః ॥ ౧,౩౫.౬౪ ॥
ఏతే శిష్యా మమ ప్రోక్తాః పురాణేషు ధృతవ్రతాః ।
త్రిభిస్తత్ర కృతాస్తిస్రః సంహితాః పునరేవ హి ॥ ౧,౩౫.౬౫ ॥
కాశ్యపః సంహితా కర్తా సావర్ణిః శాంశపాయనః ।
మామికా తు చతుర్థీ స్యాచ్చతస్రో మూలసంహితాః ॥ ౧,౩౫.౬౬ ॥
సర్వాస్తా హి చతుష్పాదాః సర్వాశ్చైకార్థవాచికాః ।
పాఠాన్తరే వృథాభూతా వేదశాఖా యథా తథా ॥ ౧,౩౫.౬౭ ॥
చతుః సాహస్రికాః సర్వాః శాంశపాయనికామృతే ।
లౌమహర్షణికా మూలా తతః కాశ్యపికా పరా ॥ ౧,౩౫.౬౮ ॥
సావర్ణికా తృతీయాసావృజువాక్యార్థమణ్డితా ।
శాంశపాయనికా చాన్యా నోదనార్థవిభూషితా ॥ ౧,౩౫.౬౯ ॥

సహస్రాణి ఋచాం చాష్టౌ షట్శతాని తథైవ చ ।

ఏతాః పఞ్చదశాన్యాశ్చ దశాన్యా దశభిస్తథా ॥ ౧,౩౫.౨౦ ॥

సవాలఖిల్యాః సప్తైతాః ససుపర్ణాః ప్రకీర్త్తితాః ।

అష్టౌ సామసహస్రాణి సామాని చ చతుర్ద్దశ ॥ ౧,౩౫.౨౧ ॥

సారణ్యకం సహోహం చ ఏతద్గాయన్తి సామగాః ।

ద్వాదశైవ సహస్రాణి ఛన్దఆధ్వర్యవం స్మృతమ్ ॥ ౧,౩౫.౨౨ ॥

యజుషాం బ్రాహ్మణానాం చ తథా వ్యాసో వ్యకల్పయత్ ।

సగ్రామ్యారణ్యకం తస్మాత్సమన్త్రకరణం తథా ॥ ౧,౩౫.౨౩ ॥

అతః పరం కథానం తు పూర్వా ఇతి విశేషణమ్ ।

గ్రామ్యారణ్యం సమన్త్రం తదృగ్బ్రాహ్మణయజుః స్మృతమ్ ॥ ౧,౩౫.౨౪ ॥

తథా హారిద్రవీర్యాణాం ఖిలాన్యుపఖిలానితు ।

తథైవ తైత్తిరీయాణాం పరక్షుద్రా ఇతి స్మృతమ్ ॥ ౧,౩౫.౨౫ ॥

ద్వే సహస్రే శతన్యూనే వేదే వాజసనేయకే ।

ఋగ్గమః పరిసంఖ్యాతో బ్రాహ్మణం తు చతుర్గుణమ్ ॥ ౧,౩౫.౨౬ ॥

అష్టౌ సహస్రాణి శతాని వాష్టావశీతిరన్యాన్యధికాని వా చ ।

ఏతత్ప్రమాణం యజుషామృచాం చ సశుక్రియం సఖిలం యాజ్ఞవల్క్యమ్ ॥
౧,౩౫.౨౭ ॥

తథా చారణవిద్యానాం ప్రమాణసహితం శృణు ।

షట్సహస్రమృచాముక్తమృచః షడ్వింశతిం పునః ॥ ౧,౩౫.౨౮ ॥

ఏతావదధికం తేషాం యజుః కి మపి వక్ష్యతే ।

ఏకాదశసహస్రాణి ఋచశ్చాన్యా దశోత్తరాః ॥ ౧,౩౫.౨౯ ॥

ఋచాం దశసహస్రాణి హ్యశీతిస్త్రింశదేవ తు ।

సహస్రమేకం మన్త్రాణామృచాముక్తం ప్రమాణతః ॥ ౧,౩౫.౩౦ ॥

ఏతావానృచి విస్తారో హ్యన్యచ్చాథర్వికం బహు ।

ఋచామథర్వణాం పఞ్చసహస్రాణీతి నిశ్చయః ॥ ౧,౩౫.౮౧ ॥
సహస్రమన్యద్విజ్ఞేయమృషి భిర్విశతిం వినా ।
ఏతదఙ్గిరసాం ప్రోక్తం తేషామారణ్యకం పునః ॥ ౧,౩౫.౮౨ ॥
ఇతి సంఖ్యా ప్రసంఖ్యాతా శాఖాభేదాస్తథైవ తు ।
కర్తారశ్చైవ శాఖానాం భేదహేతూంస్తథైవ చ ॥ ౧,౩౫.౮౩ ॥
సర్వమన్వన్తరేష్వేవం శాఖాభేదాః సమాశ్రితాః ।
ప్రాజాపత్యా శ్రుతిర్నిత్యా తద్వికల్పాస్త్విమే స్మృతాః ॥ ౧,౩౫.౮౪ ॥
అనిత్యభావాద్దేవానాం మన్త్రోత్పత్తిః పునః పునః ।
ద్వాపరేషు పునర్భేదాః శ్రుతీనాం పరికీర్తి_తాః ॥ ౧,౩౫.౮౫ ॥
ఏవం వేదం తదాప్యస్య భగవానృషిసత్తమః ।
శిష్యేభ్యశ్చ ప్రదత్త్వా తు తపస్తప్తు వన గతః ॥ ౧,౩౫.౮౬ ॥
తస్య శిష్యప్రశిష్యైస్తు శాఖాభేదాస్త్విమే కృతాః ।
అఙ్గాని వేదాశ్చత్వారో మీమాంసా న్యాయవిస్తరః ॥ ౧,౩౫.౮౭ ॥
ధర్మశాస్త్రం పురాణం చ విద్యాశ్చేమాశ్చతుర్దశ ।
ఆయుర్వేదో ధనుర్వేదో గాన్ధర్వశ్చేతి తే త్రయః ॥ ౧,౩౫.౮౮ ॥
అర్థశాస్త్రం చతుర్థం తు విద్యా హ్యష్టాదశైవ హి ।
జ్ఞేయా బ్రహ్మర్షయః పూర్వం తేభ్యో దేవర్షయః పునః ॥ ౧,౩౫.౮౯ ॥
రాజర్షయః పునస్తేభ్య ఋషిప్రకృతయస్త్రిధా ।
కాశ్యపేషు వసిష్ఠేషు తథా భృగ్వఙ్గిరోఽత్రిషు ॥ ౧,౩౫.౯౦ ॥
పఞ్చస్వేతేషు జాయన్తే గోత్రేషు బ్రహ్మవాదినః ।
యస్మాదృషన్తి బ్రహ్మణం తతో బ్రహ్మర్షయః స్మృతాః ॥ ౧,౩౫.౯౧ ॥
ధర్మస్యాథ పులస్త్యస్య క్రతోశ్చ పులహస్య చ ।
ప్రత్యూషస్య చ దేవస్య కశ్యపస్య తథా పునః ॥ ౧,౩౫.౯౨ ॥
దేవర్షయః సుతాస్తేషాం నామతస్తాన్నిబోధత ।

దేవార్షీ ధర్మపుత్రౌ తు నరనారాయణావుభౌ ॥ ౧,౩౫.౯౩ ॥
వాలఖిల్యాః క్రతోః పుత్రాః కర్దమః పులహస్య తు ।
కుబేరశ్చైవ పౌలస్త్యః ప్రత్యూషస్య దలః సుత ॥ ౧,౩౫.౯౪ ॥
నారదః పర్వతశ్చైవ కశ్యపస్యాత్మజావుభౌ ।
ఋషన్తి వేదాన్యస్మాత్తే తస్మాద్దేవర్షయః స్మృతాః ॥ ౧,౩౫.౯౫ ॥
మానవే చైవ యే వంశే ఐలవంశే చ యే నృపాః ।
యే చ ఐక్ష్వాకనాభాగా జ్ఞేయా రాజర్షయస్తు తే ॥ ౧,౩౫.౯౬ ॥
ఋషన్తి రఞ్జనాద్యస్మాత్ప్రజా రాజర్షయస్తతః ।
బ్రహ్మలోకప్రతిష్ఠాస్తు సమృతా బ్రహ్మర్షయోఽమలాః ॥ ౧,౩౫.౯౭ ॥
దేవలోకప్రతిష్ఠాస్తు జ్ఞేయా దేవర్షయః శుభాః ।
ఇన్ద్రలోకప్రతిష్ఠాస్తు సర్వే రాజర్షయో మతాః ॥ ౧,౩౫.౯౮ ॥
అభిజాత్యాథ తపసా మన్త్రవ్యాహరణైస్తథా ।
యే చ బ్రహ్మర్షయః ప్రోక్తా దివ్యా దేవర్షయశ్చ యే ॥ ౧,౩౫.౯౯ ॥
రాజర్షయస్తథా చైవ తేషాం వక్ష్యామి లక్షణమ్ ।
భూతం భవ్యం భవజ్జ్ఞానం సత్యాభి వ్యాహృతం తథా ॥ ౧,౩౫.౧౦౦ ॥
సంతుష్టాశ్చ స్వయం యే తు సంబుద్ధా యే చ వై స్వయమ్ ।
తపసేహ ప్రసిద్ధా యే గర్భే యైశ్చ ప్రవేదితమ్ ॥ ౧,౩౫.౧౦౧ ॥
మన్త్రవ్యాహారిణో యే చ ఐశ్వర్యాత్సర్వగాశ్చ యే ।
ఏతే రాజర్షయో యుక్తా దేవాద్విజనృపాశ్చ యే ॥ ౧,౩౫.౧౦౨ ॥
ఏతాన్భావానధిగతా యే వై త ఋషయో మతాః ।
సప్తైతే సప్తభిశ్చైవ గుణైః సప్తర్షయః స్మృతాః ॥ ౧,౩౫.౧౦౩ ॥
దీర్ఘాయుషో మన్త్రకృత ఈశ్వరాద్దివ్యచక్షుషః ।
బుద్ధాః ప్రత్యక్షధర్మాణో గోత్రప్రావర్త్తకాశ్చ తే ॥ ౧,౩౫.౧౦౪ ॥
షట్కర్మనిరతా నిత్యం శాలీనా గృహమేధినః ।

తుల్యైర్వ్యవహరన్తి స్మ హ్యదుష్టైః కర్మహేతుభిః ॥ ౧,౩౫.౧౦౫ ॥
అగ్రామ్యైర్వర్త_యన్తి స్మ రసైశ్చైవ స్వయఙ్కృతైః ।
కుటుంబినో బుద్ధిమన్తో వనాన్తరనివాసినః ॥ ౧,౩౫.౧౦౬ ॥
కృతాదిషు యుగాఖ్యాసు సర్వైరేవ పునః పునః ।
వర్ణాశ్రమవ్యవస్థానం క్రియతే ప్రథమం తు వై ॥ ౧,౩౫.౧౦౭ ॥
ప్రాప్తే త్రేతాయుగముఖే పునః సప్తర్షయస్త్విహ ।
ప్రవర్త_యన్తి యే వర్ణానాశ్రమాంశ్చైవ సర్వశః ॥ ౧,౩౫.౧౦౮ ॥
తేషామేవాన్వయే వీరా ఉత్పద్యన్తే పునః పునః ।
జాయమానే పితాపుత్రే పుత్రః పితరి చైవ హి ॥ ౧,౩౫.౧౦౯ ॥
ఏవం సంతత్య విచ్ఛేదాద్వర్తయన్త్యాయుగక్షయాత్ ।
అష్టాశీతిసహస్రాణి ప్రోక్తాని గృహమేధినామ్ ॥ ౧,౩౫.౧౧౦ ॥
అర్యమ్ణో దక్షిణం యే తు పితృయానం సమాశ్రితాః ।
దారాగ్నిహోత్రిణస్తే వై యై ప్రజాహేతవః స్మృతాః ॥ ౧,౩౫.౧౧౧ ॥
గృహమేధినస్త్వసంఖ్యేయాః శ్మశానాన్యాశ్రయన్తి తే ।
అష్టాశీతిసహస్రాణి నిహితా ఉత్తరాపథే ॥ ౧,౩౫.౧౧౨ ॥
యే శ్రూయన్తే దివం ప్రాప్తా ఋషయో హ్యూర్ధ్వరేతసః ।
మన్త్రబ్రాహ్మణకర్తా_రో జాయన్తే చ యుగక్షయాత్ ॥ ౧,౩౫.౧౧౩ ॥
ఏవమావర్త_మానాస్తేద్వాపరేషు పునః పునః ।
కల్పానామార్షవిద్యానాం నానాశాస్త్రకృతశ్చ యే ॥ ౧,౩౫.౧౧౪ ॥
క్రియతే యైర్వ్యవత్థృతిర్వైదికానాం చ కర్మణామ్ ।
వైవస్వతేఽన్తరే తస్మిన్ద్వాపరేషు పునః పునః ॥ ౧,౩౫.౧౧౫ ॥
అష్టావింశతికృత్వో వై వేదా వ్యస్తా మహర్షిభిః ।
సప్తమే ద్వాపరే వ్యమతాః స్వయం వేదాః స్వయంభువా ॥ ౧,౩౫.౧౧౬ ॥
ద్వితీయే ద్వాపరే చైవ వేదవ్యాసః ప్రజాపతిః ।

తృతీయే చోశనా వ్యాసశ్చతుర్థే చ బృహస్పతిః ॥ ౧,౩౫.౧౧౭ ॥
సవితా పఞ్చమే వ్యాసో మృత్యుః షష్ఠే స్మృతః ప్రభుః ।
సప్తమే చ తథైవేన్ద్రో వసిష్ఠశ్చాష్టమే స్మృతః ॥ ౧,౩౫.౧౧౮ ॥
సారస్వతస్తు నవమే త్రిధామా దశమే స్మృతః ।
ఏకాదశే తు త్రివర్షా సనద్వాజస్తతః పరమ్ ॥ ౧,౩౫.౧౧౯ ॥
త్రయోదశే చాన్తరిక్షో ధర్మశ్చాపి చతుర్దశే ।
త్రైయ్యారుణిః పఞ్చదశే షోడశే తు ధనఞ్జయః ॥ ౧,౩౫.౧౨౦ ॥
కృతఞ్జయః సప్తదశే ఋజీషోఽష్టాదశే స్మృతః ।
ఋజీషాత్తు భరద్వాజో భరద్వాజాత్తు గౌతమః ॥ ౧,౩౫.౧౨౧ ॥
గౌతమాదుత్తమశ్చైవ తతో హర్యవనః స్మృతః ।
హర్యవనాత్పరో వేనః స్మృతో వాజశ్రవాస్తతః ॥ ౧,౩౫.౧౨౨ ॥
అర్వాక్చ వాజశ్రవసః సోమముఖ్యాయనస్తతః ।
తృణబిన్దుస్తతస్తస్మాత్తతజస్తృణబిన్దుతః ॥ ౧,౩౫.౧౨౩ ॥
తతజాచ్చ స్మృతః శక్తిః శక్తేశ్చాపి పరాశరః ।
జాతూకర్ణో భవత్తస్మాత్త స్మాద్ద్వైపాయనః స్మృతః ॥ ౧,౩౫.౧౨౪ ॥
అష్టావింశతిరిత్యేతే వేదవ్యాసాః పురాతనాః ।
భవిష్యే ద్వాపరే చైవ ద్రౌణిర్ద్వైపాయనేఽపి చ ॥ ౧,౩౫.౧౨౫ ॥
వేదవ్యాసే హ్యతీతేఽస్మిన్సవితా సుమహాతపాః ।
భవిష్యన్తి భవిష్యేషు శాఖాప్రమయనాని తు ॥ ౧,౩౫.౧౨౬ ॥
తస్యైవ బ్రహ్మణో బ్రహ్మ తపసః ప్రాప్తమవ్యయమ్ ।
తపసా కర్మ చ ప్రాప్తం కర్మణా చాపి తే యశః ॥ ౧,౩౫.౧౨౭ ॥
పునశ్చ తేజసా సత్యం సత్యేనానన్దమవ్యయమ్ ।
వ్యాప్తం బ్రహ్మామృతం శుక్రం బ్రహ్మైవామృతముచ్యతే ॥ ౧,౩౫.౧౨౮ ॥
ధ్రువమేకాక్షరమిదమోమిత్యేవ వ్యవస్థితమ్ ।

బృహత్వాద్బృంహణాచ్చైవ తద్బ్రహ్మేత్యభిధీయతే ॥ ౧,౩౫.౧౨౯ ॥
ప్రమవా వస్థితం భూయో భూర్భువః స్వరితి స్మృతమ్ ।
అథర్వఋగ్యజుః సామ్ని యత్తస్మై బ్రహ్మణే నమః ॥ ౧,౩౫.౧౩౦ ॥
జగతః ప్రలయోత్పత్తౌ యత్తత్కారణసంజ్ఞితమ్ ।
మహతః పరమం గుహ్యం తస్మై సుబ్రహ్మణే నమః ॥ ౧,౩౫.౧౩౧ ॥
అగాధాపారమక్షయ్యం జగత్సంబోహసంభవమ్ ।
సంప్రకాశప్రవృత్తిభ్యాం పురుషార్థప్రయోజనమ్ ॥ ౧,౩౫.౧౩౨ ॥
సాంఖ్యజ్ఞానవతాం నిష్ఠా గతిః శమదమాత్మనామ్ ।
యత్తదవ్యక్తమతం ప్రకృతిర్బ్రహ్మ శాశ్వతమ్ ॥ ౧,౩౫.౧౩౩ ॥
ప్రధానమాత్మయోనిశ్చ గృహ్యం సత్త్వం చ శస్యతే ।
అవిభాగస్తథా శుక్రమక్షరం బహుధాత్మకమ్ ॥ ౧,౩౫.౧౩౪ ॥
పరమబ్రహ్మణే తస్మై నిత్యమేవ నమోనమః ।
కృతే పునః క్రియా నాస్తి కుత ఏవాకృతక్రియాః ॥ ౧,౩౫.౧౩౫ ॥
సకృదేవ కృతం సర్వం యద్వై లోకే కృతాకృతమ్ ।
శ్రోతవ్యం వా శ్రుతం వాపి తథైవాసాధు సాధు వా ॥ ౧,౩౫.౧౩౬ ॥
జ్ఞాతవ్యం వాప్యమన్తవ్యం సప్రష్టవ్యం భోజ్యమేవ చ ।
ద్రష్టవ్యం వాథ శ్రోతవ్యం ఘ్రాతవ్యం వా కథఞ్చన ॥ ౧,౩౫.౧౩౭ ॥
దర్శితం యదనేనైవ జ్ఞాతం తద్వై సురర్షిభిః ।
యన్న దర్శితవానేష కస్తదన్వేష్టుమర్హతి ॥ ౧,౩౫.౧౩౮ ॥
సర్వాణి సర్వం సర్వాంశ్చ భగవానేవ సోఽబ్రవీత్ ।
యదా యత్క్రియతే యేన తదా తస్మోఽభిమన్యతే ॥ ౧,౩౫.౧౩౯ ॥
యత్రేదం క్రియతే పూర్వం న తదన్యేన భాషితమ్ ।
యదా చ క్రియతే కిఞ్చిత్కేనచిద్వా కథం క్వచిత్ ॥ ౧,౩౫.౧౪౦ ॥
తనైవ తత్కృతం కృత్యం కర్తౄణాం ప్రతిభాతి వై ।

విరిక్తం చాతిరిక్తం చ జ్ఞానాజ్ఞానే ప్రియాప్రియే ॥ ౧,౩౫.౧౪౧ ॥
ధర్మాధర్మౌ సుఖం దుఃఖం మృత్యుశ్చామృతమేవ చ ।
ఊర్ధ్వం తిర్యగధోభావస్తస్యైవాదృష్టకారిణః ॥ ౧,౩౫.౧౪౨ ॥
స్వాయంభువేఽథ జ్యేష్ఠస్య బ్రహ్మణః పరమేష్ఠినః ।
ప్రత్యేకవేద్యంభవతి త్రేతాస్విహ పునః పునః ॥ ౧,౩౫.౧౪౩ ॥
వ్యస్యతే హ్యేకవేద్యం తు ద్వాపరేషు పునః పునః ।
బ్రహ్మ చైతానువాచాదౌ తస్మిన్వైవస్వతేఽన్తరే ॥ ౧,౩౫.౧౪౪ ॥
ఆవర్త్తమానా ఋషయో యుగాఖ్యాసు పునః పునః ।
కుర్వన్తి సంహితా హ్యేతే జాయమానాః పరస్పరమ్ ॥ ౧,౩౫.౧౪౫ ॥
అష్టాశీతిసహస్రాణి శ్రుతర్షీణాం సమృతాని వై ।
అతీతేషు వ్యతీతాని వర్త్తన్తే పునః పునః ॥ ౧,౩౫.౧౪౬ ॥
శ్రితా దక్షిణపన్థానం యే శ్మశానాని భేజిరే ।
యుగే యుగే తు తాః శాఖా వ్యస్యన్తే తై పునః పునః ॥ ౧,౩౫.౧౪౭ ॥
ద్వాపరేష్విహ సర్వేషు సంహితాస్తు శ్రుతర్షిభిః ।
తేషాం గోత్రేష్విమాః శాఖా భవన్తి హి పునః పునః ॥ ౧,౩౫.౧౪౮ ॥
తాః శాఖాస్తే చ కర్త్తారో భవం తీహాయుగక్షయాత్ ।
ఏవమేవ తు విజ్ఞేయా అతీతానాగతేష్వపి ॥ ౧,౩౫.౧౪౯ ॥
మన్వన్తరేషు సర్వేషు శాఖాప్రణయనాని వై ।
అతీతేషు వ్యతీతాని వర్త్తన్తే సాంప్రతేఽన్తరే ॥ ౧,౩౫.౧౫౦ ॥
భవిష్యన్తి చ యాని స్యుర్వర్త్స్యన్తేఽనాగతేష్వపి ।
పూర్వేణ పశ్చిమం జ్ఞేయం వర్తమానేన చోభయమ్ ॥ ౧,౩౫.౧౫౧ ॥
ఏతేన క్రమయోగేన మన్వన్తరవినిశ్చయః ।
ఏవం దేవాః సపితర ఋషయో మనవశ్చ వై ॥ ౧,౩౫.౧౫౨ ॥
మన్త్రైః సహోర్ధ్వం గచ్ఛన్తి హ్యావర్త్తన్తే చ తైః సహ ।

జనలోకాత్తుసురాః సర్వే దశకల్పాన్పునః పునః ॥ ౧,౩౫.౧౫౩ ॥
పర్యాయకాలే సంప్రాప్తే సంభూతా నిధనస్య తే ।
అవశ్యభావినార్ఽథేన సంభధ్యన్తే తదా తు తే ॥ ౧,౩౫.౧౫౪ ॥
తతస్తే దోషవజ్జన్మ పశ్యన్తో రోగపూర్వకమ్ ।
నివర్త్తతే తదా వృత్తిః సా తేషాం దోషదర్శనాత్ ॥ ౧,౩౫.౧౫౫ ॥
ఏవం దేవయుగానీహ దశకృత్వో వివర్త్య వై ।
జనలోకాత్తపోలోకం గచ్ఛన్తీహానివర్త్తకమ్ ॥ ౧,౩౫.౧౫౬ ॥
ఏవం దేవయుగానీహ వ్యతీ తాని సహస్రశః ।
నిధనం బ్రహ్మలోకే వై గతాని ఋషిభిః సహ ॥ ౧,౩౫.౧౫౭ ॥
న శక్య ఆనుపూర్వ్యేణ తేషాం వక్తుం సువిస్తరః ।
అనాదిత్వాచ్చ కాలస్య సంఖ్యానాం చైవ సర్వశః ॥ ౧,౩౫.౧౫౮ ॥
మన్వన్తరాణ్యతీతాని యాని కల్పైః పురా సహ ।
పితృభిర్మునిభిర్దేవైః సార్ద్ధం చ ఋషిభిః సహ ॥ ౧,౩౫.౧౫౯ ॥
కాలేన ప్రతిసృష్టాని యుగానాం చ వివర్త్తనమ్ ।
ఏతేన క్రమయోగేన కల్పమన్వన్తరాణి చ ॥ ౧,౩౫.౧౬౦ ॥
సప్రజాని వ్యతీతాని శతశోఽథ సహస్రశః ।
మన్వన్తరాన్తే సంహారః సంహారాన్తే చ సంభవః ॥ ౧,౩౫.౧౬౧ ॥
దేవతానామృషీణాం చ మనోః పితృగణస్య చ ।
న శక్య ఆనుపూర్వ్యేణ వక్తుం వర్షశతైరపి ॥ ౧,౩౫.౧౬౨ ॥
విస్తరస్తు నిసర్గస్య సంహారస్య చ సర్వశః ।
మన్వన్తరస్య సంఖ్యా తు మానుషేణ నిబోధత ॥ ౧,౩౫.౧౬౩ ॥
మన్వన్తరాస్తు సంఖ్యాతాః సంఖ్యానార్థవిశారదైః ।
త్రింశత్కోట్యస్తు సంపూర్ణా సంఖ్యాతాః సంఖ్యయా ద్విజైః ॥ ౧,౩౫.౧౬౪ ॥
సప్తషష్టిస్తథాన్యాని నియుతాని చ సంఖ్యయా ।

వింశతిశ్చ సహస్రామి కాలోఽయం సాధికం వినా ॥ ౧,౩౫.౧౬౫ ॥
మన్వన్తరస్య సంఖ్యేయం మానుషేణ ప్రకీర్తి్తతా ।
వర్షాగ్రేణాపి దివ్యేన ప్రవక్ష్యామ్యుత్తరం మనోః ॥ ౧,౩౫.౧౬౬ ॥
అష్టౌ శతసహస్రాణి దివ్యయా సంఖ్యయా స్మృతమ్ ।
ద్విపఞ్చాశత్తథాన్యాని సహస్రాణ్యధికాని తు ॥ ౧,౩౫.౧౬౭ ॥
చతుర్దశగుణో హ్యేష కాలో హ్యాభూతసంప్లవమ్ ।
పూర్ణం యుగసహస్రం స్యాత్తదహర్బ్రహ్మణః స్మృతమ్ ॥ ౧,౩౫.౧౬౮ ॥
తతః సర్వాణి భూతాని దగ్ధాన్యాదిత్యరశ్మిభిః ।
బ్రహ్మాణమగ్రతః కృత్వా సహ దేవర్షిదానవైః ॥ ౧,౩౫.౧౬౯ ॥
ప్రవిశన్తి సురశ్రేష్ఠం దేవం నారాయణం ప్రభుమ్ ।
స స్రష్టా సర్వ భూతానాం కల్పాదిషు పునః పునః ॥ ౧,౩౫.౧౭౦ ॥
ఇత్యేష స్థితికాలో వై మతో దేవర్షిభిః సహ ।
సర్వమన్వన్తరాణాం హి ప్రతిసంధిం నిబోధత ॥ ౧,౩౫.౧౭౧ ॥
యుగఖ్యా యా సముద్దిష్టా ప్రాగేతస్మిన్మయానఘాః ।
కృతత్రేతాదిసంయుక్తం చతుర్యుగమితి స్మృతమ్ ॥ ౧,౩౫.౧౭౨ ॥
తచ్చైకసప్తతిగుణం పరివృత్తం తు సాధికమ్ ।
మనోరేతమధీకారం ప్రోవాచ భగవాన్ప్రభుః ॥ ౧,౩౫.౧౭౩ ॥
ఏవం మన్వన్తరాణాం చ సర్వేషామేవ లక్షణమ్ ।
అతీతానాగతానాం వై వర్తి్తమానేన కీర్తి్తతమ్ ॥ ౧,౩౫.౧౭౪ ॥
ఇత్యేష కీత్తితః సర్గో మనోః స్వాయంభువస్య తే ।
ప్రతిసంధిం తు వక్ష్యామి తస్య చైవాపరస్య చ ॥ ౧,౩౫.౧౭౫ ॥
మన్వన్తరం యథా పూర్వమృషిభిర్దైవతైః సహ ।
అవశ్యభావినార్థేన యథావద్వినివర్త్తతే ॥ ౧,౩౫.౧౭౬ ॥
ఏతస్మిన్నన్తరే పూర్వం త్రైలాక్యస్యే శ్వరాస్తు యే ।

సప్తర్షయశ్చ దేవాశ్చ పితరో మనవస్తథా ॥ ౧,౩౫.౧౭౭ ॥
మన్వన్తరస్య కాలే తు సంపూర్ణే సాధికే తదా ।
క్షీణేఽధికారే సంవిగ్నా బుద్ధ్వా పర్యయమాత్మనః ॥ ౧,౩౫.౧౭౮ ॥
మహర్లోకాయ తే సర్వే ఉన్ముఖా దధిరే మతిమ్ ।
తతో మన్వన్తరే తస్మిన్ప్రక్షీణే దేవతాస్తు తాః ॥ ౧,౩౫.౧౭౯ ॥
సంపూర్ణేస్థితికాలే తు తిష్ఠేదేకం కృతం యుగమ్ ।
ఉత్పద్యన్తే భవిష్యన్తో యే వై మన్వన్తరేశ్వరాః ॥ ౧,౩౫.౧౮౦ ॥
దేవతాః పితరశ్చైవ ఋషయో మనురేవ చ ।
మన్వన్తరే తు సంపూర్ణే తద్వదన్తే కలౌ యుగే ॥ ౧,౩౫.౧౮౧ ॥
సంపద్యతే కృతం తేషు కలిశిష్టేషు వై తదా ।
యథా కృతస్య సంతానః కలిపూర్వః స్మృతో బుధైః ॥ ౧,౩౫.౧౮౨ ॥
తథా మన్వన్తరాన్తేషు ఆదిర్మన్వన్తరస్య చ ।
క్షీణే మన్వన్తరే పూర్వే ప్రవృత్తే చాపరే పునః ॥ ౧,౩౫.౧౮౩ ॥
ముఖే కృతయుగస్యాథ తేషాం శిష్టాస్తు యే తదా ।
సప్తర్షయో మనుశ్చైవ కాలాపేక్షాస్తు యే స్థితాః ॥ ౧,౩౫.౧౮౪ ॥
మన్వన్తరప్రతీక్షాస్తే క్షీయమాణాస్తపస్వినః ।
మన్వన్తరోత్సవస్యార్థే సంతత్యర్థే చ సర్వదా ॥ ౧,౩౫.౧౮౫ ॥
పూర్వవత్సంప్రవర్త_న్తే ప్రవృత్తే వృష్టిసర్జనే ।
ద్వన్ద్వేషు సంప్రవృత్తేషు ఉత్పన్నాస్వోషధీషు చ ॥ ౧,౩౫.౧౮౬ ॥
ప్రజాసు చానికేతాసు సంస్థితాసు క్వచిత్క్వచిత్ ।
వార్తా_యాం సంప్రవృత్తాయాం ధర్మే చైవోపసంస్థితే ॥ ౧,౩౫.౧౮౭ ॥
నిరానన్దే చాపి లోకే నష్టే స్థావరజఙ్గమే ।
అగ్రామనగరే చైవ వర్ణాశ్రమవివర్జితే ॥ ౧,౩౫.౧౮౮ ॥
పూర్వమన్వన్తరే శిష్టా యే భవన్తీహ ధార్మికాః ।

సప్తర్షయో మనుశ్చైవ సంతానార్థం వ్యవస్థితాః ॥ ౧,౩౫.౧౮౯ ॥
ప్రజార్థం తపతాం తేషాం తపః పరమదుశ్చరమ్ ।
ఉత్పద్యన్తే హి పూర్వేషాం నిధనేష్విహ పూర్వవత్ ॥ ౧,౩౫.౧౯౦ ॥
దేవాసురాః పితృగణా ఋషయో మానుషాస్తథా ।
సర్పా భూతపిశాచాశ్చ గన్ధర్వా యక్షరాక్షసాః ॥ ౧,౩౫.౧౯౧ ॥
తతస్తేషాం తు యే శిష్టాః శిష్టాచారాన్ప్రజక్షతే ।
సప్తర్షయో మనుశ్చవ హ్యాదౌ మన్వన్తరస్య హి ॥ ౧,౩౫.౧౯౨ ॥
ప్రారభన్తే చ కర్మాణి మనుష్యా దైవతైః సహ ।
ఋషీణాం బ్రహ్మచర్యేణ గత్వానృణ్యం తు వ తదా ॥ ౧,౩౫.౧౯౩ ॥
పితౄణాం ప్రజాయా చైవ దేవానామిజ్యయా తథా ।
శతంవర్షసహస్రాణాం ధర్మే వర్ణాత్మకే స్థితాః ॥ ౧,౩౫.౧౯౪ ॥
త్రయీ వార్తా దణ్డనీతిర్ధర్మాన్వర్ణాశ్రమాంస్తథా ।
స్థాపయిత్వాశ్రమాంశ్చైవ స్వర్గాయ దేధిరే మనః ॥ ౧,౩౫.౧౯౫ ॥
పూర్వదేవేషు తేష్వేవం స్వర్గాయా భిముఖేషు వై ।
పూర్వదేవాస్తతస్తే వై స్థితా ధర్మేణ కృత్స్నశః ॥ ౧,౩౫.౧౯౬ ॥
మన్వన్తరే పురావృత్తే స్థానాన్యుత్సృజ్య సర్వశః ।
మన్త్రైః సహోర్ధ్వం గచ్ఛన్తి మహర్లోకమనామయమ్ ॥ ౧,౩౫.౧౯౭ ॥
వినివృత్తాధికారాస్తే మానసీం సిద్ధిమాస్థితాః ।
అవేక్షమాణా వశినస్తిష్ఠన్త్యా భూతసంప్లవాత్ ॥ ౧,౩౫.౧౯౮ ॥
తతస్తేషు వ్యతీతేషు పూర్వదేవేషు వై తదా ।
శూన్యేషు దేవస్థానేషు త్రైలోక్యే తేషు సర్వశః ॥ ౧,౩౫.౧౯౯ ॥
ఉపస్థితా ఇహాన్యే వై యే దేవాః స్వర్గవాసినః ।
తతస్తే తపసా యుక్తాః స్థానాన్యాపూరయన్తి చ ॥ ౧,౩౫.౨౦౦ ॥
సత్యేన బ్రహ్మచర్యేణ శ్రుతేన చ సమన్వితాః ।

సప్తర్షీణాం మనోశ్చైవ దేవానాం పితృభిః సహ ॥ ౧,౩౫.౨౦౧ ॥
నిధనానీహ పూర్వేషామాదితాం చ భవిష్యతామ్ ।
తేషాం సంతత్యవిచ్ఛేద ఇహామన్వన్తరక్షయాత్ ॥ ౧,౩౫.౨౦౨ ॥
ఏవం పూర్వానుపూర్వ్యేణ స్థితి స్తేషామవస్థితా ।
మన్వన్తరేషు సర్వేషు యావదాభూతసంప్లవమ్ ॥ ౧,౩౫.౨౦౩ ॥
పూర్వమన్వన్తరాణాం తు ప్రతిసంధానలక్షణమ్ ।
అతీతానాగతానాం వై ప్రోక్తం స్వాయంభువేన తు ॥ ౧,౩౫.౨౦౪ ॥
మన్వన్తరేష్వతీతేషు భవిష్యాణాం తు సాధనమ్ ।
ఏవం సంతత్యవిచ్ఛేదో భవత్యాభూతసంప్లవాత్ ॥ ౧,౩౫.౨౦౫ ॥
మన్వన్తరాణాం పరివర్త్తనాని హ్యేకాన్తతస్తాని మహర్గతాని ।
మహాజనం చైవ జనాన్తపశ్చ చైకాన్తగాని ప్రభవన్తి సత్యే ॥ ౧,౩౫.౨౦౬ ॥
తద్భావినాం తత్ర తు దర్శనేన నానాత్వదృష్టేన చ ప్రత్యయేన ।
స్త్యే స్థితా నిత్యతయా తు నిత్యం ప్రాప్తే వికారే ప్రతిసర్గ కాలే ॥ ౧,౩౫.౨౦౭ ॥
మన్వన్తరాణాం పరివర్త్తనాని ముఞ్చన్తి సత్యం తు తతోఽపరాన్త ।
తతోఽభియోగా విషయప్రహాణాద్విశన్తి నారాయణమేవ దేవమ్ ॥ ౧,౩౫.౨౦౮ ॥
మన్వన్తరాణాం పరివర్త్తనేషు చిరప్రవృత్తేషు విధిస్వభావాత్ ।
క్షణం న వై తిష్ఠతి జీవలోకః క్షయోదయాభ్యాం పరివర్తమానః ॥ ౧,౩౫.౨౦౯ ॥
ఇత్యన్తరాణ్యేవమృషిస్తుతానాం ధర్మాత్మనాం దివ్యదృశాం మనూనామ్ ।
వాయుప్రణీతాన్యుపలభ్య దృశ్యాద్ధివ్యోజసాం వ్యాససమాసయోగైః ॥ ౧,౩౫.౨౧౦ ॥
సర్వాణి రాజర్షిసురర్ధిమన్తి బ్రహ్మర్షిదేవోరగవన్తి చైవ ।
సురేశసప్తర్షిపితృప్రజేశైర్యుక్తాని సమ్యక్పరివర్త్తనాని ॥ ౧,౩౫.౨౧౧ ॥
ఉదారవంశాభిజన శ్రుతీనాం ప్రకృష్టమేధాభిసమేధితానామ్ ।
కీర్తిద్యుతిఖ్యాతిభిరర్చితానాం పుణ్యం హి విశ్యాపనమీశ్వరాణామ్ ॥ ౧,౩౫.౨౧౨ ॥
స్వర్గీయమేతత్పరమం పవిత్రం పుత్రీయమేతచ్చ పరం రహస్యమ్ ।

జప్యం మహాపర్వసు చైతదగ్ర్యం దుఃఖాపశాన్తిప్రదమాయుషీయమ్ ॥ ౧,౩౫.౨౧౩ ॥

ప్రజశదవర్షిమనుప్రధానాం పుణ్యాం ప్రసూతిం ప్రథితామజస్య ।

మమాపి విఖ్యాపయతః సమాసాత్సిద్ధిం ప్రజేశాః ప్రదిశన్తు యుక్తాః ॥ ౧,౩౫.౨౧౪ ॥

ఇత్యేతదన్తరం ప్రోక్తం మనోః స్వాయంభువస్య చ ।

విస్తరేణానుపూర్వ్యా చ భూయః కిం వర్ణయామ్యహమ్ ॥ ౧,౩౫.౨౧౫ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వభాగే ద్వితీయేఽనుషఙ్గపాదే వేదవ్యసనాఖ్యానం స్వాయంభువమన్వన్తరవర్ణనం చ నామ పఞ్చత్రింశత్తమోఽధ్యాయః

శాంశపాయన ఉవాచ

మన్వన్తరాణి శేషాణి శ్రోతుమిచ్ఛామ్యనుక్రమాత్ ।

మన్వన్తరాధిపాంశ్చైవ శక్రదేవపురోగమాన్ ॥ ౧,౩౬.౧ ॥

సూత ఉవాచ

మన్వన్తరాణి యాని స్యురతీతానాగతాని హ ।

సమాసా ద్విస్తరాచ్చైవ బ్రువతో మే నిబోధత ॥ ౧,౩౬.౨ ॥

స్వాయంభువో మనుః పూర్వం మనుః స్వారోచిషస్తథా ।

ఉత్తమస్తామసశ్చైవ రైవతశ్చాక్షుషస్తథా ॥ ౧,౩౬.౩ ॥

షడేతే మనవోఽతీతా వక్ష్యామ్యష్టావనాగతాన్ ।

సావర్ణిశ్చైవ రౌచ్యశ్చ భౌత్యో వైవస్వతస్తథా ॥ ౧,౩౬.౪ ॥

వక్ష్యామ్యేతాన్పురస్తాత్తు మనోర్వైవస్వతస్య చ ।

మనవః పఞ్చ యేఽతీతా మానసాంస్తాన్నిబోధత ॥ ౧,౩౬.౫ ॥
మన్వన్తరం మయా వోఽధ్య క్రాన్తం స్వాయంభువస్య హ ।
అత ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి మనోః స్వారోచిషస్య హ ॥ ౧,౩౬.౬ ॥
ప్రజాసర్గం సమాసేన ద్వితీయస్య మహాత్మనః ।
ఆసన్వై తుషితా దేవా మనోః స్వారోచిషేఽన్తరే ॥ ౧,౩౬.౭ ॥
పారావతాశ్చ విద్వాంసో ద్వావేవ తు గణౌ స్మృతౌ ।
తుషితాయాం సముత్పన్నాః క్రతోః పుత్రాః స్వరోచిషః ॥ ౧,౩౬.౮ ॥
పారావతాశ్చ వాసిష్ఠా ద్వాదశ ద్వౌ గణౌ స్మృతౌ ।
ఛన్దజాశ్చ చతుర్వింశద్దేవాస్తే వై తదా స్మృతాః ॥ ౧,౩౬.౯ ॥
దివస్పర్శోఽథ జామిత్రో గోపదో భాసురస్తథా ।
అజశ్చ భగవాంశ్చైవ ద్రవిణశ్చ మహా బలః ॥ ౧,౩౬.౧౦ ॥
ఆయశ్చాపి మహాబాహుర్మహౌజాశ్చాపి వీర్యవాన్ ।
చికిత్వాన్విశ్రుతో యస్తు చాంశో యశ్చైవ పఠ్యతే ॥ ౧,౩౬.౧౧ ॥
ఋతశ్చద్వాదశస్తేషాం తుషితాః పరికీర్తితాః ।
ఇత్యేతే క్రతుపుత్రాస్తు తదాసన్సోమపాయినః ॥ ౧,౩౬.౧౨ ॥
ప్రచేతాశ్చైవ యో దేవో విశ్వదేవస్తథైవ చ ।
సమఞ్జో విశ్రుతో యస్తు హ్యజిహ్మశ్చారిమర్దనః ॥ ౧,౩౬.౧౩ ॥
ఆయుర్దానో మహామానో దివ్యమానస్తథైవ చ ।
అజేయశ్చ మహాభాగో యవీయాంశ్చ మహాబలః ॥ ౧,౩౬.౧౪ ॥
హోతా యజ్వా తథా హ్యేతే పరిక్రాన్తాః పరావతాః ।
ఇత్యేతా దేవతా హ్యాసన్మనోః స్వారోచిషాన్తరే ॥ ౧,౩౬.౧౫ ॥
సోమపాస్తు తదా హ్యేతాశ్చతుర్వింశతి దేవతాః ।
తేషామిన్ద్రస్తదా హ్యాసీద్విపశ్చిల్లోకవిశ్రుతః ॥ ౧,౩౬.౧౬ ॥
ఊర్జా వసిష్ఠపుత్రశ్చ స్తంబః కాశ్యప ఏవ చ ।

భార్గవశ్చ తధా ప్రామ ఋషభోంఽఙ్గిరసస్తథా ॥ ౧,౩౬.౧౭ ॥
పౌలస్త్యశ్చైవ దత్తోఽత్రిరాత్రేయో నిశ్చలస్తథా ।
పౌలహోఽథార్వరీవాంశ్చ ఏతే సప్తర్షయస్తథా ॥ ౧,౩౬.౧౮ ॥
చైత్రః కింపురుష శ్చైవ కృతాన్తో విభృతో రవిః ।
బృహదుక్థో నవః సేతుః శ్రుతశ్చేతి నవ స్మృతాః ॥ ౧,౩౬.౧౯ ॥
మనోః స్వారోచిషస్యైతే పుత్రా వంశకరాః ప్రభో ।
పురాణే పరిసంఖ్యాతా ద్వితీయం వై తదన్తరమ్ ॥ ౧,౩౬.౨౦ ॥
సప్తర్షయో మనుర్దేవాః పితరశ్చ చతుష్టయమ్ ।
మూలం మన్వన్తరస్యైతే తేషాం చైవాన్వయాః ప్రజాః ॥ ౧,౩౬.౨౧ ॥
ఋషీణాం దేవతాః పుత్రాః పితరో దేవసూనవః ।
ఋషయో దేవపుత్రాశ్చ ఇతి శాస్త్రే వినిశ్చయః ॥ ౧,౩౬.౨౨ ॥
మనోః క్షత్రం విశశ్చైవ సప్తర్షిభ్యో ద్విజా తయః ।
ఏతన్మన్వన్తరం ప్రోక్తం సమాసాచ్చ న విస్తరాత్ ॥ ౧,౩౬.౨౩ ॥
స్వాయంభువే న విస్తారో జ్ఞేయః స్వారోచిషస్య చ ।
న శక్యో విస్తరస్తస్య వక్తుం వర్షశతైరపి ॥ ౧,౩౬.౨౪ ॥
పునరుక్తబహుత్వాత్తు ప్రజానాం వై కులేకులే ।
తృతీయే త్వథ పర్యాయే ఉత్తమస్యాన్తరే మనోః ॥ ౧,౩౬.౨౫ ॥
పఞ్చ దేవగణా ప్రోక్తాస్తాన్వక్ష్యామి నిబోధత ।
సుధామానశ్చ యే దేవా యే చాన్యే వశవర్తినః ॥ ౧,౩౬.౨౬ ॥
ప్రతర్దనాః శివాః సత్యాగణా ద్వాదశకాః స్మృతాః ।
సత్యో ధృతిర్దమో దాన్తః క్షమః క్షామో ధ్వనిః శుచిః ॥ ౧,౩౬.౨౭ ॥
ఇషోర్జశ్చ తథా శ్రేష్ఠః సుపర్ణో ద్వాదశస్తథా ।
ఇత్యేతే ద్వాదశ ప్రోక్తాః సుధామానస్తు నామభిః ॥ ౧,౩౬.౨౮ ॥
సహస్రధారో విశ్వాయుః సమితారో వృహద్వసుః ।

విశ్వధా విశ్వకర్మా చ మానసస్తు విరాజసః ॥ ౧,౩౬.౨౯ ॥
జ్యోతిశ్చైవ విభాసశ్చ కీర్తి_తా వంశవర్తినః ।
అవధ్యోऽవరతిర్దేవో వసుర్ధిష్ణ్యో విభావసుః ॥ ౧,౩౬.౩౦ ॥
విత్తః క్రతుః సుధర్మా చ ధృతధర్మా యశస్విజః ।
రథోర్మిః కేతుమాశ్చైవ కీర్తి_తాస్తు ప్రతర్దనాః ॥ ౧,౩౬.౩౧ ॥
హంసస్వారౌ వదాన్యౌ చ ప్రతర్దనయశస్కరౌ ।
సుదానో వసుదానశ్చ సుమఞ్జసవిషావుభౌ ॥ ౧,౩౬.౩౨ ॥
యమో వహ్నిరయతిశ్చైవ సుచిత్రః సుతపాస్తథా ।
శివా హ్యేతే తు విజ్ఞేయా యజ్ఞియా ద్వాదశాపరాః ॥ ౧,౩౬.౩౩ ॥
సత్యానామపి నామాని నిబోధత యథాతథమ్ ।
దిక్పతిర్వాక్పతిశ్చైవ విశ్వః శంభుస్తథైవ చ ॥ ౧,౩౬.౩౪ ॥
స్వమృడీకో దివిశ్చైవ వర్చోధామా బృహద్వపుః ।
అశ్వశ్చైవ సదశ్వశ్చ క్షేమానన్దౌ తథైవ చ ॥ ౧,౩౬.౩౫ ॥
సత్యా హ్యేతే పరిక్రాన్తా యజ్ఞియా ద్వాదశాపరాః ।
ఇత్యేతా దేవతా హ్యాసన్నౌత్తమస్యాన్తరే మనోః ॥ ౧,౩౬.౩౬ ॥
తేషామిన్ద్రస్తు దేవానాం సుశాన్తిర్నామ విశ్రుతః ।
పుత్రాస్త_వఙ్గిరసస్తే వై ఉత్తమస్య ప్రజాపతేః ॥ ౧,౩౬.౩౭ ॥
వశిష్ఠపుత్రాః సప్తాసన్వాశిష్ఠా ఇతి విశ్రుతాః ।
సప్తర్షయస్తు తే సర్వ ఉత్తమస్యాన్తరే మనోః ॥ ౧,౩౬.౩౮ ॥
ఆచశ్చ పరశుశ్చైవ దివ్యో దివ్యౌషధిర్నయః ।
దేవామ్బుజశ్చాప్రతిమౌ మహోత్సాహో గజస్తథా ॥ ౧,౩౬.౩౯ ॥
వినీతశ్చ సుకేతుశ్చ సుమిత్రః సుమతిః శ్రుతిః ।
ఉత్తమస్య మనోః పుత్రాస్త్రయోదశ మహాత్మనః ॥ ౧,౩౬.౪౦ ॥
ఏతే క్షత్రప్రణేతారస్తృతీయం చైతదన్తరమ్ ।

ఔత్తమః పరిసంఖ్యాతః సర్గః స్వారోచిషేణ తు ॥ ౧,౩౬.౪౧ ॥

విస్తరేణానుపూర్వ్యా చ తామసస్య నిబోధత ।

చతుర్థే త్వథ పర్యాయే తామసస్యాతరే మనోః ॥ ౧,౩౬.౪౨ ॥

సత్యాః సురూపాః సుధియో హరయశ్చ గణాః స్మృతాః ।

పులస్త్యపుత్రాస్తే దేవాస్తామసస్యాన్తరే మనోః ॥ ౧,౩౬.౪౩ ॥

గణస్తు తేషాం దేవానామేకైకః పఞ్చవింశకః ।

ఇన్ద్రియాణాం ప్రతీయేత ఋషయః ప్రతిజానతే ॥ ౧,౩౬.౪౪ ॥

సప్రమాణాస్తు శీర్షణ్యం మనశ్చైవాష్టమం తథా ।

ఇన్ద్రియాణి తథా దేవా మనోస్తస్యాన్తరే స్మృతాః ॥ ౧,౩౬.౪౫ ॥

తేషాం బభూవ దేవానాం శిబిరిన్ద్రః ప్రతాపవాన్ ।

సప్తర్షయోఽన్తరే యే చ తాన్నిబోధత సత్తమాః ॥ ౧,౩౬.౪౬ ॥

కావ్య ఆఙ్గిరసశ్చైవ కాశ్యపః పృథురేవ చ ।

అత్రేయస్త్వగ్నిరిత్యేవ జ్యోతిర్ధామా చ భార్గవః ॥ ౧,౩౬.౪౭ ॥

పౌలహశ్చరకశ్చాత్ర వాశిష్ఠః పీవరస్తథా ।

చైత్రస్తథైవ పౌలస్త్య ఋషయస్తామసేఽన్తరే ॥ ౧,౩౬.౪౮ ॥

జానుజఙ్ఘస్తథా శాన్తిర్నరః ఖ్యాతిః శుభస్తథా ।

ప్రియభృత్యో పరీక్షిచ్చ ప్రస్థలోఽథ దృఢేషుధిః ॥ ౧,౩౬.౪౯ ॥

కృశాశ్వః కృతబన్ధుశ్చ తామసస్య మనోః సుతాః ।

పఞ్చమేత్వథ పర్యాయే మనోః స్వారోచిషేఽన్తరే ॥ ౧,౩౬.౫౦ ॥

గుణాస్తు యే సమాఖ్యాతా దేవానాం తాన్నిబోధత ।

అమితాభా భూతరయో వైకుణ్ఠాః ససుమేధసః ॥ ౧,౩౬.౫౧ ॥

వరిష్ఠాశ్చ శుభాః పుత్రా వసిష్ఠస్య ప్రజాపతేః ।

చతుర్దశ తు చత్వారో గణాస్తేషాం సుభాస్వరాః ॥ ౧,౩౬.౫౨ ॥

ఉగ్రః ప్రజ్ఞోఽగ్నిభావశ్చ ప్రజ్యోతిశ్చామృతస్తథా ।

సుమతిర్వా విరావశ్చ ధామా నాదః శ్రవాస్తథా ॥ ౧,౩౬.౫౩ ॥
వృత్తిరాశీ చ వాదశ్చ శబరశ్చ చతుర్దశ ।
అమితాభాః స్మృతా హ్యేతే దేవాః స్వారోచిషేఽన్తరే ॥ ౧,౩౬.౫౪ ॥
మతిశ్చ సుమతిశ్చైవ ఋతసత్యౌ తథైధనః ।
అధృతిర్విధృతిశ్చైవ దమో నియమ ఏవ చ ॥ ౧,౩౬.౫౫ ॥
వ్రతో విష్ణుః సహశ్చైవ ద్యుతిమాన్సుశ్రవాస్తథా ।
ఇత్యేతానీహ నామాని ఆభూతయసాం విదుః ॥ ౧,౩౬.౫౬ ॥
వృషో భేత్తా జయో భీమః శుచిర్దాన్తో యశో దమః ।
నాథో విద్వానజేయశ్చ కృశో గౌరో ధ్రువస్తథా ॥ ౧,౩౬.౫౭ ॥
కీర్తి_తాస్తు వికుణ్ఠా వై సుమేధాంస్తు నిబోధత ।
మేధా మేధా తిథిశ్చైవ సత్యమేధాస్తథైవ చ ॥ ౧,౩౬.౫౮ ॥
పృశ్నిమేధాల్పమేధాశ్చ భూయోమేధాశ్చ యః ప్రభుః ।
దీప్తిమేధా యశోమేధా స్థిరమేధాస్తథైవ చ ॥ ౧,౩౬.౫౯ ॥
సర్వమేధా సుమేధాశ్చ ప్రతిమేధాశ్చ యః స్మృతః ।
మేధజా మేధహన్తా చ కీర్తి_తాస్తే సుమేధసః ॥ ౧,౩౬.౬౦ ॥
విభురిన్ద్రస్తథా తేషామాసీద్వి క్రాన్తపౌరుషః ।
పౌలస్త్యో దవబాహుశ్చ సుధామా నామ కాశ్యపః ॥ ౧,౩౬.౬౧ ॥
హిరణ్యరోమాఙ్గిరసో వేదశ్రీశ్చైవ భార్గవః ।
ఊర్ధ్వబాహుశ్చ వాశిష్ఠః పర్జన్యః పౌలహస్తథా ॥ ౧,౩౬.౬౨ ॥
సత్యనేత్రస్తథాత్రేయ ఋషయో రైవతేఽన్తరే ।
మహావీర్యః సుసంభావ్యః సత్యకో హరహా శుచిః ॥ ౧,౩౬.౬౩ ॥
బలబన్ధుర్నిరామిత్రః కంబుః శృగో ధృతవ్రతః ।
రైవతస్య చ పుత్రాస్తే పఞ్చమం వై తదన్తరమ్ ॥ ౧,౩౬.౬౪ ॥
స్వారోచిషశ్చోత్తమోఽపి తామసో రైవతస్తథా ।

ప్రియవ్రతాన్వయా హ్యేతే చత్వారో మనవః స్మృతాః ॥ ౧,౩౬.౬౫ ॥
షష్ఠే ఖల్వపి పర్యాయే దేవా యే చాక్షుషేంఽతరే ।
ఆద్యాః ప్రసూతా భావ్యశ్చ పృథుకాశ్చ దివౌకసః ॥ ౧,౩౬.౬౬ ॥
మహానుభావా లేఖాస్చ పఞ్చ దేవగణాః స్మృతాః ।
దివౌకసః సర్వ ఏవ ప్రోచ్యన్తే మాతృనామభిః ॥ ౧,౩౬.౬౭ ॥
అత్రేః పుత్రస్య నప్తారో హ్యారణ్యస్య ప్రజాపతేః ।
గణస్తు తేషాం దేవానామేకైకో హ్యష్టకః స్మృతః ॥ ౧,౩౬.౬౮ ॥
అన్తరిక్షో వసుర్హవ్యో హ్యతిథిశ్చ ప్రియవ్రతః ।
శ్రోతా మన్తానుమన్తా చ త్వాద్యా హ్యేతే ప్రకీర్తితాః ॥ ౧,౩౬.౬౯ ॥
శ్యేనభద్రస్తథా చైవ శ్వేతచక్షుర్మహాయశాః ।
సుమనాశ్చ ప్రచేతాశ్చ వనేనః సుప్రచేతసౌ ॥ ౧,౩౬.౭౦ ॥
మునిశ్చైవ మహాసత్త్వః ప్రసూతాః పరికీర్తితాః ।
విజయః సుజయశ్చైవ మనస్యోదౌ తథైవ చ ॥ ౧,౩౬.౭౧ ॥
మతిః పరిమతిశ్చైవ విచేతాః ప్రియనిశ్చయః ।
భవ్యా హ్యేతే స్మృతా దేవాః పృథుకాంశ్చ నిబోధత ॥ ౧,౩౬.౭౨ ॥
ఓజిష్ఠః శకునో దేవో వానదృష్టస్తథైవ చ ।
సత్కృతః సత్యదృష్టిశ్చ జిగీషుర్విజయస్తథా ॥ ౧,౩౬.౭౩ ॥
అజితశ్చ మహాభాగః పృథుకాస్తే దివౌకసః ।
లేశాస్తథా ప్రవక్ష్యామి నామతస్తాన్నిబోధత ॥ ౧,౩౬.౭౪ ॥
మనోజవః ప్రఘాసశ్చ ప్రచేతాశ్చ మహాయశాః ।
ధ్రువో ధ్రువక్షితిశ్చైవ అత్యుతశ్చైవ వీర్యవాన్ ॥ ౧,౩౬.౭౫ ॥
యువనా బృహస్పతిశ్చైవ లేఖాః సంపరికీర్తితాః ।
మనోజవో మహావీర్యస్తేషామిన్ద్రస్తదాభవత్ ॥ ౧,౩౬.౭౬ ॥
ఉత్తమో భార్గవశ్చైవ హవిష్మానఙ్గిరఃసుతః ।

సుధామా కాశ్యపశ్చైవ వశిష్ఠో విరజాస్తథా ॥ ౧,౩౬.౭౭ ॥
అతినామా చ పౌలస్త్యః సహిష్ణుః పౌలహస్తథా ।
మధురాత్రేయ ఇత్యేతే సప్త వై చాక్షుషేఽన్తరే ॥ ౧,౩౬.౭౮ ॥
ఊరుః పురుః శతద్యుమ్నస్తపస్వీ సత్యవాక్కృతిః ।
అగ్నిష్టుదతిరాత్రశ్చ సుద్యుమ్నశ్చేతి తే నవ ॥ ౧,౩౬.౭౯ ॥
అభిమన్యుశ్చ దశమో నాడ్వలేయా మనోః సుతాః ।
చాక్షుషస్య సుతాః హ్యేతే షష్ఠం చైవ తదన్తరమ్ ॥ ౧,౩౬.౮౦ ॥
వైవస్వతేన సంఖ్యాతస్తత్సర్గః సాంప్రతేన తు ।
విస్తరేణానుపూర్వ్యా చ చాక్షుషస్యాన్తరే మనోః ॥ ౧,౩౬.౮౧ ॥
ఋషయ ఊచుః
చాక్షుషః కస్య దాయాదః సంభూతః సక్య వాన్వయే ।
తస్యాన్వవాయే యేఽప్యన్యేతాన్నో బ్రూహి యథాతథమ్ ॥ ౧,౩౬.౮౨ ॥
సూత ఉవాచ
చాక్షుషస్య విసర్గం తు సమాసాచ్ఛృణుత ద్విజాః ।
యస్యాన్వవాయే సంభూతః పృథుర్వైన్యః ప్రతాపవాన్ ॥ ౧,౩౬.౮౩ ॥
ప్రజానాం పతయశ్చాన్యే దక్షః ప్రాచేతసస్తథా ।
ఉత్తానపాదం జగ్రాహ పుత్రమత్రిప్రజాపతిః ॥ ౧,౩౬.౮౪ ॥
దత్తకః స తు పుత్రోఽస్య రాజా హ్యాసీత్ప్రజాపతిః ।
స్వాయంభువేన మనునా దత్తోఽత్రేః కారణం ప్రతి ॥ ౧,౩౬.౮౫ ॥
మన్వన్తరమథాసాద్య భవిష్యచ్చాక్షుషస్య హ ।
షష్ఠం తదను వక్ష్యామి ఉపోద్ధాతేన వై ద్విజాః ॥ ౧,౩౬.౮౬ ॥
ఉత్తానపాదాచ్చతురః సూనృతాసూత భామినీ ।
ధర్మస్య కన్యా సుశ్రోణీ సూనృతా నామ విశ్రుతా ॥ ౧,౩౬.౮౭ ॥
ఉత్పన్నా జాపి ధర్మేమ ధ్రువస్య జననీ శుభా ।

ధర్మస్య పత్న్యాం లక్ష్మ్యాం వై ఉత్పన్నా సా శుచిస్మితా ॥ ౧,౩౬.౮౮ ॥
ధ్రువం చ కీర్తిమన్తం చ త్వాయుష్మన్తం వసుం తథా ।
ఉత్తానపాదోఽజనయత్కన్యే ద్వే చ శుచిస్మితే ॥ ౧,౩౬.౮౯ ॥
స్వరామనస్వినీ చైవ తయోః పుత్రాః ప్రకీర్తితాః ।
ధ్రువో వర్షసహస్రాణి దశ దివ్యాని వీర్యవాన్ ॥ ౧,౩౬.౯౦ ॥
తపస్తేపే నిరాహారః ప్రార్థయన్విపులం యశః ।
త్రేతాయుగే తు ప్రథమే పౌత్రః స్వాయంభువస్య తు ॥ ౧,౩౬.౯౧ ॥
ఆత్మానం ధారయన్యోగాన్ప్రార్థయన్సుమహద్యశః ।
తస్మై బ్రహ్మా దదౌ ప్రీతో జ్యోతిషాం స్థానముత్తమమ్ ॥ ౧,౩౬.౯౨ ॥
ఆభూతసంప్లవాద్దివ్యమస్తోదయవివార్జితమ్ ।
తస్యాతిమాత్రామృద్ధిం చ మహిమానం నిరీక్ష్య తు ॥ ౧,౩౬.౯౩ ॥
దైత్యా సురాణామాచార్యః శ్లోకమప్యుశానా జగౌ ।
అహోఽస్య తపసో వీర్యమహో శ్రుతమహో వ్రతమ్ ॥ ౧,౩౬.౯౪ ॥
కృత్వా యదేనముపరి ధ్రువం సప్తర్షయః స్థితాః ।
ధ్రువే త్రిదివమాసక్తమీశ్వరః స దివస్పతిః ॥ ౧,౩౬.౯౫ ॥
ధ్రువాత్సృష్టిం చ భవ్యం చ భూమిస్తౌ సుషువే నృపౌ ।
స్వాం ఛాయామాహ వై సృష్టిర్భవనారీతి తాం ప్రభుః ॥ ౧,౩౬.౯౬ ॥
సత్యాభివ్యహృతేస్తస్య సద్యః స్త్రీ సాభవత్తదా ।
దివ్యసంహననా ఛాయా దివ్యాభరణభూషితా ॥ ౧,౩౬.౯౭ ॥
ఛాయాయాం సృష్టిరాధత్త పఞ్చ పుత్రానకల్మషాన్ ।
ప్రాజీనగర్భం వృషభం వృకఞ్చ వృకలం ధృతిమ్ ॥ ౧,౩౬.౯౮ ॥
పత్నీ ప్రాచీనగర్భస్య సువర్చా సుషువే నుపమ్ ।
నామ్నోదారధియం పుత్రమిన్ద్రో యః పూర్వజన్మని ॥ ౧,౩౬.౯౯ ॥
సంవత్సరసహస్రాన్తే సకృదాహారమాహరన్ ।

ఏవం మన్వన్తరం యుక్త ఇన్ద్రత్వం ప్రాప్తవాన్ప్రభుః ॥ ౧,౩౬.౧౦౦ ॥
ఉదారధేః సుతం భద్రాజనయత్సా దివఞ్జయమ్ ।
రిపుం రిపుఞ్జయాజ్జజ్ఞే వరాఙ్గీ తు దివఞ్జయాత్ ॥ ౧,౩౬.౧౦౧ ॥
రిపోరాధత్త బృహతీ వక్షుషం సర్వతేజసమ్ ।
తస్య పుత్రో మనుర్విద్వాన్ బ్రహ్మక్షత్త్రప్రవత్తకః ।
వ్యజీజనత్పుష్కరిణీ వారుణీ చాక్షుషం మనుమ్ ॥ ౧,౩౬.౧౦౨ ॥
ఋషయ ఊచుః
ప్రజాపతేః సుతా కస్మాద్వారుణీ ప్రోచ్యతేఽనఘ ।
ఏతదాచక్ష్వ తత్త్వేన కుశలో హ్యసి విస్తరే ॥ ౧,౩౬.౧౦౩ ॥
సూత ఉవాచ
అరణ్యస్యోదకః పుత్రో వరుణత్వముపాగతః ।
తేన సా వారుణీ జ్ఞేయా భ్రాత్రా ఖ్యాతిముపాగతా ॥ ౧,౩౬.౧౦౪ ॥
మనోరజాయన్త దశ నడ్వలాయాం సుతాః శుభాః ।
కన్యాయాం సుమహావీర్యా విరజస్య ప్రజాపతేః ॥ ౧,౩౬.౧౦౫ ॥
ఊరుః పురుః శతద్యుమ్నస్తపస్వీ సత్యవాక్కృతిః ।
అగ్నిష్టుదతిరాత్రశ్చ సుద్యుమ్నశ్చేతి వై నవ ॥ ౧,౩౬.౧౦౬ ॥
అభిమన్యుశ్చ దశమో నడ్వలాయాం మనోః సుతాః ।
ఊరోరజనయత్పుత్రాన్షడాగ్నేయీ మహాప్రభాన్ ॥ ౧,౩౬.౧౦౭ ॥
అఙ్గం సుమనసం ఖ్యాతిఙ్గయం శుక్రం వ్రజాజినౌ ।
అఙ్గాత్సునీథాపత్యంవై వేనమేకం వ్యజాయత ॥ ౧,౩౬.౧౦౮ ॥
తస్యాపరాధాద్వేనస్య ప్రకోపస్తు మహానభూత్ ।
ప్రజార్థమృషయో యస్యమమన్థుర్దక్షిణాం కరమ్ ॥ ౧,౩౬.౧౦౯ ॥
జనితస్తస్య పాణౌ తు మథితే రూపవాన్పృథుః ।
జనయిత్వా సుతం తస్య పృథుం ప్రథితపౌరుషమ్ ॥ ౧,౩౬.౧౧౦ ॥

అబ్రువంస్త్వేష వో రాజా ఋషయో ముదితాః ప్రజాః ।
స ధన్వీ కవచీ జజ్ఞే తేజసా నిర్దహన్నివ ॥ ౧,౩౬.౧౧౧ ॥
వృత్తీనామేష వో దాతా భవిష్యతి నరాధిపః ।
పృథుర్వైన్యస్తదా లోకాన్రరక్ష క్షత్రపూర్వజః ॥ ౧,౩౬.౧౧౨ ॥
రాజసూయాభిషిక్తానామాద్యస్స వసుధాధిపః ।
తస్య స్తవార్థముత్పన్నౌ నిపుణౌ సూతమాగధౌ ॥ ౧,౩౬.౧౧౩ ॥
తేనేయం గౌర్మహారాజ్ఞా దుగ్ధా సస్యాని ధీమతా ।
ప్రజానాం వృత్తికామానాం దేవైశ్చర్షిగణైః సహ ॥ ౧,౩౬.౧౧౪ ॥
పితృభిర్దానవైశ్చైవ గన్ధర్వైశ్చాప్సరోగణైః ।
సర్పైః పుణ్యజనైశ్చైవ పర్వతైర్వృక్షవీరుధైః ॥ ౧,౩౬.౧౧౫ ॥
తేషు తేషు తు పాత్రేషు దుహ్యమానా వసుంధరా ।
ప్రాదాద్యథేప్సితం క్షీరం తేన ప్రాణానధారయన్ ॥ ౧,౩౬.౧౧౬ ॥
శాంశపాయన ఉవాచ
విస్తరేణ పృథోర్జన్మ కీర్త్యయస్వ మహావ్రత ।
యథా మహాత్మనా తేన పూర్వం దుగ్ధా వసుంధరా ॥ ౧,౩౬.౧౧౭ ॥
యథా దేవైశ్చ నాగైశ్చ యథా బ్రహ్మర్షిభిః సహ ।
యక్షైరాక్షసగన్ధర్వైరప్సరోభిర్యథా పురా ॥ ౧,౩౬.౧౧౮ ॥
యథా యథా చ వై సూత విధినా యేన యేన చ ।
తేషాం పాత్రవిశేషాంశ్చ దోగ్ధారం క్షీరమేవ చ ॥ ౧,౩౬.౧౧౯ ॥
తథా వత్సవిశేషాంశ్చ త్వంనః ప్రబ్రూహి పృచ్ఛతామ్ ।
యథా క్షీరవిశేషాంశ్చ సర్వానేవానుపూర్వశః ॥ ౧,౩౬.౧౨౦ ॥
యస్మింశ్చ కారణే పాణిర్వనస్య మథితః పురా ।
కుద్ధైర్మహర్షిభిః పూర్వైః కారణం బ్రూహి తద్ధి నః ॥ ౧,౩౬.౧౨౧ ॥
సూత ఉవాచ

కథయిష్యామి వో విప్రాః పృథోర్వైన్యస్య సంభవమ్ ।
ఏకాగ్రాః ప్రయతాశ్చైవ శుశ్రూషధ్వం ద్విజోత్తమాః ॥ ౧,౩౬.౧౨౨ ॥
నాశుద్ధాయ న పాపాయ నాశిష్యాయాహితాయ చ ।
వర్త్తనీయమిదం బ్రహ్మ నావ్రతాయ కథఞ్చన ॥ ౧,౩౬.౧౨౩ ॥
ధన్యం యశస్యమాయుష్యం పుణ్యం వేదైశ్చ సంమితమ్ ।
రహస్యమృషిభిః ప్రోక్తం శృణుయాద్యోఽనసూయకః ॥ ౧,౩౬.౧౨౪ ॥
యశ్చైవం శ్రావయేన్మర్త్యః పృథోర్వైన్యస్య సంభవమ్ ।
బ్రాహ్మణేభ్యో నమస్కృత్య న స శోచేత్కృతాకృతమ్ ॥ ౧,౩౬.౧౨౫ ॥
గోప్తా ధర్మస్య రాజాసౌ బభూవాత్రిసమః ప్రభుః ।
అత్రివంశసముత్పన్నో హ్యఙ్గో నామ ప్రజాపతిః ॥ ౧,౩౬.౧౨౬ ॥
తస్య పుత్రోఽభవద్వేనో నాత్యర్థం ధార్మికస్తథా ।
జాతో మృత్యుసుతాయాం వై సునీథాయాం ప్రజాపతిః ॥ ౧,౩౬.౧౨౭ ॥
స మాతామహదోషేణ వేనః కాలాత్మజాత్మజః ।
స ధర్మం పృష్ఠతః కృత్వా కామాల్లోకేష్వవర్తత ॥ ౧,౩౬.౧౨౮ ॥
స్థాపనాం స్థాపయామాస ధర్మాయేతాం స పార్థివః ।
వేదశాస్త్రాణ్యతిక్రమ్య సోఽధర్మే నిరతోఽభవత్ ॥ ౧,౩౬.౧౨౯ ॥
నిఃస్వాధ్యాయవషట్కారే తస్మిన్రాజ్యం ప్రశాసతి ।
న పిబన్తి తదా సోమం మహాయజ్ఞేషు దేవతాః ॥ ౧,౩౬.౧౩౦ ॥
న యష్టవ్యం న దాతవ్యమితి తస్య ప్రజాపతేః ।
ఆసీత్ప్రతిజ్ఞా క్రూరేయం వినాశే ప్రత్యుపస్థితే ॥ ౧,౩౬.౧౩౧ ॥
అహమీజ్యశ్చ పూజ్యశ్చ యజ్ఞే దేవద్విజాతిభిః ।
మయి యజ్ఞా విధాతవ్యా మయి హోతవ్యమిత్యపి ॥ ౧,౩౬.౧౩౨ ॥
తమతిక్రాన్తమర్యాదమవదానసుసంవృతమ్ ।
ఊచుర్మహర్షయః సర్వే మరీచిప్రముఖాస్తదా ॥ ౧,౩౬.౧౩౩ ॥

వయం దీక్షాం ప్రవేక్ష్యామః సంవత్సరశతం నృప ।
త్వం మా కార్షీరధర్మం వై నైష ధర్మః సనాతనః ॥ ౧,౩౬.౧౩౪ ॥
నిధనే సంప్రసూతస్త్వం ప్రజాపతిరసంశయః ।
పాలయిష్యే ప్రజాశ్చేతి పూర్వం తే సమయః కృతః ॥ ౧,౩౬.౧౩౫ ॥
తాం స్తథా వాదినః సర్వాన్బ్రహ్మర్షీనబ్రవీత్తదా ।
వేనః ప్రహస్య దుర్బుద్ధిర్విదితేన చ కోవిదః ॥ ౧,౩౬.౧౩౬ ॥
స్రష్టా ధర్మస్య కశ్చాన్యః శ్రోతవ్యం కస్య వా మయా ।
వీర్యేణ తపసా సత్యైర్మయా వా కః సమో భువి ॥ ౧,౩౬.౧౩౭ ॥
మన్ద్వాత్మానో న నూనం మాం యూయం జానీత తత్త్వతః ।
ప్రభవం సర్వలోకానాం ధర్మాణాం చ విశేషతః ॥ ౧,౩౬.౧౩౮ ॥
ఇచ్ఛన్దహేయం పృథివీం ప్లావయేయం జలేన వా ।
సృజేయం వా గ్రసేయం వా నాత్ర కార్యా విచారణా ॥ ౧,౩౬.౧౩౯ ॥
యదా న శక్యతే స్తంభాదానార్య్యభృశసంహితః ।
అనునేతుం తదా వేనస్తతః క్రుద్ధా మహర్షయః ॥ ౧,౩౬.౧౪౦ ॥
నిగృహ్య తం చ బాహుభ్యాం విస్ఫురన్తం మహా బలమ్ ।
తతోఽస్య వామహస్తం తే మమన్థుర్భృశకోపితాః ॥ ౧,౩౬.౧౪౧ ॥
తస్మాత్త్రమథ్యమానాద్వై జజ్ఞ పూర్వమితి శ్రుతిః ।
హ్రస్వోఽతిమాత్రం పురుషః కృష్ణశ్చాపి బభూవ హ ॥ ౧,౩౬.౧౪౨ ॥
స భీతః ప్రాఞ్జలిశ్చైవ తస్థివానాకులేన్ద్రియః ।
తమార్త్తం విహ్వలం దృష్ట్వా నిషీదేత్యబ్రువన్కిల ॥ ౧,౩౬.౧౪౩ ॥
నిషాదవంశకర్తాసౌ బభూవానన్తవిక్రమః ।
ధీవరానసృజచ్చాపి వేనకల్మషసంభవాన్ ॥ ౧,౩౬.౧౪౪ ॥
యే చాన్యే విన్ధ్యనిలయాస్తంబురాస్తుబురాః ఖశాః ।
అధర్మరుచయశ్చాపి విద్ధి తాన్వేనకల్మషాన్ ॥ ౧,౩౬.౧౪౫ ॥

పునర్మహర్షయస్తస్య పాణిం వేనస్య దక్షిణమ్ ।
అరణీమివ సంరబ్ధా మమన్థుర్జాతమన్యవః ॥ ౧,౩౬.౧౪౬ ॥
పృథుస్తస్మాత్సముత్పన్నః కరాజ్జ్వలజసన్నిభాత్ ।
పృథోః కరతలాద్వాపి యస్మాజ్జాతః పృషుస్తతః ॥ ౧,౩౬.౧౪౭ ॥
దీప్యమానశ్చ వపుషా సాక్షాదగ్నిరివ జ్వలన్ ।
ఆద్యమాజగవం నామ ధనుర్గృహ్య మహారవమ్ ॥ ౧,౩౬.౧౪౮ ॥
శారాంశ్చ బిభ్రద్రక్షార్థ కవచం చ మహాప్రభమ్ ।
తస్మిఞ్జాతేఽథ భూతాని సంప్రహృష్టాని సర్వశః ॥ ౧,౩౬.౧౪౯ ॥
సమాపేతుర్మహారాజం వేనశ్చ త్రిదివం గతః ।
సముత్పన్నేన రాజర్షిః సత్పుత్రేణ మహాత్మనా ॥ ౧,౩౬.౧౫౦ ॥
త్రాతః స పురుషవ్యాఘ్రః పున్నామ్నో నరకాత్తదా ।
తం నద్యశ్చ సముద్రాశ్చ రత్నాన్యాదాయ సర్వశః ॥ ౧,౩౬.౧౫౧ ॥
అభిషేకాయ తోయం చ సర్వ ఏవోపత స్థిరే ।
పితామహశ్చ భగవానఙ్గిరోభిః సహామరైః ॥ ౧,౩౬.౧౫౨ ॥
స్థావరాణి చ భూతాని జఙ్గమాని చ సర్వశః ।
సమాగమ్య తదా వైన్యమభ్య షిఞ్చన్నరాధిపమ్ ॥ ౧,౩౬.౧౫౩ ॥
మహతా రాజరాజేన ప్రజాపాలం మహాద్యుతిమ్ ।
సోఽభిషిక్తో మహారాజో దేవైరఙ్గిరసః సుతైః ॥ ౧,౩౬.౧౫౪ ॥
ఆది రాజో మహాభాగః పృథుర్వైన్యః ప్రతాపవాన్ ।
పిత్రాపరఞ్జితాస్తస్య ప్రజా స్తేనానురఞ్జితాః ॥ ౧,౩౬.౧౫౫ ॥
తతో రాజేతి నామాస్య హ్యనురాగాదజాయత ।
ఆపస్తస్తంభిరే తస్య సముద్రమభియాస్యతః ॥ ౧,౩౬.౧౫౬ ॥
పర్వతాశ్చావదీర్యన్త ధ్వజభఙ్గశ్చ నాభవత్ ।
అకృష్టపచ్యా పృథివీ సిద్ధ్యన్త్యన్నాని చిన్తయా ॥ ౧,౩౬.౧౫౭ ॥

సర్వకామదుఘా గావః పృటకే పుటకే మధు ।
ఏతస్మిన్నేవ కాలే తు యజతస్తస్య వై మఖే ॥ ౧,౩౬.౧౫౮ ॥
సోమే సుతే సము త్పన్నః సూతః సౌత్యే తదాహని ।
తస్మిన్నేవం సముత్పన్నే పునర్యజ్ఞేఽథ మాగధః ॥ ౧,౩౬.౧౫౯ ॥
సామగేషు చ గాయత్సు శుభాణ్డే వైశ్వదేవికే ।
సమాగతే సముత్పన్నస్తస్మాన్మాగధ ఉచ్యతే ॥ ౧,౩౬.౧౬౦ ॥
ఐన్ద్రేణ హవిషా చాపి హవిః పృక్తం బృహస్పతేః ।
జుహావేన్ద్రాయ దైవేన తతః సూతో వ్యజాయత ॥ ౧,౩౬.౧౬౧ ॥
ప్రమాదస్తత్ర సంజజ్ఞ ప్రాయశ్చిత్తం చ కర్మసు ।
శిష్యహవ్యేన యత్పృక్తమభిభూతం గురోర్హవిః ॥ ౧,౩౬.౧౬౨ ॥
అధరోత్తరచారేణ జజ్ఞే తద్వర్ణవైకృతమ్ ।
యచ్చ క్షత్రాత్సమభవద్బ్రాహ్మణ్యాం హీనయోనితః ॥ ౧,౩౬.౧౬౩ ॥
సూతః పూర్వేణ సాధర్మ్యాత్తుల్యధర్మః ప్రకీర్త్తితః ।
మధ్యమో హ్యేష సూతస్య ధర్మః క్షేత్రోపజీవనమ్ ॥ ౧,౩౬.౧౬౪ ॥
రథనాగాశ్వచరితం జఘన్యం చ చికిత్సితమ్ ।
పృథుస్తవార్థం తౌ తత్ర సమాహూతౌ మహర్షిభిః ॥ ౧,౩౬.౧౬౫ ॥
తావూచుర్మునయః సర్వే స్తూయతామేష పార్థివః ।
కర్మైతదనురూపం చ పాత్రం చాయం నరాధిపః ॥ ౧,౩౬.౧౬౬ ॥
తావూచతుస్తతః సర్వాంస్తానృషీన్సూతమాగధౌ ।
ఆవాం దేవానృషీంశ్చైవ ప్రీణయావః స్వకర్మతః ॥ ౧,౩౬.౧౬౭ ॥
న చాస్య విద్వో వై కర్మ న తథా లక్షణం యశః ।
స్తోత్రం యేనాస్య కుర్యావ ప్రోచుస్తేజస్వినో ద్విజాః ॥ ౧,౩౬.౧౬౮ ॥
ఏష కర్మరతో నిత్యం సత్యవాక్సంయతేన్ద్రియః ।
జ్ఞానశీలో వదాన్యశ్చ సంగ్రామేష్వపరజితః ॥ ౧,౩౬.౧౬౯ ॥

ఋషిభిస్తౌ నియుక్తౌ తు భవిష్యైః స్తూయతామితి ।
యాని కర్మాణి కృతవాన్ పృథుః పశ్చాన్మహాబలః ॥ ౧,౩౬.౧౨౦ ॥
తాని గీతనిబద్ధాని హ్యస్తుతాం సూతమాగధౌ ।
తతస్తవాన్తే సుప్రీతః పృథుః ప్రాదాత్ప్రజేశ్వరః ॥ ౧,౩౬.౧౨౧ ॥
అనూపదేశం సూతాయ మగధం మాగధాయ చ ।
తదాది పృథివీపాలాః స్తూయన్తే సూతమాగధైః ॥ ౧,౩౬.౧౨౨ ॥
ఆశీర్వాదైః ప్రబోధ్యన్తే సూతమాగధబన్దిభిః ।
తం దృష్ట్వా పరమప్రీతాః ప్రజా ఊచుర్మహర్షయః ॥ ౧,౩౬.౧౨౩ ॥
ఏష వృత్తిప్రదో వైన్యో భవిష్యతి నరాధిపః ।
తతో వైన్యం మహాభాగం ప్రజాః సమభిదుద్రువుః ॥ ౧,౩౬.౧౨౪ ॥
త్వం నో వృత్తిం విధత్స్వేతి మహర్షివచ నాత్తదా ।
సోఽభిద్రుతః ప్రజాభిస్తు ప్రజాహితచికీర్షయా ॥ ౧,౩౬.౧౨౫ ॥
ధనుర్గృహీత్వా బాణాంశ్చ వసుధామాద్రవద్బలీ ।
తతో వైన్యభయత్రస్తా గౌర్భూత్వా ప్రాద్రవన్మహీ ॥ ౧,౩౬.౧౨౬ ॥
తాం పృథుర్ధనురాదాయ ద్రవన్తీమన్వధావత ।
సా లోకాన్బ్రహ్మలోకాదీన్గత్వా వైన్యభయాత్తదా ॥ ౧,౩౬.౧౨౭ ॥
సందదర్శాగ్రతో వైన్యం కార్ముకోద్యతపాణికమ్ ।
జ్వలద్భిర్నిశితైర్బాణైర్దీప్తతేజసమచ్యుతమ్ ॥ ౧,౩౬.౧౨౮ ॥
మహాయోగం మహాత్మానం దుర్ద్ధర్షమమరైరపి ।
అలబన్తీ తు సా త్రాణం వైన్యమేవాన్వపద్యత ॥ ౧,౩౬.౧౨౯ ॥
కృతాఞ్జలిపుటా దేవీ పూజ్యా లోకైస్త్రిభిః సాదా ।
ఉవాచ వైనం నాధర్మః స్త్రీవధే పరిపశ్యతి ॥ ౧,౩౬.౧౩౦ ॥
కథం ధారయితా చాసి ప్రజా యా వర్ద్ధితా మయా ।
మయి లోకాః స్థితా రాజన్మయేదం ధార్యతే జగత్ ॥ ౧,౩౬.౧౩౧ ॥

మత్కృతే న వినశ్యేయుః ప్రజాః పార్థివ వర్ద్ధితాః ।
స మాం నర్హసి వై హన్తుం శ్రేయస్త్వం చ చికీర్షసి ॥ ౧,౩౬.౧౮౨ ॥
ప్రజానాం పృథివీపాల శృణు చేదం వచో మమ ।
ఉపాయతః సమారబ్ధా సర్వే సిద్ధ్యన్త్యుపక్రమాః ॥ ౧,౩౬.౧౮౩ ॥
హత్వాపి మాం న శక్తస్త్వం ప్రజానాం పాలనే నృప ।
అన్తర్భూతా భవిష్యామి జహి కోపం మహాద్యుతే ॥ ౧,౩౬.౧౮౪ ॥
అవధ్యశ్చ స్త్రియః ప్రాహుస్తిర్యగ్యోనిగతేష్వపి ।
సత్త్వేషు పృథివీపాల ధమ న త్యక్తుమర్హసి ॥ ౧,౩౬.౧౮౫ ॥
ఏవం బహువిధం వాక్యం శ్రుత్వా తస్యా మహామనాః ।
క్రోధం నిగృహ్య ధర్మాత్మా వసుధామిదమబ్రవీత్ ॥ ౧,౩౬.౧౮౬ ॥
ఏకస్యార్థాయ యో హన్యాదాత్మనో వా పరస్య చ ।
ఏకం ప్రాణీ బహూన్వాపి కర్మ తస్యాస్తి పాతకమ్ ॥ ౧,౩౬.౧౮౭ ॥
యస్మింస్తు నిహతే భద్రే జీవన్తే బహవః సుఖమ్ ।
తస్మిన్హతే నాస్తి శుభే పాతకం చోపపాతకమ్ ॥ ౧,౩౬.౧౮౮ ॥
సోఽహం ప్రజానిమిత్తం త్వాం హనిష్యామి వసున్ధరే ।
యది మే వచనం నాద్య కరిష్యసి జగద్ధితమ్ ॥ ౧,౩౬.౧౮౯ ॥
త్వాం నిహత్యాశు బాణేన మచ్చాసనపరాఙ్ముఖీమ్ ।
ఆత్మానం ప్రథయిత్వేహ ప్రజా ధారయితా స్వయమ్ ॥ ౧,౩౬.౧౯౦ ॥
సా త్వం వచనమాస్థాయ మమ ధర్మభృతాం వరే ।
సంజీవయ ప్రజా నిత్యం శక్తా హ్యసి న సంశయః ॥ ౧,౩౬.౧౯౧ ॥
దుహితృత్వం చ మే గచ్ఛ చైవమేతమహం శరమ్ ।
నియచ్ఛేయం త్వద్వధార్థముద్యన్తం ఘోరదర్శనమ్ ॥ ౧,౩౬.౧౯౨ ॥
ప్రత్యువాచ తతో వైన్యమేవముక్తా సతీ మహీ ।
సర్వమేతదహం రాజన్విధాస్యామి న సంశయః ॥ ౧,౩౬.౧౯౩ ॥

వత్సం తు మమ తం పశ్య క్షరేయం యేన వత్సలా ।
సమాం చ కురు సర్వత్ర మాం త్వం ధర్మ్మభృతాం వర ।
యథా విస్పన్దమానం మే క్షీరం సర్వత్ర భావయేత్ ॥ ౧,౩౬.౧౯౪ ॥
సూత ఉవాచ
తత ఉత్సారయామాస శిలాజాలని సర్వశః ।
ధనుష్కోట్యా తథా వైన్యస్తేన శైలా వివర్ద్ధితాః ॥ ౧,౩౬.౧౯౫ ॥
మన్వన్తరేష్వతీతేషు విషమాసీద్వసున్ధరా ।
స్వభావేనా భవత్తస్యాః సమాని విషమాణి చ ॥ ౧,౩౬.౧౯౬ ॥
న హి పూర్వనిసర్గే వై విషమే పృథివీతలే ।
ప్రవిభాగః పురాణాం వా గ్రామాణాం వాపి విద్యతే ॥ ౧,౩౬.౧౯౭ ॥
న సస్యాని న గోరక్షం న కృషిర్న వణిక్పథః ।
చాక్షుషస్యాన్తరే పూర్వమాసీదేతత్పురా కిల ॥ ౧,౩౬.౧౯౮ ॥
వైవస్వతేంఽతరే తస్మిన్సర్వ స్యైతస్య సంభవః ।
సమత్వం యత్ర యత్రాసీద్భూమేః కస్మింశ్చిదేవ హి ॥ ౧,౩౬.౧౯౯ ॥
తత్ర తత్ర ప్రజాస్తా వై నివసంతి చ సర్వశః ।
ఆహారః ఫల మూలే తు ప్రజానామభవత్కిల ॥ ౧,౩౬.౨౦౦ ॥
కృచ్ఛ్రేణైవ తదా తాసామిత్యేవమనుశుశ్రుమ ।
వైన్యాత్ప్రభృతి లోకేఽస్మిన్సర్వస్యైతస్య సంభవః ॥ ౧,౩౬.౨౦౧ ॥
స కల్పయిత్వా వత్సం తు చాక్షుషం మనుమీశ్వరః ।
పృథుర్దుదోహ సస్యాని స్వే తలే పృథివీం తతః ॥ ౧,౩౬.౨౦౨ ॥
తేనాన్నేన తతస్తా వై వర్త్తయన్తి శుభాః ప్రజాః ।
ఋషిభిః శ్రూయతే చాపి పునర్దుగ్ధా వసుంధరా ॥ ౧,౩౬.౨౦౩ ॥
వత్సః సోమస్త్వభూత్తేషాం దోగ్ధా చాపి బృహస్పతిః ।
ఛన్దాసిపాత్రమాసీత్తు గాయత్ర్యాదీని సర్వశః ॥ ౧,౩౬.౨౦౪ ॥

క్షీరమాసీత్తదా తేషాం తపో బ్రహ్మ చ శాశ్వతమ్ ।
పునస్తతో దేవగణైః పురన్దరపురోగమైః ॥ ౧,౩౬.౨౦౫ ॥
సౌవర్ణం పాత్రమాదాయ దుగ్ధా సంశ్రూయతే మహీ ।
వత్సస్తు మఘవానాసీద్దోగ్ధా చ సవితా విభుః ॥ ౧,౩౬.౨౦౬ ॥
క్షీరమూర్జం చ మధు చ వర్త_న్తే తేన దేవతాః ।
పితృభిః శ్రూయతే చాపి పునర్దుగ్ధా వసున్ధరా ॥ ౧,౩౬.౨౦౭ ॥
రాజతం పాత్రమాదాయ స్వధామాశు వితృప్తయే ।
వైవస్వతో యమస్త్వాసీత్తేషాం వత్సః ప్రతాపవాన్ ॥ ౧,౩౬.౨౦౮ ॥
అన్తకశ్చాభవద్దోగ్ధా పితౄణాం బలవాన్ప్రభుః ।
అసురైః శ్రూయతే చాపి పునర్దుగ్ధా వసున్ధరా ॥ ౧,౩౬.౨౦౯ ॥
ఆయసం పాత్రమాదాయ కిల మాయశ్చ సర్వశః ।
విరోచనస్తు ప్రాహ్రాదిర్వత్సస్తేషాం మహాయశాః ॥ ౧,౩౬.౨౧౦ ॥
త్రత్విగ్ద్విమూర్ధా దైత్యానాం దోగ్ధాభూద్దితినన్దనః ।
పాయసా తే చ మాయాభిః సర్వే మాయావినోఽసురాః ॥ ౧,౩౬.౨౧౧ ॥
వర్త_యన్తి మహావీర్యాస్తదేషాం పరమం బలమ్ ।
నాగైస్తు శ్రూయతే దుగ్ధా వత్సం కృత్వా తు తక్షకమ్ ॥ ౧,౩౬.౨౧౨ ॥
అలాబుః ఆత్రమాదాయ విషం క్షీరం తదా మహీ ।
తేషాం వై వాసుకిర్దోగ్ధా కాద్రవేయః ప్రతాపవాన్ ॥ ౧,౩౬.౨౧౩ ॥
నాగానాం వై ద్విజశ్రేష్ఠ సర్పాణాం చైవ సర్వశః ।
తేనైవ వర్త_యన్త్యుగ్రా మహాకాయా విషోల్బణాః ॥ ౧,౩౬.౨౧౪ ॥
తదాహారాస్తదాచారాస్త ద్వీర్యాస్తదుపాశ్రయాః ।
ఆమపాత్రే పునర్దుగ్ధా త్వన్తర్ధానప్రియం మహీ ॥ ౧,౩౬.౨౧౫ ॥
వత్సం వైశ్రవణం కృత్వా యక్షైః పుణ్యజనైస్తథా ।
దోగ్ధా రజతనాభస్తు పితా మణిధరస్య యః ॥ ౧,౩౬.౨౧౬ ॥

యజ్ఞాత్మజో మహాతేజా వశీ చ సుమహాయశాః ।
తేన తే వర్త్తయన్తీతి పరమర్ధతయా చ హ ॥ ౧,౩౬.౨౧౭ ॥
రాక్షసైశ్చ పిశాచైశ్చ పునర్దుగ్ధా వసున్ధరా ।
బ్రహ్మ బ్రాహ్మ్యస్తు వై దోగధా తేషామాసీత్కుబేరకః ॥ ౧,౩౬.౨౧౮ ॥
వత్సః సుమాలీ బలవాన్క్షీరం రుధిరమేవ చ ।
కపాలపాత్రే నిర్దుగ్ధా హ్యన్తర్ద్ధనం చ రాక్షసైః ॥ ౧,౩౬.౨౧౯ ॥
తేన క్షీరేణ రక్షాంసి వర్త్తయన్తీహ సర్వశః ।
పద్మపాత్రే పునర్దుగ్ధా గన్ధర్వైశ్చాప్సరోగణైః ॥ ౧,౩౬.౨౨౦ ॥
వత్సం చిత్రరథం కృత్వా శుచీన్గన్ధామహీ తదా ।
తేషాం వసురుచిస్త్వాసీద్దోగ్ధా పుత్రో మునేః శుభః ॥ ౧,౩౬.౨౨౧ ॥
గన్ధర్వరాజోఽతిబలో మహాత్మా సూర్యసన్నిభః ।
శైలైశ్చ శ్రూయతే దుగ్ధా పునర్దేవీ వసున్ధరా ॥ ౧,౩౬.౨౨౨ ॥
తదౌషధీర్మూర్తిమతీ రత్నాని వివిధాని చ ।
వత్సస్తు హిమవానాసీద్దోగ్ధా మేరుర్మహాగిరిః ॥ ౧,౩౬.౨౨౩ ॥
పాత్రం తు శైలమేవాసీత్తేన శైలాః ప్రతిష్ఠితాః ।
శ్రూయతే వృక్షవీరుద్భిః పునర్దుగ్ధా వసున్ధరా ॥ ౧,౩౬.౨౨౪ ॥
పాలాశం పాత్రమాదాయ ఛిన్నదగ్ధప్రరోహణమ్ ।
కామధుక్పుష్పితః శాలః ప్లక్షో వత్సో యశస్వినామ్ ॥ ౧,౩౬.౨౨౫ ॥
సర్వకామదుఘా దోగ్ధ్రీ పృథివీ భూతభావినీ ।
సైవ ధాత్రీ విధాత్రీ చ ధారణీ చ వసున్ధరా ॥ ౧,౩౬.౨౨౬ ॥
దుగ్ధా హితార్థం లోకానాం పృథునేతి హి నః శ్రుతమ్ ।
చరాచరస్య లోకస్య ప్రతిష్ఠా యోనిరేవ చ ॥ ౧,౩౬.౨౨౭ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వభాగే ద్వితీయేఽనుషఙ్గ పాదే శేషమన్వన్తరాఖ్యానం పృథివీదోహనం చ నామ షట్త్రింశత్తమోఽధ్యాయః

సూత ఉవాచ

ఆసీదిహ సముద్రాన్తా వసుధేతి యథా శ్రుతమ్ ।

వసు ధత్తే యతస్తస్మాద్వసుధా సేతి గీయతే ॥ ౧,౩౭.౧ ॥

మధుకైటభయోః పూర్వం మేదసా సంపరిప్లుతా ।

తేనేయం మేదినీత్యుక్తా నిరుక్త్యా బ్రహ్మవాదిభిః ॥ ౧,౩౭.౨ ॥

తతోఽభ్యుపగమాద్రాజ్ఞః పృథోర్వైన్యస్య ధీమతః ।

దుహితృత్వమనుప్రాప్తా పృథివీ పఠ్యతే తతః ॥ ౧,౩౭.౩ ॥

పృథునా ప్రవిభాగశ్చధరాయాః సాధితః పురా ।

తస్యాకరవతీ రాజ్ఞః పత్తనాకరమాలినీ ॥ ౧,౩౭.౪ ॥

చాతుర్వర్ణమయసమాకీర్ణా రక్షితా తేన ధీమతా ।

ఏవంప్రభావోరాజాసీద్వైన్యః సద్విజసత్తమాః ॥ ౧,౩౭.౫ ॥

నమస్యశ్చైవ పూచ్యశ్చ భూతగ్రామేణ సర్వశః ।

బ్రాహ్మణైశ్చ మహాభాగైర్వేదవేదాఙ్గపారగైః ॥ ౧,౩౭.౬ ॥

పృథురేవ నమస్కార్యో బ్రహ్మయోనిః సనాతనః ।

పార్థివైశ్చ మహాభాగైః ప్రార్థయద్భిర్మహద్యశః ॥ ౧,౩౭.౭ ॥

ఆదిరాజో నమస్కార్యః పృథుర్వైన్యః ప్రతాపవాన్ ।

యోద్ధైరపి చ సంగ్రామే ప్రాప్తుకామైర్జయం యుధి ॥ ౧,౩౭.౮ ॥

ఆదికర్తా్రణానాం వై నమస్యః పృథురేవ హి ।

యో హి యోద్ధా రణం యాతి కీర్త్యిత్వా పృథుం నృపమ్ ॥ ౧,౩౭.౯ ॥

స ఘోరరూపాత్సంగ్రామాత్క్షేమీ తరతి కీర్తి్మాన్ ।

వైశ్యైరపి చ రాజర్షిర్వైశ్యవృత్తిమిహాస్థితైః ॥ ౧,౩౭.౧౦ ॥

పృథురేవ నమస్కార్యో వృత్తిదానాన్మహాయశాః ।

ఏతే వత్సవిశేషాశ్చ దోగ్ధారః క్షీరమేవ చ ॥ ౧,౩౭.౧౧ ॥

పాత్రాణి చ మయోక్తాని సర్వాణ్యేవ యథాక్రమమ్ ।

బ్రహ్మణా ప్రథమం దుగ్ధా పురా పృథ్వీ మహాత్మనా ॥ ౧,౩౭.౧౨ ॥

వాయుం కృత్వా తథా వత్సం బీజాని వసుధాతలే ।

తతః స్వాయంభువే పూర్వం తదా మన్వన్తరే పునః ॥ ౧,౩౭.౧౩ ॥

వత్సం స్వాయంభువం కృత్వా సర్వసస్యాని చైవ హి ।

తతః స్వారోచిషే వాపి ప్రాప్తే మన్వన్తరేఽధునా ॥ ౧,౩౭.౧౪ ॥

వత్సం స్వారోచిషం కృత్వా దుగ్ధా సస్యాని మేదినీ ।

ఉత్తమేన తు తేనాపి దుగ్ధా దేవాను జేన తు ॥ ౧,౩౭.౧౫ ॥

మనుం కృత్వోత్తమం వత్సం సర్వసస్యాని ధీమతా ।

పునశ్చ పఞ్చమే పృథ్వీ తామసస్యాన్తరే మనోః ॥ ౧,౩౭.౧౬ ॥

దుగ్ధేయం తామసం వత్సం కృత్వా వై బలబన్ధునా ।

చారిష్టవస్య వై షష్ఠే సంప్రాప్తే చాన్తరే మనోః ॥ ౧,౩౭.౧౭ ॥

దుగ్ధా మహీ పురాణేన వత్సం చారిష్టవం ప్రతి ।

చాక్షుషే చాపి సంప్రాప్తే తదా మన్వన్తరే పునః ॥ ౧,౩౭.౧౮ ॥

దుగ్ధా మహీ పురాణేన వత్సం కృత్వా తు చాక్షుషమ్ ।

చాక్షుషస్యాన్తరేఽతీతే ప్రాప్తే వైవస్వతే పునః ॥ ౧,౩౭.౧౯ ॥

వైన్యేనేయం పురా దుగ్ధా యథా తే కథితం మయా ।

ఏతైర్దుగ్ధా పురా పృథ్వీ వ్యతీతేష్వన్తరేషు వై ॥ ౧,౩౭.౨౦ ॥

దేవాదిభిర్మనుష్యైశ్చ తతో భూతాదిభిశ్చ హ ।

ఏవం సర్వేషు విజ్ఞేయా అతీతానాగతేష్విహ ॥ ౧,౩౭.౨౧ ॥

దేవా మన్వన్తరే స్వస్థాః పృథోస్తు శృణుత ప్రజాః ।

పృథోస్తు పుత్రౌ విక్రాన్తౌ జజ్ఞాతేఽన్తర్ద్ధిపాషనౌ ॥ ౧,౩౭.౨౨ ॥
శిఖణ్డినీ హవిర్ధానమన్తర్ద్ధానాద్వ్యజాయత ।
హవిర్ధానాత్షడాగ్నేయీ ధిషణాజనయత్సుతాన్ ॥ ౧,౩౭.౨౩ ॥
ప్రాచీనబర్హిషం శుక్లం గయం కృష్ణం ప్రజాచినౌ ।
ప్రాచీనబర్హిర్భగవాన్మహానాసీత్ప్రజాపతిః ॥ ౧,౩౭.౨౪ ॥
బలశ్రుతతపోవీర్యైః పృథివ్యామేకరాడసౌ ।
ప్రాచీనాగ్రాః కుశాస్తస్య తస్మాత్ప్రాచీనబర్హ్యసౌ ॥ ౧,౩౭.౨౫ ॥
సముద్రతనయాయాం తు కృతదారః స వై ప్రభుః ।
మహతస్తపసః పారే సవర్ణాయాం ప్రజాపతిః ॥ ౧,౩౭.౨౬ ॥
సవర్ణాధత్త సాముద్రీ దశ ప్రాచీనబర్హిషః ।
సర్వాన్ప్రచేతసో నామ ధనుర్వేదస్య పారగాన్ ॥ ౧,౩౭.౨౭ ॥
అపృథగ్ధర్మచరణాస్తేఽతప్యన్త మహత్తపః ।
దశవర్ష సహస్రాణి సముద్రసలిలేశయాః ॥ ౧,౩౭.౨౮ ॥
తపశ్చతేషు పృథివీం తప్యత్స్వథ మహీరుహాః ।
అరక్ష్యమాణామావవ్రుర్బభూవాథ ప్రజాక్షయః ॥ ౧,౩౭.౨౯ ॥
ప్రత్యాహృతే తదా తస్మిఞ్చాక్షుషస్యాన్తరే మనోః ।
నాశకన్మారుతో వాతుం వృత్తం ఖమభవద్ద్రుమైః ॥ ౧,౩౭.౩౦ ॥
దశవర్షసహస్రాణి న శేకుశ్చేష్టితుం ప్రజాః ।
తదుపశ్రుత్య తపసా సర్వే యుక్తాః ప్రచేతసః ॥ ౧,౩౭.౩౧ ॥
ముఖేభ్యో వాయుమగ్నిం చ ససృజుర్జాతమన్యవః ।
ఉన్మూలానథ వృక్షాంస్తాన్కృత్వా వాయురశోషయత్ ॥ ౧,౩౭.౩౨ ॥
తానగ్నిరదహద్ఘోర ఏవమాసీద్ద్రుమక్షయః ।
ద్రుమక్షయమథో బుద్ధ్వా కిఞ్చిచ్ఛిష్టేషు శాఖిషు ॥ ౧,౩౭.౩౩ ॥
ఉపగమ్యాబ్రవీ దేతాన్రాజా సోమః ప్రచేతసః ।

దృష్ట్వా ప్రయోజనం సత్యం లోకసంతానకారణాత్ ॥ ౧,౩౾.౩౪ ॥

కోపం త్యజత రాజానః సర్వే ప్రాచీనబర్హిషః ।

వృక్షాః క్షిత్యాం జనిష్యన్తి శామ్యతామగ్నిమారుతౌ ॥ ౧,౩౾.౩౫ ॥

రత్నభూతా చ కన్యేయం వృక్షాణాం వరవర్ణినీః ।

భవిష్యజ్జనతా హ్యేషా ధృతా గర్భేణ వై మయా ॥ ౧,౩౾.౩౬ ॥

మారిషా నామ నామ్నైషా వృక్షైరేవ వినిర్మితా ।

భార్యా భవతు వో హ్యేషా సోమగర్భా వివర్ద్ధితా ॥ ౧,౩౾.౩౭ ॥

యుష్మాకం తేజసార్ద్ధేన మమ చార్ద్ధేన తేజసా ।

అస్యాముత్పత్స్యతే విద్వాన్దక్షో నామ ప్రజాపతిః ॥ ౧,౩౾.౩౮ ॥

స ఇమాం దగ్ధభూయిష్ఠాం యుష్మత్తేజోమయేన వై ।

అగ్నినాగ్నిసమో భూయః ప్రజాః సంవర్ద్ధయిష్యతి ॥ ౧,౩౾.౩౯ ॥

తతః సోమస్య వచనాజ్జగృహుస్తే ప్రచేతసః ।

సంహృత్య కోపం వృక్షేభ్యః పత్నీం ధర్మేణ మారిషామ్ ॥ ౧,౩౾.౪౦ ॥

మారిషాయాం తతస్తే వై మనసా గర్భమాదధుః ।

దశభ్యస్తు ప్రచేతోభ్యో మారిషాయాం ప్రజాపతిః ॥ ౧,౩౾.౪౧ ॥

దక్షో జజ్ఞే మహాతేజాః సోమస్యాంశేన వీర్యవాన్ ।

అసృజన్మనసా త్వాదౌ ప్రజా దక్షోఽథ మైథునాత్ ॥ ౧,౩౾.౪౨ ॥

అచరాంశ్చ చరాంశ్చైవ ద్విపదోఽథ చతుష్పదః ।

విసృజ్య మనసా దక్షః పశ్చాదసృజత స్త్రియః ॥ ౧,౩౾.౪౩ ॥

దదౌ స దశ ధర్మాయ కశ్యపాయ త్రయాం దశ ।

కాలస్య నయనే యుక్తాః సప్తవింశతిమిన్దవే ॥ ౧,౩౾.౪౪ ॥

ఏభ్యో దత్త్వా తతోఽన్యా వై చతస్రోఽరిష్టనేమినే ।

ద్వే చైవ బహుపుత్రాయ ద్వే చైవాఙ్గిరసే తథా ॥ ౧,౩౾.౪౫ ॥

కన్యామేకాం కృశాశ్వాయ తేభ్యోఽపత్యం బభూవ హ ।

అన్తరం చాక్షుషస్యాథ మనోః షష్ఠం తు గీయతే ॥ ౧,౩౭.౪౬ ॥
మనోర్వైవస్వతస్యాపి సప్తమస్య ప్రజాపతేః ।
వసుదేవాః ఖగా గావో నాగా దితిజదానవాః ॥ ౧,౩౭.౪౭ ॥
గన్ధర్వాప్సరసశ్చైవ జజ్ఞిరేఽన్యాశ్చ జాతయః ।
తతః ప్రభృతి లోకేఽస్మిన్ప్రజా మైథునసంభవాః ।
సంకల్పాద్దర్శనాత్స్పర్శాత్పూర్వాసాం సృష్టిరుచ్యతే ॥ ౧,౩౭.౪౮ ॥
ఋషిరువాచ
దేవానాం దానవానాం చ దేవర్షీణాం చ తే శుభః ।
సంభవః కథితః పూర్వం దక్షస్య చ మహాత్మనః ॥ ౧,౩౭.౪౯ ॥
ప్రాణాత్ప్రజాపతేర్జన్మ దక్షస్య కథితం త్వయా ।
కథం ప్రాచే తస్త్వం చ పునర్లేభే మహాతపాః ॥ ౧,౩౭.౫౦ ॥
ఏతం నః సంశయం సూత వ్యాఖ్యాతుం త్వమిహార్హసి ।
దౌహిత్రశ్చైవ సోమస్య కథం శ్వశురతాం గతః ॥ ౧,౩౭.౫౧ ॥
సూత ఉవాచ
ఉత్పత్తిశ్చ నిరోధశ్చ నిత్యం భూతేషు సత్తమాః ।
ఋషయోఽత్ర న సుహ్యన్తి విద్యావన్తశ్చ యే జనాః ॥ ౧,౩౭.౫౨ ॥
యుగే యుగే భవన్త్యేతే సర్వే దక్షాదయో ద్విజాః ।
పునశ్చైవ నిరుధ్యన్తే విద్వాంస్తత్ర న ముహ్యతి ॥ ౧,౩౭.౫౩ ॥
జ్యైష్ఠ్యకానిష్ఠ్యమప్యేషాం పూర్వమాసీద్ద్విజోత్తమాః ।
తప ఏవ గరీయోఽభూత్ప్రభావశ్చైవ కారణమ్ ॥ ౧,౩౭.౫౪ ॥
ఇమాం విసృష్టిం యో వేద చాక్షుషస్య చరాచరమ్ ।
ప్రజావానాయుషస్తీర్ణః స్వర్గలోకే మహీయతే ॥ ౧,౩౭.౫౫ ॥
ఏవం సర్గః సమాఖ్యాతశ్చాక్షుషస్య సమాసతః ।
ఇత్యేతే షట్నిసర్గాశ్చ క్రాన్తా మన్వన్తరాత్మకాః ॥ ౧,౩౭.౫౬ ॥

స్వాయంభువాద్యాః సంక్షేపాచ్చాక్షుషాన్తా యథాక్రమమ్ ।
ఏతే సర్గా యథా ప్రాజ్ఞైః ప్రోక్తా యే ద్విజసత్తమాః ॥ ౧,౩౭.౫౭ ॥
వైవస్వతనిసర్గేణ తేషాం జ్ఞేయస్తు విస్తరః ।
అన్యూనానతిరిక్తాస్తే సర్వే సర్గా వివస్వతః ॥ ౧,౩౭.౫౮ ॥
ఆరోగ్యాయుః ప్రమాణేభ్యో ధర్మతః కామతోర్ఽథతః ।
ఏతానేవ గుణానేతి యః పఠన్ననసూయకః ॥ ౧,౩౭.౫౯ ॥
వైవస్వతస్య వక్ష్యామి సాంప్రతస్య మహాత్మనః ।
సమాసవ్యాసతః సర్గం బ్రువతో మే నిబోధత ॥ ౧,౩౭.౬౦ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వభాగే ద్వితీయేఽనుషఙ్గపాదే చాక్షుషసర్గవర్ణనం నామ సప్తత్రింశత్తమోఽధ్యాయః

సూత ఉవాచ
సప్తమ త్వథ పర్యాయే మనోర్వైవస్వతస్య హ ।
మారీచాత్కశ్యపాద్దేవా జజ్ఞిరే పరమర్షయః ॥ ౧,౩౮.౧ ॥
ఆదిత్యా వసవో రుద్రాః సాధ్యా విశ్వే మరుద్గణాః ।
భృగవోఽఙ్గిరసశ్చైవ తేఽష్టౌ దేవగణాః స్మృతాః ॥ ౧,౩౮.౨ ॥
ఆదిత్యా మరుతో రుద్రా విజ్ఞేయాః కశ్యపాత్మజాః ।
సాధ్యాశ్చ వసవో విశ్వే ధర్మపుత్రాస్త్రయో గణాః ॥ ౧,౩౮.3 ॥
భృగోస్తు భృగవో దేవా హ్యఙ్గిరసోఽఙ్గిరః సుతాః ।
వైవస్వతేఽన్తరే హ్యస్మిన్నిత్యే తే ఛన్దజా మతాః ॥ ౧,౩౮.౪ ॥
ఏతేఽపి చ గమిష్యన్తి మహాన్తం కాలపర్యయాత్ ।

ఏవం సర్గస్తు మారీచో విజ్ఞేయః సాంప్రతః శుభః ॥ ౧,౩౮.౫ ॥
తేజస్వీ సాంప్రతస్తేషామిన్ద్రో నామ్నా మహాబలః ।
అతీతానాగతా యే చ వర్తన్తే సాంప్రతం చ యే ॥ ౧,౩౮.౬ ॥
సర్వే మన్వన్తరేన్ద్రాస్తే విజ్ఞేయాస్తుల్యలక్షణాః ।
భూతభవ్యభవన్నాథాః సహస్రాక్షాః పురన్దరాః ॥ ౧,౩౮.౭ ॥
మఘవన్తశ్చ తే సర్వే శృఙ్గిణో వజ్రపాణయః ।
సర్వైః క్రతుశతేనేష్టం పృథక్చతగుణేన తు ॥ ౧,౩౮.౮ ॥
త్రైలోక్యే యాని సత్త్వాని గతిమన్తి ధ్రువాణి చ ।
అభిభూయావతిష్ఠన్తి ధర్మాద్యైః కారణైరపి ॥ ౧,౩౮.౯ ॥
తేజసా తపసా బుద్ధ్యా బలశ్రుతపరాక్రమైః ।
భూతభవ్యభవన్నాథా యథా తే ప్రభవిష్ణవః ॥ ౧,౩౮.౧౦ ॥
ఏతత్సర్వం ప్రవక్ష్యామి బ్రువతో మే నిబోధత ।
భూతభవ్యభవద్వ్యేత త్సమృతం లోకత్రయం ద్విజైః ॥ ౧,౩౮.౧౧ ॥
భూర్లోకోఽయం స్మృతో భూతమన్తరిక్షం భవత్స్మృతమ్ ।
భవ్యం స్మృతం దివం హ్యేతత్తేషాం వక్ష్యామి సాధనమ్ ॥ ౧,౩౮.౧౨ ॥
ధ్యాయతా లోకనామాని బ్రహ్మణాగ్రే విభాషితమ్ ।
భూరితి వ్యాహృతం పూర్వం భూర్లోకోఽయమభూత్తదా ॥ ౧,౩౮.౧౩ ॥
భూ సత్తాయాం స్మృతో ధాతుస్తథాసౌ లోకదర్శనే ।
భూతత్వాద్దర్శనాచ్చైవ భూర్లోకోఽయమభూత్తతః ॥ ౧,౩౮.౧౪ ॥
అతోఽయం ప్రథమో లోకో భూతత్వాద్భూర్ద్విజైః స్మృతః ।
భూతేఽస్మిన్భవదిత్యుక్తం ద్వితీయం బ్రహ్మణా పునః ॥ ౧,౩౮.౧౫ ॥
భవదిత్యత్పద్యమానే కాలే శబ్దోఽయముచ్యతే ।
భవనాత్తు భువల్లోకో నిరుత్తయా హి నిరుచ్యతే ॥ ౧,౩౮.౧౬ ॥
అన్తరిక్షం భవత్తస్మాద్ద్వితీయో లోక ఉచ్యతే ।

ఉత్పన్నే తు తథా లోకే ద్వితీయే బ్రహ్మణా పునః ॥ ౧,౩౮.౧౭ ॥
భవ్యేతి వ్యాహృతం పశ్చాద్భవ్యో లోకస్తతోఽభవత్ ।
అనాగతే భవ్య ఇత శబ్ద ఏష విభావ్యతే ॥ ౧,౩౮.౧౮ ॥
తస్మాద్భవ్యో హ్యసౌ లోకో నామతస్త్రిదివం స్మృతమ్ ।
భూరితీయం స్మృతా భూమిరన్తరిక్షం భువః స్మృతమ్ ॥ ౧,౩౮.౧౯ ॥
దివం స్మృతం తథా భవ్యం త్రలోక్యస్యైష నిర్ణయః ।
త్రైలోక్యయుక్తైర్వ్యాహారైస్త్రిస్రో వ్యాహృతయోఽభవన్ ॥ ౧,౩౮.౨౦ ॥
నాథ ఇత్యేష ధాతుర్వై ధాతుజ్ఞైః పాలనే స్మృతః ।
యస్మాద్భూతస్య లోకస్య భవ్యస్య భవతస్తథా ॥ ౧,౩౮.౨౧ ॥
లోకత్రయస్య నాథాస్తే తస్మాదిన్ద్రాద్విజైః స్మృతాః ।
ప్రధానభూతా దేవేన్ద్రా గుణభూతాస్తథైవ చ ॥ ౧,౩౮.౨౨ ॥
మన్వన్తరేషు యే దేవా యజ్ఞభాజో భవన్తి హి ।
యజ్ఞగన్ధర్వరక్షాంసి పిశాచో రగమానుషాః ॥ ౧,౩౮.౨౩ ॥
మహిమానః స్మృతా హ్యేతే దేవేన్ద్రాణాం తు సర్వశః ।
దేవేన్ద్రా గురవో నాథా రాజానః పితరో హి తే ॥ ౧,౩౮.౨౪ ॥
రక్షన్తీమాః ప్రజా హ్యేతే ధర్మేణేహ సురోత్తమాః ।
ఇత్యేతల్లక్షణం ప్రోక్తం దేవేన్ద్రాణాం సమాసతః ॥ ౧,౩౮.౨౫ ॥
సప్తర్షీన్సంప్రవక్ష్యామి సాంప్రతం యే దివం శ్రితాః ।
గాధిజః కౌశికో ధీమాన్విశ్వామిత్రో మహాతపాః ॥ ౧,౩౮.౨౬ ॥
భార్గవో జమదగ్నిశ్చ హ్యౌర్వపుత్రః ప్రతాపవాన్ ।
బృహస్పతిసుతశ్చాపి భరద్వాజో మహా యశాః ॥ ౧,౩౮.౨౭ ॥
ఔతథ్యో గౌతమో విద్వాఞ్శరద్వాన్నామ ధార్మికః ।
స్వాయంభువోఽత్రిర్భగవాన్బ్రహ్మకోశః సపఞ్చమః ॥ ౧,౩౮.౨౮ ॥
షష్ఠో వసిష్ఠపుత్రస్తు వసుమాంల్లోకవిశ్రుతః ।

వత్సరః కాశ్యపశ్చైవ సప్తైతే సాధుసంమతాః ॥ ౧,౩౮.౨౯ ॥
ఏతే సప్తర్షయశ్చోక్తా వర్త_న్తే సాంప్రతేఽతరే ।
ఇక్ష్వాకుశ్చ నృగశ్చైవ ధృష్టః శర్యాతిరేబ చ ॥ ౧,౩౮.౩౦ ॥
నరిష్యన్తశ్చవిఖ్యాతో నాభాగో దిష్ట ఏవ చ ।
కరూషశ్చ పృషధ్రశ్చ పాంశుశ్చనవమః స్మృతః ॥ ౧,౩౮.౩౧ ॥
మనోర్వైవస్వతస్యైతే నవ పుత్రాః సుధార్మికాః ।
కీర్తితా వై తథా హ్యేతే సప్తమం చైతదన్తరమ్ ॥ ౧,౩౮.౩౨ ॥
ఇత్యేష హ మయా పాదో ద్వితీయః కథితోద్విజాః ।
విస్తరేణానుపూర్వ్యా చ భూయః కిం కథయామ్యహమ్ ॥ ౧,౩౮.౩౩ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే పూర్వభాగే ద్వితీయేఽనుషఙ్గపాదే మన్వన్తరవర్ణనం నామాష్టాత్రింశత్తమోఽధ్యాయః

సమాప్తోఽయం బ్రహ్మాణ్డమహాపురాణపూర్వభాగః

శ్రీగణేశాయ నమః

అథ బ్రహ్మాణ్డమహాపురాణమధ్యభాగప్రారమ్భః ।

శాంశపాయన ఉవాచ

పాదః శేక్తో ద్వితీయస్తు అనుషఙ్గేన నస్త్వయా ।

తృతీయం విస్తరాత్పాదం సోపోద్ఘాతం ప్రవర్త్తయ ॥ ౨,౧.౧ ॥

సూత ఉవాచ

కీర్త్తయిష్యే తృతీయం వః సోపోద్ఘాతం సవిస్తరమ్ ।

పాదం సముచ్చయాద్విప్రా గదతో మే నిబోధత ॥ ౨,౧.౨ ॥

మనోర్వైవస్వతస్యేమం సాంప్రతం తు మహాత్మనః ।

విస్తరేణానుపూర్వ్యా చ నిసర్గం శృణుత ద్విజాః ॥ ౨,౧.౩ ॥

చతుర్యుగైకస ప్తత్యా సంఖ్యాతం పూర్వమేవ తు ।

మహ దేవగణైశ్చైవ ఋషిభిర్దానవైస్సహ ॥ ౨,౧.౪ ॥

పితృగన్ధర్వయక్షైశ్చ రక్షోభూతమహోరగైః ।

మానుషైః పశుభిశ్చైవ పక్షిభిః స్థావరైః సహ ॥ ౨,౧.౫ ॥

మన్వాదికం భవిష్యాన్తమాఖ్యానైర్బహుభిర్యుతమ్ ।

వక్ష్యే వైవస్వతం సర్గం నమస్కృత్య వివస్వతే ॥ ౨,౧.౬ ॥

ఆద్యే మన్వన్తరేఽతీతాః సర్గప్రావర్త్తకాస్తు యే ।

స్వాయంభువేంఽతరే పూర్వం సప్తాసన్యే మహర్షయః ॥ ౨,౧.౭ ॥

చాక్షుషస్యాన్తరేఽతీతే ప్రాప్తే వైవస్వతే పునః ।

దక్షస్య చ ఋషీణాం చ భృగ్వాదీనాం మహౌజసామ్ ॥ ౨,౧.౮ ॥

శాపాన్మహేశ్వరస్యాసీత్ప్రాదుర్భావో మహాత్మనామ్ ।

భూయః సప్తర్షయస్త్వేవముత్పన్నాః సప్త మానసాః ॥ ౨,౧.౯ ॥

పుత్రత్వే కల్పితాశ్చైవ స్వయమేవ స్వయంభువా ।

ప్రజాసంతానకృద్భిస్తైరుత్పదద్భిర్మహాత్మభిః ॥ ౨,౧.౧౦ ॥

పునః ప్రవర్త్తితః సర్గో యథాపూర్వం యథాక్రమమ్ ।

తేషాం ప్రసూతిం వక్ష్యామి విశుద్ధజ్ఞానకర్మణామ్ ॥ ౨,౧.౧౧ ॥

సమాసవ్యాసయోగాభ్యాం యథావదనుపూర్వశః ।

యేషామన్వయసంభూతైలరేకోఽయం సచరాచరః ।

పునరాపూరితః సర్వో గ్రహనక్షత్రమణ్డితః ॥ ౨,౧.౧౨ ॥

ఋషయ ఊచుః

కథం సప్తర్షయః పూర్వముత్పన్నాః సప్త మనసాః ।

పుత్రత్వే కల్పితాశ్చైవ తన్నో నిగద సత్తమ ॥ ౨,౧.౧౩ ॥

సూత ఉవాచ

పూర్వం సప్తర్షయః ప్రోక్తా యే వై స్వాయంభువేంఽతరే ।

మనోరన్తరమాసాద్య పునర్వైవస్వతం కిల ॥ ౨,౧.౧౪ ॥

భవాభిశాప సంవిద్ధా అప్రాప్తాస్తే తదా తపః ।

ఉపపన్నా జనే లోకే సకృదాగమనాస్తు త ॥ ౨,౧.౧౫ ॥

ఊచుః సర్వే సదాన్యోన్యం జనలోకే మహర్షయః ।

ఏత ఏవ మహాభాగా వరుణే వితతేఽధ్వరే ॥ ౨,౧.౧౬ ॥

సర్వే వయం ప్రసూయామశ్చాక్షుషస్యాన్తరే మనోః ।

పితామహాత్మజాః సర్వే తన్నః శ్రేయో భవిష్యతి ॥ ౨,౧.౧౭ ॥

ఏవముక్త్వా తు తే సర్వే చాక్షుషస్యాన్తరే మనోః ।

స్వాయంభువేన్తరే ప్రాప్తాః సృష్ట్యర్థం తే భవేన తు ॥ ౨,౧.౧౮ ॥

జజ్ఞిరే హ పునస్తే వై జనలోకాదిహాగతాః ।

దేవస్య మహతో యజ్ఞే వారుణీం బిభ్రతస్తనుమ్ ॥ ౨,౧.౧౯ ॥

బ్రహ్మణో జుహ్వతః శుక్రమగ్నౌ పూర్వం ప్రజేప్సయా ।

ఋషయో జజ్ఞిరే దీర్ఘే ద్వితీయమితి నః శ్రుతమ్ ॥ ౨,౧.౨౦ ॥

భృగ్వఙ్గిరా మరీచిశ్చ పులస్త్యః పులహః క్రతుః ।

అత్రిశ్చైవ వసిష్ఠశ్చ హ్యష్టౌ తే బ్రహ్మణః సుతాః ॥ ౨,౧.౨౧ ॥

తథాస్య వితతే యజ్ఞే దేవాః సర్వే సమాగతాః ।
యజ్ఞాఙ్గాని చ సర్వాణి వషట్కారశ్చ మూర్తి_మాన్ ॥ ౨,౧.౨౨ ॥
మూర్తి_మన్తి చ సామాని యజూంషి చ సహస్రశః ।
ఋగ్వేదశ్చాభవత్తత్ర యశ్చ క్రమవిభూషితః ॥ ౨,౧.౨౩ ॥
యజుర్వేదశ్చ వృత్తాఢ్య ఓఙ్కారవదనోజ్జ్వలః ।
స్థితో యజ్ఞార్థసంపృక్తః సూక్తబ్రాహ్మణమన్త్రవాన్ ॥ ౨,౧.౨౪ ॥
సామవేదశ్చ వృత్తాఢ్యః సర్వగేయపురః సరః ।
విశ్వావస్వాదిభిః సార్ద్ధం గన్ధర్వైః సంభృతోఽభవత్ ॥ ౨,౧.౨౫ ॥
బ్రహ్మవేదస్తథా ఘోరైః కృత్యా విధిభిరన్వితః ।
ప్రత్యఙ్గిరసయోగైశ్చ ద్విశరీరశిరోఽభవత్ ॥ ౨,౧.౨౬ ॥
లక్షణా విస్తరాః స్తోభా నిరుక్తస్వర భక్తయః ।
ఆశ్రయస్తు వషట్కారో నిగ్రహప్రగ్రహావపి ॥ ౨,౧.౨౭ ॥
దీప్తిమూర్తి_రిలాదేవీ దిశశ్చసదిగీశ్వరాః ।
దేవకన్యాశ్చ పత్న్యశ్చ తథా మాతర ఏవ చ ॥ ౨,౧.౨౮ ॥
ఆయయుః సర్వ ఏవైతే దేవస్య యజతో మఖే ।
మూర్తిమన్తః సురూపాఖ్యా వరుణస్య వపుర్భృతః ॥ ౨,౧.౨౯ ॥
స్వయంభు వస్తు తా దృష్ట్వా రేతః సమపతద్భువి ।
బ్రహ్మర్షిభావినోర్ఽథస్య విధానాచ్చ న సంశయః ॥ ౨,౧.30 ॥
ధృత్వా జుహావ హస్తాభ్యాం స్రువేణ పరిగృహ్య చ ।
ఆస్రవజ్జుహుయాం చక్రే మన్త్రవచ్చ పితామహః ॥ ౨,౧.3౧ ॥
తతః స జనయామాస భూతగ్రామం ప్రజాపతిః ।
తస్యార్వాక్తేజసశ్చైవ జజ్ఞే లోకేషు తైజసమ్ ॥ ౨,౧.3౨ ॥
తమసా భావి యాప్యత్వం యథా సత్త్వం తథా రజః ।
ఆజ్యస్థాల్యాముపాదాయ స్వశుక్రం హుతవాంశ్చ హ ॥ ౨,౧.33 ॥

శుక్రే హుతేఽథ తస్మింస్తు ప్రాదుర్భూతా మహర్షయః ।
జ్వలన్తో వపుషా యుక్తాః సప్రభావైః స్వకైర్గుణైః ॥ ౨,౧.౩౪ ॥
హుతే చాగ్నౌ సకృచ్ఛుక్రే జ్వాలాయా నిసృతః కవిః ।
హిరణ్యగర్భస్తం దృష్ట్వా జ్వాలాం భిత్త్వా వినిర్గతమ్ ॥ ౨,౧.౩౫ ॥
భృగుస్త్వమితి చోవాచ యస్మాత్తస్మాత్స వై భృగుః ।
మహాదేవస్తథోద్భూతో దృష్ట్వా బ్రహ్మాణమబ్రవీత్ ॥ ౨,౧.౩౬ ॥
మమైష పుత్రకామస్య దీక్షితస్య త్వయా ప్రభో ।
విజజ్ఞే ప్రథమం దేవ మమ పుత్రో భవత్వయమ్ ॥ ౨,౧.౩౭ ॥
తథేతి సమనుజ్ఞాతో మహాదేవః స్వయంభువా ।
పుత్రత్వే కల్పయామాస మహాదేవ స్తదా భృగుమ్ ॥ ౨,౧.౩౮ ॥
వారుణా భృగవస్తస్మాత్తదపత్యం చ స ప్రభుః ।
ద్వితీయం చ తతః శుక్రమఙ్గారేష్వజుహోత్ప్రభుః ॥ ౨,౧.౩౯ ॥
అఙ్గారేష్వఙ్గిరోఽఙ్గాని సంహతాని తతోఙ్గిరాః ।
సంభూతిం తస్య తాం దృష్ట్వా వహ్నిర్బ్రహ్మాణమబ్రవీత్ ॥ ౨,౧.౪౦ ॥
రేతోధాస్తుభ్యమేవాహం ద్వితీయోఽయం మమాస్త్వితి ।
ఏవమస్త్వితి సోఽప్యుక్తో బ్రహ్మణా సదసస్పతిః ॥ ౨,౧.౪౧ ॥
జగ్రాహాగ్నిస్త్వఙ్గిరస ఆగ్నేయా ఇతి నః శ్రుతమ్ ।
షట్కృత్వా తు పునః శుక్రే బ్రహ్మణా లోకకారిణా ॥ ౨,౧.౪౨ ॥
హుతే సమభవంస్తస్మిన్యద్బ్రహ్మాణ ఇతి శ్రుతిః ।
మరీచిః ప్రథమం తత్ర మరీచిభ్యః సముత్థితః ॥ ౨,౧.౪౩ ॥
క్రతౌ తస్మిన్క్రతుర్జజ్ఞే యతస్తస్మాత్స వై క్రతుః ।
అహం తృతీయ ఇత్యత్రిస్తస్మాదత్రిః స కీర్త్యతే ॥ ౨,౧.౪౪ ॥
కేశైస్తు నిచితైర్భూతః పులస్త్యస్తేన స స్మృతః ।
కేశైర్లంబైః సముద్భూతస్తస్మాత్స పులహః స్మృతః ॥ ౨,౧.౪౫ ॥

వసుమధ్యాత్సముత్పన్నో వశీ చ వసుమాన్ స్వయమ్ ।
వసిష్ఠ ఇతి తత్త్వజ్ఞైః ప్రోచ్యతే బ్రహ్మవాదిభిః ॥ ౨,౧.౪౬ ॥
ఇత్యేతే బ్రహ్మణః పుత్రా మానసాః షణ్మహర్షయః ।
లోకస్య సన్తానకరా యైరిమా వర్ద్ధితాః ప్రజాః ॥ ౨,౧.౪౭ ॥
ప్రజాపతయ ఇత్యేవం పఠ్యన్తే బ్రహ్మణఃసుతాః ।
అపరే పితరో నామ ఏతైరేవ మహర్షిభిః ॥ ౨,౧.౪౮ ॥
ఉత్పాదితా దేవగణాః సప్త లోకేషు విశ్రుతాః ।
అజేయాశ్చ గణాః సప్త సప్తలోకేషు విశ్రుతాః ॥ ౨,౧.౪౯ ॥
మారీయా భార్గవాశ్చైవ తథైవాఙ్గిరసోఽపరే ।
పౌలస్త్యాః పౌలహాశ్చైవ వాసిష్ఠాశ్చైవ విశ్రుతాః ॥ ౨,౧.౫౦ ॥
ఆత్రేయాశ్చ గణాః ప్రోక్తా పితౄణాం లోకవర్ద్ధనాః ।
ఏతే సమాసతః ఖ్యాతాః పునరన్యే గణాస్త్రయః ॥ ౨,౧.౫౧ ॥
అమర్త్తాశ్చప్రకాశాశ్చ జ్యోతిష్మన్తశ్చ విశ్రుతాః ।
తేషాం రాజాయమో దేవో యమైర్విహతకల్మషః ॥ ౨,౧.౫౨ ॥
అపరం ప్రజానాం యతయస్తాఞ్ఛృణుధ్వమతన్ద్రితాః ।
కశ్యపః కర్దమః శేషో విక్రాన్తః సుశ్రవాస్తథా ॥ ౨,౧.౫౩ ॥
బహుపుత్రః కుమారశ్చ వివస్వాన్స శుచివ్రతః ।
ప్రచేతసోరిష్టనేమిర్బహులశ్చ ప్రజాపతిః ॥ ౨,౧.౫౪ ॥
ఇత్యేవమాదయోఽన్యేఽపి బహవో వై ప్రజేశ్వరాః ।
కుశోచ్చయా వాలఖిల్యాః సభూతాః పరమర్షయః ॥ ౨,౧.౫౫ ॥
మనోజవాః సర్వగతాః సర్వభోగాశ్చ తేఽభవన్ ।
జాతాశ్చ భస్మనో హ్యన్యే బ్రహ్మర్షిగణసంమతాః ॥ ౨,౧.౫౬ ॥
వైఖానసా మునిగణాస్తపః శ్రుతపరాయణాః ।
నస్తో ద్వావస్య చోత్పన్నావశ్వినౌ రూపసంమతౌ ॥ ౨,౧.౫౭ ॥

విదుర్జన్మర్షరజసో తథా తన్నేత్రసంచరాత్ ।
అన్యే ప్రజానాం పతయః శ్రోతోభ్యస్తస్య జజ్ఞిరే ॥ ౨,౧.౫౮ ॥
ఋషయో రోమకూపేభ్యస్తథా స్వేదమలోద్భవాః ।
అయనే ఋతవో మాసర్ద్ధమాసాః పక్షసంధయః ॥ ౨,౧.౫౯ ॥
వత్సరా యే త్వహోరాత్రాః పిత్తం జ్యోతిశ్చ దారుణమ్ ।
రౌద్రం లోహితమిత్యాహుర్లోహితం కనకం స్మృతమ్ ॥ ౨,౧.౬౦ ॥
తత్తైజసమితి ప్రోక్తం ధూమాశ్చ పశవః స్మృతాః ।
యేఽర్చిషస్తస్య తే రుద్రాస్తథాదిత్యాః సమృద్ధతాః ॥ ౨,౧.౬౧ ॥
అఙ్గారేభ్యః సముత్పన్నా అర్చిషో దివ్యమానుషాః ।
ఆదిభూతోఽస్య లోకస్య బ్రహ్మ త్వం బ్రహ్మసంభవః ॥ ౨,౧.౬౨ ॥
సర్వకామదమిత్యాహుస్తథా వాక్యముదాహరన్ ।
బ్రహ్మ సురగురుస్తత్ర త్రిదశైః సంప్రసాదితః ॥ ౨,౧.౬౩ ॥
ఇమేవై జనయిష్యన్తి ప్రజాః సర్వాః ప్రచేశ్వరాః ।
సర్వే ప్రజానాం పతయః సర్వే చాపి తపస్వినః ॥ ౨,౧.౬౪ ॥
త్వత్ప్రసాదాదిమాంల్లోకాన్ధారయేయురిమాః క్రియాః ।
త్వద్వంశవర్ద్ధనాః శశ్వత్తవ తేజోవివర్ద్ధనాః ॥ ౨,౧.౬౫ ॥
భవేయుర్వేదవిద్వాంసః సర్వే వాక్పతయస్తథా ।
వేదమన్త్రధరాః సర్వే ప్రజాపతిసముద్భవాః ॥ ౨,౧.౬౬ ॥
శ్రయన్తు బ్రహ్మసత్యం తు తపశ్చ పరమం భువి ।
సర్వే హి వయమేతే చ తవైవ ప్రసవః ప్రభో ॥ ౨,౧.౬౭ ॥
బ్రహ్మ చ బ్రహ్మణాశ్చైవ లోకశ్చైవ చరాచరాః ।
మరీచిమాదితః కృత్వా దేవాశ్చ ఋషిభిః సహ ॥ ౨,౧.౬౮ ॥
అపత్యానీతి సంచిన్త్య తేఽపత్యే కామయామహే ।
తస్మిన్ యజ్ఞే మహాభాగా దేవాశ్చ ఋషయశ్చ యే ॥ ౨,౧.౬౯ ॥

ఏతే త్వద్వంశసంభూతాః స్థానకాలాభిమానినః ।
తవ తేనైవ రూపేణ స్థాపయేయురిమాః ప్రజాః ॥ ౨,౧.౭౦ ॥
యుగాదినిధనాశ్చాపి స్థాపయన్తు ఇతి ద్విజాః ।
తతోఽబ్రవీల్లోకగురుః పరమిత్యభిధారయన్ ॥ ౨,౧.౭౧ ॥
ఏతదేవ వినిశ్చిత్య మయా సృష్టా న సంశయః ।
భవతాం వంశసంభూతాః పునరేతే మహర్షయః ॥ ౨,౧.౭౨ ॥
తేషాం భృగోః కీర్త్తయిష్యే వంశం పూర్వం మహాత్మనః ।
విస్తరేణానుపూర్వ్యా చ ప్రథమస్య ప్రజాపతేః ॥ ౨,౧.౭౩ ॥
భార్యే భృగోరప్రతిమే ఉత్తమాభిజనే శుభే ।
హిరణ్యకశిపో కన్యా దివ్యా నామ పరిశ్రుతా ॥ ౨,౧.౭౪ ॥
పులోమ్నశ్చవ పౌలోమీ దుహితా వరవర్ణినీ ।
భృగోస్త్వజనయద్దివ్యా పుత్రం బ్రహ్మవిదాం వరమ్ ॥ ౨,౧.౭౫ ॥
దేవాసురాణామాచార్యం శుక్రం కవివరం గ్రహమ్ ।
శుక్ర ఏవోశనా నిత్యమతః కావ్యోఽపి నామతః ॥ ౨,౧.౭౬ ॥
పితౄణాం మానసీ కన్యా సోమపానాం యశస్వినీ ।
శుక్రస్య భార్యా గౌర్నామ విజజ్ఞే చతురః సుతాన్ ॥ ౨,౧.౭౭ ॥
త్వష్టా చైవ వరత్రీ చ శణ్డామకారై చ తావుభౌ ।
తేజసాదిత్యసంకాశా బ్రహ్మకల్పాః ప్రభావతః ॥ ౨,౧.౭౮ ॥
రజతః పృథురశ్మిశ్చ విద్వాన్యశ్చ బృహఙ్గిరాః ।
వరత్రిణః సుతా హ్యేతే బ్రహ్మిష్ఠా దైత్యయాజకాః ॥ ౨,౧.౭౯ ॥
ఇజ్యాధర్మవినాశార్థం మనుమేత్యాభ్యయాజయన్ ।
నిరస్యమానం వై ధర్మం దృష్ట్వేన్ద్రో మనుమాబ్రవీత్ ॥ ౨,౧.౮౦ ॥
ఏతైరేవ తు కామం త్వాం ప్రాపయిష్యామి యాజనమ్ ।
శ్రుత్వేన్ద్రస్య తు తద్వాక్యం తస్మాద్దేశాదపాక్రమన్ ॥ ౨,౧.౮౧ ॥

తిరోభూతేషు తేష్విన్ద్రో మనుపత్నీమచేతనామ్ ।
గ్రహేణ మోచయిత్వా చ తతశ్చానుససార తామ్ ॥ ౨,౧.౮౨ ॥
తత ఇన్ద్రవినాశాయ యతమానాన్మునీంస్తు తాన్ ।
తానాగతాన్పునర్దృష్ట్వా దుష్టానిన్ద్రో విహస్య తు ॥ ౨,౧.౮౩ ॥
తతస్తా నదహత్క్రుద్ధో వేద్యర్ద్ధే దక్షిణే తతః ।
తేషాం తు ధృష్యమాణానాం తత్ర శాలావృకైః సహ ॥ ౨,౧.౮౪ ॥
శీర్షాణి న్యపతంస్తాని ఖర్జూరా హ్యభవంస్తతః ।
ఏవం వరత్రిణః పుత్రా ఇన్ద్రేణ నిహతాః పురా ॥ ౨,౧.౮౫ ॥
జయన్త్యాం దేవయానీ తు శుక్రస్య దుహితాభవత్ ।
త్రిశిరా విశ్వరూపస్తు త్వష్టుః పుత్రోఽభవన్మహాన్ ॥ ౨,౧.౮౬ ॥
యశోధరాయాముత్పన్నో వైరోచన్యాం మహాయశాః ।
విశ్వరూపానుజశ్చైవ విశ్వకర్మా చ యః స్మృతః ॥ ౨,౧.౮౭ ॥
భృగోస్తు భృగవో దేవా జజ్ఞిరే ద్వాదశాత్మజాః ।
దివ్యానుసుషువే కన్యా కావ్యస్యైవానుజా ప్రభోః ॥ ౨,౧.౮౮ ॥
భువనోభావనశ్చైవ అన్త్యశ్చాన్త్యాయనస్తథా ।
క్రతుః శుచిః స్వమూర్ద్ధా చ వ్యాజశ్చ వసుదశ్చ యః ॥ ౨,౧.౮౯ ॥
ప్రభవశ్చావ్యయశ్చైవ ద్వాదశోఽధిపతిః స్మృతః ।
ఇత్యేతే భృగవో దేవాః స్మృతా ద్వాదశ యజ్ఞియాః ॥ ౨,౧.౯౦ ॥
పౌలోమ్యజనయత్పుత్రం బ్రహ్మిష్ఠం వశినం ద్విజమ్ ।
వ్యాదితః సోఽష్టమే మాసిగర్భః క్రూరేణ రక్షసా ॥ ౨,౧.౯౧ ॥
చ్యవనాచ్చ్యవనః సోఽథ చేతనాత్తు ప్రచేతనః ।
ప్రచేతాః శ్చ్యవనః క్రోధాద్దగ్ధవాన్పురుషాదకాన్ ॥ ౨,౧.౯౨ ॥
జనయామాస పుత్రౌ ద్వౌ సుకన్యాయాం సభార్గవః ।
ఆప్రవానం దధీచం చ తావుభౌ సాధుసంమతౌ ॥ ౨,౧.౯౩ ॥

సారస్వతః సరస్వత్యాం దధీచస్యోదపద్యత ।
ఋచీ పత్నీ మహాభాగా అప్రవానస్య నాహుషీ ॥ ౨,౧.౯౪ ॥
తస్యామౌర్వ ఋషిర్జజ్ఞే ఊరుం భిత్త్వా మహాయశాః ।
ఔర్వస్యాసీదృచీకస్తు దీప్తోఽగ్నిసమతేజసా ॥ ౨,౧.౯౫ ॥
జమదగ్నిరృచీకస్య సత్యవత్యామజాయత ।
భృగోశ్చరువిపర్యాసే రౌద్రవైష్ణవయోః పురా ॥ ౨,౧.౯౬ ॥
జమనాద్వైష్ణవస్యాగ్నేర్జమదగ్నిరజాయత ।
రేణుకాజమదగ్నేశ్చ శక్రతుల్యపరాక్రమమ్ ॥ ౨,౧.౯౭ ॥
బ్రహ్మక్షత్రమయం రామం సుషువేఽమితతేజసమ్ ।
ఓర్వస్యాసీత్పుత్రశతం జమదగ్నిపురోగమమ్ ॥ ౨,౧.౯౮ ॥
తేషాం పుత్ర సహస్రాణి భార్గవాణాం పరస్పరాత్ ।
ఋష్యతరేషు వై బాహ్యే బహవో భార్గవాః స్మృతాః ॥ ౨,౧.౯౯ ॥
వత్సా విదా ఆర్ష్టిషేణా యస్కా వైన్యాశ్చ శౌనకాః ।
మిత్రేయుః సప్తమా హ్యేతే పక్షా జ్ఞేయాస్తు భార్గవాః ॥ ౨,౧.౧౦౦ ॥
శృణుతాఙ్గిరసో వంశమగ్నేః పుత్రస్య ధీమతః ।
యస్యాన్వవాయే సంభూతా భారద్వాజాః సగౌతమాః ॥ ౨,౧.౧౦౧ ॥
దేవాశ్చాఙ్గిరసో ముఖ్యాస్త్విషిమన్తో మహౌజసః ।
సురూపా చైవ మారీచీ కార్దమీ చ తథా స్వరాట్ ॥ ౨,౧.౧౦౨ ॥
పథ్యా చ మానవీ కన్యా తిస్రో భార్యా హ్యథర్వణః ।
అథర్వణస్తు దాయాదాస్తాసు జాతాః కులోద్వహాః ॥ ౨,౧.౧౦౩ ॥
ఉత్పన్నా మహతా చైవ తపసా భావితాత్మనః ।
బృహస్పతిం సురూపాయాం గౌతమం సుషువే స్వరాట్ ॥ ౨,౧.౧౦౪ ॥
అయాస్యం వామదేవం చ ఉతథ్యముశితిం తథా ।
ధృష్ణిః పుత్రస్తు పథ్యాయాః సంవర్త్తశ్చైవ మానసః ॥ ౨,౧.౧౦౫ ॥

కితవశ్చాప్యయాస్యస్య శరద్వాంశ్చాప్యుతథ్యజః ।
అథోశిజో దీర్ఘతమా బృహదుక్థో వామదేవజః ॥ ౨,౧.౧౦౬ ॥
ధృష్ణేః పుత్రః సుధన్వా తు ఋషభశ్చ సుధన్వనః ।
రథకారాః స్మృతా దేవా ఋభవో యే పరిశ్రుతాః ॥ ౨,౧.౧౦౭ ॥
బృహస్పతేర్భరద్వాజో విశ్రుతః సుమహాయశాః ।
బృహస్పతిం సురూపాయాం గౌతమం సుషువే స్వరాట్ ॥ ౨,౧.౧౦౮ ॥
ఔరసాంగిరసః పుత్రాః సురూపాయాం విజజ్ఞిరే ।
ఆధార్యాయుర్ద్వనుర్దక్షో దమః ప్రాణస్తథైవ చ ॥ ౨,౧.౧౦౯ ॥
హవిష్యాంశ్చ హవిష్ణుశ్చ ఋతః సత్యశ్చ తే దశ ।
అయాస్యాశ్చాప్యుతథ్యాశ్చ వామదేవాస్తథౌశిజాః ॥ ౨,౧.౧౧౦ ॥
భారద్వాజాః సాంకృతయో గర్గాః కణ్వరథీతరాః ।
ముద్గలా విష్ణువృద్ధాశ్చ హరితాః కపయస్తథా ॥ ౨,౧.౧౧౧ ॥
తథా రూక్షభరద్వాజా ఆర్షభాః కితవస్తథా ।
ఏతే చాఙ్గిరసాం పక్షా విజ్ఞేయా దశ పఞ్చ చ ॥ ౨,౧.౧౧౨ ॥
ఋష్యన్తరేషు వై బాహ్యా బహవోఽఙ్గిరసః స్మృతాః ।
మరీచేరపి వక్ష్యామి భేద ముత్తమపూరుషమ్ ॥ ౨,౧.౧౧౩ ॥
యస్యాన్వవాయే సంభూతం జగత్స్థావరజఙ్గమమ్ ।
మరీచిరాపశ్చకమే నాభిధ్యాయన్ప్రజేప్సయా ॥ ౨,౧.౧౧౪ ॥
పుత్రః సర్వగుణోపేతః ప్రజావాన్ప్రభవేదితి ।
సంయుజ్యాత్మానమేవన్తు తపసా భావితః ప్రభుః ॥ ౨,౧.౧౧౫ ॥
ఆహతాశ్చ తతః సర్వా ఆపః సమభవంస్తదా ।
తాసు ప్రణిహితాత్మానమేకం సోఽజనయత్ప్రభుః ॥ ౨,౧.౧౧౬ ॥
పుత్రమప్రతిమం నామ్నారిష్టనేమిం ప్రజాపతిమ్ ।
పుత్రం మరీచిస్తపసి నిరతః సోఽపస్వతీతపత్ ॥ ౨,౧.౧౧౭ ॥

ప్రధ్యాయ హి సతీం వాచం పుత్రార్థీ సరిరే స్థితః ।
సప్తవర్షసహస్రాణి తతః సోఽప్రతిమోఽభవత్ ॥ ౨,౧.౧౧౮ ॥
కశ్యపః సవితుర్విద్వాంస్తేజసా బ్రహ్మణా సమః ।
మన్వన్తరేషు సర్వేషు బ్రహ్మణోంఽశేన జాయతే ॥ ౨,౧.౧౧౯ ॥
కన్యానిమిత్తమత్యుక్తో దక్షేణ కుపితః ప్రభుః ।
అపిబత్స తదా కశ్యం కశ్యం మద్యమిహోచ్యతే ॥ ౨,౧.౧౨౦ ॥
హాస్యే కశిర్హి విజ్ఞేయో వాఙ్మనః కశ్యముచ్యతే ।
కశ్యం మద్యం స్మృతం విప్రైః కశ్యపానాం తు కశ్యపః ॥ ౨,౧.౧౨౧ ॥
కశేతి నామ యద్వాచో వాచా క్రూరముదాహృతమ్ ।
దక్షాభిశప్తః కుపితః కశ్యపస్తేన సోఽభవత్ ॥ ౨,౧.౧౨౨ ॥
తస్మాచ్చ కశ్యపాయోక్తో బ్రహ్మణా పరమేష్ఠినా ।
తస్మై ప్రాచేతసో దక్షః కన్యాస్తాః ప్రత్యపాదయత్ ॥ ౨,౧.౧౨౩ ॥
సర్వాశ్చ బ్రహ్మవాదిన్యః సర్వా వై లోకమాతరః ।
ఇత్యేతమృషిసర్గం తు పుణ్యం యో వేద వారుణమ్ ॥ ౨,౧.౧౨౪ ॥
ఆయుష్మాన్పుణ్యవాఞ్ఛుద్ధః సుఖమాప్నోతి శాశ్వతమ్ ।
ధారణాచ్ఛ్రవణాద్వాపి సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే ॥ ౨,౧.౧౨౫ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యభాగే తృతీయ ఉపోద్ఘాతపాదే ఋషిసర్గవర్ణనం నామ ప్రథమోఽధ్యాయః

సూత ఉవాచ

వినివృత్తే ప్రజాసర్గే షష్ఠే వై చాక్షుషస్య హ ।

ప్రజాః సృజేతి వ్యదిష్టః స్వయం దక్షః స్వయంభువా ॥ ౨,౨.౧ ॥

ససర్జ సర్వభూతాని గతిమన్తి ధ్రువాణి చ ।

మానసాని చ భూతాని స పూర్వమసృజత్ప్రభుః ॥ ౨,౨.౨ ॥

ఋషీన్దేవాంశ్చ గన్ధర్వాన్మనుష్యోరగరాక్షసాన్ ।

యక్షభూతపిశాచాంశ్చ వయః పశుమృగాంస్తథా ॥ ౨,౨.౩ ॥

యదాస్య మనసా సృష్టా న వ్యవర్ద్ధన్త తాః ప్రజాః ।

అపధ్యాతా భగవతా మహాదేవేన ధీమతా ॥ ౨,౨.౪ ॥

స మైథునేన భావేన సిసృక్షుర్వివిధాః ప్రజాః ।

అసిక్రీమావహద్భార్యాం వీరణస్య ప్రజాపతేః ॥ ౨,౨.౫ ॥

సుతాం సుమహతా యుక్తాం తపసా లోక ధారిణీమ్ ।

యయా ధృతమిదం సర్వం జగత్స్థావరజఙ్గమమ్ ॥ ౨,౨.౬ ॥

అత్రాప్యుదాహరన్తీమౌ శ్లోకౌ ప్రాచేతసాం ప్రతి ।

దక్షస్యోద్వహతో భార్యాంమసిక్రీం వైరణీం పురా ॥ ౨,౨.౭ ॥

కృపానాం నియుతం దక్షం సర్పిణాం సాభిమానినామ్ ।

నదీగిరిష్వసజ్జన్తం పృష్ఠతోఽనుయయౌ ప్రభుమ్ ॥ ౨,౨.౮ ॥

తం దృష్ట్వా ఋషిభిః ప్రోక్తం ప్రతిష్ఠాస్యతి వై ప్రజాః ।

ప్రథమోఽత్ర ద్వితీయస్తు దక్షః స హి ప్రజాపతిః ॥ ౨,౨.౯ ॥

అథాగచ్ఛద్యథాకాలం ప్రహీనాం నియుతం తు యత్ ।

అసిక్రీం వైరణీం తత్ర దక్షః ప్రాచేతసోఽవహత్ ॥ ౨,౨.౧౦ ॥

అథ పుత్రసహస్రం స వైరణ్యామమితౌజసమ్ ।

అసిక్న్యాం జనయామాస దక్షః ప్రాచే తసః ప్రభుః ॥ ౨,౨.౧౧ ॥

తాంస్తు దృష్ట్వా మహాతేజాః స వివర్ద్ధయిషుః ప్రజాః ।
దేవర్షిప్రియసంవాదో నారదో బ్రహ్మణః సుతః ॥ ౨,౨.౧౨ ॥
నాశాయ వచనం తేషాం శాపయైవాత్మనోఽబ్రవీత్ ।
యః కశ్యపసుతస్యాథ పరమేష్ఠీ వ్యజాయత ॥ ౨,౨.౧౩ ॥
మానసః కశ్యపస్యాసీద్దక్షశాపవశాత్పునః ।
తస్మాత్స కాశ్యపస్యాథ ద్వితీయో మానసోఽభవత్ ॥ ౨,౨.౧౪ ॥
స హి పూర్వం సముత్పన్నో నారదః పరమేష్ఠినః ।
తేన వృక్షస్య పుత్రా వై హర్యశ్వా ఇతి విశ్రుతాః ॥ ౨,౨.౧౫ ॥
ధర్మార్థం నాశితాః సర్వే విధినా చ న సంశయః ।
తస్యోద్యతస్తదా దక్షః క్రుద్ధః శాపాయ వై ప్రభుః ॥ ౨,౨.౧౬ ॥
బ్రహ్మర్షీన్వై పురస్కృత్య యాచితః పరమేష్ఠినా ।
తతోఽభిసంధిం చక్రే వై దక్షశ్చ పరమేష్ఠినా ॥ ౨,౨.౧౭ ॥
కన్యాయాం నారదో మహ్యం తవ పుత్రో భవేదితి ।
తతో దక్షః సుతాం ప్రదాత్ప్రియాం వై పరమేష్ఠినే ।
తస్మాత్స నారదో జజ్ఞే భూయః శాపభయదృషిః ॥ ౨,౨.౧౮ ॥
శాంశపాయన ఉవాచ
కథం వై నాశితాః పూర్వం నారదేన సురర్షిణా ।
ప్రజాపతిసుతాస్తే వై శ్రోతుమిచ్ఛామి తత్త్వతః ॥ ౨,౨.౧౯ ॥
సూత ఉవాచ
దక్షపుత్రాశ్చ హర్యశ్వా వివర్ధయిషవః ప్రజాః ।
సమాగతా మహావీర్యా నారదస్తానువాచ హ ॥ ౨,౨.౨౦ ॥
బాలిశా బత యూయం వై న ప్రజానీథ భూతలమ్ ।
అన్తరూర్ధ్వమధశ్చైవ కథం స్రక్ష్యథ వై ప్రజాః ॥ ౨,౨.౨౧ ॥
తే తు తద్వచన శ్రుత్వా ప్యాతాః సర్వతో దిశమ్ ।

అధాపి మ నివర్త్తన్తే సముద్రస్థా ఇవాపగాః ॥ ౨,౨.౨౨ ॥
అథ తేషు ప్రణష్టేషు దక్షః ప్రాచే తసః పునః ।
వైరణ్యామేవ పుత్రాణాం సహస్రమసృజత్ప్రభుః ॥ ౨,౨.౨౩ ॥
ప్రజా వివర్ద్ధయిషవః శబలాశ్వాః పునస్తు తే ।
పూర్వముక్తం వచస్తద్వై శ్రావితా నారదేన హ ॥ ౨,౨.౨౪ ॥
అన్యోన్యమూచుస్తే సర్వే సమ్యగాహ ఋషిః స్వయమ్ ।
భ్రాతౄణాం పదవీం చైవ గన్తవ్యా నాత్ర సంశయః ॥ ౨,౨.౨౫ ॥
జ్ఞాత్వా ప్రమాణం పృథ్వ్యా వై సుఖం స్రక్ష్యామహే ప్రజాః ।
ప్రకాశాః స్వస్థమనసా యథావదనుశాసితాః ॥ ౨,౨.౨౬ ॥
తేఽపి తేనైవ మార్గేణ ప్రయాతాః సర్వతో దిశమ్ ।
అద్యాపి న నివర్త్తన్తే విస్తారాయమలిప్సవః ॥ ౨,౨.౨౭ ॥
తతః ప్రభృతి వై భ్రాతా భ్రాతురన్వేషణే రతః ।
ప్రయతో నశ్యతి క్షిప్రం తన్న కార్యం విజానతా ॥ ౨,౨.౨౮ ॥
నష్టేషు శబలాశ్వేషు దక్షః క్రుద్ధోఽశపద్విభుః ।
నారదం నాశమేహీతి గర్భవాసం వసేతి చ ॥ ౨,౨.౨౯ ॥
తదా తేష్వపి నష్టేషు మహాత్మా స ప్రభుః కిల ।
షష్టిం దక్షోఽసృజత్కన్యా వైరణ్యామేవ విశ్రుతాః ॥ ౨,౨.౩౦ ॥
తాస్తదా ప్రతిజగ్రాహ పత్న్యర్థం కశ్యపః సుతాః ।
ధర్మః సోమశ్చ భగవాంస్తథా చాన్యే మహర్షయః ॥ ౨,౨.౩౧ ॥
ఇమాం విసృష్టిం దక్షస్య కృత్స్నాం యో వేద తత్త్వతః ।
ఆయుష్మాన్కీర్త్తిమాన్ధన్యః ప్రజావాశ్చ భవత్యుత ॥ ౨,౨.౩౨ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యభాగే తృతీయ ఉపోద్ధాతపాదే ప్రజాపతివంశానుకీర్త్తనం నామ ద్వితీయోఽధ్యాయః

ఋషయ ఊచు ।
దేవానాం దానవానాం చ దైత్యానాం చైవ సర్వశః ।
ఉత్పత్తిం విస్తరేణైవ బ్రూహి వైవస్వతేऽన్తరే ॥ ౨,౩.౧ ॥
సూత ఉవాచ
ధర్మస్యైవ ప్రవక్ష్యామి నిసర్గన్తం నిబోధత ।
అరున్ధతీవసుర్జామాలంబా భానుర్మరుత్వతీ ॥ ౨,౩.౨ ॥
సంకల్పా చ ముహూర్తా చ సాధ్యా విశ్వా తథైవ చ ।
ధర్మస్య పత్న్యో దశ తా దక్షః ప్రాచేతసో దదౌ ॥ ౨,౩.౩ ॥
సాధ్యాపుత్రాస్తు ధర్మస్య సాధ్యా ద్వాదశజజ్ఞిరే ।
దేవేభ్యస్తాన్పరాన్దేవాన్దేవజ్ఞాః పరిచక్షతే ॥ ౨,౩.౪ ॥
బ్రాహ్మణా వై ముఖాత్సృష్టా జయా దేవాః ప్రజేప్సయా ।
సర్వే మన్త్రశరీరస్తే సమృతా మన్వన్తరేష్విహ ॥ ౨,౩.౫ ॥
దర్శశ్చ పౌర్ణమాసశ్చ బృహద్యచ్చ రథన్తరమ్ ।
విత్తిశ్చైవ వివిత్తిశ్చ ఆకూతిః కూతిరేవ చ ॥ ౨,౩.౬ ॥
విజ్ఞాతా చైవ విజ్ఞాతో మనో యజ్ఞస్తథైవ చ ।
నామాన్యేతాని తేషాం వై యజ్ఞానాం ప్రథితాని చ ॥ ౨,౩.౭ ॥
బ్రహ్మశాపేన తేజాతాః పునః స్వాయంభువే జితాః ।
స్వారోచిషే వై తుషితాః సత్యశ్చైవోత్తమే పునః ॥ ౨,౩.౮ ॥
తామసే హరయో నామ వైకుణ్ఠా రేవతాన్తరే ।

తే సాధ్యాశ్చాక్షుషే నామ్నా ఛన్దజా జజ్ఞిరే సురాః ॥ ౨,౩.౯ ॥
ధర్మపుత్రా మహాభాగాః సాధ్యా యే ద్వాదశామరాః ।
పూర్వం సమనుసూయన్తే చాక్షుషస్యాన్తరే మనోః ॥ ౨,౩.౧౦ ॥
స్వారోచిషేఽంతరేఽతీతా దేవా యే వై మహౌజసః ।
తుషితా నామ తేఽన్యోన్యమూచుర్వై చాక్షుషేఽంతరే ॥ ౨,౩.౧౧ ॥
కిఞ్చిచ్ఛిష్టే తదా తస్మిన్దేవా వై తుషితాబ్రువన్ ।
ఏతామేవ మహాభాగాం వయం సాధ్యాం ప్రవిశ్య వై ॥ ౨,౩.౧౨ ॥
మన్వన్తరే భవిష్యామస్తన్నః శ్రేయో భవిష్యతి ।
ఏవముక్త్వా తు తే సర్వే చాక్షుషస్యాన్తరే మనోః ॥ ౨,౩.౧౩ ॥
తస్యాం ద్వాదశ సంభూతా ధర్మాత్స్వాయంభువాత్పునః ।
నరనారాయణౌ తత్ర జజ్ఞాతే పునరేవ హి ॥ ౨,౩.౧౪ ॥
విపశ్చిదిన్ద్రో యశ్చాభూత్తథా సత్యో హరిశ్చ తౌ ।
స్వారోచిషేఽంతరే పూర్వమాస్తాం తౌ తుషితాసుతౌ ॥ ౨,౩.౧౫ ॥
తుషితానాం తు సాధ్యాత్వే నామాన్యేతాని చక్షతే ।
మనోఽనుమన్తా ప్రాణశ్చ నరోఽపానశ్చ వీర్యవాన్ ॥ ౨,౩.౧౬ ॥
వితిర్నయో హయశ్చైవ హంసో నారాయణస్తథా ।
విభుశ్చాపి ప్రభుశ్చాపి సాధ్యా ద్వాదశ జజ్ఞిరే ॥ ౨,౩.౧౭ ॥
స్వాయంభువేఽంతరే పూర్వం తతః స్వారోచిషే పునః ।
నామాన్యాసన్పునస్తాని తుషితానాం నిబోధత ॥ ౨,౩.౧౮ ॥
ప్రాణాపానావుదానశ్చ సమానో వ్యాన ఏవ చ ।
చక్షుః శ్రోత్రం రసో ఘ్రాణం స్పర్శో బుద్ధిర్మనస్తథా ॥ ౨,౩.౧౯ ॥
నామాన్యేతాని వై పూర్వం తుషితానాం స్మృతాని చ ।
వసోస్తు వసవః పుత్రాః సాధ్యానామనుజాః స్మృతాః ॥ ౨,౩.౨౦ ॥
ధరో ధ్రువశ్చ సోమశ్చ ఆయుశ్చైవానలోఽనిలః ।

ప్రత్యూషశ్చ ప్రభాసశ్చ వసవోఽష్టౌ ప్రకీర్తితాః ॥ ౨,౩.౨౧ ॥

ధరస్య పుత్రో ద్రవిణో హుతహవ్యో రజస్తథా ।

ధ్రువపుత్రోఽభవత్తాత కాలో లోకాప్రకాలనః ॥ ౨,౩.౨౨ ॥

సోమస్య భగవాన్వర్చా బుధశ్చ గ్రహబౌధనః ।

ధరోర్మి కలిలశ్చైవ పఞ్చ చన్ద్రమసః సుతాః ॥ ౨,౩.౨౩ ॥

ఆయస్య పుత్రో వైతణ్డ్యః శమః శాన్తస్తథైవ చ ।

స్కన్దః సనత్కుమారశ్చ జజ్ఞే పాదేన తేజసః ॥ ౨,౩.౨౪ ॥

అగ్నేః పుత్రం కుమారం తు స్వాహా జజ్ఞే శ్రియా షృతమ్ ।

తస్య శాఖో విశాఖశ్చ నైగమేయశ్చ ప్రష్టజాః ॥ ౨,౩.౨౫ ॥

అనిలస్య శివా భార్యా తస్యాః పుత్రో మనోజవః ।

అవిజ్ఞాన గతిశ్చైవ ద్వౌ పుత్రావనిలస్య చ ॥ ౨,౩.౨౬ ॥

ప్రత్యూషస్య విదుః పుత్రమృషిం నామ్నాథ దేవలమ్ ।

ద్వౌ పుత్రౌ దేవలస్యాపి క్షమావన్తౌ మనీషిణౌ ॥ ౨,౩.౨౭ ॥

బృహస్పతేశ్తు భగినీ భువనా బ్రహ్మవాదినీ ।

యోగసిద్ధా జగత్కృత్స్నమశక్తా చరతి స్మ హ ॥ ౨,౩.౨౮ ॥

ప్రభాసస్య తు భార్యా సా వసూనామష్టమస్య హ ।

విశ్వకర్మా సుతస్తస్యాః ప్రజాపతిపతిర్విభుః ॥ ౨,౩.౨౯ ॥

విశ్వేదేవాస్తు విశ్వాయా జజ్ఞిరే దశ విశ్రుతాః ।

క్రతుర్దక్షః శ్రవః సత్యః కాలః మునిస్తథా ॥ ౨,౩.౩౦ ॥

పురూరవో మాద్రవసో రోచమానశ్చ తే దశ ।

ధర్మపుత్రాః సురా ఏతే విశ్వాయాం జజ్ఞిరే శుభాః ॥ ౨,౩.౩౧ ॥

మరుత్వత్యాం మరుత్వన్తో భానవో భానుజాః స్మృతాః ।

ముహూర్తాశ్చ ముహూర్తాయా ఘోషలంబా హ్యజాయత ॥ ౨,౩.౩౨ ॥

సంకల్పాయాం తు సంజజ్ఞే విద్వాన్సంకల్ప ఏవ తు ।

నవ వీథ్యస్తు జామాయాః పథత్రయముపాశ్రితాః ॥ ౨,3.33 ॥
పృథివీ విషయం సర్వమరున్ధత్యామజాయత ।
ఏష సర్గః సమాఖ్యాతో విద్వాన్ధర్మస్య శాశ్వతః ॥ ౨,3.3౪ ॥
ముహూర్తాశ్చైవ తిథ్యాశ్చ ప్రతిభిః సహ సువ్రతాః ।
నామతః సంప్రవక్ష్యామి బ్రువతో మే నిబోధత ॥ ౨,3.3౫ ॥
అహోరాత్రవిభాగశ్చ నక్షత్రాణి సమాశ్రితః ।
ముహుర్త్తాః సర్వనక్షత్రా అహోరాత్రభిదస్తథా ॥ ౨,3.3౬ ॥
అహోరాత్రకలానాం తు షడశీత్యధికాః స్మృతాః ।
రవేర్గతి విశేషేణ సర్వర్త్తుషు చ నిత్యశః ॥ ౨,3.3౭ ॥
తతో వేదవిదశ్చైతాం గతిమిచ్ఛన్తి పర్వసు ।
అవిశేషేషు కాలేషు జ్ఞేయః సవితృమానతః ॥ ౨,3.3౮ ॥
రౌద్రః సార్పస్తథా మైత్రః పిత్ర్యో వాసవ ఏవ చ ।
ఆప్యోఽథ వైశ్వదేవశ్చ బ్రాహ్మో మధ్యాహ్నసంశ్రితః ॥ ౨,3.3౯ ॥
ప్రాజాపత్యస్తథైవేన్ద్ర ఇన్ద్రాగ్నీ నిరృతిస్తథా ।
వారుణశ్చ యథార్యమ్ణో భగశ్చాపి దినశ్రితాః ॥ ౨,3.౪౦ ॥
ఏతే దినముహూర్తాశ్చ దివాకరవినిర్మితాః ।
శఙ్కుచ్ఛాయా విశేషేణ వేదితవ్యాః ప్రమాణతః ॥ ౨,3.౪౧ ॥
అజైకపాదహిర్బుధ్న్యః పూషాశ్వియమదేవతాః ।
ఆగ్నేయశ్చాపి విజ్ఞేయః ప్రాజాపత్యస్తథైవ చ ॥ ౨,3.౪౨ ॥
సౌమ్యశ్చాపి తథాదిత్యో బార్హస్పత్యశ్చ వైష్ణవః ।
సావిత్రశ్చ తథా త్వాష్ట్రో వాయవ్యశ్చేతి సంగ్రహః ॥ ౨,3.౪3 ॥
ఏతే రాత్రేర్ముహూర్త్తాః స్యుః క్రమోక్తా దశ పఞ్చ చ ।
ఇన్దోర్గత్యుదయా జ్ఞేయా నాడికా ఆదితస్తథా ॥ ౨,3.౪౪ ॥
కాలావస్థాస్త్విమాస్త్వేతే ముహూర్త్తా దేవతాః స్మృతాః ।

సర్వగ్రహాణాం త్రీణ్యేవ స్థానాని విహితాని చ ॥ ౨,౩.౪౫ ॥
దక్షిణోత్తరమధ్యాని తాని విద్యాద్యథాక్రమమ్ ।
స్థానం జారద్గవం సధ్యే తథైరావతముత్తరమ్ ॥ ౨,౩.౪౬ ॥
వైశ్వానరం దక్షిణతో నిర్దిష్టమిహ తత్త్వతః ।
అశ్వినీ కృత్తికా యామ్యం నాగవీథీతి విశ్రుతా ॥ ౨,౩.౪౭ ॥
బ్రాహ్మం సౌమ్యం తథార్ద్రా చ గజవీథీతి శబ్దితా ।
పుష్యాశ్లేషే తథాదిత్యం వీథీ చైరావతీ మతా ॥ ౨,౩.౪౮ ॥
తిస్రస్తు వీథయో హ్యేతా ఉత్తరో మార్గ ఉచ్యతే ।
పూర్వోత్తరే చ ఫల్గున్యౌ మఘా చైవార్షభీ స్మృతా ॥ ౨,౩.౪౯ ॥
హస్తశ్చిత్రా తథా స్వాతీ గోవీథీతి తు శబ్దితా ।
జ్యేష్ఠా విశాఖానురాధా వీథీ జారద్గవీ మతా ॥ ౨,౩.౫౦ ॥
ఏతాస్తు వీథయస్తిస్రో మధ్యమో మార్గ ఉచ్యతే ।
మూలం పూర్వోత్తరాషాఢే అజవీథ్యాభిశబ్దితే ॥ ౨,౩.౫౧ ॥
శ్రవణం చ ధనిష్ఠా చ మార్గీ శతభిషక్తథా ।
వైశ్వానరీ భాద్రపదే రేవతీ చైవ కీర్తితా ॥ ౨,౩.౫౨ ॥
ఏతాస్తు వీథయస్తిస్రో దక్షిణే మార్గ ఉచ్యతే ।
అష్టావిశతి యాః కన్యా దక్షః సోమాయ తా దదౌ ॥ ౨,౩.౫౩ ॥
సర్వా నక్షత్రనామ్న్యస్తా జ్యోతిషే పరికీర్తితాః ।
తాసామపత్యాన్యభవన్దీప్తయోఽమితతేజసః ॥ ౨,౩.౫౪ ॥
యాస్తు శేషాస్తదా కన్యాః ప్రతిజగ్రాహ కశ్యపః ।
చతుర్దశా మహాభాగాః సర్వాస్తా లోకమాతరః ॥ ౨,౩.౫౫ ॥
అదితిర్దితిర్దనుః కాష్ఠారిష్టానాయుః ఖశా తథా ।
సురభిర్వినతా తామ్రా మునిః క్రోధవశా తథా ॥ ౨,౩.౫౬ ॥
కద్రూర్మాతా చ నాగానాం ప్రజాస్తాసాం నిబోధత ।

స్వాయంభువేఽన్తరే తాత యే ద్వాదశ సురోత్తమాః ॥ ౨,౩.౫౭ ॥
వైకుణ్ఠా నామ తే సాధ్యా బభూవుశ్చాక్షుషేంఽతరే ।
ఉపస్థితేంఽతరే హ్యస్మిన్పునర్వైవస్వతస్య హ ॥ ౨,౩.౫౮ ॥
ఆరాధితా ఆదిత్యా తే సమేత్యోచుః పరస్పరమ్ ।
ఏతామేవ మహాభాగామదితిం సంప్రవిశ్య వై ॥ ౨,౩.౫౯ ॥
వైవస్వతేంఽతరే హ్యస్మిన్యోగాదర్ద్ధేన తేజసా ।
గచ్ఛేమ పుత్రతామస్యాస్తన్నః శ్రేయో భవిష్యతి ॥ ౨,౩.౬౦ ॥
ఏవముక్త్వా తు తే సర్వే వర్త్తమానేంఽతరే తదా ।
జజ్ఞిరే ద్వాదశాదిత్యా మారీయాత్కశ్యపాత్పునః ॥ ౨,౩.౬౧ ॥
శతక్రతుశ్చ విష్ణుశ్చ జజ్ఞాతే పునరేవ హి ।
వైవస్వతేంఽతరే హ్యస్మిన్నరనారాయణౌ తదా ॥ ౨,౩.౬౨ ॥
తేషామపి హి దేవానాం నిధనోత్పత్తిరుచ్యతే ।
యథా సూర్యస్య లోకేఽస్మిన్నుదయాస్తమయావుభౌ ॥ ౨,౩.౬౩ ॥
దృష్టానుశ్రవికే యస్మాత్సక్తాః శబ్దాదిలక్షణే ।
అష్టాత్మకేఽణిమాద్యే చ తస్మాత్తే జజ్ఞిరే సురాః ॥ ౨,౩.౬౪ ॥
ఇత్యేష విషయే రాగః సంభూత్యాః కారణం స్మృతమ్ ।
బ్రహ్మశాపేన సంభూతా జయాః స్వాయంభువే జితాః ॥ ౨,౩.౬౫ ॥
స్వారోచిషే వై తుషితాః సత్యశ్చైవోత్తమే పునః ।
తామసే హరయో దేవా జాతాశ్చా రిష్టవే తు వై ॥ ౨,౩.౬౬ ॥
వైకుణ్ఠాశ్చాక్షుషే సాధ్యా ఆదిత్యాః సప్తమే పునః ।
ధాతార్యమా చ మిత్రశ్చ వరుణోంఽశో భగస్తథా ॥ ౨,౩.౬౭ ॥
ఇన్ద్రో వివస్వాన్పూషా చ పర్జన్యో దశమః స్మృతః ।
తతస్త్వష్టా తతో విష్ణురజఘన్యో జఘన్యజః ॥ ౨,౩.౬౮ ॥
ఇత్యేతే ద్వాదశాదిత్యాః కశ్యపస్య సుతా విభోః ।

సురభ్యాం కశ్యపాద్రుద్రా ఏకాదశ విజజ్ఞిరే ॥ ౨,౩.౯౯ ॥
మహాదేవప్రసాదేన తపసా భావితా సతీ ।
అఙ్గారకం తథా సర్పం నిరృతిం సదసత్పతిమ్ ॥ ౨,౩.౨౦ ॥
అజైకపాదహిర్బుధ్న్యౌ ద్వావేకం చ జ్వరం తథా ।
భువనం చేశ్వరం మృత్యుం కపాలీతి చ విశుతమ్ ॥ ౨,౩.౨౧ ॥
దేవానేకాదశైతాంస్తు రుద్రాంస్త్రిభువనేశ్వరాన్ ।
తపసోఽగ్రేణ మహతా సురభిస్తానజీజనత్ ॥ ౨,౩.౨౨ ॥
తతో దుహితరావన్యే సురభిర్దేవ్యజాయత ।
రోహిణీ చైవ సుభగాం గాన్ధవీ చ యశస్వినీమ్ ॥ ౨,౩.౨౩ ॥
రోహిణ్యా జజ్ఞిరే కన్యాశ్చతస్రో లోకవిశ్రుతాః ।
సురూపా హంసకాలీ చ భద్రా కామదుఘా తథా ॥ ౨,౩.౨౪ ॥
సుషువే గాః కామదుఘా సురూపా తనయద్వయమ్ ।
హంసకాలీ తు మహిషాన్భద్రాయస్త్వవిజాతయః ॥ ౨,౩.౨౫ ॥
విశ్రుతాస్తు మహాభాగా గాన్ధర్వ్యా వాజినః సుతాః ।
ఉచ్చైఃశ్రవాదయో జాతాః ఖేచరాస్తే మనోజవాః ॥ ౨,౩.౨౬ ॥
శ్వేతాః శోణాః పిశఙ్గాస్చ సారఙ్గా హరి తార్క్షునాః ।
ఉక్తా దేవోపవాహ్యాస్తే గాన్ధర్వ్యయోనయో హయాః ॥ ౨,౩.౨౭ ॥
భూయో జజ్ఞే సురభ్యాస్తు శ్రీమాంశ్చన్ద్రప్రభో వృషః ।
స్రగ్వీ కకుద్మాన్ద్యుతిమా నమృతాలయసంభవః ॥ ౨,౩.౨౮ ॥
సురభ్యనుమతే దత్తో ధ్వజో మాహేశ్వరస్తు సః ।
ఇత్యేతే కశ్యపసుతా రుద్రాదిత్యాః ప్రకీర్తితాః ॥ ౨,౩.౨౯ ॥
ధర్మపు పుత్రాః స్మృతాః సాధ్యా విశ్వే చ వసవస్తథా ।
యథేన్ధనవశాద్వహ్ని రేకస్తు బహుధా భవేత్ ॥ ౨,౩.౩౦ ॥
భవత్యేకస్తథా తద్వన్మూర్తీనాం స పితా మహః ।

ఏకో బ్రహ్మాన్తకశ్చైవ పురుషశ్చేతి తత్ర యః ॥ ౨,౩.౮౧ ॥
ఏకస్యైతాః స్మృతాస్తిస్రస్తనవస్తు స్వయంభువః ।
బ్రాహ్మీ చ పౌరుషీ చైవ కాలాఖ్యా చేతి తాః స్మృతాః ॥ ౨,౩.౮౨ ॥
యా తత్ర రాజసీ తస్య తనుః సా వై ప్రజాకరీ ।
మతా సా యా తు కాలాఖ్యా ప్రజాక్షయకరీ తు సా ॥ ౨,౩.౮౩ ॥
సాత్త్వికీ పౌరుషీ యా తు సా తనుః పాలికా స్మృతా ।
రాజసీ బ్రహ్మణో యా తు మారీచః కశ్యపోఽభవత్ ॥ ౨,౩.౮౪ ॥
తామసీ చాన్తకృద్యా తు తదంశో విష్ణురుచ్యతే ॥ ౨,౩.౮౫ ॥
త్రైలోక్యే తాః స్మృతాస్తిస్రస్తనవో వై ప్రజాకరీ ।
మతా సా యా తు కాలాఖ్యా ప్రజాక్షయకరీ తు సా ॥ ౨,౩.౮౬ ॥
సృజత్యథానుగృహ్ణాతి తథా సంహరతి ప్రజాః ।
ఏవమేతాః స్మృతాస్తిస్రస్తనవో హి స్వయంభువః ॥ ౨,౩.౮౭ ॥
ప్రాజాపత్యా చ రౌద్రా చ వైష్ణవీ చేతి తాస్త్రిధా ।
ఏతాస్తన్వః స్మృతా దేవా ధర్మశాస్త్రే పురాతనే ॥ ౨,౩.౮౮ ॥
సాంఖ్యయోగరతైర్ధీరైః పృథగేకార్థదర్శిభిః ।
అభిజాతిప్రభావజ్ఞైర్మునిభిస్తత్త్వదర్శిభిః ॥ ౨,౩.౮౯ ॥
ఏకత్వేన పృథక్త్వేన తాసు భిన్నాః ప్రజాస్త్విమాః ।
ఇదం పరమిదం నేతి బ్రువతే భిన్నదర్శినః ॥ ౨,౩.౯౦ ॥
బ్రహ్మాణాం కారణం కే చిత్కేచిదాహుః ప్రజాపతిమ్ ।
కేచిద్భవం పరత్వేన ప్రాహుర్విష్ణుం తథాపరే ॥ ౨,౩.౯౧ ॥
అభిజ్ఞానేన సంభూతాః సక్తారిష్టవిచేతసః ।
సత్త్వం కాలం చ దేశం చ కార్యం చావేక్ష్య కర్మ చ ॥ ౨,౩.౯౨ ॥
కారణం తు స్మృతా హ్యేతే నానార్థేష్విహ దేవతాః ।
ఏకం ప్రశంసమానస్తు సర్వానేవప్రశసతి ॥ ౨,౩.౯౩ ॥

ఏకం నిన్దతి యస్త్వేషాం సర్వానేవ స నిన్దతి ।
న ప్రద్వేషస్తతః కార్యో దేవతాసు విజానతా ॥ ౨,౩.౯౪ ॥
న శక్యా ఈశ్వరాజ్ఞాతుమైశ్వర్యేణ వ్యవస్థితాః ।
ఏకత్వాత్స త్రిధా భూత్వా సంప్రమోహయతి ప్రజాః ॥ ౨,౩.౯౫ ॥
ఏతేషాం వై త్రయాణాం తు విచిన్వన్త్యన్తరం జనాః ।
జిజ్ఞాసవః పరీహన్తే సక్తా దుష్టా విచేతసః ॥ ౨,౩.౯౬ ॥
ఇదం పరమిదం నేతి సంరంభాద్భిన్నదర్శినః ।
యాతుధానా విశేషా యే పిశాచాశ్చైవ నాన్తరమ్ ॥ ౨,౩.౯౭ ॥
ఏకః స తు పృథక్త్వేన స్వయం భూత్వా చ తిష్ఠతి ।
గుణమాత్రాత్మికాభిస్తు తనుభిర్మోహయన్ప్రజాః ॥ ౨,౩.౯౮ ॥
తేష్వేకం యజతే యో వై స తదా యజతే త్రయమ్ ।
తస్మాద్దేవాస్త్రయో హ్యేతే నైరన్తర్యేణధిష్ఠతాః ॥ ౨,౩.౯౯ ॥
తస్మాత్పృథక్త్వమేకత్వం సంఖ్యా సంఖ్యే గతాగతమ్ ।
అల్పత్వం వా బహుత్వం వా తేషు కో జ్ఞాతుమర్హతి ॥ ౨,౩.౧౦౦ ॥
తస్మాత్సృష్ట్వానుగృహ్ణాతి గ్రసతే చైవ సర్వశః ।
గుణాత్మకత్వవై కల్పయే తస్మాదేకః స ఉచ్యతే ॥ ౨,౩.౧౦౧ ॥
రుద్రం బ్రహ్మణమిన్ద్రం చ లోకపాలానృషీన్మనూన్ ।
దేవం తమేకం బహుధా ప్రాహుర్నారాయణం ద్విజాః ॥ ౨,౩.౧౦౨ ॥
ప్రాజాపత్యా చ రౌద్రీ చ తనుర్యా చైవ వైష్ణవీ ।
మన్వన్తరేషు వై తిస్ర ఆవర్త్న్తే పునః పునః ॥ ౨,౩.౧౦౩ ॥
క్షేత్రజ్ఞా అపి చాన్యేఽస్య విభోర్జాయన్త్యనుగ్రహాత్ ।
తేజసా యశసా బుద్ధ్యా శ్రుతేన చ బలేన చ ॥ ౨,౩.౧౦౪ ॥
జాయన్తే తత్సమాశ్చైవ తానపీమాన్నిబోధత ।
రాజస్యా బ్రహ్మణోంఽశేన మారీచః కశ్యపోఽభవత్ ॥ ౨,౩.౧౦౫ ॥

తామసస్యాస్తస్య చాంశేన కాలో రుద్రః స ఉచ్యతే ।
సాత్త్వికాంశ్చ తథాంశేన యజ్ఞో విష్ణురజా యత ॥ ౨,౩.౧౦౬ ॥
త్రిషు కాలేషు తస్యైతా బ్రహ్మమస్తనవో ద్విజాః ।
మన్వన్తరేష్విహ స్రష్టుమావర్త్తన్తే పునః పునః ॥ ౨,౩.౧౦౭ ॥
మన్వన్తరేషు సర్వేషు ప్రజాః స్థావరజఙ్గమాః ।
యుగాదౌ సకృదుత్పన్నాస్తిష్ఠన్తీహాప్రసంయమాత్ ॥ ౨,౩.౧౦౮ ॥
ప్రాప్తే ప్రాప్తే తు కల్పాన్తే రుద్రః సంహరతి ప్రజాః ।
కాలో భూత్వా యుగాత్మాసౌ రుద్రః సంహరతే పునః ॥ ౨,౩.౧౦౯ ॥
సంప్రాప్తే చైవ కల్పాన్తే సప్తరశిమర్ద్దివాకరః ।
భూత్వా సంవర్త్తకాదిత్యస్త్రీంల్లోకాంశ్చ దహత్యుత ॥ ౨,౩.౧౧౦ ॥
విష్ణుః ప్రజానుగ్రహకృత్సదా పాలయతి ప్రజాః ।
తస్యాం తస్యామవస్థాయాం తత ఉత్పాద్య కారణమ్ ॥ ౨,౩.౧౧౧ ॥
సత్త్వోద్రిక్తా తు యా ప్రోక్తా బ్రహ్మణః పౌరుషీ తనుః ।
తస్యాంశేన చ విజ్ఞేయో మనోః స్వాయంభువేన్తరే ॥ ౨,౩.౧౧౨ ॥
ఆకృత్యాం మనసా దేవ ఉత్పన్నః ప్రథమం విభుః ।
తతః పునః స వై దేవః ప్రాప్తే స్వారోచిషేఽన్తరే ॥ ౨,౩.౧౧౩ ॥
తుషితాయాం సముత్పన్నో హ్యజితస్తుషితైః సహ ।
ఔత్తమే హ్యన్తరే వాపి హ్యజితస్తు పునః ప్రభుః ॥ ౨,౩.౧౧౪ ॥
సత్యాయామభవత్సత్యః సహ సత్యైః సురోత్తమైః ।
తామసస్యాతరే చాపి స దేవః పునరేవ హి ॥ ౨,౩.౧౧౫ ॥
హరిణ్యాం హరిభిః సార్ద్ధం హరిరేవ బభూవ హ ।
వైవస్వతేన్తరే చాపి హరిర్ద్దేవైః పునస్తు సః ॥ ౨,౩.౧౧౬ ॥
వైకుణ్ఠో నామతో జజ్ఞే విధూతరజసైః సహ ।
మరీచాత్కశ్యపాద్విష్ణురదిత్యాం సంబభూవ హ ॥ ౨,౩.౧౧౭ ॥

త్రిభిః క్రమైరిమాంల్లోకఞ్జిత్వా విష్ణుస్త్రివిక్రమః ।
ప్రత్యపాదయదిన్ద్రాయ దైవతైశ్చైవ స ప్రభుః ॥ ౨,౩.౧౧౮ ॥
ఇత్యేతాస్తనవో జాతా వ్యతీతాః సప్తసప్తసు ।
మన్వన్తరేష్వతీతేషు యాభిః సంరక్షితాః ప్రజాః ॥ ౨,౩.౧౧౯ ॥
యస్మాద్విశ్వమిదం సర్వం జాయతే లీయతే పునః ।
యస్యాంశేనామరాః సర్వే జాయన్తే త్రిదివేశ్వరాః ॥ ౨,౩.౧౨౦ ॥
వర్ద్ధన్తే తేజసా బుద్ధ్యా శ్రుతేన చ బలేన చ ।
యద్యద్విభూతిమత్సత్త్వం శ్రీమదూర్జితమేవ వా ॥ ౨,౩.౧౨౧ ॥
తత్తదేవావగచ్ఛధ్వం విష్ణోస్తేజోంఽశసంభవమ్ ।
స ఏవ జాయతేంఽశేన కేచిదిచ్ఛన్తి మానవాః ॥ ౨,౩.౧౨౨ ॥
ఏకే వివదమానాస్తు దృష్టాన్తాచ్చ బ్రువన్తి హి ।
ఏషాం న విద్యతే భేదస్త్రయాణాం ద్యుసదామిహ ॥ ౨,౩.౧౨౩ ॥
జాయన్తే పోహయన్త్యం శైరీశ్వరా యోగమాయయా ॥ ౨,౩.౧౨౪ ॥
తస్మాత్తేషాం ప్రచారే తు యుక్తాయుక్తం న విద్యతే ।
భూతానువాదినా మాద్యా మధ్యస్థా భూతవాదినామ్ ॥ ౨,౩.౧౨౫ ॥
భూతానువాదినః సక్తస్త్రయశ్చైవ ప్రవాదినామ్ ।
పరీక్ష్య చానుగృహ్ణన్తి నిగృహ్ణన్తి ఖలాన్స్వయమ్ ॥ ౨,౩.౧౨౬ ॥
మత్తః పూర్వే చ తే తస్మాత్ప్రభవశ్చ తతోఽధికాః ।
తథాధికరణైరతైర్యథా తత్త్వనిదర్శకాః ॥ ౨,౩.౧౨౭ ॥
దేవానాం దేవభూతాశ్చ తే వై సర్వప్రవర్త్తకాః ।
కర్మ్మణాం మహతాం తే హి కర్త్తారో జగదీశ్వరాః ॥ ౨,౩.౧౨౮ ॥
శ్రుతిజ్ఞైః కారణైరేతైశ్చతుర్భిః పరికీర్త్తితాః ।
బాలిశాస్తే న జానన్తి దైవతాని ప్రభాగశః ॥ ౨,౩.౧౨౯ ॥
ఇమం చోదాహరన్త్యత్ర శ్లోకం యోగేశ్వరాన్ప్రతి ।

కుర్యాద్యోగబలం ప్రాప్య త్రైశ్చ సర్వైర్మహాంశ్చరేత్ ॥ ౨,౩.౧౩౦ ॥
ప్రాప్నుయాద్విషయాంశ్చైవ పునశ్చోర్ద్ధ్వ తపశ్చరేత్ ।
సంహరేత పునః సర్వాన్సూర్యో జ్యోతిర్గణానివ ॥ ౨,౩.౧౩౧ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యభాగే తృతీయ ఉపోద్ధాతపాదే స్వయంభూత్రైగుణ్యస్వరూపవర్ణనం నామ తృతీయోఽధ్యాయః

సూత ఉవాచ
బ్రహ్మణా వై ముఖాత్సృష్టా జయా దేవాః ప్రజేప్సయా ।
సర్వే మన్త్రశరీరాస్తే స్మృతా మన్వన్తరేష్విహ ॥ ౨,౪.౧ ॥
దర్శశ్చ పౌర్ణమాసశ్చ బృహత్సామ రథన్తరమ్ ।
చితిశ్చ సుచితిశ్చైవ హ్యాకూతిః కూతిరేవ చ ॥ ౨,౪.౨ ॥
విజ్ఞాతశ్చైవ విజ్ఞాతా మనా యజ్ఞశ్చ ద్వాదశః ।
దారాగ్నిహోత్రసంబన్ధం వితత్య యజతేతి చ ॥ ౨,౪.౩ ॥
ఏవముక్త్వా తు తాన్బ్రహ్మా తత్రైవాన్తరధాత్ప్రభుః ।
తతస్తే నాభ్యనన్దన్త తద్వాక్యం పరమేష్ఠినః ॥ ౨,౪.౪ ॥
సంన్యస్యేహ చ కర్మాణి వాసనాః కర్మజాశ్చ వై ।
యమేష్వంవావతిష్ఠన్తే దోషం దృష్ట్వా తు కర్మసు ॥ ౨,౪.౫ ॥
క్షయాతి శయయుక్తం చ తే దృష్ట్వా కర్మణాం ఫలమ్ ।
జుగుప్సంతః ప్రసూతిం చ నిఃసత్త్వా నిర్మమాభవన్ ॥ ౨,౪.౬ ॥
అజన్మ కాఙ్క్షమాణాస్తే నిర్ముక్తా దోషదర్శినః ।
అర్థం ధర్మం చ కామం చ హిత్వా తే వై వ్యవస్థితాః ॥ ౨,౪.౭ ॥

పరమం జ్ఞానమాస్థాయ తత్సంక్షిప్య సుసంస్థితాః ।
తేషాం తు తమభిప్రాయం జ్ఞాత్వా బ్రహ్మా తు కోపితః ॥ ౨,౪.౮ ॥
తానబ్రవీత్తతో బ్రహ్మా నిరుత్సాహాన్సురానథ ।
ప్రజార్థమిహ యూయం వై మయా సృష్టాః స్థ నాన్యథా ॥ ౨,౪.౯ ॥
ప్రసూయధ్వం యజధ్వం చేత్యుక్తవానస్మి వః పురా ।
యస్మాద్వాక్యమనాదృత్య మమ వైరాగ్యమాస్థితాః ॥ ౨,౪.౧౦ ॥
జుగుప్సమానాః స్వం జన్మ సంతతిం నాభ్యనన్దత ।
కర్మణాం న కృతోఽభ్యాసో హ్యమృతత్వాభికాఙ్క్షయా ॥ ౨,౪.౧౧ ॥
తస్మాద్యూయమిహావృత్తిం సప్తకృత్వో హ్యవాప్స్యథ ।
తే శప్తా బ్రహ్మణా దేవా జయాస్తం వై ప్రసాదయన్ ॥ ౨,౪.౧౨ ॥
క్షమాస్మాకం మహాదేవ యదజ్ఞానాత్మకం ప్రభో ।
ప్రణతాన్వై సానునయం బ్రహ్మా తానబ్రవీత్పునః ॥ ౨,౪.౧౩ ॥
లోకేఽప్యథానుభుఞ్జీత కః స్వాతన్త్ర్యమిహార్హతి ।
మయాగతం తు సర్వం హి కథమచ్ఛన్దతో మమ ॥ ౨,౪.౧౪ ॥
ప్రతిపత్స్యన్తి భూతాని శుభం వా యది వోత్తరమ్ ।
లోకే యదపి కిఞ్చిద్వైశం వా శం వా వ్యవస్థితమ్ ॥ ౨,౪.౧౫ ॥
బుద్ధ్యాత్మనా మయా వ్యాప్తం కో మాం లోకేఽతివర్త్తయేత్ ।
భూతానా మీహితం యచ్చ యచ్చాప్యేషాం విచిన్తితమ్ ॥ ౨,౪.౧౬ ॥
తథోపచరితం యచ్చ తత్సర్వం విదితం మమ ।
మయా బద్ధమిదం సర్వం చజగత్స్థావరజఙ్గమమ్ ॥ ౨,౪.౧౭ ॥
ఆశామయేన బన్ధేన కస్తం ఛేత్తుమిహోత్సహేత్ ।
యస్మాద్వహతి దృష్టో వై సర్వార్థమిహ నాన్యథా ॥ ౨,౪.౧౮ ॥
ఇతి కర్మాణ్యనారభ్య కామం ఛన్దాద్విమోక్షతే ।
ఏవం సంభాష్య తాన్దేవాన్ జయానధ్యాత్మచేతసః ॥ ౨,౪.౧౯ ॥

అథ వీక్ష్య పునశ్చాహ ధ్రువం దడ్యాత్ప్రజాపతిః ।
యస్మాన్మామనభిసంధాయ సన్యాసాదిః కృతః సురాః ॥ ౨,౪.౨౦ ॥
తస్మాత్స విపులాయత్తో వ్యాపారస్త్వథ మత్కృతః ।
భవితా చ సుఖోదర్కో దివ్యభావేన జాయతామ్ ॥ ౨,౪.౨౧ ॥
ఆత్మచ్ఛన్దేన వో జన్మ భవిష్యతి సురోత్తమాః ।
మన్వన్తరేషు సంసిద్ధాః సప్తస్వావిర్భవిష్యథ ॥ ౨,౪.౨౨ ॥
వైవస్వతాన్తేషు సురాస్తథా స్వాయంభువాదిషు ।
ఏవం చ బ్రహ్మణా తత్ర శ్లోకో గీతః పురాతనః ॥ ౨,౪.౨3 ॥
త్రయీ విద్యా బ్రహ్మమయప్రసూతిః శ్రాద్ధం తపో యజ్ఞమనుప్రదానమ్ ।
ఏతాని నిత్యైః మహసా రజోభిర్భూత్వా విభుర్వసతేఽన్యత్రప్రశస్తమ్ ॥ ౨,౪.౨౪ ॥
ఏవం శ్లోకార్ధముక్త్వా తు జయాన్దేవానథాబ్రవీత్ ।
వైవస్వతేంఽతరేతీతే మత్సమీపమిహైష్యథ ॥ ౨,౪.౨౫ ॥
తతో దేవస్తిరోభూత ఈశ్వరో హ్యకుతోభయః ।
ప్రపన్నా ధారణామాద్యాం యుక్త్వా యోగబలాన్వితామ్ ॥ ౨,౪.౨౬ ॥
తత స్తేన రుషా శప్తాస్తేఽభవన్ద్వాదశాజితాః ।
జయా ఇతి సమాఖ్యాతాః కృతా ఏవం విసన్నిభాః ॥ ౨,౪.౨౭ ॥
తతః స్వాయంభువే తస్మిన్సర్గేఽతీతే తు వై సురాః ।
పునస్తే తుషితా దేవా జాతాః స్వారోచిషేంఽతరే ॥ ౨,౪.౨౮ ॥
ఉత్తమస్య మనోః పుత్రాః సత్యాయాం జజ్ఞిరే తదా ।
తతః సత్యాః స్మృతా దేవా ఔత్తమే చాన్తరే మనోః ॥ ౨,౪.౨౯ ॥
హరిణ్యాం నామ తుషితా జజ్ఞిరే ద్వాదశేవ తు ।
హరయోనామ తే దేవా యజ్ఞభాజస్తదాభవన్ ॥ ౨,౪.3౦ ॥
తత స్తే హరయో దేవాః ప్రాప్తే చారిష్ఠవేన్తరే?॥
వికుణ్ఠాయాం పునస్తే వై వరిష్ఠా జజ్ఞిరే సురాః ॥ ౨,౪.3౧ ॥

వైకుణ్ఠా నామ తే దేవాః పఞ్చమస్యాన్తరే మానోః ।
తతస్తే వై పునర్దేవా వైకుణ్ఠాః ప్రాప్య చాక్షుషమ్ ॥ ౨,౪.౩౨ ॥
తతస్తే వై పునః సాధ్యాః సంక్షీణే చాక్షుషేన్తరే ।
ఉపస్థితే పునః సర్గే మనోర్వైవస్వతస్య హ ॥ ౨,౪.౩౩ ॥
అంశేన సాధ్యాస్తేఽదిత్యాం మారీచాత్కశ్యపాత్పునః ।
జజ్ఞిరే ద్వాదశాదిత్యా వర్త్తమానేన్తరం సురాః ॥ ౨,౪.౩౪ ॥
యదా చైతే సముత్పన్నాశ్చాక్షుషస్యాన్తరే మనోః ।
శప్తాః స్వయంభువా సాధ్యా జజ్ఞిరే ద్వాదశామరాః ॥ ౨,౪.౩౫ ॥
ఏవం శృణోతి యో మర్త్యోజయస్తస్య భవేత్సదా ।
జయానాం శ్రద్ధయా యుక్తః ప్రత్యధ్యాయం తు గచ్ఛతి ॥ ౨,౪.౩౬ ॥
ఇత్యేతా వృత్తయః సప్త దేవానాం జన్మలక్షణాః ।
పరిక్రాన్తా మయా వోఽద్యా కిం భూయః శ్రోతుమిచ్ఛథ ॥ ౨,౪.౩౭ ॥

ఇతి బ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యామభాగే తృతీయ ఉపోద్ధాతపాదే జయాభివ్యాహారో నామ చతుర్థోఽధ్యాయః

ఋషిరువాచ
దైత్యానాం దానవానాం చ గన్ధర్వోరగరక్షసామ్ ।
సర్వభూతాపిశా చానాం వసూనాం పక్షివీరుధామ్ ॥ ౨,౫.౧ ॥
ఉత్పత్తిం నిధనం చైవ విస్తారాత్కథయస్వ నః ।
ఏవముక్తస్తదా సూతః ప్రత్యువాచర్షిసత్తమమ్ ॥ ౨,౫.౨ ॥

సూత ఉవాచ

దితేః పుత్రద్వయం జజ్ఞే కన్యా చైకా మహాబలా ।

కశ్యపస్యాత్మజౌ తౌ తు సర్వేభ్యః పూర్వజౌ స్మృతౌ ॥ ౨,౫.3 ॥

సౌత్యేఽహన్యతిరాత్రస్య కశ్యపస్యాశ్వమేధికాః ।

హిరణ్యకశిపుర్నామ ప్రథితం పృథగాసనమ్ ॥ ౨,౫.౪ ॥

దిత్యా గర్భాద్వినిః సృత్య తత్రాసీనః సమన్తతః ।

హిరణ్య కశిపుస్తస్మాత్కర్మణా తేన స సమృతః ॥ ౨,౫.౫ ॥

ఋషయ ఊచుః

హిరణ్యకశిపోర్జన్మ నామ చైవ మహాత్మనః ।

ప్రభావం చైవ దైత్యస్య విస్తారాద్బ్రూహి నః ప్రభో ॥ ౨,౫.౬ ॥

సూత ఉవాచ

కశ్యపస్యాశ్వమేధోఽభూత్పుణ్యే వై పుష్కరే తదా ।

ఋషిభిర్దేంవతాభిశ్చ గన్ధర్వైరుపశోభితః ॥ ౨,౫.౭ ॥

ఉత్సృష్టే స్వే చ విధినా ఆఖ్యానాదౌ యథావిధి ।

ఆసనాన్యుపక్లప్తాని సౌవర్ణాని తు పఞ్చ వై ॥ ౨,౫.౮ ॥

కులసప్దాపి? త్రీణ్యత్ర కూర్చః ఫలకమేవ చ ।

ముఖ్యర్త్విజస్తు చత్వారస్తేషాం తాన్యుపకల్పయన్ ॥ ౨,౫.౯ ॥

క్లప్త తత్రాసనం చైకం హోతురర్థే హిరణ్యమ్ ।

నిషసాద సగర్భోఽత్ర తత్రాసీనః శశంస చ ॥ ౨,౫.౧౦ ॥

ఆఖ్యానమానుపూర్వ్యేణ మహర్షిః కశ్యపో యథా ।

తం దృష్ట్వా ఋషయస్తస్య నామ కుర్వన్తి వర్ద్ధితమ్ ॥ ౨,౫.౧౧ ॥

హిరణ్యకశిపుస్తస్మాత్కర్మణా తేన స స్మృతః ।

హిరణ్యాక్షోఽనుజస్తస్య సింహికా తస్య చానుజా ॥ ౨,౫.౧౨ ॥

రాహోః సా జననీ దేవీ విప్ర చిత్తేః పరిగ్రహః ।

హిరణ్యకశిపుర్దైత్యశ్చచార పరమం తపః ॥ ౨,౫.౧౩ ॥
శతం వర్షసహస్రాణాం నిరాహారో హ్యధఃశిరాః ।
వరయామాస బ్రహ్మాణం తుష్టం దైత్యో వరేణ తు ॥ ౨,౫.౧౪ ॥
సర్వామరత్వమవధం సర్వభూతేభ్య ఏవ హి ।
యోగద్దేవాన్ వినిర్జిత్య సర్వదేవత్వమాస్థితః ॥ ౨,౫.౧౫ ॥
కారయేఽహమిహైశ్వర్యం బలవీర్యసమన్వితః ।
దానవాస్త్వసురాశ్చైవ దేవాశ్చ సహ చారణైః ॥ ౨,౫.౧౬ ॥
భవన్తు వశగాః సర్వే మత్సమీపానుభోజనాః ।
ఆర్ద్రశుష్కైరవధ్యశ్చ దివా రాత్రౌ తథైవ చ ।
ఏవముక్తస్తదా బ్రహ్మానుజజ్ఞే సాంతరం వరమ్ ॥ ౨,౫.౧౭ ॥
బ్రహ్మోవాచ ।
మహానయం వరస్తాత వృతో దితిసుత త్వయా ।
ఏహీ దానీం ప్రతిజ్ఞానం భవిష్యత్యేవమేవ తు ॥ ౨,౫.౧౮ ॥
దత్త్వా చాభిమతం తస్మై తత్రేవాన్తరధాదథ ।
సోఽపి దైత్యస్తదా సర్వం జగత్స్వవరజఙ్గమమ్ ॥ ౨,౫.౧౯ ॥
మహిమ్నా వ్యాప్య సంతస్థే బహుమూర్తి్రమిత్రజిత్ ।
స ఏవ తపతి వ్యోమ్ని చన్ద్రసూర్యత్వమాస్థితః ॥ ౨,౫.౨౦ ॥
స ఏవ వాయుర్భూత్వా చ వవౌ జగతి సర్వదా ।
స గోపాలోఽవిపాలశ్చ కర్షకశ్చ స ఏవ హ ॥ ౨,౫.౨౧ ॥
స జ్ఞాతా సర్వలోకేషు మన్త్రవ్యాఖ్యాకరస్తథా ।
నేతా గోప్తా గోపయితా దీక్షితో యాజకః స తు ॥ ౨,౫.౨౨ ॥
తస్య దేవాః సురాః సర్వే తదాసన్నోనమపాయినః ।
ఏవంప్రభావో దైత్యోఽసావతో భూయో నిబోధత ॥ ౨,౫.౨౩ ॥
తస్మై సర్వే నమస్కారం కుర్వన్తీజ్యః స ఏవ చ ।

హిరణ్యకశిపోర్దైత్యైః శ్లోకో గీతః పురా త్విహ ॥ ౨,౫.౨౪ ॥
హిరణ్యకశిపూ రాజా యాం యామాశాం నిరైక్షత ।
తస్యై తస్యై తదా దేవా నమశ్చక్రుర్మహర్షిభిః ॥ ౨,౫.౨౫ ॥
తస్యాసీన్నరసింహస్తు మృత్యుర్విష్ణుః పురా కిల ।
నరాత్తు యస్మాజ్జన్మాస్య నరమూర్తిశ్చ యత్ప్రభుః ॥ ౨,౫.౨౬ ॥
తస్మాత్స నరసింహో వై గీయతే వేదవాదిభిః ।
సాగరస్య చ వేలాయాముచ్ఛ్రితస్తపసో విభుః ॥ ౨,౫.౨౭ ॥
శరీరం తస్య దేవస్య హ్యాసీద్దేవమయం ప్రభో ।
నామ్నా సుదర్శనం చైవ విశ్రుతశ్చ మహాబలః ॥ ౨,౫.౨౮ ॥
తతః స బాహుయుద్ధేన దైత్యేన్ద్రం తం మహాబలమ్ ।
నఖైర్బిభేద సంక్రుద్ధో నార్ద్రాః శుష్కా నఖా ఇతి ॥ ౨,౫.౨౯ ॥
హిరణ్యాక్షసుతాః పఞ్చ విక్రాన్తాః సుమహాబలాః ।
శంబరః శకునిశ్చైవ కాలనాభస్తథైవ చ ॥ ౨,౫.30 ॥
మహానాభః సువిక్రాన్తో సుత సంతాపనస్తథా ।
హిరణ్యక్షసుతా హ్యేతే దేవైరపి దురాసదాః ॥ ౨,౫.3౧ ॥
తేషాం పుత్రాశ్చ పౌత్రాశ్చ దైతేయాః సగణాః స్మృతాః ।
స శతాని సహస్రాణి నిహతాస్తారకామయే ॥ ౨,౫.3౨ ॥
హిరణ్యకశిపోః పుత్రాశ్చత్వారః సుమహాబలాః ।
ప్రహ్లాదః పూర్వజస్తేషామనుహ్నా దస్తథాపరః ॥ ౨,౫.33 ॥
సంహ్రాదశ్చైవ హ్రాదశ్చ హ్రాదపుత్రౌ నిబోధత ।
సుందో నిసున్దశ్చ తథా హ్రాదపుతౌ బభూవతుః ॥ ౨,౫.3౪ ॥
బ్రహ్మఘ్నౌ తౌ మహావీరౌ మూకస్తు హ్రాదదాయకః ।
మారీచః సున్దపుత్రస్తు తాడకాయామజాయత ॥ ౨,౫.3౫ ॥
దణ్డకే నిహతః సోఽథ రాఘవేణ బలీయసా ।

మూకో వినిహతశ్చాపి కైరాతే సవ్యసాచినా ॥ ౨,౫.౩౬ ॥
సంహ్రాదస్య తు దైత్యస్య నివాతకవచాః కులే ।
ఉత్పన్నా మహతా చైవ తపసా భావితాః స్వయమ్ ॥ ౨,౫.౩౭ ॥
అరయో దేవతానాం తే జంభస్య శతదున్దుభిః ।
తథా దక్షో సురశ్చణ్డశ్చత్వారో దేత్యనాయకాః ॥ ౨,౫.౩౮ ॥
బాష్కలస్య సుతా హ్యేతే కాల నేమేః సుతాఞ్ఛృణు ।
బ్రహ్మజిత్క్రతుజిచ్చైవ దేవాన్తకనరాన్తకౌ ॥ ౨,౫.౩౯ ॥
కాలనేమిసుతా హ్యేతే శభోస్తు శృణుత ప్రజాః ।
రాజాజశ్చైవ గోమశ్చ శంభోః పుత్రౌ ప్రకీర్త్తితౌ ॥ ౨,౫.౪౦ ॥
విరోజనస్య పుత్రశ్చ బలిరేకః ప్రతాపవాన్ ।
బలేః పుత్రశతం జజ్ఞే రాజానః సర్వ ఏవ తే ॥ ౨,౫.౪౧ ॥
తేషాం ప్రధానాశ్చత్వారో విక్రాన్తాః సుమహాబలాః ।
సహస్రబాహుః శ్రేష్ఠోఽభూద్బాణో రాజా ప్రతాపవాన్ ॥ ౨,౫.౪౨ ॥
కుంభగర్త్త దయో భోజః కుఞ్చిరిత్యేవమా దయః ।
శకునీ పూతనా చైవ కన్యే ద్వే తు బలేః స్మృతే ॥ ౨,౫.౪౩ ॥
బలేః పుత్రాశ్చ పౌత్రాశ్చ శతశోఽథ సహస్రశః ।
బాలేయా నామ విఖ్యాతా గణా విక్రాన్తపౌరుషాః ॥ ౨,౫.౪౪ ॥
బాణస్య చైన్ద్రధన్వా తు లోహిన్యాముదపద్యత ।
దితిర్వ్రిహితపుత్రా వై తోషయామాస కశ్యపమ్ ॥ ౨,౫.౪౫ ॥
తాం కశ్యపః ప్రసన్నాత్మా సమ్యగారాధితస్త్వథ ।
వరేణ ఛన్దయామాస సా చ వవ్రే వరం తత ॥ ౨,౫.౪౬ ॥
అథ తస్యై వరం ప్రాదాత్రాపర్థితో భగవాన్మునః ।
ఉక్తే వరే తు మా తుష్టా దితిస్తం సమభాషత ॥ ౨,౫.౪౭ ॥
మారీచం కణ్యపం దేవీ భర్త్తారం ప్రాఞ్జలిస్తదా ।

హతపుత్రాస్మి భగవన్హాదిత్యైస్తవ సూనుభిః ॥ ౧,౫.౪౮ ॥

శక్రహన్తారమిచ్ఛామి పుత్రం దీర్ఘతపోఽర్జితమ్ ।

సాహం తపశ్చరిష్యామి గర్భమాధాతుమర్హసి ॥ ౧,౫.౪౯ ॥

పుత్రమిన్ద్రవధే యుక్తం త్వం మై వై దాతుమర్హసి ।

తస్యాస్తద్వచనం శ్రుత్వా మారీచః కశ్యపస్తదా ॥ ౧,౫.౫౦ ॥

ప్రత్యువాచ మహాతేజా దితిం పరమదుః ఖితః ।

ఏవం భవతు గర్భే తు శుచిర్భవ తపోధనే ॥ ౧,౫.౫౧ ॥

జనయిష్యసి పుత్రం త్వం శక్రహన్తారమాహవే ।

పూర్ణం వర్షసహస్రం తు శుచిర్యది భవిష్యసి ॥ ౧,౫.౫౨ ॥

పుత్రం త్రిలోకప్రవరం మన్మథం జనయిష్యసి ।

ఏవముక్త్వా మహాతేజాస్తథా సమభావత్తదా ॥ ౧,౫.౫౩ ॥

తామాలభ్య స్వభవనం జగామ భగవానృషిః ।

గతే భర్త్రి సా దేవీ దితిః పరమహర్షితా ॥ ౧,౫.౫౪ ॥

కుశప్లవనమాసాద్య తపస్తేపే సుదారుణమ్ ।

శక్రస్తు సముపశ్రుత్య సంవాదం తం తయోః ప్రభుః ॥ ౧,౫.౫౫ ॥

కుశప్లవనమాగమ్య దితిం వాక్యమభాషత ।

శుశ్రూషాం తే కరిష్యామి మానుజ్ఞాం దాతుమర్హసి ॥ ౧,౫.౫౬ ॥

సమిధశ్చాహరిష్యామి పుష్పాణి చ ఫలాని చ ।

యథా త్వం మన్యసే వత్స సుశ్రూషాభిరతో భవ ॥ ౧,౫.౫౭ ॥

సర్వకర్మసు నిష్ణాత ఆత్మనో హితమాచర ।

వరం శ్రుత్వా తు త ద్వాక్యం మాతుః శక్రః ప్రహర్షితః ॥ ౧,౫.౫౮ ॥

శుశ్రూషాభిరతో భూత్వా కలుషేణాన్తరాత్మనా ।

శుశ్రూషతే తు తాం శక్రః సర్వకాలమనువ్రతః ॥ ౧,౫.౫౯ ॥

ఫలపుష్పాణ్యుపాదాయ సమిధశ్చ దృఢవ్రతః ।

గాత్రసంవాహనం కాలే శ్రమాపనయనే తథా ॥ ౧,౫.౬౦ ॥
శక్రః సర్వేషు కాలేషు దితిం పరిచచార హ ।
కిఞ్చిచ్ఛేషే వ్రతే దేవీ తుష్టా శక్రమువాచ హ ॥ ౧,౫.౬౧ ॥
ప్రతీతాహం తే సురశ్రేష్ఠ దశవర్షాణి పుత్రక ।
అవశిష్టాని భద్రం తే భ్రాతరం ద్రక్ష్యసే తతః ॥ ౧,౫.౬౨ ॥
తమహం త్వత్కృతే పుత్ర సహ ధాస్యే జయైషిణమ్ ।
త్రైలోక్యవిజయం పుత్ర భోక్ష్యసే సహ తేన వై ॥ ౧,౫.౬౩ ॥
నాహం పుత్రాభిజానామి మద్భక్తిగతమానసమ్ ।
ఏవముక్త్వా దితిః శక్రం మధ్యం ప్రాప్తే దివాకరే ॥ ౧,౫.౬౪ ॥
నిద్రయాపహృతా దవీ శిరః కృత్వా తు జానుని ।
కేశాన్కృత్వా తు పాదస్థానాన్ సుష్వాప చ దేవతా ॥ ౧,౫.౬౫ ॥
అధస్తాద్యత్తు నాభేర్వై సర్వం తదశుచి స్మృతమ్ ।
తతస్తామశుచిం జ్ఞాత్వా సోంతరం తదమన్యత ॥ ౧,౫.౬౬ ॥
దృష్ట్వా తు కారణం సర్వం తస్య బుద్ధిరజాయత ।
గర్భం నిహన్తు వై దేవ్యా స హి దోషోఽత్ర దృశ్యతే ॥ ౧,౫.౬౭ ॥
తతో వివేశ దిత్యా వై హ్యుపస్థేనోదరం వృషా ।
ప్రవిశ్య చాపి తం దృష్ట్వా గభమిన్ద్రో మహౌజసమ్ ॥ ౧,౫.౬౮ ॥
భీతస్తం సప్తధా గభ బిభేద రిపుమాత్మనః ।
మ గర్భో భిద్యమానస్తు వజ్రాణశతపర్వణా ॥ ౧,౫.౬౯ ॥
రురోద సుస్వరం భీమం వేపమానః పునః పునః ।
మారోద మారోద ఇతి గర్భం శక్రోఽభ్యభాషత ॥ ౧,౫.౭౦ ॥
తం గర్భం సప్తధా కృత్వా హ్యేకైకం సప్తధా పునః ।
కులిశేన బిభేదేన్ద్రస్తతో దితిరబుధ్యతా ॥ ౧,౫.౭౧ ॥
న హన్తవ్యో న హన్తవ్య ఇత్యేవం దితిరబ్రవీత్ ।

నిష్పపాత తతో వజ్రీ మాతుర్వచనగౌరవాత్ ॥ ౧,౫.౭౨ ॥

ప్రాఞ్జలిర్వజ్రసహితో దితిం శక్రోఽభ్యభాషత ।

అశుచిర్దేవి సుప్తాసి పాదయోర్గతమూర్ద్ధజా ॥ ౧,౫.౭౩ ॥

తదం తరమనుప్రాప్య గర్భం హేతారమాహవే ।

భిన్నవానహమేతం తే బహుధా క్షన్తుమర్హసి ॥ ౧,౫.౭౪ ॥

తస్మింస్తు విఫలే గర్భే దితిః పరమదుఃఖితా ।

సహస్రాక్షం దురాధర్షం వాక్యం సానునయాబ్రవీత్ ॥ ౧,౫.౭౫ ॥

మమాపరాధాద్గర్భోఽయం యది తే విఫలీకృతః ।

నాపరాధోఽస్తి దేవేశ తవ పుత్ర మహాబల ॥ ౧,౫.౭౬ ॥

శత్రోర్వధే న దోషోఽస్తి భేతవ్యం న చ తే విభో ।

ప్రియం తు కృతమిచ్చామి శ్రేయో గర్భస్య మే కుతః ॥ ౧,౫.౭౭ ॥

భవన్తు మమ పుత్రాణాం సప్త స్థానాని వై దివి ।

వాతస్కన్ధానిమాన్సప్త చరన్తు మమ పుత్రకాః ॥ ౧,౫.౭౮ ॥

మరుతస్తే తు విఖ్యాతా గతాస్తే సప్తసప్తకాః ।

పృథివ్యాం ప్రథమస్కన్ధో ద్వితీయశ్చాపి భాస్కరే ॥ ౧,౫.౭౯ ॥

సోమే తృతీయో విజ్ఞేయశ్చతుర్థో జ్యోతిషాం గణే ।

గ్రహేషు పఞ్చమస్చైవ షష్ఠః సప్తర్షిమణ్డలే ॥ ౧,౫.౮౦ ॥

ధ్రువే తు సప్తమశ్చైవ వాతస్కన్ధాశ్చసప్త యే ।

తానేతే విచరన్త్వద్య కాలేకాలే మమాత్మజాః ॥ ౧,౫.౮౧ ॥

వాతస్కన్ధాధిపా భూత్వా చరన్తు మమ పుత్రకాః ।

పృథివ్యాం ప్రథమస్కన్ధ ఆ మేఘేభ్యో య ఆవహః ॥ ౧,౫.౮౨ ॥

చరన్తు మమ పుత్రాస్తే సప్త యే ప్రథమే గణే ।

ద్వితీయశ్చాపి మేఘేభ్య ఆసూర్యాత్రప్రవహస్తతః ॥ ౧,౫.౮౩ ॥

వాతస్కన్ధో హి విజ్ఞేయో ద్వితీయశ్చరతాం గణః ।

సూర్యాదూర్ధ్వమధః సోమాదుద్వహోఽథ స వై స్మృతః ॥ ౨,౫.౮౪ ॥
వాతస్కన్దస్తృతీయశ్చ పుత్రాణాం చరతా గణః ।
సోమాదూర్ద్ధ్వమధర్క్షేభ్యశ్చతుర్థ సంవహస్తు సః ॥ ౨,౫.౮౫ ॥
చతుర్థో మమ పుత్రాణాం గణస్తు చరతాం విభో ।
ఋక్షేభ్యశ్చ తథైవోర్ద్ధ్వమా గ్రహాద్వివహస్తు యః ॥ ౨,౫.౮౬ ॥
వాతస్కన్ధః పఞ్చమస్తు పుత్రాణాం చరతాం గణః ।
గ్రహేభ్య ఊర్ద్ధ్వమార్షిభ్యః షష్ఠో హ్యనువహశ్చ యః ॥ ౨,౫.౮౭ ॥
వాతస్కన్దస్త్రత మమ పురాణాం చరతా గణః ।
ఋషిభ్య ఊర్ద్ధ్వమాధ్రౌవం సప్తమో యః ప్రకీర్త్తితః ॥ ౨,౫.౮౮ ॥
వాతస్కన్ధః పరివహస్త్రత తిష్ఠన్తు మే సుతాః ।
ఏతాన్సర్వాశ్చరన్త్వన్తే కాలేకాలే మమాత్మజాః ॥ ౨,౫.౮౯ ॥
త్వత్కృతేన చ నామ్నా వై భవతు మరుతస్త్విమే ।
తత స్తేషాం తు నామాని మత్పుత్రాణాం శతక్రతో ॥ ౨,౫.౯౦ ॥
తద్విధైః కర్మభిశ్చైవ సమవేహి పృథక్పృథక్ ।
శక్రజ్యోతిస్తథా సత్యః సత్యజ్యోతిస్తథాపరః ॥ ౨,౫.౯౧ ॥
చిత్రజ్యోతిశ్చ జ్యోతిష్మాన్ సుతపశ్చైత్య ఏవ చ ।
ప్రథమోఽయం గణః ప్రోక్తో ద్వితీయం తు నిబోధత ॥ ౨,౫.౯౨ ॥
ఋతజిత్సత్యజిశ్చైవ సుషేణః సేనజిత్తథా ।
సుతమిత్రో హ్యమిత్రశ్చ సురమిత్రస్తథాపరః ॥ ౨,౫.౯౩ ॥
గణ ఏష ద్వితీయస్తు తృతీయం చ నిబోధత ।
ధాతుశ్చ ధనదశ్చైవ హ్యుగ్రో భీమస్తథైవ చ ॥ ౨,౫.౯౪ ॥
వరుణశ్చ తృతీయం చ మయా ప్రోక్తం నిబోధత ।
అభియుక్తాక్షికశ్చైవ సాహ్వయశ్చ గణః స్మృతః ॥ ౨,౫.౯౫ ॥
ఈదృక్చైవ తథాన్యాదృక్సమరిద్ధుమవృచక్షకాః ।

మితశ్చ సమితశ్చైవ పఞ్చమశ్చ తథా గణః ॥ ౨,౫.౯౬ ॥
ఈదృక్చ పురుషశ్చైవ నాన్యాదృక్సమచేతనః ।
సంమితః సమవృత్తిశ్చ ప్రతిహర్తా చ షడ్గణాః ॥ ౨,౫.౯౭ ॥
యజ్ఞైశ్చిత్వాస్తువన్సర్వే తథాన్యే మానుషా విశః ।
దైత్యదేవాః సమాఖ్యాతాః సప్తైతే సప్తసప్తకాః ॥ ౨,౫.౯౮ ॥
ఏతే హ్యేకోనపఞ్చాశన్మరుతో నామతః స్మృతాః ।
ప్రసంఖ్యాతాస్తదా తాభ్యాం దిత్యా శక్రేణ చైవ వై ॥ ౨,౫.౯౯ ॥
కృత్వా చైతాని నామాని దితిరిన్ద్రమువాచ హ ।
వాతస్కన్ధాంశ్చరన్త్వేతే భ్రతరో మమ పుత్రకాః ॥ ౨,౫.౧౦౦ ॥
విచరన్తు చ భద్రం తే దేవైః సహ మమాత్మజాః ।
తస్యాస్తద్వచనం శ్రుత్వా మహస్రాక్షః పురన్దరః ॥ ౨,౫.౧౦౧ ॥
ఉవాచ ప్రాఞ్జలిర్భూత్వా మాతర్భవతు తత్తథా ।
సర్వ మేతద్యథోక్తం తే భవిష్యతి న సంశయః ॥ ౨,౫.౧౦౨ ॥
ఏవంభూతా మహాత్మానః కుమారా లోకసంమతాః ।
దేవైః సహ భవిష్యన్తి యజ్ఞభాజస్తవాత్మ జాః ॥ ౨,౫.౧౦౩ ॥
తస్మాత్తే మరుతో దేవాః సర్వే చేన్ద్రానుజా వరాః ।
విజ్ఞేయాశ్చామరాః సర్వే దితిపుత్రాస్తరస్వినః ॥ ౨,౫.౧౦౪ ॥
ఏవం తౌ నిశ్చయం కృత్వా మాతాపుత్రౌ తపోవనే ।
జగ్మతుస్త్రిదివం హృష్టౌ శక్రమాభూద్గతజ్వరః ॥ ౨,౫.౧౦౫ ॥
మరుతాం చ శుభం జన్మ శృణుయాద్యః పఠేచ్చ వా ।
వాదే విజయమాప్నోతి లబ్ధాత్మా చ భవత్యుత ॥ ౨,౫.౧౦౬ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యమభాగే తృతీయ ఉపోద్ధాతపాదే

సూత ఉవాచ

అభవన్దనుపుత్రాస్తు వంశే ఖ్యాతా మహాసురాః ।

విప్రచిత్తిప్రధా నాస్తేఽచిన్తనీయపరాక్రమాః ॥ ౨,౬.౧ ॥

సర్వే లబ్ధవరాశ్చైవ తే తప్తతపసస్తథా ।

సత్యసంధాః పరాక్రాన్తాః క్రూరా మాయావినశ్చ తే ॥ ౨,౬.౨ ॥

మహాబలాస్తే జవనా బ్రహ్మిష్ఠా యే చ సాగ్నయః ।

కీర్త్యమానాన్మయా సర్వాన్ప్రాధాన్యేన నిబోధత ॥ ౨,౬.౩ ॥

ద్విమూర్ద్ధా శంబరశ్చైవ తథా శఙ్కురథో విభుః ।

శఙ్కుకర్ణో విపాదశ్చ గవిష్ఠో దున్దుభిస్తథా ॥ ౨,౬.౪ ॥

అయోముఖస్తు మఘవాన్కపిలో వామనో మయః ।

మరీచిరసిపాశ్చైవ మహా మాయోఽశిరా భృశీ ॥ ౨,౬.౫ ॥

విక్షోభశ్చ సుకేతుశ్చ కేతువీర్యశతాహ్వయౌ ।

ఇన్ద్రజిద్వివిదశ్చైవ తథా భద్రశ్చ దేవజిత్ ॥ ౨,౬.౬ ॥

ఏకచక్రో మహా బాహుస్తారకశ్చ మహాబలః ।

వైశ్వానరః పులోమా చ ప్రాపణోఽథ మహాశిరాః ॥ ౨,౬.౭ ॥

స్వర్భానుర్వృషపర్వా చ పురుణ్డశ్చ మహాసురః ।

ధృతరాష్ట్రశ్చ సూర్యశ్చచన్ద్రమా ఇన్ద్రతాపనః ॥ ౨,౬.౮ ॥

సూక్ష్మశ్చైవ నిచన్ద్రశ్చ చూర్ణనాభో మహాగిరిః ।

అసిలోమా సుకేశశ్చ శఠశ్చ మూలకోదరః ॥ ౨,౬.౯ ॥

జమ్భో గగనమూర్ద్ధా చకుంభమానో మహోదకః ।

ప్రమదోఽద్మశ్చ కుపథో హ్యశ్వగ్రీవశ్చ వీర్యవాన్ ॥ ౨,౬.౧౦ ॥

వైమృగః సవిరూపాక్షః సుపథశ్చ హలా హలౌ ।
అక్షో హిరణ్మయశ్చైవ శతగ్రీవశ్చ శంబరః ॥ ౨,౬.౧౧ ॥
శరభః శ్వలభశ్చైవ సూర్యాచన్ద్రమసావుభౌ ।
అసురాణాం స్మృతావేతౌ సురాణాం చ ప్రభావిణౌ ॥ ౨,౬.౧౨ ॥
ఇతి పుత్రా దనోర్వంశప్రధానాః పరికీర్తి_తాః ।
తేషామపరిసంఖ్యేయం పుత్రపౌత్రమనన్తకమ్ ॥ ౨,౬.౧౩ ॥
ఇత్యేత అసురాః తక్రాన్తా దైతేయా దానవాస్తథా ।
సుత్వానస్తు స్మృతా దైత్యా అసుత్వానో దనోః సుతాః ॥ ౨,౬.౧౪ ॥
ఇమే చ వంశానుగతా దనోః పుత్రాన్వయాః స్మృతాః ।
ఏకాక్షేశ్వప్రభారిష్టః ప్రలంబనరకావపి ॥ ౨,౬.౧౫ ॥
ఇన్ద్రబాధనకేశీ చ పురుషః శేషవానురుః ।
గరిష్ఠశ్చ గవాక్షశ్చ తాలకేతుశ్చ వీర్యవాన్ ॥ ౨,౬.౧౬ ॥
ఏతే మనుష్యా వధ్యాస్తు దనుపుత్రాన్వయాః స్మృతాః ।
దైత్యదానవసంయోగే జాతా భీమపరాక్రమాః ॥ ౨,౬.౧౭ ॥
సింహికాయామథోత్పన్నా విప్రచిత్తేః సుతా ఇమే ।
సైంహికేయాః సమాఖ్యాతాశ్చతుర్దశ మహాసురాః ॥ ౨,౬.౧౮ ॥
శలశ్చ శలభశ్చైవ సవ్యసివ్యస్తథైవ చ ।
ఇల్వలో నముచిశ్చైవ వాతాపిస్తు సుపుఞ్జికః ॥ ౨,౬.౧౯ ॥
రహకల్పః కాలనాభో భౌమశ్చ కనకస్తథా ।
రాహుర్జ్యేష్ఠస్తు తేషాం వై సూర్యచన్ద్రప్రమర్ద్దనః ॥ ౨,౬.౨౦ ॥
ఇత్యేతే సింహికాపుత్రా దేవైరపి దురాసదాః ।
దారుణాభిజనాః క్రూరాః సర్వే బ్రహ్మహణశ్చ తే ॥ ౨,౬.౨౧ ॥
దశ తాని సహస్రాణి సైంహికేయా గణాః స్మృతాః ।
నిహతా జామదగ్న్యేన భార్గవేణ బలీయసా ॥ ౨,౬.౨౨ ॥

స్వర్భానోస్తు ప్రభా కన్యా పులోమ్నస్తు శచీ సుతా ।
ఉపదానవీ సదస్యాథ శర్మిష్ఠా వృషపర్వణః ॥ ౨,౬.౨౩ ॥
పులోమా కాలికా చైవ వైశ్వానరసుతే ఉభే ।
ప్రభాయాం నహుషః పుత్రో జయన్తస్తు శచీసుతః ॥ ౨,౬.౨౪ ॥
పురుం జజ్ఞేఽథ శర్మిష్ఠా దుష్యన్తసుపదానవీ ।
వైశ్వానరసుతే ఏతే పులోమా కాలకా తథా ॥ ౨,౬.౨౫ ॥
బహ్వపత్యే ఉభే కన్యే మారీచస్య పరిగ్రహః ।
తయోః పుత్రసహస్రాణి షష్టిర్దానవపుఙ్గవాః ॥ ౨,౬.౨౬ ॥
చతుర్దశ తథాన్యాని హిరణ్యపురవాసినామ్ ।
పౌలోమాః కాలకేయాశ్చ దానవాః సుమరా బలాః ॥ ౨,౬.౨౭ ॥
అవధ్యా దేవతానాం తే నిహతాః సవ్యమాచినా ।
మయస్య జాతా రంభాయాం పుత్రాః షట్చ మహాబలాః ॥ ౨,౬.౨౮ ॥
మాయావీ దున్దుభిశ్చైవ పుత్రశ్చ మహిషస్తథా ।
కాలికశ్చాజకర్ణశ్చకన్యా మన్దోదరీ తథా ॥ ౨,౬.౨౯ ॥
దైత్యానాం దానవానాం చ సర్గ ఏష ప్రకీర్తితః ।
అనాయుషాయాః పుత్రాస్తే స్మృతాః పఞ్చ మహాబలాః ॥ ౨,౬.3౦ ॥
అరరుర్బలవృత్రౌ చ విజ్వరశ్చ వృషస్తథా ।
అరరోస్తనయః క్రూరో ధున్దుర్నామ మహాసురః ॥ ౨,౬.3౧ ॥
నిహతః కువలాశ్వేన ఉత్తఙ్కవచనాద్బలే ।
బలపుత్రౌ మహావీర్యాం తేజసాప్రతిమావుభౌ ॥ ౨,౬.3౨ ॥
నికుంభశ్చక్రవర్మా చ స కర్ణః పూర్వజన్మని ।
విజరస్యాపి పుత్రౌ ద్వౌ కాలకశ్చ ఖరశ్చ తౌ ॥ ౨,౬.33 ॥
వృషస్య తు పునః పుత్రాశ్చత్వారః క్రూరకర్మణః ।
శ్రాద్ధాదో యజ్ఞహా చైవ బ్రహ్మహా పశుహా తథా ॥ ౨,౬.3౪ ॥

క్రాన్తా హ్యనాయుషః పుత్రా వృత్ర స్యాపి నిబోధత ।
జజ్ఞిరేఽసుమహాఘోరా వృత్రస్యేన్ద్రేణ యుధ్యతా ॥ ౨,౬.౩౫ ॥
బకా నామ సమాఖ్యాతా రాక్షసాః సుమహాబలాః ।
శతం తాని సహస్రాణి మహేన్ద్రానుచరాః స్మృతాః ॥ ౨,౬.౩౬ ॥
సర్వే బ్రహ్మవిదః సౌమ్యా ధార్మికాః సూక్ష్మమూర్త్తయః ।
ప్రజాస్వన్తర్గతాః సర్వే నివసంతి క్రుధావృతాః ॥ ౨,౬.౩౭ ॥
క్రోధా త్వప్రతిమాన్పుత్రాన్ జజ్ఞే వై గాయనోత్తమాన్ ।
సిద్ధః పూర్ణశ్చ వహ్నీచ పూర్ణాశశ్చైవ వీర్యవాన్ ॥ ౨,౬.౩౮ ॥
బ్రహ్మచారీ శతగుణః సుపర్ణశ్చైవ మప్తమః ।
విశ్వావసుశ్చ భానుశ్చ సుచన్ద్రో దశమస్తథా ।
ఇత్యేతే దేవగన్ధర్వాః క్రోధాయాః పరిరీర్త్తితాః ॥ ౨,౬.౩౯ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యమభాగే తృతీయ ఉపోద్ధాతపాదే దనువంశకీర్త్తనం నామ షష్ఠోఽధ్యాయ

సూత ఉవాచ

గన్ధర్వాప్సరసః పుత్రా మౌనేయాస్తాన్నిబోధత ।
భీమసేనేగ్రసేనౌ చ సుపర్ణో వరుణస్తథా ॥ ౨,౭.౧ ॥
ధృతరాష్ట్రశ్చ గోమాంశ్చ సూర్యవర్చాస్తథైవ చ్ ।
పత్రవానర్కపర్ణశ్చ ప్రయుతశ్చ తథైవ హి ॥ ౨,౭.౨ ॥
భీమశ్చిత్రరథశ్చైవ విఖ్యాతః సర్వజిద్వశీ ।

త్రయోదశః శాలిశిరాః పర్జన్యశ్చ చతుర్దశః ॥ ౨,౭.౩ ॥
కలిః పఞ్చ దశస్తేషాం నారదశ్చైవ షోడశః ।
ఇత్యేతే దేవగన్ధర్వా మౌనేయాః పరికీర్తితాః ॥ ౨,౭.౪ ॥
చతుర్వింశాశ్చావరజాస్తేషామప్సరసః శుభాః ।
అరుణా చానపాయా చ విమనుష్యా వరాంబరా ॥ ౨,౭.౫ ॥
మిశ్రకేశీ తథాచాసిపర్ణినీ చాప్యలుంబుషా ।
మరీచిః శుచికా చైవ విద్యుత్పర్ణా తిలోత్తమా ॥ ౨,౭.౬ ॥
అద్రికా లక్ష్మణా క్షేమా దివ్యా రంభా మనోభవా ।
అసితా చ సుబాహూశ్చ సుప్రియా సుభుజా తథా ॥ ౨,౭.౭ ॥
పుణ్డరీకాజగన్ధా చ సుదతీ సురసా తథా ।
తథైవాస్యాః సుబాహూశ్చ విఖ్యాతౌ చ హహాహుహూ ॥ ౨,౭.౮ ॥
తుంబురుశ్చేతి చత్వారః స్మృతాగన్ధర్వసత్తమాః ।
గన్ధర్వాప్సరసో హ్యేతే మౌనేయాః పరికీర్తితాః ॥ ౨,౭.౯ ॥
హంసా సరస్వతీ చైవ సూతా చ కమలాభయా ।
సుముఖీ హంసపాదీ చ లౌకిక్యోఽప్సరసః స్మృతాః ॥ ౨,౭.౧౦ ॥
హంసో జ్యోతిష్టమో మధ్య ఆచారస్త్వహ దారుణః ।
వరూథోఽథ వరేణ్యశ్య తతో వసురుచిః స్మృతః ॥ ౨,౭.౧౧ ॥
అష్టమః సురుచిస్తేషాం తతో విశ్వావసుః స్మృతః ।
సుషువే సా మహాభాగా రిష్టా దేవర్షిపూజితా ॥ ౨,౭.౧౨ ॥
అరూపాం సుభగాం భాసీమితి త్రేధా వ్యజాయత ।
మనువన్తీ సుకేశీ చ తుంబరోస్తు సుతే శుభే ॥ ౨,౭.౧౩ ॥
పఞ్చచూడాస్త్వమా విద్యాదేవమప్సరసో దశ ।
మేనకా సహజన్యా చ పర్ణినీ పుఞ్జికస్థలా ॥ ౨,౭.౧౪ ॥
కృతస్థలా ద్యృతాచీ చ విశ్వాచీ పూర్వచిత్త్యపి ।

ప్రమ్లోచేత్యభివిఖ్యాతానుమ్లోచైవ తు తా దశ ॥ ౨,౭.౧౫ ॥
అనాదినిధనస్యాథ జజ్ఞే నారాయణస్య యా ।
కులోచితానవద్యాఙ్గీ ఉర్వశ్యేకాదశీ స్మృతా ॥ ౨,౭.౧౬ ॥
మేనస్య మేనకా కన్యా జజ్ఞే సర్వాఙ్గసుందరీ ।
సర్వాశ్చ బ్రహ్మవాదిన్యో మహాభాగాశ్చ తాః స్మృతాః ॥ ౨,౭.౧౭ ॥
గణాస్త్వప్సరసాం ఖ్యాతాః పుణ్యాస్తే వై చతుర్దశ ।
ఆహృత్యః శోభవత్యశ్చ వేగవత్యస్తథైవ చ ॥ ౨,౭.౧౮ ॥
ఊర్జ్వాశ్చైవ యువత్యశ్చ స్రుచస్తు కురవస్తథాశ్చ ।
వర్హయశ్చామృతాశ్చైవ ముదాశ్చ మృగవో రుచః ॥ ౨,౭.౧౯ ॥
భీరవః శోభయన్త్యశ్చ గాణా హ్యేతే చతుర్దశ ।
బ్రహ్మణో మానసాహృత్యః శోభవత్యో మరుత్సుతాః ॥ ౨,౭.౨౦ ॥
వేగవత్యశ్చ రిష్టాయా ఊర్జ్వాశ్చైవాగ్నిసంభవాః ।
యువత్యశ్చ తథా సూర్యరశ్మిజాతాః సుశోభనాః ॥ ౨,౭.౨౧ ॥
గభస్తిభిశ్చ సోమస్య జజ్ఞిరే కురవః శుభాః ।
యజ్ఞోత్పన్నా స్రుచో నామ కుశవత్యాం చ బర్హయః ॥ ౨,౭.౨౨ ॥
వారిజా హ్యమృతోత్పన్నా అమృతా నామతః స్మృతాః ।
వాయూత్పనానా ముదా నామ భూమిజా మృగవస్తథా ॥ ౨,౭.౨౩ ॥
విద్యుతోఽత్ర రుచో నామ మృత్యోః కన్యాశ్చ భీరవః ।
శోభయన్త్యశ్చ కామస్య గణాః ప్రోక్తాశ్చతుర్దశ ॥ ౨,౭.౨౪ ॥
ఇత్యేతే బహుసాహస్రా భాస్వరా అప్సరోగణాః ।
దేవతానామృషీణాం చ పత్న్యశ్చ మాతరశ్చ హ ॥ ౨,౭.౨౫ ॥
సుగన్ధాశ్చాథ నిష్పన్దా సర్వాశ్చాప్సరసః సమాః ।
సంప్రయోగస్తు కామేన మాద్యం దివి హరం వినా ॥ ౨,౭.౨౬ ॥
తాసాం దేవర్షి సంస్పర్శా జాతాః సాధారణా యతః ।

పర్వతస్తత్ర సంభూతో నారదశ్చైవ తావుభౌ ॥ ౨,౭.౨౭ ॥
తతో యవీయసీ చైవ తృతీయారున్ధతీ స్మృతా ।
దేవర్షిభ్యస్తయోర్జన్మ యస్మాన్నారదపర్వతౌ ॥ ౨,౭.౨౮ ॥
తస్మాత్తౌ తత్సనామానౌ స్మృతౌ నారదపర్వతౌ ।
వినతాయాశ్చ పుత్రౌ ద్వౌ అరుణౌ గరుడశ్చ హ ॥ ౨,౭.౨౯ ॥
గాయత్ర్యాదీని ఛన్దాంసి సౌపర్ణేయాని పక్షిణః ।
వ్యవహార్యాణి సర్వాణి ఋజుసన్నిహితాని చ ॥ ౨,౭.30 ॥
క్రద్రూర్నాగసహస్రం వై విజజ్ఞే ధరణీధరమ్ ।
అనేకశిరసాం తేషాం ఖేచరాణాం మహాత్మనామ్ ॥ ౨,౭.3౧ ॥
బహుత్వాన్నామధేయానాం ప్రధానాంశ్చ నిబోధత ।
తేషాం ప్రధానా నాగానాం శేషవాసుకితక్షకాః ॥ ౨,౭.3౨ ॥
అకర్ణో హస్తికర్ణశ్చ పిజరశ్చార్యకస్తథా ।
ఐరావతో మహాపద్మః కంబలాశ్వతరావుభౌ ॥ ౨,౭.33 ॥
ఏలాపత్రశ్చ శఙ్ఖశ్చ కర్కోటకధనఞ్జయౌ ।
మహాకర్ణమహానీలౌ ధృతరాష్ట్రబలాహకౌ ॥ ౨,౭.3౪ ॥
కరవీరః పుష్పదంష్ట్రః సుముఖో దుర్ముఖస్తథా ।
సూనాముఖో దధిముఖః కాలియశ్చాలిపిణ్డకః ॥ ౨,౭.3౫ ॥
కపిలశ్చాంబరీషశ్చ అక్రూరశ్చ కపిత్థకః ।
ప్రహ్లాదస్తు బ్రహ్మణాశ్చ గన్ధర్వోఽథ మణిస్థకః ॥ ౨,౭.3౬ ॥
నహుషః కరరోమా చ మణిరిత్యేవమాదయః ।
కాద్రవేయాః సమాఖ్యాతాః ఖశాయాస్తు నిబోధత ॥ ౨,౭.3౭ ॥
ఖశా విజజ్ఞే ద్వౌ పుత్రౌ వికృతౌ పరుషవ్రతౌ ।
శ్రేష్ఠం పశ్చిమసంధ్యాయాం పూర్వస్యాం చ కనీయసమ్ ॥ ౨,౭.3౮ ॥
విలోహితైకకర్ణం చ పూర్వం సాజనయత్సుతమ్ ।

చతుర్భుజం చతుష్పాదం కిఞ్చిత్స్పన్దం ద్విధాగతిమ్ ॥ ౨,౭.౩౯ ॥
సర్వాఙ్గకేశం స్థూలాఙ్గం శుభనాసం మహోదరమ్ ।
స్వచ్ఛశీర్షం మహాకర్ణం ముఞ్జకేశం మహాబలమ్ ॥ ౨,౭.౪౦ ॥
హ్రస్వాస్యం దీర్ఘజిహ్వం చ బహుదంష్ట్రం మహాహనుమ్ ।
రక్తపిఙ్గాక్షపాదం చ స్థూలభ్రూదీర్ఘనాసికమ్ ॥ ౨,౭.౪౧ ॥
గుహ్యకం శితికణ్ఠం చ మహాపాదం మహాముఖమ్ ।
ఏవంవిధం ఖశాపుత్రం జజ్ఞేఽసావతిభీషణమ్ ॥ ౨,౭.౪౨ ॥
తస్యానుజం ద్వితీయం సా హ్యుషస్యన్తే వ్యజాయత ।
త్రిశీర్షం చ త్రిపాదం చ త్రిహస్తం కృష్ణలోచనమ్ ॥ ౨,౭.౪౩ ॥
ఊర్ధ్వకేశం హరిచ్ఛ్మశ్రుం శిలాసంహననం దృఢమ్ ।
హ్రస్వకాయం ప్రబాహుం చ మహాకాయ మహారవమ్ ॥ ౨,౭.౪౪ ॥
ఆకర్ణదారితాస్యం చ బలవత్స్థూలనాసికమ్ ।
స్థూలౌష్ఠమష్టదంష్ట్ర చ జిహ్మాస్యం శఙ్కుకర్ణకమ్ ॥ ౨,౭.౪౫ ॥
పిఙ్గలోద్వృత్తనయనం జటిలం ద్వన్ద్వపిణ్డకమ్ ।
మహాస్కన్ధం మహోరస్కం పృథుఘోణం కృశోదరమ్ ॥ ౨,౭.౪౬ ॥
అస్థూలం లోహితం గ్రీవలంబమేఢ్రాణ్డపిడకమ్ ।
ఏవంవిధం కుమారం సా కనిష్ఠం సమసూయత ॥ ౨,౭.౪౭ ॥
సద్యః ప్రసూతమాత్రౌ తౌ వివృద్ధౌ చ ప్రమాదతః ।
ఉపయోగసమర్థాభ్యాం శరీరాభ్యాం వ్యవస్థితౌ ॥ ౨,౭.౪౮ ॥
సద్యోజాతౌ వివృద్ధాఙ్గౌ మాతరం పర్యకర్షతామ్ ।
తయోః పూర్వస్తు యః క్రూరో మాతరం సోఽభ్య కర్షత ॥ ౨,౭.౪౯ ॥
బ్రువంశ్చ మాతర్భక్షావ రక్షార్థం క్షుధయార్దితః ।
న్యషేధయత్పునర్వ్యేనం స్వయం స తు కనిష్ఠకః ॥ ౨,౭.౫౦ ॥
పూర్వేషాం క్షేమకృత్త్వం వై రక్షైతాం మాతరం స్వకామ్ ।

బాహుభ్యాం పరిగృహ్యైనం మాతరం సోఽభ్యభాషయత్ ॥ ౨,౭.౫౧ ॥
ఏతస్మిన్నేవ కాలే తు ప్రాదుర్భూతస్తయోః పితా ।
తౌ దృష్ట్వా వికృతా కారౌ ఖశాం తామభ్యభాషత ॥ ౨,౭.౫౨ ॥
తౌ సుతౌ పితరం దృష్ట్వా హ్యేకభూతౌ భయాన్వితౌ ।
మాతురేవ పునశ్చాఙ్గే ప్రలీయేతాం స్వమాయయా ॥ ౨,౭.౫౩ ॥
అథాబ్రవీదృషిర్భార్యాం కిమాభ్యాముక్తవత్యసి ।
సర్వమాచక్ష్వ తత్త్వేన తవైవాయం వ్యతిక్రమః ॥ ౨,౭.౫౪ ॥
మాతృతుల్యశ్చ జననే పుత్రో భవతి కన్యకా ।
యథాశీలా భవేన్మాతా తథాశీలో భవేత్సుతః ॥ ౨,౭.౫౫ ॥
యద్వర్ణా తు భవేద్భూమిస్తద్వర్ణం సలిలం ధ్రువమ్ ।
మాతౄణాం శీలదోషేణ తథా రూపగుణైః పునః ॥ ౨,౭.౫౬ ॥
విభిన్నాస్తు ప్రజాః సర్వాస్తథా ఖ్యాతివశేన చ ।
ఇత్యేవముక్త్వా భగవాన్ఖశామప్రతిమస్తదా ॥ ౨,౭.౫౭ ॥
పుత్రావాహూయ సామ్నా వై చక్రే తాభ్యాం తు నామనీ ।
పుత్రాభ్యాం యత్కృతం తస్యాస్తదాచష్ట ఖశా తదా ॥ ౨,౭.౫౮ ॥
మాతా యథా సమాఖ్యాతా తర్మాభ్యాం చ పృథక్పృథక్ ।
తేన ధాత్వర్థయోగేన తత్తదర్థే చకార హ ॥ ౨,౭.౫౯ ॥
మాతర్భక్షేత్యథోక్తో వై ఖాదనే భక్షణే చ సః ।
భక్షావేత్యుక్తవానేష తస్మాద్యక్షోఽభవత్త్వయమ్ ॥ ౨,౭.౬౦ ॥
రక్ష ఇత్యేష ధాతుర్యః పాలనే స విభావ్యతే ।
ఉక్తవాంశ్చైష యస్మాత్తు రక్షేమాం మాతరం స్వకామ్ ॥ ౨,౭.౬౧ ॥
నామ్నా రక్షోఽపరస్తస్మాద్భవిష్యతి తవాత్మజః ।
స తదా తద్విధాం దృష్ట్వా విక్రియాం చ తయోః పితా ॥ ౨,౭.౬౨ ॥
తదా భావినమర్థం చ బుద్ధ్వా మాత్రా కృతం తయోః ।

తావృభౌ క్షుధితౌ దృష్ట్వా విస్మితః పరిమృష్టధీః ॥ ౨,౭.౬౩ ॥
తయోః ప్రాదిశదాహారం ఖశాపతిరసృగ్వసే ।
పితా తౌ క్షుధితౌ దృష్ట్వా వర మేతం తయోర్దదౌ ॥ ౨,౭.౬౪ ॥
యువయోర్హస్తసంస్పర్శాద్రక్తధారాశ్చ సర్వశః ।
సృజ్మాంసవసాభూతా భవిష్యన్తీహ కామతః ॥ ౨,౭.౬౫ ॥
నక్తాహారవిహారౌ చ ద్విజదేవాదిభోజనౌ ।
నక్తం చైవ బలీయాంసౌ దివా వై నిర్బలౌ యువామ్ ॥ ౨,౭.౬౬ ॥
మాతరం రక్షత ఇమాం ధర్మశ్చైవానుశిష్యతే ।
ఇత్యుక్త్వా కాశ్యపః పుత్రౌ తత్రైవాన్తరధీయత ॥ ౨,౭.౬౭ ॥
గతే పితరి తౌ క్రూరౌ నిసర్గాదేవ దారుణౌ ।
విపర్యయేషు వర్తేతేఽకృతజ్ఞౌ ప్రాణిహింసకౌ ॥ ౨,౭.౬౮ ॥
మహాబలౌ మహాసత్త్వౌ మహాకాయౌ దురాసదౌ ।
మాయావిదావదృశ్యౌ తావన్తర్ధానగతావుభౌ ॥ ౨,౭.౬౯ ॥
తౌ కామరూపిణౌ ఘోరౌ నీరుజౌ చ స్వభావతః ।
రూపా నురూపైరాచారైః ప్రచరన్తౌ ప్రబాధకౌ ॥ ౨,౭.౭౦ ॥
దేవానృషీన్పితౄంశ్చైవ గన్ధర్వాన్కిన్నరానపి ।
పిశాచాంశ్చమనుష్యాంశ్చపన్నగాన్పక్షిణః పశూన్ ॥ ౨,౭.౭౧ ॥
భక్షార్థమిహ లిప్సంతౌ చేరతుస్తౌ నిశాచరౌ ।
ఇన్ద్రస్యానుచరౌ చైవ క్షుబ్ధౌ దృష్ట్వా హ్యతిష్ఠతామ్ ॥ ౨,౭.౭౨ ॥
రాక్షసం తం కదాచిద్వై నిశీథే హ్యేక మీశ్వరమ్ ।
ఆహారం స పరీప్సన్వై శబ్దేనానుససార హ ॥ ౨,౭.౭౩ ॥
ఆససాద పిశాచౌ వై త్వజః శణ్డశ్చ తావుభౌ ।
కపిపుత్రౌ మహావీర్యౌ కూష్మాండౌ పూర్వజావుభౌ ॥ ౨,౭.౭౪ ॥
పిఙ్గాక్షావూర్ధ్వరోమాణౌ వృత్తాక్షౌ చ సుదారుణౌ ।

కన్యాభ్యాం సహితౌ తౌ తు తాభ్యాం భర్తుశ్చికీర్షయా ॥ ౨,౭.౭౫ ॥
తే కన్యే కామరూపిణ్యౌ తదాచారముభే చ తమ్ ।
ఆహారార్థే సమీహన్తౌ సకన్యౌ తు బుభుక్షితౌ ॥ ౨,౭.౭౬ ॥
అపశ్యతాం రక్షసం తౌ కామరూపిణమగ్రతః ।
సహసా సన్నిపాతేన దృష్ట్వా చైవ పరస్పరమ్ ॥ ౨,౭.౭౭ ॥
ఈక్షమాణాః స్థితాన్యోన్యం పరస్పరజిఘృక్షవః ।
పితరావూచతుః కన్యే యువా మానయత ద్రుతమ్ ॥ ౨,౭.౭౮ ॥
జీవగ్రాహం నిగృహ్యైనం విస్ఫురన్తం పదేపదే ।
తతస్తమభిసృత్యైనం కన్యే జగృహతుస్తదా ॥ ౨,౭.౭౯ ॥
సంగృహీత్వా తు హస్తాభ్యామానీతః పితృసంసది ।
తాభ్యాం కన్యాగృహీతం తం పిశాచౌ వీక్ష్య రక్షసమ్ ॥ ౨,౭.౮౦ ॥
అపృచ్ఛతాం చ కస్య త్వం స చ సర్వమభాషత ।
తస్య కర్మాభిజాతీ చ శ్రుత్వా తౌ రక్షసస్తదా ॥ ౨,౭.౮౧ ॥
అజః శణ్డశ్చ తస్మై తే కన్యకే ప్రత్యపాదయత్ ।
తౌ తుష్టౌ కర్మణా తస్య కన్యే తే దదతుస్తు వై ॥ ౨,౭.౮౨ ॥
పైశాచేన వివాహేన రుదన్త్యావుద్వవాహ సః ।
అజః శణ్డః సుతాభ్యాం తు తదా శ్రావయతాం ధనమ్ ॥ ౨,౭.౮౩ ॥
ఇయం బ్రహ్మధనా నామ కన్యా యా సహితా శుభా ।
బ్రహ్మ తస్యాపరాహార ఇతి శణ్డోఽభ్యభాషత ॥ ౨,౭.౮౪ ॥
ఇయం జన్తుధనా నామ కన్యా సర్వాఙ్గజన్తిలా ।
జన్తుభావ ధనాదానా ఇత్యజోఽశ్రావయద్ధనమ్ ॥ ౨,౭.౮౫ ॥
సర్వాఙ్గకేశాపాశా చ కన్యా జన్తుధనా తు యా ।
యాతుధానప్రసూతా సా కన్యా చైవ మహారవా ॥ ౨,౭.౮౬ ॥
అరుణా చాప్యలోమా చ కన్యా బ్రహ్మధనా తు యా ।

బ్రహ్మధానప్రసూతా సా కన్యా చైవ మహారవా ॥ ౨,౭.౮౭ ॥
ఏవం పిశాచకన్యే తే మిథునే ద్వే ప్రసూయతామ్ ।
తయోః ప్రజానిసర్గం చ కథయిష్యే నిబోధత ॥ ౨,౭.౮౮ ॥
హేతిః ప్రహేతిరుగ్రశ్చ పౌరుషేయౌ వధస్తథా ।
విద్యుత్స్ఫూర్జశ్చ వాతశ్చ ఆయో వ్యాఘ్రస్తథైవ చ ॥ ౨,౭.౮౯ ॥
సూర్యశ్చ రాక్షసా హ్యేతే యాతుధానాత్మజా దశ ।
మాల్యవాంశ్చ సుమాలీ చ ప్రహేతితనయౌ శృణు ॥ ౨,౭.౯౦ ॥
ప్రహేతితనయః శ్రీమానపులోమా నామ విశ్రుతః ।
మధుః పరో మహోగ్రస్తు లవణస్తస్య చాత్మజః ॥ ౨,౭.౯౧ ॥
మహాయోగబలోపేతో మహా దేవముపస్థితః ।
ఉగ్రస్య పుత్రౌ విక్రాన్తో వజ్రహా నామ విశ్రుతః ॥ ౨,౭.౯౨ ॥
పౌరుషేయసుతాః పఞ్చ పురుషాదా మహాబలాః ।
కూరశ్చ వికృతశ్చైవ రుధిరాదస్తథైవ చ ॥ ౨,౭.౯౩ ॥
మేదాశశ్చవపాశశ్చ నామభిః పరికీర్తి_తాః ।
వధపుత్రౌ దురాచారౌ విఘ్నశ్చ శామనశ్చ హ ॥ ౨,౭.౯౪ ॥
విద్యుత్పుత్రో దురాచారో రసనో నామ రాక్షసః ।
స్ఫూర్జక్షేత్రే నికుంభస్తు జాతో వై బ్రహ్మరాక్షసః ॥ ౨,౭.౯౫ ॥
వాతపుత్రో విరోధస్తు తథా యస్య జనాతకః ।
వ్యాఘ్ర పుత్రో నిరానన్దః క్రతూనాం విఘ్నకారకః ॥ ౨,౭.౯౬ ॥
సర్వస్య చాన్వయే జాతా పూరాః సర్పాశ్చ రాక్షసాః ।
యాతుధానాః పరిక్రాన్తా బ్రహ్మ ధానాన్నిబోధత ॥ ౨,౭.౯౭ ॥
యజ్ఞాపేతో ధృతిః క్షేమో బ్రహ్మపేతశ్చ యజ్ఞహా ।
శ్వాతోంఽబుకః కేలిసరౌపం బ్రహ్మధానాత్మజా నవ ॥ ౨,౭.౯౮ ॥
స్వసారో బ్రహ్మరాక్షస్య స్తేషాం చేమాః సుదారుణాః ।

రక్తకర్ణీ మహాజిహ్వా క్షమా చేష్టాపహారిణీ ॥ ౨,౭.౯౯ ॥
ఏతాసామన్వయే జాతాః పృథివ్యాం బ్రహ్మరాక్షసాః ।
ఇత్యేతే రాక్షసాః క్రాన్తా యక్షస్యవినిబోధత ॥ ౨,౭.౧౦౦ ॥
చకమే సరసం యక్షః పఞ్చచూడాం క్రతుస్థలామ్ ।
తల్లిప్సశ్చిన్తయానః స దేవోద్యానాని మార్గతే ॥ ౨,౭.౧౦౧ ॥
వైభ్రాజం సురభిం చైవ తథా చైత్రరథం చ యత్ ।
విశోకం సుమనం చైవ నన్దనం చ వనోత్తమమ్ ॥ ౨,౭.౧౦౨ ॥
బహూని రమణీయాని మార్గతే జాతలాలసః ।
దృష్ట్వా తాం నన్దనే సోఽథ అప్సరోభిః సహాసినీమ్ ॥ ౨,౭.౧౦౩ ॥
నోపాయం విన్దతే తత్ర తస్యా లాభాయ చిన్తయన్ ।
దూషితః స్వేన రూపేణ కర్మణా చైవ దూషితః ॥ ౨,౭.౧౦౪ ॥
మమోద్విజన్తి హింస్రస్య తథాభూతాని సర్వశః ।
తత్కథం నామ చార్వగీం ప్రాప్నుయామహమఙ్గనామ్ ॥ ౨,౭.౧౦౫ ॥
దృష్ట్వోపాయం తతః సోఽథ శీఘ్రకారీ వ్యవర్త్తయత్ ।
కృత్వా రూపం వసురుచేర్గన్ధర్వస్య చ గుహ్యకః ॥ ౨,౭.౧౦౬ ॥
తతః సోఽప్సరసాం మధ్యే తా జచగ్రాహ క్రతుస్థలామ్ ।
బుద్ధ్వా వసురుచిం తం సా భావేనైవాభ్యావర్త్తత ॥ ౨,౭.౧౦౭ ॥
సంభూతః స తయా సార్ద్ధం దృశ్యమానోఽప్సరోగణైః ।
జగామ మైథునం యక్షః పుత్రార్థం స తయా సహ ॥ ౨,౭.౧౦౮ ॥
దృశ్యమానోఽప్సరో లిప్సుః శఙ్కాం నైవ చకార సః ।
తతః సంసిద్ధకారణః సద్యో జాతః సుతస్తు వై ॥ ౨,౭.౧౦౯ ॥
ఉగ్రభయాత్వరిణాహేన సద్యో వృద్ధః శ్రియా జ్వలన్ ।
రాజాహమితి నాభిర్ష్టి పితరం సోఽభ్యవాదయత్ ॥ ౨,౭.౧౧౦ ॥
భవాన్ రజతనాభేతి పితా తం ప్రత్యువాచ హ ।

మాత్రానురూపో రూపేమ పితుర్వీర్యేణజాయతే ॥ ౨,౭.౧౧౧ ॥
జాతే తస్మిన్కుమారే తు స్వరుపం ప్రయపద్యత ।
స్వరూపం ప్రతిపద్యన్తే గూహస్తో యక్షరాక్షసాః ॥ ౨,౭.౧౧౨ ॥
సుప్తా మ్రియన్తః క్రుద్ధాశ్చ భీతాస్తే హర్షితాస్తథా ।
తతోఽబ్రవీత్సోఽప్సరసం స్మయమానస్తు గుహ్యకః ॥ ౨,౭.౧౧౩ ॥
గృహం మే గచ్ఛ భద్రం తే సపుత్రా త్వం వరాననే ।
ఇత్యుక్త్వా సహసా తత్ర దృష్ట్వా స్వం రూపమాస్థితమ్ ॥ ౨,౭.౧౧౪ ॥
విభ్రాన్తాః ప్రద్రుతాః సర్వాః సమేత్యాప్సరసస్తదా ।
గచ్ఛన్తీమన్వగచ్ఛత్తాం పుత్రస్తప్తాం త్వయన్మిరా ॥ ౨,౭.౧౧౫ ॥
గన్ధర్వాప్సరసాం మధ్యే నయిత్వా స న్యవర్త్తత ।
తాం చ దృష్ట్వా సముత్పత్తిం యక్షస్యాప్సరసాం గణాః ॥ ౨,౭.౧౧౬ ॥
యక్షాణాం తు జనిత్రీ త్వం ఇత్యూచుస్తాం క్రతుస్థలామ్ ।
జగామ సహ పుత్రేణ తతో యక్షః స్వమాలయమ్ ॥ ౨,౭.౧౧౭ ॥
న్యగ్రోధో రోహిణో నామ్నా శేరతే తత్ర గుహ్యకాః ।
తస్మిన్నివాసో యక్షాణాం న్యగ్రోధే రోహిణే స్మృతః ॥ ౨,౭.౧౧౮ ॥
యక్షో రజతనాభశ్చ గుహ్యకానాం పితామహః ।
అనుహ్రాదస్య దైత్యస్య భద్రాం మణివరాం సుతామ్ ॥ ౨,౭.౧౧౯ ॥
ఉపయేమేఽనవద్యాఙ్గీం తస్యాం మణివరో వశీ ।
జజ్ఞే సా మణిభద్రం చ శక్రతుల్యపరాక్రమమమ్ ॥ ౨,౭.౧౨౦ ॥
తయోః పత్న్యౌ భగిన్యౌ చ క్రతుస్థస్యాత్మజే శుభే ।
నామ్నా పుణ్యజనీ చైవ తథా దేవజనీ చ యా ॥ ౨,౭.౧౨౧ ॥
విజజ్ఞే పణిభద్రాతు పుత్రాన్పుణ్యజనీ శుభా ।
సిద్ధార్థం సూర్యతేజశ్చ సుమనం నన్దనం తథా ॥ ౨,౭.౧౨౨ ॥
మణ్డూకం రుచకం చైవ మణిమన్తం వసుం తథా ।

సర్వానుభూతం శఙ్ఖం చ పిఙ్గాక్షం భీరుమేవ చ ॥ ౨,౭.౧౨౩ ॥
అసోమం దూరసోమం చ పద్మం చన్ద్రప్రభం తథా ।
మేఘవర్ణం సుభద్రం చ ప్రద్యోతం చ మహాద్యుతిమ్ ॥ ౨,౭.౧౨౪ ॥
ద్యుతి మన్తం కేతుమన్తం దర్శనీయం సుదర్శనమ్ ।
చత్వారో వింశతిశ్చైవ పుత్రాః పుణ్యజనీభవాః ॥ ౨,౭.౧౨౫ ॥
జజ్ఞిరే మణిభద్రస్య సర్వే తే పుణ్యలక్షణాః ।
తేషాం పుత్రాశ్చ పౌత్రాశ్చ యక్షాః పుణ్యజనాః శుభాః ॥ ౨,౭.౧౨౬ ॥
విజజ్ఞే వై దేవజనీ పుత్రాన్మణివరాఙ్ఛుభా ।
పూర్ణభద్రం హైమవన్తం మణిమన్త్రవివర్ద్ధనౌ ॥ ౨,౭.౧౨౭ ॥
కుసుం చరం పిశఙ్గం చ స్థూలకర్ణం మహాముదమ్ ।
స్వేతం చ విమలం చైవ పుష్పదన్తం చయావహమ్ ॥ ౨,౭.౧౨౮ ॥
పద్మవర్ణం సుచన్ద్రం చ పక్షఞ్చ బలకం తథా ।
కుముదాక్షం సుకమలం వర్ద్ధమానం తథా హితమ్ ॥ ౨,౭.౧౨౯ ॥
పద్మనాభం సుగన్ధం చ సువీరం విజయం కృతమ్ ।
పూర్ణమాసం హిరణ్యాక్షం సారణం చైవ మానసమ్ ॥ ౨,౭.౧౩౦ ॥
పుత్రా మణివరస్యైతే యక్షా వై గుహ్యకాః స్మృతాః ।
సురుపాశ్చ సువేషాశ్చ స్రగ్విణః ప్రియదర్శనాః ॥ ౨,౭.౧౩౧ ॥
తేషాం పుత్రాశ్చ పౌత్రాశ్చ శతశోఽథ సహస్రశః ।
ఖశాయాస్త్వపరే పుత్రా రాక్షసాః కామరూపిణః ॥ ౨,౭.౧౩౨ ॥
తేషాం యథా ప్రధానాన్వై వర్ణ్యమా నాన్నిబోధత ।
లాలావిః క్రథనో భీమః సుమాలీ మధురేవ చ ॥ ౨,౭.౧౩౩ ॥
విస్ఫూర్జనో బృహజ్జిహ్వో మాతఙ్గో ధూమ్రితస్తథా ।
చన్ద్రార్కభీకరో బుధ్నః కపిలోమా ప్రహాసకః ॥ ౨,౭.౧౩౪ ॥
పీడాపరస్త్రినాభశ్చ వక్రాక్షశ్చ నిశాచరః ।

త్రిశిరాః శతదంష్ట్రశ్చ తుణ్డకోశశ్చ రాక్షసః ॥ ౨,౭.౧౩౫ ॥
అశ్వశ్చాకంపనశ్చైవ దుర్ముఖశ్చ నిశాచరః ।
ఇత్యేతే రాక్షసవారా విక్రాన్తా గణరూపిమః ॥ ౨,౭.౧౩౬ ॥
సర్వలోకచరాస్తే తు త్రిదశానాం సమక్రమాః ।
సప్త చాన్యా దుహితరస్తాః శృణుధ్వం యథాక్రమమ్ ॥ ౨,౭.౧౩౭ ॥
యాసాం చ యః ప్రజాసర్గో యేన చోత్పాదితా గణాః ।
ఆలంబా ఉత్కచోత్కృష్టా నిరృతా కపిలా శివా ॥ ౨,౭.౧౩౮ ॥
కేశినీ చ మహాభాగా భగిన్యః సప్త యాః స్మృతాః ।
తాభ్యో లోకనికాయస్య హన్తారో యుద్ధదుర్మదాః ॥ ౨,౭.౧౩౯ ॥
ఉదీర్ణా రాక్షసగణా ఇమే చోత్పాదితాః శుభాః ।
ఆలంబేయో గణః క్రూర ఔత్కచేయో గణస్తథా ॥ ౨,౭.౧౪౦ ॥
తథౌ త్కార్ష్వేయశ్చైవేయౌ రక్షసాం హ్యుత్తమా గణాః ।
తథైవ నైరృతో నామ త్ర్యంబకానుచరేణ హ ॥ ౨,౭.౧౪౧ ॥
ఉత్పాదితః ప్రజాకర్గే గణేశ్వరవరేణ తు ।
విక్రాన్తాః శౌర్యసంపన్నా నైరృతా దేవరాక్షసాః ॥ ౨,౭.౧౪౨ ॥
యేషామధిపతిర్యుక్తో నామ్నా ఖ్యాతో విరూపకః ।
తేషాం గణశతానీకా ఉద్ధతానాం మహాత్మనామ్ ॥ ౨,౭.౧౪౩ ॥
ప్రాయేణానుచరన్త్యేతే శఙ్కరం జగతః ప్రభుమ్ ।
దైత్యరాజేన కుమ్భేన మహాకాయా మహాత్మనా ॥ ౨,౭.౧౪౪ ॥
ఉత్పాదితా మహావీర్యా మహాబలపరాక్రమాః ।
కాపిలేయా మహావీర్యా ఉదీర్ణా దైత్యరాక్షసాః ॥ ౨,౭.౧౪౫ ॥
కపిలేన చ యక్షేణ కేశిన్యాం హ్యపరే జనాః ।
ఉత్పాదితా బలావతా ఉదీర్ణా యక్షరాక్షసాః ॥ ౨,౭.౧౪౬ ॥
కేశినీ దుహితా చైవ నీలా యా క్షుద్రరాక్షసీ ।

ఆలంబేయేన జనితా నైకాః సురసికేన హి ॥ ౨,౭.౧౪౭ ॥
నైలా ఇతి సమాఖ్యాతా దుర్జయా ఘోరవిక్రమాః ।
చరన్తి పృథివీం కృత్స్నాం తత్ర తే దేవలౌకికాః ॥ ౨,౭.౧౪౮ ॥
బహుత్వాచ్చైవసర్గస్య తేషాం వక్తుం న శక్యతే ।
తస్యాస్త్వపి చ నీలాయా వికచా నామ రాక్షసీ ॥ ౨,౭.౧౪౯ ॥
దుహితా సుతాశ్చ వికయా మహా సత్త్వపరాక్రమాః ।
విరూపకేన తస్యాం వై నైరృతేన ఇహ ప్రజాః ॥ ౨,౭.౧౫౦ ॥
ఉత్పాదితాః సుఘోరాశ్చ శృణు తాస్త్వనుపూర్వశః ।
దంష్ట్రాకరాలా వికృతా మహాకర్ణా మహోదరాః ॥ ౨,౭.౧౫౧ ॥
హారకా భీషకాశ్చైవ తథైవ క్లామకాః పరే ।
రేరవాకాః పిశాచాశ్చ వాహకాస్త్రాసకాః పరే ॥ ౨,౭.౧౫౨ ॥
భూమిరాక్షసకా హ్యేతే మన్దాః పరుషవిక్రమాః ।
చరన్త్యదృష్టపూర్వాస్తు నానాకారా హ్యనేకశః ॥ ౨,౭.౧౫౩ ॥
ఉత్కృష్టబలసత్త్వా యే తేషాం వైఖేచరాః స్మృతాః ।
లక్షమాత్రేణ చాకాశం స్వల్పాత్స్వల్పం చరన్తి వై ॥ ౨,౭.౧౫౪ ॥
ఏతైర్వ్యాప్తమిదం విశ్వం శతశోఽథ సహస్రశః ।
భూమిరాక్షసకైః సర్వైరనేకైః క్షుద్రరాక్షసైః ॥ ౨,౭.౧౫౫ ॥
నానాప్రకారైరాక్రాన్తా నానా దేశాః సమన్తతః ।
సమాసాభిహితాశ్చైవహ్యష్టౌ రాక్షసమాతరః ॥ ౨,౭.౧౫౬ ॥
అష్టౌ విభాగా హ్యేషాం హి వ్యాఖ్యాతా అనుపూర్వశః ।
భద్రకా నికరాః కేచిదజ్ఞనిష్పత్తిహేతుకాః ॥ ౨,౭.౧౫౭ ॥
సహస్రశతసంఖ్యాతా మర్త్య లోకవిచారిణః ।
పూతరా మాతృసామాన్యాస్తథా భూతభయఙ్కరాః ॥ ౨,౭.౧౫౮ ॥
బాలానాం మానుషే లోకే గ్రహా మరణహేతుకాః ।

స్కన్దగ్రహాదయో హ్యస్య ఆపకాస్త్రాసకాదయః ॥ ౨,౭.౧౫౯ ॥
కౌమారాస్తే తు విజ్ఞేయా బాలానాం గృహవృత్తయః ।
స్కన్దగ్రహవిశేషాణాం మాయికానాం తథైవ చ ॥ ౨,౭.౧౬౦ ॥
పూతనా నామ భూతానాం యే చ లోకవినాయకాః ।
ఏవం గణసహస్రాణి చరన్తి పృథివీమిమామ్ ॥ ౨,౭.౧౬౧ ॥
యక్షాః పుణ్యజనా నామపూర్ణభద్రాశ్చ యే స్మృతాః ।
యక్షాణాం రాక్షసానాం చ పౌలస్త్యాగస్తయశ్చ యే ॥ ౨,౭.౧౬౨ ॥
నైరృతానాం చ సర్వేషాం రాజభూదలకాధిపః ।
యక్షాదృష్ట్యా పిబన్తీహ నృణాం మాంసమసృగ్వసే ॥ ౨,౭.౧౬౩ ॥
రక్షాంస్యనుప్రవేశేన పిశాచైః పరిపీడనైః ।
సర్వలక్షణసంపన్నాః సమాష్టైశ్చాపి దైవతైః ॥ ౨,౭.౧౬౪ ॥
భాస్వరా బలవన్తశ్చ ఈశ్వరాః కామరూపిణః ।
అనాభిభావ్యా విక్రాన్తాః సర్వలోకనమస్కృతాః ॥ ౨,౭.౧౬౫ ॥
సూక్ష్మాశ్చౌజస్వినోమేధ్యా వరదా యాజ్ఞికాశ్చ వై ।
దేవానాం లక్షణం హ్యేతదసురాణాం తథైవ చ ॥ ౨,౭.౧౬౬ ॥
హీనా దేవైస్త్రిభిః పాదైర్గన్ధర్వాప్సరసః స్మృతాః ।
గన్ధర్వేభ్యస్త్రిభిః పాదైర్హీనా గుహ్యకరాక్షసాః ॥ ౨,౭.౧౬౭ ॥
ఐశ్వర్యహీనా రక్షోభ్యః పిశాచాస్త్రిగుణాం పునః ।
ఏవన్ధనేన రూపేణ ఆయుషా చ బలేన చ ॥ ౨,౭.౧౬౮ ॥
ధర్మైశ్వర్యేణ బుద్ధ్యా చ తపఃశ్రుతపరాక్రమైః ।
దేవాసురేభ్యో హీయన్తే త్రీంస్త్రీన్పాదాన్పరస్పరమ్ ॥ ౨,౭.౧౬౯ ॥
గన్ధర్వాద్యాః పిశాచాన్తాశ్చతస్రో దేవయోనయః ।
అతః శృణుత భద్రం వః ప్రజాః క్రోధవశాన్వయాః ॥ ౨,౭.౧౭౦ ॥
క్రోధాయాః కన్యకా జజ్ఞే ద్వాదశైవాత్మసంభవాః ।

తా భార్యా పులహస్యాసన్నామతో మే నిబోధత ॥ ౨,౭.౧౭౧ ॥
మృగీ చ మృగమన్దా చ హరిభద్రా త్విరావతీ ।
భూతా చ కపిశా దంష్ట్రా ఋషా తిర్యా తథైవ చ ॥ ౨,౭.౧౭౨ ॥
శ్వేతా చ సరమా చైవ సురసా చేతి విశ్రుతా ।
మృగ్యాస్తు హరిగాః పుత్రా మృగశ్చాన్యే శశాస్తథా ॥ ౨,౭.౧౭౩ ॥
న్యఙ్కవఃశరభా యే చ రురవః పృషతాశ్చ యే ।
ఋక్షాశ్చ మృగమన్దాయా గవయాశ్చాపరే తథా ॥ ౨,౭.౧౭౪ ॥
మహిషోష్ట్రవరాహశ్చ ఖడ్గా గౌరముఖాస్తథా ।
హర్యాయ్యస్తు హరయః పుత్రా గోలాఙ్గూలాస్తరక్షవః ॥ ౨,౭.౧౭౫ ॥
వానరాః కిన్నరాశ్చైవ మాయుః కింపురుషాస్తథా ।
సింహావ్యాఘ్రాశ్చ నీలాశ్చద్వీపినః క్రోధితాధరాః ॥ ౨,౭.౧౭౬ ॥
సర్పాశ్చాజగరా గ్రాహా మార్జారా మూషికాః పరే ।
మణ్డూకా నకులాశ్చైవ వల్కకా వనగోచరాః ॥ ౨,౭.౧౭౭ ॥
హంసం తు ప్రథమం జజ్ఞే పులహస్య వరం శుభా ।
రణచన్ద్రం శతముఖం దరీముఖమథాపి చ ॥ ౨,౭.౧౭౮ ॥
హరితం హరివర్మాణం భీషణం శుభలక్షణమ్ ।
ప్రథితం మథితం చైవ హరిణం లాఙ్గలిం తథా ॥ ౨,౭.౧౭౯ ॥
శ్వేతాయా జజ్ఞిరే వీరా దశ వానరపుఙ్గవాః ।
ఊర్ద్ధ్వదృష్టిః కృతాహారః సువ్రతో వినతో బుధః ॥ ౨,౭.౧౮౦ ॥
పారిజాతః సుజాతశ్చ హరిదాసో గుణాకరః ।
క్షేమమూర్తిశ్చ బలవాన్ రాజానః సర్వ ఏవ తే ॥ ౨,౭.౧౮౧ ॥
తేషాం పుత్రాశ్చ పౌత్రాశ్చ బలవన్తః సుదుఃసహాః ।
అశక్యాః సమరేజేతుం దేవదానవమానవైః ॥ ౨,౭.౧౮౨ ॥
యక్షభూతపిశాచైశ్చ రాక్షసైః సుభుజఙ్గమైః ।

నాగ్నిశస్త్రవిషైరన్యైర్మృత్యురేషాం విధీయతే ॥ ౨,౭.౧౮౩ ॥
అసంగగతయః సర్వే పృథివ్యాం వ్యోమ్ని చైవ హి ।
పాతాలే చ జలే వాయౌ హ్యవినాశిన ఏవ తే ॥ ౨,౭.౧౮౪ ॥
దశకోటిసహస్రాణి దశార్బుదశతాని చ ।
మహాపద్మసహస్రాణి మహాపద్మశతాని చ ॥ ౨,౭.౧౮౫ ॥
దశార్బుదాని కోటీనాం సహస్రాణాం శతం శతమ్ ।
నియుతానాం సహస్రాణి నిఖర్వాణాం తథైవ చ ॥ ౨,౭.౧౮౬ ॥
దశార్బుదాని కోటీనాం షష్టికోటిస్తథైవ చ ।
అర్బుదానాం చ లక్షం తు కోటీశతమథాపరమ్ ॥ ౨,౭.౧౮౭ ॥
దశ పద్మాని చాన్యాని మహాపద్మాని వై నవ ।
సంఖ్యాతాని కులీనానాం వానరాణాం తరస్వినామ్ ॥ ౨,౭.౧౮౮ ॥
సర్వే తేజస్వినః శూరాః కామరూపా మహా బలాః ।
దివ్యాభరణవేషాశ్చ బ్రహ్మణ్యాశ్చాహితగ్నయః ॥ ౨,౭.౧౮౯ ॥
యష్టారః సర్వయజ్ఞానాం సహస్రశతదక్షిణాః ।
ముకుటైః కుణ్డలైర్హారైః కేయూరైః సమలఙ్కృతాః ॥ ౨,౭.౧౯౦ ॥
వేదవేదాఙ్గవిద్వాంసో నీతిశాస్త్రవిచక్షణాః ।
అస్త్రాణాం మోచనే చాపి తథా సంహారకర్మణి ॥ ౨,౭.౧౯౧ ॥
దివ్యమంత్రపురస్కారా దివ్యమన్త్రపురస్కృతాః ।
సమర్థా బలినః శూరాః సర్వశస్త్రప్రహారిణః ॥ ౨,౭.౧౯౨ ॥
దివ్యరూపధరాః సౌమ్యా జరామరణవర్జితాః ।
కులానాం చ సహస్రాణి దశ తేషాం మహాత్మనామ్ ॥ ౨,౭.౧౯౩ ॥
చతుర్షు మేరుపార్శ్వేషు హేమకూటే హిమాహ్వయే ।
నీలే శ్వేతనగే చైవ నిషధే గన్ధమాదనే ॥ ౨,౭.౧౯౪ ॥
ద్వీపేషు సప్తసు తథా యా గుహా తే చ పర్వతాః ।

నిలయాస్తేషు తే ప్రోక్తా విశ్వకర్మకృతా స్వయమ్ ॥ ౨,౭.౧౯౫ ॥
పురైశ్చ వివిధాకారైః ప్రకారైశ్చ విభూషితాః ।
సర్వర్తురమణీయాస్తే హ్యుద్యానాని చ సర్వశః ॥ ౨,౭.౧౯౬ ॥
గృహభూమిషు శయ్యాసు పుష్పగన్ధసుఖోదితాః ।
ఆలేపనైశ్చ వివిధైర్దివ్యభక్తికృతైస్తథా ॥ ౨,౭.౧౯౭ ॥
సర్వరత్నసమాకీర్ణా మానసీం సిద్ధిమాస్థితాః ।
వానరా వానరీభిస్తే దివ్యాభరణభూషితాః ॥ ౨,౭.౧౯౮ ॥
పిబన్తో మధు మాధ్వీకం సుధాభక్షానుమిశ్రితమ్ ।
క్రియామయాః సముదితా దివి దేవగణా ఇవ ॥ ౨,౭.౧౯౯ ॥
దేవగన్ధర్వముఖ్యానాం పుత్రాస్తే వై సుఖే రతాః ।
ధార్మికాశ్చ వరోత్సిక్తా యుద్ధశౌణ్డా మహాబలాః ॥ ౨,౭.౨౦౦ ॥
అక్షుద్రాః సర్వసత్త్వానాం దేవద్విజపరాయణాః ।
అమ్లానినః సత్యసంధా నానార్థే బహుజల్పినః ॥ ౨,౭.౨౦౧ ॥
మితభాషాః క్షమావన్తో హ్యాచారపరినిష్ఠితాః ।
వనాలఙ్కారభూతో హి సృష్టా వై బ్రహ్మణా స్వయమ్ ॥ ౨,౭.౨౦౨ ॥
భక్త్యా నిమిత్తం లోకేషు రామస్యార్థే గుణాకరః ।
కపీనామవతారోఽయం సర్వపాపవినాశనః ॥ ౨,౭.౨03 ॥
ధన్యః పుణ్యో యశస్యశ్చ రమణీయః సుఖావహః ।
తదేవ కీర్తయిష్యామి తచ్ఛృణుధ్వమతన్ద్రితాః ॥ ౨,౭.౨౦౪ ॥
ఊర్ధ్వదృష్టేశ్చ తనయో వ్యాఘ్రో నామాభవద్బలీ ।
వ్యాఘ్రస్య భ్రాతరః పఞ్చ స్వసారశ్చ తథాస్య వై ॥ ౨,౭.౨౦౫ ॥
తాంస్తథా స్వానురూపేషు వానరేషు కృతాత్మసు ।
ప్రతిపాదితా స్వయం భ్రాత్రా భాతృదారాస్తథైవ చ ॥ ౨,౭.౨౦౬ ॥
వ్యాఘ్రస్య తు సుతో జజ్ఞే శరభో లోకవిశ్రుతః ।

శరభస్యాపి విద్ధాంసో భ్రాతరో వీర్యసంమతాః ॥ ౨,౭.౨౦౭ ॥
రాజానో వానరాణాం చ సర్వధర్మప్రతిష్ఠితాః ।
శరభస్య సుతో ధీమానిక్ష్వాకో నామ మహాబలః ॥ ౨,౭.౨౦౮ ॥
తస్యాపి పుత్రో బలవాన్వ్యాఘ్రో జఠరసంభవః ।
సంమతః సర్వశూరాణాం చక్రవర్తి దురాసదః ॥ ౨,౭.౨౦౯ ॥
ఋక్షోనామ మహాతేజాః సర్వవానరయూథపః ।
ఇన్తా సదైవ శత్రూణాం సర్వాస్త్రవిధిపారగః ॥ ౨,౭.౨౧౦ ॥
తస్మై తాదృగ్విశిష్టాయ సుతాం గుణగణైర్యుతామ్ ।
ప్రజాపతిరుపాదాయ కన్యాం హేమవిభూషితామ్ ॥ ౨,౭.౨౧౧ ॥
విరజౌ విరజాం తస్మై ప్రత్యపాదయదం జసా ।
పాణిం జగ్రాహ తస్యాస్తు ఋక్షో వానరయూథపః ॥ ౨,౭.౨౧౨ ॥
దర్శనీయానవద్యాఙ్గీ సా కన్యా చారుహాసినీ ।
చకమే తాం మహేన్ద్రస్తు దృష్ట్వా వై ప్రియదర్శనామ్ ॥ ౨,౭.౨౧౩ ॥
తేన తస్యాం సుతో జాతో వాలీ విక్రమపౌరుషః ।
విరజాయాం మహేన్ద్రేణ మహేన్ద్రసమవిక్రమః ॥ ౨,౭.౨౧౪ ॥
తథా స్వాంశో భానునా వై తస్యామేవ యథావిధి ।
రహస్యుత్పాదితః పుత్రః సుగ్రీవో హరియూథపః ॥ ౨,౭.౨౧౫ ॥
ఋక్షో దృష్ట్వా తు తనయౌ బలరూపశ్రియా యుతౌ ।
హర్షం చక్రే సువిపులం సర్వవానరయూథపః ॥ ౨,౭.౨౧౬ ॥
సోఽబ్యషిఞ్చత్సుతం జ్యేష్ఠం వాలినం హేమమాలినమ్ ।
అభిషిక్తస్తతో వాలీ సుగ్రీవానుగతో బలీ ॥ ౨,౭.౨౧౭ ॥
కారయామాస రాజ్యం చ దివి దేవేశ్వరో యథా ।
సుషేణాస్య సుతా చాపి భార్యా తస్య మహాత్మనః ॥ ౨,౭.౨౧౮ ॥
తారా నామ మహాప్రాజ్ఞా తారాధిపనిభాననా ।

సుషువే సాపి తనయమఙ్గదం కనకాఙ్గదమ్ ॥ ౨,౭.౨౧౯ ॥
అఙ్గదస్యాపి తనయో జాతో భీమపరాక్రమః ।
మైన్దస్య చ్యేష్ఠకన్యాయాం ధ్రువో నామ మహాయశాః ॥ ౨,౭.౨౨౦ ॥
సుగ్రీవస్య రుమా భార్యా పనసస్య సుతా శుభా ।
తస్యాపి చ సుతా జాతాస్త్రయః పరమకీర్త్తయః ॥ ౨,౭.౨౨౧ ॥
తేషాం దారాంస్తథాసాద్య సుస్వరూపాన్బలీ తతః ।
వాలినః పార్శ్వతోఽతిష్ఠత్సుగ్రీవః సహ వానరైః ॥ ౨,౭.౨౨౨ ॥
బహూన్వర్గగణానగ్రో భ్రాత్రా సహ యథామరః ।
కేసరీ కుఞ్జరస్యాథ సుతాం భార్యామవిన్దత ॥ ౨,౭.౨౨౩ ॥
అఞ్జనా నామ సుభాగా గత్వా పుంసవనే శుచిః ।
పర్యుపాస్తే చ తాం వాయుర్వ్యోంవనాదేవ గర్వితామ్ ॥ ౨,౭.౨౨౪ ॥
తస్యాం జాతస్తు హనుమాన్వాయునా జగదాయునా ।
యే హ్యన్యే కేసరిసుతా విఖ్యాతా దివి చేహ వై ॥ ౨,౭.౨౨౫ ॥
జ్యేష్ఠస్తు హనుమాంస్తేషాం మతిమాంస్తు తతః స్మృతః ।
శ్రుతిమాన్కేతుమాంశ్చైవ మతిమాన్ధృతిమానపి ॥ ౨,౭.౨౨౬ ॥
హనుమద్భ్రాతరో యే వై తే దారైః సుప్రతిష్ఠతాః ।
స్వానరూపైః సుతాః పిత్రా పుత్రపౌత్రసమన్వితాః ॥ ౨,౭.౨౨౭ ॥
బ్రహ్మచారీ చ హనుమాన్నాసౌదారైశ్చ యోజితః ।
సర్వలోకానపి రణే యో యోద్ధుం చ సముత్సహేత్ ॥ ౨,౭.౨౨౮ ॥
జవే జవే చ వితతే వైనతేయ ఇవాపరః ।
అగ్నిపుత్రశ్చ బలవాన్నలః పరమదుర్జ్జయః ॥ ౨,౭.౨౨౯ ॥
క్షేత్రే కనకబిన్దోస్తు జాతో వానరపుఙ్గవః ।
తథాత్వన్యే మహాభాగా బలవన్తశ్చ వానరాః ॥ ౨,౭.౨౩౦ ॥
సప్రధానాస్తు విజ్ఞేయా హరియూథప యూథపాః ।

తారశ్చ కుసుమశ్చైవ పనసో గన్ధమాదనః ॥ ౨,౭.౨౩౧ ॥
రూపశ్రీర్విభవశ్చైవ గవయో వికటః సరః ।
సుషేణః సుధనుశ్చైవ సుబన్ధుః శతదున్దుభిః ॥ ౨,౭.౨౩౨ ॥
వికచః కపిలో రౌద్రః పరియాత్రః ప్రభఞ్జనః ।
కుఞ్జరః శరభో దంష్ట్రీ కాలమూర్తిర్మహాసుఖః ॥ ౨,౭.౨౩౩ ॥
నన్దః కన్దరసేనశ్చ నలో వారుణిరేవ చ ।
చిరవః కరవస్తామ్రశ్చిత్రయోధీ రథీతరః ॥ ౨,౭.౨౩౪ ॥
భీమః శతబలిశ్చైవ కాలచక్రోఽనలో నలః ।
యక్షాస్యో గహనశ్చైవ ధూమ్రః పఞ్చరథస్తథా ॥ ౨,౭.౨౩౫ ॥
పారిజాతో మహాదీప్తః సుతపా బలసాగరః ।
శ్రుతాయుర్విజయాకాఙ్క్షీ గురుసేవీ యథార్థకః ॥ ౨,౭.౨౩౬ ॥
ధర్మచేతాస్సుహోత్రశ్చ శాలిహోత్రోఽథ సర్వగః ।
పుణ్డ్రశ్చావరగాత్రశ్చ చారురూపశ్చ శతుజిత్ ॥ ౨,౭.౨౩౭ ॥
వికటః కవటో మైన్దో బిన్దుకారోఽసురాన్తకః ।
మన్త్రీ భీమరథః సంగో విభ్రాన్తశ్చారుహాసవాన్ ॥ ౨,౭.౨౩౮ ॥
క్షణక్షణామతాహారీ దృఢభక్తిః ప్రమర్దనః ।
జాజలిః పఞ్చముకుటో బలబన్ధుః సమాహితః ॥ ౨,౭.౨౩౯ ॥
పయః కీర్తిః శుభః క్షేత్రో బిన్దుకేతుః సహస్రపాత్ ।
నవాక్షే హరినేత్రశ్చ జీమూతోఽథ బలాహకః ॥ ౨,౭.౨౪౦ ॥
గజో గవయనామా చ సుబాహుశ్చ గుణాకరః ।
వీరబాహుః కృతీ కుణ్డో కృతకృత్యః శుభేక్షణః ॥ ౨,౭.౨౪౧ ॥
ద్వివిదః కుముదో భాసః సుముఖః సురువుర్వృకః ।
వికటః కవకశ్చైవ జవసేనో వృషాకృతిః ॥ ౨,౭.౨౪౨ ॥
గవాక్షో నరదేవశ్చ సుకేతుర్విమలాననః ।

సహస్రారః శుభక్షేత్రః పుష్పధ్వంసో విలోహితః ॥ ౭,౭.౨౪౩ ॥

నవచన్ద్రో బహుగుణః సప్తహోత్రో మరీచిమాన్ ।

గోధామా చ ధనేశశ్చ గోలాఙ్గూలశ్చ నేత్రవాన్ ॥ ౭,౭.౨౪౪ ॥

ఇత్యేతే హరయః క్రాన్తాః ప్రాధాన్యేన యథార్థతః ।

బహుత్వాన్నామధేయానాం న శక్యమభివర్ణితుమ్ ॥ ౭,౭.౨౪౫ ॥

నాగకోటీదశబలే ఏకైకస్య ప్రతిష్ఠితమ్ ।

సర్వవానరసైన్యస్య సప్తద్వీపస్థితస్య తు ॥ ౭,౭.౨౪౬ ॥

కిష్కిన్ధామాశ్రితో వాలీ రాజాసీచ్ఛత్రుతాపనః ।

రణే నిగూహ్య వామేన భుజేన స మహాబలః ॥ ౭,౭.౨౪౭ ॥

విష్టభ్య పార్శ్వేసంస్థాప్య రావణన్ధ్యానమస్థితః ।

మౌహూర్తికీం గతిం గత్వా చతుః పరశర్వానుపస్పృశన్ ॥ ౭,౭.౨౪౮ ॥

సముద్రం దక్షిణం పూర్వపశ్చిమం చ తథోత్తరమ్ ।

మనోవాయుగతిర్భూత్వా వాలీ వ్యపగతక్రమః ॥ ౭,౭.౨౪౯ ॥

స నిర్జిత్య మహావీర్యో రావణం లోకరావణమ్ ।

వాలీ బాహువినిర్ముక్తం విహ్వలం నష్టచేతసమ్ ॥ ౭,౭.౨౫౦ ॥

వృక్షమూలప్రదేశే చ స్థాపయిత్వా బలోత్కటః ।

సిచ్యాంభసా సుశీతేన హ్యాపాదతలమస్తకాత్ ॥ ౭,౭.౨౫౧ ॥

స చ తం లబ్ధసంజ్ఞం చ కృత్వా విస్మయమాస్థితః ।

ఉవాచ రణచణ్డం తం రాక్షసేంద్రం కపీశ్వరః ॥ ౭,౭.౨౫౨ ॥

భో భో రాక్షసాజేన్ద్ర మహేన్ద్రసమవిక్రమ ।

అసంఖ్యేయం బలం జిత్వా యమం ససచివం రణే ॥ ౭,౭.౨౫౩ ॥

వరుణం చ కుబేరం చ శశినం భాస్కరం తథా ।

మరుద్గణం తథా రుద్రానాదిత్యానశ్వినౌ వసూన్ ॥ ౭,౭.౨౫౪ ॥

దైతేయాన్కాలకేయాంశ్చ దానవాన్సుమహాబలాన్ ।

సిద్ధాంస్తథైవ గన్ధర్వాన్యక్షరక్షోభుజఙ్గమాన్ ॥ ౨,౭.౨౫౫ ॥
పక్షిణాం ప్రవరాంశ్చైవ గ్రహనక్షత్రతారకాః ।
తథా భూతపిశాచాంశ్చ వివృద్ధబలదర్పితాన్ ॥ ౨,౭.౨౫౬ ॥
మానుషాణాం నృపాంశ్చైవ శతశోఽథ సహస్రశః ।
కథమీదృగ్గుణో భూత్వా మనోవాయుసమో జవే ॥ ౨,౭.౨౫౭ ॥
శక్తోఽసి చాలని మేరోః కృతాన్త ఇవ దుర్జయః ।
విద్రావ్య సర్వాంల్లోకేషు వీరాన్పరపురఞ్జయః ॥ ౨,౭.౨౫౮ ॥
బలైరశనికల్పైశ్చ సమీకృత్య చ పర్వతాన్ ।
విక్షోభ్య సాగరాన్సప్త సప్తకృత్వో మహారథః ॥ ౨,౭.౨౫౯ ॥
నిర్వికారో జయప్రేప్సుః స్మయమానో బలాద్బలీ ।
దుర్బలేన మయా క్రాన్తో వానరేణ విశేషతః ॥ ౨,౭.౨౬౦ ॥
కిమర్థమీదృశం శప్తో బలవానపి దుర్జయః ।
ప్రబ్రూహి హేతునా కేన బ్రహ్మన్రాక్షసపుఙ్గవ ॥ ౨,౭.౨౬౧ ॥
అభయం తే మయా దత్తం విశ్వస్తో భవ తే న భీః ।
వయనం వాలినః శ్రుత్వా దశగ్రీవః ప్రతాపవాన్ ॥ ౨,౭.౨౬౨ ॥
ఉవాచ భయసంవిగ్నః సాంత్వపూర్వమిదం వచః ।
అసంశయం జితాః సర్వే మయా దేవాసురా రణే ॥ ౨,౭.౨౬౩ ॥
ఏవం విధస్తు బలవాన్న మయాసాదితః క్వచిత్ ।
తదిచ్ఛామి త్వయా సార్ద్ధం సౌహృదం భయవర్జితమ్ ॥ ౨,౭.౨౬౪ ॥
మత్తో భవేన్న తే వీర కదాచిద్వై రణాజిరమ్ ।
ఏవముక్తోఽబ్రవీద్వాలీ భవత్యేతద్వచస్తవ ॥ ౨,౭.౨౬౫ ॥
సమయే స్థాపయిత్వా తు రావణో వాలినం పురా ।
జగామ లఙ్కాం సగణః ప్రహృష్టేనాన్తరాత్మనా ॥ ౨,౭.౨౬౬ ॥
వాలీ విజిత్య బలవాన్ పుష్కరే రాక్షసేశ్వరమ్ ।

ఆజహార బహూన్యజ్ఞానన్నపానసమావృతాన్ ॥ ౨,౭.౨౬౭ ॥
దక్షిణాభిః ప్రవృద్ధాభిః శతశోఽథ సహస్రశః ।
అగ్నిష్టోమాశ్వమేధాంశ్చ రాజసూయాన్నృమేధకాన్ ॥ ౨,౭.౨౬౮ ॥
సర్వమేధానపి బహూన్సర్వదానసమన్వితాన్ ।
తర్పయిత్వాథ దేవాంశ్చ దేవేన్ద్రంబహుభిస్తథా ॥ ౨,౭.౨౬౯ ॥
బ్రహ్మణం తేషయిత్వా చ హుత్వాగ్నిం బహువార్షికమ్ ।
సుగ్రీవేణ సహ భ్రాత్రా సుఖీ భూత్వా యవీయసా ॥ ౨,౭.౨౭౦ ॥
రాజ్యం చ పాలయిత్వా స కపీనామకుతోభయః ।
బ్రహ్మణ్యో బ్రహ్మపరమో ధర్మసేతుః క్రియాపరః ॥ ౨,౭.౨౭౧ ॥
బహూన్వర్షగణాన్నేమే సర్వశాస్త్రవిశారదః ।
యస్య దేవమునిర్గాథాం జగౌ యజ్ఞేషు నారదః ॥ ౨,౭.౨౭౨ ॥
న యజ్ఞహవనే దానేజవేనాపి పరాక్రమే ।
తుల్యోఽస్తి త్రిషు లోకేషు వాలినో హేమమాలినః ॥ ౨,౭.౨౭౩ ॥
శాంశపాయన ఉవాచ
అహో మహాప్రభా వస్తు మహేన్ద్రతనయో బలీ ।
వాలీ యజ్ఞసహస్రాణాం యజ్వా పరమదుర్జయః ॥ ౨,౭.౨౭౪ ॥
చక్రవర్త్తీ మహాప్రాజ్ఞే వాలీ చ కథితస్త్వయా ।
మార్త్త డస్య తు నో బ్రూహి కథం మార్త్తణ్డతా స్మృతా ।
నిరుక్తమస్య తు విభో యాథాతథ్యేన సువ్రత ॥ ౨,౭.౨౭౫ ॥
సూత ఉవాచ
స్తూయమానేషు భూతేషు ప్రజాపతిరథ స్వయమ్ ॥ ౨,౭.౨౭౬ ॥
త్రైలోక్యాద్యత్పరం తేజస్తదాహృత్యాదితేర్హృది ।
ప్రవేశాయామాస తదా యోగేన మహతా వృతాః ॥ ౨,౭.౨౭౭ ॥
పూర్వమణ్డం తు భగవానస్యాశ్చక్రే తథోదరే ।

తత్రావర్త్త గర్భో వై అణ్డస్యాభ్యన్తరే బలీ ॥ ౨,౭.౨౭౮ ॥
వర్ద్ధమానోఽతిమాత్రం వై దేవా నిస్తేజసోఽభవన్ ।
సర్వతో నిర్మితం జ్ఞాత్వా గర్భం తే త్ధృతతేజసః ॥ ౨,౭.౨౭౯ ॥
ఊచుః ప్రజాపతిం భీతా కథం నో భవితా త్విదమ్ ।
బలం తేజోఽస్య భవితా నిర్మితస్యాధికం విభో ॥ ౨,౭.౨౮౦ ॥
నునం కథం భవిష్యామో నూనం నష్టా హి శాశ్వత ।
సర్వభూతాని యానీహ స్యావరాణి చరణి చ ॥ ౨,౭.౨౮౧ ॥
తాని దగ్ధాని న చిరాద్భవిష్యన్తి న సంశయః ।
యదేడే స్థాపితం తేజో బలం చ ద్విజసత్తమ ॥ ౨,౭.౨౮౨ ॥
తత్సంహర విచిన్త్యేహ యన్నః శ్రేయ స్కరం భవేత్ ।
శ్రుతితేజః ప్రభావశ్చ ధక్ష్యతే సర్వతోంఽజసా ॥ ౨,౭.౨౮౩ ॥
స చిన్తయిత్వా భగవాన్ప్రజాపతిరథాక్షిపత్ ।
బలం చాణ్డే చకారాథ తతస్త్వణ్డాన్తరే శిశుః ॥ ౨,౭.౨౮౪ ॥
యదణ్డం తద్బలం ప్రాహుర్యత్తేజః స శిశుర్మతః ।
తత్తూదరాద్వినిష్క్రాన్తం మృతపిణ్డోపమం స తు ॥ ౨,౭.౨౮౫ ॥
ప్రజాపతిస్తతో దృష్ట్వా తదణ్డం వై ద్విధాకరోత్ ।
శకలే ద్వే సమాస్థాయ స ఏకస్మిన్నపశ్యత ॥ ౨,౭.౨౮౬ ॥
గర్భం దుర్బలభావేన యుక్తం తేజోమయం సకృత్ ।
తత్సముద్యమ్య చోత్థాయాదిన్యుత్సంగే నివేద్య చ ॥ ౨,౭.౨౮౭ ॥
ఉవాచాదిత్యభావచ్చ యస్మాదణ్డేన వై స్మృతః ।
తేన మార్త్తణ్డ ఇతి వై కథ్యతే సవితా బుధైః ॥ ౨,౭.౨౮౮ ॥
తేజశ్చైవాధికం తస్మై నిర్మమే ప్రపితామహః ।
యే తే అణ్డకపాలే ద్వే తద్బలం పరమం మతమ్ ॥ ౨,౭.౨౮౯ ॥
నాభౌ పృథగ్వ్య వస్థాప్య ఇరావత్యై దదౌ ప్రభుః ।

ఉదరే ప్రవేశయామాస తస్యాః స జననేచ్ఛయా ॥ ౨,౭.౨౯౦ ॥
ఇరావత్యాస్తథా జాతాశ్చత్వారో లోకసంమతాః ।
దేవోపవాహ్యా రాజానో హస్తినో బలవత్తరాః ॥ ౨,౭.౨౯౧ ॥
ఐరావణోఽథ కుముదో హ్యఞ్జనో వామనస్తథా ।
ఉత్తరత్ర చ వో భూయస్తేషాం వక్ష్యామి విస్తరమ్ ॥ ౨,౭.౨౯౨ ॥
యోఽయం ప్రధానో లోకేఽస్మిన్నధికేనామితౌజసా ।
భగవాన్సవితా సాక్షాత్ప్రభాసయతి రశ్మిభిః ॥ ౨,౭.౨౯౩ ॥
నిరాలోకం జగదిదం లోకాలోకాన్తరం ద్విజాః ।
బాహ్యం తమోవృతం సర్వం తత్ప్రమాణమశేషతః ॥ ౨,౭.౨౯౪ ॥
ఏతదుక్తం మయా సర్వం యథావద్ద్విజసత్తమాః ।
శ్రుతం భగవతో వ్యాసాత్పారాశర్యాన్మహాత్మనః ॥ ౨,౭.౨౯౫ ॥
సనత్కుమారేణ పురా ప్రోక్తం వై వాయునా పురా ।
విమృశ్య బహుధా తత్తు పునరన్యైః పృథక్పృథక్ ॥ ౨,౭.౨౯౬ ॥
పురాణామృతకం శ్రుత్వా పుణ్యం సర్వార్థసాధకమ్ ।
అభయో విచరత్యేవ జాత్యన్తరశతం గతః ॥ ౨,౭.౨౯౭ ॥
మార్తణ్డజననం హ్యేతద్గేహే యస్య వ్యవస్థితమ్ ।
కథ్యతే వా కథా యస్య న తం విద్ధి సమానకమ్ ॥ ౨,౭.౨౯౮ ॥
న చాకాలే మ్రియన్తేఽస్య బాలా అపి కదాచన ।
ఋక్షస్య భగినీ రక్షా వానరస్య బలీయసః ॥ ౨,౭.౨౯౯ ॥
ప్రజాపతిసకాశాత్సా జజ్ఞే శూరపరిగ్రహమ్ ।
ఋక్షరాజం మహాప్రాజ్ఞం జాంబవన్తం యశస్వినమ్ ॥ ౨,౭.౩౦౦ ॥
తస్య జాంబవతీ నామ సుతా వ్యాధ్ర్యామజాయత ।
వాసుదేవస్య సా దత్తా పిత్రా రాజీవలోచనా ॥ ౨,౭.౩౦౧ ॥
తథాన్యే ఋక్షరాజస్య సుతా జాతా మహాబలాః ।

జయన్తోఽథ చ సర్వజ్ఞో మృగరాట్సంకృతిర్జయః ॥ ౨,౭.౩౦౨ ॥
మార్జారో బలిబాహుశ్చ లక్షణజ్ఞః శ్రుతార్థకృత్ ।
భోజో రాక్షసజిచ్చైవ పిశాచవనగోచరౌ ॥ ౨,౭.౩౦౩ ॥
శరభః శలభశ్చైవ వ్యాఘ్రః సింహస్తథైవ చ ।
తేషాం పుత్రాశ్చ పౌత్రాశ్చ శతశోఽథ సహస్రశః ॥ ౨,౭.౩౦౪ ॥
ఋక్షాణామేవ తు గణో దేవదానవపూజితః ।
మార్జారస్య తు మార్జారా వాద్యాః పుత్రా మహాబలాః ॥ ౨,౭.౩౦౫ ॥
బభూవుః శతసాహస్రాః సర్వే వీర్యసమన్వితాః ।
ఆచార్యాః శ్వాపదాదీనాం శరభాణాం మహౌజసః ॥ ౨,౭.౩౦౬ ॥
స్వాదకాః పృషతాదీనాం మూషికాణాం చ పక్షిణామ్ ।
లాఘవే ప్లవనే యుక్తాః సర్వసత్త్వావసాదకాః ॥ ౨,౭.౩౦౭ ॥
గ్రామేషు వనశణ్డేషు కోటరేషు గుహాసు చ ।
గృహేషు గృహగర్త్యేషు గృహవాసావలంబినః ॥ ౨,౭.౩౦౮ ॥
నానాగతిషు సంచారాః కుశలా గ్రామగోచరాః ।
తథా వనచరాశ్చైవ స్వభావాత్సమవస్థితాః ॥ ౨,౭.౩౦౯ ॥
రాత్రౌ దివాచరాశ్చైవ సంధ్యాసు చ చరన్తి తే ।
నీలజీమూతవర్ణాశ్చ కపిలా కేకరారుణాః ॥ ౨,౭.౩౧౦ ॥
కృష్ణవర్ణాస్తథా పిఙ్గాభక్తిచిత్రాస్తథాపరే ।
నఖదంష్ట్రాయుధా ఘోరా మయూరసమభాషణాః ॥ ౨,౭.౩౧౧ ॥
సరమాయాః సుతౌ జాతౌ శూరౌ పరమదుఃసహౌ ।
శ్యామశ్చ శబలశ్చైవ యమస్యానుచరౌ స్మృతౌ ॥ ౨,౭.౩౧౨ ॥
తయోః పుత్రా దురాధర్షాః పుత్రపౌత్రసమన్వితాః ।
శ్రుతిమాప్తః పునర్వంశః సారమేయేషు సర్వదా ॥ ౨,౭.౩౧౩ ॥
సాంప్రతం తత్సజాతీయా ఘోరరూపా మహాబలాః ।

విషాదయన్తి చ నరాన్సర్వజాతిసమన్వితాన్ ॥ ౨,౭.౩౧౪ ॥
గ్రామాసక్తో నివాసస్తు తేషామేవ భవత్యుత ।
య ఇదం శృణుయాజ్జన్మ దంష్ట్రిణాం శ్రావయేత్తు యః ॥ ౨,౭.౩౧౫ ॥
దంష్ట్రిభ్యో న భయం తస్య న చోరేభ్యో నవాన్యతః ।
తాత్కాలమరణం చైవ భవతీతి వినిర్ణయః ॥ ౨,౭.౩౧౬ ॥
న చ బన్ధనమాప్నోతి న వియోనిం న సంకరమ్ ।
వానప్రస్థా శ్రితం ధర్మమాప్నోతి మునిసేవితమ్ ॥ ౨,౭.౩౧౭ ॥
సంపన్నశ్చైవ దివ్యేన ధనేన చ బలేన చ ।
చ్యవతే న చ జ్ఞానేన జాయతే దేవయోనిషు ॥ ౨,౭.౩౧౮ ॥
ద్వీపినః శరభాః సింహా వ్యాఘ్రా నీలాశ్చ శల్యకాః ।
ఋక్షా మార్జారలోహాసా వానరా మాయవస్తథా ॥ ౨,౭.౩౧౯ ॥
ఏతా ఏకాదశ మతా వానరాణాం తు జాతయః ।
ఏషాం ప్రణేతా సర్వేషాం వాలీ రాజా ప్రతాపవాన్ ॥ ౨,౭.౩౨౦ ॥
దేవాసురవిమర్దేషు జిష్ణుతా నిత్యమానినామ్ ।
ప్రసహ్య హన్తా రౌద్రాణామసురాణాం బలీయసామ్ ॥ ౨,౭.౩౨౧ ॥
ఉత్సిక్తబలనాశాయ విచిన్త్య తు మహాత్మనా ।
పక్ష ఏష సముద్దిష్టో మహేన్ద్రస్య సహాయవాన్ ॥ ౨,౭.౩౨౨ ॥
విహితః పూర్వమేవాత్ర బ్రహ్మణా లోకధారిణా ।
ఇత్యేతే హరయః ప్రోక్తా ఇరావత్యా నిబోధత ॥ ౨,౭.౩౨౩ ॥
సూర్యస్యాణ్డకపాలే ద్వే సమానీయ తు భౌవనః ।
హస్తాభ్యాం పరిగృహ్యాథ రథన్తరమగాయత ॥ ౨,౭.౩౨౪ ॥
సామ్నా ప్రస్తూయమానే తు సద్య ఏవ గతోఽభవత్ ।
సంప్రాయచ్ఛదిరావత్యై పుత్రార్థం స తు భౌవనః ॥ ౨,౭.౩౨౫ ॥
ఇరావత్యాః సుతో యస్మాత్తస్మాదైరావతః స్మృతః ।

దేవరాజోపవాహ్యత్వాత్ప్రథమః స మతఙ్గరాట్ ॥ ౨,౭.౩౨౬ ॥

శ్వేతాభ్రాభశ్చతుర్దన్తః శ్రీమానైరావతో గజః ।

అఞ్జనస్యైకమూలస్య సువర్ణాభస్య హస్తినః ॥ ౨,౭.౩౨౭ ॥

షడ్దన్తస్య హి భద్రస్య హ్యౌపవాహ్యస్య వై బలేః ।

తస్య పుత్రోఽఞ్జనశ్చైవ సుప్రతీకశ్చ వామనః ॥ ౨,౭.౩౨౮ ॥

పద్మశ్చైవ చతుర్థోఽభూద్ధస్తినీ చాభ్రముస్తథా ।

దిగ్గజాన్బలినశ్చైవాభ్రముర్జ నయతాప్పున్గాన్ ॥ ౨,౭.౩౨౯ ॥

భద్రం మృగం చ మన్దం చ సంకీర్ణం చతురః సుతాన్ ।

సంకీర్ణో హ్యఞ్జనో యోఽసావౌపవాహ్యో యమస్య సః ॥ ౨,౭.౩౩౦ ॥

భద్రో యః సుప్రతీకస్తు హస్తిః స హ్యపాంపతేః ।

పద్మో మన్దస్తు యో గౌరో ద్విపో హ్యైలవిలస్య చ ॥ ౨,౭.౩౩౧ ॥

మృగశ్యామస్తు యో హస్తీ చౌప వాహ్యః స పావకేః ।

పద్మోత్తమః పద్మాగుల్మో గజో వాతగజో గజః ॥ ౨,౭.౩౩౨ ॥

చపలోఽరిష్టసంజ్ఞశ్చ తస్యాష్టౌ జజ్ఞిరే సుతాః ।

ఉదగ్రభావేనో పేతా జాయన్తే తస్య చాన్వయే ॥ ౨,౭.౩౩౩ ॥

శ్వేతబాలనఖాః పిఙ్గా వర్ణావన్తో మతఙ్గజాః ।

సామజాంస్తు ప్రవక్ష్యామి నాగానన్యానపి క్రమాత్ ॥ ౨,౭.౩౩౪ ॥

కపిలః పుణ్డరీకశ్చ సునామానౌ రథన్తరాత్ ।

జాతౌ నామ్నా శ్రుతౌ తాభ్యాం సుప్రతీకప్రమర్దనౌ ॥ ౨,౭.౩౩౫ ॥

శూరాః స్థూలశిరోదన్తాః శుద్ధబాలనఖాస్తథా ।

బలినః శఙ్కితాశ్చైవ స్మృతాస్తద్వంశినో గజాః ॥ ౨,౭.౩౩౬ ॥

పుష్పదన్తో బృహత్సామ్నః షడ్దన్తః పద్మపుచ్ఛవాన్ ।

తామ్ర పర్ణశ్చ తత్పుత్రాః సంఘచారివిషాణినః ॥ ౨,౭.౩౩౭ ॥

అన్వయే చాస్య జాయన్తే లంబోష్ఠాశ్చారుదర్శనాః ।

శ్యామత్వగ్రసనాశుణ్డా నాగాః పీనాయతా ననాః ॥ ౨,౭.౩౩౮ ॥

వామదేవోఽఞ్జనః శ్యామః సామ్నో జజ్ఞేఽథ వామనః ।

భార్యా చైవాఙ్గనా తస్య నీలవల్లక్షణౌ సుతౌ ॥ ౨,౭.౩౩౯ ॥

చణ్డాశ్చారు శిరోగ్రీవా వ్యూఢోరస్కాస్తరస్వినః ।

నీచైరభ్యుద్ధాః కులే తస్య జాయన్తే నిబిడా గజాః ॥ ౨,౭.౩౪౦ ॥

సుప్రతీకస్తు వైరూప్యాత్సామ్నః సారూప్య మాగతః ।

తస్య ప్రహారీ సంపాతిః పృథుశ్చేతి సుతాస్త్రయః ॥ ౨,౭.౩౪౧ ॥

ప్రాంశవో దీర్ఘతాల్వోష్ఠాః సువిభక్తశిరోరుహాః ।

జాయన్తే మృదుసంభోగా వంశే తస్య మతఙ్గజాః ॥ ౨,౭.౩౪౨ ॥

అఞ్జనాదఞ్జనః సామ్నో విజజ్ఞే జాఞ్జనావతీ ।

సుతౌ జాతౌ తయోశ్చాపి ప్రమాథిపురుషౌ స్మృతౌ ॥ ౨,౭.౩౪౩ ॥

మహావిభక్తశిరసః స్నిగ్ధజీమూతసన్నిభాః ।

సుదర్శనాః సువర్ష్మాణః పద్మాభాః పరిమణ్డలాః ॥ ౨,౭.౩౪౪ ॥

శూరా దీనాయతముఖా గజాస్తస్యాన్వయేఽభవన్ ।

జజ్ఞే చాన్ద్రమసః సామ్నః కుముదః కుముదద్యుతిః ॥ ౨,౭.౩౪౫ ॥

పిఙ్గలాయాం సుతౌ తస్య మహాపద్మోర్మిమాలినౌ ।

శైలజీమూతసంకాశాన్సుబుద్ధాన్బలినో వరాన్ ॥ ౨,౭.౩౪౬ ॥

హస్తియుద్ధప్రియాన్నాగాన్విద్ధి తస్య కులోద్భవాన్ ।

ఏతాన్దేవాసురే యుద్ధే జయార్థం జగృహుః సురాః ॥ ౨,౭.౩౪౭ ॥

కృతార్థైశ్చ విసృష్టాస్తే పూర్వోక్తాః ప్రయయుర్దిశః ।

ఏతేషాం చాన్వయే జాతాన్వినీతాంస్త్రిదశా దదుః ॥ ౨,౭.౩౪౮ ॥

అఙ్గాయ లోమపాదాయ సూత్రకారాయ వై ద్విపాన్ ।

ద్విరదో రదనద్వాభ్యాం హస్తీ హస్తాత్కరాత్కరీ ॥ ౨,౭.౩౪౯ ॥

వారణో వారణాద్దన్తీ దన్తాభ్యాం గర్జనాద్గజః ।

కుఞ్జరః కుఞ్జచారిత్వాన్నాగో నగమ్యమస్య యత్ ॥ ౨,౭.౩౫౦ ॥
మత్తం యాతీతి మాతఙ్గో ద్విపో ద్వాభ్యాం పిబన్స్మృతః ।
సామజః సామజాతత్వాదితి నిర్వచనక్రమః ॥ ౨,౭.౩౫౧ ॥
ఏషాం జిహ్వాపరావృత్తిర్వ్యక్తా వై చాగ్నిశాపజా ।
బలస్యానవబోధో యో యా చైషాం గూఢముష్కతా ॥ ౨,౭.౩౫౨ ॥
ఉభయం దన్తినామేతజ్జ్ఞేయం తు సురశాపజమ్ ।
దేవదానగన్ధర్వపిశాచోరగరక్షసామ్ ॥ ౨,౭.౩౫౩ ॥
కన్యాసు జాతా దిఙ్నాగైర్నానాసత్త్వాస్తతో గజాః ।
సంభూతిశ్చ ప్రసూతిశ్చ నామనిర్వచనం తథా ॥ ౨,౭.౩౫౪ ॥
ఏతద్గజానాం విజ్ఞేయమేషాం రాజా స చాభ్రమః ।
కౌశిక్యా హ్యాసముద్రాత్తు గఙ్గాయశ్చ యదుత్తరమ్ ॥ ౨,౭.౩౫౫ ॥
అఞ్జనస్యైకమూలస్య విజ్ఞేయం గహనం తు తత్ ।
ఉత్తరం చైవ విధ్యస్య గఙ్గాయా దక్షిణం చ యత్ ॥ ౨,౭.౩౫౬ ॥
గఙ్గోద్భేదే సకేరుభ్యః సుప్రతీకస్య పత్తనమ్ ।
అపరేణోత్కలం చైవ కావేరీభ్యశ్చ పశ్చిమమ్ ॥ ౨,౭.౩౫౭ ॥
ఏకసూకాత్మజస్యైతద్వామనస్యవనంస్మృతమ్ ।
అపరేణతు లౌహిత్యమాసింధోః పశ్చిమేన తు ॥ ౨,౭.౩౫౮ ॥
పద్మస్యైతద్వనం ప్రోక్తమనుపర్వతమేవ తత్ ।
భూతా విజజ్ఞే భూతాంస్తు రుద్రస్యానుచరానిహ ॥ ౨,౭.౩౫౯ ॥
స్థూలాన్కృశాంశ్చ దీర్ఘాంశ్చ వామనాహ్రస్వకాన్సమాన్ ।
లంబకర్ణాన్ప్రలంబౌష్ఠాన్ లంబజిహ్వాంస్తనూదరాన్ ॥ ౨,౭.౩౬౦ ॥
ఏకనేత్రాన్విరూపాంశ్చ లంబస్ఫిక్కూష్మాణ్డపిణ్డికాన్ ।
సకృష్ణగౌరాన్నీలాంశ్చ శ్వేతాన్వై లోహితాననాన్ ॥ ౨,౭.౩౬౧ ॥
బభ్రూన్వై శబలాన్ధూమ్రాన్వికద్రూన్నాసమారుణాన్ ।

ముఞ్జకేశాన్హృష్టరోమ్ణః సర్వయజ్ఞోపవీతినః ॥ ౨,౭.౩౬౨ ॥
బహుశీర్షాన్ద్విపాదాంశ్చ హ్యేకశీర్షానశీర్షకాన్ ।
చణ్డాంశ్చ వికటాంశ్చైవ నిర్మితాంశ్చ ద్విజిహ్వకాన్ ॥ ౨,౭.౩౬౩ ॥
ముణ్డాంశ్చ జటిలాంశ్చైవ కుబ్జాన్వక్రాన్సవామనాన్ ।
సరః శ్రేష్ఠసముద్రాద్రినదీపులినసేవినః ॥ ౨,౭.౩౬౪ ॥
ఏకకర్ణాన్మహాకర్ణాఞ్ఛఙ్కుకర్ణానకర్ణకాన్ ।
దంష్ట్రిణో నఖినశ్చైవ నిర్దన్తాంశ్చ విజిహ్వకాన్ ॥ ౨,౭.౩౬౫ ॥
ఏకహస్తాన్ద్విహస్తాంశ్చ త్రిహస్తాంశ్చాప్యహస్తకాన్ ।
ఏకపాదాన్ద్విపాదాంశ్చ త్రిపాదాన్బహుపాదకాన్ ॥ ౨,౭.౩౬౬ ॥
మహాయోగాన్మహాసత్త్వాన్సుమనస్కాన్మహాబలాన్ ।
సర్వత్రగాతప్రతిఘాతబ్రహ్మజ్ఞాన్కామరూపిణః ॥ ౨,౭.౩౬౭ ॥
ఘోరాన్క్రూరాంశ్చ మేధ్యాంశ్చ మద్యమేధ్యాన్సుధార్మికాన్ ।
కూటదన్తాన్మహాజిహ్వాన్వికేశాన్వికృతాననాన్ ॥ ౨,౭.౩౬౮ ॥
హస్తాదాంశ్చ ముఖాదాంశ్చ శిరోదాంశ్చ కపాలినః ।
ధన్వినో ముద్గరధరా నసిశూలధరాంస్తథా ॥ ౨,౭.౩౬౯ ॥
దిగ్వాససశ్చిత్రవేషాంశ్చిత్రమాల్యానులేపనాన్ ।
అన్నాదాన్పిశితాదాంశ్చ సురాపాన్సోమపాంస్తథా ॥ ౨,౭.౩౭౦ ॥
కేచిత్సంధ్యాచరా ఘోరాః కేచిత్సౌమ్యా దివాచరాః ।
నక్తఞ్చరాః ఖరస్పర్శా ఘోరాస్తేషాం నిశాచరాః ॥ ౨,౭.౩౭౧ ॥
పరత్వేన భవం దేవం సర్వే తే గతమానసాః ।
నైషాం భార్యాస్తి పుత్రా వా సర్వే తే హ్యూర్ధ్వరేతసః ॥ ౨,౭.౩౭౨ ॥
శతం తాని సహస్రాణి భూతానామాత్మయోగినామ్ ।
భవపారిషదాస్తే వై సర్వే భూతాః ప్రకీర్తితాః ॥ ౨,౭.౩౭౩ ॥
కపిశాయాశ్చ కూష్మాణ్డా జజ్ఞిరే చ పునః పునః ।

మిథునేన పిశాచాంశ్చ వర్ణేన కపిశేన తు ॥ ౨,౭.౩౭౪ ॥
కపిశత్వాత్పిశాచాస్తే సర్వే చ పిశితాశనాః ।
యుగ్మాని షోడశాద్యాని వర్త్తమానస్తదన్వయః ॥ ౨,౭.౩౭౫ ॥
నామతస్తాన్ప్రవక్ష్యామి రూపతశ్చ తదన్వయమ్ ।
ఛగలశ్ఛగలా చైవ వక్రో వక్రముఖీ తథా ॥ ౨,౭.౩౭౬ ॥
దుష్పూరః పూరణా చైవ సూచీ సూచీముఖస్తథా ।
విపాదశ్చ విపాదీ చ జ్వాలా చాఙ్గారకస్తథా ॥ ౨,౭.౩౭౭ ॥
కుంభపాత్రశ్చ కుంభీ చ ప్రతుణ్డశ్చ ప్రతుణ్డికా ।
ఉపవీరశ్చ వీరా చ హ్యులూఖల ఉలూఖలీ ॥ ౨,౭.౩౭౮ ॥
అకర్మకః కర్మకీ చ కుషణ్డశ్చ కుషణ్డికా ।
పాణిపాత్రః పాణిపాత్రీ పాంశుః పాంశుమతీ తథా ॥ ౨,౭.౩౭౯ ॥
నితుణ్డశ్చ నితుణ్డీ చ నిపుణో నిపుణీ తథా ।
బాలాదః కేషణాదీ చ ప్రస్కన్దః స్కన్దికా తథా ॥ ౨,౭.౩౮౦ ॥
షోడశానాం పిశాచానాం గణాః ప్రోక్తాస్తు షోడశ ।
అజాముఖా పక్రముఖాః పూరణః స్కన్దినస్తథా ॥ ౨,౭.౩౮౧ ॥
విపాదాఙ్గారికాశ్చైవ కుంభపాత్రాః ప్రతుణ్డకాః ।
ఉపవీరోలూఖలికా అర్కమర్కాః కుషణ్డికాః ॥ ౨,౭.౩౮౨ ॥
పాంశవః పాణిపత్రాశ్చ నైతుణ్డా నిపుణాస్తథా ।
సూజీముఖోచ్చేషణాదాః కలాన్యేతాని షోడశ ॥ ౨,౭.౩౮౩ ॥
ఇత్యేతా హ్యభి జాతాస్తు కూష్మాణ్డానాం ప్రకీర్త్తితాః ।
పిశాచాస్తే పిశాచ్యస్తాః సకుల్యాః సంప్రజజ్ఞిరే ॥ ౨,౭.౩౮౪ ॥
బీభత్సం వికృతాకారం పుత్రపౌత్రమనేతకమ్ ।
అత స్తేషాం పిశాచానాం లక్షణాని నిబోధత ॥ ౨,౭.౩౮౫ ॥
సర్వాఙ్గకేశా వత్తాక్షా దంష్ట్రిణో నఖినస్తథా ।

తిర్యగఙ్గాః పారుషదాః పిశాచాస్తే హ్యజాముఖాః ॥ ౨,౭.౩౮౬ ॥
అకర్ణకా హ్యరోమాణోఽవాససశ్చర్మవాససః ।
కుషణ్డికపిశాచాస్తే ప్రియభక్షాః సదామిషాః ॥ ౨,౭.౩౮౭ ॥
వక్రాఙ్గహస్తాపాదాశ్చ వక్రశీలమతాస్తథా ।
జ్ఞేయా వక్రాః పిశాచాస్తే వక్రగాః కామరూపిణః ॥ ౨,౭.౩౮౮ ॥
లంబోదరాస్తుణ్డనాసా హ్రస్వకాయ శిరోభుజాః ।
నితుణ్డకాః పిశాచాస్తే తిలభక్షాః ప్రియాసృజాః ॥ ౨,౭.౩౮౯ ॥
వానరాకృతయశ్చైవ వాచాలాః ప్లుతగామినః ।
పిశాచార్కమర్కాస్తే వృక్షవాసోదనప్రియాః ॥ ౨,౭.౩౯౦ ॥
ఊర్ధ్వబాహూర్ద్ధ్వరోమాణ ఉద్ధృతాక్షా యథాలయాః ।
ముఞ్చన్తి పాంశుమఙ్గేభ్యః పిశాచాః పాంశవస్తు తే ॥ ౨,౭.౩౯౧ ॥
భ్రమరీసన్నిభాః శుష్కాసశూలాశ్చీరవాససః ।
ఉపవీరాః పిశాచాస్తే శ్మశానాయతనాః సదా ॥ ౨,౭.౩౯౨ ॥
నిష్టబ్ధాక్షా మహాజిహ్వా లేలిహానా హ్యులూఖలాః ।
ఉలూఖలైరాభరణా రత్నధారాశ్చ తే ఖలాః ॥ ౨,౭.౩౯౩ ॥
పాణిపాత్రాః పిశాచాస్తే నిసృష్టబలిభోజనాః ।
హస్త్యుష్ట్రస్థూలశిరసో వినతోద్ధతపిణ్డికాః ॥ ౨,౭.౩౯౪ ॥
పిశాచాః కుంభపాత్రాస్తే అదృష్టాన్నాని భుఞ్జతే ।
సూక్ష్మాస్తు రోమశాః పిఙ్గా దృష్టాదృష్టాశ్చరన్తి యే ॥ ౨,౭.౩౯౫ ॥
అయుక్తాన్ప్రచరన్తీహ నిపుణాస్తే పిశాచకాః ।
ఆకర్ణాద్దారితాస్యాశ్చ లంబభ్రూస్థూలనాసికాః ॥ ౨,౭.౩౯౬ ॥
శూన్యాగారప్రియాః స్థూలాః పిశాచాస్తే తు పూరణాః ।
హస్తపాదాక్రాన్తతుణ్డా హ్రస్వకాః క్షితిదృష్టయః ॥ ౨,౭.౩౯౭ ॥
బాలాదాస్తే పిశాచా వై సూతికాగృహసేవినః ।

పృష్ఠతః పాణి పాదాశ్చ పృష్ఠతో వాతరంహసః ॥ ౨,౭.౩౯౮ ॥
విపాదకాః పిశాచాస్తే సంగ్రామే రుధిరాశనాః ।
నగ్నకా హ్యనికేతాశ్చ లంబశేఫ ఆణ్డపిడకాః ॥ ౨,౭.౩౯౯ ॥
పిశాచాః స్కన్దినస్తే వై అన్య ఉచ్చేషణాదినః ।
షోడశైతా హి జాత్యస్తాః పిశాచానాం ప్రకీర్త్తితాః ॥ ౨,౭.౪౦౦ ॥
ఏవంవిధాన్పిశాచాంస్తు దీనాన్దృష్ట్వానుకంపయా ।
బ్రహ్మా తేభ్యో వరం ప్రాదాత్కారుణ్యాదల్పచేతసః ॥ ౨,౭.౪౦౧ ॥
అన్తర్ధానం ప్రజాయాం హి కామరూపిత్వమేవ చ ।
సంధ్యే ఉభే ప్రచారం చ స్థానాన్యాజీవమేవ చ ॥ ౨,౭.౪౦౨ ॥
గృహాణి యాని భగ్నాని శూన్యాన్యల్పజలాని చ ।
విధ్వస్తాని చ యాని స్యురనాచారోషితా ని చ ॥ ౨,౭.౪౦౩ ॥
అసంమృష్టోపలిప్తాని సంస్కారైర్వర్జితాని తు ।
రాజమార్గోపరథ్యాశ్చ నిష్కుటాశ్చత్వరాణి చ ॥ ౨,౭.౪౦౪ ॥
ద్వారాణ్యట్టాలకాంశ్చైవ నిర్గమాస్సంక్రమాస్తథా ।
పథో నద్యోఽథ తీర్థాని చైత్యవృక్షా మహాపథమ్ ॥ ౨,౭.౪౦౫ ॥
పిశాచా వినివిష్టా వై స్థానేష్వేతేషు సర్వశః ।
అధార్మికో జనస్తేషామా జీవో విహితః సురైః ॥ ౨,౭.౪౦౬ ॥
వర్ణాశ్రమాః సంకరికాః కారుశిల్పిజనాస్తథా ।
ప్రకృతోపధిసంధానాశ్చోరా విశ్వాసఘాతినః ॥ ౨,౭.౪౦౭ ॥
ఏతైరన్యైశ్చ బహుభిరన్యాయోపార్జితైరపి ।
ఆరభ్యన్తే క్రియాయాస్తు పిశాచాస్తత్ర దైవతమ్ ॥ ౨,౭.౪౦౮ ॥
మధుమాంసోదనైర్దధ్నా తిలచూర్ణైః సురాసవైః ।
ధూపైర్హారిద్రకృసరైస్తైలభక్షగుడౌదనైః ॥ ౨,౭.౪౦౯ ॥
కృష్ణాని చైవ వాసాంసి ధూపః సుమనసోఽక్షయః ।

ఏవసుక్తాస్తు బలయస్త్వేషాం వై పర్వసంధిషు ॥ ౨,౭.౪౧౦ ॥
పిశాచానామనుజ్ఞాయ బ్రహ్మ చాధిపతిం దదౌ ।
సర్వభూతపిశాచానాం గిరీణాం శూలపాణినామ్ ॥ ౨,౭.౪౧౧ ॥
దంష్ట్రా త్వజనయత్పుత్రాన్సింహాన్వ్యాఘ్రాంశ్చ భామినీ ।
ద్వీపినశ్చ సుతాస్తస్యాః శ్వాపదాశ్చామిషాశినః ॥ ౨,౭.౪౧౨ ॥
ఋషాయాస్త్వపి కార్త్స్న్యే ప్రజాసర్గం నిబోధత ।
తస్యా దుహితరః పఞ్చ తాసాం నామాని మే శృణు ॥ ౨,౭.౪౧౩ ॥
మీనామీనా తథా వృత్తా పరి వృత్తా తథైవ చ ।
అనువృత్తా చ విజ్ఞేయా తాసాం వై శృణుత ప్రజాః ॥ ౨,౭.౪౧౪ ॥
సహస్రదంష్ట్రా మకరాః పాఠీనాస్తిమిరోహితాః ।
ఇత్యేవమాదిర్హి గణో మైనో విస్తీర్ణ ఉచ్యతే ॥ ౨,౭.౪౧౫ ॥
గ్రాహాశ్చతుర్విధా జ్ఞేయా మద్గురాఃశఙ్కవస్తథా ।
ఉగ్రాశ్చ శిశుమారాశ్చమీనాశ్చైతాన్వ్యజాయత ॥ ౨,౭.౪౧౬ ॥
వృత్తా కర్మవికారాణి నైకాని జలచారిణామ్ ।
తథా శఙ్ఖవికారాణి జనయామాస నైకశః ॥ ౨,౭.౪౧౭ ॥
మణ్డూకానాం వికారాణి హ్యనువృత్తా వ్యజాయత ।
ఐణేయానాం వికారాణి శంబూకానాం తథైవ చ ॥ ౨,౭.౪౧౮ ॥
తథా శుక్తివికారణి వరాటవికృతాని చ ।
తథా శఙ్ఖవికారాణి పరివృత్తా వ్యజాయత ॥ ౨,౭.౪౧౯ ॥
కాలకణ్ఠవికారాణి జలూకావికృతాని చ ।
ఇత్యేష హి ఋషావంశః పఞ్చశాఖః ప్రకీర్తి్తతః ॥ ౨,౭.౪౨౦ ॥
తిర్యాహేతుక మప్యాహుర్వహులం వంశవిస్తరమ్ ।
సంస్వేదజవికారాణి యథా యేభ్యో భవన్తి హ ॥ ౨,౭.౪౨౧ ॥
స్వేదక్లిన్నశరీరేభ్యో యూకాలిక్షాదికా ద్విజాః ।

మనుష్యస్వేదమలజా ఉశనా నామ జన్తవః ॥ ౨,౭.౪౨౨ ॥
నానాపిపీలికగణాః కీటకా బహుపాదకాః ।
శఙ్ఖోపలవికారాణి కీలకావరకాణి చ ॥ ౨,౭.౪౨౩ ॥
ఇత్యేవమాదిబహులాః స్వేదజాః పార్థివా గణాః ।
యథా ఘర్మదితప్తాభ్యశ్చాభ్ద్యో వృష్టిభ్య ఏవ ॥ ౨,౭.౪౨౪ ॥
నైకా మృగశరీరేభ్యో జాయన్తే జన్తవస్త్విమే ।
మక్షికాః పిచ్ఛలా దేశాస్తథా తిత్తిరిపుత్తికాః ॥ ౨,౭.౪౨౫ ॥
నీలాచత్రాశ్చ జాయన్తే మలజా బహువిస్తరాః ।
జలజాః స్వేదజాశ్చైవ జాయన్తే జన్తస్త్విమే ॥ ౨,౭.౪౨౬ ॥
కాశతోయజకాః కీటా నలదా బహుపాదకాః ।
సింహలా రోమలాశ్చైవ పిచ్చిలాః పరికీర్త్తితాః ॥ ౨,౭.౪౨౭ ॥
ఇత్యేవమాదిర్హి గణో జలజస్వేదజః స్మృతః ।
శింబిభ్యో మాషముద్గానాం జాయన్తే కృమయస్తథా ॥ ౨,౭.౪౨౮ ॥
బిల్వజం బ్యాఘ్రమపూమేభ్యః ఫలేభ్యశ్చైవ జన్తవః ।
ముద్గేభ్యః పనసేభ్యశ్చ తణ్డులేభ్యస్తథైవ చ ॥ ౨,౭.౪౨౯ ॥
తథా కోటరశుష్కేభ్యో నిహితేభ్యో భవన్తి హి ।
అన్యేభ్యోఽపి చ జాయన్తే న హి తేభ్యశ్చిరం సదా ॥ ౨,౭.౪౩౦ ॥
జన్తవస్తురగాదిభ్యో విషాదిభ్యస్తథైవ చ ।
బహూన్యహాని నిక్షిప్తే సంభవన్తి చ గోమయే ॥ ౨,౭.౪౩౧ ॥
జాయన్తే కృమయో విప్రాః కాష్ఠేభ్యశ్చాపి సర్వశః ।
సంస్వేదజాశ్చ జాయన్తే వృశ్చికాః శుష్కగోమయాత్ ॥ ౨,౭.౪౩౨ ॥
గోభ్యో హి మహిషేభ్యశ్చ తథాన్యేభ్యశ్చ జన్తవః ।
మత్స్యాదిభ్యశ్చ వివిధా అన్నకూటే విశేషతః ॥ ౨,౭.౪౩౩ ॥
వైకారికాశ్చ జాయన్తే తథా గాజకులాని చ ।

తథన్యాని చ సక్ష్మాణి జలౌకాదీని జాతయః ॥ ౨,౭.౪౩౪ ॥
కపోతకురరాదిభ్యః సూక్ష్మాః శూకాస్తథైవ చ ।
మాక్షికాణాం వికారాణి జాయన్తే జాతయోఽపరే ॥ ౨,౭.౪౩౫ ॥
ప్రాయేణానువసంత్యస్మిన్నుచ్ఛిష్టోదకకర్ద్దమే ।
మశకానాం వికారాణి భ్రమరాణాం తథైవ చ ॥ ౨,౭.౪౩౬ ॥
గోభ్యః సమభిజాయన్తే పుత్తికాపుత్రసప్తకాః ।
మణిచ్ఛేదాః స్మృతా వ్యాలాః పోతజాః పరికీర్త్తితాః ॥ ౨,౭.౪౩౭ ॥
శతవేరివికారాణి కరీషేభ్యో భవన్తి హి ।
ఏవమాదిరసంఖ్యాతో గణః సంస్వేదజో మయా ॥ ౨,౭.౪౩౮ ॥
సమాసాభిహితో హ్యేష ప్రాక్కర్మవశజః స్మృతః ।
యే చాన్యే నైరృతాః సత్త్వాస్తే స్మృతా ఉపసర్గజాః ॥ ౨,౭.౪౩౯ ॥
భూతాస్తు యోనిజాః కేచిత్కేచిదౌత్పత్తికాః స్మృతాః ।
ప్రాయేణ దేవాః సర్వే వై విజ్ఞేయా హ్యుపపత్తిజాః ॥ ౨,౭.౪౪౦ ॥
కేచిత్తు యోనిజా దేవాః కేచిద్దేవా నిమిత్తతః ।
దుల్లోలకం లలోహం చ సరమా ద్వౌ వ్యజాయత ॥ ౨,౭.౪౪౧ ॥
త్యోరపత్యం చత్వారో విజ్ఞేయాః సృమరాదయః ।
శ్యామాశ్చ శబలాశ్చైవ లోహితా అఞ్జనాస్తథా ॥ ౨,౭.౪౪౨ ॥
కృష్ణధూమ్రరుణాస్చైవ దుల్లో లస్యాష్ట కద్రుకాః ।
సర్పాణాం సురసా జజ్ఞే శన్త నైకశిరోభృతామ్ ॥ ౨,౭.౪౪౩ ॥
సర్పాణాం తక్షకో రాజా నాగానాం చాపి వాసుకిః ।
తమోబహుల ఇత్యేష గణః క్రోధవశాన్వయః ॥ ౨,౭.౪౪౪ ॥
పులహస్యాత్మజః సర్గస్తామ్రాయాస్తు నిబోధత ।
షట్కన్యాస్త్వభివిఖ్యాతాస్తా మ్రాయాశ్చ విజజ్ఞిరే ॥ ౨,౭.౪౪౫ ॥
గృధ్రీ భాసీ శుకీ క్రౌఞ్చీ శ్యేనీ చ ధృతరాష్ట్రికా ।

అరుణస్య చ గృద్రీ తు వీర్యవన్తౌ మహాబలౌ ॥ ౨,౭.౪౪౬ ॥
సంపాతిం చ జటాయుం చ ప్రసూతా పక్షిసత్తమౌ ।
సంపాతేర్విజయాః పుత్రా ద్విరాస్యాః ప్రసహశ్చ యే ॥ ౨,౭.౪౪౭ ॥
జటాయుషః పురాః పుత్రాః కకగృధ్రాశ్చ కర్ణికాః ।
భార్యా గరుత్మతశ్చైవ భాసీ క్రైఞ్చీ తథా శుకీ ॥ ౨,౭.౪౪౮ ॥
ధృతరాష్ట్రీ తథా శ్యేనీ తాస్వపత్యాని వచ్మితే ।
శుకీగరుత్మతః పుత్రానుసుషువే షట్పరిశ్రుతాన్ ॥ ౨,౭.౪౪౯ ॥
సుఖం సునేత్రం విశిఖం సురూపం సురసం బలమ్ ।
తేషాం పుత్రాశ్చ పౌత్రాశ్చ గరుడానాం మహాత్మనామ్ ॥ ౨,౭.౪౫౦ ॥
చతుర్దశ సహస్రాణి పురాణాం పన్నగాశినామ్ ।
పుత్రపౌత్రవిసర్గాచ్చ తేషాం వై వంశవిస్తరైః ॥ ౨,౭.౪౫౧ ॥
వ్యాప్తాని యాని స్థానాని తాని వక్ష్యే యథాక్రమమ్ ।
శాల్మలిద్వీపమఖిలం దేవకూటం చ పర్వతమ్ ॥ ౨,౭.౪౫౨ ॥
మణిమన్తం చ శైలేన్ద్రం మహస్రశిఖరం తథా ।
పర్ణమాలం సుకేశం చ శతశృఙ్గం తథాచలమ్ ॥ ౨,౭.౪౫౩ ॥
కౌరరం పఞ్చశిఖరం హేమకూటం చ పర్వతమ్ ।
ప్రచణ్డవాయుప్రజవైర్దీపితైః పద్మరాగిభిః ॥ ౨,౭.౪౫౪ ॥
శైలశృఙ్గాణి వ్యాప్తాని గారుడైస్తైర్మహాత్మభిః ।
భాసీపుత్రాః స్మృతా భాసా ఉలూకాః కాకకుక్కుటాః ॥ ౨,౭.౪౫౫ ॥
మయూరాః కలవిఙ్కాశ్చ కపోతాలావతిత్తిరాః ।
క్రైఞ్చా వార్ధ్రీణసాః శ్యేనాః కురరాః సారసా బకాః ॥ ౨,౭.౪౫౬ ॥
ఇత్యేవమాదయోఽన్యేఽపి క్రవ్యాదా యే చ పక్షిణః ।
ధృతరాష్ట్రీ తు హంసాశ్చ కలహంసాంశ్చ భామినీ ॥ ౨,౭.౪౫౭ ॥
చక్రవాకాంశ్చ విహగాన్సర్వాంశ్చైవౌదకాన్ద్విచాన్ ।

శ్యేన్యనన్తం విజజ్ఞే తు పుత్రపౌత్రం ద్విజోత్తమాః ॥ ౨,౭.౪౫౮ ॥

గరుడస్యాత్మజాః ప్రోక్తా ఇరాయాః శృణుత ప్రజాః ।

ఇరా విజజ్ఞే కన్యా వై తిస్రః కమలలోజనాః ॥ ౨,౭.౪౫౯ ॥

వనస్పతీనాం వృక్షాణాం వీరుధాం చైవ మాతరః ।

లతా చైవాలతా చైతి వీరుధా చైతి తత్ర యా ॥ ౨,౭.౪౬౦ ॥

లతా వనస్పతిర్జ్జజ్ఞేపుష్పాదపి ఫలావహాన్ ।

పుష్పైః ఫలగ్రహైర్వృక్షానలతా సమసూయత ॥ ౨,౭.౪౬౧ ॥

గుల్మాస్తథా లతావల్ల్యస్త్వకూసారాస్తృణజాతయః ।

వీరుధస్తదపత్యం హి వంశశ్చాత్ర సమాప్యతే ॥ ౨,౭.౪౬౨ ॥

ఏతే కశ్యపదాయాదా వ్యాఖ్యాతాః స్థాణుజఙ్గమాః ।

తేషాం పుత్రాశ్చ పౌత్రాశ్చ యైరిదం సంతతం జగత్ ॥ ౨,౭.౪౬౩ ॥

ఏష సర్గైకదేశస్య కీర్తితోఽవయవో మయా ।

మారీచో వః ప్రజాసర్గః సమాసేన ప్రకీర్త్తితః ॥ ౨,౭.౪౬౪ ॥

న శక్యం వ్యాసతో వక్తుం వర్షాణాం చ శతైరపి ।

అదితిర్ధర్మశీలా తు బలశీలా దితిస్తథా ॥ ౨,౭.౪౬౫ ॥

తపఃశీలా తు సురభిర్మాయాశీలా దనుస్తథా ।

గన్ధశీలా మునిశ్చైవ క్రోధాధ్యాయనశీలినీ ॥ ౨,౭.౪౬౬ ॥

గీతశీలా హ్యరిష్టా తు క్రూరశీలా ఖశా స్మృతా ।

క్రోధశీలా తథా కద్రూః క్రోధా చ శుచిశీలినీ ॥ ౨,౭.౪౬౭ ॥

వాహశీలా తు వినతా తామ్రా వై ఘాతశీలినీ ।

ఇరానుగ్రహశీలా తు హ్యనాయుర్భక్షణే రతా ॥ ౨,౭.౪౬౮ ॥

అభవంల్లోకమాతౄణాం శీలాన్యేతాని సర్వశః ।

ధర్మతః శీలతో బుద్ధ్యా క్షమయా బలరూపతః ॥ ౨,౭.౪౬౯ ॥

రజః సత్త్వ తమోద్రిక్తా ధార్మికాధార్మికాశ్చ వై ।

మాతుస్తుల్యాభిజాతాశ్చ కశ్యపస్యాత్మజాః ప్రభోః ॥ ౨,౭.౪౭౦ ॥
దేవతాసురగన్ధర్వా యక్షరాక్షసపన్నగాః ।
పిశాచాః పశవశ్చైవ మృగాః పతగవీరుధః ॥ ౨,౭.౪౭౧ ॥
యస్మాద్దాక్షాయణీష్వేతే జజ్ఞిరే మానుషీష్విహ ।
మనుష్యప్రకృతీస్తస్మాద్దేవాదీంశ్చ విజానతే ॥ ౨,౭.౪౭౨ ॥
యస్మాచ్చ సంభవః కృత్స్నో దేవానాం మానుషేష్విహ ।
మన్వన్తరేషు సర్వేషు తస్మాచ్ఛ్రేష్ఠాస్తు మానుషాః ॥ ౨,౭.౪౭౩ ॥
ధర్మార్థకామమోక్షాణాం మానుషాః సాధకాస్తు వై ।
తతోఽర్వాక్స్రోతసస్తే వై ఉత్పద్యన్తే సురాసురాః ॥ ౨,౭.౪౭౪ ॥
జాయన్తే కార్యసిద్ధ్యర్థం మానుషేషు పునః పునః ।
ఇత్యేష వంశప్రభవః ప్రసంఖ్యాతస్తు విస్తరాత్ ॥ ౨,౭.౪౭౫ ॥
సురాణామసురాణాం చ గన్ధర్వాప్సరసాం తథా ।
యక్షరక్షః పిశాచానాం సుపర్ణోరగపక్షిణామ్ ॥ ౨,౭.౪౭౬ ॥
వ్యాలానాం శిఖినాం చైవ ఔషధీనాం చ సర్వశః ।
కృమికీటపతఙ్గానాం క్షుద్రాణాం జలచారిణామ్ ॥ ౨,౭.౪౭౭ ॥
పశూనాం బ్రాహ్మణానాం చ శ్రీమతాం పుణ్యలక్షణః ।
ఆయుష్యశ్చైవ ధన్యశ్చ శ్రీమాన్ హితసుఖావహః ।
శ్రోతవ్యశ్చైవ సతతం గ్రాహ్యశ్చైవానసూయతః ॥ ౨,౭.౪౭౮ ॥
ఇమం తు వంశం నియమేన యః పఠేన్మహాత్మనాం బ్రాహ్మణవర్యసంసది ।
అపత్యలాభం లభతే చ పుష్కలం ప్రియం ధనం ప్రేత్య చ శోభనాం గతిమ్ ॥ ౨,౭.౪౭౯ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యభాగే తృతీయ ఉపోద్ఘాతపాదే కాశ్యపేయవర్ణనం నామ సప్తమోఽధ్యాయః

సూత ఉవాచ

ఏవం ప్రజాసు సృష్టాసు కశ్యపేన మహాత్మనా ।

ప్రతిష్ఠితాసు సర్వాసు చరాసు స్థావరాసు చ ॥ ౨,౮.౧ ॥

అభిషిచ్యాధిపత్యేషు తేషాం ముఖ్యాన్ప్రజాపతిః ।

తతః క్రమేణ రాజ్యాని ఆదేష్టుముపచక్రమే ॥ ౨,౮.౨ ॥

ద్విజానాం వీరుధాం చైవ నక్షత్రాణాం గ్రహైః సహ ।

యజ్ఞానాం తపసాం చైవ సోమం రాజ్యేఽభ్యషేచయత్ ॥ ౨,౮.౩ ॥

బృహస్పతిం తు విశ్వేషాం దదావఙ్గిరసాం పతిమ్ ।

భృగూణామధిపం చైవ కావ్యం రాజ్యేఽభ్యషేచయత్ ॥ ౨,౮.౪ ॥

ఆదిత్యానాం పునర్విష్ణుం వసూనామథ పావకమ్ ।

ప్రజాపతీనాం దక్షం చ మరుతామథ వాసవమ్ ॥ ౨,౮.౫ ॥

దైత్యానామథ రాజానం ప్రహ్రాదం దితినన్దనమ్ ।

నారాయణం తు సాధ్యానాం రుద్రణాం చ వృషధ్వజమ్ ॥ ౨,౮.౬ ॥

విప్రచిత్తిం చ రాజానం దానవానామథాదిశత్ ।

అపాం చ వరుణం రాజ్యే రాజ్ఞాం వైశ్రవణం తథా ॥ ౨,౮.౭ ॥

యక్షాణాం రాక్షసానాం చ పార్థివానాం ధనస్య చ ।

వైవస్వతం పితౄణాం చ యమం రాజ్యేఽభ్యషేచయత్ ॥ ౨,౮.౮ ॥

సర్వభూతపిశాచానా గిరిశం శూలపాణినమ్ ।

శైలానాం హిమవన్తం చ నదీనామథ సాగరమ్ ॥ ౨,౮.౯ ॥

గన్ధర్వాణామధిపతిం చక్రే చిత్రరథం తథా ।

ఉచ్చైఃశ్రవసమశ్వానాం రాజానం చాభ్యషేచయత్ ॥ ౨,౮.౧౦ ॥
మృగాణామథ శార్దూలం గోవృషం చ కకుద్మినామ్ ।
పక్షిణామథ సర్వేషాం గరుడం పతతాం వరమ్ ॥ ౨,౮.౧౧ ॥
గన్ధానాం మరుతాం చైవ భూతానామశరీరిణామ్ ।
సమకాలబలానాం చ వాయుం బలవతాం వరమ్ ॥ ౨,౮.౧౨ ॥
సర్వేషాం దంష్ట్రిణాం శేషం నాగానామథ వాసుకిమ్ ।
సరీసృపాణాం సర్పాణాం పన్నగానాం చ తక్షకమ్ ॥ ౨,౮.౧౩ ॥
సాగరాణాం నదీనాం చ మేఘానాం వర్షితస్య చ ।
ఆదిత్యానామన్యతమం పర్జన్యమభిషిక్తవాన్ ॥ ౨,౮.౧౪ ॥
సర్వాప్సరోగణానాం చ కామదేవం తథా ప్రభుమ్ ।
ఋతూనామథ మాసానామార్తవానాం తథైవ చ ॥ ౨,౮.౧౫ ॥
యక్షాణాం చ విపక్షాణాం ముహూర్తానాం చ పర్వణామ్ ।
కలాకాష్ఠాప్రమాణానాం గతేరయనయోస్తథా ॥ ౨,౮.౧౬ ॥
గణితస్యాథ యోగస్య చక్రే సంవత్సరం ప్రభుమ్ ।
ప్రజాపతేర్విరజసః పూర్వస్యాం దిశి విశ్రుతమ్ ॥ ౨,౮.౧౭ ॥
పుత్రం నామ్నా సుధన్వానం రాజానం సోఽభ్యషేచయత్ ।
దక్షిణాస్యాం దిశి తథా కర్దమస్య ప్రజాపతేః ॥ ౨,౮.౧౮ ॥
పుత్రాం శఙ్ఖపదం నామ రాజానం సోభ్యషేచయత్ ।
పస్చిమస్యాం దిశి తథా రజసః పుత్రమచ్యుతమ్ ॥ ౨,౮.౧౯ ॥
కేతుమన్తం మహాత్మానం రాజానం చాభ్యషేచయత్ ।
తథా హిరణ్యరోమాణం పర్జన్యస్య ప్రజాపతేః ॥ ౨,౮.౨౦ ॥
ఉదీచ్యాం దిశి దుర్ద్ధర్షపుత్రం రాజ్యేఽభ్యషేచయత్ ।
మనుష్యాణామధిపతిం చక్రే వైవస్వతం మనుమ్ ॥ ౨,౮.౨౧ ॥
తైరియం పృథివీ సర్వా సప్తద్వీపా సపత్తనా ।

యథాప్రదేశమద్యాపి ధర్మేణ పరిపాల్యతే ॥ ౨,౮.౨౨ ॥
స్వాయంభువేన్తరే పూర్వం బ్రహ్మణా తేఽభిషేచితాః ।
నృపాశ్చైతేఽభిషిచ్యన్తే మనవో యే భవన్తి వై ॥ ౨,౮.౨౩ ॥
మన్వన్తరేష్వతీతేషు గతా హ్యేతేషు పార్థివాః ।
ఏవమన్యేఽభిషిచ్యన్తే ప్రాప్తే మన్వన్తరే పునః ॥ ౨,౮.౨౪ ॥
అతీతానాగతాః సర్వే స్మృతా మన్వన్తరేశ్వరాః ।
రాజసూయేఽభిషిక్తశ్చ పృథు రేభిర్నరోత్తమః ॥ ౨,౮.౨౫ ॥
వేదదృష్టేన విధినా హ్యధిరాజః ప్రతాపవాన్ ।
ఏతానుత్పాద్య పుత్రాంస్తు ప్రజాసన్తానకారణాత్ ॥ ౨,౮.౨౬ ॥
పునరేవ మహా భాగః ప్రజానాం పతిరీశ్వరః ।
కశ్యపో గోత్రకామస్తు చచార పరమం తపః ॥ ౨,౮.౨౭ ॥
పుత్రౌ గోత్రకరౌ మహ్యం భవేతామితి చిన్తయన్ ।
తస్యప్రధ్యాయమానస్య కశ్యపస్య మహాత్మనః ॥ ౨,౮.౨౮ ॥
బ్రహ్మణోంఽశౌ సుతౌ పశ్చాత్ప్రాదుర్భూతౌ మహౌజసౌ ।
వత్సారశ్చాసితశ్చైవ తావుభౌ బ్రహ్మ వాదనా ॥ ౨,౮.౨౯ ॥
వత్సారాన్నిధ్రువో జజ్ఞే రేభ్యశ్చ సుహమాయశాః ।
రేభ్యస్య రైభ్యో విజ్ఞేయో నిధ్రువస్య నిబోధత ॥ ౨,౮.౩౦ ॥
చ్యవనస్య సుకన్యాయా సుమేధాః సమపద్యత ।
నిధ్రువస్య తు యా పత్నీ మాతా వై కుణ్డపాయిరామ్ ॥ ౨,౮.౩౧ ॥
అసితస్యైకపర్ణాయాం బ్రహ్మిష్ఠః సమపద్యత ।
శాణ్డిల్యానాం వరః శ్రీమాన్ దేవలః సుమహాయశాః ॥ ౨,౮.౩౨ ॥
నిధ్రువాః శాణ్డిలా రైభ్యాస్త్రయః పక్షాస్తు కాశ్యపాః ।
వజ్రిప్రభృతయో దేవా దేవాస్తస్య ప్రజా స్విమాః ॥ ౨,౮.౩౩ ॥
చతుర్యుగే త్వతిక్రాన్తే మనోర్హ్యేకాదశే ప్రభోః ।

అథావశిష్టే తస్మింస్తు ద్వాపరే సంప్రవర్తితే ॥ ౨,౮.౩౪ ॥
మరుత్తస్య నరిష్యం తస్తస్య పుత్రో దమః కిల ।
రాజ్యవర్ద్ధనకస్తస్య సుధృతిస్తత్సుతో నరః ॥ ౨,౮.౩౫ ॥
కేవలశ్చ తతస్తస్య బన్ధుమాన్వేగవాంస్తతః ।
బుధస్తస్యా భవద్యస్యా తృణబిన్దుర్మహీపతిః ॥ ౨,౮.౩౬ ॥
త్రేతాయుగముఖే రాజా తృతీయే స బభూవ హ ।
తస్య చేలవిలా కన్యాలంబుషాగర్భసంభవా ॥ ౨,౮.౩౭ ॥
తస్యాం జాతో విశ్రవాస్తు పౌలస్త్యకులవర్ద్ధనః ।
బృహస్పతిబృర్హత్కీర్తిర్దేవాచార్యస్తు కీర్తితః ॥ ౨,౮.౩౮ ॥
కన్యాం తస్యోపయేమే స నామ్నా వై దేవవర్ణినీమ్ ।
పుష్పోత్కటాం చ వాకాం చ సుతే మాల్యవతస్తథా ॥ ౨,౮.౩౯ ॥
కైకసీం మాలినః కన్యాం తాసాం తు శృణుత ప్రజాః ।
జ్యేష్ఠం వైశ్రవణం తస్య సుషువే దేవవర్ణినీ ॥ ౨,౮.౪౦ ॥
దివ్యేన విధినా యుక్తమార్షేణ చ శ్రుతేన చ ।
రాక్షసేన చ రూపేణ ఆసురేణ బలేన చ ॥ ౨,౮.౪౧ ॥
త్రిపాదం సుమహా కాయం స్థూలశీర్షం మహాహనుమ్ ।
అష్టదంష్ట్రం హరిచ్ఛ్మశ్రుం శఙ్కుకర్ణం విలోహితమ్ ॥ ౨,౮.౪౨ ॥
హ్రస్వబాహుం ప్రబాహుం చ పిగలం సుద్విభీషణమ్ ।
వైవర్తజ్ఞానసంపన్నం సంబుద్ధం చైవ సంభవాత్ ॥ ౨,౮.౪౩ ॥
పితా దృష్ట్వాబ్రవీత్తం తు కుబేరోఽయమితి స్వయమ్ ।
కుత్సాయాం క్వితి శబ్దోఽయం శరీరం బేరముచ్యతే ॥ ౨,౮.౪౪ ॥
కుబేరః కుశరీరత్వాన్నామ్నా వై తేన సోంఽకితః ।
యస్మాద్విశ్రవసోఽపత్యం సాదృశ్యాద్విశ్రవా ఇవ ॥ ౨,౮.౪౫ ॥
తస్మాద్వైశ్రవణో నామ నామ్నా తేన భవిష్యతి ।

ఋద్రయాం కుబేరోఽజనయద్విశ్రుతం నలకూబరమ్ ॥ ౨,౮.౪౬ ॥
రావణం కుమ్భకర్ణం చ కన్యాం శూర్పణఖీం తథా ।
విభీషణచతుర్థాంస్తు కైకస్యజనయత్సుతాన్ ॥ ౨,౮.౪౭ ॥
శఙ్కుకర్ణో దశగ్రీవః పిఙ్గలో రక్తమూర్ద్ధజః ।
చతుష్పాద్వింశతిభుజో మహాకాయో మహాబలః ॥ ౨,౮.౪౮ ॥
జాత్యఞ్జననిభో దంష్ట్రీ లోహితగ్రీవ ఏవ చ ।
రాక్షసేనౌజసా యుక్తో రూపేణ చ బలేన చ ॥ ౨,౮.౪౯ ॥
సత్త్వబుద్ధిజితైర్భఞ్జరా అసైరేవ రావణః ।
విసర్గదారుణః క్రూరో రావణో ద్రావణస్తు సః ॥ ౨,౮.౫౦ ॥
హిరణ్యకశిపుర్హ్యాసీద్రావణః పూర్వజన్మని ।
చతుర్యుగాని రాజాభూత్త్రయోదశ స రాక్షసః ॥ ౨,౮.౫౧ ॥
తాః పఞ్చకోట్యో వర్షాణాం సంఖ్యాతాః సంఖ్యయా ద్విజాః ।
నియుతాన్యేకషష్టిం చ శరదాం గణితాని వై ॥ ౨,౮.౫౨ ॥
షష్టిం చైవ సహస్రాణి వర్షాణాం వై స రావణః ।
దేవతానామృషీణాం చ ఘోరం కృత్వా ప్రజాగరమ్ ॥ ౨,౮.౫౩ ॥
త్రేతాయుగే చతుర్వింశే రావణస్తపసః క్షయాత్ ।
రామం దాశరథిం ప్రాప్య సగణః క్షయమీయివాన్ ॥ ౨,౮.౫౪ ॥
మహోదరః ప్రహస్తశ్చ మహాపార్శ్వః ఖరస్తథా ।
పుష్పోత్కటాయాః పుత్రాస్తే కన్యా కుమ్భీనసీ తథా ॥ ౨,౮.౫౫ ॥
త్రిశిరా దూషణశ్చైవ విద్యుజ్జిహ్వః సరాక్షసః ।
కన్యానుపాలికా చైవ వాకాయాః ప్రసవః స్మృతః ॥ ౨,౮.౫౬ ॥
ఇత్యేతే క్రూర కర్మాణః పౌలస్త్యా రాక్షసా దశ ।
దారుణాభిజనాః సర్వే దేవైరపి దురాసదాః ॥ ౨,౮.౫౭ ॥
సర్వే లబ్ధవరాః శూరాః పుత్రపౌత్రైః సమన్వితాః ।

యక్షాణాం చైవ సర్వేషాం పౌలస్త్యా చే చ రాక్షసాః ॥ ౨,౮.౫౮ ॥
ఆగస్త్యవైశ్వామిత్రాణాం క్రూరాణాం బ్రహ్మరక్షసామ్ ।
వేదాధ్యయనశీలానాం తపోవ్రతనిషేవిణామ్ ॥ ౨,౮.౫౯ ॥
తేషామైడవిడో రాజా పౌలస్త్యః సవ్యపిఙ్గలః ।
ఇతరే యే యజ్ఞజుషస్తే వై రక్షోగణాస్త్రయః ॥ ౨,౮.౬౦ ॥
యాతుధానా బ్రహ్మధానా వార్తా ॒శ్చైవ దివాచరాః ।
నిశాచరగణాస్తేషాం చత్వారః కవిభిః స్మృతాః ॥ ౨,౮.౬౧ ॥
పౌలస్త్యా నైరృతాశ్చైవ ఆగస్త్యాః కౌశికాస్తథా ।
ఇత్యేతాః సప్త తేషాం వై జాతయో రాక్షసాః స్మృతాః ॥ ౨,౮.౬౨ ॥
తేషాం రుపం ప్రవక్ష్యామి స్వాభావ్యేన వ్యవస్థితమ్ ।
వృత్తాక్షాః పిఙ్గలాశ్చైవ మహాకాయా మహోదరాః ॥ ౨,౮.౬౩ ॥
అష్టదంష్ట్రాః శఙ్కుకార్ణా ఊర్ద్ధ్వరోమాణ ఏవ చ ।
ఆకర్ణా హారితస్యాశ్చ ముఞ్జధూమ్రోర్ధ్వమూర్ధజాః ॥ ౨,౮.౬౪ ॥
స్థూలశీర్షాః సితాభాశ్చ హ్రస్వసక్థిప్రబాహవః ।
తామ్రాస్యా లంబజిహ్వోష్ఠా లంబభ్రూస్థూలనాసికాః ॥ ౨,౮.౬౫ ॥
నీలాఙ్గా లోహితగ్రీవా గంభీరాక్షా విభీషణాః ।
మహాఘోరస్వరాశ్చైవ వికటోద్బద్ధపిణ్డికాః ॥ ౨,౮.౬౬ ॥
స్థూలాశ్చ తుఙ్గనాసాశ్చ శిలాసంహననా దృఢాః ।
దారుణాభిజనాః క్రూరాః ప్రాయశః క్లిష్టకర్మిణః ॥ ౨,౮.౬౭ ॥
సకుణ్డలాఙ్గదాపీడా ముకుటోష్ణీషధారిణః ।
విచిత్రాభరణాశ్చిత్రమాల్యగన్ధానులేపనాః ॥ ౨,౮.౬౮ ॥
అన్నాదాః పిశితాదాశ్చ పురుషాదాశ్చ తే స్మృతాః ।
ఇత్యేతద్రూపసాధర్మ్యం రాక్షసానాం స్మృతం బుధైః ॥ ౨,౮.౬౯ ॥
న సమాస్తే బలే బుద్ధౌ యుద్ధే మాయా కృతే తదా ।

పులహస్య మృగాః పుత్రాః సర్వే వ్యాలాశ్చ దంష్ట్రిణః ॥ ౨,౮.౭౦ ॥
భూతాః సర్పాః పిశాచాశ్చ సృమరా హస్తినస్తథా ।
వానరాః కిన్నరాశ్చైవ మాయుః కింపురుషాస్తథా ॥ ౨,౮.౭౧ ॥
ప్రాగప్యేతే పరిక్రాన్తా మయా క్రోధవశాన్వయాః ।
అనపత్యః క్రతుర్హ్యస్మిన్స్మృతో వైవస్వతేఽన్తరే ॥ ౨,౮.౭౨ ॥
న తస్య పత్న్యః పుత్రా వా తేజః సంక్షిప్య చ స్థితః ।
అత్రేర్వంశం ప్రవక్ష్యామి తృతీయస్య ప్రజాపతేః ॥ ౨,౮.౭౩ ॥
తస్య పత్న్యస్తు సున్దర్యో దశైవాసన్పతివ్రతాః ।
బద్రాశ్వస్య ఘృతాచ్యాం వై దశాప్సరసి సూనవః ॥ ౨,౮.౭౪ ॥
భద్రా శూద్రా చ మద్రా చ శలభా మలదా తథా ।
బలా హలా చ సప్తైతా యా చ గోచపలాః స్మృతాః ॥ ౨,౮.౭౫ ॥
తథా తామరసా చైవ రత్నకూటా చ తాదృశః ।
తత్ర యో వంశకృచ్చాసౌ తస్య నామ ప్రభాకరః ॥ ౨,౮.౭౬ ॥
మద్రాయాం జనయామాస సోమం పుత్రం యశస్వినమ్ ।
స్వర్భానునా హతే సూర్యే పతమానే దివో మహీమ్ ॥ ౨,౮.౭౭ ॥
తమోఽభిభూతే లోకేఽస్మిన్ప్రభా యేన ప్రవర్తితా ।
స్వస్తి తేస్త్వితి చోక్తో వై పతన్నిహ దివాకరః ॥ ౨,౮.౭౮ ॥
బ్రహ్మర్షేర్వచనాత్తస్య న పపాత దివో మహీమ్ ।
అత్రిశ్రేష్ఠాని గోత్రాణి యశ్చకార మహాతపాః ॥ ౨,౮.౭౯ ॥
యజ్ఞేష్వనిధనం చైవ సురైర్యస్య ప్రవర్తితమ్ ।
స తాసు జనయామాస పుత్రానాత్మసమానకాన్ ॥ ౨,౮.౮౦ ॥
దశ తాన్వై సుమహతా తపసా భావితః ప్రభుః ।
స్వస్త్యాత్రేయా ఇతి ఖ్యాతా ఋషయో వేదపారగాః ॥ ౨,౮.౮౧ ॥
తేషాం ద్వౌ ఖ్యాతయశసౌ బ్రహ్మిష్ఠౌ సుమహౌజసౌ ।

దత్తో హ్యనుమతో జ్యేష్ఠో దుర్వాసాస్తస్య చానుజః ॥ ౨,౮.౮౨ ॥
యవీయసీ సుతా తేషామబలా బ్రహ్మవాదినీ ।
అత్రాప్యుదాహరన్తీమం శ్లోకం పౌరాణికాః పురా ॥ ౨,౮.౮౩ ॥
అత్రేః పుత్రం మహాత్మానం శాన్తాత్మానమకల్మషమ్ ।
దత్తాత్రేయం తనుం విష్ణోః పురాణజ్ఞాః ప్రజక్షతే ॥ ౨,౮.౮౪ ॥
తస్య గోత్రాన్వయజ్ఞాతాశ్చత్వారః ప్రథితా భువి ।
శ్యావాశ్వా ముద్గలాశ్చైవ వాగ్భూతకగవి ష్ఠిరాః ॥ ౨,౮.౮౫ ॥
ఏతేఽత్రీణాం తు చత్వారః స్మృతాః పక్షా మహౌజసః ।
కాశ్యపో నారదశ్చైవ పర్వతోఽరున్ధతీ తథా ॥ ౨,౮.౮౬ ॥
జజ్ఞిరే మానసా హ్యేతేఽరుధత్యాస్తన్నిబోధత ।
నారదస్తు వసిష్ఠాయారున్ధతీ ప్రత్యపాదయత్ ॥ ౨,౮.౮౭ ॥
ఊర్ధ్వరేతా మహాతేజా దక్షశాపాత్తు నారదః ।
పురా దేవాసురే తస్మిన్సంగ్రామే తారకామయే ॥ ౨,౮.౮౮ ॥
అనావృష్ట్యా హతే లోకే వ్యగ్రే శస్తే సురైః సహ ।
వసిష్ఠస్తపసా ధీమాఞ్జీవయామాస వై ప్రజాః ॥ ౨,౮.౮౯ ॥
అనేకఫలమూలిన్య ఔషధీశ్చ ప్రవర్తయన్ ।
తాస్తేన జీవయామాస కారుణ్యాదౌషధేన సః ॥ ౨,౮.౯౦ ॥
అరున్ధత్యాం వసిష్టస్తు శక్తిముత్పాదయ త్సుతమ్ ।
స్వాఙ్గజ జనయచ్ఛక్తిరదృశ్యన్త్యాం పరాశరమ్ ॥ ౨,౮.౯౧ ॥
కాల్యాం పరాశరాజ్జజ్ఞే కృష్ణద్వైపాయనః ప్రభుః ।
ద్వైపాయనాదరణ్యాం వై శుకో జజ్ఞే గుణాన్వితః ॥ ౨,౮.౯౨ ॥
ఉదపద్యన్త షడిమే పీవర్యాం శుకసూనవః ।
భూరిశ్రవాః ప్రభుః శంభుః కృష్ణో గౌరశ్చ పఞ్చమః ॥ ౨,౮.౯౩ ॥
కన్యా కీర్తిమతీ చైవ యోగమాతా ధృతవ్రతా ।

జననీ బ్రహ్మదత్తస్య పత్నీ సా త్వణుహస్య చ ॥ ౨,౮.౯౪ ॥
శ్వేతాః కృష్ణాశ్చ పౌరాశ్చ శ్యామధూమ్రాశ్చ చణ్డినః ।
ఊష్మదా దారికాశ్చైవ నీలాశ్చైవ పరాశరాః ॥ ౨,౮.౯౫ ॥
పరాశరాణామష్టౌ తే పక్షాః ప్రోక్తా మహాత్మనామ్ ।
అత ఊర్ధ్వం నిబోధ త్వమిన్ద్రప్రమతి సంభవమ్ ॥ ౨,౮.౯౬ ॥
వసిష్ఠస్య కపిఞ్జల్యాం ఘృతాచ్యాముదపద్యత ।
కుణీతి యః సమాఖ్యాత ఇన్ద్రప్రమతిరుచ్యతే ॥ ౨,౮.౯౭ ॥
పృథోః సుతాయాం సంభూతః పుత్రస్తస్యాభవద్వసుః ।
ఉపమన్యుః సుతస్తస్య యస్యేమే హ్యౌపమన్యవః ॥ ౨,౮.౯౮ ॥
మిత్రావరుణయోశ్చైవ కుణ్డినేయాః పరిశ్రుతాః ।
ఏకార్షేయాస్తథా చాన్యే వసిష్ఠా నామ విశ్రుతాః ॥ ౨,౮.౯౯ ॥
ఏతే పక్షా వసిష్ఠానాం స్మృతా హ్యేకాదశైవ తు ।
ఇత్యేతే బ్రహ్మణః పుత్రా మానసా అష్ట విశ్రుతాః ॥ ౨,౮.౧౦౦ ॥
భ్రాతరః సుమహాభాగా యేషాం వంశాః ప్రతిష్ఠితాః ।
త్రీంల్లోకాన్ధారయన్తీమాన్దేవర్షిగణసంకులాన్ ॥ ౨,౮.౧౦౧ ॥
తేషాం పుత్రాశ్చ పౌత్రాశ్చ శతశోఽథ సహస్రశః ।
వ్యాప్తా యేస్తు త్రయో లోకాః సూర్యస్యేవ గభస్తిభిః ॥ ౨,౮.౧౦౨ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యభాగే తృతీయ ఉపోద్ధాతపాదే ఋషివంశవర్ణనం నామాష్టమోఽధ్యాయః ॥ ౮ ॥

ఋషయ ఊచుః

కథం ద్వివారావుత్పన్నా భవానీ ప్రాక్సతీ తు యా ।
ఆసీద్దాక్షాయణీ పూర్వముమా కథమజాయత ॥ ౨,౯.౧ ॥
మేనాయాం పితృకన్యాయాం జనయఞ్ఛైలరాట్స్వయమ్ ।
కే వై తే పితరో నామ యేషాం మేనా తు మానసీ ॥ ౨,౯.౨ ॥
మైనాకశ్చైవ దోహిత్రో దౌహిత్రీ చ తథా హ్యుమా ।
ఏకపర్ణా తథా చైవ తథా చైవైకపాటలా ॥ ౨,౯.౩ ॥
గఙ్గా చాపి సరిచ్ఛ్రేష్ఠా సర్వాసాం పూర్వజా తథా ।
సర్వమేతత్వయోద్దిష్టం నిర్దేశం తస్య నో వద ॥ ౨,౯.౪ ॥
శ్రోతుమిచ్ఛామి భద్రం తే శ్రాద్ధస్య చ విధిం పరమ్ ।
పుత్రాశ్చ కే స్మృతాస్తేషాం కథం చ పితరస్తు తే ॥ ౨,౯.౫ ॥
కథం వా తే సముత్పన్నాః కింనా మానః కిమాత్మకాః ।
స్వర్గే వై పితరో హ్యేతే దేవానామపి దేవతాః ॥ ౨,౯.౬ ॥
ఏవం వేదితుమిచ్ఛామి పితౄణాం సర్గముత్తమమా ।
యథా చ దత్తమస్మాభిః సార్ద్ధం ప్రీణాతి వై పితౄన్ ॥ ౨,౯.౭ ॥
యదర్థం తే న దృశ్యన్తే తత్ర కిం కారణం స్మృతమ్ ।
స్వర్గే తు కే చ వర్త్తన్తే పితరో నరకే వ కే ॥ ౨,౯.౮ ॥
అభిసంభాష్య పితరం పితుశ్చ పితరం తథా ।
ప్రతితామహం తథా చైవ త్రిషు పిణ్డేషు నామతః ॥ ౨,౯.౯ ॥
నామ్నా దత్తాని శ్రాద్ధాని కథం గచ్ఛన్తి వై పితౄన్ ।
కథం చ శక్తాస్తే దాతుం నరకస్థాః ఫలం పునః ॥ ౨,౯.౧౦ ॥
కే చ తే పితరో నామ కాన్యజామో వయం పునః ।
దేవా అపి పితౄన్ స్వర్గే యజన్తీతి హి నః శ్రుతమ్ ॥ ౨,౯.౧౧ ॥
ఏతదిచ్ఛామి వై శ్రోతుం విస్తరేణ బహుశ్రుతమ్ ।
స్పష్టాభిధాన మపి వై తద్భవాన్వక్తుమర్హసి ॥ ౨,౯.౧౨ ॥

సూత ఉవాచ

అత్ర వో కీర్తయిష్యామి యథాప్రజ్ఞం యథాశ్రుతమ్ ।

మన్వన్తరేషు జాయన్తే పితరో దేవసూనవః ॥ ౨,౯.౧౩ ॥

అతీతానాగతాః శ్రేష్ఠాః కనిష్ఠాః క్రమశస్తు వై ।

దేవైః సార్ద్ధం పురాతీతాః పితరోఽన్యేన్తరేషు వై ॥ ౨,౯.౧౪ ॥

వర్తన్తే సాంప్రతం చే తు తాన్వై వక్ష్యామి నిశ్చయాత్ ।

శ్రాద్ధక్రియాం మనుశ్చైషాం శ్రాద్ధదేవః ప్రవర్త్తయేత్ ॥ ౨,౯.౧౫ ॥

దేవానసృజత బ్రహ్మా మాం యక్ష్యన్తీతి చ ప్రభుః ।

తముత్సృజ్య తదాత్మానమయజంస్తే ఫలార్థినః ॥ ౨,౯.౧౬ ॥

తే శప్తా బ్రహ్మణా మూఢా నష్టసంజ్ఞా భవిష్యథ ।

తస్మాత్కిఞ్చిన్న జానీత తతో లోకేషు ముహ్యత ॥ ౨,౯.౧౭ ॥

తే భూయః ప్రణతాః సర్వే యాచన్తి స్మ పితామహమ్ ।

అనుగ్రహాయ లోకానాం పునస్తానబ్రవీత్ప్రభుః ॥ ౨,౯.౧౮ ॥

ప్రాయశ్చిత్తం చరధ్వం వై వ్యభిచారో హి వః కృతః ।

పుత్రాన్స్వాన్పరిపృచ్ఛధ్వం తతో జ్ఞానమవాప్స్యథ ॥ ౨,౯.౧౯ ॥

తతస్తే స్వసుతాంశ్చైవ ప్రయశ్చిత్తజి ఘృక్షవః ।

అపృచ్ఛన్సంయతాత్మానో విధివచ్చ మిథో మిథః ॥ ౨,౯.౨౦ ॥

తేభ్యస్తే నియతాత్మానః పుత్రాః శంసురనేకధా ।

ప్రయశ్చిత్తాని ధర్మజ్ఞావాఙ్మనః కర్మజాని చ ॥ ౨,౯.౨౧ ॥

తే పుత్రానబ్రువన్ప్రీతా లబ్ధసంజ్ఞా దివౌకసః ।

యూయం వై పితరోఽస్మాకం యైర్వయం ప్రతిబోధితాః ॥ ౨,౯.౨౨ ॥

ధర్మం జ్ఞానం చ వైరాగ్యం కో వరో వః ప్రదీయతామ్ ।

పున్స్తానబ్రవీద్బ్రహ్మా యూయం వై సత్యవాదినః ॥ ౨,౯.౨౩ ॥

తస్మాద్యదుక్తం యుష్మాభిస్తత్తథా న తదన్యథా ।

ఉక్తం చ పితరోఽస్మాకం చేతి వై తనయాః స్వకాః ॥ ౨,౯.౨౪ ॥
పితరస్తే భవిష్యన్తి తేభ్యోఽయం దీయతాం వరః ।
తేనైవ వచసా తే వై బ్రహ్మణః పరమేష్ఠినః ॥ ౨,౯.౨౫ ॥
పుత్రాః పితృత్వమాజగ్ముః పుత్రత్వం పితరః పునః ।
తస్మాత్తే పితరః పుత్రాః పితృత్వం తేషు తత్స్మృతమ్ ॥ ౨,౯.౨౬ ॥
ఏవం స్మృత్వా పితౄన్పుత్రాః పుత్రాంశ్చైవ పితౄంస్తథా ।
వ్యాజహార పునర్బ్రహ్మా పితౄనాత్మవివృద్ధయే ॥ ౨,౯.౨౭ ॥
యో హ్య నిష్టాన్పితౄన్శ్రాద్ధి క్రియాం కాఞ్చితకరిష్యతి ।
రాక్షసా దానవాశ్చైవ ఫలం ప్రాప్స్యన్తి తస్య తత్ ॥ ౨,౯.౨౮ ॥
శ్రాద్ధైరాప్యాయితాశ్చైవ పితరః సోమమవ్యయమ్ ।
ఆప్యాయమానా యుష్మాభిర్వర్ద్ధయిష్యన్తి నిత్యశః ॥ ౨,౯.౨౯ ॥
శ్రాద్ధైరాప్యాయితః సోమో లోకానాప్యాయయిష్యతి ।
కృత్స్నం సపర్వతవనం జఙ్గమాజఙ్గమైర్వృతమ్ ॥ ౨,౯.30 ॥
శ్రాద్ధాని పుష్టికామాశ్చ యే కరిష్యన్తి మానవాః ।
తేభ్యః పుష్టిం ప్రజాశ్చైవ దాస్యన్తి పితరః సదా ॥ ౨,౯.3౧ ॥
శ్రాద్ధే యేభ్యః ప్రదాస్యన్తి త్రీన్పిణ్డాన్నామగోత్రతః ।
సర్వత్ర వర్తమానాస్తే పితరః ప్రపితామహాః ॥ ౨,౯.3౨ ॥
తేషామాప్యాయయిష్యన్తి శ్రాద్ధదానేన వై ప్రజాః ।
ఏవమాజ్ఞా కృతా పూర్వం బ్రహ్మణా పరమేష్ఠినా ॥ ౨,౯.33 ॥
తేనైతత్సర్వథా సిద్ధం దానమధ్యయనం తపః ।
తే తు జ్ఞానప్రదాతారః పితరో వో న సంశయః ॥ ౨,౯.3౪ ॥
ఇత్యేతే పితరో దేవా దేవాశ్చ పితరః పునః ।
అన్యోన్యపితరో హ్యేతే దేవాశ్చ పితరశ్చ హ ॥ ౨,౯.3౫ ॥
ఏతద్బ్రహ్మవచః శ్రుత్వా సూతస్య విదితాత్మనః ।

పప్రచ్ఛుర్మునయో భూయః సూతం తస్మాద్యదుత్తరమ్ ॥ ౨,౯.౩౬ ॥

ఋషయ ఊచుః

కియన్తో వై మునిగణాః కస్మిన్కాలే చ తే గణాః ।

పూర్వే తు దేవప్రవరా దేవానాం సోమవర్ద్ధనాః ॥ ౨,౯.౩౭ ॥

సూత ఉవాచ

ఏతదోఽహం ప్రవక్ష్యామి పితృసర్గమనుత్తమమ్ ।

శంయుః పప్రచ్ఛ యత్పూర్వం పితరం వై బృహస్పతిమ్ ॥ ౨,౯.౩౮ ॥

బృహస్పతిముపాసీనం సర్వజ్ఞానార్థకోవిదమ్ ।

పుత్రః శంయురిమం ప్రశ్నం పప్రచ్ఛ వినయాన్వితః ॥ ౨,౯.౩౯ ॥

క ఏతే పితరో నామ కియన్తః కే చ నామతః ।

సముద్భూతాః కథం చైతే పితృత్వం సముపాగతాః ॥ ౨,౯.౪౦ ॥

కస్మాచ్చ పితరః పూర్వం యజ్ఞం పుష్ణన్తి నిత్యశః ।

క్రియాశ్చ సర్వా వర్త్తన్తే శ్రాద్ధపూర్వా మహాత్మనామ్ ॥ ౨,౯.౪౧ ॥

కస్మై శ్రాద్ధాని దేయాని కిం చ దత్తే మహాఫలమ్ ।

కేషు చాప్యక్షయం శ్రాద్ధం తీర్థేషు చ నదీషు చ ॥ ౨,౯.౪౨ ॥

కేషు వై సర్వమాప్నోతి శ్రాద్ధం కృత్వా ద్విజోత్తమః ।

కశ్చ కాలో భవేచ్ఛ్రాద్ధే విధిః కశ్చానువర్త్తతే ॥ ౨,౯.౪౩ ॥

ఏతదిచ్ఛామి భగవన్విస్తరేణ యథా తథా ।

వ్యాఖ్యాతమానుపూర్వ్యేణ యత్ర చోదాహృతం మయా ॥ ౨,౯.౪౪ ॥

బృహస్పతిరిదం సమ్యగేవం పృష్టో మహామతిః ।

వ్యాజహారానుపూర్వ్యేణ ప్రశ్నం ప్రశ్నవిదాం వరః ॥ ౨,౯.౪౫ ॥

బృహస్పతిరువాచ

కథయిష్యామి తే తాత యన్మాం త్వం పరిపృచ్ఛసి ।

వినయేన యథాన్యాయం గమ్భీరం ప్రశ్నముత్తమమ్ ॥ ౨,౯.౪౬ ॥

ద్యౌరంరిక్షం పృథివీ నక్షత్రాణి దిశస్త థా ।
సూర్యాచన్ద్రమసౌ చైవ తథాహోరాత్రమేవ చ ॥ ౨,౯.౪౭ ॥
న బభూవుస్తదా తాత తమోభూతమభూజ్జగత్ ।
బ్రహ్మైకో దుశ్చరం తత్ర తతాప పరమం తపః ॥ ౨,౯.౪౮ ॥
శంయుస్తమబ్రవీద్భూయః పితరం బ్రహ్మవిత్తమమ్ ।
సర్వవేదవ్రతస్నాతః సర్వజ్ఞానవిదాం వరః ।
కీదృశం సర్వభూతేశస్తపస్తేపే ప్రజా పతిః ॥ ౨,౯.౪౯ ॥
బృహస్పతిరువాచ
సర్వేషాం తపసాం యత్తత్తపో యోగమనుత్తమమ్ ।
ధ్యాయంస్తదా స భగవాంస్తేన లోకానవాసృజత్ ॥ ౨,౯.౫౦ ॥
జ్ఞానాని భూతభవ్యాని లోకా వేదాశ్చ సర్వశః ।
యోగామృతాస్తదా సృష్టా బ్రహ్మణా లోకచక్షుషా ॥ ౨,౯.౫౧ ॥
లోకాః సంతానకా నామ యత్ర తిష్ఠన్తి భాస్వరాః ।
వైరాజా ఇతి విఖ్యాతా దేవానాం దివి దేవతా। ॥ ౫౨ ॥
యోగేన తపసా యుక్తః పూర్వమేవ తదా ప్రభుః ।
దేవానసృజత బ్రహ్మ యోగయుక్తాన్సనాతనాన్ ॥ ౨,౯.౫౩ ॥
ఆదిదేవా ఇతి ఖ్యాతా మహాసత్త్వా మహౌజసః ।
సర్వకామప్రదాః పూజ్యా దేవాదానవమానవైః ॥ ౨,౯.౫౪ ॥
తేషాం సప్త సమాఖ్యాతా గణాస్త్రైలోక్యపూజితాః ।
అమూర్త్తయస్త్రయస్తేషాం చత్వారస్తు సమూర్త్తయః ॥ ౨,౯.౫౫ ॥
ఉపరిష్టాత్త్రయస్తేషాం వర్త్తన్తే భావమూర్త్తయః ।
తేషామధస్తాద్వర్త్తన్తే చత్వారః సూక్ష్మమూర్త్తయః ॥ ౨,౯.౫౬ ॥
తతో దేవాస్తతో భూమిరేషా లోకపరంపరా ।
లోకే వర్షన్తి తే హ్యస్మింస్తేభ్యః పర్జన్యసంభవః ॥ ౨,౯.౫౭ ॥

అన్నం భవతి వై వృష్ట్యా లోకానాం సంభవస్తతః ।
ఆప్యాయయన్తి తే యస్మాత్సోమం చాన్నం చ యోగతః ॥ ౨,౯.౫౮ ॥
ఊచుస్తాన్వై పితౄంస్తస్మాల్లోకానాం లోకసత్తమాః ।
మనోజవాః స్వధాభక్ష్యాః సర్వకామపరిష్కృతాః ॥ ౨,౯.౫౯ ॥
లోభమోహభయోపేతా నిశ్చిన్తాః శోకవర్జితాః ।
ఏతే యోగం పరిత్యజ్య ప్రాప్తా లోకాన్సుదర్శనాన్ ॥ ౨,౯.౬౦ ॥
దివ్యాః పుణ్యా విపాప్మానో మహాత్మానో భవన్త్యుత ।
తతో యుగసహస్రాన్తే జాయన్తే బ్రహ్మవాదినః ॥ ౨,౯.౬౧ ॥
ప్రతిలభ్య పునర్యోగం మోక్షం గచ్ఛన్త్యమూర్త్తయః ।
వ్యక్తావ్యక్తం పరిత్యజ్య మహాయోగబలేన చ ॥ ౨,౯.౬౨ ॥
నశ్యన్త్యుల్కేవ గగనే క్షణవిద్యుత్ప్రభేవ చ ।
ఉత్సృజ్య దేహజాలాని మహాయోగబలేన చ ॥ ౨,౯.౬౩ ॥
నిరాఖ్యోపాస్యతా యాన్తి సరితం సాగరం యథా ।
క్రియయా గురుపూజాభిర్యాగం కుర్వన్తి యత్నతః ॥ ౨,౯.౬౪ ॥
శ్రాద్ధే ప్రీతాస్తతః సోమం పితరో యోగమాస్థితాః ।
ఆప్యాయయన్తి యోగేన త్రైలోక్యం యేన జీవతి ॥ ౨,౯.౬౫ ॥
తస్మాచ్ఛ్రాద్ధాని దేయాని యోగానాం యత్నతః సదా ।
పితౄణాం హి బలం యోగో యోగాత్సోమః ప్రవర్త్తతే ॥ ౨,౯.౬౬ ॥
సహస్రశతవిప్రాన్వై భోజయేద్యావదాగతాన్ ।
ఏకస్తానపి మన్త్రజ్ఞః సర్వానర్హతి తచ్ఛృణు ॥ ౨,౯.౬౭ ॥
ఏతానేవ చ మన్త్రజ్ఞాన్భోజయేద్యః సమాగతాన్ ।
ఏకస్తాన్స్నాతకః ప్రీతః సర్వానర్హతి తచ్ఛృణు ॥ ౨,౯.౬౮ ॥
మన్త్రజ్ఞానాం సహస్రేణ స్నాతకానాం శతేన చ ।
యోగాచార్యేణ యద్భుక్తం త్రాయతే మహతో భయాత్ ॥ ౨,౯.౬౯ ॥

గృహస్థానాం సహస్రేణ వానప్రస్థశతేన చ ।
బ్రహ్మచారిసహస్రేణ యోగ ఏవ విశిష్యతే ॥ ౨,౯.౨౦ ॥
నాస్తికో వాప్యధర్మో వా సంకీర్మస్తస్కరోఽపి వా ।
నాన్యత్ర తారణం దానం యోగేష్వాహ ప్రజాపతిః ॥ ౨,౯.౨౧ ॥
పితరస్తస్య తుష్యన్తి సువృష్టేనైవ కర్షకాః ।
పుత్రో వాప్యథ వా పౌత్రో ధ్యానినం భోజయిష్యతి ॥ ౨,౯.౨౨ ॥
అలాభే ధ్యాననిష్ఠానాం భోజయేద్బ్రహ్మచారిణమ్ ।
తదలాభే ఉదసీనం గూహస్థమపి భోజయేత్ ॥ ౨,౯.౨౩ ॥
యస్తిష్ఠేదేకపాదేన వాయుభక్షః శతం సమాః ।
ధ్యానయోగీ పరస్తస్మాదితి బ్రహ్మానుశాసనమ్ ॥ ౨,౯.౨౪ ॥
ఆద్య ఏష గణః ప్రోక్తః పితౄణామమితౌజసామ్ ।
భావయన్సర్వలోకాన్వై స్థిత ఏష గణః సదా ॥ ౨,౯.౨౫ ॥
అత ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి సర్వానపి గణాన్పునః ।
సంతతిం సంస్థితిం చైవ భావనాం చ యథాక్రమమ్ ॥ ౨,౯.౨౬ ॥
ఏతి శ్రీబ్రహ్మణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యభాగే తృతీయ
ఉపోద్ధాతపాదే పితృకల్పో నామ నవమోఽధ్యాయః ॥ ౯ ॥

బృహస్పతిరువాచ
సప్తైతే జయతాం శ్రేష్ఠాః స్వర్గే పితృగణాః స్మృతాః ।
చత్వారో ముర్తి_మన్తశ్చ త్రయస్తేషామమూర్త_యః ॥ ౨,౧౦.౧ ॥
తేషాం లోకాన్విసర్గం చ కీర్త_యిష్యే నిబోధత ।

యావై దుహితరస్తేషాం దౌహిత్రాశ్చైవ యే స్మృతాః ॥ ౨,౧౦.౨ ॥
లోకాః సంతానకా నామ యత్ర తిష్ఠన్తి భాస్వరాః ।
అమూర్త్తయః పితృగణాస్తే వై పుత్రాః ప్రజాపతేః ॥ ౨,౧౦.౩ ॥
విరాజస్య ద్విజశ్రేష్ఠా వైరాజా ఇతి విశ్రుతాః ।
ఏతే వై పితరస్తాత యోగానాం యోగవర్ద్ధనాః ॥ ౨,౧౦.౪ ॥
అప్యాయయన్తి యే నిత్యం యోగాయోగబలేన తు ।
శ్రాద్ధైరాప్యాయితాస్తే వై సోమమాప్యాయయన్తి చ ॥ ౨,౧౦.౫ ॥
ఆప్యాయితస్తతః సోమో లోకానాప్యాయయత్యుత ।
ఏతేషాం మానసీ కన్యా మేనా నామ మహాగిరేః ॥ ౨,౧౦.౬ ॥
పత్నీ హిమవతః పుత్రో యస్యా మైనాక ఉచ్యతే ।
పర్వతప్రవరః సోఽథ క్రౌఞ్చశ్చాస్య గిరేః సుతః ॥ ౨,౧౦.౭ ॥
తిస్రః కన్యాస్తు మేనాయాం జనయామాస శైలారాట్ ।
అపర్ణామేకపర్ణాం చ తృతీయామేకపాటలామ్ ॥ ౨,౧౦.౮ ॥
న్యగ్రోధమేకపర్ణా తు పాటలం త్వేకపాటలా ।
ఆశితే ద్వే అపర్ణా తు హ్యనికేతా తపోఽచరత్ ॥ ౨,౧౦.౯ ॥
శతం వర్షసహస్రాణాం దుశ్చరం దేవదానవైః ।
ఆహారమేకపర్ణేన హ్యేకపర్ణా సమాచరత్ ॥ ౨,౧౦.౧౦ ॥
పాటలేనైవ చైకేన వ్యదధాదేకపాటలా ।
పూర్ణే వర్షసహస్రే ద్వే చాహారం వై ప్రజక్రతుః ॥ ౨,౧౦.౧౧ ॥
ఏకా తత్ర నిరాహారా తాం మాతా ప్రత్యభాషత ।
నిషేధయన్తీ సోమేతి మాతృస్నేహేన దుఃఖితా ॥ ౨,౧౦.౧౨ ॥
సా తథోక్తా తదాపర్ణా దేవీ దుశ్చరచారిణీ ।
ఉమేతి హి మహాభాగా త్రిషు లోకేషు విశ్రుతా ॥ ౨,౧౦.౧౩ ॥
తథైవ నామ్నా తేనాసౌ నిరుక్తోక్తేన కర్మణా ।

ఏతత్తు త్రికుమారీకం జగత్స్థావరజఙ్గమమ్ ॥ ౨,౧౦.౧౪ ॥
ఏతాసాం తపసా సృష్టం యావద్భూమిర్ధ్ధరిష్యతి ।
తపఃశరీరాస్తాః సర్వాస్తిస్రో యోగబలాన్వితాః ॥ ౨,౧౦.౧౫ ॥
సర్వాస్తాః సుమహాభాగాః సర్వాశ్చ స్థిరయౌవనాః ।
సర్వాశ్చ బ్రహ్మవాదిన్యః సర్వాశ్చైవోర్ధ్వరేతసః ॥ ౨,౧౦.౧౬ ॥
ఉమా తాసాం వరిష్ఠా చ శ్రేష్ఠా చ వరవర్ణినీ ।
మహాయోగబలోపేతా మహాదేవముపస్థితా ॥ ౨,౧౦.౧౭ ॥
దత్తకశ్చోశనస్త్వస్యాః పుత్రో వై భృగునన్దనః ।
అసితస్యైకపర్ణా తు పత్నీ సాధ్వీ పతివ్రతా ॥ ౨,౧౦.౧౮ ॥
దత్తా హిమవతా తస్మై యోగాచార్యాయ ధీమతే ।
దేవలం సుషువే సా తు బ్రహ్మిష్ఠం జ్ఞానసంయుతా ॥ ౨,౧౦.౧౯ ॥
యా వై తాసాం కుమారీణాం తృతీయా చైకపాటలా ।
పుత్రం శతశలాకస్య జైగీషవ్యముపస్థితా ॥ ౨,౧౦.౨౦ ॥
తస్యాపి శఙ్ఖలిఖితౌ స్మృతౌ పుత్రావయోనిజౌ ।
ఇత్యేతా వై మహాభాగాః కన్యా హిమవతః శుభాః ॥ ౨,౧౦.౨౧ ॥
రుద్రాణీ సా తు ప్రవరా స్వైర్గుణైరతిరిచ్యతే ।
అన్యోన్యప్రీతమనసోరుమాశఙ్కరయోరథ ॥ ౨,౧౦.౨౨ ॥
శ్లేషం సంసక్తయోర్జ్ఞాత్వా శఙ్కితః కిల వృత్రహా ।
తాభ్యాం మైథునశక్తాభ్యామపత్యోద్భవభీరుణా ॥ ౨,౧౦.౨౩ ॥
తయోః సకాశమిన్ద్రేణ ప్రేషితో హవ్యవాహనః ।
అనాయో రతివిఘ్నం చ త్వమాచర హుతాశన ॥ ౨,౧౦.౨౪ ॥
సర్వత్ర గత ఏవ త్వం న దోషో విద్యతే తవ ।
ఇత్యేవముక్తే తు తదా వహ్నినా చ తథా కృతమ్ ॥ ౨,౧౦.౨౫ ॥
ఉమాం దేవః సముత్సృజ్య శుక్రం భూమౌ వ్యసర్జయత్ ।

తతో రుషితయా సద్యః శప్తోఽగ్నిరుమయా తయా ॥ ౨,౧౦.౨౬ ॥
ఇదం చోక్తవతీ వహ్నిం రోషగద్గదయా గిరా ।
యస్మాన్నావవిత్రృప్తాభ్యాం రతివిఘ్నం హుతాశన ॥ ౨,౧౦.౨౭ ॥
కృతవానస్య కర్త్_వ్యం తస్మాత్త్వమసి దుర్మతిః ।
యదేవం విగతం గర్భం రౌద్రం శుక్రం మహాప్రభమ్ ॥ ౨,౧౦.౨౮ ॥
గర్భే త్వం ధారయస్వైవమేషా తే దణ్డధారణా ।
స శాపదోషాద్రుద్రాణ్యా అన్తర్గర్భో హుతాశనః ॥ ౨,౧౦.౨౯ ॥
బహూన్వర్షగణాన్గర్భం ధారయామాస వై ద్విజ ।
స గఙ్గామభిగమ్యాహ శ్రూయతాం సరిదుత్తమే ॥ ౨,౧౦.30 ॥
సుమహాన్పరిఖేదో మే జాయతే గర్భధారణాత్ ।
మద్ధితార్థ మథో గర్భమిమం ధారయ నిమ్నగే ॥ ౨,౧౦.3౧ ॥
మత్ప్రసాదాచ్చ తనయో వరదస్తే భవిష్యతి ।
తథేత్యుక్త్వా తదా సా తు సంప్రహృష్టా మహానదీ ॥ ౨,౧౦.3౨ ॥
తం గర్భం ధారయామాస దహ్యమానేన చేతసా ।
సాపి కృచ్ఛ్రేణ మహతా ఖిద్యమానా మహానదీ ॥ ౨,౧౦.33 ॥
ప్రకృష్టం వ్యసృజద్గర్భం దీప్యమాన మివానలమ్ ।
రుద్రాగ్నిగఙ్గాతనయస్తత్ర జాతోఽరుణప్రభః ॥ ౨,౧౦.3౪ ॥
ఆదిత్యశతసంకాశో మహాతేజాః ప్రతాపవాన్ ।
తస్మిఞ్జాతే మహాభాగే కుమారే జాహ్నవీసుతే ॥ ౨,౧౦.3౫ ॥
విమానయానైరాకాశం పతత్త్రిభిరివావృతమ్ ।
దేవదున్దుభయో నేదురాకాశే మధురస్వనాః ॥ ౨,౧౦.3౬ ॥
ముముచుః పుష్పవర్షం చ ఖేచరాః సిద్ధచారణాః ।
జగుర్గన్ధర్వముఖ్యాశ్చ సర్వశస్తత్ర తత్ర హ ॥ ౨,౧౦.3౭ ॥
యక్షా విద్యాధరాః సిద్ధాః కిన్నరాశ్చైవ సర్వశః ।

మహానాగసహస్రాణి ప్రవరాశ్చ పతత్రిణః ॥ ౧,౧౦.౩౮ ॥
ఉపతస్థుర్మహాభాగమాగ్నేయం శఙ్కరాత్మజమ్ ।
ప్రభావేణ హతాస్తేన దైత్యవానరరాక్షసాః ॥ ౧,౧౦.౩౯ ॥
స హి సప్తర్షిభార్యాభిరారాదేవాగ్నిసంభవః ।
అభిషేకప్రయాతాభిర్దృష్టో వర్జ్య త్వరున్ధతీమ్ ॥ ౧,౧౦.౪౦ ॥
తాభిః స బాలార్కనిభో రౌద్రః పరివృతః ప్రభుః ।
స్నిహ్యమానాభిరత్యర్థం స్వకభిరివ మాతృభిః ॥ ౧,౧౦.౪౧ ॥
యుగపత్సర్వదేవీభిర్దిధిత్సుర్గాహ్నవీం సుతః ।
షణ్ముఖాన్యసృజచ్ఛ్రీమాంస్తేనాయం షణ్ముఖః స్మృతః ॥ ౧,౧౦.౪౨ ॥
తేన జాతేన మహతా దేవానామసహిష్ణవః ।
స్కన్దితా దానవగణాస్తస్మాత్స్కన్దః ప్రతాపవాన్ ॥ ౧,౧౦.౪౩ ॥
కృత్తికాభిస్తు యస్మాత్స వర్ద్ధితో హి పురాతనః ।
కార్త్తికేయ ఇతి ఖ్యాతస్తస్మాదసురసూదనః ॥ ౧,౧౦.౪౪ ॥
జృంభతస్తస్య దైత్యారేర్జ్వాలా మాలాకులా తదా ।
ముఖాద్వినిర్గతా తస్య స్వశక్తిరపరాజితా ॥ ౧,౧౦.౪౫ ॥
క్రీడార్థం చైవ స్కన్దస్య విష్ణునా ప్రభవిష్ణునా ।
గరుడాదతిసృష్టౌ హి పక్షిణౌ ద్వౌ ప్రభద్రకౌ ॥ ౧,౧౦.౪౬ ॥
మయూరః కుక్కుటశ్చైవ పతాకా చైవ వాయునా ।
యస్య దత్తా సరస్వత్యా మహావీణా మహాస్వనా ॥ ౧,౧౦.౪౭ ॥
అజః స్వయంభువా దత్తో మేషో దత్తశ్చ శంభునా ।
మాయావిహరణే విప్ర గిరౌ క్రౌఞ్చే నిపాతితే ॥ ౧,౧౦.౪౮ ॥
తారకే చాసురవరే సముదీర్ణే నిపాతితే ।
సేంద్రోపేన్ద్రైర్మహాభాగైర్దేవైరగ్నిసుతః ప్రభుః ॥ ౧,౧౦.౪౯ ॥
సేనాపత్యేన దైత్యారిరభిషిక్తః ప్రతాపవాన్ ।

దేవసేనాపతిస్త్వేష పఠ్యతే సురనాయకః ॥ ౨,౧౦.౫౦ ॥
దేవారిస్కన్దనః స్కన్దః సర్వలోకేశ్వరః ప్రభుః ।
ప్రమథైర్వివిధైర్దేవస్తథా భూతగణైరపి ॥ ౨,౧౦.౫౧ ॥
మాతృభిర్వివిధాభిశ్చ వినాయకగణైస్తతః ।
లోకాః సోమపదా నామ మరీచేర్యత్ర వై సుతాః ॥ ౨,౧౦.౫౨ ॥
తత్ర తే దివి వర్త్తన్తే దేవాస్తాన్పూజయన్త్యుత ।
శ్రుతా బర్హిషదో నామ పితరః సోమపాస్తు తే ॥ ౨,౧౦.౫౩ ॥
ఏతేషాం మానసీ కన్యా అచ్ఛోదా నామ నిమ్నగా ।
అచ్ఛోదం నామ తద్దివ్యం సరో యస్మాత్సముత్థితా ॥ ౨,౧౦.౫౪ ॥
తథా న దృష్టపూర్వాస్తు వితరస్తే కదాచన ।
సంభూతా మానసీ తేషాం పితౄన్స్వాన్నాభిజానతీ ॥ ౨,౧౦.౫౫ ॥
సా త్వన్యం పితరం వవ్రే తానతిక్రమ్య వై పితౄన్ ।
అమావసుమితి ఖ్యాతమైలపుత్రం నభశ్చరమ్ ॥ ౨,౧౦.౫౬ ॥
అద్రికాప్సరసా యుక్తం విమానాధిష్ఠితం దివి ।
సా తేన వ్యభిచారేణ గగనే నాప్రజారిణీ ॥ ౨,౧౦.౫౭ ॥
పితరం ప్రార్థయిత్వాన్యం యోగభ్రష్టా పపాత హ ।
త్రీణ్యపశ్యద్విమానాని పతన్తీ సా దివశ్చ్యుతా ॥ ౨,౧౦.౫౮ ॥
త్రసరేణుప్రమాణాని తేషు చావస్థితాన్పితౄన్ ।
సుసూక్ష్మానపరివ్యక్తానగ్నీనగ్నిష్వివాహితాన్ ॥ ౨,౧౦.౫౯ ॥
త్రాయధ్వమిత్యువాచార్తా పతతీ చాప్యవాక్శిరాః ।
తైరుకా సా తు మా భైషీ రిత్యతోఽధిష్ఠితాభవత్ ॥ ౨,౧౦.౬౦ ॥
తతః ప్రసాదయత్సా వై సీదన్తీ త్వనయా గిరా ।
ఊచుస్తే పితరః కన్యాం భ్రష్టైశ్వర్యాం వ్యతిక్రమాత్ ॥ ౨,౧౦.౬౧ ॥
భ్రష్టైశ్వర్యాం స్వదోషేణ పతసి త్వం శుచిస్మితే ।

య్రైరాచరన్తి కర్మాణి శరీరైరిహ దేవతాః ॥ ౨,౧౦.౬౨ ॥

తైరేవ తత్కర్మఫలం ప్రాప్నువన్తి సదా స్మ హ ।

సద్యః ఫలన్తి కర్మాణి దేవత్వే ప్రేత్య మానుషే ॥ ౨,౧౦.౬౩ ॥

తస్మాత్స్వతపసః పుత్రి ప్రేత్య సంప్రాప్స్యసే ఫలమ్ ।

ఇత్యుక్తయా తు పితరః పునస్తే తు ప్రసాదితాః ॥ ౨,౧౦.౬౪ ॥

ధ్యాత్వా ప్రసాదం తే చక్రుస్తస్యాస్తదనుకంపయా ।

అవశ్యం భావినం దృష్ట్వా హ్యర్థమూచుస్తదా తు తామ్ ॥ ౨,౧౦. ౬౫ ॥

సోమపాః పితరః కన్యాం రజ్ఞోఽస్యైవ త్వమావసోః ।

ఉత్పన్నస్య పృథివ్యాం తు మానుషేషు మహాత్మనః ॥ ౨,౧౦.౬౬ ॥

కన్యా భూత్వా త్విమాంల్లోకాన్పునః ప్రాప్స్యసి భామిని ।

అష్టావింశే భవిత్రీ త్వం ద్వాపరే మత్స్యయోనిజా ॥ ౨,౧౦.౬౭ ॥

అస్యైవ రాజ్ఞో దుహితా హ్యద్రికాయామమావసోః ।

పరాశరస్య దాయాదమృషిం త్వం జనయిష్యసి ॥ ౨,౧౦.౬౮ ॥

స వేదమేకం బ్రహ్మర్షి శ్చతుర్ధా విభజిష్యతి ।

మహాభిషస్య పుత్రౌ ద్వౌ శన్తనోః కీర్తి వర్ద్ధనౌ ॥ ౨,౧౦.౬౯ ॥

విచిత్రవీర్యం ధర్మజ్ఞం త్వమేవోత్పాదయిష్యసి ।

చిత్రాఙ్గదం చ రాజానం సర్వసత్త్వబలాన్వితమ్ ॥ ౨,౧౦.౭౦ ॥

ఏతానుత్పాదయిత్వాథ పునర్లోకానవా ప్స్యసి ।

వ్యభిచారాత్పితౄణాం త్వం ప్రాప్స్యసే జన్మ కుత్సితమ్ ॥ ౨,౧౦.౭౧ ॥

తస్యైవ రాజ్ఞస్త్వం కన్యా అద్రికాయాం భవిష్యసి ।

కన్యా భూత్వా తతశ్చ త్వమిమాంల్లోకానవాప్స్యసి ॥ ౨,౧౦.౭౨ ॥

ఏవముకత్వా తు దాశేయీ జాతా సత్యవతీ తు సా ।

అద్రికాయాః సుతా మత్స్య సుతా జాతా హ్యమావసోః ॥ ౨,౧౦.౭౩ ॥

అదికామత్స్యసంభూతా గఙ్గాయమునసంగమే ।

తస్యా రాజ్ఞో హి సా కన్యా రాజ్ఞో వీర్యేణ చైవ హి ॥ ౨,౧౦.౭౪ ॥

విరజానామ తే లోకా దివి రోచన్తి తే గణాః ।

అగ్నిష్వాత్తాః స్మృతాస్తత్ర పితరో భాస్కరప్రభాః పులహస్య ప్రజాపతేః ।

ఏతేషాం మానసీ కన్యా పీవరీ నామ విశ్రుతా ॥ ౨,౧౦.౭౭ ॥

యోగినీ యోగపత్నీ చ యోగమాతా తథైవ చ ।

భవితా ద్వాపరం ప్రాప్య అష్టావింశతిమేవ తు ॥ ౨,౧౦.౭౮ ॥

శ్రీమాన్వ్యాసో మహాయోగీ యోగస్తస్మిన్ద్విజోత్తమాః ।

వ్యాసాదరణ్యాం సంభూతో విధూమ ఇవ పావకః ॥ ౨,౧౦.౭౯ ॥

పరాశరకులోద్భూతః శుకో నామ మహాతపాః ।

స తస్యాం పితృకన్యాయాం పీవర్యాం జనయద్విభుః ॥ ౨,౧౦.౮౦ ॥

పుత్రాన్పఞ్చ యోగచర్యాపరిబుద్ధాన్పరిశ్రుతాన్ ।

కృష్ణం గౌరం ప్రభుం శంభుం తథా భూరిశ్రుతం చ వై ॥ ౨,౧౦.౮౧ ॥

కన్యాం కీర్తిమతీం చైవ యోగినీం యోగమాతరమ్ ।

బ్రహ్మదత్తస్య చననీ మహిషీ త్వణుహస్య సా ॥ ౨,౧౦.౮౨ ॥

ఆదిత్యకిరణోపేతమపునర్మార్గమాస్థితః ।

సర్వవ్యాపీ వినిర్ముక్తో భవిష్యతి మహామునిః ॥ ౨,౧౦.౮౩ ॥

త్రయ ఏతే గాణాః ప్రోక్తాశ్చతుః శేషాన్నిబోధత ।

తాన్వక్ష్యామి ద్విజశ్రేష్ఠాః ప్రభామూర్తి_మతో గణాన్ ॥ ౨,౧౦.౮౪ ॥

ఉత్పన్నాస్తు స్వధాయాం తే కావ్యా హ్యగ్నేః కవేః సుతాః ।

పితరో దేవలోకేషు జ్యోతిర్భాసిషు భాస్వరాః ॥ ౨,౧౦.౮౫ ॥

సర్వకామసమృద్ధేషు ద్విజాస్తాన్భావయన్త్యుత ।

ఏతేషాం మానసీ కన్యా యోగోత్పత్తిరితిశ్రుతా ॥ ౨,౧౦.౮౬ ॥

దత్తా సనత్కుమారేణ శుక్రస్య మహిషీ తు యా ।

ఏకశృఙ్గేతి విఖ్యాతా భృగూణాం కీర్తివర్ద్ధనీ ॥ ౨,౧౦.౮౭ ॥

మరీచి గర్భా స్తే లోకాః సమావృత్య దివి స్థితాః ।
ఏతే హ్యఙ్గిరసః పుత్రాః సాధ్యైః సంవర్ద్ధితాః పురా ॥ ౨,౧౦.౮౮ ॥
ఉపహూతాః స్మృతా స్తే వై పితరో భాస్వరా దివి ।
తాన్క్షత్రియగణాః సప్త భావయన్తి ఫలార్థినః ॥ ౨,౧౦.౮౯ ॥
ఏతేషాం మానసీ కన్యా యశోదా నామ విశ్రుతా ।
మతా యా జననీ దేవీ ఖట్వాఙ్గస్య మహాత్మనః ॥ ౨,౧౦.౯౦ ॥
యజ్ఞే యస్య పురా గీతా గాథాగీతైర్మహర్షిభిః ।
అగ్నేర్జన్మ తదా దృష్ట్వా శాణ్డిల్యస్య మహాత్మనః ॥ ౨,౧౦.౯౧ ॥
యజమానం దిలీపం యే పశ్యన్త్యత్ర సమాహితాః ।
సత్యవ్రతం మహాత్మానం తేఽపి స్వర్గజితో నరాః ॥ ౨,౧౦.౯౨ ॥
ఆజ్యపా నామ పితరః కర్దమస్య ప్రజా పతేః ।
సముత్పన్నస్య పులహాదుత్పన్నాస్తస్య తే సుతాః ॥ ౨,౧౦.౯౩ ॥
లకిషు తేషు వైవర్తాః కామగోషు విహఙ్గమాః ।
ఏతాన్వైశ్యగణాః శ్రాద్ధే భావ యన్తి ఫలార్థినః ॥ ౨,౧౦.౯౪ ॥
ఏతేషాం మానసీ కన్యా విరజా నామ విశ్రుతా ।
యయాతేర్జననీ సాధ్వీ పత్నీ సా నహుషస్య చ ॥ ౨,౧౦.౯౫ ॥
సుకాలా నామ పితరో వసిష్ఠస్య మహాత్మనః ।
హైరణ్యగర్భస్య సుతాః శూద్రాస్తాం భావయన్త్యుత ॥ ౨,౧౦.౯౬ ॥
మానసా నామ తే లోకా వర్తన్తే యత్ర తే దివి ।
ఏతేషాం మానసీ కన్యా నర్మదా సరితాం వరా ॥ ౨,౧౦.౯౭ ॥
సా భావయతి భూతాని దక్షిణాపథగామినీ ।
జననీ సాత్రసద్దస్యోః పురుకుత్సపరిగ్రహః ॥ ౨,౧౦.౯౮ ॥
ఏతేషామభ్యుపగమాన్మనుర్మన్వన్తరేశ్వరః ।
మన్వన్తరాదౌ శ్రాద్ధాని ప్రవర్తయతి సర్వశః ॥ ౨,౧౦.౯౯ ॥

పితౄణామానుపూర్వ్యేణ సర్వేషాం ద్విజసత్తమాః ।
తస్మాదేతత్స్వధర్మేణ దేయం శ్రాద్ధం చ శ్రద్ధయా ॥ ౨,౧౦.౧౦౦ ॥
సర్వేషాం రాజతైః పాత్రైరపి వా రజతాన్వితైః ।
దత్తం స్వధాం పురోధాయ శ్రాద్ధం ప్రీణాతి వై పితౄన్ ॥ ౨,౧౦.౧౦౧ ॥
సౌమ్యాయనే వాగ్రయణే హ్యశ్వమేధం తదప్నుయాత్ ।
సోమశ్చాప్యాయనం కృత్వా హ్యగ్నేర్వైవస్వతస్య చ ॥ ౨,౧౦.౧౦౨ ॥
పితౄన్ప్రీణాతి యో వంశ్యః పితరః ప్రీణయన్తి తమ్ ।
పితరః పుష్టికామస్య ప్రజాకామస్య వా పునః ॥ ౨,౧౦.౧౦౩ ॥
పుష్టిం ప్రజాస్తథా స్వర్గం ప్రయచ్ఛన్తి న సంశయః ।
దేవకార్యాదపి సదా పితృకార్యం విశిష్యతే ॥ ౨,౧౦.౧౦౪ ॥
దేవతాభ్యః పితౄణాం హి పూర్వమాప్యాయనం స్మృతమ్ ।
న హి యోగ గతిః సూక్ష్మా పితౄణాం న పితృక్షయః ॥ ౨,౧౦.౧౦౫ ॥
తపసా విప్రసిద్ధేన దృశ్యతే మాసచక్షుషా ।
ఇత్యేతే పితరశ్చైవ లోకా దుహితరశ్చ వై ॥ ౨,౧౦.౧౦౬ ॥
దౌహిత్రా యజమానాశ్చ ప్రోక్తా యే భావయన్తి యాన్ ।
చత్వారో మూర్తిమన్తస్తు త్రయస్తేషామమూర్తయః ॥ ౨,౧౦.౧౦౭ ॥
తేభ్యః శ్రాద్ధాని సత్కృత్య దేవాః కుర్వన్తి యత్నతః ।
భక్త్యా ప్రాఞ్జలయః సర్వే సేంద్రాస్తద్గతమానసాః ॥ ౨,౧౦.౧౦౮ ॥
విశ్వే చ సికతాశ్చైవ పృశ్నిజాః శృఙ్గిణస్తథా ।
కృష్ణాః శ్వేతాంబుజాశ్చైవ విధివత్పూజయన్త్యుత ॥ ౨,౧౦.౧౦౯ ॥
ప్రశస్తా వాతరసనా దివాకృత్యాస్తథైవ చ ।
మేఘాశ్చ మరుతశ్చైవ బ్రహ్మాద్యాశ్చ దివౌకసః ॥ ౨,౧౦.౧౧౦ ॥
అత్రిభృగ్వఙ్గిరాద్యాశ్చ ఋషయః సర్వ ఏవ తే ।
యక్షా నాగాః సుపర్ణాశ్చ కిన్నరా రాక్షసైః సహ ॥ ౨,౧౦.౧౧౧ ॥

పితౄంస్తేఽపూజయన్సర్వే నిత్యమేవ ఫలార్థినః ।
ఏవమేతే మహాత్మానః శ్రాద్ధే సత్కృత్య పూజితాః ॥ ౨,౧౦.౧౧౨ ॥
సర్వాన్కామాన్ప్రయచ్ఛన్తి శతశోఽథ సహస్రశః ।
హిత్వా త్రైలోక్యసంసారం జరామృత్యుమయం తథా ॥ ౨,౧౦.౧౧౩ ॥
మోక్షం యోగమథైశ్వర్యం సూక్ష్మదేహమదేహినామ్ ।
కృత్స్నం వైరాగ్యమానన్త్యం ప్రయచ్ఛన్తి పితామహాః ॥ ౨,౧౦.౧౧౪ ॥
ఏశ్వర్యం విహితం యోగమేశ్వర్యం యోగ ఉచ్యతే ।
యోగైశ్వర్యమృతే మోక్షః కథఞ్చిన్నోపపద్యతే ॥ ౨,౧౦.౧౧౫ ॥
అపక్షస్యేవ గమనం గగనే పక్షిణో యథా ।
వరిష్ఠః సర్వధర్మాణాం మోక్షధర్మః సనాతనః ॥ ౨,౧౦.౧౧౬ ॥
పితౄణాం హి ప్రసాదేన ప్రాప్యతే స మహాత్మనామ్ ।
ముక్తావైడూర్యవాసాంసి వాజినాగాయుతాని చ ॥ ౨,౧౦.౧౧౭ ॥
కోటిశశ్చాపి రత్నాని ప్రయచ్ఛన్తి పితామహాః ।
హంసబర్హిణయుక్తని ముక్తావైఢూర్యవన్తి చ ॥ ౨,౧౦.౧౧౧౮ ॥
కిఙ్కిణీజాలనద్ధాని సదా పుష్పఫలాని చ ।
విమానానాం సహస్రాణి యుక్తాన్యప్సరసాం గణైః ॥ ౨,౧౦.౧౧౯ ॥
సర్వకామసమృద్ధాని ప్రయచ్ఛన్తి పితామహాః ।
ప్రజాం పుష్టిం స్మృతిం మేధాం రాజ్యమారోగ్యమేవ చ ।
ప్రీతా నిత్యం ప్రయచ్ఛన్తి మానుషాణాం పితామహాః ॥ ౨,౧౦.౧౨౦ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యభాగే తృతీయే ఉపోద్ధాతపాదే
పితృరాజ్య కల్పో నామ దశమోఽధ్యాయః ॥ ౧౦॥

బృహస్పతిరువాచ

రాజతం రాజతాక్తం వా పితౄణాం పాత్రముచ్యతే ।

రాజతస్య కథావాపి దర్శనం దాన మేవ వా ॥ ౨,౧౧.౧ ॥

అనన్తమక్షయం స్వర్గే రాజతే దానముచ్యతే ।

పితౄనేతేన దానేన సత్పుత్రాస్తారయన్త్యుత ॥ ౨,౧౧.౨ ॥

రాజతే హి స్వధా దుగ్ధా పాత్రే తైః పృథివీ పురా ।

స్వధాం వా పార్థిభిస్తాత తస్మిన్ దత్తం తదక్షయమ్ ॥ ౨,౧౧.౩ ॥

కృష్ణాజినస్య సాంనిధ్యం దర్శనం దానమేవ చ ।

రక్షోఘ్నం బ్రహ్మ వర్చస్యం పశూన్పుత్రాంశ్చ తారయేత్ ॥ ౨,౧౧.౪ ॥

కనకం రాజతం పాత్రం దౌహిత్రం కుతుపస్తిలాః ।

వస్తూని పావనీయాని త్రిదణ్డీయోగ ఏవ వా ॥ ౨,౧౧.౫ ॥

శ్రాద్ధకర్మణ్యయం శ్రేష్ఠో విధిర్బ్రాహ్మః సనాతనః ।

ఆయుఃకీర్తిప్రజైశ్వర్యప్రజ్ఞాసంతతివర్ద్ధనః ॥ ౨,౧౧.౬ ॥

దిశిదక్షిణపూర్వస్యాం వేదిస్థానం నివేదయేత్ ।

సర్వతోఽరత్నిమాత్రం చ చతురస్రం సుసంస్థితమ్ ॥ ౨,౧౧.౭ ॥

వక్ష్యామి విధివత్స్నానం పితౄణామనుశాసితమ్ ।

ధన్యమాయుష్యమారోగ్యం బలవర్ణవివర్ద్ధనమా ॥ ౨,౧౧.౮ ॥

తత్ర గర్తాస్త్రయః కాయార్స్త్రయో దణ్డాశ్చ ఖాదిరాః ।

అరత్నిమాత్రా స్తే కార్యా రజతైః ప్రవిభూషితాః ॥ ౨,౧౧.౯ ॥

తే వితస్త్యాయతా గర్తాః సర్వతశ్చతురఙ్గులాః ।

ప్రాగ్దక్షిణముఖాన్కుర్యాత్స్న్ధరానశుషిరాంస్తథా ॥ ౨,౧౧.౧౦ ॥

అద్భిః పవిత్రయుక్తాభిః పావయేత్సతతం శుచిః ।

పయసా హ్యాజ గవ్యేన శోధనం చాద్భిరేవ చ ॥ ౨,౧౧.౧౧ ॥

సతతం తర్పణం హ్యేతత్తృప్తిర్భవతి శాస్వతీ ।
ఇహ వాముత్ర య వశీ సర్వకామసమన్వితః ॥ ౨,౧౧.౧౨ ॥
ఏవం త్రిషవణస్నాతో యోఽర్చయేత్ప్రయతః పితౄన్ ।
మన్త్రేణ విధివత్సమ్యగశ్వమేధఫలం లభేత్ ॥ ౨,౧౧.౧౩ ॥
తాన్సాన్ధపయేదమావాస్యాం గర్తాన్త్వే చతురఙ్గులాన్ ।
త్రిఃసప్తసంస్థాస్తే యజ్ఞాస్త్రైలోక్యం ధార్యతే తు యః ॥ ౨,౧౧.౧౪ ॥
తస్య పుష్టిస్తథైశ్వర్యమాయుః సంతతిరేవ చ ।
దివి చ భ్రాజతేలక్ష్మ్యా మోక్షం చ లభతే క్రమాత్ ॥ ౨,౧౧.౧౫ ॥
పాప్మాపహం పావనీయం హ్యశ్వమేధఫలం లభేత్ ।
అశ్వమేధఫలం హ్యేత్తద్ద్విజైః సంస్కృత్య పూజితమ్ ॥ ౨,౧౧.౧౬ ॥
మన్త్రం వక్ష్యామ్యహం తస్మాదమృతం బ్రహ్మనిర్మితమ్ ।
దేంవతేభ్యః పితృభ్యశ్చ మహాయోగిభ్య ఏవ చ ॥ ౨,౧౧.౧౭ ॥
నమః స్వాహాయై స్వధాయై నిత్యమేవ భవత్యుత ।
ఆద్యేఽవసానే శ్రాద్ధస్య త్రిరావృత్తం జపేత్సదా ॥ ౨,౧౧.౧౮ ॥
పిణ్డనిర్వపణే వాపి జపేదేతం సమాహితః ।
క్షిప్రమాయాన్తి పితరో రక్షాంసి ప్రద్రవన్తి చ ॥ ౨,౧౧.౧౯ ॥
పిత్ర్యం తు త్రిషు కాలేషు మన్త్రోఽయం తారయత్యుత ।
పఠ్యమానః సదా శ్రాద్ధే నియతైర్బ్రహ్మవాదిభిః ॥ ౨,౧౧.౨౦ ॥
రాజ్యకామో జపేదేతం సదా మన్త్రమతన్ద్రితః ।
వీర్యశౌర్యార్థసత్త్వాశీరాయుర్బుద్ధివివర్ధనమ్ ॥ ౨,౧౧.౨౧ ॥
ప్రీయన్తే పితరో యేన జపేన నియమేన చ ।
సప్తర్చిషం ప్రవక్ష్యామి సర్వకామప్రదం శుభమ్ ॥ ౨,౧౧.౨౨ ॥
అమూర్తీనాం సమూర్తీనాం పితౄణాం దీప్తతేజసామ్ ।
నమస్యామి సదా తేషాం ధ్యానినాం యోగచక్షుషామ్ ॥ ౨,౧౧.౨౩ ॥

ఇన్ద్రాదీనాం చ నేతారో దశమారీచయోస్తథా ।
సప్తర్షీణాం పితౄణాం చ తాన్నమస్యామి కామదాన్ ॥ ౨,౧౧.౨౪ ॥
మన్వాదినాం చ నేతారః సూర్యాచన్ద్రమసోస్తథా ।
తాన్నమస్కృత్య సర్వాన్వై పితౄమత్సు విధిష్వపి ॥ ౨,౧౧.౨౫ ॥
నక్షత్రాణాం గ్రహాణాం చ వాయ్వగ్న్యోశ్చ పితౄనథ ।
ద్యావాపృథివ్యోశ్చ సదా నామస్యామి కృతాఞ్జలిః ॥ ౨,౧౧.౨౬ ॥
దేవర్షీణాం చ నేతారః సర్వలోకనమస్కృతాః ।
త్రాతారః సర్వభూతానాం నమస్యామి పితామహాన్ ॥ ౨,౧౧.౨౭ ॥
ప్రజాపతేర్గవాం వహ్నేః సోమాయ చ యమాయ చ ।
యోగేశ్వరేభ్యశ్చ సదా నమస్యామి కృతాఞ్జలిః ॥ ౨,౧౧.౨౮ ॥
పితృగణేభ్యః సప్తభ్యో నమో లోకేషు సప్తసు ।
స్వయంభువే నమశ్చైవ బ్రహ్మణే యోగచక్షుషే ॥ ౨,౧౧.౨౯ ॥
ఏతదుక్తం చ సప్తార్చిర్బ్రహ్మర్షిగణసేవితమ్ ।
పవిత్రం పరమం హ్యేతచ్ఛ్రీమద్రోగవినాశనమ్ ॥ ౨,౧౧. 30 ॥
ఏతేన విధినా యుక్తస్త్రీన్వరాంల్లభతే నరః ।
అన్నమాయుః సుతాశ్చైవ దదతే పితరో భువి ॥ ౨,౧౧.3౧ ॥
భక్త్యా పరమయా యుక్తః శ్రద్దధానో జితేన్ద్రియః ।
సప్తార్చిషం జపేద్యస్తు నిత్యమేవ సమాహితః ॥ ౨,౧౧.3౨ ॥
సప్తద్వీపసముద్రాయాం పృథివ్యామేకరాడ్భవేత్ ।
యత్కిఞ్చిత్పచ్యతే గేహే భక్ష్యం వా భోజ్యమేవ వా ॥ ౨,౧౧.33 ॥
అనివేద్య న భోక్తవ్యం తస్మిన్నాయతనే సదా ।
క్రమశః కీర్తయిష్యామి బలిపాత్రాణ్యతః పరమ్ ॥ ౨,౧౧.3౪ ॥
యేషు యచ్చ ఫలం ప్రోక్తం తన్మే నిగదతః శ్రుణు ।
పలాశే బ్రహ్మవర్చస్త్వమశ్వత్థే వసుభావనా ॥ ౨,౧౧.3౫ ॥

సర్వభూతాధిపత్యం చ ప్లక్షే నిత్యభుదాత్హృతమ్ ।
పుష్టిః ప్రజాశ్చ న్యగ్రోధే బుద్ధిః ప్రజ్ఞా ధృతిః స్మృతిః ॥ ౨,౧౧.౩౬ ॥
రశోఘ్నం చ యశస్యం చ కాశ్మరీపాత్రముచ్యతే ।
సౌభాగ్యముత్తమం లోకే మాధూకే సముదాత్హృతమ్ ॥ ౨,౧౧.౩౭ ॥
ఫలగుపాత్రేషు కుర్వాణః సర్వాన్కామానవాప్నుయాత్ ।
పరాం ద్యుతిమథార్కేతు ప్రాకాశ్యం చ విశేషతః ॥ ౨,౧౧.౩౮ ॥
బైల్వే లక్ష్మీస్తథా మేధాం నిత్యమాయుస్తథైవ చ ।
క్షేత్రారామతడాగేషు సర్వసస్యేషు చైవ హ ॥ ౨,౧౧.౩౯ ॥
వర్షత్య జస్రం పర్జన్యో వేణుపాత్రేషు కుర్వతః ।
ఏతేష్వేవ సుపాత్రేషు భోజనాగ్రమశేషతః ॥ ౨,౧౧.౪౦ ॥
సదా దద్యాత్స యజ్ఞానాం సర్వేషాం ఫలమాప్నుయాత్ ।
పితృభ్యః పుష్పమాల్యాని సుగన్ధాని చ తత్పరః ॥ ౨,౧౧.౪౧ ॥
సదా దద్యాత్క్రియాయుక్తః శ విభాతి దివాకరః ।
గుగ్గులాదీంస్తథా ధూపాన్పితృభ్యో యః ప్రయచ్ఛతి ॥ ౨,౧౧.౪౨ ॥
సంయుక్తాన్మధుసర్పిర్భ్యం సోఽగ్నిష్టోమఫలం లభేత్ ।
ధూపం గన్ధగుణోపేతం కృత్వా పితృపరాయణః ॥ ౨,౧౧.౪౩ ॥
లభతే చ సుశర్మాణి ఇహ చాముత్ర చోభయోః ।
దద్యాదేవం పితృభ్యాస్తు నిత్యమేవ హ్యతన్ద్రితః ॥ ౨,౧౧.౪౪ ॥
దీపం పితృభ్యః ప్రయతః సదా యస్తు ప్రయచ్ఛతి ।
గతిం చాప్రతిమం చక్షుస్తస్మాత్సలభతే శుభమ్ ॥ ౨,౧౧.౪౫ ॥
తేజసా యశసా చైవ కాన్త్యా చాపి బలేన చ ।
భువి ప్రకాశో భవతి భ్రాజతే చ త్రివిష్టపే ॥ ౨,౧౧.౪౬ ॥
అప్సరోభిః పరివృతో విమానాగ్రే చ మోదతే ।
గన్ధపుష్పైశ్చ ధూపైశ్వ జపాహుతిభిరేవ చ ॥ ౨,౧౧.౪౭ ॥

ఫలమూలనమస్కారైః పితౄణాం ప్రయతః శుచిః ।
పూజాం కృత్వా ద్విజాన్పశ్చాత్పూజయేదన్నసంపదా ॥ ౨,౧౧.౪౮ ॥
శ్రాద్ధకాలేషు నియతం వాయుభూతాః పితామహాః ।
ఆవిశన్తి ద్విజాఞ్ఛ్రేష్ఠాంస్తస్మాదేతద్బ్రవీమి తే ॥ ౨,౧౧.౪౯ ॥
వస్త్రై రత్నప్రదానైశ్చ భక్ష్యైః పేయైస్తథైవ చ ।
గోభిరశ్వైస్తథా గ్రామైః పూజయేద్ద్విజసత్తమాన్ ॥ ౨,౧౧.౫౦ ॥
భవన్తి పితరః ప్రీతాః పూజితేషు ద్విజాతిషు ।
తస్మాద్యత్నేన విధివత్పూజయేత ద్విజాన్సదా ॥ ౨,౧౧.౫౧ ॥
సవ్యోత్తరాభ్యాం పాణిభ్యాం కుర్యాదుల్లేఖనం ద్విజాః ।
ప్రోక్షణం చ తతః కుర్యాచ్ఛ్రాద్ధకర్మణ్యతన్ద్రితః ॥ ౨,౧౧.౫౨ ॥
దర్భాన్పిణ్డాంస్తథా భక్ష్యాన్పుష్పాణి వివిధాని చ ।
గన్ధదానమలఙ్కారమేకైకం నిర్వపేద్బుధః ॥ ౨,౧౧.౫౩ ॥
పేషయిత్వాఞ్జనం సమ్యగ్విశ్వేషాముత్తరోత్తరమ్ ।
అభ్యఙ్గం దర్భవిఞ్జూలైస్త్రిభిః కుర్యాద్యథావిధి ॥ ౨,౧౧.౫౪ ॥
అపసవ్యం పితృభ్యశ్చ దద్యాదఞ్జనముత్తమమ్ ।
నిపాత్య జాను సర్వేషాం వస్త్రార్థం సూత్రమేవ వా ॥ ౨,౧౧.౫౫ ॥
ఖణ్డనం ప్రోక్షణం చైవ తథైవోల్లేఖనం ద్విజః ।
సకృద్దేవపితౄణాం స్యాత్పితౄణాం త్రిభిరుచ్యతే ॥ ౨,౧౧.౫౬ ॥
ఏకం పవిత్రం హస్తేన పితౄనసర్వాన్సకృత్సకృత్ ।
చైలమన్త్రేణ పిణ్డేభ్యో దత్త్వాదర్శాఞ్జనే హి తమ్ ॥ ౨,౧౧.౫౭ ॥
సదా సర్పిస్తిలైర్యుక్తాంస్త్రీన్పిణ్డాన్నిర్వపేద్భువి ।
జాను కృత్వా తథా సవ్యం భూమౌ పితృపరాయణః ॥ ౨,౧౧.౫౮ ॥
పితౄన్పితామహాంశ్చైవ తథైవ ప్రపితామహాన్ ।
ఆహూయ చ పితౄన్ప్రాఞ్చః పితృతీర్థేన యత్నతః ॥ ౨,౧౧.౫౯ ॥

పిణ్డాన్పరిక్షిపేత్సమ్యగపసవ్యమతన్ద్రితః ।
అన్నాద్యైరేవ ముఖ్యైశ్చభక్ష్యైశ్చైవ పృథగ్విధైః ॥ ౨,౧౧.౬౦ ॥
పృథఙ్మాతామహానాం తు కేచిదిచ్ఛన్తి మానవాః ।
త్రీన్పిణ్డానానుపూర్వ్యేణ సాంగుష్ఠాన్పుష్టివర్ద్ధనాన్ ॥ ౨,౧౧.౬౧ ॥
జాన్వన్తరాభ్యాం యత్నేన పిణ్డాన్దద్యాద్యథాక్రమమ్ ।
సవ్యోత్తరాభ్యాం పాణిభ్యాం ధారార్థం మన్త్రముచ్చరన్ ॥ ౨,౧౧.౬౨ ॥
నమో వః పితరః శోషాయేతి సర్వమతన్ద్రితః ।
దక్షిణస్యాం తు పాణిభ్యాం ప్రథమం పిణ్డముత్సృజేత్ ॥ ౨,౧౧.౬౩ ॥
నమో వః పితరః సౌమ్యాః పఠన్నేవమతన్ద్రితః ।
సవ్యోత్తరాభ్యాం పాణిభ్యాం ధర్మేఽర్ధం సమతన్ద్రితః ॥ ౨,౧౧.౬౪ ॥
ఉలూఖలస్య లేఖాయాముదపాత్రావసేచనమ్ ।
క్షౌమం సూత్రం నవం దద్యాచ్ఛాణం కార్పాసకం తథా ॥ ౨,౧౧.౬౫ ॥
పత్రోర్ణం పట్టసూత్రం చ కౌశేయం పరివర్జయేత్ ।
వర్జయేద్యక్షణం యజ్ఞే యద్యప్యహతవస్త్రజామ్ ॥ ౨,౧౧.౬౬ ॥
న ప్రీణన్తి తథైతాని దాతుశ్చాప్యహితం భవేత్ ।
శ్రేష్ఠమాహుస్త్రికకుదమఞ్జనం నిత్యమేవ చ ॥ ౨,౧౧.౬౭ ॥
కృష్ణేభ్యశ్చ తేలైస్తైలం యత్నాత్సుపరిరక్షితమ్ ।
చన్దనాగురుణీ చోభే తమాలోశీరపద్మకమ్ ॥ ౨,౧౧.౬౮ ॥
ధూపశ్చ గుగ్గలః శ్రేష్ఠస్తురుష్కః శ్వేత ఏవ చ ।
శుక్లాః సుమనసః శ్రేష్ఠాస్తథా పద్మోత్పలాని చ ॥ ౨,౧౧.౬౯ ॥
గన్ధరూపోపపన్నాని చారణ్యాని చ కృత్స్నశః ।
తథా హి సుమనా నాడీరూపికాస్మకురణ్టికా ॥ ౨,౧౧.౭౦ ॥
పుష్పాణి వర్జనీయాని శ్రాద్ధకర్మణి నిత్యశః ।
యథా గన్ధాదపేతాని చోగ్రగన్ధాని యాని చ ॥ ౨,౧౧.౭౧ ॥

వర్జనీయాని పుష్పాణి పుష్టిమన్విచ్ఛతా సదా ।
ద్విజాతయో యథోద్దిష్టా నియతాః స్యురుదఙ్ముఖాః ॥ ౨,౧౧.౭౨ ॥
పూజయేద్యజమానస్తు విధివద్యక్షిణాముఖః ।
తేషామభిముఖో దద్యాద్దర్భత్పిణ్డాంశ్చ యత్నతః ॥ ౨,౧౧.౭౩ ॥
అనేన విధినా సాక్షాదర్చితాః స్యుః పితామహాః ।
హరితా వై స పిఞ్జాలాః పుష్టాః స్నిగ్ధాః సమాహితాః ॥ ౨,౧౧.౭౪ ॥
రత్నిమాత్రాః ప్రమాణేన పితృతీర్థేన సంస్కృతాః ।
ఉపమూలే తథా నీలా విష్టరార్థం కుశోత్తమాః ॥ ౨,౧౧.౭౫ ॥
తథా శ్యామాకనీవారా దూర్వా చ సముదాహృతా ।
పూర్వం కీర్తిమతాం శ్రేష్ఠో బభూవాశ్వః ప్రజాపతిః ॥ ౨,౧౧.౭౬ ॥
తస్య బాలా నిపతితా భూమౌ కాశత్వామాగతాః ।
తస్మాద్దేయాః సదా కాశాః శ్రాద్ధకర్మసు పూజితాః ॥ ౨,౧౧.౭౭ ॥
పిణ్డనిర్వపణం తేషు కర్తవ్యం భూతిమిచ్ఛతా ।
ప్రజాః పుష్టిద్యుతిప్రజ్ఞాకీర్తికాన్తిసమన్వితాః ॥ ౨,౧౧.౭౮ ॥
భవన్తి రుచిరా నిత్యం విపాప్మానోఽఘవర్జితాః ।
సకృదేవాస్తరేద్యర్భాన్పిణ్డార్థే దక్షిణాముఖః ॥ ౨,౧౧.౭౯ ॥
ప్రాగ్దక్షిణాగ్రాన్నియతో విధి చాప్యత్ర వక్ష్యతి ।
న దీనో నాపి వా క్రుద్ధో న చైవాన్యమనా నరః ।
ఏకత్ర చాధాయ మనః శ్రాద్ధం కుర్యాత్సమాహితః ॥ ౨,౧౧.౮౦ ॥
నిహన్మి సర్వం యదమేధ్యవద్భవేద్ధతశ్చ సర్వే సురదానవా మయా ।
రక్షాంసి యక్షాః సపిశాచసంఘా హతా మయా యాతుధానాశ్చ సర్వే ॥ ౨,౧౧.౮౧ ॥
ఏతేన మన్త్రేణ తు సంయతాత్మా తాం వై వేదిం సకృదుల్లిఖ్య ధీరః ।
శివాం హి బుద్ధిం ధ్రువమిచ్ఛమానః క్షిపేద్ద్విచాతిర్దిశముత్తరాం గతః ॥ ౨,౧౧.౮౨ ॥
ఏవం పిత్ర్యం దృష్టమన్త్రం హి యస్యతస్యాసురా వర్జయన్తీహ సర్వే ।

యస్మిన్దేశే పఠ్యతే మన్త్ర ఏష తం వై దేశం రాక్షసా వర్జయన్తి ॥ ౨,౧౧.౮౩ ॥
అన్నప్రకారానశుచీనసాధూనన్నంవీక్షతే నో స్పృశంశ్చాపి దద్యాత్ ।
పవిత్రపాణిశ్చ భవేన్న వా హి యః పుమాన్న కార్యస్య ఫలం సమశ్నుతే ॥ ౨,౧౧.౮౪ ॥
అనేన విధినా నిత్యం శ్రాద్ధం కుర్యాద్ధి యః సదా ।
మనసా కాఙ్క్షతే యద్యత్తత్తద్యద్యుః పితమహాః ॥ ౨,౧౧.౮౫ ॥
పితరో హృష్టమనసో రక్షాంసి విమనాంసి చ ।
భవన్త్యేవం కృతే శ్రాద్ధే నిత్యమేవ ప్రయత్నతః ॥ ౨,౧౧.౮౬ ॥
శూద్రాః శ్రాద్ధేష్వవిక్షీరం బల్వజా ఉపలాస్తథా ।
విరణాశ్చోచ్చతువాలాశ్చ లడ్వా వర్జ్యాశ్చ నిత్యశః ॥ ౨,౧౧.౮౭ ॥
ఏవమాదీన్యయజ్ఞాని తృణాని పరివర్జయేత్ ।
అఞ్జనాభ్యజనం గన్ధాన్సూత్రప్రణయనం తథా ॥ ౨,౧౧.౮౮ ॥
కాశైః పునర్భవైః కార్యమశ్వమేధఫలం లభేత్ ।
కాశాః పునర్భవా యే చ బర్హిణో హ్యుపబర్హిణః ॥ ౨,౧౧.౮౯ ॥
ఇత్యేతే పితరో దేవా దేవాశ్చ పితరః పునః ।
పుష్పగన్ధవిభూషాణామేష మన్త్ర ఉదాహృతః ॥ ౨,౧౧.౯౦ ॥
ఆహృత్య దక్షిణాగ్నిం తు హోమార్థం వై ప్రయత్నతః ।
అన్యార్థే లౌకికం వాపి జుహుయాత్కర్మసిద్ధయే ॥ ౨,౧౧.౯౧ ॥
అన్తర్విధాయ సమిధస్తతో దీప్తో విధీయతే ।
సమాహితేన మనసా ప్రణీయాగ్నిం సమన్తతః ॥ ౨,౧౧.౯౨ ॥
అగ్నయే కవ్యవాహాయ స్వధా అఙ్గిరసే నమః ।
సోమాయ వై పితృమతే స్వధా అఙ్గిరసే పునః ॥ ౨,౧౧.౯౩ ॥
యమాయ వైవస్వతయే స్వధానమ ఇతి ధ్రువమ్ ।
ఇత్యేతే హోమమన్త్రాస్తు త్రయాణామనుపూర్వశః ॥ ౨,౧౧.౯౪ ॥

దక్షిణేనాగ్నయే నిత్యం సోమాయోత్తరతస్తథా ।
ఏతయోరన్తరే నిత్యం జుహుయాద్వై వివస్వతే ॥ ౨,౧౧.౯౫ ॥
ఉపహారః స్వధాకారస్తత్రైవోల్లేఖనం చ యత్ ।
హోమజప్యే నమస్కారః ప్రోక్షణం చ విశేషతః ॥ ౨,౧౧.౯౬ ॥
బహుహవ్యేన్ధనే చాగ్నౌ సుసమిద్ధే తత్రైవ చ ।
అఞ్జనాభ్యఞ్జనం చైవ పిణ్డనిర్వపణం తథా ॥ ౨,౧౧.౯౭ ॥
అశ్వమేధఫలం చైతత్సమిద్ధే యత్కృతం ద్విజైః ।
క్రియా సర్వా యథోద్దిష్టాః ప్రయత్నేన సమాచరేత్ ॥ ౨,౧౧.౯౮ ॥
బహుహవ్యేన్ధనే చాగ్నౌ సుసమిద్ధే విశేషతః ।
విధూమే లేలిహానే చ హోతవ్యం కర్మసిద్ధయే ॥ ౨,౧౧.౯౯ ॥
అప్రబుద్ధే సమిద్ధే వా జుహుయాద్యో హుతాశనే ।
యజమానో భవేదన్ధః సోఽముత్రేతి హి నః శ్రుతమ్ ॥ ౨,౧౧.౧౦౦ ॥
అల్పేన్ధనో వా రూక్షోఽగ్నిర్వ్యస్ఫులిఙ్గశ్చ సర్వశః ।
జ్వాలాధూమాపసవ్యశ్చ స తు వహ్నిరసిద్ధయే ॥ ౨,౧౧.౧౦౧ ॥
దుర్గన్ధశ్చైవ నీలశ్చ కృష్ణశ్చైవ విశేషతః ।
భూమిం వగాహతే యత్ర తత్ర విద్యాత్పరాభవత్ ॥ ౨,౧౧.౧౦౨ ॥
అర్చిష్మాన్ పిణ్డితశిఖః సర్పిష్కాఞ్చనసన్నిభః ।
స్నిగ్ధః ప్రదక్షిణశ్చైవ వహ్నిః స్యాత్కార్యసిద్ధయే ॥ ౨,౧౧.౧౦౩ ॥
నరనారీగణేభ్యశ్చ పూజాం ప్రాప్నోతి శాశ్వతీమ్ ।
అక్షయం పూజితాస్తేన భవన్తి పితరోఽగ్నయః ॥ ౨,౧౧.౧౦౪ ॥
బిల్వోదుంబరపత్రాణి ఫలాని సమిధస్తథా ।
శ్రాద్ధే మహాపవిత్రాణి మేధ్యాని చ విశేషతః ॥ ౨,౧౧.౧౦౫ ॥
పవిత్రం చ ద్విజశ్రేష్ఠాః శుద్ధయే జన్మకర్మణామ్ ।
పాత్రేషు ఫలముద్దిష్టం యన్మయా శ్రాద్ధకర్మణి ॥ ౨,౧౧.౧౦౬ ॥

తదేవ కృత్స్నం విజ్ఞేయం సమిత్సు చ యథాక్రమమ్ ।
కృత్వా సమాహితం చిత్తమాగ్నేయం వై కరోమ్యహమ్ ॥ ౨,౧౧.౧౦౭ ॥
అనుజ్ఞాతః కురుష్వేతి తథైవ ద్విజసత్తమైః ।
ఘృతమాదాయ పాత్రే చ జుహుయాద్ధవ్యవాహనే ॥ ౨,౧౧.౧౦౮ ॥
పలాశప్లక్షన్యగ్రోధప్లక్షాశ్వత్థవికఙ్కతాః ।
ఉదుంబరస్తథాబిల్వశ్చన్దనో యజ్ఞియాశ్చ యే ॥ ౨,౧౧.౧౦౯ ॥
సరలో దేవదారుశ్చ శాలశ్చ కదిరస్తథా ।
సమిదర్థే ప్రశస్తాః స్యురేతే వృక్షా విశేషతః ॥ ౨,౧౧.౧౧౦ ॥
గ్రామ్యాః కణ్టకినశ్చైవ యాజ్ఞియా యే చ కేచన ।
పూజితాః సమిదర్థం తే పితౄణాం వచనం యథా ॥ ౨,౧౧.౧౧౧ ॥
సమిద్భిః షట్పలేయాభిర్జుహుయాద్యో హుతాశనమ్ ।
ఫలం యత్కర్మణస్తస్య తన్మే నిగదతః శృణు ॥ ౨,౧౧.౧౧౨ ॥
అక్షయం సర్వకామీయమశ్వమేధఫలం హి తత్ ।
శ్లేష్మాన్తకో నక్తమాలః కపిత్థః శాల్మలిస్తథా ॥ ౨,౧౧.౧౧౩ ॥
నీపో విభీతకశ్చైవ శ్రాద్ధకర్మణి గర్హితాః ।
చిరబిల్వస్తథా కోలస్తిదుకః శ్రాద్ధకర్మణి ॥ ౨,౧౧.౧౧౪ ॥
బల్వజః కోవిదారశ్చ వర్జనీయాః సమన్తతః ।
శకునానాం నివాసాంశ్చ వర్జయేత మహీరుహాన్ ॥ ౨,౧౧.౧౧౫ ॥
అన్యాంశ్చైవంవిధాన్సర్వాన్న యజ్ఞీయాంశ్చ వర్జయేత్ ।
స్వధేతి చైవ మన్త్రాణాం పితౄణాం వచనం యథా ।
స్వాహేతి చైవ దేవానాం యజ్ఞకర్మణ్యుదాహృతమ్ ॥ ౨,౧౧.౧౧౬ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యభాగే తృతీయే
ఉపోద్ధాతపాదే శ్రాద్ధకల్పే సమిద్వర్ణన నామైకాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౧॥

సూత ఉవాచ

దేవాశ్చపితరశ్చైవ అన్యోన్యం నియతాః స్మృతాః ।

ఆథర్వణస్త్వేష విధిరిత్యువాచ బృహస్పతిః ॥ ౨,౧౨.౧ ॥

పూజయేత పితౄన్పూర్వం దేవాంశ్చ తదనన్తరమ్ ।

దేవా అపి పితౄన్పూర్వమర్చ్చయన్తి హి యత్నతః ॥ ౨,౧౨.౨ ॥

దక్షస్య దుహితా నామ్నా విశ్వా నామేతి విశ్రుతా ।

విశ్వాఖ్యాస్తు సుతాస్తస్యాం ధర్మతో జజ్ఞిరే దశ ॥ ౨,౧౨.3 ॥

ప్రఖ్యాతా స్త్రిషు లోకేషు సర్వలోకనమస్కృతాః ।

సమస్తాస్తే మహాత్మానశ్చేరురుగ్రం మహత్తపః ॥ ౨,౧౨.౪ ॥

హిమవచ్ఛిఖరే రమ్యే దేవర్షిగణసేవితే ।

శుద్ధేన మనసా ప్రీతా ఊచుస్తాన్పితరస్తదా ॥ ౨,౧౨.౫ ॥

వరం వృణీధ్వం ప్రీతాః స్మ కం కామం కఖామహే ।

ఏవముక్తే తు పితృభిస్తదా త్రైలోక్యభావనః ॥ ౨,౧౨.౬ ॥

బ్రహ్మోవాచ మహాతేజాస్తపసా తైస్తు తోషితః ।

ప్రీతోఽస్మి తపసానేన కం కామం కరవాణి వః ॥ ౨,౧౨.౭ ॥

ఏవముక్తాస్తదా విశ్వే బ్రహ్మణా విశ్వకర్మణా ।

ఊచుస్తే సహితాః సర్వే బ్రహ్మాణాం లోకభావనమ్ ॥ ౨,౧౨.౮ ॥

శ్రాద్ధేఽస్మాకం భవేదంశో హ్యేష నః కాఙ్క్షితో వరః ।

ప్రత్యువాచ తతో బ్రహ్మా తాన్వై త్రిదశపూజితః ॥ ౨,౧౨.౯ ॥

భవిష్యత్యేవమేవం తు కాఙ్క్షితో వో వరస్తు యః ।

పితౄభిశ్చ తథేత్యుక్తమేవమేతన్న సంశయః ॥ ౨,౧౨.౧౦ ॥
సహస్మాభిస్తు భోక్తవ్యం యత్కిం చిద్ధృశ్యతే త్విహ ।
అస్మాకం కల్పితే శ్రాద్ధే యుష్మానప్రాశనం హి వై ॥ ౨,౧౨.౧౧ ॥
భవిష్యతి మనుష్యేషు సత్యమే తద్రువామహే ।
మాల్యైర్గన్ధైస్తథాన్నేన యుష్మానగ్రేఽర్చయిష్యతి ।౧ ౧౨.౧౨ ॥
అగ్రే దత్త్వా తు యుష్మాకమస్మాకం దాస్యతే తతః ।
విసర్జనమథాస్మాకం పూర్వం పశ్చాత్తు దైవతమ్ ॥ ౨,౧౨.౧౩ ॥
రక్షణం చైవ శ్రాద్ధస్య ఆతిథ్యస్య విధిద్వయమ్ ।
భూతానాం దేవతానాం చ పితౄణాం చైవ కర్మణి ॥ ౨,౧౨.౧౪ ॥
ఏవం కృతే సమ్యగేతత్సర్వమేవ భవిష్యతి ।
ఏవం దత్త్వా వరం తేషాం బ్రహ్మా పితృగణైః సహ ॥ ౨,౧౨.౧౫ ॥
క్షమానుగ్రహకృద్దేవః సంచకార యథోదితమ్ ।
వేదే పఞ్చ మహాయజ్ఞా నరాణాం సముదాహృతాః ॥ ౨,౧౨.౧౬ ॥
ఏతాన్పఞ్చ మహాయజ్ఞాన్నిర్వపేత్సతతం నరః ।
యత్ర స్థాస్యన్తి దాతారస్తత్స్థానం వై నిబోధత ॥ ౨,౧౨.౧౭ ॥
నిర్భయం విరజస్కం చ నిఃశోకం నిర్వ్యథక్లమమ్ ।
బ్రాహ్మం స్థానమవాప్నోతి సర్వలోకపురస్కృతమ్ ॥ ౨,౧౨.౧౮ ॥
శూద్రేణాపి చ కర్తవ్యాః పఞ్చైతే మన్త్రవర్జితాః ।
అతోఽన్యథా తు యో భుఙ్క్తే స ఋణం నిత్యమశ్నుతే ॥ ౨,౧౨.౧౯ ॥
ఋణం భుఙ్క్తే స పాపాత్మా యః పచేదాత్మకారణాత్ ।
తస్మాన్నిర్వర్తయేత్పఞ్చ మహాయజ్ఞాన్సదా బుధః ॥ ౨,౧౨.౨౦ ॥
ఉదకస్పూర్వే బలిం కుర్యాదుదకాన్తే తథైవ చ ।
బలిం సువిహితం కుర్యా దుచ్చైరుచ్చతరం క్షిపేత్ ॥ ౨,౧౨.౨౧ ॥
పరశృఙ్గం గవాం మూత్రం బలిం సూత్రం సముత్క్షిపేత్ ।

తన్నివేద్యో భవేత్పిణ్డః పితౄణాం యస్తు జీవతి ॥ ౨,౧౨.౨౨ ॥
ఇష్టేనాన్నేన భక్ష్యైశ్చ భోజయేచ్చ యథావిధి ।
నివేద్యం కేచిదిచ్ఛన్తి జీవన్త్యపి హి యత్నతః ॥ ౨,౧౨.౨3 ॥
దేవదేవా మహాత్మానో హ్యేతే పితర ఇత్యుత ।
ఇచ్ఛన్తి కేచిదాచార్యాః పశ్చాత్పిణ్డనివేదనమ్ ॥ ౨,౧౨.౨౪ ॥
పూజనం చైవ విప్రాణాం పూర్వమేవేహ నిత్యశః ।
తద్ధిధర్మార్థకుశలో నేత్యువాచ బృహస్పతిః ॥ ౨,౧౨.౨౫ ॥
పూర్వం నివేదయేత్పిణ్డాన్పశ్చాద్విప్రాంశ్చ భోజయేత్ ।
యోగాత్మానో మహాత్మానః పితరో యోగ సంభవాః ॥ ౨,౧౨.౨౬ ॥
సోమమాప్యాయయన్త్యేతే పితరో యోగసంస్థితాః ।
తస్మాద్దద్యాచ్ఛుచిః పిణ్డాన్యోగేభ్యస్తత్పరాయణః ॥ ౨,౧౨.౨౭ ॥
పితౄణాం హి భవేదేతత్సాక్షాదివ హుతం హవిః ।
బ్రహ్మణానాం సహస్రస్య యోగస్థం గ్రాసయేద్యది ॥ ౨,౧౨.౨౮ ॥
యజమానం చ భోక్తౄంశ్చ నౌరివామ్భసి తారయేత్ ।
అసతాం ప్రగ్రహో యత్ర సతాం చైవ విమానతా ॥ ౨,౧౨.౨౯ ॥
దణ్డో దైవకృతస్తత్ర సద్యః పతతి దారుణః ।
ఇత్వా మమ సధర్మాణం బాలిశం యస్తు భోజయేత్ ॥ ౨,౧౨.30 ॥
ఆదికర్మ సముత్సృజ్య దాతా తత్ర వినశ్యతి ।
పిణ్డమగ్నౌ సదా దద్యాద్భోగార్థీ ప్రథమం నరః ॥ ౨,౧౨.3౧ ॥
దద్యాత్ప్రజార్థీ యత్నేన మధ్యమం మన్త్రపూర్వకమ్ ।
ఉత్తమాం కాన్తిమన్విచ్ఛన్గోషు నిత్యం ప్రయచ్ఛతి ॥ ౨,౧౨.3౨ ॥
ప్రజ్ఞాం చైవ యశః కీర్తి మప్సు వై సంప్రయచ్ఛతి ।
ప్రార్థయన్దీర్ఘమాయుశ్చ వాయసేభ్యః ప్రయచ్ఛతి ॥ ౨,౧౨.33 ॥
సౌకుమార్యమథాన్విచ్ఛన్కుక్కుటేభ్యః ప్రయచ్ఛతి ।

ఏవమేతత్సముద్దిష్టం పిణ్డనిర్వపణే ఫలమ్ ॥ ౨,౧౨.౩౪ ॥

ఆకాశే గమయేద్వాపి అప్సు వా దక్షిణాముఖః ।

పితౄణాం స్థానమాకాశం దక్షిణా చైవ దిగ్భవేత్ ॥ ౨,౧౨.౩౫ ॥

ఏకే విప్రాః పునః ప్రాహుః పిణ్డోద్ధరణమగ్రతః ।

అనుజ్ఞాతస్తు తైర్విప్రైః కామముద్ధ్రియతామితి ॥ ౨,౧౨.౩౬ ॥

పుష్పాణాం చ ఫలానాం చ భక్ష్యాణామన్నతస్తథా ।

అగ్రముద్ధృత్య సర్వేషాం జుహుయాద్ధవ్యవాహనే ॥ ౨,౧౨.౩౭ ॥

భజ్యమన్నం తథా పేయం మూలాని చ ఫలాని చ ।

హుత్వాగ్నౌ చ తతః పిణ్డాన్నిర్వపేద్దక్షిణా ముఖః ॥ ౨,౧౨.౩౮ ॥

వైవస్వతాయ సోమాయ హుత్వా పిణ్డాన్నివేద్య చ ।

ఉదకాన్నయనం కృత్వా పశ్చాద్విప్రాంశ్చ భోజయేత్ ॥ ౨,౧౨.౩౯ ॥

అనుపూర్వం తతో విప్రాన్భక్ష్యైరన్నైశ్చ శక్తితః ।

స్నిగ్ధైరుష్ణైః సుగన్ధైశ్చ తర్పయేత్తాన్రసైరపి ॥ ౨,౧౨.౪౦ ॥

ఏకాగ్రః పర్యుపాసీనః ప్రయతః ప్రాఞ్జలిః స్థితః ।

తత్పరః శ్రద్ధధానశ్చ కామానాప్నోతి మానవః ॥ ౨,౧౨.౪౧ ॥

అక్షుద్రత్వం కృతజ్ఞత్వం దాక్షిణ్యం సంస్కృతం వచః ।

తపో యజ్ఞాంశ్చ దానం చ ప్రయచ్ఛన్తి పితామహాః ॥ ౨,౧౨.౪౨ ॥

అతః పరం విధిం సౌమ్యం భుక్తవత్సు ద్విజాతిషు ।

ఆనుపూర్వ్యేణ విహితం తన్మే నిగదతః శృణు ॥ ౨,౧౨.౪౩ ॥

ప్రోక్ష్య భూమిమథోద్ధృత్య పూర్వం పితృపరాయణః ।

తతోఽన్నవికిరం కుర్యాద్విధిదృష్టేన కర్మణా ॥ ౨,౧౨.౪౪ ॥

స్వధా వాచ్య తతో విప్రాన్ విధివద్పూరితక్షిణాన్ ।

అన్నశేషమనుజ్ఞాప్య సత్కృత్య ద్విజసత్తమాన్ ॥ ౨,౧౨.౪౫ ॥

ప్రాఞ్జలిః ప్రయతశ్చైవ అనుగమ్య విసర్జయేత్ ॥ ౨,౧౨.౪౬ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యభాగే తృతీయే
ఉపోద్ధాతపాదే శ్రాద్ధకల్పే ద్వాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౨॥

బృహస్పతిరువాచ
సకృదభ్యర్చితాః ప్రీతా భవన్తి పితరోఽవ్యయాః ।
యోగాత్మానో మహాత్మానో విపాప్మానో మహౌజసః ॥ ౨,౧౩.౧ ॥
ప్రేత్య చ స్వర్గలోకాయ కామైశ్చ బహులం భువి ।
యేషు వాప్యనుగృహ్ణన్తి మోక్షప్రాప్తిః క్రమేణ తు ॥ ౨,౧౩.౨ ॥
తాని వక్ష్యామ్యహం సౌమ్య సరాంసి సరితస్తథా ।
తీర్థాని చైవ పుణ్యాని దేశాంశ్చైలాంస్తథాశ్రమాన్ ॥ ౨,౧౩.౩ ॥
పుణ్యో హి త్రిషు లోకేషు సద్రైవామరకణ్టకః ।
పర్వతప్రవరః పుణ్యః సిద్ధచారణసేవితః ॥ ౨,౧౩.౪ ॥
యత్ర వర్షసహస్రాణి ప్రయుతాన్యర్బుదాని చ ।
తపః సుదుశ్చరం తేపే భగవానఙ్గిరాః పురా ॥ ౨,౧౩.౫ ॥
యత్ర మృత్యోర్గతిర్నాస్తి తథైవాసురరక్షసామ్ ।
న భయం నైవ చాలక్ష్మీర్యావద్భూమిర్ధరిష్యతి ॥ ౨,౧౩.౬ ॥
తపసా తేజసా తస్య భ్రజతే స నగోత్తమః ।
శృఙ్గే మాల్యవతో నిత్యం వహ్నిః సంవర్త్తకో యథా ॥ ౨,౧౩.౭ ॥
మృదవస్తు సుగన్ధాశ్చ హేమాభాః ప్రియదర్శనాః ।
శాన్తాఃకుశా ఇతి ఖ్యాతాః పరిదక్షిణనర్మదామ్ ॥ ౨,౧౩.౮ ॥
దృష్టవాన్స్వర్గసోపానం భగవానఙ్గిరాః పురా ।

అగ్నిహోత్రే మహాతేజాః ప్రస్తారార్థం కుశోత్తమాన్ ॥ ౨,౧౩.౯ ॥
తేషు దర్భేషు యః పిణ్డాన్మరకణ్టకపర్వతే ।
దద్యాత్సకృదపి ప్రాజ్ఞస్తస్య వక్ష్యామి యత్ఫలమ్ ॥ ౨,౧౩.౧౦ ॥
తద్భవత్యక్షయం శ్రాద్ధం పితౄణాం ప్రీతివర్ధనమ్ ।
అన్తర్ధానం చ గచ్ఛన్తి క్షేత్రమాసాద్య తత్సదా ॥ ౨,౧౩.౧౧ ॥
తత్ర జ్వాలాసరః పుణ్యం దృశ్యతే చాపి పర్వసు ।
సశల్యానాం చ సత్త్వానాం విశల్యకరణీ నదీ ॥ ౨,౧౩.౧౨ ॥
ప్రాగ్దక్షిణాయతావర్తా వాపీ సా సునగోత్తమే ।
కలిఙ్గదేశపశ్చార్ద్ధే శృఙ్గే మాల్యవతో విభోః ॥ ౨,౧౩.౧౩ ॥
సిద్ధిక్షేత్రమృషిశ్రేష్ఠా యదుక్తం పరమం భువి ।
సంమతం దేవదైత్యానాం శ్లోకం చాప్యుశనా జగౌ ॥ ౨,౧౩.౧౪ ॥
ధన్యాస్తే పురుషా లోకే యే ప్రాప్యామరకణ్టకమ్ ।
పితౄన్సంతర్పయిష్యన్తిశ్రాద్ధే పితృపరాయణాః ॥ ౨,౧౩.౧౫ ॥
అల్పేన తపసా సిద్ధిం గమిష్యన్తి న సంశయః ।
సకృదేవార్చితాస్తత్ర స్వర్గమామరకణ్టకే ॥ ౨,౧౩.౧౬ ॥
మహేన్ద్రః పర్వతః పుణ్యో రమ్యః శక్రనిషేవితః ।
తత్రారుహ్య భవేత్పూతః శ్రాద్ధం చైవ మహాఫలమ్ ॥ ౨,౧౩.౧౭ ॥
వైలాటశిఖరే యుక్త్వా దివ్యం చక్షుః ప్రవర్తతే ।
అధృష్యశ్చైవ భూతానాం దేవవచ్చరతే మహీమ్ ॥ ౨,౧౩.౧౮ ॥
సప్తగోదావరే చైవ గోకర్ణే చ తపోవనే ।
అశ్వమేధఫలం స్నాత్వా తత్ర దత్త్వా భవేత్తతః ॥ ౨,౧౩.౧౯ ॥
ధూతపాపస్థలం ప్రాప్య పూతః స్నాత్వా భవేన్నరః ।
రుద్రస్తత్ర తపస్తేపే దేవదేవో మహేశ్వరః ॥ ౨,౧౩.౨౦ ॥
గోకర్ణే నిహితం దేవైర్నాస్తికానాం నిదర్శనమ్ ।

అబ్రాహ్మణస్య సావిత్రీం పఠతస్తు ప్రణశ్యతి ॥ ౨,౧౩.౨౧ ॥

దేవర్షిభవనే శృఙ్గే సిద్ధచారణసేవితే ।

ఆరుహ్యతం నియ మవాంస్తతో యాతి త్రివిష్టపమ్ ॥ ౨,౧౩.౨౨ ॥

దివ్యైశ్చన్దనవృక్షైశ్చ పాదపైరుపశోభితమ్ ।

ఆపశ్చన్దనసంయుక్తాః స్పన్దేతి సతతం తతః ॥ ౨,౧౩.౨౩ ॥

నదీ ప్రవర్తతే తాభ్యస్తామ్రపర్ణీతి నామతః ।

యా చన్దనమహాఖణ్డాద్దక్షిణం యాతి సాగరమ్ ॥ ౨,౧౩.౨౪ ॥

నద్యాస్తస్యాశ్చ తామ్రాయాస్తూహ్యమానా మహోదధౌ ।

శఙ్ఖా భవన్తి శుక్త్యశ్చ జాయతే యాసు మౌక్తికమ్ ॥ ౨,౧౩.౨౫ ॥

ఉదకానయనం కృత్వా శఙ్ఖమౌక్తికసంయుతమ్ ।

ఆధిభిర్వ్యాధిభిశ్చైవ ముక్తా యాన్త్యమరావతీమ్ ॥ ౨,౧౩.౨౬ ॥

చన్దనేభ్యః ప్రసూతానాం శఙ్ఖానాం మౌక్తికస్య వా ।

పాపకర్త్రూనపి పితౄంస్తారయన్తి యథాశ్రుతి ॥ ౨,౧౩.౨౭ ॥

చన్ద్రతీర్థే కుమార్యాం చ కావేరీప్రభవే క్షయే ।

శ్రీపర్వతస్య తీర్థేషు వైకృతే చ తథా గిరౌ ॥ ౨,౧౩.౨౮ ॥

ఏకస్థా యత్ర దృశ్యన్తే వృక్షాహ్యాశీరపర్వతే ।

పలాశాః ఖదిరా బిల్వాః ప్లక్షాశ్వత్థవికఙ్కతాః ॥ ౨,౧౩.౨౯ ॥

ఏవం ద్విమణ్డలావిద్ధం విజ్ఞేయం ద్విజసత్తమాః ।

అస్మింస్త్యక్త్వా జనోఽగాతి క్షిప్రం యాత్యమరావతీమ్ ॥ ౨,౧౩.30 ॥

శ్రీపర్వతస్య తీర్థే తు వైకృతే చ తథా గిరౌ ।

కర్మాణి తు ప్రయుక్తా ని సిద్ధ్యన్తి ప్రభవాప్యయే ॥ ౨,౧౩.3౧ ॥

దుష్ప్రయుక్తా హి పితృషు సుప్రయోగా భవన్త్యుత ।

పితౄణాం దుహితా పుణ్యా నర్మదా సరితాం వరా ॥ ౨,౧౩.3౨ ॥

యత్ర శ్రాద్ధాని దత్తాంని హ్యక్షయాణి భవన్త్యుత ।

మాఠరస్య వనే పుణ్యే సిద్ధచారణసేవితే ॥ ౨,౧౩.౩౩ ॥
అన్తర్ధానేన గచ్ఛన్తి యుక్త్వా తస్మిన్మహా గిరౌ ।
విన్ధ్యే చైవ గిరౌ పుణ్యే ధర్మాధర్మనిదర్శనీమ్ ॥ ౨,౧౩.౩౪ ॥
ధారాం పాపా న పశ్యన్తి ధారాం పశ్యన్తి సాధవః ।
తత్ర తద్దృశ్యతే పాపం కేషాం చిత్పాపకర్మణామ్ ॥ ౨,౧౩.౩౫ ॥
కైలాసే యా మతఙ్గస్య వాపీ పాపనిషూదనీ ।
స్నాత్వా తస్యా దివం యాన్తి కామచారా విహఙ్గమాః ॥ ౨,౧౩.౩౬ ॥
శౌర్పారకే తథా తీర్థే పర్వతే పాలమఞ్జరే ।
పాణ్డుకూపే సముద్రాన్తే పిణ్డారకతటే తథా ॥ ౨,౧౩.౩౭ ॥
విమలే చ విపాపే చ సంకల్పం ప్రాప్య చాక్షయమ్ ।
శ్రీవృక్షే చిత్రకూటే చ జంబూమార్గే చ నిత్యశః ॥ ౨,౧౩.౩౮ ॥
అసితస్య గిరౌ పుణ్యే యోగాచార్యస్య ధీమతః ।
తత్రాపి శ్రాద్ధమానన్త్యమసితాయాం చ నిత్యశః ॥ ౨,౧౩.౩౯ ॥
పుష్కరేష్వక్షయం శ్రాద్ధం తపశ్చైవ మహాఫలమ్ ।
మహోదధౌ ప్రభాసే చ తద్వదేవ వినిర్దిశేత్ ॥ ౨,౧౩.౪౦ ॥
దేవికాయాం వృషో నామ కూపః సిద్ధనిషేవితః ।
సముత్పతన్తి తస్యాపో గవాం శబ్దేన నిత్యశః ॥ ౨,౧౩.౪౧ ॥
యోగేశ్వరైః సదా జుష్టః సర్వపాపబహిష్కృతః ।
దద్యాచ్ఛ్రాద్ధం తు యస్తస్మింస్తస్య వక్ష్యామి యత్ఫలమ్ ॥ ౨,౧౩.౪౨ ॥
అక్షయం సర్వకామీయం శ్రాద్ధం ప్రీణాతి వై పితౄన్ ।
జాతవేదః శిలా తత్ర సాక్షాదగ్నేః సనాతనాత్ ॥ ౨,౧౩.౪౩ ॥
శ్రాద్ధాని చాగ్నికార్యం చ తత్ర కుర్యాత్సదాక్షయమ్ ।
యస్త్వగ్నిం ప్రవిశేత్తత్ర నాకపృష్ఠే స మోదతే ॥ ౨,౧౩.౪౪ ॥
అగ్నిశాన్తః పునర్జాతస్తత్ర దత్తం తతోఽక్షయమ్ ।

దశాశ్వమేధికే తీర్థే తీర్థే పఞ్చాశ్వమేధికే ॥ ౨,౧౩.౪౫ ॥
యథోద్దిష్టఫలం తేషాం క్రతూనాం నాత్ర సంశయః ।
ఖ్యాతం హయశిరో నామ తీర్థం సద్యో వరప్రదమ్ ॥ ౨,౧౩.౪౬ ॥
శ్రాద్ధం తత్ర సదాక్షయ్యం దాతా స్వర్గే చ మోదతే ।
శ్రాద్ధం సుందనిసుందే చ దేయం పాపనిషూదనమ్ ॥ ౨,౧౩.౪౭ ॥
శ్రాద్ధం తత్రాక్షయం ప్రోక్తం జపహోమతపాంసి చ ।
జతుజ్గే శుభే తీర్థే తర్పయేత్సతతం పితౄన్ ॥ ౨,౧౩.౪౮ ॥
దృశ్యతే పర్వసు చ్ఛాయా యత్ర నిత్యం దివౌకసామ్ ।
పృథివ్యామక్షయం దత్తం విరజా యత్ర పాదపః ॥ ౨,౧౩.౪౯ ॥
యోగేశ్వరైః సదా జుష్టః సర్వపాపబహిష్కృతః ।
దద్యాచ్ఛ్రాద్ధం తు యస్తస్మింస్తస్య వక్ష్యామి యత్ఫలమ్ ॥ ౨,౧౩.౫౦ ॥
అర్చితాస్తేన వై సాక్షాద్భవన్తి పితరః సదా ।
అస్మింల్లోకే వశీ చ స్యాత్ప్రేత్య స్వర్గే మహీయతే ॥ ౨,౧౩.౫౧ ॥
ప్రాయశో మద్రవా పుణ్యా శివో నామ హ్రదస్తథా ।
తత్ర వ్యాససరః పుణ్యం దివ్యో బ్రహ్మహ్రదస్తథా ॥ ౨,౧౩.౫౨ ॥
ఊర్జ్జన్తః పర్వతః పుణ్యో యత్ర యోగేశ్వరాలయః ।
అత్రైవ చాశ్రమః పుణ్యో వసిష్ఠస్య మహాత్మనః ॥ ౨,౧౩.౫౩ ॥
ఋగ్యజుః సామశిరసః కపోతాః పుష్పసాహ్వయాః ।
ఆఖ్యాన పఞ్చమా వేదాః సృష్టా హ్యేతే స్వయంభువా ॥ ౨,౧౩.౫౪ ॥
గత్వైతాన్ముచ్యతే పాపద్ద్విజో వహ్నిం సమాశ్రయన్ ।
శ్రాద్ధం చానన్త్యమేతేషు జపహోమతపాంసి చ ॥ ౨,౧౩.౫౫ ॥
పుణ్డరీకే మహాతీర్థే పుణ్డరీకసమం ఫలమ్ ।
బ్రహ్మతీర్థే మహాప్రాజ్ఞ సర్వయజ్ఞసమం ఫలమ్ ॥ ౨,౧౩.౫౬ ॥
సింధుసాగరసంభేదే తథా పఞ్చనదే క్షయమ్ ।

విరజాయాం తథా పుణ్యం మద్రవాయాం చ పర్వతే ॥ ౨,౧౩.౫౭ ॥
దేయం సప్తనదే శ్రాద్ధం మానసే వా విశేషతః ।
మహాకూటే హ్యనన్తే చ గిరౌ త్రికకుదే తథా ॥ ౨,౧౩.౫౮ ॥
సంధ్యాయాం చ మహానద్యాం దృశ్యతే మహాదద్భుతమ్ ।
అశ్రద్దధానం నాభ్యేతి సా చాభ్యేతి ధృతవ్రతమ్ ॥ ౨,౧౩.౫౯ ॥
సంశ్రయిత్త్వైకమేకేన సాయాహ్నం ప్రతి నిత్యశః ।
తస్మిన్దేయం సదా శ్రాద్ధం పితౄణామక్షయార్థినామ్ ॥ ౨,౧౩.౬౦ ॥
కృతాత్మా వాకృతాత్మా చ యత్ర విజ్ఞాయతే నరః ।
స్వర్గమార్గప్రదం నామ తీర్థం సద్యో వరప్రదమ్ ॥ ౨,౧౩.౬౧ ॥
చీరాణ్యుత్సృజ్య యస్మింస్తు దివం సప్తర్షయో గాతాః ।
అద్యాపి తాని దృశ్యన్తే చీరాణ్యంభోగతాని తు ॥ ౨,౧౩.౬౨ ॥
స్నాత్వా స్వర్గమవాప్నోతి తస్మింస్తీర్థేత్తమే నరః ।
ఖ్యాతమాయతనం తత్ర నన్దినః సిద్ధసేవితమ్ ॥ ౨,౧౩.౬౩ ॥
నన్దీశ్వరస్య సా మూర్తి్ర్నిరాచారైర్నదృశ్యతే ।
దృశ్యన్తే కాఞ్చనా యుపాస్త్వర్చిషో భాస్కరోదయే ॥ ౨,౧౩.౬౪ ॥
కృత్వా ప్రదక్షిణం తాంస్తు గచ్ఛన్త్యానన్దితా దివమ్ ।
సర్వతశ్చ కురుక్షేత్రం సుతీర్థం తు విశేషతః ॥ ౨,౧౩.౬౫ ॥
పుణ్యం సనత్కుమారస్య యోగేశస్య మహాత్మనః ।
కీర్త్యతే చ తిలాన్దత్త్వా పితృభ్యోవై సదాక్షయమ్ ॥ ౨,౧౩.౬౬ ॥
ఉక్తమేవాక్షయం శ్రాద్ధం ధర్మరాజనిషేవితమ్ ।
శ్రాద్ధం దత్తమమావాస్యాం విధినా చ యథాక్రమమ్ ॥ ౨,౧౩.౬౭ ॥
పుంసః సన్నిహితాయాం తు కురూక్షేత్రే విశేషతః ।
అర్చయిత్వా పితౄంస్తత్ర స పుత్రస్త్వనృణో భవేత్ ॥ ౨,౧౩.౬౮ ॥
సరస్వత్యాం వినశనే ప్లక్షప్రశ్రవణే తథా ।

వ్యాసతీర్థే దృషద్వత్యాం త్రిప్లక్షే చ విశేషతః ॥ ౨,౧౩.౯౯ ॥
దేయమోఙ్కారపవనే శ్రాద్ధమక్షయమిచ్ఛతా ।
శక్రావతారే గఙ్గాయాం మైనాకే చ నగోత్తమే ॥ ౨,౧౩.౨౦ ॥
యమునాప్రభవే చైవ సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే ।
అత్యుష్ణాశ్చాతిశీతాశ్చ ఆపస్తస్మిన్నిదర్శనమ్ ॥ ౨,౧౩.౨౧ ॥
యమస్య భగినీ పుష్యా మార్త్తణ్డదుహితా శుభా ।
తత్రాక్షయం సదా శ్రాద్ధం పితృభిః పూర్వకీర్త్తితమ్ ॥ ౨,౧౩.౨౨ ॥
బ్రహ్మతుణ్డహ్రదే స్నాత్వా సద్ధయో భవతి బ్రాహ్మణః ।
తస్మింస్తు శ్రాద్ధమానన్త్యం జపహోమతపాంసి చ ॥ ౨,౧౩.౨౩ ॥
స్థాణుభూతోఽచరత్తత్ర వసిష్ఠో వై మహాతపాః ।
అద్యాపి తత్ర దృశ్యన్తే పాదపా మణిబర్హణాః ॥ ౨,౧౩.౨౪ ॥
తులా తు దృశ్యతే తత్ర ధర్మాన్ధర్మనిధర్శినీ ।
యథా వై తోలితం విప్రైస్తీర్థానాం ఫలముత్తమమ్ ॥ ౨,౧౩.౨౫ ॥
పితౄణాం దుహితా యోగా గన్ధకాలీతి విశ్రుతా ।
చతుర్థో బ్రహ్మణస్త్వంశః పరాశరకులోద్భవః ॥ ౨,౧౩.౨౬ ॥
వ్యసిష్యతి చతుర్ధా వై వేదం ధీమాన్మహామునిః ।
మహాయోగం మహాత్మానం యా వ్యాసం జనయిష్యతి ॥ ౨,౧౩.౨౭ ॥
అచ్ఛోదకం నామసరస్తత్రాచ్ఛోదాసముద్భవః ।
మత్స్యయోనౌ పునర్జాతా నియోగాత్కారణేన తు ॥ ౨,౧౩.౨౮ ॥
తస్యాస్త్వాద్యాశ్రమే పుణ్యే పుణ్యకృద్భిర్నిషేవితే ।
దత్తం సకృదపి శ్రాద్ధమక్షయం సముదాహృతమ్ ॥ ౨,౧౩.౨౯ ॥
నద్యాం యోగసమాధానం దత్తం యుగపదుద్భవేత్ ।
కుబేరతుఙ్గే పాపఘ్నం వ్యాసతీర్థేతథైవ చ ॥ ౨,౧౩.౩౦ ॥
పుణ్యాయాం బ్రహ్మణో వేద్యాం శ్రాద్ధమానన్త్యమిష్యతే ।

సిద్ధైస్తు సేవితా నిత్యం దృశ్యతే తు కృతాత్మభిః ॥ ౨,౧౩.౮౧ ॥
అనివర్తనం తు నన్దాయాం వేద్యాః ప్రాగుత్తరదిశి ।
సిద్ధిక్షేత్రం సురైర్జుష్టం యత్ర్రాప్య న నివర్త్తతే ॥ ౨,౧౩.౮౨ ॥
మహాలయే పదం న్యస్తం మహాదేవేన ధీమతా ।
భూతానామనుకంపార్థం నాస్తికానాం నిదర్శనమ్ ॥ ౨,౧౩.౮౩ ॥
విరజే త్వక్షయం శ్రాద్ధం పూర్వమేవ మహాలయే ।
నన్దాయాం విరజే చైవ తథైవ చ మహాలయే ॥ ౨,౧౩.౮౪ ॥
ఆత్మానం తారయన్తీహ దశపూర్వాన్దశాపరాన్ ।
కాకహ్రదే జాతిస్మర్యం సువర్ణమమితౌజసమ్ ॥ ౨,౧౩.౮౫ ॥
కౌమారం చ సరః పుణ్యం నాగభోగాభిరక్షితమ్ ।
కుమారతీర్థే స్నాత్వా తు త్రిదివం యాతి మానవః ॥ ౨,౧౩.౮౬ ॥
దేవాలయే తపస్తప్త్వా ఏకపాదేన దుశ్చరమ్ ।
నిరాహారో యుగం దివ్యముమాతుఙ్గో స్థితో జ్వలన్ ॥ ౨,౧౩.౮౭ ॥
ఉమాతుఙ్గే భృగోస్తుఙ్గే బ్రహ్మతుఙ్గే మహాలయే ।
తత్ర శ్రాద్ధాని దేయాని నిత్యమక్షయమిచ్ఛతా ॥ ౨,౧౩.౮౮ ॥
అక్షయం తు సదా శ్రాద్ధం శాలగ్రామే సమన్తతః ।
దుష్కృతం దృశ్యతే తత్ర ప్రత్యక్షమకృతాత్మనామ్ ॥ ౨,౧౩.౮౯ ॥
ప్రత్యదేశో హ్యశిష్టానాం శిష్టానాం చ విశేషతః ।
తత్ర దేవహ్రదః పుణ్యో బ్రహ్మణో నాగరాట్శుచిః ॥ ౨,౧౩.౯౦ ॥
పిణ్డం గృహ్ణాతి హి సతాం న గృహ్ణాత్యసతాం సదా ।
అతిప్రదీప్తైర్భుజగైర్భోక్తుమన్నం న శక్యతే ॥ ౨,౧౩.౯౧ ॥
ప్రత్యక్షం దృశ్యతే ధర్మస్తీర్థయోర్నతయోర్ద్వయోః ।
కారవత్యాం చ శాణ్డిల్యాం గుహాయాం వామనస్య చ ॥ ౨,౧౩.౯౨ ॥
గత్వా చైతాని పూతఃస్యాచ్ఛ్రద్ధమక్షయమేవ చ ।

జపో హోమస్తపో ధ్యానం యత్కిఞ్చిత్సుకృతం భవేత్ ॥ ౨,౧౩.౯౩ ॥
బ్రహ్మచర్యం చ యో ధత్తే గురుభక్తిం శతం సమాః ।
ఏవమాద్యాస్సరిచ్ఛ్రేష్ఠా యత్స్నానాదఘమోక్షణమ్ ।
కుమారధారా తత్రైవ దృష్టా పాపం ప్రణశ్యతి ॥ ౨,౧౩.౯౪ ॥
ధ్యానాసనం తు తత్రైవ వ్యాసస్యాద్యాపి దృశ్యతే ।
శైలః కాన్తిపురాభ్యాశే ప్రాగుదీచ్యాం దిశి స్థితః ॥ ౨,౧౩.౯౫ ॥
పుణ్య పుష్కరిణీ తత్ర కిరాతగణరక్షితా ।
యస్యాం స్నాత్వా సకృద్విప్రః కామానాప్నోతి శాశ్వతాన్ ॥ ౨,౧౩.౯౬ ॥
అదృశ్యః సర్వభూతానాం దేవవచ్చరతే మహీమ్ ॥ ౨,౧౩.౯౭ ॥
కాశ్యపస్య మహాతీర్థం కాలసర్పిరితి శ్రుతమ్ ।
తత్ర శ్రాద్ధాని దేయాని నిత్యమక్షయమిచ్ఛతా ॥ ౨,౧౩.౯౮ ॥
దేవదారువనే వాపి ధారాయాస్తు నిదర్శనమ్ ।
నిర్ధూతాని తు పాపాని దృశ్యన్తే సుకృతాత్మనామ్ ॥ ౨,౧౩.౯౯ ॥
భాగీరథ్యాం ప్రయాగే తు నిత్యమక్షయముచ్యతే ।
కాలఞ్జరే దశార్ణాయాం నైమిషే కురుజాఙ్గలే ॥ ౨,౧౩.౧౦౦ ॥
వారాణస్యాం నగర్యాం చ దేయం శ్రాద్ధం ప్రయత్నతః ।
తత్ర యోగేశ్వరో నిత్యం తస్యాం దత్తమథాక్షయమ్ ॥ ౨,౧౩.౧౦౧ ॥
గత్వా చైతాని పూర్తః స్యాచ్ఛ్రాద్ధమక్షయ్యమేవ చ ।
జపో హోమస్తథా ధ్యానం యత్కిఞ్చిత్సుకృతం భవేత్ ॥ ౨,౧౩.౧౦౨ ॥
లౌహిత్యే వైతరణ్యాం చస్వర్గవేద్యాం తథైవ చ ।
సా తు దేవీ సముద్రాన్తే దృశ్యతే చైవ నామభిః ॥ ౨,౧౩.౧౦౩ ॥
గయాయాం ధర్మవృక్షే తు సరసి బ్రహ్మణస్తథా ।
గయాం గృధ్రవటే చైవ శ్రాద్ధం దత్తం మహాఫలమ్ ॥ ౨,౧౩.౧౦౪ ॥
హిమం చ పతతే తత్ర సమన్తాత్పఞ్చయోజనమ్ ।

భరతస్యాశ్రమే పుణ్యేఽరణ్యం పుణ్యతమం స్మృతమ్ ॥ ౨,౧౩.౧౦౫ ॥
మతఙ్గస్య వనం తత్ర దృశ్యతే సర్వమానుషైః ।
స్థాపితం ధర్మసర్వస్వం లోకస్యాస్య నిదర్శనమ్ ॥ ౨,౧౩.౧౦౬ ॥
యద్దణ్డకవనం పుణ్యం పుణ్యకృద్భిర్నిషేవితమ్ ।
యస్మిన్ప్రాహుర్విశల్యేతి తీర్థం సద్యో నిదర్శనమ్ ॥ ౨,౧౩.౧౦౭ ॥
తులామానైస్తథా చాపి శాస్త్రైశ్చ వివిధైస్తథా ।
ఉన్మజ్జన్తి తథా లగ్నా యే వై పాపకృతో జనాః ॥ ౨,౧౩.౧౦౮ ॥
తృతీయాయాం తథా పాదే నిరాధాయాం తు మణ్డలే ।
మహాహ్రదే చ కౌశిక్యాం దత్తం శ్రాద్ధం మహాఫలమ్ ॥ ౨,౧౩.౧౦౯ ॥
ముణ్డపృష్ఠే పదం న్యస్తం మహాదేవేన ధీమతా ।
బహుదేవయుగాంస్తప్త్వా తపస్తీవ్రం సుదశ్చరమ్ ॥ ౨,౧౩.౧౧౦ ॥
అల్పేనాప్యత్ర కాలేన నరో ధర్మపరాయణః ।
పాప్మానముత్సృజత్యాశు జీర్ణాం త్వచమివోరగః ॥ ౨,౧౩.౧౧౧ ॥
సిద్ధానాం ప్రీతిజననం పపానాం చ భయఙ్కరమ్ ।
లేలిహానైర్మహాఘోరై రక్ష్యతే సుమహోరగైః ॥ ౨,౧౩.౧౧౨ ॥
నామ్నా కనకనన్దీతి తీర్థం జగతి విశ్రుతమ్ ।
ఉదీచ్యాం ముణ్డపృష్ఠస్య బ్రహ్మర్షిగణసేవితమ్ ॥ ౨,౧౩.౧౧౩ ॥
తత్ర స్నాత్వా దివంయాన్తి స్వశరీరేణ మానవాః ।
దత్తం వాపి సదా శ్రాద్ధమక్షయ్యం సముదాహృతమ్ ॥ ౨,౧౩.౧౧౪ ॥
ఋణైస్త్రిభిస్తతః స్నాత్వా నిష్క్రీణాతి నరస్తనుమ్ ।
మానసే సరసి స్నాత్వా శ్రాద్ధంనిర్వర్త్తయేత్తతః ॥ ౨,౧౩.౧౧౫ ॥
తీరే తు సరసస్తస్య దేవస్యా యతనం మహత్ ।
ఆరుహ్య తు జపంస్తత్ర సిద్ధో యాతి దివం తతః ॥ ౨,౧౩.౧౧౬ ॥
ఉత్తరం మానసం గత్వాసిద్ధిం ప్రాప్నోత్యనుత్తమామ్ ।

స్నాత్వా తస్మిన్నరశ్రేష్ఠే దృశ్యతే మహాదద్భుతమ్ ॥ ౨,౧౩.౧౧౭ ॥
దివశ్చ్యుతా మహాభాగా హ్యన్తరిక్షే విరాజతే ।
గఙ్గా త్రిపథగా దేవీ విష్ణుపాదాచ్చ్యుతా సతీ ॥ ౨,౧౩.౧౧౮ ॥
ఆకాశే దృశ్యతే తత్ర తోరణం సూర్యసన్నిభమ్ ।
జాంబూనదమయం పుణ్యం స్వగద్వారమివాయతమ్ ॥ ౨,౧౩.౧౧౯ ॥
తతః ప్రవర్త్తతే భూయః సర్వసాగరమణ్డికా ।
పావనీ సర్వభూతానాం ధర్మజ్ఞానాం విశేషతః ॥ ౨,౧౩.౧౨౦ ॥
చన్ద్రభాగా చ సిద్ధుశ్చ శుభే మానససంభవే ।
సాగరం పశ్చిమం యాతో దివ్యః సింధునదో వరః ॥ ౨,౧౩.౧౨౧ ॥
పర్వతో హిమవాన్నామ నానాధాతువిభూషితః ।
ఆయతో వై సహస్రాణి యోజనానాం బహూని తు ॥ ౨,౧౩.౧౨౨ ॥
సిద్ధచారణసంకీర్ణా దేవర్షిగణసేవితా ।
తత్ర పుష్కరిణీ రమ్యా సుషుమ్నా నామ నామతః ॥ ౨,౧౩.౧౨౩ ॥
దశవర్షసహస్రాణి తస్యాం స్నాతస్తు జీవతి ।
శ్రాద్ధం భవతి చానన్తం తత్ర దత్తం మహోదయమ్ ॥ ౨,౧౩.౧౨౪ ॥
తారయేచ్చ సదా శ్రాద్ధే దశపూర్వాన్దశాపరాన్ ।
సర్వత్ర హిమవాన్పుణ్యో గఙ్గా పుణ్యా సమన్తతః ॥ ౨,౧౩.౧౨౫ ॥
సముద్రగాః సముద్రాశ్చ సర్వే పుణ్యాః సమన్తతః ।
ఏవమాదిషు చాన్యేషు శ్రాద్ధం నిర్వర్తయేద్బుధః ॥ ౨,౧౩.౧౨౬ ॥
పుతో భవతి వై స్నాత్వా హుత్వా దత్త్వా తథైవ చ ।
శైలసానుషు శృఙ్గేషు కన్దరేషు గుహాసు చ ॥ ౨,౧౩.౧౨౭ ॥
ఉపహ్వరనితంబేషు తథా ప్రస్రవణేషు చ ।
పులినేష్వాపగానాం చ తథైవ ప్రభవేషు చ ॥ ౨,౧౩.౧౨౮ ॥
మహోదధౌ గవాం గోష్ఠే సంగమేషు వనేషు చ ।

సుసంమృష్టోపలిప్తేషు త్ల్రృద్యేషు సురభిష్వథ ॥ ౨,౧౩.౧౨౯ ॥
గోమయేనోపలిప్తేషు వివిక్తేషు గృహేషు చ ।
కుర్యాచ్ఛ్రాద్ధమథైతేషు నిత్యమేవ యథావిధి ॥ ౨,౧౩.౧౩౦ ॥
ప్రాగ్దక్షిణాం దిశం గత్వా సర్వకామచికీర్షయా ।
ఏవమేతేషు సర్వేషు శ్రాద్ధం కుర్యాదతన్ద్రితః ॥ ౨,౧౩.౧౩౧ ॥
ఏతేష్వేవ తు మేధావీ బ్రాహ్మీం సిద్ధిమవాప్నుయాత్ ।
త్రైవర్ణవిహితైః స్థానే ధర్మే వర్ణాశ్రమే రతైః ॥ ౨,౧౩.౧౩౨ ॥
కౌపస్థానం చ సంత్యాగాత్త్వాప్యతే పితృపూజనమ్ ।
తీర్థాన్యనుసరన్వీరః శ్రద్దధానః సమాహితః ॥ ౨,౧౩.౧౩౩ ॥
కృతపాపోఽపి శుధ్యేత కిం పునః శుభకర్మకృత్ ।
తిర్యగ్యోనిం న గచ్ఛేచ్చ కుదేశే చ న జాయతే ॥ ౨,౧౩.౧౩౪ ॥
స్వర్గీ భవతి విప్రో వై మోక్షోపాయం చ విన్దతి ।
అశ్రద్దధానః పాపాయుర్నాస్తికోఽచ్ఛిన్నసంశయః ॥ ౨,౧౩.౧౩౫ ॥
హేతునిష్ఠశ్చ పఞ్చైతే న తీర్థే ఫలభాగినః ।
గురుతీర్థే పరా సిద్ధిస్తీర్థానాం పరమం పదమ్ ॥ ౨,౧౩.౧౩౬ ॥
ధ్యానం తీర్థం పరం తస్మాద్బ్రహ్మతీర్థం సనాతనమ్ ।
ఉపవాసాత్పరం ధ్యానమిన్ద్రియాణాం నివర్త్తనమ్ ॥ ౨,౧౩.౧౩౭ ॥
ఉపవాసనిబద్ధైర్హి ప్రాణైరేవ పునః పునః ।
ప్రాణాపానౌ వశే కృత్వా వశగానీన్ద్రియాణి చ ॥ ౨,౧౩.౧౩౮ ॥
బుద్ధిం మనసి సంయమ్య సర్వేషాం తు నివర్త్తనమ్ ।
ప్రత్యాహారం కృతం విద్ధి మోక్షోపాయమసంశయమ్ ॥ ౨,౧౩.౧౩౯ ॥
ఇన్ద్రియాణాం మనో ఘోరం బుద్ధ్యాదీనాం వివర్త్తనమ్ ।
అనాహారో క్షయం యాతి విద్యాదనశనం తపః ॥ ౨,౧౩.౧౪౦ ॥
నిగ్రహే బుద్ధిమనసోరన్యబుద్ధిర్న జాయతే ।

క్షీణేషు సర్వదోషేషు క్షీణేష్వేవేన్ద్రియేషు చ ॥ ౨,౧౩.౧౪౧ ॥

పరినిర్వాతి శుద్ధాత్మా యథా వహ్నిరనిధనః ।

కారణేభ్యో గుణేభ్యశ్చ వ్యక్తావ్యక్తాచ్చ కుత్స్నశః ॥ ౨,౧౩.౧౪౨ ॥

నియోజయతి క్షేత్రజ్ఞం తేభ్యోయోగేన యోగవిత్ ।

తస్య నాస్తి గతిః స్థానం వ్యక్తావ్యక్తే చ సర్వశః ।

న సన్నాసన్న సదసన్నైవ కిఞ్చిదవస్థితః ॥ ౨,౧౩.౧౪౩ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యభాగే తృతీయ ఉపోద్ధాతపాదే శ్రాద్ధకల్పే పుణ్యదేశానుకీర్త్తనం నామ త్రయోదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౩॥

బృహస్పతిరువాచ

అతః పరం ప్రవక్ష్యామి సర్వదానఫలాని చ ।

శ్రాద్ధకర్మణి మేధ్యాని వర్జనీయాని యాని చ ॥ ౨,౧౪.౧ ॥

హిమప్రపతనే కుర్యాదా హరేద్వా హిమం తతః ।

అగ్నిహోత్రముపాయుష్యం పవిత్రం పరమం హితమ్ ॥ ౨,౧౪.౨ ॥

నక్తం తు వర్జయేచ్ఛ్రాద్ధం రాహోరన్యత్ర దర్శనాత్ ।

సర్వస్వేనాపి కర్త్తవ్యఙ్క్షిప్రం వై రాహుదర్శనే ॥ ౨,౧౪.౩ ॥

ఉపరాగే న కుర్యాద్యః పఙ్కే గౌరివ సీదతి ।

కుర్వాణస్తత్తరేత్పాపం సతీ నౌరివ సాగరే ॥ ౨,౧౪.౪ ॥

వైశ్వదేవం చ సౌమ్యం చ ఖడ్గమాంసం పరం హవిః ।

విషాణవర్జం ఖడ్గస్య మాత్సర్యాన్నాశయామహే ॥ ౨,౧౪.౫ ॥

త్వాష్ట్రో వై యజమానేన దేవేశేన మహాత్మనా ।

పిబఞ్ఛచీపతిః సోమం పృథివ్యాం మధ్యగః పురా ॥ ౨,౧౪.౬ ॥
శ్యామాకాస్తత్ర ఉత్పన్నాః పితౄర్ధమపరజితాః ।
విప్రుషస్తస్య నాసాభ్యామసక్తాభ్యాం తథేక్షవః ॥ ౨,౧౪.౭ ॥
శ్లేష్మలాః శీతలాః స్నిగ్ధా మధురాశ్చ తథేక్షవః ।
శ్యామాకైరిక్షుభిశ్చైవ పితౄణాం సర్వకామికమ్ ॥ ౨,౧౪.౮ ॥
కుర్యాదాగ్రయణం యస్తు స శీఘ్రం సిద్ధిమాప్నుయాత్ ।
శ్యామాకాస్తు ద్వినామానో విహితా యజనేస్మృతే ॥ ౨,౧౪.౯ ॥
యస్మాత్తేదేవసృష్టాస్తు తస్మాత్తే చాక్షయాః స్మృతాః ।
ప్రసాతికాః ప్రియఙ్గుశ్చ ముద్గాశ్చ హరితాస్తథా ॥ ౨,౧౪.౧౦ ॥
ఏతాన్యపి సమానాని శ్యామాకానాం గుణైస్తు తైః ।
కృష్ణమాషాస్తిలాశ్చైవ శ్రేష్ఠాస్తు యవశాలయః ॥ ౨,౧౪.౧౧ ॥
మహాయవాశ్చ నిష్పావాస్తథైవ చ మధూలికాః ।
కృష్ణాశ్చైవాన్నలోహాశ్చ గర్హ్యాః స్యుః శ్రాద్ధకర్మణి ॥ ౨,౧౪.౧౨ ॥
రాజమాషాస్తథాన్యే వై వర్జనీయాః ప్రయత్నతః ।
మసూరాశ్చైవ పుణ్యాశ్చ కుసుంభం శ్రీనికేతనమ్ ॥ ౨,౧౪.౧౩ ॥
వర్జాస్వతియవా నిత్యం తథా వృషకవాసకౌ ।
బిల్వామలకమృద్వీకాపనసామ్రాతదాడిమాః ॥ ౨,౧౪.౧౪ ॥
తవశోలంయతాక్షౌద్రఖర్జూరామ్రఫలాని చ ।
ఖశేరుకోవిదార్యశ్చ తాలకన్దం తథా విసమ్ ॥ ౨,౧౪.౧౫ ॥
తమాలం శతకన్దం చ మద్వసూచాన్తకాన్దికీ ।
కాలేయం కాలశాకం చ భూరిపూర్ణా సువర్చలా ॥ ౨,౧౪.౧౬ ॥
మాంసాక్షం దువిశాకం చ బుబుచేతా కురస్తథా ।
కఫాలకం కణా ద్రాక్షా లకుచం చోచమేవ చ ॥ ౨,౧౪.౧౭ ॥
అలాబుం గ్రీవకం వీరం కర్కన్ధూమధుసాహ్వయమ్ ।

వైకఙ్కతం నాలికేరశృఙ్గజ పకరూషకమ్ ॥ ౨,౧౪.౧౮ ॥
పిప్పలీ మరిచం చైవ పటోలం బృహతీఫలమ్ ।
సుగన్ధమాంసపీవన్తి కషాయాః సర్వ ఏవ చ ॥ ౨,౧౪.౧౯ ॥
ఏవమాదీని చాన్యాని వరాణి మధురాణి చ ।
నాగరం చాత్ర వై దేయం దీర్ఘమూలకమవ చ ॥ ౨,౧౪.౨౦ ॥
వంశః కరీరః సురసః సర్జకం భూస్తృణాని చ ।
వర్జనీయాని వక్ష్యామి శ్రాద్ధకర్మణి నిత్యశః ॥ ౨,౧౪.౨౧ ॥
లశునం గృఞ్జనం చైవ తథా వై పల్వలోదకమ్ ।
కరంభాద్యాని చాన్యాని హీనాని రసగన్ధతః ॥ ౨,౧౪.౨౨ ॥
శ్రాద్ధకర్మణి వర్జ్యాని కారణం చాత్ర వక్ష్యతే ।
పురా దేవాసురే యుద్ధే నిర్జితస్య బలేః సురైః ॥ ౨,౧౪.౨౩ ॥
శరైస్తు విక్షతాదఙ్గాత్పతితా రక్తబిన్దవః ।
తత ఏతాని జాతాని లశునాదీని సర్వశః ॥ ౨,౧౪.౨౪ ॥
తథైవ రక్తనిర్యాసా లవణాన్యోషరణి చ ।
శ్రద్ధకర్మణి వర్జ్యాని యాశ్చ నార్యో రజస్వలాః ॥ ౨,౧౪.౨౫ ॥
దుర్గన్ధం ఫేనిలం చైవ తథా వై పల్వలోదకమ్ ।
లభేద్యత్ర న గౌస్తృప్తిం నక్తం యచ్చైవ గుహ్యతే ॥ ౨,౧౪.౨౬ ॥
ఆవికం మార్గమౌష్ట్రం చ సర్వమేకశఫం చ యత్ ।
మాహిషం చామరం చైవ పయో వర్జ్యం విజానతా ॥ ౨,౧౪.౨౭ ॥
అతః పరం ప్రవక్ష్యామి వర్జ్యాన్దేశాన్ప్రయత్నతః ।
న ద్రష్టవ్యం చ యైః శ్రాద్ధం శౌచాశౌచం చ కృత్స్నశః ॥ ౨,౧౪.౨౮ ॥
వన్యమూలఫలైర్భక్ష్యైః శ్రాద్ధం కుర్యాత్తు శ్రద్ధయా ।
రాజనిష్ఠామవాప్నోతి స్వర్గమక్షయమేవ చ ॥ ౨,౧౪.౨౯ ॥
అనిష్టశబ్దాం సంకీర్ణాం జన్తుప్రాయాప్తామథావిలామ్ ।

పూతిగన్ధాం తథా భూమిం వర్జయేచ్ఛ్రాద్ధకర్మణి ॥ ౨,౧౪.౩౦ ॥
నద్యః సాగరపర్యన్తా ద్వారం దక్షిణపూర్వతః ।
త్రిశఙ్కోర్వర్జయేద్దేశం సర్వం ద్వాదశ యోజనమ్ ॥ ౨,౧౪.౩౧ ॥
ఉత్తరేణ మహానద్యా దక్షిణేన చ వైకటమ్ ।
దేశాస్త్రిశఙ్కవో నామ వర్జ్యా వై శ్రాద్ధకర్మణి ॥ ౨,౧౪.౩౨ ॥
కారస్కరాః కలిఙ్గశ్చ సిధోరుత్తరమేవ చ ।
ప్రనష్టాశ్రమధర్మాశ్చ వర్జ్యా దేశాః ప్రయత్నతః ॥ ౨,౧౪.౩౩ ॥
నగ్నాదయో న పశ్యేయుః శ్రాద్ధకర్మ వ్యవస్థితమ్ ।
గచ్ఛన్త్యేతైస్తు దృష్టాని న పితౄంశ్చ పితామహాంన ॥ ౨,౧౪.౩౪ ॥
శంయురువాచ
నగ్నాదీన్భగవన్సమ్యగాచక్ష్వ పరిపృచ్ఛతః ।
బృహస్పతిరువాచ
సర్వేషామేవ భూతానాం త్రయీసంవరణం స్మృతమ్ ॥ ౨,౧౪.౩౫ ॥
తాం యే త్యజన్తి సంమోహాత్తే వై నగ్నాదయో జనాః ।
ప్రలీయతే వృషో యస్మిన్నిరాలంబశ్చ యో బృషే ॥ ౨,౧౪.౩౬ ॥
వృషం యస్తు పరిత్యజ్య మోక్షమన్యత్ర మార్గతి ।
వృషో వేదాశ్రమస్తస్మిన్యో వై సమ్యఙ్న పశ్యతి ॥ ౨,౧౪.౩౭ ॥
బ్రాహ్మణః క్షత్రియో వైశ్యో వృషలః స న సంశయః ।
పురా దేవాసురే యుద్ధే నిర్జితైరసురైస్తథా ॥ ౨,౧౪.౩౮ ॥
పాశణ్డా వై కృతాస్తాత తేషాం సృష్టిః ప్రజాయతే ।
వృద్ధశ్రావకినిర్గ్రన్థాః శాక్యా జీవకకార్పటాః ॥ ౨,౧౪.౩౯ ॥
యే ధర్మం నానువర్త్న్తే తే వై నగ్నాదయో జనాః ।
వృథా జటీ వృథా ముణ్డీ వృథా నగ్నశ్చ యో ద్విజః ॥ ౨,౧౪.౪౦ ॥
వృథా వ్రతీ వృథా జాపీ తే వై నగ్నాదయో జనాః ।

కులధర్మాతిగాః శశ్వద్వృథా వృత్తికలత్రకాః ॥ ౨,౧౪.౪౧ ॥
కృతకర్మదిశస్త్వేతే కుపథాః పరికీర్తితాః ।
ఏతైర్హి దత్తం దృష్టం వై శ్రాద్ధం గచ్ఛతి దానవాన్ ॥ ౨,౧౪.౪౨ ॥
బ్రహ్మఘ్నశ్చ కృతఘ్నశ్చ నాస్తికో గురుతల్పగః ।
దస్యుశ్చైవ నృశంసశ్చ దర్శనే తాన్వివర్జయేత్ ॥ ౨,౧౪.౪౩ ॥
పతితాః క్రూరకర్మాణః సర్వాంస్తాన్పరివర్జయేత్ ।
దేవతానామృషీణాం చ వివాదే ప్రవదన్తి యే ॥ ౨,౧౪.౪౪ ॥
దేవాంశ్చ బ్రాహ్మణాంశ్చైవ ఆమ్నాయం యస్తు నిన్దతి ।
అసురాన్యాతుధానాంశ్చ దృష్టమేభిర్వ్రజత్యుత ॥ ౨,౧౪.౪౫ ॥
బ్రాహ్మం కృతయుగం ప్రోక్తం త్రేతా తు క్షత్రియం యుగమ్ ।
వైశ్యం ద్వాపరమిత్యాహుః శూద్రం కలియుగం స్మృతమ్ ॥ ౨,౧౪.౪౬ ॥
కృతేఽపూజ్యన్త పితరస్త్రేతాయాం తు సురాస్తథా ।
యుద్ధాని ద్వాపరే నిత్యం పాఖణ్డాశ్చ కలౌ యుగే ॥ ౨,౧౪.౪౭ ॥
అపమానాపవిద్ధశ్చ కుక్కుటో గ్రామసూకరః ।
శ్వా చైవ హన్తి శ్రాద్ధాని దర్శనాదేవ సర్వశః ॥ ౨,౧౪.౪౮ ॥
శ్వసూకరోప సంసృష్టం దీర్ఘరోగిభిరేవ చ ।
పతితైర్మలినైశ్చైవ న ద్రష్టవ్యం కథఞ్చన ॥ ౨,౧౪.౪౯ ॥
అన్నం పశ్యేయురేతే యత్తన్నార్హం హవ్యకవ్యయోః ।
ఉత్సృష్టవ్యాః ప్రధా నార్థైః సంస్కారస్త్వాపదో భవేత్ ॥ ౨,౧౪.౫౦ ॥
హవిషాం సంహతానాం చ పూర్వమేవ వివర్జయేత్ ।
సృష్టం యుక్తాభిరద్భిశ్చ ప్రోక్షణం చ విధీయతే ॥ ౨,౧౪.౫౧ ॥
సిద్ధార్థకైః కృష్ణతిలైః కార్యం వాప్యపవారణమ్ ।
గురుసూర్యాగ్నివాస్రాణాం దర్శనం వాపి యత్నతః ॥ ౨,౧౪.౫౨ ॥
ఆసనారూఢమన్నాద్యం పాదోపహతమేవ చ ।

అమేధ్యైర్ఘ్మైర్దృష్టం శుష్కం పర్యుషితం చ యత్ ॥ ౨,౧౪.౫౩ ॥
అస్విన్నం పరిదగ్ధం చ తథైవాగ్నావలేహితమ్ ।
శర్కరాకీటపాషాణైః కేశైర్యచ్చాప్యుపాహృతమ్ ॥ ౨,౧౪.౫౪ ॥
పిణ్యాకం మథితం చైవ తథా తిలయవాదిషు ।
సిద్ధీకృతాశ్చ యే భక్ష్యాః ప్రత్యక్షలవణీకృతాః ॥ ౨,౧౪.౫౫ ॥
దృష్ట్వా చైవ తథా దోషోపాత్తశ్వోపహతం తథా ।
వాససా చావధూతాని వర్జ్యాని శ్రాద్ధకర్మణి ॥ ౨,౧౪.౫౬ ॥
సంతి వేదవిరోధేన కేచిద్విజ్ఞాభిమానినః ।
అయజ్ఞయ తయో నామ తే ధ్వంసంతి యథా రజః ॥ ౨,౧౪.౫౭ ॥
దధిశాకం తథా భక్ష్యం తథా చౌషధివర్జితమ్ ।
వార్తా్తకం వర్జయేచ్ఛ్రాద్ధే సర్వానభిషవానపి ।
సైన్ధవం లవణం చైవ తథా మానససంభవమ్ ॥ ౨,౧౪.౫౮ ॥
పవిత్రే పరమే హ్యేతే ప్రత్యక్షమపి వర్తితే ।
అగ్నౌ ప్రక్షిప్య గృహ్ణీయాద్ధస్తౌ ప్రక్షిప్య యత్నతః ॥ ౨,౧౪.౫౯ ॥
గమయేన్మస్తకం చైవ బ్రహ్మతీర్థం హి తత్స్మృతమ్ ।
ద్రవ్యాణాం ప్రోక్షణం కార్యం తథైవావపనం పునః ॥ ౨,౧౪.౬౦ ॥
నిధాయ చాద్భిః సించేత్త త్తథా చాసు నివేశనమ్ ।
అశ్మమూలఫలేక్షూణాం రజ్జూనాం చర్మణామపి ॥ ౨,౧౪.౬౧ ॥
వైదలానాం చ సర్వేషాం పూర్వవచ్ఛౌచమిష్యతే ।
తథా దన్తాస్థి దారుణాం శృఙ్గాణాం చావలేఖనమ్ ॥ ౨,౧౪.౬౨ ॥
సర్వేషాం మృన్మయానాం చ పునర్దాహో విధీయతే ।
మణిముక్తాప్రవాలానాం జలజానాం చ సర్వశః ॥ ౨,౧౪.౬౩ ॥
సిద్ధార్థకానాం కల్కేన తిలకల్కేన వా పునః ।
స్యాచ్ఛౌచం సర్వబాలానామావికానాం చ సర్వశః ॥ ౨,౧౪.౬౪ ॥

ద్విపదాం చైవ సర్వేషాం మృద్భిరద్భిర్విధీయతే ।
ఆద్యన్తయోస్తు శౌచానామద్భిః ప్రక్షాలనం విధిః ॥ ౨,౧౪.౬౫ ॥
తథా కార్పాసికానాం చ భస్మనా సముదాహృతమ్ ।
ఫలపుష్పపలాశానాం ప్లావనం చాద్భిరిష్యతే ॥ ౨,౧౪.౬౬ ॥
ప్రోక్షణం హ్యుపలేపశ్చ భూమేశ్చైవావలేఖనమ్ ।
నిషేకో గోక్రమో దాహః ఖననం శుద్ధిరిష్యతే ॥ ౨,౧౪.౬౭ ॥
నిష్క్రమోఽధ్వగతో గ్రామాద్వాయుపూతా వసుంధరా ।
పుంసాం చతుష్పదాం చవ మృద్భిః శౌచం విధీయతే ॥ ౨,౧౪.౬౮ ॥
ఏవమేవ సముద్దిష్టః శౌచానాం విధిరుత్తమః ।
అనిర్దిష్టమతో యద్యత్తన్మే నిగదతః శృణు ॥ ౨,౧౪.౬౯ ॥
ప్రాతర్గృహాద్దక్షిణపశ్చిమేన గత్వా చేషుక్షేపమాత్రం పదం వై ।
కుర్యాత్పురీషం హి శిరోఽవగుణ్ఠ్య న వై స్పృశేజ్జాతు శిరః కరేణ ॥ ౨,౧౪.౭౦ ॥
శుష్కైస్తృణైర్వా కాష్ఠైర్వా పర్ణైర్వేణుదలైన చ ।
సుసంవృత్తే ప్రదేశే చ ఽన్తర్ధాయ వసుంధరామ్ ॥ ౨,౧౪.౭౧ ॥
ఉద్ధృత్యోదకమాదాయ మృత్తికాం చైవ వాగ్యతః ।
దివా ఉదఙ్ముఖః కుర్యాద్రాత్రౌ వై దక్షిణాముఖః ॥ ౨,౧౪.౭౨ ॥
దక్షిణేన తు హస్తేన గృహీత్వాథ కమణ్డలుమ్ ।
శౌచం వామేన హస్తేన గుదే తిస్రస్తు మృత్తికాః ॥ ౨,౧౪.౭3 ॥
దశ చాపి శనైర్దద్యాద్వామహస్తే క్రమేణ తు ।
ఉభాభ్యాం వా పునర్దద్యాద్ద్వాభ్యాం సప్త తు మృత్తికాః ॥ ౨,౧౪.౭౪ ॥
మృదా ప్రక్షాల్య పాదౌ తు ఆచమ్య చ యథావిధి ।
ఆపస్త్వాద్యాస్త్రయశ్చైవ సుర్యాగ్న్యనిలదేవతాః ॥ ౨,౧౪.౭౫ ॥
కుర్యాత్సంనిహితో నిత్యమచ్ఛిద్రే ద్వే కమణ్డలూ ।
ఃంసవార్యవనైరేవ యథావత్పాదధావనమ్ ॥ ౨,౧౪.౭౬ ॥

ఆచమనం ద్వితీయం చ దేవకార్యే తతోఽపరమ్ ।
ఉపవాసస్త్రిరాత్రం తు దుష్టముక్తే హ్యుదాత్తృతః ॥ ౨,౧౪.౭౭ ॥
విప్రకృష్టేషు కృచ్ఛ్రం చ ప్రాయశ్చిత్తముదాహృతమ్ ।
స్పృష్ట్వా శ్వానం శ్వపాకం చ తప్తకృచ్ఛ్రం సమాచరేత్ ॥ ౨,౧౪.౭౮ ॥
మానుషాస్థీని సంస్పృశ్య ఉపోష్యం శుచికారణాత్ ।
త్రిరాత్రముక్తం సస్నేహాన్యేకరాత్రమతోఽన్యథా ॥ ౨,౧౪.౭౯ ॥
కారస్కరాః కలిఙ్గాశ్చ తథాన్ధ్రశబరాదయః ।
పీత్వా చాపోభూతిలపా గత్వా చాపి యుగం ధరమ్ ॥ ౨,౧౪.౮౦ ॥
సింధోరుత్తరపర్యన్తం తథోదీచ్యన్తరం నరః ।
పాపదేశాశ్చ యే కేచిత్పాపైరధ్యుషితా జనైః ॥ ౨,౧౪.౮౧ ॥
శిష్టైస్తు వర్జితా యే వై బ్రాహ్మణైర్వేదపారగైః ।
గచ్ఛతాం రాగసంమోహాత్తేషాం పాపం న గచ్ఛతి ॥ ౨,౧౪.౮౨ ॥
గత్వా దేశానపుణ్యాంస్తు కృత్స్నం పాపం సమశ్నుతే ।
ఆరుహ్య భృగుతుఙ్గం తు గత్వా పుణ్యాం సరస్వతీమ్ ॥ ౨,౧౪.౮౩ ॥
ఆపగాం చ నదీం రమ్యాం గఙ్గాం దేవీం మహానదీమ్ ।
హిమవత్ప్రభవా నద్యో యాశ్చాన్యా ఋషిపూజితాః ॥ ౨,౧౪.౮౪ ॥
సరస్తీర్థాని సర్వాణి నదీః ప్రస్రవణాని చ ।
గత్వైతాన్ముచ్యతే పాపైః స్వర్గే చాత్యన్తమశ్నుతే ॥ ౨,౧౪.౮౫ ॥
దశరాత్రమశౌచం తు ప్రోక్తం మృతకమూతకే ।
బ్రహ్మణస్య ద్వాదశాహం క్షత్రియస్య విధీయతే ॥ ౨,౧౪.౮౬ ॥
అర్ద్ధమాసం తు వైశ్యస్య మాసం శూద్రస్య చైవ హ ।
ఉదక్యా సర్వవర్ణానాం చతూరాత్రేణ శుధ్యతి ॥ ౨,౧౪.౮౭ ॥
ఉదక్యాం సూతికాం చైవ శ్వానమన్త్యావసాయినమ్ ।
నగ్నాదీన్మృతహారాంశ్చ స్పృష్ట్వా శౌచం విధీయతే ॥ ౨,౧౪.౮౮ ॥

స్నాత్వా సచైలో మృద్భిస్తు శుద్ధో ద్వాదశభిర్ద్విజః ।
ఏతదేవ భవేచ్ఛౌచం మైథునే వమనే తథా ॥ ౨,౧౪.౮౯ ॥
మృదా ప్రక్షాల్యహస్తౌ తు కుర్యాచ్ఛౌచం చ మానవః ।
ప్రక్షాల్య చాద్భిః స్నాత్వా తు హస్తౌ చైవ పునర్మృదా ॥ ౨,౧౪.౯౦ ॥
త్రిః కృత్వా ద్వాదశాన్తాని యథా లేపస్తథా భవేత్ ।
ఏవం శౌచవిధిర్దృష్టః సర్వకృత్యేషు నిత్యదా ॥ ౨,౧౪.౯౧ ॥
పరిదద్యాన్మృదస్తిస్రస్తిస్రః పాదావసేచనే ।
అరణ్యే శౌచమేతత్తు గ్రామ్యం వక్ష్యామ్యతః పరమ్ ॥ ౨,౧౪.౯౨ ॥
మృదః పఞ్చదశామేధ్యా హస్తాదీనాం విశేషతః ।
అతిరిక్తమృదం దద్యాన్మృదన్తే త్వద్భిరేవ చ ॥ ౨,౧౪.౯౩ ॥
అద్భిరవ్యక్తకే శౌచమేతచ్చైతేషు కృత్స్నశః ।
కణ్ఠం శిరో వా ఆవృత్య రథ్యాపణగతోఽపి వా ॥ ౨,౧౪.౯౪ ॥
అకృత్వా పాదయోః శౌచమాచాన్తోఽప్యశుచిర్భవేత్ ।
పక్షాల్య పాత్రం నిక్షిప్య ఆచమ్యాభ్యుక్షణం తతః ॥ ౨,౧౪.౯౫ ॥
ద్రవ్యస్యాన్యస్య తు తథా కుర్యాదభ్యుక్షణం తతః ।
పుష్పాదీనాం తృణానాం చ ప్రోక్షణం హవిషాం తథా ॥ ౨,౧౪.౯౬ ॥
పరాహృతానాం ద్రవ్యాణాం నిధాయాభ్యుక్షణం తథా ।
నాప్రోక్షితం స్పృశేత్కిఞ్చిచ్ఛ్రద్ధే దైవేఽథ వా పునః ॥ ౨,౧౪.౯౭ ॥
ఉత్తరేణాహరేద్ద్రవ్యం దక్షిణేన విసర్జయేత్ ।
సంవృతే యజమానస్తు సర్వశ్రాద్ధే సమాహరేత్ ॥ ౨,౧౪.౯౮ ॥
ఉచ్ఛిష్టే స్యాద్విపర్యాసో దైవే పిత్ర్యేతథైవ చ ।
దక్షిణేన తు హస్తేన దక్షిణాం వేదిమాలభేత్ ॥ ౨,౧౪.౯౯ ॥
కరాభ్యామేవ దేవానాం పితౄణాం వికరం తథా ।
క్షరణం స్వప్నయోశ్చైవ తథా మూత్రపురీషయో ॥ ౨,౧౪.౧౦౦ ॥

నిష్ఠీవితే తథాభ్యఙ్గే భుత్కా్వ విపరిధాయ చ ।
ఉచ్ఛిష్టానాం చ సంస్పర్శే తథా పాదావసేచనే ॥ ౨,౧౪.౧౦౧ ॥
ఉచ్ఛిష్టస్య చ సంభాషాదశిత్వా ప్రయతస్య వా ।
సందేహేషు చ సర్వేషు శిఖాం ముక్త్వా తథైవ చ ॥ ౨,౧౪.౧౦౨ ॥
వినా యజ్ఞోపవీతేన మోఘం తత్సముపస్పృశేత్ ।
ఉష్ట్రస్యావేశ్చ సంస్పర్శే దర్శనేఽవాచ్యవాచినామ్ ॥ ౨,౧౪.౧౦౩ ॥
జిహ్వయా చైవ సంస్పృశ్య దేతాసక్తం తథైవ చ ।
సశబ్దమేగులీభిర్వా పతితం వా విలోకయన్ ॥ ౨,౧౪.౧౦౪ ॥
స్థితో యశ్చాచమేన్మోహదాచాన్తోఽప్యశుచిర్భవేత్ ।
ఉపవిశ్య శుచౌ దేశే ప్రయతః ప్రాగుదఙ్ముఖః ॥ ౨,౧౪.౧౦౫ ॥
పాదౌ ప్రక్షాల్య హస్తౌ చ అన్తర్జాను త్వపః స్పృశేత్ ।
ప్రసన్నాస్త్రిః పిబేద్వారి ప్రయతః సుసమాహితః ॥ ౨,౧౪.౧౦౬ ॥
ద్విరేవ మార్జనం కుర్యాత్సకృదభ్యుక్షణం తతః ।
ఖాని మూర్ధానమాత్మానం హస్తౌ పాదౌ తథైవ చ ॥ ౨,౧౪.౧౦౭ ॥
అభ్యుక్షయేత్తతస్తస్య యద్యన్మీమాంసిత భవేత్ ।
ఏవమాచమతస్తస్య వేదా యజ్ఞాస్తపాంసి చ ॥ ౨,౧౪.౧౦౮ ॥
దానాని వ్రతచర్యాశ్చ భవన్తి సఫలాని వై ।
క్రియాం యః కురుతే మోహాదనాసమ్యేహ నాస్తికః ॥ ౨,౧౪.౧౦౯ ॥
భవన్తి హి వృథా తస్య క్రియా హ్యేతా న సంశయః ।
వాక్కాయబుద్ధిపూతాని అస్పృష్టం వాప్యనిన్దితమ్ ॥ ౨,౧౪.౧౧౦ ॥
జ్ఞేయాన్యేతాని మేధ్యాని దుష్టమేధ్యే విపర్యయే ।
మనోవాక్కాయమగ్నిశ్చ కాలశ్చైవోపలేఖనమ్ ॥ ౨,౧౪.౧౧౧ ॥
విఖ్యాపనం చ శౌచానాం నిత్యమజ్ఞానమేవ వా ।
అతోఽన్యథా తు యః కుర్యాన్మోహాచ్ఛౌచస్య సంకరమ్ ॥ ౨,౧౪.౧౧౨ ॥

పిశాచాన్యాతుధానాంశ్చ ఫలం గచ్ఛత్యసంశయమ్ ।

శౌచే చాశ్రద్దధానో హి మ్లేచ్ఛజాతిషు జాయతే ౧౪.౧౧౩॥

అయజ్వా చైవ పాపశ్చ తిర్యగ్యోనిగతోఽపి చ ।

శౌచేన మోక్షం కుర్వాణః స్వర్గవాసీ భవేన్నరః ॥ ౨,౧౪.౧౧౪ ॥

శుచికామా హి దేవా వై దేవైశ్చైతదుదాహృతమ్ ।

బీభత్సానశుచీంశ్చైవ వర్జయన్తి సురాః సదా ॥ ౨,౧౪.౧౧౫ ॥

త్రీణి శౌచాని కుర్వన్తి న్యాయతః శుభకర్మిణః ।

బ్రహ్మణ్యాయాతి థేయాయ శౌచయుక్తాయ ధీమతే ॥ ౨,౧౪.౧౧౬ ॥

పితృభక్తాయ దాన్తాయ సానుక్రోశాయ చ ద్విజాః ।

తస్మై దేవాః ప్రయచ్ఛన్తి పితరః శ్రీవివర్ద్ధనాః ।

మనసాకాఙ్క్షితాన్కామాంస్త్రైలోక్యప్రవరానపి ॥ ౨,౧౪.౧౧౭ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యభాగే తృతీయ ఉపోద్ఘాతపాదే శ్రాద్ధకల్పేఽశౌచవిధిర్నామ చతుర్దశోఽధ్యాయః ॥ ౧౪॥

ఋషయ ఊచుః

అహో ధన్యస్త్వయా సూత శ్రాద్ధకల్పః ప్రకీర్తితః ।

శ్రుతా నః శ్రాద్ధకల్పాస్తు ఋషిభిర్యే ప్రకీర్త్తితాః ॥ ౨,౧౫.౧ ॥

అతీవ విస్తరో హ్యస్య విశేషేణ తు కీర్త్తితః ।

దేవాశేషం మహాప్రాజ్ఞ ఋషేస్తస్య మతం యథా ॥ ౨,౧౫.౨ ॥

సూత ఉవాచ

కీర్త్తయిష్యామి వో విప్రా ఋషేస్తస్య మతం తు యత్ ।

శ్రాద్ధం ప్రతి మహాభాగస్తన్మే శ్రుణుత విస్తరాత్ ॥ ౨,౧౫.౩ ॥

ఉక్తం శ్రాద్ధంమయా పూర్వం విధిశ్చ శ్రాద్ధకర్మణి ।

పరిశిష్టం ప్రవక్ష్యామి బ్రహ్మణానాం పరిక్షణమ్ ॥ ౨,౧౫.౪ ॥

న మీమాంస్యాః సదా విప్రాః పవిత్రంహ్యేతదుత్తమమ్ ।

దైవే పితృ్యే చ నియతం శ్రూయతే వై పరీక్షణమ్ ॥ ౨,౧౫.౫ ॥

యస్మిన్దోషాః ప్రదృశ్యేరమ్స హి కార్యేషు వర్జితః ।

జానీయాద్వాపి సంవాసాద్వర్జయేత్తం ప్రయత్నతః ॥ ౨,౧౫.౬ ॥

అవిజ్ఞాతం ద్విజం శ్రాద్ధే న పరీక్షేత పణ్డితః ।

సిద్ధా హి విప్రరూపేణ చరన్తి పృథివీమిమామ్ ॥ ౨,౧౫.౭ ॥

తస్మాదతిథిమాయాన్తమభిగచ్ఛేత్కృతాఞ్జలిః ।

పూజయేచ్చార్ఘ్యపాద్యాభ్యాం తథాభ్యఞ్జనభోజనైః ॥ ౨,౧౫.౮ ॥

ఉర్వీ సాగరపర్యన్తాం దేవా యోగేశ్వరః సదా ।

నానారూపైశ్చరన్త్యేతే ప్రజా ధర్మేణ యోజయన్ ॥ ౨,౧౫.౯ ॥

తస్మాద్దద్యాత్సదా దాన్తః సమభ్యార్చ్యాతిథిం నరః ।

వ్యఞ్జనాని తు వక్ష్యామి ఫలం తేషాం తథైవ చ ॥ ౨,౧౫.౧౦ ॥

అగ్నిష్టోమం పయసా ప్రాప్నుయాద్వై ఫలం తథోక్థస్య చ పాయసేన ।

సషోడశీ సత్రఫలం ఘృతేన మధ్వాతిరాత్రస్య ఫలం తథైవ ॥ ౨,౧౫.౧౧ ॥

తథాప్నుయాచ్ఛ్రద్ధయా నో నరో వై సర్వైః కామైర్భోజయేద్యస్తు విప్రాన్ ।

సర్వార్థదం సర్వవిప్రాతిథేయం ఫలం చ భుఙ్క్తే సర్వమేధస్య నిత్యమ్ ॥ ౨,౧౫.౧౨ ॥

యస్తు శ్రాద్ధేఽతిథిం ప్రాప్తం దైవే చాప్యవమన్యతే ।

తం వై దేవా నిరస్యన్తి హతో యద్వత్పరావసుః ॥ ౨,౧౫.౧౩ ॥

దేవాశ్చ పితరశ్చైవ తేమేవాన్తర్హితా ద్విజమ్ ।

ఆవిశ్య విప్రం మోక్ష్యన్తి లోకానుగ్రహకారణాత్ ॥ ౨,౧౫.౧౪ ॥

అపూజితో దహత్యేష దిశేత్కామాంశ్చ పూజితః ।
సర్వస్వేనాపి తస్మాద్ధి పూజయేదతిథిం సదా ॥ ౨,౧౫.౧౫ ॥
వానప్రస్థో గృహస్థశ్చ సతామభ్యాగతో యథా ।
వాలఖిల్యో యతిశ్చైవ విజ్ఞేయో హ్యతిథిః సదా ॥ ౨,౧౫.౧౬ ॥
అభ్యాగతః పాకచారదతిథిః స్యాదపావకః ।
అతిథేరతిథిః ప్రోక్తః సోఽతిథిర్యోగ ఉచ్యతే ॥ ౨,౧౫.౧౭ ॥
నావ్రతీ న చ సంకీర్ణో నావిద్యో నావిశేషవిత్ ।
న చ సంతానసంబద్ధో న దేవీ నాగసేఽతిథిః ॥ ౨,౧౫.౧౮ ॥
పిపాసితాయ శ్రాన్తాయ భ్రాన్తాయాతిబుభుక్షతే ।
తస్మై సత్కృత్య దాతవ్యం యజ్ఞస్య ఫలమిచ్ఛతా ॥ ౨,౧౫.౧౯ ॥
న వక్తవ్యం సదా విప్ర క్షుధితే నాస్తి కిఞ్చన ।
తస్మై సత్కృత్య దాతవ్యం సదాపచితిరేవ సః ॥ ౨,౧౫.౨౦ ॥
అక్లిష్ట మవ్రణం యుక్తం కృశవృత్తిమయాచకమ్ ।
ఏకాన్తశీలం ధీమన్తం సదా శ్రాద్ధేషు భోజయేత్ ॥ ౨,౧౫.౨౧ ॥
నో దదామి తమిత్యేవం బ్రూయాద్యో వై దురాత్మవాన్ ।
అపి జాతిశతం గత్వా న స ముచ్యేత కిల్బిషాత్ ॥ ౨,౧౫.౨౨ ॥
సమోదం భోజయేద్విప్రానేకపఙ్క్త్యం తు యో నరః ।
నియుక్తో హ్యని యుక్తో వా పఙ్క్త్య హరతి కిల్బిషమ్ ॥ ౨,౧౫.౨౩ ॥
పాప్మానం గృహ్యతే క్షిప్రమిష్టాపూర్త్తం చ నశ్యతి ।
యతిస్తు సర్వవిప్రాణాం సర్వేషామగ్రతో భవేత్ ॥ ౨,౧౫.౨౪ ॥
పఞ్చ వేదాన్సేతిహాసాన్యః పఠేద్ద్విజసత్తమః ।
యోగాదనన్తరం సోఽథ నియోక్తవ్యో విజానతా ॥ ౨,౧౫.౨౫ ॥
త్రివేదోఽనన్తరం తస్య ద్వివేదస్తదనన్తరమ్ ।
ఏకవేదస్తతః పశ్చాదుపాధ్యాయస్తతః పరమ్ ॥ ౨,౧౫.౨౬ ॥

పావనా యేఽత్ర సంఖ్యాతాస్తాన్ప్రవక్ష్యే నిబోధత ।
య ఏతే పూర్వనిర్ద్దిష్టాః సర్వే తే హ్యనుపూర్వశః ॥ ౨,౧౫.౨౭ ॥
షడఙ్గవిద్ధ్యానయోగౌ సర్వతన్త్రస్తథైవ చ ।
యాయావరశ్చ పఞ్చైతే విజ్ఞేయాః పఙ్క్తిపావనాః ॥ ౨,౧౫.౨౮ ॥
శ్రాద్ధకల్పే భవేద్యస్తు సన్నిపత్య తు పావనః ।
చతుర్దశానాం విద్యానామేకస్యామపి పారగాః ॥ ౨,౧౫.౨౯ ॥
యథావద్వర్త్తమానాశ్చ సర్వే తే పఙ్క్తిపావనాః ।
అసందేహస్తు సౌపర్ణాః పఞ్చాగ్నేయాశ్చ సామగాః ॥ ౨,౧౫.30 ॥
యశ్చరేద్విధివద్విప్ర సమా ద్వాదశ సంతతః ।
త్రినాచికేతస్త్రై విద్యో యశ్చ ధర్మాన్ద్విజః పఠేత్ ॥ ౨,౧౫.3౧ ॥
బార్హస్పత్యే మహాశాస్త్రే యశ్చ పారఙ్గతో ద్విజః ।
సర్వే తే పావనా విప్రాః పఙ్క్తీనాం సముదాహృతాః ॥ ౨,౧౫.3౨ ॥
ఆమన్త్రితస్తు యః శ్రాద్ధే యోషితం సేవతే ద్విజః ।
పితరస్తస్య తన్మాసం తస్మిన్రేతసి శేరతే ॥ ౨,౧౫.33 ॥
ధ్యాననిష్ఠాయ దాతవ్యం సానుక్రోశాయ ధీమతే ।
యతిం వా వాలఖిల్యం వా భోజయేచ్ఛ్రాద్ధకర్మణి ॥ ౨,౧౫.3౪ ॥
వానప్రస్థాయ కుర్వాణః పూజామాత్రేణ తుష్యతే ।
గృహస్థం భోజయేద్యస్తు విశ్వేదేవాస్తు పూజితాః ॥ ౨,౧౫.3౫ ॥
వానప్రస్థేన ఋషయో వాలఖిల్యైః పురన్దరః ।
యతీనాం తు కృతా పూజా సాక్షాద్బ్రహ్మా తుం పూజితః ॥ ౨,౧౫.3౬ ॥
ఆశ్రమోఽపావనో యస్తు పఞ్చమస్సంకరాత్మకః ।
చత్వారస్త్వాశ్రమాః పూజ్యాః శ్రాద్ధే దేవే తథైవ చ ॥ ౨,౧౫.3౭ ॥
చతురాశ్రమబాహ్యేభ్య స్తేభ్యః శ్రాద్ధే న దాపయేత్ ।
యస్తిష్ఠేద్వాయుభక్షశ్చ చాతురాశ్రమబాహ్యతః ॥ ౨,౧౫.3౮ ॥

అనాశ్రమీతపస్తేపే న తం తత్ర నిమన్త్రయేత్ ।
అయతిర్మోక్షవాదీ చ శ్రుతౌ తౌ పఙ్క్తిదూషకౌ ॥ ౨,౧౫.౩౯ ॥
ఉగ్రేణ తపసా యుక్తా బహుజ్ఞాశ్చిత్రవాదినః ।
నిన్దన్తి చ ద్విజాతిభ్యః సర్వే తే పఙ్క్తిదూషకాః ॥ ౨,౧౫.౪౦ ॥
ఔపవస్తాస్తథా సాంఖ్యా నాస్తికా వేదనిన్దకాః ।
ధ్యానం నిన్దన్తి యే కేచిత్సర్వే తే పఙ్క్తిదూషకాః ॥ ౨,౧౫.౪౧ ॥
వృథా ముణ్డాశ్చ జటిలాః సర్వే కార్పటికాస్తథా ।
నిర్ఘృణాన్భిన్నవృత్తాంశ్చ సర్వభక్షాంశ్చ వర్జయేత్ ॥ ౨,౧౫.౪౨ ॥
కారుకాదీననాచారాంల్లోకవేదబహిష్కృతాన్ ।
గాయ నాన్వేదవృత్తాంశ్చ హవ్యకవ్యే న భోజయేత్ ॥ ౨,౧౫.౪౩ ॥
ఏతైస్తు వర్తయేద్యస్తు కృష్ణవర్ణం స గచ్ఛతి ।
యోఽశ్నాతి సహ శూద్రేణా సర్వే తే పఙ్క్తిదూషణాః ॥ ౨,౧౫.౪౪ ॥
వ్యాకర్ణణం సత్త్వనిబర్హణం చ కృషిర్వణిజ్యా పశుపాలనం చ ।
శుశ్రూషణం చాప్యగురోరరేర్వాప్యకార్యమేతద్ధి సదా ద్విజానామ్ ॥ ౨,౧౫.౪౫ ॥
మిథ్యాసంకల్పినః సర్వానుద్వృత్తాంశ్చ వివర్జయేత్ ।
మిథ్యాప్రవాదీ నిన్దాకృత్తథా సూచకదాంభికౌ ॥ ౨,౧౫.౪౬ ॥
ఉపపాతకసంయుక్తాః పాతకైశ్చ విశేషతః ।
వేదే నియోగదాతారో లోభమోహఫలర్థినః ॥ ౨,౧౫.౪౭ ॥
బ్రహ్మవిక్రయిణస్తాన్వై శ్రాద్ధకర్మణి వర్జయేత్ ।
న వియోగాస్తు వేదానాం యో నియుఙ్క్తే స పాపకృత్ ॥ ౨,౧౫.౪౮ ॥
వక్తా వేదఫలాద్భ్రశ్యేద్దాతా దానఫలాత్తథా ।
భృతకోఽధ్యాపయేద్యస్తు భృతకాధ్యాపితస్తు యః ॥ ౨,౧౫.౪౯ ॥
నార్హతస్తావపి శ్రాద్ధే బ్రహ్మణః క్రయవిక్రయీ ।
క్రయశ్చ విక్రయశ్చైవాజీవితార్థే విగర్హితౌ ॥ ౨,౧౫.౫౦ ॥

వృత్తిరేషా తు వైశ్యస్య బ్రాహ్మణస్య తు పాతకమ్ ।
ఆహరేద్వృతితో వేదాన్ వేదేభ్యశోప్యపజీవతి ॥ ౨,౧౫.౫౧ ॥
ఉభౌ తౌ నార్హతః శ్రాద్ధం పుత్రికాపతిరేవ చ ।
వృథా దారాంశ్చ యో గచ్ఛేద్యో యజేత వృథాధ్వరైః ॥ ౨,౧౫.౫౨ ॥
నార్హతస్తావపి శ్రాద్ధం ద్విజో యశ్చైవ వార్ధుషీ ।
స్త్రియో రక్తాన్తరా యేషాం పరదారపరాశ్చ యే ॥ ౨,౧౫.౫౩ ॥
అర్థకామరతాశ్చైవ న తాఞ్శ్రాద్ధేషు భోజయేత్ ।
వర్ణాశ్రమాణాం ధర్మేషు విరుద్ధాఃసర్వకర్మణి ॥ ౨,౧౫.౫౪ ॥
స్తేనశ్చ సర్వయాజీ చ సర్వే తే పఙ్క్తిదూషకాః ।
యశ్చ సూకరవద్భుఙ్క్తే యశ్చ పాణితలే ద్విజః ॥ ౨,౧౫.౫౫ ॥
న తదశ్నన్తి పితరో యశ్చ వాచ్యం సమశ్నుతే ।
స్త్రీశూద్రాయాన్నమేతద్వై శ్రాద్ధోచ్ఛిష్టం న దాపయేత్ ॥ ౨,౧౫.౫౬ ॥
యో దద్యాచ్చానుసంమోహాన్న తద్గచ్ఛతి వై పితౄన్ ।
తస్మాన్న దేయమన్నాద్యముచ్ఛిష్టం శ్రాద్ధకర్మణి ॥ ౨,౧౫.౫౭ ॥
అన్యచ్చ దధిసర్పిర్భ్యాం శిష్టం పుత్రాయ నాన్యథా ।
అవశేషం తు దాతవ్యమన్నాద్యం తు విశేషతః ॥ ౨,౧౫.౫౮ ॥
పుష్పమూలఫలైర్వాపి తుష్టా గచ్ఛేయురన్తతః ।
యావన్న శ్రపితం చాన్నం యావతౌష్ణ్యం న ముఞ్చతి ॥ ౨,౧౫.౫౯ ॥
తావదశ్నన్తి పితరో యావదశ్నన్తి వాగ్యతాః ।
దత్తం ప్రతిగ్రహో హోమో భోజనం బలిరేవ చ ॥ ౨,౧౫.౬౦ ॥
సాంగుష్ఠేన తథా పాద్యం నాసురేభ్యో యథా భవేత్ ।
ఏతాన్యేవ చ సర్వాణి దానాని చ విశేషతః ॥ ౨,౧౫.౬౧ ॥
అన్తర్జానూపవిష్టేన తద్వదాచమనం భవేత్ ।
ముణ్డాఞ్జటిలకాషాయాఞ్శ్రాద్ధకర్మణి వర్జయేత్ ॥ ౨,౧౫.౬౨ ॥

యే తు వృత్తే స్థితా నిత్యం జ్ఞానినో ధ్యానినస్తథా ।

దేవభక్తా మహాత్మానః పునీయుర్దర్శనాదపి ॥ ౨,౧౫.౬౩ ॥

శిఖిభ్యో ధాతురక్తేభ్యస్త్రిదణ్డేభ్యః ప్రదాపయేత్ ।

సర్వం యోగేశ్వరైర్వ్యాప్తం త్రైలోక్యం హి నిరన్తరమ్ ॥ ౨,౧౫.౬౪ ॥

తస్మాత్పశ్యన్తి తే సర్వం యత్కిఞ్చిజ్జగతీగతమ్ ।

వ్యక్తావ్యక్తం వశే కృత్వా సర్వస్యాపి చ యత్పరమ్ ॥ ౨,౧౫.౬౫ ॥

సత్యాసత్యం చ యద్దృష్టం సద సచ్చ మహాత్మభిః ।

సర్వజ్ఞానాని సృష్టాని మోక్షాదీనిమహాత్మభిః ॥ ౨,౧౫.౬౬ ॥

తస్మాత్తేషాం సదా భక్తః ఫలం ప్రాప్నోతి చోత్తమమ్ ॥ ౨,౧౫.౬౭ ॥

ఋచశ్చ యో వేద స వేద వేదాన్యజూంషి యో వేద యజ్ఞమ్ ।

సామాని యో వేద స వేద బ్రహ్మ యో మానసం వేద స వేద సర్వమ్ ॥ ౨,౧౫.౬౮ ॥

ఇతి శ్రీ బ్రహ్మణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యభాగే తృతీయ ఉపోద్ధాతపాదే శ్రాద్ధకల్పే బ్రాహ్మణపరీక్షా నామ పఞ్చదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౫ ॥

బృహస్పతిరువాచ

అతః పరం ప్రవక్ష్యామి దానాని చ ఫలాని చ ।

తారణం సర్వభూతానాం స్వర్గమార్గసుఖావహమ్ ॥ ౨,౧౬.౧ ॥

లోకే శ్రేష్ఠతమం సర్వమాత్మనశ్చైవ యత్ప్రియమ్ ।

సర్వం పితౄణాం దాతవ్యం తేషామేవాక్షయార్థినా ॥ ౨,౧౬.౨ ॥

జాంబూనదమయం దివ్యం విమానం సూర్యసన్నిభమ్ ।

దివ్యాప్సరోభిః సంపూర్ణమన్నదో లభతేఽక్షయమ్ ॥ ౨,౧౬.౩ ॥

సవ్యఞ్జనం తు యో దద్యాదహతం శ్రాద్ధకర్మణి ।

ఆయుః ప్రాకాశ్యమైశ్వర్యం రూపం చ లభతే శుభమ్ ॥ ౨,౧౬.౪ ॥

యజ్ఞోపవీతం యో దద్యాచ్ఛ్రాద్ధకాలే తు యజ్ఞవిత్ ।

పావనం సర్వ విప్రాణాం బ్రహ్మదానస్య తత్ఫలమ్ ॥ ౨,౧౬.౫ ॥

ప్లుతం విప్రేషు యో దద్యాచ్ఛ్రాద్ధకాలే కమడలుమ్ ।

మధుక్షీరాజ్యదధిభిర్దాతారముపతిష్ఠతే ॥ ౨,౧౬.౬ ॥

చక్రావిద్ధం చ యో దద్యాచ్ఛ్రాద్ధకాలే కమణ్డలుమ్ ।

ధేనుం సలభతే దివ్యాం పయోదాం సుఖదో హినీమ్ ॥ ౨,౧౬.౭ ॥

తూలపూర్ణే చ యో దద్యాత్పాదుకే శ్రాద్ధకర్మణి ।

శోభనం లభతే యానం పాదయోః సుఖమేధతే ॥ ౨,౧౬.౮ ॥

వ్యచనం తాలవృన్తం చ దత్త్వా విప్రాయ సత్కృతమ్ ।

ప్రాప్నుయాత్సర్వపుష్పాణి సుగన్ధీని మృదూని చ ॥ ౨,౧౬.౯ ॥

శ్రాద్ధే హ్యుపానహౌ దత్త్వా బ్రాహ్మణేభ్యః సదా బుధః ।

దివ్యం స లభతే యానం వాజియుక్తం నవం తథా ॥ ౨,౧౬.౧౦ ॥

శ్రాద్ధే ఛత్రం తు యో దద్యాత్పుష్పమాలాన్వితం తథా ।

ప్రాసాదో హ్యుత్తమో భూత్వా గచ్ఛన్తమనుగచ్ఛతి ॥ ౨,౧౬.౧౧ ॥

శరణం రత్నసంపూర్ణం సశయ్యాభోజనం బుధః ।

శ్రాద్ధే దత్త్వా యతిభ్యస్తు నాకపృష్ఠే మహీయతే ॥ ౨,౧౬.౧౨ ॥

సుక్తావైదూర్యవాసాంసి రత్నాని వివిధాని చ ।

వాహనాని చ దివ్యాని ప్రయుతాన్యర్బుదాని చ ॥ ౨,౧౬.౧౩ ॥

సుమహద్వ్యోమగం పుణ్యం సర్వకామసమన్వితమ్ ।

చన్ద్రసూర్యనిభం దివ్యం విమానం లభతేఽక్షయమ్ ॥ ౨,౧౬.౧౪ ॥

అప్సరోభిః పరివృతం కామగం సుమనోజవమ్ ।

వసేత్స తు విమానాగ్రే స్తూయమానః సమన్తతః ॥ ౨,౧౬.౧౫ ॥

దివ్యైఃపుష్పైశ్చితశ్చాహుర్దానానాం పరమం బుధాః ।

సుశ్లక్ష్ణాని సువర్ణాని శ్రాద్ధే పాత్రాణి దాపయేత్ ॥ ౨,౧౬.౧౬ ॥

రసాస్తముపతిష్ఠన్తి భక్ష్యం సౌభాగ్యమేవ చ ।

తిలానిక్షూంస్తథా శ్రాద్ధే ద్విజేభ్యః సంప్రయచ్ఛతి ॥ ౨,౧౬.౧౭ ॥

మిత్రాణి లభతే లోకే స్త్రీషు సౌభాగ్యమేవ చ ।

యః పాత్రం తైజసం దద్యాన్మనోజ్ఞ శ్రాద్ధభోజనైః ॥ ౨,౧౬.౧౮ ॥

పాత్రం భవతి కామానా రూపస్య చ ధనస్య చ ।

రాజతం కాఞ్చనం వాపి యో దద్యాచ్ఛ్రాద్ధకర్మణి ॥ ౨,౧౬.౧౯ ॥

దానాత్తు లభతే కామాన్ప్రాకాశ్యం ధనమేవ చ ।

ధేనుం శ్రాద్ధే తు యో దద్యాద్గృష్టిం కుమ్భోపదోహనీమ్ ॥ ౨,౧౬.౨౦ ॥

గావస్తముపతిష్ఠన్తి నరం పుష్టిస్తథైవ చ ।

దద్యాద్యః శిశిరే చాగ్నిం బహుకాష్ఠం ప్రయత్నతః ॥ ౨,౧౬.౨౧ ॥

కాయాగ్నిదీప్తిం ప్రాకాశ్యం సౌభాగ్యం తభతే నరః ।

ఇన్ధనాని తు యో దద్యా ద్ద్విజేభ్యః శిశిరాగమే ॥ ౨,౧౬.౨౨ ॥

నిత్యం జయతి సంగ్రామే శ్రియా జుష్టస్తు జాయతే ।

సురభీణి చ మాల్యాని గన్ధవన్తి తథైవ చ ॥ ౨,౧౬.౨౩ ॥

పూజయిత్వా తు పాత్రేభ్యః శ్రాద్ధే సత్కృత్య దాపయేత్ ।

గన్ధమాల్యం మహాత్మానం సుఖాని వివిధాని చ ॥ ౨,౧౬.౨౪ ॥

దాతారముపతిష్ఠన్తి యువత్యశ్చ పతివ్రతాః ।

శయనాసనయానాని భూమయో వాహనాని చ ॥ ౨,౧౬.౨౫ ॥

శ్రాద్ధేష్వేతాని యో దద్యాదశ్వమేధఫలం లభేత్ ।

శ్రాద్ధకాలే గుణవతి విప్రే వై సముపస్థితే ॥ ౨,౧౬.౨౬ ॥

ఇష్టద్రవ్యం చ యో దద్యాత్స్మృతిం మేధాం చ విన్దతి ।

సర్పిఃపూర్ణాని పాత్రాణి శ్రాద్ధే సత్కృత్య దాపయేత్ ॥ ౨,౧౬.౨౭ ॥

కుమ్భోపదోహగృష్టీనాం బహ్వీనాం ఫలమశ్నుతే ।

శ్రాద్ధే యథేప్సితం దత్త్వా పుణ్డరీకఫలం లభేత్ ॥ ౨,౧౬.౨౮ ॥
వనం పుష్పఫలోపేతం దత్త్వా గోసవమశ్నుతే ।
కూపారామతడాగాని క్షేత్రగోష్ఠగృహాణి చ ॥ ౨,౧౬.౨౯ ॥
దత్త్వా మోదన్తి తే స్వర్గే నిత్యమాచన్ద్రతారకమ్ ।
స్వాస్తీర్ణం శయనం దత్త్వా శ్రాద్ధేరత్నవిభూషితమ్ ॥ ౨,౧౬.30 ॥
పితరస్తస్య తుష్యన్తి స్వర్గలోకం సమశనుతే ।
అస్మింల్లోకే చ సంపన్నం స్యన్దనం చ సువాహనైః ॥ ౨,౧౬.3౧ ॥
అష్టాభిః పూజ్యతే చాత్ర ధనధాన్యైశ్చ వర్ద్ధతే ।
పర్ణకౌశేయపట్టోర్ణే తథా ప్రావారకంబలౌ ॥ ౨,౧౬.3౨ ॥
అజినం కాఞ్చనం పట్టం ప్రవేణీం మృగలోమకమ్ ।
దద్యాదేతాని విప్రాణాం భోజయిత్వా యథావిధి ॥ ౨,౧౬.33 ॥
ప్రాప్నోతి శ్రద్ధధానస్తు వాజపేయఫలం నరః ।
బహుభార్యాః సురూపాశ్చ పుత్రా భృత్యాశ్చ కిఙ్కరాః ॥ ౨,౧౬.3౪ ॥
వశే తిష్ఠన్తి భూతాని లోకే చాస్మిన్నిరామయమ్ ।
కౌశేయం క్షౌమకార్పాసం దుకూలం గహనం తథా ॥ ౨,౧౬.3౫ ॥
శ్రాద్ధే చైతాని యో దద్యాత్కామానాప్నోత్యనుత్తమాన్ ।
అలక్ష్మీం నాశయన్త్యేతే తమః సూర్యోదయో యథా ॥ ౨,౧౬.3౬ ॥
భ్రాజతే య విమానాగ్రే నక్షత్రేష్వివ చన్ద్రమాః ।
వాసో హి సర్వదైవత్యే సర్వదేవైరభిష్టుతమ్ ॥ ౨,౧౬.3౭ ॥
వస్త్రాభావే క్రియా నాస్తి యజ్ఞా ఆనతపాంసి చ ।
తస్మాద్వస్త్రాణి దేయాని శ్రాద్ధకాలే తు నిత్యశః ॥ ౨,౧౬.3౮ ॥
తాని సర్వాణ్యవాప్నోతి శ్రాద్ధే దత్త్వా తు మానవః ।
నిత్యశ్రాద్ధే తు యో దద్యాత్ప్రయతస్తత్పరాయణః ॥ ౨,౧౬.3౯ ॥
సర్వకామానవాప్నోతి రాజ్యం స్వగే తథవ చ ।

సర్వకామసమృద్ధస్య యజ్ఞస్య ఫలమశ్నుతే ॥ ౨,౧౬.౪౦ ॥
భక్ష్యజాతం తు సుకృతం స్వస్తికాద్యం సశర్కరమ్ ।
కృసర మధుసర్పిశ్చ పయః పాయసమేవ చ ॥ ౨,౧౬.౪౧ ॥
స్నిగ్ధప్రాయాశ్చ యో దద్యాదగ్నిష్టోమఫలం లభేత్ ।
దధిగవ్యమసంసృష్టం భక్ష్యాన్నానావిధాంస్తథా ॥ ౨,౧౬.౪౨ ॥
దత్త్వా న శోచతే శ్రాద్ధే వర్షాసు చ మఘాసు చ ।
ఘృతేన భోజయేద్విప్రాన్ఘృతం భూమౌ సముత్సృజేత్ ॥ ౨,౧౬.౪౩ ॥
ఛాయాయాం హస్తినశ్చైవ దత్త్వా శ్రాద్ధేన శోచతే ।
ఓదనం పాయసం సర్పిర్మధుమూలఫలాని చ ॥ ౨,౧౬.౪౪ ॥
భక్ష్యాంశ్చ వివిధాన్దత్త్వా పరత్రేహ చ మోదతే ।
శర్కరాక్షీరసంయుక్తాః పృథుకా నిత్యమక్షయాః ॥ ౨,౧౬.౪౫ ॥
స్యాత్తు సంవత్సరం ప్రీతిః శాకైర్మాంసరసేన చ ।
సక్తులాజాస్తథాపూపాః కుల్మాషా వ్యఞ్జనైః సహ ॥ ౨,౧౬.౪౬ ॥
సర్పిఃస్నిగ్ధాని సర్వాణి దధ్నా సంస్కృత్య భోజయేత్ ।
శ్రాద్ధేష్వేతాని యో దద్యాత్పద్మం స లభతే నిధిమ్ ॥ ౨,౧౬.౪౭ ॥
నవసస్యానియో దద్యాచ్ఛ్రాద్ధే సత్కృత్య యత్నతః ।
సర్వభోగానవాప్నోతి పూజ్యతే చ దివం గతః ॥ ౨,౧౬.౪౮ ॥
భక్ష్యభోజ్యాని పేయాని చోష్యలేహ్యవరాణి చ ।
భోజనాగ్రాసనం దత్త్వా అతిథిభ్యః కృతాఞ్జలిః ॥ ౨,౧౬.౪౯ ॥
సర్వయజ్ఞక్రతూనాం హి ఫలం ప్రాప్నోత్యనుత్తమమ్ ।
క్షిప్రమత్యుష్ణమక్లిష్టం దద్యాదన్నం బుభుక్షతే ॥ ౨,౧౬.౫౦ ॥
సవ్యఞ్జనం తథా స్నిగ్ధం భక్త్యా సత్కృత్య యత్నతః ।
తరుణాదిత్యసంకాశం విమానం హంసవాహనమ్ ॥ ౨,౧౬.౫౧ ॥
అన్నదో లభతే నిత్యం కన్యాకోటీస్తథైవ చ ।

అన్నదానాత్పరం దానం నాన్యత్కిఞ్చిత్తు విద్యతే ॥ ౨,౧౬.౫౨ ॥
అన్నాద్భూతాని జాయన్తే జీవన్తి ప్రభవన్తి చ ।
జీవదానాత్పరం దానం నాన్యత్కిఞ్చన విద్యతే ॥ ౨,౧౬.౫౩ ॥
అన్నాల్లోకాః ప్రతిష్ఠన్తి లోకదానస్య తత్ఫలమ్ ।
అన్నం ప్రజాపతిః సాక్షాత్తేన సర్వమిదం తతమ్ ॥ ౨,౧౬.౫౪ ॥
తస్మాదన్నసమం దానం న భూతం న భవిష్యతి ।
యాని రత్నాని మేదిన్యాం వాహనాని స్త్రియస్తథా ॥ ౨,౧౬.౫౫ ॥
క్షిప్రం ప్రాప్నోతి తత్సర్వం పితృభక్తస్తు యో నరః ।
ప్రతిశ్రయం చ యో దద్యాదతిథిభ్యః కృతాఞ్జలిః ॥ ౨,౧౬.౫౬ ॥
దేవాస్తం సంప్రతీచ్ఛన్తి దివ్యాతిథ్యైః సహస్రశః ।
సర్వాణ్యేతాని యో దద్యాత్పృథివ్యామేకరాడ్భవేత్ ॥ ౨,౧౬.౫౭ ॥
త్రిభిర్ద్వాభ్యామథైకేన దానేన తు సుఖీ భవేత్ ।
దానాని పరమో ధర్మః సద్భిః సత్కృత్య పూజితః ॥ ౨,౧౬.౫౮ ॥
త్రైలోక్యస్యా ధిపత్యం హి దానేనైవ ధ్రువం స్థితమ్ ।
అరాజా లభతే రాజ్యమధనశ్చోత్తమం ధనమ్ ।
క్షీణాయుర్లభతే చాయుః పితృభక్తః సదా నరః ॥ ౨,౧౬.౫౯ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యభాగే తృతీయ ఉపోద్ఘాతపాదే
శ్రాద్ధకల్పే దానప్రశంసా నామ షోడశోఽధ్యాయః ॥ ౧౬ ॥

బృహస్పతిరువాచ
అత ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి శ్రాద్ధకర్మణి పూజితమ్ ।

కామ్యం నైమిత్తికాజస్రం శ్రాద్ధకర్మణి నిత్యశః ॥ ౨,౧౭.౧ ॥

పుత్రదారనిమిత్తాః స్యురష్టకాస్తిస్న ఏవ తు ।

కృష్ణపక్షే వరిష్ఠా హి పూర్వాఖణ్డలదేవతా ॥ ౨,౧౭.౨ ॥

ప్రాజాపత్యా ద్వితీయా స్యాత్తృతీయా వైశ్వదేవికా ।

ఆద్యాపూపైః సదాకార్యా మాంసైరన్యా సదా భవేత్ ॥ ౨,౧౭.౩ ॥

శాకైః కార్యా తృతీయా స్యాదేవం ద్రవ్యగతో విధిః ।

అత్రాపీష్టం పితౄణాం వై నిత్యమేవ విధీయతే ॥ ౨,౧౭.౪ ॥

యా చాప్యన్యా చతుర్థీ స్యాత్తాం చ కుర్యాద్విశేషతః ।

ఆసు శ్రాద్ధం బుధః కుర్వన్సర్వస్వేనాపి నిత్యశః ॥ ౨,౧౭.౫ ॥

క్షిప్రమాప్నోతి హి శ్రేయః పరత్రేహ చ మోదతే ।

పితరః పర్వకాలేషు తిథికాలేషు దేవతాః ॥ ౨,౧౭.౬ ॥

సర్వేషు పురుషా యాన్తి నిపాతమివ ధేనవః ।

మాసాంతే ప్రతిగచ్ఛేయురష్టకాసు హ్యపూజితాః ॥ ౨,౧౭.౭ ॥

మోఘాస్తస్య భవన్త్యాశాః పరత్రేహ చ సర్వశః ।

పూజకానాం సముత్కర్షో నాస్తికానామధోగతిః ॥ ౨,౧౭.౮ ॥

దేవాస్తు దాయినో యాన్తి తిర్యగ్గచ్ఛన్త్యదాయినః ।

పుష్టిం ప్రజాం స్మృతిం మేధాం పుత్రానైశ్వర్యమేవ చ ॥ ౨,౧౭.౯ ॥

కుర్వాణః పూజనం చాసు సర్వం పూర్ణం సమశ్నుతే ।

ప్రతిపద్ధనలాభాయ లబ్ధం చాస్య న నశ్యతి ॥ ౨,౧౭.౧౦ ॥

ద్వితీయాయాం తు యః కుర్యాద్ద్విపదాధింపతిర్భవేత్ ।

వరార్థినాం తృతీయా తు శత్రుఘ్నీ పాపనాశినీ ॥ ౨,౧౭.౧౧ ॥

చతుర్థ్యాం తు ప్రకుర్వాణః శత్రుచ్ఛిద్రాణి పశ్యతి ।

పఞ్చమ్యాం చాపికుర్వాణః ప్రాప్నోతి మహతీం శ్రియమ్ ॥ ౨,౧౭.౧౨ ॥

షష్ఠ్యాం శ్రాద్ధాని కుర్వాణః సంపూజ్యః స్యాత్ప్రయత్నతః ।

కురుతే యస్తు సప్తమ్యాం శ్రాద్ధాని సతతం నరః ॥ ౨,౧౭.౧౩ ॥
మహీశత్వమవాప్నోతి గణానాం చాధిపో భవేత్ ।
సంపూర్ణామృద్ధిమాప్నోతి యోఽష్టమ్యాం కురుతే నరః ॥ ౨,౧౭.౧౪ ॥
శ్రాద్ధం నవమ్యాం కర్త్తవ్యమైశ్వర్యం స్త్రీశ్చ కాఙ్క్షతా ।
కుర్వన్దశమ్యాం తు నరో బ్రాహ్మీం శ్రియమవాప్నుయాత్ ॥ ౨,౧౭.౧౫ ॥
వేదాంశ్చైవాప్నుయాత్సర్వాన్విప్రాణాం సమతాం వ్రజేత్ ।
ఏకాదశ్యాం పరం దానమైశ్వర్య సతతం తథా ॥ ౨,౧౭.౧౬ ॥
ద్వాదశ్యాం జయలాభం చ రాజ్యమాయుర్వసూని చ ।
ప్రజావృద్ధిం పశూన్మేధాం స్వాతన్త్ర్యం పుష్టిముత్తమామ్ ॥ ౨,౧౭.౧౭ ॥
దీర్ఘమాయురథైశ్వర్యం కుర్వాణస్తు త్రయోదశీమ్ ।
యువానశ్చ గృహే యస్య మృతాస్తేభ్యః ప్రదాపయేత్ ॥ ౨,౧౭.౧౮ ॥
శస్త్రేణ వా హతా యే చ తేషాం దద్యాచ్చతుర్దశీమ్ ।
అమావాస్యాం ప్రయత్నేన శ్రాద్ధం కుర్యాత్సదా శుచిః ॥ ౨,౧౭.౧౯ ॥
సర్వకామానవాప్నోతి స్వర్గం చానన్తమశ్నుతే ।
తథావిషమజాతానాం యమలానాం చ సర్వశః ॥ ౨,౧౭.౨౦ ॥
శ్రాద్ధం దద్యాదమావాస్యాం సర్వకామానవాప్నుయాత్ ।
మఘాసు కుర్వఞ్ఛ్రాద్ధాని సర్వకామానవాప్నుయాత్ ॥ ౨,౧౭.౨౧ ॥
ప్రత్యక్షమర్చితాస్తేన భవన్తి పితరస్తదా ।
పితృదవా మఘా యస్మాత్తస్మాత్తాస్వక్షయం స్మృతమ్ ॥ ౨,౧౭.౨౨ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యభాగే తృతీయ ఉపోద్ధాతపాదే
శ్రాద్ధకల్పే తిథిశ్రాద్ధవర్ణనం నామ సప్తదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౭॥

బృహస్పతిరువాచ

యమస్తు యాని శ్రాద్ధాని ప్రోవాచ శశబిన్దవే ।

తాని మే శృణు కార్యాణి నక్షత్రేషు పృథక్పృథక్ ॥ ౨,౧౮.౧ ॥

శ్రాద్ధం యః కృత్తికాయోగం కురుతే సతతం నరః ।

అగ్నీనాధాయ స స్వర్గే రాజతే సుదృఢవ్రతః ॥ ౨,౧౮.౨ ॥

అపత్యకామో రోహిణ్యాం సౌమ్యే తేజస్వినా భవేత్ ।

ప్రాయశః క్రూరకర్మాణి ఆర్ద్రాయాం శ్రాద్ధమాచరన్ ॥ ౨,౧౮.౩ ॥

క్షేత్రభాగీ భవేత్పుత్రీ శ్రాద్ధం కృత్వా పునర్వసౌ ।

పుష్టికామః పునస్తిష్యే శ్రాద్ధం కుర్వీత మానవః ॥ ౨,౧౮.౪ ॥

ఆశ్లేషాసు పితౄనర్చన్వీరాన్పుత్రానవాప్నుయాత్ ।

జాతీనాం భవతి శ్రేష్ఠో మఘాసు శ్రాద్ధమాచరన్ ॥ ౨,౧౮.౫ ॥

ఫాల్గునీషు పితౄనర్చన్సౌభాగ్యం లభతే నరః ।

ప్రదానశీలః సాపత్య ఉత్తరాసు కరోతి యః ॥ ౨,౧౮.౬ ॥

సంసత్సు ముఖ్యో భవతి హస్తేఽభ్యర్చ్య పితౄనపి ।

చిత్రాయాం చైవ యః కుర్యాత్పశ్యేద్రూపవతః సుతాన్ ॥ ౨,౧౮.౭ ॥

స్వాతినా చైవ యః కుర్యాద్వాణిజ్యే లాభమాప్నుయాత్ ।

పుత్రార్థీ తు విశాఖాసు శ్రాద్ధమీహేత మాలవః ॥ ౨,౧౮.౮ ॥

అనురాధాసు కుర్వాణో నరశ్చక్రం ప్రవర్త్తయేత్ ।

ఆధిపత్యం భవేచ్ఛ్రేష్ఠం జ్యేష్ఠాయాం సతతం తు యః ॥ ౨,౧౮.౯ ॥

మూలేనారోగ్యమిచ్ఛన్తి హ్యాషాఢాసు మహద్యశః ।

ఉత్తరాసు తు కుర్వాణో వీతశోకో భవేన్నరః ॥ ౨,౧౮.౧౦ ॥

శ్రవణేన తు లోకేషు ప్రాప్నుయాత్పరమాం గతిమ్ ।

రాజ్యభాగీ ధనిష్ఠాసు ప్రాప్నుయా ద్విపులం ధనమ్ ॥ ౨,౧౮.౧౧ ॥

శ్రాద్ధనిర్జితలోకశ్చ వేదాన్ సాంగానవాప్నుయాత్ ।

నక్షత్రైర్వారుణైః కుర్వన్భిషక్సిద్ధిమవాప్నుయాత్ ॥ ౨,౧౮.౧౨ ॥

పూర్వప్రౌష్ఠ పదే కుర్వన్విన్దేతాజీవికాన్బహూన్ ।

ఉత్తరాస్వనతిక్రమ్య విన్దేద్గా వై సహస్రశః ॥ ౨,౧౮.౧౩ ॥

బహుకుప్యకృతం ద్రవ్యం విన్దేత్కుర్వన్సురేవతీమ్ ।

అశ్వానశ్వయుజా భక్తో భరణ్యాం సాధుసత్తమః ॥ ౨,౧౮.౧౪ ॥

ఇమం శ్రాద్ధవిధిం కుర్వఞ్ఛశబిన్దుర్మహీమిమామ్ ।

కృత్స్నాం బలేన సోఽక్లిష్టో లబ్ధ్వా చ ప్రశశాస హ ॥ ౨,౧౮.౧౫ ॥

ఇతి శ్రీ బ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యభాగే తృతీయ ఉపోద్ఘాతపాదే శ్రాద్ధకల్పే నక్షత్రశ్రాద్ధం నామ అష్టాదశోఽధ్యాయః ॥ ౧౮ ॥

శంయురువాచ

కిం స్విద్దత్తం పితౄణాం తు తృప్తిదం వదతాం వర ।

కింస్విత్స్యాచ్చిరరాత్రాయ కిం వానన్త్యాయ కల్పతే ॥ ౨,౧౯.౧ ॥

బృహస్పతిరువాచ

హవీషి శ్రాద్ధకల్పే తు యాని శ్రాద్ధవిదో విదుః ।

తాని మే శృణు సర్వాణి ఫలం చైషాం యథాతథమ్ ॥ ౨,౧౯.౨ ॥

తిలైర్వ్రీహియవైమాషైరద్భిర్మూలఫలైస్తథా ।

దత్తేన మాసం ప్రీయన్తే శ్రాద్ధేన హి పితామహాః ॥ ౨,౧౯.౩ ॥

మత్స్యైః ప్రీణన్తి ద్వౌ మాసౌ త్రీన్మాసాన్హారిణేన తు ।

శాశేన చతురో మాసాన్ప్రీణాతి శాకునైః ॥ ౨,౧౯.౪ ॥
వారాహేణ తు షణ్మాసాఞ్ఛాగలం సప్తమాసికమ్ ।
అష్టమాసికమిత్యుక్తం యచ్చ పార్వతకం భవేత్ ॥ ౨,౧౯.౫ ॥
రౌరవేణ తు ప్రీయన్తే నవ మాసాన్పితామహాః ।
గవయస్య తు మాంసేన తృప్తిః స్యాద్దశమాసికీ ॥ ౨,౧౯.౬ ॥
ఔరభ్రేణ చ మాంసేన మాసానేకాదశైవ తు ।
శ్రాద్ధే చ తృప్తిదం గవ్యం పయః సంవత్సరం ద్విజాః ॥ ౨,౧౯.౭ ॥
ఆనన్త్యాయ భవేత్తద్వత్ఖడ్గమాంసం పితృక్షయే ।
పాయసం మధుసర్పిర్భ్యాం ఛాయాయాం కుఞ్జరస్య చ ॥ ౨,౧౯.౮ ॥
కృష్ణచ్ఛాగస్య మాసేన తృప్తిర్భవతి శాశ్వతీ ।
అత్ర గాథాః పితృగీతాః కీర్తయన్తి పురావిదః ॥ ౨,౧౯.౯ ॥
తాస్తేఽహం కీర్త్తయిష్యామి యథావత్సన్నిబోధ మే ।
అపి నః స కులే యాయాద్యో నో దద్యాత్త్రయోదశీమ్ ॥ ౨,౧౯.౧౦ ॥
ఆజేన సర్వలోహేన వర్షాసు చ మఘాసు చ ।
ఏష్టవ్యా బహవః పుత్రా యద్యేకోఽపి గయాం వ్రజేత్ ।
గౌరీం వాప్యుద్వహేద్భార్యాం నాలం వా వృషముత్సృజేత్ ॥ ౨,౧౯.౧౧ ॥
శంయురువాచ
గయాదీనాం ఫలం తాత బ్రూహి మే పరిపృచ్ఛతః ।
దాతౄణాం చైవ యత్పుణ్యం నిఖిలేన ప్రవీహి మే ॥ ౨,౧౯.౧౨ ॥
బృహస్పతిరువాచ
గయాయామక్షయం శ్రాద్ధజ్జపహోమతపాంసి చ ।
పితృక్షయే హి తత్పుత్ర తస్మాత్తత్రాక్షయం స్మృతమ్ ॥ ౨,౧౯.౧౩ ॥
పూర్ణాయామేకవింశం తు గౌర్యాముత్పాదితః సుతః ।
మహామహాంశ్చ జుహుయాదితి తస్య ఫలం స్మృతమ్ ।

ఫలం వృషస్య వక్ష్యామి గదతో మే నిబోధత ॥ ౨,౧౯.౧౪ ॥

వృషోత్సృష్టః పునాత్యేవ దశాతీతాన్దశావరాన్ ॥ ౨,౧౯.౧౫ ॥

యత్కిఞ్చిత్స్పృశతే తోయమవతీర్ణో నదీజలే ।

వృషోత్సర్గత్పితౄణాం తు హ్యక్షయం సముదాహృతమ్ ॥ ౨,౧౯.౧౬ ॥

యేనయేన స్పృశేత్తోయం లాఙ్గూలాదిభిరఙ్గశః ।

సర్వం తదక్షయం తస్య పితౄణాం నాత్ర సంశయః ॥ ౨,౧౯.౧౭ ॥

శృఙ్గైః ఖురైర్వా భూమిం యాముల్లిఖత్యనిశం వృషః ।

మధుకుల్యాః పితౄంస్తస్య హ్యక్షయాశ్చ భవన్తి వై ॥ ౨,౧౯.౧౮ ॥

సహస్రనల్వమాత్రేణ తడాగేన యథాస్రుతిః ।

తృప్తిస్తు యా పితౄణాం వై సా వృషేణేహ కల్పతే ॥ ౨,౧౯.౧౯ ॥

యో దదాతి గుడోన్మిశ్రతిలాని శ్రాద్ధకర్మణి ।

మధు వామధుమిశ్రం వా సర్వమేవాక్షయం భవేత్ ॥ ౨,౧౯.౨౦ ॥

న బ్రాహ్మణం పరిక్షేత సదా దేయం హి మానవైః ।

దైవేకర్మణి పిత్ర్యే చ శ్రూయతే వై పరీక్షణమ్ ॥ ౨,౧౯.౨౧ ॥

సర్వవేదవ్రతస్నాతాః పఙ్క్తీనాం పావనా ద్విజాః ।

యే చ భాషావిదః కేచిద్యే చ వ్యాకరణే రతాః ॥ ౨,౧౯.౨౨ ॥

అధీయతే పురాణం వై ధర్మశాస్త్రమథాపి చ ।

త్రిణాచికేతః పఞ్చాగ్నిః స సౌపర్ణః షడఙ్గవిత్ ॥ ౨,౧౯.౨౩ ॥

బ్రహ్మదేవసుతశ్చైవ చ్ఛన్దోగో జ్యేష్ఠసామగః ।

పుణ్యేషు యశ్చ తీర్థేషు కృతస్నానః కృతవ్రతః ॥ ౨,౧౯.౨౪ ॥

మఖేషు యే చ సర్వేషు భవన్త్యవభృథాప్లుతాః ।

యే చ సత్యవ్రతా నిత్యం స్వధర్మనిరతాశ్చ యే ॥ ౨,౧౯.౨౫ ॥

అక్రోధనా లోభపరాస్తాఞ్ఛ్రాద్ధేషు నిమన్త్రయేత్ ।

ఏతేభ్యో దత్తమక్షయ్యమేతే వై పఙ్క్తిపావనాః ॥ ౨,౧౯.౨౬ ॥

శ్రాద్ధీయా బ్రహ్మణా యే తు యోగవ్రతసునిష్ఠితాః ।
త్రయోఽపి పూజితాస్తేన బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరాః ॥ ౨,౧౯.౨౭ ॥
పితృభిః సహ లోకాశ్చ యో హ్యేతాన్పూజయేన్నరః ।
పవిత్రాణాం పవిత్రం చ మఙ్గలానాం చ మఙ్గలమ్ ॥ ౨,౧౯.౨౮ ॥
ప్రథమః సర్వధర్మాణాం యోగధర్మో నిగద్యతే ।
అపాఙ్క్త్యాన్సంప్రవక్ష్యామి గదతో మే నిబోధత ॥ ౨,౧౯.౨౯ ॥
కితవో మద్యపో యశ్చ పశుపాలో నిరాకృతః ।
గ్రామప్రేష్యో వార్ధుషికో హ్యాపణో వణిజస్తథా ॥ ౨,౧౯.౩౦ ॥
అగార దాహీ గరదో వృషలో గ్రామయాజకః ।
కాణ్డపృష్ఠోఽథ కుణ్డాశీ మధుపః సోమవిక్రయీ ॥ ౨,౧౯.౩౧ ॥
సముద్రాన్తరితో భృత్యః పిశునః కూటసాక్షికః ।
పిత్రా వివదమానశ్చ యస్య చోపపతిర్గృహే ॥ ౨,౧౯.౩౨ ॥
అభిశస్తస్తథా స్తేనః శిల్పం యశ్చోపజీవతి ।
స్తవకః సూపకారశ్చ యశ్చ మిత్రాణి నిన్దతి ॥ ౨,౧౯.౩౩ ॥
కాణశ్చ ఖఞ్జకశ్చైవ నాస్తికో వేదవర్జితః ।
ఉన్మత్తోఽప్యథ షణ్ఢశ్చ భ్రూణహా గురుతల్పగః ॥ ౨,౧౯.౩౪ ॥
భిషగ్జీవీ ప్రాశనికః పరస్త్రీం యశ్చ సేవతే ।
విక్రీణాతి చ యో బ్రహ్మవ్రతాని నియమాంస్తథా ॥ ౨,౧౯.౩౫ ॥
నష్టం స్యాన్నాస్తికే దత్తం వ్రతఘ్నే చాపవర్జితమ్ ।
యచ్చవాణిజకే దత్తం నేహ నాముత్ర సంభవేత్ ॥ ౨,౧౯.౩౬ ॥
నిక్షేపహారకే చైవ కృతఘ్నే విదవర్జితే ।
తథా పాణవికే వై చ కారుకే ధర్మవర్జితే ॥ ౨,౧౯.౩౭ ॥
క్రీణాతి యో హ్యపణ్యాని విక్రీణాతి ప్రశంసతి ।
అన్యత్రాస్య సమాధానం న వణిక్శ్రాద్ధమర్హతి ॥ ౨,౧౯.౩౮ ॥

భస్మనీవ హుతం హవ్యం దత్తం పౌనర్భవే ద్విజః ।
షష్టిం కాణః శతం షణ్ఢః శ్విత్రీ పఞ్చశతాన్యపి ॥ ౨,౧౯.౩౯ ॥
పాపరోగీ సహస్రం వై దాతుర్నాశయతే ఫలమ్ ।
భ్రశ్యేద్ధి స ఫలాత్తస్మాత్ప్రదాతా యస్తు బాలిశః ॥ ౨,౧౯.౪౦ ॥
యద్వివేష్టితశిరా భుఙ్క్తే యద్భుఙ్క్తే దక్షిణాముఖః ।
సోపానత్కశ్చ యద్భుఙ్క్తే యచ్చ దత్తమసత్కృతమ్ ॥ ౨,౧౯.౪౧ ॥
సర్వం తదసురేద్రాయ బ్రహ్మా భాగమకల్పయత్ ।
శ్వా చైవ బ్రహ్మహా చైవ నావేక్షేత కథఞ్చన ॥ ౨,౧౯.౪౨ ॥
తస్మాత్పరివృతైర్దద్యాత్తిలైశ్చాన్నం వికీర్య చ ।
రాక్షసానాం తిలాః ప్రోక్తాః శునాం పరివృతాస్తథా ॥ ౨,౧౯.౪౩ ॥
దర్శనాత్సూకరో హన్తి పక్షవాతేన కుక్కుటః ।
రజస్వలాయాః స్పర్శేన క్రుద్ధోయశ్చ ప్రయచ్ఛతి ॥ ౨,౧౯.౪౪ ॥
నదీతీరేషు రమ్యేషు సరిత్సు చ సరస్సు చ ।
వివిక్తేషు చ ప్రీయన్తే దత్తేనేహ పితామహాః ॥ ౨,౧౯.౪౫ ॥
నాసవ్యంపాతయేజ్జాను న యుక్తో వాచమీరయేత్ ।
తస్మాత్పరివృతేనేహ విధివద్దర్భపాణినా ॥ ౨,౧౯.౪౬ ॥
పిత్రోరారాధనం కార్యమేవం ప్రీణయతే పితౄన్ ।
అనుమాన్య ద్విజాన్పూర్వమర్ఘ్యం కుర్యాద్యథావిధి ॥ ౨,౧౯.౪౭ ॥
పితౄణాం నిర్వపేద్భూమౌ సూర్యే వా దర్భసంస్తరే ।
శుక్లపక్షే చ పూర్వాహ్ణే శ్రాద్ధం కుర్యాద్యథావిధి ॥ ౨,౧౯.౪౮ ॥
కృష్ణపక్షేఽపరాహ్ణే తు రౌహిణం వై న లఙ్ఘయేత్ ।
ఏవమేతే మహాత్మానో మహాయోగా మహౌజసః ॥ ౨,౧౯.౪౯ ॥
సదా వై పితరః పూజ్యాః సం ప్రాప్తౌ దేశకాలయోః ।
పితృభక్త్యైవ తు నరో యోగం ప్రాప్నోతి దుర్ల్లభమ్ ॥ ౨,౧౯.౫౦ ॥

ధ్యానేన మోక్షం గచ్ఛేద్ధి హిత్వా కర్మ శుభాశుభమ్ ।
యజ్ఞహేతోస్తదుద్ధృత్య మోహయిత్వా జగత్తథా ॥ ౨,౧౯.౫౧ ॥
గుహాయాం నిహితం బ్రహ్మ కశ్యపేన మహాత్మనా ।
అమృతం గుహ్యముద్ధృత్య యోగే యోగవిదాం వరాః ॥ ౨,౧౯.౫౨ ॥
ప్రోక్తః సనత్కుమారేణ మహాత్మా బ్రహ్మణః పదమ్ ।
దేవానాం పరమం గుహ్యమృషీణాం చ పరాయణమ్ ॥ ౨,౧౯.౫౩ ॥
పితృభక్త్యా ప్రయత్నేన ప్రాప్య తే తన్మనీషిభిః ।
పితృభక్తః సమాసేన పితృపూర్వపరశ్చ యః ॥ ౨,౧౯.౫౪ ॥
అయత్నాత్ప్రాప్నుయాదేవ సర్వమేతన్న సంశయః ॥ ౨,౧౯.౫౫ ॥
బృహస్పతిరువాచ
యస్మై శ్రాద్ధాని దేయాని యచ్చ దత్తం మహత్ఫలమ్ ।
యేషు చాప్యక్షయం శ్రాద్ధం తీర్థేషు చ గుహాసు చ ॥ ౨,౧౯.౫౬ ॥
యేషు స్వర్గమవాప్నోతి తత్తే ప్రోక్తం ససంగ్రహమ్ ।
శ్రుత్వేమం శ్రాద్ధకల్పం చ న కుర్యాద్యస్తు మానవః ॥ ౨,౧౯.౫౭ ॥
స మజ్జేన్నరకే ఘోరే నాస్తికస్తమసావృతే ।
పరివాదో న కర్తవ్యో యోగినాం తు విశేషతః ॥ ౨,౧౯.౫౮ ॥
పరివాదాత్క్రిమిర్భూత్వా తత్రైవ పరివర్తతే ।
యోగాన్పరివదేద్యస్తు ధ్యానినో మోక్షకాఙ్క్షిణః ॥ ౨,౧౯.౫౯ ॥
స గచ్ఛేన్నరకం ఘోరం శ్రోతాప్యస్య న సంశయః ।
ఆవృతం తమసః సర్వం నరకం ఘోరదర్శనమ్ ।
యోగీశ్వరపరీవాదాన్న స్వర్గం యాతి మానవః ॥ ౨,౧౯.౬౦ ॥
యోగేశ్వరాణామాక్రోశం శృణుయాద్యో యతాత్మనామ్ ।
సహి కాలం చిరం మజ్జేన్నరకే నాత్ర సంశయః ।
కుంభీపాకేషు పచ్యన్తే జిహ్వాచ్ఛేదే పునః పునః ॥ ౨,౧౯.౬౧ ॥

సముద్రే చ యథా లోపటస్తద్భతీస్సదన్తి తే నరాః ।
మనసా కర్మణా వాచా ద్వేషం యోగేషు వర్జయేత్ ।
ప్రోత్యానన్తం ఫలం భుఙ్క్తే ఇహ వాపి న సంశయః ॥ ౨,౧౯.౬౨ ॥
న పారగో విన్దతి పరమాత్మనస్త్రిలోకమధ్యే చరతి స్వకర్మభిః ।
ఋచో యజుః సామ తదఙ్గపారగేఽవికారమేతం హ్యనవాప్య సీదతి ॥ ౨,౧౯.౬౩ ॥
వికారపారం ప్రకృతేశ్చ పారగస్త్రయీగుణానా త్రిగుణస్య పారగః ।
యః స్యాచ్చతుర్వింశతితత్త్వపారగః స పారగో నాధ్యయనస్య పారగః ॥ ౨,౧౯.౬౪ ॥
కృత్స్నం యథావత్సముపైతి తత్పరస్తథైవ భూయః ప్రలయత్వమాత్మనః ।
ప్రత్యాహరేద్యోగపథం న యో ద్విజో న సర్వపార క్రమపారగోచరః ॥ ౨,౧౯.౬౫ ॥
వేదస్య వేదితవ్యం చ వేద్యం విన్దతి యోగవిత్ ।
తం వై వేదవిదః ప్రాహుస్తమాహుర్వేదపారగమ్ ॥ ౨,౧౯.౬౬ ॥
వేదం చ వేదితవ్యం చ విదిత్వా వై యథాస్థితః ।
ఏవం వేదవిదః ప్రాహురన్యం వై వేదపారగమ్ ॥ ౨,౧౯.౬౭ ॥
యజ్ఞాన్వేదాంస్తథా కామాంస్తపాంసి వివిధాని చ ।
ప్రాప్నోత్యాయుః ప్రజాశ్చైవ పితృభక్తో న సశయః ॥ ౨,౧౯.౬౮ ॥
శ్రద్ధయా శ్రాద్ధకల్పం తు యస్త్విమం నియతః పఠేత్ ।
సర్వాణ్యేతాని వాప్నోతి తీర్థదానఫలాని చ ॥ ౨,౧౯.౬౯ ॥
స పఙ్క్తిపావనశ్చైవ ద్విజానామగ్రభుగ్భవేత్ ।
ఆశ్రావ్య చ ద్విజాన్సోఽథ సర్వకామానవాప్నుయాత్ ॥ ౨,౧౯.౭౦ ॥
యశ్చైతచ్ఛృణుయాన్నిత్యమ న్యాంశ్చ శ్రావయేద్ద్విజః ।
అనసూయుర్జితక్రోధో లోభమోహవివర్జితః ॥ ౨,౧౯.౭౧ ॥
తీర్థాదీనాం ఫలం ప్రాప్య దానాదీనాం చ సర్వశః ।
మోక్షోపాయం లభేచ్ఛ్రేష్ఠం స్వర్గోపాయం న సంశయః ।
ఇహ చాపి పరా పుష్టిస్తస్మాత్కుర్వీత నిత్యశః ॥ ౨,౧౯.౭౨ ॥

ఇమం విధిం యో హి పఠేదతన్ద్రితః సమాహితః సంసది పర్వసంధిషు ।
అపత్యభాగీ చ పరేణ తేజసా దివౌకసాం స వ్రజతే సలోకతామ్ ॥ ౨,౧౯.౭౩ ॥
యేన ప్రోక్తస్త్వయం కల్పో నమస్తస్మై స్వయంభువే ।
మహాయోగేశ్వరేభ్యశ్చ సదా చ ప్రణతోఽస్మ్యహమ్ ॥ ౨,౧౯.౭౪ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యభాగే తృతీయ ఉపోద్ధాతపాదే
శ్రాద్ధకల్పే బ్రహ్మణపరీక్షా నామ ఏకోనవింశోఽధ్యాయః ॥ ౧౯ ॥

బృహస్పతిరువాచ
ఇత్యేతే పితరో దేవా దేవానామపి దేవతాః ।
సప్తస్వేతే స్థితా నిత్యం స్థానేషు పితరోఽవ్యయాః ॥ ౨,౨౦.౧ ॥
ప్రజాపతిసుతా హ్యేతే సర్వేషాం తు మహాత్మనామ్ ।
ఆద్యో గణస్తు యోగానామనుయోగవివర్ద్ధనః ॥ ౨,౨౦.౨ ॥
ద్వితీయో దేవతానాం తు తృతీయో దానవాదినామ్ ।
శేషాస్తు వర్ణినాం జ్ఞేయా ఇతి సర్వే ప్రకీర్త్తితాః ॥ ౨,౨౦.౩ ॥
దేవాస్త్వేతాన్యజన్తే వై సర్వష్వానేష్వవస్థితాన్ ।
ఆశ్రమశ్చ యజన్త్యేనాంశ్చత్వారస్తు యథాక్రమమ్ ॥ ౨,౨౦.౪ ॥
సర్వే వర్ణా యజన్త్యేనాంశ్చత్వారస్తు యథాగమమ్ ।
తథా సంకరజాత్యశ్చ మ్లేచ్ఛాశ్చాపి యజన్తి వై ॥ ౨,౨౦.౫ ॥
పితౄంస్తు యో యజేద్భక్త్యా పితరః ప్రీణయన్తి తే ।
పితరః పుష్టికామస్య ప్రజాకామస్య వా పునః ॥ ౨,౨౦.౬ ॥
పుష్టిం ప్రజాం తు స్వర్గం చ ప్రయచ్ఛన్తి పితామహాః ।
దేవకార్యాదపి తథా పితృకార్యం విశిష్యతే ॥ ౨,౨౦.౭ ॥

దేవతానాం హి పితరః పూర్వమాప్యాయనం స్మృతాః ।
న హి యోగగతిః సూక్ష్మా పితౄణాం జ్ఞాయతే నరైః ॥ ౨,౨౦.౮ ॥
తపసా హి ప్రసిద్ధేన కిం పునర్మాంసచక్షుషా ।
సర్వేషాం రాజతం పాత్రమథ వా రజతాన్వితమ్ ॥ ౨,౨౦.౯ ॥
పావనం హ్యుత్తమం ప్రోక్తం దేవానాం పితృభిః సహ ।
యేషాం దాస్యన్తి పిణ్డాంస్త్రీన్బాన్ధవా నామగోత్రతః ॥ ౨,౨౦.౧౦ ॥
భూమౌ కుశోత్తరాయాం చ అపసవ్యవిధానతః ।
సర్వత్ర వర్త్తమానాస్తే పిణ్డాః ప్రీణన్తి వై పితౄన్ ॥ ౨,౨౦.౧౧ ॥
యదాహారో భవేజ్జన్తురాహారః సోఽస్య జాయతే ।
యథా గోష్ఠే ప్రనష్టాం వై వత్సో విన్దతి మాతరమ్ ॥ ౨,౨౦.౧౨ ॥
తథా తం నయతే మన్త్రో జన్తుర్యత్రావతిష్ఠతి ।
నామగోత్రం చ మన్త్రం చ దత్తమన్నం నయన్తి తమ్ ॥ ౨,౨౦.౧౩ ॥
అపి యోనిశతం ప్రాప్తాంస్తృప్తిస్తాననుగచ్ఛతి ।
ఏవమేషా స్థితా సత్తా బ్రహ్మణః పరమేష్ఠినః ॥ ౨,౨౦.౧౪ ॥
పితౄణమాదిసర్గేతు లోకానామక్షయార్థినామ్ ।
ఇత్యేతే పితరశ్చైవ లోకా దుహితరస్తథా ॥ ౨,౨౦.౧౫ ॥
దౌహిత్రా యజమానశ్చ ప్రోక్తాశ్చైవ మయానఘ ।
కీర్త్తితాః పితరస్తే వై తవ పుత్ర యథాక్రమమ్ ॥ ౨,౨౦.౧౬ ॥
శంయురువాచ
అహో దివ్యస్త్వయా తాత పితృసర్గస్తు కీర్తితః ।
లోకా దుహితరశ్చైవ దోహిత్రాశ్చ శ్రుతాస్తథా ॥ ౨,౨౦.౧౭ ॥
దానాని సహ శౌచేన కీర్త్తితాని ఫలాని చ ।
అక్షయ్యత్వం ద్విజాంశ్చైవ సర్వమేతదుదాహృతమ్ ।
అద్యప్రభృతి కర్త్తాస్మి సర్వమేతద్యథాతథమ్ ॥ ౨,౨౦.౧౮ ॥

బృహస్పతిరువాచ

ఇత్యేతదఙ్గిరాః పూర్వమృషీణాముక్త్వాన్ప్రభుః ।

పృష్టశ్చ సంశయాన్సర్వానృషీనాహ నృసంసది ॥ ౨,౨౦.౧౯ ॥

సత్రే తు వితతే పూర్వం తథా వర్షసహస్రకే ।

యస్మిన్సదస్పతిస్నాతో బ్రహ్మా సీద్దేవతాప్రభుః ॥ ౨,౨౦.౨౦ ॥

గతాని తత్ర వర్షాణాం పఞ్చాశచ్చ శతాని వై ।

శ్లోకాశ్చాత్ర పురా గీతా ఋషిభిర్బ్రహ్మవాదిభిః ॥ ౨,౨౦.౨౧ ॥

దీక్షితస్య పురా సత్రే బ్రహ్మమః పరమాత్మనః ।

తత్రైవ దత్తమన్నాగ్రం పితౄణామక్షయర్థినామ్ ।

లోకానాం చ హితార్థాయ బ్రహ్మణా పరమేష్ఠినా ॥ ౨,౨౦.౨౨ ॥

సూత ఉవాచ

ఏవం బృహస్పతిః పూర్వం పృష్టః పుత్రేణ ధీమతా ।

ప్రోవాచ పితృసర్గం తు యశ్చైవ సముదాహృత ॥ ౨,౨౦.౨3 ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యభాగే తృతీయ ఉపోద్ధాతపాదే

శ్రాద్ధకల్పే నామ వింశతితమోఽధ్యాయః ॥ ౨౦॥

సమాప్తశ్చాయం శ్రాద్ధకల్పః ।

వసిష్ఠ ఉవాచ

ఇత్థం ప్రవర్త్తమానస్య జమదగ్నేర్మహాత్మనః ।

వర్షాణి కతిచిద్రాజన్వ్యతీయురమితౌజసః ॥ ౨,౨౧.౧ ॥

రామోఽపి నృపశార్దూల సర్వధర్మభృతాం వరః ।

వేదవేదాఙ్గతత్త్వజ్ఞః సర్వశాస్త్రవిశారదః ॥ ౨,౨౧.౨ ॥
పిత్రోశ్చకార శుశ్రూషాం వినీతాత్మా మహామతిః ।
ప్రీతిం చ నిజచేష్టాభిరన్వహం పర్యవర్త్తయత్ ॥ ౨,౨౧.౩ ॥
ఇత్థం ప్రవర్త్తమానస్య వర్షాణి కతిచిన్నృప ।
పిత్రోః శుశ్రూషయానైషీద్రామో మతిమతాం వరః ॥ ౨,౨౧.౪ ॥
స కదాచిన్మహాతేజాః పితామహ గృహం ప్రతి ।
గన్తుం వ్యవసితో రాజన్దైవేన చ నియోజితః ॥ ౨,౨౧.౫ ॥
నిపీడ్య శిరసా పిత్రోశ్చరణౌ భృగుపుఙ్గవః ।
ఉవాచ ప్రాఞ్జలిర్భూత్వా సప్రశ్రయమిదం వచః ॥ ౨,౨౧.౬ ॥
కఞ్చిదర్థమహం తాత మాతరం త్వాం చ సామ్ప్రతమ్ ।
విజ్ఞాపయితుమిచ్ఛామి మమ తచ్ఛ్రోతుమర్హథః ॥ ౨,౨౧.౭ ॥
పితామహమహం ద్రష్టుముత్కణ్ఠితమనాశ్చిరమ్ ।
తస్మాత్తత్పార్శ్వమధునా గమిష్యే వామనుజ్ఞయా ॥ ౨,౨౧.౮ ॥
ఆహూతశ్చాసకృత్తాత సోత్కణ్ఠం ప్రీయమాణయా ।
పితామహ్యా బహుముఖైరిచ్ఛన్త్యా మమ దర్శనమ్ ॥ ౨,౨౧.౯ ॥
పితృాన్పితామహస్యాపి ప్రియమేవ ప్రదర్శనమ్ ।
సదీయం తేన తత్పార్శ్వం గన్తుం మామనుజానత ॥ ౨,౨౧.౧౦ ॥
వసిష్ఠ ఉవాచ
ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా సంభ్రాన్తం సముదీరితమ్ ।
హర్షేణ మహతా యుక్తౌ సాశ్రునేత్రౌ బభూవతుః ॥ ౨,౨౧.౧౧ ॥
తమాలిఙ్గ్య మహాభాగం మూర్ధ్న్యుపాఘ్రాయ సాదరమ్ ।
అభినన్ద్యాశిషా తాత హృష్టౌ తావిదమాహతుః ॥ ౨,౨౧.౧౨ ॥
పితామహగృహం తాత ప్రయాహి త్వం యథాసుఖమ్ ।
పితామహపితామహ్యోః ప్రీతయే దర్శనాయ చ ॥ ౨,౨౧.౧౩ ॥

తత్ర గత్వా యథాన్యాయం తం శుశ్రూషా పరాయణః ।
కఞ్చిత్కాలం తయోర్వత్స ప్రీతయే వస తద్గృహే ॥ ౨,౨౧.౧౪ ॥
స్థిత్వా నాతిచిరం కాలం తయోర్భూయోఽప్యనుశయ ।
అత్రాగచ్ఛ మహాభాగ క్షేమేణాస్మద్దిదృక్షయా ॥ ౨,౨౧.౧౫ ॥
క్షణార్ద్ధమపి శక్తాః స్థో న వినా పుత్రదర్శనమ్ ।
తస్మాత్పితామహ గృహే న చిరాత్స్థాతుమర్హసి ॥ ౨,౨౧.౧౬ ॥
తదాజ్ఞయాథ వా పుత్ర ప్రపితామహసన్నిధిమ్ ।
గతోఽపి శీఘ్రమాగచ్ఛ క్రమేణ తదనుజ్ఞయా ॥ ౨,౨౧.౧౭ ॥
వసిష్ఠ ఉవాచ
ఇత్యుక్తస్తౌ పరిక్రమ్య ప్రణమ్య చ మహామతిః ।
పితరావప్యనుజ్ఞాప్య పితామహగృహం తతః ॥ ౨,౨౧.౧౮ ॥
స గత్వా భృగువర్యస్య ఋచీకస్య మహాత్మనః ।
ప్రవివేశాశ్రమం రామో మునిశిష్యోపశోభితమ్ ॥ ౨,౨౧.౧౯ ॥
స్వాధ్యాయఘోషైర్విపులైః సర్వతః ప్రతినాదితమ్ ।
ప్రశాన్తవైర సత్త్వాఢ్యం సర్వసత్త్వమనోహరమ్ ॥ ౨,౨౧.౨౦ ॥
స ప్రవిశ్యాశ్రమం రమ్యమృచీకం స్థితమాసనే ।
దదర్శ రామో రాజేన్ద్ర స పితామహమగ్రతః ॥ ౨,౨౧.౨౧ ॥
జాజ్వల్యమానం తపసా ధిష్ణ్యస్థమివ పావకమ్ ।
ఉపాసితం సత్యవత్యా యథా దక్షిణాయఽధ్వరమ్ ॥ ౨,౨౧.౨౨ ॥
స్వసమీపముపాయాన్తం రామమాలోక్య తౌ నృప ।
సుచిరం తం విమర్శేతాం సమాజ్ఞాపూర్వదర్శనౌ ॥ ౨,౨౧.౨౩ ॥
కోఽయమేష తపోరాశిః సర్వలక్షణపూజితః ।
బాలోఽయం బలవాన్భాతిగాంభీర్యాత్రపాశ్రయేణ చ ॥ ౨,౨౧.౨౪ ॥
ఏవం తయోశ్చిన్తయతోః సహర్షం హృది కౌతుకాత్ ।

ఆససాద శనై రామః సమీపే వినయాన్వితః ॥ ౨,౨౧.౨౫ ॥

స్వనామగోత్రే మతిమానుక్త్వా పిత్రోర్ముదాన్వితః ।

సంస్పృశంశ్చరణౌ మూర్ధ్నా హస్తాభ్యాం చాభ్యవాదయత్ ॥ ౨,౨౧.౨౬ ॥

తతస్తౌ ప్రీతమనసౌ సముథాప్య చ సత్తమమ్ ।

ఆశీర్భిరభినన్ద్యేతాం పృథక్పృథగుభావపి ॥ ౨,౨౧.౨౭ ॥

తమాశ్లిష్యాఙ్కమారోప్య హర్షాశ్రుప్లుతలోచనౌ ।

వీక్షన్తౌ తన్ముఖాంభోజం పరం హర్షమవాపతుః ॥ ౨,౨౧.౨౮ ॥

తతః సుఖోపవిష్టం తమాత్మవంశసముద్వహమ్ ।

అనామయమపృచ్ఛేతాం తావుభౌ దంపతీ తదా ॥ ౨,౨౧.౨౯ ॥

పితరౌ తే కుశలినో వత్స కింభ్రాతరస్తథా ।

అనాయాసేన తే వృత్తిర్వర్తతే చాథ కర్హిచిత్ ॥ ౨,౨౧.30 ॥

సమస్తాభ్యాం తతో రాజన్నాచచక్షే యథోదితః ।

తథా స్వానుగతం పిత్రోర్భ్రాతౄణాం చైవ చేష్టితమ్ ॥ ౨,౨౧.3౧ ॥

ఏవం తయోర్మహారాజ సత్ప్రీతిజనితైర్గుణైః ।

ప్రీయమాణోఽవసద్రామః పితుః పిత్రోర్నివేశనే ॥ ౨,౨౧.3౨ ॥

స తస్మిన్సర్వభూతానాం మనోనయననన్దనః ।

ఉవాస కతిచిన్మాసాంస్తచ్ఛుశ్రూషాపరాయణః ॥ ౨,౨౧.33 ॥

అథానుజ్ఞాప్య తౌ రాజన్భృగువర్యో మహామనాః ।

పితామహగురోర్గన్తుమియేషాశ్రయమాశ్రమమ్ ॥ ౨,౨౧.3౪ ॥

స తాభ్యాం ప్రీతియుక్తాభ్యామాశీర్భిరభినన్దితః ।

యథా చాభ్యాం ప్రదిష్టేన యయా వౌర్వాశ్రమం ప్రతి ॥ ౨,౨౧.3౫ ॥

తం నమస్కృత్య విధివచ్చ్యవనం చ మహాతపాః ।

సప్రహర్షం తదాజ్ఞాతః ప్రయయావాశ్రమం భృగోః ॥ ౨,౨౧.3౬ ॥

స గత్వామునిముఖ్యస్య భృగోరాశ్రమమణ్డలమ్ ।

దదర్శ శాన్తచేతోభిర్మునిభిః సర్వతో వృతమ్ ॥ ౨,౨౧.౩౭ ॥
సుస్నిగ్ధశీతలచ్ఛాయైః సర్వర్తుకగుణాన్వితైః ।
తరుభిః సంవృతం ప్రీతః ఫలపుష్పోత్తరాన్వితైః ॥ ౨,౨౧.౩౮ ॥
నానాఖగకులారావైర్మనఃశ్రోత్రసుఖావహైః ।
బ్రహ్మఘోషైశ్చ వివిధైః సర్వతః ప్రతినాదితమ్ ॥ ౨,౨౧.౩౯ ॥
సమన్త్రాహుతిహోమోత్థధూమగన్ధేన సర్వతః ।
నిరస్తనిఖిలాఘౌఘం వనాన్తరవిసర్పిణా ॥ ౨,౨౧.౪౦ ॥
సమిత్కుశాహరైర్దణ్డమేఖలాజినమణ్డితైః ।
అభితః శోభితం రాజన్రమ్యైర్మునికుమారకైః ॥ ౨,౨౧.౪౧ ॥
ప్రసూనజలసంపూర్ణపాత్రహస్తాభిరన్తరా ।
శోభితం మునికన్యాభిశ్చరన్తీభిరితస్తతః ॥ ౨,౨౧.౪౨ ॥
సపోతహరిణీయూథైర్విస్రంభాదవిశఙ్కిభిః ।
ఉటజాఙ్గణపర్యన్తతరుచ్ఛాయాస్వధిష్ఠితమ్ ॥ ౨,౨౧.౪౩ ॥
రోమన్థతః పరామృష్టియూథ సాక్షికముత్ప్లవైః ।
ప్రారబ్ధతాణ్డవం కేకీమయూరైర్మధురస్వరైః ॥ ౨,౨౧.౪౪ ॥
ప్రవికీర్ణకణోద్దేశం మృగశబ్దైః సమీపగైః ।
అనాలీఢాతపచ్ఛాయాశుష్యన్నీవారరాశిభిః ॥ ౨,౨౧.౪౫ ॥
హూయమానానలం కాలే పూజ్యమానాతిథివ్రజమ్ ।
అభ్యస్యమానచ్ఛన్దౌఘం చిన్త్యమానగమోదితమ్ ॥ ౨,౨౧.౪౬ ॥
పఠ్యమానాఖిలస్మార్త్తం శ్రౌతార్థప్రవిచారణమ్ ।
ప్రారబ్ధపితృదేవేజ్యం సర్వభూతమనోహరమ్ ॥ ౨,౨౧.౪౭ ॥
తపస్విజనభూయిష్ఠమాకాపురుషసేవితమ్ ।
తపోవృద్ధికరం పుణ్యం సర్వసత్త్వసుఖాస్పదమ్ ॥ ౨,౨౧.౪౮ ॥
తపోధనానన్దకరం బ్రహ్మలోకమివాపరమ్ ।

ప్రసూనసౌరభభ్రామ్యన్మధుపారావనాదితమ్ ॥ ౨,౨౧.౪౯ ॥
సర్వతో వీజ్యమానేన వివిధేన నభస్వతా ।
ఏవంవిధగుణోపేతం పశ్యన్నాశ్రమముత్తమమ్ ॥ ౨,౨౧.౫౦ ॥
ప్రవివేశ వినీతాత్మా సుకృతీవామరాలయమ్ ।
సంప్రవిశ్యాశ్రమోపాన్తం రామః స్వప్రపితామహమ్ ॥ ౨,౨౧.౫౧ ॥
దదర్శ పరితో రాజన్మునిశిష్యశతావృతమ్ ।
వ్యాఖ్యానవేదికామధ్యే నివిష్టం కుశవిష్టరే ।
సితశ్మశ్రుజటాకూర్చబ్రహ్మసూత్రోపశోభితమ్ ॥ ౨,౨౧.౫౨ ॥
వామేతరోరుమధ్యాస్త వామజఙ్ఘేన జానునా ॥ ౨,౨౧.౫౩ ॥
యోగపట్టేన సంవీతస్వదేహమృషిపుఙ్గవమ్ ।
వ్యాఖ్యానముద్రావిలసత్సవ్యపాణితలాంబుజమ్ ॥ ౨,౨౧.౫౪ ॥
యోగపట్టోపరిన్యస్తవిభ్రాజద్వామపాణికమ్ ।
సమ్యగారణ్యవాక్యానాం సూక్ష్మతత్త్వార్థసంహతిమ్ ॥ ౨,౨౧.౫౫ ॥
వివృత్య మునిముఖ్యేభ్యః శ్రావయన్తం తపోనిధిమ్ ।
పితుః పితామహం దృష్ట్వా రామస్తస్య మహాత్మనః ॥ ౨,౨౧.౫౬ ॥
శనైరివమహారాజ సమీపం సముపాగమత్ ।
తమాగతముపాలక్ష్య తత్రత్యభావప్రధర్షితాః ॥ ౨,౨౧.౫౭ ॥
శఙ్కామవాపుర్మునయో దూరాదేవాఖిలా నృప ।
తావదూభృగురమేయాత్మా తదాగమనతోషితః ॥ ౨,౨౧.౫౮ ॥
నివృత్తాన్యకథాలాపస్తం పశ్యన్నాస పార్థివ ।
రామోఽపి తముపాగమ్య వినయావనతాననః ॥ ౨,౨౧.౫౯ ॥
అవన్దత యథాన్యాయముపేన్ద్ర ఇవ వేధసమ్ ।
అభివాద్య యథాన్యాయం ఖ్యాతిం చ వినయాన్వితః ॥ ౨,౨౧.౬౦ ॥
తాంశ్చ సంభావయామాస మునీన్రామోయథావయః ।

తైశ్చ సర్వైర్ముదోపేతైరాశీర్భిరభివర్ద్ధితః ॥ ౨,౨౧.౬౧ ॥
ఉపావివేశ మేధావీ భూమౌ తేషామనుజ్ఞయా ।
ఉపవిష్టం తతో రామమాశీర్భిరభినన్దితమ్ ॥ ౨,౨౧.౬౨ ॥
పప్రచ్ఛకుశలప్రశ్నం తమాలోక్య భృగుస్తదా ।
కుశలం ఖలు తే వత్స పిత్రోశ్చ కిమనామయమ్ ॥ ౨,౨౧.౬౩ ॥
భ్రాతౄణాం చైవ భవతఃపితుః పిత్రోస్తథైవ చ ।
కిమర్థమాగతోఽత్ర త్వమధునామమ సన్నిధిమ్ ॥ ౨,౨౧.౬౪ ॥
కేనాపి వా త్వమాదిష్టః స్వయమేవాథవాగతః ।
తతోరామో యథాన్యాయం తస్మై సర్వమశేషతః ॥ ౨,౨౧.౬౫ ॥
కథయామాస యత్పృష్టం తదా తేన మహాత్మనా ।
పితుర్మాతుశ్చ వృత్తాన్త భ్రాతౄణాం చ మహాత్మనామ్ ॥ ౨,౨౧.౬౬ ॥
పితుః ప్రిత్రోశ్చకౌశల్య దర్శనం చ తయోర్నృప ।
ఏతదన్యచ్చ సకలం భృగోః సప్రశ్రయం ముదా ॥ ౨,౨౧.౬౭ ॥
న్యవేదయద్యథాన్యాయమాత్మనశ్చ సమీహితమ్ ।
శ్రుత్వైతదఖిలం రాజన్రామేణ సముదీరితమ్ ॥ ౨,౨౧.౬౮ ॥
తం చ దృష్ట్వా విశేషేణ భృగుః ప్రీతోఽభ్యనన్దత ।
ఏవం తస్య ప్రియం కుర్వన్నుత్కృష్టైరాత్మకర్మభిః ॥ ౨,౨౧.౬౯ ॥
తత్రాశ్రమేఽవసద్రామో దినాని కతిచిన్నృప ।
తతః కదాచిదేకాన్తే రామం మునివరోత్తమః ॥ ౨,౨౧.౭౦ ॥
వత్సాగచ్ఛేతి తం రాజన్నుపాహ్వయదుపహ్వరే ।
సోఽభిగమ్య తమాసీనమభివాద్య కృతాఞ్జలిః ॥ ౨,౨౧.౭౧ ॥
తస్థౌ తత్పురతో రామః సుప్రీతేనాన్తరాత్మనా ।
ఆశీర్భిరభినన్ద్యాథ భృగుస్తం ప్రీత మానసః ॥ ౨,౨౧.౭౨ ॥
ప్రాహ నాధిగతాశఙ్కం రామమాలోక్య సాదరమ్ ।

శ్రుణు వత్స వచో మహ్య యత్త్వాం వక్ష్యామి సాంప్రతమ్ ॥ ౨,౨౧.౭౩ ॥

హితార్థం సర్వలోకానాం తవ చాస్మాకమేవ చ ।

గచ్ఛ పుత్ర మమాదేశాద్ధిమవన్తం మహాగిరిమ్ ॥ ౨,౨౧.౭౪ ॥

అధునైవాశ్రమాదస్మాత్తపసే ధృతమానసః ।

తత్రగత్వా మహాభాగ కృత్వాశ్రమాపదం శుభమ్ ॥ ౨,౨౧.౭౫ ॥

ఆరాధయ మహాదేవం తపసా నియమేన చ ।

ప్రీతిముత్పాద్య తస్య త్వం భక్త్యానన్యగయా చిరాత్ ॥ ౨,౨౧.౭౬ ॥

శ్రేయో మహదవాప్నోషి నాత్ర కార్యా విజారణా ।

తరసా తవ భక్త్యా చ ప్రీతో భవతి శఙ్కరః ॥ ౨,౨౧.౭౭ ॥

కరిష్యతి చ తే సర్వం మనసా యద్యదిచ్ఛసి ।

తుష్టే తస్మిఞ్జగన్నాథే శఙ్కరే భక్తవత్సలే ॥ ౨,౨౧.౭౮ ॥

అస్త్రగ్రామమశేషం త్వం వణు పుత్ర యథేప్సితమ్ ।

త్వయా హితార్థం దేవానాం కరణీయం సుదుష్కరమ్ ॥ ౨,౨౧.౭౯ ॥

విద్యతేఽభ్యధికం కర్మ శస్త్రసాధ్యమనేకశః ।

తస్మాత్త్వం దేవదేవేశం సమారాధయ శఙ్కరమ్ ॥ ౨,౨౧.౮౦ ॥

భక్త్యా పరమయా యుక్తస్తతోఽభీష్టమవాప్స్యసి ॥ ౨,౨౧.౮౧ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యభాగే తృతీయ ఉపోద్ఘాతపాదే ఏకవింశతి తమోఽధ్యాయః ॥ ౨౧॥

వసిష్ఠ ఉవాచ

ఇత్యేవముక్తో భృగుణా తథేత్యుక్త్వా ప్రణమ్య చ ।

రామస్తేనాభ్యనుజ్ఞాతశ్చకార గమనే మనః ॥ ౨,౨౨.౧ ॥
భృగుం ఖ్యాతిం చ విధివత్పరిక్రమ్య ప్రణమ్యచ ।
పరిష్వక్తస్తథా తాభ్యామాశీర్భిరాభినన్దితః ॥ ౨,౨౨.౨ ॥
మునీంశ్చ తాన్నమస్కృత్య తైః సర్వైరనుమోదితః ।
నిశ్చక్రమాశ్రమాత్తస్మాత్తపసే కృతనిశ్చయః ॥ ౨,౨౨.౩ ॥
తతో గురునియోగేన తదుక్తేనైవ వర్త్మనా ।
హిమవన్తం గిరివరం యయౌ రామో మహామనాః ॥ ౨,౨౨.౪ ॥
సోఽతీత్య వివిధాన్దేశాన్పర్వతాన్సరితస్తథా ।
వనాని మునిముఖ్యానామావాసాంశ్చాత్యగాచ్ఛనైః ॥ ౨,౨౨.౫ ॥
తత్రతత్ర నివాసేషు మునీనాం నివసన్పథి ।
తీర్థేషు క్షేత్రముఖ్యేషు నివసన్వా యయౌ శనైః ॥ ౨,౨౨.౬ ॥
అతీత్య సుబహూన్దేశాన్పశ్యన్నపి మనోరమాన్ ।
ఆససాదచ లక్ష్రేష్ఠం హిమవన్తమనుత్తమమ్ ॥ ౨,౨౨.౭ ॥
స గత్వా పర్వతవరం నానాద్రుమలతాన్వితమ్ ।
దదర్శ విపులైః శృఙ్గైరుల్లిఖన్తమివాంబరమ్ ॥ ౨,౨౨.౮ ॥
నానాధాతువిచిత్రైశ్చ ప్రదేశైరుపశోభితమ్ ।
రత్నౌషధీభిరభితః స్ఫురద్భిరభిశోభితమ్ ॥ ౨,౨౨.౯ ॥
మరుత్సంఘట్టనాఘృష్టనీరసాంఘ్రిపజన్మనా ।
సానిలేనానలేనోచ్చైర్దహ్యమానం నవం క్వచిత్ ॥ ౨,౨౨.౧౦ ॥
క్వచిద్రవికరామర్శజ్వలదర్కోపలాగ్నిభిః ।
ద్రవద్ధిమాశిలాజాతుజలశాన్తదవానలమ్ ॥ ౨,౨౨.౧౧ ॥
స్ఫటికాఞ్జనదుర్వర్ణస్వర్ణరాశిప్రభాకరైః ।
స్ఫురత్పరస్పరచ్ఛాయాశరైర్దీప్తవనం క్వచిత్ ॥ ౨,౨౨.౧౨ ॥
ఉపత్యకశిలాపృష్ఠవాలాతపనిషేవిభిః ।

తుషారక్లిన్నసిద్ధౌఘౌరుద్భాసితవనం క్వచిత్ ॥ ౨,౨౨.౧౩ ॥
క్వచిదర్కాశుసంభిన్నశాచ్మీకరశిలాశ్రితైః ।
యక్షౌఘైర్భాసితోపాన్తం విశద్భిరివపావకమ్ ॥ ౨,౨౨.౧౪ ॥
దరీముఖవినిష్క్రాన్తతరక్షూత్ప్లుతనాకులైః ।
మృగయూథార్త్తసన్నాదైరాపూరితగుహం క్వచిత్ ॥ ౨,౨౨.౧౫ ॥
యుద్ధ్యద్వరాహశార్దూలయూథపైరిత స్తేరమ్ ।
ప్రసభోన్మృష్టకాన్తోరుశిలాతరుతటం క్వచిత్ ॥ ౨,౨౨.౧౬ ॥
కలభోన్మేషణాకృష్టకరిణీభిరనుద్రుతైః ।
గవయైః ఖురసంక్షుణ్ణశిలాప్రస్థతటఙ్క్వచిత్ ॥ ౨,౨౨.౧౭ ॥
వాసితర్థేఽభిసంవృద్ధమదోన్మత్తమతఙ్గజైః ।
యుద్ధ్యద్భిశ్చూర్ణితానేకగణ్డశైలవనం క్వచిత్ ॥ ౨,౨౨.౧౮ ॥
బృంహితశ్రవణామర్షాన్మాతం గానభిధావతామ్ ।
సింహానాం చరణక్షుణ్ణనఖభిన్నోపరం క్వచిత్ ॥ ౨,౨౨.౧౯ ॥
సహసా నిపతత్సింహనఖనిర్భిన్నమస్తకైః ।
గజైరాక్రన్దనాదేన పూర్యమామం వనం క్వచిత్ ॥ ౨,౨౨.౨౦ ॥
అష్టపాదబలాకృష్టకేసరా దారుణాఖైః ।
భేద్యమానాఖిలశిలాగంభీరకుహరం క్వచిత్ ॥ ౨,౨౨.౨౧ ॥
సంరబ్ధా నేకశబరప్రసక్తైరృయూథపైః ।
ఇతరేతరసంమర్ద్దం విప్రభగ్నదృషత్క్వచిత్ ॥ ౨,౨౨.౨౨ ॥
గిరికుఞ్జేషు సంక్రీడత్కరిణీమద్విపం క్వచిత్ ।
కరేణుమాద్రవన్మత్తగజాకలితకాననమ్ ॥ ౨,౨౨.౨౩ ॥
స్వపత్సింహముఖశ్వాసమరుత్పూర్ణదరీశతమ్ ।
గహనేషు గురుత్రాససాశఙ్కవిహరన్మృగమ్ ॥ ౨,౨౨.౨౪ ॥
కణ్ఠాకశ్లిష్టలాఙ్గూలలోమత్రుటనకాతరైః ।

క్రీడితం చమరీయూథైర్మన్దమన్దవిచారిభిః ॥ ౨,౨౨.౨౫ ॥

గిరికన్దరసంసక్తకిన్నరీసముదీరితైః ।

సతాలనాదైరుదినైర్భృతాశేషదిశాముఖమ్ ॥ ౨,౨౨.౨౬ ॥

అరణ్యదేవతానాం చ చరేతీనామితస్తతః ।

అలక్తకరసక్లిన్నచరణాఙ్కితభూతలమ్ ॥ ౨,౨౨.౨౭ ॥

మయూరకేకిరీవృన్దైః సంగీత మధురస్వరైః ।

ప్రవృత్తనృత్తం పరితో వితతోదగ్రబర్హిభిః ॥ ౨,౨౨.౨౮ ॥

జలస్థలరుహానేకకుసుమోత్కరవర్షిభిః ।

గాత్రాహ్లాదకరైర్మన్దం వీజ్యమానం వనానిలైః ॥ ౨,౨౨.౨౯ ॥

భూతార్త్తవరసాస్వాదమాద్యత్పుంస్కోకిలారవైః ।

ఆకులీకృతపర్యన్తసహకారవనాన్తరమ్ ॥ ౨,౨౨.౩౦ ॥

నానాపుష్పాసవోన్మాద్యద్భృఙ్గసంగీతనాదితమ్ ।

అనేకవిహగారావబధిరీకృతకాననమ్ ॥ ౨,౨౨.౩౧ ॥

మధుద్రవార్ద్రావిరలప్రత్యగ్రకుసుమోత్కరైః ।

వనాన్తమారుతాకీర్ణైరలఙ్కృతమహీతలమ్ ॥ ౨,౨౨.౩౨ ॥

ఉపరిష్టాన్నిపతతాం విషమోపలసంకటే ।

నిర్ఝరాణాం మహారావైః సమన్తాద్బధిరీకృతమ్ ॥ ౨,౨౨.౩౩ ॥

వితతానేకసంసక్తశాఖాగ్రావిరలచ్ఛదైః ।

పాటలైర్విటపచ్ఛాయైరుపశల్యసముత్థితైః ॥ ౨,౨౨.౩౪ ॥

కదంబనింబహిన్తాలసర్జబేధూకతిన్దుకైః ।

కపిత్థపనసాశోకసహకారేగుదాశనైః ॥ ౨,౨౨.౩౫ ॥

నాగచంపకపున్నాగకోవిదారప్రియఙ్గుభిః ।

ప్రియాలనీపబకులబన్ధూకాక్షతమాలకైః ॥ ౨,౨౨.౩౬ ॥

ద్రాక్షామధూకామలకజంబూకఙ్కోలజాతిభిః ।

బిల్వార్జునకరఞ్జామ్రబీజపూరాట్జ్షైరపి ॥ ౨,౨౨.౩౭ ॥
పిచులాంబష్ఠకనకవైకఙ్కతశమీధవైః ।
పుత్రజీవాభయారిష్టలోహోదుంబరపిప్పలైః ॥ ౨,౨౨.౩౮ ॥
అన్యైశ్చ వివిధైర్వృక్షైః సమన్తాదుపశోభితమ్ ।
నిరన్తరతరుచ్ఛాయాసుదూరవినివారితైః ॥ ౨,౨౨.౩౯ ॥
సమన్తాదర్కకిరణైరనాసాదితభూతలమ్ ।
నానాపక్వఫలాస్వాదబలపుష్టైః ప్లవేగమైః ॥ ౨,౨౨.౪౦ ॥
ఆక్రాన్తచకితానేకవనపఙ్క్తిశతాకులమ్ ।
తత్ర తత్రాతిరమ్యైశ్చ శిలాకుహరనిర్గతైః ॥ ౨,౨౨.౪౧ ॥
ప్రతాపవిషమైరాజట్స్నాస్యమానం సరిచ్ఛతైః ।
సారోవరైశ్చ విపులైః కుముదోత్పలమణ్డితైః ॥ ౨,౨౨.౪౨ ॥
నానావిహగసంఘుష్టైః సమన్తాదుపశోభితమ్ ।
సమాసాద్యథ శైలేన్ద్రం తుషారశిశిరం గిరిమ్ ॥ ౨,౨౨.౪౩ ॥
ఆరురోహ భగుశ్రేష్ఠస్తరసా తం ముదాన్వితః ।
తస్య ప్రవిశ్య గహనం వనం రామో మహామనాః ॥ ౨,౨౨.౪౪ ॥
విచచార శనై రాజన్నుపశల్యమహీరుహమ్ ।
స తత్ర విచరన్దిక్షు హరిణీభిః సమన్తతః ॥ ౨,౨౨.౪౫ ॥
వీక్ష్యమాణో ముదం లేభే సాశఙ్కం ముగ్ధదృష్టిభిః ।
స తత్ర కుసుమామోదగన్ధిభిర్వనవాయుభిః ॥ ౨,౨౨.౪౬ ॥
వీజ్యమానో జహర్షే స వీక్ష్యోదారాం వనశ్రియమ్ ।
వివిధాశ్చ స్థరీః సూక్ష్మముపరిక్రమ్య భార్గవః ॥ ౨,౨౨.౪౭ ॥
ద్వన్ద్వాంశ్చ ధాతూన్వివిధాన్పశ్యన్నేవమతర్కయత్ ।
అహోఽయం సర్వశైలానామాధిపత్యేఽభిషేచితః ॥ ౨,౨౨.౪౮ ॥
బ్రహ్మణా యజ్ఞభాక్చైవ స్థానే సంప్రతిపాదితః ।

అస్య శైలాధిరాజత్వం సువ్యక్తమభిలక్ష్యతే ॥ ౨,౨౨.౪౯ ॥
రవైః కీచకవేణునాం మధురీకృతకాననః ।
నితంబస్థలసంసక్తతుషారనిచయైర్గ్యమ్ ॥ ౨,౨౨.౫౦ ॥
విభాతీవాహితస్వచ్ఛపరీతధవలాంశుకః ।
నిబిడశ్రితనీహారనికరేణ తథోపరి ॥ ౨,౨౨.౫౧ ॥
నానావర్ణోత్తరాసంగావృత్తాఙ్గ ఇవలక్ష్యతే ।
చన్దనాగురుకర్పూరకస్తూరీకుఙ్కుమాదిభిః ॥ ౨,౨౨.౫౨ ॥
అలఙ్కృతాగః సువ్యక్తం దృశ్యతేఽహి విలాసివత్ ।
మృగేన్ద్రాహతదన్తీన్ద్రకుంభస్థలపరిచ్యుతైః ॥ ౨,౨౨.౫౩ ॥
స్థూలముక్తోత్కరైరేష విభాతి పరితో గిరిః ।
నానావృక్షలతావల్లీపుష్పాలఙ్కృతమూర్ద్ధజః ॥ ౨,౨౨.౫౪ ॥
నీరన్ధ్రాఞ్చితమే ఘౌఘవితానసమలఙ్కృతః ।
నానాధాతువిచిత్రాఙ్గః సర్వరత్నవిభూషితః ॥ ౨,౨౨.౫౫ ॥
కైలాసవ్యాజవిలసత్సితచ్ఛత్రవిరాజితః ।
గజాశ్వముఖయూథైశ్చ సమన్తాత్పరివారితః ॥ ౨,౨౨.౫౬ ॥
రత్నదీపమహాద్వారశిలాకన్దరమన్దిరః ।
వివిక్తగహ్వరాస్థానమధ్యసింహాసనాశ్రయః ॥ ౨,౨౨.౫౭ ॥
సమన్తాత్ప్రతిసంసక్తతరువేత్రవతాం శనైః ।
దృష్ట్వా జనైరనాసాద్యో మహారాజాధిరాజవత్ ॥ ౨,౨౨.౫౮ ॥
దోధూయమానో విచరచ్చమరీచా రుచామరైః ।
మయూరైరుపనృత్యద్భిర్గాయద్భిశ్చైవ కిన్నరైః ॥ ౨,౨౨.౫౯ ॥
సత్త్వజాతైరనేకైశ్చ సేవ్యమానో విరాజతే ।
వ్యక్తమేవాచలేన్ద్రాణామధిరాజ్యపదే స్థితః ॥ ౨,౨౨.౬౦ ॥
భునక్త్యాక్రమ్య వసుధాం సమగ్రాం శ్రియమోజసా ।

ఏవం సంచిన్తయానః స హిమాద్రివనగహ్వరే ॥ ౨,౨౨.౬౧ ॥
విచచార చిరం రామో ముదా పరమయా యుతః ।
ఆససాద వనే తస్మిన్విపులే భృగుపుఙ్గవః ॥ ౨,౨౨.౬౨ ॥
సరోవరం మహారాజ విపులం విమలోదకమ్ ।
కుముదోత్పలకహ్లారనికరైరుపసోభితమ్ ॥ ౨,౨౨.౬౩ ॥
పఙ్కజైరుత్పలైశ్చైవ రక్తపీతైః సితాసితైః ।
అన్యైశ్చ జలచైర్వ్యాక్షైః సర్వతః సమలఙ్కృతమ్ ॥ ౨,౨౨.౬౪ ॥
హంససారసదాత్యూహకారణ్డవశతైరపి ।
జీవజీవకచక్రాహ్వకురరభ్రమరోత్కరైః ॥ ౨,౨౨.౬౫ ॥
సంఘుష్యమాణం పరితః సేవితం మన్దవాయునా ।
శఫరీమత్స్యసంఘైశ్చ విచరద్భిరితస్తతః ॥ ౨,౨౨.౬౬ ॥
అన్తర్ఘనితకల్లోలైర్నృత్యమానమివాభితః ।
ఆససాద భృగుశ్రేష్ఠస్తత్సరోవరముత్తమమ్ ॥ ౨,౨౨.౬౭ ॥
నానాపతత్త్రివిరుతైర్మధురీకృతదిక్తటమ్ ।
స తస్య తీరే విపులం కృత్వాశ్రమపదం శుభమ్ ॥ ౨,౨౨.౬౮ ॥
రామో మతిమతాం శ్రేష్ఠస్తపసే చ మనో దధే ।
శాకమూలఫలాహారో నియతం నియతేన్ద్రియః ॥ ౨,౨౨.౬౯ ॥
తపశ్చచార దేవేశం వినివేశ్యాత్మమానసే ।
భృగూపదిష్టమార్గేణ భక్త్యా పరమయా యుతః ॥ ౨,౨౨.౭౦ ॥
పూజయామాస దేవేశమేకాగ్రమనసా నృప ।
అనికేతః స వర్షాసు శిశిరే జలసంశ్రయః ॥ ౨,౨౨.౭౧ ॥
గ్రీష్మే పఞ్చాగ్నిమధ్యస్థశ్చచారైవం తపశ్చిరమ్ ।
రిపూన్నిర్జిత్య కామాదీనూర్మిషట్కం విధూయ చ ॥ ౨,౨౨.౭౨ ॥
ద్వన్ద్వైరనుద్వేజితధీస్తాపదోషైరనాకులః ।

యమైః సనియమైశ్చైవ శుద్ధదేహః సమాహితః ॥ ౨,౨౨.౭౩ ॥

వశీ చకార పవనం ప్రాణాయామేన దేహగమ్ ।

జితపద్మాసనో మౌనీ స్థిరచిత్తో మహామునిః ॥ ౨,౨౨.౭౪ ॥

వశీ చకార చాక్షాణి ప్రత్యాహారపరాయణః ।

ధారణాభిః స్థిరీచక్రే మనశ్చఞ్చలమాత్మవాన్ ॥ ౨,౨౨.౭౫ ॥

ధ్యానేన దేవదేవేశం దదర్శ పరమేశ్వరమ్ ।

స్వస్థాన్తః కరణో మైత్రః సర్వబాధావివర్జితః ॥ ౨,౨౨.౭౬ ॥

చిన్తయామాస దేవేశం ధ్యానే దృష్ట్వా జగద్గురుమ్ ।

ధ్యేయావస్థితచిత్తాత్మా నిశ్చలేన్ద్రియదేహవాన్ ॥ ౨,౨౨.౭౭ ॥

ఆకాలావధి సోఽతిష్ఠన్నివాతస్థప్రదీపవత్ ।

జపంశ్చ దేవదేవేశం ధ్యాయంశ్చ స్వమనీషయా ॥ ౨,౨౨.౭౮ ॥

ఆరాధయదమేయాత్మా సర్వభావస్థమీశ్వరమ్ ।

తతః స నిష్ఫలం రూపమైశ్వరం యన్నిరఞ్జనమ్ ॥ ౨,౨౨.౭౯ ॥

పరం జ్యోతిరచిన్త్యం యద్యోగిధ్యేయమనుత్త మమ్ ।

నిత్యం శుద్ధం సదా శాన్తమతీన్ద్రియమనౌపమమ్ ।

ఆనన్దమాత్రమచలం వ్యాప్తాశేషచరాచరమ్ ॥ ౨,౨౨.౮౦ ॥

చిన్తయామాస తద్రూపం దేవదేవస్య భార్గవః ।

నిత్యం శుద్ధం సదా శాన్తమతీన్ద్రియమనౌపమమ్ ॥ ౨,౨౨.౮౧ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యభాగే తృతీయే ఉపోద్ధాతపాదే వసిష్ఠసగరసంవాదే అర్జునోపాఖ్యానే జామదగ్న్యతపశ్చరణం నామ ద్వావింశతితమోఽధ్యాయః ॥ ౨౨॥

వసిష్ఠ ఉవాచ

తపస్వినం తదా రామమేకాగ్రమనసం భవే ।

రహస్యేకాన్తనిరతం నియతం శంసితవ్రతమ్ ॥ ౨,౨౩.౧ ॥

శ్రుత్వా తమృషయః సర్వే తపోనిర్ధూతకల్మషాః ।

జ్ఞానకర్మవయోవృద్ధా మహాన్తః శంసితవ్రతాః ॥ ౨,౨౩.౨ ॥

దిదృక్షవః సమాజగ్ముః కుతూహలసమన్వితాః ।

ఖ్యాపయన్తస్తపః శ్రేష్ఠం తస్య రాజన్మహాత్మనః ॥ ౨,౨౩.౩ ॥

భృగ్వత్రిక్రతుజాబాలివామదేవమృకణ్డవః ।

సంభావయన్తస్తే రామం మునయో వృద్ధసంమతాః ॥ ౨,౨౩.౪ ॥

ఆజగ్మురాశ్రమం తస్య రామస్య తపసస్తపః ।

దూరాదేవ మహాన్తస్తే పుణ్యక్షేత్రనివాసినః ॥ ౨,౨౩.౫ ॥

గరీయః సర్వలోకేషు తపోఽగ్ర్యం జ్ఞానమేవ చ ।

ప్రశస్య తస్య తే సర్వేప్రయయుః స్వం స్వమాశ్రమమ్ ॥ ౨,౨౩.౬ ॥

ఏవం ప్రవర్త్తతస్తస్య రామస్య భగవాఞ్ఛివః ।

ప్రసన్నచేతా నితరాం బభూవ నృపసత్తమ ॥ ౨,౨౩.౭ ॥

జిజ్ఞాసుస్తస్య భగవాన్ భక్తిమాత్మని శఙ్కరః ।

మృగవ్యాధవపుర్భూత్వా యయౌ రాజంస్తదన్తికమ్ ॥ ౨,౨౩.౮ ॥

భిన్నాఞ్జనచయప్రఖ్యో రక్తాన్తాయతలోచనః ।

శరచాపధరః ప్రాంశుర్వజ్రసంహననో యువా ॥ ౨,౨౩.౯ ॥

ఉత్తుఙ్గహనుబాహ్వంసః పిఙ్గలశ్మశ్రుమూర్ద్ధజః ।

మాంసవిస్రవసాగన్ధీ సర్వప్రాణివిహింసకః ॥ ౨,౨౩.౧౦ ॥

సకణ్టకులతాస్పర్శక్షతారూషితవిగ్రహః ।

సామటకస్కంచర్వమాణశ్చ మాంసఖణ్డమనేకశః ॥ ౨,౨౩.౧౧ ॥

మాంసభారద్వయాలంబివిధానానతకన్ధరః ।
ఆరుజంస్తరసా వృక్షానూరువేగేన సంఘశః ॥ ౨,౨౩.౧౨ ॥
అభ్యవర్త్త త తం దేశం పాదచారీవ పర్వతః ।
ఆసాద్య సరసస్తస్య తీరం కుసుమితద్రుమమ్ ॥ ౨,౨౩.౧౩ ॥
న్యదధాన్మాసభారం చ స మూలే కస్యచిత్తరోః ।
నిషసాద క్షణన్తత్ర తరుచ్ఛాయాముపాశ్రితః ॥ ౨,౨౩.౧౪ ॥
తిష్ఠన్తం సరసస్తీరే సోఽపశ్యద్భృగునన్దనమ్ ।
తతః స శీఘ్రముత్థాయ సమీపముపసృత్య చ ॥ ౨,౨౩.౧౫ ॥
రామాయ సేషుచాపాభ్యాం కరాభ్యాం విదధేంఽజలిమ్ ।
సజలాంభోదసన్నాదగంభీరేణ స్వరేణ చ ॥ ౨,౨౩.౧౬ ॥
జగాద భృగుశార్దూలం గుహాన్తరవిసర్పిణా ।
తోషప్రవర్షవ్యాధోఽహం వసామ్యస్మిన్మహావనే ॥ ౨,౨౩.౧౭ ॥
ఈశోఽహమస్య దేశస్య సప్రాణితరువీరుధః ।
చరామి సమచిత్తాత్మా నానాసత్త్వా మిషాశనః ॥ ౨,౨౩.౧౮ ॥
సమశ్చ సర్వభూతేషు న చ పిత్రాదయోఽపి మే ।
అభక్ష్యాగమ్యపేయాదిచ్ఛన్దవస్తుషు కుత్రచిత్ ॥ ౨,౨౩.౧౯ ॥
కృత్యాకృత్యవిధౌచైవ న విశేషితధీరహమ్ ।
ప్రపన్నో నాభిగమనం నివాసమపి కస్యచిత్ ॥ ౨,౨౩.౨౦ ॥
శక్రస్యాపి బలేనాహమనుమన్యే న సంశయః ।
జానతే తద్యథా సర్వే దేశోఽయం మదుపాశ్రయః ॥ ౨,౨౩.౨౧ ॥
తస్మాన్న కశ్చిదాయాతి మమాత్రానుమతిం వినా ।
ఇత్యేష మమ వృత్తాన్తః కార్త్స్న్యేన కథితస్తవ ॥ ౨,౨౩.౨౨ ॥
త్వం చ మే బ్రూహి తత్త్వేన నిజవృత్తమశేషతః ।
కస్త్వం కస్మాదిహాయాతః కిమర్థమిహ ధిష్ఠితః ।

ఉద్యతోఽన్యత్ర వా గన్తుం కిం వా తవ చికీర్షితమ్ ॥ ౨,౨౩.౨౩ ॥

వసిష్ఠ ఉవాచ

ఇత్యేవముక్తః ప్రహసంస్తేన రామో మహాద్యుతిః ।

తూష్ణీం క్షణమివ స్థిత్వా దధ్యౌ కిఞ్చిదవాఙ్ముఖః ॥ ౨,౨౩.౨౪ ॥

కోఽయమేవ దురాధర్షః సజలాంభోదనిస్వనః ।

బ్రవీతి చ గిరోఽత్యర్థం విస్పష్టార్థపదాక్షరాః ॥ ౨,౨౩.౨౫ ॥

కిం తు మే మహతీం శఙ్కాం తనురస్య తనోతి వై ।

విజాతిసంశ్రయత్వేన రమణీయా తథా శరాః ॥ ౨,౨౩.౨౬ ॥

ఏవం చిన్తయతస్తస్య నిమిత్తాని శుభాని వై ।

బభూవుర్భువి దేహే చ స్వాభిప్రేతార్థదాన్యలమ్ ॥ ౨,౨౩.౨౭ ॥

తతో విమృశ్య బహుశో మనసాభృగుపుఙ్గవః ।

ఉవాచ శనకైర్వ్యాధం వచనం సూనృతాక్షరమ్ ॥ ౨,౨౩.౨౮ ॥

జామదగ్న్యోఽస్మి భద్రం తే రామో నామ్నా తు భార్గవః ।

తపశ్చర్తుమిహాయాతః సాంప్రతం గురుశాసనాత్ ॥ ౨,౨౩.౨౯ ॥

తపసా సర్వలోకేశం భక్త్యా చ నియమేన చ ।

ఆరాధయితుమస్మింస్తు చిరాయాహం సముద్యతః ॥ ౨,౨౩.30 ॥

తస్మాత్మర్వేశ్వరం సర్వశరణ్యమభయప్రదమ్ ।

త్రినేత్రం పాపదమనం శఙ్కరం భక్తవత్సలమ్ ॥ ౨,౨౩.3౧ ॥

తపసా తోషయిష్యామి సర్వజ్ఞం త్రిపురాన్తకమ్ ।

ఆశ్రమేఽస్మినసరస్తీరే నియమం సముపాశ్రితః ॥ ౨,౨౩.3౨ ॥

భక్తానుకంపీ భగవాన్యావత్రత్వత్యక్షతాం హరః ।

ఉపైతి తావదత్రైవ స్థాస్యామీతి మతిర్మమ ॥ ౨,౨౩.33 ॥

తస్మాదితస్త్వయాద్యైవ గన్తుమన్యత్ర యుజ్యతే ।

న చేద్భవతి మే హానిః స్వకృతేర్నియమస్య చ ॥ ౨,౨౩.3౪ ॥

మాననీయోఽథ వాహం తే భక్త్యా దేశాన్తరాతిథిః ।
స్వనివాసముపాయాతస్తపస్వీ చ తథా మునిః ॥ ౨,౨౩.౩౫ ॥
త్వతసంనిధౌ నివాసో మే భవేత్స్వపాయ కేవలమ్ ।
తవ చాప్యసుఖోదర్కం మత్సమీపనిషేవణమ్ ॥ ౨,౨౩.౩౬ ॥
స త్వంమదాశ్రమోపాన్తే పరిచఙ్క్రమణాదికమ్ ।
పరిత్యజ్య సుఖీభూయా లోకయోరుభయోరపి ॥ ౨,౨౩.౩౭ ॥
వసిష్ఠ ఉవాచ
ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా స భూయో భృగుపుఙ్గవమ్ ।
ఉవాచ రోషతామ్రాక్షస్తామ్రాక్షమిదముత్తరమ్ ॥ ౨,౨౩.౩౮ ॥
బ్రహ్మన్ కిమిదమత్యర్థం సమీపే వసతిం మమ ।
పరిగర్హయసే యేన కృతఘ్నస్యేవ కాంప్రతమ్ ॥ ౨,౨౩.౩౯ ॥
కిం మయాపకృతం లోకే భవతోఽన్యస్య వా క్వచిత్ ।
అనాగస్కారిణం దాన్తం కోఽవమన్యేత నామతః ॥ ౨,౨౩.౪౦ ॥
సన్నిధిః పరిహర్త్తవ్యో యది మే విప్రపుఙ్గవ ।
దర్శనం సహ సంవాసః సంభాషణమథాపి చ ॥ ౨,౨౩.౪౧ ॥
ఆయుష్మతాధునైవాస్మాదపసర్త్తవ్యమాశ్రమాత్ ।
స్వసంశ్రయం పరిత్యజ్య క్వాహం యాస్యే బుభుక్షితః ॥ ౨,౨౩.౪౨ ॥
స్వాధివాసం పరిత్యజ్య భవతా యోదితః కథమ్ ।
ఇతోఽన్యస్మిన్ గామిష్యామి దూరే నాహం విశేషతః ॥ ౨,౨౩.౪౩ ॥
గమ్యతాం భవతాన్యత్ర స్థీయతామత్ర వేచ్ఛయా ।
నాహం చాలయితుం శక్యః స్థానాదస్మాత్కథఞ్చన ॥ ౨,౨౩.౪౪ ॥
వసిష్ఠ ఉవాచ
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య కిఞ్చిత్కోపసమన్వితః ।
తమువాచ పునర్వాక్యమిదం రాజన్భృగూద్వహః ॥ ౨,౨౩.౪౫ ॥

వ్యాధజాతిరియం క్రూరా సర్వసత్త్వభయావహా ।
ఖలకర్మరతా నిత్యం ధిక్కృతా సర్వజన్తుభిః ॥ ౨,౨౩.౪౬ ॥
తస్యాం జాతోఽసి పాపీయాన్సర్వప్రాణివిహింసకః ।
స కథం న పరిత్యాజ్యః సుజనైః స్యాత్తు దుర్మతే ॥ ౨,౨౩.౪౭ ॥
తస్మాద్విహీనజాతీయం విదిత్వాత్మానమవ్యథ ।
శీఘ్రమస్మాద్వ్రజాన్యత్ర నాత్ర కార్యా విచారణా ॥ ౨,౨౩.౪౮ ॥
శరీరత్రాణకారుణ్యాత్సమీపం నోపసర్పసి ।
యథా త్వం కణ్టకాదీనామసహిష్ణుతయా వ్యథామ్ ॥ ౨,౨౩.౪౯ ॥
తథావేహి సమస్తానాం ప్రియాః ప్రాణాః శరీరిణామ్ ।
వ్యథా చాభిహతానాం తు విద్యతే భవతోఽన్యథా ॥ ౨,౨౩.౫౦ ॥
అహింసా సర్వభూతానామితి ధర్మః సనాతనః ।
ఏతద్విరుద్ధాచరణాన్నిత్యం సద్భిర్విగర్హితః ॥ ౨,౨౩.౫౧ ॥
ఆత్మప్రాణాభిరక్షార్థం త్వమశేషశరీరిణః ।
హనిష్యసి కథం సత్సునాప్నోషి వచనీయతామ్ ॥ ౨,౨౩.౫౨ ॥
తస్మాచ్ఛీఘ్రం తు భోగచ్ఛ త్వమేవ పురుషాధమ ।
త్వయా మే కృత్యదోషస్య హానిశ్చ న భవిష్యతి ॥ ౨,౨౩.౫౩ ॥
న చత్స్వయమితో గచ్ఛేస్తతస్తవ బలాదపి ।
అపసర్పణతాబుద్ధిమహముత్పాదయే స్ఫుటమ్ ॥ ౨,౨౩.౫౪ ॥
క్షణార్ద్ధమపి తే పాప శ్రేయసీ నేహ సంస్థితిః ।
విరుద్ధాచరణో నిత్యం ధర్మద్విష్కో లభేచ్ఛ శామ్ ॥ ౨,౨౩.౫౫ ॥
వసిష్ఠ ఉవాచ
రామస్య వచనం శ్రుత్వా ప్రీతోఽపి తమిదం వచః ।
ఉవాచ సంక్రుద్ధ ఇవ వ్యాధరూపీ పినాకధృక్ ॥ ౨,౨౩.౫౬ ॥
సర్వమేతదహం మన్యం వ్యర్థం వ్యవసితం తవ ।

కుతస్త్వం ప్రథమో జ్ఞానీ కుతః శంభుః కుతస్తపః ॥ ౨,౨౩.౫౭ ॥

కుతస్త్వం క్లిశ్యసే మూఢ తపసా తేన తేఽధునా ।

ధ్రువం మిథ్యాప్రవృత్తస్య న హి తుష్యతి శఙ్కరః ॥ ౨,౨౩.౫౮ ॥

విరుద్ధలోకాచరణః శంభుస్తస్య వితుష్టయే ।

ప్రతపత్యబుధో మర్త్యస్త్వాం వినా కః ముదుర్మతే ॥ ౨,౨౩.౫౯ ॥

అథ వా చ గతం మేఽద్య యుక్తమేతదసంశయమ్ ।

సంపూజ్య పూజకవిద్ధౌ శంభోస్తవ చ సంగమః ॥ ౨,౨౩.౬౦ ॥

త్వయా పూజయితుం యుక్తః స ఏవ భువనే రతః ।

సంపూజకోఽపి తస్య త్వం యోగ్యో నాత్ర విచారణా ॥ ౨,౨౩.౬౧ ॥

పితామహస్య లోకానాం బ్రహ్మణః పరమేష్ఠినః ।

శిరశ్ఛిత్త్వా పునః శంభుర్బ్రహ్మహత్యామవాప్తవాన్ ॥ ౨,౨౩.౬౨ ॥

బ్రహ్మహత్యాభిభూతేన ప్రాయస్త్వం శంభునా ద్విజ ।

ఉపదిష్టోఽసి తత్కర్తుం నోచేదేవం కథం కృథాః ॥ ౨,౨౩.౬౩ ॥

తాదాత్మ్యగుణసంయోగాన్మన్యం రుద్రస్య తేఽధునా ।

తపః సిద్ధిరనుప్రాప్తా కోలేనాల్పీయసా మునే ॥ ౨,౨౩.౬౪ ॥

ప్రాయోఽద్య మాతరం హత్వా సర్వైర్లోకైర్నిరాకృతః ।

తపోవ్యాజేన గహనే నిర్జనే సంప్రవర్త్సే ॥ ౨,౨౩.౬౫ ॥

గురుస్త్రీబ్రహ్మహత్యోత్థపాతకక్షపణాయ చ ।

తపశ్చరసి నానేన తపసా తత్ప్రణశ్యతి ॥ ౨,౨౩.౬౬ ॥

పాతకానాం కిలాన్యేషాం ప్రాయశ్చిత్తాని సంత్యపి ।

మాతృద్రుహామవేహి త్వం న క్వచిత్కిల నిష్కృతిః ॥ ౨,౨౩.౬౭ ॥

అహింసాలక్షణో ధర్మో లోకేషు యది తే మతః ।

స్వహస్తేన కథం రామ మాతరం కృత్తవానసి ॥ ౨,౨౩.౬౮ ॥

కృత్వా మాతృవధం ఘోరం సర్వలోకవిగర్హితమ్ ।

త్వం పునర్ధార్మికో భూత్వా కామతోఽన్యాన్వినిన్దసి ॥ ౨,౨౩.౬౯ ॥
పశ్యతా హసతామోఘం ఆత్మదోషమజానతా ।
అపర్యాప్తమహం నన్యం పరం దోషవిమర్శనామ్ ॥ ౨,౨౩.౭౦ ॥
స్వధర్మం యద్యహం త్యక్త్వా వర్తే_యమకులోభయమ్ ।
తర్హి గర్హయ మాం కామం నిరుప్య మనసా స్వయమ్ ॥ ౨,౨౩.౭౧ ॥
మాతాపితృసుతాదీనాం భరణాయైవ కేవలమ్ ।
క్రియతే ప్రాణిహననం నిజధర్మతయా మయా ॥ ౨,౨౩.౭౨ ॥
స్వధర్మాదామిషేణాహం సకుటుమ్బో దినేదినే ।
వర్తా_మి సాపి మే వృత్తిర్విధాత్రా విహితా పురా ॥ ౨,౨౩.౭౩ ॥
మాంసేన యావతా మే స్యాన్నిత్యం పిత్రాది పోషణమ్ ।
హనిష్యే చేత్తదధికం తర్హి యుజ్యేయమేనసా ॥ ౨,౨౩.౭౪ ॥
యావత్పోషణఘాతేన న వయం స్యామ నిన్దితాః ।
తదేతత్సంప్రధార్య త్వం నిన్దవా మాం ప్రశంస వా ॥ ౨,౨౩.౭౫ ॥
సాధు వాసాధు వా కర్మ యస్య యద్విహితం పురా ।
తదేవ తేన కర్త_వ్యమాపద్యపి కథఞ్చన ॥ ౨,౨౩.౭౬ ॥
నిరూపయ స్వభుద్ధ్యా త్వమాత్మనో మమ చాన్తరమ్ ।
అహం తు సర్వభావేన మిత్రాదిభరణే రతః ॥ ౨,౨౩.౭౭ ॥
సంత్యజ్య పితరం వృద్ధం వినిహత్య చ మాతరమ్ ।
భూత్వా తు ధార్మికస్త్వం తు తపశ్చర్తుమిహాగతః ॥ ౨,౨౩.౭౮ ॥
యే తు మూలవిదస్తేషాం విస్పష్టం యత్ర దర్శనమ్ ।
యథాజిహ్వం భవేన్నాత్ర వచసాపి సమీహితుమ్ ॥ ౨,౨౩.౭౯ ॥
అహం తు సమ్యగ్జానామి తవ వృత్తమశేషతః ।
తస్మాదలం తే తపసా నిష్ఫలేన భృగూద్వహ ॥ ౨,౨౩.౮౦ ॥
సుఖమిచ్ఛసి చేత్త్యక్త్వా కాయక్లేశకరం తపః ।

యాహి రామ త్వమన్యత్ర యత్ర వా న విదుర్జనాః ॥ ౨,౨౩.౮౧ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యభాగే తృతీయ ఉపోద్ధాతపాదే త్రయోవింశతితమోఽధ్యాయః

వసిష్ఠ ఉవాచ

ఇత్యుక్తస్తేన భూపాల రామో మతిమతాం వరః ।

నిరూప్య మనసా భూయస్తమువాచాభివిస్మితమ్ ॥ ౨,౨౪.౧ ॥

రామ ఉవాచ

కస్త్వం బ్రూహి మహాభాగ న వై ప్రాకృతపూరుషః ।

ఇన్ద్రస్యేవానుభావేన వపురాలక్ష్యతే తవ ॥ ౨,౨౪.౨ ॥

విచిత్రార్థపదౌదార్యగుణగాంభీర్యజాతిభిః ।

సర్వజ్ఞస్యేవ తే వాణీ శ్రూయతేఽతిమనోహరా ॥ ౨,౨౪.౩ ॥

ఇన్ద్రో వహ్నిర్యమో ధాతా వరుణో వా ధనాధిపః ।

ఈశానస్తపనో బ్రహ్మా వాయుః సోమో గురుర్గుహః ॥ ౨,౨౪.౪ ॥

ఏషామన్యతమః ప్రాయో భవాన్భవితుమర్హతి ।

అనుభావేన జాతిస్తే హృదిశఙ్కాం తనోతి మే ॥ ౨,౨౪.౫ ॥

మాయావీ భగవాన్విష్ణుః శ్రూయతే పురుషోత్తమః ।

కో వా త్వం వపుషానేన బ్రూహి మాం సముపాగతః ॥ ౨,౨౪.౬ ॥

అథ వా జగతాం నాథః సర్వజ్ఞః పరమేశ్వరః ।

పరమాత్మాత్మసంభూతిరాత్మారామః సనాతనః ॥ ౨,౨౪.౭ ॥
స్వచ్ఛన్దచారీ భగవాఞ్ఛివః సర్వజగన్మయః ।
వపుషానేన సంయుక్తే భవాన్భవితుమర్హతి ॥ ౨,౨౪.౮ ॥
నాన్యస్యేదృగ్భవేల్లోకే ప్రభావానుగతం వపుః ।
జాత్యర్థసౌష్ఠవోపేతా వాణీ చౌదార్యశాలినీ ॥ ౨,౨౪.౯ ॥
మన్యేఽహం భక్తవాత్సల్యాద్వానేన వపుషాహరః ।
ప్రత్యక్షతాముపగతో సందేహోఽస్మత్పరీక్షయా ॥ ౨,౨౪.౧౦ ॥
న కేవలం భవాన్ వ్యాధస్తేషాం నేదృగ్విధాకృతిః ।
తస్మాత్తుభ్యం నమస్తస్మై సురుపం సంప్రదర్శయ ॥ ౨,౨౪.౧౧ ॥
ఆవిష్కుర్వన్ప్రసీదాత్మమహిమానుగుణం వపుః ।
మమానేకవిధా శఙ్కాముచ్యేత యేన మానసీ ॥ ౨,౨౪.౧౨ ॥
ప్రసీద సర్వభావేన బుద్ధిమోహౌ మమాధునా ।
ప్రణాశయ స్వరూపస్య గ్రహణాదేవ కేవలమ్ ॥ ౨,౨౪.౧౩ ॥
ప్రార్థయేత్వాం మహాభాగ ప్రణమ్య శిరసాసకృత్ ।
కస్త్వం మే దర్శయాత్మానం బద్ధోఽయం తే మయాఞ్జలిః ॥ ౨,౨౪.౧౪ ॥
ఇత్యుక్త్వా తం మహాభాగ జ్ఞాతుమిచ్ఛన్భృగూద్వహః ।
ఉపవిశ్య తతో భూమౌ ధ్యానమాస్తే సమాహితః ॥ ౨,౨౪.౧౫ ॥
బద్ధపద్మాసనో మౌనీ యతవాక్కాయమానసః ।
నిరుద్ధప్రాణసంచారో దధ్యౌ చిరముదారధీః ॥ ౨,౨౪.౧౬ ॥
సన్నియమ్యేన్ద్రియగ్రామం మనో హృది నిరుధ్య చ ।
చిన్తయామాస దేవేశం ధ్యానదృష్ట్యా జగద్గురుమ్ ॥ ౨,౨౪.౧౭ ॥
అపశ్యచ్ఛ జగన్నాథమాత్మసంధానచక్షుషా ।
స్వభక్తానుగ్రహకరం మృగవ్యాధస్వరూపిణమ్ ॥ ౨,౨౪.౧౮ ॥
తత ఉన్మీల్య నయనే శీఘ్రముత్థాయ భార్గవః ।

దదర్శ దేవం తేనైవ వపుషా పురతః స్థితమ్ ॥ ౨,౨౪.౧౯ ॥

ఆత్మనోఽనుగ్రహార్థాయ శరణ్యం భక్తవత్సలమ్ ।

ఆవిర్భూతం మహారాజ దృష్ట్వా రామః ససంభ్రమమ్ ॥ ౨,౨౪.౨౦ ॥

రోమాఞ్చోద్భిన్నసర్వాఙ్గో హర్షాశ్రుప్లుతలోచనః ।

పపాత పాదయోర్భూమౌ భక్త్యా తస్య మహామతిః ॥ ౨,౨౪.౨౧ ॥

స గద్గదమువాచైనం సంభ్రమాకులయా గిరా ।

శరణం భవ శర్వేతి శఙ్కరేత్యసకృన్నృప ॥ ౨,౨౪.౨౨ ॥

తతః స్వరుపధృక్శంభుస్తద్భక్తిపరితోషితః ।

రామముత్థాపయామాస ప్రణా మావనతం భువి ॥ ౨,౨౪.౨3 ॥

ఉత్థాపితో జగద్ధాత్రా స్వహస్తాభ్యాం భృగూద్వహః ।

తుష్టావ దేవదేవేశం పురః స్థిత్వా కృతాజలిః ॥ ౨,౨౪.౨౪ ॥

రామ ఉవాచ

నమస్తే దేవదేవాయ శఙ్కరాయాదిమూర్త్తయే ।

నమః శర్వాయ శాన్తాయ శాశ్వతాయ నమోనమః ॥ ౨,౨౪.౨౫ ॥

నమస్తే నీలకణ్ఠాయ నీలలోహితమూర్త్తయే ।

నమస్తే భూతనాథాయ భూతవాసాయ తే నమః ॥ ౨,౨౪.౨౬ ॥

వ్యక్తావ్యక్తస్వరూపాయ మహాదేవాయ మీఢుషే ।

శివాయ బహురూపాయ త్రినేత్రాయ నమోనమః ॥ ౨,౨౪.౨౭ ॥

శరణం భవ మే శర్వ త్వద్భక్తస్య జగత్పతే ।

భూయోఽనన్యాశ్రయాణాం తు త్వమేవ హి పరాయణమ్ ॥ ౨,౨౪.౨౮ ॥

యన్మయాపకృతం దేవ దురుక్తం వాపి శఙ్కర ।

అజానతా త్వాం భగవన్మమ తత్క్షన్తుమర్హసి ॥ ౨,౨౪.౨౯ ॥

అనన్యవేద్యరుపస్య సద్భావమిహకః పుమాన్ ।

త్వామృతే తవ సర్వేశ సమ్యక్శక్రోతి వేదితుమ్ ॥ ౨,౨౪.30 ॥

తస్మాత్త్వం సర్వభావేన ప్రసీద మమ శఙ్కర ।
నాన్యాస్తి మే గతిస్తుభ్యం నమో భూయో నమో నమః ॥ ౨,౨౪.౩౧ ॥
వసిష్ఠ ఉవాచ
ఇతి సంస్తూయమానస్తు కృతాఞ్జలిపుటం పురః ।
తిష్ఠన్తమాహ భగవాన్ప్రసన్నాత్మా జగన్మయః ॥ ౨,౨౪.౩౨ ॥
భగవానువాచ
ప్రీతోఽస్మి భవతే తాత తపసానేన సాంప్రతమ్ ।
భక్త్యా చైవానపాయిన్యా హ్యపి భార్గవసత్తమ ॥ ౨,౨౪.౩౩ ॥
దాస్యే చాభి మతం సవే భవతేఽహం త్వయా వృతమ్ ।
భక్తో హి మే త్వమత్యర్థం నాత్ర కార్యా విచారణా ॥ ౨,౨౪.౩౪ ॥
మయ్యైవావగతం సర్వం త్వృది వర్త్తేఽద్యవర్త్తతే ।
తస్మాద్బ్రవీమి యత్త్వాహం తత్కురుష్వావిశఙ్కితమ్ ॥ ౨,౨౪.౩౫ ॥
నాస్త్రాణాం ధారణే వత్స విద్యతే శక్తిరద్య తే ।
రౌద్రాణాం తేన భూయోఽపి తపో ఘోరం సమాచర ॥ ౨,౨౪.౩౬ ॥
పరీత్య పృథివీం సర్వాం సర్వతీర్థేషు చ క్రమాత్ ।
స్రాత్వా పవిత్రదేహస్త్వం సర్వాణ్యస్త్రాణ్యవాప్స్యసి ॥ ౨,౨౪.౩౭ ॥
ఇత్యుక్త్వాన్తర్దధే దేవస్తేనైవ వపుషా విభుః ।
రామస్య పశ్యతో రాజన్క్షణేన భవభాగకృత్ ॥ ౨,౨౪.౩౮ ॥
అన్తర్హితే జగన్నాథే రామో నత్వా తు శఙ్కరమ్ ।
పరీత్యవసుధాం సర్వాం తీర్థస్నానేఽకరోన్మనః ॥ ౨,౨౪.౩౯ ॥
తతః స పృథివీం సర్వాం పరిక్రమ్య యథాక్రమమ్ ।
చకార సర్వతీర్థేషు స్నానం విధివదాత్మవాన్ ॥ ౨,౨౪.౪౦ ॥
తీర్థేషు క్షేత్రముఖ్యేషు తథా దేవాలయేషు చ ।
పితౄన్దేవాంశ్చ విధివదతర్పయదతన్ద్రితః ॥ ౨,౨౪.౪౧ ॥

ఉపవాసతపోహోమజపస్నానాదిసుక్రియాః ।
తీర్థేషు విధివత్కుర్వన్పరిచక్రామ మేదినీమ్ ॥ ౨,౨౪.౪౨ ॥
ఏవం క్రమేణ తీర్థేషు స్నాత్వా చైవ వసుంధరామ్ ।
ప్రదక్షిణీకృత్య శనైః శుద్ధదేహోఽభవన్నృప ॥ ౨,౨౪.౪౩ ॥
పరీత్యైవం వసుమతీం భార్గవః శంభుశాసనాత్ ।
జగాం భూయస్తం దేశం యత్ర పూర్వమువాస సః ॥ ౨,౨౪.౪౪ ॥
గత్వా రాజన్స్తత్రైవ స్థిత్వా దేవముమాపతిమ్ ।
భక్త్యా సంపూజయామాస తపోభిర్నియమైరపి ॥ ౨,౨౪.౪౫ ॥
ఏతస్మిన్నేవ కాలే తు దేవానామసురైః సహ ।
బభూవ సుచిరం రాజన్సంగ్రామో రోమహర్షణః ॥ ౨,౨౪.౪౬ ॥
తతో దేవాన్పరాజిత్య యుద్ధేఽతిబలినోఽసురాః ।
అవాపురమరైశ్వర్యమశేషమకుతోభయాః ॥ ౨,౨౪.౪౭ ॥
యుద్ధే పరాజితా దేవాః సకలా వాసవాదయః ।
శఙ్కరం శరణం చగ్ముర్హృతైశ్వర్యా హ్యరాతిభిః ॥ ౨,౨౪.౪౮ ॥
తోషయిత్వా జగన్నాథం ప్రణామజయ సంస్తవైః ।
ప్రార్థయామాసురసురాన్హన్తుం దేవాః పినాకినమ్ ॥ ౨,౨౪.౪౯ ॥
తతస్తేషాం ప్రతిశ్రుత్య దానవానాం వధం నృప ।
దేవానాం వరదః శంభుర్మహోదరమువాచ హ ॥ ౨,౨౪.౫౦ ॥
హిమద్రేర్దక్షిణే భాగే రామో నామ మహాతపాః ।
మునిపుత్రోఽతితేజస్వీ మాముద్దిశ్య తపస్యతి ॥ ౨,౨౪.౫౧ ॥
తత్ర గత్వాత్వమద్యైవ నివేద్య మమ శాసనమ్ ।
మహోదర తపస్యన్తం తమిహానయ మాచిరమ్ ॥ ౨,౨౪.౫౨ ॥
ఇత్యాజ్ఞప్తస్తథేత్యుక్త్వా ప్రణభ్యేశం మహోదరః ।
జగామ వాయువేగేన యత్ర రామో వ్యవస్థితః ॥ ౨,౨౪.౫౩ ॥

సమాసాద్య స తం దేశం దృష్ట్వా రామం మహామునిమ్ ।
తపస్యన్తమిదం వాక్యమువాచ వినయాన్వితః ॥ ౨,౨౪.౫౪ ॥
ద్రష్టుమిచ్ఛతి శమ్భుస్త్వాం భృగువర్యం తదాజ్ఞయా ।
ఆగతోఽహం తదాగచ్ఛ తత్పాదాంబుజసన్నిధిమ్ ॥ ౨,౨౪.౫౫ ॥
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య శీఘ్రముత్థాయ భార్గవః ।
తదాజ్ఞాం శిరసానన్ద్య తథేతి ప్రత్యభాషత ॥ ౨,౨౪.౫౬ ॥
తతో రామం త్వరోపేతః శంభుపార్శ్వం మహోదరః ।
ప్రాపయామాస సహసా కైలాసే నాగసత్తమే ॥ ౨,౨౪.౫౭ ॥
సహితం సకలైర్భూతైరిన్ద్రాద్యైశ్చ సహామరైః ।
దదర్శ భార్గవశ్రేష్ఠః శఙ్కరం భక్తవత్సలమ్ ॥ ౨,౨౪.౫౮ ॥
సంస్తూయమానం మునిభిర్నారదాద్యైస్తపోధనైః ।
గన్ధర్వైరుపగాయద్భిర్నృత్యద్భిశ్చాప్సరోగణైః ॥ ౨,౨౪.౫౯ ॥
ఉపాస్యమానం దేవేశం గజచర్మధృతామ్బరమ్ ।
భస్మోద్ధూలితసర్వాఙ్గం త్రినేత్రం చన్ద్రశేఖరమ్ ॥ ౨,౨౪.౬౦ ॥
ధృతపిఙ్గజటాభారం నాగాభరమభూషితమ్ ।
ప్రలమ్బోష్ఠభుజం సౌమ్యం ప్రసన్నముఖపఙ్కజమ్ ॥ ౨,౨౪.౬౧ ॥
ఆస్థితం కాఞ్చనే పట్టే గీర్వాణసమితౌ నృప ।
ఉపాసర్పత్తు దేవేశం భృగువర్యః కృతాఞ్జలిః ॥ ౨,౨౪.౬౨ ॥
శ్రీకణ్ఠదర్శనోద్వృత్తరోమాఞ్చాఞ్చితవిగ్రహః ।
బాష్పత్తు సిక్తకాయేన స తు గత్వా హరాన్తికమ్ ॥ ౨,౨౪.౬3 ॥
భక్త్యా ససంభ్రమం వాచా హర్షగద్గదయాసకృత్ ।
నమస్తే దేవదేవేతి వ్యాలపన్నాకులాక్షరమ్ ॥ ౨,౨౪.౬౪ ॥
పపాత సంస్పృశన్మూర్ధ్నా చరణౌ పురవిద్విషః ।
పశ్యతాం దేవవృన్దానాం మధ్యే భృగుకులోద్వహమ్ ॥ ౨,౨౪.౬౫ ॥

తముత్థాప్య శివః ప్రీతః ప్రసన్నముఖపఙ్కజమ్ ।
రామం మధురయా వాచా ప్రహసన్నాహ సాదరమ్ ॥ ౨,౨౪.౬౬ ॥
ఇమే దైత్యగణైః క్రాన్తాః స్వాధిష్ఠానాత్పరిచ్యుతాః ।
అశక్నువన్తస్తాన్హన్తుం గీర్వాణా మాముపాగతాః ॥ ౨,౨౪.౬౭ ॥
తస్మాన్మమాజ్ఞయా రామ దేవానాం చ ప్రియేప్సయా ।
జహి దైత్యగణాన్సర్వాన్సమర్థస్త్వం హి మే మతః ॥ ౨,౨౪.౬౮ ॥
తతో రామోఽబ్రవీచ్ఛర్వం ప్రణిపత్య కృతాఞ్జలిః ।
శృణ్వతాం సర్వదేవానాం సప్రశ్రయమిదం వచః ॥ ౨,౨౪.౬౯ ॥
స్వామిన్న విదితం కిం తే సర్వజ్ఞస్యాఖిలాత్మనః ।
తథాపి విజ్ఞాపయతో వచనం మేఽవధారయ ॥ ౨,౨౪.౭౦ ॥
యది శక్రాదిభిర్దేవైరఖిలైరమరారయః ।
న శక్యా హన్తుమేకస్య శక్యాః స్యుస్తే కథం మమ ॥ ౨,౨౪.౭౧ ॥
అనస్త్రజ్ఞోఽస్మి దేవేశ యుద్ధానామప్యకోవిదః ।
కథం హనిష్యే సకలాన్సురశత్రూననాయుధః ॥ ౨,౨౪.౭౨ ॥
ఇత్యుక్తస్తేన దేవేశః సితం కాలాగ్నిసప్రభమ్ ।
శైవమస్త్రమయం తేజో దదౌ తస్మై మహాత్మనే ॥ ౨,౨౪.౭౩ ॥
ఆత్మీయం పరశుం దత్త్వా సర్వశస్త్రాభిభావకమ్ ।
రామపాహ ప్రసన్నాత్మా గీర్వాణానాం తు శృణ్వతమ్ ॥ ౨,౨౪.౭౪ ॥
మత్ప్రసాదేన సకలాన్సురశత్రూన్వినిఘ్నతః ।
శక్తిర్భవతు తే సౌమ్య సమస్తారిదురాసదా ॥ ౨,౨౪.౭౫ ॥
అనేనైవాయుధేన త్వం గచ్ఛ యుధ్యస్వ శత్రుభిః ।
స్వయమేవ చ వేత్సి త్వం యథావద్యుద్ధకౌశలమ్ ॥ ౨,౨౪.౭౬ ॥
వసిష్ఠ ఉవాచ
ఏవముక్తస్తతో రామః శంభునా తం ప్రణమ్య చ ।

జగ్రాహ పరశుం శైవ విబుధారివధోద్యతః ॥ ౨,౨౪.౭౭ ॥
తతః స శుశుభే రామో విష్ణుతేర్జోఽశసంభవః ।
రుద్రభక్త్యా సమాయుక్తో ద్యుత్యేవ సవితుర్మహః ॥ ౨,౨౪.౭౮ ॥
సోఽనుజ్ఞాతస్త్రినేత్రేణ దేవైః సర్వైః సమన్వితః ।
జగామ హన్తుమసురాన్యుద్ధాయ కృతనిశ్చయః ॥ ౨,౨౪.౭౯ ॥
తతోఽభవత్పునర్యుద్ధం దేవానామసురైః సహ ।
త్రైలోక్యవిజయోద్యుక్తై రాజన్నతిభయఙ్కరమ్ ॥ ౨,౨౪.౮౦ ॥
అథ రామో మహాబాహుస్తస్మిన్యుద్ధే సుదారుణే ।
కుద్ధః పరశునా తేన నిజఘాన మహాసురాన్ ॥ ౨,౨౪.౮౧ ॥
ప్రహారైరశనిప్రఖ్యైర్నిఘ్నన్దైత్యాన్సహస్రశః ।
చచార సమరే రామః క్రుద్ధః కాల ఇవాపరః ॥ ౨,౨౪.౮౨ ॥
హత్వా తు సకలాన్దైత్యాన్దేవాన్సర్వానహర్షయత్ ।
క్షణేన నాశయామాస రామః ప్రహరతాం వరః ॥ ౨,౨౪.౮౩ ॥
రామేణ హన్యమా నాస్తు సమస్తా దైత్యదానవాః ।
దదృశుః సర్వతో రామం హతశేషా భయాన్వితాః ॥ ౨,౨౪.౮౪ ॥
హతేష్వసురసంఘేషు విద్రుతేషు చ కృత్స్నశః ।
రామమామన్త్ర్య విబుధాః ప్రయయుస్త్రిదివం పునః ॥ ౨,౨౪.౮౫ ॥
రామోఽపి హత్వా దితిజానభ్యనుజ్ఞాప్య చామరాన్ ।
స్వమాశ్రమం సమాపేదే తపస్యాసక్తమానసః ॥ ౨,౨౪.౮౬ ॥
మృగవ్యాధప్రతికృతిం కృత్వా శమ్భోర్మహామతిః ।
భక్త్యా సంపూజయామాస స తస్మిన్నాశ్రమేవశీ ॥ ౨,౨౪.౮౭ ॥
గన్ధైః పుష్పైస్తథా హృద్యైర్నైవేద్యైరభివన్దనైః ।
స్తోత్రైశ్చ విధివద్భక్త్యా పరాం ప్రీతిముపానయత్ ॥ ౨,౨౪.౮౮ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యభాగే తృతీయ ఉపోద్ఘాతపాదేఽర్జునోపాఖ్యానే చతుర్వింశతితమోఽధ్యాయః ॥ ౨౪॥

వసిష్ఠ ఉవాచ

తతస్తద్భక్తియోగేన స ప్రీతాత్మా జగత్పతిః ।

ప్రత్యక్షమగమత్తస్య సర్వైః సహ మరుద్గణైః ॥ ౨,౨౫.౧ ॥

తం దృష్ట్వా దేవదేవేశం త్రినేత్రం చన్ద్రశేఖరమ్ ।

వృషేన్ద్రవాహనం శంభుం భూతకోటిసమన్వితమ్ ॥ ౨,౨౫.౨ ॥

ససంభ్రమం సముత్థాయ హర్షేణాకులలోచనః ।

ప్రణామమకరోద్భక్త్యా శర్వాయ భువి భార్గవః ॥ ౨,౨౫.3 ॥

ఉత్థాయోత్థాయ దేవేశం ప్రణమ్య శిరసాసకృత్ ।

కృతాఞ్జలిపుటో రామస్తుష్టావ చ జగత్పతిమ్ ॥ ౨,౨౫.౪ ॥

రామ ఉవాచ

నమస్తే దేవదేవేశ నమస్తే పరమేశ్వర ।

నమస్తే జగతో నాథ నమస్తే త్రిపురాన్తక ॥ ౨,౨౫.౫ ॥

నమస్తే సకలాధ్యక్ష నమస్తే భక్తవత్సల ।

నమస్తే సర్వభూతేశ నమస్తే వృషభధ్వజ ॥ ౨,౨౫.౬ ॥

నమస్తే సకలాధీశ నమస్తే కరుణాకర ।

నమస్తే సకలావాస నమస్తే నీలలోహిత ॥ ౨,౨౫.౭ ॥

నమః సకలదేవారిగణనాశాయ శూలినే ।

కపాలినే నమస్తుభ్యం సర్వలోకైకపాలినే ॥ ౨,౨౫.౮ ॥
శ్మశానవాసినే నిత్యం నమః కైలాసవాసినే ।
నమోఽస్తు పాశినే తుభ్యం కాలకూటవిషాశినే ॥ ౨,౨౫.౯ ॥
విభవేఽమరవన్ద్యాయ ప్రభవే తే స్వయంభువే ।
నమోఽఖిలజగత్కర్మసాక్షిభూతాయ శంభవే ॥ ౨,౨౫.౧౦ ॥
నమస్త్రిపథ గాఫేనభాసిగార్ద్రస్థమౌలినే ।
మహాభోగీన్ద్రహారాయ శివాయ పరమాత్మనే ॥ ౨,౨౫.౧౧ ॥
భస్మసంచ్ఛన్నదేహాయ నమోర్ఽకాగ్నిన్దుచక్షుషే ।
కపర్దినే నమస్తుభ్యమన్ధకాసురమర్ద్దినే ॥ ౨,౨౫.౧౨ ॥
త్రిపురధ్వంసినే దక్షయజ్ఞవిధ్వంసినే నమః ।
గిరిజాకుచకాశ్మీరవిరఞ్జితమహోరసే ॥ ౨,౨౫.౧౩ ॥
మహాదేవాయ మహ తే నమస్తే కృత్తివాససే ।
యోగిధ్యేయస్వరూపాయ శివాయాచిన్త్యతేజసే ॥ ౨,౨౫.౧౪ ॥
స్వభక్తహృదయాంభోజకర్ణికామధ్యవర్తినే ।
సకలాగమసిద్ధాన్తసారరూపాయ తే నమః ॥ ౨,౨౫.౧౫ ॥
నమో నిఖిలయోగేన్ద్రబోధనాయామృతాత్మనే ।
శఙ్కరాయాఖిలవ్యాప్తమహిమ్నే పరమాత్మనే ॥ ౨,౨౫.౧౬ ॥
నమః శర్వాయ శాన్తాయ బ్రహ్మణే విశ్వరుపిణే ।
ఆదిమధ్యాన్తహీనాయ నిత్యాయావ్యక్తమూర్తయే ॥ ౨,౨౫.౧౭ ॥
వ్యక్తావ్యక్తస్వరూపాయ స్థూలసూక్ష్మాత్మనే నమః ।
నమో వేదాన్తవేద్యాయ విశ్వవిజ్ఞానరూపిణే ॥ ౨,౨౫.౧౮ ॥
నమః సురాసురశ్రేణిమౌలిపుష్పార్చితాఙ్ఘ్రయే ।
శ్రీకణ్ఠాయ జగద్ధాత్రే లోకకర్త్రే నమోనమః ॥ ౨,౨౫.౧౯ ॥
రజోగుణాత్మనే తుభ్యం విశ్వసృష్టివిధాయినే ।

హిరణ్యగర్భరూపాయ హరాయ జగదాదయే ॥ ౨,౨౫.౨౦ ॥
నమో విశ్వాత్మనే లోకస్థితివ్యా పారకారిణే ।
సత్త్వవిజ్ఞానరుపాయ పరాయ ప్రత్యగాత్మనే ॥ ౨,౨౫.౨౧ ॥
తమోగుణవికారాయ జగత్సంహారకారిణే ।
క్లాన్తే రుద్రరూపాయ పరాపర విదే నమః ॥ ౨,౨౫.౨౨ ॥
అవికారాయ నిత్యాయ నమః సదసదాత్మనే ।
బుద్ధిబుద్ధిప్రబోధాయ బుద్ధీన్ద్రియవికారిణే ॥ ౨,౨౫.౨౩ ॥
వస్వాదిత్యమరుద్భిశ్చ సాధ్యరుద్రాశ్విభేదతః ।
యన్మాయాభిన్నమతయో దేవాస్తస్మై నమోనమః ॥ ౨,౨౫.౨౪ ॥
అవికారమజం నిత్యం సూక్ష్మరూపమనౌపమమ్ ।
తవ యత్తన్న జానన్తి యోగినోఽపి సదామలాః ॥ ౨,౨౫.౨౫ ॥
త్వామవిజ్ఞాయ దుర్జ్ఞేయం సమ్యగ్బ్రహ్మాదయోఽపి హి ।
సంసరన్తి భవే నూనం న తత్కర్మాత్మకాశ్చిరమ్ ॥ ౨,౨౫.౨౬ ॥
యావన్నోపైతి చరణౌ తవాజ్ఞానవిఘాతినః ।
తావద్భ్రమతి సంసారే పణ్డితోఽచేతనోఽపి వా ॥ ౨,౨౫.౨౭ ॥
స ఏవ దక్షః స కృతీ స మునిః స చ పణ్డితః ।
భవతశ్చరణాంభోజే యేన బుద్ధిః స్థిరీకృతా ॥ ౨,౨౫.౨౮ ॥
సుసూక్ష్మత్వేన గహనః సద్భావస్తే త్రయీమయః ।
విదుషామపి మూఢేన స మయా జ్ఞాయతే కథమ్ ॥ ౨,౨౫.౨౯ ॥
అశబ్దగోజరత్వేన మహిమ్నస్తవ సాంప్రతమ్ ।
స్తోతుమప్యనలం సమ్యక్త్వా మహం జడధీర్యతః ॥ ౨,౨౫.౩౦ ॥
తస్మాదజ్ఞానతో వాపి మయా భక్త్యైవ సంస్తుతః ।
ప్రీతశ్చ భవ దేవేశ నను త్వం భక్తవత్సలః ॥ ౨,౨౫.౩౧ ॥
వసిష్ఠ ఉవాచ

ఇతి స్తుతస్తదా తేన భక్త్యా రామేణ శఙ్కరః ।
మేఘగంభీరయా వాచా తమువాచ హసన్నివ ॥ ౨,౨౫.౩౨ ॥
భగవానువాచ
రామాహం సుప్రసన్నోఽస్మి శౌర్యశాలితయా తవ ।
తపసా మయి భక్త్యా చ స్తోత్రేణ చ విశేషతః ॥ ౨,౨౫.౩౩ ॥
వరం వరయ తస్మాత్త్వం యద్యదిచ్ఛసి చేతసా ।
తుభ్యం తత్తదశేషేణ దాస్యామ్యహమశేషతః ॥ ౨,౨౫.౩౪ ॥
వసిష్ఠ ఉవాచ
ఇత్యుక్తో దేవదేవేన తం ప్రణమ్య భృగూద్వహః ।
కృతాఞ్జలిపుటో భూత్వా రాజన్నిదమువాచ హ ॥ ౨,౨౫.౩౫ ॥
యది దేవ ప్రసన్నస్త్వం వారర్హోఽస్మి చ యద్యహమ్ ।
భవతస్తదభీప్సామి హేతుమస్త్రాణ్యశేషతః ॥ ౨,౨౫.౩౬ ॥
అస్త్రే శస్త్రే చ శాస్త్రే చ న మత్తోఽభ్యధికో భవేత్ ।
లోకేషు మాంరణేజేతా న భవేత్త్వత్ప్రసాదతః ॥ ౨,౨౫.౩౭ ॥
వసిష్ఠ ఉవాచ
తథేత్యుక్త్వా తతః శంభురస్త్రశస్త్రాణ్యశేషతః ।
దదౌ రామాయ సుప్రీతః సమస్త్రాణి క్రమాన్నృప ॥ ౨,౨౫.౩౮ ॥
సప్రయోగం ససంహారమస్త్రగ్రామం చతుర్విధమ్ ।
ప్రసాదాభిముఖో రామం గ్రాహయామాస శఙ్కరః ॥ ౨,౨౫.౩౯ ॥
అసంగవేగం శుభ్రాశ్వం సుధ్వజం చ రథోత్తమమ్ ।
ఇషుధీ చాక్షయశరౌ దదౌ రామాయ శఙ్కరః ॥ ౨,౨౫.౪౦ ॥
అభేద్యమజరం దివ్యం దృఢజ్యం విజయం ధనుః ।
సర్వశస్త్రసహం చిత్రం కవచం చ మహాధనమ్ ॥ ౨,౨౫.౪౧ ॥
అజేయత్వం చ యుద్ధేషు శౌర్యం చాప్రతిమం భువి ।

స్వేచ్ఛయా ధారణే శక్తిం ప్రాణానాం చ నరాధిప ॥ ౨,౨౫.౪౨ ॥

ఖ్యాతిం చ బీజమేత్రేణ తన్నామ్నా సర్వలౌకికీమ్ ।

తపః ప్రభావం చ మహత్ప్రదదౌ భార్గవాయ సః ॥ ౨,౨౫.౪౩ ॥

భక్తిం చాత్మని రామాయ దత్త్వా రాజన్యథోచితామ్ ।

సహితః సకలైర్భూతైశ్చామరైశ్చన్ద్రశేఖరః ॥ ౨,౨౫.౪౪ ॥

తేనైవ వపుషా శంభుః క్షిప్రమన్తరధాద్ధరః ।

కృతకృత్యస్తతో రామో లబ్ధ్వా సర్వమభీప్సితమ్ ॥ ౨,౨౫.౪౫ ॥

అదృశ్యతాం గతే శర్వే మహోదరమువాచ హ ।

మహోదర మదర్థే త్వమిదం సర్వమశేషతః ॥ ౨,౨౫.౪౬ ॥

రథచాపాదికం తావత్పరిరక్షితుమర్హసి ।

యదా కృత్యం మమైతేన తదానీం త్వం మయా స్మృతః ।

రథచాపాదికం సర్వం ప్రహిణు త్వం మదన్తికమ్ ॥ ౨,౨౫.౪౭ ॥

వసిష్ఠ ఉవాచ

తథేత్యుక్త్వా గతే తస్మిన్భృగువర్యో మహోదరే ।

కృతకృత్యో గురుజనం ద్రష్టుం గన్తుమియేష సః ॥ ౨,౨౫.౪౮ ॥

గచ్ఛన్నథ తదాసౌ తు హిమాద్రివనగహ్వరే ।

వివేశ కన్దరం రామో భావికర్మప్రచోదితః ॥ ౨,౨౫.౪౯ ॥

స తత్ర దదృశే బాలం ధృతప్రాణమనుద్రుతమ్ ।

వ్యాఘ్రేణ విప్రతనయం రుదన్తం భీతభీతవత్ ॥ ౨,౨౫.౫౦ ॥

దృష్ట్వానుకంపహృదయస్తత్పరిత్రాణకాతరః ।

తిష్ఠతిష్ఠేతి తం వ్యాఘ్రం వదన్నుచ్చైరథాన్వయాత్ ॥ ౨,౨౫.౫౧ ॥

తమనుద్రుత్య వేగేన చిరాదివ భృగూద్వహః ।

ఆససాద వనే ఘోరం శార్దూలమతిభీషణమ్ ॥ ౨,౨౫.౫౨ ॥

వ్యాఘ్రేణానుద్రుతః సోఽపి పలాయన్వనగహ్వరే ।

నిపపాత ద్విజసుతస్త్రస్తః ప్రాణభయాతురః ॥ ౨,౨౫.౫౩ ॥
రామోఽపి క్రోధరక్తాక్షో విప్రపుత్రపరీప్సయా ।
తృణమూలం సమాదాయ కుశాస్త్రేణాభ్యమన్త్రయత్ ॥ ౨,౨౫.౫౪ ॥
తావత్తరక్షుర్బలవానాద్రవత్పతితం ద్విజమ్ ।
దృష్ట్వా ననాదసుభృశం రోదసీ కమ్పయన్నివ ॥ ౨,౨౫.౫౫ ॥
దగ్ధ్వా త్వస్త్రాగ్నినా వ్యాఘ్రం ప్రహరన్తం నఖాఙ్కురైః ।
అకృతవ్రణమేవాశు మోక్షయామాస తం ద్విజమ్ ॥ ౨,౨౫.౫౬ ॥
సోఽపి బ్రహ్మాగ్నినిర్దగ్ధదేహః పాప్మా నభస్తలే ।
గాన్ధర్వం వపురాస్థాయ రామమాహేతి సాదరమ్ ॥ ౨,౨౫.౫౭ ॥
విప్రశాపేన భోపూర్వమహం ప్రాప్తస్తరక్షుతామ్ ।
గచ్ఛామి మోచితః శాపాత్త్వయాహమధునా దివమ్ ॥ ౨,౨౫.౫౮ ॥
ఇత్యుక్త్వా తు గతే తస్మిన్రామో వేగేన విస్మితః ।
పతితం ద్విజపుత్రం తం కృపయా వ్యవపద్యత ॥ ౨,౨౫.౫౯ ॥
మాభైరేవం వదన్పాణీమారాదేవ ద్విజాత్మజమ్ ।
పరమృశత్తదఙ్గాని శనైరుజ్జీవయన్నృప ॥ ౨,౨౫.౬౦ ॥
రామేణోత్థాపితశ్చైవం స తదోన్మీల్య లోచనే ।
విలోకయన్దదర్శాగ్రే భృగుశ్రేష్ఠమవస్థితమ్ ॥ ౨,౨౫.౬౧ ॥
భస్మీకృతం చ శార్దూలం దృష్ట్వా విస్మయమాగతః ।
గతభీరాహ కస్త్వం భోః కథం వేహ సమాగతః ॥ ౨,౨౫.౬౨ ॥
కేన వాయం నిహన్తుం మాముద్యతో భస్మసాత్కృతః ।
తరక్షుర్భీషణాకారః సాక్షాన్మృత్యురివాపరః ॥ ౨,౨౫.౬౩ ॥
భయసంమూఢమనసో మమాద్యాపి మహామతే ।
హతేఽపి తస్మిన్నఖిలా భాన్తి వై తన్మయా దిశః ॥ ౨,౨౫.౬౪ ॥
త్వామేవ మన్యే సకలం పితా మాతా సుహృద్గురుః ।

పరమాపదమాపన్నం త్వం మాం సముపజీవయన్ ॥ ౨,౨౫.౬౫ ॥
ఆసీన్మునివరః కశ్చిచ్చాస్త్రో నామ మహాతపాః ।
పుత్రస్తస్యాస్మి తీర్థార్థీ శాలగ్రామమయాసిషమ్ ॥ ౨,౨౫.౬౬ ॥
తస్మాత్సంప్రస్థితశ్శైలం దిదృక్షుర్గన్ధమాదనమ్ ।
నానామునిగణైర్జుష్టం పుణ్యం బదరికాశ్రమమ్ ॥ ౨,౨౫.౬౭ ॥
గన్తుకామోఽపహాయాహం పన్థానం తు హిమాచలే ।
ప్రవిశన్గహనం రమ్యం ప్రదేశాలోకనాకులమ్ ॥ ౨,౨౫.౬౮ ॥
దిశంప్రాచీం సముద్దిశ్య క్రోశమాత్రమయాసిషమ్ ।
తతో దిష్టవశేనాహం ప్రాద్రవం భయపీడితః ॥ ౨,౨౫.౬౯ ॥
పతితశ్చ త్వయా భూయోభూమేరుత్థాపితోఽధునా ।
పిత్రేవ నితరాం పుత్రః ప్రేమ్ణాత్యర్థం దయాలునా ।
ఇత్యేష మమ వృత్తాన్తః సాకల్యేనోదితస్తవ ॥ ౨,౨౫.౭౦ ॥
వసిష్ఠ ఉవాచ
ఇతి పృష్టస్తదా తేన స్వవృత్తాన్తమశేషతః ।
కథయామాస రాజేన్ద్ర రామస్తస్మై యథాక్రమమ్ ॥ ౨,౨౫.౭౧ ॥
తతస్తౌ ప్రీతిసంయుక్తౌ కథయన్తౌ పరస్పరమ్ ।
స్థిత్వా నాతిచిరం కాలమథ గన్తుమియేష సః ॥ ౨,౨౫.౭౨ ॥
అన్వీయమానస్తేనాథ రామస్తస్మాద్గుహాముఖాత్ ।
నిష్క్రమ్యావసథం పిత్రోః సంప్రతస్థే ముదాన్వితః ॥ ౨,౨౫.౭౩ ॥
అకృతవ్రణ ఏవాసౌ వ్యాఘ్రేణ భువి పాతితః ।
రామేణ రక్షితశ్చాభుద్యస్మాద్వ్యాఘ్రం వినిఘ్నతా ॥ ౨,౨౫.౭౪ ॥
తస్మాత్తదేవ నామాస్య బభూవ ప్రథితం భువి ।
విప్రపుత్రస్య రాజేన్ద్ర తదేతతోఽకృతవ్రణః ॥ ౨,౨౫.౭౫ ॥
తదా ప్రభృతి రామస్య చ్ఛాయేవాతపగా భువి ।

బభూవ మిత్రమత్యర్థం సర్వావస్థాసు పార్థివ ॥ ౨,౨౫.౭౬ ॥
స తేనానుగతో రాజన్భృగోరాసాద్య సన్నిధిమ్ ।
దృష్ట్వా ఖ్యాతిం చ సోఽభ్యేత్య వినయేనాభ్యవాదయత్ ॥ ౨,౨౫.౭౭ ॥
స తాభ్యాం ప్రియమాణాభ్యామాశీర్భిరభినన్దితః ।
దినాని కతిచిత్తత్ర న్యవసత్తత్ప్రియేప్సయా ॥ ౨,౨౫.౭౮ ॥
తతస్తయోరనుమతే చ్యవనస్య మహామునేః ।
ఆశ్రమం ప్రతిచక్రామ శిష్యసంఘైః సమావృతమ్ ॥ ౨,౨౫.౭౯ ॥
నియన్త్రితాన్తః కరణం తం చ సంశాన్తమానసమ్ ।
సుకన్యాచాపి తద్భార్యామవన్దత మహామనాః ॥ ౨,౨౫.౮౦ ॥
తాభ్యాం చ ప్రీతియుక్తాభ్యాం రామః సమభినన్దితః ।
ఔర్వాశ్రమం సమాపేదే ద్రష్టుకామస్తపోనిధిమ్ ॥ ౨,౨౫.౮౧ ॥
తం చాభివాద్య మేధావీ తేన చ ప్రతినన్దితః ।
ఉవాస తత్ర తత్ప్రీత్యా దినాని కతిచిన్నృప ॥ ౨,౨౫.౮౨ ॥
విసృష్టస్తేన శనకైరృచీకభవనం ముదా ।
ప్రతస్థే భార్గవః శ్రీమానకృతవ్రణసంయుతః ॥ ౨,౨౫.౮౩ ॥
అవన్దత పితుః పిత్రోర్నత్వా పాదౌ పృథక్పృథక్ ।
తౌ చ తం నృప సంహర్షాచ్చాశిషా ప్రత్యనన్దతామ్ ॥ ౨,౨౫.౮౪ ॥
పృష్టశ్చ తాభ్యామఖిలం నిజవృత్తముదారధీః ।
కథయామాస రాజేన్ద్ర యథావృత్తమనుక్రమాత్ ॥ ౨,౨౫.౮౫ ॥
స్థిత్వా దినాని కతిచిత్తత్రాపి తదనుజ్ఞయా ।
జగామావసథం పిత్రోర్ముదా పరమయా యుతః ॥ ౨,౨౫.౮౬ ॥
అభ్యేత్య పితరౌ రాజన్నాసీనావాశ్రమోత్తమే ।
అవన్దత తయోః పాదౌ యథావద్భృగునన్దన ॥ ౨,౨౫.౮౭ ॥
పాదప్రణామావనతం సముత్థాప్య చ సాదరమ్ ।

ఆశ్లిష్య నేత్రసలిలైర్నన్దన్తౌ పర్యషిఞ్చతామ్ ॥ ౨,౨౫.౮౮ ॥

ఆశీర్భిరభినన్ద్యాఙ్కే సమారోప్య సుహుర్ముఖమ్ ।

విక్షన్తౌ తస్య చాఙ్గాని పరిస్పృశ్యాపతుర్ముదమ్ ॥ ౨,౨౫.౮౯ ॥

అపృచ్ఛతాఞ్చ తౌ రామం కలేనైతావతా త్వయా ।

కిం కృతం పుత్ర కో వాయం కుత్ర వా త్వముపస్థితః ॥ ౨,౨౫.౯౦ ॥

కథం సహ సకాశే త్వమాస్థితో వాత్ర వాగతః ।

త్వయేతదఖిలం వత్స కథ్యతాం తథ్యమావయోః ॥ ౨,౨౫.౯౧ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యభాగే తృతీయ

ఉపోద్ధాతపాదేర్ఽజునోపాఖ్యానే భార్గవచరితే పఞ్చవింశతితమోఽధ్యాయః ॥ ౨౫ ॥

వశిష్ఠ ఉవాచ

ఇతి పృష్టస్తదా తాభ్యాం రామో రాజన్కృతాఞ్జలిః ।

తయోరకథయత్సర్వమాత్మనా యదనుష్ఠితమ్ ॥ ౨,౨౬.౧ ॥

నిదేశాద్వై కులగురోస్తపశ్చరణమాత్మనః ।

శంభోర్నిదేశాత్తీర్థానామటనం చ యథాక్రమమ్ ॥ ౨,౨౬.౨ ॥

తదాజ్ఞయైవ దైత్యానాం వధం చామరకారణాత్ ।

హరప్రసాదాదత్రాపి హ్యకృతవ్రణదర్శనమ్ ॥ ౨,౨౬.3 ॥

ఏతత్సర్వమశేషేణ యదన్యచ్చాత్మనా కృతమ్ ।

కథయామాస తద్రామః పిత్రోః సంప్రీయమాణయోః ॥ ౨,౨౬.౪ ॥

తౌ చ తేనోదితం సర్వం శ్రుత్వా తత్కర్మ విస్తరమ్ ।

హృష్టౌ హర్షాన్తరం భూయో రాజన్నాప్లువతావుభౌ ॥ ౨,౨౬.౫ ॥
ఏవం పిత్రోర్మహారాజ శుశ్రూషాం భృగుపుఙ్గవః ।
ప్రకుర్వంస్తద్విధేయాత్మా భ్రాతౄణాం చావిశేషతః ॥ ౨,౨౬.౬ ॥
ఏతస్మిన్నేవ కాలే తు కదాచిద్ధైహయేశ్వరః ।
ఇత్యేష మృగయాం గాన్తుం చతురఙ్గబలాన్వితః ॥ ౨,౨౬.౭ ॥
సంరజ్యమానే గగనే బన్ధూకకుసుమారుణైః ।
తారాజాలద్యుతిహరైః సమన్తాదరుణాంశుభిః ॥ ౨,౨౬.౮ ॥
మన్దం వీజతి ప్రోద్ధూతకేతకీవనరాజిభిః ।
ప్రాభాతికే గన్ధవహే కుముదాకరసంస్పృశి ॥ ౨,౨౬.౯ ॥
వయాంసి నర్మదాతీరతరునీడాశ్రయేషు చ ।
వ్యాహరన్త్యాకులా వాచో మనఃశ్రోత్రసుఖావహాః ॥ ౨,౨౬.౧౦ ॥
నర్మదాతీరతీర్థం తదవతీర్యాఘహారిణి ।
తత్తోయే మునివృన్దేషు గృణాత్సు బ్రహ్మ శాశ్వతమ్ ॥ ౨,౨౬.౧౧ ॥
విధివత్కృతమైత్రేషు సన్నివృత్య సరిత్తటాత్ ।
ఆశమం ప్రతి గచ్ఛత్సు మునిముఖ్యేషు కర్మిషు ॥ ౨,౨౬.౧౨ ॥
ప్రత్యేకం వీరపత్నీషు వ్యగ్రాసు గృహకర్మసు ।
హోమార్థం మునికల్యాభిర్దుహ్యమానాసు ధేనుషు ॥ ౨,౨౬.౧౩ ॥
స్థానే మునికుమారేషు తం దోహం హి నయత్సు చ ।
అగ్నిహోత్రాకులే జాతే సర్వభూతసుఖావహే ॥ ౨,౨౬.౧౪ ॥
వికసత్సు సరోజేషు గాయత్సు భ్రమరేషు చ ।
వాశత్సు నీడాన్నిష్పత్య పతత్రిషు సమన్తతః ॥ ౨,౨౬.౧౫ ॥
అనతి వ్యగ్రమత్తేభతురఙ్గరథగామినామ్ ।
గాత్రాహ్లాదవివర్ద్ధన్యాం వేలాయాం మన్దవాయునా ॥ ౨,౨౬.౧౬ ॥
గచ్ఛత్సు చాశ్రమోపాన్తం ప్రసూనజలహారిషు ।

స్వాధ్యా యదక్షైర్బహుభిరజినాంబరధారిభిః ॥ ౨,౨౬.౧౭ ॥
సమ్యక్ప్రయోజ్యమానేషు మన్త్రేష్వాచ్ఛావచేషు చ ।
ప్రైషేష్వాచ్చార్యమాణేషు హూయమానేషు వహ్నిషు ॥ ౨,౨౬.౧౮ ॥
యథా వన్మన్త్రతన్త్రోక్తక్రియాసు వితతాసు చ ।
జ్వలదగ్నిశిఖాకారే తమస్తపనతేజసి ॥ ౨,౨౬.౧౯ ॥
ప్రతిహత్య దిశః సర్వా వివృణ్వానే చ మేదినీమ్ ।
సవితర్యుదయం యాతి నైశే తమసి నశ్యతి ॥ ౨,౨౬.౨౦ ॥
తారకాసు విలీనాసు కాష్ఠాసు విమలాసు చ ।
కృతమైత్రాదికో రాజా మృగయాం హైహయేశ్వరః ॥ ౨,౨౬.౨౧ ॥
నిర్యయౌ నగరాత్తస్మాత్పురోహితసమన్వితః ।
బలైః సర్వైః సముదితైః సవాజిరథకుఞ్జరైః ॥ ౨,౨౬.౨౨ ॥
సచివః సహితః శ్రీమాన్ సవయోభిశ్చ రాజభిః ।
మహతా బలభారేణ నమయన్వసుధాతలమ్ ॥ ౨,౨౬.౨౩ ॥
నాదయన్రథఘోషేణ కకుభః సర్వతో నృపః ।
స్వబలౌఘపదక్షేపప్రక్షుణ్ణావనిరేణుభిః ॥ ౨,౨౬.౨౪ ॥
యయౌ సంచ్ఛాదయన్వ్యోమ విమానశతసంకులమ్ ।
సంప్రవశ్య వనం ఘోరం విన్ధ్యాద్రేర్బలసంచయైః ॥ ౨,౨౬.౨౫ ॥
భృశం విలోలయా మాస సమన్తాద్రాజసత్తమః ।
పరివార్య వనం తత్తు స రాజా నిజసైనికైః ॥ ౨,౨౬.౨౬ ॥
మృగాన్నానావిధాన్హింస్రాన్నిజఘాన శితైః శరైః ।
ఆకర్ణకృష్టకోదణ్డయోధముక్తైః శితేషుభిః ॥ ౨,౨౬.౨౭ ॥
నికృత్తగాత్రాః శార్దూలా న్యపతన్భువి కేచన ।
ఉదగ్రవేగపాదాతఖడ్గఖణ్డితవిగ్రహాః ॥ ౨,౨౬.౨౮ ॥
వరాహయూథపాః కేచిద్రుధిరార్ద్రా ధరామగుః ।

ప్రచణ్డశాక్తికోన్ముక్తశక్తినిర్భిన్నమస్తకాః ॥ ౨,౨౬.౨౯ ॥
మృగౌఘాః ప్రత్యపద్యన్త పర్వతా ఇవ మేదినీమ్ ।
నారాచా విద్ధసర్వాఙ్గాః సింహర్క్షశరభాదయః ॥ ౨,౨౬.౩౦ ॥
వసుధామన్వకీర్యన్త శోణితార్ద్రాః సమన్తతః ।
ఏవం సవాగురైః కైశ్చిత్పతద్భిః పతితైరపి ॥ ౨,౨౬.౩౧ ॥
శ్వభిశ్చానుద్రుతైః కైశ్చిద్ధావమానైస్తథా మృగైః ।
ఆత్తైర్విక్రోశమానైశ్చ భీతైః ప్రాణభయాతురైః ॥ ౨,౨౬.౩౨ ॥
యుగాపాయే యథాత్యర్థం వనమాకులమాబభౌ ।
వరాహసింహశార్దూలశ్వావిచ్ఛశకులాని చ ॥ ౨,౨౬.౩౩ ॥
చమరీరురుగోమాయుగవయర్క్షవృకాన్బహూన్ ।
కృష్ణసారాన్ద్వీపిమృగాన్రక్తఖడ్గమృగానపి ॥ ౨,౨౬.౩౪ ॥
విచిత్రాఙ్గాన్మృగానన్యాన్వ్యఙ్కూనపి చ సర్వశః ।
బాలాన్స్తనన్ధయాన్యూనః స్థవిరాన్మిథునాన్గణాన్ ॥ ౨,౨౬.౩౫ ॥
నిజఘ్నుర్నిశితైః శస్త్రైః శస్త్రవధ్యాన్హి సైనికాః ।
ఏవం హత్వా మృగాన్ ఘోరాన్హింస్రప్రాయానశేషతః ॥ ౨,౨౬.౩౬ ॥
శ్రమేణ మహతా యుక్తా బభూవుర్నృపసైనికాః ।
మధ్యే దినకరే ప్రాప్తే ససైన్యః స తదా నృపః ॥ ౨,౨౬.౩౭ ॥
నర్మదాం ధర్మసంతప్తః పిపాసురగమచ్ఛనైః ।
అవతీర్య తతస్తస్యాస్తోయే సబలవాహనః ॥ ౨,౨౬.౩౮ ॥
విజాగాహ శుభే రాజా క్షుత్తృష్ణాపరిపీడితః ।
స్నాత్వా పీత్వా చ సలిలం స తస్యాః సుఖశీతలమ్ ॥ ౨,౨౬.౩౯ ॥
బిసాంకురాణి శుభ్రాణి స్వాదూని ప్రజఘాస చ ।
విక్రీడ్య తోయే సుచిరముత్తీర్య సబలో నృపః ॥ ౨,౨౬.౪౦ ॥
విశశ్రామ చ తత్తీరే తరుఖణ్డోపమణ్డితే ।

ఆలంబపానే తిగ్మాంశౌ ససైన్యః సానుగో నృపః ॥ ౨,౨౬.౪౧ ॥

నిశ్చక్రామ పురం గన్తుం విన్ధ్యాద్రివనగహ్వరాత్ ।

స గచ్ఛన్నేవ దదృశే నర్మదా తీరమాశ్రితమ్ ॥ ౨,౨౬.౪౨ ॥

ఆశ్రమం పుణ్యశీలస్య జమదగ్నేర్మహాత్మనః ।

తతో నివృత్య సైన్యాని దూరేఽవస్థాప్య పార్థివః ॥ ౨,౨౬.౪౩ ॥

పరిచారైః కతిపయైః సహితోఽయాత్తదాశమమ్ ।

గత్వా తదాశ్రమం రమ్యం పురోహితసమన్వితః ॥ ౨,౨౬.౪౪ ॥

ఉపేత్య మునిశార్దూలం ననామ శిరసా నృపః ।

అభినం ద్యాశషా తం వై జమదగ్నిర్నృపోత్తమమ్ ॥ ౨,౨౬.౪౫ ॥

పూజయామాస విధివదర్ఘపాద్యాసనాదిభిః ।

సంభావయిత్వా తాం పూజాం విహితాం మునినా తదా ॥ ౨,౨౬.౪౬ ॥

నిషసాదాసనే శుభ్ర పురస్తస్య మహామునేః ।

తమాసీనం నృపవరం కుశాసనగతో మునిః ॥ ౨,౨౬.౪౭ ॥

పప్రచ్ఛ కుశలప్రశ్నం పుత్రమిత్రాదిబన్ధుషు ।

సహ సంకథయంస్తేన రాజ్ఞా మునివరోత్తమః ॥ ౨,౨౬.౪౮ ॥

స్థిత్వా నాతిచిరం కాలమాతిథ్యార్థం న్యమన్త్రయత్ ।

తతః స రాజా సుప్రీతో జమదగ్ని మభాషత ॥ ౨,౨౬.౪౯ ॥

మహర్షే దేహి మేఽనుజ్ఞాం గమిష్యామి స్వకం పురమ్ ।

సమగ్రవాహనబలో హ్యహం తస్మాన్మహామునే ॥ ౨,౨౬.౫౦ ॥

కర్తు న శక్యమా తిథ్యం త్వయా వన్యాశినా వనే ।

అథవా త్వం తపఃశక్త్యా కర్తుమాతిథ్యమద్య మే ॥ ౨,౨౬.౫౧ ॥

శక్నోష్యపి పురీం గన్తుం మామనుజ్ఞాతుర్హసి ।

అన్యథా చేత్తలైః సైన్యైరత్యర్థం మునిసత్తమ ॥ ౨,౨౬.౫౨ ॥

తపస్వినాం భవేత్పీడా నియమక్షయకారికా ।

వసిష్ఠ ఉవాచ

ఇత్యేవముక్తః స మునిస్తం ప్రాహస్థీయతాం క్షణమ్ ॥ ౨,౨౬.౫౩ ॥

సర్వం సంపాదయిష్యేఽహమాతిథ్యం సానుగస్య తే ।

ఇత్యుక్త్వాహూయ తాం దోగ్ధ్రీమువాచాయం మమాతిథిః ॥ ౨,౨౬.౫౪ ॥

ఉపాగ తస్త్వయా తస్మాత్క్రియతామద్య సత్కృతిః ।

ఇత్యుక్తా మునినా దోగ్ధ్రీ సాతిథేయమశేషతః ।

దుదోహ నృపతేరాశు యద్యోగ్యం మునిగౌరవాత్ ॥ ౨,౨౬.౫౫ ॥

అథాశ్రమం తత్సురరాజసద్మనికాశమాసీద్భృగుపుఙ్గవస్య ।

విభూతిభేదైరవిచిన్త్యరుపమనన్యసాధ్యం సురభిప్రభావాత్ ॥ ౨,౨౬.౫౬ ॥

అనేకరత్నోజ్జ్వలచిత్రహేమప్రకాశమాలాపరివీతముచ్చైః ।

పూర్ణేన్దుశుభ్రాభ్రవిషక్తశృఙ్గైః ప్రాసాదసంఘైః పరివీతమన్తః ॥ ౨,౨౬.౫౭ ॥

కాంస్యారకూటారసతామ్రహేమదుర్వర్ణసౌధో పలదారుమృద్భిః ।

పృథగ్విమిశ్రైర్భవనైరనేకైః సద్భాసితం నేత్రమనోభిరామైః ॥ ౨,౨౬.౫౮ ॥

మహార్ఘరత్నోజ్జ్వలహేమవేదికానిష్కూటసోపానకుటీవిటఙ్కకైః ।

తులాకపాటర్గలకుడ్యదేహలీనిశాన్తశాలాజిరశోభితైర్భృశమ్ ॥ ౨,౨౬.౫౯ ॥

వలభ్యలిన్దాఙ్గపాచారుతోరణైరదభ్రపర్యన్తచతుష్కికాదిభిః ।

స్తంభేషు కుడ్యేషు చ దివ్యరత్నవిచిత్రచిత్రైః పరిశోభమానైః ॥ ౨,౨౬.౬౦ ॥

ఉచ్చావచై రత్నవరైర్విచిత్రసువర్ణసింహాసనపీఠికాద్యైః ।

స భక్ష్యభోజ్యాదిభి రన్నపానైరుపేతభాణ్డోపగతైకదేశైః ॥ ౨,౨౬.౬౧ ॥

గృహైరమర్త్యోచితసర్వసంపత్సమన్వితైరేక్షత్రమనోఽభిరామైః ।

తస్యాశ్రమం సన్నగరోపమానం బభౌ వధూభిశ్చమనోహరాభిః ॥ ౨,౨౬.౬౨ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యభాగే తృతీయ

ఉపోద్ఘాతపాదేర్ఽజునోపాఖ్యానే షడ్వింశతితమోఽధ్యాయః ॥ ౨౬॥

వసిష్ఠ ఉవాచ

తస్మిన్పురే సన్తులితామరేద్రపురీప్రభావే మునివర్యధేనుః ।

వినిర్మమే తేషు గృహేషు పశ్చాత్తద్యోగ్యనారీనరవృన్దజాతమ్ ॥ ౨,౨౭.౧ ॥

విచిత్రవేషాభరణప్రసూనగన్ధాంశుకాలఙ్కృతవిగ్రహాభిః ।

సహావభావాభిరుదారచేష్టాశ్రీకాన్తిసౌన్దర్యగుణాన్వితాభిః ॥ ౨,౨౭.౨ ॥

మన్దస్ఫురద్ధన్తమరీచిజాల విద్యోతితాననసరోజజితేన్దుభాభిః ।

ప్రత్యగ్రయౌవనభరాసవల్గుగీర్భిః స ప్రేమమన్థరకటాక్షనిరీక్షణాభిః ॥ ౨,౨౭.3 ॥

ప్రీతిప్రసన్నహృదయాభిరతిప్రభాభిః శృఙ్గారకల్పతరుపుష్పవిభూషితాభిః ।

దేవాఙ్గనాతులితసౌభగసౌకుమార్యరూపాభిలాషమధురాకృతిరఞ్జితాభిః ॥ ౨,౨౭.౪
॥

ఉత్తప్తహేమకలశోపమచారుపీనవక్షోరుహద్వయభరానతమధ్యమాభిః ।

శ్రోణీభరాక్రమణఖేదపరిశ్రితాసృగ్గారక్తపావకరసారుణితాఙ్ఘ్రిభూభిః ॥ ౨,౨౭.౫ ॥

కేయూరహారమణికఙ్కణహేమ కణ్ఠసూత్రామలశ్రవణమణ్డలమణ్డితాభిః ।

స్రగ్దామచుమ్బితసకున్తలకేశపాశకాఞ్చీకలాపపరిశిఞ్జితనూపురాభిః ॥ ౨,౨౭.౬ ॥

ఆమృష్టరోషపరిసాంత్వననర్మహాసకేలీప్రియాలపనభర్త్సనరోషణేషు ।

భావేషు పార్థివనిజప్రియధైర్యబన్ధసర్వాపహారచతురేషు కృతాన్తరాభిః ॥ ౨,౨౭.౭ ॥

తన్త్రీస్వనోపమితమఞ్జులసౌమ్యగేయగన్ధర్వతారమధురారవభాషిణీభిః ।

వీణాప్రవీణతరపాణితలాఙ్గులీభిర్గంభీరచక్రచటువాదరతోత్సుకాభిః ॥ ౨,౨౭.౮ ॥

స్త్రీభిర్మదాలస తరాభిరతిప్రగల్భభావాభిరాకులితకాముకమానసాభిః ।

కామప్రయోగనిపుణాభిరహీనసంపదౌదార్యరూపగుణశీలసమన్వితాభిః ॥ ౨,౨౭.౯ ॥

సంఖ్యాతిగాభిరనిశం గృహకృత్యకర్మవ్యగ్రాత్మకాభిరపి తత్పరిచారికాభిః ।
పుంభిశ్చ తద్గుణగణోచితరూపశోభైరుద్భాసితైర్గృహచరైః పరితః పరీతమ్ ॥ ౨,౨౭.౧౦ ॥

సరాజమార్గాపణసౌధసద్మసోపానదేవాలయచత్వరేషు ।
పౌరైరశేషార్థగుణైః సమన్తాదధ్యాస్యమానం పరిపూర్ణకామైః ॥ ౨,౨౭.౧౧ ॥

అనేక రత్నోజ్జ్వలితైర్విచిత్రైః ప్రాసాదసంఘైరతులైరసంఖ్యైః ।
రథాశ్వమాతఙ్గఖరోష్ట్రగోజాయోగ్యైరనేకైరపి మన్దిరైశ్చ ॥ ౨,౨౭.౧౨ ॥

నరేద్రసామన్తనిషాదిసాదిపదాతి సేనపతినాయకానామ్ ।
విప్రాదికానాం రథిసారథీనాం గృహైస్తథా మాగధబన్దినాం చ ॥ ౨,౨౭.౧౩ ॥

వివిక్తరథ్యాపణచిత్రచత్వరైరనేకవస్తుక్రయవిక్రయైశ్చ ।
మహాధనోపస్కరసాధునిర్మితైర్గృహైశ్చ శుభ్రైర్గణికాజనానామ్ ॥ ౨,౨౭.౧౪ ॥

మహార్ఘరత్నోజ్జ్వలతుఙ్గగోపురైః సహ శ్వగృధ్రవ్రజనర్తనాలయైః ।
చిత్రైర్ధ్వజైశ్చాపి పతాకికాభిః శుభ్రైః పటైర్మణ్డపికాభిరున్నతైః ॥ ౨,౨౭.౧౫ ॥

కహ్లారకఞ్జకుముదోత్పలరేణువాసితైశ్చకాహ్వాహంసకురరీబకసారసానామ్ ।
నానారవాఢ్యరమణీయతటాకవాపీసరోవరైశ్చాపి జలోపపన్నైః ॥ ౨,౨౭.౧౬ ॥

చూతప్రియాలపనసామ్రమధూకజంబూప్లక్షైర్నవైశ్చ తరుభిశ్చ కృతాలవాలైః ।
పర్యన్తరోపితమనోరమనాగకేతకీపున్నాగచంపకవనైశ్చ పతత్రిజుష్టైః ॥ ౨,౨౭.౧౭ ॥

మన్దారకున్దకరవీరమనోజ్ఞయూథికాజాత్యాదికైర్వివిధపుష్పఫలైశ్చ వృక్షైః ।
సంలక్ష్యమాణపరితోపవనాలిభిశ్చ సంశోభితం జగతి విస్మయనీయరూపైః ॥ ౨,౨౭.౧౮ ॥

సర్వర్తుకప్రవరసౌరభవాయుమన్దమన్దప్రచారిభర్త్సితధర్మకాలమ్ ।
ఇత్థ సురాసురమనోరమభోగసంపద్విస్పష్టమానవిభవం నగరం నరేద్ర ॥ ౨,౨౭.౧౯ ॥

సౌభాగ్యభోగమమితం ముని హోమధేనుః సద్యో విధాయ వినివేదయదాశు తస్మై ।

జ్ఞాత్వా తతో మునివరో ద్విజహోమధేన్వా సంపాదితం నరపతే రుచిరాతిథేయమ్ ॥
౨,౨౭.౨౦ ॥

ఆహూయ కఞ్చన తదన్తిక మాత్మశిష్యం ప్రాస్థాపయత్సగుణశాలినమాశు రాజన్ ।

గత్వా విశామధిపతేస్తరసా సమీపం సంప్రశ్రయం మునిసుతస్తమిదం బభాషే ॥
౨,౨౭.౨౧ ॥

ఆతిథ్యమస్మదుపపాదితమాశు రాజ్ఞా సంభావనీయమితి నః కులదేశికాజ్ఞా ।

రాజా తతో మునివరేణ కృతాభ్యనుజ్ఞః సంప్రావిశత్పురవరం స్వకృతే కృతం తత్ ॥
౨,౨౭.౨౨ ॥

సర్వోపభోగ్యనిలయం మునిహోమధేనుసామర్థ్యసూచకమశేషబలైః సమేతః ।

అన్తః ప్రవిశ్య నగరర్ద్ధిమశేషలోకసంమోహినీం భిసమీక్ష్య స రాజవర్యః ॥ ౨,౨౭.౨౩ ॥

ప్రీతిప్రసన్నవదనః సబలస్తు దానీ ధీరోఽపి విస్మయమవాప భృశం తదానీమ్ ।

గచ్ఛన్పురస్త్రీనయనా లియూథపానైకపాత్రోచితచారుమూర్త్తిః ॥ ౨,౨౭.౨౪ ॥

రేమే స హైహయపతిః పురరాజమార్గే శక్రః కుబేరవసతావివ సామరౌఘః ।

తం ప్రస్థితం రాజపథాత్సమన్తాత్పౌరాఙ్గనాశ్చన్దనవారిసిక్తైః ॥ ౨,౨౭.౨౫ ॥

ప్రసూనలాజాప్రకరైరజస్రమవీవృషన్సౌధగతాః సుత్వృద్యైః ।

అభ్యాగతార్హణసముత్సుకపౌరకాన్తా హస్తారవిన్దగలితామలలాజవర్షైః ॥ ౨,౨౭.౨౬ ॥

కాలేయపఙ్కసురభీకృతనన్దనోత్థశుభ్రప్రసూననికరైరలివృన్దగీతైః ।

తత్రత్యపౌరవనితాఞ్జనరత్నసారముక్తాభిరప్యనుపదం ప్రవికీర్యమాణః ॥
౨,౨౭.౨౭ ॥

వ్యభ్రాజతావనిపతిర్విశదైః సమన్తాచ్చ్యుతాంశురశ్మినికరైరివ మన్దరాద్రిః ।

బ్రాహ్మీం తపఃశ్రియ ముదారగణమచిన్త్యాం లోకేషు దుర్లభతరాం
స్పృహణీయశోభామ్ ॥ ౨,౨౭.౨౮ ॥

పశ్యన్విశామధిపతిః పురసంపదం తాముచ్చైః శశంస మనసా వచసేవ రాజన్ ।

మేనే చ హైహయపతిర్భువి దుర్లభేయం క్షాత్రీ మనోహరతరా మహితా హి సంపత్ ॥
౨,౨౭.౨౯ ॥

అస్యాః శతాంశతులనామపి నోపగన్తుం విప్రశియః ప్రభవతీతి సురార్చితాయాః ।

మధ్యేపురం పురజనోపచితాం విభూతిమాలోకయన్సహ పురోహితమన్త్రిసార్థైః ॥ ౨,౨౭.౩౦ ॥

గచ్ఛత్స్వపార్శ్వచర దర్శితవర్ణసౌధో లేభే ముదం పురజనైః పరిపూజ్యమానః ।

రాజా తతో మునివరోపచితాం సపర్యామాత్మానురూపమిహ సానుచరో లభస్వ ॥ ౨,౨౭.౩౧ ॥

ఇత్యశ్రమేణ నృపతిర్వినివర్త్యిత్వా స్వార్థం ప్రాల్పితగృహాభిముఖో జగామ ।

పౌరేః సమేత్య వివిధార్ఘణపాణిభిశ్చ మార్గే ముదా విరచితాజలిభిః సమన్తాత్ ॥ ౨,౨౭.౩౨ ॥

సంభావితోభ్యనుపదం జయశబ్దఘోషైస్తూర్యారవైశ్చ బధిరీకృతదిగ్విభాగైః ।

కక్షాన్తరాణి నృపతిః శనకైరతీత్య త్రీణి క్రమేణ చ ససంభ్రమకఞ్చుకీని ॥ ౨,౨౭.౩౩ ॥

దూరప్రసారితపృథగ్జనసంకులాని సద్మావివేశ సచివాదరదత్తహస్తః ।

తత్ర ప్రదీపదధిదర్పణగన్ధపుష్పదూర్వాక్షతాదిభిరలం పురకామినీభిః ॥ ౨,౨౭.౩౪ ॥

నిర్యాయ రాజభవనాన్తరతః సలీలమానన్దితో నరపతిర్బహుమాన పూర్వకమ్ ।

తాభిః సమాభివినివేశితమాశు నానారత్నప్రవేకరుచిజాలవిరాజమానమ్ ॥ ౨,౨౭.౩౫ ॥

సూక్ష్మోత్తరచ్ఛదముదారయశా మనోజ్ఞమధ్యా రురోహ కనకోత్తరవిష్టరం తమ్ ।

తస్మిన్గృహే నృప తదీయపురన్ధ్రివర్గః స్వాసీనమాశు నృపతిర్వివిధార్ఘణాభిః ॥ ౨,౨౭.౩౬ ॥

వాద్యాదిభిస్తదనుభూషణగన్ధపుష్పవస్త్రాద్యలఙ్కృతిభిరగ్ర్యముదం తతాన ।

తస్మిన్నశేషదివసోచితకర్మ సర్వం నిర్వర్త్య హైహయపతిః స్వమతానుసారమ్ ॥ ౨,౨౭.౩౭ ॥

నానా విధాలయననర్మవిచిత్రకేలీసంప్రేక్షితైర్దినమశేషమలం నినాయ ।

కృత్వా దినాన్తసమయోచితకర్మ చైవ రాజా స్వమన్త్రిసచివానుగతః సమన్తాత్ ॥ ౨,౨౭.౩౮ ॥

ఆసన్నభృత్యకరసంస్థితదీపకౌధసంశాన్తసంతమసమాశు సదః ప్రపేదే ।

తత్రాసనే సముపవిశ్య పురోధమన్త్రిసామన్తనాయకశతైః సముపాస్యమానః ॥ ౨,౨౭.౩౯ ॥

అన్వాస్త రాజసమితౌ వివిధైర్వినోదైర్వృష్టః సురేద్ర ఇవ దేవగణైరుపేతః ।
తతశ్చిరం వివిధవాద్యవినోదనృత్తప్రేక్షాప్రవృత్తహసనాదికథాప్రసంగః ॥ ౨,౨౭.౪౦ ॥
ఆసాంచకార గణికాజనన్నర్మహాసక్రీడావిలాసపరితోషితచిత్తవృత్తిః ।
ఇత్థం విశామధిపతిర్భృశమానిశార్ద్ధం నానావిహారవిభవానుభవైరనేకైః ॥ ౨,౨౭.౪౧ ॥
స్థిత్వానుగాన్నరపతీనపి తన్నివాసం ప్రస్థాప్య వాసభవనం స్వయమప్యయాసీత్ ।
తద్రాజసైన్యమఖిలం నిజవీర్యశౌర్యసంపత్ప్రభావమహిమానుగుణం గృహేషు ॥ ౨,౨౭.౪౨ ॥
ఆత్మానురుపవిభవేషు మహార్హవస్త్రస్రగ్భూషణాదిభిరలం ముదితం బభూవ ।
సైన్యాని తాని నృపతేర్వివిధాన్నపానసద్భక్ష్యభోజ్యమధుమాంసపయోఘృతాద్యైః ॥ ౨,౨౭.౪౩ ॥
తృప్తాన్యవాత్సురఖిలాని సుఖోపభోగైస్తస్యాం నరేద్రపురి దేవగణా దివీవ ।
ఏవం తదా నరపతేరనుయాయినస్తే నానావిధోచితసుఖానుభవప్రతీతాః ॥ ౨,౨౭.౪౪ ॥
అన్యోన్యమూచురితి గేహధనాదిభిర్వా కిం సాధ్యతే వయమిహైవ వసామ సర్వే ।
రాజాపి శార్వరవిధానమథో విధాయ నిర్వర్త్య వాసభవనే శయనీయమగ్ర్యమ్ ।
అధ్యాస్య రత్ననికరైరతి శైభి భద్రం నిద్రామసేవత నరేద్ర చిరం ప్రతీతః ॥ ౨,౨౭.౪౫ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యభాగే తృతీయ
ఉపోద్ధాతపాదేర్ఽజునోపాఖ్యానే సప్తవింశతితమోఽధ్యాయః ॥ ౨౭॥

వసిష్ఠ ఉవాచ

స్వపన్తమేత్య రాజానం సూతమాగధవన్దినః ।

ప్రవోధయితుమవ్యగ్రా జగురుచ్చైర్నిశాత్యయే ॥ ౨,౨౮.౧ ॥

వీణావేణురవోన్మిశ్రకలతాలతతానుగమ్ ।

సమస్తశ్రుతిసుశ్రావ్యప్రశస్తమధురస్వరమ్ ॥ ౨,౨౮.౨ ॥

స్నిగ్ధకణ్ఠాః సువిస్పష్టమూర్ఛ్ఛనాగ్రామసూచితమ్ ।

జగుర్గేయం మనోహారి తారమన్ద్రలయాన్వితమ్ ॥ ౨,౨౮.౩ ॥

ఊచుశ్చ తం మహాత్మానం రాజానం సూతమాగధాః ।

స్వపన్తం వివిధా వాచో బుబోధయిషవః శనైః ॥ ౨,౨౮.౪ ॥

పస్యాయమస్తమభ్యేతి రాజేన్ద్రేన్దుః పరాజితః ।

వివర్ద్ధమానయా నూనం తవ వక్త్రాంబుజశ్రియా ॥ ౨,౨౮.౫ ॥

ద్రష్టుం త్వదాన నాంభోజం సముత్సుక ఇవాధునా ।

తమాంసి భిన్దన్నాదిత్యః సంప్రాప్తో హ్యుదయం విభో ॥ ౨,౨౮.౬ ॥

రాజన్నఖిలశీతాంశువంశమౌలిశిఖామణే ।

నిద్రయా లం మహాబుద్ధే ప్రతివుధ్యస్వ సాంప్రతమ్ ॥ ౨,౨౮.౭ ॥

ఇతి తేషాం వచః శృణ్వన్నబుధ్యత మహీపతిః ।

క్షీరాబ్ధౌ శేషశయనాద్యథాపఙ్కజలోచనః ॥ ౨,౨౮.౮ ॥

వినిద్రాక్షః సముత్థాయ కర్మ నైత్యకమాదరాత్ ।

చకారావహితః సమ్యగ్జయాదికమశేషతః ॥ ౨,౨౮.౯ ॥

దేవతామభివన్ద్యేష్టాం గాం దివ్యస్రగ్గన్ధభూషణః ।

కృత్వా దూర్వాఞ్జనాదర్శమఙ్గల్యాలమ్భనాని చ ॥ ౨,౨౮.౧౦ ॥

దత్త్వా దానాని చార్థిభ్యో నత్వా గోబ్రహ్మణానపి ।

నిష్క్రమ్య చ పురాత్తస్మాదుపతస్థే చ భాస్కరమ్ ॥ ౨,౨౮.౧౧ ॥

తావదభ్యాయయుః సర్వం మన్త్రిసామన్తనాయకాః ।

రచితాఞ్జలయో రాజన్నేముశ్చ నృపసత్తమమ్ ॥ ౨,౨౮.౧౨ ॥
తతః స తైః పరివృతః సముపేత్య తపోనిధిమ్ ।
ననామ పాదయోస్తస్య కిరీటేనార్కవర్చసా ॥ ౨,౨౮.౧౩ ॥
ఆశీర్భిరభినన్ద్యాథ రాజానం మునిపుఙ్గవః ।
ప్రశ్రయావనతం సామ్నా తమువాచాస్యతామితి ॥ ౨,౨౮.౧౪ ॥
తమాసీనం నరపతిం మహర్షిః ప్రీతమానసః ।
ఉవాచ రజనీ వ్యుష్టా సుఖేన తవ కిం నృప ॥ ౨,౨౮.౧౫ ॥
అస్మాకమేవ రాజేన్ద్ర వనే వన్యేన జీవతామ్ ।
శక్యం మృగసధర్మాణాం యేన కేనాపి వర్తితుమ్ ॥ ౨,౨౮.౧౬ ॥
అరణ్యే నాగరాణాం తు స్థితిరత్యన్తదుఃసహా ।
అనభ్యస్తం హి రాజేన్ద్ర నను సర్వం హి దుష్కరమ్ ॥ ౨,౨౮.౧౭ ॥
వనవాసపరిక్లేశం భవాన్యత్ప్రాప్తనుగోఽసకృత్ ।
ఆప్తస్తు భవతో నూనం సా గౌరవసమున్నతిః ॥ ౨,౨౮.౧౮ ॥
ఇత్యుక్తస్తేన మునినా స రాజా ప్రీతిపూర్వకమ్ ।
ప్రహసన్నివ తం భూయో వచనం ప్రత్యభాషత ॥ ౨,౨౮.౧౯ ॥
బ్రహ్మన్కిమనయా హ్యుక్త్యా దృష్టస్తే యాదృశో మహాన్ ।
అస్మాభిమహిమా యేన విస్మితం సకలం జగత్ ॥ ౨,౨౮.౨౦ ॥
భవత్ప్రభావసంజాతవిభవాహతచేతసః ।
ఇతో న గన్తుమిచ్ఛన్తి సైనికా మే మహామునే ॥ ౨,౨౮.౨౧ ॥
త్వాదృశానాం జగన్తీహ ప్రభావైస్తపసాం విభో ।
ధ్రియన్తే సర్వదా నూనమచిన్త్యం బ్రహ్మవర్చసమ్ ॥ ౨,౨౮.౨౨ ॥
నైవ చిత్రం తవ విభో శక్నోతి తపసా భవాన్ ।
ధ్రువం కర్తుం హి లోకానామవస్థాత్రితయం క్రమాత్ ॥ ౨,౨౮.౨౩ ॥
సుదృష్టా తే తపఃసిద్ధిర్మహతీ లోకపూజితా ।

గమిష్యామి పురీం బ్రహ్మన్ననుజానాతు మాం భవాన్ ॥ ౨,౨౮.౨౪ ॥
వసిష్ఠ ఉవాచ
ఇత్యుక్తస్తేనస మునిః కార్త్తవీర్యేణ సాదరమ్ ।
సంభావయిత్వా నితరాం తథేతి ప్రత్యభాషత ॥ ౨,౨౮.౨౫ ॥
మునినా సమనుజ్ఞాతో వినిష్క్రమ్య తదాశ్రమాత్ ।
సైన్యైః పరివృతః సర్వైః సంప్రతస్థే పురీం ప్రతి ॥ ౨,౨౮.౨౬ ॥
స గచ్ఛంశ్చిన్తయామాస మనసా పథి పార్థివః ।
అహోఽస్య తపసః సిద్ధిర్లోక విస్మయదాయినీ ॥ ౨,౨౮.౨౭ ॥
యయా లబ్ధేదృశీ ధేనుః సర్వకామదుహాం వరా ।
కిం మే సకలరాజ్యేన యోగర్ద్ధ్యా వాప్యనల్పయా ॥ ౨,౨౮.౨౮ ॥
గోరత్నభూతా యదియం ధేనుర్మునివరే స్థితా ।
అనయోత్పాదితా నూనం సంపత్స్వర్గసదామపి ॥ ౨,౨౮.౨౯ ॥
ఋద్ధమైన్ద్రమపి వ్యక్తం పదం త్రైలోక్యపూజితమ్ ।
అస్యా ధేనోరహం మన్యే కలాం నార్హతి షోడశీమ్ ॥ ౨,౨౮.30 ॥
ఇత్యేవం చిన్తయానం తం పశ్చాదభ్యేత్య పార్థివమ్ ।
చన్ద్రగుప్తోఽబ్రవీన్మన్త్రీ కృతాఞ్జలి పుటస్తదా ॥ ౨,౨౮.3౧ ॥
కిమర్థం రాజశార్దూల పురీం ప్రతిగమిష్యసి ।
రక్షితేన చ రాజ్యేన పుర్యా వా కిం ఫలం తవ ॥ ౨,౨౮.3౨ ॥
గోరత్నభూతా నృపతేర్యావద్ధేనుర్న చాలయే ।
వర్త్తతే నార్ద్ధమపి తే రాజ్యం శూన్యం తవ ప్రభో ॥ ౨,౨౮.33 ॥
అన్యచ్చ దృష్టమాశ్చర్యం మయా రాజఞ్ఛృణుష్వ తత్ ।
భవనాని మనోజ్ఞాని మనోజ్ఞాశ్చ తథా స్త్రియః ॥ ౨,౨౮.3౪ ॥
ప్రాసాదా వివిధాకారా ధనం చాదృష్టసంక్షయమ్ ।
ధేనో తస్యాం క్షణేనైవ విలీనం పశ్యతో మమ ॥ ౨,౨౮.3౫ ॥

తత్తపోవనమేవాసీదిదానీం రాజసత్తమ ।
ఏవంప్రభావా సా యస్య తస్య కిం దుర్లభం భవేత్ ॥ ౨,౨౮.౩౬ ॥
తస్మాద్రత్నార్ఘసత్త్వేన స్వీకర్త్వ్యా హి గౌస్త్వయా ।
యది తేఽనుమతం కృత్యమాఖ్యేయమనుజీవిభిః ॥ ౨,౨౮.౩౭ ॥
రాజోవాచ ।
ఏవమేవాహమప్యేనాం న జానామీత్యసాంప్రతమ్ ।
బ్రహ్మస్వం నాపహర్తవ్యమితి మే శఙ్కతే మనః ॥ ౨,౨౮.౩౮ ॥
ఏవం బ్రువన్తం రాజానమిదమాహ పురోహితః ।
గర్గో మతిమతాం శ్రేష్ఠో గర్హయన్నివ భూపతే ॥ ౨,౨౮.౩౯ ॥
బ్రహ్మస్వం నాపహర్త్వ్యమాపద్యపి కథఞ్చన ।
బ్రహ్మస్వసదృశం లోకే దుర్జరం నేహ విద్యతే ॥ ౨,౨౮.౪౦ ॥
విషం హన్త్యుపయోక్తారం లక్ష్యభూతం తు హైహయ ।
కులం సమూలం దహతి బ్రహ్మస్వారణిపావకః ॥ ౨,౨౮.౪౧ ॥
అనివార్యమిదం లోకే బ్రహ్మస్వన్దుర్జరం విషమ్ ।
పుత్రపౌత్రాన్తఫలదం విపాకకటు పార్థివ ॥ ౨,౨౮.౪౨ ॥
ఏశ్వర్యమూఢం హి మనః ప్రభూమమసదాత్మనామ్ ।
కిన్నామాసన్న కురుతే నేత్రాస ద్విప్రలోభితమ్ ॥ ౨,౨౮.౪౩ ॥
వేదాన్యస్త్వామృతే కోఽన్యో వినా దానాన్నృపోత్తమ ।
ఆదానం చిన్తయానో హి బాహ్మణేష్వభివాఞ్ఛతి ॥ ౨,౨౮.౪౪ ॥
ఈదృశస్త్వం మహాబాహో కర్మ సజ్జననిన్దితమ్ ।
మా కృథాస్తద్ధి లోకేషు యశోహానికరం తవ ॥ ౨,౨౮.౪౫ ॥
వంశే మహతి జాతస్త్వం వదాన్యానాం ప్రహీభుజామ్ ।
యశాంశి కర్మణానేన సంప్రతం మావ్యనీవశః ॥ ౨,౨౮.౪౬ ॥
అహోఽనుజీవినః కిఞ్చిద్భర్తారం వ్యసనార్ణవే ।

తత్రప్రసాదసమున్నద్ధా మజ్జయంత్యనయోన్ముఖాః ॥ ౨,౨౮.౪౭ ॥

శ్రియా వికుర్వన్పురుషకృత్యచిన్త్యే విచేతనః ।

తన్మతానుప్రవృత్తిశ్చ రాజా సద్యో విషీదతి ॥ ౨,౨౮.౪౮ ॥

అజ్ఞాతమునయో మన్త్రీ రాజానమనయాంబుధౌ ।

ఆత్మనా సహ దుర్బుద్ధిర్లోహనౌరివ మజ్జయేత్ ॥ ౨,౨౮.౪౯ ॥

తస్మాత్త్వం రాజశార్దూల మూఢస్య నయవర్త్మని ।

మతమస్య సుదుర్బుద్ధేర్నానువర్తితుమర్హసి ॥ ౨,౨౮.౫౦ ॥

ఏవం హి వదతస్తస్య స్వామిశ్రేయస్కరం వచః ।

ఆక్షిప్య మన్త్రీ రాజానమిదం భూయో హ్యభాషత ॥ ౨,౨౮.౫౧ ॥

బ్రాహ్మణోఽయం స్వజాతీయహితమేవ సమీక్షతే ।

మహాన్తి రాజకార్యాణి ద్విజైర్వేత్తుం న శక్యతే ॥ ౨,౨౮.౫౨ ॥

రాజ్ఞైవ రాజకార్యాణి వేద్యాని స్వమనీషయా ।

వినా వై భోజనాదానే కార్యం విప్రో న విన్దతి ॥ ౨,౨౮.౫౩ ॥

బ్రాహ్మణో నావమన్తవ్యో వన్దనీయశ్చ నిత్యశః ।

ప్రతిసంగ్రాహయణీయశ్చ నాధికం సాధితం క్వచిత్ ॥ ౨,౨౮.౫౪ ॥

తస్మాత్స్వీకృత్య తాం ధేనుం ప్రయాహి స్వపురం నృప ।

నోచేద్రాజ్యం పరిత్యజ్య గచ్ఛస్వతపసే వనమ్ ॥ ౨,౨౮.౫౫ ॥

క్షమావత్త్వం బ్రాహ్మణానాం దణ్డః క్షత్రస్య పార్థివ ।

ప్రసహ్య హరణే వాపి నాధర్మస్తే భవిష్యతి ॥ ౨,౨౮.౫౬ ॥

ప్రసహ్య హరణే దోషం యది సంపశ్యసే నృప ।

దత్త్వా మూల్యం గవాశ్వాద్యమృషేర్ధేనుః ప్రగృహ్యతామ్ ॥ ౨,౨౮.౫౭ ॥

స్వీకర్తవ్యా హి సా ధేనుస్త్వయా త్వం రత్నభాగయతః ।

తపోధనానాం హి కుతో రత్నసంగ్రహణాదరః ॥ ౨,౨౮.౫౮ ॥

తపోధన బలః శాన్తః ప్రీతిమాన్స నృప త్వయి ।

తస్మాత్తే సర్వథా ధేనుం యాచితః సంప్రదాస్యతి ॥ ౨,౨౮.౫౯ ॥
అథ వా గోహిరణ్యద్యం యదన్యదభివాఞ్ఛితమ్ ।
సంగృహ్య విత్తం విపులం ధేనుం తాం ప్రతిదాస్యతి ॥ ౨,౨౮.౬౦ ॥
అనుపేక్ష్యం మహద్రత్నం రాజ్ఞా వై భూతిమిచ్ఛతా ।
ఇతి మే వర్త్తతే బుద్ధిః కథం వా మన్యతే భవాన్ ॥ ౨,౨౮.౬౧ ॥
రాజోవాచ ।
గత్వా త్వమేవ తం విప్రం ప్రసాద్య చ విశేషతః ।
దత్త్వా చాభీప్సితం తస్మై తాం గామానయ మన్త్రిక ॥ ౨,౨౮.౬౨ ॥
వసిష్ఠ ఉవాచ
ఏవముక్తస్తతోరాజ్ఞా స మన్త్రీ విధిచోదితః ।
నివృత్య ప్రయయౌ శీఘ్రం జమదగ్నేరథాశ్రమమ్ ॥ ౨,౨౮.౬౩ ॥
గతే తు నృపతౌ తస్మిన్నకృతవ్రణసంయుతః ।
సమిదానయనార్థాయ రామోఽపి ప్రయయౌ వనమ్ ॥ ౨,౨౮.౬౪ ॥
తతః స మన్త్రీ సబలః సమాసాద్య తదాశ్రమమ్ ।
ప్రణమ్య మునిశార్దూలమిదం వచనమబ్రవీత్ ॥ ౨,౨౮.౬౫ ॥
చన్ద్రగుప్త ఉవాచ
బ్రహ్మన్నృపతినాజ్ఞప్తం రాజా తు భువి రత్నభాక్ ।
రత్నభూతా చ ధేనుః సా భువి దోగ్ధ్రీష్వనుత్తమా ॥ ౨,౨౮.౬౬ ॥
తస్మాద్రత్నంసువర్ణం వా మూల్యముక్త్వా యథోచితమ్ ।
ఆదాయ గోరత్నభూతాం ధేనుం మే దాతుమర్హసి ॥ ౨,౨౮.౬౭ ॥
జమదగ్నిరువాచ
హోమధేనురియం మహ్యం న దాతవ్యా హి కస్యచిత్ ।
రాజా వదాన్యః స కథం బ్రహ్మస్వమభివాఞ్ఛతి ॥ ౨,౨౮.౬౮ ॥
మన్త్య్రువాచ

రత్నభాక్త్వంన నృపతిర్ధేనుం తే ప్రతికాఙ్క్షతి ।
గవాయుతేన తస్మాత్త్వం తస్మై తాం దాతుమర్హసి ॥ ౨,౨౮.౬౯ ॥
జమదగ్నిరువాచ
క్రయవిక్రయయోర్నాహం కర్తా జాతు కథఞ్చన ।
హవిర్ధానీం చ వై తస్మాన్నోత్సహే దాతుమఞ్జసా ॥ ౨,౨౮.౭౦ ॥
మన్త్ర్యువాచ
రాజ్యార్ధేనాథ వా బ్రహ్మన్సకలేనాపి భూభృతః ।
దేహి ధేనుమిమామేకాం తత్తే శ్రేయో భవిష్యతి ॥ ౨,౨౮.౭౧ ॥
జమదగ్నిరువాచ
జీవన్నాహం తు దాస్యామి వాసవస్యాపి దుర్మతే ।
గురుణా యాచితం కిం తే వచసా నృపతేః పునః ॥ ౨,౨౮.౭౨ ॥
మన్త్ర్యువాచ
త్వమేవ స్వేచ్ఛయా రాజ్ఞే దేహి ధేనుం సుహృత్తయా ।
యథా బలేన నీతాయాం తస్యాం త్వం కిం కరిష్యసి ॥ ౨,౨౮.౭౩ ॥
జమదగ్నిరువాచ
దాతా ద్విజానాం నృపతిః స యద్యప్యాహరిష్యతి ।
విప్రోఽహం కిం కరిష్యామి స్వేచ్ఛావితరణం వినా ॥ ౨,౨౮.౭౪ ॥
వసిష్ఠ ఉవాచ
ఇత్యేవముక్తః సంక్రుద్ధః స మన్త్రీ పాపచేతనః ।
ప్రసహ్య నేతుమారేభే మునేస్తస్య పయస్వినీమ్ ॥ ౨,౨౮.౭౫ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యభాగే తృతీయ
ఉపోద్ఘాతపాదేఽష్టావింశతితమోఽధ్యాయః ॥ ౨౮ ॥

వసిష్ఠ ఉవాచ

జమదగ్నిస్తతో భూయస్తమువాచ రుషాన్వితః ।

బ్రహ్మస్వం నాపహర్త్వ్యం పురుషేణ విజానతా ॥ ౨,౨౯.౧ ॥

ప్రసహ్య గాం మే హరతో పాపమాప్స్యసి దుర్మతే ।

ఆయుర్జానే పరిక్షీణం న చేదేతత్కరిష్యతి ॥ ౨,౨౯.౨ ॥

బలాదిచ్ఛసి యన్నేతుం తన్న శక్యం కథఞ్చన ।

స్వయం వా యది సాయుచ్యేద్వినశిష్యతి పార్థివః ॥ ౨,౨౯.౩ ॥

దానం వినాపహరణం బ్రాహ్మణానాం తపస్వినామ్ ।

శతాయుషోర్ఽజునాదన్యః కో న్విచ్ఛతి జిజీవిషుః ॥ ౨,౨౯.౪ ॥

ఇత్యుక్తస్తేన సంక్రుద్ధః స మన్త్రీకాలచోదితః ।

బద్ధ్వా తాం గాం దృఢైః పాశైర్వ్విచకర్ష బలాన్వితః ॥ ౨,౨౯.౫ ॥

జమదగ్నిరథ క్రోధాద్భావికర్మప్రచోదితః ।

రురోధ తం యథాశక్తి వికర్షన్తం పాయస్వినీమ్ ॥ ౨,౨౯.౬ ॥

జీవన్న ప్రతిమోక్ష్యామి గామేనామిత్యమర్షితః ।

జగ్రాహ సుదృఢం కణ్ఠే వాహుభ్యాం తాం మహామునిః ॥ ౨,౨౯.౭ ॥

తతః క్రోధపరీతాత్మా చన్ద్రగుప్తోఽతినిర్ఘృణః ।

ఉత్సారయధ్వమిత్యేనమాదిదేశ స్వసైనికాన్ ॥ ౨,౨౯.౮ ॥

అప్రధృష్యతమం లోకే తమృషిం రాజకిఙ్కరాః ।

భర్త్రాజ్ఞయా ప్రసహ్యైనం పరివవ్రుః సమన్తతః ॥ ౨,౨౯.౯ ॥

దణ్డైః కశాభిర్లకుడైర్వ్వినిఘ్నన్తశ్చ ముష్టిభిః ।

తే సముత్సారయన్ ధేనోః సుదూరతరమన్తికాత్ ॥ ౨,౨౯.౧౦ ॥

స తథా హన్యమానోఽపి వ్యథితఃక్షమయాన్వితః ।
న చుక్రోధాక్రోధనత్వం సతో హి పరమం ధనమ్ ॥ ౨,౭౯.౧౧ ॥
స చ శక్తః స్వతపసా సంహర్తు్ మపి రక్షితుమ్ ।
జగత్సర్వం క్షయం తస్య చిన్తయన్న ప్రచుక్రుధే ॥ ౨,౭౯.౧౨ ॥
సపూర్వం క్రోధనోఽత్యర్థం మాతురర్థే ప్రసాదితః ।
రామేణాభూత్తతో నిత్యం శాన్త ఏవ మహాతపాః ॥ ౨,౭౯.౧౩ ॥
స హన్యమానః సుభృశం చూర్ణితాఙ్గాస్థివన్ధనః ।
నిపపాత మహాతేజా ధరణ్యాం గతచేతనః ॥ ౨,౭౯.౧౪ ॥
తస్మిన్మునౌ నిపతితే స దురాత్మా విశఙ్కితః ।
కిఙ్కరానాదిశచ్చీఘ్రం ధేనోరానయనే బలాత్ ॥ ౨,౭౯.౧౫ ॥
తతః సవత్సాం తా ధేనుం బద్ధ్వా పాశైర్దృఢైర్నృపః ।
కశాభిరభిహన్యన్త చకృషుశ్చ నినీషయా ॥ ౨,౭౯.౧౬ ॥
ఆకృష్యమాణా బహుభిః కశాభిర్లగుడైరపి ।
హన్యమానా భృశం తైశ్చ చుక్రుధే చ పయస్వినీ ॥ ౨,౭౯.౧౭ ॥
వ్యథితాతికశాపాతైః క్రోధేన మహతాన్వితా ।
ఆకృష్య పాశాన్ సుదృఢాన్ కృత్వాత్మానమమోచయత్ ॥ ౨,౭౯.౧౮ ॥
విముక్తపాశవన్ధాసా సర్వతోఽభివృతా బలైః ।
హుంహారవం ప్రకుర్వాణా సర్వతోఽహ్యపతద్రుషా ॥ ౨,౭౯.౧౯ ॥
విషాణఖురపుచ్ఛాగ్రైరభిహత్య సమన్తతః ।
రాజమన్త్రిబలం సర్వం వ్యద్రావయదమర్షితా ॥ ౨,౭౯.౨౦ ॥
విద్రావ్య కిఙ్కరాన్సర్వాంస్తరసైవ పయస్వినీ ।
పశ్యతాం సర్వభూతానాం గగనం ప్రత్యపద్యత ॥ ౨,౭౯.౨౧ ॥
తత స్తే భగ్నసంకల్పాః సంభగ్నక్షతవిగ్రహాః ।
ప్రసహ్య బద్ధ్వా తద్వత్సం జగ్మురేవాతినిర్ఘృణాః ॥ ౨,౭౯.౨౨ ॥

పయస్వినీం వినా వత్సం గృహీత్వా కిఙ్కరైః సహ ।
స పాపస్తరసా రాజ్ఞః సన్నిధిం సముపాగమత్ ॥ ౨,౨౯.౨౩ ॥
గత్వా సమీపం నృపతేః ప్రణమ్యాస్మై ప్రశంసకృత్ ।
తద్వృత్తాన్తమశేషేణ వ్యాచచక్షే ససాధ్వసః ॥ ౨,౨౯.౨౪ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యమభాగే తృతీయ
ఉపోద్ధాతపాదేఽర్జునోపాఖ్యానే ఏకోనత్రింశత్తమోఽధ్యాయః ॥ ౨౯॥

వాసిష్ఠ ఉవాచ
శ్రుత్వైతత్సకలం రాజా జమదగ్నివధాదికమ్ ।
ఉద్విగ్నచేతాః సుభృశం చిన్తయామాస నైకధా ॥ ౨,౩౦.౧ ॥
అహో మే సునృసంసస్య లోకయోరుభయోరపి ।
బ్రహ్మస్వహరణే వాఞ్ఛా తద్ధత్యా చాతిగర్హితా ॥ ౨,౩౦.౨ ॥
అహో నాశ్రౌషమస్యాహం బ్రాహ్మణస్య విజానతః ।
వచనం తర్హి తాం జహ్యాం విమూఢాత్మా గతత్రపః ॥ ౨,౩౦.౩ ॥
ఇతి సంచితయన్నంవ హృదయేన విదూయతా ।
స్వపురం ప్రతిచక్రామ సబలః సానుగస్తతః ॥ ౨,౩౦.౪ ॥
పురీం ప్రతిగతే రాజ్ఞి తస్మిన్సపరివారకే ।
ఆశ్రమాత్సహసా రాజన్వినిశ్చక్రామ రేణుకా ॥ ౨,౩౦.౫ ॥
అథ సక్షతసర్వాఙ్గం రుధిరేణ పరిప్లుతమ్ ।
నిశ్చేష్టం పరితం భూమౌ దదర్శ పతిమాత్మనః ॥ ౨,౩౦.౬ ॥
తతః సా విహతం మత్వా భర్తారం గతచేతనమ్ ।

అన్వాహతేవాశనినా మూర్చితాన్యపతద్భువి ॥ ౨,౩౦.౭ ॥
చిరాదివ పునర్భూమేరుత్థాయాతీవ దుఃఖితా ।
పతితోత్థాయ సా భూయః సుస్వరం ప్రరురోద హ ॥ ౨,౩౦.౮ ॥
విలలాప చ సాత్యర్థం ధరణీధూలిధూసరా ।
అశ్రుపూర్ణముఖీ దీనా పతితా శోకసాగరే ॥ ౨,౩౦.౯ ॥
హా నాథ పియ ధర్మజ్ఞ దాక్షిణ్యామృతసాగర ।
హా ధిగత్యన్తశాన్త త్వం నైవ కాఙ్క్షేత చేదృశమ్ ॥ ౨,౩౦.౧౦ ॥
ఆశ్రమాదభినిష్క్రాన్తః సహసా వ్యసానర్ణవే ।
క్షిప్త్వానాథామగాధే మాం క్వ చ యాతోఽసి మానద ॥ ౨,౩౦.౧౧ ॥
సతాం సాప్తపదే మైత్రే ముషితాహం త్వయా సహ ।
యాసి యత్ర త్వమేకాకీ తత్ర మాం నేతుమర్హసి ॥ ౨,౩౦.౧౨ ॥
దృష్ట్వా త్వామీదృశావస్థమచిరాద్ధృదయం మమ ।
న దీర్యతే మహాభాగ కఠినాః ఖలు యోషితః ॥ ౨,౩౦.౧౩ ॥
ఇత్యేవం విలపన్తీ సా రుదతీ చ ముహుర్ముహుః ।
చుక్రోశ రామరామేతి భృశం దుఃఖపరిప్లుతా ॥ ౨,౩౦.౧౪ ॥
తావద్రామోఽపి స వనాత్సమిద్భారసమన్వితః ।
అకృతవ్రణసంయుక్తః స్వాశ్రమాయ న్యవర్త్త ॥ ౨,౩౦.౧౫ ॥
అపశ్యద్భయశంసీని నిమిత్తాని బహూని సః ।
పశ్యన్నుద్విగ్నహృదయస్తూర్ణం ప్రాపాశ్రమం విభుః ॥ ౨,౩౦.౧౬ ॥
తమాయాన్తమభిప్రేక్ష్య రుదతీ సా భృశాతురా ।
నవిభూతేవ శోకేన ప్రారుదద్రేణుకా పునః ॥ ౨,౩౦.౧౭ ॥
రామస్య పురతో రాజన్భర్తృవ్యసనపీడితా ।
ఉభాభ్యామపి హస్తాభ్యాముదరం సమతాడయత్ ॥ ౨,౩౦.౧౮ ॥
మార్గే విదితవృత్తాన్తః సమ్యగ్రామోఽపి మాతరమ్ ।

కురరీమివ శోకార్తా దృష్ట్వా దుఃఖముపేయివాన్ ॥ ౨,౩౦.౧౯ ॥
ధైర్యమారోప్య మేధావీ దుఃశశోకపరిప్లుతః ।
నేత్రాభ్యామశ్రుపూర్ణాభ్యాం తస్థౌ భూమావధోముఖః ॥ ౨,౩౦.౨౦ ॥
తం తథాగతమాలోక్య రామం ప్రాహాకృతవ్రణః ।
కిమిదం భృగుశార్దూల నైతత్త్వయ్యుపపాద్యతే ॥ ౨,౩౦.౨౧ ॥
న త్వాదృశా మహాభాగ భృశం శోచన్తి కుత్రచిత్ ।
ధృతిమన్తో మహాన్తస్తు దుఃఖం కుర్వతి న వ్యయే ॥ ౨,౩౦.౨౨ ॥
శోకః సర్వేన్ద్రియాణాం హి పరిశోషప్రదాయకః ।
త్యజ శోకం మహాబాహో న తత్పాత్రం భవదృశాః ॥ ౨,౩౦.౨౩ ॥
ఏహికాముష్మికార్థానాం నూనమేకాన్తరోధకః ।
శోకస్తస్యావకాశం త్వం కథం త్వదృది నియచ్ఛసి ॥ ౨,౩౦.౨౪ ॥
తత్త్వం ధైర్యధనో భూత్వా పరిసాంత్వయ మాతరమ్ ।
రుదతీం బత వైధవ్యశం కాపహతచేతనామ్ ॥ ౨,౩౦.౨౫ ॥
నైవాగమనమస్తీహ వ్యతిక్రాన్తస్య వస్తునః ।
తస్మాదతీతమఖిలం త్యక్త్వా కృత్యం విచిన్తయ ॥ ౨,౩౦.౨౬ ॥
ఇత్యేవం సాంత్వమానశ్చ తేన దుఃశసమన్వితః ।
రామః సంస్తంభయామాస శనైరాత్మానమాత్మనా ॥ ౨,౩౦.౨౭ ॥
దుఃఖశోకపరీతా హి రేణుకా త్వరుదన్ముహుః ।
త్రిఃసప్తకృత్వో హస్తాభ్యాముదరం సమతాడయత్ ॥ ౨,౩౦.౨౮ ॥
తావత్తదన్తికం రామః సమభ్యేత్యాశ్రులోచనః ।
రుదతీమలమంబేతి సాంత్వయామాస మాతరమ్ ॥ ౨,౩౦.౨౯ ॥
ఉవాచాపనయన్దుఃఖాద్భర్తృశోకపరాయణామ్ ।
త్రిఃసప్తకృత్వో యదిదం త్వయా వక్షః సమాహతమ్ ॥ ౨,౩౦.౩౦ ॥
తావతసంఖ్యమహం తస్మాత్క్షత్రజారమశేషతః ।

హనిష్యే భువి సర్వత్ర సత్యమేతద్బ్రవిమి తే ॥ ౨,౩౦.౩౧ ॥
తస్మాత్త్వం శోకముత్సృజ్య ధైర్యమాతిష్ఠ సాంప్రతమ్ ।
నాస్త్యేవ నూనమాయాతమతిక్రాన్తస్య వస్తునః ॥ ౨,౩౦.౩౨ ॥
ఇత్యుక్తా రేణుకా తేన భృశం దుఃఖాన్వితాపి సా ।
కృచ్ఛ్రాద్ధైర్యం సమాలంబ్య తథేతి ప్రత్యభాషత ॥ ౨,౩౦.౩౩ ॥
తతో రామో మహాబాహుః పితుః సహ సహోదరైః ।
అగ్నౌ సత్కర్తు్మారేభే దేహం రాజన్యథవిధి ॥ ౨,౩౦.౩౪ ॥
భర్తృశోకపరితాఙ్గీ రేణుకాపి దృఢవ్రతా ।
పుత్రాన్సర్వాన్సమాహూయ త్విదం వచనమబ్రవీత్ ॥ ౨,౩౦.౩౫ ॥
రేణుకోవాచ ।
అహం వపితరం పుత్రాః స్వర్గతం పుణ్యశీలినమ్ ।
అనుగన్తుమిహేచ్ఛామి తన్మేఽనుజ్ఞాతుమర్హథ ॥ ౨,౩౦.౩౬ ॥
అసహ్యదుఃశం వైధవ్యం సహమానా కథం పునః ।
భర్త్రా విరహితా తేన ప్రవర్తి్ష్యే వినిన్దితా ॥ ౨,౩౦.౩౭ ॥
తస్మాదనుగమిష్యామి భర్తా్రం దయితం మమ ।
యథా తేన ప్రవర్తి్ష్యే పరత్రాపి సహానిశమ్ ॥ ౨,౩౦.౩౮ ॥
జ్వలన్తమిమమేవాగ్నిం సంప్రవిశ్య చిరాదివ ।
భర్తుర్మమ భవిష్యామి పితృలోకప్రియాతిథిః ॥ ౨,౩౦.౩౯ ॥
అనువాదమృతే పుత్రా భవద్భిస్తత్ర కర్మణి ।
ప్రతిభూయ న వక్తవ్యం యది మత్ప్రియమిచ్ఛథ ॥ ౨,౩౦.౪౦ ॥
ఇత్యేవముక్త్వా వచనం రేణుకా దృఢనిశ్చయా ।
అగ్నిం ప్రవిశ్య భర్తా్రమనుగన్తుం మనోదధే ॥ ౨,౩౦.౪౧ ॥
ఏతస్మిన్నేవ కాలే తు రేణుకాం తనయైః సహ ।
సమాభాష్యాతిగంభీరా వాగువాచాశరీరిణీ ॥ ౨,౩౦.౪౨ ॥

హే రేణుకే స్వతనయైర్గిరం మేఽవహితా శృణు ।
మా కార్షీః సాహసం భద్రే ప్రవక్ష్యామి ప్రియం తవ ॥ ౨,౩౦.౪౩ ॥
సాహసో నైవ కర్త్తవ్యః కేనాప్యాత్మహితైషిణా ।
న మర్త్తవ్యన్త్వయా సర్వో జీవన్భద్రాణి పశ్యతి ॥ ౨,౩౦.౪౪ ॥
తస్మాద్ధైర్యధనా భూత్వా భవ త్వం కాలకాఙ్క్షిణీ ।
నిమిత్తమన్తరీకృత్య కిఞ్చిదేవ శుచిస్మితే ॥ ౨,౩౦.౪౫ ॥
అచిరేణైవ భర్త్తా తే భవిష్యతి సచేతనః ।
ఉత్పన్నజీవితేన త్వం కామం ప్రాప్స్యసి శోభనే ।
భవిత్రీ చిరరాత్రాయ బహుకల్యాణ భాజనమ్ ॥ ౨,౩౦.౪౬ ॥
వసిష్ఠ ఉవాచ
ఇతి తద్వచనం శ్రుత్వా ధృతిమాలంబ్య రేణుకా ।
తద్వాక్యగౌరవాద్ధర్షమవాపుస్తనయాశ్చ తే ॥ ౨,౩౦.౪౭ ॥
తతోనీత్వా పితుర్దేహమాశ్రమాభ్యన్తరం మునేః ।
శాయయిత్వా నివాతే తు పరితః సముపావిశన్ ॥ ౨,౩౦.౪౮ ॥
తేషాం తత్రోపవిష్టానామప్రహృష్టాత్మచేతసామ్ ।
నిమత్తాని శుభాన్యాసన్ననేకాని మహాన్తి చ ॥ ౨,౩౦.౪౯ ॥
తేన తే కిఞ్చిదాశ్వస్తచేతసో మునిపుఙ్గవాః ।
నిషేదుః సహితా మాత్రా కాఙ్క్షన్తో జీవితం పితుః ॥ ౨,౩౦.౫౦ ॥
ఏతస్మిన్నన్తరే రాజన్భృగువంశధరో మునిః ।
విధేర్బలేన మతిమాంస్తత్రాగచ్ఛద్యదృచ్ఛయా ॥ ౨,౩౦.౫౧ ॥
అథర్వణాం విధిః సాక్షాద్వేదవేదాఙ్గపారగః ।
సర్వశాస్త్రార్థవిత్ప్రాజ్ఞః సకలాసురవన్దితః ॥ ౨,౩౦.౫౨ ॥
మృతసంజీవినీం విద్యాం యో వేద మునిదుర్లభామ్ ।
యథాహతాన్మృతాన్దైవైరుత్థాపయతి దానవాన్ ॥ ౨,౩౦.౫౩ ॥

శాస్త్రమోశనసం యేన రాజ్ఞాం రాజ్యఫలప్రదమ్ ।
ప్రణీతమనుజీవన్తి సర్వేఽద్యాపీహ పార్థివాః ॥ ౨,౩౦.౫౪ ॥
స తదాశ్రమమాసాద్య ప్రవిష్టోఽన్తర్మహామునిః ।
దదర్శ తదవస్థాంస్తాన్సర్వాన్దుఃఖపరిప్లుతాన్ ॥ ౨,౩౦.౫౫ ॥
అథ తే తు భృగుం దృష్ట్వా వంశస్య పితరం ముదా ।
ఉత్థాయాస్మై దదుశ్చాపి సత్కృత్య పరమాసనమ్ ॥ ౨,౩౦.౫౬ ॥
స చాశీర్భిస్తు తాన్సర్వానభినన్ద్య మహామునిః ।
పప్రచ్ఛ కిమిదం వృత్తం తత్సర్వం తే న్యవేదయన్ ॥ ౨,౩౦.౫౭ ॥
తచ్ఛ్రుత్వా స భృగుః శీఘ్రం జలమాదాయ మన్త్రవిత్ ।
సంజీవిన్యా వినయా తం సిషేచ ప్రోచ్చరన్నిదమ్ ॥ ౨,౩౦.౫౮ ॥
యజ్ఞస్య తపసో వీయ మమాపి శుభమస్తి చేత్ ।
తేనాసౌ జీవతాచ్ఛీఘ్రం ప్రసుప్త ఇవచోత్థితః ॥ ౨,౩౦.౫౯ ॥
ఏవముక్తే శుభే వాక్యే భృగుణా సాధుకారిణా ।
సముత్తస్థావథార్చీకః సాక్షాద్భరురివాపరః ॥ ౨,౩౦.౬౦ ॥
దృష్ట్వా తత్ర స్థితం వన్ద్యం భృగుం స్వస్య పితామహమ్ ।
ననామ భక్త్యా నృపతే కృతాఞ్జలిరువాచ హ ॥ ౨,౩౦.౬౧ ॥
జమదగ్నిరువాచ
ధన్యోఽహం కృతకృత్యోఽహం సఫలం జీవితం చ మే ॥ ౨,౩౦.౬౨ ॥
యత్పశ్యే చరణౌ తేఽద్య సురాసురనమస్కృతౌ ।
భగవన్కిం కరోమ్యద్య శుశ్రూషాం తవ మానద ॥ ౨,౩౦.౬౩ ॥
పునీహ్యాత్మకులం స్వస్య చరణాంబుకణైర్విభో ।
ఇత్యుక్త్వా సహసాఽనీతం రామేణార్ఘ్యం ముదాన్వితః ॥ ౨,౩౦.౬౪ ॥
ప్రదదౌ పాదయోస్తస్య భక్త్యాన మితకన్ధరః ।
తజ్జలం శిరసాధత్త సకుటుంబో మహామనాః ॥ ౨,౩౦.౬౫ ॥

అథ సత్కృత్య స భృగుం పప్రచ్ఛ వినయాన్వితః ।
భగవన్ కిం కృతం తేన రాజ్ఞా దుష్టేన పాతకమ్ ॥ ౨,౩౦.౬౬ ॥
యస్యాతిథ్యం హి కృతవానహం సమ్యగ్విధానతః ।
సాధుబుద్ధ్యాస దుష్టాత్మా కిం చకార మహామతే ॥ ౨,౩౦.౬౭ ॥
వసిష్ఠ ఉవాచ
ఏవం స పృష్టో మతిమాన్భృగుః సర్వవిదీశ్వరః ।
చిరం ధ్యాత్వా సమాలోచ్య కారణం ప్రాహ భూపతే ॥ ౨,౩౦.౬౮ ॥
భృగురువాచ
శృణు తాత మహాభాగ బీజమస్య హి కర్మణః ।
యశ్చ వై కృతవాన్పాపం సర్వజ్ఞస్య తవానఘ ॥ ౨,౩౦.౬౯ ॥
శప్తః పురా వసిష్ఠేన నాశార్థం స మహీపతిః ।
ద్విజాపరాధతో మూఢ వీర్యం తే వినశిష్యతే ॥ ౨,౩౦.౭౦ ॥
తత్కథం వచనం తస్య భవిష్యత్యన్యథా మునేః ।
అయం రామో మహావీర్యం ప్రసహ్యానృపపుఙ్గవమ్ ॥ ౨,౩౦.౭౧ ॥
హనిష్యతి మహాబాహో ప్రతిజ్ఞాం కృతవాన్పురా ।
యస్మాదురః ప్రతిహతం త్వయా మాతర్మమాగ్రతః ॥ ౨,౩౦.౭౨ ॥
ఏకవింశతివారం హి భృశం దుఃఖపరీతయా ।
త్రిః సప్తకృత్వో నిఃక్షత్రాం కరిష్యే పృథివీమిమామ్ ॥ ౨,౩౦.౭౩ ॥
అతోఽయం వార్యమాణోఽపి త్వయా పిత్రా నిరన్తరమ్ ।
భావినోర్ఽథస్య చ బలాత్కరిష్యత్యేవ మానద ॥ ౨,౩౦.౭౪ ॥
స తు రాజా మహాభాగో వృద్ధానాం పర్యుపాసితా ।
దత్తాత్రేయాద్ధరేరంశాల్లబ్ధబోధో మహామతిః ॥ ౨,౩౦.౭౫ ॥
సాక్షాద్భక్తో మహాత్మా చ తద్వధే పాతకం భవేత్ ।
ఏవముక్త్వా మహారాజ స భృగుర్బ్రహ్మణః సుతః ।

యథాగతం యయౌ విద్వాన్భవిష్యత్కాలపర్యయాత్ ॥ ౨,౩౦.౭౬ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యాభాగే తృతీయ

ఉపోద్ఘాతపాదే భార్గవచరితే త్రింశత్తమోఽధ్యాయః ॥ ౩౦॥

సగర ఉవాచ

బ్రహ్మపుత్ర మహాభాగ వద భార్గవచేష్టితమ్ ।

యచ్చకార మహావీర్యో రాజ్ఞః క్రుద్ధో హి కర్మణా ॥ ౨,౩౧.౧ ॥

వసిష్ఠ ఉవాచ

గతే తస్మిన్మహాభాగే భృగో పితృపరాయణః ।

రామః ప్రోవాచ సంక్రుద్ధో ముఞ్చఞ్ఛ్వాసాన్ముహుర్ముహుః ॥ ౨,౩౧.౨ ॥

పరశురామ ఉవాచ

అహో పశ్యత మూఢత్వంరాజ్ఞో హ్యుత్పథగామినః ।

కార్త్తవీర్యస్య యో విద్వాంశ్చక్రే బ్రహ్మవధోద్యమమ్ ॥ ౨,౩౧.౩ ॥

దైవం హి బలవన్మన్యే యత్రప్రభావాచ్ఛరీరిణః ।

శుభం వాప్యశుభం సర్వే ప్రకుర్వన్తి విమోహితాః ॥ ౨,౩౧.౪ ॥

శృణ్వన్తు ఋషయః సర్వే ప్రతిజ్ఞా క్రియతే మయా ।

కార్త్తవీర్యం నిహత్యాజౌ పితుర్వైరం ప్రసాధయే ॥ ౨,౩౧.౫ ॥

యది రాజా సురైః సర్వైరిన్ద్రాద్యైర్దానవైస్తథా ।

రక్షిష్యతే తథాప్యేనం సంహరిష్యామి నాన్యథా ॥ ౨,౩౧.౬ ॥

ఏవముక్తం సమాకర్ణ్య రామేణ సముహాత్మనా ।

జమదగ్నిరువాచేదం పుత్రం సాహసభాషిణమ్ ॥ ౨,౩౧.౭ ॥
జమదగ్నిరువాచ
శ్రుణు రామ ప్రవక్ష్యామి సతాం ధర్మం సనాతనమ్ ।
యచ్ఛ్రుత్వా మానవాః సర్వే జాయన్తే ధర్మకారిణః ॥ ౨,౩౧.౮ ॥
సాధవో యే మహాభాగాః సంసారాన్మోక్షకాఙ్క్షిణః ।
న కస్మైచిత్ప్రకుప్యన్తి నిన్దితాస్తాడితా అపి ॥ ౨,౩౧.౯ ॥
క్షమాధనా మహాభాగా యే చ దాన్తాస్తపస్వినః ।
తేషాం చైవాక్షయా లోకాః సతతం సాధుకారిణామ్ ॥ ౨,౩౧.౧౦ ॥
యస్తు దుష్టైస్తు దణ్డాద్యైర్వచసాపి చ తాడితః ।
న చ క్షోభమవాప్నోతి స సాధుః పరికీర్త్యతే ॥ ౨,౩౧.౧౧ ॥
తాడయేత్తాడయన్తం యో న చ సాధుః స పాపభాక్ ।
క్షమయార్ఽహణతాం ప్రాప్తాః సాధవో బ్రాహ్మణా వయమ్ ॥ ౨,౩౧.౧౨ ॥
నరనాథవధే తాత పాతకం సుమహద్భవేత్ ।
తస్మాన్నివారయే త్వాద్య క్షమాం కురు తపశ్చర ॥ ౨,౩౧.౧౩ ॥
వసిష్ఠ ఉవాచ
ఏవం పిత్రా సమాదిష్టం విజ్ఞాయ నృపనన్దన ।
రామః ప్రోవాచ పితరం క్షమాశీలమరిన్దమమ్ ॥ ౨,౩౧.౧౪ ॥
పరశురామ ఉవాచ
శృణు తాత మహాప్రాజ్ఞ విజ్ఞప్తిం మమ సాంప్రతమ్ ।
భవతా శమ ఉద్దిష్టః సాధూనాం సుమహాత్మనామ్ ॥ ౨,౩౧.౧౫ ॥
స శమః సాధుదీనేషు గురుష్వీశ్వరభావనైః ।
కర్తవ్యో దుష్టచేష్టేషు న శమః సుఖదో భవేత్ ॥ ౨,౩౧.౧౬ ॥
తస్మాదస్య వధః కార్యః కార్తవీర్యస్య వై మయా ।
దేహ్యాజ్ఞాం మాననీయాద్య సాధయే వైరమాత్మనః ॥ ౨,౩౧.౧౭ ॥

జమదగ్నిరువాచ

శృణు రామ మహాభాగ వచో మమ సమాహితః ।

కరిష్యసి యథా భావి తథా నైవాన్యథా భవేత్ ॥ ౨,౩౧.౧౮ ॥

ఇతో వ్రజత్వం బ్రహ్మాణాం బృచ్ఛ తాత హితాహితమ్ ।

స యద్వదిష్యతి విభుస్తత్కర్తా నాత్ర సంశయః ॥ ౨,౩౧.౧౯ ॥

వసిష్ఠ ఉవాచ

ఏవముక్తః స పితరం నమస్కృత్య మహామతిః ।

జగామ బ్రహ్మణో లోకమగమ్యం ప్రాకృతైర్జనైః ॥ ౨,౩౧.౨౦ ॥

దదర్శ బ్రహ్మణో లోకం శాతకైంభవినిర్మితమ్ ।

స్వర్ణప్రాకారసంయుక్తం మణిస్తంభైర్విమూషితమ్ ॥ ౨,౩౧.౨౧ ॥

తత్రాపశ్యత్సమాసీనం బ్రహ్మాణమమితౌజసమ్ ।

రత్నసింహాసనే రమ్యే రత్నభూషణభూషితమ్ ॥ ౨,౩౧.౨౨ ॥

సిద్ధేన్ద్రైశ్చ మునీన్ద్రైశ్చ వేష్టితం ధ్యానతత్పరైః ।

విద్యాధరీణాం నృత్యం చ పశ్యన్తం సస్మితం ముదా ॥ ౨,౩౧.౨౩ ॥

తపసా ఫలదాతారం కర్తారం జగతాం విభుమ్ ।

పరిపూర్ణతమం బ్రహ్మ ధ్యాయతం యతమానసమ్ ॥ ౨,౩౧.౨౪ ॥

గుహ్యయోగం ప్రవోచన్తం భక్తవృన్దేషు సంతతమ్ ।

దృష్ట్వా తమవ్యయం భక్త్యా ప్రణనామ భృగూద్వహః ॥ ౨,౩౧.౨౫ ॥

స దృష్ట్వా వినతం రామమాశీర్భిరభినన్ద్య చ ।

పప్రచ్ఛ కుశలం వత్స కథమాగమనం కృథాః ॥ ౨,౩౧.౨౬ ॥

సంపృష్టో విధినా రామః ప్రోవాచాఖిలమాదితః ।

వృత్తాన్తం కార్తవీర్యస్య పితుః స్వస్య మహాత్మనః ॥ ౨,౩౧.౨౭ ॥

తచ్ఛ్రుత్వా సకలం బ్రహ్మ విజ్ఞాతార్థోఽపి మానద ।

ఉవాచ రామం ధర్మిష్ఠం పరిణామసుఖావహమ్ ॥ ౨,౩౧.౨౮ ॥

ప్రతిజ్ఞా దుర్లభా వత్స యాం భవన్కృతవాన్రుషా ।
సృష్టి రేషా భగవతః సంభవేత్కృపయా బటో ॥ ౨,౩౧.౨౯ ॥
జగత్సృష్టం మయా తాత సంక్లేశేన తదాజ్ఞయా ।
తన్నాశకారిణీ చైవ ప్రతిజ్ఞా భవతా కృతా ॥ ౨,౩౧.౩౦ ॥
త్రిఃసప్తకృత్వో నిర్భూపాం కర్తుమిచ్ఛసి మేదినీమ్ ।
ఏకస్య రాజ్ఞో దోషేణ పితుః పరిభవేన చ ॥ ౨,౩౧.౩౧ ॥
బ్రహ్మక్షత్రియవిట్ఛూద్రైః సృష్టిరేషా సనాతనీ ।
ఆవిర్భూతా తిరోభూతా హరేరేవ పునః పునః ॥ ౨,౩౧.౩౨ ॥
అవ్యర్థా త్వత్ప్రతిజ్ఞా తు భవిత్రీ ప్రాక్తనేన చ ।
యద్వ్యాయాసేన తే కార్యసిద్ధిర్భవితుమర్హతి ॥ ౨,౩౧.౩౩ ॥
శివలోకం ప్రయాహి త్వం శివస్యాజ్ఞామవాప్నుహి ।
పృథివ్యాం బహవో భూపాః సంతి శఙ్కరకిఙ్కరాః ॥ ౨,౩౧.౩౪ ॥
వినైవాజ్ఞాం మహేశస్య కో వా తాన్హన్తుమీశ్వరః ।
బిభ్రతః కవచాన్యఙ్గే శక్తీశ్చాపి దురాసదాః ॥ ౨,౩౧.౩౫ ॥
ఉపాయం కురు యత్నేన జయబీజం శుభావహమ్ ।
ఉపాయే తు సమారబ్ధే సర్వే సిధ్యన్త్యుపక్రమాః ॥ ౨,౩౧.౩౬ ॥
శ్రీకృష్ణమన్త్రం కవచం గృహ్ణ వత్స గురోర్వరాత్ ।
దుర్ల్లఙ్ఘ్యం వైష్ణవం తేజః శివశక్తిర్విజేష్యతి ॥ ౨,౩౧.౩౭ ॥
త్రైలోక్యవిజయం నామ కవచం పరమాద్భుతమ్ ।
యథాకథం చ విజ్ఞాప్య శఙ్కరం లభదుర్లభమ్ ॥ ౨,౩౧.౩౮ ॥
ప్రసన్నః స గుణైస్తుభ్యం కృపాలుర్దీనవత్సలః ।
దివ్యపాశుపతం చాపి దాస్యత్యేవ న సంశయః ॥ ౨,౩౧.౩౯ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యభాగే తృతీయ
ఉపోద్ధాతపాదే భార్గవచరితే ఏకత్రింశత్తమోఽధ్యాయః ॥ ౩౧॥

వసిష్ఠ ఉవాచ

బ్రహ్మణో వచనం శ్రుత్వా స ప్రణమ్య జగద్గురుమ్ ।

ప్రసన్నచేతాః సుభృశం శివలోకం జగామ హ ॥ ౨,౩౨.౧ ॥

లక్షయోజనమూర్ద్ధ్వం చ బ్రహ్మలోకా ద్విలక్షణమ్ ।

అథనిర్వచనీయం చ యోగిగమ్యం పరాత్పరమ్ ॥ ౨,౩౨.౨ ॥

వైకుణ్ఠో దక్షిణే యస్మాద్గౌరీలోకశ్చ వామతః ।

యదధో ధ్రువలోకశ్చ సర్వలోకపరస్తు సః ॥ ౨,౩౨.౩ ॥

తపోవీర్యగతీ రామః శివలోకం దదర్శ చ ।

ఉపమానేన రహితం నానాకౌతుకసంయుతమ్ ॥ ౨,౩౨.౪ ॥

వసంతి యత్ర యోగీన్ద్రాః సిద్ధాః పాశుపతాః శుభాః ।

కోటికల్పతపః పుణ్యాః శాన్తా నిర్మత్సరా జనాః ॥ ౨,౩౨.౫ ॥

పారిజాతముఖైర్వృక్షైః శోభితం కామధేనుభిః ।

యోగేన యోగినా సృష్టం స్వేచ్ఛయా శఙ్కరేణ హి ॥ ౨,౩౨.౬ ॥

శిల్పినాం గురుణా స్వప్నే న దృష్టం విశ్వకర్మణా ।

సరోవరశతైర్దివ్యైః పద్మరాగవిరాజితైః ॥ ౨,౩౨.౭ ॥

శోభితం చాతిరమ్యం చ సంయుక్తం మణివేదిభిః ।

సువర్ణరత్నరచితప్రాకారేణ సమావృతమ్ ॥ ౨,౩౨.౮ ॥

అత్యూర్ద్ధ్వమంబరస్పర్శి స్వచ్ఛం క్షీరనిభంపరమ్ ।

చతుర్ద్వారసమాయుక్తం శోభితం మణివేదిభిః ॥ ౨,౩౨.౯ ॥

రక్తసోపానయుక్తైశ్చ రత్నస్తంభకపాటకైః ।
నానాచిత్రవిచిత్రైశ్చ శోభితైః సుమనోహరైః ॥ ౨,౩౨.౧౦ ॥
తన్మధయే భవనం రమ్యం సింహద్వారోపశోభితమ్ ।
దదర్శరామో ధర్మాత్మా విచిత్రమివ సంగతః ॥ ౨,౩౨.౧౧ ॥
తత్ర స్థితౌ ద్వార పాలౌ దదర్శాతిభయఙ్కరౌ ।
మహాకరాలదన్తాస్యౌ వికృతారక్తలోచనౌ ॥ ౨,౩౨.౧౨ ॥
దగ్ధశైలప్రతీకాశౌ మహాబలపరాక్రమౌ ।
విభూతిభూషితాఙ్గౌ చ వ్యాఘ్రచర్మాంబరౌ చ తౌ ॥ ౨,౩౨.౧౩ ॥
త్రిశూలపట్టిశధరౌ జ్వలన్తౌ బ్రహ్మతేజసా ।
తౌ దృష్ట్వా మనసా భీతః కిఞ్చిదాహ వినీతవత్ ॥ ౨,౩౨.౧౪ ॥
నమస్కరోమి వామీశౌ శఙ్కరం ద్రష్టుమాగతః ।
ఈశ్వరాజ్ఞాం సమాదాయ మామథాజ్ఞప్తుమర్హథ ॥ ౨,౩౨.౧౫ ॥
తౌతు తద్వచనం శ్రుత్వా గృహీత్వాజ్ఞాం శివస్య చ ।
ప్రవేష్టుమాజ్ఞాం దదతురీశ్వరానుచరౌ చ తౌ ॥ ౨,౩౨.౧౬ ॥
స తదాజ్ఞామనుప్రాప్య వివేశాన్తః పురం ముదా ।
తత్రాతిరమ్యాం సిద్ధౌఘైః సమాకీర్ణాం సభాం ద్విజః ॥ ౨,౩౨.౧౭ ॥
దృష్ట్వా విస్మయమాపేదే సుగన్ధబహులాం విభోః ।
తత్రాపశ్యచ్ఛివం శాన్తం త్రినేత్రం చన్ద్రశేఖరమ్ ॥ ౨,౩౨.౧౮ ॥
త్రిశూలశోభితకరం వ్యాఘ్రచర్మవరాంబరమ్ ।
విభూతిభూషితాఙ్గం చ నాగయజ్ఞోపవీతినమ్ ॥ ౨,౩౨.౧౯ ॥
ఆత్మారామం పూర్ణకామం కోటిసూర్యసమప్రభమ్ ।
పఞ్చాననం దశభుజం భక్తానుగ్రహవిగ్రహమ్ ॥ ౨,౩౨.౨౦ ॥
యోగజ్ఞానే ప్రబ్రువన్తం సిద్ధేభ్యస్తర్కముద్రయా ।
స్తూయమానం చ యోకీన్ద్రైః ప్రమథప్రకరైర్ముదా ॥ ౨,౩౨.౨౧ ॥

భైరవైర్యోగినీభిశ్చ వృతం రుద్రగణైస్తథా ।
మూర్ధ్నా ననామ తం దృష్ట్వా రామః పరమయా ముదా ॥ ౨,3౨.౨౨ ॥
వామభాగే కార్త్తికేయం దక్షిణే చ గణేశ్వరమ్ ।
నన్దీశ్వరం మహాకాలం వీరభద్రం చ తత్పురః ॥ ౨,3౨.౨3 ॥
క్రోడే దుర్గాం శతభుజాం దృష్ట్వా నత్వాథ తామపి ।
స్తోతుం ప్రచక్రమే విద్వాన్గిరా గద్గదయా విభుమ్ ॥ ౨,3౨.౨౪ ॥
నమస్యే శివమీశానం విభుం వ్యాపకమవ్యయమ్ ।
భుజఙ్గభూషణం చోగ్రం నృకపాలస్రగుజ్జ్వలమ్ ॥ ౨,3౨.౨౫ ॥
యో విభుః సర్వలోకానాం సృష్టిస్థితివినాశకృత్ ।
బ్రహ్మాదిరూపధృగ్ధ్యేయస్తం త్వాం వేద కృపార్ణవమ్ ॥ ౨,3౨.౨౬ ॥
వేదా న శక్తా యం స్తోతు మవాఙ్మనసగోచరమ్ ।
జ్ఞానబుద్ధ్యోరసాధ్యం చ నిరాకారం నమామ్యహమ్ ॥ ౨,3౨.౨౭ ॥
శక్రాదయః సురగణా ఋషయో మనవోఽసురాః ।
న యం విదుర్యథాతత్త్వం తం నమామి పరాత్పరమ్ ॥ ౨,3౨.౨౮ ॥
యస్యాంశాంశేన సృజయన్తే లోకాః సర్వే చరాచరాః ।
లీయన్తే చ పునర్యస్మింస్తం నమామి జగన్మయమ్ ॥ ౨,3౨.౨౯ ॥
యస్యేషత్కోపసంభూతో హుతాశో దహతేఽఖిలమ్ ।
సోర్ద్ధ్వలోకం సపాతాలం తం నమామి హరం పరమ్ ॥ ౨,3౨.3౦ ॥
పృథ్వీపవన వహ్న్యభభోనభోయజ్వేన్దుభాస్కరాః ।
మూర్త్తయోఽష్టౌ జగత్పూజ్యాస్తం యజ్ఞం ప్రణమామ్యహమ్ ॥ ౨,3౨.3౧ ॥
యః కాలరూపో జగదాదికర్త్తా పాతా పృథగ్రూపధరో జగన్మయః ।
రర్త్తా పునా రుద్రవపుస్తథాన్తే తం కాలరూపం శరణం ప్రపద్యే ॥ ౨,3౨.3౨ ॥
ఇత్యేవముక్త్వా స తు భార్గవో ముదా పపాత తస్యాఙ్ఘ్రి సమీప ఆతురః ।
ఉత్థాప్య తం వామకరేణ లీలయా దధ్రే తదా మూర్ధ్ని కరం కృపార్ణవః ॥ ౨,3౨.33 ॥

ఆశీర్భిరేనం హ్యభినన్ద్య సాదరం నివేశయామాస గణేశపూర్వతః ।
ఉవాచ వామామభివీక్ష్య చాప్యమాం కృపార్ద్రదృష్ట్యాఖిలకామపూరకః ॥ ౨,౩౨.౩౪ ॥
శివ ఉవాచ
కస్త్వం వటో కస్యకులే ప్రసూతః కిం కార్యముద్దిశ్య భవానిహాగతః ।
వినిర్దిశాహం తవ భక్తిభావతః ప్రీతః ప్రదద్యాం భవతో మనోగతమ్ ॥ ౨,౩౨.౩౫ ॥
ఇత్యేవముక్తః స భృగుర్మహాత్మనా హరేణ విశ్వార్తిహరేణ సాదరమ్ ।
పునశ్చ నత్వా విబుధాం పతి గురుం కృపాసముద్రం సమువాచ సత్వరమ్ ॥ ౨,౩౨.౩౬ ॥
పరశురామ ఉవాచ
భృగోశ్చాహం కులే జాతో జమదగ్నిసుతౌ విభో ।
రామో నామ జగద్వన్ద్యం త్వామహం శరణం గతః ॥ ౨,౩౨.౩౭ ॥
యత్కార్యార్థమహం నాథ తవ సాంనిధ్యమాగతః ।
తం ప్రసాధయ విశ్వేశ వాఞ్ఛితం కామమేవ మే ॥ ౨,౩౨.౩౮ ॥
మృగయామాగతస్యాపి కార్తవీర్యస్య భూపతేః ।
ఆతిథ్యం కృతవాన్ దేవ జమదగ్నిః పితా మమ ॥ ౨,౩౨.౩౯ ॥
రాజా తం స బలాల్లోభాత్పాతయామాస మన్దధీః ।
సా ధేనుస్తం మృతం దృష్ట్వా గవాం లోకం జగామ హ ॥ ౨,౩౨.౪౦ ॥
రాజా న శోచన్మరణం పితుర్మమ నిరాగసః ।
జగామ స్వపురం పశ్చాన్మాతా మే ప్రారుదద్భృశమ్ ॥ ౨,౩౨.౪౧ ॥
తజ్జ్ఞాత్వా లోకవృత్తజ్ఞో భృగుర్నః ప్రపితామహః ।
ఆజగామ మహాదేవ హ్యాహమప్యాగతో వనాత్ ॥ ౨,౩౨.౪౨ ॥
మయా మహ సుదుఃఖార్తాన్భ్రాతౄన్మాత్రాసహైవ మే ।
సాంత్వయిత్వా స మన్త్రజ్ఞో ఽజీవయత్పితరం మమ ॥ ౨,౩౨.౪౩ ॥
ఆనాగతే భృగౌ మాతుర్దుఃఖేనాహం ప్రకోపితః ।
ప్రతిజ్ఞాం కృతవాన్దేవ సాత్వయన్మాతరంస్వకామ్ ॥ ౨,౩౨.౪౪ ॥

త్రిఃసప్తకృత్వో యదురస్తాడితం మాతురాత్మనః ।
తావత్సంఖ్యమహం పృథ్వీం కరిష్యే క్షత్రవర్జితామ్ ॥ ౨,౩౨.౪౫ ॥
ఇత్యేవం పరిపూర్ణా మే కర్తా దేవో జగత్పతిః ।
మహాదేవో హ్యతో నాథ త్వత్సకాశమిహాగతః ॥ ౨,౩౨.౪౬ ॥
వసిష్ఠ ఉవాచ
ఇత్యేవం తద్వచః శ్రుత్వా దృష్ట్వా దుర్గాముఖం హరః ।
బభూవానమ్రవదనస్చిన్తయానః క్షణం తదా ॥ ౨,౩౨.౪౭ ॥
ఏతస్మిన్నన్తరే దుర్గా విస్మితా ప్రాహసద్భృశమ్ ।
ఉవాచ చ మహారాజ భార్గవం వైరసాధకమ్ ॥ ౨,౩౨.౪౮ ॥
తపస్విన్ద్విజపుత్ర క్ష్మాం నిర్భూపాం కర్తుమిచ్ఛసి ।
త్రిః సప్తకృత్వః కోపేన సాహసస్తే మహాన్పటో ॥ ౨,౩౨.౪౯ ॥
హన్తుమిచ్ఛసి నిఃశస్త్రః సహస్రార్జునమీశ్వరమ్ ।
భ్రూభఙ్గలీలయా యేన రావణోఽపి నిరాకృతః ॥ ౨,౩౨.౫౦ ॥
తస్మై ప్రదత్తం దత్తేన శ్రీహరేః కవచం పురా ।
శక్తిరత్యర్థవీర్యా చ తం కథం హన్తుమిచ్ఛసి ॥ ౨,౩౨.౫౧ ॥
శఙ్కరః కరుణాసిద్ధః కర్తుం చాప్యన్యథా విభుః ।
న చాన్యః శఙ్కరాత్పుత్ర సత్కార్యం కర్తుమీశ్వరః ॥ ౨,౩౨.౫౨ ॥
అథ దేవ్యా అనుమతిం ప్రాప్య శంభుర్ద్దయార్ణవః ।
అభ్యధాద్భద్రయా వాయా జమదగ్నిసుతం విభుః ॥ ౨,౩౨.౫౩ ॥
శివ ఉవాచ
అద్యప్రభృతి విప్ర త్వం మమ స్కన్దసమో భవ ।
దాస్యామి మన్త్రం దివ్యం తే కవచం చ మహామతే ॥ ౨,౩౨.౫౪ ॥
లీలయా యత్ప్రసాదేన కార్తవీర్యం హనిష్యసి ।
త్రిః సప్తకృత్వో నిర్భూపాం మహీం చాపి కరిష్యసి ॥ ౨,౩౨.౫౫ ॥

ఇత్యుక్త్వా శఙ్కరస్తస్మై దదౌ మన్త్రం సుదుర్లభమ్ ।
త్రైలోక్యవిజయం నామ కవచం పరమాద్భుతమ్ ॥ ౨,౩౨.౫౬ ॥
నాగపాశం పాశుపతం బ్రహ్మాస్త్రం చ సుదుర్ల్లభమ్ ।
నారాయణాస్త్రమాగ్నేయం వాయవ్యం వారుణం తథా ॥ ౨,౩౨.౫౭ ॥
ఘాన్ధర్వం గారుడం చైవ జృంభణాస్త్రం మహాద్భుతమ్ ।
గదాం శక్తిం చ పరశుం శూలం దణ్డమనుత్తమమ్ ॥ ౨,౩౨.౫౮ ॥
శస్త్రాస్త్రగ్రామమఖిలం ప్రహృష్టః సంబభూవ హ ।
నమస్కృత్య శివం శాన్తం దుర్గాం స్కన్దం గణేశ్వరమ్ ॥ ౨,౩౨.౫౯ ॥
పరిక్రమ్య యయౌ రామః పుష్కరం తీర్థముత్తమమ్ ।
సిద్ధం కృత్వా శివోక్తం తు మన్త్రం కవచముత్తమమ్ ॥ ౨,౩౨.౬౦ ॥
సాధయామాస నిఖిలం స్వకార్యం భృగునన్దనః ।
నిహత్య కార్త్తవీర్యం తం ససైన్యం సకులం ముదా ।
వినివృత్తో గృహం ప్రాగాత్పితుః స్వస్య భృగూద్వహః ॥ ౨,౩౨.౬౧ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యభాగే తృతీయ ఉపోద్ఘాతపాదే భార్గవచరితే ద్వాత్రింశత్తమోఽధ్యాయః ॥ ౩౨॥

సగర ఉవాచ
శ్రుతం సర్వం మునిశ్రేష్ఠ కీర్త్యమానం త్వయా విభో ।
కవచం వద సర్వత్ర త్రైలోక్యవిజయప్రదమ్ ॥ ౨,౩౩.౧ ॥
వసిష్ఠ ఉవాచ
శృణు వత్స ప్రవక్ష్యామి కవచం పరమాద్భుతమ్ ।

మన్త్ర చ సిద్ధిద శశ్వత్సాధకానాం సుఖావహమ్ ॥ ౨,౩౩.౨ ॥
గోపీజనపదస్యాత వల్లభాయ సముచ్చరేత్ ।
స్వాహాన్తోఽయం మహామన్త్రో దశార్ణో భుక్తిముక్తిదః ॥ ౨,౩౩.౩ ॥
సదాశివస్త్వస్య ఋషిః పఙ్క్తిశ్ఛన్ద ఉదాహృతమ్ ।
దేవతా కృష్ణ ఉదితో వినియోగోఽఖిలాప్తయే ॥ ౨,౩౩.౪ ॥
త్రైలోక్యవిజయస్యాథ కవచస్య ప్రజాపతిః ।
ఋషిశ్ఛన్దశ్చ జగతీ దేవో రాజేశ్వరః స్వయమ్ ॥ ౨,౩౩.౫ ॥
త్రైలోక్యవిజయప్రాప్తౌ వినియోగః ప్రకీర్తితః ।
ప్రణవో మేశిరః పాతు శ్రీకృష్ణాయ నమః సదా ॥ ౨,౩౩.౬ ॥
పాయాత్కపాలం కృష్ణాయ స్వాహేతి సతతం మమ ।
కృష్ణేతి పాతు నేత్రే మే కృష్ణస్వాహేతి తారకామ్ ॥ ౨,౩౩.౭ ॥
హరయే నమ ఇత్యేష భ్రూలతాం పాతు మే సదా ।
ఓం గోవిన్దాయ స్వాహేతి నాసికాం పాతు సంతతమ్ ॥ ౨,౩౩.౮ ॥
గోపాలాయ నమో గణ్డం పాతు మే సతతం మనుః ।
క్లీం కృష్ణాయ నమః కర్ణౌ పాతు కల్పతరుర్మమ ॥ ౨,౩౩.౯ ॥
శ్రీం కృష్ణాయ నమః పాతు నిత్యం మేఽధరయుగ్మకమ్ ।
ఓం గోపీశాయ స్వాహేతి దన్తపఙ్క్తిం మమావతు ॥ ౨,౩౩.౧౦ ॥
శ్రీకృష్ణేతి రదచ్ఛిద్రం పాతుమే త్ర్యక్షరో మనుః ।
ఓం శ్రీకృష్ణాయ స్వాహేతి జిహ్వికాం పాతు మే సదా ॥ ౨,౩౩.౧౧ ॥
రామేశ్వరాయ స్వాహేతి తాలుకం పాతు మే సదా ।
రాధికేశాయ స్వాహేతి కణ్ఠం మే పాతు సర్వదా ॥ ౨,౩౩.౧౨ ॥
నమో గోపీగణేశాయ గ్రీవాం మే పాతు సర్వదా ।
ఓం గోపేశాయ స్వాహేతి స్కన్దౌ పాతు సదా మమ ॥ ౨,౩౩.౧౩ ॥
నమః కిశోరవేషాయ స్వాహా పృష్ఠం మమావతు ।

ఉదరం పాతు మే నిత్యం ముకున్దాయ నమో మనుః ॥ ౨,33.౧౪ ॥
హ్నీం శ్రీజ్ఁక్లీజ్కృష్ణాయ స్వాహా కరౌ పాతు సదా మమ ।
ఓం విష్ణవే నమః స్వాహా బాహుయుగ్మం మమావతు ॥ ౨,33.౧౫ ॥
ఓం హ్రీంభగవతే స్వాహా నఖపఙ్క్తిం మమావతు ।
నమో నారాయణాయేతి నఖరన్ధ్రం మమావతు ॥ ౨,33.౧౬ ॥
ఓం హ్రీంశ్రీంపద్మనాభాయ నాభిం పాతు సదా మమ ।
ఓం సర్వేశాయ స్వాహేతి కేశాన్మమ సదావతు ॥ ౨,33.౧౭ ॥
నమః కృష్ణాయ స్వాహేతి బ్రహ్మరన్ధ్రం సదావతు ।
ఓం మాధవాయ స్వాహేతి భాలం మే సర్వదావతు ॥ ౨,33.౧౮ ॥
ఓం హ్రీంశ్రీంరసికేశాయ కటిం మమ సదావతు ।
నమో గోపీజనేశాయ ఊరూ పాతు సదా మమ ॥ ౨,33.౧౯ ॥
ఓం నమో దైత్యనాశాయ స్వాహేత్యవతు జానునీ ।
యశోదానన్దనాయేతి నమోతో జఙ్ఘకేఽవతు ॥ ౨,33.౨౦ ॥
రాసారంభప్రియాయేతి స్వాహాన్తో హీం మమావతు ।
వృన్దాప్రియాయ స్వాహేతి సకలాఙ్గాని మేఽవతు ॥ ౨,33.౨౧ ॥
పరిబుర్ణమనాః కృష్ణః ప్రాచ్యాం మాం సర్వదావతు ।
స్వయం గోలోకనాథో మామాగ్నేయ్యాం దిశి రక్షతు ॥ ౨,33.౨౨ ॥
పూర్ణబ్రహ్మస్వరూపశ్చ దక్షిణే మాం సదావతు ।
నైరృత్యాం పాతు మాం కృష్ణః పశ్చిమే పాతు మాం హరిః ॥ ౨,33.౨3 ॥
గోవిన్దః పాతు వాయవ్యాముత్తరే రసికేశ్వరః ।
ఐశాన్యాం మే సదా పాతు వృన్దావనవిహార కృత్ ॥ ౨,33.౨౪ ॥
వృన్దాప్రాణేశ్వరః శశ్వత్పాతు మామూర్ధ్వదేశతః ।
సదైవ మామధః పాతు బలిధ్వంసీ మహాబలః ॥ ౨,33.౨౫ ॥
జలే స్థలే చాన్తరిక్షే నృసింహః పాతు మాం సదా ।

స్వప్నే జాగరణే చైవ పాతు మాం మాధవః స్వయమ్ ॥ ౨,౩౩.౨౬ ॥
సర్వాన్తరాత్మా నిర్లిప్తః పాతు మాం సర్వతో విభుః ।
ఇతి తే కథితం భూప సర్వాఘౌఘవినాశనమ్ ॥ ౨,౩౩.౨౭ ॥
త్రైలోక్యవిజయం నామ కవచం పరమేశితుః ।
మయా శ్రుతం శివముఖాత్ప్రవక్తవ్యం న కస్యచిత్ ॥ ౨,౩౩.౨౮ ॥
గురుమభ్యర్చ్య విధివత్కవచం ధారయేత్తు యః ।
కణ్ఠే వా దక్షిణే బాహౌ సోఽపి విష్ణుర్న సంశయః ॥ ౨,౩౩.౨౯ ॥
స సాధకోఽవసద్యత్ర తత్ర వాణీరమే స్థితే ।
యది స్యాత్సిద్ధకవచో జీవన్ముక్తో న సంశయః ॥ ౨,౩౩.౩౦ ॥
నిశ్చితం కోటివర్షాణాం పూజాయాః ఫలమాప్నుయాత్ ।
రాజసూర్యసహస్రాణి వాజపేయశతాని చ ॥ ౨,౩౩.౩౧ ॥
మహాదానాని యాన్యేవ భువశ్చాపి ప్రదక్షిణా ।
త్రైలోక్యవిజయస్యాస్య కలాం నార్హన్తి షోడశీమ్ ॥ ౨,౩౩.౩౨ ॥
వ్రతోపవాసనియమాః స్వాధ్యాయాధ్యయనే తథా ।
స్నానం చ సర్వతీర్థేషు నాస్యార్హన్తి కలామపి ॥ ౨,౩౩.౩౩ ॥
సిద్ధత్వమమరత్వం చ దాసత్వం శ్రీహరేరపి ।
యది స్యాత్సిద్ధకవచః సర్వం ప్రాప్నోతి నిశ్చితమ్ ॥ ౨,౩౩.౩౪ ॥
స భవేత్సిద్ధకవచో దశలక్షం జపేత్తు యః ।
యో భవేత్సిద్ధకవచో విజయీ స భవేద్ధ్రువమ్ ॥ ౨,౩౩.౩౫ ॥
రాజ్యం దేయం శిరో దేయం ప్రాణా దేయాశ్చ భూపతే ।
ఏతత్తు కవచం వత్స న దేయం సంకటేఽపి చ ॥ ౨,౩౩.౩౬ ॥
మయా ప్రకాశితం యత్తే చైతేషాం త్రాణకారణాత్ ।
మమాజ్ఞాకరణాచ్చైవ తద్వృద్ధి కులభాస్కర ।
ఇదం ధృత్వా తు కవచం చక్రవర్తీ భవాన్భవ ॥ ౨,౩౩.౩౭ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యమభాగే తృతీయ ఉపోద్ధాతపాదే భార్గవచరితే త్రయస్త్రింశత్తమోఽధ్యాయః

సగర ఉవాచ

బ్రహ్మపుత్ర మహాభాగ మహాన్మేఽనుగ్రహః కృతః ।

యదిదం కవచం మహ్యం ప్రకాశితమనామయమ్ ॥ ౨,౩౪.౧ ॥

ఔర్వేణానుగృహీతోఽహం కృతార్థో యదనుగ్రహాత్ ।

భవతస్తు కృపాపాత్రం జాతోఽహమధునా విభో ॥ ౨,౩౪.౨ ॥

రామేణ భార్గవేన్ద్రేణ కార్త్తవీర్యో నృపో గురో ।

యథా సమాపితో వీరస్తన్మే విస్తరతో వద ॥ ౨,౩౪.౩ ॥

కృపాపాత్రం స దత్తస్య రాజా రామః శివస్య చ ।

ఉభౌ తౌ సమరే వీరౌ జఘటాతే కథం గురో ॥ ౨,౩౪.౪ ॥

వసిష్ఠ ఉవాచ

శృణు రాజన్ప్రవక్ష్యామి చరితం పాపనాశనమ్ ।

కార్త్తవీర్యస్య భూపస్య రామస్య చ మహాత్మనః ॥ ౨,౩౪.౫ ॥

స రామః కవచం లబ్ధ్వా మన్త్రం చైవ గురోర్ముఖాత్ ।

చకార మాధనం తస్య భక్త్యా పరమయా యుతః ॥ ౨,౩౪.౬ ॥

భూమిశాగీ త్రిషవణ స్నానసధ్యాపరాయణః ।

ఉవాసపుష్కరే రామ శతవర్షమతన్ద్రితః ॥ ౨,౩౪.౭ ॥

సమిత్పుష్పకుశాదీని ద్రవ్యాణ్యహరహర్భృగోః ।
ఆనీయ కాననాదూప ప్రాయచ్ఛదకృతవ్రణః ॥ ౨,౩౪.౮ ॥
సతతం ధ్యానసంయుక్తో రామో మతిమతాం వరః ।
ఆరాధయామాస విభుం కృష్ణం కల్మషనాశనమ్ ॥ ౨,౩౪.౯ ॥
తస్యైవం యజమానస్య రామస్య జగతీపతే ।
గతం వర్షశతం తత్ర ధ్యానయుక్తస్య నిత్యదా ॥ ౨,౩౪.౧౦ ॥
ఏకదా తు మహారాజ రామః స్నాతుం గతో మహాన్ ।
మధ్యమం పుష్కరం తత్ర దదర్శాశ్చర్యముత్తమమ్ ॥ ౨,౩౪.౧౧ ॥
మృగ ఏకః సమాయాతో మృగ్య యుక్తః పలాయితః ।
వ్యాధస్య మృగయాం ప్రాప్తో ధర్మతప్తోఽతిపీడితః ॥ ౨,౩౪.౧౨ ॥
పిపాసితో మహాభాగ జలపానసముత్సుకః ।
రామస్య పశ్యతస్తత్ర సరసస్తటమాగతః ॥ ౨,౩౪.౧౩ ॥
పశ్చాన్మృగీ సమాయాతా భీతా సా చకితేక్షణా ।
ఉభౌ తౌ పిబతస్తత్ర జలం శఙ్కితమానసౌ ॥ ౨,౩౪.౧౪ ॥
తావత్సమాగతో వ్యాధో బాణపాణిర్ధనుర్ధరః ।
స దృష్ట్వా తత్ర సంవిష్టం రామం భార్గవనన్దనమ్ ॥ ౨,౩౪.౧౫ ॥
అకృతవ్రణసంయుక్తం తస్థౌ దూరకృతేక్షణః ।
స చిన్తయామాస తదా శఙ్కితో భృగునన్దనాత్ ॥ ౨,౩౪.౧౬ ॥
అయం రామో మహావీరో దుష్టానామన్తకారకః ।
కథమేతస్య హన్మ్యేతౌ పశ్యతో మృగయామృగౌ ॥ ౨,౩౪.౧౭ ॥
ఇతి చిన్తా సమావిష్టో వ్యాధో రాజన్యసత్తమ ।
తస్థౌ తత్రైవ రామస్య భయాత్సంత్రస్తమానసః ॥ ౨,౩౪.౧౮ ॥
రామస్తు తౌ మృగౌ దృష్ట్వా పిబన్తౌ సభ్యం జలమ్ ।
తర్కయామాస మేధావీ కిమత్ర భయకారణమ్ ॥ ౨,౩౪.౧౯ ॥

నైవాత్ర వ్యాఘ్రసేనాదో న చ వ్యాధో హి దృశ్యతే ।
కేనైతౌ కారణేనాహో శఙ్కితౌ చకితేక్షణౌ ॥ ౨,౩౪.౨౦ ॥
అథ వా మృగజాతిర్హి నిసర్గాచ్చకితేక్షణా ।
చేనైతౌ జలపానేఽపి పశ్యతశ్చకితేక్షణౌ ॥ ౨,౩౪.౨౧ ॥
నైతావత్కారణం చాత్ర కిన్తు ఖేదభయాతురౌ ।
లక్షయేతే ఖిన్నసర్వాఙ్గౌ కమ్పయుక్తౌ యతస్త్విమౌ ॥ ౨,౩౪.౨౨ ॥
ఏవం సంచిన్త్య మతిమాన్స తస్థౌ మధ్యపుష్కరే ।
శిష్యేణ సంయుతో రామో యావత్తౌ చాపి సంస్థితౌ ॥ ౨,౩౪.౨౩ ॥
పీత్వా జలం తతస్తౌ తు వృక్షచ్ఛాయాసమాశ్రితౌ ।
రామం దృష్ట్వా మహాత్మానం కథాం తౌ చక్రతుర్ముదా ॥ ౨,౩౪.౨౪ ॥
మృగ్యువాచ
కాన్త చాత్రైవ తిష్ఠావో యావద్రామోఽత్రసంస్థితః ।
అస్య వీరస్య సాంనిధ్యే భయం నైవావయోర్భవేత్ ॥ ౨,౩౪.౨౫ ॥
అత్రాప్యాగత్య చైద్వ్యాధౌ హ్యావయోః ప్రహరిష్యతి ।
దృష్టమాత్రో హి మునినా భస్మీభూతో భవిష్యతి ॥ ౨,౩౪.౨౬ ॥
ఇత్యుక్తే వచనే మృగ్యా రామదర్శనతుష్టయా ।
మృగశ్చోవాచ హర్షేణ సమావిష్టః ప్రియాం స్వకామ్ ॥ ౨,౩౪.౨౭ ॥
ఏవమేవ మహాభాగే యద్వై వదసి భామిని ।
జానేఽహమపి రామస్య ప్రభావం సుమహాత్మనః ॥ ౨,౩౪.౨౮ ॥
యోఽయం సందృశ్యతే చాస్య పార్శ్వం శిష్యోఽకృతవ్రణః ।
సచానే న మహాభాగస్త్రాతో వ్యాఘ్రభయాతురః ॥ ౨,౩౪.౨౯ ॥
అయం రామో మహాభాగే జమదగ్నిసుతోఽనుజః ।
పితరం కార్త్తవీర్యేణ దృష్ట్వా చైవ తిరస్కృతమ్ ॥ ౨,౩౪.౩౦ ॥
చకారాతితరాం క్రుద్ధః ప్రతిజ్ఞాం నృపఘాతినీమ్ ।

తత్పూర్తికామో హ్యగమద్బ్రహ్మలోకం పురా హ్యయమ్ ॥ ౨,౩౪.౩౧ ॥

స బ్రహ్మ దిష్టవాంశ్చైనం శివలోకం వ్రజేతి హ ।

తస్య త్వాజ్ఞాం సమాదాయ గతోఽసౌ శివసన్నిధిమ్ ॥ ౨,౩౪.౩౨ ॥

ప్రోవాచాఖిలవృత్తాన్త రాజ్ఞశ్చప్యాత్మనః పితుః ।

స కృపాలుర్మహాదేవః సభాజ్య భృగునన్దనమ్ ॥ ౨,౩౪.౩౩ ॥

దదౌ కృష్ణస్య సన్మన్త్రమభేద్యం కవచం తథా ।

స్వీయం పాశుపతం చాస్త్రమన్యాస్త్రగ్రామమేవ చ ॥ ౨,౩౪.౩౪ ॥

విసర్జయామాస ముదా దత్త్వా శస్త్రాణి చాదరాత్ ।

సోఽయమత్రాగతో భద్రే మేత్రసాధనతత్పరః ॥ ౨,౩౪.౩౫ ॥

నిత్యం జపతి ధర్మాత్మా కృష్ణస్య కవచం సుధీః ।

శతవర్షాణి చాప్యస్య గతాని సుమహాత్మనః ॥ ౨,౩౪.౩౬ ॥

మన్త్ర సాధయతో భద్రే న చ తత్సిద్ధిరేతి హి ।

అత్రాస్తి కారణం భక్తిః సావ వై త్రివిధా మతా ॥ ౨,౩౪.౩౭ ॥

ఉత్తమా మధ్యమా చైవ కనిష్ఠా తరలేక్షణే ।

శివస్య నారదస్యాపి శుకస్య చ మహాత్మనః ॥ ౨,౩౪.౩౮ ॥

అంబరీషస్య రాజర్షే రన్తిదేవస్య మారుతేః ।

బలేర్విభీషణస్యాపి ప్రహ్లాదస్య మహాత్మనః ॥ ౨,౩౪.౩౯ ॥

ఉత్తమా భక్తిరేవాస్తి గోపీనాముద్ధవస్య చ ।

వసిష్ఠాదిమునీశానాం మన్వాదీనాం శుభేక్షణే ॥ ౨,౩౪.౪౦ ॥

మధ్యా చ భక్తిరేవాస్తి ప్రాకృతాన్యజనేషు సా ।

మధ్యభక్తిరయం రామో నిత్యం యమపరాయణః ॥ ౨,౩౪.౪౧ ॥

సేవతే గోపికాధీశం తేన సిద్ధిం న చాగతః ।

వసిష్ఠ ఉవాచ

ఇత్యుక్తా త్వరితం కాన్తం సా మృగీ హృష్టమానసా ॥ ౨,౩౪.౪౨ ॥

పునః పప్రచ్ఛ భక్తేస్తు లక్షణం ప్రేమదాయకమ్ ।
మృగ్యువాచ
సాధుకాన్త మహాభాగ వచస్తేఽలౌకికం ప్రియ ।
త్వద్విజ్ఞానం తవ కథం సంజాతం తద్వదాధునా ॥ ౨,౩౪.౪౩ ॥
మృగ ఉవాచ
శృణు ప్రియే మహాభాగే జ్ఞానం పుణ్యేన జాయతే ॥ ౨,౩౪.౪౪ ॥
తత్పుణ్యమద్య సంజాతం భార్గవస్యాస్య దర్శనాత్ ।
పుణ్యాత్మా భార్గవశ్చాయం కృష్ణాభక్తో జితేన్ద్రియః ॥ ౨,౩౪.౪౫ ॥
గురుశుశ్రూషకో నిత్యం నిత్యనైమిత్తికాదరః ।
అతోఽస్య దర్శనాజ్జాతం జ్ఞానం ం ద్యైవ భామిని ॥ ౨,౩౪.౪౬ ॥
త్రైలోక్యస్థితసత్త్వానాం శుభాశుభనిదర్శకమ్ ।
అద్యైవ విదితం మేఽభూద్రాసస్యాస్య మహాత్మనః ॥ ౨,౩౪.౪౭ ॥
చరితం పుణ్యదం చైవ పాపఘ్నం శృణ్వతామిదమ్ ।
యద్యత్కరిష్యతే చైవ తదపి జ్ఞానగోచరమ్ ॥ ౨,౩౪.౪౮ ॥
యోత్తమా భక్తిరాఖ్యాతా తాం వినా నైవ సిద్ధ్యతి ।
కవచం మన్త్రసహితం హ్యపి వర్షాయుతాయుతైః ॥ ౨,౩౪.౪౯ ॥
యద్యయం భార్గవో భద్రే హ్యగస్త్యానుగ్రహం లభేత్ ।
కృష్ణప్రేమామృతం నామ స్తోత్రముత్తమభక్తిదమ్ ॥ ౨,౩౪.౫౦ ॥
జ్ఞాత్వా చ లప్స్యతే సిద్ధిం మన్త్రస్య కవచస్య చ ।
స మునిర్జ్ఞాతతత్త్వార్థః సానుకంపోఽభయప్రదః ॥ ౨,౩౪.౫౧ ॥
ఉపదేక్ష్యతి చైవైనం తత్త్వజ్ఞానం ముదావహమ్ ।
శ్రీకృష్ణచారితం సర్వం నామభిర్గ్రథితం యతః ॥ ౨,౩౪.౫౨ ॥
కృష్ణప్రేమామృతస్తోత్రాజ్జ్ఞాస్యతేఽస్య మహామతిః ।
తతః సంసిద్ధ కవచౌ రాజనం హైహయాధిపమ్ ॥ ౨,౩౪.౫౩ ॥

హత్వా సపుత్రామాత్యం చ ససుహృద్బలవాహనమ్ ।
త్రిః సప్తకృత్వో నిర్భూపాం కరిష్యత్యవనీం ప్రియ ॥ ౨,౩౪.౫౪ ॥
వసిష్ఠ ఉవాచ
ఏవముక్త్వా మృగో రాజన్విరరామ మృగీం తతః ।
ఆత్మనో మృగభావస్య కారణం జ్ఞాతవాంశ్చ హ ॥ ౨,౩౪.౫౫ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యభాగే తృతీయ
ఉపోద్ఘాతపాదే భార్గవచరితే చతుస్త్రింశత్తమోఽధ్యాయః ॥ ౩౪॥

సగర ఉవాచ
మునే పరమతత్త్వజ్ఞధ్యానజ్ఞానార్థకోవిద ।
భగవద్భక్తిసంలీనమానసానుగ్రహః కుతః ॥ ౨,౩౫.౧ ॥
త్వయాపి హి మహాభాగ యతః శంససి సత్కథాః ।
శ్రుత్వా మృగముఖాత్సర్వం భార్గవస్య విచేష్టితమ్ ॥ ౨,౩౫.౨ ॥
భూతం భవద్భవిష్యం చ నారాయణకథాన్వితమ్ ।
పునః ప్రపచ్ఛ కిం నాథ తన్మే వద సవిస్తరమ్ ॥ ౨,౩౫.౩ ॥
వసిష్ఠ ఉవాచ
శృణు రాజన్ప్రవక్ష్యామి మృగస్య చరితం మహత్ ।
యథా పృష్టం తయా సోఽస్యై వర్ణయామాస తత్త్వవిత్ ॥ ౨,౩౫.౪ ॥
శ్రుత్వా తు చరితం తస్య భార్గవస్య మహాత్మనః ।
భూయః ప్రపచ్ఛ తం కాన్తం జ్ఞానతత్త్వార్థమాదరాత్ ॥ ౨,౩౫.౫ ॥
మృగ్యువాచ

సాధుసాధు మహాభాగ కృతార్థస్త్వం న సంశయః ।
యదస్య దర్శనాత్తేఽద్య జాతం జ్ఞానమతీంద్రియమ్ ॥ ౨,౩౫.౬ ॥
అథాతశ్చాత్మనః సర్వం మమాపి వద కారణమ్ ।
కర్మణా యేన సంప్రాప్తావావాం తిర్యగ్గనిం ప్రభో ॥ ౨,౩౫.౭ ॥
ఇతి వాక్యం సమాకర్ణ్య ప్రియాయాః స మృగః స్వయమ్ ।
వర్ణయామాస చరితం మృగ్యశ్చైవాత్మనస్తదా ॥ ౨,౩౫.౮ ॥
మృగ ఉవాచ
శృణు ప్రియే మహాభాగే యథాఽవాం మృగతాం గతౌ ।
సంసారేఽస్మిన్నమహాభాగే భావోఽస్య భవకారణమ్ ॥ ౨,౩౫.౯ ॥
జీవస్య సదసద్భ్యాం హి కర్మభ్యామాగతః స్మృతిమ్ ।
పురా ద్రవిడదేశే తు నానాబుద్ధిసమాకులే ॥ ౨,౩౫.౧౦ ॥
బ్రాహ్మణానాం కులే వాహం జాతః కౌశికగోత్రిణామ్ ।
పితా మే శివదత్తోఽభూన్నామ్నా శాస్త్రవిశారదః ॥ ౨,౩౫.౧౧ ॥
తస్య పుత్రా వయం జాతాశ్చత్వారో ద్విజసత్తమాః ।
జ్యేష్ఠో రామోఽనుజస్తస్య ధమస్తస్యాను జః పృథుః ॥ ౨,౩౫.౧౨ ॥
చతుర్థోఽహం ప్రియే జాతో సూరిరిత్యభివిశ్రుతః ।
ఉపనీయ క్రమాత్సర్వాఞ్ఛివదత్తో మహాయశాః ॥ ౨,౩౫.౧౩ ॥
వేదానధ్యాపయామాస సాంగాంశ్చ సరహస్యకాన్ ।
చత్వారోఽపి వయం తత్ర వేదాధ్యయనతత్పరాః ॥ ౨,౩౫.౧౪ ॥
గురుశుశ్రూషణే యుక్తా జాతా జ్ఞానపరాయణాః ।
గత్వారణ్యం ఫలాన్యంబుసమిత్కుశమృదోఽన్వహమ్ ॥ ౨,౩౫.౧౫ ॥
ఆనీయ పిత్రే దత్త్వాథ కుర్మోఽధ్యయనమేవ హి ।
ఏకదా తు వయం సర్వే సంప్రాప్తా పర్వతే వనే ॥ ౨,౩౫.౧౬ ॥
ఔద్భిదం నామ లోలక్షి కృతమాలాతటే స్థితమ్ ।

సర్వే స్నాత్వా మహానద్యాముషసి ప్రీతమానసాః ॥ ౨,౩౫.౧౭ ॥

దత్త్వార్ఘాః కృతజప్యాశ్చ సమారూఢా నగోత్తమమ్ ।

శాలస్తమాలైః ప్రియకైః పనసైః కోవిదారకైః ॥ ౨,౩౫.౧౮ ॥

సరలార్జునపూగైశ్చ ఖర్జూరైర్నారికేలకైః ।

జంబూభిః సహకారైశ్చ కట్ఫలైర్బృహతీద్రుమైః ॥ ౨,౩౫.౧౯ ॥

అన్యైర్నానావిధైర్వృక్షైః పరార్థప్రతిపాదకైః ।

స్నిగ్ధచ్ఛాయైః సమాహృష్టనానాపక్షినినాదితైః ॥ ౨,౩౫.౨౦ ॥

శార్దూల హరిభిర్భల్లైర్గణ్డకైర్మృగనాభిభిః ।

గజేన్ద్రైః శరభాద్యైశ్చ సేవితం కన్దరాగతైః ॥ ౨,౩౫.౨౧ ॥

మల్లికాపాటలాకున్దకర్ణికారకదంబకైః ।

సుగన్ధిభిర్వృతం చాన్యైర్వాతోద్ధూతపరగిభిః ॥ ౨,౩౫.౨౨ ॥

నానామణిగణాకీర్ణైర్నీలపీతసితారుణైః ।

శృఙ్గైః సముల్లిఖన్తం చ వ్యోమ కౌతుకసం యుతమ్ ॥ ౨,౩౫.౨౩ ॥

అత్యుచ్చపాతధ్వనిభిర్నిర్ఝరైః కన్దరోద్గతైః ।

గర్జితమివ సంసక్తం వ్యాలాద్యైర్మృగపక్షిభిః ॥ ౨,౩౫.౨౪ ॥

తత్రాతికౌతుకాహృష్టదృష్టయోభ్రాతరో వయమ్ ।

నాస్మార్ష్మ చాత్మనాత్మానం వియుక్తాశ్చ పరస్పరమ్ ॥ ౨,౩౫.౨౫ ॥

ఏతస్మిన్నన్తరే చైకా మృగీ హ్యాగాత్పిపాసితా ।

నిర్ఝరాపాత శిరసి పాతుకామా జలం ప్రియే ॥ ౨,౩౫.౨౬ ॥

తస్యాః పిబన్త్యాస్తు జలం శార్దూలో ఽతిభయఙ్కరః ।

తత్ర ప్రాప్తో యదృచ్ఛాతో జగృహే తాం భయర్దితామ్ ॥ ౨,౩౫.౨౭ ॥

అహం తద్గ్రహణం పశ్యన్భయేన ప్రపలాయితః ।

అత్యుచ్చవత్త్వాత్పతితో మృతశ్చైణీమనుస్మరన్ ॥ ౨,౩౫.౨౮ ॥

సా మృతా త్వం మృగీ జాతా మృగ స్త్వాహమనుస్మరన్ ।

జాతో భద్రే న జానే వై క్వ గాతా భ్రాతరోఽగ్రజాః ॥ ౨,౩౫.౨౯ ॥
ఏతన్మే స్మృతిమాపన్నం చరితం తవ చాత్మతః ।
భూతం భవిష్యం చ తథా శృణు భద్రే వదామ్యహమ్ ॥ ౨,౩౫.౩౦ ॥
యోఽయం వా వృక్షసంలగ్నో వ్యాధో దూరస్థితోఽభవత్ ।
రామస్యాస్య భయాత్సోఽపి భక్షితో హరిణా ధునా ॥ ౨,౩౫.౩౧ ॥
ప్రాణాంస్త్యక్త్వా విధానేన స్వర్గలోకం గమిష్యతి ।
అవాభ్యాం తు జలం పీతం మధ్యమే పుష్కరే త్విహ ॥ ౨,౩౫.౩౨ ॥
సందృష్టో భార్గవశ్చాయం సాక్షాద్విష్ణుస్వరూపధృక్ ।
తేనానేకభవోత్పన్నం పాతకం నాశమాగతమ్ ॥ ౨,౩౫.౩౩ ॥
అగస్త్యదర్శనం లబ్ధ్వా శ్రుత్వా స్తోత్రం గతిప్రదమ్ ।
గమిష్యావః శుభాంల్లోకాన్యేషు గత్వా న శోచతి ॥ ౨,౩౫.౩౪ ॥
ఇత్యేవముక్త్వా స మృగః ప్రియాయై ప్రియదర్శనః ।
విరరామ ప్రసన్నాత్మా పశ్యన్రామమనాతురః ॥ ౨,౩౫.౩౫ ॥
భర్గవః శ్రుతవాంశ్చైవ మృగోక్తం శిష్యసంయుతః ।
విస్మితోఽభూచ్చ రాజేన్ద్ర గన్తుం కృతమతిస్తథా ॥ ౨,౩౫.౩౬ ॥
అకృతశ్రమసంయుక్తో హ్యగస్త్యస్యాశ్రమం ప్రతి ।
స్నాత్వా నిత్యక్రియాం కృత్వా ప్రతస్థే హర్షితో భృశమ్ ॥ ౨,౩౫.౩౭ ॥
రామేణ గచ్ఛతా మార్గే దృష్టో వ్యాధో మృతస్తదా ।
సింహస్య సంప్రహారేమ విస్మితేన మహాత్మనా ॥ ౨,౩౫.౩౮ ॥
అధ్యర్ద్ధయోజనం గత్వా కనిష్ఠం పుష్కరం ప్రతి ।
స్నాత్వా మాధ్యాహ్నికీం సన్ధ్యాం చకా రాతిముదాన్వితః ॥ ౨,౩౫.౩౯ ॥
హితం తదాత్మనః ప్రోక్తం మృగేణ స విచారయన్ ।
తావత్తత్పృష్ఠసంలగ్నం మృగయుగ్మముపాగతమ్ ॥ ౨,౩౫.౪౦ ॥
పుష్కరే తు జలం పీత్వాభిషిచ్యాత్మతనుం జలైః ।

పశ్యతో భార్గవస్యాగాదగస్త్యాశ్రమసంముఖమ్ ॥ ౨,౩౫.౪౧ ॥
రామోఽపి సన్ధ్యాం నిర్వర్త్య కుంభజస్యాశ్రమం యయౌ ।
విపద్గతం పుష్కరం తు పశ్యమానో మహామనాః ॥ ౨,౩౫.౪౨ ॥
విష్ణోః పదాని నాగానాం కుణ్డం సప్తర్షిసంస్థితమ్ ।
గత్వోపస్పృశ్య శుచ్యంభో జగామాగస్త్యసంశ్రయమ్ ॥ ౨,౩౫.౪౩ ॥
యచ్చ బ్రహ్మసుతా రాజన్సమాయాతా సరస్వతీ ।
త్రీన్సంపూరయితుం కుణ్డానగ్నిహోత్రస్య వై విధేః ॥ ౨,౩౫.౪౪ ॥
తత్ర తీరే శుభం పుణ్యం నానామునినిషేవితమ్ ।
దదర్శ మహదాశ్చర్యం భార్గవః కుంభజాశ్రమమ్ ॥ ౨,౩౫.౪౫ ॥
మృగైః సింహైః సహగతైః సేవితం శాన్తమానసైః ।
కుటరైరర్జునైర్నింబైః పారిభద్రధవేగుదైః ॥ ౨,౩౫.౪౬ ॥
ఖదిరాసనఖర్జూరైః సంకులం బదరీద్రుమైః ।
తత్ర ప్రవిశ్య వై రామో హ్యకృతవ్రణసంయుతః ॥ ౨,౩౫.౪౭ ॥
దదర్శ మునిమాసీనం కుమ్భజం శాన్తమానసమ్ ।
స్తిమితోదసరః ప్రఖ్యం ధ్యాయన్తం బ్రహ్మ శాశ్వతమ్ ॥ ౨,౩౫.౪౮ ॥
కౌశ్యాం వృష్యాం మార్గకృత్తిం వసానం పల్లవోటజే ।
ననామ చ మహారాజ స్వాభిధానం సముచ్చరన్ ॥ ౨,౩౫.౪౯ ॥
రామోఽస్మి జామదగ్న్యోఽహం భవన్తం ద్రష్టుమాగతః ।
తాద్విద్ధి ప్రణిపాతేన నమస్తే లోకభావన ॥ ౨,౩౫.౫౦ ॥
ఇత్యుక్తవన్తం రామం తు ఉన్మీల్య నయనే శనైః ।
దృష్ట్వా స్వాగతముచ్చార్య తస్మాయాసనమాదిశత్ ॥ ౨,౩౫.౫౧ ॥
మధుపర్కం సమానీయ శిష్యేణ మునిపుఙ్గవః ।
దదౌ పప్రచ్ఛ కుశలం తపసశ్చ కులస్య చ ॥ ౨,౩౫.౫౨ ॥
స పృష్టస్తేన వై రామో ఘటోద్భవమువాచ హ ।

భవత్సందర్శనాదీశ కుశలం మమ సర్వతః ॥ ౨,౩౫.౫౩ ॥

కిం త్వఙ్కం సంశయం జాతం ఛిన్ధి స్వవచనామృతైః ।

మృగశ్చైకో మయా దృష్టో మధ్యమే పుష్కరే విభో ॥ ౨,౩౫.౫౪ ॥

తేనోక్తమఖిలం వృత్తం మమ భూతమనాగతమ్ ।

తచ్ఛ్రుత్వా విస్మయావిష్టో భవచ్ఛరణమాగతః ॥ ౨,౩౫.౫౫ ॥

పాహి మాం కృపయా నాథ సాధయన్త మహామనుమ్ ।

శివేన దత్తం కవచ మమ సాధయతో గురో ॥ ౨,౩౫.౫౬ ॥

కృష్ణస్య సమతీత తు సాధికం హి శరచ్ఛతమ్ ।

న చ సిద్ధిమవాప్తోఽహం తన్మే త్వం కృపయా వద ॥ ౨,౩౫.౫౭ ॥

వసిష్ఠ ఉవాచ

ఏవం ప్రశ్నం సమాకర్ణ్య రామస్య సుమహాత్మనః ।

క్షణం ధ్యాత్వా మహారాజ మృగోక్తం జ్ఞాతవాన్ హృదా ॥ ౨,౩౫.౫౮ ॥

మృగం చాపి సమాయాతం మృగ్యా సహ నిజాశ్రమే ।

శ్రోతుం కృష్ణామృతం స్తోత్రం సర్వం తత్కారణ మునిః ।

విచార్యాశ్వాసయామాస భార్గవః స్వవచోమృతైః ॥ ౨,౩౫.౫౯ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యమభాగే తృతీయ ఉపోద్ధాతపాదే భార్గవచ రితే పఞ్చత్రింశత్తమోఽధ్యాయః ॥ ౩౫ ॥

వసిష్ఠ ఉవాచ

అవగత్య స వై సర్వం కారణం ప్రీతమానసః ।

ఉవాచ భార్గవం రామమగస్త్యః కుంభసంభవః ॥ ౨,౩౬.౧ ॥

అగస్త్య ఉవాచ

శృణు రామ మహాభాగ కథయామి హితం తవ ।

మన్త్రస్య సిద్ధిం యేన త్వం శీఘ్రమేవ సమాప్స్యయాః ॥ ౨,౩౬.౨ ॥

భక్తేస్తు లక్షణం జ్ఞాత్వా త్రివిధాయా మహామతే ।

యో యతేత నరస్తస్య సిద్ధిర్భవతి సత్వరమ్ ॥ ౨,౩౬.౩ ॥

ఏకదాహమనుప్రాప్తోఽనన్తదర్శనకాఙ్క్షయా ।

పాతాలం నాగరాజేన్ద్రైః శోభితం పరయా ముదా ॥ ౨,౩౬.౪ ॥

తత్ర దృష్టా మహాభాగ మయా సిద్ధాః సమన్తతః ।

సనకాద్యా నారదశ్చ గౌతమో జాజలిఃక్రతుః ॥ ౨,౩౬.౫ ॥

ఋభుర్హంసోఽరుణిశ్చైవ వాల్మీకిః శక్తిరాసురిః ।

ఏతేఽన్యే చ మహాసిద్ధా వాత్స్యాయనముఖా ద్విజ ॥ ౨,౩౬.౬ ॥

ఉపాసత హ్యుపా సీనా జ్ఞానార్థం ఫణినాయకమ్ ।

తం నమస్కృత్య నాగేన్ద్రైః సహ సిద్ధైర్మహాత్మభిః ॥ ౨,౩౬.౭ ॥

ఉపవిష్టః కథాత్తత్ర శృణ్వానో వైష్ణవీర్ముదా ।

యేయం భూమిర్మహాభాగ భూతధాత్రీ స్వరూపిణీ ॥ ౨,౩౬.౮ ॥

నివిష్టా పురతస్తస్య శృణ్వన్తీ తాః కథాః సదా ।

యద్యత్పృచ్ఛతి సా భూమిః శేషం సాక్షాన్మహీధరమ్ ॥ ౨,౩౬.౯ ॥

శృణ్వన్తి ఋషయః సర్వే తత్రస్థా తదనుగ్రహాత్ ।

మయా తత్ర శ్రుతం వత్స కృష్ణప్రేమామృతం శుభమ్ ॥ ౨,౩౬.౧౦ ॥

స్తోత్రం తత్తే ప్రవక్ష్యామి యస్యార్థం త్వమిహాగతః ।

వారాహాద్యవతారాణాం చరితం పాపనాశనమ్ ॥ ౨,౩౬.౧౧ ॥

సుఖదం మోక్షదం చైవ జ్ఞానవిజ్ఞాన కారణమ్ ।

శ్రుత్వా సర్వం ధరా వత్స ప్రత్యృష్టా తం ధరాధరమ్ ॥ ౨,౩౬.౧౨ ॥

ఉవాచ ప్రణతా భూయో జ్ఞాతుం కృష్ణవిచేష్టితమ్ ।

ధరణ్యువాచ

అలఙ్కృతం జన్మ పుంసామపి నన్దవ్రజౌకసామ్ ॥ ౨,౩౬.౧౩ ॥

తస్య దేవస్య కృష్ణస్య లీలావిగ్రహధారిణః ।

జయోపాధినియుక్తాని సంతి నామాన్యనేకశః ॥ ౨,౩౬.౧౪ ॥

తేషు నామాని ముఖ్యాని శ్రోతుకామా చిరాదహమ్ ।

తత్తాని బ్రూహి నామాని వాసుదేవస్య వాసుకే ॥ ౨,౩౬.౧౫ ॥

నాతః పరతరం పుణ్యం త్రిషు లోకేషు విద్యతే ।

శేష ఉవాచ

వసుంధరే వరారోహే జనానామస్తి ముక్తిదమ్ ॥ ౨,౩౬.౧౬ ॥

సర్వమఙ్గలమూర్ద్ధన్యమణిమాద్యష్టసిద్ధిదమ్ ।

మహాపాతకకోటిఘ్నం సర్వతీర్థఫలప్రదమ్ ॥ ౨,౩౬.౧౭ ॥

సమస్తజపయజ్ఞానాం ఫలదం పాపనాశనమ్ ।

శృణు దేవి ప్రవక్ష్యామి నామ్నామష్టోత్తరం శతమ్ ॥ ౨,౩౬.౧౮ ॥

సహస్రనామ్నాం పుణ్యానాం త్రిరావృత్త్యా తు యత్ఫలమ్ ।

ఏకావృత్త్యా తు కృష్ణస్య నామైకం తత్ప్రయచ్ఛతి ॥ ౨,౩౬.౧౯ ॥

తస్మాత్పుణ్యతరం చైతత్స్తోత్రం పాతకనాశనమ్ ।

నామ్నామష్టోత్తరశతస్యాహమేవ ఋషిః ప్రియే ॥ ౨,౩౬.౨౦ ॥

ఛన్దోఽనుష్టుబ్దేవతా తు యోగః కృష్ణప్రియావహః ।

శ్రీకృష్ణః కమలానాథో వాసుదేవః సనాతనః ॥ ౨,౩౬.౨౧ ॥

వసుదేవాత్మజః పుణ్యో లీలామానుషవిగ్రహః ।

శ్రీవత్సకౌస్తుభధరో యశోదావత్సలో హరిః ॥ ౨,౩౬.౨౨ ॥

చతుర్భుజాత్తచక్రాసిగదాశఙ్ఖాద్యుదాయుధః ।

దేవకీనన్దనః శ్రీశో నన్దగోపప్రియాత్మజః ॥ ౨,౩౬.౨౩ ॥

యమునావేగసంహారీ బలభద్రప్రియానుజః ।

పూతనాజీవితహరః శకటాసురభఞ్జనః ॥ ౨,౩౬.౨౪ ॥
నన్దవ్రజజనానన్దీ సచ్చిదానన్దవిగ్రహః ।
నవనీతవిలిప్తాఙ్గో నవనీతనటోఽనఘః ॥ ౨,౩౬.౨౫ ॥
నవనీతలవాహారీ ముచుకున్దప్రసాదకృత్ ।
షోడశస్త్రీసహస్రేశస్త్రిభఙ్గీ మధురాకృతిః ॥ ౨,౩౬.౨౬ ॥
శుకవాగమృతాబ్ధీన్దుర్గోవిన్దో గోవిదాంపతిః ।
వత్సపాలనసంచారీ ధేనుకాసురమర్దనః ॥ ౨,౩౬.౨౭ ॥
తృణీకృతతృణావర్తో యమలార్జునభఞ్జనః ।
ఉత్తాలతాలభేత్తా చ తమాలశ్యామలా కృతిః ॥ ౨,౩౬.౨౮ ॥
గోపగోపీశ్వరో యోగీ సూర్యకోటిసమప్రభః ।
ఇలాపతిః పరఞ్జ్యోతిర్యాదవేన్ద్రో యదూద్వహః ॥ ౨,౩౬.౨౯ ॥
వనమాలీ పీతవాసాః పారిజాతాపహరకః ।
గోవర్ద్ధనాచలోద్ధర్తా గోపాలః సర్వపాలకః ॥ ౨,౩౬.౩౦ ॥
అజో నిరఞ్జనః కామజనకః కఞ్జలోచనః ।
మధుహా మథురానాథో ద్వారకానాథకో బలీ ॥ ౨,౩౬.౩౧ ॥
వృన్దావనాన్తసంచారీ తులసీదామభూషణః ।
స్యమన్తకమణేర్హర్తా నరనారాయణాత్మకః ॥ ౨,౩౬.౩౨ ॥
కుబ్జాకృష్టాంబరధరో మాయీ పరమపూరుషః ।
ముష్టికాసురచాణూరమల్లయుద్ధవిశారదః ॥ ౨,౩౬.౩౩ ॥
సంసారవైరీ కంసారిర్మురారిర్నరకాన్తకః ।
అనాది బ్రహ్మచారీ చ కృష్ణావ్యసనకర్షకః ॥ ౨,౩౬.౩౪ ॥
శిశుపాలశిరచ్ఛేత్తా దుర్యోధనకులాన్తకృత ।
విదురాక్రూరవరదో విశ్వరూపప్రదర్శకః ॥ ౨,౩౬.౩౫ ॥
సత్యవాక్సత్యసంకల్పః సత్యభామారతో జయీ ।

సుభద్రాపూర్వజో విష్ణుర్భీష్మముక్తిప్రదాయకః ॥ ౨,౩౬.౩౬ ॥
జగద్గురుర్జగన్నాథో వేణువాద్య విశారదః ।
వృషభాసురవిధ్వంసీ బకారిర్బాణబాహుకృత్ ॥ ౨,౩౬.౩౭ ॥
యుధిష్ఠిరప్రతిష్ఠాతా బర్హిబర్హావతంసకః ।
పార్థసారథిరవ్యక్తో గీతామృతమహోదధిః ॥ ౨,౩౬.౩౮ ॥
కాలీయఫణిమాణిక్యరఞ్జితః శ్రీపదాంబుజః ।
దామోదరో యజ్ఞభోక్తా దానవేన్ద్రవినాశనః ॥ ౨,౩౬.౩౯ ॥
నారాయణః పరం బ్రహ్మ పన్నగాశనవాహనః ।
జలక్రీడాసమాసక్తగోపీవస్త్రాపహారకః ॥ ౨,౩౬.౪౦ ॥
పుణ్యశ్లోకస్తీర్థపాదో వేదవేద్యో దయానిధిః ।
సర్వతీర్థాత్మకః సర్వగ్రహరూపీ పరాత్పరః ॥ ౨,౩౬.౪౧ ॥
ఇత్యేవం కృష్ణదేవస్య నామ్నామష్టోత్తరం శతమ్ ।
కృష్ణేన కృష్ణభక్తేన శ్రుత్వా గీతామృతం పురా ॥ ౨,౩౬.౪౨ ॥
స్తోత్రం కృష్ణప్రియకరం కృతం తస్మాన్మయా శ్రుతమ్ ।
కృష్ణప్రేమామృతం నామ పరమానన్దదాయకమ్ ॥ ౨,౩౬.౪౩ ॥
అత్యుపద్రవదుఃఖఘ్నం పరమాయుష్య వర్ద్ధనమ్ ।
దానం వ్రతం తపస్తీర్థం యత్కృతం త్విహ జన్మని ॥ ౨,౩౬.౪౪ ॥
పఠతాం శృణ్వతాం చైవ కోటికోటిగుణం భవేత్ ।
పుత్రప్రదమపుత్రాణామగతీ నాం గతిప్రదమ్ ॥ ౨,౩౬.౪౫ ॥
ధనవాహం దరిద్రాణాం జయేచ్ఛూనాం జయావహమ్ ।
శిశూనాం గోకులానాం చ పుష్టిదం పుణ్యవర్ద్ధనమ్ ॥ ౨,౩౬.౪౬ ॥
బాలరోగగ్రహాదీనాం శమనం శాన్తికారకమ్ ।
అన్తే కృష్ణస్మరణదం భవతాపత్రయాపహమ్ ॥ ౨,౩౬.౪౭ ॥
అసిద్ధసాధకం భద్రే జపాదికరమాత్మనామ్ ।

కృష్ణాయ యాదవేన్ద్రాయ జ్ఞానముద్రాయ యోగినే ॥ ౨,౩౬.౪౮ ॥
నాథాయ రుక్మిణీశాయ నమో వేదాన్తవేదినే ।
ఇమం మన్త్రం మహాదేవి జపన్నేవ దివా నిశమ్ ॥ ౨,౩౬.౪౯ ॥
సర్వగ్రహానుగ్రహభాక్సర్వప్రియతమో భవేత్ ।
పుత్రపౌత్రైః పరివృతః సర్వసిద్ధిసమృద్ధిమాన్ ॥ ౨,౩౬.౫౦ ॥
నిషేవ్య భోగానన్తేఽపికృష్ణాసాయుజ్యమాప్నుయాత్ ।
అగస్త్య ఉవాచ
ఏతావదుక్త్వా భగవాననన్తో మూర్తిస్తు సంకర్షణసంజ్ఞితా విభో ॥ ౨,౩౬.౫౧ ॥
ధరాధరోఽలం జగతాం ధరాయై నిర్దిశ్య భూయో విరరామ మానదః ।
తతస్తు సర్వే సనకాదయో యే సమాస్థితాస్తత్పరితః కథాదృతాః ।
ఆనన్ద పూర్ణాంబునిధౌ నిమగ్నాః సభాజయామాసురహీశ్వరం తమ్ ॥ ౨,౩౬.౫౨ ॥
ఋషయ ఊచుః
నమో నమస్తేఽఖిలవిశ్వభావన ప్రపన్నభక్తార్తిహరావ్యయాత్మన్ ।
ధరాధరాయాపి కృపార్ణవాయ శేషాయ విశ్వప్రభవే నమస్తే ॥ ౨,౩౬.౫౩ ॥
కృష్ణామృతం నః పరిపాయితం విభో విధూతపాపా భవతా కృతా వయమ్ ।
భవాదృశా దీనదయాలవో విభో సముద్ధరన్త్యేవ నిజాన్హి సంనతాన్ ॥ ౨,౩౬.౫౪ ॥
ఏవం నమస్కృత్య ఫణీశ పాదయోర్మనో విధాయాఖిలకామపూరయోః ।
ప్రదక్షిణీకృత్య ధరాధరాధరం సర్వే వయం స్వావసథానుపాగతాః ॥ ౨,౩౬.౫౫ ॥
ఇతి తేఽభిహితం రామ స్తోత్రం ప్రేమామృతాభిధమ్ ।
కృష్ణస్య రాధాకాన్తస్య సిద్ధిదమ్ ॥ ౨,౩౬.౫౬ ॥
ఇదం రామ మహాభాగ స్తోత్రం పరమదుర్లభమ్ ।
శ్రుతం సాక్షాద్భగవతః శేషాత్కథయతః కథాః ॥ ౨,౩౬.౫౭ ॥
యావన్తి మన్త్రజాలాని స్తోత్రాణి కవచాని చ ॥ ౨,౩౬.౫౮ ॥
త్రైలోక్యే తాని సర్వాణి సిద్ధ్యన్త్యేవాస్య శీలనాత్ ।

వసిష్ఠ ఉవాచ

ఏవముక్త్వా మహారాజ కృష్ణప్రేమామృతం స్తవమ్ ।
యావదవ్యరసీంతస్స మునిస్తావతస్వర్యానమాగతమ్ ॥ ౨,౩౬.౫౯ ॥
చతుర్భిరద్భుతైః సిద్ధైః కామరూపైర్మనోజవైః ।
అనుయాతమథోత్ప్లుత్య స్త్రీపుంసౌ హరిణౌ తదా ।
అగస్త్యచరణౌ నత్వా సమారురుహతుర్ముదా ॥ ౨,౩౬.౬౦ ॥
దివ్యదేహధరౌ భూత్వా సంఖచక్రాదిచిహ్నితౌ ।
గతౌ చ వైష్ణవం లోకం సర్వ దేవన మస్కృతమ్ ।
పశ్యతాం సర్వభూతానాం భార్గవాగస్త్యయోస్తథా ॥ ౨,౩౬.౬౧ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యభాగే తృతీయ
ఉపోద్ఘాతపాదే భార్గవచరితే షట్త్రింశత్తమోఽధ్యాయః ॥ ౩౬ ॥

వసిష్ఠ ఉవాచ

దృష్ట్వా పరశురామస్తు తదాశ్చర్యం మహాద్భుతమ్ ।
జగాద సర్వవృత్తాన్తం మృగయోస్తు యథాశ్రుతమ్ ॥ ౨,౩౭.౧ ॥
తచ్ఛ్రుత్వా భగవాన్సాక్షాదగస్త్యః కుంభసంభవః ।
మోదమాన ఉవాచేదం భార్గవం పురతః స్థితమ్ ॥ ౨,౩౭.౨ ॥
అగస్త్య ఉవాచ
శృణు రామ మహాభాగ కార్యాకార్యవిశారద ।
హితం వదామి యత్తేఽద్య తత్కురుష్వ సమాహితః ॥ ౨,౩౭.౩ ॥
ఇతో విదూరే సుమహత్స్థానం విష్ణోః సుదుర్లభమ్ ।

పదాని యత్ర దృశ్యన్తే న్యస్తాని సుమహాత్మనా ॥ ౨,౩౭.౪ ॥
యత్ర గఙ్గా సముద్భూతా వామస్య మహాత్మనః ।
పదాగ్రాత్క్రమతో లోకాంస్తద్బలేస్తు వినిగ్రహే ॥ ౨,౩౭.౫ ॥
తత్ర గత్వా స్తవం చేదం మాసమేకమనన్యధీః ।
పఠస్వ నియమేనైవ నియతో నియతాశనః ॥ ౨,౩౭.౬ ॥
యత్త్వయా కవచం పూర్వమభ్యస్తం సిద్ధిమిచ్ఛతా ।
శత్రూణాం నిగ్రహార్థాయ తచ్చ తే సిద్ధిదం భవేత్ ॥ ౨,౩౭.౭ ॥
వసిష్ఠ ఉవాచ
ఏవ ముక్తో హ్యగస్త్యేన రామః శత్రునిబర్హణః ।
నమస్కృత్య మునీం శాన్తం నిర్జగామాశ్రమాద్బహిః ॥ ౨,౩౭.౮ ॥
పునస్తేనైవ మార్గేణ సంప్రాప్తస్తత్ర సత్వరమ్ ।
యత్రోత్తరాత్పదన్యాసాన్నిర్గతా స్వర్ణదీ నృప ॥ ౨,౩౭.౯ ॥
తత్ర వాసం ప్రకల్ప్యాసావకృతవ్రణసంయుతః ।
సమభ్యస్యత్స్తవం దివ్యం కృష్ణప్రేమామృతాభిధమ్ ॥ ౨,౩౭.౧౦ ॥
నిత్యం ప్రజపతేస్తస్య స్తోత్రం తుష్టోఽభవద్ధరిః ।
జగామ దర్శనం తస్య జామదగ్న్యస్య భూపతే ॥ ౨,౩౭.౧౧ ॥
చతుర్వ్యూహాధిపః సాక్షాత్కృష్ణః కమలలోచనః ।
కిరీటంనార్కవర్ణేన కుణ్డలాభ్యాం చ రాజితః ॥ ౨,౩౭.౧౨ ॥
కౌస్తుభోద్భాసితోరస్కః పీతవాసా ఘనప్రభః ।
మురలీవాదనపరః సాక్షాన్మోహనరూపధృక్ ॥ ౨,౩౭.౧౩ ॥
తం దృష్ట్వా సహసోత్థాయ జామదగ్న్యో ముదాన్వితః ।
ప్రణమ్య దణ్డవద్భూమౌ తుష్టావ ప్రయతో విభుమ్ ॥ ౨,౩౭.౧౪ ॥
పరశురామువాచ
నమో నమః కారణవిగ్రహాయ ప్రపన్నపాలాయ సురార్తిహారిణే ।

బ్రహ్మేశవిష్ణీన్ద్రముఖస్తుతాయ నతోఽస్మి నిత్యం పరమేశ్వరాయ ॥ ౨,౩౭.౧౫ ॥
యం వేదవాదైర్వివిధప్రకారైర్నిర్ణేతుమీశానముఖా న శక్నుయుః ।
తం త్వామనిర్దేశ్యమచం పురామమనన్తమీడే భవ మే దయాపరః ॥ ౨,౩౭.౧౬ ॥
యస్త్వేక ఈశో నిజవాఞ్ఛితప్రదో ధత్తే తనూర్లోకవిహార రక్షణే ।
నానా విధా దేవమనుష్యతిర్యగ్యాదః సు భూమేర్భరవారణాయ ॥ ౨,౩౭.౧౭ ॥
తం త్వామహం భక్తజనానురక్తం విరక్తమత్యన్తమపీన్ద్రిరాదిషు ।
స్వయం సమక్షంవ్యభిచారదుష్టచిత్తాస్వపి ప్రేమనిబద్ధమానసమ్ ॥ ౨,౩౭.౧౮ ॥
యం వై ప్రసన్నా అసురాః సురా నరాః సకిన్నరాస్తిర్యకేయోనయోఽపి హి ।
గతాః స్వరూపం నిఖలం విహాయ తే దేహాస్త్ర్యపత్యార్థమమత్వమీశ్వర ॥ ౨,౩౭.౧౯ ॥
తం దేవదేవం భజతామభీప్సితప్రదం నిరీహం గుణవర్జితం చ ।
అచిన్త్యమవ్యక్తమఘౌఘనాశనం ప్రాప్తోఽరణం ప్రేమనిధానమాదరాత్ ॥ ౨,౩౭.౨౦ ॥
తపన్తి తాపైర్వివిధైః స్వదేహమన్యే తు యజ్ఞైర్వివిధైర్యజన్తి ।
స్వప్నేఽపి తే రూపమలౌకికంవిభో పశ్యన్తి నైవార్థనిబద్ధవాసనాః ॥ ౨,౩౭.౨౧ ॥
యే వై త్వదీయం చరణం భవశ్రమాన్నిర్విణ్ణచిత్తా విధివత్స్మరన్తి ।
నమన్తి భక్త్యాథ సమర్చయన్తి వై పరస్పరం సంసది వర్ణయన్తి ॥ ౨,౩౭.౨౨ ॥
తేనైకజన్మోద్భవపఙ్కభేదనప్రసక్తచిత్తా భవతోంఽఘ్రిపద్మే ।
తరన్తి చాన్యానపి తారయన్తి హి భవౌషధం నామ సుధా తవేశ ॥ ౨,౩౭.౨౩ ॥
అహం ప్రభో కామనిబద్ధచిత్తో భవన్తమార్యం వివిధప్రయత్నైః ।
ఆరాధయం నాథ భవానభిజ్ఞః కిం తే హ విజ్ఞాప్యమిహాస్తి లోకే ॥ ౨,౩౭.౨౪ ॥
వసిష్ఠ ఉవాచ
ఇత్యేవం జామదగ్న్యం తు స్తువన్తం ప్రణతం పురః ।
ఉవాచాగాధయా వాచా మోహయన్నివ మాయయా ॥ ౨,౩౭.౨౫ ॥
కృష్ణ ఉవాచ
హన్త రామ మహాభాగ సిద్ధం తే కార్యముత్తమమ్ ।

కవచస్య స్తవస్యాపి ప్రభావాదవధారయ ॥ ౨,౩౭.౨౬ ॥
హత్వా తం కార్త్తవీర్యం హి రాజానం దృప్తమానసమ్ ।
సాధయిత్వా పితుర్వైరం కురు నిఃక్షత్రియాం మహీమ్ ॥ ౨,౩౭.౨౭ ॥
మమ చక్రావతారో హి కార్త్తవీర్యో ధరాతలే ।
కృతకార్యో ద్విజశ్రేష్ఠ తం సమాపయ మానద ॥ ౨,౩౭.౨౮ ॥
అద్య ప్రభృతి లోకేఽస్మిన్నంశావేశేన మే భవాన్ ।
చరిష్యతి యథా కాలం కర్త్తా హర్త్తా స్వయం ప్రభుః ॥ ౨,౩౭.౨౯ ॥
చతుర్వింశే యుగే వత్స త్రేతాయాం రఘువంశజః ।
రామో నామ భవిష్యామి చతుర్వ్యూహః సనాతనః ॥ ౨,౩౭.౩౦ ॥
కౌసల్యానన్దజనకో రాజ్ఞో దశరథాదహమ్ ।
తదా కౌశికయజ్ఞం తు సాధయిత్వా సలక్ష్మణః ॥ ౨,౩౭.౩౧ ॥
గమిష్యామి మహాభాగ జనకస్య పుర మహత్ ।
తత్రేశచాపం నిర్భజ్య పరిణీయ విదేహజామ్ ॥ ౨,౩౭.౩౨ ॥
తదా యాస్యన్నయోధ్యాం తే హరిష్యే తేజ ఉన్మదమ్ ।
వసిష్ఠ ఉవాచ
కృష్ణ ఏవం సమదిశ్య జామదగ్న్యం తపోనిధిమ్ ।
పశ్యతోంఽతర్దధే తత్ర రామస్య సుమహాత్మనః ॥ ౨,౩౭.౩౩ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యభాగే తృతీయ
ఉపోద్ధాతపాదే భర్గవచరితే సప్తత్రింశత్తమోఽధ్యాయః ॥ ౩౭ ॥

వసిష్ఠ ఉవాచ

అన్తర్ధానం గతే కృష్ణే రామస్తు సుమహాయశాః ।
సముద్రిక్తమథాత్మానం మేనే కృష్ణానుభావతః ॥ ౨,౩౮.౧ ॥
అకృతవ్రణసంయుక్తః ప్రదీప్తాగ్నిరివ జ్వలన్ ।
సమాయాతో భార్గవోఽసీపురీం మహిష్మతీం ప్రతి ॥ ౨,౩౮.౨ ॥
యత్ర పాపహరా పుణ్యా నర్మదా సరితాం వరా ।
పునాతి దర్శనాదేవ ప్రాణినః పాపినో హ్యపి ॥ ౨,౩౮.౩ ॥
పురా త్రయ హరేణాపి నివిష్టేన మహాత్మనా ।
త్రిపురస్య వినాశాయ కృతో యత్నో మహీపతే ॥ ౨,౩౮.౪ ॥
తత్ర కిం వర్ణ్యతే పుణ్యం నృణాం దేవస్వరూపిణామ్ ।
సదృష్ట్వా నర్మదాం భూప భర్గవః కులనన్దనః ॥ ౨,౩౮.౫ ॥
నమశ్చకార సుప్రీతః శత్రుసాధనతత్పరః ।
నమోఽస్తు నర్మదే తుభ్యం హరదేహసముద్భవే ॥ ౨,౩౮.౬ ॥
క్షిప్రం నాశయ శత్రూన్మే వరదా భవ శోభనే ।
ఇత్యేవం స నమస్కృత్య నర్మదాం పాపనాశినీమ్ ॥ ౨,౩౮.౭ ॥
దూతం ప్రస్థాపయామాస కార్త్తవీర్యార్జునం ప్రతి ।
దూత రాజాత్వయా వాచ్యో యదహం వచ్మి తేఽనఘ ॥ ౨,౩౮.౮ ॥
న సందేహస్త్వయా కార్యో దూతః క్వాపి న బధ్యతే ।
యద్బలం తు సమాశ్రిత్య జమదగ్నిమునిం నృపః ॥ ౨,౩౮.౯ ॥
తిరస్త్వం కృతవాన్మూఢ తత్పుత్రో యోద్ధుమాగతః ।
శీఘ్రం నిర్గచ్ఛ మన్దాత్మన్యుద్ధం రామాయ దేహి తత్ ॥ ౨,౩౮.౧౦ ॥
భార్గవం త్వం సమాసాద్య గచ్ఛ లోకాన్తరం త్వరా ।
ఇత్యేవముక్త్వా రాజానం శ్రుత్వా తస్య వచస్తథా ॥ ౨,౩౮.౧౧ ॥
శీఘ్రమాగచ్ఛ భద్రం తే విలంబో నేహ శస్యతే ।
తేనైవముక్తో దూతస్తు గతో హైహయభూపతిమ్ ॥ ౨,౩౮.౧౨ ॥

రామోదితం తత్సకలం శ్రావయామాస సంసది ।
స రాజాత్రేయభక్తస్తు మహాబలపరాక్రమః ॥ ౨,౩౮.౧౩ ॥
చుక్రోధ శ్రుత్వా వాచ్యం తద్దూతముత్తరమావహత్ ।
కార్త్తవీర్య ఉవాచ
మయా భుజబలేనైవ దత్తదత్తేన మేదినీ ॥ ౨,౩౮.౧౪ ॥
జితా ప్రసహ్య భూపాలాన్బద్ధ్వానీయ నిజం పురమ్ ।
తద్బలం మయి వర్త్తేత యుద్ధం దాస్యే తవాధునా ॥ ౨,౩౮.౧౫ ॥
ఇత్యుక్త్వా విససర్జ్జాశు దూతం హైహయభూపతిః ।
సేనాధ్యక్షం సమాహూయ ప్రోవాచ వదతాం వరః ॥ ౨,౩౮.౧౬ ॥
సజ్జం కురు మహాభాగ సైన్యం మే వీరసంమతః ।
యోత్స్యే రామేణ భృగుణా విలంబో మా భవత్వితి ॥ ౨,౩౮.౧౭ ॥
ఏవముక్తో మహావీరః సేనాధ్యక్షః ప్రతాపనః ।
సైన్యం సజ్జం విధాయాశు చతురఙ్గ న్యవేదయత్ ॥ ౨,౩౮.౧౮ ॥
సైన్యం సజ్జం సమాకర్ణ్య కార్త్తవీర్యో నృపో ముదా ।
సూతోపనీతం స్వరథమారురోహ విశాంపతే ॥ ౨,౩౮.౧౯ ॥
తస్య రాజ్ఞః సమన్తాత్తు సామన్తా మణ్డలేశ్వరాః ।
అనేకాక్షౌహిణీయుక్తాః పరివార్యోపతస్థిరే ॥ ౨,౩౮.౨౦ ॥
నాగాస్తు కోటిశస్తత్ర హయస్యన్దనపత్తయః ।
అసంఖ్యాతా మహారాజ సైన్యే సాగరసన్నిభే ॥ ౨,౩౮.౨౧ ॥
దృశ్యన్తే తత్ర భూపాలా నానావంశసముద్భవాః ।
మహావీరా మహాకాయా నానాయుద్ధవిశారదాః ॥ ౨,౩౮.౨౨ ॥
నానాశస్త్రాస్త్రకుశలా నానావాహగతా నృపాః ।
నానాలఙ్కారసంయుక్తా మత్తా దానవిభూషితాః ॥ ౨,౩౮.౨౩ ॥
మహామాత్రకృతేద్దేశా భాన్తి నాగా హ్యనేకశః ।

నానాజ్ఞాతిసముత్పన్నా హయాః పవనరంహసః ॥ ౨,౩౮.౨౪ ॥
ప్లవన్తో భాన్తి భూపాల సాదిభిః కృతశిక్షణాః ।
స్యన్దనాని సుదీర్ఘాణి జవనాశ్వయుతాని చ ॥ ౨,౩౮.౨౫ ॥
చక్రనిర్ఘోషయుక్తాని ప్రావృణ్మేఘోపమాని చ ।
పదాతయస్తు రాజన్తే ఖడ్గచర్మధరా నృప ॥ ౨,౩౮.౨౬ ॥
అహంపూర్వమహంపూర్వమిత్యహంపూర్వకాన్వితాః ।
యదా ప్రచలితం సైన్యం కార్త్తవీర్యార్జునస్య వై ॥ ౨,౩౮.౨౭ ॥
తదా ప్రాచ్ఛాదితం వ్యోమ రజసా చ దిశో దశ ।
నానావాదిత్రనిర్ఘోషైర్హయానాం హ్రేషితైస్తథా ॥ ౨,౩౮.౨౮ ॥
గజానాం బృంహితై రాజన్వ్యాప్తం గగనమణ్డలమ్ ।
మార్గే దదర్శ రాజేన్ద్రో విపరీతాని భూపతే ॥ ౨,౩౮.౨౯ ॥
శకునాని రణే తస్య మృత్యుదౌత్యకరాణి చ ।
ముక్తకేశాం ఛిన్ననాసాం రుదతీం చ దిగంబరామ్ ॥ ౨,౩౮.౩౦ ॥
కృష్ణవస్త్రపరీధానాం వనితాం స దదర్శ హ ।
కుచైలం పతితం భగ్నం నగ్నం కాషాయవాససమ్ ॥ ౨,౩౮.౩౧ ॥
అఙ్గహీనం దదర్శాసౌ నరం దుఃఖితమానసమ్ ।
గోధాం చ శశకం శల్యం రిక్తకుమ్భం సరీసృపమ్ ॥ ౨,౩౮.౩౨ ॥
కార్పాసం కచ్ఛపం తైలం లవణం చాస్థిఖణ్డకమ్ ।
స్వదక్షిణే శృగాలం చ కుర్వన్తం భైరవం రవమ్ ॥ ౨,౩౮.౩౩ ॥
రోగిణం పుంల్కసం చైవ వృషం చ శ్యేనభల్లుకౌ ।
దృష్ట్వాపి ప్రయయౌ యోద్ధుం కాలపాశావృతో హఠాత్ ॥ ౨,౩౮.౩౪ ॥
నర్మదోత్తరతీరస్థో హ్యకృతవ్రణసంయుతః ।
వటచ్ఛాయాసమాసీనో రామోఽపశ్యదుపాగతమ్ ॥ ౨,౩౮.౩౫ ॥
కార్త్తవీర్యం నృపవరం శతకోటినృపాన్వితమ్ ।

సహస్రాక్షౌహిణీయుక్తం దృష్ట్వా బభూవ హ ॥ ౨,౩౮.౩౬ ॥

అద్య మే సిద్ధిమాయాతం కార్యం చిరసమీహితమ్ ।

యద్దృష్టిగోచరో జాతః కార్తవీర్యో నృపాధమః ॥ ౨,౩౮.౩౭ ॥

ఇత్యేవముక్త్వా చోత్థాయ ధృత్వా పరశుమాయుధమ్ ।

వ్యఘ్నృభతారినాశాయసింహః క్రుద్ధో యథా తథా ॥ ౨,౩౮.౩౮ ॥

దృష్ట్వా సముద్యతం రామం సైనికానాం వధాయ చ ।

చకంపిరే భృశం సర్వే మృత్యోరివ శరీరిణః ॥ ౨,౩౮.౩౯ ॥

స యత్ర యత్రానిలరంహసం భృగుశ్చిక్షేప రోషేణ యుతః పరశ్వధమ్ ।

తతస్తతశ్ఛిన్నభుజోరుకజ్ఘరా నాగా హయాః శూరనరా నిపేతుః ॥ ౨,౩౮.౪౦ ॥

యథా గజేన్ద్రో మదయుక్సమన్తతో నాలం వనం భర్ద్దయతి ప్రధావన్ ।

తథైవ రామోఽపి మనోనిలౌజా విమర్ద్దయామాస నృపస్య సేనామ్ ॥ ౨,౩౮.౪౧ ॥

దృష్ట్వా తమిత్థం ప్రహరన్తమోజసా రామం రణే శస్త్రభృతాం వరిష్ఠమ్ ।

ఉద్యమ్య చాపం మహదాస్థితో రథం సృజ్యం చ కృత్వా కిలమన్స్యరాజః ॥ ౨,౩౮.౪౨ ॥

ఆకృష్య వాణాననలోగ్రతేజసః సమాకిరన్భార్గవమాససాద ।

దృష్ట్వా తమాయాన్తమథో మహాత్మా రామో గృహీత్వా ధనుషం మహోగ్రమ్ ॥ ౨,౩౮.౪౩ ॥

వాయవ్యమస్త్రం విదధే రుషాప్లుతో నివారయన్మఝలబాణవర్షమ్ ।

స చాపి రాజాతిబలో మనస్వీ ససర్జ రామాయ తు పర్వతాస్త్రమ్ ॥ ౨,౩౮.౪౪ ॥

తస్తంభ తేనాతిబలం తదస్త్రం వాయవ్యమిష్వస్త్రవిధానదక్షః ।

రామోఽపి తత్రాతిబలం విదిత్వా తం మత్స్యరాజం వివిధాస్త్రపూగైః ॥ ౨,౩౮.౪౫ ॥

కిరన్తమాజౌ ప్రసభం సుమోచ నారాయణాస్త్రం విధిమన్త్రయుక్తమ్ ।

నారాయణాస్త్రే భృగుణా ప్రయుక్తే రామేణ రాజన్నృపతేర్వధాయ ॥ ౨,౩౮.౪౬ ॥

దిశస్తు సర్వాః సుభృశం హి తేజసా ప్రజజ్వలుర్మత్స్యపతిశ్చకంపే ।

రామస్తు తస్యాథ విలక్ష్య కమ్పం బాణైశ్చతుర్భిర్నిజఘాన వాహాన్ ॥ ౨,౩౮.౪౭ ॥

శరేణ చైకేన ధ్వజం మహాత్మా చిచ్ఛేద చాపం చ శరద్వయేన ।
బాణేన చైకేన ప్రసహ్య సారథిం నిపాత్య భూమౌ రథమార్ద్దయత్త్రిభిః ॥ ౨,౩౮.౪౮ ॥
త్యక్త్వా రథం భూమిగతం చ మఙ్గలం పరశ్వధేనాశు జఘాన మూర్ద్ధని ।
స భిన్నశీర్షో రుధిరం వమన్ముహుర్మూర్చ్ఛామవాప్యాథ మమార చ క్షణాత్ ॥ ౨,౩౮.౪౯ ॥
తత్సైన్యమస్త్రేణ చ సంప్రదగ్ధం వినాశమాయాదథ భస్మసాత్క్షణాత్ ।
తస్మిన్నిపతితే రాజ్ఞి చన్ద్రవంశసముద్భవే ॥ ౨,౩౮.౫౦ ॥
మఙ్గలే నృపతిశ్రేష్ఠే రామో హర్షముపాగతః ॥ ౨,౩౮.౫౧ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యమ భాగే తృతీయ
ఉపోద్ఘాతపాదే భార్గవచరితే అష్టాత్రింశత్తమోఽధ్యాయః ॥ ౩౮॥

వసిష్ఠ ఉవాచ
మత్స్యరాజే నిపతితే రాజా యుద్ధవిశారదః ।
రాజేన్ద్రాన్ప్రేరయామాస కార్త్తవీర్యో మహాబలః ॥ ౨,౩౯.౧ ॥
బృహద్బలః సోమదత్తో విదర్భో మిథిలేశ్వరః ।
నిషధాధిపతిశ్చైవ మగధాధిపతిస్తథా ॥ ౨,౩౯.౨ ॥
ఆయయుః సమరే యోద్ధుం భార్గవేన్ద్రేణ భూపతే ।
వర్షన్తః శరజాలాని నానాయుద్ధవిశారదాః ॥ ౨,౩౯.౩ ॥
వీరాభిమానినః సర్వే హైహయస్యాజ్ఞయా తదా ।
పినాకహస్తః స భృగుర్జ్వలదగ్నిశిఖోపమః ॥ ౨,౩౯.౪ ॥
చిక్షేప నాగపాశం చ ఆభిమన్త్ర్య శరోత్తమమ్ ।

తదస్త్రం భార్గవేన్ద్రేణ క్షిప్తం సంగ్రామమూర్ద్ధని ॥ ౨,౩౯.౫ ॥
చకర్త గారుడాస్త్రేణ సోమదత్తో మహాబలః ।
తతః క్రుద్ధో మహాభాగో రామః శత్రువిదారణః ॥ ౨,౩౯.౬ ॥
రుద్రదత్తేన శూలేన సోమదత్తం జఘాన హ ।
బృహద్బలం చ గదయా విదర్భం ముష్టినా తథా ॥ ౨,౩౯.౭ ॥
మైథిలం ముద్గరేణైవ శక్త్యా చ నిషధాధిపమ్ ।
మాగధఞ్చరణాఘాతైరస్త్రజాలేన సైనికాన్ ॥ ౨,౩౯.౮ ॥
నిహత్య నిఖిలాం సేనాం సంహారాగ్నిసమీరణే ।
దుద్రావ కార్త్తవీర్యం చ జామదగ్న్యో మహాబలః ॥ ౨,౩౯.౯ ॥
దృష్ట్వా తం యోద్ధుమాయాన్తం రాజానోఽన్యే మహారథాః ।
కార్యాకార్యవిధానజ్ఞాః పృష్ఠే కృత్వా చ హైహయమ్ ॥ ౨,౩౯.౧౦ ॥
రామేణ యుయుధుశ్చైవ దర్శయన్తశ్చ సౌహృదమ్ ।
కాన్యకుబ్జాశ్చ శతశః సౌరాష్ట్రావన్తయస్తథా ॥ ౨,౩౯.౧౧ ॥
చక్రుశ్చ శరజాలాని రామస్య చ సమన్తతః ।
శరజాలావృతస్తేషాం రామః సంగ్రామమూర్ద్ధని ॥ ౨,౩౯.౧౨ ॥
న చాదృశ్యత రాజేన్ద్ర తదా స త్వకృతవ్రణః ।
సస్మార రామచరితం యదుక్తం హరిణేన వై ॥ ౨,౩౯.౧౩ ॥
కుశలం భార్గవేన్ద్రస్య యాచమానో హరిం మునిః ।
ఏతస్మిన్నేవ కాలే తు రామః శస్త్రాస్త్రకోవిదః ॥ ౨,౩౯.౧౪ ॥
విధూయ శరజాలాని వాయవ్యాస్త్రేణ మన్త్రవిత్ ।
ఉదతిష్ఠద్రణాకాఙ్క్షీ నీహారాదివ భాస్కరః ॥ ౨,౩౯.౧౫ ॥
త్రిరాత్రం సమరే రామస్తైః సార్ద్ధం యుయుధే బలీ ।
ద్వాదశాక్షౌహిణీస్తత్ర చిచ్ఛేద లఘువిక్రమః ॥ ౨,౩౯.౧౬ ॥
రమ్భాస్తమ్భవనం యద్వత్పరశ్వధవరాయుధః ।

సర్వాంస్తాన్భూపవర్గాంశ్చ తదీయశ్చ మహాచమూః ॥ ౨,౩౯.౧౭ ॥
దృష్ట్వా వినిహతాం తేన రామేణ సుమహాత్మనా ।
ఆజగామ మహావీర్యః సుచన్ద్రః సూర్యవంశజః ॥ ౨,౩౯.౧౮ ॥
లక్షరాజన్యసంయుక్తః సప్తాక్షౌహిణిసంయుతః ।
తత్రానేకమహావీరా గర్జన్తస్తోయదా ఇవ ॥ ౨,౩౯.౧౯ ॥
కంపయన్తో భువం రాజన్ యుయుధుర్భార్గవేణ చ ।
తైః ప్రయుక్తాని శస్త్రాణి మహాస్త్రాణి చ భూపతే ॥ ౨,౩౯.౨౦ ॥
క్షణేన నాశయామాస భార్గవేన్ద్రః ప్రతాపవాన్ ।
గృహీత్వా పరశుం దివ్యం కాలాతకయమోపమమ్ ॥ ౨,౩౯.౨౧ ॥
కాలయన్సకలా సేనాం చిచ్ఛేద భృగునన్దనః ।
కర్షకస్తు యథా క్షేత్రే పక్వం ధాన్యం తథా తృణమ్ ॥ ౨,౩౯.౨౨ ॥
నిశేషయతి దాత్రేణ తథా రామేణ తత్కృతమ్ ।
లక్షరాజన్యసైన్యం తదదృష్ట్వా రామేణ దారితమ్ ॥ ౨,౩౯.౨౩ ॥
సుచన్ద్రః పృథివీపాలో యుయుధే సంగరే నృప ।
తావుభౌ తత్ర సంక్షుబ్ధౌ నానాశస్త్రాస్త్రకోవిదౌ ॥ ౨,౩౯.౨౪ ॥
యుయుధాతే మహావీరౌ మునీశనృపతీశ్వరౌ ।
రామోఽస్మై యాని శస్త్రాణి చిక్షేపాస్త్రాణి చాపి హి ॥ ౨,౩౯.౨౫ ॥
తాని సర్వాణి చిచ్ఛేద సుచన్ద్రో యుద్ధ పణ్డితః ।
తతః క్రుద్ధో రణే రామః సుచన్ద్రం పృథివీశ్వరమ్ ॥ ౨,౩౯.౨౬ ॥
కృతప్రతికృతాభిజ్ఞం జ్ఞాత్వోపస్పృశ్య వార్యథ ।
నారాయణాస్త్రం విశిఖే సందధే చానివారితమ్ ॥ ౨,౩౯.౨౭ ॥
తదస్త్రం శతసూర్యాభం క్షిప్తం రామేణ ధీమతా ।
హృష్టోత్తీర్య రథాత్సద్యః సుచన్ద్రః ప్రణనామ హ ॥ ౨,౩౯.౨౮ ॥
సర్వాస్త్రపూజ్యం తచ్చాపి నారాయణవినిర్మితమ్ ।

తమేవం ప్రణతం త్యక్త్వా యథౌ నారాయమన్తికమ్ ॥ ౨,౩౯.౨౯ ॥
విస్మితోఽభూత్తదా రామః సమరే శత్రుసూదనః ।
దృష్ట్వా వ్యర్థం మహాస్త్రం తద్భూపం స్వస్థం విలోక్య చ ॥ ౨,౩౯.౩౦ ॥
రామః శక్తిం చ ముసలం తోమరం పట్టిశం తథా ।
గదాం చ పరశుం కోపాచ్చిక్షేప నృపమూర్ద్ధని ॥ ౨,౩౯.౩౧ ॥
జగ్రాహ తాని సర్వాణి సుచన్ద్రో లీలయైవ హి ।
చిక్షేప శివశూలం చ రామో నృపతయే యదా ॥ ౨,౩౯.౩౨ ॥
బభూవ పుష్పమాలాం చ తచ్ఛూలం నృపతేర్గలే ।
దదర్శ చ పురస్తస్య భద్రకాలీం జగత్ప్రసూమ్ ॥ ౨,౩౯.౩౩ ॥
వహన్తీం ముణ్డమాలాం చ వికటాస్యాం భయఙ్కరీమ్ ।
సింహస్థాం చ త్రినేత్రాం చ త్రిశూలవరధారిణీమ్ ॥ ౨,౩౯.౩౪ ॥
దృష్ట్వా విహాయ శస్త్రాస్త్రం నమస్కృత్య సమైడత ।
రామ ఉవాచ
నమోస్తు తే శఙ్కరవల్లభాయై జగత్సవిత్ర్యై సమలఙ్కృతాయై ॥ ౨,౩౯.౩౫ ॥
నానావిభూషాభిరిభారిగాయై ప్రపన్నరక్షావిహితోద్యమాయై ।
దక్షప్రసూత్యై హిమవద్భవాయై మహేశ్వరార్ద్ధాఙ్గసమాస్థితాయై ॥ ౨,౩౯.౩౬ ॥
కాల్యై కలానాథకలాధరాయై భక్తప్రియాయై భువనాధిపాయై ।
తారాభిధాయై శివతత్పరాయై గణేశ్వరారాధితపాదుకాయై ॥ ౨,౩౯.౩౭ ॥
పరాత్పరాయై పరమేష్ఠిదాయై తాపత్రయోన్మూలనచిన్తనాయై ।
జగద్ధితాయాస్తపురత్రయాయై బాలాదికాయై త్రిపురాభిధాయై ॥ ౨,౩౯.౩౮ ॥
సమస్తవిద్యాసువిలాసదాయై జగజ్జనన్యై నిహితాహితాయై ।
బకాననాయై బహుసౌఖ్యదాయై విధ్వస్తనానాసురదానవాయై ॥ ౨,౩౯.౩౯ ॥
వరాభయాలఙ్కృతదోర్లతాయై సమస్తగీర్వాణనమస్కృతాయై ।
పీతాంబరాయై పవనాశుగాయై శుభప్రదాయై శివసంస్తుతాయై ॥ ౨,౩౯.౪౦ ॥

నాగారిగాయై నవఖణ్డపాయై నీలాచలాభాం గలసత్త్రభాయై ।
లఘుక్రమాయై లలితాభిధాయై లేఖాధిపాయై లవణాకరాయై ॥ ౨,౩౯.౪౧ ॥
లోలేక్షణాయై లయవర్జితాయై లాక్షారసాలఙ్కృతపఙ్కజాయై ।
రమాభిధాయై రతిసుప్రియాయై రోగాపహాయై రచితాఖిలాయై ॥ ౨,౩౯.౪౨ ॥
రాజ్యప్రదాయై రమణోత్సుకాయై రత్నప్రభాయై రుచిరాంబరాయై ।
నమో నమస్తే పరతః పురస్తాత్పార్శ్వాధరోర్ధ్వం చ నమో నమస్తే ॥ ౨,౩౯.౪౩ ॥
సదా చ సర్వత్ర నమో నమస్తే నమో నమస్తేఽఖిలవిగ్రహాయై ।
ప్రసీద దేవేశి మమ ప్రతిజ్ఞాం పురా కృతాం పాలయ భద్రకాలి ॥ ౨,౩౯.౪౪ ॥
త్వమేవ మాతా చ పితా త్వమేవ జగత్త్రయస్యాపి నమో నమస్తే ।
వసిష్ఠ ఉవాచ
ఏవం స్తుతా తదా దేవీ భద్రకాలీ తరస్వినీ ॥ ౨,౩౯.౪౫ ॥
ఉవాచ భార్గవం ప్రీతా వరదానకృతోత్సవా ।
భద్రకాల్యువాచ
వత్స రామ మహాభాగ ప్రీతాస్మి తవ సాంప్రతమ్ ॥ ౨,౩౯.౪౬ ॥
వరం వరయ మత్తో యస్త్వయా చాభ్యర్థితా హృది ।
రామ ఉవాచ
మాతర్యది వరో దేయస్త్వయా మే భక్తవత్సలే ॥ ౨,౩౯.౪౭ ॥
తత్సుచన్ద్రం జయే యుద్ధే తవానుగ్రహభాజనమ్ ।
ఇతి మేఽభిహితం దేవి కురు ప్రీతేన చేతసా ॥ ౨,౩౯.౪౮ ॥
యేన కేనాప్యుపాయేన జగన్మాతర్నమోఽస్తు తే ।
భద్రకాల్యువాచ
ఆగ్నేయాస్త్రేణ రాజేన్ద్రం సుచన్ద్రం నయ మద్గృహమ్ ॥ ౨,౩౯.౪౯ ॥
మమాతిప్రియమద్యైవ పార్షదో మే భవత్వయమ్ ।
వసిష్ఠ ఉవాచ

ఇత్యుక్తమాకర్ణ్య స భార్గవేన్ద్రో దేవ్యాః ప్రియం కర్తుమథోద్యతోఽభూత్ ॥ ౨,౩౯.౫౦ ॥
ప్రాణాన్నియమ్యాచమనం చ కృత్వా సుచన్ద్రముద్దిశ్య చ తత్సమాదధే ।
అస్త్రం ప్రయుక్తం నృపతేర్వధాయ రామేణ రాజన్ ప్రసభం తదా తత్ ॥ ౨,౩౯.౫౧ ॥
దగ్ధ్వా వపుర్భూతమయం తదీయం నినాయ లోకం పరదేవతాయాః ।
తతస్తు రామేణ కృతప్రణామా సా భద్రకాలీ జగదాదికర్త్రీ ॥ ౨,౩౯.౫౨ ॥
అన్తర్హితాభూదథ జామదగ్న్యస్తస్థౌ రణే భూపవధాభికాఙ్క్షీ ॥ ౨,౩౯.౫౩ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యభాగే తృతీయ
ఉపోద్ఘాతపాదే భార్గవచరితే ఏకోనచత్వారింశత్తమోఽధ్యాయః ॥ ౩౯॥

వసిష్ఠ ఉవాచ
సుచన్ద్రే పతితే రాజన్ రాజేన్ద్రాణాం శిరోమణౌ ।
తత్పుత్రః పుష్కరాక్షస్తు రామం యోద్ధుమథాగతః ॥ ౨,౪౦.౧ ॥
స రథస్థో మహావీర్యః సర్వశస్త్రాస్త్రకోవిదః ।
అభివీక్ష్య రణేత్యుగ్రం రామం కాలాంతకోపమమ్ ॥ ౨,౪౦.౨ ॥
చకార శరజాలం చ భార్గవేన్ద్రస్య సర్వతః ।
ముహూర్త్తం జామదగ్న్యోఽపి బాణైః సంరుధితోఽభవత్ ॥ ౨,౪౦.౩ ॥
తతో నిష్క్రమ్య సహసా భార్గవేన్ద్రో మహాబలః ।
శరబన్ధాన్మహారాజ సముద్రేక్షత సర్వతః ॥ ౨,౪౦.౪ ॥
దృష్ట్వా తం పుష్కరాక్షం తు సుచన్ద్రతనయం తదా ।
క్రోధమాహారయామాస దిధక్షన్నివ పావకః ॥ ౨,౪౦.౫ ॥
స క్రోధేన సమావిష్టో వారుణం సమవాసృజత్ ।

తతో మేఘాః సముత్పన్నా గర్జన్తో భైరవాన్స్వాన్ ॥ ౨,౪౦.౬ ॥
వవృషుర్జలధారాభిః ప్లావయన్తో ధరాం నృప ।
పుష్కరాక్షో మహావీర్యో వాయవ్యాస్త్రమవాసృజత్ ॥ ౨,౪౦.౭ ॥
తేన తేఽదర్శనం నీతాః సద్య ఏవ బలాహకాః ।
అథ రామో భృశం క్రుద్ధో బ్రాహ్మం తత్రాభిసందధే ॥ ౨,౪౦.౮ ॥
పుష్కరాక్షోఽపి తేనైవ విచకర్ష మహాబలః ।
బ్రాహ్మ సోఽప్యాహితం దృష్ట్వా దణ్డాహత ఇవారగః ॥ ౨,౪౦.౯ ॥
ఘోరం పరశుమాదాయ నిఃశ్వసంస్తమధావత ।
రామస్యాధావతస్తత్ర పుష్కరాక్షో ధనుర్ధరః ॥ ౨,౪౦.౧౦ ॥
సందధే పఞ్చవిశిఖాన్దీప్తాస్యానురగానివ ।
ఏకైకేన చ బాణేన హృది శీర్షే భుజద్వయే ॥ ౨,౪౦.౧౧ ॥
శిఖాయాం చ క్రమాద్భిత్త్వా తస్తంభ భృశ మాతురమ్ ।
స చైవం పీడీతో రామః పుష్కరాక్షేణ సంయుగే ॥ ౨,౪౦.౧౨ ॥
క్షణం స్థిత్వా భృశం ధావన్పరశుం మూర్ధ్న్యపతయాత్ ।
శిఖామారభ్య పాదాన్తం పుథ్కరాక్షం ద్విధాకరోత్ ॥ ౨,౪౦.౧౩ ॥
పతితే శకలే భూమౌ తత్కాలం పశ్యతా నృణామ్ ।
ఆశ్చర్యం సుమహజ్జాతం దివి చైవ దివౌ కసామ్ ॥ ౨,౪౦.౧౪ ॥
విదార్య రామస్తం క్రోధాత్పుష్కరాక్ష మహాబలమ్ ।
తత్సైన్యమదహత్క్రుద్ధః పావకో విపినం యథా ॥ ౨,౪౦.౧౫ ॥
యతో యతో ధావతి భార్గవేన్ద్రో మనోఽనిలౌజాః ప్రహరన్పరశ్వధమ్ ।
తతస్తతో వాజిరథేభమానవా నికృత్తగాత్రాః శతశో నిపేతుః ॥ ౨,౪౦.౧౬ ॥
రామేణ తత్రా తిబలేన సంగరే నిహన్యమానాస్తు పరశ్వధేన ।
హా తాత మాతస్త్వితి జల్పమానా భస్మీబభూవుః సువిచూర్ణితాస్తదా ॥ ౨,౪౦.౧౭ ॥
ముహూర్త్ మాత్రేణ చ భార్గవేణ తత్పుష్కరాక్షస్య బలం సమగ్రమ్ ।

అనేకరాజన్యకులం హతేశ్వరం ఇతం నవాక్షౌహిణికం భృశాతురమ్ ॥ ౨,౪౦.౧౮ ॥
పతితే పుష్కరాక్షే తు కార్త్తవీర్యార్జునః స్వయమ్ ।
ఆజగామ మహావీర్యః సువర్ణరథమాస్థితః ॥ ౨,౪౦.౧౯ ॥
నానాశస్త్రసమాకీర్ణం నానారత్నపరిచ్ఛదమ్ ।
దశనల్వప్రమాణం చ శతవాజియుతం నృపః ॥ ౨,౪౦.౨౦ ॥
యుతే బాహుసహస్రేణ నానాయుధధరేణ చ ।
బభౌ స్వర్లోకమారోక్ష్యన్దేహతి సుకృతీ యథా ॥ ౨,౪౦.౨౧ ॥
పుత్రాస్తస్య మహావీర్యాః శతం యుద్ధవిశారదాః ।
సేనాః సంవ్యూహ్య సంతస్థుః సంగ్రామే పితురాజ్ఞయా ॥ ౨,౪౦.౨౨ ॥
కార్త్తవీర్యస్తు బలవాన్రామం దృష్ట్వా రణాజిరే ।
కాలాన్తకయమప్రఖ్యం యోద్ధుం సముపచక్రమే ॥ ౨,౪౦.౨౩ ॥
దక్షే పఞ్చశతం బాణాన్వామే పఞ్చశతం ధనుః ।
జగ్రా హ భార్గవేన్ద్రస్య సమరే జేతుముద్యతః ॥ ౨,౪౦.౨౪ ॥
బాణవర్షం చకారాథ రామస్యోపరి భూపతే ।
యథా బలాహకో వీర పర్వతోపరి వర్షతి ॥ ౨,౪౦.౨౫ ॥
బాణవర్షేణ నేనాజౌ సత్కృతో భృగునన్దనః ।
జగ్రాహ స్వఘనుర్దివ్యం బాణవర్షం తథాకరోత్ ॥ ౨,౪౦.౨౬ ॥
తావుభౌరణసందృప్తౌ తదా భార్గవహైహయౌ ।
చక్రతుర్యద్ధమతులం తుములం లోమహర్షణమ్ ॥ ౨,౪౦.౨౭ ॥
బ్రహ్మాస్త్రం చ సభూపాలః సందధే రణమూర్ద్ధని ।
వధాయ భార్గవేన్ద్రస్య సర్వశస్త్రాస్త్రధృగబలీ ॥ ౨,౪౦.౨౮ ॥
రామోఽపి వార్యుపస్పృశ్య బ్రహ్మం బ్రాహ్మయ సందధే ।
తతో వ్యోమ్ని సదా సక్తే ద్వే చాప్య స్త్రే నరాధిప ॥ ౨,౪౦.౨౯ ॥
వవృధాతే జగత్ప్రాన్తే తేజసా జ్వలనార్కవత్ ।

త్రయో లోకాః సపాతాలా దృష్ట్వా తన్మహదద్భుతమ్ ॥ ౨,౪౦.౩౦ ॥

జ్వలదస్త్రయుగం తప్తా మేనిరేఽస్యోపసంయమమ్ ।

రామస్తదా వీక్ష్య జగత్త్రప్రణాశం జగన్నివాసోక్తమథాస్మరత్తదా ॥ ౨,౪౦.౩౧ ॥

రక్షా విధేయాద్య మయాస్య సంయమో నివారణీయః పరమాంశధారిణా ।

ఇతి వ్యవస్య ప్రభురుగ్రతేజా నేత్రద్వయేనాథ తదస్త్రయుగమమ్ ॥ ౨,౪౦.౩౨ ॥

పీత్వాతిరామం జగదాకలయ్య తస్థౌ క్షణం ధ్యానగతో మహాత్మా ।

ధ్యానప్రభావేణ తతస్తు తస్య బ్రహ్మాస్త్రయుగ్మం విగతప్రభావమ్ ॥ ౨,౪౦.౩౩ ॥

పపాత భూమౌ సహసాథ తత్క్షణం సర్వం జగత్స్వాస్థ్యముపాజగామ ।

స జామదగ్న్యో మహాత్మాం మహీయాన్స్రష్టుం తథా పాలయితుం నిహన్తుమ్ ॥
౨,౪౦.౩౪ ॥

విభుస్తథాపీహ నిజంప్రభావం గోపాయితుం లోకవిధిం చకార ।

ధనుర్ద్ధరః శూరతమో మహస్వాన్సదగ్రణీః సంసది తథ్యవక్తా ॥ ౨,౪౦.౩౫ ॥

కలాకలాపేషు కృతప్రయత్నో విద్యాసు శాస్త్రేషు బుధో విధిజ్ఞః ।

ఏవం నృలోకే ప్రథయన్స్వభావం సర్వాణి కల్యాని కరోతి నిత్యమ్ ॥ ౨,౪౦.౩౬ ॥

సర్వే తు లోకా విజితాస్తు తేన రామేణ రాజన్యనిషూదనేన ।

ఏవం స రామః ప్రథితప్రభావః ప్రశామయిత్వా తు తదస్త్రయుగ్మమ్ ॥ ౨,౪౦.౩౭ ॥

పునః ప్రవృత్తో నిధనం ప్రకర్తుం రణాగణే హైహయవంశకేతోః ।

తుణీరతః పత్రియుగం గృహీత్వా పుఙ్ఖే నిధాయాథ ధనుర్జ్యకాయామ్ ॥ ౨,౪౦.౩౮ ॥

ఆలక్ష్య లక్ష్యం నృపకర్ణయుగ్మం చకర్త చూడామణిహర్తుకామః ।

స కృత్తకర్ణో నృపతిర్మహాత్మా వినిర్జితాశేషజగత్త్రవీరః ॥ ౨,౪౦.౩౯ ॥

మేనే నిజం వీర్యమిహ ప్రణష్టం రామేణ భూమీశతిరస్కృతాత్మా ।

క్షణం ధరాధీశతనుర్వివర్ణా గతానుభావా నృపతేర్బభూవ ॥ ౨,౪౦.౪౦ ॥

లేఖ్యేవ సచ్చిత్రకరప్రయుక్తా సుదీనచిత్తస్య విలక్ష్యతేఽగ ।

తతః స రాజా నిజవీర్యవైభవం సమస్తలోకాధికతాం ప్రయాతమ్ ॥ ౨,౪౦.౪౧ ॥

విచిన్త్య పౌలస్త్యజయాదిలబ్ధం శోచన్నివాసీత్స జయాభికాఙ్క్షీ ।
దధ్యౌ పునర్మీలితలోచనో నృపో దత్తం తమాత్రేయకులప్రదీపమ్ ॥ ౨,౪౦.౪౨ ॥
యస్య ప్రభావానుగృహీత ఓజసా తిరశ్చకారా ఖిలలోకపాలకాన్ ।
యదాస్య హృద్యేష మహానుభావో దత్తః ప్రయాతో న హి దర్శనం తదా ॥ ౨,౪౦.౪౩ ॥
ఖిన్నో ఽతిమాత్రం ధరణీపతిస్తదా పునః పునర్ధ్యానపథం జగామ ।
స ధ్యాయమానో ఽపి న చాజగామ దత్తో మనోగోచరమస్య రాజన్ ॥ ౨,౪౦.౪౪ ॥
తపస్వినో దాన్తతమస్య సాధోరనాగసో దుష్కృతికారిణో విభుః ।
ఏవం యదాత్రేస్తనయో మహాత్మా దృష్టో న చ ధ్యానపథే నృపేణ ॥ ౨,౪౦.౪౫ ॥
తదాతిదుః ఖేన విదూయమానః శోకేన మోహేన యుతో బభూవ ।
తం శోకమగ్నం నృపతిం మహాత్మా రామో జగాదాఖిలచిత్తదర్శీ ॥ ౨,౪౦.౪౬ ॥
మా శోకభావం నృపతే ప్రయాహి నైవానుశోచన్తి మహానుభావాః ।
యస్తే వరాయాభవమాదిసర్గే స ఏవ చాహం తంవ సాదనాయ ॥ ౨,౪౦.౪౭ ॥
సమాగతస్త్వం భవధీరచిత్తః సంగ్రామకాలే న విషాదచర్చా ।
సర్వో హి లోకః స్వకృతం భునక్తి శుభాశుభం దైవకృతం విపాకే ॥ ౨,౪౦.౪౮ ॥
అన్యోనకోఽప్యస్య శుభాశుభస్య విపర్యయం కర్తుమలం నరేశ ।
యత్తే సుపుణ్యం బహుజన్మసంచితం తేనేహ దత్తస్య వరార్హపాత్రమ్ ॥ ౨,౪౦.౪౯ ॥
జాతో భవానద్య తు దుష్కృతస్య ఫలం ప్రభుఙ్క్ష్వ త్వమిహార్జితస్య ।
గురుర్ద్విమత్యాపకృతస్త్వయా మే యతస్తతః కర్ణనికృన్తనం తే ॥ ౨,౪౦.౫౦ ॥
కృతం మయా పశ్య హరన్తమోజసా చూడామణిం మామపత్ధృత్య తే యశః ।
ఇత్యేవముక్త్వా స భృగుర్మహాత్మా నియోజ్య బాణం చ వికృష్య చాపమ్ ॥ ౨,౪౦.౫౧ ॥
చిక్షేప రాజ్ఞః స తు లాఘవేన చ్ఛిత్త్వా మణిం రామముపాజగామ ।
తద్వీక్ష్య కర్మాస్య మునేః సుతస్య స చార్జునో హైహయవంశధర్తా ॥ ౨,౪౦.౫౨ ॥
సముద్యతో ఽభూత్పునరప్యుదాయుధస్తం హన్తుమాజౌ ద్విజమాత్మశత్రుమ్ ।

శూలశక్తిగదాచక్రఖడ్గపట్టిశతోమరైః ॥ ౨,౪౦.౫౩ ॥
నానాప్రహరణైశ్చాన్యైరాజఘాన ద్విజాత్మజమ్ ।
స రామో లాఘవేనైవ సంప్రక్షిప్తాన్యనేన చ ॥ ౨,౪౦.౫౪ ॥
శూలాదీని చకర్తాశు మధ్య ఏవ నిజాశుగైః ।
స రాజా వార్యుపస్పృశ్య ససర్జాగ్నేయముత్తమమ్ ॥ ౨,౪౦.౫౫ ॥
అస్త్రం రామో వారుణేన శమయామాస సత్వరమ్ ।
గాన్ధర్వం విదధే రాజా వాయవ్యేనాహనద్విభుమ్ ॥ ౨,౪౦.౫౬ ॥
నాగాస్త్రం గారుడేనాపి రామశ్చిచ్ఛేద భూపతే ।
దత్తేన దత్తం యచ్ఛూలమవ్యర్థం మన్త్రపూర్వకమ్ ॥ ౨,౪౦.౫౭ ॥
జగ్రాహ సమరే రాజా భార్గవస్య వధాయ చ ।
తచ్ఛూలం శతసూర్యాభమనివార్యం సురాసురైః ॥ ౨,౪౦.౫౮ ॥
చిక్షేప రామముద్దిశ్య సమగ్రేణ బలేన సః ।
మూర్ధ్ని తద్భార్గవస్యాథ నిపపాత మహీపతే ॥ ౨,౪౦.౫౯ ॥
తేన శూలప్రహారేణ వ్యథితో భార్గవస్తదా ।
మూర్చ్ఛామవాప రాజేన్ద్ర పపాత చ హరిం స్మరన్ ॥ ౨,౪౦.౬౦ ॥
పతితే భార్గవే తత్ర సర్వే దేవా భయాకులాః ।
సమాజగ్ముః పురస్కృత్య బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరాన్ ॥ ౨,౪౦.౬౧ ॥
శఙ్కరస్తు మహాజ్ఞానీ సాక్షాన్మృత్యుఞ్జయః ప్రభుః ।
భార్గవం జీవయామాస సంజీవన్యా స విద్యయా ॥ ౨,౪౦.౬౨ ॥
రామస్తు చేతనాం ప్రాప్య దదర్శ పురతః సురాన్ ।
ప్రణనామ చ రాజేన్ద్ర భక్త్యా బ్రహ్మాదికాంస్తు తాన్ ॥ ౨,౪౦.౬౩ ॥
తే స్తుతా భార్గవేన్ద్రేణ సద్యోఽదర్శనమాగతాః ।
స రామో వార్యుస్పృశ్య జజాప కవచం తు తత్ ॥ ౨,౪౦.౬౪ ॥
ఉత్థితశ్చ సుసంరబ్ధో నిర్దహన్నివ చక్షుషా ।

స్మృత్వా పాశుపతం చాస్త్రం శివదత్తం స భార్గవః ॥ ౨,౪౦.౬౫ ॥
సద్యః సంహృతవాంస్తత్తు కార్త్తవీర్యం మహాబలమ్ ।
స రాజా దత్తభక్తస్తు విష్ణోశ్చక్రం సుదర్శనమ్ ।
ప్రవిష్టో భస్మసాజ్జాతం శరీరం బాహునన్దన ॥ ౨,౪౦.౬౬ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యమభాగే తృతీయ
ఉపోద్ధాతపాదే భార్గవచరితే కార్త్తవీర్యవధో నామ చత్వారింశత్తమోఽధ్యాయః ॥ ౪౦॥

వసిష్ఠ ఉవాచ
దృష్ట్వా పితుర్వధం ఘోరం తత్పుత్రాస్తే శతం త్వరా ।
వారయామాసురత్యుగ్రం భార్గవం స్వబలైః పృథక్ ॥ ౨,౪౧.౧ ॥
ఏకైకాక్షౌహిణీయుక్తాః సర్వే తే యుద్ధదుర్మదాః ।
సంగ్రామం తుములం చక్రుః సంరబ్ధాస్తు పితుర్వధాత్ ॥ ౨,౪౧.౨ ॥
రామస్తు దృష్ట్వా తత్పుత్రాఞ్శూరాన్రణవిశారదాన్ ।
పరశ్వధం సమాదాయ యుయుధే తైశ్చ సంగరే ॥ ౨,౪౧.౩ ॥
తాం సేనాం భగవాన్రామః శతాక్షౌహిణిసంమితామ్ ।
నిజఘాన త్వరాయుక్తో ముహూర్త్తద్వయమాత్రతః ॥ ౨,౪౧.౪ ॥
నిఃశేషితం స్వసైన్యం తు కుఠారేణైవ లీలయా ।
దృష్ట్వా రామేణ తేసర్వే యుయుధుర్వీర్యసంమతాః ॥ ౨,౪౧.౫ ॥
నానావిధాని దివ్యాని ప్రహరన్తో మహౌజసః ।
పరితో మణ్డలం చక్రుర్భార్గవస్య మహాత్మనః ॥ ౨,౪౧.౬ ॥
అథ రామోఽపి బలవాంస్తేషాం మణ్డలమధ్యగః ।

విరేజే భగవాన్సాక్షాద్యథా నాభిస్తు చక్రగా ॥ ౨,౪౧.౭ ॥
నృత్యన్నివాచౌ విరరాజ రామః శతం పునస్తే పరితో భ్రమన్తః ।
రేజుశ్చ గోపీ గణమధ్యసంస్థః కృష్ణో యథా తాః పరితో భ్రమన్త్యః ॥ ౨,౪౧.౮ ॥
తదా తు సర్వే ద్రుహిణప్రధానాః సమాగతాః స్వస్వవిమానసంస్థాః ।
సమాకిరన్నన్దనమాల్యవర్షైః సమన్తతో రామమహీనవీర్యమ్ ॥ ౨,౪౧.౯ ॥
యః శస్త్రపాదాదుదతిష్ఠత ధ్వనిర్ఘుంకారగర్భో దివమస్పృశన్స వై ।
తౌర్యత్రికస్యేవ శరక్షతాని భాన్తీవ యద్వన్నఖదన్తపాతాః ॥ ౨,౪౧.౧౦ ॥
క్రన్దన్తి శస్త్రైః క్షతవిక్షతాఙ్గా గాయన్తి యద్వత్కిల గీతవిజ్ఞాః ।
ఏవం ప్రవృత్తం నృపయుద్ధమణ్డలం పశ్యన్తి దేవా భృశవిస్మితాక్షః ॥ ౨,౪౧.౧౧ ॥
తతస్తు రామోఽవనిపాలపుత్రాఞ్జిఘాంసురాజౌ వివిధాస్త్రపూగైః ।
పృథక్చకారాతిబ లాంస్తు మణ్డలద్విచ్ఛిద్య పఙ్క్తిం ప్రభురాత్తచాపః ॥ ౨,౪౧.౧౨ ॥
ఏకైకశస్తాన్నిజఘాన వీరాఞ్చతం తదా పఞ్చ తతః పలాయితాః ।
శూరో వృషాస్యో వృషశూరసేనౌ జయధ్వజశ్చాపి విభిన్నధైర్యాః ॥ ౨,౪౧.౧౩ ॥
మహాభయేనాథ పరీతచితా హిమాద్రిపాదాన్తరకాననం చ ।
పృథగ్గతాస్తే సుపరీప్సవో నృపా న కోఽపి కాంస్విద్దదృశే భృశార్తాః ॥ ౨,౪౧.౧౪ ॥
రామోఽపి హత్వా నృపచక్రమాజౌ రాజ్ఞః సహాయర్థముపాగతం చ ।
సమన్వితోఽసావకృతవ్రణేన సస్నౌ ముదాగత్య చ నర్మదాయామ్ ॥ ౨,౪౧.౧౫ ॥
స్నాత్వా నిత్యక్రియాం కృత్వా సంపూజ్య వృషభధ్వజమ్ ।
ప్రతస్థే ద్రష్టుముర్వీశ శివం కైలాసవాసినమ్ ॥ ౨,౪౧.౧౬ ॥
గురుపత్నీముమాం చాపి సుతౌ స్కన్దవినాయకౌ ।
మనోయాయీ మహాత్మాసావకృతవ్రణసంయుతః ॥ ౨,౪౧.౧౭ ॥
కృతకార్యో ముదా యుక్తః కైలాసం ప్రాప్య తత్క్షణమ్ ।
దదర్శ తత్ర నగరీం మహతీమలకాభిధమ్ ॥ ౨,౪౧.౧౮ ॥
నానామణిగణాకీర్ణభవనైరుపశోభితామ్ ।

నానారుపధరైర్యక్షైః శోభితాం చిత్రభూషణైః ॥ ౨,౪౧.౧౯ ॥

నానావృక్షసమాకీర్ణైర్వనైశ్చోపవనైర్యుతామ్ ।

దీర్ఘికాభిః సుదీర్ఘాభిస్తడాగైశ్చోపశోభితామ్ ॥ ౨,౪౧.౨౦ ॥

సర్వతోఽప్యావృతాం బాహ్యే సీతయాలకనన్దయా ।

తత్ర దేవాఙ్గనాస్నానముక్తకుఙ్కుమపిఞ్జరమ్ ॥ ౨,౪౧.౨౧ ॥

తృషావిరహితాశ్చాంభః పిబన్తి కరిణో ముదా ।

యత్ర సంగీతసంనాదా శ్రూయన్తే తత్రతత్ర హ ॥ ౨,౪౧.౨౨ ॥

గన్ధర్వైరప్సరోభిశ్చ సతతం సహకారిభిః ।

తాం దృష్ట్వా భార్గవో రాజన్ముదా పరమయా యుతః ॥ ౨,౪౧.౨౩ ॥

యయౌ తదూర్ధ్వం శిఖరం యత్ర శేవపరం గృహమ్ ।

తతో దదర్శ రాజేన్ద్ర స్నిగ్ధచ్ఛాయం మహావటమ్ ॥ ౨,౪౧.౨౪ ॥

తస్యాధస్తాద్వరావాసం సుసేవ్యం సిద్ధసంయుతమ్ ।

దదర్ంశ తత్ర ప్రాకారం శతయోజనమణ్డలమ్ ॥ ౨,౪౧.౨౫ ॥

నానారత్నాచితం రమ్యం చతుర్ద్వారం గణావృతమ్ ।

నన్దీశ్వరం మహాకాలం రక్తాక్షం వికటోదరమ్ ॥ ౨,౪౧.౨౬ ॥

పిఙ్గలాక్షం విశాలాక్షం విరూపాక్షం ఘటోదరమ్ ।

మన్దారం భైరవం బాణం రురుం భైరవమేవ చ ॥ ౨,౪౧.౨౭ ॥

వీరకం వీరభద్రం చ చణ్డం భృఙ్గిం రిటిం ముఖమ్ ।

సిద్ధేన్ద్రనాథరుద్రాంశ్చ విద్యాధరమహోరగాన్ ॥ ౨,౪౧.౨౮ ॥

భూతప్రేతపిశాచాంశ్చ కూష్మాణ్డాన్బ్రహ్మరాక్షసాన్ ।

వేతాలాన్దానవేన్ద్రాంశ్చ యోగీన్ద్రాంశ్చ జటాధరాన్ ॥ ౨,౪౧.౨౯ ॥

యక్షకింపురుషాంశ్చైవ డాకినీయోగినీస్తథా ।

దృష్ట్వా నన్ద్యాదిగ ఆ తత్ర ప్రవిష్టోఽన్తర్ముదాన్వితః ॥ ౨,౪౧.౩౦ ॥

దదర్శ తత్ర భువనైరావృతం శివమన్దిరమ్ ।

చతుర్యోజనవిస్తీర్ణం తత్ర ప్రాగ్ద్వారసంస్థితౌ ॥ ౨,౪౧.౩౧ ॥

దృష్ట్వా వామే కార్త్తికేయ దక్షచైవ వినాయకమ్ ।

ననామ భార్గవస్తౌ ద్వౌ శివతుల్యపరాక్రమౌ ॥ ౨,౪౧.౩౨ ॥

పార్షదప్రవరాస్తత్ర క్షేత్రపాలాశ్చ సంస్థితాః ।

రత్నసింహాసనస్థాశ్చ రత్నభూషమభూషితాః ॥ ౨,౪౧.౩౩ ॥

భార్గవం ప్రవిశన్తం తు హ్యపృచ్ఛఞ్శివమన్దిరమ్ ।

వినాయకో మహారాజ క్షణం తిష్ఠేత్యువాచ హ ॥ ౨,౪౧.౩౪ ॥

నిద్రితో హ్యుమయా యుక్తో మహాదేవోఽధునేతి చ ।

ఈశ్వరాజ్ఞాం గృహీత్వాహమత్రాగత్యక్షణాన్తరే ॥ ౨,౪౧.౩౫ ॥

త్వయా సార్ద్ధం ప్రవేక్ష్యామి భ్రాతస్తిష్ఠాత్ర సాంప్రతమ్ ।

వినాయకచశ్చైవం శ్రుత్వా భార్గవనన్దనః ॥ ౨,౪౧.౩౬ ॥

ప్రవక్తుముపచక్రామ గణేశం త్వరయాన్వితః ।

రామ ఉవాచ

గత్వా హ్యన్తఃపురం భ్రాతః ప్రణమ్య జగదీశ్వరౌ ॥ ౨,౪౧.౩౭ ॥

పార్వతీశఙ్కరౌ సద్యో యాస్యామి నిజమన్దిరమ్ ।

కార్త్తవీర్యః సుచన్ద్రశ్చ సపుత్రబలబాన్ధవః ॥ ౨,౪౧.౩౮ ॥

అన్యే సహస్రశో భూపాః కాంబోజాః పఞ్లవాః శాకాః ।

కాన్యకుబ్జాః కోశలేశా మాయావన్తో మహాబలాః ॥ ౨,౪౧.౩౯ ॥

నిహతాః సమరే సర్వే మయా శంభుప్రసాదతః ।

తమిమం ప్రణిపత్యైవ యాస్యామి స్వగృహం ప్రతి ॥ ౨,౪౧.౪౦ ॥

ఇత్యుక్త్వా భార్గవస్తత్ర తస్థౌ గణపతేః పురః ।

ప్రోవాచ మధురం వాక్యం భార్గవే స గణాధిపః ॥ ౨,౪౧.౪౧ ॥

వినాయక ఉవాచ

క్షణం తిష్ఠ మహాభాగ దర్శనం తే భవిష్యతి ।

అద్య విశ్వేశ్వరో భ్రాతర్భవాన్యా సహ వర్త్తతే ॥ ౨,౪౧.౪౨ ॥
స్త్రీపుంసోర్యుక్త యోస్తాత సహైకాసనసంస్థయోః ।
కరోతి సుఖభఙ్గం యో నరకం స వ్రజేద్ధ్రువమ్ ॥ ౨,౪౧.౪౩ ॥
విశేషతస్తు పితరం గురుం వా భూపతిం ద్విజః ।
రహ యం సముపాసినం న పశ్యేదితి నిశ్చయః ॥ ౨,౪౧.౪౪ ॥
కామతోఽకామతో వాపి పశ్యేద్యః సురతోన్ముఖమ్ ।
స్త్రీవిచ్ఛేదో భవేత్తస్య ధ్రువం సప్తసు జన్మసు ॥ ౨,౪౧.౪౫ ॥
శ్రోణిం వక్షః స్థలం వక్త్రం యః పశ్యతి పరస్త్రియః ।
మాతుర్వాపి భగిన్యా వా దుహితుః స నరాధమః ॥ ౨,౪౧.౪౬ ॥
భార్గవ ఉవాచ
అహో శ్రుతమపూర్వం కిం వచనం తవ వక్త్రతః ।
భ్రాన్త్యా వినిర్గతం వాపి హాస్యార్థమథవోదితమ్ ॥ ౨,౪౧.౪౭ ॥
కామినాం సవికారాణామేతచ్ఛాస్త్రనిదర్శనమ్ ।
నిర్వికారాస్య చ శిశోర్న దోషః కశ్చిదేవ హి ॥ ౨,౪౧.౪౮ ॥
యాస్యామ్యన్తః పురం భ్రాతస్తవ కిం తిష్ఠ బాలక ।
యథాదృష్టం కరిష్యామి తత్ర యత్సమయోచితమ్ ॥ ౨,౪౧.౪౯ ॥
తత్రైవ మాతా తాతశ్చ త్వయా నామ నిరూపితౌ ।
జగతాం పితరౌ తౌ చ పార్వతీపరమేశ్వరౌ ॥ ౨,౪౧.౫౦ ॥
ఇత్యుక్త్వా భార్గవో రాజన్నన్తర్గన్తుం సముద్యతః ।
వినాయకస్తదోత్థాయ వారయామాస సత్వరమ్ ॥ ౨,౪౧.౫౧ ॥
వాగ్యుద్ధం చ తయోరాసీన్మిథో హస్తవికర్షణమ్ ।
దృష్ట్వా సకన్దస్తు సంభ్రాన్తో బోధయామాస తౌ తదా ॥ ౨,౪౧.౫౨ ॥
బాహుభ్యాం ద్వౌ సముద్గృహ్య పృథగుత్సారితౌ తథా ।
అథ క్రుద్ధో గణేశాయ భార్గవః పరవీరహా ।

పరశ్వధం సమాదాయ సప్రక్షేప్తుం సముద్యతః ॥ ౨,౪౧.౫౩ ॥

తం దృష్ట్వా గజాననో భృగువరం క్రోధాత్క్షిపన్తం త్వరా స్వాత్మార్థం పరశుం తదా నిజకరేణోద్ధృత్య వేగేన తు ।

భూర్లోకం భువః స్వరపి తస్యోర్ధ్వం మహర్వ్రైజనం లోకం చాపి తపోఽథ సత్యమపరం వైకుణ్ఠమప్యానయత్ ॥ ౨,౪౧.౫౪ ॥

తస్యోర్ధ్వం చ విదర్శయన్భృగువరం గోలోకమీశాత్మజో నిష్పాత్యాధరలోకసప్తక మపీత్థం దర్శయామాస చ ।

ఉద్ధృత్యాథ తతో హి గర్భసలిలే ప్రక్షప్తమాత్రం త్వరా భీతం ప్రాణపరిప్సుమానయదథో తత్రైవ యత్రాస్థితః ॥ ౨,౪౧.౫౫ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యమభాగే తృతీయ ఉపోద్ధాతపాదే భార్గవచరితే ఏకచత్వారింశత్తమోఽధ్యాయః ॥ ౪౧ ॥

వసిష్ఠ ఉవాచ

ఏవం సంభ్రామితో రామో గణాధీశేన భూపతే ।

హర్షశోకసమావిష్టో విచిన్త్యాత్మపరాభవమ్ ॥ ౨,౪౨.౧ ॥

గణేశం చాభితో వీక్ష్య నిర్వికారమవస్థితమ్ ।

క్రోధావిష్టో భృశం భూత్వా ప్రాక్షిపత్స్వపరశ్వధమ్ ॥ ౨,౪౨.౨ ॥

గణేశస్త్వభివీక్ష్యాథ పిత్రా దత్తం పరశ్వధమ్ ।

అమోఘం కర్తు కామస్తు వామే తం దశనేఽగ్రహీత్ ॥ ౨,౪౨.౩ ॥

స తు దన్తః కుఠారేణ విచ్ఛిన్నో భూతలేఽపతత్ ।

భువి శోణితసందిగ్ధో వజ్రాహత ఇవాచలః ॥ ౨,౪౨.౪ ॥

దన్తపాతేన విధ్వస్తా సాబ్ధిద్వీపధరా ధరా ।
చకంపే పృథివీపాల లోకాస్త్రాసముపాగతాః ॥ ౨,౪౨.౫ ॥
హాహాకారో మహానాసీ ద్దేవానాం దివి పశ్యతామ్ ।
కార్త్తికేయాదయస్తత్ర చుక్రుశుర్భృశమాతురాః ॥ ౨,౪౨.౬ ॥
అథ కోలాహలం శ్రుత్వా దన్తపాతధ్వనిం తథా ।
పార్వతీశఙ్కరౌ తత్ర సమాజగ్మతురీశ్వరౌ ॥ ౨,౪౨.౭ ॥
హేరమ్బం పురతో దృష్ట్వా వక్రతుణ్డైకదన్తినమ్ ।
పప్రచ్ఛ స్కన్దం పార్వతీ కిమేతదితి కారణమ్ ॥ ౨,౪౨.౮ ॥
స తు పృష్టస్తదా మాత్రా సేనానీః సర్వమాదితః ।
వృత్తాన్తం కథయామాస మాత్రే రామస్య శృణ్వతః ॥ ౨,౪౨.౯ ॥
సా శ్రుత్వోదన్తమఖిలం జగతాం జననీ నృప ।
ఉవాచ శఙ్కరం రుష్టా పార్వతీ ప్రాణనాయకమ్ ॥ ౨,౪౨.౧౦ ॥
పార్వత్యువాచ
అయం తే భార్గవః శంభో శిష్యః పుత్రః సమోఽభవత్ ।
త్వత్తోలబ్ధ్వా పరం తేజో వర్మ త్రైలోక్యజిద్విభో ॥ ౨,౪౨.౧౧ ॥
కార్త్తవీర్యార్జునం సంఖ్యే జితవానూర్జితం నృపమ్ ।
స్వకార్యం సాధయిత్వా తు ప్రాదాత్తుభ్యం చ దక్షిణామ్ ॥ ౨,౪౨.౧౨ ॥
యత్తే సుతస్య దశన కుఠారేణ న్యపాతయత్ ।
అనేనైవ కృతార్థస్త్వం భవిష్యసి న సంశయః ॥ ౨,౪౨.౧౩ ॥
త్వమిమం భార్గవం శమ్భో రక్షాన్తేవాసిసత్తమమ్ ।
తవ కార్యాణి సర్వాణి సాధయిష్యతి సద్గురోః ॥ ౨,౪౨.౧౪ ॥
అహ నైవాత్ర తిష్ఠామి యత్త్వయా విమతా విభో ।
పుత్రాభ్యాం సహితా యాస్యే పితుః స్వస్య నికేతనమ్ ॥ ౨,౪౨.౧౫ ॥
సంతో భుజిష్యాతనయం సత్కుర్వన్త్యాత్మపుత్రవత్ ।

భవతా తు కృతోనైవ సత్కారో వచసాపి హి ॥ ౨,౪౨.౧౬ ॥

ఆత్మనస్తనయస్యాస్య తతో యాస్యామి దుఃఖితా ।

వసిష్ఠ ఉవాచ

ఏతచ్ఛ్రుత్వా తు వచనం పార్వత్యా భగవాన్భవః ॥ ౨,౪౨.౧౭ ॥

నోవాచ కిఞ్చిద్వచనం సాధు వాసాధు భూపతే ।

సస్మార మనసా కృష్ణం ప్రణతక్లేశనాశనమ్ ॥ ౨,౪౨.౧౮ ॥

గోలోకనాథం గోపీశం నానానునయకోవిదమ్ ।

స్మృతమాత్రోఽథ భగవాన్ కేశవః ప్రణతార్తిహా ।

ఆజగామ దయాసింధుర్భక్తవశ్యోఽఖిలేశ్వరః ॥ ౨,౪౨.౧౯ ॥

మేఘశ్యామో విశదవదనో రత్నకేయూరహారో విద్యుద్వాసా మకరసదృశే కుణ్డలే సందధానః ।

బర్హాపీడం మణిగణయుతం బిభ్రదీషత్స్మితాస్యో గోపీనాథో గదితసుయశాః కౌస్తుభోద్భాసివక్షాః ॥ ౨,౪౨.౨౦ ॥

రాధయా సహితః శ్రీమాన్ శ్రీదామ్నా చాపరాజితః ॥ ౨,౪౨.౨౧ ॥

ముష్ణంస్తేజాంసి సర్వేషాం స్వరుచా జ్ఞానవారిధిః ।

అథైనమాగతం దృష్ట్వా శివః సంహృష్టమానసః ॥ ౨,౪౨.౨౨ ॥

ప్రణిపత్య యథాన్యాయం పూజయామాస చాగతమ్ ।

ప్రవేశ్యాభ్యన్తరే వేశ్మ రాధయా సహితం విభుమ్ ॥ ౨,౪౨.౨౩ ॥

రత్నసింహాసనే నమ్యే సదారం స న్యవేశయత్ ।

థ తత్ర గతా దేవీ పార్వతీ తనయాన్వితా ॥ ౨,౪౨.౨౪ ॥

ననామ చరణాన్ప్రభోః పుత్రాభ్యాం సహితా ముదా ।

థ రామోఽపి తత్రైవ గత్వా నమితకన్ధరః ॥ ౨,౪౨.౨౫ ॥

పార్వత్యాశ్చరణోపాన్తే పపాతాకులమానసః ।

సా యదా నాభ్యనన్దత్తం భార్గవం ప్రణతం పురః ॥ ౨,౪౨.౨౬ ॥

తదోవాచ జగన్నాథః పార్వతీం ప్రీణయన్గిరా ॥ ౨,౪౨.౨౭ ॥

శ్రీకృష్ణ ఉవాచ

అయి నగనం దిని నిన్దితచన్ద్రముఖి త్వమిమం జమదగ్నిసుతమ్ ।

నయ నిజహస్తసరోజసమర్పితమస్త్రకమఙ్కమనన్తగుణే ॥ ౨,౪౨.౨౮ ॥

భవభయహారిణి శంభువిహారిణి కల్మషనాశిని కుంభిగతే ।

తవ చరణే పతితం సతతం కృతకిల్బిషమప్యవ దేహి వరమ్ ॥ ౨,౪౨.౨౯ ॥

శ్రుణు దేవి మహాభాగే వేదోక్తం వచనం మమ ।

యచ్ఛ్రుత్వా హర్షితా నూనం భవిష్యసి న సంశయః ।

వినాయకస్తే తనయో మహాత్మా మహతాం మహాన్ ॥ ౨,౪౨.౩౦ ॥

యం కామః క్రోధ ఉద్వేగో భయం నావిశతే కదా ।

వేదస్మృతిపురాణేషు సంహితాసు చ భామిని ॥ ౨,౪౨.౩౧ ॥

నామాన్యస్యోపదిష్టాని సుపుణ్యాని మహాత్మభిః ।

యాని తాని ప్రవక్ష్యామి నిఖిలాఘహరాణి చ ॥ ౨,౪౨.౩౨ ॥

ప్రమథానాం గణా యే చ నానారూపా మహాబలాః ।

తేషామీశస్త్వయం యస్మాద్గణేశస్తేన కీర్త్తితః ॥ ౨,౪౨.౩౩ ॥

భూతాని చ భవిష్యాణి వర్త్తమానాని యాని చ ।

బ్రహ్మణ్డాన్యఖిలాన్యేవ యస్మింల్లంబోదరః స తు ॥ ౨,౪౨.౩౪ ॥

యః స్థిరో దేవయోగేన చ్ఛిన్నం సంయోజితం పునః ।

గజస్య శిరసా దేవితేన ప్రోక్తో గజాననః ॥ ౨,౪౨.౩౫ ॥

చతుర్థ్యాముదితశ్చన్ద్రో దర్పిణా శప్త ఆతురః ।

అనేన విధృతో భాలే భాలచన్ద్రస్తతః స్మృతః ॥ ౨,౪౨.౩౬ ॥

శప్తః పురా సప్తభిస్తు మునిభిః సంక్షయం గతః ।

జాతవేదా దీపితోఽభూద్యేనాసౌశూర్పకర్ణకః ॥ ౨,౪౨.౩౭ ॥

పురా దేవాసురే యుద్ధే పూజితో దివిషద్గణైః ।

విఘ్నం నివారయామాస విఘ్ననాశస్తతః స్మృతః ॥ ౨,౪౨.౩౮ ॥

అద్యాయం దేవి రామేణ కుఠారేణ నిపాత్య చ ।

దశనం దైవతో భద్రే హ్యేకదన్తః కృతోఽమునా ॥ ౨,౪౨.౩౯ ॥

భవిష్యత్యథ పర్యాయే బ్రహ్మణో హరవల్లభే ।

వక్రీభవిష్యత్తుణ్డత్వాద్వక్రతుణ్డః స్మృతో బుధైః ॥ ౨,౪౨.౪౦ ॥

ఏవం తవాస్య పుత్రస్య సంతి నామాని పార్వతి ।

స్మరణాత్పాపహారీణి త్రికాలానుగతాన్యపి ॥ ౨,౪౨.౪౧ ॥

అస్మాత్త్రయోదశీకల్పాత్పూర్వస్మిన్దశమీభవే ।

మయాస్మై తు వరో దత్తః సర్గదేవాగ్రపూజనే ॥ ౨,౪౨.౪౨ ॥

జాతకర్మాదిసంస్కారే గర్భాధానాదికేఽపి చ ।

యాత్రాయాం చ వణిజ్యాదౌ యుద్ధే దేవార్చనే శుభే ॥ ౨,౪౨.౪౩ ॥

సంకష్టే కామ్యసిద్ధ్యర్థం పూజయేద్యో గజాననమ్ ।

తస్య సర్వాణి కార్యాణి సిద్ధ్యన్త్యేవ న సంశయః ॥ ౨,౪౨.౪౪ ॥

వసిష్ఠ ఉవాచ

ఇత్యుక్తం తు సమాకర్ణ్య కృష్ణేన సుమహాత్మనా ।

పార్వతీ జగతాం నాథా విస్మితాసీచ్ఛుభాననా ॥ ౨,౪౨.౪౫ ॥

యదా నైవోత్తరం ప్రాదాత్పార్వతీ శివసన్నిధౌ ।

తదా రాధాబ్రవీద్దేవీం శివరూపా సనాతనీ ॥ ౨,౪౨.౪౬ ॥

శ్రీరాధోవాచ ।

ప్రకృతిః పురుషశ్చోభావన్యోన్యాశ్రయవిగ్రహౌ ।

ద్విధా భిన్నౌ ప్రకాశేతే ప్రపఞ్చేఽస్మిన్ యథా తథా ॥ ౨,౪౨.౪౭ ॥

త్వం చాహమావయోర్దేవి భేదో నైవాస్తి కశ్చన ।

విష్ణుస్త్వమహమేవాస్మి శివో ద్విగుణతాం గతః ॥ ౨,౪౨.౪౮ ॥

శివస్య హృదయే విష్ణుర్భవత్యా రూపమాస్థితః ।

మమ రూపం సమాస్థాయ విష్ణోశ్చ హృదయే శివః ॥ ౨,౪౨.౪౯ ॥

ఏష రామో మహాభాగే వైష్ణవః శైవతాం గతః ।
గణేశోఽయం శివః సాక్షాద్వైష్ణవత్వం సమాస్థితః ॥ ౨,౪౨.౫౦ ॥
ఏతయోరోవయోః ప్రభవోశ్చాపి భేదో న దృశ్యతే ।
ఏవాముక్త్వా తు సా రాధా క్రోడే కృత్వా గజాననమ్ ॥ ౨,౪౨.౫౧ ॥
మూర్ధ్న్యుపాఘ్రాయ పస్పర్శ స్వహస్తేన కపోలకే ।
స్పృష్టమాత్రే కపోలే తు క్షతం పూర్త్త్ముదాగతమ్ ॥ ౨,౪౨.౫౨ ॥
పార్వతీ ముప్రసన్నాభూదనునీతాథ రాధయా ।
పాదయోః పతితం రామముత్థాప్య నిజపాణినా ॥ ౨,౪౨.౫౩ ॥
క్రోడీచకార సుప్రీతా మూర్ధ్న్య పాఘ్రాయ పార్వతీ ।
ఏవం తయోస్తు సత్కారం దృష్ట్వా రామగణేశయోః ॥ ౨,౪౨.౫౪ ॥
కృష్ణః స్కన్దముపాకృష్య స్వాఙ్కే ప్రేమ్ణా న్యవేశయత్ ।
అథ శంభురపి ప్రీతః శ్రీదామానం పస్థితమ్ ॥ ౨,౪౨.౫౫ ॥
స్వోత్సంగే స్థాపయామాస ప్రేమ్ణా మత్కృత్య మానదః ॥ ౨,౪౨.౫౬ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యభాగే తృతీయ
ఉపోద్ధాతపాదే భార్గవచరితే ద్విచత్వారింశత్తమోఽధ్యాయః ॥ ౪౨ ॥

వసిష్ఠ ఉవాచ
ఏవం సుస్నిగ్ధచిత్తేషు తేషు తిష్ఠత్సు భూపతే ।
భవాన్యుత్సంగతో రామః సముత్థాయ కృతాజలిః ॥ ౨,౪౩.౧ ॥
తుష్టావ ప్రయతో భూత్వా నిర్విశేష విశేషవత్ ।
అద్వయం ద్వైతమాపన్నం నిర్గుణం సగుణాత్మకమ్ ॥ ౨,౪౩.౨ ॥

రామ ఉవాచ

ప్రకృతివికృతిజాతం విశ్వమేతద్విధాతుం మమ కియదనుభాతం వైభవం తత్రప్రమాతుమ్ ।

అవిదితతనునామాభీష్టవస్త్వేకధామాభవదథ భవ భామా పాతు మాం పూర్ణకామా ॥ ౨,౪౩.౩ ॥

ప్రకటితగుణాభానం కాలసంఖ్యావిధానం సకలభవనిదానం కీర్త్యతే యత్రప్రధానమ్ ।

తదిహ నిఖిలతాతః సంబభూవోక్షపాతః కృతకృతకనిపాతః పాతు మామద్య మాతః ॥ ౨,౪౩.౪ ॥

దనుజకులవినాశీలేఖపాతావినాశీ ప్రథమకులవికాశీ సర్వవిద్యాప్రకాశీ ।

ప్రసభరచితకాశీ భక్తదత్తాఖిలాశీరవతు విజితపాశీ మాంసదా షణ్ముఖాశీ ॥ ౨,౪౩.౫ ॥

హరనికట నివాసీ కృష్ణసేవావిలాసీ ప్రణతజనవిభాసీ గోపకన్యాప్రహాసీ ।

హరకృతబహుమానో గోపికేశైకతానో విదితబహువిధానో జాయతాం కీర్తిహా నౌ ॥ ౨,౪౩.౬ ॥

ప్రభునియతమానా యో నున్నభక్తాన్తరాయో ధృతదురితనికాయో జ్ఞానదాతాపరాయోః ।

సకలగుణగరిష్ఠో రాధికాఙ్కేనివిష్టో మమ కృతమపరాధం క్షన్తుమర్హత్యగాధమ్ ॥ ౨,౪౩.౭ ॥

యా రాధా జగదుద్భవస్థితిలయేష్వారాధ్యతే వా జనైః శబ్దం బోధయతీశవక్త్రంవిగలత్ప్రేమామృతాస్వాదనమ్ ।

రాసేశీ రసికేశ్వరీ రమణహృన్నిష్ఠానిజానన్దినీ నేత్రీ సా పరిపాతు మామవనతం రాధేతి య కీర్త్యతే ॥ ౨,౪౩.౮ ॥

యస్యా గర్భసముద్భవో హ్యతివిరాడ్యస్యాంశభూతో విరాట్యన్నాభ్యంబురుహోద్భవేన విధినైకాన్తోపదిష్టేన వై సృష్టం సర్వమిదం చరాచరమయం విశ్వం చ యద్రోమసు బ్రహ్మాణ్డాని విభాన్తి తస్య జననీ శశ్వత్ప్రసన్నాస్తు సా ॥ ౨,౪౩.౯ ॥

పాయాద్యః స చరాచరస్య జగతో వ్యాపీ విభుః సచ్చిదానన్దాబ్ధిః ప్రకటస్థితో విలసతి ప్రేమాన్ధయా రాధయా ।

కృష్ణః పూర్ణతమో మమోపరి దయాక్లిన్నాన్తరః స్తోత్సదా యేనాహం సుకృతీ భవామి చ భవామ్యానన్దలీనాన్తరః ॥ ౨,౪౩.౧౦ ॥

వసిష్ఠ ఉవాచ

స్తుత్త్వైవం జామదగ్న్యస్తు విరరామ హ తత్పరమ్ ।

విజ్ఞాతాఖిలతత్త్వార్థో హృష్టరోమా కృతార్థవత్ ॥ ౨,౪౩.౧౧ ॥

అథోవాచ ప్రసన్నాత్మా కృష్ణః కమలలోచనః ।

భార్గవం ప్రణతం భక్త్యా కృపాపాత్రం పురస్థితమ్ ॥ ౨,౪౩.౧౨ ॥

కృష్ణ ఉవాచ

సిద్ధోఽసి భార్గవేన్ద్ర త్వం ప్రసాదాన్మమ సంప్రతమ్ ।

అద్య ప్రభృతి వత్సాస్మింల్లోకే శ్రేష్ఠతమో భవ ॥ ౨,౪౩.౧౩ ॥

తుభ్యం వరో మయా దత్తః పురా విష్ణుపదాశ్రమే ।

తత్సర్వం క్రమతో భావ్యం సమా బహ్వీస్త్వయా విభో ॥ ౨,౪౩.౧౪ ॥

దయా విధేయా దీనేషు శ్రేయ ఉత్తమమిచ్ఛతా ।

యోగశ్చ సాదనీయో వై శత్రూణాం నిగ్రహస్తథా ॥ ౨,౪౩.౧౫ ॥

త్వత్సమో నాస్తి లోకేఽస్మింస్తేజసా చ బలేన చ ।

జ్ఞానేన యశసా వాపి సర్వశ్రేష్ఠతమో భవాన్ ॥ ౨,౪౩.౧౬ ॥

అథ స్వగృహమాసాద్య పిత్రోః శుశ్రూషణం కురు ।

తపశ్చర యథాకాలం తేన సిద్ధిః కరస్థితా ॥ ౨,౪౩.౧౭ ॥

రాధోత్సంగాత్సముత్థాప్య గణేశం రాధికేశ్వరః ।

ఆలిఙ్గ్య గాఢం రామేణ మైత్రీం తస్య చకార హ ॥ ౨,౪౩.౧౮ ॥

అథోభావపి సంప్రీతౌ తదా రామగణేశ్వరౌ ।

కృష్ణాజ్ఞయా మహాభాగౌ బభూవతురరిన్దమ ॥ ౨,౪౩.౧౯ ॥

ఏతస్మిన్నన్తరే దేవీ రాధా కృష్ణప్రియా సతీ ।

ఉభాభ్యాం చ వరం ప్రాదాత్ప్రసన్నాస్యా ముదాన్వితా ॥ ౨,౪౩.౨౦ ॥

రాధోవాచ ।

సర్వస్య జగతో వన్ద్యౌ దురాధర్షౌం ప్రియావహౌ ।
మద్భక్తౌ చ విశేషేణ భవన్తౌ భవతాం సుతౌ ॥ ౨,౪౩.౨౧ ॥
భవతోర్నామ చౌచ్చార్య యత్కార్యం యః సమారభేత్ ।
సిద్ధిం ప్రయాతు తతసర్వం మత్ప్రసాదాద్ధి తస్య తు ॥ ౨,౪౩.౨౨ ॥
అథోవాచ జగన్మాతా భవానీ భవవల్లభా ।
వత్స రామ ప్రసన్నాహం తుభ్యం కం ప్రదదే వరమ్ ।
తం ప్రబ్రూహి మహాభాగ భయం త్యక్త్వా సుదూరతః ।
రామ ఉవాచ
జన్మాన్త రసహస్రేషు యేషుయేషు వ్రజామ్యహమ్ ॥ ౨,౪౩.౨౩ ॥
కృష్ణయోర్భవయోర్భక్తో భవిష్యామీతి దేహి మే ।
అభేదేన చ పశ్యామి కృష్ణౌ చాపి భవౌ తథా ॥ ౨,౪౩.౨౪ ॥
పార్వత్యువాచ
ఏవమస్తు మహాభాగ భక్తోఽసి భవకృష్ణయోః ।
చిరఞ్జీవీ భవాశు త్వం ప్రసాదాన్మమ సువ్రత ॥ ౨,౪౩.౨౫ ॥
అథోవాచ ధరాధీశః ప్రసన్నస్తముమాపతిః ।
ప్రణతం భార్గవేన్ద్రం తు వరార్థం జగదీశ్వరః ॥ ౨,౪౩.౨౬ ॥
శివ ఉవాచ
రామభక్తోఽసి మే వత్స యస్తే దత్తో వరో మయా ।
స భవిష్యతి కార్త్స్న్యేన సత్యముక్తం న చాన్యథా ॥ ౨,౪౩.౨౭ ॥
అద్యప్రభృతి లోకేఽస్మిన్ భవతో బలవత్తరః ।
న కోఽపి భవతాద్వత్స తేజస్వీ చ భవత్పరః ॥ ౨,౪౩.౨౮ ॥
వసిష్ఠ ఉవాచ
అథ కృష్ణోఽప్యనుజ్ఞాప్య శివం చ నగనన్దినీమ్ ।
గోలోకం ప్రయయౌ యుక్తః శ్రీదామ్నా చాపి రాధయా ॥ ౨,౪౩.౨౯ ॥

అథ రామోఽపి ధర్మాత్మా భవానీం చ భవం తథా ।
సంపూజ్య చాభివాద్యాథ ప్రదక్షిణముపా క్రమీత్ ॥ ౨,౪౩.౩౦ ॥
గణేశం కార్త్తికేయం చ నత్వాపృచ్ఛ్య చ భూపతే ।
అకృతవ్రణసంయుక్తో నిశ్చక్రామ గృహాన్తరాత్ ॥ ౨,౪౩.౩౧ ॥
నిష్క్రమ్యమాణో రామస్తు నన్దీశ్వరముఖైర్గణైః ।
నమస్కృతో యయౌ రాజన్స్వగృహం పరయా ముదా ॥ ౨,౪౩.౩౨ ॥
ఇతి శ్రీ బ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యమాభాగే తృతీయ
ఉపోద్ధాతపాదే భార్గవచరితే త్రిచత్వారింశత్తమోఽధ్యాయః ॥ ౪౩ ॥

వసిష్ఠ ఉవాచ
రాజన్నేవం భృగుర్విద్వాన్పశ్యఞ్జనపదాన్బహూన్ ।
సమాజగామ ధర్మాత్మాకృతవ్రణసమన్వితః ॥ ౨,౪౪.౧ ॥
నిలిల్యుః క్షత్త్రియాః సర్వే యత్ర తత్ర నిరీక్ష్య తమ్ ।
వ్రజన్తం భార్గవం మార్గే ప్రాణరక్షణతత్పరాః ॥ ౨,౪౪.౨ ॥
అథాససాద రాజేన్ద్ర రామః స్వపితురాశ్రమమ్ ।
శాన్తసత్త్వసమాకీర్ణం వేదధ్వనినినాదితమ్ ॥ ౨,౪౪.౩ ॥
యత్ర సింహా మృగా గావో నాగమార్జారమూషకాః ।
సమం చ రన్తి సంహృష్టా భయం త్యక్త్వా సుదూరతః ॥ ౨,౪౪.౪ ॥
యత్ర ధూమం సమీక్ష్యైవ హ్యగ్నిహోత్రసముద్భవమ్ ।
ఉన్నదన్తి మయూరాశ్చ నృత్యన్తి చ మహీపనే ॥ ౨,౪౪.౫ ॥
యత్ర సాయన్తనే కాలే సూర్యస్యాభిముఖం ద్విజైః ।

జలాఞ్జలీన్ప్రక్షిపద్భిః క్రియతే భూరచలావిలా ॥ ౨,౪౪.౬ ॥
యత్రాన్తేవాసిభిర్నిత్యం వేదాః శాస్త్రాణి సంహితాః ।
అభ్యస్యన్తే ముదా యుక్తైర్బ్రహ్మచర్యవ్రతే స్థితైః ॥ ౨,౪౪.౭ ॥
అథ రామః ప్రసన్నాత్మా పశ్యన్నాశ్రమసంపదమ్ ।
ప్రవివేశ శనై రాజన్నకృతవ్రణసంయుతః ॥ ౨,౪౪.౮ ॥
జయశబ్దం నమఃశబ్దం ప్రోచ్చరద్భిర్ద్విజాత్మజైః ।
ద్విజైశ్చ సత్కృతో రామః పరం హర్షముపాగతః ॥ ౨,౪౪.౯ ॥
ఆశ్రమాభ్యన్తరే తత్ర సంప్రవిశ్య నిజం గృహమ్ ।
దదర్శ పితరం రామో జమదగ్నిం తపోనిధిమ్ ॥ ౨,౪౪.౧౦ ॥
సాక్షాద్భృగుమివాసీనం నిగ్రహానుగ్రహక్షమమ్ ।
పపాత చరణోపాన్తే హ్యష్టాఙ్గాలిఙ్గితావనిః ॥ ౨,౪౪.౧౧ ॥
రామోఽహం తవా దాసోఽస్మి ప్రోచ్చరన్నితి భూపతే ।
జగ్రాహ చరణౌ చాపి విధివత్సజ్జనాగ్రణీః ॥ ౨,౪౪.౧౨ ॥
అథ మాతుశ్చ చరణవభివాద్య కృతాఞ్జలిః ।
ఉవాచ ప్రణతో వాక్యం తయోః సంహర్షకారణమ్ ॥ ౨,౪౪.౧౩ ॥
రామ ఉవాచ
పితస్తవ ప్రభావేణ తపసోఽతిదురాసదః ।
కార్తవీర్యో హతో యుద్ధే సముత్రబలవాహనః ॥ ౨,౪౪.౧౪ ॥
యస్తేఽపరాధం కృతవాన్దుష్టమన్త్రిప్రచోదితః ।
తస్య దణ్డో మయా దత్తః ప్రసహ్య మునిపుఙ్గవ ॥ ౨,౪౪.౧౫ ॥
భవన్తం తు నమస్కృత్య గతోఽహం బ్రహ్మణోఽన్తికమ్ ।
తం నమస్కృత్య విధివత్స్వకార్యం ప్రత్యవేదయమ్ ॥ ౨,౪౪.౧౬ ॥
సమామువాచ భగవాఞ్ఛ్రుత్వా వృత్తాన్తమాదితః ।
వ్రజ స్వకార్యసిద్ధ్యర్థం శివలోకం సనాతనమ్ ॥ ౨,౪౪.౧౭ ॥

శ్రుత్వాహం తద్వ్యయస్తాత నమస్కృత్య పితా మహమ్ ।
గతవాఞ్ఛివలోకం వై హరదర్శనకాఙ్క్షయా ॥ ౨,౪౪.౧౮ ॥
ప్రవిశ్య తత్ర భగవన్నుమయా సహితః శివః ।
నమస్కృతో మయా దేవో వాఞ్ఛితార్థ ప్రదాయకః ॥ ౨,౪౪.౧౯ ॥
తదగ్రే నిఖిలః స్వీయో వృత్తాన్తో వినివేదితః ।
మయా సమాహితధియా స సర్వం శ్రుతవానపి ॥ ౨,౪౪.౨౦ ॥
శ్రుత్వా విచార్య త త్సర్వం దదౌ మహ్యం కృపాన్వితః ।
త్రైలోక్యవిజయం నామ కవచం సర్వసిద్ధిదమ్ ॥ ౨,౪౪.౨౧ ॥
తల్లబ్ధ్వా తం నమస్కృత్య పుష్కరం సముపాగతః ।
తత్రాహం సాధయిత్వా తు కవచం హృష్టమానసః ॥ ౨,౪౪.౨౨ ॥
కార్త్ వీర్యం నిహత్యాజౌ శివలోకం పునర్గతః ।
తత్ర తౌ తు మయా దృష్టౌ ద్వారే స్కన్దవినాయకౌ ॥ ౨,౪౪.౨౩ ॥
తౌనమస్కృత్య ధర్మజ్ఞ ప్రవేష్టుం చోద్యతోఽభవమ్ ।
స మామవేక్ష్య గామపో విశన్తం త్వరయాన్వితమ్ ॥ ౨,౪౪.౨౪ ॥
వారయామాస సహసా నాద్యావసర ఇత్యథ ।
మమ తేన పితస్తత్ర వాగ్యుద్ధం హస్తకర్షణమ్ ॥ ౨,౪౪.౨౫ ॥
సఞ్జాతపరశుక్షేమమతోఽభూద్భృగునన్దన ।
స తజ్జ్ఞాత్వా సముద్ధృహ్య మామధశ్చోర్ధ్వమేవ చ ॥ ౨,౪౪.౨౬ ॥
కరేణ భ్రామయామాస పునశ్చానీతవాంస్తతః ।
తం దృష్ట్వాతిక్రుధా క్షిప్తః కుఠారో హి మయా తతః ॥ ౨,౪౪.౨౭ ॥
దన్తో నిపతి,స్తస్య తతో దేవ ఉపాగతః ।
పార్వతీ తత్ర రుష్టాభూత్తదా కృష్ణః సమాగతః ॥ ౨,౪౪.౨౮ ॥
రాధయా సహిత స్తేన సానునీతా వరం దదౌ ।
మహ్యం కృష్ణో జగామాథ తేన మైత్రీం విధాయ చ ॥ ౨,౪౪.౨౯ ॥

తతః ప్రణమ్య దేవేశౌ పార్వతీపరమేశ్వరౌ ।
ఆగతస్తవ సాన్నిధ్యమకృతవ్రణసంయుతః ॥ ౨,౪౪.౩౦ ॥
వసిష్ఠ ఉవాచ
ఇత్యుక్త్వా భార్గవో రామో విరరామ చ భూపతే ।
జమదగ్నిరువాచేదం రామం శత్రునిబర్హణమ్ ॥ ౨,౪౪.౩౧ ॥
జమదగ్నిరువాచ
క్షత్రహత్యాభిభూతస్త్వం తావద్దోషోపశాన్తయే ।
ప్రయశ్చిత్తం తతస్తావద్యథావత్కర్తుమర్హసి ॥ ౨,౪౪.౩౨ ॥
ఇత్యుక్తః ప్రాహ పితరం రామో మతిమతాం వరః ।
ప్రాయశ్చిత్తం తు తద్యోగ్యం త్వం మే నిర్దేష్టుమర్హసి ॥ ౨,౪౪.౩౩ ॥
జమదగ్నిరువాచ
వ్రతైశ్చ నియమైశ్చైవ కర్షయన్దేహమాత్మనః ।
శాకమూలఫలాహారో ద్వాదశాబ్దం తపశ్చర ॥ ౨,౪౪.౩౪ ॥
వసిష్ఠ ఉవాచ
ఇత్యుక్తః ప్రణిపత్యైనం మాతరం చ భృగూద్వహః ।
ప్రయయౌ తపసే రాజన్నకృతవ్రణసంయుతః ॥ ౨,౪౪.౩౫ ॥
స గత్వా పర్వత వరం మహేన్ద్రమరికర్షణః ।
కృత్వాఽఽశ్రమపదం తస్మింస్తపస్తేపే సుదుశ్చరమ్ ॥ ౨,౪౪.౩౬ ॥
వ్రతైస్తపోభిర్నియమైర్దేవతారాధనైరపి ।
నిన్యే వర్షాణి కతి చిద్రామస్తస్మిన్మహామనాః ॥ ౨,౪౪.౩౭ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యమభాగే తృతీయ ఉపోద్ధాతపాదే సగరోపాఖ్యానే భార్గవచరితే చతుశ్చత్వారింశత్తమోఽధ్యాయః ॥ ౪౪॥

వసిష్ఠ ఉవాచ

తతః కదాచిద్విపినే చతురఙ్గబలాన్వితః ।

మృగయామగమచ్ఛూరః శూరసేనాదిభిః సహ ॥ ౨,౪౫.౧ ॥

తే ప్రవిశ్య మహారణ్యం హత్వా బహువిధాన్మృగాన్ ।

జగ్ముస్తృషార్తా_ మధ్యాహ్నే సరితం నర్మదామను ॥ ౨,౪౫.౨ ॥

తత్ర స్నాత్వా చ పీత్వా చ వారి నద్యా గతశ్రమాః ।

గచ్ఛన్తో దదృశుర్మార్గే జమదగ్నేరథాశ్రమమ్ ॥ ౨,౪౫.౩ ॥

ద్దష్ట్వాశ్రమపదం రమ్యం మునీనాగచ్ఛతః పథి ।

కస్యేదమితి పప్రచ్ఛుర్భావికర్మప్రచోదితాః ॥ ౨,౪౫.౪ ॥

తే ప్రోచురతిశాన్తాత్మా జమదగ్నేర్మహాతపాః ।

వసత్యస్మిన్సుతో యస్య రామః శస్త్రభృతాం వరః ॥ ౨,౪౫.౫ ॥

తచ్ఛ్రుత్వా భీరభూత్తేషాం రామనామానుకీర్త_నాత్ ।

క్రోధం ప్రసజ్యానృశంస్యం పూర్వవైరమనుస్మరన్ ॥ ౨,౪౫.౬ ॥

అథ తే ప్రోచురన్యోన్యం పితృహన్తుర్వధాత్పితుః ।

వైర నిర్యాతనం కిం తు కరిష్యామో దిశాధునా ॥ ౨,౪౫.౭ ॥

ఇత్యుక్త్వా ఖడ్గహస్తాస్తే సంప్రవిశ్య తదాశ్రమమ్ ।

ప్రజాఘ్నిరే ప్రయాతేషు మునివీరేషు సర్వతః ॥ ౨,౪౫.౮ ॥

తం హత్వాస్య శిరో హృత్వా నిషాదా ఇవ నిర్దయాః ।

ప్రయయుస్తే దురాత్మానః సబలాః స్వపురీం ప్రతి ॥ ౨,౪౫.౯ ॥

పుత్రాస్తస్య మహాత్మానౌ దృష్ట్వా స్వపితరం హతమ్ ।

పరివార్య మహారాజ రురుదుః శోకకర్శితాః ॥ ౨,౪౫.౧౦ ॥

భర్త్రారం నిహతం భూమౌ పతితం వీక్ష్య రేణుకా ।
పపాత మూర్చ్ఛితా సద్యో లతేవాశనితాడితా ॥ ౨,౪౫.౧౧ ॥
సా స్వచేతసి సంమూచ్ఛ్య శోకపావకదీపితాః ।
దూరప్రనష్టసంజ్ఞేవ సద్యః ప్రాణైర్వ్యయుజ్యత ॥ ౨,౪౫.౧౨ ॥
అనాలపన్త్యాం తస్యాం తు సంజ్ఞాం యాతా హి తే పునః ।
న్యపతన్మూర్చ్ఛితా భూమౌ నిమగ్నాః శోకసాగరే ॥ ౨,౪౫.౧౩ ॥
తతస్తపోధనా యేఽన్యే తత్ర పోవనవాసినః ।
సమేత్యాశ్వాసయామాసుస్తుల్యదుఃఖాః సుతాన్మనే ॥ ౨,౪౫.౧౪ ॥
సాంత్వ్యమానా మునిగణైర్జామదగ్న్యా యథావిధి ।
ఆధక్షుర్వచసా తేషామగ్నౌ పిత్రోః కలేవరే ॥ ౨,౪౫.౧౫ ॥
చక్రురేవ తదూర్ద్ధ్వం వై యత్కర్త్రవ్యమనన్తరమ్ ।
పిత్రోర్మరణదుఃఖేన పీడ్యమానా దివానిశమ్ ॥ ౨,౪౫.౧౬ ॥
తతః కాలే గతే రామః సమానాం ద్వాదశావధౌ ।
నివృత్తస్తపసః సఖ్యా సహాగాదాశ్రమం పితుః ॥ ౨,౪౫.౧౭ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యమభాగే సగరోపాఖ్యానే
భార్గవచరితే పఞ్చచత్వారింశత్తమోధ్యాయః ॥ ౪౫ ॥

వసిష్ఠ ఉవాచ
సగచ్ఛన్పథి శుశ్రావ మునిభ్యస్త త్త్వమాదితః ।
రాజపుత్రవ్యవసితం పిత్రౌః స్వర్గతిమేవ చ ॥ ౨,౪౬.౧ ॥

పితుస్తు జీవహరణం శిరోహరణమేవ చ ।
తన్మృతేరేవ మరణం శ్రుత్వా మాతుశ్చ కేవలమ్ ॥ ౨,౪౬.౨ ॥
విలలాప మహాబాహుర్దుఃఖశోకసమన్వితః ।
తమథాశ్వాసయామాస తుల్యదుఃఖోఽకృతవ్రణః ॥ ౨,౪౬.౩ ॥
హేతుభిః శాస్త్రనిర్దిష్టైర్వీర్యసామర్థ్యసూచకైః ।
యుక్తిలౌకికదృష్టాన్తైస్తచ్ఛోకం సంవ్యశామయత్ ॥ ౨,౪౬.౪ ॥
సాంత్వితస్తేన మేధావీ ధృతిమాలంబ్య భార్గవః ।
ప్రయయౌ సహితః సఖ్యా భ్రాతౄణాం తు దిదృక్షయా ॥ ౨,౪౬.౫ ॥
స తాన్దృష్ట్వాభివాద్యైతాన్దుఃఖితాన్దుఃఖకర్శితః ।
శోకామషయుతస్తైశ్చ సహ తస్థౌ దినత్రయమ్ ॥ ౨,౪౬.౬ ॥
తతోఽస్య సుమహాన్క్రోధః స్మరతో నిధనం పితుః ।
బభూవ సహసా సర్వలోకసంహరణక్షమః ॥ ౨,౪౬.౭ ॥
మాతురర్థే కృతాం పూర్వం ప్రతిజ్ఞాం సత్యసంగరః ।
దృఢీచకార హృదయే సర్వక్షత్రవధోద్యతః ॥ ౨,౪౬.౮ ॥
క్షత్రవంశ్యానశేషేణ హత్వా తద్దేహలోహితైః ।
కరిష్యే తర్పణం పిత్రోరితి నిశ్చిత్య భార్గవః ॥ ౨,౪౬.౯ ॥
భ్రాతౄణాం చైవ సర్వేషామాఖ్యాయాత్మసమీహితమ్ ।
ప్రయయౌ తదనుజ్ఞాతః కృత్వా సంస్థాం పితుః క్రియామ్ ॥ ౨,౪౬.౧౦ ॥
అకృతవ్రణసంయుక్తః ప్రాప్య మాహిష్మతీం తతః ।
తద్బాహ్యోపవనే స్థిత్వా సస్మార స మహోదరమ్ ॥ ౨,౪౬.౧౧ ॥
స తస్మై రథచాపాద్యం సహసాశ్వసమన్వితమ్ ।
ప్రేషయామాస రామాయ సర్వసంహననాని చ ॥ ౨,౪౬.౧౨ ॥
రామోఽపి రథమారుహ్య సన్నద్ధః సశరం ధనుః ।
గృహీత్వాపూరయచ్ఛఙ్ఖం రుద్రదత్తమమిత్రజిత్ ॥ ౨,౪౬.౧౩ ॥

జ్యాఘోషం చ చకారోచ్చై రోదసీ కంపయన్నివ ।
సహసాహోథ సారథ్యం చక్రే సారథినాం వరః ॥ ౨,౪౬.౧౪ ॥
రథజ్యాశఙ్ఖనాదైస్తు వధాత్విత్రోరమర్షిణః ।
తస్యాభూన్నగరీ సర్వా సంక్షుబ్ధాశ్చ నరద్విపాః ॥ ౨,౪౬.౧౫ ॥
రామం త్వాగతమాజ్ఞాయ సర్వక్షత్రకులాన్తకమ్ ।
సంక్షుబ్ధాశ్చక్రురుద్యోగం సంగ్రామాయ నృపాత్మజాః ॥ ౨,౪౬.౧౬ ॥
అథ పఞ్చరథాః శురాః శూరసేనాదయో నృప ।
రామేణ యోద్ధుం సహితా రాజభిశ్చ క్రురుద్యమమ్ ॥ ౨,౪౬.౧౭ ॥
చతురఙ్గవలోపేతాస్తత స్తే క్షత్రియర్షభాః ।
రామమాసాదయామాసుః పతఙ్గా ఇవ పావకమ్ ॥ ౨,౪౬.౧౮ ॥
నివార్య తానాపతతో రథేనైకేన భార్గవః ।
యుయుధే పార్థివైః సర్వైః సమరేఽమితవిక్రమః ॥ ౨,౪౬.౧౯ ॥
తతః పునరభూద్యుద్ధం రామస్య సహ రాజభిః ।
జఘాన యత్ర సంక్రుద్ధో రాజ్ఞాం శతముదారధీః ॥ ౨,౪౬.౨౦ ॥
తతః స శూరసేనాదీన్హత్వా సబలవాహనాన్ ।
త్రణేన పాతయామాస క్షితౌ క్షత్రియమణ్డలమ్ ॥ ౨,౪౬.౨౧ ॥
తత స్తే భగ్నసంకల్పా హతస్వబలవాహనాః ।
హతశిష్టా నృపతయో దుద్రువుః సర్వతోదిశమ్ ॥ ౨,౪౬.౨౨ ॥
ఏవం విద్రావ్య సైన్యాని హత్వా జిత్వాథ సంయుగే ।
జఘాన శతశో రాజ్ఞః శూరాఞ్చరవరాగ్నినా ॥ ౨,౪౬.౨౩ ॥
తతః క్రోధపరీతాత్మా దగ్ధుకామోఽఖిలాం పురీమ్ ।
ఉదైరయద్భార్గవోఽస్త్రం కాలాగ్నిసదృశప్రభమ్ ॥ ౨,౪౬.౨౪ ॥
జ్వాలాకవలితాశేషపురప్రాకారమాలినీమ్ ।
పురీం సహస్త్యశ్వనరాం స దదాహాస్త్రపావకః ॥ ౨,౪౬.౨౫ ॥

దహ్యమానాం పురీం దృష్ట్వా ప్రాణత్రాణపరాయణః ।
జీవనాయ జగామాశు వీతిహోత్రో భయాతురః ॥ ౨,౪౬.౨౬ ॥
అస్త్రాగ్నినా పురీం సర్వాం దగ్ధ్వా హత్వా చ శాత్రవాన్ ।
ప్రాశయానోఽఖిలాన్ లోకాన్ సాక్షాత్కాల ఇవాన్తకః ॥ ౨,౪౬.౨౭ ॥
అకృతవ్రణసంయుక్తః సహసాహేన చాన్వితః ।
జగామరథఘోషేణ కంపయన్నివ మేదినీమ్ ॥ ౨,౪౬.౨౮ ॥
వినిఘ్నన్ క్షత్రియాన్సర్వాన్ సంశామ్య పృథివీతలే ।
మహేన్ద్రాద్రిం యయౌ రామస్తపసే ధృతమానసః ॥ ౨,౪౬.౨౯ ॥
తస్మిన్నష్టచతుష్కం చ యావత్క్షత్రసముద్భవమ్ ।
ప్రత్యేత్య భూయస్తద్ధత్యై బద్ధదీక్షో ధృతవ్రతః ॥ ౨,౪౬.30 ॥
క్షత్రక్షేత్రేషు భూయశ్చ క్షత్రముత్పాదితం ద్విజైః ।
నిజఘాన పునర్భూమౌ రాజ్ఞ శతసహస్రశః ॥ ౨,౪౬.3౧ ॥
వర్షద్వయేన భూయోఽపి కృత్వా నిఃక్షత్రియాం మహీమ్ ।
షట్చతుష్టయవర్షాన్తం తపస్తేపే పునశ్చ సః ॥ ౨,౪౬.3౨ ॥
భూయోఽపి రాజన్ సంబుద్ధం క్షత్రముత్పాదితం ద్విజైః ।
జఘాన భూమౌ నిఃశేషం సాక్షాత్కాల ఇవాన్తకః ॥ ౨,౪౬.33 ॥
కాలేన తావతా భూయః సముత్పన్నం నృపాత్త్వయమ్ ।
నిఘ్నంశ్చచార పృథివీం వర్షద్వయమనారతమ్ ॥ ౨,౪౬.3౪ ॥
అలం రామేణ రాజేన్ద్ర స్మరతా నిధనం పితుః ।
త్రిః సప్తకృత్వః పృథివీ తేన నిఃక్షత్రియా కృతా ॥ ౨,౪౬.3౫ ॥
త్రిఃసప్తకృత్వస్తన్మాతా యదురః స్వమతాడయత్ ।
తావద్రామేణ తస్మాత్తు క్షత్రముత్పాదితం భువి ॥ ౨,౪౬.3౬ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యమభాగే తృతీయ ఉపోద్ధాతపాదే భార్గవచరితే షట్చత్వారింశత్త మోఽధ్యాయః ॥ ౪౬॥

వసిష్ఠ ఉవాచ

తతో మూర్ద్ధాభిషిక్తానాం రాజ్ఞామమితతేజసామ్ ।

షట్సహస్రద్వయం రామో జీవగ్రాహం గృహీతవాన్ ॥ ౨,౪౭.౧ ॥

తతో రాజసహస్రాణి గృహీత్వా మునిభిః సహ ।

స జగామ మహాతేజాః కురుక్షేత్రం తపోమయమ్ ॥ ౨,౪౭.౨ ॥

సరసాం పఞ్చకం తత్ర ఖానయిత్వా భృగుద్వహః ।

సుఖావగాహతీర్థాని తాని చక్రే సమన్తతః ॥ ౨,౪౭.3 ॥

జఘాన తత్ర వై రాజ్ఞః శరీరప్రభవామృజా ।

సరాంసి తాని వై పఞ్చ పూరయామాస భార్గవః ॥ ౨,౪౭.౪ ॥

స్నాత్వా తేషు యథాన్యాయం జామదగ్న్యః ప్రతాపవాన్ ।

పితౄన్సంతర్పయామాస యథాశాస్త్రమతన్ద్రితః ॥ ౨,౪౭.౫ ॥

పితుః ప్రేతస్య రాజేన్ద్ర శ్రాద్ధాదికమశేషతః ।

బ్రాహ్మణైః సహ మాతుశ్చ తత్ర చక్రే యథోదితమ్ ॥ ౨,౪౭.౬ ॥

ఏవం తీర్థప్రతీకః స కురుక్షేత్రే తపోమయే ।

ఉవాసాతన్ద్రితః సమ్యక్పితృపూజాపరాయణః ॥ ౨,౪౭.౭ ॥

తతః ప్రభృత్యభూద్రాజంస్తీర్థానాముత్తమోత్తమమ్ ।

విహితం జామదగ్న్యేన కురుక్షేత్రే తపోవనే ॥ ౨,౪౭.౮ ॥

సస్యమం తపఞ్చకమితి స్థానం త్రైలోక్యవిశ్రుతమ్ ।

యత్ర యత్క్రే భృగుశ్రేష్ఠః పితౄణాం తృప్తిమక్షయామ్ ॥ ౨,౪౭.౯ ॥

స్నానదానతపోహోమద్విజభోజనతర్పణైః ।

భృశమాప్యాయితాస్తేన యత్ర తే పితరోఽఖిలాః ॥ ౨,౪౭.౧౦ ॥
అవాపురక్షయాం తృప్తిం పితృలోకం చ శాశ్వతమ్ ।
సమన్తపఞ్చకం నామ తీర్థం లోకే పరిశ్రుతమ్ ॥ ౨,౪౭.౧౧ ॥
సర్వపాపక్షయకరం మహాపుణ్యోపబృంహితమ్ ।
మర్త్యానాం యత్ర యాతానామేనాంసి నిఖిలాని తు ॥ ౨,౪౭.౧౨ ॥
దూరాదేవాపయాస్యన్తి ప్రవాతే శుష్కపర్ణవత్ ।
తత్క్షేత్రచర్యాగమనం మర్త్యానామసతామిహ ॥ ౨,౪౭.౧౩ ॥
న లభ్యతే మహారాజ జాతు జన్మశతైరపి ।
సమన్తపఞ్చకం తీర్థం కురుక్షేత్రేఽతిపావనమ్ ॥ ౨,౪౭.౧౪ ॥
యత్ర స్నాతః సర్వతీర్థైః స్నాతో భవతి మానవః ।
కృతకృత్యస్తతో రామః సమ్యక్పూర్ణమనోరథః ॥ ౨,౪౭.౧౫ ॥
ఉవాస తత్ర నియతః కఞ్చిత్కాలం మహామతిః ।
తతః సంవత్సరస్యాన్తే బ్రాహ్మణైః సహితో వశీ ॥ ౨,౪౭.౧౬ ॥
పితృపిణ్డప్రదానాయ జామదగ్న్యోఽగమద్గయామ్ ।
తతో గత్వా తతః శ్రాద్ధే యథాశాస్త్రమరిన్దమః ॥ ౨,౪౭.౧౭ ॥
బ్రాహ్మణాంస్తర్పయామాస పితౄనుద్దిశ్య సత్కృతాన్ ।
శైవం తత్ర పరం స్థానం చన్ద్రపాదమితి స్మృతమ్ ॥ ౨,౪౭.౧౮ ॥
పితృతృప్తికరం క్షేత్రం తాదృగ్లోకే న విద్యతే ।
యత్రార్చితాః స్వకులజైర్యథాశక్తి మనాగపి ॥ ౨,౪౭.౧౯ ॥
పితరః పిణ్డదానాద్యైః ప్రాప్స్యన్తి గతిమక్షయామ్ ।
పితౄనుద్దిశ్య తత్రాసౌ తర్పితేషు ద్విజాతిషు ॥ ౨,౪౭.౨౦ ॥
దదౌ చ విధివత్పిణ్డం పితృభక్తిసమన్వితః ।
తతస్తత్పితరః సర్వే పితృలోకాదుపాగతాః ॥ ౨,౪౭.౨౧ ॥
జగృహుస్తత్కృతాం పూజాం జమదగ్నిపురోగమాః ।

అథ సంప్రీతమనసః సమేత్య భృగునన్దనమ్ ॥ ౨,౪౭.౨౨ ॥
ఊచుస్తత్పితరః సర్వేఽదృశ్యా భూత్వాన్తరిక్షగాః ।
పితర ఊచుః
మహత్కర్మ కృతం వీర భవతాన్యైః సుదుష్కరమ్ ॥ ౨,౪౭.౨౩ ॥
అస్మానపి యథాన్యాయం సమ్యక్తర్పితవానసి ।
అస్మాకమక్షయాం ప్రీతిం తథాపి త్వం న యచ్ఛసి ॥ ౨,౪౭.౨౪ ॥
క్షత్రహత్యాం హి కృత్వా తు కృతకర్మాభవద్యతః ।
క్షేత్రస్యాస్య ప్రభావేణ భక్త్యా చ తవ దర్శనమ్ ॥ ౨,౪౭.౨౫ ॥
ప్రాప్తాఃస్మ పూజితాః కిం తు నాక్షయ్యఫలభాగినః ।
తస్మాత్త్వం వీరహత్యాదిపాపప్రశమనాయ హి ॥ ౨,౪౭.౨౬ ॥
ప్రాయశ్చిత్తం యథాన్యాయం కురు ధర్మం చ శాశ్వతమ్ ।
వధాచ్చ వినివర్తస్వ క్షత్రియాణామతః పరమ్ ॥ ౨,౪౭.౨౭ ॥
పితుర్వధే తేఽపరాధ్యన్తే న స్వతన్త్రం యతో జగత్ ।
తన్నిమిత్తం తు మరణం పితుస్తే విహితం పురా ॥ ౨,౪౭.౨౮ ॥
హన్తుం కం కః సమర్థః స్యాల్లోకే రక్షితుమేవ వా ।
నిమిత్తమాత్రమేవేహ సర్వః సర్వస్య చైతయోః ॥ ౨,౪౭.౨౯ ॥
ధ్రువం కర్మానురూపం తే చేష్టన్తే సర్వ ఏవ హి ।
కాలానువృత్తం బలవాన్నృలోకో నాత్ర సంశయః ॥ ౨,౪౭.౩౦ ॥
బాధితుం భువి భూతాని భూతానాం న విధిం వినా ।
శక్యతే వత్స సర్వోఽపి యతః శక్త్యా స్వకర్మకృత్ ॥ ౨,౪౭.౩౧ ॥
క్షత్రం ప్రతి తతో రోషం విముచ్యాస్మత్ప్రియేప్సయా ।
శమమాప్నుహి భద్రం తే స హ్యస్మాకం పరం బలమ్ ॥ ౨,౪౭.౩౨ ॥
వసిష్ఠ ఉవాచ
ఇత్యుక్త్వాన్తర్దధుః సర్వే పితరో భృగునన్దనమ్ ।

స చాపి తద్వచః సర్వం ప్రతిజగ్రాహ సాదరమ్ ॥ ౨,౪౭.౩౩ ॥
అకృతవ్రణసంయుక్తో ముదా పరమయా యుతః ।
ప్రయయౌ చ తదా రామస్తస్మాత్సిద్ధవనాశ్రమమ్ ॥ ౨,౪౭.౩౪ ॥
తస్మిన్సిద్ధ్వా భృగుశ్రేష్ఠో బ్రాహ్మణైః సహితో నృప ।
తపసే ధృతసంకల్పో బభూవ స మహామనాః ॥ ౨,౪౭.౩౫ ॥
సరథం సహసాహం చ ధనుఃసంహననాని చ ।
పునరాగమసంకేతం కృత్వా ప్రాస్థాపయత్తదా ॥ ౨,౪౭.౩౬ ॥
తతః స సర్వతీర్థేషు చక్రే స్నానమతన్ద్రితః ।
పరీత్యపృథివీం సర్వాం పితృదేవాదిబూజకః ॥ ౨,౪౭.౩౭ ॥
ఏవం క్రమేణ పృథివీం త్రివారం భృగునన్దనః ।
పరిచక్రామ రాజేన్ద్ర లోకవృత్తమనువ్రతః ॥ ౨,౪౭.౩౮ ॥
తతః స పర్వతశ్రేష్ఠం మహేన్ద్రం పునరప్యథ ।
జగామ తపసే రాజన్బ్రాహ్మణైరభిసంవృతః ॥ ౨,౪౭.౩౯ ॥
స తస్మింశ్చిరరాత్రాయ ముని సిద్ధనిషేవితే ।
నివాసమాత్మనో రాజన్కల్పయామాస ధర్మవిత్ ॥ ౨,౪౭.౪౦ ॥
మునయస్తం తపస్యన్తం సర్వక్షేత్రనివాసినః ।
ద్రష్టుకామాః సమాజగ్ముర్నియతా బ్రహ్మవాదినః ॥ ౨,౪౭.౪౧ ॥
దదృశుస్తే మునిగణాస్తపస్యాసక్తమానసమ్ ।
క్షాత్రం కక్షమశేషేణ దగ్ధ్వా శాన్తమివానలమ్ ॥ ౨,౪౭.౪౨ ॥
అథ తానాగతాన్దృష్ట్వా మునీన్దివ్యాంస్తపోమయాన్ ।
అర్ఘ్యాదిసముదాచారైః పూజయామాస భార్గవః ॥ ౨,౪౭.౪౩ ॥
కృతకౌశలసంప్రశ్నపూర్వకాః సుమహోదయాః ।
తేషాం తస్య చ సంవృత్తాః కథాః పుణ్యా మనోహరాః ॥ ౨,౪౭.౪౪ ॥
తత స్తేషామనుమతే మునీనాం భావితాత్మనామ్ ।

హయమేధం మహాయజ్ఞమాహర్తుముపచక్రమే ॥ ౨,౪౭.౪౫ ॥
సంభృత్య సర్వసంభారానౌర్వాద్యైః సహితో నృప ।
విశ్వామిత్రభరద్వాజమార్కణ్డేయాదిభిస్తథా ॥ ౨,౪౭.౪౬ ॥
తేషా మనుమతే కృత్వా కాశ్యపం గురుమాత్మనః ।
వాజిమేధం తతో రాజన్నాజహార మహాక్రతుమ్ ॥ ౨,౪౭.౪౭ ॥
తస్యాభూత్కాశ్యపోఽధ్వర్యురుద్గాతా గౌతమో మునిః ।
విశ్వామిత్రోఽభవద్ధోతా రామస్య విదితాత్మనః ॥ ౨,౪౭.౪౮ ॥
బ్రహ్మత్వమకరోత్తస్య మార్కణ్డేయో మహామునిః ।
భరద్వాజాగ్నివేశ్యాద్యా వేద వేదాఙ్గపారగాః ॥ ౨,౪౭.౪౯ ॥
మునయశ్చక్రురన్యాని కర్మాణ్యన్యే యథాక్రమమ్ ।
పుత్రైః శిష్యైః ప్రశిష్యైశ్చ సహితో భగవాన్భృగుః ॥ ౨,౪౭.౫౦ ॥
సాదస్యమకరోద్రాజన్నన్యైశ్చ మునిభిః సహ ।
స తైః సహాఖిలం కర్మ సమాప్య భృగుపుఙ్గవః ॥ ౨,౪౭.౫౧ ॥
బ్రహ్మణం పూజయామాస యథావద్గురుణా సహ ।
అలఙ్కృత్య యథాన్యాయ కన్యాం రూపవతీం మహీమ్ ॥ ౨,౪౭.౫౨ ॥
పురగ్రామశతోపేతాం సముద్రాంబరమాలినీమ్ ।
ఆహూయ భృగుశార్దూలః సశైలవనకాననామ్ ॥ ౨,౪౭.౫౩ ॥
కాశ్యపాయ దదౌ సర్వామృతే తం శైలముత్తమమ్ ।
ఆత్మనః సన్నివాసార్థం తం రామః పర్యకల్పయత్ ॥ ౨,౪౭.౫౪ ॥
తతః ప్రభృతిరాజేన్ద్ర పూజయామాస శాస్త్రతః ।
హిరణ్యరత్నవస్త్రశ్వగోగజాన్నాదిభిస్తథా ॥ ౨,౪౭.౫౫ ॥
పురా సమాప్య యజ్ఞాన్తే తథా చావభృథాప్లుతః ।
చక్రే ద్రవ్యపరిత్యాగం తేషామనుమతే తదా ॥ ౨,౪౭.౫౬ ॥
దత్త్వా చ సర్వభూతానామభయం భృగునన్దనః ।

తత్రాపి పర్వతవరే తపశ్చర్తుం సమారభత్ ॥ ౨,౪౭.౫౭ ॥
తతస్తం సమనుజ్ఞాయ సదస్యా ఋత్విజస్తథా ।
యయుర్యథాగతం సర్వే మునయః శంసితవ్రతాః ॥ ౨,౪౭.౫౮ ॥
గతేషు తేషు భగవానకృతవ్రణసంయుతః ।
తపో మహత్సమాస్థాయ తత్రైవ న్యవసత్సుఖీ ॥ ౨,౪౭.౫౯ ॥
కాశ్యపీ తు తతో భూమిర్జననాథా హ్యనేకశః ।
సర్వదుఃఖప్రశాన్త్యర్థం మారీచానుమతేన తు ॥ ౨,౪౭.౬౦ ॥
తత్ర దీపప్రతిష్ఠాఖ్యవ్రతం విష్ణుముఖోదితమ్ ।
చచార ధరణీ సమ్యక్సుఖైర్ముక్తాభవచ్చ సా ॥ ౨,౪౭.౬౧ ॥
ఇత్యేష జామదగ్న్యస్య ప్రాదుర్భావ ఉదాహృతః ।
యస్మిఞ్ఛ్రుతే నరః సర్వపాతకైర్విప్రముచ్యతే ॥ ౨,౪౭.౬౨ ॥
ప్రభావః కార్త్తవీర్యస్య లోకే ప్రథితతేజసః ।
ప్రసంగాత్కథితః సమ్యఙ్నాతిసంక్షేపవిస్తరః ॥ ౨,౪౭.౬౩ ॥
ఏవంప్రభావః స నృపః కార్త్తవీర్యోఽభవద్భువి ।
న తాదృశః పుమాన్కశ్చిద్భావీ భూతాథవా శ్రుతః ॥ ౨,౪౭.౬౪ ॥
దత్తాత్రేయాద్వరం వవ్రే మృతిముత్తమపూరుషాత్ ।
యత్పురా సోఽగమన్ముక్తిం రణే రామేణ ఘాతితః ॥ ౨,౪౭.౬౫ ॥
తస్యాసీత్పఞ్చమః పుత్రః పఖ్యాతో యో జయధ్వజః ।
పుత్రస్తస్య మహాబాహుస్తాలజఙ్ఘోఽభవన్నృప ॥ ౨,౪౭.౬౬ ॥
అభూత్తస్యాపి పుత్రాణాం శతముత్తమధన్వినామ్ ।
తాలజఙ్ఘాభిధా యేషాం వీతిహోత్రోఽగ్రజోఽభవత్ ॥ ౨,౪౭.౬౭ ॥
పుత్రైః సవీతిహోత్రాద్యైర్హైహయాద్యైశ్చ రాజభిః ।
కాలం మహాన్తమవసద్ధిమాద్రివానగహ్వరే ॥ ౨,౪౭.౬౮ ॥
యః పూర్వం రామ బాణేన ద్రవన్పృష్ఠేఽభితాడితః ।

తాలజఙ్ఘోఽపతద్భూమౌ మూర్ఛితో గాఢవేదనః ॥ ౨,౪౭.౬౯ ॥
దదర్శ వీతిహోత్రస్తం ద్రవన్తైవవశాదివ ।
రథమారోప్య వేగేన పలాయనపరోఽభవత్ ॥ ౨,౪౭.౭౦ ॥
తే తత్ర న్యవసన్సర్వే హిమాద్రౌ భయపీడితాః ।
కృచ్ఛ్రం మహాన్తమాసాద్య శాకమూలఫలాశనః ॥ ౨,౪౭.౭౧ ॥
తతః శాన్తిం గతే రామే తపస్యాసక్తమానసే ।
జాలజఙ్ఘః స్వకం రాజ్యం సపుత్రః ప్రత్యపద్యత ॥ ౨,౪౭.౭౨ ॥
సన్నివేశ్య పురీం భూయః పూర్వవన్నృపసత్తమః ।
వసంస్తదా నిజం రాజ్యమాపాలయదరిన్దమః ॥ ౨,౪౭.౭౩ ॥
సుపుత్రః సానుగబలః పూర్వవైరమనుస్మరన్ ।
అభ్యాయయౌ మహారాజ తాలజఙ్ఘః పురం తవ ॥ ౨,౪౭.౭౪ ॥
చతురఙ్గబలోపేతః కంపయన్నివ మేదినీమ్ ।
రురోదాభ్యేత్య నగరీమయోధ్యాం స మహీపతిః ॥ ౨,౪౭.౭౫ ॥
తతో నిష్క్రమ్య నగరాత్ఫలగుత్సస్తోఽపి తే పితా ।
యుయుధే తైర్నృపైః సర్వైర్వృద్ధోఽపి తరుణో యథా ॥ ౨,౪౭.౭౬ ॥
నిహతానేకమాతగతురఙ్గరథసైనికః ।
శత్రుభిర్నిర్జితో వృద్ధః పలాయనపరోఽ భవత్ ॥ ౨,౪౭.౭౭ ॥
త్యక్త్వా స నగరం రాజ్యం సకోశబలవాహనమ్ ।
అన్తర్వత్న్యా చ తే మాత్రా సహితో వనమావిశత్ ॥ ౨,౪౭.౭౮ ॥
తత్ర చౌర్వాశ్రమోపాన్తే నివసన్నచిరాదివ ।
శోకామర్షసమావిష్టో వృద్ధభావేన చ స్వయమ్ ॥ ౨,౪౭.౭౯ ॥
విలోక్యమానో మాత్రా తే బాష్పగద్గదకణ్ఠయా ।
అనాథ ఇవ రాజేన్ద్ర స్వర్గలోకమితో గతః ॥ ౨,౪౭.౮౦ ॥
తతస్తే జననీ రాజన్దుఃఖశోకసమన్వితా ।

చితామారోపయద్భర్తూ రుదతీ సా కలేవరమ్ ॥ ౨,౪౭.౮౧ ॥
అనశనాదిదుఃఖేన భర్తు ్రర్వ్యసనకర్శితా ।
చకారాగ్నిప్రవేశాయ సుదృఢాం మతిమాత్మనః ॥ ౨,౪౭.౮౨ ॥
ఔర్వస్తదఖిలం శ్రుత్వా స్వయమేవ మహామునిః ।
నిర్గత్య చాశ్రమాత్తాం చ వారయన్నిదమబ్రవీత్ ॥ ౨,౪౭.౮౩ ॥
న మర్త ్రవ్యం త్వయా రాజ్ఞి సాంప్రతం జఠరే తవ ।
పుత్రస్తిష్ఠతి సర్వేషాం ప్రవరశ్చవర్తి ్రనామ్ ॥ ౨,౪౭.౮౪ ॥
ఇతి తద్వచనం శ్రుత్వా మాతా తవ మనస్వినీ ।
విరరామ మృతేస్తాం తు మునిః స్వాశ్రమమానయత్ ।
తతః సా సర్వదుఃఖాని నియమ్య త్వన్ముఖాంబుజమ్ ॥ ౨,౪౭.౮౫ ॥
దిదృక్షురాశ్రమోపాన్తే తస్యైవ న్యవసత్సుఖమ్ ।
సుషావ చ తతః కాలే సా త్వామౌర్వాశ్రమే తదా ॥ ౨,౪౭.౮౬ ॥
జాతకర్మాదికం సర్వం భవతః సోఽకరోన్మునిః ।
ఔర్వాశ్రమే వివృద్ధశ్చ భవాంస్తేనానుకంపితః ॥ ౨,౪౭.౮౭ ॥
త్వయైవ విదితం సర్వమతః పరమరిన్దమ ।
ఏవం ప్రభావో నృపతిః కార్త ్రవీర్యోఽభవద్భువి ॥ ౨,౪౭.౮౮ ॥
వ్రతస్యాస్య ప్రభావేణ సర్వలోకేషు విశ్రుతః ।
యద్వంశజైర్జితో యుద్ధే పితా తే వనమాదిశత్ ॥ ౨,౪౭.౮౯ ॥
తద్వృత్తాన్తమశేషేణ మయా తే సముదీరితమ్ ।
ఏతచ్చ సర్వమాఖ్యాతం వ్రతానాముత్తమం తవ ॥ ౨,౪౭.౯౦ ॥
సమస్తతన్త్రం లోకేషు సర్వలోకఫలప్రదమ్ ।
న హ్యస్య కర్తు ్రర్నృపతేః పురుషార్థచతుష్టయే ॥ ౨,౪౭.౯౧ ॥
భవత్యభీప్సితం కిఞ్చిద్దర్ల ్లభం భువనత్రయే ।
సంక్షేపేణ మయాఖ్యాతం వ్రతం హైహయభూభుజః ।

జామదగ్న్యస్య చ మునే కిమన్యత్కథయామి తే ॥ ౨,౪౭.౯౨ ॥

జైమినిరువాచ

తతః స సగరో రాజా కృతాఞ్జలిపుటో మునిమ్ ॥ ౨,౪౭.౯౩ ॥

ఉవాచ భగవన్నేతత్కర్తుమిచ్ఛామ్యహం వ్రతమ్ ।

సమ్యక్తముపదేశేన తత్రానుజ్ఞాం ప్రయచ్ఛ మే ॥ ౨,౪౭.౯౪ ॥

కర్మణానేన విప్రర్షే కృతార్థోఽస్మి న సంశయః ।

ఇత్యుక్తస్తేన రాజ్ఞాతు తథేత్యుక్త్వా మహామునిః ॥ ౨,౪౭.౯౫ ॥

దీక్షయామాస రాజానం శస్త్రోక్తేనైవ వర్త్మనా ।

స దీక్షితో వసిష్ఠేన సగరో రాజసత్తమః ॥ ౨,౪౭.౯౬ ॥

ద్రవ్యాణ్యానీయ విధివత్ప్రచచార శుభవ్రతమ్ ।

పూజయిత్వా జగన్నాథం విధినా తేన పార్థివః ॥ ౨,౪౭.౯౭ ॥

సమాప్య చ యథాయోగ్యమనుజ్ఞాయ గురుం తతః ।

ప్రతిజ్ఞామకరోద్రాజా వ్రతమేతదనుత్తమమ్ ॥ ౨,౪౭.౯౮ ॥

ఆజీవాన్తం ధరిష్యామి యత్నేనేతి మహామతిః ।

అథానుజ్ఞాప్య రాజానం వసిష్ఠో భగవానృషిః ॥ ౨,౪౭.౯౯ ॥

సన్నివర్త్యానుగచ్ఛన్తం ప్రజగామ నిజాశ్రమమ్ ॥ ౨,౪౭.౧౦౦ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యమభాగే తృతీయ ఉపోద్ధాతపాదే సగరోపాఖ్యానే వసిష్ఠగమనం నామ సప్తచత్వారింశత్తమోఽధ్యాయః

జైమినిరువాచ

గతే తస్మిన్మునివరే సగరో రాజసత్తమః ।

అయోధ్యాయామధివస్పాలయామాస మేదినీమ్ ॥ ౨,౪౮.౧ ॥

సర్వసంపద్గుణోపేతః సర్వధర్మార్థతత్త్వవిత్ ।

వయసైవ స బాలోఽభూత్కర్మణా వృద్ధసంమతః ॥ ౨,౪౮.౨ ॥

తథాపి న దివా భుక్తేం శేతే వా నిశి సంస్మరన్ ।

సుదీర్ఘం నిఃశ్వసిత్యుష్ణముద్విగ్నహృదయోఽనిశమ్ ॥ ౨,౪౮.౩ ॥

శ్రుత్వా రాజా స్వరాజ్యం నిజగురుమవజిత్యారిభిః సంగృహీతం మాత్రా సార్ధం ప్రయాన్తం వనమతిగహనంస్వర్గతం తం చ తస్మిన్ ।

శోకావిష్టః సరోషం సకలరిపుకులోచ్ఛిత్తయే సత్ప్రతిజ్ఞశ్చకే సద్యః ప్రతిజ్ఞాం పరిభవమనలం సోఢుమిక్ష్వాకువంశ్యః ॥ ౨,౪౮.౪ ॥

స కదాచిన్మహీపాలః కృతకౌతుకమఙ్గలః ।

రిపుం జేతుం మనశ్చక్రే దిశశ్చ సకలాః క్రమాత్ ॥ ౨,౪౮.౫ ॥

అనేకరథసాహస్రైర్గజాశ్వరథసైనికైః ।

సర్వతః సంవృతో రాజా నిశ్చక్రామ పురోత్తమాత్ ॥ ౨,౪౮.౬ ॥

శత్రూన్హన్తుం ప్రతస్థే నిజబలనివహేనోత్పతద్భిస్తురఙ్గైర్నానసత్త్వోర్మిజాలాకులజలనిధినిభేనాథ పాడఙ్గికేన ।

మత్తైర్మాతఙ్గయూథైః సకులగిరికులేనైవ భూమణ్డలేన శ్వేతచ్ఛత్రధ్వజౌఘైరపి శశిసుకరాభాతఖేనైవ సార్ధమ్ ॥ ౨,౪౮.౭ ॥

తస్యాగ్రేసరసైన్యయూథచరణప్రక్షుణ్ణశైలోచ్చయక్షోదాపూరితనిమ్నభాగమవనీపాలస్య సంయాస్యతః ।

ప్రత్యేకం చతురఙ్గసైన్యనికరప్రక్షోదసంభూతభూరేణుప్రావృతిరుత్స్థలీ సమభవద్భూమిస్తు తత్రానిశమ్ ॥ ౨,౪౮.౮ ॥

నిఘ్నన్నృపానేకాన్ద్విపతురగరథవ్యూహసంభిన్నవీరాన్సద్యః శోభాం దధానోఽసురనికరచమూర్నిఘ్నతశ్చన్ద్రమౌలిః ।

దూరాదేవాభిశంసన్నరినగరనిరోధేషు కర్మాభిషఙ్గే తేషాం శీఘ్రాపయానక్షణమభిదిశతి ప్రాణిధైర్యం విధత్తే ॥ ౨,౪౮.౯ ॥

విజిగీషుర్దిశో రాజా రాజ్ఞో యస్యాభియాస్యతి ॥ ౨,౪౮.౧౦ ॥

విషయం స నృపస్తస్య సద్యః ప్రణతిమేష్యతి ।
విజిత్య నృపతీనస్సర్వాన్కృత్వా చ స్వపదానుగాన్ ॥ ౨,౪౮.౧౧ ॥
సంకేత గామినః కాంశ్చిత్కృత్వా రాజ్యే న్యవర్త్తత ।
ఏవం స విసరద్దిక్షు దక్షిణాభిముఖో నృపః ॥ ౨,౪౮.౧౨ ॥
స్మరన్పూర్వకృతం వైరం హైహయానభ్యవర్త్తత ।
తతస్తస్య నృపైః సార్ద్ధం సమగ్రరథకుఞ్జరైః ॥ ౨,౪౮.౧౩ ॥
బభూవ హైహయైర్వీరైః సంగ్రామో రోమహర్షణః ।
రాజ్ఞాం యత్ర సహస్రాణి స బలాని మహాహవే ॥ ౨,౪౮.౧౪ ॥
నిజఘాన మహాబాహుః సంక్రుద్ధః కోసలేశ్వరః ।
జిత్వా హైహయభూపాలాన్భఙ్క్త్వా దగ్ధ్వా చ తత్పురీమ్ ॥ ౨,౪౮.౧౫ ॥
నిఃశేషశూన్యా మకరోద్రైవ్రాన్తకరణో నృపః ।
సమగ్రబలసంమర్ద్దప్రమృష్టాశేషభూతలః ॥ ౨,౪౮.౧౬ ॥
హైహయానామశేషం తు చక్రే రాజ్యం రజఃసమమ్ ।
రాజ్యం పురీం చాపహాయ భ్రష్టైశ్వర్యా హతత్విషః ॥ ౨,౪౮.౧౭ ॥
రాజానో హతభూయిష్ఠా వ్యద్రవన్త సమన్తతః ।
అభిద్రుత్య నృపాంస్తాంస్తు ద్రవమాణాన్మహీపతిః ॥ ౨,౪౮.౧౮ ॥
జఘాన సానుగాన్మత్తః ప్రజాః క్రుద్ధ ఇవాన్తకః ।
తతస్తాన్ప్రతి సక్రోధః సగరః సమరేఽరిహా ॥ ౨,౪౮.౧౯ ॥
ముమోచాస్త్రం మహారౌద్రం భార్గవం రిపుభీషణమ్ ।
తేనోత్సృష్టాతిరౌద్రత్రిభువనభయదప్రస్ఫురద్భార్గవాస్త్రజ్వాలాదన్దహ్యమానావశత నుతతయస్తే నృపాః సాద్య ఏవ ।
వాయవ్యాస్త్రావృత్తధూమోద్గమపటలతమోముష్టదృష్టిప్రసారా భ్రేముర్భూపృష్ఠలోఠద్బహులతమరజోగూఢమాత్రా ముహూర్త్తమ్ ॥ ౨,౪౮.౨౦ ॥
ఆగనేయాస్త్రప్రతాపప్రతిహతగతయోఽదృష్టమార్గాః సమన్తా ద్భూపాలా నష్టసంఘాః పరవశతనవో వ్యాకులీభూతచిత్తాః ।

భీతాః సంత్యుక్తవస్త్రాయుధకవచవిభూషాదికా ముక్తకేశా విస్పష్టోన్మత్తభావాన్భృశ తరమనుకుర్వన్త్యగ్రతః శాత్రవాణామ్ ॥ ౨,౪౮.౨౧ ॥

విజిత్య హైహయాన్సర్వాన్సమరే సగరో బలీ ।

సంక్షుబ్ధసాగరాకారః కాంబోజానభ్యవర్త్తత ॥ ౨,౪౮.౨౨ ॥

నానావాదిత్రఘోషాహతపటహరవాకర్ణనధ్వస్తధైర్యాః సద్యః సంత్యక్తరాజ్యస్వబలపురపురస్త్రీసమూహా విమూఢాః ।

కాంబోజాస్తాలజఙ్ఘాః శకయవనకిరాతాదయః సాకమేతే భ్రేముర్భూర్యస్త్రభీత్యా దిశి దిశి రిపవో యస్య పూర్వాపరాధాః ॥ ౨,౪౮.౨౩ ॥

భీతాస్తస్య నరేశ్వరస్య రిపవః కేచిత్త్రపాతా పానలజ్వాలాముష్టదృశో విసృజ్య వసతిం రాజ్యం చ పుత్రాదిభిః ।

ద్విట్సైన్యైః సమభిద్రుతా వనభువం సంప్రాప్య తత్రాపి తేఽస్తైమిత్యం సముపాగతా గిరిగుహాసుప్తోత్థితేన ద్విషః ॥ ౨,౪౮.౨౪ ॥

తాలజఙ్ఘాన్నిహత్యాజౌ రాజా స బలవాహనాన్ ।

క్రమేణ నాశయామాస తద్రాజ్యమరికర్షణః ॥ ౨,౪౮.౨౫ ॥

తతో యవనకాంబోజకిరాతాదీననేకశః ।

నిజఘాన రుషావిష్టః పల్హవాన్పారదానపి ॥ ౨,౪౮.౨౬ ॥

హన్యమానాస్తు తే సర్వే రాజానస్తేన సంయుగే ।

దుద్రువుః సంఘశో భీతా హతశిష్టాః సమన్తతః ॥ ౨,౪౮.౨౭ ॥

యుష్మాభిర్యస్య రాజ్యం బహుభిరపహృతం తస్య పుత్రోఽధునాహం హన్తుం వః సప్రతిజ్ఞం ప్రసభముపగతో వైరనిర్యాతనైషీ ।

ఇత్యుచ్చైః శ్రావయాణో యుధి నిజచరితం వైరిభిర్భాగవీర్యైః క్షత్రైర్విధ్వంసితేజాః సగరనరపతిః స్మారయామాస భూపః ॥ ౨,౪౮.౨౮ ॥

తం దృష్ట్వా రాజవర్యం సకలరిపుకులప్రక్షయోపాత్తదీక్షం భీతాః స్త్రీబాలపూర్వం శరణమభియయుః స్వాసుసరక్షణాయ ।

ఇక్ష్వాకూణాం వసిష్ఠం కులగురుమభితః సప్త రాజ్ఞాం కలేషు ప్రఖ్యాతాః సంప్రసూతా నృపవరరిపవః పారదాః పల్హవాద్యాః ॥ ౨,౪౮.౨౯ ॥

వసిష్ఠమాశ్రమోపాన్తే వసంతమృషిభిర్వృతమ్ ।

ఉపగమ్యాబ్రువన్సర్వే కృతాఞ్జలిపుటా నృపాః ॥ ౨,౪౮.౩౦ ॥
శరణం భవ నో బ్రహ్మన్నార్తానామభయైషిణామ్ ।
సగరాస్త్రాగ్నినిర్దగ్ధశరీరాణాం ముమూర్షతామ్ ॥ ౨,౪౮.౩౧ ॥
స హన్త్యసమానశేషేణ వైరాన్తకరణోన్ముఖః ।
తస్మాద్భయాద్ధి నిష్క్రాన్తా వయం జీవితకాఙ్క్షిణః ॥ ౨,౪౮.౩౨ ॥
విభిన్నరాజ్యభోగర్ద్ధిస్వదారాపత్యబాన్ధవాః ।
కేవలం ప్రాణరక్షార్థం త్వాం త్వయం శరణం గతః ॥ ౨,౪౮.౩౩ ॥
న హ్యన్యోఽస్తి పుమాంల్లోకే సౌహృదేన బలేన వా ।
యస్తం నివర్త్యిత్వాస్మాన్పాలయేన్మహతో భయాత్ ॥ ౨,౪౮.౩౪ ॥
త్వం కిలార్కాన్వయభువాం రాజ్ఞాం కులగురుర్వృతః ।
తద్వంశపూర్వజైర్భూపైస్త్వతప్రభావశ్చ తాదృశః ॥ ౨,౪౮.౩౫ ॥
తేనాయం సగరోఽప్యద్య గురుగౌరవయన్త్రితః ।
భవన్నిదేశం నాత్యేతి వేలామివ మహోదధిః ॥ ౨,౪౮.౩౬ ॥
త్వం నః సుహృత్పితా మాతా లోకానాం చ గురుర్విభో ।
తస్మాదస్మాన్మహాభాగ పరిత్రాతుం త్వమర్హసి ॥ ౨,౪౮.౩౭ ॥
జైమినిరువాచ
ఇతి తేషాం వచః శ్రుత్వా వసిష్ఠో భగవానృషిః ।
శనైర్విలోకయామాస శరణం సముపాగతాన్ ॥ ౨,౪౮.౩౮ ॥
వృద్ధస్త్రీబాలభూయిష్ఠాన్హతశేషాన్నృపాన్వయాన్ ।
దృష్ట్వా త్వతప్యద్భగవాన్సర్వభూతానుకంపకః ॥ ౨,౪౮.౩౯ ॥
చిరం నిరూప్య మనసా తాన్విలోక్య చ సాదరమ్ ।
ఉజ్జీవయన్నివాచా మా భైష్టేతి మహామతిః ॥ ౨,౪౮.౪౦ ॥
అథావోచన్మహాభాగః కృపయా పరయాన్వితః ।
సమయే స్థాపయామాస రాజ్ఞస్తాఞ్జీవితార్థినః ॥ ౨,౪౮.౪౧ ॥

భూపవ్యా కోపదగ్ధం నృపకులవిహితాశేషధర్మాదపేతం కృత్వా తేషాం వసిష్ఠః సమయమవనిపాలప్రతిజ్ఞానివృత్త్యై ।

గత్వా తం రాజవర్యం స్వయమథ శనకైః సాంత్వయిత్వా యథావత్ప్రాణానామరీణామపగమనవిధావభ్యనుజ్ఞాం యయాచే ॥ ౨,౪౮.౪౨ ॥

సక్రోధోఽపి మహీపతిర్గురువచః సంభావయంస్తానరీన్ధర్మస్య స్వకులోచితస్య చ తథా వేషస్య సంత్యాగతః ।

శ్రౌతస్మార్త్తవిభిన్నకర్మనిరతాన్విప్రైశ్చ దూరోజ్ఝితానాసూన్కేవలమత్యజన్మృతసమానేకైకశః పార్థివాన్ ॥ ౨,౪౮.౪౩ ॥

అర్ద్ధముణ్డాఞ్ఛకాంశ్చక్రే పల్లవాన్ శ్మశ్రుధారిణః ।

యవనాన్విగతశ్మశ్రూన్కాంబోజాంశ్చుబుకాన్వితాన్ ॥ ౨,౪౮.౪౪ ॥

ఏవం విరూపానన్యాంశ్చ స చకార నృపాన్వయాన్ ।

వేదోక్తకర్మనిర్ముక్తాన్విప్రైశ్చ పరివర్జితాన్ ॥ ౨,౪౮.౪౫ ॥

కృత్వా సంస్థాప్య సమయే జీవతస్తాన్వ్య సర్జయత్ ।

తత స్తే రిపవస్తస్య త్యక్తస్వాచారలక్షణాః ॥ ౨,౪౮.౪౬ ॥

వ్రాత్యతాం సమనుప్రాప్తాః సర్వవర్ణవినిన్దితాః ।

ధిక్కృతా సతతం సర్వేనృశంసా నిరపత్రపాః ॥ ౨,౪౮.౪౭ ॥

క్రూరాశ్చ సంఘశో లోకే బభూవుర్మ్లేచ్ఛజాతయః ॥ ౨,౪౮.౪౮ ॥

ముక్తాస్తేనాథ రాజ్ఞా శకయవనకిరాతాదయః సద్య ఏవ త్యక్తస్వాచారవేషా గిరిగహనగుహాద్యాశయాః సంబభూవుః ।

ఏతా అద్యాపి సద్భిః సతతమవమతా జాతయోఽసత్ప్రవృత్త్యా వర్త్తన్తే దుష్టచేష్టా జగతి నరపతేః పాలయన్తః ప్రతిజ్ఞామ్ ॥ ౨,౪౮.౪౯ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యమభాగే తృతీయ ఉపోద్ధాతపాదే సగరోపాఖ్యానే సగరప్రతిజ్ఞాపాలనం నామాష్టాచత్వారింశత్తమోఽధ్యాయః ॥ ౪౮ ॥

జైమినిరువాచ

అథానుజ్ఞాయ సగరో వసిష్ఠమృషిసత్తమమ్ ।

బలేన మహతా యుక్తో విదర్భానభ్యవర్త్తత ॥ ౨,౪౯.౧ ॥

తతో విదర్భరాట్తస్మై స్వసుతాం ప్రీతిపూర్వకమ్ ।

కేశిన్యాఖ్యామనుపమామనురూపాం న్యవేదయత్ ॥ ౨,౪౯.౨ ॥

స తస్యా రాజశార్దూలో విధివద్వహ్నిసాక్షికమ్ ।

శుభే ముహూర్త్తే కేశిన్యాః పాణిం జగ్రాహ భూమిపః ॥ ౨,౪౯.౩ ॥

స్థిత్వా దినాని కతిచిద్గృహే తస్యాతిసత్కృతః ।

విదర్భరాజ్ఞా సంమన్త్ర్య తతో గన్తుం ప్రజక్రమే ॥ ౨,౪౯.౪ ॥

అనుజ్ఞాతస్తత స్తేన పారిబర్హైశ్చ సత్కృతః ।

నిష్క్రమ్య తత్పురాద్రాజా శూరసేనానుపేయివాన్ ॥ ౨,౪౯.౫ ॥

సంభావితస్తత్రైశ్చైవ యాదవైర్మాతృసోదరైః ।

ధనౌఘైస్తర్పితస్తైశ్చ మధురాయా వినిర్యయౌ ॥ ౨,౪౯.౬ ॥

ఏవం స సగరో రాజా విజిత్య వసుధామిమామ్ ।

కరైశ్చ స నృపాన్సర్వాంశ్చక్రే సంకేతగానపి ॥ ౨,౪౯.౭ ॥

తతోఽనుమాన్య నృపతీన్నిజరాజ్యాయ సానుగాన్ ।

అనుజజ్ఞే నరపతిః సమస్తాననుయాయినః ॥ ౨,౪౯.౮ ॥

తతో బలేన మహతా స్కన్ధావారసమన్వితః ।

శనైరపీడయన్దేశాన్స్వరాజ్యముపజగ్మివాన్ ॥ ౨,౪౯.౯ ॥

సంభావ్యమానశ్చ ముహురుపదాభిరనేకశః ।

నానాజనపదైస్తూర్ణమయోధ్యాం సముపాగమత్ ॥ ౨,౪౯.౧౦ ॥

తదాగమనమాజ్ఞాయ నాగరః సకలో జనః ।

నగరీం తామలఞ్చక్రే మహోత్సవసముత్సుకః ॥ ౨,౪౯.౧౧ ॥

తతః సా నగరీ సర్వా కృతకౌతుకమఙ్గలా ।
సిక్తసంమృష్టభూభాగా పూర్ణకుమ్భశతావృతా ॥ ౨,౪౯.౧౨ ॥
సముచ్ఛ్రితధ్వజశతా పతాకాభిరంలకృతా ।
సర్వత్రాగరుధూపాఙ్ఢ్యా విచిత్రకుసుమోజ్జ్వలా ॥ ౨,౪౯.౧౩ ॥
సద్రత్నతోరణోత్తుఙ్గగోపురాట్టలభూషితా ।
ప్రసూనలాజవర్షైశ్చ స్వలఙ్కృతమహాపథా ॥ ౨,౪౯.౧౪ ॥
మహోత్సవసమాయుక్తా ప్రతిగేహమభూత్పురీ ।
సంబూజితాశేషవాస్తుదేవతాగృహమాలినీ ॥ ౨,౪౯.౧౫ ॥
దిక్చక్రజయినో రాజ్ఞః సందర్శనముదాన్వితైః ।
పౌరజానపదైర్హృష్టైః సర్వతః సమలఙ్కృతా ॥ ౨,౪౯.౧౬ ॥
తతః ప్రకృతయః సర్వే తథాన్తః పురవాసినః ।
వారకాతాకదమ్బైశ్చ నగరీభిశ్చ సవృతాః ॥ ౨,౪౯.౧౭ ॥
అభ్యాయయుస్తతః సర్వే సమత్య పురవాసినః ।
స తైః సమేత్య నృపతిర్లబ్ధాశీర్వాద సత్క్రియః ॥ ౨,౪౯.౧౮ ॥
బధిరీకృతదిక్చక్రో జయశబ్దేన భూరిణా ।
నానావాదిత్రసంఘోషమిశ్రేణ మధురేణ చ ॥ ౨,౪౯.౧౯ ॥
సత్కృత్య తాన్యథా యోగం సహితస్తైర్ముదాన్వితైః ।
ఆనన్దయన్ప్రజాః సర్వాః ప్రవివేశ పురోత్తమమ్ ॥ ౨,౪౯.౨౦ ॥
వేదఘోషైః సుమధురైర్బ్రాహ్మణైరభినన్దితః ।
సంస్తూయమానః సుభృశం సూతమాగధవన్దిభిః ॥ ౨,౪౯.౨౧ ॥
జయశబ్దైశ్చ పరితో నానాజనపదేరితైః ।
కలతాలరవోన్మిశ్రవీణావేణుతలస్వనైః ॥ ౨,౪౯.౨౨ ॥
గాయద్భిర్గాయకజనైర్నృత్యద్భిర్గణికాజనైః ।
అన్వీయమానో విలసచ్ఛ్వేతచ్ఛత్రవిరాజితః ॥ ౨,౪౯.౨౩ ॥

వికీర్యమాణః పరితః సల్లాజకుసుమోత్కరైః ।
పురీమయోధ్యామవిశత్స్వపురీమివ వాసవః ॥ ౨,౪౯.౨౪ ॥
దృష్టిపూతేన గన్ధేన బ్రాహ్మణానాం చ వర్త్మనా ।
జగామ మధ్యేనగరం గృహం శ్రీమదలఙ్కృతమ్ ॥ ౨,౪౯.౨౫ ॥
అవరుహ్య తతో యానాద్భార్యాభ్యాం సహితో ముదా ।
ప్రవివేశ గృహం మాతుర్హృష్టపుష్టజనాయుతమ్ ॥ ౨,౪౯.౨౬ ॥
పర్యఙ్కస్థాముపాగమ్య మాతరం వినయాన్వితః ।
తత్పాదౌ సంస్పృశన్మూర్ధ్నా ప్రణామమకరోత్తదా ॥ ౨,౪౯.౨౭ ॥
సాభినన్ద్య తమాశీర్భిర్హర్షగద్గదయా గిరా ।
ససంభ్రమం సముత్థాయ పర్యష్వజత చాత్మజమ్ ॥ ౨,౪౯.౨౮ ॥
సహర్షం బహుధాశీర్భిరభ్యనన్దదుభే స్నుషే ।
స తాం సంభావ్య కథయా తత్ర స్థిత్వా చిరాదివ ॥ ౨,౪౯.౨౯ ॥
అనుజ్ఞాతస్తయా రాజా నిశ్చక్రామ తదాలయాత్ ।
తతః సానుచరో రాజా శ్వేతవ్యజనవీజితః ॥ ౨,౪౯.30 ॥
సురరాజ ఇవ శ్రీమాన్సభాం సమగమచ్ఛనైః ।
సంప్రవిశ్య సభాం దివ్యామనేకనృపసేవితామ్ ॥ ౨,౪౯.3౧ ॥
నత్వా గురుజనం సర్వమాశీర్భిశ్చాభినన్దితః ।
సింహాసనే శుభే దివ్యే నిషసాద నరేశ్వరః ॥ ౨,౪౯.3౨ ॥
సంసేవ్యమానశ్చ నృపైర్నానాజనపదేశ్వరైః ।
నానావిధాః కథాః కుర్వన్స తత్ర నృపసత్తమః ॥ ౨,౪౯.33 ॥
సంప్రీయమాణః సుతరామువాస సహ బన్ధుభిః ।
ప్రతిజ్ఞాం పాలయిత్వైవం జితదిఙ్మణ్డలో నృపః ॥ ౨,౪౯.3౪ ॥
అన్వతిష్ఠద్యథాన్యాయ మర్థత్రయముదారధీః ।
స్వప్రభావజితాశేషవైరిర్దిఙ్మణ్డలాధిపః ॥ ౨,౪౯.3౫ ॥

ఏకాతపత్రాం పృథివీమన్వశాసద్వృషో యథా ।
స్వర్యాతస్య పితుః పూర్వం పరిభావమమర్షితః ॥ ౨,౪౯.౩౬ ॥
స యాం ప్రతిజ్ఞామారూఢస్తాం సమ్యక్పరిపూర్య చ ।
సప్తద్వీపాబ్ధినగరగ్రామాయతనమాలినీమ్ ॥ ౨,౪౯.౩౭ ॥
జిత్వా శత్రూనశేషేణ పాలయామాస మేదినీమ ।
ఏవం గచ్ఛతి కాలే చ వసిష్ఠో భగవానృషిః ॥ ౨,౪౯.౩౮ ॥
అభ్యజగామ తం భూయో ద్రష్టుకామో జరేశ్వరమ్ ।
తమాయాన్తమతిప్రేక్ష్య మునివర్యం ససంభ్రమః ॥ ౨,౪౯.౩౯ ॥
ప్రత్యుజ్జగామార్ఘహస్తః సహితస్తైర్నృపైర్నృపః ।
అర్ఘ్యపాద్యాదిభిః సమ్యక్పూజయిత్వా మహామతిః ॥ ౨,౪౯.౪౦ ॥
ప్రణామమకరోత్తస్మై గురుభక్తిసమన్వితః ।
ఆశీర్భిర్వర్ద్ధయిత్వా తం వసిష్ఠః సగరం తదా ॥ ౨,౪౯.౪౧ ॥
ఆస్యతామితి హోవాచ సహ సర్వైర్నరేశ్వరైః ।
ఉపావిశత్తతో రాజా కాఞ్చనే పరమాసనే ॥ ౨,౪౯.౪౨ ॥
మునినా సమనుజ్ఞాతః సభార్యః సహ రాజభిః ।
ఆపవస్తునృపశ్రేష్ఠముపాసీనముపహ్వరే ॥ ౨,౪౯.౪౩ ॥
ఉవాచ శృణ్వతాం రాజ్ఞాం శనైర్మృద్వక్షరం వచః ।
వసిష్ఠ ఉవాచ
కుశలం నను తే రాజన్బాహ్యేష్వాభ్యన్తరేషు చ ॥ ౨,౪౯.౪౪ ॥
మన్త్రిష్వమాత్యవర్గేషు రాజ్యే వా సకలేఽధునా ।
దిష్ట్యా చ విజితాః సర్వే సమగ్రబలవాహనాః ॥ ౨,౪౯.౪౫ ॥
అయత్నేనైవ యుద్ధేషు భవతా రిపవో హి యత్ ।
దిష్ట్యారూఢప్రతిజ్ఞేన మమ మానయతా వచః ॥ ౨,౪౯.౪౬ ॥
అరయస్త్యక్తధర్మాణస్త్వయా జీవవిసర్జితాః ।

తాన్విజిత్యేతరాజ్ఞోతుం పునర్దిగ్విజయేచ్ఛయా ॥ ౨,౪౯.౪౭ ॥
గతస్సవాహనబలస్త్వమిత్యశృణవం వచః ।
జితదిజ్మణ్డలం భూయః శ్రుత్వా త్వాం నగరస్థితమ్ ॥ ౨,౪౯.౪౮ ॥
ప్రీత్యాహమాగతో ద్రష్టుమిదానీం రాజసత్తమ ।
జైమినిరువాచ
వసిష్ఠేనైవముక్తస్తు సగరస్తాలజఙ్ఘజిత్ ॥ ౨,౪౯.౪౯ ॥
కృతాఞ్జలిపుటో భూత్వా ప్రత్యువాచ మహామునిమ్ ।
సగర ఉవాచ
కుశలం నను సర్వత్ర మహర్షే నాత్ర సంశయః ॥ ౨,౪౯.౫౦ ॥
కల్యాణాభిముఖాః సర్వే దేవతాశ్చ మునేఽనిశమ్ ।
భవాన్ధ్యాయతి కల్యాణం మనసా యస్య సంతతమ్ ॥ ౨,౪౯.౫౧ ॥
తస్య మే చోపసర్గాశ్చ సంభవన్తి కథం మునే ।
భవతానుగృహీతోఽస్మి కృతార్థశ్చాధునా కృతః ॥ ౨,౪౯.౫౨ ॥
యన్మాం ద్రష్టుమిహాయాతః స్వయమేవ భవాన్గురో ।
యన్మహ్యమాహ భగవాన్విపక్షవిజయాదికమ్ ॥ ౨,౪౯.౫౩ ॥
తత్తథానుష్ఠితం కిం తు సర్వం భవదనుగ్రహాత్ ।
భవత్ప్రసాదతః సర్వం మన్యే ప్రాప్తం మహీక్షితామ్ ॥ ౨,౪౯.౫౪ ॥
అన్యథా మమ కా శక్తిః శత్రూన్హన్తుం తథావిధాన్ ।
అనల్పం కురుతే ఫల్యం యన్మే వ్యవసితం భవాన్ ॥ ౨,౪౯.౫౫ ॥
ఫలమల్పమపి ప్రీత్యై స్యాదగస్యాధిరోపితుః ।
జైమినిరువాచ
ఏవం సంభావితః సమ్యక్సగేరణ మహామునిః ॥ ౨,౪౯.౫౬ ॥
అభ్యనుజ్ఞాయ తం భూయః ప్రజగామ నిజాశ్రమమ్ ।
వసిష్ఠే తు గతే రాజా సగరఃప్రీతమానసః ॥ ౨,౪౯.౫౭ ॥

అయోధ్యాయామభివసన్ప్రశశాసాఖిలాం భువమ్ ।
భార్యాభ్యాం సముపేతాభ్యాం రూపశీలగుణాదిభిః ॥ ౨,౪౯.౫౮ ॥
బుభుజే విషయాన్రమ్యాన్యథాకామం యథాసుఖమ్ ।
సుమతిః కేశినీ చోభే వికసద్వదనాంబుజే ॥ ౨,౪౯.౫౯ ॥
రూపౌదార్యగుణోపేతే పీనవృత్తపయోధరే ।
నీలకుఞ్చితకేశాఢ్యే సర్వాభరణభూషితే ॥ ౨,౪౯.౬౦ ॥
సర్వలక్షణసంపన్నే నవయౌవనగోచరే ।
ప్రియే సన్నిహితే తస్య నిత్యం ప్రియహితే రతే ॥ ౨,౪౯.౬౧ ॥
స్వాచారభావచేష్టాభిర్జహ్రతుస్తన్మనోఽనిశమ్ ।
స చాపి భరణోత్కర్షప్రతీతాత్మా మహీపతిః ॥ ౨,౪౯.౬౨ ॥
రమమాణో యథాకామం సహ తాభ్యాం పురేఽవసత్ ।
అన్యేషాం భువి రాజ్ఞాం తు రాజశబ్దో న చాప్యభూత్ ॥ ౨,౪౯.౬౩ ॥
గుణేన చాభవత్తస్య సగరస్య మహాత్మనః ।
అల్పోఽపి ధర్మః సతతం యథా భవతి మానసే ॥ ౨,౪౯.౬౪ ॥
రాజ్ఞః తస్యార్థకామౌ తు న తథా విపులావపి ।
అలుబ్ధమానసోర్ఽథం చ భేజే ధర్మమపీడయన్ ॥ ౨,౪౯.౬౫ ॥
తదర్థమేవ రాజేన్ద్ర కామం చాపీడయంస్తయోః ॥ ౨,౪౯.౬౬ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యమభాగే తృతీయ ఉపోద్ధాతపాదే సగరదిగ్విజయో నామైకోనపఞ్చాశత్తమోఽధ్యాయః ॥ ౪౯॥

జైమినిరువాచ

ఏవం స రాజా విధివత్పాలయామాస మేదినీమ్ ।
సప్తద్వీపవతీం సమ్యక్సాక్షాద్ధర్మ ఇవాపరః ॥ ౨,౫౦.౧ ॥
బ్రాహ్మణాదీంస్తథా వర్ణాన్స్వే స్వే ధర్మే పృథక్పృథక్ ।
స్థాపయిత్వా యథాన్యాయం రరక్షావ్యాహతేన్ద్రియః ॥ ౨,౫౦.౨ ॥
ప్రజాశ్చ సర్వవర్ణేషు యథాశ్రేష్ఠానువర్త్తినః ।
వర్ణాశ్చైవానులోమ్యేన తద్వదర్ణేషు చ క్రమాత్ ॥ ౨,౫౦.3 ॥
న సతి స్థవిరే బాలం మృత్యురభయుపగచ్ఛతి ।
సర్వవర్ణేషు భూపాలే మహీం తస్మిన్ప్రశాసతి ॥ ౨,౫౦.౪ ॥
సీహతాన్యపేతబాధాని తదా రాష్ట్రాణి కృత్స్నశః ।
తేష్వసంఖ్యా జనపదాశ్చాతుర్వర్ణ్యజనావృతాః ॥ ౨,౫౦.౫ ॥
తే చాసంఖ్యాగృహగ్రామశతోపేతా విభాగశః ।
దేశాశ్చావాసభుయిష్ఠా నృపే తస్మిన్ప్రశాసతి ॥ ౨,౫౦.౬ ॥
అనాశ్రమీ ద్విజః కశ్చిన్న బభూవ తదాభువి ।
ప్రజానాం సర్వవర్ణేషు ప్రారంభాః ఫలదాయినః ॥ ౨,౫౦.౭ ॥
స్వోచితాన్యేవ కర్మాణి ప్రారభన్తే చ మానవాః ।
పురుషార్థోపపన్నాని కర్మాణి చ తదా నృణామ్ ॥ ౨,౫౦.౮ ॥
మహోత్సవసముద్యుక్తాః పురగ్రామప్రజాకరాః ।
అన్యోన్యప్రియకామాశ్చ రాజభక్తిసమన్వితాః ॥ ౨,౫౦.౯ ॥
ననిన్దితోఽభిశస్తో వా దరిద్రో వ్యాధితోఽపి వా ।
ప్రజాసు కశ్చిల్లుబ్ధో వా కృపణో వాపి నాభవత్ ॥ ౨,౫౦.౧౦ ॥
జనాః పరగుణప్రీతాః స్వసంపర్కాభికాఙ్క్షిణాః ।
గురుషు ప్రణతా నిత్యం సద్విద్యావ్యసనాదృతాః ॥ ౨,౫౦.౧౧ ॥
పరాపవాదభీతాశ్చ స్వదారరతయోఽనిశమ్ ।
నిసర్గాత్ఖలసంసర్గవిరతా ధర్మతత్పరాః ॥ ౨,౫౦.౧౨ ॥

ఆస్తికాః సర్వశోఽభూవన్ ప్రజాస్తస్మిన్ప్రశాసతి ।

ఏవం సుబాహుతనయే స్వప్రతాపార్జితాం మహీమ్ ॥ ౨,౫౦.౧౩ ॥

ఋతవశ్చ మహాభాగ యథాకాలానువర్తినః ।

శాలిభూయిష్ఠసస్యాఢ్యా సదైవ సకలా మహీ ॥ ౨,౫౦.౧౪ ॥

బభూవ నృపశార్దూలే తస్మిన్ రాజ్యాని శాసతి ॥ ౨,౫౦.౧౫ ॥

యస్యాష్టాదశమణ్డలాధిపతిభిః సేవార్థమభ్యాగతైః
ప్రఖ్యాతోరుపరాక్రమైర్నృపశతైర్మూర్ధ్నాభిషిక్తైః పృథక్ ।

సంవిష్టైర్మణివిష్టరేషు నితరామధ్యాస్యమానామరైః శక్రస్యేవ విరాజతే దివి సభా రత్నప్రభోద్భాసితా ॥ ౨,౫౦.౧౬ ॥

సంకేతావిషయాన్తరాభ్యుపగమాః సర్వేఽపి సోపాయనాః కృత్వా సైన్యనివేశనాని పరితః పుర్యాః పృథక్పార్థివాః ।

ద్రష్టుం కాఙ్క్షితరాజకాః సతనయావిజ్ఞాపయన్తో ముహుర్ద్వాఃస్థైరేవ నరేశ్వరాయ సుచిరం వత్స్యన్తమన్తఃపురే ॥ ౨,౫౦.౧౭ ॥

నమన్నరేంద్రముకుటశ్రేణీనామతిఘర్షణాత్ ।

కిణీకృతౌ విరాజేతే చరణౌ తస్య భూభుజః ॥ ౨,౫౦.౧౮ ॥

సేవాగతనరేంద్రౌఘవినికీర్ణైః సమన్తతః ।

రత్నైర్భాతి సభా తస్య గుహా సోమే రవీ యథా ॥ ౨,౫౦.౧౯ ॥

ఏవం స రాజా ధర్మేణ భానువంశశిఖామణిః ।

అనన్యశాసనాముర్వీమన్వశాసదరిన్దమః ॥ ౨,౫౦.౨౦ ॥

ఇత్థం పాలయతః పృథ్వీం సగరస్య మహీపతేః ।

న చాపపాత ముత్పుత్రముఖాలోకనజృంభితా ॥ ౨,౫౦.౨౧ ॥

వినా తాం దుఃఖితోఽత్యర్థం చితయామాస నైకధా ।

అహో కష్టమపుత్రోఽహమస్మిన్వంశే ధ్రువం తు యత్ ॥ ౨,౫౦.౨౨ ॥

ప్రయాన్తి నూనమస్మాకం పితరః పిణ్డవిప్లవమ్ ।

నిరయాదపి సత్పుత్రే సంజాతే పితరః కిల ॥ ౨,౫౦.౨౩ ॥

ప్రీత్యా ప్రయాన్తి తద్గేహం జాతకర్మక్రియోత్సుకాః ।
మహతా సుకృతేనాపి సంప్రాప్తస్య దివం కిల ॥ ౨,౫౦.౨౪ ॥
అపుత్రస్యామరాః స్వర్గే ద్వారం నోద్ఘాటయన్తి హి ।
పితా తు లోకముభయోః స్వర్లోకం తత్పితామహాః ॥ ౨,౫౦.౨౫ ॥
జేష్యన్తి కిల సత్పుత్రే జాతే వంశద్వయేఽపి చ ।
అనపత్యతయాహం తు పుత్రిణాం యా భవేద్గతిః ॥ ౨,౫౦.౨౬ ॥
న తాం ప్రాప్స్యామి వై నూనం సుదుర్లభతరా హి సా ।
పదాద్రైన్ద్రాత్కిలాభిన్నమృద్ధం రాజ్యమఖణ్డితమ్ ॥ ౨,౫౦.౨౭ ॥
మమ యత్తదపుణ్యస్య యాతి నిష్ఫలతామిహ ।
ఇదం మత్పూర్వజైరేవ సింహాసనమధిష్ఠితమ్ ॥ ౨,౫౦.౨౮ ॥
అపుత్రత్వేన రాజ్యం చ పరాధీనత్వమేష్యతి ।
తస్మాదౌర్వాశ్రమమహం గత్వా తం మునిపుఙ్గవమ్ ॥ ౨,౫౦.౨౯ ॥
ప్రసాదయిష్యే పుత్రార్థం భార్యాభ్యాం సహితోఽధునా ।
గత్వా తస్మై త్వపుత్రత్వం వినివేద్య మహాత్మనే ॥ ౨,౫౦.౩౦ ॥
స యద్వక్ష్యతి తత్సర్వం కరిష్యే నాత్ర సంశయః ।
ఇతి సఞ్చిన్త్య మనసా సగరో రాజసత్తమః ॥ ౨,౫౦.౩౧ ॥
ఇత్యేష కృత్యవిద్రాజన్గన్తుమౌర్వాశ్రమం ప్రతి ।
స మన్త్రిప్రవరే రాజ్యం ప్రతిష్ఠాప్య తతో వనమ్ ॥ ౨,౫౦.౩౨ ॥
ప్రయయౌ రథమారుహ్య భార్యాభ్యాం సహితో ముదా ।
జగామ రథఘోషేణ మేఘనాదాతిశఙ్కిభిః ॥ ౨,౫౦.౩౩ ॥
స్తబ్ధేక్షణైర్లక్ష్యమాణో మార్గోపాన్తే శిఖణ్డిభిః ।
ప్రియాభ్యాం దర్శయన్రాజన్సారఙ్గాంస్తిమితేక్షణాన్ ॥ ౨,౫౦.౩౪ ॥
క్షమమూర్ధ్వముఖాన్సద్యః పలాయనపరాన్పునః ।
వృక్షాన్పుష్పఫలోపేతాన్విలోక్య ముదితోఽభవత్ ॥ ౨,౫౦.౩౫ ॥

అమ్లానకుసుమైః స్వాదుఫలైః శాద్వలభూమికైః ।
సుస్నిగ్ధపల్లవచ్ఛాయైరభితః సంభృతం నగైః ॥ ౨,౫౦.౩౬ ॥
చూతాగ్రపల్లవాస్వాదస్నిగ్ధకణ్ఠపికారవైః ।
శ్రోత్రాభిరామజనకైస్సంఘుష్టం సర్వతోదిశమ్ ॥ ౨,౫౦.౩౭ ॥
సర్వర్తుకుసుమోపేతం భ్రమద్భ్రమరమణ్డితమ్ ।
ప్రసూనస్తబకానమ్రబల్లరీవేల్లితద్రుమమ్ ॥ ౨,౫౦.౩౮ ॥
కపియూథసమాక్రాన్తవనస్పతిశతావృతమ్ ।
ఉన్మత్తశిఖిసారఙ్గకూజత్పక్షిగణాన్వితమ్ ॥ ౨,౫౦.౩౯ ॥
గాయద్విద్యాధరవధూగీతికాసుమనోహరమ్ ।
సంచరత్కిన్నరీద్వన్ద్వవిరాజద్వనగహ్వరమ్ ॥ ౨,౫౦.౪౦ ॥
హంససారసచక్రాహ్వకారణ్డవశుకాదిభిః ।
సుస్వరైరావృతోపాన్తైః సరోభిః పరివారితమ్ ॥ ౨,౫౦.౪౧ ॥
సరః స్వంబుజ కహ్లారకుముదోత్పలరాశిషు ।
శనైః పరివహన్మన్దమారుతాపూర్ణదిఙ్ముఖమ్ ॥ ౨,౫౦.౪౨ ॥
ఏవంవిధగుణోపేతమధిగాహ్య తపోవనమ్ ।
గచ్ఛన్రథేనాథ నృపః ప్రహర్షం పరమం యయౌ ॥ ౨,౫౦.౪౩ ॥
ఉపశాన్తాశయః సోఽథ సంప్రాప్యాశ్రమమణ్డలమ్ ।
భార్యాభ్యాం సహితః శ్రీమాన్వాహాదవరురోహ వై ॥ ౨,౫౦.౪౪ ॥
ధుర్యాన్విశ్రామయేత్యుక్త్వా యన్తారమవనీపతిః ।
ఆససాదాశ్రమోపాన్తం మహర్షేర్భావితాత్మనః ॥ ౨,౫౦.౪౫ ॥
స శ్రుత్వా మునిశిష్యేభ్యః కృతనిత్యక్రియాదరమ్ ।
మునిం ద్రష్టుం వినీతాత్మా ప్రవివేశాశ్రమం తదా ॥ ౨,౫౦.౪౬ ॥
మునిమధ్యే సమాసీనమృషివృన్దైః సమన్వితమ్ ।
ననామ శిరసా రాజా భార్యాభ్యాం సహితో ముదా ॥ ౨,౫౦.౪౭ ॥

కృతప్రణామం నృపతిమృషిరౌర్వః ప్రతాపవాన్ ।
ఉపవిశేతి ప్రేష్ఠా వై సహ తాభ్యాం సమాదిశత్ ॥ ౨,౫౦.౪౮ ॥
అర్ఘ్యపాద్యాదిభిః సమ్యక్సూజయిత్వా మహామునిః ।
ఆతిథ్యేన చ వన్యేన సభార్యం తమతోషయత్ ॥ ౨,౫౦.౪౯ ॥
అథాతిథ్యోపవిశ్రాన్తం ప్రణమ్యా సీనమగ్రతః ।
రాజానమబ్రవీదౌర్వః శనైర్మృద్వక్షరం వచః ॥ ౨,౫౦.౫౦ ॥
కుశలం నను తే రాజ్యే బాహ్యేష్వాభ్యన్తరేషు చ ।
అపిధర్మేణ సకలాః ప్రజాస్త్వం పరిరక్షసి ॥ ౨,౫౦.౫౧ ॥
అపి జేతుం త్రివర్గం త్వముపాయైః సమ్యగీహసే ।
ఫలన్తి హి గుణాస్తుభ్యం త్వయా సమ్యక్ప్రచోదితాః ॥ ౨,౫౦.౫౨ ॥
దిష్ట్యాత్వయా జితాః సర్వే రిపవో నృపసత్తమ ।
దిష్ట్యా చ సకలం రాజ్యం త్వయా ధర్మేణ రక్ష్యతే ॥ ౨,౫౦.౫౩ ॥
ధర్మ ఏవ స్థితిర్యేషాం తేషాం నాస్త్యత్రవిప్లవః ।
న తం రక్షతి కిం ధర్మః స్వయం యేనాభిరక్షితః ॥ ౨,౫౦.౫౪ ॥
పూర్వమేవాహమశ్రౌషం విజిత్య సకలాం మహీమ్ ।
సబలోనగరీం ప్రాప్తః కృతదారో భవానితి ॥ ౨,౫౦.౫౫ ॥
రాజ్ఞాం తు ప్రవరో ధర్మో యత్ప్రజాపరిపాలనమ్ ।
భవన్తి సుఖినో నూనం తేనైవేహ పరత్ర చ ॥ ౨,౫౦.౫౬ ॥
స భవాన్రాజ్య భరణం పరిత్యజ్య మదన్తికమ్ ।
భార్యాభ్యాం సహితో రాజన్నమాయాతోఽసి మే వద ॥ ౨,౫౦.౫౭ ॥
జైమినిరువాచ
ఏవముక్తస్తు మునినా సగరో రాజసత్తమః ।
కృతాఞ్జలిపుటో భూత్వా ప్రాహ తం మధురం వచః ॥ ౨,౫౦.౫౮ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యమభాగే తృతీయ ఉపోద్ఘాతపాదే సగరస్యౌర్వాశ్రమగమనం నామ పఞ్చాశత్తమోఽధ్యాయః ॥ ౫౦॥

సగర ఉవాచ

కుశలం మమ సర్వత్ర మహర్షే నాత్ర సంశయః ।

యస్య మే త్వమనుధ్యాతా శమం భార్గవసత్తమః ॥ ౨,౫౧.౧ ॥

యస్తథా శిక్షితః పూర్వమస్త్రే శస్త్రే చ సాంప్రతమ్ ।

సోఽహం కథమశక్తః స్యాం సకలారివినిగ్రహే ॥ ౨,౫౧.౨ ॥

త్వం మే గురుః సుహృద్దైవం బన్ధుర్మిత్రం చ కేవలమ్ ।

న హ్యన్యమభిజానామి త్వామృతే పితరం చ మే ॥ ౨,౫౧.౩ ॥

త్వయోపదిష్టేనాస్త్రేణ సకలా భూభృతో మయా ।

విజితా యదనుస్మృత్యా శక్తిః సా తపసస్తవ ॥ ౨,౫౧.౪ ॥

తపసా త్వం జగత్సర్వం పునాసి పరిపాసి చ ।

స్రష్టుం సంహర్తుమపి చ శక్నోష్యేవ న సంశయః ॥ ౨,౫౧.౫ ॥

మహాననన్యసామాన్యప్రభావస్తపసశ్చ తే ।

ఇహ తస్యైకదేశోఽపి దృశ్యతే విస్మయప్రదః ॥ ౨,౫౧.౬ ॥

పశ్యసింహాసనే బాల్యాదుపేత్య మృగపోతకః ।

పిబత్యంభః శనైర్వ్యాఘ్రాన్నిఃశఙ్కం తే తపోవనే ॥ ౨,౫౧.౭ ॥

ధయత్యత్రాతివిస్రంభాత్కృశాపి హరిణీ స్తనమ్ ।

కరోతి మృగశృఙ్గాగ్రే గణ్డకణ్డూయనం రురుః ॥ ౨,౫౧.౮ ॥

నవప్రసూతాం హరిణీం హత్వా వృత్త్యై వనాన్తరే ।

వ్యాఘ్రీ త్వత్తపసావాసే సైవ పుష్ణాతి తచ్ఛిశూన్ ॥ ౨,౫౧.౯ ॥

గజం ద్రుతమనుద్రుత్య సింహో యస్మాదిదం వనమ్ ।

ప్రవిష్టోఽనుసరన్తౌ త్వద్భయాదేకత్ర తిష్ఠతః ॥ ౨,౫౧.౧౦ ॥
నకులస్త్వాఖుమార్జారమయూరశశపన్నగాః ।
వృకసూకరశార్దూలశరభర్క్షప్లవఙ్గమాః ॥ ౨,౫౧.౧౧ ॥
సృగాలా గవయాగావో హరిణా మహిషాస్తథా ।
వనేఽత్ర సహజం వైరం హిత్వా మైత్రీముపాగతాః ॥ ౨,౫౧.౧౨ ॥
ఏవంవిధా తపఃశక్తిర్లోకవిస్మయదాయినీ ।
న క్వాపి దృశ్యతే బ్రహ్మంస్త్వమృతే భువి దుర్లభా ॥ ౨,౫౧.౧౩ ॥
అహం తు త్వత్ప్రసాదేన విజిత్య వసుధామి మామ్ ।
రిపుభిః సహ విప్రర్షే స్వరాజ్యం సముపాగతః ॥ ౨,౫౧.౧౪ ॥
వశ్యామాత్యస్త్రివర్గేఽపి యథాయోగ్యకృతాదరః ।
త్వయోపదిష్టమార్గేణ సమ్యగ్రాజ్యమపాలయమ్ ॥ ౨,౫౧.౧౫ ॥
ఏవం ప్రవర్త్తమానస్య మమ రాజ్యేఽవతిష్ఠతః ।
భవద్దిదృక్షా సంజాతా సాపేక్షా భృగుపుఙ్గవ ॥ ౨,౫౧.౧౬ ॥
కిం త్వద్య మయి పర్యాప్తమనపత్యతయైవ మే ।
పితృపిణ్డప్రదానేన సహ సంరక్షణం భువః ॥ ౨,౫౧.౧౭ ॥
తదిదం దుఃశమత్యర్థమనివార్యం మనోగతమ్ ।
నానయోఽపహర్త్తుం లోకంఽస్మిన్మమేతి త్వాముపాగతః ॥ ౨,౫౧.౧౮ ॥
ఇత్యుక్తః సగరేణాథ స్థిత్వా సోఽతర్మనాః క్షణమ్ ।
ఉవాచ భగవానౌర్వః సనిదేశమిదం వచః ॥ ౨,౫౧.౧౯ ॥
నియమ్య సహ భార్యాభ్యాం కిఞ్చిత్కాలమిహావస ।
అవాప్స్యతి తతోఽభీష్టం భవాన్నాత్ర విచారమా ॥ ౨,౫౧.౨౦ ॥
స చ తత్రావసత్ప్రీతస్తచ్ఛుశ్రూషాపరాయమః ।
పత్నీభ్యాం సహ ధర్మాత్మా భక్తియుక్తశ్చిరం తదా ॥ ౨,౫౧.౨౧ ॥
రాజపత్న్యౌ చ తే తస్య సర్వకాలమతన్ద్రితే ।

మునేరతనుతాం ప్రీతిం వినయాచారభక్తిభిః ॥ ౨,౫౧.౨౨ ॥
భక్త్యా శుశ్రూషయా చైవ తయోస్తుష్టో మహామునిః ।
రాజపత్న్యౌ సమాహూయ ఇదం వచనమబ్రవీత్ ॥ ౨,౫౧.౨౩ ॥
భవత్యౌ వరమస్మత్తో వ్రియతాం కామమీప్సితమ్ ।
దాస్యామి తం న సందేహో యద్యపి స్యాత్సుదుర్లభమ్ ॥ ౨,౫౧.౨౪ ॥
తతః ప్రణమ్య శిరసా తేఽప్యుభే తం మహామునిమ్ ।
ఊచతుర్భగవాన్పుత్రాన్కామయావేతి సాదరమ్ ॥ ౨,౫౧.౨౫ ॥
తతస్తే భగవానాహ భవతీభ్యాం మయా పునః ।
రాజ్ఞశ్చప్రియకామేన వరో దత్తోఽయమీప్సితః ॥ ౨,౫౧.౨౬ ॥
పుత్రవత్యౌ మహాభాగే భవత్యౌ మత్ప్రసాదతః ।
భవేతాం ధ్రువమన్యచ్చ శ్రూయతాం వచనం మమ ॥ ౨,౫౧.౨౭ ॥
పుత్రో భవిష్యత్యేకస్యామేకః సోఽనతిధార్మికః ।
తథాపి తస్య కల్పాన్తం సంభూతిశ్చ భవిష్యతి ॥ ౨,౫౧.౨౮ ॥
షష్టిః పుత్రసహస్రాణామపరస్యాం చ జాయతే ।
అకృతార్థాశ్చ తే సర్వే వినఙ్క్ష్యన్త్యచిరాదివ ॥ ౨,౫౧.౨౯ ॥
ఏవంవిధగుణోపేతో వరౌ దత్తౌ మయా యువామ్ ।
అభీప్సితం తు యద్యస్యాః స్వేచ్ఛయా తత్ప్రకీర్త్యతామ్ ॥ ౨,౫౧.౩౦ ॥
ఏవముక్తే తు మునినా వైదర్భ్యన్వయవర్ద్ధనమ్ ।
వరయామాస తనయం పుత్రానన్యాస్తథా పరా ॥ ౨,౫౧.౩౧ ॥
ఇతి దత్త్వా వరం రాజ్ఞే సగరాయ మహామునిః ।
సభార్యామనుమాన్యైనం విససర్జ పురీం ప్రతి ॥ ౨,౫౧.౩౨ ॥
మునినా సమనుజ్ఞాతః కృత కృత్యో మహీపతిః ।
రథమారుహ్య వేగేన సప్రియః ప్రయయౌ పురీమ్ ॥ ౨,౫౧.౩౩ ॥
స ప్రవిశ్య పురీం రమ్యాం హృష్టపుష్టజనావృతామ్ ।

ఆనన్దితః పౌరజనై రేమే పరమయా ముదా ॥ ౨,౫౧.౩౪ ॥
ఏతస్మిన్నేవ కాలే తు రాజపత్న్యావుభే నృప ।
రాజ్ఞే ప్రావోచతాం గర్భం ముదా పరమయా యుతే ॥ ౨,౫౧.౩౫ ॥
వవృధే చ తయోర్గర్భః శుక్లపక్షే యథోడురాట్ ।
సహ సంతోషసంపత్త్యా పిత్రోః పౌరజనస్య చ ॥ ౨,౫౧.౩౬ ॥
సంపూర్ణే తు తతః కాలే ముహూర్తే కేశినీశుభే ।
అసూయతాగ్నిగర్భాభం కుమారమమితద్యుతిమ్ ॥ ౨,౫౧.౩౭ ॥
జాతకర్మాదికం తస్య కృత్వా చైవ యథావిధి ।
అసమఞ్జస ఇత్యేవ నామ తస్యా కరోన్నృపః ॥ ౨,౫౧.౩౮ ॥
సుమతిశ్చాపి తత్కాలే గర్భాలాబమసూయత ।
సంప్రసూతం తు తం త్యక్తం దృష్ట్వా రాజాకరోన్మనః ॥ ౨,౫౧.౩౯ ॥
తజ్జ్ఞాత్వా భగవానౌర్వస్తత్రాగచ్ఛద్యదృచ్ఛయా ।
సమ్యక్సంభావితో రాజ్ఞా తమువాచ త్వరాన్వితః ॥ ౨,౫౧.౪౦ ॥
గర్భాలాబురయం రాజన్న త్యక్తుం భవతార్హతి ।
పుత్రాణాం షష్టిసాహస్రబీజభూతో యతస్తవ ॥ ౨,౫౧.౪౧ ॥
తస్మాత్తత్సకలీకృత్య ఘృతకుంభేషు యత్నతః ।
నిఃక్షిప్య సపిధానేషు రక్షణీయం పృథక్పృథక్ ॥ ౨,౫౧.౪౨ ॥
సమ్యగేవం కృతే రాజన్భవతో మత్ప్రసాదతః ।
యథోక్తసంఖ్యా పత్రాణాం భవిష్యతి న సంశయః ॥ ౨,౫౧.౪౩ ॥
కాలే పూర్ణే తతః కుమ్భాన్భిత్త్వా నిర్యాన్తి తే పృథక్ ।
ఏవం తే షష్టిసాహస్రం పుత్రాణాం జాయతే నృప ॥ ౨,౫౧.౪౪ ॥
ఇత్యుక్త్వా భగవానౌర్వస్తత్రైవాన్తరధాద్విభుః ।
రాజా చ తత్తథా చక్రే యథౌర్వేణ సమీరితమ్ ॥ ౨,౫౧.౪౫ ॥
తతః సంవత్సరే పూర్ణే ఘృతకుంభాత్క్రమేణ తే ।

భిత్త్వాభిత్త్వా పునర్జజ్ఞుః సహసైవానువాసరమ్ ॥ ౨,౫౧.౪౬ ॥
ఏవం క్రమేణ సంజాతాస్తనయాస్తే మహీపతే ।
వవృధుః సంఘశో రాజన్షష్టిసాహస్రసంఖ్యయా ॥ ౨,౫౧.౪౭ ॥
అపృథగ్ధర్మచరణా మహాబలపరాక్రమాః ।
బభూవుస్తే దురాధర్షాః క్రూరాత్మానో విశేషతః ॥ ౨,౫౧.౪౮ ॥
స నాతిప్రీతిమాంస్తేషు రాజా మతిమతాం వరః ।
కేశినీతనయం త్వేకం బహుమాన సుతం ప్రియమ్ ॥ ౨,౫౧.౪౯ ॥
వివాహం విధివత్తస్మై కారయామాస పార్థివః ।
సచాప్యానన్దయామాస స్వగుణైః సుహృదోఽఖిలాన్ ॥ ౨,౫౧.౫౦ ॥
ఏవం ప్రవర్త మానస్య కేశినీతనయస్య తు ।
అజాయత సుతః శ్రీమానంశుమానితి విశ్రుతః ॥ ౨,౫౧.౫౧ ॥
స బాల్య ఏవ మతిమానుదారైః స్వగుణైర్భృశమ్ ।
ప్రీణయామాస సుహృదః స్వపితామహమేవ చ ॥ ౨,౫౧.౫౨ ॥
ఏతస్మిన్నన్తరే రాజ్ఞస్తస్య పుత్రోఽసమఞ్జసః ।
ఆవిష్టో నష్టచేష్టోఽభూత్స పిశాచేన కేన చిత్ ॥ ౨,౫౧.౫౩ ॥
స తు కశ్చిదభూద్వైశ్యః పూర్వజన్మని ధర్మవిత్ ।
కస్యాచిద్విషయే రాజ్ఞః ప్రభూతధనధాన్యవాన్ ॥ ౨,౫౧.౫౪ ॥
స కదాచిదరణ్యేషు విచరన్నిధిముత్తమమ్ ।
దృష్ట్వా గ్రహీతుమారేభే వణిగ్లోభవరిప్లుతః ॥ ౨,౫౧.౫౫ ॥
తతస్తద్రక్షకోఽభ్యేత్య పిశాచః ప్రాహ తం తదా ।
క్షుధితోఽహం చిరాదస్మిన్నివసన్నిధిపాలకః ॥ ౨,౫౧.౫౬ ॥
తస్మాత్తత్పరిహారాయ మమ దత్త్వా గవామిషమ్ ।
కామతః ప్రతిగృహ్ణీష్వ నిధిమేనం మమాజ్ఞయా ॥ ౨,౫౧.౫౭ ॥
సతస్మై తత్పరిశ్రుత్య దాస్యామీతి గవామిషమ్ ।

ఆదత్త చ నిధిం తం తు పిశాచేనానుమోదితః ॥ ౨,౫౧.౫౮ ॥
న ప్రాదాచ్చ తతో మౌఢ్యాత్తస్మై యత్త్రప్రతిశ్రుతమ్ ।
ప్రతిశ్రుతాప్రదానోత్థరోషం న శ్రద్దధే నృప ॥ ౨,౫౧.౫౯ ॥
తమేవం సుచిరం కాలం ప్రతీక్ష్యాశనకాఙ్క్షయా ।
అపనీతధనః సోఽపి మమార వ్యథితః క్షుధా ॥ ౨,౫౧.౬౦ ॥
వైశ్యోఽపి బాలో మరణం సంప్రాప్య సగరస్య తు ।
బభూవ కాలే కేశిన్యాం తనయోఽన్వయవర్ద్ధనః ॥ ౨,౫౧.౬౧ ॥
అశరీరః పిశాచేఽపి పూర్వవైరమనుస్మరన్ ।
వాయుభూతోఽవిశద్దేహం రాజపుత్రస్య భూపతే ॥ ౨,౫౧.౬౨ ॥
తేనావిష్టస్తతః సోఽపి క్రూరచిత్తోఽభవత్తదా ।
మతివిభ్రంశమాసాద్య ముహుస్తేన బలాత్కృతః ॥ ౨,౫౧.౬౩ ॥
అసమఞ్జసత్వం నగరే చక్రే సోఽపి నృశంసవత్ ।
బాలాంశ్చ యూనః స్థవిరాన్యోషితశ్చ సదా ఖలః ॥ ౨,౫౧.౬౪ ॥
హత్వాహత్వా ప్రచిక్షేప సరయ్వామతినిర్దయః ।
తతః పౌరజనాః సర్వే దృష్ట్వా తస్య కదర్యతామ్ ॥ ౨,౫౧.౬౫ ॥
బహుశో నికృతాస్తేన గత్వా రాజ్ఞే వ్యజిజ్ఞపన్ ।
రాజా చ తదుపశ్రుత్య తమాహూయ ప్రయత్నతః ॥ ౨,౫౧.౬౬ ॥
వారయామాస బహుధా దుఃఖేన మహతాన్వితః ।
బహుశః ప్రతిషిద్ధోఽపి పిత్రా తేన మహాత్మనా ॥ ౨,౫౧.౬౭ ॥
జలే తప్తే చ సంతప్తాః సంబభూవుర్యథా యవాః ।
నాశకత్తం యదా పాపాద్వినివర్త్తయితుం నృపః ॥ ౨,౫౧.౬౮ ॥
లోకాపవాదభీరుత్వాద్విషయానత్యజత్తదా ॥ ౨,౫౧.౬౯ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యమభాగే తృతీయ ఉపోద్ఘాతపాదే సగరచరితేఽసమఞ్జసత్యాగో నామైకపఞ్చాశత్తమోఽధ్యాయః ॥ ౫౧॥

జైమినిరువాచ

త్యక్త్వా పుత్రం స ధర్మాత్మా సగరః ప్రేమ తద్గతమ్ ।

ధర్మశీలే తదా వాలే చకారాంశుమతి ప్రభుః ॥ ౨,౫౨.౧ ॥

ఏతస్మిన్నేవ కాలే తు సుమత్యాస్తనయా నృప ।

వవృధుః సఘశః సర్వే పరస్పరమనువ్రతాః ॥ ౨,౫౨.౨ ॥

వజ్రసంహననాః క్రూరా నిర్దయా నిరపత్రపాః ।

అధర్మశీలా నితరామేకఘర్మాణ ఏవ చ ॥ ౨,౫౨.3 ॥

ఏకకార్యాభినిరతాః క్రోధనా మూఢచేతసః ।

అధృష్యాః సర్వభూతానాం జనోపద్రవకారిణః ॥ ౨,౫౨.౪ ॥

వినయాచా రసన్మార్గనిరపేక్షాః సమన్తతః ।

బబాధిరే జగత్సర్వమసురా ఇవ కామతః ॥ ౨,౫౨.౫ ॥

విధ్వస్తయజ్ఞసన్మార్గం భువనం తైరుపద్రుతమ్ ।

నిఃస్వాధ్యాయ వషట్కారం బభూవార్తం విశేషతః ॥ ౨,౫౨.౬ ॥

విధ్వస్యమానే సుభృశం సాగరైర్వరదర్పితైః ।

ప్రక్షోభం పరమం జగ్ముర్దేవాసురమహోరగాః ॥ ౨,౫౨.౭ ॥

ధరాసా సాగరాక్రాన్తా న చలాపి తదా చలా ।

తపః సమాధిభఙ్గశ్చ ప్రబభూవ తపస్వినామ్ ॥ ౨,౫౨.౮ ॥

హవ్యకవ్యపరిభ్రష్టాస్త్రిదశాః పితృభిః సహ ।

దుఃశేన మహతావిష్టా విరిఞ్చభవనం యయుః ॥ ౨,౫౨.౯ ॥

తత్ర గత్వా యథాన్యాయం దేవాః శర్వపురోగమాః ।

శశంసుః సకలం తస్మై సాగరాణాం విచేష్టితమ్ ॥ ౨,౫౨.౧౦ ॥
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తేషాం బ్రహ్మా లోకపితామహః ।
క్షణమన్తర్మనా భూత్వా జగాద సురసత్తమః ॥ ౨,౫౨.౧౧ ॥
దేవాఃశృణుత భద్రం వో వాణీమవహితా మమ ।
వినఙ్క్ష్యన్త్యచిరేణైవ సాగరా నాత్ర సంశయః ॥ ౨,౫౨.౧౨ ॥
కాలం కఞ్చిత్ప్రతీక్షధ్వం తేన సర్వం నియమ్యతే ।
నిమిత్తమాత్రమన్యత్తు స ఏవ సకలేశితా ॥ ౨,౫౨.౧౩ ॥
తస్మాద్యుష్మద్ధితార్థాయ యద్వక్ష్యామి సురోత్తమాః ।
సర్వైర్భవద్భిరధునా తత్కర్త్తవ్యమతం ద్రితైః ॥ ౨,౫౨.౧౪ ॥
విష్ణోరంశేన భగవాన్కపిలో జయతాం వరః ।
జాతో జగద్ధితార్థాయ యోగీన్ద్రప్రవరో భువి ॥ ౨,౫౨.౧౫ ॥
అగస్త్యపీతసలిలే దివ్యవర్షశతావధి ।
ధ్యాయన్నాస్తేఽధునాంఽభోధావేకాన్తే తత్ర కుత్ర చిత్ ॥ ౨,౫౨.౧౬ ॥
గత్వా యూయం మమాదేశాత్కపిలం మునిపుఙ్గవమ్ ।
ధ్యానావసానమిచ్ఛన్తస్తిష్ఠధ్వం తదుపహ్వరే ॥ ౨,౫౨.౧౭ ॥
సమాధివిరతౌ తస్య స్వాభిప్రాయమశేషతః ।
నత్వా తస్మై వదిష్యధ్వం స వః శ్రేయో విధాస్యతి ॥ ౨,౫౨.౧౮ ॥
సమాధిభఙ్గశ్చ మునేర్యథా స్యాత్సాగరైః కృతః ।
కురుధ్వం చ తథా యూయం ప్రవృత్తిం విబుధోత్తమాః ॥ ౨,౫౨.౧౯ ॥
జైమినిరువాచ
ఇత్యుక్తాస్తేన విబుధాస్తం ప్రణమ్య పితామహమ్ ।
గత్వా తం విబుధశ్రేష్ఠం తే కృతాఞ్జలయోఽబ్రువన్ ॥ ౨,౫౨.౨౦ ॥
దేవా ఊచుః
ప్రసీద నో మునిశ్రేష్ఠ వయం త్వాం శరణం గతాః ।

ఉపద్రుతం జగత్సర్వంసాగరైః సంప్రణశ్యతి ॥ ౨,౫౨.౨౧ ॥
త్వం కిలాఖిలలోకానాం స్థితిసహారకారణః ।
విష్ణోరంశేన యోగీన్ద్రస్వరూపీ భువి సంస్థితః ॥ ౨,౫౨.౨౨ ॥
పుంసాం తాపత్రయార్త్తానామార్తినాశాయ కేవలమ్ ।
స్వేచ్ఛయా తే ధృతో దేహో న తు త్వం తపతాం వరః ॥ ౨,౫౨.౨3 ॥
మనసైవ జగత్సర్వం స్రష్టుం సంహర్తుమేవ చ ।
విధాతుం స్వేచ్ఛయా బ్రహ్మన్భవాఞ్చక్తోత్యసంశయమ్ ॥ ౨,౫౨.౨౪ ॥
త్వం నో ధాతా విధాతా చ త్వం గురుస్త్వం పరాయణమ్ ।
పరిత్రాతా త్వమస్మాకం వినివర్త్తయ చాపదమ్ ॥ ౨,౫౨.౨౫ ॥
శరణం భవ విప్రేన్ద్ర విప్రేన్ద్రాణాం విశేషతః ।
సాగరైర్దహ్యమానానాం లోకత్రయనివాసినామ్ ॥ ౨,౫౨.౨౬ ॥
నను వై సాత్త్వికీ చేష్టా భవతీహ భవాదృశామ్ ।
త్రాతుమర్హసి తస్మాత్త్వం లోకానస్మాంశ్చ సువ్రత ॥ ౨,౫౨.౨౭ ॥
న చేదకాలే భగవన్వినఙ్క్ష్యత్యఖిలం జగత్ ।
జైమినిరువాచ
ఇత్యుక్తః సకలైర్దేవైరున్మీల్య నయనే శనైః ॥ ౨,౫౨.౨౮ ॥
విలోక్య తానువాచేదం కపిలః సూనృతం వచః ।
స్వకర్మణైవ నిర్దగ్ధాః ప్రవినఙ్క్ష్యన్తి సాగరాః ॥ ౨,౫౨.౨౯ ॥
కాలే ప్రాప్తే తు యుష్మాభిః సతావత్పరిపాల్యతామ్ ।
అహం తు కారణం తేషాం వినాశాయ దురాత్మనామ్ ॥ ౨,౫౨.3౦ ॥
భవిష్యామి సురశ్రేష్ఠా భవతామర్థసిద్ధయే ।
మమ క్రోధాగ్ని విప్లుష్టాః సాగరాః పాపచేతసః ॥ ౨,౫౨.3౧ ॥
భవిష్యన్తు చిరేణైవ కాలోపహతబుద్ధయః ।
తస్మాద్గతజ్వరా దేవా లోకాశ్చైవాకుతోభయాః ॥ ౨,౫౨.3౨ ॥

భవన్తు తే దురాచారాః క్షిప్రం యాస్యన్తి సంక్షయమ్ ।
తద్యూయం నిర్భయా భూత్వా వ్రజధ్వం స్వాం పురీం ప్రతి ॥ ౨,౫౨.౩౩ ॥
కాలం కఞ్చిత్ప్రతీక్షధ్వం తతోఽభీష్టమవాప్స్యథ ।
కపిలేనైవముక్తాస్తే దేవాః సర్వే సవాసవాః ॥ ౨,౫౨.౩౪ ॥
తం ప్రణమ్య తతో జగ్మః ప్రతీతాగ్నిదివం ప్రతి ।
ఏతస్మిన్నన్తరే రాజా సగరః పృథివీపతిః ॥ ౨,౫౨.౩౫ ॥
వాజిమేధం మహాయజ్ఞం కర్తుం చక్రే మనోరథమ్ ।
ఆహృత్య సర్వసంభారాన్వసిష్ఠానుమతే తదా ॥ ౨,౫౨.౩౬ ॥
ఔర్వాద్యైః సహితో విప్రైర్యథావద్దీక్షితోఽభవత్ ।
దీక్షాం ప్రవిష్టో నృపతిర్హయసంచారణాయ వై ॥ ౨,౫౨.౩౭ ॥
పుత్రాన్సర్వాన్సమాహూయ సందిదేశ మహయశాః ।
సంచారయిత్వా తురగం పరీత్య పృథివీతలే ॥ ౨,౫౨.౩౮ ॥
క్షిప్రం మమాన్తికం పుత్రాః పునరాహర్తుమర్హథ ।
జైమినిరువాచ
తతస్తే పితురాదేశాత్తమాదాయ తురఙ్గమమ్ ॥ ౨,౫౨.౩౯ ॥
పరిచక్రమయామాసుః సకలే క్షితిమణ్డలే ।
విధిచోదనయైవాశ్వః స భూమౌ పరివర్తితతః ॥ ౨,౫౨.౪౦ ॥
న తు దిగ్విజయార్థాయ కరాదానార్థమేవ చ ।
పృథివీభూభుజా తేన పూర్వమేవ వినిర్జితా ॥ ౨,౫౨.౪౧ ॥
నృపాశోచ్చదారవీర్యేణ కరదాః సమరే కృతాః ।
తతస్తే రాజతనయా నిస్తోయే లవణాంబుధౌ ॥ ౨,౫౨.౪౨ ॥
భూతలే వివిశుర్హృష్టాః పరివార్య తురఙ్గమమ్ ॥ ౨,౫౨.౪౩ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యమభాగే తృతీయ ఉపోద్ఘాతపాదే సగరచరితేఽశ్వమోచనం నామ ద్విపఞ్చాశత్తమోఽధ్యాయః ॥ ౫౨ ॥

జైమినిరువాచ

తేషు తత్ర నివిష్టేషు వాసవేన ప్రచోదితః ।

జహారం తురగం వాయుస్తత్క్షణేన రసాతలమ్ ॥ ౨,౫౩.౧ ॥

అదృష్టమశ్వం తైః సర్వైరపహృత్య సదాగతిః ।

అనయత్తత్పథా రాజన్కపిలస్యాన్తికం మునేః ॥ ౨,౫౩.౨ ॥

తతః సమాకులాః సర్వే వినష్టేఽశ్వే నృపాత్మజాః ।

పరీత్య వసుధాం సర్వాం ప్రమార్గన్తస్తురగమమ్ ॥ ౨,౫౩.౩ ॥

విచిత్య పృథివీం తే తు స పురాచలకాననామ్ ।

అపశ్యన్తో యజ్ఞపశుం దుఃఖం మహదవాప్నువన్ ॥ ౨,౫౩.౪ ॥

తతోఽయోధ్యాం సమాసాద్య ఋషిభిః పరివారితామ్ ।

దృష్ట్వా ప్రణమ్య పితరం తస్మై సర్వం న్యవేదయన్ ॥ ౨,౫౩.౫ ॥

పరీత్య పృథ్వీమస్మాభిర్నివిష్టే వరుణాలయే ।

రక్ష్యమాణోఽపి పశ్యద్భిః కేనాపి తురగో హృతః ॥ ౨,౫౩.౬ ॥

ఇత్యుక్తస్తై రుషావిష్టస్తానువాచ నృపోత్తమః ।

ప్రయాస్యధ్వమధర్మిష్ఠాః సర్వేఽనావృత్తయే పునః ॥ ౨,౫౩.౭ ॥

కథం భవద్భిర్జీవద్భిర్వినష్టో వై దరాత్మభిః ।

తురగేణ వినా సత్యం నేహాగమనమస్తి వః ॥ ౨,౫౩.౮ ॥

తతః సమేత్య తస్మాత్తే సప్రయాతాః పరస్పరమ్ ।

ఊచుర్న దృశ్యతేఽద్యాపి తురగః కిం ప్రకుమహ ॥ ౨,౫౩.౯ ॥

వసుధా విచితాస్మాభిః సశైలవనకాననా ।

న చాపి దృశ్యతే వాజీ తద్వార్తా౽పి న కుత్రచిత్ ॥ ౨,౫౩.౧౦ ॥
తస్మాదబ్ధేః సమారభ్య పాతాలావధి మేదినీమ్ ।
విభజ్య రవాత్వా పాతాలం వివిశామ తురఙ్గమమ్ ॥ ౨,౫౩.౧౧ ॥
ఇతి కృత్వా మతిం సర్వే సాగరాః క్రూరనిశ్చయాః ।
నిచఖ్నుర్భూమిమంభోధేస్తటా దారభ్య సర్వతః ॥ ౨,౫౩.౧౨ ॥
తైః ఖన్యమానా వసుధా రరాస భృశవిహ్వలా ।
చుక్రుశుశ్చాపి భూతాని దృష్ట్వా తేషాం విచేష్టితమ్ ॥ ౨,౫౩.౧౩ ॥
తత స్తే భారతం ఖణ్డం ఖాత్వా సంక్షిప్య భూతలే ।
భూమేర్యోజనసాహస్రం యోజయామాసురంబుధౌ ॥ ౨,౫౩.౧౪ ॥
ఆపాతాలతలం తే తు ఖనన్తో మేదినీతలమ్ ।
చరన్తమశ్వం పాతాలే దదృశుర్నృపనన్దనాః ॥ ౨,౫౩.౧౫ ॥
సంప్రహృష్టాస్తతః సర్వే సమేత్య చ సమన్తతః ।
సంతోషాజ్జహసుః కేచిన్ననృతుశ్చ ముదాన్వితాః ॥ ౨,౫౩.౧౬ ॥
దదృశుశ్చ మహాత్మానం కపిలం దీప్తతేజసమ్ ।
వృద్ధం పద్మాసనాసీనం నాసాగ్రన్యస్తలోచనమ్ ॥ ౨,౫౩.౧౭ ॥
ఋజ్వాయతశిరోగ్రీవం పురోవిష్టబ్ధవక్షసమ్ ।
స్వతేజసాభిసరతా పరిబూర్ణేన సర్వతః ॥ ౨,౫౩.౧౮ ॥
ప్రకాశ్యమానం పరితో నివాతస్థప్రదీపవత్ ।
స్వాన్తప్రకాశితాశేషవిజ్ఞానమయవిగ్రహమ్ ॥ ౨,౫౩.౧౯ ॥
సమాధిగతచిత్తన్తు నిభృతాంభోధిసన్నిభమ్ ।
ఆరూఢయోగం విధివద్ధ్యేయసంలీనమానసమ్ ॥ ౨,౫౩.౨౦ ॥

ఛ్వృదదద్యత్తద్వడ్డ ద్యదృ డద్దర్త్ణ్డ్ఄదడ్డర్త్థ్ఄడ్డణ్ణ్ఄడణ్ఄగ్ఄ
యోగీన్ద్రప్రవరం శాన్తం జ్వాలామాల మివానలమ్ ।

విలోక్య తత్ర తిష్ఠన్తం విమృశన్తః పరస్పరమ్ ॥ ౨,౫౩.౨౧ ॥
ముహూర్త్తమివ తే రాజన్నాస్ఽధ్వసం పరమం గతాః ।
తతోఽయమశ్వహర్త్తేతి సాగరా కాలచోదితాః ॥ ౨,౫౩.౨౨ ॥
పరివవ్రుర్దురాత్మానః కపిలం మునిసత్తమమ్ ।
తతస్తం పరివార్యోచుశ్చోరోఽయం నాత్ర సంశయః ॥ ౨,౫౩.౨౩ ॥
అశ్వహర్తా తతోఽహ్యేష వధ్యోఽస్మాభిర్దురాశయః ।
తం ప్రాకృతవదాసీనం తే సర్వే హతవుద్ధయః ॥ ౨,౫౩.౨౪ ॥
ఆసన్నమరణాశ్చక్రుర్ధర్షితం మునిమఞ్జసా ।
జైమినిరువాచ
తతో మునిరదీనాత్మా ధ్యానభఙ్గప్రధర్షితః ॥ ౨,౫౩.౨౫ ॥
క్రోధేన మహతాఽవిష్టశ్చుక్షుభే కపిలస్తదా ।
ప్రచచాల దురాధర్షో ధర్షితస్తైర్దురాత్మభిః ॥ ౨,౫౩.౨౬ ॥
వ్యజృంభత చ కల్పాన్తే మరుద్భిరివ చానలః ।
తస్య చార్ణవగంభీరాద్వపుషః కోపపావకః ॥ ౨,౫౩.౨౭ ॥
దిధక్షురివ పాతాలాంల్లోకాన్సంకర్షణోఽనలః ।
శుశుభే ధర్షణక్రోధపరామర్శవిదీపితః ॥ ౨,౫౩.౨౮ ॥
ఉన్మీలయత్తదా నేత్రే వహ్నిచక్రసమద్యుతిః ।
తదాక్షిణీ క్షణం రాజన్రాజేతాం సుభృశారుణే ॥ ౨,౫౩.౨౯ ॥
పూర్వసంవ్యాసముదితౌ పుష్పవన్తావివాంబరే ।
తతోఽప్యుద్వర్త్తమానాభ్యాం నేత్రాభ్యాం నృపనన్దనాన్ ॥ ౨,౫౩.౩౦ ॥
అవైక్షత చ గంభీరః కృతాన్తః కాలపర్యయే ।
క్రుద్ధస్య తస్యనేత్రాభ్యాం సహసా పావకార్చిషః ॥ ౨,౫౩.౩౧ ॥
నిశ్చేరురభిలోదిక్షు కాలాగ్నేరివ సంతతాః ।
సధూమకవలోదగ్రాః స్ఫులిఙ్గౌఘముచో ముహుః ॥ ౨,౫౩.౩౨ ॥

మునిక్రోధానలజ్వాలాః సమన్తాద్వ్యానశుర్దిశః ।
వ్యాలోదరౌగ్రకుహరా జ్వాలా స్తన్నేత్రనిర్గతాః ॥ ౨,౫౩.౩౩ ॥
విరేజుర్నిభృతాంభోధేర్వడవాగ్నేరివార్చిషః ।
క్రోధాగ్నిః సుమహారాజ జ్వాలావవ్యాప్తదిగన్తరః ॥ ౨,౫౩.౩౪ ॥
దగ్ధాంశ్చకార తాన్సర్వానావృణ్వానో నభస్తలమ్ ॥ ౨,౫౩.౩౫ ॥
సశబ్దముద్భ్రాన్తమరుత్ప్రకోపవివర్త్యమానానలధూమజాలైః ।
మహీరజోభిశ్చ నితాన్తముద్ధతైః సమావృతం లోక మభూద్భృశాతురమ్ ॥ ౨,౫౩.౩౬ ॥
తతః స వహ్నిర్విలిఖన్నివాభితః సమీరవేగాభిహతాభిరంబరమ్ ।
శిఖాభిరుర్వీశసుతానశేషతో దదాహ సద్యః సుర విద్విషస్తాన్ ॥ ౨,౫౩.౩౭ ॥
మిషతః సర్వలోకస్య క్రోధాగ్నిస్తమృతే హయమ్ ।
సాగరాంస్తానశేషేణ భస్మసాదకరోత్స తాన్ ॥ ౨,౫౩.౩౮ ॥
ఏవం క్రోధాగ్నినా తేన సాగరాః పాపచేతసః ।
జజ్వలుః సహసా దావే తరవో నీరసా ఇవ ॥ ౨,౫౩.౩౯ ॥
దృష్ట్వా తేషాం తు నిధనం సాగరాణాన్దురాత్మనామ్ ।
అన్యోన్యమబ్రువన్దేవా విస్మితా ఋషిభిః సహ ॥ ౨,౫౩.౪౦ ॥
అహోదారుణపాపానాం విపాకో న చిరాయితః ।
దురన్తః ఖలు లోకేఽస్మిన్నరాణామసదాత్మనామ్ ॥ ౨,౫౩.౪౧ ॥
యది మే పర్వతాకారా నృశంసాః క్రూరవృద్ధయః ।
యుగపద్విలయం ప్రాప్తాః సహసైవ తృణాగ్నివత్ ॥ ౨,౫౩.౪౨ ॥
ఉద్వేజనీయా భూతానాం సద్భిరత్యన్తగర్హితాః ।
ఆజీవాన్తమిమే హర్తు దిష్ట్యా సంక్షయమాగతాః ॥ ౨,౫౩.౪౩ ॥
పరోపతాపి నితరాం సర్వలోకజుగుప్సితమ్ ।
ఇహ కృత్వాశుభం కర్మ కఃపుమాన్విన్దతే సుఖమ్ ॥ ౨,౫౩.౪౪ ॥
విక్రోశ్య సర్వభూతాని సంప్రయాతాః స్వకర్మభిః ।

బ్రహ్మదణ్డహతాః పాపా నిరయం శాశ్వతీః సమాః ॥ ౨,౫౩.౪౫ ॥

తస్మాత్సదైవ కర్త్తవ్యం కర్మ పుంసాం మనీషిణామ్ ।

దురతశ్చ పరిత్యాజ్యమితరల్లోకనిన్దితమ్ ॥ ౨,౫౩.౪౬ ॥

కర్త్తవ్యః శ్రేయసే యత్నో యావజ్జీవం విజానతా ।

నాచరేత్కస్యచిద్ద్రోహమనిత్యం జీవనం యతః ॥ ౨,౫౩.౪౭ ॥

అనిత్యోఽయం సదా దేహఃసపదశ్చాతిచఞ్చలాః ।

సంసారశ్చాతినిస్సారస్తత్కథం విశ్వసేద్బుధః ॥ ౨,౫౩.౪౮ ॥

ఏవం సురమునీన్ద్రేషు కథయత్సు పరస్పరమ్ ।

మునిక్రోధేన్ధనీభూతా వినేశుః సగరాత్మజాః ॥ ౨,౫౩.౪౯ ॥

నిర్దగధదేహాః సహసా భువం విష్టభ్య భస్మనా ।

అవాపుర్నిరయం సద్యః సాగరాస్తే స్వకమభిః ॥ ౨,౫౩.౫౦ ॥

సాగరాంస్తానశేషేణ దగ్ధవాతత్క్రోధజోఽనలః ।

క్షణేన లోకానఖిలానుద్యతో దగ్ధుమఞ్జసా ॥ ౨,౫౩.౫౧ ॥

భయభీతాస్తతో దేవాః సమేత్య దివి సంస్థితాః ।

తుష్టువుస్తే మహాత్మానం క్రోధాగ్నిశమనార్థినః ॥ ౨,౫౩.౫౨ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యమాభాగే తృతీయ ఉపోద్ధాతపాదే సగరచరితేసాగరావినాశో నామ త్రిపఞ్చశత్తమోఽధ్యాయః ॥ ౫౩ ॥

జైమినిరువాచ

క్రోధాగ్నిమేనం విప్రేన్ద్ర సద్యః సంహర్త్తుమర్హసి ।

నో చేదకాలే లోకోఽయం సకలస్తేన దహ్యతే ॥ ౨,౫౪.౧ ॥

దృష్టస్తే మహిమానేన వ్యాప్తమాసీచ్చరాచరమ్ ।

క్షమస్వ సంహర క్రోధం నమస్తే విప్రపుఙ్గవ ॥ ౨,౫౪.౨ ॥
ఏవం సంస్తూయమానస్తు భగవాన్కపిలో మునిః ।
తూర్ణమేవ క్షయం నిన్యే క్రోధాగ్నిమతిభైరవమ్ ॥ ౨,౫౪.3 ॥
తతః ప్రశాన్తమభవజ్జగత్సర్వం చరాచరమ్ ।
దేవాస్తపస్వినశ్చైవ బభూవుర్విగతజ్వరాః ॥ ౨,౫౪.౪ ॥
ఏతస్మిన్నేవ కాలే తు భగవాన్నారదో మునిః ।
అయోధ్యా మగమద్రాజన్దేవలోకాద్యదృచ్ఛయా ॥ ౨,౫౪.౫ ॥
తమాగతమభిప్రేక్ష్య నారదం సగరస్తదా ।
అర్ఘ్యపాద్యాదిభిః సమ్యక్పూజయామాస శాస్త్రతః ॥ ౨,౫౪.౬ ॥
పరిగృహ్య చ తత్పూజామాసీనః పరమాసనే ।
నారదో రాజశార్దూలమిదం వచనమబ్రవీత్ ॥ ౨,౫౪.౭ ॥
నారద ఉవాచ
హయసంచారణార్థాయ సంప్రయాతాస్తవాత్మజాః ।
బ్రహ్మదణ్డహతాః సర్వే వినష్టా నృపసత్తమ ॥ ౨,౫౪.౮ ॥
సంరక్ష్యమాణస్తైః సర్వైర్యయస్తే యజ్ఞియో నృప ।
కేనాప్య లక్షితః క్వాపి నీతో విధివశాద్దివి ॥ ౨,౫౪.౯ ॥
తతో వినష్టం తురగం విచిన్వన్తో మహీతలే ।
ప్రాలభన్త న తే క్వాపి తత్ప్రవృత్తిం చిరాన్నృప ॥ ౨,౫౪.౧౦ ॥
తతోఽవనేరధస్తేఽశ్వం విచేతుం కృతనిశ్చయాః ।
సాగరాస్తే సమారభ్య ప్రచఖ్నుర్వసుధాతలమ్ ॥ ౨,౫౪.౧౧ ॥
ఖనన్తో వసుధా మశ్వం పాతాలే దదృశుర్నృప ।
సమీపే తస్య యోగీన్ద్రం కపిలం చమహామునిమ్ ॥ ౨,౫౪.౧౨ ॥
తం దృష్ట్వా పాపకర్మాణస్తే సర్వే కాలచోదితాః ।
కపిలం కోపయామాసురశ్వహర్తాయమిత్యలమ్ ॥ ౨,౫౪.౧3 ॥

తతస్తత్క్రోధసంభూతనేత్రాగ్నేర్దహతో దిశః ।
ఇన్ధనీభూతదేహాస్తే పుత్రాః సంక్షయమాగతాః ॥ ౨,౫౪.౧౪ ॥
క్రూరాః పాపసమాచారాః సర్వలోకోపరోధకాః ।
యతస్తే తేన రాజేన్ద్ర న శోకం కర్తుమర్హసి ॥ ౨,౫౪.౧౫ ॥
స త్వం ధైర్యధనో భూత్వా భవితవ్యతయాత్మనః ।
నష్టం మృతమతీతం చ నానుశోచన్తి పణ్డితాః ॥ ౨,౫౪.౧౬ ॥
తస్మాత్పౌత్రమిమం బాలమంశుమన్తం మహామతిమ్ ।
తురగానయనార్థాయ నియుఙ్క్ష్వ నృపసత్తమ ॥ ౨,౫౪.౧౭ ॥
ఇత్యుక్త్వా రాజశార్దూలం సదస్యర్త్విక్సమన్వితమ్ ।
క్షణేన పశ్యతాం తేషాం నారదోఽన్తర్దధే మునిః ॥ ౨,౫౪.౧౮ ॥
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య నారదస్య నృపోత్తమః ।
దుఃఖశోకపరాతాత్మా దధ్యౌ చిరముదారధీః ॥ ౨,౫౪.౧౯ ॥
తం ధ్యానయుక్తం సదసి సమాసీనమవాఙ్ముఖమ్ ।
వసిష్ఠః ప్రాహ రాజానం సాంత్వయన్దేశకాలవిత్ ॥ ౨,౫౪.౨౦ ॥
కిమిదం ధైర్యసారాణామవకాశం భవదృశామ్ ।
లభతే హృది చేచ్ఛోకః ప్రాప్తం ధీరతయా ఫలమ్ ॥ ౨,౫౪.౨౧ ॥
దౌర్మనస్యం శిథిలయన్సర్వం దిష్టవశానుగమ్ ।
మన్వానోఽనన్తరం కృత్యం కర్తుమర్హస్యసంశయమ్ ॥ ౨,౫౪.౨౨ ॥
వసిష్ఠేనైవముక్తస్తు రాజా కార్యార్థతత్త్వవిత్ ।
ధృతిం సత్త్వం సమాలంబ్య తథేతి ప్రత్యభాషత ॥ ౨,౫౪.౨౩ ॥
అంశుమన్తం సమాహూయ పౌత్రం వినయశాలినమ్ ।
బ్రహ్మక్షత్రసభామధ్యే శనైరిదమభాషత ॥ ౨,౫౪.౨౪ ॥
బ్రహ్మదణ్డహతాః సర్వే పితరస్తవ పుత్రక ।
పతితాః పాపకర్మాణో నిరయే శాశ్వతీః సమాః ॥ ౨,౫౪.౨౫ ॥

త్వమేవ సంతతిర్మహ్యం రాజ్యస్యాస్య చ రక్షితా ।
త్వదాయత్తమశేషం మే శ్రేయోఽముత్ర పరత్ర చ ॥ ౨,౫౪.౨౬ ॥
స త్వం గచ్ఛ మమాదేశాత్పాతాలే కపిలాన్తికమ్ ।
తురగానయనార్థాయ యత్నేన మహతాన్వితః ॥ ౨,౫౪.౨౭ ॥
తం ప్రార్థయిత్వా విధివత్ప్రసాద్య చ విశేషతః ।
ఆదాయ తురగం వత్స శీఘ్రమాగన్తుమర్హసి ॥ ౨,౫౪.౨౮ ॥
జైమినిరువాచ
ఏవముక్తోంఽశుమాంస్తేన ప్రణమ్య పితరం పితుః ।
తథేత్యుక్త్వా మహాబుద్ధిః ప్రయయౌ కపిలాన్తికమ్ ॥ ౨,౫౪.౨౯ ॥
తముపాగమ్య విధివన్నమస్కృత్య యథామతి ।
ప్రశ్రయావనతో భూత్వా శనైరిదమువాచ హ ॥ ౨,౫౪.30 ॥
ప్రసీద విప్రశార్దూల త్వామహం శరణం గతః ।
కోపం చ సంహర క్షిప్రం లోకప్రక్షయకారకమ్ ॥ ౨,౫౪.3౧ ॥
త్వయి క్రుద్ధే జగత్సర్వం ప్రణాశముపయాస్యతి ।
ప్రశాన్తిముపయాహ్యాశు లోకాః సంతు గతవ్యథాః ॥ ౨,౫౪.3౨ ॥
ప్రసన్నోఽస్మాన్మహాభాగ పశ్య సౌమ్యేన చక్షుషా ।
యే త్వత్క్రోధాగ్నినిర్దగ్ధాస్తత్సంతతిమవేహి మామ్ ॥ ౨,౫౪.33 ॥
నామ్నాంశుమన్తం నప్తారం సగరస్య మహీపతేః ।
సోఽహం తస్య నియోగేన త్వత్ప్రసాదాభికాఙ్క్షయా ॥ ౨,౫౪.3౪ ॥
ప్రాప్తో దాస్యసి చేద్బ్రహ్మంస్తురగానయనాయ చ ।
జైమినిరువాచ
ఇతి తద్వచనం శ్రుత్వా యోగీన్ద్రప్రవరో మునిః ॥ ౨,౫౪.3౫ ॥
అంశుమన్తం సమాలోక్య ప్రసన్న ఇదమబ్రవీత్ ।
స్వాగతం భవతో వత్స దిష్ట్యా చ త్వమిహాగతః ॥ ౨,౫౪.3౬ ॥

గచ్ఛ శీఘ్రం హయశ్చాయం నీయతాం సగరాన్తికమ్ ।
అధిక్షిప్తోఽస్య యజ్ఞోఽపి ప్రాగతః సంప్రవర్త్యతామ్ ॥ ౨,౫౪.౩౭ ॥
వ్రియతాం చ వరో మత్తస్త్వయా యస్తే మనోగతః ।
దాస్యే సుదుర్లభమపి త్వద్భక్తిపరితోషితః ॥ ౨,౫౪.౩౮ ॥
ఏషాం తు సంప్రమాశం హి గత్వా వద పితామహమ్ ।
పాపానాం మరణం త్వేషాం న చ శోచితుమర్హసి ॥ ౨,౫౪.౩౯ ॥
తతః ప్రణామ్య చోగీన్ద్రమంశుమానిదమబ్రవీత్ ।
వరం దదాసి చేన్మహ్యం వరయే త్వాం మహామునే ॥ ౨,౫౪.౪౦ ॥
వరమర్హామి చేత్త్వత్తః ప్రసన్నో దాతుమర్హసి ।
త్వద్రోషపావకప్లుష్టాః పితరో యే మమాఖిలాః ॥ ౨,౫౪.౪౧ ॥
సంప్రయాస్యన్తి తే బ్రహ్మన్నిరయం శాస్వతీః సమాః ।
బ్రహ్మదణ్డహతానాం తు న హి పిణ్డోదకక్రియాః ॥ ౨,౫౪.౪౨ ॥
పిణ్డోదకవిహీనానామిహ లోకే మహామునే ।
విద్యతే పితృసాలోక్యం న ఖలు శ్రుతిచోదితమ్ ॥ ౨,౫౪.౪౩ ॥
అక్షయః స్వర్గవాసోఽస్తు తేషాం తు త్వత్ప్రసాదతః ।
వరేణానేన భగవన్కృతకృత్యో భవామ్యహమ్ ॥ ౨,౫౪.౪౪ ॥
తత్ప్రసీద త్వమేవైషాం స్వర్గతేర్వద కారణమ్ ।
యేనోద్ధారణమేతేషాం వహ్నేః కోపస్య వై భవేత్ ॥ ౨,౫౪.౪౫ ॥
తతస్తమాహ యోగీన్ద్రఃసుప్రసన్నేన చేతసా ।
నిరయోద్ధారణం తేషాం త్వయా వత్స న శక్యతే ॥ ౨,౫౪.౪౬ ॥
తైశ్చాపి నరకే తావద్వస్తవ్యం పాపకర్మభిః ।
కాలః ప్రతీక్ష్యతాం తావద్యావత్త్వత్పౌత్రసంభవః ॥ ౨,౫౪.౪౭ ॥
కాలాన్తే భవితా వత్స పౌత్రస్తవ మహామతిః ।
రాజా భగీరథో నామ సర్వధర్మార్థతత్త్వవిత్ ॥ ౨,౫౪.౪౮ ॥

స తు యత్నేన మహతా పితృగౌరవయన్త్రితః ।
ఆనేష్యతి దివో గఙ్గాం తపస్తప్త్వా మహాద్ధ్రువమ్ ॥ ౨,౫౪.౪౯ ॥
తదంభసా పావితేషు తేషాం గాత్రాస్థిభస్మసు ।
ప్రాప్నువన్తి గతిం స్వర్గే భవతః పితరోఽఖిలాః ॥ ౨,౫౪.౫౦ ॥
తథేతి తస్యా మాహాత్మ్యం గఙ్గాయా నృపనన్దన ।
భాగీరథీతి లోకేఽస్మిన్నాస విఖ్యాతిముపైష్యతి ॥ ౨,౫౪.౫౧ ॥
యత్తోయప్లావితేష్వస్థిభస్మలోమనఖేష్వపి ।
నిరయాదపి సంయాతి దేహీ స్వర్లోకమక్షయమ్ ॥ ౨,౫౪.౫౨ ॥
తస్మాత్త్వం గచ్ఛ భద్రం తే నశోకం కర్తుమర్హసి ।
పితామహాయ చైవైనమశ్వం సంప్రతిపాదయ ॥ ౨,౫౪.౫౩ ॥
జైమినిరువాచ
తతః ప్రణమ్య తం భక్త్యా తథేత్యుక్త్వా మహామతిః ।
యయౌ తేనాభ్యనుజ్ఞాతః సాకేతనగరం ప్రతి ॥ ౨,౫౪.౫౪ ॥
సగరం స సమాసాద్య తం ప్రణమ్య యథాక్రమమ్ ।
న్యవేదయచ్చ వృత్తాన్తం మునేస్తేషాం తథాత్మనః ॥ ౨,౫౪.౫౫ ॥
ప్రదదౌ తురగం చాపి సమానీతం ప్రయత్నతః ।
అతః పరమనుష్ఠేయమబ్రవీత్కిం మయేతి చ ॥ ౨,౫౪.౫౬ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యమభాగే తృతీయ ఉపోద్ధాతపాదే కపిలాశ్రమస్థాశ్వానయనం నామ చతుష్పఞ్చాశత్తమోఽధ్యాయః ॥ ౫౪॥

?ః

అభినన్ద్యాశిషాత్యర్థం లాలయన్ప్రశశంస హ ॥ ౨,౫౫.౧ ॥

అథ ఋత్విక్సదస్యైశ్చ సహితో రాజసత్తమః ।
ఉపాక్రమత తం యజ్ఞే విధివద్వేదపారగైః ॥ ౨,౫౫.౨ ॥
తతః ప్రవవృతే యజ్ఞః సర్వసంపద్గుణాన్వితః ।
సమ్యగ్గౌర్వవసిష్ఠాద్యైర్మునిభిః సంప్రవర్తితః ॥ ౨,౫౫.3 ॥
హిరణ్మయమయీ వేదిః పాత్రాణ్యుచ్చావచాని చ ।
సుసమృద్ధం యథాశాస్త్రం యజ్ఞే సర్వం బభూవ హ ॥ ౨,౫౫.౪ ॥
ఏవం ప్రవర్తితం యజ్ఞమృత్విజః సర్వ ఏవ తే ।
క్రమాత్సమాపయామాసుర్యజమానపురస్సరాః ॥ ౨,౫౫.౫ ॥
సమాపయిత్వా తం యజ్ఞం రాజా విధివిదాం వరః ।
యథావద్దక్షిణాం చైవ ఋత్విజాం ప్రదదౌ తదా ॥ ౨,౫౫.౬ ॥
అథ ఋత్విక్సదస్యానాం బ్రాహ్మణానాం తథార్థినామ్ ।
తత్కాఙ్క్షితాదభ్యధికం ప్రదదౌ వసు సర్వశః ॥ ౨,౫౫.౭ ॥
ఏవం సంతర్ప్య విప్రాదీన్దక్షిణాభిర్యథాక్రమమ్ ।
క్షమాపయామాస గురూన్సదస్యాన్ప్రణిపత్య చ ॥ ౨,౫౫.౮ ॥
బ్రాహ్మణాద్యైస్తతో వర్ణైరృత్విగ్భిశ్చ సమన్వితః ।
వారకీయాకదంబైశ్చ సూతమాగధవన్దిభిః ॥ ౨,౫౫.౯ ॥
అన్వీయమానః సస్త్రీకః శ్వేతచ్ఛత్రవిరాజితః ।
దోధూయమానచమరో వాలవ్యజనరాజితః ॥ ౨,౫౫.౧౦ ॥
నానావాదిత్రనిర్ఘోషైర్బధిరీకృతదిఙ్ముఖః ।
స గత్వా సరయూతీరం యథాశాస్త్రం యథావిధి ॥ ౨,౫౫.౧౧ ॥
చకారావభృథస్నానం ముదితః సహబన్ధుభిః ।
ఏవం స్నాత్వా సపత్నీకః సుహృద్భిర్బ్రాహ్మణైః సహ ॥ ౨,౫౫.౧౨ ॥
వీణావేణుమృదఙ్గాదినానావాదిత్రనిఃస్వనైః ।
మఙ్గల్యైర్వేదఘోషైశ్చ సహ విప్రజనేరితైః ॥ ౨,౫౫.౧3 ॥

సంస్తూయమానః పరితః సూతమాగధబన్దిభిః ।
ప్రవివేశ పురీం రమ్యాం హృష్టపుష్టజనాయుతమ్ ॥ ౨,౫౫.౧౪ ॥
శ్వేతవ్యజన సచ్ఛత్రపతాకాధ్వజమాలినీమ్ ।
సిక్తసంమృష్టభూభాగాపణశోభాసమన్వితామ్ ॥ ౨,౫౫.౧౫ ॥
కైలాసాద్రిప్రకాశాభిరుజ్జ్వలాం సౌధపఙ్క్తిభిః ।
స తత్రాగరుధూపోత్థగన్ధామోదితదిఙ్ముఖమ్ ॥ ౨,౫౫.౧౬ ॥
వికీర్యమాణః పరితః పౌరనారీజనైర్ముహుః ।
లాజవర్షేణ సానన్దం వీక్షమాణశ్చ నాగరైః ॥ ౨,౫౫.౧౭ ॥
ఉపదాభిరనేకాభిస్తత్రతత్ర వణిగ్జనైః ।
సంభావ్యమానః శనకైర్జగమ స్వపురం ప్రతి ॥ ౨,౫౫.౧౮ ॥
స ప్రవిశ్య గృహం రమ్యం సర్వమణ్డలమణ్డితమ్ ।
సమ్యక్సంభావయామాస సుహృదో బ్రాహ్మణానపి ॥ ౨,౫౫.౧౯ ॥
సంసేవ్యమానశ్చ తదా నానాదేశేశ్వరైర్నృపైః ।
సభాయాం రాజశార్దూలో రేమే శక్ర ఇవాపరః ॥ ౨,౫౫.౨౦ ॥
ఏవం సుహృద్భిః సహితః పూరయిత్వా మనోరథమ్ ।
సగరః సహ భార్యాభ్యాం రేమే నృపవరోత్తమః ॥ ౨,౫౫.౨౧ ॥
అంశుమన్తం తతః పౌత్రం ముదా వినయశాలినమ్ ।
వసిష్ఠానుమతే రాజా యౌవరాజ్యేఽభ్యషేచయత్ ॥ ౨,౫౫.౨౨ ॥
పౌరజానపదానాం తు బన్ధూనాం సుహృదామపి ।
స ప్రియోఽభవదత్యర్థముదారైశ్చ గుణైర్నృపః ॥ ౨,౫౫.౨౩ ॥
ప్రజాస్తమన్వరజ్యన్త బాలమప్యమితౌజసమ్ ।
నవం చ శుక్లపక్షాదౌ శీతాంశుమచిరోదితమ్ ॥ ౨,౫౫.౨౪ ॥
స తేన సహితః శ్రీమాన్సుహృద్భిశ్చ నృపోత్తమః ।
భార్యాభ్యామనురూపాభ్యాం రమమాణోఽవసచ్చిరమ్ ॥ ౨,౫౫.౨౫ ॥

యువైవ రాజశార్దూలః సాక్షాద్ధర్మ ఇవాపరః ।
పాలయామాస వసుధాం సశైలవనకాననామ్ ॥ ౨,౫౫.౨౬ ॥
ఏవం మహానహిమదీధితివంశమౌలిరత్నాయ యమానవపురుత్తరకోసలేశః ।
పూర్ణేన్దువత్సకలలోకమనోఽభిరామః సార్ద్ధ ప్రజాభిరఖిలాభిరలం జహర్ష ॥ ౨,౫౫.౨౭ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యమాభాగే తృతీయ ఉపోద్ధాతపాదే సాగరోపాఖ్యానేశుమతో రాజ్యప్రాప్తిర్నామ పఞ్చపఞ్చశత్తమోఽధ్యాయః ॥ ౫౫ ॥

జైమినిరువాచ
ఏతత్తే చరితం సర్వం సగరస్య మహాత్మనః ।
సంక్షేపవిస్తరాభ్యాం తు కథితం పాపనాశనమ్ ॥ ౨,౫౬.౧ ॥
ఖణ్డోంఽయం భారతో నామ దక్షిణోత్తరమాయతః ।
నవయోజనసాహస్రం విస్తారపరిమణ్డలమ్ ॥ ౨,౫౬.౨ ॥
పుత్రైస్తస్య నరేద్రస్య మృగయద్భిస్తురఙ్గమమ్ ।
యోజనానాం సహస్రం తు ఖాత్వాష్టౌ వినిపాతితాః ॥ ౨,౫౬.3 ॥
సాగరస్య సుతైర్యస్మాద్వర్ద్ధితో మకరాలయః ।
తతః ప్రభృతి లోకేషు సాగరాఖ్యామవాప్తవాన్ ॥ ౨,౫౬.౪ ॥
బ్రహ్మపాదావధి మహీం సతీర్థక్షేత్రకాననామ్ ।
అబ్ధిః సంక్రమయామాస పరిక్షిప్య నిజాంభసా ॥ ౨,౫౬.౫ ॥
తతస్తన్నిలయాః సర్వే సదేవాసురమానవాః ।
ఇతస్తతశ్చ సంజాతా దుఃఖేన మహతాన్వితాః ॥ ౨,౫౬.౬ ॥

గోకర్ణం నామ విఖ్యాతం క్షేత్రం సర్వసురార్చితమ్ ।
సార్ధ్దయోజనవిస్తారం తీరే పశ్చిమ వారిధేః ॥ ౨,౫౬.౭ ॥
తత్రాసంఖ్యాని తీర్థాని మునిదేవాలయాశ్చ వై ।
వసంతి సిద్ధసంఘాశ్చ క్షేత్రే తస్మిన్పురా నృప ॥ ౨,౫౬.౮ ॥
క్షేత్రం తల్లోకవిఖ్యాతం సర్వపాపహరం శుభమ్ ।
తత్తీర్థమభ్దేరపతద్భాగే దక్షిణపశ్చిమే ॥ ౨,౫౬.౯ ॥
యత్ర సర్వే తపస్తప్త్వా మునయః సంశితవ్రతాః ।
నిర్వాణం పరమం ప్రాప్తాః పునరావృత్తివర్జితమ్ ॥ ౨,౫౬.౧౦ ॥
తత్క్షేత్రస్య ప్రభావేణ ప్రీత్యా భూతగణైః సహ ।
దేవ్యా చ సకలైర్దేవైర్నిత్యం వసతి శఙ్కరః ॥ ౨,౫౬.౧౧ ॥
ఏనాంసి యత్సముద్దిశ్య తీర్థయాత్రాం ప్రకుర్వతామ్ ।
నృణామాశు ప్రణశ్యన్తి ప్రవాతే శుష్కపర్ణవత్ ॥ ౨,౫౬.౧౨ ॥
తత్క్షేత్రసేవనరతిర్నైవ జాత్వభిజాయతే ।
సమీపే వసమానానామపి పుంసాం దురాత్మనామ్ ॥ ౨,౫౬.౧౩ ॥
మహతా సుకృతేనైవ తత్క్షేత్రగమనే రతిః ।
నృణాం సంజాయతే రాజన్నాన్యథా తు కథఞ్చన ॥ ౨,౫౬.౧౪ ॥
నిర్బన్ధేన తు యే తస్మిన్ప్రాణినః స్థిరజఙ్గమాః ।
మ్రియన్తే నృప సద్యస్తే స్వర్గం ప్రాప్స్యన్తి శాశ్వతమ్ ॥ ౨,౫౬.౧౫ ॥
స్మృత్యాపి సకలైః పాపైర్యస్య ముచ్యేత మానవః ।
క్షేత్రాణాముత్తమం క్షేత్రం సర్వతీర్థనికేతనమ్ ॥ ౨,౫౬.౧౬ ॥
స్నాత్వా చైతేషు తీర్థేషు యజన్తశ్చ సదాశివమ్ ।
సిద్ధికామా వసంతి స్మ మునయస్తత్ర కేచన ॥ ౨,౫౬.౧౭ ॥
కామక్రోధవినిర్ముక్తా యే తస్మిన్వీతమత్సరాః ।
నివసంత్యచిరేణైవ తత్సిద్ధింప్రాప్నువన్తి హి ॥ ౨,౫౬.౧౮ ॥

జపహోమరతాః శాన్తా నిపతా బ్రహ్మచారిణః ।
వసంతి తస్మిన్యే తే హి సిద్ధిం ప్రాప్స్యన్త్యభీప్సితామ్ ॥ ౨,౫౬.౧౯ ॥
దానహోమజపాద్యం వై పితృదేవద్విజార్చనమ్ ।
అన్యస్మాత్కోటిగుణితం భవేత్తస్మిన్ఫలం నృప ॥ ౨,౫౬.౨౦ ॥
అంభోధిసలిలే మగ్నే తస్మిన్ క్షేత్రేఽతిపావనే ।
మహతా తపసా యుక్తా మునయస్తన్నివాసినః ॥ ౨,౫౬.౨౧ ॥
సహ్యం శిఖరిణం శ్రేష్ఠం నిలయార్థం సమారుహన్ ।
వసంతస్తత్ర తే సర్వే సంప్రధార్య పరస్పరమ్ ॥ ౨,౫౬.౨౨ ॥
సహేన్ద్రాద్రౌ తపస్యన్తం రామం గన్తుం ప్రచక్రముః ।
రాజోవాచ ।
అగస్త్యపీతతోయేఽబ్ధౌ పరితో రాజనన్దనైః ॥ ౨,౫౬.౨౩ ॥
ఖాత్వాధః పాతితే క్షేత్రే సతీర్థాశ్రమకాననే ।
భూభాగేషు తథాన్యేషు పురగ్రామాకరాదిషు ॥ ౨,౫౬.౨౪ ॥
వినాశితేషు దేశేషు సముద్రోపాన్తవర్త్తిషు ।
కిమకార్షుర్మునిశ్రేష్ఠ జనాస్తన్నిలయాస్తతః ॥ ౨,౫౬.౨౫ ॥
తత్రైవ చావసన్కృచ్ఛ్రాత్రస్థితాన్యత్ర వా తతః ।
కియతా చైవ కాలేన సంపూర్ణోఽభూదపాంనిధిః ।
కేన వాపి ప్రకారేణ బ్రహ్మన్నేతద్వదస్వ మే ॥ ౨,౫౬.౨౬ ॥
జైమినిరువాచ
అనూపేషు ప్రదేశేషు నాశితేషు దురాత్మభిః ॥ ౨,౫౬.౨౭ ॥
జనాస్తన్నిలయాః సర్వే సంప్రయాతా ఇతస్తతః ।
తత్రైవ చావసన్కృచ్ఛ్రాత్కేచిత్క్షేత్రనివాసినః ॥ ౨,౫౬.౨౮ ॥
ఏతస్మిన్నేవ కాలే తు రాజన్నంశుమతః సుతః ।
బభూవ భువిధర్మాత్మా దిలీప ఇతి విశ్రుతః ॥ ౨,౫౬.౨౯ ॥

రాజ్యేఽభిషిచ్య తం సమ్యగ్భుక్తభోగోంఽశుమాన్నృపః ।
వనం జగామ మేధావీ తపసే ధృతమానసః ॥ ౨,౫౬.౩౦ ॥
దిలీపస్తు తతఃశ్రీమానశేషాం పృథివీమిమామ్ ।
పాలయామాస ధర్మేణ విజిత్య సకలానరీన్ ॥ ౨,౫౬.౩౧ ॥
భగీరథో నామ సుతస్తస్యాసీల్లోకవిశ్రుతః ।
సర్వధర్మార్థకుశలః శ్రీమానమితవిక్రమః ॥ ౨,౫౬.౩౨ ॥
రాజ్యేఽభిషిచ్య తం రాజా దిలీపోఽపి వనం యయౌ ।
స చాపి పాలయన్నుర్వీం సమ్యగ్విహతకణ్టకామ్ ॥ ౨,౫౬.౩౩ ॥
ముముదే వివిధైర్భోగైర్దివి దేవపతిర్యథా ।
స శుశ్రావాత్మనః పూర్వం పూర్వజానాం మహీపతిః ॥ ౨,౫౬.౩౪ ॥
నిరయే పతనం ఘోరం విప్రకోపసముద్భవమ్ ।
బ్రహ్మదణ్డహతాన్సర్వాన్పితౄఞ్ఛ్రుత్వాతిదుఃఖితః ॥ ౨,౫౬.౩౫ ॥
రాజ్యే బన్ధుషు భోగే వా నిర్వేదం పరమం యయౌ ।
స మన్త్రిప్రవరే రాజ్యం విన్యస్య తపసే వనమ్ ॥ ౨,౫౬.౩౬ ॥
ప్రయయౌ స్వపితౄన్నాకం నినీషుర్నృపసత్తమః ।
తపసా మహతా పూర్వమాయుషే కమలోద్భవమ్ ॥ ౨,౫౬.౩౭ ॥
ఆరాధ్య తస్మాల్లేభే చ యావదాయుర్నిజేప్సితమ్ ।
తతో గఙ్గాం మహారాజ సమారాధ్య ప్రసాద్య చ ॥ ౨,౫౬.౩౮ ॥
వరమాగమనం వవ్రే దివస్తస్యా మహీంప్రతి ।
తతస్తాం శిరసా ధర్తు_ తపసాఽరాధయచ్ఛివమ్ ॥ ౨,౫౬.౩౯ ॥
స చాపి తద్వరం తస్మై ప్రదదౌ భక్తవత్సలః ।
మేరోర్మూర్ధ్నస్తతో గఙ్గాం పతం తీ శిరసాత్మనః ॥ ౨,౫౬.౪౦ ॥
సగ్రాహనక్రమకరాం జగ్రాహ జగతాం పతిః ।
సా తచ్ఛిరః సమాసాద్య మహావేగప్రవాహినీ ॥ ౨,౫౬.౪౧ ॥

తజ్జటామణ్డలే శుభ్రే విలిల్యే సాతిగహ్వరే ।
చులకోదకవచ్చంభోర్విలీనాం శిరసి ప్రభోః ॥ ౨,౫౬.౪౨ ॥
విలోక్య తత్రప్రమోక్షాయ పునరారాధయద్ధరమ్ ।
స తాం శర్వప్రసాదేన లబ్ధ్వా తు భువమాగతామ్ ॥ ౨,౫౬.౪౩ ॥
ఆనిన్యే సాగరా దగ్ధా యత్ర తాం వై దిశం ప్రతి ।
సఽనువ్రజన్తీ రాజానం రాజర్షేర్యజతః పథి ॥ ౨,౫౬.౪౪ ॥
తద్యజ్ఞవాటమఖిలం ప్లావయామాస సర్వతః ।
స తు రాజఋషిః క్రుద్ధో యజ్ఞవాటేఽఖిలే తయా ॥ ౨,౫౬.౪౫ ॥
మగ్నే గణ్డూషజలవత్స పపౌ తామశేషతః ।
అతన్ద్రితో వర్షశతం శుశ్రూషితవా స తం పునః ॥ ౨,౫౬.౪౬ ॥
తస్మాత్ప్రసన్నాన్నృపతిర్లేమే గఙ్గాం మహాత్మనః ।
ఉషిత్వా సుచిరం తస్యనిసృతా జఠరాద్యతః ॥ ౨,౫౬.౪౭ ॥
ప్రథితం జాహ్నవీత్యస్యాస్తతో నామాభవద్భువి ।
భగీరథానుగా భూత్వా తత్పితౄణామశేషతః ॥ ౨,౫౬.౪౮ ॥
నిజాంభసాస్థిభస్మాని సిషేచ సురనిమ్నగా ।
తతస్తదంభసా సిక్తేష్వస్థిభస్మసు తత్క్షణాత్ ॥ ౨,౫౬.౪౯ ॥
నిరయాత్సాగరాః సర్వే నష్టపాపా దివం యయుః ।
ఏవం సా సాగరాన్సర్వాన్దివం నీత్వా మహానదీ ॥ ౨,౫౬.౫౦ ॥
తేనైవ మార్గేణ జవాత్ప్రయాతా పూర్వసాగరమ్ ।
సేనోర్మ్యూర్ధ్నశ్చతుర్భేదా భూత్వా యాతా చతుర్దిశమ్ ॥ ౨,౫౬.౫౧ ॥
చతుర్భేదతయా చాభూత్తస్యా నామ్నాం చతుష్టయమ్ ।
సీతా చాలకనన్దా చ సుచక్షుర్భద్రవత్యపి ॥ ౨,౫౬.౫౨ ॥
అగస్త్యపీతసలిలాచ్చిరం శుష్కోదకా అపి ।
గఙ్గాంభసా పునః పూర్ణాశ్చత్వారోఽమ్బుధయోఽభవన్ ॥ ౨,౫౬.౫౩ ॥

పూర్వమాణే సముద్రే తు సాగరైః పరివర్ద్ధితే ।
అన్తర్హితాభవన్దేశా బహవస్తత్సమీపగాః ॥ ౨,౫౬.౫౪ ॥
సముద్రోపాన్తవర్త్తీని క్షేత్రాణి చ సమన్తతః ।
ఇతస్తతః ప్రయాతాశ్చ జనాస్తన్నిలయా నృప ॥ ౨,౫౬.౫౫ ॥
గోకర్ణమితి చ క్షేత్రం పూర్వం ప్రోక్తం తు యత్తవ ।
అర్ణవోపాన్తవర్త్తిత్వాత్సముద్రేఽతర్ద్ధిమాగమత్ ॥ ౨,౫౬.౫౬ ॥
తతస్తన్నిలయాః సర్వే తదుద్ధారాభికాఙ్క్షిణః ।
సహ్యాద్రేర్భృగుశార్దూలం ద్రష్టుకామా యయుర్నృప ॥ ౨,౫౬.౫౭ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యమాభాగే తృతీయ ఉపోద్ధాతపాదే గఙ్గానయనం నామ షట్పఞ్చాశత్తమోఽధ్యాయః

జైమినిరువాచ
తతః శుష్కసుమిత్రాద్యా మునయః శంసితవ్రతాః ।
యయుర్ద్రష్టుమథో రామం మహేన్ద్రమచలం ప్రతి ॥ ౨,౫౭.౧ ॥
అతీత్య సుబహూన్దేశాన్వనాని సరితస్తథా ।
ఆసేదురచలశ్రేష్ఠం క్రమేణ మునిపుఙ్గవాః ॥ ౨,౫౭.౨ ॥
తమారుహ్య శనైస్తస్య ఖ్యాతమాశ్రమమణ్డలమ్ ।
ప్రశాన్తక్రూరసత్త్వాఢ్యం శుభం మధ్యే తపోవనమ్ ॥ ౨,౫౭.3 ॥
సర్వర్త్తుఫలపుష్పాఢ్యతరుఖణ్డమనోహరమ్ ।
స్నిగ్ధచ్ఛాయమనౌపమ్యం స్వామోదిసుఖమారుతమ్ ॥ ౨,౫౭.౪ ॥

తం తదాశ్రమమాసాద్య బ్రహ్మఘోషేణ నాదితమ్ ।
వివిశుర్హృష్టమనసో యథావృద్ధపురస్సరమ్ ॥ ౨,౫౭.౫ ॥
బ్రహ్మాసనే సుఖాసీనం మృదుకృష్ణాజినోత్తరే ।
శిష్యైః పరివృతం శాన్తం దదృశుస్తే తపోధనాః ॥ ౨,౫౭.౬ ॥
కాలాగ్నిమివ లోకాంస్త్రీన్దగ్ధ్వా పూర్వం నిజేచ్ఛయా ।
తద్దోషశాన్త్యై తపసి ప్రవృత్తమివ్దేహినమ్ ॥ ౨,౫౭.౭ ॥
తే సమేత్య భృగుశ్రేష్ఠం వినయాచారశాలినః ।
వవన్దిరే మహామౌనం భక్తిప్రణతకన్ధరాః ॥ ౨,౫౭.౮ ॥
తతస్తానాగతాన్దృష్ట్వా మునీన్భృగుకులోద్వహః ।
అర్ఘపాద్యాదిభిః సమ్యక్పూజయామాస సాదరమ్ ॥ ౨,౫౭.౯ ॥
తానాసీనాన్కృతాతిథ్యానృషీన్దేశాన్తరాగతాన్ ।
ఉవాచ భృగుశార్దూలః స్మితపూర్వమిదం వచః ॥ ౨,౫౭.౧౦ ॥
స్వాగతం వో మహాభాగా యూయం సర్వే సమాగతాః ।
కరణీయం కిమస్మాభిర్వదధ్వమవిచారితమ్ ॥ ౨,౫౭.౧౧ ॥
తత స్తే మునయో రామం ప్రణమ్యేదమథాబ్రువన్ ।
అవేహ్యస్మాన్మునిశ్రేష్ఠ గోకర్ణనిలయాన్మునీన్ ॥ ౨,౫౭.౧౨ ॥
ఖనద్భిః సాగరైర్భూమిం కస్మింశ్చిత్కారణాన్తరే ।
సతీర్థం తన్మహాక్షేత్రం పతితం సాగరాంభసి ॥ ౨,౫౭.౧౩ ॥
ఉత్సారితార్ణవజలం క్షేత్రం తత్సర్వపావనమ్ ।
ఉపలబ్ధుమభీప్సామో భవతస్తు న సంశయః ॥ ౨,౫౭.౧౪ ॥
విష్ణోరంశేన సంజాతో భవాన్భృగుకులే కిల ।
తస్మాత్కర్తుమశక్యం తే త్రైలోక్యేఽపి న కిఞ్చన ॥ ౨,౫౭.౧౫ ॥
వాఞ్ఛితార్థప్రదో లోకే త్వమేవేత్యనుశుశ్రుమ ।
వయం త్వామాగతాః సర్వే రామైతదభియాచితుమ్ ॥ ౨,౫౭.౧౬ ॥

స త్వమాత్మప్రభావేణ క్షేత్రప్రవరమద్య తత్ ।
దాతుమర్హసి విప్రేన్ద్ర సముత్సార్యార్ణవోదకమ్ ॥ ౨,౫౭.౧౭ ॥
రామ ఉవాచ
ఏతత్సర్వమశేషణ విదితం మే తపోధనాః ।
కరణీయం చ వః కృత్యం మయా నాత్ర విచారణా ॥ ౨,౫౭.౧౮ ॥
కిం తు యుష్మదభిప్రేతం కర్మ లోకే సుదారుణమ్ ।
శస్త్రసంగ్రహణాచ్ఛక్యం మయాపి న తదన్యథా ॥ ౨,౫౭.౧౯ ॥
దత్తసర్వాభయోఽహం వై న్యస్తశస్త్రః శమాన్వితః ।
తపః సమాస్థితశ్చర్తు ప్రాగేవ పితృ శాసనాత్ ॥ ౨,౫౭.౨౦ ॥
న జాతు శస్త్రగ్రహణం కరిష్యామీత్యహం పురా ।
ప్రతిశ్రుత్య సతాం మధ్యే తపః కర్తు_మిహానఘాః ॥ ౨,౫౭.౨౧ ॥
శస్త్రగ్రహణసాధ్యత్వాద్యుష్మదీప్సితవస్తునః ।
కిఙ్కర్త్_వ్యం మయాత్రేతి మమ డోలాయతే మనః ॥ ౨,౫౭.౨౨ ॥
శుష్క ఉపాచ ।
సతాం సంరక్షణార్థాయ శస్త్రసంగ్రహణం తు యత్ ।
తన్న చ్యావయతే సత్యద్యథోక్తం బ్రహ్మణా పురా ॥ ౨,౫౭.౨౩ ॥
తస్మాదస్మద్ధితార్థాయ భవతా గ్రాహ్యమాయుధమ్ ।
ధర్మ ఏవ మహాంస్తేన చరితస్తే భవిష్యతి ॥ ౨,౫౭.౨౪ ॥
జైమినిరువాచ
ఏవం సంప్రార్థ్యమానస్తు మునిభిర్భృగుపుఙ్గవః ।
తమనుద్రుత్య మేధావీ ధర్మముద్దిశ్య కేవలమ్ ॥ ౨,౫౭.౨౫ ॥
స తైః సహ మునిశ్రేష్ఠో దిశం దక్షిణపశ్చిమామ్ ।
సముద్దిశ్య చచౌ రాజన్ద్రష్టుకామః సరిత్పతిమ్ ॥ ౨,౫౭.౨౬ ॥
స సహ్యమచలశ్రేష్ఠమవతీర్య భృగూద్వహః ।

తత్పరం సరితాం పత్యుస్తీరం ప్రాప మహామనాః ॥ ౨,౫౭.౨౭ ॥
స దదర్శ మహాభాగః పరితో మారుతాకులమ్ ।
ఆకరం సర్వరత్నానాం పూర్యమాణమనారతమ్ ॥ ౨,౫౭.౨౮ ॥
అపరిజ్ఞేయగాంభీర్యం మహతామివ మానసమ్ ।
దుష్పారపారం సర్వస్య వివిధగ్రహసంహతిమ్ ॥ ౨,౫౭.౨౯ ॥
అప్రధృష్య తమం లోకే ధాతారమివ కేవలమ్ ।
ఆత్మానమివ చాత్మత్వే న్యక్కృతాఖిలముద్ధతమ్ ॥ ౨,౫౭.౩౦ ॥
ఆశ్రయం సర్వసత్త్వానామాపగానాం చ పార్థివః ।
అత్యర్థచపలోత్తుగతరఙ్గశతమాలినమ్ ॥ ౨,౫౭.౩౧ ॥
ఉపాన్తోపలసంఘాతకుహరాన్తరసంశ్రయాత్ ।
విశీర్యమాణలహరీశతఫేనౌఘసోభితమ్ ॥ ౨,౫౭.౩౨ ॥
గంభీరఘోషం జలధిం పశ్యన్మునిగణైః సహ ।
సంసేవ్యమానస్తరలైర్లహరీకణశీతలైః ॥ ౨,౫౭.౩౩ ॥
ముహూర్త్తమివ రాజేన్ద్ర తీరేనదనదీపతేః ।
విశశ్రమే మహాబాహుర్ద్రష్టుకామః ప్రచేతసమ్ ॥ ౨,౫౭.౩౪ ॥
తతో రామః సముత్థాయ దక్షిణాభిముఖః స్థితః ।
మేఘగంభిరయా వాచా వరుణం వాక్యమబ్రవీత్ ॥ ౨,౫౭.౩౫ ॥
అహం మునిగణైః సార్ద్ధమాగతస్త్వద్దిదృక్షయా ।
తస్మాత్స్వరూపధృఙ్మహ్యం ప్రచేతో దేహి దర్శనమ్ ॥ ౨,౫౭.౩౬ ॥
ఇతి శ్రుత్వాపి తద్వాక్యం వరుణో యాదసాం పతిః ।
న చచాల నిజస్థానాన్నృప ధీరతరస్త్వయమ్ ॥ ౨,౫౭.౩౭ ॥
పునః పునశ్చ రామేణ సమాహూతోఽపి తోయరాట్ ।
న దదౌ దర్శనం తస్మై ప్రతివాచ్యం చ నాభ్యధాత్ ॥ ౨,౫౭.౩౮ ॥
అలఙ్ఘనీయం తద్వాక్యం వరుణేనావధీరితమ్ ।

అత్యన్తమితి కార్యార్థీ విదుషా సముపేక్షితమ్ ॥ ౨,౫౭.౩౯ ॥
తతః ప్రచేతసా వాక్యం మన్యమానోఽవధీరితమ్ ।
చుకోప తమభిప్రేక్ష్య రామః శస్త్రభృతాం వరః ॥ ౨,౫౭.౪౦ ॥
సంక్షుబ్ధసాగరాకారః స తదా స్వబలాశ్రయాత్ ।
నిస్తోయమర్ణవం కర్తుమియేష రుషితో భృశమ్ ॥ ౨,౫౭.౪౧ ॥
తతో జలముపస్పృశ్య సమీపే విజయం ధనుః ।
తతః ప్రణమ్య మనసా శర్వం రామో మహాద్ధనుః ॥ ౨,౫౭.౪౨ ॥
గృహీత్వారోపయామాస క్రోధసంరక్తలోచనః ।
అభిమృశ్య ధనుఃశ్రేష్ఠం సగుణం భృగుసత్తమః ॥ ౨,౫౭.౪౩ ॥
పశ్యతాం సర్వభూతానాం జ్యాఘోషమకరోత్తదా ।
జ్యాఘోషః శుశ్రువే తస్య దివిస్పృగతినిష్ఠురః ॥ ౨,౫౭.౪౪ ॥
చచాల నిఖిలాయేన సప్తద్వీపార్ణవా మహీ ।
తతః సరభసం రామశ్చాపే కాలానలోపమమ్ ॥ ౨,౫౭.౪౫ ॥
సువర్ణపుఙ్ఖం విశిఖం సందధే శరసత్తమమ్ ।
తస్మిన్నస్త్రం మహాఘోరం భార్గవం వహ్నిదైవతమ్ ॥ ౨,౫౭.౪౬ ॥
యుయోజ భృగుశార్దూలః సమన్త్రాభ్యాసమోక్షణమ్ ।
తతశ్చచాల వసుధా సశైలవనకాననా ॥ ౨,౫౭.౪౭ ॥
ప్రక్షోభం పరమం జగ్ముర్దేవాసురమహోరగాః ।
సంధితాస్త్రం భృగుశ్రేష్ఠం క్రోధసంరక్తలోచనమ్ ॥ ౨,౫౭.౪౮ ॥
దృష్ట్వా సంభ్రాన్తమనసో బభూవుః సచరాచరాః ।
సదిగ్దాహాభ్రపటలైరభవన్సంవృతా దిశః ॥ ౨,౫౭.౪౯ ॥
వవుశ్చ పరుషా వాతా రజోవ్యాప్తా మహారవాః ।
మన్దరశ్మిరశీతాంశురభూతసంరక్తమణ్డలః ॥ ౨,౫౭.౫౦ ॥
సోల్కాపాతాశనిర్వృష్టిర్బభూవ రుధిరోదకా ।

కిమేతదితి సంభ్రాన్తా ధూమోద్గారాతిభీషణమ్ ॥ ౨,౫౭.౫౧ ॥
అధిరోపితదివ్యాస్త్రం ప్రచకర్ష మహాశరమ్ ।
ధనుర్వికర్షమాణం తం స్ఫురజ్జ్వాలాగ్రసాయకమ్ ॥ ౨,౫౭.౫౨ ॥
దదృశుర్మునయో రామం కల్పాన్తానలసన్నిభమ్ ।
ఆకర్ణాకృష్టకోదణ్డమణ్డలాభ్యం తరస్థితమ్ ॥ ౨,౫౭.౫౩ ॥
తస్య ప్రతిభయాకారం దుష్ప్రాపమభవద్వపుః ।
వికృష్టధనుషస్తస్య రూపముగ్రం రవేరివ ॥ ౨,౫౭.౫౪ ॥
కల్పాన్తేఽభ్యుదితస్యేవ మణ్డలం పరివేషితమ్ ।
కల్పాన్తాగ్నిసమజ్వాలాభీషణం స్ఫురతో వపుః ॥ ౨,౫౭.౫౫ ॥
తస్యాలక్ష్యత చక్రమ్య హరేరివ చ మణ్డలమ్ ।
స్ఫురత్క్రోధానలజ్వాలాపరీతస్యాతిరౌద్రతామ్ ॥ ౨,౫౭.౫౬ ॥
అవాప విష్ణోః స తదా నరసింహాకృతేరివ ।
వపుర్వికృష్టచాపస్య భృకుటీకుటిలాననమ్ ॥ ౨,౫౭.౫౭ ॥
రామస్యాభూద్భవస్యేవ దిధక్షోస్త్రిపురం పురా ।
జాజ్వల్యమానవపుషం తం దృష్ట్వా సహసా భయాత్ ॥ ౨,౫౭.౫౮ ॥
ప్రసీద జయ రామేతి తుష్టువుర్మునయోఽఖిలాః ।
తతోఽస్త్రాగ్నిస్ఫురద్ధూమపటలైః శకలీకృతమ్ ॥ ౨,౫౭.౫౯ ॥
బభూవ చ్ఛన్నమంభోధేరన్తః పురమశేషతః ।
జ్వలదస్త్రానలజ్వాలా ప రితాపపరాహతః ॥ ౨,౫౭.౬౦ ॥
అత్యరిచ్యత సంభ్రాన్తసలిలౌఘ ఉదన్వతః ।
తిమిఙ్గిలతిమిగ్రాహనక్రమత్స్యాహికచ్ఛపాః ॥ ౨,౫౭.౬౧ ॥
ప్రజగ్ముః పరమామార్తిం ప్రాణినః సలిలేశయాః ।
ఉత్పతన్నిపతత్తామ్యన్నానాసత్త్వోద్ధతోర్మిభిః ॥ ౨,౫౭.౬౨ ॥
ప్రక్షోభం భృశమంభోధిః సహసా సముపాగమత్ ।

త్రాసరాసం చ విపులమంభసా ప్లవతా సహ ॥ ౨,౫౭.౬౩ ॥
ఉద్వేలతామితస్తప్తాః సలిలాన్తరచారిణః ।
తతస్తస్మాచ్చరాజ్జ్వాలాః ఫూత్కృతాశేష భీషణాః ॥ ౨,౫౭.౬౪ ॥
నిరూపితమివ వ్యక్తం నిశ్చేరుః సర్వతో దిశమ్ ।
తతః ప్రచణ్డపవనైః సర్వతః పరివర్తితమ్ ॥ ౨,౫౭.౬౫ ॥
అగ్నిజ్వాలామయం రక్తవితానాభమలక్ష్యత ।
ప్రలయాబ్దేరివాత్యర్థమస్త్రాగ్నివ్యాకులాంభసః ॥ ౨,౫౭.౬౬ ॥
సముద్రిక్తతయా తస్య తరఙ్గాస్తీరమభ్యయుః ।
అస్త్రాగ్నివిద్ధాకులితజలఘోషేణ భూయసా ॥ ౨,౫౭.౬౭ ॥
కకుభో బధిరీకువన్నలక్ష్యత పయోనిధిః ।
పరితోఽస్త్రానలజ్వాలాపరివీతజలావిలః ॥ ౨,౫౭.౬౮ ॥
జగామ పరమామార్తిం సహ్యః సద్యస్తదాశ్రయః ।
ఆకర్ణాకృష్టకోదణ్డం దృష్ట్వా రామం పయోనిధిః ॥ ౨,౫౭.౬౯ ॥
విషాదమగమత్తీవ్రం యమం దృష్ట్వేవ పాతకీ ।
భయకంపితసర్వాఙ్గస్తతో నదనదీపతిః ॥ ౨,౫౭.౭౦ ॥
విహాయ సహజం ధైర్యం భీరుత్వం సముపాగమత్ ।
తతః స్వరూపమాస్థాయ సర్వాభరణభూషితః ॥ ౨,౫౭.౭౧ ॥
ఉత్తీర్యమాణః స్వజలం వరుణః ప్రత్యదృశ్యత ।
కృతాఞ్జలిః సార్వహస్తః ప్రచేతా భార్గవాన్తికమ్ ॥ ౨,౫౭.౭౨ ॥
త్వరయాభ్యాయయౌ శీఘ్రుసాయకాదీభతభీతవత్ ।
అభ్యేత్యాకృష్టధనుషః స తస్య చరణాబ్జయోః ॥ ౨,౫౭.౭౩ ॥
అబ్రవీచ్చ భృశం భీతః సంభ్రమాకులితాక్షరమ్ ।
రక్ష మాం భృగుశార్దూల కృపయా శరణాగతమ్ ॥ ౨,౫౭.౭౪ ॥
అపరాధమిమం రామ మయా కృతమజానతా ।

స్థితోఽస్మి తవ నిర్దేశేశాధి కిం కరవాణి వై ॥ ౨,౫౭.౭౫ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే మధ్యమభాగే తృతీయే ఉపోద్ధాతపాదే భార్గవం ప్రతి వరుణాగమనం నామ సప్తపఞ్చాశత్తమోఽధ్యాయః ॥ ౫౭॥

జైమినిరువాచ

ఏవం బ్రువాణం వరుణం విలోక్య పతితం భువి ।

సంజహార పునర్దీమానస్త్రం మృగుకులోద్వహః ॥ ౨,౫౮.౧ ॥

సంత్యృతాస్త్రస్తతో రామో వరుణం పురతః స్థిరమ్ ।

విలోక్య బిగతక్రోధస్తమువాచ హసన్నివ ॥ ౨,౫౮.౨ ॥

గోకర్ణనిలయాః పూర్వమిమేమాం మునిపుఙ్గవాః ।

సమాయాతా మహేన్ద్రాద్రౌ నివసంతం సరిత్పతే ॥ ౨,౫౮.3 ॥

త్వత్తోయే మేదినీం పూర్వం ఖనద్భిః సగరాత్మజైః ।

అధో నిపాతితం క్షేత్రం గోకర్ణమృషిసేవితమ్ ॥ ౨,౫౮.౪ ॥

ఉపలబ్ధుమిమే భూయః క్షేత్రం తద్భవవల్లభమ్ ।

అధావన్మాముపాగమ్య మునయస్తీర్థవాసినః ॥ ౨,౫౮.౫ ॥

ఏషామర్థే తతః సోఽహం మహేన్ద్రాదచలోత్తమాత్ ।

భవన్తమాగతో ద్రష్టుం సహైభిర్మునిపుఙ్గవైః ॥ ౨,౫౮.౬ ॥

తస్మాన్మదర్థే సలిలం సముత్సార్యాత్మనో భవాన్ ।

దాతుమర్హతి తత్క్షేత్రమేషాం తోయే చ పూర్వవత్ ॥ ౨,౫౮.౭ ॥

జైమినిరువాచ

ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా వరుణో యాదసాం పతిః ।

నిరూప్య మనసా రామమిద భూయోఽబ్రవీద్వచః ॥ ౨,౫౮.౮ ॥

వరుణ ఉవాచ

న శక్యముత్సారయితుం మదంభః కేనచిద్భవేత్ ।

తథా హి మే వరో దత్తః పురానేన విరిఞ్చినా ॥ ౨,౫౮.౯ ॥

సోఽహం త్వత్తేజసేదారీం విహాయ సహజాం ధృతిమ్ ।

కాతరం సముపాయాతో వశతాం తవ భార్గవ ॥ ౨,౫౮.౧౦ ॥

ఏషామర్థే విశేషణ భవతా పరిచోదితః ।

కథం న కుర్యాం కర్మేదమహం క్షత్త్రకులాన్తక ॥ ౨,౫౮.౧౧ ॥

తస్మాద్యావత్ప్రమాణం మే భవాన్సంకల్పయిష్యతి ।

తావత్సంఘారయిష్యామి భూమౌ సలిలమాత్మనః ॥ ౨,౫౮.౧౨ ॥

ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా తథేత్యుక్త్వా స సాయకమ్ ।

యథాగతం ప్రచిక్షేప ధనుర్నిర్భిద్య భార్గవః ॥ ౨,౫౮.౧౩ ॥

తతో నిరూప్య సీమానం దర్శయానో మహీపతే ।

స్రువం జగ్రాహ మతిమాన్నప్తుకామో జలాశయే ॥ ౨,౫౮.౧౪ ॥

ప్రసన్నచేతసం రామం గతరోషమథాత్మని ।

అన్తర్హితే సరిన్నాథే రామః సువముదఙ్ముఖః ॥ ౨,౫౮.౧౫ ॥

భ్రామయిత్వాతివేగేన చిక్షేప లవణార్ణవే ।

క్షిప్తత్వేన సముద్రే తు దిశముత్తరపశ్చిమామ్ ॥ ౨,౫౮.౧౬ ॥

గత్వా స్రువోపతద్రాజన్యోజనానాం శతద్వయమ్ ।

తీర్థం శుర్పారకం నామ సర్వపాపవిమోచనమ్ ॥ ౨,౫౮.౧౭ ॥

విశ్రుతం యత్త్రిలోకేషు తీరే నదనదీపతేః ।

తీర్థం తదన్తరీకృత్య స్రువో రామకరాచ్చ్యుతః ॥ ౨,౫౮.౧౮ ॥

నిపపాత మహారాజ సూచయన్రామవిక్రమమ్ ।

యత్రాభూద్రామసృష్టాయా భువో నిష్ఠాథ పార్థివ ॥ ౨,౫౮.౧౯ ॥

తీర్థం శూర్పారకం తత్తు శ్రీమల్లోకపరిశ్రుతమ్ ।

ఉత్సారయిత్వా సలిలం సముద్రస్త్వావదాత్మనః ॥ ౨,౫౮.౨౦ ॥
అతిష్ఠదపసృత్యోర్వీం దత్త్వా రామాయ పార్థివ ।
అనతిక్రాన్తమర్యాదో యథాకాలం భృగూద్వహః ॥ ౨,౫౮.౨౧ ॥
సమయం స్థాపయామాస తస్యైవానుమతే భువి ।
విజ్ఞాయ పూర్వసీమాన్తాం భువమభ్యుత్ససర్జ హ ॥ ౨,౫౮.౨౨ ॥
వ్యస్మయన్త సురాః సర్వే దృష్ట్వా రామస్య విక్రమమ్ ।
నగరగ్రమసీమానః కిఞ్చిత్కిఞ్చిత్క్వచిత్క్వచిత్ ॥ ౨,౫౮.౨౩ ॥
సహ్యే తు పూర్వవత్తస్మిన్నభ్దేరపసృతేంఽభసి ।
తత్ర దైవాత్తథా స్థానాన్నిమ్నత్వాత్స ప్రలక్ష్య తు ॥ ౨,౫౮.౨౪ ॥
తతస్తేషాం భృగుశ్రేష్ఠో మునీనాం భావితాత్మనామ్ ।
యథాభిలషితం స్థానం ప్రదదౌ ప్రీతిపూర్వకమ్ ॥ ౨,౫౮.౨౫ ॥
తతస్తే మునయః సర్వే హర్షేణ మహతాన్వితాః ।
కృతకృత్యా భృశం రామమాశిషా సమపూజయన్ ॥ ౨,౫౮.౨౬ ॥
అథైతైరభ్యనుజ్ఞాతో యయౌ ప్రాప్తమనోరథః ।
గతే మునివరే రామే దేశాత్తస్మాన్నిజాశ్రమమ్ ॥ ౨,౫౮.౨౭ ॥
సంభూయ మునయః సర్వే ప్రజగ్ముస్తీరమంబుధేః ।
పరిచక్రమ్య తాం భూమిం యత్నేన మహతాన్వితాః ॥ ౨,౫౮.౨౮ ॥
దదృశుః సర్వతో రాజన్స్వర్మవాన్తః స్థితాం మహీమ్ ।
నిత్యత్వాత్సర్వదేవానామధిష్ఠానతయా తథా ॥ ౨,౫౮.౨౯ ॥
కాతమబ్ధౌ నిపతితం నష్టతోయం చిరోషితమ్ ।
అపి రుద్రప్రభావేమ ప్రాయాన్నాత్యన్తవిప్లవమ్ ॥ ౨,౫౮.30 ॥
తత్తేయనిఃసృతం క్షేత్రమభూత్పూర్వవదేవ హి ।
ఏతద్ధి దేవసామర్థ్యమచిన్త్యం నృపసత్తమ ॥ ౨,౫౮.3౧ ॥
ఏవం రామేణ జలధేః పునః సృష్టా వసుంధరా ।

దక్షిణోత్తరతో రాజనయోజనానాం చతుఃశతమ్ ॥ ౨,౫౮.౩౨ ॥

నాతిక్రామతి సోఽద్యాపి సీమానం పయసాం నిధిః ।

కృతం రామేణ మహతా న తు సజ్జం మహద్ధనుః ॥ ౨,౫౮.౩౩ ॥

ఏవం ప్రభావో రామోఽసౌ సగరశ్చ మహీపతిః ।

యస్య పుత్రైరయం ఖణ్డో భారతోఽబ్ధౌ నిపతితః ॥ ౨,౫౮.౩౪ ॥

యోజనానాం సహస్రన్తు వర్ద్ధితశ్చ మహోదధిః ।

రామేణాభూత్పునః సృష్టం యోజనానాం తు షట్శతమ్ ॥ ౨,౫౮.౩౫ ॥

సగరస్య సుతైర్యస్మాద్వర్ద్ధితో మకరాలయః ।

తతః ప్రభృతి లోకేషు సాగరాఖ్యామవాప్తవాన్ ॥ ౨,౫౮.౩౬ ॥

ఏతత్తేఽభిహితం సమ్యఙ్మహతశ్చరితం మయా ।

రామస్య కార్త్తవీర్యస్య సగరస్య మహీపతేః ॥ ౨,౫౮.౩౭ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్త మధ్యమభాగే తృతీయ
ఉపోద్ఘాతపాదేఽష్టపఞ్చశత్తమోఽధ్యాయః ॥ ౫౮ ॥

బృహస్పతిరువాచ

ఋషయస్త్వేవ ముక్తాస్తు పరం హర్షముపాగతాః ।

పరం శుశ్రూషయా భూయః పప్రచ్ఛుస్తదనన్తరమ్ ॥ ౨,౫౯.౧ ॥

ఋషయ ఊచుః

వంశానామానుపూర్వ్యేణ రాజ్ఞాం చామితతేజసామ్ ।

స్థితిం చైషాం ప్రభావం చ బ్రూహి నః పరిపృచ్ఛతామ్ ॥ ౨,౫౯.౨ ॥

ఏవముక్తస్తతస్తైస్తు తదాసౌ లోమహర్షణః ।

శృణ్వతాముత్తరాఖ్యానే ఋషీణాం వాక్య కోవిదః ॥ ౨,౫౯.3 ॥
అఖ్యానకుశలో భూయః పరం వాక్యమువాచ హ ।
బ్రువతో మే నిబోధంశ్చ ఋషిరాహ యథా మమ ॥ ౨,౫౯.౪ ॥
వంశానామానుపూర్వ్యేణ రాజ్ఞాం చామితతేజసామ్ ।
స్థితిం చైషాం ప్రభావం చ క్రమతో మే నిబోధత ॥ ౨,౫౯.౫ ॥
వరుణస్య సపత్నీకాన్ స్తుతా దేవీ ఉదాహృతా ।
తస్యాః పుత్రౌ కలిర్వైద్యః స్తుతా చ సురసుందరీ ॥ ౨,౫౯.౬ ॥
కలిపుత్రౌ మహావీర్యౌ జయశ్చ విజయశ్చ హ ।
వైద్యపుత్రౌ ఘృణిశ్చైవ మునిశ్చైవ మహాబలౌ ॥ ౨,౫౯.౭ ॥
ప్రత్తానామను కామానామన్యోన్యస్య ప్రభక్షిణౌ ।
భక్షయిత్వా తావన్యోన్యం వినాశం సమవాప్నుతః ॥ ౨,౫౯.౮ ॥
కలిః సురాయాః సంజ్ఞేయస్తస్య పుత్రో మదః స్మృతః ।
స్మృతా హింసా కలేర్భార్యా శ్రేష్ఠా యా నికృతస్మృతిః ॥ ౨,౫౯.౯ ॥
ప్రసూతాన్యే కలేః పుత్రాశ్చత్వారః పురుషాదకాః ।
నాకే విఘ్నశ్చ విఖ్యాతో భద్రమోవిధమస్తథా ॥ ౨,౫౯.౧౦ ॥
అశిరస్కతయా విఘ్నో నాకశ్చైవాశరీరవాన్ ।
భద్రమశ్చైకహస్తోఽభూద్విధమశ్చైకపాతస్మృతః ॥ ౨,౫౯.౧౧ ॥
భద్రమస్య తథాపత్నీ తామసీ పూతనా తథా ।
రేవతీ విధమస్యాపి తయోః పుత్రాః సహస్రశః ॥ ౨,౫౯.౧౨ ॥
నాకస్య శకునిః పత్నీ విఘ్నస్య చ అయో ముఖీ ।
రాక్షసాస్తు మహావీర్యాః సంధ్యాద్వయవిచారిమః ॥ ౨,౫౯.౧3 ॥
రేవతీపూతనాపుత్రా నైఋుతా నామతః స్మృతాః ।
గ్రహాస్తే రాక్షసాః సర్వే బాలానాం తు విశేషతః ॥ ౨,౫౯.౧౪ ॥
స్కన్దస్తేషామధిపతిర్బ్రహ్మణోఽనుమతః ప్రభుః ।

బృహస్పతేర్యా భగినీ వరస్త్రీ బ్రహ్మచారిణీ ॥ ౨,౫౯.౧౫ ॥
యోగసిద్ధా జగత్కృత్స్నమసక్తా చరతే సదా ।
ప్రభాసస్య తు సా భార్యా వసూనామష్టమస్య చ ॥ ౨,౫౯.౧౬ ॥
విశ్వకర్మా సురస్తస్యా జాతః శిల్పిప్రజాపతిః ।
త్వష్టా విరాజో రూపాణి ధర్మపౌత్ర ఉదారధీః ॥ ౨,౫౯.౧౭ ॥
కర్తా శిల్పిసహస్రాణాం త్రిదశానాం తు యోగతః ।
యఃసర్వేషాం విమానాని దేవతానాం చకార హ ॥ ౨,౫౯.౧౮ ॥
మానుషాశ్చోపజీవన్తి యస్య శిల్పం మహాత్మనః ।
ప్రహ్లాదీ విశ్రుతా తస్య పత్నీ త్వష్టుర్విరోచనా ॥ ౨,౫౯.౧౯ ॥
విరోచనస్య భగినీ మాతా త్రిశిరసస్తథా ।
దేవాచార్యస్య మహతో విశ్వరూపస్య ధీమతః ॥ ౨,౫౯.౨౦ ॥
విశ్వకర్మాత్మజశ్చైవ విశ్వకర్మా మయః స్మృతః ।
సురేణురితి విఖ్యాతా స్వసా తస్య యవీయసీ ॥ ౨,౫౯.౨౧ ॥
త్వాష్ట్రీ యా సవితుర్భార్యా పునః సంజ్ఞేతి విశ్రుతా ।
ప్రాసూత సా మహాభాగం మనుం జ్యేష్ఠం వివస్వతః ॥ ౨,౫౯.౨౨ ॥
యమౌ ప్రాసూత చ పునర్యమం చ యమునాం చ హ ।
సా తు గత్వా కురూన్దేవీ వడవా రూపధారిణీ ॥ ౨,౫౯.౨౩ ॥
సవితుశ్చాస్య రూపస్య నాసికాభ్యాం తు తౌ స్మృతౌ ।
ప్రాసూత సా మహాభాగ త్వన్తరిక్షేఽశ్వినౌ కిల ॥ ౨,౫౯.౨౪ ॥
నాసత్యం చైవ దస్రం చ మార్తణ్డస్యాత్మజావుభౌ ।
ఋషయ ఊచుః
కస్మాన్మార్తణ్డ ఇత్యేష వివస్వానుదితో బుధైః ॥ ౨,౫౯.౨౫ ॥
కిమర్థం సాసురూపా వై నాసికాభ్యామసూయత ।
ఏతద్వేదితుమిచ్ఛామో సర్వం నో బ్రూహి పృచ్ఛతామ్ ॥ ౨,౫౯.౨౬ ॥

సూత ఉవాచ

చిరోత్పన్నమతిర్భిన్నమణ్డం త్వష్ట్రా విదారితమ్ ।
గర్భవధం భ్రాన్తః కశ్యపో విద్రుతో భవేత్ ॥ ౨,౫౯.౨౭ ॥
అణ్డే ద్విధాకృతే త్వణ్డం దృష్ట్వా త్వష్టేదమబ్రవీత్ ।
నైతన్న్యూనం భవాదణ్డం మార్త్తణ్డస్త్వం భవానఘ ॥ ౨,౫౯.౨౮ ॥
న ఖల్వయం మృతోఽణ్డస్థ ఇతి స్నేహాత్పితాబ్రవీత్ ।
తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా నామాన్వర్థముదాహరన్ ॥ ౨,౫౯.౨౯ ॥
యస్మాన్మార్త్తణ్డో భవేత్యుక్తస్త్వణ్డాత్సోఽణ్డే ద్విధాకృతే ।
తస్మాద్వివస్వాన్మార్త్తణ్డః పురాణజ్ఞైర్విభావ్యతే ॥ ౨,౫౯.౩౦ ॥
తతః ప్రజాః ప్రవక్ష్యామి మార్త్తణ్డస్య వివస్వతః ।
విజజ్ఞే సవితుర్భార్యా సంజ్ఞా పుత్రాంస్తు త్రీన్ప్రభుః ॥ ౨,౫౯.౩౧ ॥
మనుం యమీం యమం చైవ ఛాయా సా తపతీ తథా ।
శనైశ్చరం తథైవైతే మార్త్తణ్డస్యాత్మజాః స్మృతాః ॥ ౨,౫౯.౩౨ ॥
వివస్వాన్కశ్యపాజ్జజ్ఞే దాక్షాయిణ్యాం మహాయశాః ।
తస్య సంజ్ఞాభవద్భార్యా త్వాష్ట్రీ దేవీ వివస్వతః ॥ ౨,౫౯.౩౩ ॥
సురేణురితి విఖ్యాతా పునః సంజ్ఞేతి విశ్రుతా ।
సా తు భార్యా భగవతో మార్త్తణ్డస్యాతితేజసః ॥ ౨,౫౯.౩౪ ॥
న ఖల్వయే మృతో హ్యణ్డే ఇతి స్నేహాత్తమబ్రవీత్ ।
అజానన్కశ్యపః స్నేహాత్మార్త్తణ్డ ఇతి చోచ్యతే ॥ ౨,౫౯.౩౫ ॥
తేజస్త్వభ్యధికం తస్య నిత్యమేవ వివస్వతః ।
యేనాపి తాపయామాస త్రీల్లోకాన్కశ్యపాత్మజః ॥ ౨,౫౯.౩౬ ॥
త్రీణ్యపత్యాని సంజ్ఞాయాం జనయామాస వై రవిః ।
ద్వౌ సుతౌ తు మహావీర్యౌ కన్యైకా విదితైవ చ ॥ ౨,౫౯.౩౭ ॥
మనుర్వైవస్వతో జ్యేష్ఠః శ్రాద్ధదేవః ప్రజాపతిః ।

తతో యమో యమీ చైవ యమజౌ సంబభూవతుః ॥ ౨,౫౯.౩౮ ॥
అసహ్యతేజస్తద్రూపం దృష్ట్వా సంజ్ఞా వివస్వతః ।
అసహన్తీ స్వకాం ఛాయాం సవర్ణాం నిర్మమే పునః ॥ ౨,౫౯.౩౯ ॥
మహాభాగా తు సా నారీ తస్యాశ్చాయాసముద్గతా ।
ప్రాఞ్జలిః ప్రయతా భూత్వా పునః సంజ్ఞామభాషత ॥ ౨,౫౯.౪౦ ॥
వదస్వ కిం మయా కార్యం సా సంజ్ఞా తామథాబ్రవీత్ ।
అహం యాస్యాపి భద్రం తే స్వమేవ భవనం పితుః ॥ ౨,౫౯.౪౧ ॥
త్వయేహ భవనే మహ్యం వస్తవ్యం నిర్విశఙ్కయా ।
ఇమౌ చ బాలకౌ మహ్యం కన్యా చ వరవర్ణినీ ॥ ౨,౫౯.౪౨ ॥
భర్త్రా వ్యా నైవమాఖ్యేయమిదం భగవతే త్వయా ।
ఇమౌ చ బాలకౌ మహ్యం తథేత్యుక్తా తథా చ సా ॥ ౨,౫౯.౪౩ ॥
త్వష్టుః సమీపమగమద్వ్రీడితేవ తపస్వినీ ।
పితా తామాగతాం దృష్ట్వా క్రుద్ధః సంజ్ఞామథాబ్రవీత్ ॥ ౨,౫౯.౪౪ ॥
భర్త్రుః సమీపం గచ్ఛేతి నియుక్తా చ పునః పునః ।
అగమద్వడవా భూత్వాచ్ఛాద్య రూపమనిన్దితా ॥ ౨,౫౯.౪౫ ॥
ఉత్తరాన్స కురూన్గత్వా తృణాన్యథ చచార సా ।
ద్వితీయాయాం తు సంజ్ఞాయాం సంజ్ఞేయమితి చిన్త్య తామ్ ॥ ౨,౫౯.౪౬ ॥
ఆదిత్యో జనయామాస పుత్రావాదిత్యవర్చసౌ ।
పూర్వజస్య మనోస్తుల్యౌ సాదృశ్యేన తు తౌ ప్రభూ ॥ ౨,౫౯.౪౭ ॥
శ్రుతశ్రవా మనుస్తాభ్యాం సావర్ణిర్వై భవిష్యతి ॥ ౨,౫౯.౪౮ ॥
శ్రుతకర్మా తు విజ్ఞేయో గ్రహో వై యః శనైశ్చరః ।
మనురేవాభవతోఽపి సావర్ణిరితి చోచ్యతే ॥ ౨,౫౯.౪౯ ॥
సంజ్ఞా తు పార్థివీ సా వై స్వస్య పుత్రస్య వై తదా ।
చకారాభ్యధికం స్నేహం త తథా పూర్వజేషు వై ॥ ౨,౫౯.౫౦ ॥

మనుస్తచ్ఛాక్షమత్సర్వం యమస్తద్వై న చాక్షమత్ ।
బహుశో జల్పమానస్తు సాపత్న్యాదతిదుఃఖితః ॥ ౨,౫౯.౫౧ ॥
తాం వై రోషాచ్చ బాలాచ్చ భావినోఽర్థస్య వై బలాత్ ।
యదా సంతర్జయామాస ఛాయాం వైవస్వతో యమః ॥ ౨,౫౯.౫౨ ॥
సా శశాప తతః క్రోధాత్సావర్ణిజననీ యమమ్ ।
యదా తర్జయసేఽకస్మాత్పితృభార్యాం యశస్వినీమ్ ॥ ౨,౫౯.౫౩ ॥
తస్మాత్తవైష చరమః పతిష్యతి న సంశయః ।
యమస్తు తేన శాపేన భృశం పీడితమానసః ॥ ౨,౫౯.౫౪ ॥
మనునా సహ ధర్మాత్మా పితుః సర్వం న్యవేదయత్ ।
భృశం శాపభయోద్విగ్నః సంజ్ఞావాక్యైర్వినిర్జితః ॥ ౨,౫౯.౫౫ ॥
తస్యాం మయోద్యతః పాదో న తు దేహే నిపాతితః ।
బాల్యాద్వా యది వా మోహాత్తద్భవాన్క్షన్తుమర్హతి ॥ ౨,౫౯.౫౬ ॥
శప్తోఽహమస్మి లోకేశ జనన్యా తపతాం వర ।
తవ ప్రసాదో నస్త్రాతుమేతస్మాన్మహతో భయాత్ ॥ ౨,౫౯.౫౭ ॥
వివస్వానేవముక్తస్తు యమం ప్రోవాచ వై ప్రభుః ।
అసంశయం పుత్ర మహద్భవిష్యత్యత్ర కారణమ్ ॥ ౨,౫౯.౫౮ ॥
యేన త్వామావిశత్క్రోధో ధర్మజ్ఞం సత్యవాదినమ్ ।
న శక్యమేతన్మిథ్యా తు కర్తు్ం మాతుర్వచస్తవ ॥ ౨,౫౯.౫౯ ॥
కృమయో మాంసమాదాయ యాస్యన్తి చ మహీం తవ ।
తతః పాదం మహాప్రాజ్ఞ పునః సాంప్రాప్స్యసే సుఖమ్ ॥ ౨,౫౯.౬౦ ॥
కృతమేవం వచః సత్యం మాతుస్తవ భవిష్యతి ।
శాపస్య పరిహారేణ త్వం చ త్రాతో భవిష్యసి ॥ ౨,౫౯.౬౧ ॥
ఆదిత్యస్త్వబ్రవీత్సంజ్ఞాం కిమర్థం తనయేషు తు ।
తుల్యేష్వభ్యధికస్నేహ ఏకస్మిన్క్రియతే త్వయా ॥ ౨,౫౯.౬౨ ॥

సా తత్పరిహరన్తీ వై నాచచక్షే వివస్వతః ।
ఆత్మనా స సమాధాయ యోగాత్తత్త్వమపశ్యత ॥ ౨,౫౯.౬౩ ॥
తాం శప్తుకామో భగవాన్నాశాయ కుపితః ప్రభుః ।
సా తత్సర్వం యథా తత్త్వమాచచక్షే వివస్వతః ॥ ౨,౫౯.౬౪ ॥
వివస్వాంస్తు యథా శ్రుత్వా క్రుద్ధస్త్వష్టారమభ్యయాత్ ।
త్వష్టా తు తం యథాన్యాయమర్చయిత్వా విభావసుమ్ ॥ ౨,౫౯.౬౫ ॥
నిర్దగ్ధుకామం రోషేణ సాంత్వయామాస వై శనైః ।
తవాతితేజసా యుక్తమిదం రూపం న శోభతే ॥ ౨,౫౯.౬౬ ॥
అసహన్తీ తు తత్సంజ్ఞా వనే చరతి శాద్వలే ।
ద్రక్ష్యతే తాం భవనద్య స్వాం భార్యాం శుభచారిణీమ్ ॥ ౨,౫౯.౬౭ ॥
శ్లాఘ్యయౌవనసంపన్నాం యోగమాస్థాయ గోపతే ।
అనుకూలం భవేదేవం యది స్యాత్సమయో మతః ॥ ౨,౫౯.౬౮ ॥
రూపం నివర్త్తయేయం తే హ్యద్యం శ్రేష్ఠమరిన్దమ ।
రూపం వివస్వతస్త్వాసీత్తిర్యగూర్ద్ధ్వమధస్తథా ॥ ౨,౫౯.౬౯ ॥
తేనాసౌ పీడితా దేవీ రూపేణ తు దివస్పతేః ।
తస్మాత్తే సమచక్రం తు వర్తతే రూపమద్భుతమ్ ॥ ౨,౫౯.౭౦ ॥
అనుజ్ఞాతస్తతస్త్వష్టా రూపనిర్వర్త్తనాయ వై ।
తతోఽభ్యుపాగమత్త్వష్టా మార్త్తణ్డస్య వివస్వతః ॥ ౨,౫౯.౭౧ ॥
భ్రమిమారోప్య తత్తేజః శాతయామాస తస్య వై ।
తం నిర్మాలిత తేజస్కం తేజసాపహృతేన తు ॥ ౨,౫౯.౭౨ ॥
కాన్తాం ప్రభాకరో ద్రష్టుమియేష శుభదర్శనః ।
దదర్శ యోగమాస్థాయ స్వాం భార్యాం వడవాం తథా ॥ ౨,౫౯.౭౩ ॥
అదృశ్యాం సర్వభూతానాం తేజసా నియమేన చ ।
అశ్వరూపేణ మార్త్తణ్డస్తాం ముఖే సమభావయత్ ॥ ౨,౫౯.౭౪ ॥

మైథునాన్తనివిష్టా చ పరపుంసోఽభిశఙ్కయా ।
సా తం నిఃసారయామాస నోభ్యాం శుక్రం వివస్వతః ॥ ౨,౫౯.౭౫ ॥
దేవౌ తస్మాదజాయేతామశ్వినౌ భిషజాం వరౌ ।
నాసత్యశ్చైవ దస్రశ్చ స్మృతౌ ద్వాదశమూర్తితః ॥ ౨,౫౯.౭౬ ॥
మార్త్తణ్డస్య సుతావేతావష్టమస్య ప్రజాపతేః ।
తాం తు రూపేణ కాన్తేన దర్శయామాస భాస్కరః ॥ ౨,౫౯.౭౭ ॥
స తాం దృష్ట్వా తదా భార్యాం తుతో షైతాముువాచ హ ।
యమస్తు తేన శాపేన భృశం పీడితమానసః ॥ ౨,౫౯.౭౮ ॥
ధర్మేణ రఞ్జయామాస ధర్మరాజస్తతస్తు సః ।
సోఽలభత్కర్మణాం తేన శుభేన పరమాం ద్యుతిమ్ ॥ ౨,౫౯.౭౯ ॥
పితౄణామాధిపత్యం చ లోకపాలత్వమేవ చ ।
మనుః ప్రజాపతిస్త్వేష సావర్ణిః స మహాయశాః ॥ ౨,౫౯.౮౦ ॥
భావ్యః సోఽనాగతే తస్మిన్మనుః సావర్ణికేన్తరే ।
మేరుపృష్ఠే తపో ఘోరమద్యాపి చరతే ప్రభుః ॥ ౨,౫౯.౮౧ ॥
భ్రాతా శనైశ్చరస్తత్రగ్రహత్వం స తు లబ్ధవాన్ ।
త్వష్టా తు తేన రూపేణ విష్ణోశ్చక్రమకల్పయత్ ॥ ౨,౫౯.౮౨ ॥
మహామహోఽప్రతిహతం దానవాన్ప్రతివారణమ్ ।
యవీయసీ తయోర్యా తు యమునాచ యశస్వినీ ॥ ౨,౫౯.౮౩ ॥
అభవత్సా సరిచ్ఛ్రేష్ఠా యమునా లోకపావనీ ।
యస్తు జ్యేష్ఠో మహాతేజాః సర్గో యస్యేతి సాంప్రతమ్ ॥ ౨,౫౯.౮౪ ॥
విస్తరం తస్య వక్ష్యామి మనోర్వైవస్వతస్య హ ।
ఇదం తు జన్మ దేవానాం శృణుయాద్వా పఠేచ్చ వా ॥ ౨,౫౯.౮౫ ॥
వైవస్వతస్య పుత్రాణాం సప్తానాం తు మహౌజసామ్ ।
ఆపదం ప్రాప్య ముచ్యేత ప్రాప్నుయాచ్చ మహద్యశః ॥ ౨,౫౯.౮౬ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే తృతీయ ఉపోద్ధాతపాదే వైవస్వతోత్పత్తిర్నామైకోనషష్టితమోధ్యాయః ॥ ౫౯॥

సూత ఉవాచ

తతో మన్వన్తరేఽతీతే చాక్షుషే దైవతైః సహ ।

వైవస్వతాయ మహతే పృథివీరాజ్యమాదిశత్ ॥ ౨,౬౦.౧ ॥

తస్మాద్వైవస్వతాత్పుత్రా జజ్ఞిరే దశ తత్సమాః ।

ఇక్ష్వాకుశ్చ నృగశ్చైవ ధృష్టః శర్యాతిరేవచ ॥ ౨,౬౦.౨ ॥

నరిష్యన్తస్తథా ప్రాంశుర్నాభాగో దిష్ట ఏవ చ ।

కరూషశ్చ పృషధ్రశ్చ నవైతే మానవాః స్మృతాః ॥ ౨,౬౦.3 ॥

బ్రహ్మణా తు మనుః పూర్వం చోదితస్తు ప్రబోధితమ్ ।

యష్టుం ప్రజక్రమే కామం హయమేధేన భూపతిః ॥ ౨,౬౦.౪ ॥

అథాకరోత్పుత్రకామః పరామిష్టిం ప్రజాపతిః ।

మిత్రావరుణయోరంశే అనలాహుతిమేవ యత్ ॥ ౨,౬౦.౫ ॥

తత్ర దివ్యాంబరధరా దివ్యాభరణభూషితా ।

దివ్యాసంహననా చైవ ఇలా జజ్ఞ ఇతి శ్రుతమ్ ॥ ౨,౬౦.౬ ॥

తామిలేత్యథ హోవాచ మనుర్దణ్డధరస్తతః ।

అనుగచ్ఛస్వ భద్రం తే తమిలా ప్రత్యువాచ హ ॥ ౨,౬౦.౭ ॥

ధర్మయుక్తమిదం వాక్యం పుత్రకామం ప్రజాపతిమ్ ।

మిత్రావరుణయోరంశే జాతాస్మి వదతాం వర ॥ ౨,౬౦.౮ ॥

తయోః సకాశం యాస్యామి మాతో ధర్మో హతో వధీత్ ।

ఏవముక్త్వా పునర్దేవీ తయోరన్తికమాగమత్ ॥ ౨,౬౦.౯ ॥
గత్వాన్తికం వరారోహా ప్రాఞ్జలిర్వాక్యమబ్రవీత్ ।
అంశేఽస్మిన్యువయోర్జాతా దేవౌ కిం కరవాణి వామ్ ॥ ౨,౬౦.౧౦ ॥
మనునైవాహముక్తాస్మి అనుగచ్ఛస్వ మామితి ।
తథా తు బ్రువతీం సాధ్వీమిడామాశ్రిత్య తావుభౌ ॥ ౨,౬౦.౧౧ ॥
దేవౌ చ మిత్రావరుణావిదం వచనమూచతుః ।
అనేన తవ ధర్మజ్ఞే ప్రశ్రయేణ దమేన చ ॥ ౨,౬౦.౧౨ ॥
సత్యేన చైవ సుశ్రోణి ప్రీతౌ స్వో వరవర్ణిని ।
ఆవయోస్త్వం మహాభాగే ఖ్యాతిం కన్యే ప్రయాస్యసి ॥ ౨,౬౦.౧౩ ॥
సుద్యుమ్న ఇతి విఖ్యాతస్త్రిషు లోకేషు పూజితః ।
జగత్ప్రియో ధర్మశీలో మనోర్వంశవివర్ద్ధనః ॥ ౨,౬౦.౧౪ ॥
మానవః స తు సుద్యుమ్నః స్త్రీభావమగమత్ప్రభుః ।
సా తు దేవీ వరం లబ్ధ్వా నివృత్తా పితరం ప్రతి ॥ ౨,౬౦.౧౫ ॥
బుధేనోత్తరమాసాద్య మైథునాయోపమన్త్రితా ।
సోమపుత్రాద్బుధాచ్చాస్యామైలో జజ్ఞే పురూరవాః ॥ ౨,౬౦.౧౬ ॥
బుధాత్సా జనయిత్వా తు సుద్యుమ్నత్వం పునర్గతాః ।
సుద్యుమ్నస్య తు దాయాదాస్త్రయః పరమధార్మికాః ॥ ౨,౬౦.౧౭ ॥
ఉత్కలశ్చ గయశ్చైవ వినతశ్చ తథైవ చ ।
ఉత్కలస్యోత్కలం రాష్ట్రం వినతస్యాపి పశ్చిమమ్ ॥ ౨,౬౦.౧౮ ॥
దిక్పూర్వా తస్య రాజర్షేర్గయస్య తు గయా పురీ ।
ప్రవిష్టేతు మనౌ తస్మిన్ప్రజాః సృష్ట్వా దివాకరమ్ ॥ ౨,౬౦.౧౯ ॥
దశధా తదధాత్క్షత్రమకరోత్పృథివీమిమామ్ ।
ఇక్ష్వాకురేవ దాయాదో భాగం దశమమాప్తవాన్ ॥ ౨,౬౦.౨౦ ॥
కన్యాభావత్తు సుద్యుమ్నో నైవ భాగమవాప్తవాన్ ।

వసిష్ఠవచనాచ్చాసీత్ప్రతిష్ఠానే మహాద్యుతిః ॥ ౨,౬౦.౨౧ ॥

ప్రతిష్ఠాం ధర్మరాజస్య సుద్యుమ్నస్య మహాత్మనః ।

ఏతచ్ఛ్రుత్వా తు ఋషయః పప్రచ్ఛుః సూతజం ప్రతి ।

మానవః స తు సుద్యుమ్నః స్త్రీభావమగమత్కథమ్ ॥ ౨,౬౦.౨౨ ॥

సూత ఉవాచ

పురా మహేశ్వరం ద్రష్టుం కుమారాస్సనకాదయః ।

ఇలావృతం సమాజగ్ముర్దదృశుర్వృషభధ్వజమ్ ॥ ౨,౬౦.౨౩ ॥

ఉమయా రమమాణం తం విలోక్య పిహితేస్థలే ।

ప్రతిజగ్ముస్తతః సర్వే వ్రీడితాభూచ్చివాప్యథ ॥ ౨,౬౦.౨౪ ॥

ప్రోవాచ వచనం దేవీ ప్రియహేతోః ప్రియం ప్రియా ।

ఇమం మమాశ్రమం దేవ యః పుమాన్సం ప్రవేక్ష్యతి ॥ ౨,౬౦.౨౫ ॥

భవిష్యతి ధ్రువం నారీ స తుల్యాప్సరసాం శుభా ।

తత్ర సర్వాణి భూతాని పిశాచాః పశవశ్చ యే ॥ ౨,౬౦.౨౬ ॥

స్త్రీభూతాః సహరుద్రేణ క్రోడన్త్యప్సరసో యథా ।

ఉమావనం ప్రవిష్టస్తు స రాజా మృగయాం గతః ॥ ౨,౬౦.౨౭ ॥

పిశాచైః సహ భూతైస్తు రుద్రే స్త్రీభావమాస్థితే ।

తస్మాత్సరాజా సుద్యుమ్నః స్త్రీభావం లబ్ధవానుపనః ।

మహాదేవప్రసాదాచ్చ మానవత్వమవాప్తవాన్ ॥ ౨,౬౦.౨౮ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే మధ్యమభాగే వాయుప్రోక్తే వైవస్వతమనోః సృష్టిర్నామ షష్టితమోఽధ్యాయః ॥ ౬౦ ॥

సూత ఉవాచ

విసర్గం మనుపుత్రాణాం విస్తరేణ నిబోధత ।
పృషధ్రో హింసయిత్వా తు గురోర్గాం నిశి తత్క్షయే ॥ ౨,౬౧.౧ ॥
శాపాచ్ఛూద్రత్వమాపన్నశ్చ్యవనస్య మహాత్మనః ।
కరూషస్య తు కారూషాః క్షత్రియా యుద్ధదుర్మదాః ॥ ౨,౬౧.౨ ॥
సహస్రం క్షత్రియగణో విక్రాన్తః సంబభూవ హ ।
నాభాగో దిష్టపుత్రస్తు విద్వానాసీద్భలన్దనః ॥ ౨,౬౧.౩ ॥
భలన్దనస్య పుత్రోఽభూత్ప్రాంశుర్నామ మహాబలః ।
ప్రాంశోరేకోఽభవత్పుత్రః ప్రజాపతిసమో నృపః ॥ ౨,౬౧.౪ ॥
సంవర్తేన దివం నీతః ససుహృత్సహబాన్ధవః ।
వివాదోఽత్ర మహానాసీత్సంవర్త్తస్య బృహస్పతేః ॥ ౨,౬౧.౫ ॥
ఋద్ధిం దృష్ట్వా తు యజ్ఞస్య క్రుద్ధస్తస్య బృహస్పతిః ।
సంవర్త్తేన తతే యజ్ఞే చుకోప స భృశం తదా ॥ ౨,౬౧.౬ ॥
లోకానాం సహి నాశాయ దైవతైర్హి ప్రసాదితః ।
మరుత్తశ్చక్రవర్త్తీ స నరిష్యన్తమవాసవాన్ ॥ ౨,౬౧.౭ ॥
నరిష్యన్తస్య దాయాదో రాజా దణ్డధరో దమః ।
తస్య పుత్రస్తు విఖ్యాతో రాజాసీద్రాష్ట్రవర్ద్ధనః ॥ ౨,౬౧.౮ ॥
సుధృతిస్తస్య పుత్రస్తు నరః సుధృతితః పునః ।
కేవలస్య పుత్రస్తు బన్ధుమాన్కేవలాత్మజః ॥ ౨,౬౧.౯ ॥
అథ బన్ధుమతః పుత్రోధర్మాత్మా వేగవాన్నృప ।
బుధో వేగవతః పుత్రస్తృణబిన్దుర్బుధాత్మజః ॥ ౨,౬౧.౧౦ ॥
త్రేతాయుగముఖే రాజా తృతీయే సంబభూవ హ ।
కన్యా తు తస్యేడవిడామాతా విశ్రవసో హి సా ॥ ౨,౬౧.౧౧ ॥
పుత్రో యోఽస్య విశాలోఽభూద్రాజా పరమధార్మికః ।
దాశ్వాన్ప్రఖ్యాతవీర్య్యోజా విశాలా యేన నిర్మితా ॥ ౨,౬౧.౧౨ ॥

విశాలస్య సుతో రాజా హేమచన్ద్రో మహాబలః ।
సుచన్ద్ర ఇతి విఖ్యాతో హేమచన్ద్రాదనన్తరః ॥ ౨,౬౧.౧౩ ॥
సుచన్ద్రతనయో రాజా ధూమ్రాశ్వ ఇతి విశ్రుతః ।
ధూమ్రాశ్వతనయో విద్వాన్సృంజయః సమపద్యత ॥ ౨,౬౧.౧౪ ॥
సృఞ్జయస్య సుతః శ్రీమాన్సహదేవః ప్రతాపవాన్ ।
కృశాశ్వః సహదేవస్య పుత్రః పరమధార్మికః ॥ ౨,౬౧.౧౫ ॥
కృశాశ్వస్య మహాతేజా సోమదత్తః ప్రతాపవాన్ ।
సోమదత్తస్య రాజర్షేః సుతోఽభూజ్జనమేజయః ॥ ౨,౬౧.౧౬ ॥
జనమేజయాత్మజశ్చైవ ప్రమతిర్నామ విశ్రుతః ।
తృణబిన్దుప్రభావేణ సర్వే వైశాలకా నృపాః ॥ ౨,౬౧.౧౭ ॥
దీర్ఘాయుషో మహాత్మానో వీర్యవన్తః సుధార్మికాః ।
శర్యాతేర్మిథునం త్వాసీదానర్త్తో నామ విశ్రుతః ॥ ౨,౬౧.౧౮ ॥
పుత్రః సుకన్యా కన్యా చ భార్యా యా చ్యవనస్య చ ।
ఆనర్త్తస్య తు దాయాదో రేవో నామ సువీర్యవాన్ ॥ ౨,౬౧.౧౯ ॥
ఆనర్త్తవిషయో యస్య పురీ చాపి కుశస్థలీ ।
రేవస్య రైవతః పుత్రః కకుద్మీ నామ ధార్మికః ॥ ౨,౬౧.౨౦ ॥
జ్యేష్ఠో భ్రాతృశతస్యాసీద్రాజ్యం ప్రాప్య కుశస్థలీమ్ ।
కన్యయా సహ శ్రుత్వా చ గాన్ధర్వం బ్రహ్మణోంఽతికే ॥ ౨,౬౧.౨౧ ॥
ముహూర్త్తం దేవదేవస్య మార్త్యం బహుయుగం విభో ।
ఆజగామ యువా చైవ స్వాం పురీం యాదవైర్వృతామ్ ॥ ౨,౬౧.౨౨ ॥
కృతాం ద్వారవతీం నామ బహుద్వారాం మనోరమామ్ ।
భోజవృష్ణ్యన్ధకైర్గుప్తాం వసుదేవపురోగమైః ॥ ౨,౬౧.౨౩ ॥
తాం కథాం రేవతః శ్రుత్వా యథాతత్త్వమరిన్దమః ।
కన్యాం తు బలదేవాయ సువ్రతాం నామ రేవతీమ్ ।

దత్త్వా జగామ శిఖరం మేరోస్తపసి సంస్థితః ॥ ౨,౬౧.౨౪ ॥
రేమే రామశ్చ ధర్మాత్మా రేవత్యా సహితః కిల ।
తాం కథామృషయః శ్రుత్వా పప్రచ్ఛుస్తదనన్తరమ్ ॥ ౨,౬౧.౨౫ ॥
ఋషయ ఊచుః
కథం బహుయుగే కాలే సమతీతే మహామతే ।
న జరా రేవతీం ప్రాప్తా రైవతం వా కకుద్మినమ్ ।
ఏతచ్ఛుశ్రూషమాణానో గాన్ధర్వం వద చైవ హి ॥ ౨,౬౧.౨౬ ॥
సూత ఉవాచ
న జరా క్షుత్పిపాసే వా న చ మృత్యుభయం తతః ।
న చ రోగః ప్రభవతి బ్రహ్మలోకం గతస్య హ ॥ ౨,౬౧.౨౭ ॥
గాన్ధర్వం ప్రతి యచ్చాపి పృష్టస్తు మునిసత్తమాః ।
తతోఽహం సంప్రవక్ష్యామి యాథాతథ్యేన సువ్రతాః ॥ ౨,౬౧.౨౮ ॥
సప్త స్వరాస్త్రయో గ్రామా మూర్చనాస్త్వేకవింశతిః ।
తానాశ్చైకోనపఞ్చాశదిత్యేతత్స్వరమణ్డలమ్ ॥ ౨,౬౧.౨౯ ॥
షడ్జర్షభౌ చ గాన్ధారో మధ్యమః పఞ్చమస్తథా ।
ధైవతశ్చాపి విజ్ఞేయస్తథా చాపి నిషాదకః ॥ ౨,౬౧.30 ॥
సౌవీరా మధ్యమా గ్రామా హరిణాశ్చ తథైవ చ ॥ ౨,౬౧.3౧ ॥
తస్యాః కాలోయనోపేతాశ్చతుర్థాశుద్ధమధ్యమాః ।
నగ్నిం చ పౌషా వై దేవ దృష్ట్వా కాఞ్చ యథాక్రమః ॥ ౨,౬౧.3౨ ॥
మధ్యమగ్రామికాఖ్యాతా షడ్జగ్రామా నిబోధత ।
ఉత్తరం మన్ద్రా రజనీ తథా వాచోన్నరాయతాః ॥ ౨,౬౧.33 ॥
మధ్యషడ్జా తథా చైవ తథాన్యా చాభిముద్గణా ।
గాన్ధారగ్రామికా శ్యామా కీర్తిమానా నిబోధత ॥ ౨,౬౧.3౪ ॥
అగ్నిష్టోమం తు మాద్యం తు ద్వితీయం వాజపేయికమ్ ।

యవరాతసూయస్తు షష్ఠవత్తు సువర్మకమ్ ॥ ౨,౬౧.౩౫ ॥
సప్త గౌసవనా నామ మహావృష్టికతాష్టమామ్ ।
బ్రహ్మదానం చ నవమం ప్రాజాపత్యమనన్తరమ్ ।
నాగయక్షాశ్రయం విద్వాన్ తద్గోత్తరతథైవ చ ॥ ౨,౬౧.౩౬ ॥
పదక్రాన్తమృగక్రాన్తం విష్ణుక్రాన్తమనోహరా ।
సూర్యకాన్తధరేణ్యైవ సంతకోకిలవిశ్రుతః ॥ ౨,౬౧.౩౭ ॥
తేనవానిత్యపవశపిశాచాతీవనహ్యాపి ।
సావిత్రమర్ధసావిత్రం సర్వతోభద్రమేవ చ ॥ ౨,౬౧.౩౮ ॥
మనోహరమధాత్ర్యం చ గన్ధర్వానుపతశ్చ యః ।
అలంబుషేసేష్టమథో విష్ణువైణవరావుభౌ ॥ ౨,౬౧.౩౯ ॥
సాగరావిజయం చైవ సర్వభూతమనోహరః ।
హతోత్సృష్టో విజానీత స్కన్దం తు ప్రియమేవ చ ॥ ౨,౬౧.౪౦ ॥
మనోహరమధాత్ర్యం చ గన్ధర్వానుపతశ్చ యః ।
అలంబుసేష్టస్య తథా నారదప్రియ ఏవ చ ॥ ౨,౬౧.౪౧ ॥
కథితో భీమసేనేన నగరాతానయప్రియః ।
వికలోపనీతవినతాశ్రీరాఖ్యో భార్గవప్రియః ॥ ౨,౬౧.౪౨ ॥
చతుర్దశ తథా పఞ్చదశేచ్ఛన్తీహ నారదః ।
ససౌవీరాం సుసోవీరా బ్రహ్మణో హ్యపగీయతే ॥ ౨,౬౧.౪౩ ॥
ఉత్తరాదిస్వరశ్చైవ బ్రహ్మ వై దేవతాస్త్రయః ।
హరిదేశసముత్పన్నా హరిణస్యావ్యజాయత ॥ ౨,౬౧.౪౪ ॥
మూర్ఛనా హరిణా తే వై చన్ద్రస్యాస్యాధిదైవతమ్ ।
కరోపనీతా వివృతావనుద్రిః స్వరమణ్డలే ॥ ౨,౬౧.౪౫ ॥
సాకలోపనతాతస్మాన్మనుతస్యాన్నదైవతః ।
మనుదేశాః సముత్పన్నా మూర్ఛనాశుద్ధమాత్మనా ॥ ౨,౬౧.౪౬ ॥

తస్మాత్తస్మాన్మృగామర్గీమృగేన్ద్రోస్యాధిద్రైవతా ।
సావశ్రమసమాద్ర్యమ్నా అనేకాపౌరుషానఖాన్ ॥ ౨,౬౧.౪౭ ॥
మూర్చ్ఛనాయోజనాహ్యేషాస్యాద్రజసారజనీతతః ।
తాని ఉత్తర మద్రాంసపధ్గద్రైవతకం విదుః ॥ ౨,౬౧.౪౮ ॥
తస్మాదుత్తరతాయావత్రప్రథమం స్వాయమం విదుః ।
తమోదుత్తరమైద్రోయదేవతాస్యాద్రువేన చ ॥ ౨,౬౧.౪౯ ॥
అపామదుత్తరత్వావద్ధైవతస్యోత్తరాయణః ।
స్యాదిజమూర్చనాహ్యేచ పితరః శ్రాద్ధదేవతాః ॥ ౨,౬౧.౫౦ ॥
శుద్ధషడ్జస్వర కృత్వా యస్మాదగ్నిమహర్షయః ।
ఉపైతి తస్మాన్నజానీ యాచ్ఛుద్ధయచ్చికరాసభా ॥ ౨,౬౧.౫౧ ॥
ఇత్యేతా మూర్చనాః కృత్వా యస్యామీదృశభావనః ।
పక్షిణాం మూర్చనాః శ్రుత్వా పక్షోకా మూర్చనాః స్మృతాః ॥ ౨,౬౧.౫౨ ॥
నాగాదృష్టివిషాగీతాన్ోపసర్పన్తిమూర్చనాః ।
నానాసాధారమశ్చైవవడవాత్రివిదస్తథా ॥ ౨,౬౧.౫౩ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యమాభాగే తృతీయ ఉపోద్ధాతపాదే గాన్ధర్వమూర్చనాలక్షణవర్ణనం నామైకషష్టితమోఽధ్యాయః ॥ ౬౧ ॥

పూర్వాచార్యమతం బుద్ధ్వా ప్రవక్ష్యామ్యనుపూర్వశః ।
విఖ్యాతాన్వై అలఙ్కారాంస్తన్మే నిగదతః శ్రుణు ॥ ౨,౬౨.౧ ॥
అలఙ్కారాస్తు వక్తవ్యాః స్వైః స్వైర్వర్ణైః ప్రహేతవః ।
సంస్థా నయోగైశ్చ తథా సదా నాథ్యాద్యవేక్షయా ॥ ౨,౬౨.౨ ॥

వాక్యార్థపదయోగార్థైరలఙ్కారైశ్చ పూరణమ్ ।
పదాని గీతకస్యాహుః పురస్తాత్పృష్ఠతోఽథ వా ॥ ౨,౬౨.3 ॥
స్థాతోనిత్రీనరో నీడ్డీమనఃకణ్ఠశిరస్థయా ।
ఏతేషు త్రిషు స్థానేషు ప్రవృత్తో విధిరుత్తమః ॥ ౨,౬౨.౪ ॥
చత్వారః ప్రకృతౌ వర్ణాః ప్రవిచారస్య నుర్విధా ।
వికల్పమష్టధా చైవ దేవాః షోడశధా విదుః ॥ ౨,౬౨.౫ ॥
సృష్టో వర్మః ప్రసంచారీ తృతీయమవరోహణమ్ ।
ఆరోహణం చతుర్థం తు వర్ణం వర్మవిదో విదుః ॥ ౨,౬౨.౬ ॥
తత్రైకః సంచరస్థాయీ సంచరస్తు చరోఽభవత్ ।
అవరోహణవర్ణానామవరోహం వినిర్దిశేత్ ॥ ౨,౬౨.౭ ॥
ఆరోహణేన వారోహాన్వర్ణాన్వర్ణవిదో విదుః ।
ఏతేషామేవ వర్ణానామలఙ్కారన్నిబోధత ॥ ౨,౬౨.౮ ॥
అలఙ్కారాస్తు చత్వారస్థాపనీ క్రమరేజనః ।
ప్రమాదస్యాప్రమాదశ్చ తేషాం వక్ష్యామి లక్షణమ్ ॥ ౨,౬౨.౯ ॥
విస్వరోఽష్టకలాశ్చైవ స్థానం ద్వ్యేకతరాగతః ।
ఆవర్త్తస్యాక్రమో త్వాక్షీ వేకార్యాం పరిమాణతః ॥ ౨,౬౨.౧౦ ॥
కుమారం సంపరం విద్ధి ద్విస్తరం వామనం గతః ।
ఏష వై ఏష చైవస్యకుతరేకః కులాధికః ॥ ౨,౬౨.౧౧ ॥
స్వేత స్వే కాతరే జాతకలామగ్నితరైషితః ।
తస్మింశ్చైవ స్వరే వృద్ధిర్నిష్టప్తే తద్విచక్షణః ॥ ౨,౬౨.౧౨ ॥
స్యేనస్తు అపరో హస్త ఉత్తరః కమలాకలః ।
ప్రమాణఘుసబిన్దుర్నా జాయతే విదురే పునః ॥ ౨,౬౨.౧3 ॥
కలా కార్యా తు వర్ణానాం తదా నుః స్థాపితో భవేత్ ।
విపర్యయస్య రోపిస్యా ద్యస్య ప్రాదుర్ఘటీ మమ ॥ ౨,౬౨.౧౪ ॥

ఏకోత్తరః స్వరస్తు స్యాత్షడ్జతః పరమః స్వరః ।
అక్షేపస్కన్దనాకార్యం కాకస్యోయచపుష్కలమ్ ॥ ౨,౬౨.౧౫ ॥
సంతారౌ తౌనుసర్వాయౌ్య కార్యం వా కారణం తథా ।
ఆక్షిప్తమవరోహ్యాసీత్రోక్షమద్యస్తథైవ చ ॥ ౨,౬౨.౧౬ ॥
ద్వాదశే చ కలాస్థానామేకాన్తరగతస్తథా ।
ప్రేశోల్లిఖితమలఙ్కారమేవస్వరసమన్వితా ॥ ౨,౬౨.౧౭ ॥
స్వరస్వరబహుగ్రామకాప్రయోష్టనుపత్కలా ।
ప్రక్షిప్తమేవ కలయాచోపాదానారయో భవేత్ ॥ ౨,౬౨.౧౮ ॥
ద్వికథంవావథాభూతయత్రభాషితముచ్యతే ।
ఉచ్చరాద్విశ్వరారూఢాతథాయాష్టస్వరాతథా ॥ ౨,౬౨.౧౯ ॥
వాపః స్యాదవరోహేణ నారతో భవతి ధ్రువమ్ ।
ఏకాన్తరం చ హ్యేతేవైతమేవస్వరసత్తమః ॥ ౨,౬౨.౨౦ ॥
సక్షిప్రచ్ఛేదనామాచచతుష్కలగణః స్మృతః ।
అలఙ్కారా భవన్త్యేతే త్రింశద్ద్వైః ప్రకీర్తి్తాః ॥ ౨,౬౨.౨౧ ॥
వర్ణాస్థానప్రయోగేణ కలామాత్రాప్రమాణతః ।
సంస్థానం చ ప్రమాణం చ వికారో లక్షణస్తథా ॥ ౨,౬౨.౨౨ ॥
చతుర్విధమిదం జ్ఞేయ మలఙ్కారప్రయోజనమ్ ।
యథాత్మనో హ్యలఙ్కారో విపయస్తో విగర్హితః ॥ ౨,౬౨.౨౩ ॥
వర్మమేవాప్యలఙ్కర్తు్ం విషమాహ్యాత్మసంభవాః ।
నానాభరణసంయోగా యథా నార్యా విభూషణమ్ ॥ ౨,౬౨.౨౪ ॥
వర్మస్య చైవాలఙ్కారో విభూషా హ్యాత్మసంభవః ।
న పాదే కుణ్డలం దృష్టం న కణ్ఠే రసనా తథా ॥ ౨,౬౨.౨౫ ॥
ఏవమేవాద్యలఙ్కారే విపర్యస్తో విగర్హితః ।
క్రియమాణోఽప్యలఙ్కారో నాగం యశ్చైవ దర్శయత్ ॥ ౨,౬౨.౨౬ ॥

యథాదృష్టస్య మార్గస్యకర్త్_వ్యస్యవిధీయతే ।
లక్షణంపర్యవస్యాపివర్తి్_కా మపివర్త్_తే ॥ ౨,౬౨.౨౭ ॥
యాథాతథ్యేన వక్ష్యామి మాసోద్భవముఖోద్భవ ।
త్రయోవింశతిశీతిస్తు విజ్ఞాతపవద్రైవతమ్ ॥ ౨,౬౨.౨౮ ॥
నగోనాతుపురస్తానుమధ్యమాంశస్తు పర్యయః ।
తయోర్విభాగో దేవానాం లావణ్యే మార్గసంస్థితః ॥ ౨,౬౨.౨౯ ॥
అనుషఙ్గమయో దృష్టం స్వసారం వస్వరాతర ।
విపర్యయః సంవర్తో్_చ సప్తస్వరపదక్రమమ్ ॥ ౨,౬౨.౩౦ ॥
గాన్ధారసేతుగీయన్తే వరోమద్భగవానిచ ।
పఞ్చమంమధ్యమఞ్చైవధైవతం తు నిషాదతః ॥ ౨,౬౨.౩౧ ॥
షడ్జర్షభశ్చజానీమోమద్రకేష్వేవనాన్తరే ।
ద్వేవ్వ్యపరతుకింవిద్యాద్ధ్వయముష్ణన్తికస్యతు ॥ ౨,౬౨.౩౨ ॥
ప్రాకృతే వైకృతే చైవ గాన్ధారః స ప్రయుజ్యతే ।
పదస్యాత్యయరూపన్తుసప్తరూపన్తుకౌశికీమ్ ॥ ౨,౬౨.౩౩ ॥
గాన్ధారస్యేనకార్త్స్న్యేన చాయం యస్యవిధిః స్మృతః ।
ఏషచైవక్రమోద్దిష్టోమధ్యమాంశస్య మధ్యమః ॥ ౨,౬౨.౩౪ ॥
యాని ప్రోక్తాని గీతానివతురూపం విశేషతః ।
తతః సప్తస్వరజ్కార్యంసప్తరూపఞ్చకౌశికీ ॥ ౨,౬౨.౩౫ ॥
అగదర్శనమిత్యాహుర్మానుద్రైమమకేతథా ।
ద్వితీయామాసమాత్రాణాభిః సర్వాః ప్రతిష్ఠితాః ॥ ౨,౬౨.౩౬ ॥
ఉత్తరేవప్రకృత్యేవంమాతాబ్రాహ్మతలాయత ।
తథాహతానోపిడకేయత్రమాయాంనివర్త్_తే ॥ ౨,౬౨.౩౭ ॥
పాదేనైకేనమాయాత్రా పాదోనామతివారిమః ।
సంఖ్యాపనోపహూతాంవైతత్రపానమితి స్మృతమ్ ॥ ౨,౬౨.౩౮ ॥

ద్వితీయపాదభఙ్గఇఞ్చగ్రహేనామప్రతిష్ఠితమ్ ।

పూర్వమష్ఠతీటతీ నద్వితీయం చాపరాన్తికైః ॥ ౨,౬౨.౩౯ ॥

పాదభాగసపాదం తు ప్రకృత్యమపి సంస్థితమ్ ।

చతుర్థముత్తరం చైవమద్రవత్వావమద్రకౌ ॥ ౨,౬౨.౪౦ ॥

మద్రకోదక్షిణస్యాపి యథోక్తా వర్త్తతే కలా ।

సర్వమేవానుయోగం తు ద్వితీయం బుద్ధిమిష్యతే ॥ ౨,౬౨.౪౧ ॥

పాదౌవాహరణం చాస్యాత్వారం నాత్ర విధీయతే ।

ఏకత్వం మునుయోగస్య ద్వయోర్యద్యద్విజోత్తమ ॥ ౨,౬౨.౪౨ ॥

అనేకసమవాయస్తు పాతకా హరిణా స్మృతాః ।

తిసృణాం చైవ వృత్తీనాం వృత్తౌ వృత్తే చ దక్షిణః ॥ ౨,౬౨.౪౩ ॥

అష్టౌ తు సమవాయస్తు వీరా సంమూర్చనా తథా ।

కస్యనాసుతరాచైవ స్వరశాఖా ప్రకీర్త్తితా ॥ ౨,౬౨.౪౪ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యమభాగే తృతీయ ఉపోద్ధాతపాదే భార్గవచరితే గాన్ధర్వలక్షణం నామ ద్విషష్టితమోఽధ్యాయః ॥ ౬౨॥

సూత ఉవాచ

కుకుద్మిననస్తు తం లోకం రైవతస్య గతస్య హ ।

త్ధృతా పుణ్యజనైః సర్వా రాక్షసైః సాకుశస్థలీ ॥ ౨,౬౩.౧ ॥

తద్వై భ్రాతృశతం తస్య ధార్మికస్య మహాత్మనః ।

నిబధ్యమానం నారాచైర్విదిశః ప్రాద్రవద్భయాత్ ॥ ౨,౬౩.౨ ॥

తేషాం తు తద్భయక్రాన్తక్షత్రియాణాం చ విద్రుతామ్ ।

అన్వవాయస్తు సుమహాంస్తత్ర తత్ర ద్విజోత్తమాః ॥ ౨,౬౩.౩ ॥
శార్యాతా ఇతి విఖ్యాతా దిక్షు సర్వాసు ధర్మికాః ।
ధృష్టస్య ధర్ష్టకం సర్వం రణధృష్టం బభూవ హ ॥ ౨,౬౩.౪ ॥
త్రిసాహస్రం తు స గణః క్షత్రియాణాం మహాత్మనామ్ ।
నభగస్య చ దాయాదో నాభాదో నామ వీర్యవాన్ ॥ ౨,౬౩.౫ ॥
అంబరీషస్తు నాభాగిర్విరూపస్తస్య చాత్మజః ।
పృషదశ్వో విరూపస్య తస్య పుత్రో రథీతరః ॥ ౨,౬౩.౬ ॥
ఏతే క్షత్రప్రసూతా వై పునశ్చాఙ్గీరసః స్మృతాః ।
రథీతరాణాం ప్రవరాః క్షత్రోపేతా ద్విజాతయః ॥ ౨,౬౩.౭ ॥
క్షువతస్తు మనోః పూర్వమిక్ష్వాకురభినిఃసృతః ।
తస్య పుత్రశతం త్వాసీదిక్ష్వాకోర్భూరిదక్షిమమ్ ॥ ౨,౬౩.౮ ॥
తేషాం శ్రేష్ఠో వికుక్షిస్తు నిమిర్దణ్డశ్చ తే త్రయః ।
శకునిప్రముఖాస్తస్య పుత్రాః పఞ్చాశతస్తు తే ॥ ౨,౬౩.౯ ॥
ఉత్తరాపథదేశస్య రక్షితారో మహీక్షితః ।
చత్వారింశత్తథాష్టౌ చ దక్షిణస్యాం తు వై దిశి ॥ ౨,౬౩.౧౦ ॥
విరాటప్రముఖాస్తే చ దక్షిణాపథరక్షిణః ।
ఇక్ష్వాకుస్తు వికుక్షిం వై అష్టకాయామథా దిశత్ ॥ ౨,౬౩.౧౧ ॥
రాజోవాచ ।
మాంసమానయ శ్రాద్ధే త్వం మృగాన్హత్వా మహాబల ।
శ్రాద్ధం మమ తు కర్త్తవ్యమష్టకానాం న సంశయః ॥ ౨,౬౩.౧౨ ॥
స గతో మృగయాం చైవ వచనాత్తస్య ధీమతః ।
మృగానన్సహస్రకాన్హత్వా పరిశ్రాన్తశ్చ వీర్యవాన్ ॥ ౨,౬౩.౧౩ ॥
భక్షయచ్చశకం తత్ర వికుక్షిర్మృగయాం గతః ।
ఆగతే హి వికుక్షౌతు సమాంసే మహసైనికే ॥ ౨,౬౩.౧౪ ॥

వసిష్ఠం చోదయామాస మాంస ప్రోక్షయతామితి ।
తథేతి చోదితో రాజ్ఞా విధివత్తదుపస్థితమ్ ॥ ౨,౬౩.౧౫ ॥
స దృష్ట్వోపహతం మాంసం క్రుద్ధో రాజానమబ్రవీత్ ।
అనేనోపహతం మాంసం పుత్రేణ తవ పార్థివ ॥ ౨,౬౩.౧౬ ॥
శశభక్షాదదుష్టం వై నైవ మాంసం మహాద్యుతే ।
శశో దురాత్మనా పూర్వమమనా భక్షితోఽనఘ ॥ ౨,౬౩.౧౭ ॥
తేన మాంసమిదం దుష్టం పితౄణాం నృపసత్తమ ।
ఇక్ష్వాకుస్తు తతః క్రుద్ధో వికుక్షిమిదమబ్రవీత్ ॥ ౨,౬౩.౧౮ ॥
పితృకర్మణి నిర్దిష్టో మయా చ మృగయాం గతః ।
శశం భక్షయసేఽరణ్యే నిర్ఘృణః పూర్వమద్య తు ॥ ౨,౬౩.౧౯ ॥
తస్మాత్పరిత్యజామి త్వాం గచ్ఛ త్వం స్వేన కర్మణా ।
ఏవమిక్ష్వాకుణా త్యక్తో వసిష్ఠవచనాత్సుతః ॥ ౨,౬౩.౨౦ ॥
ఇక్ష్వాకౌ సంస్థితే తస్మిఞ్ఛశాదః పృథివీమిమామ్ ।
ప్రాప్తః పరగధర్మాత్మా స చాయోధ్యాధిపోఽభవత్ ॥ ౨,౬౩.౨౧ ॥
తదాకరోత్స రాజ్యం వై వసిష్ఠపరినోదితః ।
తత స్తేనైనసా పూర్ణో రాజ్యావస్థో మహీపతిః ॥ ౨,౬౩.౨౨ ॥
కాలేన గతవాన్సోఽథ శకృన్మూత్రతతరజ్జితమ్ ।
జ్ఞాత్వైవమేతదాఖ్యానం నా విధిర్భక్షయేద్బుధః ॥ ౨,౬౩.౨౩ ॥
మాంసభక్షయితాముత్ర యస్య మాంసమిహాద్మ్యహమ్ ।
ఏతన్మాంసస్య మాంసత్వం ప్రవదన్తి మనీషిణః ॥ ౨,౬౩.౨౪ ॥
శశాదస్య తు దాయాదః కకుత్స్థో నామ వీర్యవాన్ ।
ఇన్ద్రస్య వృషభూతస్య కకుత్స్థో జయతే పురా ॥ ౨,౬౩.౨౫ ॥
పూర్వమాడీబకే యుద్ధే కకుత్స్థస్తేన సంస్మృతః ।
అనేనాస్తు కకుత్స్థస్య పృథుశ్చానేన స స్మృతః ॥ ౨,౬౩.౨౬ ॥

దృషదశ్వః పృథోః పుత్రస్తస్మాదర్ద్రస్తు వీర్యవాన్ ।
అర్ద్రాత్తు యువనాశ్వస్తు శావస్తస్తస్య చాత్మజః ॥ ౨,౬౩.౨౭ ॥
జజ్ఞే శ్రావస్తకో రాజా శ్రావస్తీ యేన నిర్మితా ।
శ్రావస్తస్య తు దాయాదో బృహదశ్వో మహాయశాః ॥ ౨,౬౩.౨౮ ॥
బృహదశ్వసుతశ్చాపి కువలాశ్వ ఇతి శ్రుతః ।
యస్తు ధున్ధువధాద్రాజా ధున్ధుమారత్వమాగతః ॥ ౨,౬౩.౨౯ ॥
ఋషయ ఊచుః
ధున్ధోర్వధం మహాప్రాజ్ఞ శ్రోతుమిచ్ఛామ విస్తరాత్ ।
యదర్థం కువలాశ్వస్య ధున్ధుమారత్వమాగతమ్ ॥ ౨,౬౩.౩౦ ॥
సూత ఉవాచ
కువలాశ్వస్య పుత్రాణాం సహస్రాణ్యేకవింశతిః ।
సర్వే విద్యాసు నిష్ణాతా బలవన్తో దురాసదాః ॥ ౨,౬౩.౩౧ ॥
బభూవుర్ధార్మికాః సర్వే యజ్వానో భూరిదక్షిణాః ।
కువలాశ్వం మహావీర్యం శూరముత్తమధార్మికమ్ ॥ ౨,౬౩.౩౨ ॥
బృహదశ్వో హ్యభ్యషిఞ్చత్తస్మిన్రాజ్యే నరాధిపః ।
పుత్రసంక్రామితశ్రీస్తు వనం రాజా వివేశ హ ॥ ౨,౬౩.౩౩ ॥
బృహదశ్వం మహారాజం శూరముత్తమధార్మికమ్ ।
ప్రయాస్యన్తముతఙ్కస్తు బ్రహ్మర్షిః ప్రత్యవారయత్ ॥ ౨,౬౩.౩౪ ॥
ఉత్తఙ్క ఉవాచ
భవతా రక్షణం కార్యం తత్తావత్కర్తు_మర్హతి ।
నిరుద్విగ్నస్తపస్చర్తుం న హి శక్రోఽపి పార్థివ ॥ ౨,౬౩.౩౫ ॥
మమాశ్రమసమీపేషు మేరోర్ధి పరితస్తు వై ।
సముద్రో వాలుకాపూర్ణస్తత్ర తిష్ఠతి భూపతే ॥ ౨,౬౩.౩౬ ॥
దేవతానామవధ్యస్తు మహాకాయో మహాబలః ।

అన్తర్భూమిగతస్తత్ర వాలుకాన్తర్హితో మహాన్ ॥ ౨,౬౩.౩౭ ॥
రాక్షసస్య మధోః పుత్రో ధున్ధుర్నామ మహాసురః ।
శేతే లోకవినాశాయ తప ఆస్థాయ దారుణమ్ ॥ ౨,౬౩.౩౮ ॥
సంవత్సరస్య పర్యన్తే స నిశ్వాసం విముఞ్చతి ।
యదా తదా మహీ తత్ర చలతి స్మ సకాననా ॥ ౨,౬౩.౩౯ ॥
తస్య నిశ్వాసవాతేన రజ ఉద్ధూయతే మహత్ ।
ఆదిత్యపథమావృత్య సప్తాహం భూమికంపనమ్ ॥ ౨,౬౩.౪౦ ॥
సవిస్ఫులిఙ్గం సజ్వారం సధూమమతిదారుణమ్ ।
తేన రాజన్న శక్నోమి తస్మిన్స్థాతుం స్వ ఆశ్రమే ॥ ౨,౬౩.౪౧ ॥
తం వారయ మహాబాహో లోకానాం హితకామ్యయా ।
తేజస్తే సుమహద్విష్ణుస్తేజసాప్యాయయిష్యతి ॥ ౨,౬౩.౪౨ ॥
లోకాః స్వస్థా భవన్త్వద్య తస్మిన్వినిహతే సురే ।
త్వం హి తస్య వధార్థాయ సమర్థః పృథివీపతే ॥ ౨,౬౩.౪౩ ॥
విష్ణునా చ వరో దత్తో మమ పూర్వం యతోఽనఘ ।
న హి ధున్ధుర్మహావీర్యస్తేజసాల్పేన శాక్యతే ॥ ౨,౬౩.౪౪ ॥
నిర్దగ్ధుం పృథివీపాలైరపి వర్షశతైరపి ।
వీర్యం హి సుమహత్తస్య దేవైరపి దురాసదమ్ ॥ ౨,౬౩.౪౫ ॥
ఏవముక్తస్తు రాజర్షిరుత్తఙ్కేన మహాత్మనా ।
కువలాశ్వం తు తం ప్రాదాత్తస్మిన్ ధున్ధునివారణే ॥ ౨,౬౩.౪౬ ॥
భగవన్న్యస్తశస్త్రోఽహమయం తు తనయో మమ ।
భవిష్యతి ద్విజశ్రేష్ఠ ధున్ధుమారో న సంశయః ॥ ౨,౬౩.౪౭ ॥
స తమాదిశ్య తనయం ధున్ధుమార్గమచ్యుతమ్ ।
జగామ స వనాయైవ తపసే శంసితవ్రతః ॥ ౨,౬౩.౪౮ ॥
కువలాశ్వస్తు ధర్మాత్మా పితుర్వచనమాశ్రితః ।

సహస్రైరేకవింశత్యా పుత్రాణాం సహ పార్థివః ॥ ౨,౬౩.౪౯ ॥
ప్రాయాదుత్తఙ్కసహితో ధున్ధోస్తస్య నివారణే ।
తమావిశత్తతో విష్ణుర్భగవాన్స్వేన తేజసా ॥ ౨,౬౩.౫౦ ॥
ఉత్తఙ్కస్య నియోగాత్తు లోకానాం హితకామ్యయా ।
తస్మిన్ప్రయాతే దుర్ధర్షే దివి శబ్దో మహానభూత్ ॥ ౨,౬౩.౫౧ ॥
అద్య ప్రభృత్యేష నృపో ధున్ధుమారో భవిష్యతి ।
దివ్యైః పుష్పైశ్చ తం దేవాః సమన్తాత్సమవాకిరన్ ॥ ౨,౬౩.౫౨ ॥
దేవదున్దుభయశ్చైవ ప్రణేదుర్దివి తదా భృశమ్ ।
స గత్వా పురుషవ్యాఘ్రస్తనయైః సహ వీర్యవాన్ ॥ ౨,౬౩.౫౩ ॥
సముద్రం ఖానయామాస వాలుకాపూర్ణమవ్యయమ్ ।
తస్య పుత్రైః ఖనద్భిశ్చ వాలుకాన్తర్హితస్తదా ॥ ౨,౬౩.౫౪ ॥
ధున్ధురాసాదితస్తత్ర దిశమాశ్రిత్య పశ్చిమామ్ ।
ముఖజేనాగ్నినా క్రుద్ధో లోకానుద్వర్తయన్నివ ॥ ౨,౬౩.౫౫ ॥
వారి సుస్రావ చోగేన మహోదధిరివోదయే ।
సోమస్య సోఽసురశ్రేష్ఠో ధారోర్మికలిలో మహాన్ ॥ ౨,౬౩.౫౬ ॥
తస్య పుత్రాస్తు నిర్దగ్ధాస్త్రయ ఉర్వరితా మృధే ।
తతః స రాజాతిబలో రాక్షసం తం మహాబలమ్ ॥ ౨,౬౩.౫౭ ॥
ఆససాద మహాతేజా ధున్ధుం బన్ధునిబర్హణమ్ ।
తస్య వారిమయం వేగమపి వత్స నరాధిపః ॥ ౨,౬౩.౫౮ ॥
యోగీ యోగేన వహ్నిం చ శమయామాస వారిణా ।
నిరస్యన్తం మహాకాయం బలేనోదకరాక్షసమ్ ॥ ౨,౬౩.౫౯ ॥
ఉత్తఙ్కం దర్శయామాస కృతకర్మా నరాధిపః ।
ఉత్తఙ్కశ్చ వరం ప్రాదాత్తస్మై రాజ్ఞే మహాత్మనే ॥ ౨,౬౩.౬౦ ॥
దదతశ్చాక్షయం విత్తం శత్రుభిశ్చాప్య ధృష్యతామ్ ।

ధర్మే రతిం చ సతతం స్వర్గే వాసం తథాక్షయమ్ ॥ ౨,౬౩.౬౧ ॥
పుత్రాణాం చాక్షయాంల్లోకాన్స్వర్గే యే రక్షసా హతాః ।
తస్య పుత్రాస్త్రయః శిష్టా దృఢాశ్వో జ్యేష్ఠ ఉచ్యతే ॥ ౨,౬౩.౬౨ ॥
భద్రాశ్వః కపిలాశ్వశ్చ కనీయాంసౌ తు తౌ స్మృతౌ ।
ధైన్ధుమారిర్దృఢాశ్వశ్చ హర్యశ్వస్తస్య చాత్మజః ॥ ౨,౬౩.౬౩ ॥
హర్యశ్వస్య నికుంభోఽభూత్క్షాత్రధర్మరతః సదా ।
సంహతాశ్వో నికుంభస్య సుతో రణవిశారదః ॥ ౨,౬౩.౬౪ ॥
కృశాశ్వశ్చాకృతాశ్వశ్చ సంహతాశ్వసుతావుభౌ ।
తస్య పత్నీ హైమవతీ సతీ మాతా దృషద్వతీ ॥ ౨,౬౩.౬౫ ॥
విఖ్యాతా త్రిషు లోకేషు పుత్రశ్చాస్య ప్రసేనజిత్ ।
యువనాశ్వసుతస్తస్య త్రిషు లోకేషు విశ్రుతః ॥ ౨,౬౩.౬౬ ॥
అత్యన్తధార్మికా గౌరీ తస్య పత్నీ పతివ్రతా ।
అభిశస్తా తు సా భర్త్రా నదీ సా బాహుదా కృతా ॥ ౨,౬౩.౬౭ ॥
తస్యాస్తు గౌరికః పుత్రశ్చక్రవర్తీ బభూవ హ ।
మాన్ధాతా యౌవనాశ్వో వై త్రైలోక్యవిజయీ నృపః ॥ ౨,౬౩.౬౮ ॥
అత్రాప్యుదాహరన్తీమం శ్లోకం పౌరాణికా ద్విజాః ।
యావత్సూర్య ఉదయతే యావచ్చ ప్రతితిష్ఠతి ॥ ౨,౬౩.౬౯ ॥
సర్వం తద్యౌవనాశ్వస్య మాన్ధాతుః క్షేత్రముచ్యతే ।
తస్య చైత్రరథీ భార్యా శశబిన్దోః సుతాభవత్ ॥ ౨,౬౩.౭౦ ॥
సాధ్వీ బిన్దుమతీ నామ రూపేణాప్రతిమా భువి ।
పతివ్రతా చ జ్యేష్ఠా చ భ్రాతౄణామయుతస్య సా ॥ ౨,౬౩.౭౧ ॥
తస్యాముత్పాదయామాస మాన్ధాతా త్రీన్సుతాన్ప్రభుః ।
పురుకుత్సమంబరీషం ముచుకున్దం చ విశ్రుతమ్ ॥ ౨,౬౩.౭౨ ॥
అంబరీషస్య దాయాదో యువనాశ్వోఽపరః స్మృతః ।

నర్మదాయాం సముత్పన్నః సంభూతస్తస్య చాత్మజః ॥ ౨,౬౩.౨౩ ॥
సంభూతస్యాత్మజః పుత్రో జ్యనరణ్యః ప్రతాపవాన్ ।
రావణేన హతో యేన త్రైలోక్యం విజితం పురా ॥ ౨,౬౩.౨౪ ॥
తేన దృశ్యోనరణ్యస్య హర్యశ్వస్తస్య చాత్మజః ।
హర్యశ్వాత్తు దృషద్వత్యాం జజ్ఞే చ సుమతిర్నృపః ॥ ౨,౬౩.౨౫ ॥
తస్య పుత్రోఽభవద్రాజా త్రిధన్వా నామ ధార్మికః ।
ఆసీత్త్రిధన్వనశ్చాపి విద్వాంస్త్రయ్యారుణిః ప్రభుః ॥ ౨,౬౩.౨౬ ॥
తస్య సత్యవ్రతో నామ కుమారోఽభూన్మహాబలః ।
తేన భార్యా విదర్భస్య హ్రతా హత్వా దివౌకసః ॥ ౨,౬౩.౨౭ ॥
పాణిగ్రహణమన్త్రేషు నిష్ఠానం ప్రాపితేష్విహ ।
కామాద్బలాచ్చ మోహాచ్చ సంహర్షేణ బలేన చ ॥ ౨,౬౩.౨౮ ॥
భావినోర్ఽథస్య చ బలాత్తత్కృతం తేన ధీమతా ।
తమధర్మేణ సంయుక్తం పితా భయ్యారుణోఽత్యజత్ ॥ ౨,౬౩.౨౯ ॥
అపధ్వంసేతి బహుశో వదన్క్రోధసమన్వితః ।
పితరం సోఽబ్రవీదేకః క్వ గచ్ఛామీతి వై ముహుః ॥ ౨,౬౩.౩౦ ॥
పితా చైనమథోవాచ శ్వపాకైః సహ వర్తయ ।
నాహం పుత్రేణ పుత్రార్థీ త్వయాద్య కులపాంసన ॥ ౨,౬౩.౩౧ ॥
ఇత్యుక్తః స నిరాక్రామన్నగరాద్వచనా ద్విభోః ।
న చైనం వారయామాస వసిష్ఠో భగవానృషిః ॥ ౨,౬౩.౩౨ ॥
స తు సత్యవ్రతో ధీమాఞ్శ్వపాకావసథాన్తికే ।
పిత్రా త్యక్తోఽవసద్ధీరః పితా చాస్య వనం యయౌ ॥ ౨,౬౩.౩౩ ॥
తస్మింస్తు విషయే తస్య నావర్షత్పాకశాసనః ।
సమా ద్వాదశ సంపూర్ణాస్తేనాధర్మేణ వై తదా ॥ ౨,౬౩.౩౪ ॥
దారాంస్తు తస్య విషయే విశ్వామిత్రో మహాతపాః ।

సంన్యస్య సాగరానూపే చచార విపులం తపః ॥ ౨,౬౩.౮౫ ॥
తస్య పత్నీ గలే బద్ధ్వా మధ్యమంపుత్రమౌరసమ్ ।
శిష్టానాం భరణార్థాయ వ్యక్రీణాద్గోశతేన వై ॥ ౨,౬౩.౮౬ ॥
తం తు బద్ధం గలే దృష్ట్వా విక్రయార్థం నరోత్తమః ।
మహర్షిపుత్రం ధర్మాత్మా మోక్షయామాస సువ్రతః ॥ ౨,౬౩.౮౭ ॥
సత్యవ్రతో మహాబుద్ధిర్భరణం తస్య చాకరోత్ ।
విశ్వామిత్రస్య తుష్ట్యర్థమనుకంపార్థమేవ చ ॥ ౨,౬౩.౮౮ ॥
సోఽభవద్గాలవో నామ గలే బద్ధో మహాతపాః ।
మహర్షిః కౌశికస్తాత తేన వీరేణ మోక్షితః ॥ ౨,౬౩.౮౯ ॥
తస్య వ్రతేన భక్త్యా చ కృపయా చ ప్రతిజ్ఞయా ।
విశ్వామిత్రకలత్రం చ బభార వినయే స్థితః ॥ ౨,౬౩.౯౦ ॥
హత్వా మృగాన్వరాహాంశ్చ మహిషాంశ్చ జలేచరాన్ ।
విశ్వామిత్రాశ్రమాభ్యాసే తన్మాంసమనయత్తతః ॥ ౨,౬౩.౯౧ ॥
ఉపాంశువ్రతమాస్థాయ దీక్షాం ద్వాదశవార్షికీమ్ ।
పితుర్నియోగాదభజన్నృపే తు వనమాస్థితే ॥ ౨,౬౩.౯౨ ॥
అయోధ్యాం చైవ రాష్ట్రం చ తథైవాన్తః పురం పునిః ।
యాజ్యోపాధ్యాయసంయోగాద్వసిష్ఠః పర్యరక్షత ॥ ౨,౬౩.౯౩ ॥
సత్యవ్రతః సుబాల్యాత్తు భావినోర్ఽథస్య వై బలాత్ ।
వసిష్ఠేఽభ్యధికం మన్యుం ధారయామాస మన్యునా ॥ ౨,౬౩.౯౪ ॥
పిత్రా తు తం తదా రాష్ట్రాత్పరిత్యక్తం స్వమాత్మజమ్ ।
న వారయామాస మునిర్వసిష్ఠః కారణేన వై ॥ ౨,౬౩.౯౫ ॥
పాణిగ్రహమన్త్రాణాం నిష్ఠా స్యాత్సప్తమే పదే ।
ఏవం సత్యవ్రతస్తాం వై హృతవాన్సప్తమే పదే ॥ ౨,౬౩.౯౬ ॥
జానన్ధర్మాన్వసిష్ఠస్తు నవమన్త్రాని హేచ్ఛతి ।

ఇతి సత్యవ్రతో రోషం వసిష్ఠే మనసాకరోత్ ॥ ౨,౬౩.౯౭ ॥

గుణబుద్ధ్యా తు భగవాన్వసిష్ఠః కృతవాంస్తపః ।

న తు సత్యవ్రతోఽబుధ్యదుపాంశువ్రతమస్య వై ॥ ౨,౬౩.౯౮ ॥

తస్మింస్తు పరమో రోషః పితురాసీన్మహాత్మనః ।

తేన ద్వాదశ వర్షాణి నావర్షత్పాకశాసనః ॥ ౨,౬౩.౯౯ ॥

తేన త్విదానీం వహతా దీక్షాం తాం దుర్వహాం భువి ।

కులస్య నిష్కృతిః స్వస్య సృతేయం చ భవేదితి ॥ ౨,౬౩.౧౦౦ ॥

తతో వసిష్ఠో భగవాన్పిత్రా త్యక్తం న వారయత్ ।

అభిషేక్ష్యామ్యహం నష్టే పశ్చాదేనమితి ప్రభుః ॥ ౨,౬౩.౧౦౧ ॥

స తు ద్వాదశవర్షాణి దీక్షాం తాముద్వహన్బలీ ।

అవిద్యమానే మాంసే తు వసిష్ఠస్య మహాత్మనః ॥ ౨,౬౩.౧౦౨ ॥

సర్వకామదుఘాం ధేనుం స దదర్శ నృపాత్మజః ।

తాం వై క్రోధాచ్చ మోహాచ్చ శ్రమచ్చైవ క్షుధాన్వితః ॥ ౨,౬౩.౧౦౩ ॥

దస్యుధర్మగతో దృష్ట్వా జఘాన బలినాం వరః ।

సతు మాంసం స్వయం చైవ విశ్వామిత్రస్య చాత్మజాన్ ॥ ౨,౬౩.౧౦౪ ॥

భోజయామాస తచ్ఛ్రుత్వా వసిష్ఠస్తం తదాత్యజత్ ।

ప్రోవాచ చైవ భగవాన్వసిష్ఠస్తం నృపాత్మజమ్ ॥ ౨,౬౩.౧౦౫ ॥

పాతయేయమహం క్రూర తవ శఙ్కుమ పోహ్య వై ।

యది తే త్రీణి శఙ్కూని న స్యుర్హి పురుషాధమ ॥ ౨,౬౩.౧౦౬ ॥

పితుశ్చాపారితోషేణ గురోర్దోగ్ధ్రీవధేన చ ।

అప్రోక్షితోపయోగాచ్చ త్రివిధస్తే వ్యతిక్రమః ॥ ౨,౬౩.౧౦౭ ॥

ఏవం స త్రీణి శఙ్కూని దృష్ట్వా తస్య మహాతపాః ।

త్రిశఙ్కురితి హోవాచ త్రిశఙ్కుస్తేన స స్మృతః ॥ ౨,౬౩.౧౦౮ ॥

విశ్వామిత్రస్తు దారాణామాగతో భరణే కృతే ।

తతస్తస్మై వరం ప్రాదాత్తదా ప్రీతస్త్రిశఙ్కవే ॥ ౨,౬౩.౧౦౯ ॥
ఛన్ద్యమానో వరేణాథ గురుం వవ్రేనృపాత్మజః ।
సశరీరో వ్రజే స్వర్గమిత్యేవం యాచితో వరః ॥ ౨,౬౩.౧౧౦ ॥
అనావృష్టిభయే తస్మిఞ్జాతే ద్వాదశవార్షికే ।
అభిషిచ్య రాజ్యే పిత్ర్యే యోజయామాస తం మునిః ॥ ౨,౬౩.౧౧౧ ॥
మిషతాం దేవతానాం చ వసిష్ఠస్య చ కౌశికః ।
సశరీరం తదా తం వై దివమారోపయత్ప్రభుః ॥ ౨,౬౩.౧౧౨ ॥
మిషతస్తు వసిష్ఠస్య తదద్భుతమివాభవత్ ।
అత్రాప్యుదాహరన్తీమం శ్లోకం పౌరాణికా జనాః ॥ ౨,౬౩.౧౧౩ ॥
విశ్వామిత్రప్రసాదేన త్రిశఙ్కుర్దివిరాజతే ।
దేవైః సార్ద్ధం మహాతేజానుగ్రహాత్తస్య ధీమతః ॥ ౨,౬౩.౧౧౪ ॥
తస్య సత్యరతా నామ భార్యా కైకయవంశజా ।
కుమారం జనయామాస హరిశ్చన్ద్రమకల్మషమ్ ॥ ౨,౬౩.౧౧౫ ॥
స తు రాజా హరిశ్చన్ద్రస్త్రైశఙ్కవ ఇతి శ్రుతః ।
అహర్తా రాజసూయస్య సమ్రాడితి పరిశ్రుతః ॥ ౨,౬౩.౧౧౬ ॥
హరిశ్చన్ద్రస్య తు సుతో రోహితో నామ వీర్యవాన్ ।
హరితో రోహితస్యాథ చఞ్చుర్హరీత ఉచ్యతే ॥ ౨,౬౩.౧౧౭ ॥
విజయశ్చ సుదేవశ్చ చఞ్చుపుత్రౌ బభూవతుః ।
జేతా సర్వస్య క్షత్రస్య విజయస్తేన స స్మృతః ॥ ౨,౬౩.౧౧౮ ॥
రురుకస్తనయస్తస్య రాజా ధర్మార్థకోవిదః ।
రురుకాత్తు వృకః పుత్రస్తస్మాద్బాహుర్విజజ్ఞివాన్ ॥ ౨,౬౩.౧౧౯ ॥
హైహయైస్తాలజఙ్ఘైశ్చ నిరస్తో వ్యసనీ నృపః ।
శకైర్యవనకాంబోజైః పారదైః పహ్లవైస్తథా ॥ ౨,౬౩.౧౨౦ ॥
నాత్యర్థం ధార్మికోఽభూత్స ధర్మ్యే సతి యుగే తథా ।

సగరస్తు సుతో బాహోర్జజ్ఞే సహ గరేణ వై ॥ ౨,౬౩.౧౨౧ ॥

భృగోరాశ్రమమాసాద్య హ్యౌర్వేణ పరిరక్షితః ।

అగ్నేయమస్త్రం లబ్ధ్వా తు భార్గవాత్సగరో నృపః ॥ ౨,౬౩.౧౨౨ ॥

జఘాన పృథివీం గత్వా తాలజఙ్ఘాన్సహైహయాన్ ।

శకానాం పహ్లవానాం చ ధర్మం నిరసదచ్యుతః ॥ ౨,౬౩.౧౨౩ ॥

క్షత్రియాణాం తథా తేషాం పారదానాం చ ధర్మవిత్ ।

ఋషయ ఊచుః

కథం స సగరో రాజా గరేణ సహ జజ్ఞివాన్ ॥ ౨,౬౩.౧౨౪ ॥

కిమర్థం వా శకాదీనాం క్షత్రియాణాం మహౌజసామ్ ।

ధర్మాన్కులోచితాన్క్రుద్ధో రాజా నిరసదచ్యుతః ॥ ౨,౬౩.౧౨౫ ॥

సుత ఉవాచ

బాహోర్వ్యసనినస్తస్య హృతం రాజ్యం పురా కిల ।

హైహయైస్తాలజఙ్ఘైశ్చ శకైః సార్ద్ధం సమాగతైః ॥ ౨,౬౩.౧౨౬ ॥

యవనాః పారదాశ్చైవ కాంబోజాః పహ్లవాస్తథా ।

హైహయార్థం పరాక్రాన్తా ఏతే పఞ్చ గణాస్తదా ॥ ౨,౬౩.౧౨౭ ॥

హృతరాజ్యస్తదాబాహుః సంన్యస్య స తదా గృహమ్ ।

వనం ప్రవిశ్య ధర్మాత్మా సహ పత్న్యా తపోఽచరత్ ॥ ౨,౬౩.౧౨౮ ॥

కదాచిదప్యకల్పః స తోయార్థం ప్రస్థితో నృపః ।

వృద్ధత్వాద్దుర్బలత్వాచ్చ హ్యన్తరా స మమార చ ॥ ౨,౬౩.౧౨౯ ॥

పత్నీ తు యాదవీ తస్య సగర్భా పృష్ఠతోఽప్యగాత్ ।

సపత్న్యా తు గరస్తస్యై దత్తో గర్భజిఘాంసయా ॥ ౨,౬౩.౧౩౦ ॥

సా తు భర్తుశ్చితాం కృత్వా వహ్నిం తం సమారోహయత్ ।

ఔర్వస్తం భార్గవో దృష్ట్వా కారుణ్యాద్ధి న్యవర్త్తయత్ ॥ ౨,౬౩.౧౩౧ ॥

తస్యాశ్రమే తు గర్భం సా గరేణ చ తదా సహ ।

వ్యజాయత మహాబాహుం సగరం నామ ధర్మికమ్ ॥ ౨,౬౩.౧౩౨ ॥
ఔర్వస్తు జాతకర్మాదీన్కృత్వా తస్య మహాత్మనః ।
అధ్యాప్య వేదాఞ్ఛాస్త్రాణి తతోఽస్త్రం ప్రత్యపాదయత్ ॥ ౨,౬౩.౧౩౩ ॥
తతః శకాన్స యవనాన్కాంబోజాన్పారదాంస్తథా ।
పహ్లావాంశ్చైవ నిఃశేషాన్కర్తుం వ్యవసితో నృపః ॥ ౨,౬౩.౧౩౪ ॥
తే హన్యమానా వీరేణ సగరేణ మహాత్మనా ।
వసిష్ఠం శరణం సర్వే సంప్రాప్తాః శరణైషిణః ॥ ౨,౬౩.౧౩౫ ॥
వసిష్ఠో వీక్ష్య తాన్యుక్తాన్వినయేన మహామునిః ।
సగరం వారయామాస తేషాం దత్త్వాభయం తథా ॥ ౨,౬౩.౧౩౬ ॥
సగరః స్వాం ప్రతిజ్ఞాం చ గురోర్వాక్యం నిశమ్య చ ।
జఘాన ధర్మం వై తేషాం వేషాన్యత్వం చకార హ ॥ ౨,౬౩.౧౩౭ ॥
అర్ద్ధం శాకానాం శిరసో ముణ్డయిత్వా వ్యసర్జయత్ ।
యవనానాం శిరః సర్వం కాంబోజానాం తథైవ చ ॥ ౨,౬౩.౧౩౮ ॥
పారదా ముక్తకేశాశ్చ పహ్లవాః శ్మశ్రుధారిణః ।
నిఃస్వాధ్యాయవషట్కారాః కృతాస్తేన మహాత్మనా ॥ ౨,౬౩.౧౩౯ ॥
శకా యవన కాంబోజాః పహ్లవాః పారదైః సహ ।
కలిస్పర్శా మహిషికా దార్వస్చోలాః ఖశాస్తథా ॥ ౨,౬౩.౧౪౦ ॥
సర్వే తే క్షత్రియగణా ధర్మస్తేషాం నిరాకృతః ।
వసిష్ఠవచనాత్పూర్వం సగరేణ మహాత్మనా ॥ ౨,౬౩.౧౪౧ ॥
స ధర్మవిజయీ రాజా విజిత్యేమాం వసున్ధరామ్ ।
అశ్వం వై చారయామాస వాజిమేధాయ దీక్షితః ॥ ౨,౬౩.౧౪౨ ॥
తస్య చారయతః సోఽశ్వః సముద్రే పూర్వదక్షిణే ।
వేలాసమీపేఽపహృతో భూమిం చైవ ప్రవేశితః ॥ ౨,౬౩.౧౪౩ ॥
స తం దేశం సుతైః సర్వైః ఖానయామాస పార్థివః ।

ఆసేదుశ్చ తతస్తస్మిన్ధనన్తస్తే మహార్ణవే ॥ ౨,౬౩.౧౪౪ ॥
తమాదిపురుషం దేవం హరిం కృష్ణం ప్రజాపతిమ్ ।
విష్ణుం కపిలరూపేణ హంసం నారాయణం ప్రభుమ్ ॥ ౨,౬౩.౧౪౫ ॥
తస్య చక్షుః సమాసాద్య తేజస్తత్ప్రతిపద్యతే ।
దగ్ధాః పుత్రాస్తదా సర్వేచత్వారస్త్వవశేషితాః ॥ ౨,౬౩.౧౪౬ ॥
బర్హికేతుః సుకేతుశ్చ తథా ధర్మరథశ్చ యః ।
శూరః పఞ్చజనశ్చైవ తస్య వంశకరాః ప్రభోః ॥ ౨,౬౩.౧౪౭ ॥
ప్రాదాచ్చ తస్య భగవాన్హరిర్నారాయణో వరాన్ ।
అక్షయత్వం స్వవంశస్య వాజిమేధశతం తథా ॥ ౨,౬౩.౧౪౮ ॥
విభుః పుత్రం సముద్రం చ స్వర్గే వాసం తథాక్షయమ్ ।
తం సముద్రోఽశ్వమాదాయ వవన్దే సరితాంపతిః ॥ ౨,౬౩.౧౪౯ ॥
సాగరత్వం చ లేభే స కర్మణా తేన తస్య వై ।
తం చాశ్వమేధికం సోఽశ్వం సముద్రాత్ప్రాప్య పార్థివః ॥ ౨,౬౩.౧౫౦ ॥
ఆజహారాశ్వమేధానాం శతం చైవ పునః పునః ।
షష్టిం పుత్రసహస్రాణి దగ్ధాన్యస్య రుషా విభో ॥ ౨,౬౩.౧౫౧ ॥
తేషాం నారాయణం తేజః ప్రవిష్టాని మహాత్మనామ్ ।
పుత్రాణాం తు సహస్రాణి షష్టిస్తు ఇతి నః శ్రుతమ్ ॥ ౨,౬౩.౧౫౨ ॥
ఋషయ ఊచుః
సగరస్యాత్మజా నానా కథం జాతా మహాబలాః ।
విక్రాన్తాః షష్టిసాహస్రా విధినా కేన వా వద ॥ ౨,౬౩.౧౫౩ ॥
సుత ఉవాచ
ద్వేపత్న్యౌ సగరస్యాస్తాం తపసా దగధకిల్బిషే ।
జ్యేష్ఠా విదర్భదుహితా కేశినీ నామ నామతః ॥ ౨,౬౩.౧౫౪ ॥
కనీయసీ తు యా తస్యపత్నీ పరమధర్మిణీ ।

అరిష్టనేమిదుహితా రూపేణాప్రతిమా భువి ॥ ౨,౬౩.౧౫౫ ॥

ఔర్వస్తాభ్యాం వరం ప్రాదాత్తపసారాధితః ప్రభుః ।

ఏకా జనిష్యతే పుత్రం వంశకర్తా_రమీప్సితమ్ ॥ ౨,౬౩.౧౫౬ ॥

షష్టిం పుత్రసహస్రాణి ద్వితీయా జనయిష్యతి ।

మునేస్తు వచనం శ్రుత్వా కేశినీ పుత్రమేకకమ్ ॥ ౨,౬౩.౧౫౭ ॥

వంశస్య కారణం శ్రేష్ఠం జగ్రాహ నృప సంసది ।

షష్టిం పుత్రసహస్రాణి సుపర్ణభగినీ తథా ॥ ౨,౬౩.౧౫౮ ॥

మహాభాగా ప్రముదితా జగ్రాహ సుమతిస్తథా ।

అథ కాలే గతే జ్యేష్ఠా జ్యేష్ఠం పుత్రం వ్యజాయత ॥ ౨,౬౩.౧౫౯ ॥

అసమఞ్జ ఇతి ఖ్యాతం కాకుత్స్థం సగరాత్మజమ్ ।

సుమతిస్త్వపి జజ్ఞే వై గర్భతుంబం యశస్వినీ ॥ ౨,౬౩.౧౬౦ ॥

షష్టిః పుత్రసహస్రాణాం తుంబమధ్యాద్వినిస్సృతాః ।

ఘృతపూర్ణేషు కుంభేషు తాన్గర్భాన్యదధాత్తతః ॥ ౨,౬౩.౧౬౧ ॥

ధాత్రీశ్చైకైకశః ప్రాదాత్తావతీః పోషణే నృపః ।

తతో నవసు మాసేషు సముత్తస్థుర్యథాసుఖమ్ ॥ ౨,౬౩.౧౬౨ ॥

కుమారాస్తే మహాభాగాః సగరప్రీతివర్ద్ధనాః ।

కాలేన మహతా చైవ యైవనం సముపాశ్రితాః ॥ ౨,౬౩.౧౬౩ ॥

కేశిన్యాస్తనయో యోఽన్యః సగరస్యాత్మసంభవః ।

అసమఞ్జ ఇతి ఖ్యాతో వర్ధికేతుర్మహాబలః ॥ ౨,౬౩.౧౬౪ ॥

పౌరాణామహితే యుక్తః పిత్రా నిర్వాసితః పురాత్ ।

తస్య పుత్రోంఽశుమాన్నామ అసమఞ్జస్య వీర్యవాన్ ॥ ౨,౬౩.౧౬౫ ॥

తస్య పుత్రస్తు ధర్మాత్మా దిలీప ఇతి విశ్రుతః ।

దిలీపాత్తు మహాతేజా వీరో జాతో భగీరథః ॥ ౨,౬౩.౧౬౬ ॥

యేన గఙ్గా సరిచ్ఛ్రేష్ఠా విమానైరుపశోభితా ।

ఇహానీతా సురేశాద్వై దుహితృత్వే చ కల్పితా ॥ ౨,౬౩.౧౬౭ ॥
అత్రాప్యుదాహరన్తీమం శ్లోకం పౌరాణికా జనాః ।
భగీరథస్తు తాం గఙ్గామానయామాస కర్మభిః ॥ ౨,౬౩.౧౬౮ ॥
తస్మాద్భాగీరథీ గఙ్గా కథ్యతే వంశవిత్తమైః ।
భగీరథసుతశ్చాపి శ్రుతో నామ బభూవహ ॥ ౨,౬౩.౧౬౯ ॥
నాభాగస్తస్య దాయాదో నిత్యం ధర్మపరాయణః ।
అమ్బరీషః సుతస్తస్య సింధుద్వీపస్తతోఽభవత్ ॥ ౨,౬౩.౧౭౦ ॥
పూర్వే వంశపురాణజ్ఞా గాయన్తీతి పరిశ్రుతమ్ ।
నాభాగేరంబరీషస్య భుజాభ్యాం పరిపాలితా ॥ ౨,౬౩.౧౭౧ ॥
బభూవ వసుధాత్యర్థం తాపత్రయవివర్జితా ।
అయుతాయుః సుతస్తస్య సింధుద్వీపస్య వీర్యవాన్ ॥ ౨,౬౩.౧౭౨ ॥
అయుతాయోస్తు దాయాద ఋతుపర్ణో మహాయశాః ।
దివ్యాక్షహృదయజ్ఞోఽసౌ రాజా నలసఖో బలీ ॥ ౨,౬౩.౧౭౩ ॥
నలౌ ద్వావితి విఖ్యాతౌ పురాణేషు దృఢవ్రతౌ ।
వీరసేనాత్మజశ్చైవ యశ్చేక్ష్వాకుకులోద్వహః ॥ ౨,౬౩.౧౭౪ ॥
ఋతుపర్ణస్య పుత్రోఽభూత్సర్వకామో జనేశ్వరః ।
సుదాసస్తస్య తనయో రాజా ఇన్ద్రసఖోఽభవత్ ॥ ౨,౬౩.౧౭౫ ॥
సుదాసస్య సుతః ప్రోక్తః సౌదాసో నామ పార్థివః ।
ఖ్యాతః కల్మాషపాదో వై నామ్నా మిత్రసహశ్చ సః ॥ ౨,౬౩.౧౭౬ ॥
వసిష్ఠస్తు మహాతేజాః క్షేత్రే కల్మాషపాదకే ।
అశ్మకం జనయామాస త్విక్ష్వాకుకులవృద్ధయే ॥ ౨,౬౩.౧౭౭ ॥
అశ్మకస్యౌరసో యస్తు మూలకస్తత్సుతోఽభవత్ ।
అత్రాప్యుదాహరన్తీమం మూలకం వై నృపం ప్రతి ॥ ౨,౬౩.౧౭౮ ॥
స హి రామభయాద్రాజా స్త్రీభిః పరివృతోఽవసత్ ।

వివస్త్రస్త్రాణమిచ్ఛన్వై నారీకవచ ఈశ్వరః ॥ ౨,౬౩.౧౭౯ ॥

మూలకస్యాపి ధర్మాత్మా రాజా శతరథః స్మృతః ।

తస్మాచ్ఛతరథాజ్జజ్ఞే రాజా త్విడవిడో బలీ ॥ ౨,౬౩.౧౮౦ ॥

ఆసీత్త్వైడవిడః శ్రీమాన్కృశశర్మా ప్రతాపవాన్ ।

పుత్రో విశ్వసహస్రస్య పుత్రికస్యాం వ్యజాయత ॥ ౨,౬౩.౧౮౧ ॥

దిలీపస్తస్య పుత్రోఽభూత్ఖట్వాఙ్గ ఇతి విశ్రుతః ।

యేన స్వర్గాదిహాగత్య ముహూర్త్తం ప్రాప్య జీవితమ్ ॥ ౨,౬౩.౧౮౨ ॥

త్రయోఽభిసంహితా లోకా బుద్ధ్యా సత్యేన చైవ హి ।

దీర్ఘబాహుః సుతస్తస్య రఘుస్తస్మాదజాయత ॥ ౨,౬౩.౧౮౩ ॥

అజః పుత్రో రఘోశ్చాపి తస్మాజ్జజ్ఞే స వీర్యవాన్ ।

రాజా దశరథో నామ ఇక్ష్వాకుకులనన్దనః ॥ ౨,౬౩.౧౮౪ ॥

రామో దాశరథిర్వీరో ధర్మజ్ఞో లోకవిశ్రుతః ।

భరతో లక్ష్మణశ్చైవ శత్రుఘ్నశ్చ మహాబలః ॥ ౨,౬౩.౧౮౫ ॥

మాధవం లవణం హత్వా గత్వా మధువనం చ తత్ ।

శత్రుఘ్నేన పురీ తత్ర మధురా వినివేశితా ॥ ౨,౬౩.౧౮౬ ॥

సుబాహుః శూరసేనశ్చ శత్రుఘ్నస్య సుతావుభౌ ।

పాలయామాసతుస్తౌ తు వైదేహ్యా మధురాం పురీమ్ ॥ ౨,౬౩.౧౮౭ ॥

అఙ్గదశ్చన్ద్రకేతుశ్చ లక్ష్మణస్యాత్మజావుభౌ ।

హిమవత్పర్వతస్యాన్తే స్ఫీతౌ జనపదౌ తయోః ॥ ౨,౬౩.౧౮౮ ॥

అఙ్గదస్యాఙ్గదాఖ్యాతా దేశే కారయతే పురీ ।

చన్ద్రకేతోస్తు విఖ్యాతా చన్ద్రచక్రా పురీ శుభా ॥ ౨,౬౩.౧౮౯ ॥

భరతస్యాత్మజౌ వీరౌ తక్షః పుష్కర ఏవ చ ।

గాన్ధారవిషయే సిద్ధే తయోః పుర్యో మహాత్మనోః ॥ ౨,౬౩.౧౯౦ ॥

తక్షస్య దిక్షు విఖ్యాతా నామ్నా తక్షశిలా పురీ ।

పుష్కరస్యాపి వీరస్య విఖ్యాతా పుష్కరావతీ ॥ ౨,౬౩.౧౯౧ ॥
గాథాం చైవాత్ర గాయన్తి యే పురాణ విదో జనాః ।
రామేణ బద్ధాం సత్యార్థాం మహాత్మ్యత్తస్య ధీమతః ॥ ౨,౬౩.౧౯౨ ॥
శ్యామో యువా లోహితాక్షో దీప్తాస్యో మీతభాషితః ।
ఆజానుబాహుః సుముఖః సింహస్కన్ధో మహాభుజః ॥ ౨,౬౩.౧౯౩ ॥
దశవర్షసహస్రాణి రామో రాజ్యమకారయత్ ।
ఋక్సామయజుషాం ఘోషో యో ఘోషశ్చ మహాస్వనః ॥ ౨,౬౩.౧౯౪ ॥
అవ్యుచ్ఛిన్నోఽభవద్రాజ్యే దీయతాం భుజ్యతామితి ।
జనస్థానే వసన్కార్యం త్రిదశానాం చకార సః ॥ ౨,౬౩.౧౯౫ ॥
తమాగస్కారిణం పూర్వం పౌలస్త్యం మనుజర్షభః ।
సీతాయాః పదమన్విచ్ఛన్నిజఘాన మహాయశాః ॥ ౨,౬౩.౧౯౬ ॥
సత్త్వవాన్గుణసంపన్నో దీప్యమానః స్వతేజసా ।
అతిసూర్యం చ వహ్నిం చ రామో దాశరథిర్బభౌ ॥ ౨,౬౩.౧౯౭ ॥
ఏవమేష మహాబాహూస్తస్య పుత్రౌ బభూవతుః ।
కుశో లవ ఇతి ఖ్యాతో తయోర్దేశౌ నిబోధత ॥ ౨,౬౩.౧౯౮ ॥
కుశస్య కోశలా రాజ్యం పురీ చాపి కుశస్థలీ ।
రమ్యా నివేశితా తేన విన్ధ్యపర్వతసానుషు ॥ ౨,౬౩.౧౯౯ ॥
ఉత్తరాకోశలే రాజ్య లవస్య చ మహాత్మనః ।
శ్రావస్తిర్లోకవిఖ్యాతా కుశవంశం నిబోధత ॥ ౨,౬౩.౨౦౦ ॥
కుశస్య పుత్రో ధర్మాత్మా హ్యతిథిః సుప్రియాతిథిః ।
అతిథేరపి విఖ్యాతో నిషధో నామ పార్థివః ॥ ౨,౬౩.౨౦౧ ॥
నిషధస్య నలః పుత్రో నలస్య తు నాభాః సుతః ।
నభసః పుణ్డరీకస్తు క్షేమ ధన్వా తతః స్మృతః ॥ ౨,౬౩.౨౦౨ ॥
క్షేమధన్వసుతో రాజా దేవానీకః ప్రతాపవాన్ ।

ఆసీదహీనగుర్నామ దేవానీకాత్మజః ప్రభుః ॥ ౨,౬౩.౨౦౩ ॥
అహీన గోస్తు దాయాదః పారియాత్రో మహాయశాః ।
దలస్తస్యాత్మజశ్చాపి తస్మాజ్జజ్ఞే బలో నృపః ॥ ౨,౬౩.౨౦౪ ॥
ఉలూకో నామ ధర్మాత్మా బలపుత్రో బభూవ హ ।
వజ్రనాభః సుతస్తస్య శఙ్ఖణస్తస్య చాత్మజః ॥ ౨,౬౩.౨౦౫ ॥
శఙ్ఖణస్య సుతో విద్వాన్ వ్యుషితాశ్వ ఇతి శ్రుతః ।
వ్యుషితాశ్వసుతశ్చాపి రాజా విశ్వసహః కిల ॥ ౨,౬౩.౨౦౬ ॥
హిరణ్యనాభః కౌశల్యో వరిష్ఠస్తత్సుతోఽభవత్ ।
పౌష్యఞ్జేశ్చ స వై శిష్యః స్మృతః ప్రాచ్యేషు సామసు ॥ ౨,౬౩.౨౦౭ ॥
శతాని సంహితానాం తు పఞ్చ యోఽధీతవాంస్తతః ।
తస్మాదధిగతో యోగో యాజ్ఞవల్క్యేన ధీమతా ॥ ౨,౬౩.౨౦౮ ॥
పుష్యస్తస్య సుతో విద్వాన్ధ్రువసంధిశ్చ తత్సుతః ।
సుదర్శనస్తస్య సుతో హ్యగ్నివర్మః సుదర్శనాత్ ॥ ౨,౬౩.౨౦౯ ॥
అగ్నివర్ణస్య శీఘ్రస్తు శీఘ్రకస్య మరుః స్మృతః ।
మరుస్తు యోగమాస్థాయ కలాపగ్రామమాస్థితః ॥ ౨,౬౩.౨౧౦ ॥
ఏకోనవింశప్రయుగే క్షత్రప్రావర్త్తకః ప్రభుః ।
ప్రభుసుతో మరోః పుత్రః సుసంధిస్తస్య చాత్మజః ॥ ౨,౬౩.౨౧౧ ॥
సుసంధేశ్చ తథా మర్షః సహస్వాన్నామ నామతః ।
ఆసీత్సహస్వతః పుత్రో రాజా విశ్రుతవానితి ॥ ౨,౬౩.౨౧౨ ॥
తస్యాసీద్విశ్రుతవతః పుత్రో రాజా బృహద్బలః ।
ఏతే హీక్ష్వాకుదాయాదా రాజానః శతశః స్మృతాః ॥ ౨,౬౩.౨౧౩ ॥
వంశే ప్రధానా యే తస్మిన్ప్రాధాన్యేన తు కీర్త్తితాః ।
పఠన్సమ్యగిమాం సృష్టిమాదిత్యస్య వివస్వతః ॥ ౨,౬౩.౨౧౪ ॥
ప్రజావానేతి సాయుజ్యం మనోర్వైవస్వతస్య సః ।

శ్రాద్ధదేవస్య దేవస్య ప్రజానాం పుష్టిదస్య చ ॥ ౨,౬౩.౨౧౫ ॥

విపాప్మా విరజాశ్చైవ ఆయుష్మాఞ్జాయతేఽచ్యుతః ॥ ౨,౬౩.౨౧౬ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యమభాగే తృతీయ ఉపోద్ధాత పాదే భార్గవచరితే ఇక్ష్వాకువంశకీర్త్తనం నామ త్రిషష్టితమోఽధ్యాయః ॥ ౬౩ ॥

సూత ఉవాచ

అనుజస్య వికుక్షేస్తు నిమేర్వంశం నిబోధత ।

యోఽసౌ నివేశయామాస పురం దేవపురోపమమ్ ॥ ౨,౬౪.౧ ॥

జయన్తమితి విఖ్యాతం గౌతమస్యాశ్రమాన్తికమ్ ।

యస్యాన్వవాయే జజ్ఞే వై జనకో నృపసత్తమః ॥ ౨,౬౪.౨ ॥

నిమిర్నామ సుధర్మాత్మా సర్వసత్త్వనమస్కృతః ।

ఆసీత్పుత్రో మహారాజ చైక్ష్వాకోర్భూరితేజసః ॥ ౨,౬౪.౩ ॥

స శాపేన వసిష్ఠస్యవిదేహః సమపద్యత ।

తస్య పుత్రో మిథిర్నామ జనితః పర్వభిస్త్రిభిః ॥ ౨,౬౪.౪ ॥

అరణ్యాం మథ్యమానాయా ప్రాదుర్భూతో మహాయశాః ।

నామ్నా మిథిరితి ఖ్యాతో జననాజ్జనకోఽభవత్ ॥ ౨,౬౪.౫ ॥

మిథిర్నామ మహావీర్యో యేనాసౌ మిథిలాభవత్ ।

రాజాసౌ నామ జనకో జనకాచ్చాప్యుదావసుః ॥ ౨,౬౪.౬ ॥

ఉదావసోస్తు ధర్మాత్మా జాతోఽసౌ నన్దివర్ద్ధనః ।

నన్దివర్ధనతః శూరః సుకేతుర్నామ ధార్మికః ॥ ౨,౬౪.౭ ॥

సుకేతోరపి ధర్మాత్మా దేవరాతో మహాబలః ।

దేవరాతస్య ధర్మాత్మా బృహదుక్థ ఇతి శ్రుతః ॥ ౨,౬౪.౮ ॥
బృహదుక్థస్య తనయో మహావీర్యః ప్రతాపవాన్ ।
మహావీర్యస్య ధృతిమాన్ సుధృతి స్తస్య చాత్మజః ॥ ౨,౬౪.౯ ॥
సుధృతేరపి ధర్మాత్మా ధృష్టకేతుః పరన్తపః ।
ధృష్టకేతుసుతశ్చాపి హర్యశ్వో నామ విశ్రుతః ॥ ౨,౬౪.౧౦ ॥
హర్యశ్వస్య మరుః పుత్రో మరోః పుత్రః ప్రతింబకః ।
ప్రతింబకస్య ధర్మాత్మా రాజా కీర్తి రథః స్మృతః ॥ ౨,౬౪.౧౧ ॥
పుత్రః కీర్తి రథస్యాపి దేవమీఢ ఇతి శ్రుతః ।
దేవమీఢస్య విబుధో విబుధస్య మహాధృతిః ॥ ౨,౬౪.౧౨ ॥
మహాధృతిసుతో రాజా కీర్తి రాతః ప్రతాపవాన్ ।
కీర్తిరాతాత్మజో విద్వాన్మహారోమేతి విశ్రుతః ॥ ౨,౬౪.౧౩ ॥
మహారోమ్ణస్తు విఖ్యాతః స్వర్ణరోమా వ్యజాయత ।
స్వర్ణరోమాత్మజశ్చాపి హ్రస్వరోమాభవన్నృపః ॥ ౨,౬౪.౧౪ ॥
హ్రస్వరోమాన్మజో విద్వాన్ సరిద్ధ్వజ ఇతి శ్రుతః ।
ఉద్భిన్నా కర్షతా యేన సీతా రాజ్ఞా యశస్వినీ ॥ ౨,౬౪.౧౫ ॥
రామస్య మహిధీ సాధ్వీ సువ్రతా నియతవ్రతా ।
వైశంపాయన ఉవాచ
కథం సీతా సముత్పన్నా కృష్యమాణ యశస్వినీ ॥ ౨,౬౪.౧౬ ॥
కిమర్థం వాకృషద్రాజా క్షేత్రం యస్మిన్ బభూవ హ ।
సూత ఉవాచ
అగ్నిక్షేత్రే కృష్యమాణే అశ్వమేధే మహాత్మనః ॥ ౨,౬౪.౧౭ ॥
విధినా సుప్రయత్నేన తస్మాత్సా తు సముత్థితా ।
సీరధ్వజానుజాతస్తు భానుమాన్నామ మైథిలః ॥ ౨,౬౪.౧౮ ॥
భ్రాతా కుశధ్వజస్తస్య స కాశ్యధిపతిర్నృపః ।

తస్య భానుమతః పుత్రః ప్రద్యుమ్నశ్చ పతాపవాన్ ॥ ౨,౬౪.౧౯ ॥

మునిస్తస్య సుతశ్చాపి తస్మాదూర్జవహః స్మృతః ।

ఊర్జవహాత్సనద్వాజః శకునిస్తస్య చాత్మజః ॥ ౨,౬౪.౨౦ ॥

స్వాగతః శకునేః పుత్రః సువర్చాస్తత్సుతః స్మృతః ।

సుతోపస్తస్య దాయాదః సుశ్రుతస్తస్య చాత్మజః ॥ ౨,౬౪.౨౧ ॥

సుశ్రుతస్య జయః పుత్రో జయస్య విజయః సుతః ।

విజయస్య క్రతుః పుత్ర క్రతోశ్చ సునయః స్మృతః ॥ ౨,౬౪.౨౨ ॥

సునయాద్వీతహవ్యస్తు వీతహవ్యాత్మజో ధృతిః ।

ధృతేస్తు బహులాశ్వోఽభూద్బహులాశ్వసుతః కృతిః ॥ ౨,౬౪.౨3 ॥

తస్మిన్సంతిష్ఠతే వంశో చనకానాం మహాత్మనామ్ ।

ఇత్యేతే మైథిలాః ప్రోక్తాః సోమస్యాపి నిబోధత ॥ ౨,౬౪.౨౪ ॥

ఏతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యమభాగే తృతీయే ఉపోద్ధాతపాదే
నిమివంశానుకీర్తనం నామ చతుఃషష్టితమోఽధ్యాయః ॥ ౬౪॥

సూత ఉవాచ

పితా సోమస్య వై విప్రా జజ్ఞేఽత్రిర్భగవానృషిః ।

తత్రాత్రిః సర్వలోకానాం తస్థౌ స్వేనౌజసా వృతః ॥ ౨,౬౫.౧ ॥

కర్మణా మనసా వాచా శుభాన్యేవ సమాచరన్ ।

కాష్ఠకుడ్యశిలాభూత ఊర్ద్ధ్వబాహుర్మహాద్యుతిః ॥ ౨,౬౫.౨ ॥

సుదుశ్చరం నామ తపో యేన తప్తం మహాత్పురా ।

త్రీణి వర్షసహస్రాణి దివ్యానీతి హి నః శ్రుతమ్ ॥ ౨,౬౫.3 ॥

తస్యోర్ధ్వరేతసస్తత్ర స్థితస్యానిమిషస్య హ ।
సోమత్వం తనురాపేదే మహాబుద్ధిః స వై ద్విజః ॥ ౨,౬౫.౪ ॥
ఊర్ధ్వమాచక్రమే తస్య సోమత్వం భావితాత్మనః ।
నేత్రాభ్యా మస్రవత్సోమో దశధా ద్యోతయన్ దిశః ॥ ౨,౬౫.౫ ॥
తం గర్భం విధినా హృష్టా దశ దేవ్యో దధుస్తదా ।
సమేత్య ధారయామాసుర్న చ తాః సమశక్నువన్ ॥ ౨,౬౫.౬ ॥
స తాభ్యః సహసైవాథ దిగ్భ్యో గర్భః ప్రసాధితః ।
పపాత భాసయంల్లోకాఞ్ఛీతాంశుః సర్వభావనః ॥ ౨,౬౫.౭ ॥
యదా న ధారణే శక్తాస్తస్య గర్భస్య తాః స్త్రియః ।
తతః సహాభిః శీతాంశుర్నిపపాత వసుంధరామ్ ॥ ౨,౬౫.౮ ॥
పతన్తం సోమమాలోక్య బ్రహ్మా లోకపితామహః ।
రథమారోపయామాస లోకానాం హితకామ్యయా ॥ ౨,౬౫.౯ ॥
స హి వేదమయో విప్రా ధర్మాత్మా సత్యసంగరః ।
యుక్తే వాజిసహస్రేణ రథేఽధ్యాస్తేతి నఃశ్రుతమ్ ॥ ౨,౬౫.౧౦ ॥
తస్మిన్నిపతితే దేవాః పుత్రేఽత్రేః పరమాత్మనః ।
తుష్టువుర్బ్రహ్మణః పుత్రా మానసాః సప్త విశ్రుతాః ॥ ౨,౬౫.౧౧ ॥
తత్రైవాఙ్గిరసాస్తస్య భృగోశ్చైవాత్మజాస్తథా ।
ఋగ్భిర్యజుర్భిర్బహుభిరథర్వాఙ్గిరసైరపి ॥ ౨,౬౫.౧౨ ॥
తతః సంస్తూయమానస్య తేజః సోమస్య భాస్వతః ।
ఆప్యాయమానం లోకాంస్త్రీన్భావయామాస సర్వశః ॥ ౨,౬౫.౧౩ ॥
స తేన రథముఖ్యేన సాగరాన్తాం వసుంధరామ్ ।
త్రిఃసప్తకృత్వోఽతియశాశ్చకారాభిప్రదక్షిణమ్ ॥ ౨,౬౫.౧౪ ॥
తస్య యద్వర్ద్ధితం తేజః పృథివీమన్వపద్యత ।
ఓషధ్యస్తాః సముద్భూతాస్తేజసా ఖం జ్వలత్యుత ॥ ౨,౬౫.౧౫ ॥

తాభిః పుణ్యాత్యయం లోకాన్ప్రజాశ్చాపి చతుర్విధాః ।
పోష్టా హి భగవాన్సోమో జగతో హి ద్విజోత్తమాః ॥ ౨,౬౫.౧౬ ॥
స లబ్ధతేజాస్తపసా సంస్తవైస్తైః స్వకర్మభిః ।
తవ స్తేపే మహాభాగః సమానాం నవతీర్దశ ॥ ౨,౬౫.౧౭ ॥
ఇరణ్యవర్ణా యా దేవ్యో ధారయన్త్యాత్మనా జగత్ ।
విభుస్తాసాం ముదా సోమః ప్రఖ్యాతః స్వేన కర్మణా ॥ ౨,౬౫.౧౮ ॥
తతస్తస్మై దదౌ రాజ్యం బ్రహ్మా బ్రహ్మావిదాం వరః ।
బీజౌషధీనాం విప్రాణామపాం చ ద్విజసత్తమాః ॥ ౨,౬౫.౧౯ ॥
సోఽభిషిక్తో మహాతేజా మహారాజ్యేన రాజరాట్ ।
లోకాన్వై భావయామాస తేజస్వీ తపతాం వరః ॥ ౨,౬౫.౨౦ ॥
సప్తవింశతిరిన్ద్వోస్తు దాక్షాయణ్యో మహావ్రతాః ।
దదౌ ప్రాచేతసో దక్షో నక్షత్రాణీతి యా విదుః ॥ ౨,౬౫.౨౧ ॥
స తత్ప్రాప్య మహద్రాజ్యం సోమః సోమవతాం ప్రభుః ।
సమారేభే రాజసూయం సహస్రశతదక్షిణమ్ ॥ ౨,౬౫.౨౨ ॥
హిరణ్యగర్భశ్చోద్గాతా బ్రహ్మా బ్రహ్మత్వమీయివాన్ ।
సదస్యస్తత్ర భగవాన్హరిర్నారాయణః ప్రభుః ॥ ౨,౬౫.౨౩ ॥
సనత్కుమారప్రముఖైరాద్యైర్బ్రహ్మర్షిభిర్వృతః ॥ ౨,౬౫.౨౪ ॥
దక్షిణామదదాత్సోమస్త్రీంల్లోకానితి నః శ్రుతమ్ ।
తేభ్యో బ్రహ్మర్షిముఖ్యేభ్యః సదస్యేభ్యశ్చ వై ద్విజాః ॥ ౨,౬౫.౨౫ ॥
తం సినీ చ కుహూశ్చైవ వపుః పుష్టిః ప్రభా వసుః ।
కీర్తి ర్ధృతిశ్చ లక్ష్మీశ్చ నవ దేవ్యః సిషేవిరే ॥ ౨,౬౫.౨౬ ॥
ప్రాప్యావభృథమవ్యగ్రః సర్వదేవర్షిపూజితః ।
అతిరేజే హి రాజేన్ద్రో దశధా భాసయన్దిశః ॥ ౨,౬౫.౨౭ ॥
తస్య తత్ప్రాప్య దుష్ప్రాపమైశ్వర్యమృషిసంస్తుతమ్ ।

విబభ్రామ మతిర్విప్రా వినయాదనయావృతా ॥ ౨,౬౫.౨౮ ॥

బృహస్పతేః సవై భార్యాం తారాం నామ యశస్వినీమ్ ।

జహార సహసా సర్వానవమత్యాఙ్గిరఃసుతాన్ ॥ ౨,౬౫.౨౯ ॥

స యాచ్యమానో దేవైశ్చ తథా దేవర్షిభిశ్చ హ ।

నైవ వ్యసర్జయత్తారాం తస్మా అఙ్గిరసే తదా ॥ ౨,౬౫.30 ॥

ఉశనాస్తస్య జగ్రాహ పార్ష్ణిమఙ్గిరసో భవః ।

స హి శిష్యో మహాతేజాః పితుః పూర్వం బృహస్పతేః ॥ ౨,౬౫.3౧ ॥

తేన స్నేహేన భగవాన్రుద్రస్తస్య బృహస్పతేః ।

పార్ష్మిగ్రాహోఽభవద్దేవః ప్రగృహ్యాజగవం ధనుః ॥ ౨,౬౫.3౨ ॥

తేన బ్రహ్మశిరో నామ పరమాస్త్రం మహాత్మనా ।

ఉద్దిశ్య దేవానుత్సృష్టం యేనైషాం నాశితం యశః ॥ ౨,౬౫.33 ॥

తత్ర తద్యుద్ధమభవత్ప్రఖ్యాతం తారకామయమ్ ।

దేవానాం దానవానాం చ లోకక్షయకరం మహత్ ॥ ౨,౬౫.3౪ ॥

తత్ర శిష్టాస్తు యే దేవాస్తుషితాశ్చైవ తే స్మృతాః ।

బ్రహ్మాణం శరణం జగ్మురాదిదేవం పితామహమ్ ॥ ౨,౬౫.3౫ ॥

తతో నివార్యోశనసం రుద్రం జ్యేష్ఠం చ శఙ్కరమ్ ।

దదావాఙ్గిరసే తారాం స్వయమేత్య పితామహః ॥ ౨,౬౫.3౬ ॥

అన్తర్వత్నీం చ తాం దృష్ట్వా తారాం తారాధిపాననామ్ ।

గర్భముత్సృజ సద్యస్త్వం విప్రః ప్రాహ బృహస్పతిః ॥ ౨,౬౫.3౭ ॥

మదీయాయాం న తే యోనౌ గర్భో ధార్యః కథఞ్చన ।

అథో తారాసృజద్గర్భం జ్వలన్తమివ పావకమ్ ॥ ౨,౬౫.3౮ ॥

జాతమాత్రోఽథ భగవాన్దేవానామాక్షిపద్వపుః ।

తతః సంశయమాపన్నాస్తారామకథయన్సురాః ॥ ౨,౬౫.3౯ ॥

సత్యం బ్రూహి సుతః కస్య సోమస్యాథ బృహస్పతేః ।

హ్రీయమాణా యదా దేవాన్నాహ సా సాధ్వసాధు వా ॥ ౨,౬౫.౪౦ ॥
తదా తాం శప్తుమారబ్ధః కుమారో దస్యుహన్తమః ।
తం నివార్య తదాబ్రహ్మ తారాం పప్రచ్ఛ సంశయమ్ ॥ ౨,౬౫.౪౧ ॥
యదత్ర తథ్యం తద్బ్రూహి తారే కస్య సుతస్త్వయమ్ ।
సా ప్రాఞ్జలిరువాచేదం బ్రహ్మాణం వరదం ప్రభుమ్ ॥ ౨,౬౫.౪౨ ॥
సోమస్యేతి మహాత్మానం కుమారం దస్యుహన్తమమ్ ।
తతః సుతముపాఘ్రాయ సోమో రాజా ప్రజాపతిః ॥ ౨,౬౫.౪౩ ॥
బుధ ఇత్యకరోన్నామ తస్య పుత్రస్య ధీమతః ।
ప్రతిఘస్రం చ గగనే సమభ్యుత్తిష్ఠతే బుధః ॥ ౨,౬౫.౪౪ ॥
ఉత్పాదయామాస తదా పుత్రం వే రాజపుత్రికా ।
తస్య పుత్రో మహాతేజా బభూవైలః పురూరవాః ॥ ౨,౬౫.౪౫ ॥
ఉర్వశ్యాం జజ్ఞిరే తస్య పత్రాః షట్సుమహౌజసః ।
ప్రసహ్య ధర్షితస్తత్ర వివశో రాజయక్ష్మణా ॥ ౨,౬౫.౪౬ ॥
తతో యక్ష్మాభిభూతస్తు సోమః ప్రక్షీణమణ్డలః ।
జగామ శరణాయాథ పితరం సోఽత్రిమేవ తు ॥ ౨,౬౫.౪౭ ॥
తస్య తత్పాపశమనం చకారాత్రిర్మహాయశాః ।
స రాజయక్ష్మణా ముక్తః శ్రియా జజవాల సర్వశః ॥ ౨,౬౫.౪౮ ॥
ఏతత్సోమస్య వై జన్మ కీర్త్తితం ద్విజసత్తమాః ।
వంశం తస్య ద్విజశ్రేష్ఠా కీర్త్యమానం నిబోధత ॥ ౨,౬౫.౪౯ ॥
ధన్యమారోగ్యమాయుష్యం పుణ్యం కల్మషశోధనమ్ ।
సౌమ్యస్య చన్మ శ్రుత్వైవం సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే ॥ ౨,౬౫.౫౦ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యమభాగే తృతీయ ఉపోద్ధాతపాదే సోమసౌమ్యయోర్జన్మకథనం నామ పఞ్చషష్టితమోఽధ్యాయః ॥ ౬౫ ॥

సూత ఉవాచ

సోమస్య తు బుధః పుత్రో బుధస్య తు పురూరవాః ।

తేజస్వీ దానశీలశ్చ యజ్వా విపులదక్షిణః ॥ ౨,౬౬.౧ ॥

బ్రహ్మవాదీ పరాక్రాన్తః శత్రుభిర్యుధి దుర్జయః ।

ఆహర్తా జాగ్నిహోత్రస్య యజ్ఞానాం చ మహీపతిః ॥ ౨,౬౬.౨ ॥

సత్యవాగ్ధర్మబుద్ధిశ్చ కాన్తః సంవృత్తమైథునః ।

అతీవ త్రిషు లోకేషు రూపేణాప్రతిమోఽభవత్ ॥ ౨,౬౬.౩ ॥

తం బ్రహ్మవాదినం దాన్తం ధర్మజ్ఞం సత్యవాదినమ్ ।

ఉర్వశీ వరయామాస హిత్వా మానం యశస్వినీ ॥ ౨,౬౬.౪ ॥

తయా సహావసద్రాజా దశ వర్షాణి చాష్ట చ ।

సప్త షట్సప్త చాష్టౌ చ దశ చాష్టౌ చ వీర్యవాన్ ॥ ౨,౬౬.౫ ॥

వనే చైత్రరథే రమ్యే తథా మన్దాకినీతటే ।

అలకాయాం విశాలాయాం నన్దనే చ వనోత్తమే ॥ ౨,౬౬.౬ ॥

గన్ధమాదనపాదేషు మేరుశృఙ్గే నగోత్తమే ।

ఉత్తరాంశ్చ కురూన్ప్రాప్య కలాపగ్రామమేవ చ ॥ ౨,౬౬.౭ ॥

ఏతేషు వనముఖ్యేషు సురైరాచరితేషు చ ।

ఉర్వశ్యా మహితో రాజా రేమే పరమయా ముదా ॥ ౨,౬౬.౮ ॥

ఋషయ ఊచుః

గన్ధర్వీ చోర్వశీ దేవీ రాజానం మానుషం కథమ్ ।

ఉత్సృజ్య తం చ సంప్రాప్తా తన్నో బ్రూహి చ దుష్కృతమ్ ॥ ౨,౬౬.౯ ॥

సూత ఉవాచ

బ్రహ్మశాపాభిభూతా సా మానుషం సముపస్థితా ।
ఆత్మనః శాపమోక్షార్థం నియమం సా చకార తు ॥ ౨,౬౬.౧౦ ॥
అనగ్నదర్శనం చైవ అకామాత్సహ మైథునమ్ ।
ద్వౌ మేషౌ శయనాభ్యాశే సా తావద్ధ్యవతిష్ఠతే ॥ ౨,౬౬.౧౧ ॥
ఘృతమాత్రం తథాఽహారః కాలమేకం తు పార్థివ ।
యద్యేష సమయో రాజన్యావత్కాలశ్చ తే దృఢః ॥ ౨,౬౬.౧౨ ॥
తావత్కాలం తు వత్స్యామి ఏష నః సమయః కృతః ।
తస్యాస్తం సమయం సర్వం స రాజా పర్యపాలయత్ ॥ ౨,౬౬.౧౩ ॥
ఏవం సా చావసత్తేన సహేలేనా భిగామినీ ।
వర్షాణ్యథ చతుఃషష్టిం తద్భక్త్యా శాపమోహితా ॥ ౨,౬౬.౧౪ ॥
ఉర్వశీ మానుషం ప్రాప్తా గన్ధర్వాశ్చిన్తయాన్వితాః ।
గన్ధర్వా ఊచుః
చిన్తయధ్వం మహాభాగా యథా సా తు వరాఙ్గనా ॥ ౨,౬౬.౧౫ ॥
ఆగచ్ఛేత్తు పునర్దేవానుర్వశీ స్వర్గభూషణమ్ ।
తతో విశ్వావసుర్నామ గన్ధర్వః సుమహామతిః ॥ ౨,౬౬.౧౬ ॥
జహారోరణకౌ తస్యాస్తత్పశ్చాత్సా దివం గతా ।
తస్యాస్తు విరహేణాసౌ భ్రమమాణస్త్వథోర్వశీమ్ ॥ ౨,౬౬.౧౭ ॥
దదర్శ చ కురుక్షేత్రే తయా సంభాషితోఽప్యయమ్ ।
గన్ధర్వానుపధావేతి స తచ్చక్రేఽథ తే దదుః ॥ ౨,౬౬.౧౮ ॥
అగ్నిస్థాలీం తయా రాజా గతః స్వర్గం మహారథః ।
ఏకోఽగ్నిః పూర్వమాసీద్వై ఐలస్తం త్రీనకల్పయత్ ॥ ౨,౬౬.౧౯ ॥
ఏవంప్రభావో రాజాసీదైలస్తు ద్విజసత్తమాః ।
దేశే పుణ్యతమే చైవ మహర్షిభిరలఙ్కృతే ॥ ౨,౬౬.౨౦ ॥
రాజ్యం స కారయామాస ప్రయాగే పృథివీపతిః ।

ఉత్తరే యామునే తీరే ప్రతిష్ఠానే మహాయశాః ॥ ౨,౬౬.౨౧ ॥
తస్య పుత్రా బభూవుర్హి షడిన్ద్రోపమతేజసః ।
గన్ధర్వలోకే విదితా ఆయుర్ధీమానమావసుః ॥ ౨,౬౬.౨౨ ॥
విశ్వావసుః శ్రతాయుశ్చ ఘృతాయుశ్చోర్వశీసుతాః ।
అమావ సోస్తు వై జాతే భీమో రాజాథ విశ్వచిత్ ॥ ౨,౬౬.౨3 ॥
శ్రీమాన్భీమస్య దాయాదో రాజాసీత్కాఞ్చనప్రభః ।
విద్వాంస్తు కాఞ్చనస్యాపి సుహోత్రోఽభూన్మహాబల ॥ ౨,౬౬.౨౪ ॥
సుహోత్రస్యాభవజ్జహ్నుః కేశినీగర్భసంభవః ।
ప్రతిగత్య తతో గఙ్గా వితతే యఙ్ఞ అర్మణి ॥ ౨,౬౬.౨౫ ॥
సాదయామాస తం దేశం భావినోర్ఽథస్య దర్శనాత్ ।
గఙ్గయా ప్లావితం దృష్ట్వా యజ్ఞవాటం సమన్తతః ॥ ౨,౬౬.౨౬ ॥
సౌహోత్రిరపి సంక్రుద్ధో గఙ్గాం రాజా ద్విజోత్తమాః ।
తదారాజర్షిణా పీతాం గఙ్గాం దృష్ట్వా సురర్షయః ॥ ౨,౬౬.౨౭ ॥
ఉపనిన్యుర్మహాభాగా దుహితృత్వేన జాహ్నవీమ్ ।
యౌవనాశ్వస్య పౌత్రీం తు కావేరీం జహ్నురావహత్ ॥ ౨,౬౬.౨౮ ॥
యువనాశ్వస్య శాపేన గఙ్గార్ధేన వినిర్మమే ।
కావేరీం సరితాం శ్రేష్ఠ జహ్నుభార్యామనిన్దితామ్ ॥ ౨,౬౬.౨౯ ॥
జహ్నుస్తు దయితం పుత్రం సునహం నామ ధార్మికమ్ ।
కావేర్యాం జనయామాస అజకస్తస్య చాత్మజః ॥ ౨,౬౬.30 ॥
అజకస్య తు దాయాదో బలాకాశ్వో మహాయశాః ।
బభూవ మృగ శీలః సుశస్తస్యాత్మజః స్మృతః ॥ ౨,౬౬.3౧ ॥
కుశపుత్రా బభూవుశ్చ చత్వారో దేవవర్చసః ।
కుశాంబః కుశానాభశ్చ అమూర్తరయమో వసుః ॥ ౨,౬౬.3౨ ॥
కుశికస్తు తపస్తేపే పుత్రార్థీ రాజసత్తమః ।

పూర్ణే వర్షసహస్రే వై శతక్రతురపశ్యత ॥ ౨,౬౬.33 ॥
తముగ్రతపసం దృష్ట్వా సహస్రాక్షః పురన్దరః ।
సమర్థః పుత్రజననే స్వయమేవాస్య శాశ్వతః ॥ ౨,౬౬.3౪ ॥
పుత్రత్వం కల్పయామాస స్వయమేవ పురన్దరః ।
గాధిర్నామాభవత్పుత్రః కౌశికః పాకశాసనః ॥ ౨,౬౬.3౫ ॥
పౌరుకుత్స్యభవద్భార్యా గాధేస్తస్యామజాయత ।
పూర్వం కన్యా మహాభాగా నామ్నా సత్యవతీ శుభా ॥ ౨,౬౬.3౬ ॥
తాం గాధిః పుత్రకామాయ ఋచీకాయ దదౌ ప్రభుః ।
తస్యాః ప్రీతస్తు వై భర్తా భార్గవో భృగునన్దనః ॥ ౨,౬౬.3౭ ॥
పుత్రార్థే సాధయామాస చరుం గాధేస్తథైవ చ ।
అథావోచత్ప్రియాం తత్ర ఋచీకో భార్గవస్తదా ॥ ౨,౬౬.3౮ ॥
ఉపభోజ్యశ్చరురయం త్వయా మాత్రా చ తే శుభా ।
తస్యా జనిష్యతే పుత్రో దీప్తిమాన్క్షత్రియర్షభః ॥ ౨,౬౬.3౯ ॥
అజేయః క్షత్త్రియైర్యుద్ధే క్షత్రియర్షభసూదనః ।
తవాపి పుత్రం కల్యాణి ధృతిమన్తం తపోధనమ్ ॥ ౨,౬౬.౪౦ ॥
శమాత్మకం ద్విజశ్రేష్ఠం చరురేష విధాస్యతి ।
ఏవముక్త్వా తు తాం భార్యామృచీకో భృగునన్దనః ॥ ౨,౬౬.౪౧ ॥
తపస్యభిరతో నిత్యమరణ్యం ప్రవివేశ హ ।
గాధిః సదారస్తు తదా ఋచీకాశ్రమమభ్యగాత్ ॥ ౨,౬౬.౪౨ ॥
తీర్థయాత్రాప్రసంగేన సుతాం ద్రష్టుం నరేశ్వరః ।
చరుద్వయం గృహీత్వా తు ఋషేః స్త్యవతీ తదా ॥ ౨,౬౬.౪3 ॥
భర్తుర్వచనమవ్యగ్రా హృష్టా మాత్రే న్యవేదయత్ ।
మాతా తు తస్యై దైవేన దుహిత్రే స్వచరుం దదౌ ॥ ౨,౬౬.౪౪ ॥
తస్యాశ్చరుమథాజ్ఞానాదాత్మనః సా చకార హ ।

అథ సత్యవతీ గర్భం క్షత్రియాన్తకరం శుభమ్ ॥ ౨,౬౬.౪౫ ॥
ధారయామాస దీప్తేన వపుషా ఘోరదర్శనా ।
తామృచీకస్తతో దృష్ట్వా యోగేనాప్యవమృశ్య చ ॥ ౨,౬౬.౪౬ ॥
తదాబ్రవీద్ద్విజశ్రేష్ఠః స్వాం భార్యాం వరవర్ణినీమ్ ।
మాత్రాసి వఞ్చితా భద్రే చరువ్యత్యాసహేతునా ॥ ౨,౬౬.౪౭ ॥
జనిష్యతి హి పుత్రస్తే క్రూరకర్మాతిదారుమః ।
మాతా జనిష్యతే చాపి తథా భూతం తపోధనమ్ ॥ ౨,౬౬.౪౮ ॥
విశ్వం హి బ్రహ్మతపసా మయా తత్ర సమర్పితమ్ ।
ఏవముక్తా మహాభాగా భర్త్రా సత్యవతీ తదా ॥ ౨,౬౬.౪౯ ॥
ప్రసాదయామాస పతిం సుతో మే నేదృశో భవేత్ ।
బ్రాహ్మణాపసదస్త్వత్త ఇత్యుక్తో మునిమబ్రవీత్ ॥ ౨,౬౬.౫౦ ॥
నైవ సంకల్పితః కామో మయా భద్రే తథా త్వయా ।
ఉగ్రకర్మా భవేత్పుత్రః పితుర్మాతుశ్చ కారణాత్ ॥ ౨,౬౬.౫౧ ॥
పునః సత్యవతీ వాక్యమేవముక్తాబ్రవీదిదమ్ ।
ఇచ్ఛంల్లోకానపి మునే సృజేథాః కిం పునః సుతమ్ ॥ ౨,౬౬.౫౨ ॥
శమాత్మకమృజుం భర్త్తః పుత్రం మే దాతుమర్హసి ।
కామమేవంవిధః పౌత్రో మమ స్యాత్త్వ సువ్రత ॥ ౨,౬౬.౫౩ ॥
యద్యన్యథా న సక్యం వై కర్తుంమేవం ద్విజోత్తమ ।
తతః ప్రసాదమకరోత్స తస్యాస్తపసో బలాత్ ॥ ౨,౬౬.౫౪ ॥
పుత్రే నాస్తి విశేషో మే పౌత్రే వా వరవర్ణిని ।
త్వయా యథోక్తం వచనం తథా భద్రేభవిష్యతి ॥ ౨,౬౬.౫౫ ॥
తస్మాత్సత్యవతీ పుత్రం జనయామాస భార్గవమ్ ।
తపస్యభిరతం దాన్తం జమదగ్నిం శమాత్మకమ్ ॥ ౨,౬౬.౫౬ ॥
భృగోశ్చరువిపర్యాసే రౌద్రవైష్ణవయోః పురా ।

జమనాద్వైష్ణవస్యాగ్నేర్జమదగ్నిరజాయత ॥ ౧,౬౬.౫౭ ॥
విశ్వామిత్రం తు దాయాదం గాధిః కుశికనన్దనః ।
ప్రాప్య బ్రహ్మర్షిసమతాం జగామ బ్రహ్మణా వృతః ౬౬.౫౮ ॥
సా హి సత్యవతీ పుణ్యా సత్యవ్రతపరాయణా ।
కౌశికీ తు సమాఖ్యాతా ప్రవృత్తేయం మహానదీ ॥ ౧,౬౬.౫౯ ॥
పరిస్రుతా మహాభాగా కౌశికీ సరితాం వరా ।
ఇక్ష్వాకువంశప్రభవో రేణుకో నామ పార్థివః ॥ ౧,౬౬.౬౦ ॥
తస్య కన్యా మహాభాగా కమలీ నామ రేణుకా ।
రేణుకాయాం కమల్యాం తు తపోధృతిసమాధినా ॥ ౧,౬౬.౬౧ ॥
ఆర్చీకో జనయామాస జమదగ్నిః సుదారుణమ్ ।
సర్వవిద్యాన్తగం శ్రేష్ఠం ధనుర్వేదస్య పారగమ్ ॥ ౧,౬౬.౬౨ ॥
రామం క్షత్రియహన్తారం ప్రదీప్తమివ పావకమ్ ।
ఔర్వస్యైవమృచీకస్య సత్యవత్యాం మహామనాః ॥ ౧,౬౬.౬౩ ॥
జమదగ్నిస్తపోవీర్యాజ్జజ్ఞే బ్రహ్మవిదాం వరః ।
మధ్యమశ్చ శునఃశేఫః శునః పుచ్ఛః కనిష్ఠకః ॥ ౧,౬౬.౬౪ ॥
విశ్వామిత్రస్తు ధర్మాత్మా నామ్నా విశ్వరథః స్మృతః ।
జజ్ఞే భృగుప్రసాదేన కౌశికాన్వయవర్ద్ధనః ॥ ౧,౬౬.౬౫ ॥
విశ్వామిత్రస్య పుత్రస్తు శునఃశేఫోఽభవన్మునిః ।
హరిశ్చన్ద్రస్య యజ్ఞే తు పశుత్వే నియతః స వై ॥ ౧,౬౬.౬౬ ॥
దేవైర్దత్తః శునఃశేఫో విశ్వామిత్రాయ వై పునః ।
దేవైర్దత్తః స వై యస్మాద్దేవరాతస్తతోఽభవత్ ॥ ౧,౬౬.౬౭ ॥
విశ్వామిత్రస్య పుత్రాణాం శునఃశేఫోఽగ్రజః స్మృతః ।
మధుచ్ఛన్దాదయశ్చైవ కృతదేవౌ ధ్రువాష్టకౌ ॥ ౧,౬౬.౬౮ ॥
కచ్ఛపః పూరణశ్చైవ విశ్వామిత్రసుతాస్తు వై ।

తేషాజ్గో త్రాణి బహుధా కౌశికానాం మహాత్మనామ్ ॥ ౨,౬౬.౬౯ ॥
పార్థివా దేవరాతాశ్చ జాజ్ఞవల్క్యాః సమర్పణాః ।
ఉదుంబరాశ్చ వాతడ్యాస్తలకాయనచాన్ద్రవాః ॥ ౨,౬౬.౭౦ ॥
లోహిణ్యో రేణవస్చైవ తథా కారిషవః స్మృతాః ।
బభ్రవః పణినస్చైవ ధ్యానజప్యాస్తథైవ చ ॥ ౨,౬౬.౭౧ ॥
శ్యామాయనా హిరణ్యాక్షాః సాంకృతా గాలవాః స్మృతాః ।
దేవలా యామదూతాశ్చ శాలజ్కాయనబాష్కలాః ॥ ౨,౬౬.౭౨ ॥
లాలాఢ్యా బాదరాశ్చాన్యే విశ్వామిత్రస్య ధీమతః ।
ఋష్యన్తరవివాహ్యాస్తే బహబః కౌశికాః స్మృతాః ॥ ౬౫.౭౩ ॥
కౌశికాః సౌశ్రుతాశ్చైవ తథాన్యే సైన్ధవాయనాః ।
యోగేశ్వరస్య పుణ్యస్య బహ్మర్షేః కౌశికస్య వై ।
విశ్వామిత్రస్య పుత్రాణాం శునఃశేఫోఽగ్రజః స్మృతః ॥ ౨,౬౬.౭౪ ॥
దృషద్వతీ సుతశ్చాపి విశ్వామిత్రాత్తథాష్టకః ।
అష్టకస్య సుతో లౌహిః ప్రోక్తో జహ్నుగణో మయా ॥ ౨,౬౬.౭౫ ॥
ఋషయ ఊచుః
కింలక్షణేన ధర్మేణ తపసేహ శ్రుతేన వా ॥ ౨,౬౬.౭౬ ॥
బ్రాహ్మణ్యం సమనుప్రాప్తం విశ్వామిత్రాదిభిర్నృపైః ।
యేనయేనాభిధానేన బ్రాహ్మణ్యం క్షత్రియా గతాః ॥ ౨,౬౬.౭౭ ॥
విశేషం జ్ఞాతుమిచ్ఛామి తపసో దానతస్తథా ।
ఏవముక్తస్తతో వాక్యమబ్రవీదిదమర్థవత్ ॥ ౨,౬౬.౭౮ ॥
అన్యాయోపగతైర్ద్రవ్యైరాహూయ ద్విజసత్తమాన్ ।
ధర్మాభికాజ్క్షీ యజతే న ధర్మఫలమశ్నుతే ॥ ౨,౬౬.౭౯ ॥
జపం కృత్వా తథా తీవ్రం ధనలోభాన్నిరఙ్కుశః ।
రాగమోహాన్వితో హ్యన్తే పావనార్థం దదాతి యః ॥ ౨,౬౬.౮౦ ॥

తేన దత్తాని దానాని హ్యఫలాని భవన్త్యుత ।
తస్య ధర్మప్రవృత్తస్య హింసకస్య దురాత్మనః ॥ ౨,౬౬.౮౧ ॥
ఏవం లబ్ధ్వా ధనే మోహాద్దదతో యజతశ్చ హ ।
సంక్లిష్టం కర్మణా దానం న తిష్ఠతి దురాత్మనః ॥ ౨,౬౬.౮౨ ॥
న్యాయాగతానాం ద్రవ్యాణాం తీర్థం సంప్రతిపాదనమ్ ।
కామాననభి సంధాయ యజతే చ దదాతి చ ॥ ౨,౬౬.౮౩ ॥
స దానఫలమాప్నోతి తచ్చ దానం సుఖోదయమ్ ।
దానేన భోగానాప్నోతి స్వర్గం సత్యేన గచ్ఛతి ॥ ౨,౬౬.౮౪ ॥
తపసా తు సుతప్తేన లోకాన్విష్టభ్య తిష్ఠతి ।
సత్యం తు తపసః శ్రేయస్తస్మాజ్జ్ఞానం గురు స్మృతమ్ ॥ ౨,౬౬.౮౫ ॥
శ్రూయతే హి తపస్సిద్ధాః క్షత్త్రోపేతా ద్విజాతయః ।
విశ్వామిత్రో నరపతిర్మాన్ధాతా సంకృతిః కపిః ॥ ౨,౬౬.౮౬ ॥
కాశ్యశ్చ పురుకుత్సశ్చ శలో గృత్సమదః ప్రభుః ।
ఆర్ష్టిషేణోఽజమీఢశ్చ భార్గవ్యోమస్తథైవ చ ॥ ౨,౬౬.౮౭ ॥
కక్షీవాంశ్చైవౌశిజశ్చ నృపశ్చ శిశిరస్తథా ।
రథాన్తరః శౌనకశ్చ విష్ణువృద్ధాదయో నృపాః ॥ ౨,౬౬.౮౮ ॥
క్షత్రోపేతాః స్మృతా హ్యేతే తపసా ఋషితాం గతాః ।
ఏతే రాజర్షయః సర్వే సిద్ధిం తు మహతీం గతాః ॥ ౨,౬౬.౮౯ ॥
అత ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి ఆయోర్వంశం మహాత్మనః ॥ ౨,౬౬.౯౦ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యమభాగే తృతీయ ఉపోద్ఘాత పాదే భార్గవచరితే అమావసువంశానుకీర్త్తనం నామ షట్షష్టితమోఽధ్యాయః ॥ ౬౬ ॥

ఆయోః పుత్రా మహాత్మానః పఞ్చైవాసన్మహాబలాః ।
స్వర్భానుత నయాయాం తే ప్రభాయాం జజ్ఞిరే నృపాః ॥ ౨,౬౭.౧ ॥
నహుషః ప్రథమస్తేషాం క్షత్రవృద్ధస్తతః స్మృతః ।
రంభో రజిరనేనాశ్చ త్రిషు లోకేషు విశ్రుతాః ॥ ౨,౬౭.౨ ॥
క్షత్రవృద్ధాత్మజశ్చైవ సునహోత్రో మహాయశాః ।
సునహోత్రస్య దాయాదాస్త్రయః పరమధార్మికాః ॥ ౨,౬౭.3 ॥
కాశః శలశ్చ ద్వావేతౌ తథా గృత్సమదః ప్రభుః ।
పుత్రో గృత్సమదస్యాపి శునకో యస్య శౌనకః ॥ ౨,౬౭.౪ ॥
బ్రాహ్మణాః క్షత్రియాశ్చైవ వైశ్యాః శూద్రాస్తథైవ చ ।
ఏతస్య వంశేసంభూతా విచిత్రైః కర్మభిర్ద్విజాః ॥ ౨,౬౭.౫ ॥
శలాత్మజో హ్యార్ష్టిషేణః శిశిరస్తస్య జాత్మజః ।
శౌనకాశ్చార్ష్టిషేణాశ్చ క్షత్రోపేతా ద్విజాతయః ॥ ౨,౬౭.౬ ॥
కాశ్యస్య కాశిపో రాజా పుత్రో దీర్ఘతపాస్తథా ।
ధన్వశ్చ దీర్ఘతపసో విద్వాన్ధన్వన్తరీస్తతః ॥ ౨,౬౭.౭ ॥
తపసోఽన్తే మహాతేజా జాతో వృద్ధస్య ధీమతః ।
అథైనమృషయః ప్రోచుః సూతం వాక్యమిద పునః ॥ ౨,౬౭.౮ ॥
ఋషయ ఊచుః
కశ్చ ధన్వన్తరిర్దేవో మానుషేష్విహ జజ్ఞివాన్ ।
ఏతద్వేదితుమిచ్ఛామస్తన్నో బ్రూహి పరన్తప ॥ ౨,౬౭.౯ ॥
సూత ఉవాచ
ధన్వన్తరేః సంభవోఽయం శ్రూయతామిహ వై ద్విజాః ।
స సంభూతః సముద్రాన్తే మథ్యమానేఽమృతే పురా ॥ ౨,౬౭.౧౦ ॥
ఉత్పన్నః కలశాత్పూర్వం సర్వతశ్చ శ్రియా వృతః ।

సద్యఃసంసిద్ధకార్యం తం దృష్ట్వా విష్ణుఖస్థితః ॥ ౨,౬౭.౧౧ ॥
అబ్జస్త్వమితి హోవాచ తస్మాదబ్జస్తు స స్మృతః ।
అబ్జః ప్రోవాచ విష్ణుం తం తనయోఽస్మి తవ ప్రభో ॥ ౨,౬౭.౧౨ ॥
విధత్స్వ భాగం స్థానం చ మమ లోకే సురోత్తమ ।
ఏవముక్తః స దృష్ట్వా తు తథ్యం ప్రోవాచ స ప్రభుః ॥ ౨,౬౭.౧౩ ॥
కృతో యజ్ఞవిభాగస్తు దైతేయైర్హి సురైస్తథా ।
వేదేషు విధియుక్తం చ విధిహోత్రం మహర్షిభిః ॥ ౨,౬౭.౧౪ ॥
న సక్యమిహ హోమం వై తుభ్యం కర్తుం కదాయన ।
అర్వాక్సూతోఽసి హే దేవ తవ మన్త్రో న వై ప్రభో ॥ ౨,౬౭.౧౫ ॥
ద్వితీయాయాం తు సంభూత్యాం లోకే ఖ్యాతిం గమిష్యసి ।
అణిమాదియుతాం సిద్ధిం గతస్తత్ర భవిష్యసి ॥ ౨,౬౭.౧౬ ॥
ఏతేనైవ శరీరేణ దేవత్వం ప్రాప్స్యసి ప్రభో ।
చా (చ) తుర్మన్త్రైర్ఘృతైర్గవ్యైర్యక్ష్యన్తే త్వాం ద్విజాతయః ॥ ౨,౬౭.౧౭ ॥
అథ వా త్వం పునశ్చైవ హ్యాయుర్వేదం విధాస్యసి ।
అవశ్యభావీహ్యర్థోఽయం ప్రాగ్దృష్టస్త్వబ్జయోనినా ॥ ౨,౬౭.౧౮ ॥
ద్వితీయం ద్వాపర ప్రాప్య భవితా త్వం న సంశయః ।
తస్మాత్తస్మై వరం దత్త్వా విష్ణురన్తర్దధే తతః ॥ ౨,౬౭.౧౯ ॥
ద్వితీయే ద్వాపరే ప్రాప్తే సౌనహోత్రః స కాశిరాట్ ।
పుత్రకామస్తపస్తేపే నృపో దీర్ఘతపాస్తథా ॥ ౨,౬౭.౨౦ ॥
అబ్జం దేవం తు పుత్రార్థే హ్యారిరాధయిషుర్నృపః ।
వరేణ చ్ఛన్దయామాస తతో ధన్వన్తరిర్నృపమ్ ॥ ౨,౬౭.౨౧ ॥
నృప ఉవాచ
భగవన్యది తుష్టస్త్వం పుత్రో మే గతిమాన్భవేః ।
తథేతి సమనుజ్ఞాయ తత్రైవాన్తరధాత్ప్రభుః ॥ ౨,౬౭.౨౨ ॥

తస్య గేహే సముత్పన్నో దేవో ధన్వన్తరిస్తదా ।
కాశిరాజో మహారాజః సర్వ రోగప్రణాశనః ॥ ౨,౬౭.౨౩ ॥
ఆయుర్వేదం భరద్వాజాత్ప్రాప్యేహ సభిషక్క్రియమ్ ।
తమష్టధా పునర్వ్యస్య శిష్యేభ్యః ప్రత్యపాదయత్ ॥ ౨,౬౭.౨౪ ॥
ధన్వన్తరిసుతశ్చాపి కేతుమానితి విశ్రుతః ।
అథ కేతుమతః పుత్రో జజ్ఞే భీమరథో నృపః ॥ ౨,౬౭.౨౫ ॥
పుత్రో భీమరథస్యాపి జాతో ధీమాన్ప్రజేశ్వరః ।
దివోదాస ఇతి ఖ్యాతో వారాణస్యధిపోఽభవత్ ॥ ౨,౬౭.౨౬ ॥
ఏతస్మిన్నేవ కాలే తు పురీం వారాణసీం పురా ।
శూన్యాం నివేశయామాస క్షేమకో నామ రాక్షసః ॥ ౨,౬౭.౨౭ ॥
శప్తా హి సా పురీ పూర్వం నికుంభేన మహాత్మనా ।
శూన్యా వర్షసహస్రం వై భవిత్రీతి పునః పునః ॥ ౨,౬౭.౨౮ ॥
తస్యాం తు శప్తమాత్రాయాం దివోదాసః ప్రజేశ్వరః ।
విషయాన్తే పురీం రమ్యాం గోమత్యాం సంన్యవేశయత్ ॥ ౨,౬౭.౨౯ ॥
ఋషయ ఊచుః
వారాణసీం కిమర్థం తాం నికుంభః శప్తవాన్పురా ।
నికుంభశ్చాపి ధర్మాత్మా సిద్ధక్షేత్రం శశాప యః ॥ ౨,౬౭.3౦ ॥
సూత ఉవాచ
దివోదాసస్తు రాజర్షిర్నగరీం ప్రాప్య పార్థివః ।
వసతే స మహాతేజాః స్ఫీతాయాం వై నరాధిపః ॥ ౨,౬౭.3౧ ॥
ఏతస్మిన్నేవ కాలే తు కృతదారో మహేశ్వరః ।
దేవ్యాః స ప్రియకామస్తు వసన్శ్వశురాన్తికే ॥ ౨,౬౭.3౨ ॥
దేవాజ్ఞయా పారిషదా విశ్వరుపాస్తపోధనాః ।
పూర్వోక్తరూపసంవేషైస్తోషయన్తి మహేశ్వరీమ్ ॥ ౨,౬౭.33 ॥

హృష్యతే తైర్మహాదేవో మేనా నైవ తు తుష్యతి ।
జుగుప్సతే సా నిత్యం వై దేవం దేవీం తథైవ చ ॥ ౨,౬౭.౩౪ ॥
మమ పార్శ్వే త్వనాచారస్తవ భర్తా మహేశ్వరః ।
దరిద్రః సర్వథైవేహ హా కష్టం లజ్జతే న వై ॥ ౨,౬౭.౩౫ ॥
మాత్రా తథోక్తా వచసా స్త్రీస్వభావాన్న చక్షమే ।
స్మితం కృత్వా తు వరదా హరపార్శ్వమథాగమత్ ॥ ౨,౬౭.౩౬ ॥
విషణ్ణవదనా దేవీ మహాదేవమభాషత ।
నేహ వత్స్యామ్యహం దేవ నయ మాం స్వం నివేశనమ్ ॥ ౨,౬౭.౩౭ ॥
తథోక్తస్తు మహాదేవః సర్వాంల్లోకాన్నిరీక్ష్య హ ।
వాసార్థం రోచయామాస పృథివ్యాం తు ద్విజోత్తమాః ॥ ౨,౬౭.౩౮ ॥
వారాణసీం మహాతేజాః సిద్ధక్షేత్రం మహేశ్వరః ।
దివోదాసేన తాం జ్ఞాత్వా నివిష్టాం నగరీం భవః ॥ ౨,౬౭.౩౯ ॥
పార్శ్వస్థం స సమాహూయ గణేశం క్షేమమబ్రవీత్ ।
గణేశ్వర పురీం గత్వా శూన్యాం వారాణసీం కురు ॥ ౨,౬౭.౪౦ ॥
మృదునా చాభ్యుపాయేన అతివీర్యః స పార్థివః ।
తతో గత్వా నికుంభస్తు పురీం వారాణసీం పురా ॥ ౨,౬౭.౪౧ ॥
స్వప్నే సందర్శయామాస మఙ్కనం నామతో ద్విజమ్ ।
శ్రేయస్తేఽహం కరిష్యామి స్థానం మే రోచయానఘ ॥ ౨,౬౭.౪౨ ॥
మద్రూపాం ప్రతిమాం కృత్వా నగర్యన్తే నివేశయ ।
తథా స్వప్నే యథా దృష్టం సర్వం కారితవాన్ద్విజః ॥ ౨,౬౭.౪౩ ॥
నగరీద్వార్యనుజ్ఞాప్య రాజానం తు యథావిధి ।
పూజా తుమహతీ చైవ నిత్యమేవ ప్రయుజ్యతే ॥ ౨,౬౭.౪౪ ॥
గన్ధైర్ధూపైశ్చ వాల్యైశ్చ ప్రేక్షణీయేస్తథైవ చ ।
అన్నప్రదానయుక్తైశ్చ హ్యత్యద్భుతమివాభవత్ ॥ ౨,౬౭.౪౫ ॥

ఏవం సంపూజ్యతే తత్ర నిత్యమేవ గణేశ్వరః ।
తతో వరసహస్రాణి నాగరాణాం ప్రయచ్ఛతి ॥ ౨,౬౭.౪౬ ॥
పుత్రాన్హిరణ్యమాయూంషి సర్వకామాంస్తథైవ చ ।
రాజ్ఞస్తు మహిషీ శ్రేష్ఠా సుయశా నామ విశ్రుతా ॥ ౨,౬౭.౪౭ ॥
పుత్రార్థమాగతా సాధ్వీ రాజ్ఞా దేవీ ప్రచోదితా ।
పూజాం తు విపులాం కృత్వా దేవీ పుత్రానయాచత ॥ ౨,౬౭.౪౮ ॥
పునః పునరథాగత్య బహుశః పుత్రకారణాత్ ।
న ప్రయచ్ఛతి పుత్రాంస్తు నికుంభః కారణేన తు ॥ ౨,౬౭.౪౯ ॥
క్రుధ్యతే యది రాజా తు తత కిఞ్చిత్ప్రవర్త్తతే ।
అథ దీర్ఘేణ కాలేన క్రోధో రాజానమావిశత్ ॥ ౨,౬౭.౫౦ ॥
భూతం త్విదం మంహద్ద్వారి నాగరాణాం ప్రయచ్ఛతి ।
ప్రీత్యా వరాంశ్చ శతశో న కిఞ్చిన్నః ప్రయచ్ఛతి ॥ ౨,౬౭.౫౧ ॥
మామకైః పూజ్యతే నిత్యం నగర్యాం మమ చైవ తు ।
స యాచితశ్చ బహుశో దేవ్యా మే పుత్రకారణాత్ ॥ ౨,౬౭.౫౨ ॥
న దదాతి చ పుత్రం మే కృతఘ్నో బహుభోజనః ।
అతో నార్హతి పూజా తు మత్సకాశాత్కథఞ్చన ॥ ౨,౬౭.౫౩ ॥
తస్మాత్తు నాశయిష్యామితస్య స్థానం దురాత్మనః ।
ఏవం తు స వినిశ్చిత్య దురాత్మా రాజకిల్బిషీ ॥ ౨,౬౭.౫౪ ॥
స్థానం గణపతేశ్తస్య నాశయామాస దుర్మతిః ।
భగ్నమాయతనం దృష్ట్వా రాజానమశపత్ప్రభుః ॥ ౨,౬౭.౫౫ ॥
యస్మాద్వినాపరాధం మే త్వయా స్థానం వినాశితమ్ ।
అకస్మాత్తు పురీ శూన్యా భవిత్రీతే నరాధిప ॥ ౨,౬౭.౫౬ ॥
తతస్తేన తు శాపేన శూన్యా వారాణసీ తదా ।
శప్త్వా పురీం నికుంభస్తు మహాదేవమథానయత్ ॥ ౨,౬౭.౫౭ ॥

శూన్యాం పురీం మహా దేవో నిర్మమే పదమాత్మనః ।
తుల్యాం దేవవిభూత్యా తు దేవ్యాశ్చైవ మహామనాః ॥ ౨,౬౭.౫౮ ॥
రమతే తత్ర వై దేవీ హ్యైశ్వర్యాత్సా తు విస్మితా ।
దేవ్యా క్రీడార్థమీశానో దేవో వాక్యమథాబ్రవీత్ ॥ ౨,౬౭.౫౯ ॥
నాహం వేశ్మ విమోక్ష్యామి హ్యవిముక్తం హి మే గృహమ్ ।
ప్రహస్యైనామథోవాచ హ్యవిముక్తం హి మే గృహమ్ ।
నాహం దేవి గమిష్యామి త్వన్యత్రేదం విహాయ వై ॥ ౨,౬౭.౬౦ ॥
మయా సహ రమస్వేహ క్షేత్రే భామిన్యనుత్తమే ।
తస్మాత్తదవిముక్తం హి ప్రోక్తం దేవేన వై స్వయమ్ ॥ ౨,౬౭.౬౧ ॥
ఏవం వారాణసీ శప్తా హ్యవిముక్తం చ కీర్తితా ।
యస్మిన్వసేద్భవో దేవః సర్వదేవనమస్కృతః ॥ ౨,౬౭.౬౨ ॥
యుగేషు త్రిషు ధర్మాత్మా సహ దేవ్యా మహేశ్వరః ।
అన్తర్ధానం కలౌ యాతి తత్పురం తు మహాత్మనః ॥ ౨,౬౭.౬౩ ॥
అన్తర్హితే పురే తస్మిన్పురీ సా వసతే పునః ।
ఏవం వారాణసీ శప్తా నివేశం పునరాగతా ॥ ౨,౬౭.౬౪ ॥
భద్రసేనస్య పుత్రాణాం శతముత్తమధన్వినామ్ ।
హత్వా నివేశయామాస దివోదాసో నరాధిపః ॥ ౨,౬౭.౬౫ ॥
భద్రసేనస్య రాజ్యం తు హతం తేన బలీయసా ।
భద్రసేనస్య పుత్రస్తు దుర్మదో నామ నామతః ॥ ౨,౬౭.౬౬ ॥
దివోదాసేన బాలేతి ఘృణయా స విసర్జితః ।
దివోదాసాద్దృషద్వత్యాం వీరో జజ్ఞే ప్రతర్దనః ॥ ౨,౬౭.౬౭ ॥
తేన పుత్రేణ బాలేన ప్రహృతం తస్య వై పునః ।
వైరస్యాన్త మహారాజ తదా తేన విధిత్సతా ॥ ౨,౬౭.౬౮ ॥
ప్రతర్దనస్య పుత్రౌ ద్వౌ వత్సో గర్గశ్చ విశ్రుతౌ ।

వత్సపుత్రో హ్యలర్కస్తు సన్నతిస్తస్య చాత్మజః ॥ ౨,౬౭.౬౯ ॥
అలర్కం ప్రతి రాజర్షిం శ్లోకోం గీతః పురాతనైః ।
షష్టివర్షసహస్రాణి షష్టివర్షశతాని చ ॥ ౨,౬౭.౭౦ ॥
యువా రూపేణ సంపన్నో హ్యలర్కః కాశిసత్తమః ।
లోపాముద్రాప్రసాదేన పరమాయురవాప్తవాన్ ॥ ౨,౬౭.౭౧ ॥
శాపస్యాన్తే మహాబాహుర్హత్వా క్షేమకరాక్షసమ్ ।
రమ్యామావాసయామాస పురీం వారాణసీం నృపః ॥ ౨,౬౭.౭౨ ॥
సన్నతేరపి దాయాదః సునీథో నామ ధార్మికః ।
సునీథస్య తు దాయాదః క్షైమాఖ్యో నామ ధార్మికః ॥ ౨,౬౭.౭౩ ॥
క్షేమస్య కేతుమాన్పుత్రః సుకేతుస్తస్య చాత్మజః ।
సుకేతుతనయశ్చాపి ధర్మకేతురితి శ్రుతః ॥ ౨,౬౭.౭౪ ॥
ధర్మకేతోస్తు దాయాదః సత్యకేతుర్మహారథః ।
సత్యకేతుసుతశ్చాపి విభుర్నామ ప్రజేశ్వరః ॥ ౨,౬౭.౭౫ ॥
సువిభుస్తు విభోః పుత్రః సుకుమారస్తతః స్మృతః ।
సుకుమారస్య పుత్రస్తు ధృష్టకేతుః సుధార్మికః ॥ ౨,౬౭.౭౬ ॥
ధృష్టకేతోస్తు దాయాదో వేణుహోత్రః ప్రజేశ్వరః ।
వేణుహోత్రసుతశ్చాపి గార్గ్యో వై నామ విశ్రుతః ॥ ౨,౬౭.౭౭ ॥
గార్గ్యస్య గర్గభూమిస్తు వంశో వత్సస్య ధీమతః ।
బ్రాహ్మణాః క్షత్రియాశ్చైవ తయోః పుత్రాః సుధార్మికాః ॥ ౨,౬౭.౭౮ ॥
విక్రాన్తా బలవన్తశ్చ సిహతుల్యపరాక్రమాః ।
ఇత్యేతే కాశ్యపాః ప్రోక్తా రజేరపి నిబోధత ॥ ౨,౬౭.౭౯ ॥
రజేః పుత్రశతాన్యాసన్పఞ్చ వీర్యవతో భువి ।
రాజేయమితి విఖ్యాతం క్షత్ర సింద్రభయావహమ్ ॥ ౨,౬౭.౮౦ ॥
తదా దేవాసురే యుద్ధే సముత్పన్నే సుదారుణే ।

దేవాశ్చైవాసురాశ్చైవ పితామహమథాబ్రువన్ ॥ ౧,౬౭.౮౧ ॥
ఆవయోర్భగవన్యుద్ధే విజేతా కో భవిష్యతి ।
బ్రూహి నః సర్వలోకేశ శ్రోతుమిచ్ఛామహే వయమ్ ॥ ౧,౬౭.౮౨ ॥
బ్రహ్మోవాచ ।
యేషామర్థాయ సంగ్రామే రజిరాత్తాయుధః ప్రభుః ।
యోత్స్యతే తే విజష్యన్తే త్రీంల్లోకాన్నాత్ర సంశయః ॥ ౧,౬౭.౮౩ ॥
రజిర్యతస్తతో లక్ష్మీర్యతో లక్ష్మీస్తతో ధృతిః ।
యతో ధృతిస్తతో ధర్మో యతో ధర్మస్తతో జయః ॥ ౧,౬౭.౮౪ ॥
తే దేవా దానవాః సర్వే తతః శ్రుత్వా రజేర్జయమ్ ।
అభ్యయుర్జయమిచ్ఛన్తః స్తువన్తో రాజసత్తమమ్ ॥ ౧,౬౭.౮౫ ॥
తే హృష్టమనసః సర్వే రాజానం దేవదానవాః ।
ఊచురస్మజ్జయాయ త్వం గృహాణ వరకార్ముకమ్ ॥ ౧,౬౭.౮౬ ॥
రజిరువాచ
అహం జేష్యామి భో దైత్యా దేవాఞ్ఛక్రపురోగమాన్ ।
ఇన్ద్రో భవామి ధర్మాత్మా తతో యోత్స్యే రణాజిరే ॥ ౧,౬౭.౮౭ ॥
దానవా ఊచుః
అస్మాకమిన్ద్రః ప్రహ్లాదస్తస్యార్థే విజయామహే ।
అస్మింస్తు సమయే రాజంస్తిష్ఠేథా దేవనోదితే ॥ ౧,౬౭.౮౮ ॥
స తథేతి బ్రువన్నేవ దేవైరప్యభినోదితః ।
భవిష్యసీంద్రో జిత్వేతి దేవైరపి నిమన్త్రితః ॥ ౧,౬౭.౮౯ ॥
జఘాన దానవాన్సర్వాన్యేఽవధ్యా వజ్రపాణయః ।
స విప్రనష్టాం దేవానాం పరమశ్రీః శ్రియం వశీ ॥ ౧,౬౭.౯౦ ॥
నిహత్య దానవాన్సర్వా నాజహార రజిః ప్రభుః ।
తం తథాహ రజిం తత్ర దేవైః సహ శతక్రతుః ॥ ౧,౬౭.౯౧ ॥

రజిపుత్రో౽హమిత్యుక్త్వా పునరేవాబ్రవీద్వచః ।
ఇన్ద్రో౽సి రాజన్దేవానాం సర్వేషాం నాత్ర సంశయః ॥ ౨,౬౭.౯౨ ॥
యస్యాహమిన్ద్రః పుత్ర స్తే ఖ్యాతిం యాస్యామి శత్రుహన్ ।
స తు శక్రవచః శ్రుత్వా వఞ్చిత స్తేన మాయయా ॥ ౨,౬౭.౯౩ ॥
తథేత్యేవాహ వై రాజా ప్రీయమాణః శతక్రతుమ్ ।
తస్మింస్తు దేవసదృశే దివం ప్రాప్తే మహీపతౌ ॥ ౨,౬౭.౯౪ ॥
దాయాద్యమిన్ద్రాదా జహ్రురాచార్యతనయా రజేః ।
తాని పుత్రశతాన్యస్య తచ్చ స్థానం శచీపతేః ॥ ౨,౬౭.౯౫ ॥
సమాక్రామన్త బహుధా స్వర్గలోకం త్రివిష్టపమ్ ।
తతః కాలే బహుతిథే సమతీతే మహాబలః ॥ ౨,౬౭.౯౬ ॥
హతరాజ్యో౽బ్రవీచ్ఛక్రో హతభాగో బృహస్పతిమ్ ।
బదరీ ఫలమాత్రం వై పురోడాశం విధత్స్వ మే ॥ ౨,౬౭.౯౭ ॥
బ్రహ్మర్షే యేన తిష్ఠేయం తేజసాప్యాయితస్తతః ।
బ్రహ్మన్కృశో౽హం విమనా హృతరాజ్యో హృతాసనః ॥ ౨,౬౭.౯౮ ॥
హతౌజా దుర్బలో యుద్ధే రజిపుత్రైః ప్రసీద మే ।
బృహస్పతిరువాచ
యద్యేవం చోదితఃశక్ర త్వయాస్యాం పూర్వమేవ హి ॥ ౨,౬౭.౯౯ ॥
నాభవిష్యత్త్వత్ప్రియార్థమకర్త్తవ్యం మమానఘ ।
ప్రయతిష్యామి దేవేన్ద్ర త్వద్ధితార్థం మహాద్యుతే ॥ ౨,౬౭.౧౦౦ ॥
యజ్ఞభాగం చ రాజ్యం చ అచిరాత్ప్రతిపత్స్యసే ।
తథా శక్ర గమిష్యామి మా భూత్తే విక్లవం మనః ॥ ౨,౬౭.౧౦౧ ॥
తతః కర్మ చకారాస్య తేజఃసంవర్ద్ధనం మహత్ ।
తేషాం చ బుద్ధిసంమోహమకరోద్బుద్ధిసత్తమః ॥ ౨,౬౭.౧౦౨ ॥
తే యదా తు సుసంమూడా రాగాన్మత్తో విధర్మిణః ।

బ్రహ్మద్విషశ్చ సంబృత్తా హతవీర్యపరాక్రమాః ॥ ౨,౬౭.౧౦౩ ॥

తతో లేభేఽసురైశ్వర్యమైన్ద్రస్థానం తథోత్తమమ్ ।

హత్వా రజిసుతాన్సర్వాన్కామక్రోధపరాయణాన్ ॥ ౨,౬౭.౧౦౪ ॥

య ఇదం చ్యవనం స్థానాత్ప్రతిష్ఠాం చ శతక్రతోః ।

శృణుయాచ్ఛ్రావయేద్వాపి న స దౌరాత్మ్యమాప్నుయాత్ ॥ ౨,౬౭.౧౦౫ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యమభాగే తృతీయ ఉపోద్ధాతపాదే ధన్వన్తరిసంభవాదివర్ణనం నామ సప్తషష్టితమోఽధ్యాయః ॥ ౬౭ ॥

ఋషయ ఊచుః

మరుత్తేన కథం కన్యా రాజ్ఞే దత్తా మహాత్మనా ।

కింవీర్యాశ్చ మహాత్మానో జాతా మరుతకన్యయా ॥ ౨,౬౮.౧ ॥

సూత ఉవాచ

ఆహరత్స మరుత్తోఽమమన్నకామః ప్రజేశ్వరః ।

మాసిమాసి మహాతేజాః షష్టిసంవత్సరాన్నృప ॥ ౨,౬౮.౨ ॥

తేన తే మరుతస్తస్య మరుత్తోఽమేన తోషితాః ।

అక్షయ్యాన్నం దదుః ప్రీతాః సర్వకామపరిచ్ఛదమ్ ॥ ౨,౬౮.3 ॥

అన్నం తస్య సకృదుద్భుక్తమహోరాత్రం న క్షీయతే ।

కోటిశో దీయ మానం చ సూర్యస్యోదయనాదపి ॥ ౨,౬౮.౪ ॥

మిత్రజ్యోతేస్తు కన్యాయా మరితస్య చ ధీమతః ।

తస్మాజ్జాతా మహాసత్త్వా ధర్మజ్ఞా మోక్షదర్శినః ॥ ౨,౬౮.౫ ॥

సంన్యస్య గృహధర్మాణి వైరాగ్యం సముపస్థితాః ।

యతిధర్మమవాప్యేహ బ్రహ్మభూయాయ తే గతాః ॥ ౨,౬౮.౬ ॥
అనేనసః సుతో జాతః క్షత్రధర్మః ప్రతాపవాన్ ।
క్షత్రధర్మసుతో జాతః ప్రతిపక్షో మహాతపాః ॥ ౨,౬౮.౭ ॥
ప్రతిపక్షసుతశ్చాపి సృంజయో నామ విశ్రుతః ।
సృంజయస్య జయః పుత్రో విజయస్తస్య జజ్ఞివాన్ ॥ ౨,౬౮.౮ ॥
విజయస్య జయః పుత్రస్తస్య హర్యశ్వకః స్మృతః ।
ఇర్యశ్వస్య సుతో రాజా సహదేవః ప్రతాపవాన్ ॥ ౨,౬౮.౯ ॥
సహదేవస్య ధర్మాత్మా అహీన ఇతి విశ్రుతః ।
అహీనస్య చయత్సేనస్తస్య పుత్రోఽథ సంకృతిః ॥ ౨,౬౮.౧౦ ॥
సంకృతేరపి ధర్మాత్మా కృతధర్మా మహాయశాః ।
ఇత్యేతే క్షత్రధర్మాణో నహుషస్య నిబోధత ॥ ౨,౬౮.౧౧ ॥
నహుషస్య తు దాయాదాః షడిన్ద్రోపమతేజసః ।
యతిర్యయాతిః సంయాతిరాయతిర్వియతిః కృతిః ॥ ౨,౬౮.౧౨ ॥
యతిర్జ్యేష్ఠస్తు తేషాం వై యయాతిస్తు తతోఽవరః ।
కాకుత్స్థకన్యాం గాం నామ లేభే పత్నీం యతిస్తదా ॥ ౨,౬౮.౧౩ ॥
స యతిర్మోక్షమాస్థాయ బ్రహ్మభూతోఽభవన్మునిః ।
తేషాం మధ్యే తు పఞ్చానాం యయాతిః పృథివీపతిః ॥ ౨,౬౮.౧౪ ॥
దేవయానీముశనసః సుతాం భార్యామవాప హ ।
శర్మిష్ఠామాసురీం చైవ తనయాం వృషపర్వణః ॥ ౨,౬౮.౧౫ ॥
యదుం చ తుర్వసుం చైవ దేవయానీ వ్యజాయత ।
ద్రుహ్యుం చానుం చ పూరుం చ శర్మిష్ఠా వార్షపర్వణీ ॥ ౨,౬౮.౧౬ ॥
అజీజనన్మహావీర్యాన్సుతాన్దేవసుతోపమాన్ ।
రథం తస్మై దదౌ శక్రః ప్రీతః పరమభాస్వరమ్ ॥ ౨,౬౮.౧౭ ॥
అసంగం కాఞ్చనం దివ్యమక్షయౌ చ మహేషుధీ ।

యుక్తం మనోజవైరశ్వైర్యేన కన్యాం సముద్వహత్ ॥ ౨,౬౮.౧౮ ॥
స తేన రథముఖ్యేన జిగాయ సతతం మహీమ్ ।
యయాతిర్యుధి దుర్ద్ధర్షో దేవదానవమానవైః ॥ ౨,౬౮.౧౯ ॥
పౌరవాణాం నృపాణాం చ సర్వేషాం సోఽభవద్రథీ ।
యావత్సుదేశప్రభవః కౌరవో జనమేజయః ॥ ౨,౬౮.౨౦ ॥
కురోః పౌత్రస్య రాజ్ఞరతు రాజ్ఞః పారీక్షితస్య హ ।
జగామ సరథో నాశం శాపాద్గార్గ్యస్య ధీమతః ॥ ౨,౬౮.౨౧ ॥
గార్గ్యస్య హి సుతం బాలం స రాజా జనమేజయః ।
దుర్బుద్ధిర్హింసయా మాస లోహగన్ధీ నరాధిపః ॥ ౨,౬౮.౨౨ ॥
స లోహగన్ధీ రాజర్షిః పరిధావన్నితస్తతః ।
పౌరజానపదైస్త్యక్తో న లేభే శర్మ కర్హిచిత్ ॥ ౨,౬౮.౨౩ ॥
తతః స దుఃఖసంతప్తో నాలభత్సంవిదం క్వచిత ।
స ప్రాయాచ్ఛౌనకమృషిం శరణం వ్యథితస్తదా ॥ ౨,౬౮.౨౪ ॥
ఇన్ద్రోతోనామ విఖ్యాతో యోఽసౌ ముని రుదారధీః ।
యోజయామాస చైన్ద్రోతః శౌనకో జనమేజయమ్ ॥ ౨,౬౮.౨౫ ॥
అశ్వమేధేన రాజానం పావనార్థం ద్విజోత్తమాః ।
స లోహగన్ధో వ్యనశత్త స్యావభృథమేత్య హ ॥ ౨,౬౮.౨౬ ॥
స వై దివ్యో రథస్తస్మాద్వసోశ్చేదిపతేస్తథా ।
దత్తః శక్రేన తుష్టేన లేభే తస్మాద్బృహద్రథః ॥ ౨,౬౮.౨౭ ॥
తతో హత్వా జరాసంధం భీమస్తం రథముత్తమమ్ ।
ప్రదదౌ వాసుదేవాయ ప్రీత్యా కౌరవనన్దనః ॥ ౨,౬౮.౨౮ ॥
స జరాం ప్రాప్య రాజర్షిర్యయాతిర్నహుషాత్మజః ।
పుత్రం శ్రేష్ఠం వరిష్ఠం చ యదుమిత్యబ్రవీద్వచః ॥ ౨,౬౮.౨౯ ॥
జరావలీ చ మాం తాత పలితాని చ పర్యయుః ।

కావ్యస్యోశనసః శాపాన్న చ తృప్తోఽస్మి యౌవనే ॥ ౧,౬౮.౩౦ ॥

త్వం యదో ప్రతిపద్యస్వ పాప్మానం జరయా సహ ।

జరాం మే ప్రతిగృహ్ణీష్వ తం యదుః ప్రత్యువాచ హ ॥ ౧,౬౮.౩౧ ॥

అనిర్దిష్టా హి మే భిక్షా బ్రాహ్మణస్య ప్రతిశ్రుతా ।

సా తు వ్యాయామసాధ్యా వై న గ్రహీష్యామి తే జరామ్ ॥ ౧,౬౮.౩౨ ॥

జరాయాం బహవో దోషాః పానభోజనకారితాః ।

తస్మాజ్జరాం న తే రాజన్గ్రహీతుమహముత్సహే ॥ ౧,౬౮.౩౩ ॥

సితశ్మశ్రుధరో దీనో జరయా శిథిలీకృతః ।

వలీసంతతగాత్రశ్చ నిరాశో దుర్బలాకృతిః ॥ ౧,౬౮.౩౪ ॥

అశక్తః కార్యకరణే పరిబూతస్తు యౌవనే ।

సహోపజీవిభిశ్చైవ తాం జరాం నాభికామయే ॥ ౧,౬౮.౩౫ ॥

సంతి తే బహవః పుత్రా మత్తః ప్రియతరా నృప ।

ప్రతిగృహ్ణాతు ధర్మజ్ఞ పుత్రమన్యం వృణీష్వ వై ॥ ౧,౬౮.౩౬ ॥

స ఏవముక్తో యదునా తీవ్రకోపసమన్వితః ।

ఉవాచ వదతాం శ్రేష్ఠో జ్యేష్ఠం తం గర్హయన్సుతమ్ ॥ ౧,౬౮.౩౭ ॥

ఆశ్రమః కస్తవాన్యోఽస్తి కో వా ధర్మవిధిస్తవ ।

మామనాదృత్య దుర్బుద్ధే యదహం తవ దేశికః ॥ ౧,౬౮.౩౮ ॥

ఏవముక్త్వా యదుం రాజా శశాపైనం స మన్యుమాన్ ।

యస్త్వం మే హృదయాజ్జాతో వయః స్వం న ప్రయచ్ఛసి ॥ ౧,౬౮.౩౯ ॥

తస్మాన్న రాజ్యభాఙ్మూఢ ప్రజా తే వై భవిష్యతి ।

తుర్వసో ప్రతిపద్యస్వ పాప్మానం జరయా సహ ॥ ౧,౬౮.౪౦ ॥

తుర్వసురువాచ

న కామయే జరాం తాత కామభోగప్రణాశినీమ్ ।

జరాయాం బహవో దోషాః పానభోజన కారితాః ॥ ౧,౬౮.౪౧ ॥

తస్మాజ్జరాం న తే రాజన్గ్రహీతుమహముత్సహే ।
యయాతిరువాచ
యస్త్వం మే త్వద్ధృదయాజ్జాతో వయః స్వం న ప్రయచ్ఛసి ॥ ౧,౮౮.౪౨ ॥
తస్మాత్ప్రజాను విచ్ఛేదం తుర్వసో తవ యాస్యతి ।
సంకీర్ణేషు చ ధర్మేణ ప్రతిలోమనరేషు చ ॥ ౧,౮౮.౪౩ ॥
పిశితాశిషు చాన్యేషు మూఢ రాజా భవిష్యసి ।
గురుదారప్రసక్తేషు తిర్యగ్యోనిగతేషు వా ।
వాసస్తే పాప మ్లేచ్ఛేషు భవిష్యతి న సంశయః ॥ ౧,౮౮.౪౪ ॥
సూత ఉవాచ
ఏవం తు తుర్వసుంశప్త్వా యయాతిః సుతమాత్మనః ॥ ౧,౮౮.౪౫ ॥
శర్మిష్ఠాయాః సుతం ద్రుహ్యుమిదం వచనమబ్రవీత్ ।
ద్రుహ్యో త్వం ప్రతిపద్యస్వ వర్ణరూపవినాశినీమ్ ॥ ౧,౮౮.౪౬ ॥
జరా వర్షసహస్రంవై యౌవనం స్వం దదస్వ మే ।
పూర్ణే వర్షసహస్రే తే ప్రతిదాస్యామి యౌవనమ్ ॥ ౧,౮౮.౪౭ ॥
స్వం చాదాస్యామి భూయోఽహం పాప్మానం జరయా సహ ।
ద్రుహ్యురువాచ
నారోహేత రథం నాశ్వం జీర్ణో భుజ్క్తే న చ స్త్రియమ్ ।
న సుఖం చాస్య భవతి న జరాం తేన కామయే ॥ ౧,౮౮.౪౮ ॥
యయాతిరువాచ
యస్త్వం మే హృదయాజ్జాతో వయః స్వం న ప్రయచ్ఛసి ॥ ౧,౮౮.౪౯ ॥
తస్మాద్ద్రుహ్యో ప్రియః కామో న తే సంపత్స్యతే క్వచిత్ ।
నౌప్లవోత్తరసంచారస్తవ నిత్యం భవిష్యతి ॥ ౧,౮౮.౫౦ ॥
అరాజా రాజవంశస్త్వం తత్ర నిత్యం వసిష్యసి ।
అనో త్వం ప్రతిపాద్యస్వ పాప్మానం జరయా సహ ॥ ౧,౮౮.౫౧ ॥

ఏవం వర్షసహస్రం తు చరేయం యౌవనేన తే ।

అనురువాచ

జీర్ణః శిశురివాశక్తో జరయా హ్యశుచిః సదా ।

న జుహోతి స కాలేఽగ్నిం తాం జరాం నాభికామయే ॥ ౨,౬౮.౫౨ ॥

యయాతిరువాచ ।

యస్త్వం మే హృదయాజ్జాతో వయః స్వం న ప్రయచ్ఛసి ॥ ౨,౬౮.౫౩ ॥

జరాదోష స్త్వయోక్తోఽయం తస్మాత్త్వం ప్రతిపత్స్యసే ।

ప్రజా చ యౌవనం ప్రాప్తా వినశిష్యత్యనో తవ ॥ ౨,౬౮.౫౪ ॥

అగ్నిప్రస్కన్దనపరాస్త్వం వాప్యేవం భవిష్యసి ।

పూరో త్వం ప్రతిపద్యస్వ పాప్మానం జరయా సహ ॥ ౨,౬౮.౫౫ ॥

జరావలీ చ మాం తాత పలితాని చ పర్యయుః ।

కావ్యస్యోశనసః శాపాన్న చ తృప్తోఽస్మియౌవనే ॥ ౨,౬౮.౫౬ ॥

కఞ్చిత్కాలం చరేయం వై విషయాన్వయసా తవ ।

పూర్ణే వర్షసహస్రే తే ప్రతిదాస్యామి యౌవనమ్ ॥ ౨,౬౮.౫౭ ॥

స్వం చైవ ప్రతిపత్స్యేఽహం పాప్మానం జరయా సహ ।

సూత ఉవాచ

ఏవముక్తః ప్రత్యువాచ పుత్రః పితరమఞ్జసా ॥ ౨,౬౮.౫౮ ॥

యథా తు మన్యసే తాత కరిష్యామి తథైవ చ ।

ప్రతిపత్స్యే చ తే రాజన్పాప్మానం జరయా సహ ॥ ౨,౬౮.౫౯ ॥

గృహాణ యౌవనం మత్తశ్చర కామాన్యథేప్సితాన్ ।

జరయాహం ప్రతిచ్ఛన్నో వయోరూపధరస్తవ ॥ ౨,౬౮.౬౦ ॥

యౌవనం భవతే దత్త్వా చరిష్యామి యథార్థవత్ ।

యయాతిరువాచ

పూరో ప్రీతోఽస్మి భద్రం తే ప్రీతశ్చేదం దదామి తే ॥ ౨,౬౮.౬౧ ॥

సర్వకామసమృద్ధా తే ప్రజా రాజ్యే భవిష్యతి ।
సూత ఉవాచ
పూరోరనుమతో రాజా యయాతిః స్వజరాం తతః ॥ ౧,౬౮.౬౨ ॥
సంక్రామయామాస తదా ప్రాసాదద్భార్గవస్య తు ।
గౌరవేణాథ వయసా యయాతిర్నహుషాత్మజః ॥ ౧,౬౮.౬౩ ॥
ప్రీతియుక్తో నరశ్రేష్ఠశ్చచార విషయాన్స్వకాన్ ।
యథాకామం యథోత్సాహం యథాకాలం యథాసుఖమ్ ॥ ౧,౬౮.౬౪ ॥
ధర్మావిరోధీ రాజేన్ద్రో యథాశక్తి స ఏవ హి ।
దేవానతర్పయద్యజ్ఞైః పితౄన్శ్రాద్ధైస్తథైవ చ ॥ ౧,౬౮.౬౫ ॥
దారాననుగ్రహైరిష్టైః కామైశ్చ ద్విజసత్తమాన్ ।
అతిథీనన్నపానైశ్చ వైశ్యంశ్చ పరిపాలనైః ॥ ౧,౬౮.౬౬ ॥
ఆనృశంస్యేన శూద్రాంశ్చ దస్యూన్సంనిగ్రహేణ చ ।
ధర్మేణ చ ప్రజాః సర్వా యథావదనురఞ్జయత్ ॥ ౧,౬౮.౬౭ ॥
యయాతిః పాలయామాస సాక్షాదిన్ద్ర ఇవాపరః ।
స రాజా సింహవిక్రాన్తో యువా విషయగోచరః ॥ ౧,౬౮.౬౮ ॥
అవిరోధేన ధర్మస్య చచార సుఖముత్తమమ్ ।
స మార్గమాణః కామానామతద్దోషనిదర్శనాత్ ॥ ౧,౬౮.౬౯ ॥
విశ్వాచ్యా సహితో రేమే వైభ్రాజే నన్దనే వనే ।
అపశ్యత్స యదా తాన్వై వర్ద్ధమానాన్నృపస్తదా ॥ ౧,౬౮.౭౦ ॥
గత్వా పూరోః సకాశం వై స్వాం జరాం ప్రత్యపద్యత ।
సంప్రాప్య స తు తాన్కామాంస్తృప్తః ఖిన్నశ్చ పార్థివః ॥ ౧,౬౮.౭౧ ॥
కాలం వర్షసహస్రం వై సస్మార మనుజాధిపః ।
పరిసంఖ్యాయ కాలే చ కలాః కాష్ఠాస్తథైవ చ ॥ ౧,౬౮.౭౨ ॥
పూర్ణం మత్వా తతః కాలం పూరుం పుత్రమువాచ హ ।

యథా సుఖం యథోత్సాహం యథాకాలమరిన్దమ ॥ ౨,౬౮.౭౩ ॥
సేవితా విషయాః పుత్ర యౌవనేన మయా తవ ।
పూరో ప్రీతోఽస్మి భద్రం తే గృహాణ త్వం స్వయౌవనమ్ ॥ ౨,౬౮.౭౪ ॥
రాజ్యం చ త్వం గృహాణేదం త్వం హి మే ప్రియకృత్సుతః ।
ప్రతిపేదే జరాం రాజా యయాతిర్నహుషాత్మజః ॥ ౨,౬౮.౭౫ ॥
యౌవనం ప్రతిపేదే చ పూరుః స్వం పునరాత్మనః ।
అభిషేక్తుకామం చ నృపం పూరుం పుత్రం కనీయసమ్ ॥ ౨,౬౮.౭౬ ॥
బ్రాహ్మణప్రముఖా వర్ణా ఇదం వచనమబ్రువన్ ।
కథం శుక్రస్య నప్తారం దేవయాన్యాః సుతం ప్రభో ॥ ౨,౬౮.౭౭ ॥
జ్యేష్ఠం యదుమతిక్రమ్య రాజ్యం దాస్యసి పూరవే ।
యదుర్జ్యేష్ఠస్తవ సుతో జాతస్తమనుదతుర్వసుః ॥ ౨,౬౮.౭౮ ॥
శర్మిష్ఠాయాః సుతో ద్రుహ్యుస్తతోఽనుః పూరురేవ చ ।
కథం జ్యేష్ఠానతిక్రమ్య కనీయాన్రాజ్యమర్హతి ।
సుతః సంబోధయామస్త్వాం ధర్మం సమనుపాలయ ॥ ౨,౬౮.౭౯ ॥
యయాతిరువాచ
బ్రాహ్మణప్రముఖా వర్ణాః సర్వే శృణ్వన్తు మే వచః ॥ ౨,౬౮.౮౦ ॥
జ్యేష్ఠం ప్రతి యథా రాజ్యం న దేయం మే కథఞ్చన ।
మాతాపిత్రోర్వచనకృద్వీరః పుత్రః ప్రశస్యతే ॥ ౨,౬౮.౮౧ ॥
మమ జ్యేష్ఠేన యదునా నియోగో నానుపాలితః ।
ప్రతికూలః పితుర్యశ్చ న స పుత్రః సతాంమతః ॥ ౨,౬౮.౮౨ ॥
స పుత్రః పుత్రవద్యశ్చ వర్త్తతే పితృమాతృషు ।
యదునాహమవజ్ఞాతస్తథా తుర్వసునాపి చ ॥ ౨,౬౮.౮౩ ॥
ద్రుహ్యునా చానునా చైవ మయ్యవజ్ఞా కృతా భృశమ్ ।
పూరుణా తు కృతం వాక్యం మానితశ్చ విశేషతః ॥ ౨,౬౮.౮౪ ॥

కనీయాన్మమ దాయాదో జరా యేన ధృతా మమ ।
సర్వే కామా మమ కృతాః పూరుణా పుణ్యకారిణా ॥ ౧,౬౮.౮౫ ॥
శుక్రేణ చ వరో దత్తః కావ్యేనోశనసా స్వయమ్ ।
పుత్రో యస్త్వానువర్తేత స రాజా తు మహామతే ॥ ౧,౬౮.౮౬ ॥
ప్రజా ఊచుః
భవతోఽనుమతోఽప్యేవం పూరూ రాజ్యేఽభిషిచ్యతామ్ ।
యః పుత్రో గుణసంపన్నో మాతాపిత్రోర్హితః సదా ॥ ౧,౬౮.౮౭ ॥
సర్వమర్హతి కల్యాణం కనీయానపి స ప్రభుః ।
అర్హోఽస్య పూరూ రాజ్యస్య యః ప్రియః ప్రియకృత్తవ ॥ ౧,౬౮.౮౮ ॥
వరదానేన శుక్రస్య న శక్యం వక్తుముత్తరమ్ ।
పౌరజాన పదైస్తుష్టైరిత్యుక్తే నాహుషస్తదా ॥ ౧,౬౮.౮౯ ॥
అభిషిచ్య తతః పూరుం స రాజ్యే సుతమాత్మనః ।
దిశి దక్షిణపూర్వస్యాం తుర్వసుం తు న్యవేశయత్ ॥ ౧,౬౮.౯౦ ॥
దక్షిణాపరతో రాజా యదుం జ్యేష్ఠం న్యవేశయత్ ।
ప్రతీచ్యాముత్తరస్యాం చ ద్రుహ్యుం చానుం చ తావుభౌ ॥ ౧,౬౮.౯౧ ॥
సప్తద్వీపాం యయాతిస్తు జిత్వా పృథ్వీం ససాగరామ్ ।
వ్యభజత్పఞ్చధా రాజా పుత్రేభ్యో నాహుషస్తదా ॥ ౧,౬౮.౯౨ ॥
తైరియం పృథివీ సర్వా సప్తద్వీపా సపత్తనా ।
యథాప్రదేశం ధర్మజ్ఞైర్ధర్మేణ ప్రతిపాల్యతే ॥ ౧,౬౮.౯౩ ॥
ఏవం విభజ్య పృథివీం పుత్రేభ్యో నాహుషస్తదా ।
పుత్రసంక్రామితశ్రీస్తు ప్రీతిమా నభవన్నృపః ॥ ౧,౬౮.౯౪ ॥
ధనుర్న్యస్య పృషత్కాంశ్చ రాజ్యం చైవ సుతేషు తు ।
ప్రీతిమానభవద్రాజా భారమావేశ్య బన్ధుషు ॥ ౧,౬౮.౯౫ ॥
అత్ర గాథా మహారాజ్ఞా పురా గీతా యయాతినా ।

యాభిః ప్రత్యాహరేత్కామాత్కూర్మోఽగానీవ సర్వశః ॥ ౨,౬౮.౯౬ ॥

న జాతు కామః కామానముపభోగేన శామ్యతి ।

హవిషా కృష్ణవర్త్మేవ భూయ ఏవాభివర్ద్ధతే ॥ ౨,౬౮.౯౭ ॥

యత్పృథివ్యాం వ్రీహియవం హిరణ్యం పశవః స్త్రియః ।

నాలమేకస్య తత్సర్వమితి పశ్యన్న ముహ్యతి ॥ ౨,౬౮.౯౮ ॥

యదా న కురుతే భావం సర్వభూతేష్వమఙ్గలమ్ ।

కర్మణా మనసా వాచా బ్రహ్మ సంపద్యతే తదా ॥ ౨,౬౮.౯౯ ॥

యదా పరాన్న బిభేతి యదాన్యస్మాన్న బిభ్యతి ।

యదా నేచ్ఛతి న ద్వేష్టి బ్రహ్మ సంపద్యతే తదా ॥ ౨,౬౮.౧౦౦ ॥

యా దుస్త్యజా దుర్మతిభిర్యా న జీర్యతి జీర్యతః ।

యైషా ప్రాణాన్తికో రోగస్తాం తృష్ణాం త్యజతః సుఖమ్ ॥ ౨,౬౮.౧౦౧ ॥

జీర్యన్తి జీర్యతః కేశా దన్తా జీర్యన్తి జీర్యతః ।

జీవితాశా ధనాశా చ జీర్యతోఽపి న జీర్యతి ॥ ౨,౬౮.౧౦౨ ॥

యచ్చ కామసుఖం లోకే యచ్చ దివ్యం మహత్సుఖమ్ ।

కృష్ణాక్షయసుఖస్యైతత్కలాం నర్హన్తి షోడశీమ్ ॥ ౨,౬౮.౧౦౩ ॥

ఏవముక్త్వా స రాజర్షిః సదారః ప్రస్థితో వనమ్ ।

భృగుతుఙ్గే తపస్తప్త్వా తత్రైవ చ మహాయశాః ॥ ౨,౬౮.౧౦౪ ॥

పాలయిత్వా వ్రతం చార్షం తత్రైవ స్వర్గ మాప్తవాన్ ।

తస్య వంశాస్తు పఞ్చైతే పుణ్యా దేవర్షిసత్కృతాః ॥ ౨,౬౮.౧౦౫ ॥

యైర్వ్యాప్తా పృథివీ కృత్స్నా సూర్యస్యేవ గభస్తిభిః ।

ధన్యః ప్రజావా నాయుష్మాన్కీర్తి్మాంశ్చ భవేన్నరః ॥ ౨,౬౮.౧౦౬ ॥

యయాతేశ్చరితం సర్వం పఠఞ్చృణ్వన్ద్విజోత్తమాః ॥ ౨,౬౮.౧౦౭ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యమభాగే తృతీయ ఉపోద్ధాతపాదే అష్టషష్టితమోఽధ్యాయః ॥ ౬౮ ॥

సూత ఉవాచ

యదోర్వంశం ప్రవక్ష్యామి జ్యేష్ఠస్యోత్తమతేజసః ।

విస్తరేణానుపూర్వ్యా చ గదతో మే నిబోధత ॥ ౨,౬౯.౧ ॥

యదోః పుత్రా బభూవుర్హి పఞ్చ దేవసుతోపమాః ।

సహస్రజిదథ శ్రేష్ఠః క్రోష్టుర్నీలోఽఞ్జికో లఘుః ॥ ౨,౬౯.౨ ॥

సహస్రజితుస్తతః శ్రీమాఞ్ఛతజిన్నామ పార్థివః ।

శతజిత్తనయాః ఖ్యాతస్త్రయః పరమధార్మికాః ॥ ౨,౬౯.౩ ॥

హైహయశ్చ హయశ్చైవ రాజా వేణు హయస్తథా ।

హైహయస్య తు దాయాదో ధర్మనేత్ర ఇతి శ్రుతః ॥ ౨,౬౯.౪ ॥

ధర్మనేత్రస్య కున్తిస్తు సంక్షేయస్తస్య చాత్మజః ।

సంజ్ఞేయస్య తు దాయాదో మహిష్మాన్నామ పార్థివః ॥ ౨,౬౯.౫ ॥

ఆసీన్మహిష్మతః పుత్రో భద్రమేనః ప్రతాపవాన్ ।

వారాణస్యధిపో రాజా కథితః పూర్వ ఏవ హి ॥ ౨,౬౯.౬ ॥

భద్ర సేనస్య దాయాదో దుర్మదో నామ పార్థివః ।

దుర్మదస్యసుతో ధీమాన్కనకో నామ విశ్రుతః ॥ ౨,౬౯.౭ ॥

కనకస్య తు దాయాదాశ్చత్వారో లోకవిశ్రుతాః ।

కృతవీర్యః కృతాగ్నిశ్చ కృతవర్మా తథైవ చ ॥ ౨,౬౯.౮ ॥

కృతౌజాశ్చ చతుర్థోఽభూత్కృతవీర్యాత్మజోఽర్జునః ।

జజ్ఞే బాహుసహస్రేణ సప్తద్వీపేశ్వరో నృపః ॥ ౨,౬౯.౯ ॥

స హి వర్షాయుతం తప్త్వా తపః పరమదుశ్చరమ్ ।

దత్తమారాధయామాస కార్త్తవీర్యోఽత్రిసంభవమ్ ॥ ౨,౬౯.౧౦ ॥
తస్మై దత్తో వరాన్ప్రాదాచ్చతురో భూరితేజసః ।
పూర్వం బాహుసహస్రం తు స వవ్రే ప్రథమం వరమ్ ॥ ౨,౬౯.౧౧ ॥
అధర్మం ధ్యాయమానస్య సహసాస్మాన్నివారణమ్ ।
ధర్మేణ పృథివీం జిత్వా ధర్మేణైవానుపాలనమ్ ॥ ౨,౬౯.౧౨ ॥
సంగ్రామాంస్తు బహూఞ్జిత్వా హత్వా చారీన్సహస్రశః ।
సంగ్రామే యుధ్యమానస్య వధః స్యాత్ప్రధనే మమ ॥ ౨,౬౯.౧౩ ॥
తేనేయం పృథివీ కృత్స్నా సప్తద్వీపా సపత్తనా ।
సప్తోదధిపరిక్షిప్తా క్షత్రేణ విధినా జితా ॥ ౨,౬౯.౧౪ ॥
తస్య బాహుసహస్రం తు యుధ్యతః కిలయోగతః ।
యోగో యోగేశ్వరస్యేవ ప్రాదుర్భవతి మాయయా ॥ ౨,౬౯.౧౫ ॥
తేన సప్తసు ద్వీపేషు సప్తయజ్ఞశతాని వై ।
కృతాని విధినా రాజ్ఞా శ్రూయతే మునిసత్తమాః ॥ ౨,౬౯.౧౬ ॥
సర్వే యజ్ఞా మహాబాహోస్తస్యామన్భూరితేజసః ।
సర్వే కాఞ్చనవేదీకాః సర్వే యూపైశ్చ కాఞ్చనైః ॥ ౨,౬౯.౧౭ ॥
సర్వైర్దేవైర్మహాభాగై ర్విమానస్థైరలఙ్కృతాః ।
గన్ధర్వైరప్సరోభిశ్చ నిత్యమేవోపశోభితాః ॥ ౨,౬౯.౧౮ ॥
తస్య రాజ్ఞో జగౌ గాథాం గన్ధర్వో నారదస్తదా ।
చరితం తస్య రాజర్షేర్మహిమానం నిరీక్ష్య చ ॥ ౨,౬౯.౧౯ ॥
న నూనం కార్త్తవీర్యస్య గతిం యాస్యన్తి మానవాః ।
యజ్ఞైర్దానైస్తపోభిశ్చ విక్రమేణ శ్రుతేన చ ॥ ౨,౬౯.౨౦ ॥
ద్వీపేషు సప్తసు స వై ధన్వీ ఖడ్గీ శారాసనీ ।
రథీ రాజా సానుచరో యోగాచ్చైవానుదృశ్యతే ॥ ౨,౬౯.౨౧ ॥
అనష్టద్రవ్యతా చాసీన్న క్లేశో న చ విభ్రమః ।

ప్రభావేణ మహారాజ్ఞః ప్రజా ధర్మేణ రక్షితః ॥ ౨,౬౯.౨౨ ॥

పఞ్చాశీతిసహస్రాణి వర్షాణాం స నరాధిపః ।

స సర్వరత్నభాక్సమ్రాట్చక్రవర్తీ బభూవ హ ॥ ౨,౬౯.౨౩ ॥

స ఏష పశుపాలోఽభూత్క్షేత్రపాలస్తథైవ చ ।

స ఏవ వృష్ట్యా పర్జన్యో యోగిత్వాదర్జునోఽభవత్ ॥ ౨,౬౯.౨౪ ॥

స వై బాహుసహస్రేణ జ్యాఘాతకఠినేన చ ।

భాతి రశ్మిసహస్రేణ శారదేనైవ భాస్కరః ॥ ౨,౬౯.౨౫ ॥

స హి నాగసహస్రేణ మాహిష్మత్యాం నరాధిపః ।

కర్కోటకసభాం జిత్వా పురీం తత్ర న్యవేశయత్ ॥ ౨,౬౯.౨౬ ॥

స వై వేగం సముద్రస్య ప్రావృట్కాలేంబుజేక్షణః ।

క్రీడన్నేవ సుఖోద్విగ్నః ప్రావృట్కాలం చకార హ ॥ ౨,౬౯.౨౭ ॥

లులితా క్రీడతా తేన హేమస్రగ్దామమాలినీ ।

ఊర్మిముక్తార్త్తసన్నాదా శఙ్కితాభ్యేతి నర్మదా ॥ ౨,౬౯.౨౮ ॥

పురా భుజ సహస్రేణ స జగాహే మహార్ణవమ్ ।

చకారోద్వృత్తవేలం తమకాలే మారుతోద్ధతమ్ ॥ ౨,౬౯.౨౯ ॥

తస్య బాహుసహస్రేణ క్షోభ్యమాణే మహోదధౌ ।

భవన్తి లీనా నిశ్చేష్టాః పాతాలస్థా మహాసురాః ॥ ౨,౬౯.౩౦ ॥

చూర్ణీకృతమహావీచిలీనమీనమహావిషమ్ ।

పతితావిద్ధఫేనౌఘమావర్త్తక్షిప్తదుస్సహమ్ ॥ ౨,౬౯.౩౧ ॥

చకార క్షోభయన్రాజా దోఃసహస్రేణ సాగరమ్ ।

దేవాసురపరిక్షిప్తం క్షీరోదమివ సాగరమ్ ॥ ౨,౬౯.౩౨ ॥

మన్దరక్షోభణభ్రాన్తమమృతోత్పత్తి హేతవే ।

సహసా విద్రుతా భీతా భీమం దృష్ట్వా నృపోత్తమమ్ ॥ ౨,౬౯.౩౩ ॥

నిశ్చితం నతమూర్ద్ధానో బభూవుశ్చ మహోరగాః ।

సాయాహ్నే కదలీఖణ్డా నివాతేస్తమితా ఇవ ॥ ౨,౬౯.౩౪ ॥
జ్యామారోప్య దృఢే చాపే సాయకైః పఞ్చభిః శతైః ।
లఙ్కేశం మోహయిత్వా తు సబలం రావణం బలాత్ ॥ ౨,౬౯.౩౫ ॥
నిర్జిత్య వశమానీయ మాహిష్మత్యాం బబన్ధ తమ్ ।
తతో గత్వా పులస్త్యస్తమర్జునం చ ప్రసాధయత్ ॥ ౨,౬౯.౩౬ ॥
ముమోచ రాజా పౌలస్త్యం పులస్త్యేనా నుయాచితః ।
తస్య బాహుసహస్రస్య బభూవ జ్యాతలస్వనః ॥ ౨,౬౯.౩౭ ॥
యుగాన్తేంబుదవృన్దస్య స్ఫుటితస్యాశనేరివ ।
అహో మృధే మహావీర్యో భార్గవస్తస్య యోఽచ్ఛినత్ ॥ ౨,౬౯.౩౮ ॥
మృధే సహస్రం బాహునాం హేమతాలవనం యథా ।
తృషితేన కదాచిత్స భిక్షితశ్చిత్రభానునా ॥ ౨,౬౯.౩౯ ॥
సప్తద్వీపాంశ్చిత్రభానోః ప్రాదద్భిక్షాం విశాంపతిః ।
పురాణి ఘోషాన్గ్రామాంశ్చ పత్తనాని చ సర్వశః ॥ ౨,౬౯.౪౦ ॥
జజ్వాల తస్య బాణేషు చిత్రాభానుర్దిధక్షయా ।
స తస్య పురుషేన్ద్రస్య ప్రతాపేన మహాయశాః ॥ ౨,౬౯.౪౧ ॥
దదాహ కార్త్తవీర్యస్య శైలాంశ్చాపి వనాని చ ।
స శూన్యమాశ్రమం సర్వం వరుణస్యాత్మజస్య వై ॥ ౨,౬౯.౪౨ ॥
దదాహ సవనాటోపం చిత్రభానుః స హైహయః ।
యం లేభే వరుణః పుత్రం పురా భాస్వన్తముత్తమమ్ ॥ ౨,౬౯.౪౩ ॥
వసిష్ఠనామా స మునిః ఖ్యాత ఆపవ ఇత్యుత ।
తత్రాపవస్తదా క్రోధాదర్జునం శప్తవాన్విభుః ॥ ౨,౬౯.౪౪ ॥
యస్మాన్న వర్జితమిదం వనం తే మమ హైహయ ।
తస్మాత్తే దుష్కరం కర్మ కృతమన్యో హనిష్యతి ॥ ౨,౬౯.౪౫ ॥
అర్జునో నామ కౌన్తేయః స చ రాజా భవిష్యతి ।

అర్జునం చ మహావీర్యో రామః ప్రహరతాం వరః ॥ ౨,౬౯.౪౬ ॥
ఛిత్త్వా బాహుసహస్రం వై ప్రమథ్య తరసా బలీ ।
తపస్వీ బ్రాహ్మణశ్చైవ వధిష్యతి మహాబలః ॥ ౨,౬౯.౪౭ ॥
తస్య రామస్తదా హ్యాసీన్మృత్యుః శాపేన ధీమతః ।
రాజ్ఞా తేన వరశ్చైవ స్వయమేవ వృతః పురా ॥ ౨,౬౯.౪౮ ॥
తస్య పుత్రశతం త్వాసీత్పఞ్చ తత్ర మహారథాః ।
కృతాస్త్రా బలినః శూరా ధర్మాత్మానో యశస్వినః ॥ ౨,౬౯.౪౯ ॥
శూరశ్చ శూరసేనశ్చ వృషాస్యో వృష ఏవ చ ।
జయధ్వజో వంశకర్తా అవన్తిషు విశాంపతిః ॥ ౨,౬౯.౫౦ ॥
జయధ్వజస్య పుత్రస్తు తాలజఙ్ఘః ప్రతాపవాన్ ।
తస్య పుత్రశతం త్వేవం తాలజఙ్ఘా ఇతిశ్రుతమ్ ॥ ౨,౬౯.౫౧ ॥
తేషాం పఞ్చ గణాః ఖ్యాతా హైహయానాం మహాత్మనామ్ ।
వీతిహోత్రాశ్చ సంజాతా భోజాశ్చావన్తయస్తథా ॥ ౨,౬౯.౫౨ ॥
తుణ్డికేరాశ్చ విక్రాన్తాస్తాలజఙ్ఘాస్తథైవ చ ।
వీతిహోత్రసుతశ్చాపి అనన్తో నామ పార్థివః ॥ ౨,౬౯.౫౩ ॥
దుర్జయస్తస్య పుత్రస్తు బభూవామిత్రకర్శనః ।
అనష్టద్రవ్యతా చైవ తస్య రాజ్ఞో బభూవ హ ॥ ౨,౬౯.౫౪ ॥
ప్రభావేణ మహారాజః ప్రజాస్తాః పర్యపాలయత్ ।
న తస్య విత్తనాశః స్యాన్నష్టం ప్రతిలభేచ్చ సః ॥ ౨,౬౯.౫౫ ॥
కార్త్తవీర్యస్య యో జన్మ కథయేదిహ ధీమతః ।
వర్ద్ధన్తే విభవాశ్శశ్వద్ధర్మశ్చాస్య వివర్ద్ధతే ॥ ౨,౬౯.౫౬ ॥
యథా యష్టా యథా దాతా తథా స్వర్గే మహీపతే ॥ ౨,౬౯.౫౭ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యమభాగే తృతీయ ఉపోద్ఘాతపాదే భార్గవచరితే కార్త్తవీర్యసంభవో నామ ఏకోనసప్తతితమోఽధ్యాయః

ఋషయ ఊచుః

కిమర్థం తు వనం దగ్ధమాపవస్య మహాత్మనః ।

కార్త్తవీర్యేణ విక్రమ్య తన్నః ప్రబ్రూహి పృచ్ఛతామ్ ॥ ౨,౭౦.౧ ॥

రక్షితా సతు రాజర్షిః ప్రజానామితి నః శ్రుతమ్ ।

కథం సరక్షితా భూత్వా నాశయేత తపోవనమ్ ॥ ౨,౭౦.౨ ॥

[వేర్సేస్౨,౭౦.3 ౪౯ నోతవైలబ్లే అత్రేప్సేన్త్]

సూత ఉవాచ

సాత్త్వతాజ్జజ్ఞిరే పుత్రాః కౌశల్యాయాం మహాబలాః ।

భజమానో భజిర్దివ్యో వృష్ణిర్దేవావృధోఽన్ధకః ॥ ౨,౭౧.౧ ॥

మహాభోజశ్చ విఖ్యాతో బ్రహ్మణ్యస్సత్యసంగరః ।

తేషాం హి సర్గాశ్చత్వారః శృణుధ్వం విస్తరేణ వై ॥ ౨,౭౧.౨ ॥

భజమానస్య సృంజయ్యో బాహ్యకా చోపవాహ్యకా ।
సృంజ యస్య సుతే ద్వే తు బాహ్యకే తే ఉదావహత్ ॥ ౨,౭౧.౩ ॥
తస్య భార్యే భగిన్యౌ తే ప్రసూతే తు సుతాన్బహూన్ ।
నిమ్లోచిః కిఙ్కణశ్చైవ ధృష్టిః పర పురఞ్జయః ॥ ౨,౭౧.౪ ॥
తే బాహ్యకాయా సృంజయ్యా భజమానాద్విజజ్ఞిరే ।
అయుతాజిత్సహస్రాజిచ్ఛతాజిదితి నామతః ॥ ౨,౭౧.౫ ॥
బాహ్యకాయాం భగిన్యాం తే భజమానాద్విజజ్ఞిరే ।
తేషాం దేవావృధో రాజా చచార పరమం తపః ।
పుత్రః సర్వగుణోపేతో మమ భూయాదితి స్మ హ ॥ ౨,౭౧.౬ ॥
సంయోజ్యా త్మానమేవం స పర్ణాశజలమస్పృశత్ ॥ ౨,౭౧.౭ ॥
సా చోపస్పర్శనాత్తస్య చకార ప్రియమాపగా ।
కల్యాణత్వాన్నరపతేస్తస్య సా నిమ్నగోత్తమా ॥ ౨,౭౧.౮ ॥
చిన్తయాభిపరీతాఙ్గీ జగామాథ వినిశ్చయమ్ ।
నాభిగచ్ఛామి తాం నారీం యస్యామేవంవిధః సుతః ॥ ౨,౭౧.౯ ॥
భవేత్సర్వగుణోపేతో రాజ్ఞో దేవావృధస్య హి ।
తస్మాదస్య స్వయం చాహం భవామ్యద్య సహవ్రతా ॥ ౨,౭౧.౧౦ ॥
జజ్ఞే తస్యాః స్వయం హృతోన్ధ భావస్తస్య యథేరితః ।
అథ భూత్వా కుమారీ తు సా చిన్తాపరమేవ చ ॥ ౨,౭౧.౧౧ ॥
వరయామాస రాజానం తామియేష స పార్థివః ।
తస్యామాధత్త గర్భే స తేజస్వినముదా రధీః ॥ ౨,౭౧.౧౨ ॥
అథ సా నవమే మాసి సుషువే సరితా వరా ।
పుత్రం సర్వగుణోపేతం బభ్రుం దేవావృధత్తదా ॥ ౨,౭౧.౧౩ ॥
తత్ర వంశే పురాణజ్ఞా గాథాం గాయన్తి వై ద్విజాః ।
గుణాన్దేవావృధస్యాపి కీర్తయన్తో మహాత్మనః ॥ ౨,౭౧.౧౪ ॥

యథైవ శృణుమో దూరాత్సంపశ్యామస్తథాన్తికాత్ ।
బభ్రుః శ్రేష్ఠో మనుష్యాణాం దేవైర్దేవావృధః సమః ॥ ౨,౭౧.౧౫ ॥
పురుషాః పఞ్చషష్టిశ్చ సహస్రాణి చ సప్తతిః ।
యేమృతత్వమనుప్రాప్తా బభ్రోర్దేవావృధాదపి ॥ ౨,౭౧.౧౬ ॥
యజ్వా దానపతిర్ధీరో బ్రహ్మణ్యః సత్యవాగ్బుధః ।
కీర్తిమాంశ్చ మహాభోజః సాత్త్వతానాం మహారథః ॥ ౨,౭౧.౧౭ ॥
తస్యాన్వవాయః సుమహాన్భోజా యే భువి విశ్రుతాః ।
గాన్ధారీ చైవ మాద్రీ చ ధృష్టేర్భార్యే బభూవతుః ॥ ౨,౭౧.౧౮ ॥
గాన్ధారీ జనయామాస సుమిత్రం మిత్రనన్దనమ్ ।
మాద్రీ యుధాజితం పుత్రం తతో మీఢ్వాంసమేవ చ ॥ ౨,౭౧.౧౯ ॥
అనమిత్రం శినం చైవ తాబుభౌ పురుషోత్తమౌ ।
అనమిత్రసుతో నిఘ్నో నిఘ్నస్య ద్వౌ బభూవతుః ॥ ౨,౭౧.౨౦ ॥
ప్రసేనశ్చ మహాభాగః సత్రాజిచ్చ సుతాబుభౌ ।
తస్య సత్రాజితః సూర్యః సఖా ప్రాణసమోఽభవత్ ॥ ౨,౭౧.౨౧ ॥
స కదాచిన్నిశాపాయే రథేన రథినాం వరః ।
తోయం కూలాత్సముద్ధర్తుముపస్థాతుం యయౌరవిమ్ ॥ ౨,౭౧.౨౨ ॥
తస్యోపతిష్ఠతః సూర్యం వివస్వానగ్రతః స్థితః ।
సుస్పష్టమూర్తిర్భగవాంస్తేజోమణ్డలవాన్విభుః ॥ ౨,౭౧.౨౩ ॥
అథ రాజా వివస్వన్తమువాచ స్థితమగ్రతః ।
యథైవ వ్యోమ్ని పశ్యామి త్వామహం జ్యోతిషాం పతే ॥ ౨,౭౧.౨౪ ॥
తేజోమణ్డలినం చైవ తథైవాప్యగ్రతః స్థితమ్ ।
కో విశేషో వివస్వంస్తే సఖ్యేనోపగతస్య వై ॥ ౨,౭౧.౨౫ ॥
ఏతచ్ఛ్రుత్వా స భగవాన్మణిరత్నం స్యమన్తకమ్ ।
స్వకణ్ఠాదవముచ్యాథ బబన్ధ నృపతేస్తదా ॥ ౨,౭౧.౨౬ ॥

తతో విగ్రహవన్తం తం దదర్శ నృపతిస్తదా ।
ప్రీతిమానథ తం దృష్ట్వా ముహూర్త్ం కృతవాన్కథామ్ ॥ ౨,౭౧.౨౭ ॥
తమభిప్రస్థితం భూయో వివస్వన్తం స సత్రజిత్ ।
ప్రోవాచాగ్నిసవర్ణం త్వాం యేన లోకః ప్రపశ్యతి ॥ ౨,౭౧.౨౮ ॥
తదేతన్మణిరత్నం మే భగవన్దాతుమర్హసి ।
స్యమం తకం నామమణిం దత్తవాంస్తస్య భాస్కరః ॥ ౨,౭౧.౨౯ ॥
స తమాముచ్య నగరీం ప్రవివేశ మహీపతిః ।
విస్మాపయిత్వాథ తతః పురీమన్తఃపురం యయౌ ॥ ౨,౭౧.౩౦ ॥
స ప్రసేనాయ తద్దివ్యం మణిరత్నం స్యమన్తకమ్ ।
దదౌ భ్రాత్రే నరపతిః ప్రేమ్ణా సత్రాజిదుత్తమమ్ ॥ ౨,౭౧.౩౧ ॥
స్యమన్తకో నామ మణిర్యస్మిన్రాష్ట్రే స్థితో భవేత్ ।
కామవర్షీ చ పర్జన్యో న చ వ్యాధిభయం తథా ॥ ౨,౭౧.౩౨ ॥
లిప్సాం చక్రే ప్రసేనాత్తు మణిరత్నం స్యమన్తకమ్ ।
గోవిన్దో న చ తం లేభే శక్తోఽపి న జహార చ ॥ ౨,౭౧.౩౩ ॥
కధాచిన్మృగయాం యాతః ప్రసేనస్తేన భూషితః ।
స్యమన్తకకృతే సింహాద్వధం ప్రాప సుదారుణమ్ ॥ ౨,౭౧.౩౪ ॥
జాంబవానృక్షరాజస్తు తం సింహం నిజఘాన వై ।
ఆదాయ చ మణిం దివ్యం స్వబిలం ప్రవివేశ హ ॥ ౨,౭౧.౩౫ ॥
తత్కర్మ కృష్ణస్య తతో వృష్ణ్యన్ధకమహత్తరాః ।
మణిం గృధ్నోస్తు మన్వానాస్తమేవ విశశఙ్కిరే ॥ ౨,౭౧.౩౬ ॥
మిథ్యాపవాదం తేభ్యస్తం బలవానరిసూదనః ।
అమృష్యమాణో భగవాన్వనం స విచచార హ ॥ ౨,౭౧.౩౭ ॥
స తు ప్రోసేనో మృగయామచరద్యత్ర చాప్యథ ।
ప్రసేనస్య పదం గ్రాహ్యం పురం పౌరాప్తకారిభిః ॥ ౨,౭౧.౩౮ ॥

ఋక్షవన్తం గిరివరం విన్ధ్యం చ నగముత్తమమ్ ।
అన్వేషయత్పరిశ్రాన్తః స దదర్శ మహామనాః ॥ ౨,౭౧.౩౯ ॥
సాశ్వం హతం ప్రసేనం తం నావిన్దత్తత్ర వై మణిమ్ ।
అథ సింహః ప్రసేనస్య శరీరస్యావిదూరతః ॥ ౨,౭౧.౪౦ ॥
ఋక్షేణ నిహతో దృష్టః పదైరృక్షస్య సూచితః ।
పదైరన్వేషయామాస గుహామృక్షస్య యాదవః ॥ ౨,౭౧.౪౧ ॥
మహత్యన్తర్బిలే వాణీం శశ్రావ ప్రమదేరితామ్ ।
ధాత్ర్యా కుమారమాదాయ సుతం జాంబవతో ద్విజాః ।
క్రీడయన్త్యాథ మణినా మారోదీరిత్యుదీరితమ్ ॥ ౨,౭౧.౪౨ ॥
ధాత్ర్యువాచ
ప్రసేనమవధీత్సింహః సింహో జాంబవతా హతః ॥ ౨,౭౧.౪౩ ॥
సుకుమారక మారో దీస్తవ హ్యేం స్యమన్తకః ।
వ్యక్తీకృతశ్చ శబ్దః స తూర్ణం చాపి యయౌ బిలమ్ ॥ ౨,౭౧.౪౪ ॥
అపశ్యచ్చ బిలాభ్యాశే ప్రసేన మవదారితమ్ ।
ప్రవిశ్య చాపి భగవాన్స ఋక్షబిలమఞ్జసా ॥ ౨,౭౧.౪౫ ॥
దదర్శ ఋక్షరాజానం జాంబవన్తముదారధీః ।
యుయుధే వాసుదేవస్తు బిలే జాంబవతా సహ ॥ ౨,౭౧.౪౬ ॥
బాహుభ్యామేవ గోవిన్దో దివసానేకవింశతిమ్ ।
ప్రవిష్టే చ బిలం కృష్ణే వసుదేవాపురస్సరాః ॥ ౨,౭౧.౪౭ ॥
పునర్ద్వారవతీం ప్రైత్య హతం కృష్ణం న్యవేదయన్ ।
వాసుదేవస్తు నిర్జిత్య జాంబవన్తం మహాబలమ్ ॥ ౨,౭౧.౪౮ ॥
లేభే జాంబవన్తీం కన్యామృక్షరాజస్య సమ్మనామ్ ।
భగవత్తేజసా గ్రస్తో జాంబవాంన్ప్రసభం మణిమ్ ॥ ౨,౭౧.౪౯ ॥
సుతాం జాంబవతీమాశు విష్వక్సేనాయ దత్తవాన్ ।

మణిం స్యమన్తకం చైవ జగ్రహాత్మవిశుద్ధయే ॥ ౨,౭౧.౫౦ ॥
అనునీయర్క్షరాజం తం నిర్యయౌ చ తదా బిలాత్ ।
ఏవం స మణిమాహృత్య విశోధ్యాత్మానమాత్మనా ॥ ౨,౭౧.౫౧ ॥
దదౌ సత్రాజితే రత్నం మణిం సాత్త్వతసన్నిధౌ ।
కన్యాం పునర్జాంబవతీముదువాహ మధుసూదనః ॥ ౨,౭౧.౫౨ ॥
తస్మాన్మిథ్యాభిశాపాత్తు వ్యశుధ్యన్మధుసూదనః ।
ఇమాం మిథ్యాభిశప్తిం యః కృష్ణస్యేహ వ్యపోహితామ్ ॥ ౨,౭౧.౫౩ ॥
వేద మిథ్యాభిశప్తిం స నాభిస్పృశతి కర్హిచిత్ ।
దశ త్వాసన్సత్రజితో భార్యాస్తస్యాయుతం సుతాః ॥ ౨,౭౧.౫౪ ॥
ఖ్యాతిమన్తస్త్రయస్తేషాం భఙ్గకారస్తు పూర్వజః ।
వీరో వాతపతిశ్చైవ తపస్వీ చ బహుప్రియః ॥ ౨,౭౧.౫౫ ॥
అథ వీరమతీ నామ భఙ్గకారస్య తు ప్రసూః ।
సుషువే సా కుమారీస్తు తిస్రో రూపగుణాన్వితాః ॥ ౨,౭౧.౫౬ ॥
సత్యభామోత్తమా స్త్రీణాం వ్రతినీ చ దృఢవ్రతా ।
తథా తపస్వినీ చైవ పితా కృష్ణయ తాం దదౌ ॥ ౨,౭౧.౫౭ ॥
న చ సత్రాజితః కృష్ణో మణిరత్నం స్యమన్తకమ్ ।
ఆదత్త తదుపశ్రుత్య భోజేన శతధన్వనా ॥ ౨,౭౧.౫౮ ॥
తదా హి ప్రార్థయామాస సత్యభామామనిన్దితామ్ ।
అక్రూరో ధనమన్విచ్ఛన్మణిం చైవ స్యమన్తకమ్ ॥ ౨,౭౧.౫౯ ॥
సత్రాజితం తతో ఇత్వా శతధన్వా మహాబలః ।
రాత్రౌ తం మణిమాదాయ తతోఽక్రూరాయ దత్తవాన్ ॥ ౨,౭౧.౬౦ ॥
అక్రూరస్తు తదా రత్నమాదాయ స నరర్షభః ।
సమయం కారయాఞ్చక్రే బోధ్యో నాన్యస్య చేత్యుత ॥ ౨,౭౧.౬౧ ॥
వయమభ్యుపయోత్స్యామః కృష్ణేన త్వాం ప్రధర్షితమ్ ।

మమ వై ద్వారకా సర్వా వేశే తిష్ఠత్య సంశయమ్ ॥ ౨,౭౧.౬౨ ॥
హతే పితరి దుఃఖార్తా సత్యభామా యశస్వినీ ।
ప్రయయౌ రథమారుహ్య నగరం వారణావతమ్ ॥ ౨,౭౧.౬౩ ॥
సత్యభామా తు తద్వృత్తం భోజస్య శతధన్వనః ।
భర్తుర్నివేద్య దుఃఖార్తా పార్శ్వస్థాశ్రూణ్యవర్తయత్ ॥ ౨,౭౧.౬౪ ॥
పాణ్డవానాం తు దగ్ధానాం హరిః కృత్వోదకక్రియామ్ ।
కల్యార్థే చైవ భ్రాతౄణాం న్యయోజయత సాత్యకిమ్ ॥ ౨,౭౧.౬౫ ॥
తతస్త్వరితమాగత్య ద్వారకాం మధుసూదనః ।
పూర్వజం హలినం శ్రీమానిదం వచనమబ్రవీత్ ॥ ౨,౭౧.౬౬ ॥
హతః ప్రసేనః సింహేన సత్రాజిచ్ఛతధన్వనా ।
స్యమన్తకో మార్గణీయస్తస్య ప్రభురహం ప్రభో ॥ ౨,౭౧.౬౭ ॥
తహారోహ రథం శీఘ్రం భోజం హత్వా మహాబలమ్ ।
స్యమన్తకం మహాబాహో సామాన్యం వో భవిష్యతి ॥ ౨,౭౧.౬౮ ॥
తతః ప్రవృత్తే యుద్ధే తు తుములే భోజకృష్ణయోః ।
శతధన్వా తమక్రూరమవైక్షత్సర్వతో దిశమ్ ॥ ౨,౭౧.౬౯ ॥
అనాలబ్ధావహారౌ తు కృత్వా భోజజనార్దనౌ ।
శక్తోఽపి శాఠ్యాద్ధార్దిక్యో నాక్రూరోఽభ్యుపపద్యత ॥ ౨,౭౧.౭౦ ॥
అపయోతే తతో బుద్ధిం భూయశ్చక్రే భయాన్వితః ।
యోజనానాం శతం సాగ్రం హృదయా ప్రత్యపద్యత ॥ ౨,౭౧.౭౧ ॥
విఖ్యాతా హృదయా నామ శతయోజనగామినీ ।
భోజస్య వడవా దివ్యా యయా కృష్ణమయోధయత్ ॥ ౨,౭౧.౭౨ ॥
క్షీణాం జవేన త్హృదయామధ్వనః శతయోజనే ।
దృష్ట్వా రథస్య తాం వృద్ధిం శతధన్వా సముద్రవత్ ॥ ౨,౭౧.౭౩ ॥
తతస్తస్యా హయాయాస్తు శ్రమాత్ఖేదాచ్చ వై ద్విజాః ।

ఖముత్పేతురథ ప్రాణాః కృష్ణో రామమథాబ్రవీత్ ॥ ౨,౭౧.౭౪ ॥
తిష్ఠస్వేహ మహాబాహో దృష్టదోషా మయా హయా ।
పద్భ్యాం గత్వా హరిష్యామి మణిరత్నం స్యమన్తకమ్ ॥ ౨,౭౧.౭౫ ॥
పద్భ్యామేవ తతో గత్వా శతధన్వానమచ్యుతః ।
మిథిలోపవనే తం వై జఘాన పరమాస్త్రవిత్ ॥ ౨,౭౧.౭౬ ॥
స్యమన్తకం న చాపశ్యద్ధత్వా భోజం మహాబలమ్ ।
నివృత్తం చాబ్రవీత్కృష్ణం రత్నం దేహీతి లాఙ్గలీ ॥ ౨,౭౧.౭౭ ॥
నాస్తీతి కృష్ణశ్చోవాచ తతో రామో రుషాన్వితః ।
ధిక్ఛబ్దపూర్వమసకృత్ప్రత్యువాచ జనార్ద్దనమ్ ॥ ౨,౭౧.౭౮ ॥
భ్రాతృత్వాన్మర్షయామ్యేష స్వస్తి తేఽస్తు వ్రజామ్యహమ్ ।
కృత్యం న మే ద్వారకయా న త్వయా న చ వృష్ణిభిః ॥ ౨,౭౧.౭౯ ॥
ప్రవివేశ తతో రామో మిథిలామరిమర్ద్దనః ।
సర్వకామైరుపహృతైర్మైథిలేనైవ పూజితః ॥ ౨,౭౧.౮౦ ॥
ఏతస్మిన్నేవ కాలే తు బభ్రుర్మతిమతాం వరః ।
నానారూపాన్క్రతూన్సర్వా నాజహార నిరర్గలాన్ ॥ ౨,౭౧.౮౧ ॥
దీక్షామయం సకవచం రక్షార్థం ప్రవివేశ హ ।
స్యమన్తకకృతే ప్రాజ్ఞో కాన్దినీజో మహామనాః ॥ ౨,౭౧.౮౨ ॥
అకూర యజ్ఞా ఇతి తే ఖ్యాతాస్తస్య మహాత్మనః ।
బహ్వన్నదక్షిణాః సర్వే సర్వకామప్రదాయినః ॥ ౨,౭౧.౮౩ ॥
అథ దుర్యోధనో రాజా గత్వాథ మిథిలాం ప్రభుః ।
గదాశిక్షాం తతో దివ్యాం బలభద్రాదవాప్తవాన్ ॥ ౨,౭౧.౮౪ ॥
ప్రసాద్య తు తతో రామో వృష్ణ్యన్ధకమహారథైః ।
ఆనీతో ద్వారకామేవ కృష్ణేన చ మహాత్మనా ॥ ౨,౭౧.౮౫ ॥
అక్రూరశ్చాన్ధకైః సార్ద్ధమథాయాత్పురుషర్షభః ।

యుద్ధే హత్వా తు శత్రుఘ్నం సహ బన్ధుమతా బలీ ॥ ౨,౭౧.౮౬ ॥
సుయజ్ఞతనయాయాం తు నరాయాం నరసత్తమౌ ।
భఙ్గకారస్య తనయౌ విశ్రుతౌ సుమహాబలౌ ॥ ౨,౭౧.౮౭ ॥
జజ్ఞాతేంఽధకముఖ్యస్య శత్రుఘ్నో బన్ధుమాంశ్చ తౌ ।
వధే చ భఙ్గకారస్య కృష్ణో న ప్రీతిమానభూత్ ॥ ౨,౭౧.౮౮ ॥
జ్ఞాతిభేదభయాద్భీతస్తముపేక్షితవానథ ।
అపయాతే తతోఽక్రూరే నావర్షత్పాకశాసనః ॥ ౨,౭౧.౮౯ ॥
అనావృష్ట్యా హతం రాష్ట్రమభవద్బహుధా యతః ।
తతః ప్రసాదయామాసురక్రూరం కుకురాన్ధకాః ॥ ౨,౭౧.౯౦ ॥
పునర్ద్వారవతీం ప్రాప్తే తదా దానపతౌ తథా ।
ప్రవవర్ష సహస్రాక్షః కుక్షౌ జలనిధేస్తతః ॥ ౨,౭౧.౯౧ ॥
కన్యాం వై వాసుదేవాయ స్వసారం శీలసంమతామ్ ।
అక్రూరః ప్రదదౌ శ్రీమాన్ప్రీత్యర్థం మునిపుఙ్గవాః ॥ ౨,౭౧.౯౨ ॥
అథ విజ్ఞాయ యోగేన కృష్ణో బభ్రుగతం మణిమ్ ।
సభామధ్యే తదా ప్రాహ తమక్రూరం జనార్ద్దనః ॥ ౨,౭౧.౯౩ ॥
యత్తద్రత్నం మణివరం తవ హస్తగతం ప్రభో ।
తత్ప్రయచ్ఛ స్వమానార్హ మయి మానార్యకం కృథాః ॥ ౨,౭౧.౯౪ ॥
షష్టివర్షగతే కాలే యద్రోషోఽభూత్తదా మమ ।
సుసంరూఢోఽసకృత్ప్రాప్తస్తదా కాలాత్యయో మహాన్ ॥ ౨,౭౧.౯౫ ॥
తతః కృష్ణస్య వచనాత్సర్వసాత్త్వతసంసది ।
ప్రదదౌ తం మణిం బభ్రురక్లేశేన మహామతిః ॥ ౨,౭౧.౯౬ ॥
తతస్తమార్జవప్రాప్తం బభ్రోర్హస్తాదరిన్దమః ।
దదౌ హృష్టమనాస్తుష్టస్తం మణిం బభ్రవే పునః ॥ ౨,౭౧.౯౭ ॥
స కృష్ణహస్తాత్సంప్రాప్య మణిరత్నం స్యమన్తకమ్ ।

ఆబధ్య గాన్దినీపుత్రో విరరాజాంశుమానివ ॥ ౨,౭౧.౯౮ ॥
ఇమాం మిథ్యాభిశాప్తిం యో విశుద్ధిమపి చోత్తమామ్ ।
వేద మిథ్యాభిశప్తిం స న లభేత కథఞ్చన ॥ ౨,౭౧.౯౯ ॥
అనమిత్రాచ్చినిర్జజ్ఞే కనిష్ఠాద్వృష్ణినన్దనాత్ ।
సత్యవాన్సత్యసంపన్నః సత్యకస్తస్య చాత్మజః ॥ ౨,౭౧.౧౦౦ ॥
సాత్యకిర్యుయుధానశ్చ తస్య భూతిః సుతోఽభవత్ ।
భూతేర్యుగన్ధరః పుత్ర ఇతి భౌత్యః ప్రకీర్త్తితః ॥ ౨,౭౧.౧౦౧ ॥
మాడ్యాః సుతస్య జజ్ఞే తు సుతో వృష్ణిర్యుధాజితః ।
జజ్ఞాతే తనయౌ వృష్ణేః శ్వఫల్కశ్చిత్రకశ్చ యః ॥ ౨,౭౧.౧౦౨ ॥
శ్వఫల్కస్తు మహారాజో ధర్మాత్మా యత్ర వర్త్తతే ।
నాస్తి వ్యాధిభయం తత్ర న చావృష్టిభయం తథా ॥ ౨,౭౧.౧౦౩ ॥
కాదాచిత్కాశిరాజస్య విభోస్తు ద్విజసత్తమాః ।
త్రీణి వర్షాణి విషయే నావర్షత్పాకశాసనః ॥ ౨,౭౧.౧౦౪ ॥
స తత్రవాసయామాస శ్వఫల్కం పరమార్చితమ్ ।
శ్వఫల్కపరివాసేన ప్రావర్షత్పాకశాసనః ॥ ౨,౭౧.౧౦౫ ॥
శ్వఫల్కః కాశిరాజస్య సుతాం భార్యామవిన్దత ।
గాన్దినీంనామ గాం సా హి దదౌ విప్రాయ నిత్యశః ॥ ౨,౭౧.౧౦౬ ॥
సా మాతురుదరస్థా వై బహూన్వర్షశాతాన్కిల ।
నివసంతీ న వై జజ్ఞే గర్భస్థాం తాం పితాబ్రవీత్ ॥ ౨,౭౧.౧౦౭ ॥
జాయస్వ శీఘ్రం భద్రం తే కిమర్థం వాపి తిష్ఠసి ।
ప్రోవాచ చైనం గర్భస్థా సా కన్యా గాం దినే దినే ॥ ౨,౭౧.౧౦౮ ॥
యది దద్యాస్తతో గర్భాద్బహిః స్యాం హాయనైస్త్రిభిః ।
తథేత్యువాచ తాం తస్యాః పితా కామమపూరయత్ ॥ ౨,౭౧.౧౦౯ ॥
దాతా యజ్వా చ శురశ్చ శ్రుతవానతిథిప్రియః ।

తస్యాః పుత్రః స్మృతోఽక్రూరః శ్వాఫల్కో భూరిదక్షిణః ॥ ౨,౭౧.౧౧౦ ॥
ఉపమఙ్గుస్తథా మఙ్గుర్మృదురశ్చారిమేజయః ।
గిరిరక్షస్తతో యక్షః శత్రుఘ్నోఽథారిమర్దనః ॥ ౨,౭౧.౧౧౧ ॥
ధర్మవృద్ధః సుకర్మా చ గన్ధమాదస్తథాపరః ।
ఆవాహప్రతివాహౌ చ వసుదేవా వరాఙ్గనా ॥ ౨,౭౧.౧౧౨ ॥
అక్రూరాదౌగ్రసేన్యాం తు సుతౌ ద్వౌ కులనన్దినౌ ।
దేవవానుపదేవశ్చ జజ్ఞాతే దేవసంనిభౌ ॥ ౨,౭౧.౧౧౩ ॥
చిత్రకస్యాభవన్పుత్రాః పృథుర్విపృథురేవ చ ।
అశ్వగ్రీవోఽశ్వవాహశ్చ సుపార్శ్వకగవేషణౌ ॥ ౨,౭౧.౧౧౪ ॥
అరిష్టనేమిరశ్వాస్యః సువార్మా వర్మభృత్తథా ।
అభూమిర్బహుభూమిశ్చ శ్రవిష్ఠాశ్రవణే స్త్రియౌ ॥ ౨,౭౧.౧౧౫ ॥
సత్యకాత్కాశిదుహితా లేభే యా చతురః సుతాన్ ।
కుకురం భజమానం చ శుచిం కంబల బర్హిషమ్ ॥ ౨,౭౧.౧౧౬ ॥
కుకురస్య సుతో వృష్ణిర్వృష్ణేస్తు తనయోఽభవత్ ।
కపోతరోమా తస్యాథ విలోమాభవదాత్మజః ॥ ౨,౭౧.౧౧౭ ॥
తస్యాసీత్తుంబురుసఖా విద్వాన్పుత్రోంఽధకః కిల ।
ఖ్యాయతే యస్య నామాన్యచ్చన్దనోదకదున్దుభిః ॥ ౨,౭౧.౧౧౮ ॥
తస్యాభిజిత్తతః పుత్ర ఉత్పన్నస్తు పునర్వసుః ।
అశ్వమేధం తు పుత్రార్థమాజహార నరోత్తమః ॥ ౨,౭౧.౧౧౯ ॥
తస్య మధ్యేఽతిరాత్రస్య సదోమధ్యాత్సముచ్చితః ।
తతస్తు విద్వాన్ధర్మజ్ఞో దాతా యజ్వా పునర్వసుః ॥ ౨,౭౧.౧౨౦ ॥
తస్యాథ పుత్రమిథునం బభూవాభిజితః కిల ।
ఆహుకశ్చాహుకీ చైవ ఖ్యాతౌ మతిమతాం వరౌ ॥ ౨,౭౧.౧౨౧ ॥
ఇమాంశ్చోదా హరన్త్యత్ర శ్లోకాన్ప్రతి తమాహుకమ్ ।

సోపాసాంగానుకర్షాణాం సధ్వజానాం వరూథినామ్ ॥ ౨,౭౧.౧౨౨ ॥
రథానాం మేఘఘోషాణాం మహస్రాణి దశైవ తు ।
నాసత్యవాదీ చాసీత్తు నాయజ్ఞో నాసహస్రదః ॥ ౨,౭౧.౧౨౩ ॥
నాశుచిర్నాప్యధర్మాత్మా నావిద్వాన్న కృశోఽభవత్ ।
ఆర్ద్రకస్య ధృతిః పుత్ర ఇత్యేవమనుశుశ్రుమ్ ॥ ౨,౭౧.౧౨౪ ॥
స తేన పరివారేణ కిశోరప్రతిమాన్హయాన్ ।
అశీతిమశ్వనియుతాన్యాహుకోఽప్రతిమో వ్రజన్ ॥ ౨,౭౧.౧౨౫ ॥
పూర్వస్యాం దిశి నాగానాం భోజస్య త్వతిభావయన్ ।
రూప్యకాఞ్చనకక్షాణాం స్రహస్రాణ్యేకవింశతిః ॥ ౨,౭౧.౧౨౬ ॥
తావన్త్యేవ సహస్రాణి ఉత్తరస్యాం తథాదిశి ।
భూమిపాలస్య భోజస్య ఉత్తిష్ఠేత్కిఙ్కణీ కిల ॥ ౨,౭౧.౧౨౭ ॥
ఆహుకశ్చాప్యవన్తీషు స్వసారం త్వాహుకీం దదౌ ।
ఆహుకాత్కాశ్యదుహితుర్ద్వౌ పుత్రౌ సంబభూవతుః ॥ ౨,౭౧.౧౨౮ ॥
దేవకశ్చోగ్రసేనశ్చ దేవగర్భసమావుభౌ ।
దేవకస్య సుతా వీరా జజ్ఞిరే త్రిదశోపమాః ॥ ౨,౭౧.౧౨౯ ॥
దేవవానుపదేవశ్చ సుదేవో దేవరక్షితః ।
తేషాం స్వసారః సప్తాసన్వసుదేవాయ తా దదౌ ॥ ౨,౭౧.౧౩౦ ॥
ధృతదేవోపదేవా చ తథాన్యా దేవరక్షితా ।
శ్రీదేవా శాన్తిదేవా చ సహదేవా తథాపరా ॥ ౨,౭౧.౧౩౧ ॥
సప్తమీ దేవకీ తాసాం సానుజా చారుదర్శనా ।
నవోగ్రసేనస్య సుతాః కంసస్తేషాం తు పూర్వజః ॥ ౨,౭౧.౧౩౨ ॥
న్యగ్రోధశ్చ సునామా చ కఙ్కశఙ్కుసుభూమయః ।
సుతనూ రాష్ట్రపాలశ్చ యుద్ధతుష్టశ్చ తుష్టిమాన్ ॥ ౨,౭౧.౧౩౩ ॥
తేషాం స్వసారః పఞ్చైవ కంసా కంసవతీ తథా ।

సుతనూ రాష్ట్రపాలీ చ కఙ్కా చైవ వరాఙ్గనా ॥ ౨,౭౧.౧౩౪ ॥
ఉగ్రసేనో మహాపత్యో వ్యాఖ్యాతః కుకురోద్భవః ।
కుకురాణామిమం వంశం ధారయన్నమితౌజసామ్ ॥ ౨,౭౧.౧౩౫ ॥
ఆత్మనోవిపులం వంశం ప్రజావాంశ్చ భవేన్నరః ।
భజమానస్య పుత్రస్తు రథిముఖ్యో విదూరథః ॥ ౨,౭౧.౧౩౬ ॥
రాజాధిదేవః శూరశ్చ విదూరథసుతోఽభవత్ ।
తస్య శూరస్య తు సుతా జజ్ఞిరే బలవత్తరాః ॥ ౨,౭౧.౧౩౭ ॥
వాతశ్చైవ నివాతశ్చ శోణితః శ్వేతవాహనః ।
శమీ చ గదవర్మా చ నిదాన్తః ఖలు శత్రుజిత్ ॥ ౨,౭౧.౧౩౮ ॥
శమీపుత్రః ప్రతిక్షత్రః ప్రతిక్షత్రస్య చాత్మజః ।
స్వయంభోజః స్వయంభోజాద్ధృదికః సంబభూవ హ ॥ ౨,౭౧.౧౩౯ ॥
హృదికస్య సుతాస్త్వాసన్దశ భీమపరాక్రమాః ।
కృతవర్మాగ్రజస్తేషాం శతధన్వా తు మధ్యమః ॥ ౨,౭౧.౧౪౦ ॥
దేవబాహుస్సుబాహుశ్చ భిషక్శ్వేతరథశ్చ యః ।
సుదాన్తశ్చాధిదాన్తశ్చ కనకః కనకోద్భవః ॥ ౨,౭౧.౧౪౧ ॥
దేవబాహోస్సుతో విద్వాఞ్జజ్ఞే కంబలబర్హిషః ।
అసమౌజాః సుతస్తస్య సుసమౌజాశ్చ విశ్రుతః ॥ ౨,౭౧.౧౪౨ ॥
అజాతపుత్రాయ తతః ప్రదదావసమౌజసే ।
సుచన్ద్రం వసురూపం చ కృష్ణ ఇత్యన్ధకాః స్మృతాః ॥ ౨,౭౧.౧౪౩ ॥
అన్ధకానామిమం వంశం కీర్త్తయేద్యస్తు నిత్యశః ।
ఆత్మనో విపులం వంశం లభతే నాత్ర సంశయః ॥ ౨,౭౧.౧౪౪ ॥
అశ్మక్యాం జనయామాస శూరం వై దేవ మీఢుషమ్ ।
మారిష్యాం జజ్ఞిరే శూరాద్భోజాయాం పురుషా దశ ॥ ౨,౭౧.౧౪౫ ॥
వసుదేవో మహాబాహుః పూర్వమానకదున్దుభిః ।

జజ్ఞే తస్య ప్రసూతస్య దున్దుభిః ప్రాణదద్దివి ॥ ౨,౭౧.౧౪౬ ॥
ఆనకానాం చ సంహ్నాదః సుమహానభవద్దివి ।
పపాత పుష్పవర్షం చ శరస్య భవనే మహత్ ॥ ౨,౭౧.౧౪౭ ॥
మనుష్యలోకే కృత్స్నేఽపి రూపే నాస్తి సమో భువి ।
యస్యాసీత్పురుషాగ్ర్యస్య కాన్తిశ్చన్ద్రమసో యథా ॥ ౨,౭౧.౧౪౮ ॥
దేవభాగస్తతో జజ్ఞే తతో దేవశ్రవాః పునః ।
అనాధృష్టివృకశ్చైవ నన్దనశ్చైవ సృంజయః ॥ ౨,౭౧.౧౪౯ ॥
శ్యామః శమీకో గణ్డూషః స్వసారస్తు వరాగనాః ।
పృథా చ శ్రుతదేవా చ శ్రుతకీర్తిః శ్రుత శ్రవాః ॥ ౨,౭౧.౧౫౦ ॥
రాజాధిదేవీ చ తథా పఞ్చైతా వీరమాతరః ।
పృథాం దుహితరం శూరః కున్తిభోజాయ వై దదౌ ॥ ౨,౭౧.౧౫౧ ॥
తస్మాత్సా తు స్మృతా కున్తీ కున్తిభోజాత్మజా పృథా ।
కురువీరః పాణ్డుముఖ్యస్తస్మాద్భార్యామవిన్దత ॥ ౨,౭౧.౧౫౨ ॥
పృథా జజ్ఞే తతః పుత్రాంస్త్రీనగ్నిసమతేజసః ।
లోకే ప్రతిరథాన్వీరాఞ్ఛక్రతుల్యపరాక్రమాన్ ॥ ౨,౭౧.౧౫౩ ॥
ధర్మాద్యుధిష్ఠిరం పుత్రం మారుతాచ్చ వృకోదరమ్ ।
ఇన్ద్రాద్ధనఞ్జయం చైవ పృథా పుత్రానజీచనత్ ॥ ౨,౭౧.౧౫౪ ॥
మాద్రవత్యా తు జనితావశ్వినావితి విశ్రుతమ్ ।
నకులః సహదేవశ్చ రుపసత్త్వగుణాన్వితౌ ॥ ౨,౭౧.౧౫౫ ॥
జజ్ఞే తు శ్రుతదేవాయాం తనయో వృద్ధశర్మణః ।
కరూషాధిపతేర్వీరో దన్తవక్రో మహాబలః ॥ ౨,౭౧.౧౫౬ ॥
కైకయాచ్ఛ్రుతికీర్త్యం తు జజ్ఞే సంతర్దనో బలీ ।
చేకితానబృహత్క్షత్రౌ తథైవాన్యౌ మహాబలౌ ॥ ౨,౭౧.౧౫౭ ॥
విన్దానువిన్దావావన్త్యౌ భ్రాతరౌ సుమహాబలౌ ।

శ్రుతశ్రవాయాం చైద్యస్తు శిశుపాలో బభూవ హ ॥ ౨,౭౧.౧౫౮ ॥

దమఘోషస్య రాజర్షేః పుత్రో విఖ్యాతపౌరుషః ।

యః పురా సదశగ్రీవః సంబభూవారిమర్దనః ॥ ౨,౭౧.౧౫౯ ॥

వైశ్రవాణానుజస్తస్య కుంభకర్ణోఽనుజస్తథా పత్న్యస్తు వసుదేవస్య త్రయోదశ వరాఙ్గనాః ॥ ౨,౭౧.౧౬౦ ॥

పౌరవీ రోహిణీ చైవ మదిరా చాపరా తథా ।

తథైవ భద్రవైశాఖీ సునామ్నీ పఞ్చమీ తథా ॥ ౨,౭౧.౧౬౧ ॥

సహదేవా శాన్తిదేవా శ్రీదేవా దేవరక్షితా ।

ధృతదేవోపదేవా చ దేవకీ సప్తమీ తథా ॥ ౨,౭౧.౧౬౨ ॥

సుగన్ధా వనరాజీ చ ద్వేచాన్యే పరిచారికే ।

రోహిణీ పౌరవీ చైవ బాహ్లీకస్యానుజాభవత్ ॥ ౨,౭౧.౧౬౩ ॥

జ్యేష్ఠా పత్నీ మహాభాగదయితాఽనకదున్దుభేః ।

జ్యేష్ఠే లేభే సుతం రామం సారణం హి శఠం తథా ॥ ౨,౭౧.౧౬౪ ॥

దుర్దమం దమనం శుభ్రం పిణ్డారకకుశీతకౌ ।

చిత్రాం నామ కుమారీం చ రోహిణ్యష్టౌ వ్యజాయత ॥ ౨,౭౧.౧౬౫ ॥

పుత్రౌ రామస్య జజ్ఞాతే విజ్ఞాతౌ నిశఠోల్ముకౌ ।

పార్శ్వీ చ పార్శ్వమర్దీ చ శిశుః సత్యధృతిస్తథా ॥ ౨,౭౧.౧౬౬ ॥

మన్దబాహ్యోఽథ రామణాఙ్గిరికో గిరిరేవ చ ।

శుల్కగుల్మోఽతిగుల్మశ్చ దరిద్రాన్తక ఏవ చ ॥ ౨,౭౧.౧౬౭ ॥

కుమార్యశ్చాపి పఞ్చాన్యా నామతస్తా నిబోధత ।

అర్చిష్మతీ సునన్దా చ సురసా సువచాస్తథా ॥ ౨,౭౧.౧౬౮ ॥

తథా శతబలా చైవ సారణస్య సుతాస్త్విమాః ।

భద్రాశ్వో భద్రగుప్తిశ్చ భద్రవిష్టస్తథైవ చ ॥ ౨,౭౧.౧౬౯ ॥

భద్రబాహుర్భద్రరథో భద్రకల్పస్తథైవ చ ।

సుపార్శ్వకః కీర్తి_మాంశ్చ రోహితాశ్వః శతాత్మజాః ॥ ౨,౭౧.౧౭౦ ॥
దుర్మదస్యాభిభూతశ్చ రోహిణ్యాః కులజాః స్మృతాః ।
నన్దోపనన్దౌ మిత్రశ్చ కుక్షిమిత్రస్తథా బలః ॥ ౨,౭౧.౧౭౧ ॥
చిత్రోపచిత్రౌ కృతకస్తుష్టిః పుష్టిరథాపరః ।
మదిరాయాః సుతా ఏతే వసుదేవాద్విజజ్ఞిరే ॥ ౨,౭౧.౧౭౨ ॥
ఉపబింబోఽథ బింబశ్చ సత్త్వదన్తమహౌజసౌ ।
చత్వార ఏతే విఖ్యాతా భద్రాపుత్రా మహాబలాః ॥ ౨,౭౧.౧౭౩ ॥
వైశాల్యామదధాచ్ఛౌరిః పుత్రం కౌశికముత్తమమ్ ।
దేవక్యాం జజ్ఞిరే సౌరేః సుషేణః కీర్తి_మానపి ॥ ౨,౭౧.౧౭౪ ॥
ఉదర్షిర్భద్రసేనశ్చ ఋజుదాయశ్చ పఞ్చమః ।
షష్ఠో హి భద్రదేవశ్చ కంసః సర్వాఞ్జఘాన తాన్ ॥ ౨,౭౧.౧౭౫ ॥
అథ తస్యా మవస్థాయా ఆయుష్మాన్సంబభూవ హ ।
లోకనాథః పునర్విష్ణుః పూర్వం కృష్ణః ప్రజాపతిః ॥ ౨,౭౧.౧౭౬ ॥
అనుజాతాభవకృష్ణాత్సుభద్రా భద్రభాషిణీ ।
కృష్ణా సుభద్రేతి పునర్వ్యాఖ్యాతా వృష్ణినన్దినీ ॥ ౨,౭౧.౧౭౭ ॥
సుభద్రాయాం రథీ పార్థాదభిమన్యురజాయత ।
వసుదేవస్య భార్యాసు మహాభాగాసు సప్తసు ॥ ౨,౭౧.౧౭౮ ॥
యే పుత్రా జజ్ఞిరే శురా నామతస్తాన్నిబోధత ।
పూర్వాద్యాః సహదేవాయాం శూరాద్వై జజ్ఞిరే సుతాః ॥ ౨,౭౧.౧౭౯ ॥
శాన్తిదేవా జనస్తమ్భం శౌరేర్జజ్ఞే కులోద్వహమ్ ।
ఆగావహో మహాత్మా చ వృకదేవ్యా మజాయత ॥ ౨,౭౧.౧౮౦ ॥
శ్రీదేవాయాం స్వయం జజ్ఞే మన్దకో నామ నామతః ।
ఉపాసంగం వసుం చాపి తనయౌ దేవరక్షితా ॥ ౨,౭౧.౧౮౧ ॥
ఏవం దశ సుతాస్తస్య కంసస్తానప్యఘాతయత్ ।

విజయం రోచనం చైవ వర్ద్ధమానం చ దేవలమ్ ॥ ౨,౭౧.౧౮౨ ॥
ఏతాన్మహాత్మనః పుత్రాన్ప్రసావ శిశిరావతీ ।
సప్తమీ దేవకీ పుత్రం సునామానమసూయత ॥ ౨,౭౧.౧౮౩ ॥
గవేషణం మహాభాగం సంగ్రామే చిత్రయోధినమ్ ।
శ్రాద్ధదేవ్యాం పురోద్యానే వనే తు విచరన్ద్విజాః ॥ ౨,౭౧.౧౮౪ ॥
వైశ్యాయామదధాచ్చౌరిః పుత్రం కౌశికమవ్యయమ్ ।
సుగన్ధీ వనరాజీ చ శౌరేరాస్తాం పరిగ్రహౌ ॥ ౨,౭౧.౧౮౫ ॥
పుణ్డ్రశ్చ కపిలశ్చైవ సుగన్ధ్యాశ్చాత్మజౌ తు తౌ ।
తయో రాజాభవత్పుణ్డ్రః కపిలస్తు వనం యయౌ ॥ ౨,౭౧.౧౮౬ ॥
అన్యస్యామభవద్వీరో వసుదేవాత్మజో బలీ ।
జరా నామ నిషాదోఽసౌ ప్రథమః స ధనుర్ద్ధరః ॥ ౨,౭౧.౧౮౭ ॥
విఖ్యాతో దేవభాగ్యస్య మహాభాగః సుతోఽభవత్ ।
పణ్డితానాం మతం ప్రాహుర్దేవశ్రవసముద్భవమ్ ॥ ౨,౭౧.౧౮౮ ॥
అశ్మక్యాం లభతే పుత్రమనాధృష్టిర్యశస్వినమ్ ।
నివృత్తశత్రుం శత్రుఘ్నం శ్రాద్ధదేవం మహాబలమ్ ॥ ౨,౭౧.౧౮౯ ॥
వ్యజాయత శ్రాద్ధదేవో నైషాదిర్యః పారిశ్రుతః ।
ఏకలవ్యో మహాభాగో నిషాదైః పరివర్ద్ధితః ॥ ౨,౭౧.౧౯౦ ॥
గణ్డూషాయానపత్యాయ కృష్ణస్తుష్టోఽదదాత్సుతౌ ।
చారుదేష్ణం చ సాంబం చ కృతాస్త్రౌ శస్త్రలక్షణౌ ॥ ౨,౭౧.౧౯౧ ॥
రన్తిశ్చ రన్తిపాలశ్చ ద్వౌ పుత్రౌ నన్దనస్య చ ।
వృకాయ వై త్వపుత్రాయ వసుదేవః ప్రతాపవాన్ ॥ ౨,౭౧.౧౯౨ ॥
సౌమిం దదౌ సుత వీరం శౌరిః కౌశికమేవ చ ।
సృంజయస్య ధనుశ్చైవ విరజాశ్చ సుతావిమౌ ॥ ౨,౭౧.౧౯౩ ॥
అనపత్యోఽభవచ్ఛ్యామః శమీకస్తు వనం యయౌ ।

జుగుప్సమానో భోజత్వం రాజర్షిత్వమవాప్తవాన్ ॥ ౨,౭౧.౧౯౪ ॥
య ఇదం జన్మ కృష్ణస్య పఠతే నియతవ్రతః ।
శ్రావయేద్బ్రాహ్మణంవాపి స మహత్సుఖమవాప్నుయాత్ ॥ ౨,౭౧.౧౯౫ ॥
దేవదేవో మహాతేజాః పూర్వం కృష్ణః ప్రజాపతిః ।
విహారార్థం మనుష్యేషు జజ్ఞే నారాయణః ప్రభుః ॥ ౨,౭౧.౧౯౬ ॥
దేవక్యాం వసుదేవేన తపసా పుష్కరేక్షణః ।
చతుర్బాహుస్తు సంజజ్ఞే దివ్యరూపశ్రియాన్వితః ॥ ౨,౭౧.౧౯౭ ॥
ప్రకాశ్యో భగవాన్యోగీ కృష్ణో మానుషతాం గతః ।
అవ్యక్తో వ్యక్తలిఙ్గశ్చ స ఏవ భగవాన్ప్రభుః ॥ ౨,౭౧.౧౯౮ ॥
నారాయణో యతశ్చక్రే వ్యయం చైవావ్యయం హి యత్ ।
దేవో నారాయణో భూత్వా హరిరాసీత్సనాతనః ॥ ౨,౭౧.౧౯౯ ॥
యోఽబుఙ్జ్వాచ్చాదిపురుషం పురా చక్రే ప్రజాపతిమ్ ।
అదితేరపి పుత్రత్వమేత్య యాదవనన్దనః ॥ ౨,౭౧.౨౦౦ ॥
దేవో విష్ణురితి ఖ్యాతః శక్రాదవరజోఽభవత్ ।
ప్రసాదయన్యం చ విభుం హ్యదిత్యాః పుత్రకారణే ॥ ౨,౭౧.౨౦౧ ॥
వధార్థం సురశత్రూణాం దైత్యదానవరక్షసామ్ ।
యయాతివంశజస్యాథ వసుదేవస్య ధీమతః ॥ ౨,౭౧.౨౦౨ ॥
కులం పుణ్యం యతో జన్మ భేజే నారాయమః ప్రభుః ।
సాగరాః సమకంపత చేలుశ్చ ధరణీధరాః ॥ ౨,౭౧.౨౦3 ॥
జజ్వలుస్త్వగ్నిహోత్రాణి జాయమానే జనార్ద్దనే ।
శివాశ్చ ప్రవవుర్వాతాః ప్రశాన్తమభవద్రజః ॥ ౨,౭౧.౨౦౪ ॥
జ్యోతీంష్యభ్యధికం రేజుర్జాయమానే జనార్ద్దనే ।
అభిజిన్నామ నక్షత్రం జయన్తీ నామ శర్వరీ ॥ ౨,౭౧.౨౦౫ ॥
ముహూర్తో విజయో నామ యత్ర జాతో జనార్ద్దనః ।

అవ్యక్తః శాశ్వతః కృష్ణో హరిర్నారాయణః ప్రభుః ॥ ౨,౭౧.౨౦౬ ॥
జజ్ఞే తత్రైవ భగవాన్మాయయా మోహయన్ప్రజాః ।
ఆకాశాత్పుష్పవృష్టిం చ వవర్ష త్రిదశేశ్వరః ॥ ౨,౭౧.౨౦౭ ॥
గీర్భిర్మఙ్గలయుక్తాభిస్తువన్తో మధుసూదనమ్ ।
మహర్షయః సగన్ధర్వా ఉపతస్థుః సహస్రశః ॥ ౨,౭౧.౨౦౮ ॥
వసుదేవస్తు తం రాత్రౌ జాతం పుత్రమధోక్షజమ్ ।
శ్రీవత్సలక్షణం దృష్ట్వా హృది దివ్యైః స్వలక్షణైః ॥ ౨,౭౧.౨౦౯ ॥
ఉవాచ వసుదేవస్తం రూపం సంహర వై ప్రభో ।
భీతోఽహం కంసతస్తాత తస్మాదేవం బ్రవీమ్యహమ్ ॥ ౨,౭౧.౨౧౦ ॥
మమ పుత్రా హతాస్తేన జ్యేష్ఠాస్తేఽద్భుతదర్శనాః ।
వసుదేవవచఃశ్రుత్వా రూపం సంహృతవాన్ప్రభుః ॥ ౨,౭౧.౨౧౧ ॥
అనుజ్ఞాతః పితా త్వేనం నన్దగోపగృహం నయత్ ।
ఉగ్రసేనగృహేఽతిష్ఠద్యశోదాయై తదా దదౌ ॥ ౨,౭౧.౨౧౨ ॥
తుల్యకాలం తు గర్భిణ్యౌ యశోదా దేవకీ తథా ।
యశోదా నన్దగోపస్య పత్నీ సా నన్దగోపతేః ॥ ౨,౭౧.౨౧౩ ॥
యామేవ రజనీం కృష్ణో జజ్ఞే వృష్ణికులే ప్రభుః ।
తామేవ రజనీం కన్యా యశోదాయాం వ్యజాయత ॥ ౨,౭౧.౨౧౪ ॥
తం జాత రక్షమాణస్తు వసుదేవో మహాయశాః ।
ప్రాదాత్పుత్రం యశోదాయై కన్యాం తు జగృహే స్వయమ్ ॥ ౨,౭౧.౨౧౫ ॥
దత్త్వేమం నన్దగోపస్య రక్షేమమితి చాబ్రవీత్ ।
సుతస్తే సర్వకల్యాణో యాదవానాం భవిష్యతి ॥ ౨,౭౧.౨౧౬ ॥
అయం స గర్భో దేవక్యా మమ క్లేశాన్హరిష్యతి ।
ఉగ్రసేనాత్మజాయాథ కన్యామానకదున్దుభిః ॥ ౨,౭౧.౨౧౭ ॥
నివేదయామాస తదా కన్యేతి శుభలక్షణా ।

స్వసుస్తు తనయం కంసో జాతం నైవావధారయత్ ॥ ౨,౭౧.౨౧౮ ॥
అథ తామపి దుష్టాత్మా హ్యుత్ససర్జ ముదాన్వితః ।
తవైషా హి యథా కన్యా తథా మమ న సంశయః ।
న హన్మీమాం మహాబాహో వ్రజత్వేషా యథారుచి ॥ ౨,౭౧.౨౧౯ ॥
కన్యా సా వవృధే తత్ర వృష్ణిసద్మని పూజితా ।
పుత్రవత్పాలయామాస దేవీ దేవీం ముదా తదా ॥ ౨,౭౧.౨౨౦ ॥
తమేవం విధినోత్పన్నమాహుః కృష్ణం ప్రజాపతిమ్ ।
ఏకాదశా తు జజ్ఞే వై రక్షార్థం కేశవస్య హ ॥ ౨,౭౧.౨౨౧ ॥
ఏతాం చైకాగ్రమనసః పూజయిష్యన్తి యాదవాః ।
దేవదేవో దివ్యవపుః కృష్ణః సంరక్షితోఽనయా ॥ ౨,౭౧.౨౨౨ ॥
ఋషయ ఊచుః
కిమర్థం వసుదేవస్య భోజః కంసో నరాధిపః ।
జఘాన పుత్రాన్బాలాన్వై తన్నో వ్యాఖ్యాతుమర్హసి ॥ ౨,౭౧.౨౨౩ ॥
సూత ఉవాచ
శృణుధ్వం వై యథా కంసః పుత్రానానకదున్దుభేః ।
జాతాఞ్జాతాస్తు తాన్సర్వాన్నిష్పిపేష వృథామతిః ॥ ౨,౭౧.౨౨౪ ॥
భయాద్యథా మహాబాహో జాతః కృష్ణో వివాసితః ।
యథా చ గోషు గోవిన్దః సంవృద్ధః పురుషోత్తమః ॥ ౨,౭౧.౨౨౫ ॥
ఉద్వాహే కిల దేవక్యా వసుదేవస్య ధీమతః ।
సారథ్యం కృతవాన్కంసో యువరాజస్తదాభవత్ ॥ ౨,౭౧.౨౨౬ ॥
తతోఽన్తరిక్షే వాగాసీద్దివ్యాభూద్యస్య కస్యచిత్ ।
కంసస్య నామమాత్రేణ పుష్కలా లోకసాక్షిణీ ॥ ౨,౭౧.౨౨౭ ॥
యామేతం వహసే కంస రథేన ప్రియకారణాత్ ।
తస్యా యశ్చాష్టమో గర్భః స తే మృత్యుర్భవిష్యతి ॥ ౨,౭౧.౨౨౮ ॥

తాం శ్రుత్వా వ్యథితో వాణీం తదా కంసో వృథామతిః ।
నిష్కృష్య ఖడ్గం తాం కన్యాం హన్తుకామోఽభవత్తదా ॥ ౨,౭౧.౨౯ ॥
తమువాచ మహాబాహుర్వసుదేవః ప్రతాపవాన్ ।
ఉగ్రసేనాత్మజం కసం సౌహృదాత్ప్రణయేన వా ॥ ౨,౭౧.౩౦ ॥
న స్త్రియం క్షత్రియో జాతు హన్తుమర్హసి కశ్చన ।
ఉపాయః పరిదృష్టోఽత్ర మయా యాదవనన్దన ॥ ౨,౭౧.౩౧ ॥
యోఽస్యాః సంజాయతే గర్భో హ్యష్టమః పృథివీపతే ।
తమహం తే ప్రయచ్ఛామి తత్ర కుర్యా యథాక్రమమ్ ॥ ౨,౭౧.౩౨ ॥
న త్విదానీం యథేష్టం త్వం వర్త్తేథా భూరిదక్షిణ ।
సర్వానపృథ వా గర్భాన్పృథజ్నేష్యామి తే వశమ్ ॥ ౨,౭౧.౩౩ ॥
ఏవం మిథ్యా నరశ్రేష్ఠ వాగేషా న భవిష్యతి ।
ఏవముక్తోఽనునీతః స జగ్రాహ వచనం తదా ॥ ౨,౭౧.౩౪ ॥
వసుదేవశ్చ తాం భార్యామవాప్య ముదితోఽభవత్ ।
కంసస్తస్యావధీత్పుత్రాన్పాపకర్మా వృథామతిః ॥ ౨,౭౧.౩౫ ॥
ఋషయ ఊచుః
క ఏష వసుదేవస్తు దేవకీ చ యశస్వినీ ।
నన్దగోపస్తు కస్త్వేష యశోదా య మహాయశాః ॥ ౨,౭౧.౩౬ ॥
యో విష్ణుం జనయామాస యం చ తాతేత్యభాషత ।
యా గర్భం జనయామాస యా వైనం యాభ్యవర్ద్ధయత్ ॥ ౨,౭౧.౩౭ ॥
సూత ఉవాచ
పురుషః కశ్యపస్త్వాసీ దదితిస్తత్ప్రియా తథా ।
కశ్యపో బ్రహ్మణోంఽశశ్చ పృథివ్యా అదితిస్తథా ॥ ౨,౭౧.౩౮ ॥
నన్దో ద్రోణః సమాఖ్యాతో యశోదా చ ధరాభవత్ ।
అథ కామాన్మహాబాహుర్దేవక్యాః సంప్రవర్ద్ధయన్ ॥ ౨,౭౧.౩౯ ॥

అచరత్స మహీం దేవః ప్రవిష్టో మానుషీం తనుమ్ ।
మోహయన్సర్వభూతాని యోగాత్మా యోగమాయయా ॥ ౨,౭౧.౨౪౦ ॥
నష్టే ధర్మే తదా జజ్ఞే విష్ణుర్వృష్ణికులే స్వయమ్ ।
కర్తుం ధర్మవ్యవస్థానమసురాణాం ప్రణాశనమ్ ॥ ౨,౭౧.౨౪౧ ॥
వైదర్భీ రుక్మిణీ కన్యా సత్యా నగ్నజితస్తదా ।
సత్రాజితః సత్యభామా జాంబవత్యపి రోహిణీ ॥ ౨,౭౧.౨౪౨ ॥
శైబ్యా ధన్యాని దేవీనాం సహస్రాణి చ షోడశ ।
చతుర్దశ తు యే ప్రోక్తా గణాస్త్వప్సరసాం దివి ॥ ౨,౭౧.౨౪౩ ॥
విచార్య దేవైః శక్రేణ విశిష్టాస్త్విహ ప్రేషితాః ।
పత్న్యర్థం వాసుదేవస్య ఉత్పన్నా రాజవేశ్మసు ॥ ౨,౭౧.౨౪౪ ॥
ఏతాః పత్న్యో మహాభాగా విష్వక్సేనస్య విశ్రుతాః ।
ప్రద్యుమ్నశ్చారుదేష్ణశ్చ సుదేవః శరభస్తథా ॥ ౨,౭౧.౨౪౫ ॥
చారుశ్చ చారుభద్రశ్చ భద్రచారుస్తథాపరః ।
చారువిద్యశ్చ రుక్మిణ్యాం కన్యా చారుమతీ తథా ॥ ౨,౭౧.౨౪౬ ॥
సానుర్భానుస్తథాక్షశ్చ రోహితో మన్త్రవిత్తథా ।
జరోఽధకస్తామ్రచక్రౌ సౌభరిశ్చ జరేధరః ॥ ౨,౭౧.౨౪౭ ॥
చతస్రో జజ్ఞిరే తేషాం స్వసారో గరుడధ్వజాత్ ।
భానుః సౌభరికా చైవ తామ్రపర్ణీ జరన్ధరః ॥ ౨,౭౧.౨౪౮ ॥
సత్యభామాసుతా ఏతే జాంబవత్యాః ప్రజాః శ్రుణు ।
భద్రశ్చ భద్రగుప్తశ్చ భద్రచిత్రస్తథైవ చ ॥ ౨,౭౧.౨౪౯ ॥
బభ్రుబాహుశ్చ విఖ్యాతః కన్యా భద్రవతీ తథా ।
సంబోధనీ చ విఖ్యాతా జ్ఞేయా జాంబవతీసుతాః ॥ ౨,౭౧.౨౫౦ ॥
సంగ్రామజిచ్చ శతజిత్తథైవ చ సహస్ర జిత్ ।
ఏతే పుత్రాః సుదేవ్యాం చ విష్వక్సేనస్య కీర్తితాః ॥ ౨,౭౧.౨౫౧ ॥

వృకో వృకాశ్వో వృకజిద్వృజినీ చ వరాఙ్గనా ।
మిత్రబాహుః సునీథశ్చ నాగ్నజిత్యా ప్రజాస్త్విహ ॥ ౨,౭౧.౨౫౨ ॥
ఏవమాదీని పుత్రాణాం సహస్రాణి నిబోధత ।
ప్రయుతం తు సమాఖ్యాతం వాసుదేవస్య యే సుతాః ॥ ౨,౭౧.౨౫౩ ॥
అయు తాని యథాష్టౌ చ శూరా రణవిశారదాః ।
జనార్దనస్య వంశో వః కీర్తితోఽయం యథాతథమ్ ॥ ౨,౭౧.౨౫౪ ॥
బృహతీ పురుభార్యాసీత్సుమధ్యా సుగతిస్తథా ।
కన్యా సా బృహదుక్షస్య శైనేయస్య మహాత్మనః ॥ ౨,౭౧.౨౫౫ ॥
తస్యాః పుత్రాస్తు విఖ్యాతాస్త్రయః సమితిశోభనాః ।
ఆనన్దః కనకః శ్వేతః కన్యా శ్వేతా తథైవ చ ॥ ౨,౭౧.౨౫౬ ॥
అగావహస్య చిత్రశ్చ శూరశ్చిత్రరథశ్చ యః ।
చిత్ర సేనః స్మృతశ్చాస్య కన్యా చిత్రవతీ తథా ॥ ౨,౭౧.౨౫౭ ॥
తుమ్బశ్చ తుమ్బంవర్చాశ్చ జాతౌ తుమ్బస్య తావుభౌ ।
ఉపాసంగసుతౌ ద్వౌ తు వజ్రారః క్షిప్ర ఏవ చ ॥ ౨,౭౧.౨౫౮ ॥
భూరీన్ద్రసేనో భూరిశ్చ గవేషణసుతావుభౌ ।
యుధిష్ఠిరస్య కన్యాయాం సుధనుస్తస్య చాత్మజః ॥ ౨,౭౧.౨౫౯ ॥
కాశ్యాం తు పఞ్చ తనయాంల్లేభే సాంబాత్తరస్వినః ।
సత్యప్రకృతయో దేవాః పఞ్చ వీరాః ప్రకీర్తితాః ॥ ౨,౭౧.౨౬౦ ॥
తిస్రః కోట్యస్తు పౌత్రాణాం యాదవానాం మహాత్మనామ్ ।
సర్వమేవ కులం యచ్చ వర్తన్తే చైవ యే కులే ॥ ౨,౭౧.౨౬౧ ॥
విష్ణుస్తేషాం ప్రమాణే చ ప్రభుత్వే చ వ్యవస్థితః ।
నిదేశస్థాయిభిస్తస్య బధ్యన్తే సురమానుషాః ॥ ౨,౭౧.౨౬౨ ॥
దేవాసురాహవహతా అసురా యే మహాబలాః ।
ఇహోత్పన్నా మనుష్యేషు బాధన్తే తే తు మానవాన్ ॥ ౨,౭౧.౨౬౩ ॥

తేషాముత్పాదనార్థాయ ఉత్పన్నా యాదవే కులే ।

సముత్పన్నం కులశతం యాదవానాం మహాత్మనామ్ ॥ ౨,౭౧.౨౬౪ ॥

ఇతి ప్రసూతిర్వృష్ణీనాం సమాసవ్యాసయోగతః ।

కీర్తితా కీర్తనీయా స కీర్తిసిద్ధిమభీప్సతా ॥ ౨,౭౧.౨౬౫ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యమభాగే తృతీయ ఉపోద్ఘాతపదే వృష్ణివంశానుకీర్తనం నామైకసప్తతితమోఽధ్యాయః ॥ ౭౧ ॥

సూత ఉవాచ

మనుష్యప్రకృతీన్దేవాన్కీర్త్యమానాన్నిబోధత ।

సంకర్షణో వాసుదేవః ప్రద్యుమ్నః సాంబ ఏవ చ ॥ ౨,౭౨.౧ ॥

అనిరుద్ధశ్చ పఞ్చైతే వంశవీరాః ప్రకీర్తితాః ।

సప్తర్ష్యః కుబేరశ్చ యక్షో మణివరస్తథా ॥ ౨,౭౨.౨ ॥

శాలూకిర్నారదశ్చైవ విద్వాన్ధన్వన్తరిస్తథా ।

నన్దినశ్చ మహాదేవః సాలకాయన ఏవ చ ।

ఆదిదేవ స్తదా విష్ణురేభిశ్చ సహ దైవతైః ॥ ౨,౭౨.3 ॥

ఋషయ ఊచుః

విష్ణుః కిమర్థం సంభూతః స్మృతాః సంభూతయః కతి ।

భవిష్యాః కతి చాన్యే చ ప్రాదుర్భావా మహాత్మనః ॥ ౨,౭౨.౪ ॥

బ్రహ్మక్షత్రేషు శస్తేషు కిమర్థమిహ జాయతే ।

పునః పునర్మనుష్యేషు తన్నః ప్రబ్రూహి పృచ్ఛతామ్ ॥ ౨,౭౨.౫ ॥

విస్తరేణైవ సర్వాణి కర్మాణి రిపుఘాతినః ॥ ౨,౭౨.౬ ॥

శ్రోతుమిచ్ఛామహే సమ్యగ్వద కృష్ణస్య ధీమతః ।
కర్మణామానుపూర్వ్యం చ ప్రాదుర్భావాశ్చ యే ప్రభో ॥ ౨,౭౨.౭ ॥
యా వాస్య ప్రకృతిస్తాత తాం చాస్మాన్వక్తుమర్హసి ।
కథం స భగవాన్విష్ణుః సురేష్వరినిషూదనః ॥ ౨,౭౨.౮ ॥
వసుదేవకులే ధీమాన్వాసుదేవత్వమాగతః ।
అమరైరావృతం పుణ్యం పుణ్యకృద్భిరలఙ్కృతమ్ ॥ ౨,౭౨.౯ ॥
దేవలోకం కిముత్సృజ్య మర్త్యలోకమిహాగతః ।
దేవమానుషయోర్నేతా ధాతుర్యః ప్రసవో హరిః ॥ ౨,౭౨.౧౦ ॥
కిమర్థం దివ్యమాత్మానం మానుష్యే సమవేశయత్ ।
యశ్చక్రం వర్తయత్యేకో మనుష్యాణాం మనోమయమ్ ॥ ౨,౭౨.౧౧ ॥
మానుష్యే స కథం బుద్ధిం చక్రే చక్రభృతాం వరః ।
గోపాయన యః కురుతే జగతః సర్వకాలికమ్ ॥ ౨,౭౨.౧౨ ॥
స కథం గాం గతో విష్ణుర్గోపత్వమకరోత్ప్రభుః ।
మహాభూతాని భూతాత్మా యో దధార చకార హ ॥ ౨,౭౨.౧౩ ॥
శ్రీగర్భః స కథం గర్భే స్త్రియా భూచరయా వృతః ।
యేన లోకాన్క్రమైర్జిత్వా సశ్రీకాస్త్రిదశాః కృతాః ॥ ౨,౭౨.౧౪ ॥
స్థాపితా జగతో మార్గాస్త్రిక్రమం వపురాహృతమ్ ।
దదౌ జితాం వసుమతీం సురాణాం సురసత్తమః ॥ ౨,౭౨.౧౫ ॥
యేన సైంహం వపుః కృత్వా ద్విధాకృత్వా చ తత్పునః ।
పూర్వదైత్యో మహావీర్యో హిరణ్యకశిపుర్హతః ॥ ౨,౭౨.౧౬ ॥
యః పురా హ్యనలో భూత్వా ఔర్వః సంవర్తకో విభుః ।
పాతాలస్థోఽర్ణవగతః పపౌ తోయమయం హవిః ॥ ౨,౭౨.౧౭ ॥
సహస్రచరణం దేవం సహస్రాంశుం సహస్రశః ।
సహస్రశిరసం దేవం యమాహుర్వై యుగే యుగే ॥ ౨,౭౨.౧౮ ॥

నాభ్యరణ్యాం సముద్భూతం యస్య పైతామహం గృహమ్ ।
ఏకార్ణవగతే లోకే తత్పఙ్కజమపఙ్కజమ్ ॥ ౨,౭౨.౧౯ ॥
యేన తే నిహతా దైత్యాః సంగ్రామే తారకామయే ।
సర్వదేవమయం కృత్వా సర్వాయుధధరం వపుః ॥ ౨,౭౨.౨౦ ॥
మహాబలేన వోత్సిక్తః కాలనేమిర్నిపాతితః ।
ఉత్తరాంశే సముద్రస్య క్షీరోదస్యామృతోదధేః ।
యః శేతేశశ్వతం యోగమాచ్ఛాద్య తిమిరం మహత్ ॥ ౨,౭౨.౨౧ ॥
సురారణీగర్భమధత్త దివ్యం తపఃప్రకర్షాదదితిః పురాయమ్ ।
శక్రం చ యో దైత్యగణం చ రుద్ధం గర్భావమానేన భృశం చకార హ ॥ ౨,౭౨.౨౨ ॥
పదాని యో లోకపదాని కృత్వా చకార దైత్యాన్సలిలేశయాంస్తాన్ ।
కృత్వా చ దేవాంస్త్రిదివస్య దేవాంశ్చక్రే సురేశం పురుహూతమేవ ॥ ౨,౭౨.౨౩ ॥
గార్హపత్యేన విధినా అన్వాహార్యేణ కర్మణా ॥ ౨,౭౨.౨౪ ॥
అగ్నిమాహవనీయం చ వేదీం చైవ కుశం స్రువమ్ ।
ప్రోక్షణీయం శ్రుతం చైవ ఆవభృథ్యం తథైవ చ ॥ ౨,౭౨.౨౫ ॥
అథర్వీంశ్చైవ యశ్చక్రే హవ్యభాగప్రదాన్మఖే ।
హవ్యాదాంశ్చ సురాంశ్చక్రే కవ్యాదాంశ్చ పితౄనపి ।
భోగార్థం యజ్ఞవిధినా యో యజ్ఞో యజ్ఞకర్మణి ॥ ౨,౭౨.౨౬ ॥
యూపాన్సమిత్స్రువం సోమం పవిత్రం పరిధీనపి ।
యజ్ఞియాని చ ద్రవ్యాణి యజ్ఞియాంశ్చ తథానలాన్ ॥ ౨,౭౨.౨౭ ॥
సదస్యాన్యజమానాంశ్చ హ్యశ్వమేధాన్క్రతుత్తమాన్ ।
విచిత్రాన్రాజసూయదీన్పారమేష్ఠ్యేన కర్మణా ॥ ౨,౭౨.౨౮ ॥
ఉద్గాత్రాదీంశ్చ యః కృత్వా యజ్ఞాంల్లోకాననుక్రమమ్ ।
క్షణా నిమేషాః కాష్ఠాశ్చ కలాస్త్రైకాల్యమేవ చ ॥ ౨,౭౨.౨౯ ॥
ముహూర్తా స్తిథయో మాసా దినం సంవత్సరం తథా ।

ఋతవః కాలయోగాశ్చ ప్రమాణం త్రివిధం త్రిషు ॥ ౨,౭౨.౩౦ ॥
ఆయుః క్షేత్రాణ్యథ బలం క్షణం యద్రూపసౌష్ఠవమ్ ।
మేధావిత్వం చ శౌర్యం చ శాస్త్రస్యైవ చ పారణమ్ ॥ ౨,౭౨.౩౧ ॥
త్రయో వర్ణాస్త్రయో లోకాస్త్రైవిద్యం పావకాస్త్రయః ।
త్రైకాల్యం త్రీణి కర్మాణి తిస్రో మాత్రా గుణాస్త్రయః ॥ ౨,౭౨.౩౨ ॥
సృష్టా లోకేశ్వరాశ్చైవ యేన యేన చ కర్మణా ।
సర్వభూతగణాః సృష్టాః సర్వభూతగణాత్మనా ॥ ౨,౭౨.౩౩ ॥
క్షణం సంధాయ పూర్వేణ యోగేన రమతే చ యః ।
గతాగతానాం యో నేతా సర్వత్ర వివిధేశ్వరః ॥ ౨,౭౨.౩౪ ॥
యో గతిర్ద్ధర్మయుక్తానామగతిః పాపకర్మణామ్ ।
చాతుర్వర్ణ్యస్య ప్రభవశ్చాతుర్వర్ణ్యస్య రక్షితా ॥ ౨,౭౨.౩౫ ॥
చాతుర్విద్యస్య యో వేత్తా చాతురాశమ్యసంశ్రయః ।
దిగన్తరం నభో భూమిరాపో వాయుర్విభావసుః ॥ ౨,౭౨.౩౬ ॥
చన్ద్రసూర్యద్వయం జ్యోతిర్యుగేశాః క్షణదాచరాః ।
యః పరం శ్రుయతే దేవో యః పరం శ్రూయతే తపః ॥ ౨,౭౨.౩౭ ॥
యః పరం తమసః ప్రాహుర్యః పరం పరమాత్మవాన్ ।
ఆదిత్యాదిస్తు యో దేవో యశ్చ దైత్యాన్తకో విభుః ॥ ౨,౭౨.౩౮ ॥
యుగాన్తేష్వన్తకో యశ్చ యశ్చ లోకాన్తకాన్తకః ।
సేతుర్యో లోకసేతూనాం మేధ్యో యో మధ్యకర్మణామ్ ॥ ౨,౭౨.౩౯ ॥
వేద్యో యో వేదవిదుషాం ప్రభుర్యః ప్రభవాత్మనామ్ ।
సోమభూతస్తు భూతానామగ్నిభూతోఽగ్నివర్చసామ్ ॥ ౨,౭౨.౪౦ ॥
మనుష్యాణాం మనుర్భూతస్తపోభూతస్తపస్వినామ్ ।
వినయో నయతృప్తానాం తేజస్తేజస్వినామపి ॥ ౨,౭౨.౪౧ ॥
విగ్రహో విగ్రహాణాం యో గతిర్గతిమతామపి ।

ఆకాశప్రభవో వాయుర్వాయుప్రాణో హుతాశనః ॥ ౨,౭౨.౪౨ ॥
దేవా హుతాశనప్రాణాః ప్రాణోఽగ్నేర్మధుసూదనః ।
రసాచ్ఛోణితసంభూతిః శోణితాన్మాసముచ్యతే ॥ ౨,౭౨.౪౩ ॥
మాంసాత్తు మేదసో జన్మ మేదసోఽస్థి నిరుచ్యతే ।
అస్థ్నో మజ్జా సమభవన్మజ్జాతః శుక్రసంభవః ॥ ౨,౭౨.౪౪ ॥
శుక్రాద్గర్భః సమాభవద్రసమూలేన కర్మణా ।
తత్రాపాం ప్రథమావాపః స సౌమ్యో రాశిరుచ్యతే ॥ ౨,౭౨.౪౫ ॥
గర్భోఽశ్మసంభవో జ్ఞేయో ద్వితీయో రాశిరుచ్యతే ।
శుక్రం సోమాత్మకం విద్యాదార్తవం పావకాత్మకమ్ ॥ ౨,౭౨.౪౬ ॥
భావౌ రసానుగావేతౌ వీర్యే చ శశిపావకౌ ।
కఫవర్గే భవేచ్ఛుక్రం పిత్తవర్గే చ శోణితమ్ ॥ ౨,౭౨.౪౭ ॥
కఫస్య హృదయం స్థానం నాభ్యాం పిత్తం ప్రతిష్ఠితమ్ ।
దేహస్య మధ్యే హృదయం స్థానం తు మనసః స్మృతమ్ ॥ ౨,౭౨.౪౮ ॥
నాభికోష్ఠాంతరం యత్తు తత్ర దేవో హుతాశనః ।
మనః ప్రజాపతిర్జ్ఞేయః కఫః సోమో విభావ్యతే ॥ ౨,౭౨.౪౯ ॥
పిత్తమగ్నిః స్మృతో హ్యేతదగ్నిషోమాత్మకం జగత్ ।
ఏవం ప్రవర్తితే గర్భే వృత్తే కర్కన్ధుసంనిభే ॥ ౨,౭౨.౫౦ ॥
వాయుః ప్రవేశనం చక్రే సంగతః పరమాత్మనా ।
స పఞ్చధా శరీరస్థో విద్యతే వర్ద్ధయేత్పునః ॥ ౨,౭౨.౫౧ ॥
ప్రాణాపానౌ సమానశ్చ హ్యుదానో వ్యాన ఏవ చ ।
ప్రాణోఽస్య పరమాత్మానం వర్ద్ధయన్పరివర్తతే ॥ ౨,౭౨.౫౨ ॥
అపానః పశ్చిమం కాయము దానోఽర్ద్ధం శరీరిణః ।
వ్యానో వ్యానీయతే యేన సమానః సర్వసంధిషు ॥ ౨,౭౨.౫౩ ॥
భూతావాప్తిస్తతస్తస్య జాయతేఽన్ద్రియగోచరా ।

పృథివీ వాయురాకాశమాపో జ్యోతిశ్చ పఞ్చమమ్ ॥ ౨,౭౨.౫౪ ॥
సర్వేన్ద్రియనివిష్టాస్తే స్వస్వయోగం ప్రచక్రిరే ।
పార్థివం దేహమాహుస్తు ప్రాణాత్మానం చ మారుతమ్ ॥ ౨,౭౨.౫౫ ॥
ఛిద్రాణ్యాకాశయోనీని జలాత్స్రావః ప్రవర్త్తతే ।
జ్యోతిశ్చక్షుషి కోష్ఠోఽస్మాత్తేషాం యన్నామతః స్మృతమ్ ॥ ౨,౭౨.౫౬ ॥
సంగ్రాహ్య విషయాంశ్చైవ యస్య వీర్యాత్ప్రవర్తితాః ।
ఇత్యేతాన్పురుషః సర్వాన్సృజత్యేకః సనాతనః ॥ ౨,౭౨.౫౭ ॥
నైధనేఽస్మిన్కథం లోకే నరత్వం విష్ణురాగతః ।
ఏష నః సంశయో ధీమన్నేష వై విస్మయో మహాన్ ॥ ౨,౭౨.౫౮ ॥
కథం గతిర్గతిమతామాపన్నో మానుషీం తనుమ్ ।
శ్రోతుమిచ్ఛామహే విష్ణోః కర్మాణి చ యథాక్రమమ్ ॥ ౨,౭౨.౫౯ ॥
ఆశ్చర్యం పరమం విష్ణుర్వేదైర్దేవశ్చ కథ్యతే ।
విష్ణోరుత్పత్తిమాశ్చయ కథయస్వ మహామతే ॥ ౨,౭౨.౬౦ ॥
ఏతదాశ్చర్యమాఖ్యాతం కథ్యతాం వై సుఖావహమ్ ।
ప్రఖ్యాతబలవీర్యస్య ప్రాదుర్భావన్మహాత్మనః ।
కర్మణాశ్చర్యభూతస్య విష్ణోః సత్త్వమిహోచ్యతే ॥ ౨,౭౨.౬౧ ॥
సూత ఉవాచ
అహం వః కీర్త్తయిష్యామి ప్రాదుర్భావం మహాత్మనః ॥ ౨,౭౨.౬౨ ॥
యథా బభూవ భగవాన్మానుషేషు మహాతపాః ।
భృగుస్త్రీవధదోషేణ భృగుశాపేన మానుషే ॥ ౨,౭౨.౬౩ ॥
జాయతే చ యుగాన్తేషు దేవకార్యార్థసిద్ధయే ।
తస్య దివ్యాం తనుం విష్ణోర్గదతో మే నిబోధత ॥ ౨,౭౨.౬౪ ॥
యుగధర్మే పరావృత్తే కాలే చ శిథిలే ప్రభుః ।
కర్త్తుం ధర్మవ్యవస్థానం జాయతే మానుషేష్విహ ।

భృగోః శాపనిమిత్తేన దేవాసురకృతేన చ ॥ ౨,౭౨.౬౫ ॥

ఋషయ ఊచుః

కథం దేవాసురకృతే తద్వ్యాహారమవాప్తవాన్ ।

ఏతద్వేదితుమిచ్ఛామో వృత్తం దేవాసురం కథమ్ ॥ ౨,౭౨.౬౬ ॥

సూత ఉవాచ

దేవాసురం యథావృత్తం బ్రువతస్తన్నిబోధత ॥ ౨,౭౨.౬౭ ॥

హిరణ్యకశిపుర్దైత్యస్త్రైలోక్యం ప్రాక్ప్రశాసతి ।

బలినాధిష్ఠితం రాజ్యం పునర్లోకత్రయే క్రమాత్ ॥ ౨,౭౨.౬౮ ॥

సఖ్యమాసీత్పరం తేషాం దేవానామసురైః సహ ।

యుగాఖ్యా దశ సంపూర్ణా హ్యాసీదవ్యాహతం జగత్ ॥ ౨,౭౨.౬౯ ॥

నిదేశస్థాయినశ్చైవ తయోర్దేవాసురాభవన్ ।

బద్ధే బలౌ వివాదోఽథ సంప్రవృత్తః సుదారుణః ॥ ౨,౭౨.౭౦ ॥

దేవాసురాణాం చ తదా ఘోరః క్షయకరో మహాన్ ।

తేషాం ద్వీపనిమిత్తం వై సంగ్రామా బహవోఽభవేన్ ॥ ౨,౭౨.౭౧ ॥

వరాహేఽస్మిన్దశ ద్వౌ చ షణ్ణామర్కాన్తగాః స్మృతాః ।

నామతస్తు సమాసేన శృణుధ్వం తాన్వివక్షతః ॥ ౨,౭౨.౭౨ ॥

ప్రథమో నారసింహస్తు ద్వితీయశ్చాపి వామనః ।

తృతీయః స తు వారాహశ్చతుర్థోఽమృతమన్థనః ॥ ౨,౭౨.౭౩ ॥

సంగ్రామః పఞ్చమశ్చైవ సుఘోరస్తారకామయః ।

షష్ఠో హ్యాడీబకస్తేషాం సప్తమస్త్రైపురః స్మృతః ॥ ౨,౭౨.౭౪ ॥

అన్ధకారోఽష్టమస్తేషాం ధ్వజశ్చ నవమః స్మృతః ।

వార్త్రశ్చ దశమో ఘోరస్తతో హాలాహలః స్మృతః ॥ ౨,౭౨.౭౫ ॥

స్మృతో ద్వాదశకస్తేషాం ఘోరః కోలాహలోఽపరః ।

హిరణ్యకశిపుర్దైత్యో నరసింహేన సూదితః ॥ ౨,౭౨.౭౬ ॥

వామనేన బలిర్బద్ధస్త్రైలోక్యాక్రమణే కృతే ।
హిరణ్యాక్షో హతో ద్వన్ద్వే ప్రతివాదే చ దైవతే ॥ ౨,౭౨.౭౭ ॥
మహాబలో మహాసత్త్వః సంగ్రామేష్వపరాజితః ।
దంష్ట్రయా తు వరాహేణ స దైత్యస్తు ద్విధాకృతః ॥ ౨,౭౨.౭౮ ॥
ప్రహ్లాదో నిర్జితో యుద్ధే ఇన్ద్రేణామృతమన్థనే ।
విరోచనస్తు ప్రాహ్లాదిర్నిత్యమిన్ద్రవధోద్యతః ॥ ౨,౭౨.౭౯ ॥
ఇన్ద్రేణైవ స విక్రమ్య నిహతస్తారకామయే ।
భవాదవధ్యతాం ప్రాప్య విశేషాస్త్రాదిభిస్తు యః ॥ ౨,౭౨.౮౦ ॥
స జంభో నిహతః షష్ఠే శక్రావిష్టేన విష్ణునా ।
అశక్నువతుః దేవేషు పరం సోఢుమదైవతమ్ ॥ ౨,౭౨.౮౧ ॥
నిహతా దానవాః సర్వే త్రిపురే త్ర్యంబకేణ తు ।
అథ దైత్యాః సురాశ్చైవ రాక్షసాస్త్వన్ధకారికే ॥ ౨,౭౨.౮౨ ॥
జితా దేవమనుష్యైస్తే పితృభిశ్చైవ సంగతాః ।
సవృత్రాన్దానవాంశ్చైవ సంగతాన్కృత్స్నశశ్చ తాన్ ॥ ౨,౭౨.౮౩ ॥
జఘ్నే విష్ణుసహాయేన మహేన్ద్రస్తేన వర్ద్ధితః ।
హతో ధ్వజే మహేన్ద్రేణ మయాఛత్రశ్చ యోగవిత్ ॥ ౨,౭౨.౮౪ ॥
ధ్వజలక్ష్మం సమావిశ్య విప్రచిత్తిః మహానుజః ।
దైత్యాంశ్చ దానవాంశ్చైవ సంహతాన్కృత్స్నశశ్చ తాన్ ॥ ౨,౭౨.౮౫ ॥
జయద్ధాలాహలే సర్వైర్దేవైః పరివృతో వృషా ।
రజిః కోలాహలే సర్వాన్దైత్యాన్పరివృతోఽజయత్ ॥ ౨,౭౨.౮౬ ॥
యజ్ఞస్యావభృథే జిత్వా షణ్డామకారై తు దైవతైః ।
ఏతే దేవాసురా వృత్తాః సంగ్రామా ద్వాదశైవ తు ॥ ౨,౭౨.౮౭ ॥
సురాసురక్షయకరాః ప్రజానా మశివశ్చ హ ।
హిరణ్యకశిపూ రాజా వర్షాణామర్బుదం బభౌ ॥ ౨,౭౨.౮౮ ॥

తథా శతసహస్రాణి హ్యధికాని ద్విసప్తతిః ।
అశీతిశ్చ సహస్రాణి త్రైలోక్యస్యేశ్వరోఽభవత్ ॥ ౨,౭౨.౮౯ ॥
పారంపర్యేణ రాజా తు బలిర్వర్షార్బుధం పునః ।
షష్టిశ్చైవ సహస్రాణి త్రింశచ్చ నియుతాని చ ॥ ౨,౭౨.౯౦ ॥
బలే రాజ్యాధికారస్తు యావత్కాలం బభూవ హ ।
ప్రహ్లాదో నిర్జితోఽభూచ్చ తావత్కాలం సహాసురైః ॥ ౨,౭౨.౯౧ ॥
ఇన్ద్రాస్త్రయస్తే విఖ్యాతా హ్యసురాణాం మహౌజసః ।
దైత్యసంస్థమిదం సర్వమాసీద్దశయుగం కిల ॥ ౨,౭౨.౯౨ ॥
అశపత్తు తతః శుక్రో రాష్ట్రం దశయుగం పునః ।
త్రైలోక్యమిదమవ్యగ్రం మహేన్ద్రో హ్యభ్యయాద్బలేః ॥ ౨,౭౨.౯౩ ॥
ప్రహ్లాదస్య హృతే తస్మింస్త్రైలోక్యే కాలపర్యయాత్ ।
పర్యాయేణైవ సంప్రాప్తం త్రైలోక్యం పాకశాసనమ్ ॥ ౨,౭౨.౯౪ ॥
తతోఽసురాన్పరిత్యజ్య యజ్ఞో దేవానుపాగమత్ ।
యజ్ఞే దేవానథ గతే కావ్యం తే హ్యసురాం బ్రువన్ ॥ ౨,౭౨.౯౫ ॥
కిం తన్నో మిషతాం రాష్ట్రం త్యక్త్వా యజ్ఞః సురాన్గతః ।
స్థాతుం న శక్రుమో హ్యద్య ప్రవిశామ రసాతలమ్ ॥ ౨,౭౨.౯౬ ॥
ఏవముక్తోఽబ్రవీదేతాన్విషణ్ణః సాంత్వయన్గిరా ।
మాభైష్ట ధారయిష్యామి తేజసా స్వేన వః సురాః ॥ ౨,౭౨.౯౭ ॥
వృష్టిరోషధయశ్చైవ రసా వస్తు చ యత్పరమ్ ।
కృత్స్నాని హ్యపి తిష్ఠన్తు పాపస్తేషాం సురేషు వై ॥ ౨,౭౨.౯౮ ॥
యుష్మదర్థం ప్రదాస్యామి తత్సర్వ ధార్యతే మయా ।
తతో దేవాసురాన్దృష్ట్వా ధృతాన్కావ్యేన ధీమతా ॥ ౨,౭౨.౯౯ ॥
అమన్త్రయంస్తదా తే వై సంవిఘ్నా విజిగీషయా ।
ఏష కావ్య ఇదం సర్వం వ్యావర్త్తయతి నో బలాత్ ॥ ౨,౭౨.౧౦౦ ॥

సాధు గచ్ఛామహే తూర్ణం యావన్నాప్యాయయేత్తు తాన్ ।
ప్రసహ్య హత్వా శిష్టాంస్తు పాతాలం ప్రాపయామహే ॥ ౨,౭౨.౧౦౧ ॥
తతో దేవాస్తు సంరబ్ధా దానవానభిసృత్య వై ।
జఘ్నుస్తైర్వధ్యమానాస్తే కావ్యమేవాభిదుద్రువుః ॥ ౨,౭౨.౧౦౨ ॥
తతః కావ్యస్తు తాన్దృష్ట్వా తూర్ణం దేవైరభిద్రుతాన్ ।
సమారక్షత సంత్రస్తాన్దేవేభ్యస్తాన్స్థితేః సుతాన్ ॥ ౨,౭౨.౧౦౩ ॥
కావ్యో దృష్ట్వా స్థితాన్దేవాంస్తత్ర దైవమచిన్తయత్ ।
తానువాచ తతో ధ్యాత్వా పూర్వవృత్తమనుస్మరన్ ॥ ౨,౭౨.౧౦౪ ॥
త్రైలోక్యం విజితం సర్వం వామనేన త్రిభిఃక్రమైః ।
బలిర్బద్ధో హతో జంభో నిహతశ్చ విరోచనః ॥ ౨,౭౨.౧౦౫ ॥
మహాసురా ద్వాదశసు సంగ్రామేషు సురైర్హతాః ।
తైస్తైరుపాయైర్భూయిష్ఠా నిహతా యే ప్రధానతః ॥ ౨,౭౨.౧౦౬ ॥
కిఞ్చిచ్ఛిష్టాస్తు వై యూయం యుద్ధే స్వల్పే తు వై స్వయమ్ ।
నీతిం వో హి విధాస్యామి కాలః కశ్చిత్ప్రతీక్ష్యతామ్ ॥ ౨,౭౨.౧౦౭ ॥
యాస్యామ్యహం మహాదేవం మన్త్రార్థే విజయాయ చ ।
అగ్నిమాప్యాయయేద్ధోతా మేత్రైరేష దహిష్యతి ॥ ౨,౭౨.౧౦౮ ॥
తతో యాస్యామ్యహం దేవం మన్త్రార్థే నీలలోహితమ్ ।
యుష్మాననుగ్రహీష్యామి పునః పశ్చాదిహాగతః ॥ ౨,౭౨.౧౦౯ ॥
యూయం తపశ్చరధ్వం వై సంవృతా వల్కలైర్వనే ।
న వై దేవా వాధిష్యన్తి యావదాగమనం మమ ॥ ౨,౭౨.౧౧౦ ॥
అప్రతీపాంస్తతో మన్త్రాన్దేవాత్ప్రాప్య మహేశ్వరాత్ ।
యోత్స్యామహే పునర్దేవాంస్తతః ప్రాప్స్యథ వై జయమ్ ॥ ౨,౭౨.౧౧౧ ॥
తతస్తే కృతసంవాదా దేవానూచుస్తతోఽసురాః ।
న్యస్తశస్త్రా వయం సర్వే లోకాన్యూయం క్రమన్తు వై ॥ ౨,౭౨.౧౧౨ ॥

వయం తపశ్చరిష్యామః సంవృత్తా వల్కలైర్వనే ।
ప్రహ్లాదస్య వచః శ్రుత్వా సత్యానువ్యాహృతం తు తత్ ॥ ౨,౭౨.౧౧౩ ॥
తతో దేవా న్యవర్త_న్త విజ్వరా ముదితాశ్చ హ ।
న్యస్తశస్త్రేషు దైత్యేషు స్వాన్వై జగ్ముర్యథాగతాన్ ॥ ౨,౭౨.౧౧౪ ॥
తతస్తానబ్రవీత్కావ్యః కఞ్చిత్కాలం ప్రతీక్ష్యతామ్ ।
నిరుత్సుకాస్తపోయుక్తాః కాలః కార్యార్థసాధకః ॥ ౨,౭౨.౧౧౫ ॥
పితుర్మమాశ్రమస్థా వై సంప్రతీక్షత దానవాః ।
స సందిశ్యసురాన్కావ్యో మహాదేవం ప్రపద్య చ ॥ ౨,౭౨.౧౧౬ ॥
ప్రణమ్యైవమువాచాయం జగత్ప్రభవమీశ్వరమ్ ।
మన్త్రానిచ్ఛామి హే దేవ యే న సంతి బృహస్పతౌ ॥ ౨,౭౨.౧౧౭ ॥
పరాభవాయ దేవానామసురేష్వభయావహాన్ ।
ఏవముక్తోఽబ్రవీద్దేవో మన్త్రానిచ్ఛసి వై ద్విజ ॥ ౨,౭౨.౧౧౮ ॥
వ్రతం చర మయోద్దిష్టం బ్రహ్మచారీ సమాహితః ।
పూర్ణం వర్షసహస్రం వై కుణ్డధూమమవాక్శిరాః ॥ ౨,౭౨.౧౧౯ ॥
యది పాస్యతి భద్రం తే మత్తో మన్త్రమవాప్స్యసి ।
తథోక్తో దేవదేవేన స శుక్రస్తు మహాతపాః ॥ ౨,౭౨.౧౨౦ ॥
పాదౌ సంస్పృశ్య దేవస్య బాఢమిత్యభాషత ।
వ్రతం చరామ్యహం దేవ యథోద్దిష్టోఽస్మి వైప్రభో ॥ ౨,౭౨.౧౨౧ ॥
తతో నియుక్తో దేవేన కుణ్డధారోఽస్య ధూమకృత్ ।
అసురాణాం హితార్థాయ తస్మిఞ్ఛుక్రే గతే తదా ॥ ౨,౭౨.౧౨౨ ॥
మన్త్రార్థం తత్ర వసతి బ్రహ్మ చర్యం మహేశ్వరే ।
తద్బుద్ధ్వా నీతిపూర్వం తు రాష్ట్రం న్యస్తం తదాసురైః ॥ ౨,౭౨.౧౨౩ ॥
తస్మిఞ్ఛిద్రే తదామర్షాద్దేవాస్తాన్సమభిద్రవన్ ।
ప్రగృహీతాయుధాః సర్వే బృహస్పతిపురోగమాః ॥ ౨,౭౨.౧౨౪ ॥

దృష్ట్వాసురగణా దేవాన్ప్రగృహీతాయుధాన్పునః ।
ఉత్పేతుః సహసా సర్వే సంత్రస్తాస్తే తతోఽభవన్ ॥ ౨,౭౨.౧౨౫ ॥
న్యస్తే శస్త్రేఽభయే దత్తే హ్యాచార్యే వ్రతమాస్థితే ।
సంత్యజ్య సమయం దేవాస్తే సపత్నజిఘాంసవః ॥ ౨,౭౨.౧౨౬ ॥
అనాచార్యాస్తు భద్రం వో విశ్వస్తాస్తపసే స్థితాః ।
చీరవల్కాజినధరా నిష్క్రియా నిష్పరిగ్రహాః ॥ ౨,౭౨.౧౨౭ ॥
రణే విజేతుం దేవాన్వై న శక్ష్యామః కథఞ్చన ।
అయుద్ధేన ప్రపద్యామః శరణం కావ్యమాతరమ్ ॥ ౨,౭౨.౧౨౮ ॥
ప్రాపద్యన్త తతో భీతాస్తయా చైవ తదాభయమ్ ।
దత్తం తేషాం తు భీతానాం దైత్యానామభయార్థినామ్ ॥ ౨,౭౨.౧౨౯ ॥
తయా చాభ్యుపపన్నాంస్తాన్దృష్ట్వా దేవాస్తదాసురాన్ ।
అభిజఘ్నుః ప్రసహ్యైతాన్విచార్య చ బలాబలమ్ ॥ ౨,౭౨.౧౩౦ ॥
తత స్తాన్వధ్యమానాంస్తు దేవైర్దృష్ట్వాసురాంస్తదా ।
దేవీ క్రుద్ధాబ్రవీదేనాననిన్ద్రత్వం కరోమ్యహమ్ ॥ ౨,౭౨.౧౩౧ ॥
సంస్తభ్య శీఘ్రం సంరంభాదిన్ద్రం సాభ్యచరత్తతః ।
తతః సంస్తంభితం దృష్ట్వా శక్రం దేవాస్తు మూఢవత్ ॥ ౨,౭౨.౧౩౨ ॥
వ్యద్రవన్త తతో భీతా దృష్ట్వా శక్రం వశీకృతమ్ ।
గతేషు సురసంఘేషు విష్ణురిన్ద్రమభాషత ॥ ౨,౭౨.౧౩౩ ॥
మాం త్వం ప్రవిశ భద్రం తే నేష్యామి త్వాం సురేశ్వర ।
ఏవముక్తస్తతో విష్ణుః ప్రవివేశ పురన్దరః ॥ ౨,౭౨.౧౩౪ ॥
విష్ణునా రక్షితం దృష్ట్వా దేవీ క్రుద్ధా వచోఽవదత్ ।
ఏషా త్వాం విష్ణునా సార్ద్ధ దహామి మఘవన్బలాత్ ॥ ౨,౭౨.౧౩౫ ॥
మిషతా సర్వభూతానాం దృశ్యతాం మే తపోబలమ్ ।
తయాభిభూతౌ తౌ దేవావిన్ద్రావిష్ణూ జజల్పతుః ॥ ౨,౭౨.౧౩౬ ॥

కథం ముచ్యేవ సహితౌ విష్ణురిన్ద్రమభాషత ।
ఇన్ద్రోఽబ్రవీజ్జహి హ్యేనాం యావన్నో న దహే ద్విభో ॥ ౨,౭౨.౧౩౭ ॥
విశేషేణాభిభూతోఽహమిమాం తజ్జహి మాచిరమ్ ।
తతః సమీక్ష్య తాం విష్ణుః స్త్రీవధం కర్తు_మాస్థితః ॥ ౨,౭౨.౧౩౮ ॥
అభిధ్యాయ తతశ్చక్రమాపన్నం సత్వరం ప్రభుః ।
తస్యాః సంత్వరమాణాయాః శీఘ్రజ్కారీ మురారిహా ॥ ౨,౭౨.౧౩౯ ॥
త్రిధా విష్ణుస్తతో దేవః క్రూరం బుద్ధ్వా చికీర్షితమ్ ।
క్రుద్ధస్తదస్త్రమావిధ్య శిరశ్చిచ్ఛేద మాధవః ॥ ౨,౭౨.౧౪౦ ॥
తం దృష్ట్వా స్త్రీవధం ఘోరం చుకోప భృగురీశ్వరః ।
తతోఽభిశప్తో భృగుణా విష్ణుర్భార్యావధే తదా ॥ ౨,౭౨.౧౪౧ ॥
యస్మాత్తే జానతా ధర్మమవధ్యా స్త్రీ నిషూదితా ।
తస్మాత్త్వం సప్తకృత్వో వై మనుష్యేషు ప్రపద్యసే ॥ ౨,౭౨.౧౪౨ ॥
తతస్తేనాభిశాపేన నష్టే ధర్మే పునః పునః ।
సర్వలోక హితార్థాయ జాయతే మానుషేష్విహ ॥ ౨,౭౨.౧౪౩ ॥
అనువ్యాహృత్య విష్ణుం స తదాదాయ శిరః స్వయమ్ ।
సమానీయ తతః కాయే సమాయోజ్యేదమబ్రవీత్ ॥ ౨,౭౨.౧౪౪ ॥
ఏతాం త్వాం విష్ణునా సత్యం హతాం సంజీవయామ్యహమ్ ।
యది కృత్స్నో మయా ధర్మశ్చరితో జ్ఞాయతేఽపి వా ॥ ౨,౭౨.౧౪౫ ॥
తేన సత్యేన జీవస్వ యది సత్యం బ్రవీమ్యహమ్ ।
సత్యాభివ్యాహృతాత్తస్య దేవీ సంజీవితా తదా ॥ ౨,౭౨.౧౪౬ ॥
తదా తాం ప్రోక్ష్య శీతాభిరద్భిర్జీవేతి సోఽబ్రవీత్ ।
తతస్తాం సర్వభూతానాం దృష్ట్వా సుప్తోత్థితామివ ॥ ౨,౭౨.౧౪౭ ॥
సాధుసాధ్విత్యదృశ్యానాం వాచస్తాః సస్వనుర్దిశః ।
దృష్ట్వా సంజీవితామేవం దేవీం తాం భృగుణా తదా ॥ ౨,౭౨.౧౪౮ ॥

మిషతాం సర్వభూతానాం తదద్భుతమివాభవత్ ।
అసంభ్రాన్తేన భృగుణా పత్నీ సంజీవితాం తతః ॥ ౨,౭౨.౧౪౯ ॥
దృష్ట్వా శక్రో న లేభేఽథ శర్మ కావ్యభయాత్తతః ।
ప్రజాగరే తతశ్చేన్ద్రో జయన్తీమాత్మనః సుతామ్ ॥ ౨,౭౨.౧౫౦ ॥
ప్రోవాచ మతిమాన్వాక్యం స్వాం కన్యాం పాకశాసనః ।
ఏష కావ్యో హ్యనిన్ద్రాయ చరతే దారుణం తపః ॥ ౨,౭౨.౧౫౧ ॥
తేనాహం వ్యాకులః పుత్రి కృతో ధృతిమనా దృఢమ్ ।
గచ్ఛ సంభావయస్వైనం శ్రమాపనయనైః శుభే ॥ ౨,౭౨.౧౫౨ ॥
తైస్తైర్మనోఽనుకూలైశ్చ హ్యుపచారైరతన్ద్రితా ।
దేవీ సారీన్ద్రదుహితా జయన్తీ శుభచారిణీ ॥ ౨,౭౨.౧౫౩ ॥
సుస్వరూపధరాగాత్తం దుర్వహం వ్రతమాస్థితమ్ ।
పిత్రా యథోక్తం వాక్యం సా కావ్యే కృతవతీ తదా ॥ ౨,౭౨.౧౫౪ ॥
గీర్భిశ్చైవానుకూలాభిః స్తువన్తీ వల్గుభాషిణీ ।
గాత్రసంవాహనైః కాలే సేవమానా త్వచాసుఖైః ॥ ౨,౭౨.౧౫౫ ॥
శుశ్రూషన్త్యనుకూలా చ ఉవాస బహులాః సమాః ।
పూర్ణం ధూమవ్రతే చాపి ఘోరే వర్షసహస్రకే ॥ ౨,౭౨.౧౫౬ ॥
వరేణ చ్ఛన్దయామాస కావ్యం ప్రీతోఽభవస్తదా ।
ఏవం వ్రతం త్వయైకేన చీర్ణం నాన్యేన కేన చిత్ ॥ ౨,౭౨.౧౫౭ ॥
తస్మాత్త్వం తపసా బుద్ధ్యా శ్రుతేన చ బలేన చ ।
తేజసా వాపి విబుధాన్సర్వానభిభవిష్యసి ॥ ౨,౭౨.౧౫౮ ॥
యచ్చ కిఞ్చిన్మమబ్రహ్మ విద్యతే భృగునన్దన ।
సాంగ చ సరహస్యం చ యజ్ఞోపనిషదస్తథా ॥ ౨,౭౨.౧౫౯ ॥
ప్రతిభాతి తే సర్వం తద్వాచ్యం తు న కస్యచిత్ ।
సర్వాభిభావీ తేన త్వం ద్విజశ్రేష్ఠో భవిష్యసి ॥ ౨,౭౨.౧౬౦ ॥

ఏవం దత్త్వా వరం తస్మై భార్గవాయ భవః పునః ।
ప్రజేశత్వం ధనేశత్వమవధ్యత్వం చ వై దదౌ ॥ ౨,౭౨.౧౬౧ ॥
ఏతాంల్లబ్ధ్వా వరాన్కావ్యః సంప్రహృష్టతనూరుహః ।
హర్షాత్ప్రాదుర్బభౌ తస్య దివ్యం స్తోత్రం మహేశితుః ॥ ౨,౭౨.౧౬౨ ॥
తదా తిర్యక్స్థితస్త్వేవం తుష్టువే నీలలోహితమ్ ।
నమోఽస్తు శితికణ్ఠాయ సురాద్యాయ సువర్చసే ॥ ౨,౭౨.౧౬౩ ॥
లేలిహానాయ లేహ్యాయ వత్సరాయ జగత్పతే ।
కపర్దినే హ్యూర్ధ్వరోమ్ణే హర్యక్షవరదాయ చ ॥ ౨,౭౨.౧౬౪ ॥
సంస్తుతాయ సుతీర్థాయ దేవదేవాయ రంహసే ।
ఉష్ణీషిణే సువక్త్రాయ సహస్రాక్షాయ మీఢుషే ॥ ౨,౭౨.౧౬౫ ॥
వసురేతాయ రుద్రాయ తపసే చీరవాససే ।
నిస్వాయ ముక్తకేశాయ సేనాన్యే రోహితాయ చ ॥ ౨,౭౨.౧౬౬ ॥
కవయే రాజవృద్ధాయ తక్షకక్రీడనాయ చ ।
గిరిశాయార్కనేత్రాయ యతయే చాజ్యపాయ చ ॥ ౨,౭౨.౧౬౭ ॥
సువృత్తాయ సుహస్తాయ ధన్వినే భార్గవాయ చ ।
సహస్రబాహవే చైవ సహస్రామలచక్షుషే ॥ ౨,౭౨.౧౬౮ ॥
సహస్రకుక్షయే చైవ సహస్రచరణాయ చ ।
సహస్రశిరసే చైవ బహురూపాయ వేధసే ॥ ౨,౭౨.౧౬౯ ॥
భవాయ విశ్వరూపాయ శ్వేతాయ పురుషాయ చ ।
నిషఙ్గిణే కవచినే సూక్ష్మాయ క్షపణాయ చ ॥ ౨,౭౨.౧౭౦ ॥
తామ్రాయ చైవ భీమాయ ఉగ్రాయ చ శివాయ చ ।
మహాదేవాయ సర్వాయ విశ్వరూపశివాయ చ ॥ ౨,౭౨.౧౭౧ ॥
హిరణ్యాయ వసిష్ఠాయ వర్షాయ మధ్యమాయ చ ।
ధామ్నే చైవ పిశఙ్గాయ పిఙ్గలాయారుణాయ చ ॥ ౨,౭౨.౧౭౨ ॥

పినాకినే చేషుమతే చిత్రాయ రోహితాయ చ ।
దున్దుభ్యాయైకపాదాయ అర్ఘాయ బుద్ధయే తథా ।
మృగవ్యాధాయ సర్వాయ స్థాణవే భీషణాయ చ ॥ ౨,౭౨.౧౭౩ ॥
బహురూపాయ చోగ్రాయ త్రినేత్రాయేశ్వరాయ చ ।
కపిలాయైకవీరాయ మృత్యవే త్ర్యంబకాయ చ ॥ ౨,౭౨.౧౭౪ ॥
వాస్తోష్పతే పినాకాయ శఙ్కరాయ శివాయ చ ।
ఆరణ్యాయ గృహస్థాయ యతినే బహ్మచారిణే ॥ ౨,౭౨.౧౭౫ ॥
సాంఖ్యాయ చైవ యోగాయ ధ్యానినే దీక్షితాయ చ ।
అన్తర్హితాయ సర్వాయ తప్యాయ వ్యాపినే తథా ॥ ౨,౭౨.౧౭౬ ॥
బుద్ధాయ చైవ శుద్ధాయ ముక్తాయ కేవలాయ చ ।
రోధసే చైకితానాయ బ్రహ్మిష్ఠాయ మహర్షయే ॥ ౨,౭౨.౧౭౭ ॥
చతుష్పాదాయ మేధ్యాయ వర్మిణే శీఘ్రగాయ చ ।
శిఖణ్డినే కపాలాయ దణ్డినే విశ్వమేధసే ॥ ౨,౭౨.౧౭౮ ॥
అప్రతీతాయ దీప్తాయ భాస్కరాయ సుమేధసే ।
క్రూరాయ వికృతాయైవ బీభత్సాయ శివాయ చ ॥ ౨,౭౨.౧౭౯ ॥
శుచయే పరిధానాయ సద్యోజాతాయ మృత్యవే ।
పిశితాశాయ శర్వాయ మేఘాయ వైద్యుతాయ చ ॥ ౨,౭౨.౧౮౦ ॥
దక్షాయ చ జఘన్యాయ లోకానామీశ్వరాయ చ ।
అనామయాయ చేధ్మాయ హిరణ్యాయైకచక్షుషే ॥ ౨,౭౨.౧౮౧ ॥
శ్రేష్ఠాయ వామదేవాయ ఈశానాయ చ ధీమతే ।
మహాకల్పాయ దీప్తాయ రోదనాయ హసాయ చ ॥ ౨,౭౨.౧౮౨ ॥
దృఢధన్వినే కవచినే రథినే చ వరూథినే ।
భృగునాథాయ శుక్రాయ గహ్వరిష్ఠాయ ధీమతే ॥ ౨,౭౨.౧౮౩ ॥
అమోఘాయ ప్రశాన్తాయ సదా విప్రప్రియాయ చ ।

దిగ్వాసః కృత్తివాసాయ భగఘ్నాయ నమోఽస్తు తే ॥ ౨,౭౨.౧౮౪ ॥

పశూనాం పతయే చైవ భూతానాం పతయే నమః ।

ప్రభవే ఋగ్యజుఃసామ్నే స్వాహాయై చ సుధాయ చ ॥ ౨,౭౨.౧౮౫ ॥

వషట్కారతమాయైవ తుభ్యం మన్త్రాత్మనే నమః ।

స్రష్ట్రే ధాత్రే తథా కర్త్రే హర్త్రే చ క్షపణాయ చ ॥ ౨,౭౨.౧౮౬ ॥

భూతభవ్యభవేశాయ తుభ్యం కర్మాత్మనే నమః ।

వసవే చైవ సాధ్యాయ రుద్రాదిత్యాశ్వినాయ చ ॥ ౨,౭౨.౧౮౭ ॥

విశ్వాయ మరుతే చైవ తుభ్యం దేవాత్మనే నమః ।

అగ్నీషోమవిధిజ్ఞాయ పశుమన్త్రౌషధాయ చ ॥ ౨,౭౨.౧౮౮ ॥

దక్షిణావభృథాయైవ తుభ్యం యజ్ఞాత్మనే నమః ।

తపసే చైవ సత్యాయ త్యాగాయ చ శమాయ చ ॥ ౨,౭౨.౧౮౯ ॥

అహింసాయాథ లోభాయ సువేషాయానిశాయ చ ।

సర్వభూతాత్రప్భూతాయ తుభ్యం యోగాత్మనే నమః ॥ ౨,౭౨.౧౯౦ ॥

పృథివ్యై చాన్తరిక్షాయ మహసే త్రిదివాయ చ ।

జనస్తపాయ సత్యాయ తుభ్యం లోకాత్మనే నమః ॥ ౨,౭౨.౧౯౧ ॥

అవ్యక్తాయాథ మహతే భూతాయైవేన్ద్రియాయ చ ।

తన్మాత్రాయాథ మహతే తుభ్యం తత్త్వాత్మనే నమః ॥ ౨,౭౨.౧౯౨ ॥

నిత్యాయ చాప్యలిఙ్గాయ సూక్ష్మాయ చేతరాయ చ ।

శుద్ధాయ విభవే చైవ తుభ్యం నిత్యాత్మనే నమః ॥ ౨,౭౨.౧౯౩ ॥

నమస్తే త్రిషు లోకేషు స్వరన్తేషు భువాదిషు ।

సత్యాన్తమహరాద్యేషు చతుర్షు చ నమోఽస్తు తే ॥ ౨,౭౨.౧౯౪ ॥

నామస్తోత్రే మయా హ్యస్మిన్యదసద్వ్యాహృతం ప్రభో ।

మద్భక్త ఇతిబ్రహ్మణ్య సర్వం తత్క్షన్తుమర్హసి ॥ ౨,౭౨.౧౯౫ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యమభాగే తృతీయ ఉపోద్ధాతపాదే స్తవసమాప్తిర్నామ ద్విసప్తతితమోఽధ్యాయః ॥ ౭౨॥

సూత ఉవాచ

ఏవమారాధ్య దేవేశమీశానం నీలలోహితమ్ ।

ప్రహ్వోఽతిప్రణతస్తస్మై ప్రాఞ్జలిర్వాక్యమబ్రవీత్ ॥ ౨,౭3.౧ ॥

కావ్యస్య గాత్రం సంస్పృశ్య హస్తేన ప్రీతిమాన్భవః ।

నికామం దర్శనం దత్త్వా తత్రైవాన్తరధాద్ధరః ॥ ౨,౭3.౨ ॥

తతః సోఽతర్హితే తాస్మిన్దేవే సానుచరే తదా ।

తిష్ఠన్తీం ప్రాజలిర్భూత్వా జయన్తీమిదమబ్రవీత్ ॥ ౨,౭3.3 ॥

కస్య త్వం సుభగే కా వా దుఃఖితే మయి దుఃఖితా ।

సహతా తపసా యుక్తం కిమర్థం మాం జిగీషిసి ॥ ౨,౭3.౪ ॥

అనయా సతతం భక్త్యా ప్రశ్రయేణ దమేన చ ।

స్నేహేన చైవ సుశ్రోణి ప్రీతోఽస్మి వరవర్ణిని ॥ ౨,౭3.౫ ॥

కిమిచ్ఛసి వరారోహే కస్తే కామః సమృద్ధ్యతామ్ ।

తం తే సంపూరయామ్యద్య యద్యపి స్యాత్సుదుర్లభః ॥ ౨,౭3.౬ ॥

ఏవముక్తాబ్రవీదేనం తపసా జ్ఞాతుమర్హసి ।

చికీర్షితం మే బ్రహ్మిష్ఠ త్వం హి వేత్థ యథాతథమ్ ॥ ౨,౭3.౭ ॥

ఏవముక్తోఽబ్రవీదేనాం దృష్ట్వా దివ్యేన చక్షుషా ।

మాహేన్ద్రీ త్వం వరారోహే మద్ధితార్థమిహాగతా ॥ ౨,౭3.౮ ॥

మయా సహ త్వం సుశ్రోణి దశవర్షాణి భామిని ।

అదృశ్యం సర్వభూతైస్తు సంప్రయోగమిహేచ్ఛసి ॥ ౨,౭౩.౯ ॥
దేవీన్ద్రనీలవర్ణాభేవరారోహే సులోచనే ।
ఇమం వృణీష్వ కామం త్వం మత్తో వై వల్గుభాషిణి ॥ ౨,౭౩.౧౦ ॥
ఏవం భవతు గచ్ఛావో గృహాన్మత్తేభగామిని ।
తతః స్వగృహమాగమ్య జయత్యా సహితః ప్రభుః ॥ ౨,౭౩.౧౧ ॥
స తయా చావసద్దేవ్యా దశ వర్షాణి భార్గవః ।
అదృశ్యః సర్వభూతానాం మాయయా సంవృతస్తదా ॥ ౨,౭౩.౧౨ ॥
కృతార్థమామతం జ్ఞాతవా కావ్యం సర్వే దితేః సుతాః ।
అభిజగ్ముర్గృహం తస్య ముదితాస్తం దిదృక్షవః ॥ ౨,౭౩.౧౩ ॥
గతా యదా న పశ్యన్తి జయత్యా సంవృతం గురుమ్ ।
లక్షమం తస్య తద్బుద్ధ్వా ప్రతిజగ్ముర్యథాగతమ్ ॥ ౨,౭౩.౧౪ ॥
బృహస్పతిస్తు సంరుద్ధం జ్ఞాత్వా కావ్యం వరేణ హ ।
ప్రీత్యర్థే దశ వర్షాణి జయన్త్యా హితకామ్యయా ॥ ౨,౭౩.౧౫ ॥
బుద్ధ్వా తదన్తరం సోఽథ దేవానాం మన్త్రచోదితః ।
కావ్యస్య రూపమాస్థాయ సోఽసురానస్మభాషత ॥ ౨,౭౩.౧౬ ॥
తతః సోఽభ్యాగతాన్దృష్ట్వా బృహస్పతిరువాచ తాన్ ।
స్వాగతం మమ యాజ్యానాం సంప్రాప్తోఽస్మి హితాయ చ ॥ ౨,౭౩.౧౭ ॥
అహం వోఽధ్యాపయిష్యామి ప్రాప్తా విద్యా మయా హి యాః ।
తతస్తే హృష్టమనసో విద్యార్థముపపేదిరే ॥ ౨,౭౩.౧౮ ॥
పూర్ణే కావ్యస్తదా తస్మిన్సమయే దశవార్షికే ।
సమయాన్తే దేవయాజీ సద్యో జాతమతిస్తదా ॥ ౨,౭౩.౧౯ ॥
బుద్ధిం చక్రే తతశ్చాపి యాజ్యానాం ప్రత్యవేక్షణే ।
శుక్ర ఉవాచ
దేవి గచ్ఛామ్యహం ద్రష్టుం తవ యాజ్యానుచిస్మితే ॥ ౨,౭౩.౨౦ ॥

విభ్రాన్తప్రేక్షితే సాధ్వి త్రివర్ణాయతలోచనే ।
ఏవముక్త్వాబ్రవీద్దేవీ భజ భక్తాం మహావ్రత ।
ఏష బ్రహ్మన్సతాం ధర్మో న ధర్మం లోపయామి తే ॥ ౨,౭౩.౨౧ ॥
సూత ఉవాచ
తతో గత్వా సురాన్దృష్ట్వా దేవాచార్యేణ ధీమతా ॥ ౨,౭౩.౨౨ ॥
వఞ్చితాన్కావ్యరూపేణ వచసా పునరబ్రవీత్ ।
కావ్యం మామనుజానీధ్వమేష హ్యాఙ్గిరసో మునిః ॥ ౨,౭౩.౨౩ ॥
వఞ్చితా బత యూయం వై మయి సక్తే తు దానవాః ।
శ్రుత్వా తథా బ్రువాణం తం సంభ్రాన్తా దితిజాస్తతః ॥ ౨,౭౩.౨౪ ॥
సంప్రైక్షన్తావుభౌ తత్ర స్థిరాసీనౌ శుచిస్మితౌ ।
సంప్రమూఢాః స్థితాః సర్వే ప్రాపద్యన్త న కిఞ్చన ॥ ౨,౭౩.౨౫ ॥
తతస్తేషు ప్రమూఢేషు కావ్యస్తాన్పునరబ్రవీత్ ।
ఆచార్యో యో హ్యయం కావ్యో దేవాయార్యోఽయమఙ్గిరాః ॥ ౨,౭౩.౨౬ ॥
అనుగచ్ఛత మాం సర్వే త్యజతైనం బృహస్పతిమ్ ।
ఏవముక్తే తు తే సర్వే తావుభౌ సమవేక్ష్య చ ॥ ౨,౭౩.౨౭ ॥
తదాసురా విశేషం తు న వ్యజానంస్తయోర్ద్వయోః ।
బృహస్పతిరువాచైనామం భ్రాతోఽయమఙ్గిరాః ॥ ౨,౭౩.౨౮ ॥
కావ్యోఽహం వో గురుర్దైత్యా మద్రూపోఽయం బృహస్పతిః ।
సంమోహయతి రూపేణ మామకేనైష వోఽసురాః ॥ ౨,౭౩.౨౯ ॥
శ్రుత్వా తస్య వచస్తే వై సంమన్త్ర్యాథ వచోఽబ్రువన్ ।
అయం నో దశవర్షాణి సతతం శాస్తి వై ప్రభుః ॥ ౨,౭౩.౩౦ ॥
ఏష వై గురురస్మాకమన్తరేప్సురయం ద్విజాః ।
తతస్తేదానవాః సర్వే ప్రణిపత్యాభివాద్య చ ॥ ౨,౭౩.౩౧ ॥
వచనం జగృహుస్తస్య విద్యాభ్యాసేన మోహితాః ।

ఊచుస్తమసురాః సర్వే క్రుద్ధాః సంరక్తలోచనాః ॥ ౨,౭౩.౩౨ ॥
అయం గురుర్హితోఽస్మాకం గచ్ఛ త్వం నాసి నో గురుః ।
భార్గవోఽఙ్గిరసో వాయం భవత్వేషైవ నో గురుః ॥ ౨,౭౩.౩౩ ॥
స్థితా వయం నిదేశేఽస్య గచ్ఛ త్వం సాధు మా చిరమ్ ।
ఏవముక్త్వా సురాః సర్వే ప్రాపద్యన్త బృహస్పతిమ్ ॥ ౨,౭౩.౩౪ ॥
యదా న ప్రతిపద్యన్తే తేనోక్తం తన్మహద్ధితమ్ ।
చుకోప భార్గవస్తేషామవలేపేన వై తదా ॥ ౨,౭౩.౩౫ ॥
బోధితాపి మయా యస్మాన్న మాం భజత దానవాః ।
తస్మాత్ప్రణష్టసంజ్ఞా వై పరాభవమవాప్స్యథ ॥ ౨,౭౩.౩౬ ॥
ఇతి వ్యాహృత్య తాన్కావ్యో జగామాథ యథాగతమ్ ।
శప్తాంస్తానసురాఞ్జ్ఞాత్వా కావ్యేన తు బృహస్పతిః ॥ ౨,౭౩.౩౭ ॥
కృతార్థః స తదా హృష్టః స్వరూపం ప్రత్యపద్యత ।
బుద్ధ్వాసురాంస్తదా భ్రష్టాన్కృతార్థోంఽతర్ద్ధిమాగమత్ ॥ ౨,౭౩.౩౮ ॥
తతః ప్రనష్టే తస్మింస్తే విభ్రాన్తా దానవాస్తదా ।
అహో ధిగ్వఞ్చితాః స్నేహాత్పరస్పరమథాబ్రువన్ ॥ ౨,౭౩.౩౯ ॥
ధర్మతోఽవిముఖాశ్చైవ కారితా వేధసా వయమ్ ।
దగ్ధాశ్చైవోపధాయోగాత్స్వే స్వే కార్యే తు మాయయా ॥ ౨,౭౩.౪౦ ॥
తతోఽసురాః పరిత్రస్తా దేవేభ్యస్త్వరితా యయుః ।
ప్రహ్లాదమగ్రతః కృత్వా కావ్యస్యానుగమం పునః ॥ ౨,౭౩.౪౧ ॥
తతః కావ్యం సమాసాద్య హ్యభితస్థు రవాఙ్ముఖాః ।
తానాగతాన్పునర్దృష్ట్వా కావ్యో యాజ్యానువాచ హ ॥ ౨,౭౩.౪౨ ॥
మయా సంబోధితాః కాలే యతో మాం నాభ్యనన్దథ ।
తతస్తేనావలేపేన గతా యూయం పరాభవమ్ ॥ ౨,౭౩.౪౩ ॥
ప్రహ్లాదస్తమథోవాచ మానస్త్వం త్యజ భార్గవ ।

స్వాన్యాజ్యాన్భజమానాంశ్చ భక్తాంశ్చైవ విశేషతః ॥ ౨,౭౩.౪౪ ॥
త్వయ్యదృష్టే వయం తేన దేవాచార్యేణ మోహితాః ।
భక్తానర్హసి నస్త్రాతుం జ్ఞాత్వా దీర్ఘేణ చక్షుషా ॥ ౨,౭౩.౪౫ ॥
యది నస్త్వం న కురుషే ప్రసాదం భృగునన్దన ।
అపధ్యాతాస్త్వయా హ్యద్య ప్రవేక్ష్యామోరసాతలమ్ ॥ ౨,౭౩.౪౬ ॥
సూత ఉవాచ
జ్ఞాత్వా కావ్యో యథాతత్త్వం కారుణ్యేన మహీయసా ।
ఏవం శుక్రోఽనునీతః సంస్తుతః కోపం న్యవర్త్తయత్ ॥ ౨,౭౩.౪౭ ॥
ఉవాచేదం న భేతవ్యం గన్తవ్యం న రసాతలమ్ ।
అవశ్యంభావీహ్యర్థోఽయం ప్రాప్తో వో మయి జాగ్రతి ॥ ౨,౭౩.౪౮ ॥
న శక్యమన్యథాకర్త్తుం దిష్టం హి బలవత్తరమ్ ।
సంజ్ఞా ప్రనష్టా యా చేయం కామం తాం ప్రతిలప్స్యథ ॥ ౨,౭౩.౪౯ ॥
ప్రాప్తః పర్యాయకాలో వా ఇతి బ్రహ్మాభ్యభాషత ।
మత్ప్రసాదాచ్చ యుష్మాభిర్భుక్తం త్రైలోక్యమూర్జ్జితమ్ ॥ ౨,౭౩.౫౦ ॥
యుగాఖ్యా దశ సంపూర్ణా దేవానాక్రమ్య మూర్ద్ధని ।
తావన్తమేవ కాలం వై బ్రహ్మా రాజ్యమభాషత ॥ ౨,౭౩.౫౧ ॥
సావర్ణికే పునస్తుభ్యం రాజ్యం కిల భవిష్యతి ।
లోకానామీశ్వరో భావీ పౌత్రస్తవ పునర్బలిః ॥ ౨,౭౩.౫౨ ॥
ఏవం కాలమయం ప్రోక్తః పౌత్ర స్తే బ్రహ్మణా స్వయమ్ ।
తథాహృతేషు లోకేషు న శోకో న కిలాభవత్ ॥ ౨,౭౩.౫౩ ॥
యస్మాత్ప్రవృత్తయశ్చాస్య న కామైరభిసంధితాః ।
తస్మాదజేన ప్రీతేన దత్తం సావర్ణికేఽన్తరే ॥ ౨,౭౩.౫౪ ॥
దేవరాజ్యం బలేర్భావ్యమితి మామీశ్వరోఽబ్రవీత్ ।
తస్మాదదృశ్యో భూతానాం కాలాకాఙ్క్షీ స తిష్ఠతి ॥ ౨,౭౩.౫౫ ॥

ప్రీతేన చామరత్వం వై దత్తం తుభ్యం స్వయంభువా ।
తస్మాన్నిరుత్సుకస్త్వం వై పర్యాయం సహసాకులః ॥ ౨,౭౩.౫౬ ॥
న చ శక్యం మయా తుభ్యం పుర స్తాద్ద్వై విసర్పితుమ్ ।
బ్రహ్మణా ప్రతిషిద్ధోఽస్మి భవిష్యం జానతా ప్రభో ॥ ౨,౭౩.౫౭ ॥
ఇమౌ చ శిష్యౌ ద్వౌ మహ్యం తుల్యావేతౌ బృహస్పతేః ।
దైవతైః సహ సంరబ్ధాన్సర్వాన్వో ధారయిష్యతః ॥ ౨,౭౩.౫౮ ॥
సూత ఉవాచ
ఏవముక్తాస్తు దైతేయా కావ్యేనాక్లిష్టకర్మణా ।
తతస్తాభ్యాం యయుః సార్ద్ధం ప్రహ్లాదప్రముఖాస్తదా ॥ ౨,౭౩.౫౯ ॥
అవశ్యభావ్యమర్థం తం శ్రుత్వా దైతేయదానవాః ।
సహసా శంసమానాస్తే జయం కావ్యేన భాషితమ్ ॥ ౨,౭౩.౬౦ ॥
దంశితాః సాయుధాః సర్వే తతో దేవాన్సమాహ్వయన్ ।
అథ దేవాసురాన్దృష్ట్వా సంగ్రామే సముపస్థితాన్ ॥ ౨,౭౩.౬౧ ॥
తతః సంవృతసన్నాహా దేవాస్తాన్సమయోధయన్ ।
దేవాసురే తతస్తస్మిన్వర్త్తమానే శతం సమాః ।
అజయన్తాసురా దేవాన్సగ్రా దేవా అమన్త్రయన్ ॥ ౨,౭౩.౬౨ ॥
దేవా ఊచుః
శణ్డామర్కప్రభావేణ జితాః స్మస్త్వసురైర్వయమ్ ।
తస్మాద్యజ్ఞం సముద్దిశ్య కార్యం చాత్మహితం చ యత్ ॥ ౨,౭౩.౬౩ ॥
యజ్ఞేనోపాహ్వయిష్యామస్తతో జేష్యామహేఽసురాన్ ।
అథోపామన్త్రయన్దేవాః శణ్డామకారై తు తావుభౌ ॥ ౨,౭౩.౬౪ ॥
యజ్ఞే చాహూయ తౌ ప్రోక్తౌ త్యజన్తామసురా ద్విజౌ ॥ ౨,౭౩.౬౫ ॥
గ్రహం తు వాం గ్రహీష్యామో హ్యనుజిత్య తు దానవాన్ ।
ఏవం తత్యజతుస్తౌ తు షణ్డామకారై తదా సురాన్ ॥ ౨,౭౩.౬౬ ॥

తతో దేవా జయం ప్రాప్తా దానవాశ్చ పరాభవమ్ ।
దేవాసురాన్పరాభావ్య శణ్డామర్కావుపాగమన్ ॥ ౨,౭౩.౬౭ ॥
కావ్యశాపభిభూతాశ్చ అనాధారాశ్చ తే పునః ।
బాధ్యమానాస్తదా దేవైర్వివిశుస్తే రసాతలమ్ ॥ ౨,౭౩.౬౮ ॥
ఏవం నిరుద్యమాస్తే వై కృతా శక్రేణ దానవాః ।
తతః ప్రభృతి శాపేన భృగునైమిత్తికేన చ ॥ ౨,౭౩.౬౯ ॥
యజ్ఞే పునః పునర్విష్ణుర్యజ్ఞేఽథ శిథిలే ప్రభుః ।
కర్తుం ధర్మవ్యవస్థాన మధర్మస్య ప్రణాశనమ్ ॥ ౨,౭౩.౭౦ ॥
ప్రహ్నాదస్య నిదేశే తు యేఽసురా న వ్యవస్థితాః ।
మనుష్యవధ్యాంస్తాన్సర్వాన్బ్రహ్మ వ్యాహరత ప్రభుః ॥ ౨,౭౩.౭౧ ॥
ధర్మాన్నారాయణస్తస్మాత్సంభూతశ్చాక్షుషేఽన్తరే ।
యజ్ఞం ప్రవర్త్తయామాస వైన్యో వైవస్వతేఽన్తరే ॥ ౨,౭౩.౭౨ ॥
ప్రాదుర్భావే తు వైన్యస్య బ్రహ్మైవాసీత్పురోహితః ।
చతుర్థ్యాం తు యుగాఖ్యాయామాపన్నేషు సురేష్వథ ॥ ౨,౭౩.౭౩ ॥
సంభుతః స సముద్రాన్తర్హిరణ్యకశిపోర్వధే ।
ద్వితీయో నరసింహోఽభూద్రౌద్రః సుతపురస్సరః ॥ ౨,౭౩.౭౪ ॥
యజమానం తు దైత్యేన్ద్రమదిత్యాః కులనన్దనః ।
ద్విజో భూత్వా శుభే కాలే బలిం వైరోచనం జగౌ ॥ ౨,౭౩.౭౫ ॥
త్రైలోక్యస్య భవాన్రాజా త్వయి సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్ ।
దాతుమర్హసి మే రాజన్విక్రమాంస్త్రీనితి ప్రభుః ॥ ౨,౭౩.౭౬ ॥
దదామీత్యేవ తం రాజా బలిర్వైరోచనోఽబ్రవీత్ ।
వామనం తం చ విజ్ఞాయ తతోఽదాన్ముదితః స్వయమ్ ॥ ౨,౭౩.౭౭ ॥
స వామనో దివం ఖం చ పృథివీం చ ద్విజోత్తమాః ।
త్రిభిః క్రమైర్విశ్వమిదం జగదాక్రామత ప్రభుః ॥ ౨,౭౩.౭౮ ॥

అత్యరిచ్యత భూతాత్మా భాస్కరం స్వేన తేజసా ।
ప్రకాశయన్దిశః సర్వాః ప్రదిశశ్చ మహాయశాః ॥ ౨,౭౩.౭౯ ॥
శుశుభే స మహాబాహుః సర్వలోకాన్ప్రకాశయన్ ।
ఆసురీం శ్రియమాహృత్య త్రీంల్లోకాంశ్చ జనార్దనః ॥ ౨,౭౩.౮౦ ॥
స పుత్రపౌత్రానసురాన్పాతాలతలమానయన్ ।
నముచిః శంబరశ్చైవ ప్రహ్లాదశ్చైవ విష్ణునా ॥ ౨,౭౩.౮౧ ॥
క్రూరా హతా వినిర్ధూతా దిశః సంప్రతిపేదిరే ।
మహాభూతాని భూతాత్మా సవిశేషాణి మాధవః ॥ ౨,౭౩.౮౨ ॥
బలిం చం సబలం విప్రాస్త్రాద్భుతమదర్శయత్ ।
తస్య గాత్రే జగత్సర్వమాత్మానమనుపశ్యతి ॥ ౨,౭౩.౮౩ ॥
న కిఞ్చిదస్తి లోకేషు యదవ్యాప్తం మహాత్మనా ।
తద్వై రూపముపేన్ద్రస్య దేవాదానవమానవాః ॥ ౨,౭౩.౮౪ ॥
దృష్ట్వా సంముముహుః సర్వే విష్ణుతేజోవిమోహితాః ।
బలిః సితో మహాపాశైః సబన్ధుః ససుహృద్గణః ॥ ౨,౭౩.౮౫ ॥
విరోచనకులం సర్వం పాతాలే సన్నివేశితమ్ ।
తతః సర్వామరైశ్వర్యం దత్త్వేన్ద్రాయ మహాత్మనే ॥ ౨,౭౩.౮౬ ॥
మానుషేషు మహాబాహుః ప్రాదురాస జనార్దనః ।
ఏతాస్తిస్రః సమృతాస్తస్య దివ్యాః సంభూతయః శుభాః ॥ ౨,౭౩.౮౭ ॥
మానుష్యః సప్త యాస్తస్య సాగ్రగాస్తా నిబోధత ।
త్రేతాయుగే తు దశమే దత్తాత్రేయో బభూవ హ ॥ ౨,౭౩.౮౮ ॥
నష్టే ధర్మే చతుర్థశ్చ మార్కణ్డేయపుః సరః ।
పఞ్చమః పఞ్చదశ్యాం తు త్రేతాయాం సంబభూవ హ ॥ ౨,౭౩.౮౯ ॥
మాన్ధాతా చక్రవర్తి_త్వే తస్యోతథ్యః పురస్సరః ।
ఏకోనవింశయాం త్రేతాయాం సర్వక్షత్రాన్తకృద్విభుః ॥ ౨,౭౩.౯౦ ॥

జామదగ్న్యస్తదా షష్ఠే విశ్వామిత్రపురస్సరః ।
చతుర్వింశే యుగే రామో వసిష్ఠేన పురోధసా ॥ ౨,౭౩.౯౧ ॥
సప్తమో రావణస్యార్థే జజ్ఞే దశరథాత్మజః ।
అష్టమో ద్వాపరే విష్ణురష్టావింశే పరాశరాత్ ॥ ౨,౭౩.౯౨ ॥
వేదవ్యాసస్తతో జజ్ఞే జాతూకర్ణ్యపురస్సరః ।
తథైవ నవమే విష్ణురదిత్యాః కశ్యపాత్మజః ॥ ౨,౭౩.౯౩ ॥
దేవక్యాం వసుదేవాత్తు జాతో గార్గ్యపురస్సరః ।
అప్రమేయో నియోగశ్చ యతకామవరో వశీ ॥ ౨,౭౩.౯౪ ॥
క్రీడతే భగవాంల్లోకే బాలః క్రీడనకేరివ ।
న ప్రమాతుం మహాబాహుం శక్యోఽసౌ మధుసూదనః ॥ ౨,౭౩.౯౫ ॥
పరం హ్యవరమేతస్మాద్విశ్వరూపాన్న విద్యతే ।
అష్టావింశతికే తద్వద్ద్వాపరస్యాథ సంక్షయే ॥ ౨,౭౩.౯౬ ॥
నష్టే ధర్మే తదా జజ్ఞే విష్ణుర్వృష్ణికులే ప్రభుః ।
కర్తుం ధర్మవ్యవస్థానమసురాణాం ప్రణాశనమ్ ।
మాహయన్సర్వభూతాని యోగాత్మా యోగమాయయా ॥ ౨,౭౩.౯౭ ॥
ప్రవిష్టో మానుషీం యోనిం ప్రచ్ఛన్నశ్చరతే మహీమ్ ॥ ౨,౭౩.౯౮ ॥
విహారార్థం మనుష్యేషు సాందీపనిపురస్సరః ।
యత్ర కంసం చ శాల్వం చ ద్వివిదం చ మహాసురమ్ ॥ ౨,౭౩.౯౯ ॥
అరిష్టం వృషభం చైవ పూతనాం కేశినం హయమ్ ।
నాగం కువలయాపీడం మల్లం రాజగృహాధిపమ్ ॥ ౨,౭౩.౧౦౦ ॥
దైత్యాన్మానుషదేహస్థాన్సూదయామాస వీర్యవాన్ ।
ఛిన్నం బాహుసహస్రం చ బాణస్యాద్భుతకర్మణా ॥ ౨,౭౩.౧౦౧ ॥
నరకశ్చ హతః సంఖ్యే యవనశ్చ మహాబలః ।
హృతాని చ మహీపానాం సర్వరత్నాని తేజసా ॥ ౨,౭౩.౧౦౨ ॥

కురువీరాశ్చ నిహతాః పార్థివా యే రసాతలే ।
ఏతే లోకహితార్థాయ ప్రాదుర్భావా మహాత్మనః ॥ ౨,౭౩.౧౦౩ ॥
అస్మిన్నేవ యుగే క్షీణే సంధ్యాశిష్టే భవిష్యతి ।
కల్కిర్విష్ణుయశా నామ పారాశర్యః ప్రతాపవాన్ ॥ ౨,౭౩.౧౦౪ ॥
దశమో భావ్యసంభూతో యాజ్ఞవల్క్యపురస్సరః ।
అనుకర్షన్స వై సేనాం హస్త్యశ్వరథసంకులామ్ ॥ ౨,౭౩.౧౦౫ ॥
ప్రగృహీతాయుధైర్విప్రైర్వృతః శతసహస్రశః ।
నాత్యర్థం ధార్మికా యే చ యే చ ధర్మద్విషః క్వచిత్ ॥ ౨,౭౩.౧౦౬ ॥
ఉదీచ్యాన్మధ్యదేశాంశ్చ తథా విన్ధ్యా పరాన్తికాన్ ।
తథైవ దాక్షిణాత్యాంశ్చ ద్రవిడాన్సింహలైః సహ ॥ ౨,౭౩.౧౦౭ ॥
గాన్ధారాన్పారదాంశ్చైవ పహ్లవాన్యవనాఞ్ఛకాన్ ।
తుబరాఞ్ఛబరాంశ్చైవ పులిన్దాన్బరదాన్ వసాన్ ॥ ౨,౭౩.౧౦౮ ॥
లంపాకానాన్ధ్రకాన్పుణ్డ్రాన్కిరాతాంశ్చైవ స ప్రభుః ।
ప్రవృత్తచక్రో బలవాన్మ్లేచ్ఛానామన్తకృద్బలీ ॥ ౨,౭౩.౧౦౯ ॥
అదృశ్యః సర్వభూతానాం పృథివీం విచరిష్యతి ।
మానవః స తు సంజజ్ఞే దేవసేనస్య ధీమతః ॥ ౨,౭౩.౧౧౦ ॥
పూర్వజన్మని విష్ణుర్యః ప్రమితిర్నామ వీర్యవాన్ ।
గోత్రేణ వై చన్ద్రమసః పూర్ణే కలియుగేఽభవత్ ॥ ౨,౭౩.౧౧౧ ॥
ఇత్యేతాస్తస్య దేవస్య దక్షసంభూతయః స్మృతాః ।
తన్తం కాలం చ కాయం చ తత్తదుద్దిశ్య కారణమ్ ॥ ౨,౭౩.౧౧౨ ॥
అంశేన త్రిషు లోకేషు తాస్తా యోనీః ప్రపత్స్యతే ।
పఞ్చవింశే స్థితః కల్పే పఞ్చవింశత్స వై సమాః ॥ ౨,౭౩.౧౧౩ ॥
వినిఘ్నన్సర్వభూతాని మానుషానేవ సర్వశః ।
కృత్వా బీజావశేషాం తు మహీం క్రూరేణ కర్మణా ॥ ౨,౭౩.౧౧౪ ॥

శాన్తయిత్వా తు వృషలాన్ప్రాయశస్తాన ధార్మికాన్ ।
తతః స వై తదా కల్కిశ్చరితార్థః ససైనికః ॥ ౨,౭౩.౧౧౫ ॥
కర్మణా నిహతా యే తు సిద్ధాస్తే తు పునః స్వయమ్ ।
అకస్మాత్కుపితాన్యోన్యం భవిష్యన్తి చ మోహితాః ॥ ౨,౭౩.౧౧౬ ॥
క్షపయిత్వా తు తాన్సర్వాన్భావినార్థేన చోదితః ।
గఙ్గాయమునయోర్మధ్యే నిష్ఠాం ప్రాప్స్యతి సానుగః ॥ ౨,౭౩.౧౧౭ ॥
తతో వ్యతీతే కల్పే తు సమాప్తే సహసైనికే ।
నృపేష్వథ వినిష్టేషు తదా త్వప్రగ్రహాః ప్రజాః ॥ ౨,౭౩.౧౧౮ ॥
రక్షణే వినివృత్తే తు హత్వా చాన్యోన్యమాహవే ।
పరస్పరత్హృతస్వాశ్చ నిరానన్దాః సుదుఃఖితాః ॥ ౨,౭౩.౧౧౯ ॥
పురాణి హిత్వా గ్రామాంశ్చ తుల్యాస్తా నిష్పరిగ్రహాః ।
ప్రనష్టశ్రుతిధర్మాశ్చనష్టధర్మాశ్రమాస్తథా ॥ ౨,౭౩.౧౨౦ ॥
హ్రస్వా అల్పాయుషశ్చైవ భవిష్యన్తి వనౌకసః ।
సరిత్పర్వతసేవిన్యః పత్రమూలఫలాశనాః ॥ ౨,౭౩.౧౨౧ ॥
చీరపత్త్రాజినధరాః సంకరం ఘోరమాస్థితాః ।
అల్పాయుషో నష్టవార్తా బహ్వాబాధాః సుదుఃఖితాః ॥ ౨,౭౩.౧౨౨ ॥
ఏవం కాష్ఠామనుప్రాప్తాః కలిసంధ్యాంశకే తదా ।
ప్రజాః క్షయం ప్రయాస్యన్తి సార్ద్ధం కలియుగేన తు ॥ ౨,౭౩.౧౨౩ ॥
క్షీణే కలియుగే తస్మిన్ప్రవృత్తే చ కృతే పునః ।
ప్రపత్స్యన్తే యథాన్యాయం స్వభావాదేవ నాన్యథా ॥ ౨,౭౩.౧౨౪ ॥
ఇత్యేతత్కీర్త్తితం సర్వం దేవాసురవిచేష్టితమ్ ।
యదువంశప్రసంగేన మహద్వో వైష్ణవం యశః ॥ ౨,౭౩.౧౨౫ ॥
తుర్వసోస్తు ప్రవక్ష్యామి పూరోర్ద్రుహ్యోరనోస్తథా ॥ ౨,౭౩.౧౨౬ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యమభాగే తృతీయ ఉపోద్ఘాతపాదే విష్ణుమాహాత్మ్యవర్ణనం నామ త్రిసప్తతితమోఽధ్యాయః ॥ ౭౩॥

సూత ఉవాచ

తుర్వసోస్తు సుతో వహ్నిర్వహ్నేర్గోభానురాత్మజః ।

గోభానోస్తు సుతో వీర స్త్రిసానురపాజితః ॥ ౨,౭౪.౧ ॥

కరన్ధమస్తు త్రైసానో మరుత్తస్తస్య చాత్మజః ।

అన్యస్త్వావిక్షితో రాజా మరుత్తః కథితః పురా ॥ ౨,౭౪.౨ ॥

అనపత్యో మరుత్తస్తు స రాజాసీదితి శ్రుతమ్ ।

దుష్కన్తం పౌరవం చాపి స వై పుత్రమకల్పయత్ ॥ ౨,౭౪.౩ ॥

ఏవం యయాతిశాపేన జరాసంక్రమణే పురా ।

తుర్వసోః పౌరవం వంశం ప్రవివేశ పురా కిల ॥ ౨,౭౪.౪ ॥

దుష్కన్తస్య తు దాయాదః సరూప్యో నామ పార్థివః ।

సరూప్యాత్తు తథాణ్డీరశ్చత్వారస్తస్య చాత్మజాః ॥ ౨,౭౪.౫ ॥

పాణ్డ్యశ్చ కేరలశ్చైవ చోలః కుల్యస్తథైవ చ ।

తేషాం జనపదాః కుల్యాః పాణ్డ్యాశ్చోలాః సకేరలాః ॥ ౨,౭౪.౬ ॥

ద్రుహ్యోశ్చ తనయౌ వీరౌ బభ్రుః సేతుశ్చ విశ్రుతౌ ।

అరుద్ధః సేతుపుత్రస్తు బాభ్రవో రిపురుచ్యతే ॥ ౨,౭౪.౭ ॥

యౌవనాశ్వేన సమితౌ కృచ్ఛ్రేణ నిహతో బలీ ।

యుద్ధం సుమహదాసీత్తు మాసాన్పరిచతుర్దశ ॥ ౨,౭౪.౮ ॥

అరుద్ధస్య తు దాయాదో గాన్ధారో నామ పార్థివః ।

ఖ్యాయతే యస్య నామ్నా తు గాన్ధారవిషయో మహాన్ ॥ ౨,౭౪.౯ ॥

గాన్ధారాదేశజాశ్చాపి తురగా వాజినాం వరాః ।
గాన్ధారపుత్రో ధర్మస్తు ధృతస్తస్య సుతోఽభవత్ ॥ ౨,౭౪.౧౦ ॥
ధృతస్య దుర్దమో జజ్ఞే ప్రచేతాస్తస్య చాత్మజః ।
ప్రచేతసః పుత్రశతం రాజానః సర్వ ఏవ తే ॥ ౨,౭౪.౧౧ ॥
మ్లేచ్ఛరాష్ట్రాధిపాః సర్వే హ్యుదీచీం దిశమాస్థితాః ।
అనోశ్చైవ సుతా వీరాస్త్రయః పరమధార్మికాః ॥ ౨,౭౪.౧౨ ॥
సభానరః కాలచక్షుః పరాక్షస్చేతి విశ్రుతాః ।
సభానరస్య పుత్రస్తు విద్వాన్కాలానలో నృపః ॥ ౨,౭౪.౧౩ ॥
కాలానలస్య ధర్మాత్మా సృంజయో నామ విశ్రుతః ।
సృంజయస్యాభవత్పుత్రో వీరో నామ్నా పురఞ్జయః ॥ ౨,౭౪.౧౪ ॥
ఆసీదిన్ద్రసమో రాజా ప్రతిష్ఠితయశాదివి ।
మహామనాః సుతస్తస్య మహాశాలస్య ధార్మికః ॥ ౨,౭౪.౧౫ ॥
సప్తద్వీపేశ్వరో రాజా చక్రవర్తీ మహాయశాః ।
మహామనాస్తు ద్వౌ పుత్రౌ జనయామాస విశ్రుతౌ ॥ ౨,౭౪.౧౬ ॥
ఉశీనరం చ ధర్మజ్ఞం తితిక్షుం చైవ ధార్మికమ్ ।
ఉశీనరస్య పత్న్యస్తు పఞ్చ రాజర్షివంశజాః ॥ ౨,౭౪.౧౭ ॥
నృగా కృమీ నవా దర్వా పఞ్చమీ చ దృషద్వతీ ।
ఉశీనరస్య పుత్ర్యస్తు పఞ్చ తాసు కులోద్వహాః ॥ ౨,౭౪.౧౮ ॥
తపస్యతః సుమహతో జాతా వృద్ధస్య ధార్మికాః ।
నృగాయాస్తు నృగః పుత్రో నవాయా నవ ఏవ తు ॥ ౨,౭౪.౧౯ ॥
కృమ్యాః కృమిస్తు దర్వాయాః సువ్రతో నామ ధార్మికః ।
దృషద్వతీ సుతశ్చాపి శిబిరౌశీనరో ద్విజాః ॥ ౨,౭౪.౨౦ ॥
శిబేః శివపురం ఖ్యాతం యౌధేయం తు నృగస్య చ ।
నవస్య నవరాష్ట్రం తు కృమేస్తు కృమిలా పురీ ॥ ౨,౭౪.౨౧ ॥

సువ్రతస్య తథాంబష్ఠా శిబిపుత్రాన్నిబోధత ।
శిబేస్తు శిబయః పుత్రాశ్చత్వారో లోకసంమతాః ॥ ౨,౭౪.౨౨ ॥
వృషదర్భః సువీరస్తు కేకయో మద్రకస్తథా ।
తేషాం జనపదాః స్ఫీతాః కేకయా మద్రకాస్తథా ॥ ౨,౭౪.౨౩ ॥
వృషదర్భాః సువీరాశ్చ తితిక్షోః శృణుత ప్రజాః ।
తితిక్షురభవద్రాజా పూర్వస్యాం దిశి విశ్రుతః ॥ ౨,౭౪.౨౪ ॥
ఉశద్రథో మహాబాహుస్తస్య హేమః సుతోఽభవత్ ।
హేమస్య సుతపా జజ్ఞే సుతః సుతపసో బలిః ॥ ౨,౭౪.౨౫ ॥
జాతో మనుష్యయోన్యాం వై క్షీణే వంశే ప్రజేప్సయా ।
మహాయోగీ స తు బలిర్బద్ధో యః స మహామనాః ॥ ౨,౭౪.౨౬ ॥
పుత్రానుత్పాదయామాస జాతుర్వర్ణ్యకరాన్భువి ।
అఙ్గం స జనయామాస వఙ్గం సుహ్మం తథైవ చ ॥ ౨,౭౪.౨౭ ॥
యుద్ధం కలిఙ్గం చ తథా వాలేయం క్షత్రముచ్యతే ।
వాలేయా బ్రాహ్మణాశ్చైవ తస్య వంశకరాః ప్రభోః ॥ ౨,౭౪.౨౮ ॥
బలేస్తు బ్రహ్మణా దత్తా వరాః ప్రీతేన ధీమతః ।
మహాయోగిత్వమాయుశ్చ కల్పస్య పరిమాణకమ్ ॥ ౨,౭౪.౨౯ ॥
సంగ్రామే వాప్యజేయత్వం ధర్మే చైవ ప్రభావతః ।
త్రైలోక్యదర్శనం చైవ ప్రాధాన్యం ప్రసవే తథా ॥ ౨,౭౪.30 ॥
బలేశ్చ ప్రతిమత్వం వే ధర్మతత్త్వార్థదర్శనమ్ ।
చతురో నియతాన్వర్ణాంస్త్వం వై స్థాపయితేతి వై ॥ ౨,౭౪.3౧ ॥
ఇత్యుక్తో విభునా రాజా బలిః శాన్తి పరాయయౌ ।
కాలేన మహతా విద్వాన్స్వం చ స్థానముపాగతః ॥ ౨,౭౪.3౨ ॥
తేషాం జనపదాః స్ఫీతా అఙ్గవఙ్గాశ్చ సుహ్మకాః ।
పుణ్డ్రాః కలిఙ్గశ్చ తథా తేషాం వంశం నిబోధత ॥ ౨,౭౪.33 ॥

తస్య తే తనయాః సర్వే క్షేత్రజా మునిసంభవాః ।
సంభూతా దీర్ఘతమసః సుదేష్ణాయాం మహౌజసః ॥ ౨,౭౪.౩౪ ॥
ఋషయ ఊచుః
కథం బలేః సుతాః పఞ్చ జనితాః క్షేత్రజాః ప్రభో ।
ఋషిణా దీర్ఘతమసా హ్యేతత్ప్రబ్రూహి పృచ్ఛతామ్ ॥ ౨,౭౪.౩౫ ॥
సూత ఉవాచ
ఉశిజో నామ విఖ్యాత ఆసీద్ధీమానృషిః పురా ।
భార్యా వై మమతా నామ బభూవాస్య మహాత్మనః ॥ ౨,౭౪.౩౬ ॥
ఉశిజస్య కనీయాంస్తు పురోధా యో దివౌకసామ్ ।
బృహస్పతిర్బృహత్తేజా మమతాం సోఽభ్యపద్యత ॥ ౨,౭౪.౩౭ ॥
ఉవాచ మమతా తం తు బృహస్పతిమనిచ్ఛతీ ।
అన్తర్వత్న్యస్మి తే భ్రాతుర్జ్యేష్ఠస్యాస్య చ భామినీ ॥ ౨,౭౪.౩౮ ॥
అయం హి మే మహాన్గర్భో రోరవీతి బృహస్పతే ।
అజస్రం బ్రహ్మ చాభ్యస్య షడఙ్గం వేదముద్గిరన్ ॥ ౨,౭౪.౩౯ ॥
అమోఘరేతాస్త్వం చాపి న మాం భజితుమర్హసి ।
అస్మిన్నేవ యథాకాలే యథా వా మన్యసే విభో ॥ ౨,౭౪.౪౦ ॥
ఏవముక్తస్తయా సమ్యగ్బృహతేజా బృహస్పతిః ।
కామాత్మానం మహాత్మాపి నాత్మానం సోఽభ్యధారయత్ ॥ ౨,౭౪.౪౧ ॥
సంబభూవైవ ధర్మాత్మా తయా సార్ద్ధం బృహస్పతి ।
ఉత్సృజన్తం తదా రేతో గర్భస్థః సోఽస్య భాషత ॥ ౨,౭౪.౪౨ ॥
శుక్రం త్యాక్షీశ్చ మా జీవ ద్వయోర్నేహాస్తి సంభవః ।
అమోఘరేతాస్త్వం వాపి పూర్వం చాహమిహాగతః ॥ ౨,౭౪.౪౩ ॥
శశాప తం తదా క్రుద్ధ ఏవముక్తో బృహస్పతిః ।
ఉశిజస్య సుతం భ్రాతుర్గర్భస్థం భగవానృషిః ॥ ౨,౭౪.౪౪ ॥

యస్మాత్త్వమీదృశే కాలే సర్వభూతేష్విహతే సతి ।
మామేవముక్తవాన్మోహాత్తమో దీర్ఘం ప్రవేక్ష్యసి ॥ ౨,౭౪.౪౫ ॥
తతో దీర్ఘతమా నామ శాపాదృషిరజాయత ।
అథౌశిజో బృహత్కీర్తిర్బృహస్పతిరివౌజసా ॥ ౨,౭౪.౪౬ ॥
ఊర్ధ్వరేతాస్తతశ్చాపి న్యవసద్భ్రాతురాశ్రమే ।
గోధర్మం సౌరభేయాత్తు వృషభాచ్ఛ్రుతవాన్ప్రభోః ॥ ౨,౭౪.౪౭ ॥
తస్య భ్రాతా పితృవ్యస్తు చకార భవనం తదా ।
తస్మిన్హి తత్ర వసతి యదృచ్ఛాభ్యాగతో వృషః ॥ ౨,౭౪.౪౮ ॥
దర్శార్థమాస్తృతాన్దర్భాఞ్చచార సురభీసుతః ।
జగ్రాహ తం దీర్ఘ తమా విస్ఫురన్తం తు శృఙ్గయోః ॥ ౨,౭౪.౪౯ ॥
స తేన నిగృహీతస్తు న చచాల పదాత్పదమ్ ।
తతోఽబ్రవీద్వృషస్తం వై ముంచ మాం బలినాం వర ॥ ౨,౭౪.౫౦ ॥
న మయా సాదితస్తాత బలవాంస్త్వద్విధః క్వచిత్ ।
త్ర్యంబకం వహతా దేవం యతో జాతోఽస్మి భూతలే ॥ ౨,౭౪.౫౧ ॥
ముంచ మాం బలినాం శ్రేష్ఠ ప్రతిస్నేహం వరం వృణు ।
ఏవముక్తోఽబ్రవీదేనం జీవంస్త్వం మే క్వ యాస్యసి ॥ ౨,౭౪.౫౨ ॥
తేన త్వాహం న మోక్ష్యామి పరస్వాదం చతుష్పదమ్ ।
తతస్తం దీర్ఘతమసం స వృషః ప్రత్యువాచ హ ॥ ౨,౭౪.౫౩ ॥
నాస్మాకం విద్యతే తాత పాతకం స్తేయమేవ చ ।
భక్ష్యాభక్ష్యం న జానీమః పేయాపేయం చ సర్వశః ॥ ౨,౭౪.౫౪ ॥
కార్యా కార్యం చ వై విప్ర గమ్యగమ్యం తథైవ చ ।
న పాప్మానో వయం విప్ర ధర్మో హ్యేష గవాం శ్రుతః ॥ ౨,౭౪.౫౫ ॥
గవాం నామ స వై శ్రుత్వా సంభ్రాన్తస్త మముఞ్చత ।
భక్త్యా చానుశ్రవికయా గోసుతం వై ప్రసాదయన్ ॥ ౨,౭౪.౫౬ ॥

ప్రసాదతో వృషేన్ద్రస్య గోధర్మం జగృహేఽథ సః ।
మనసైవ తదా దధ్రే తద్విధస్తత్పరాయణః ॥ ౨,౭౪.౫౭ ॥
తతో యవీయసః పత్నీ మౌతథ్యస్యాభ్యమన్యత ।
విచేష్టమానాం రుదతీం దైవాత్సంమూఢచేతనః ॥ ౨,౭౪.౫౮ ॥
అవలేపం తు తంమత్వా సురద్వాంస్తస్య నాక్షమత్ ।
గోధర్మ వై బలం కృత్వా స్నుషాం స హ్యాభ్యమన్యత ॥ ౨,౭౪.౫౯ ॥
విపర్యయం తు తం దృష్ట్వా శరద్వాన్ప్రవిచిన్త్య చ ।
భవిష్యమర్థం జ్ఞాత్వా చ మహాత్మా త్వవమత్య తమ్ ॥ ౨,౭౪.౬౦ ॥
ప్రోవాచ దీర్ఘతమసం క్రోధాత్సంరక్తలోచనః ।
గమ్యాగమ్యం న జానీషే గోధర్మాత్ప్రార్థయన్స్నుషామ్ ॥ ౨,౭౪.౬౧ ॥
దుర్వృత్తం త్వాం త్యజామ్యేష గచ్ఛ త్వం స్వేన కర్మణా ।
యస్మాత్త్వమన్ధో వృద్ధశ్చ భర్త_వ్యో దురనుష్ఠితః ॥ ౨,౭౪.౬౨ ॥
తేనాసి త్వం పరిత్యక్తో దురాచారోఽసి మే మతః ।
సూత ఉవాచ
కర్మణ్యస్మింస్తతః క్రూరే తస్య బుద్ధిరజాయత ॥ ౨,౭౪.౬౩ ॥
నిర్భర్త్స్య చైవ బహుశో బాహుభ్యాం పరిగృహ్య చ ।
కోష్ఠే సముద్రే ప్రక్షిప్య గఙ్గాంభసి సముత్సృజత్ ॥ ౨,౭౪.౬౪ ॥
ఉహ్యమానః సముద్రస్తు సప్తాహం శ్రోతసా తదా ।
తం సస్త్రీకో బలిర్నామ రాజా ధర్మార్థతత్త్వవిత్ ॥ ౨,౭౪.౬౫ ॥
అపశ్యన్మజ్జమానం తు స్రోతసోభ్యాసమాగతమ్ ।
తం గృహీత్వా స ధర్మాత్మా బలిర్వైరోచనస్తదా ॥ ౨,౭౪.౬౬ ॥
అన్తఃపురే జుగోపైనం భక్ష్యైర్భోజ్యైశ్చ తర్పయన్ ।
ప్రీతః స వై వరేణాథ చ్ఛన్దయామాస వై బలిమ్ ॥ ౨,౭౪.౬౭ ॥
స చ తస్మాద్వరం వవ్రే పుత్రార్థీ దానవర్షభః ।

బలిరువాచ

సంతానార్థం మహాభాగ భార్యాయాం మమ మానద ॥ ౧,౭౪.౬౮ ॥

పుత్రాన్ధర్మార్థసంయుక్తానుత్పాదయితుమర్హసి ।

ఏవముక్తస్తుతేనర్షిస్తథాస్త్విత్యుక్తవాన్హితమ్ ॥ ౧,౭౪.౬౯ ॥

సుదేష్ణాం నామ భార్యాం స్వాం రాజాస్మై ప్రాహిణోత్తదా ।

అన్ధం వృద్ధం చ తం దృష్ట్వా న సా దేవీ జగామ హ ॥ ౧,౭౪.౭౦ ॥

స్వాం చ ధాత్రేయికాం తస్మై భూషయిత్వా వ్యసర్జయత్ ।

కక్షీవచ్చక్షుషౌ తస్యాం శూద్రయోన్యామృషిర్వశీ ॥ ౧,౭౪.౭౧ ॥

జనయా మాస ధర్మాత్మా పుత్రావేతౌ మహౌజసౌ ।

కక్షీవచ్చక్షుషౌ తౌ తు దృష్ట్వా రాజా బలిస్తదా ॥ ౧,౭౪.౭౨ ॥

అధీతౌ విధివత్సమ్య గీశ్వరౌ బ్రహ్మవాదినౌ ।

సిద్ధౌ ప్రత్యక్షధర్మాణౌ బుద్ధౌ శ్రేష్ఠతమావపి ॥ ౧,౭౪.౭3 ॥

మమైతావితి హోవాచ బలిర్వైరోచనస్త్వృషిమ్ ।

నేత్యువాచ తతస్తం తు మమైతావితి చాబ్రవీత్ ॥ ౧,౭౪.౭౪ ॥

ఉత్పన్నౌ శూద్రయోనౌ తు భవతః క్ష్మాసురోత్తమౌ ।

అన్ధం వృద్ధం చ మాం మత్వా సుదేష్ణా మహిషీ తవ ॥ ౧,౭౪.౭౫ ॥

ప్రాహిణోదవమానీయ శూద్రీం ధాత్రేయికాం మమ ।

తతః ప్రసాదయామాస పునస్తమృషిసత్తమమ్ ॥ ౧,౭౪.౭౬ ॥

బలిర్భార్యాం సుదేష్ణా చ భర్త్సయామాస వై ప్రభుః ।

పునశ్చైనామలఙ్కృత్య ఋషయే ప్రత్యపాదయత్ ॥ ౧,౭౪.౭౭ ॥

తాం స దీర్ఘతమా దేవీమబ్రవీద్యది మాం శుభే ।

దధ్నా లవణమిశ్రేణ స్వభ్యక్తం నగ్నకం తథా ॥ ౧,౭౪.౭౮ ॥

లేహిష్యస్యజుగుప్సన్తీ హ్యాపాదతలమస్తకమ్ ।

తతస్త్వం ప్రాప్స్యసే దేవి పుత్రాంశ్చ మనసేప్సితాన్ ॥ ౧,౭౪.౭౯ ॥

తస్య సా తద్వచో దేవీ సర్వం కృతవతీ తథా ।
అపానం చ సమాసాద్య జుగుప్సంతీ హ్యవర్జయత్ ॥ ౨,౭౪.౮౦ ॥
తమువాచ తతః సర్షిర్య స్తే పరిహృతం శుభే ।
వినాపానం కుమారం త్వం జనయిష్యసి పూర్వజమ్ ॥ ౨,౭౪.౮౧ ॥
తతస్తం దీర్ఘతమసం సా దేవీ ప్రత్యువాచ హ ॥
నార్హసి త్వం మహాభాగ పుత్రం దాతుం మమేదృశమ్ ॥ ౨,౭౪.౮౨ ॥
ఋషిరువాచ
తవాపరధో దేవ్యేష నాన్యథా భవితా తు వై ।
దేవీదృశం చ తే పౌత్రమహం దాస్యామి సువ్రతే ॥ ౨,౭౪.౮౩ ॥
తస్యాపానం వినా చైవ యోగ్యభావో భవిష్యతి ।
తాం స దీర్ఘతమాశ్చైవ కుక్షౌ స్పృష్ట్వేదమబ్రవీత్ ॥ ౨,౭౪.౮౪ ॥
ప్రాశితం దధియత్తేఽద్య మమాజ్ఞాద్వై శుచిస్మితే ।
తేన తే పూరితో గర్భః పౌర్ణమాస్యామివోదధిః ॥ ౨,౭౪.౮౫ ॥
భవిష్యన్తి కుమారాస్తే పఞ్చ దేవసుతోపమాః ।
తేజస్వినః పరాక్రాన్తా యజ్వానో ధార్మికాస్తథా ॥ ౨,౭౪.౮౬ ॥
తతోఽఙ్గస్తు సుదేష్ణాయా జ్యేష్ఠపుత్రో వ్యజాయత ।
వఙ్గస్తస్మాత్కలిఙ్గస్తు పుణ్డ్రః సుహ్మస్తథైవ చ ॥ ౨,౭౪.౮౭ ॥
వంశభాజస్తు పఞ్చైతే బలేః క్షేత్రేఽభవంస్తదా ।
ఇత్యేతే దీర్ఘతమసా బలేర్దత్తాః సుతాః పురా ॥ ౨,౭౪.౮౮ ॥
ప్రజా హ్యుపహతాస్తస్య బ్రహ్మణా కారణం ప్రతి ।
అపత్యమస్య దారేషు స్వేషు మాభూన్మహాత్మనః ॥ ౨,౭౪.౮౯ ॥
తతో మనుష్యయోన్యాం వై జనయామాస స ప్రజాః ।
సురభిర్దీర్ఘత మసమథ ప్రీతో వచోఽబ్రవీత్ ॥ ౨,౭౪.౯౦ ॥
విచార్య యస్మాద్గోధర్మం త్వమేవం కృతవానసి ।

భక్త్యా చానన్యయాస్మాసు మునే ప్రీతాస్మి తేన తే ॥ ౨,౭౪.౯౧ ॥
తస్మాత్తవ తమో దీర్ఘం నిస్తదామ్యద్య పశ్య వై ।
బార్హస్పత్యం చ యత్తేఽన్యత్పాపం సంతిష్ఠతే తనౌ ॥ ౨,౭౪.౯౨ ॥
జరామృత్యుభయం చైవ హ్యాఘ్రాయ ప్రణుదామి తే ।
ఆఘ్రాతమాత్రోఽసౌ పశ్యత్సద్యస్తమసి నాశితే ॥ ౨,౭౪.౯౩ ॥
ఆయుష్మాంశ్చ యువా చైవ చక్షుష్మాంశ్చ తతోఽభవత్ ।
గవా హృతతమాః సోఽథ గౌతమః సమపద్యత ॥ ౨,౭౪.౯౪ ॥
కక్షీవాంస్తు తతో గత్వా సహ పిత్రా గిరివ్రజమ్ ।
యథోద్దిష్టం హి పిత్రాథ చచార విపులం తపః ॥ ౨,౭౪.౯౫ ॥
తతః కాలేన మహతా తపసా భావితః స వై ।
విధూయ సానుజో దోషాన్బ్రాహ్మణ్యం ప్రాప్తవాన్ప్రభుః ॥ ౨,౭౪.౯౬ ॥
తతోఽబ్రవీత్పితా త్వేనం పుత్రవానస్మ్యహం ప్రభో ।
సుపుత్రేణ త్వయా తాత కృతార్థశ్చ యశస్వినా ॥ ౨,౭౪.౯౭ ॥
యుక్తాత్మానం తతః సోఽథ ప్రాప్తవాన్బ్రహ్మణః క్షయమ్ ।
బ్రాహ్మణ్యం ప్రాప్య కక్షీవాన్సహస్రమసృజత్సుతాన్ ॥ ౨,౭౪.౯౮ ॥
కూష్మాణ్డా గౌతమాస్తే వై స్మృతాః కక్షీవతః సుతాః ।
ఇత్యేష దీర్ఘతమసో బలేర్వైరోచనస్య వై ॥ ౨,౭౪.౯౯ ॥
సమాగమః సమాఖ్యాతః సంతానశ్చోభయోస్తథా ।
బలిస్తానభిషిచ్యేహ పఞ్చ పుత్రానకల్మషాన్ ॥ ౨,౭౪.౧౦౦ ॥
కృతార్థః సోఽపి యోగాత్మా యోగమాశ్రిత్య చ ప్రభుః ।
అదృశ్యః సర్వభూతానాం కాలాకాఙ్క్షీ చరత్యుత ॥ ౨,౭౪.౧౦౧ ॥
తత్రాఙ్గస్య తు రాజర్షే రాజాసీద్దధివాహనః ।
సోఽపరాధాత్సుదేష్ణాయా అనపానోఽభవన్నృపః ॥ ౨,౭౪.౧౦౨ ॥
అనపానస్య పుత్రస్తు రాజా దివిరథః స్మృతః ।

పుత్రో దివిరథస్యాసీద్విద్వాన్ధర్మరథో నృపః ॥ ౨,౭౪.౧౦౩ ॥

ఏతే ఏక్ష్వాకవః ప్రోక్తా భవితారః కలౌ యుగే ।

బృహద్బలాన్వయే జాతా మహావీర్యపరాక్రమాః ॥ ౨,౭౪.౧౦౪ ॥

శూరాశ్చ కృతవిద్యాశ్చ సత్యసంధా జితేన్ద్రియాః ।

అత్రానువంశశ్లోకోఽయం భవిష్యజ్ఞైరుదాహృతః ॥ ౨,౭౪.౧౦౫ ॥

ఇక్ష్వాకూణామయం వంశః సుమిత్రాన్తో భవిష్యతి ।

సుమిత్రం ప్రాప్య రాజానం సంస్థాం ప్రాప్స్యతి వై కలౌ ॥ ౨,౭౪.౧౦౬ ॥

ఇత్యేతన్మానవం క్షత్రమైలం చ సముదాహృతమ్ ।

అత ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి మగధో యో బృహద్రథః ॥ ౨,౭౪.౧౦౭ ॥

జరాసంధస్య యే వంశే సహదేవాన్వయే నృపాః ।

అతీతా వర్త్తమానాశ్చ భవిష్యాశ్చ తథా పునః ॥ ౨,౭౪.౧౦౮ ॥

ప్రాధాన్యతః ప్రవక్ష్యామి గదతో మే నిబోధత ।

సంగ్రామే భారతే తస్మిన్సహదేవో నిపాతితః ॥ ౨,౭౪.౧౦౯ ॥

సోమాపిస్తస్య తనయో రాజర్షిః స గిరివ్రజే ।

పఞ్చాశతం తథాష్టౌ చ సమా రాజ్యమకారయత్ ॥ ౨,౭౪.౧౧౦ ॥

శ్రుతశ్రవాః సప్తషష్టిః సమాస్తస్య సుతోఽభవత్ ।

అయుతాయుస్తు షడ్వింశద్రాజ్యం వర్షాణ్యకారయత్ ॥ ౨,౭౪.౧౧౧ ॥

సమాః శతం నిరామిత్రో మహీం భుక్త్వా దివం గతః ।

పఞ్చాశతం సమాః షట్చ సుక్షత్రః ప్రాప్తవాన్మహీమ్ ॥ ౨,౭౪.౧౧౨ ॥

త్రయోవింశద్బృహత్కర్మా రాజ్యం వర్షాణ్యకారయత్ ।

సేనాజిత్సాంప్రతం చాపి ఏతా వై భోక్ష్యతే సమాః ॥ ౨,౭౪.౧౧౩ ॥

శ్రుతఞ్జయస్తు వర్షాణి చత్వారింశద్భవిష్యతి ।

రిపుఞ్జయో మహాబాహుర్మహాబుద్ధిపరాక్రమః ॥ ౨,౭౪.౧౧౪ ॥

పఞ్చత్రింశత్తు వర్షాణి మహీం పాలయితా నృపః ।

అష్టపఞ్చాశతం జాబ్దాన్రాజ్యే స్థాస్యతి వై శుచిః ॥ ౨,౭౪.౧౧౫ ॥
అష్టావింశత్సమాః పూర్ణాః క్షేమో రాజా భవిష్యతి ।
సువ్రతస్తు చతుఃషష్టిం రాజ్యం ప్రాప్స్యతి వీర్యవాన్ ॥ ౨,౭౪.౧౧౬ ॥
పఞ్చ వర్షాణి పూర్ణాని ధర్మనేత్రో భవిష్యతి ।
భోక్ష్యతే నృపతిశ్చేమా అష్టపఞ్చాశతం సమాః ॥ ౨,౭౪.౧౧౭ ॥
అష్టత్రింశత్సమారాష్ట్రం సుశ్రమస్య భవిష్యతి ।
చత్వారింశద్దశాష్టౌ చ దృఢసేనో భవిష్యతి ॥ ౨,౭౪.౧౧౮ ॥
త్రయస్త్రింశత్తు వర్షాణి సుమతిః ప్రాప్స్యతే తతః ।
చత్వారింశత్సమా రాజా సునేత్రో భోక్ష్యతే తతః ॥ ౨,౭౪.౧౧౯ ॥
సత్యజిత్పృథివీ రాష్ట్రం త్ర్యశీతిం భోక్ష్యతే సమాః ।
ప్రాప్యేమం విశ్వజిచ్చాపి పఞ్చవింశద్భవిష్యతి ॥ ౨,౭౪.౧౨౦ ॥
అరిఞ్జయస్తు వర్షాణాం పఞ్చాశత్ప్రాప్యతే మహీమ్ ।
ద్వావింశచ్చ నృపా హ్యేతే భవితారో బృహద్రథాః ॥ ౨,౭౪.౧౨౧ ॥
పూర్ణం వర్షసహస్రం వై తేషాం రాజ్యం భవిష్యతి ।
బృహద్రథేష్వతీతేషు వీరహన్తృష్వవర్త్తిషు ॥ ౨,౭౪.౧౨౨ ॥
శునకః స్వామినం హత్వా పుత్రం సమభిషేక్ష్యతి ।
మిషతాం క్షత్రియాణాం హి ప్రద్యోతిం నృపతిం బలాత్ ॥ ౨,౭౪.౧౨౩ ॥
స వై ప్రణతసామన్తో భవిష్యేణ ప్రవర్త్తితః ।
త్రయోవింశత్సమా రాజా భవితా స నరోత్తమః ॥ ౨,౭౪.౧౨౪ ॥
చతుర్వింశత్సమా రాజా పాలకో భవితా తతః ।
విశాఖయూపో భవితా నృపః పఞ్చాశతం సమాః ॥ ౨,౭౪.౧౨౫ ॥
ఏకవింశత్సమా రాజ్య మజకస్య భవిష్యతి ।
భవిష్యతి సమా వింశత్తత్సుతో నన్దివర్ద్ధనః ॥ ౨,౭౪.౧౨౬ ॥
అష్టత్రింశచ్ఛతం భావ్యాః ప్రాద్యోతాః పఞ్చ తే నృపాః ।

హత్వా తేషాం యశః కృత్స్నం శిశునాగో భవిష్యతి ॥ ౨,౭౪.౧౨౭ ॥
వారాణస్యాం సుతస్తస్య సంయాస్యతి గిరివ్రజమ్ ।
శిశునాగశ్చ వర్షాణి చత్వారింశద్భవిష్యతి ॥ ౨,౭౪.౧౨౮ ॥
కాకవర్ణః సుతస్తస్య షట్త్రింశచ్చ భవిష్యతి ।
తతస్తు వింశతిం రాజా క్షేమధర్మా భవష్యతి ॥ ౨,౭౪.౧౨౯ ॥
చత్వారింశత్సమా రాష్ట్రం క్షత్రౌజాః ప్రాప్స్యతే తతః ।
అష్టత్రింశత్సమా రాజావిధిసారో భవిష్యతి ॥ ౨,౭౪.౧౩౦ ॥
అజాతశత్రుర్భవితా పఞ్చవింశత్సమా నృపః ।
పఞ్చత్రింశత్సమా రాజా దర్భకస్తు భవిష్యతి ॥ ౨,౭౪.౧౩౧ ॥
ఉదయీ భవితా తస్మాత్త్రయస్త్రింశత్సమా నృపః ।
స వై పురవరం రాజా పృథివ్యాం కుసుమాహ్వయమ్ ॥ ౨,౭౪.౧౩౨ ॥
గగాయా దక్షిణే కూలే చతుర్థేఽహ్ని కారిష్యతి ।
చత్వారిశత్సమా భావ్యో రాజా వై నన్దివర్ద్ధనః ॥ ౨,౭౪.౧౩౩ ॥
చత్వారిశత్త్రయశ్చైవ సహానన్దిర్భవిష్యతి ।
భవిష్యన్తి చ వర్షాణి షష్ట్యుత్తరశతత్రయమ్ ॥ ౨,౭౪.౧౩౪ ॥
శిశునాగా దశైవైతే రాజానః క్షత్రబన్ధవః ।
ఏతైః సార్ద్ధం భవిష్యన్తి తావత్కాలం నృపాః పరే ॥ ౨,౭౪.౧౩౫ ॥
ఏక్ష్వాకవశ్చతుర్వింశత్పఞ్చాలాః పఞ్చవింశతిః ।
కాలకాస్తు చతుర్వింశచ్చతుర్వింశత్తు హైహయాః ॥ ౨,౭౪.౧౩౬ ॥
ద్వాత్రింశదేకలిఙ్గాస్తు పఞ్చవింశత్తథా శకాః ।
కురవశ్చాపి షట్త్రింశదష్టావింశతి మైథిలాః ॥ ౨,౭౪.౧౩౭ ॥
శూరసేనాస్త్రయోవింశద్వీతిహోత్రాశ్చ వింశతిః ।
తుల్యకాలం భవిష్యన్తి సర్వం ఏవ మహీక్షితః ॥ ౨,౭౪.౧౩౮ ॥
మహానన్దిసుతశ్చాపి శూద్రాయాః కాలసంవృతః ।

ఉత్పత్స్యతే మహా పద్మః సర్వక్షత్రాన్తకృన్నృపః ॥ ౨,౭౪.౧౩౯ ॥
తతః ప్రభృతి రాజానో భవిష్యః శూద్రయోనయః ।
ఏకరాట్స మహాపద్మ ఏకచ్ఛత్రో భవిష్యతి ॥ ౨,౭౪.౧౪౦ ॥
అష్టాశీతి తు వర్షాణి పృథివీం పాలయిష్యతి ।
సర్వక్షత్రం సముద్ధృత్య భావినోఽర్థస్య వై బలాత్ ॥ ౨,౭౪.౧౪౧ ॥
తత్పశ్చాత్తత్సుతా హ్యష్టౌ సమాద్వాదశ తే నృపాః ।
మహాపద్మస్య పర్యాయే భవిష్యన్తి నృపాః క్రమాత్ ॥ ౨,౭౪.౧౪౨ ॥
ఉద్ధరిష్యతి తాన్సర్వాన్కౌటిల్యో వై ద్విజర్షభః ।
భుక్త్వా మహీం వర్షశతం నరేద్రః స భవిష్యతి ॥ ౨,౭౪.౧౪౩ ॥
చన్ద్రగుప్తం నృపం రాజ్యే కౌటిల్యః స్థాపయిష్యతి ।
చతుర్వింశత్సమా రాజా చన్ద్రగుప్తో భవిష్యతి ॥ ౨,౭౪.౧౪౪ ॥
భవితా భద్రసారస్తు పఞ్చవింశత్సమా నృపః ।
షట్త్రింశత్తు సమా రాజా అశోకానాం చ తృప్తిదః ॥ ౨,౭౪.౧౪౫ ॥
తస్య పుత్రః కులాలస్తు వర్షాణ్యష్టౌ భవిష్యతి ।
కుశాలసూనురష్టౌ చ భోక్తా వై బన్ధుపాలితః ॥ ౨,౭౪.౧౪౬ ॥
బన్ధుపాలితదాయాదో భవితా చేన్ద్రపాలితః ।
భవితా సప్త వర్షాణి దేవవర్మా నరాధిపః ॥ ౨,౭౪.౧౪౭ ॥
రాజా శతధనుశ్చాపి తస్య పుత్రో భవిష్యతి ।
బృహద్రథశ్చ వర్షాణి సప్త వై భవితా నృపః ॥ ౨,౭౪.౧౪౮ ॥
ఇత్యేతే నవ మౌర్యా వై భోక్ష్యన్తి చ వసుంధరామ్ ।
సప్తత్రింశచ్ఛతం పూర్ణం తేభ్యః శుఙ్గో గమిష్యతి ॥ ౨,౭౪.౧౪౯ ॥
పుష్పమిత్రస్తు సేనానీరుద్ధృత్యతు బృహద్రథమ్ ।
కారయిష్యతి వై రాజ్యం సమాః షష్టిం స చైవ తు ॥ ౨,౭౪.౧౫౦ ॥
అగ్నిమిత్రో నృపశ్చాష్టౌ భవిష్యతి సమా నృపః ।

భవితా చాపి సుజ్యేష్ఠః సప్త వర్షాణి వై తతః ॥ ౨,౭౪.౧౫౧ ॥
వసుమిత్రస్తతో భావ్యో దశవర్షాణి పార్థివః ।
తతో భద్రః సమే ద్వే తు భవిష్యతి నృపశ్చ వై ॥ ౨,౭౪.౧౫౨ ॥
భవిష్యతి సమాస్తస్మాత్త్రిస ఏవ పులిన్దకః ।
రాజా ఘోషస్తతశ్చాపి వర్షాణి భవితా త్రయః ॥ ౨,౭౪.౧౫౩ ॥
సప్త వై వజ్ర మిత్రంస్తు సమా రాజా తతః పునః ।
ద్వాత్రింశద్భవితా వాపి సమా భాగవతో నృపః ॥ ౨,౭౪.౧౫౪ ॥
భవిష్యతి సుతస్తస్య దేవభూమిః సమా దశ ।
దశైతే శుఙ్గరాజానో భోక్ష్యన్తీమాం వసుంధరామ్ ॥ ౨,౭౪.౧౫౫ ॥
శతం పూర్ణం దశ ద్వే చ తేభ్యః కణ్వం గమిష్యతి ।
అమాత్యో వసుదేవస్తు బాల్యాద్వ్యసనినం నృపమ్ ॥ ౨,౭౪.౧౫౬ ॥
దేవభూమిం తతో హత్వా శుఙ్గేషు భవితా నృపః ।
భవిష్యతి సమా రాజా పఞ్చ కణ్వాయనస్తు సః ॥ ౨,౭౪.౧౫౭ ॥
భూమిమిత్రః సుతస్తస్య చతుర్వింశద్భవిష్యతి ।
భవితా ద్వాదశ సమాస్తస్మాన్నారాయణో నృపః ॥ ౨,౭౪.౧౫౮ ॥
సుశర్మా తత్సుతశ్చాపి భవిష్యతి చతుఃసమాః ।
కణ్వాయనాస్తు చత్వారశ్చత్వారింశచ్చ పఞ్చ చ ॥ ౨,౭౪.౧౫౯ ॥
సమా భోక్ష్యన్తి పృథివీం పునరన్ధ్రాన్గమిష్యతి ।
కణ్వాయనమథోద్ధృత్య సుశర్మాణం ప్రసహ్య తమ్ ॥ ౨,౭౪.౧౬౦ ॥
సింధుకో హ్యన్ధ్రజాతీయః ప్రాప్స్యతీమాం వసుంధరామ్ ।
త్రయోవింశత్సమా రాజా సింధుకో భవితా త్వథ ॥ ౨,౭౪.౧౬౧ ॥
కృష్ణో భ్రాతాస్య వర్షాణి సోఽస్మాద్దశ భవిష్యతి ।
శ్రీశాన్తకర్ణిర్భవితా తస్య పుత్రస్తు వై మహాన్ ॥ ౨,౭౪.౧౬౨ ॥
పఞ్చాశత్తు సమాః షట్చ శాన్తకర్ణిర్భవిష్యతి ।

ఆపోలవోద్వాదశ వై తస్య పుత్రో భవిష్యతి ॥ ౨,౭౪.౧౬౩ ॥
చతుర్వింశత్తు వర్షాణి పటుమాంశ్చ భవిష్యతి ।
భవితానిష్టకర్మా తు వర్షాణాం పఞ్చవింశతిమ్ ॥ ౨,౭౪.౧౬౪ ॥
తతః సంవత్సరం పూర్ణం హాలో రాజా భవిష్యతి ।
పఞ్చపత్తల్లకో నామ భవిష్యతి మహాబలః ॥ ౨,౭౪.౧౬౫ ॥
భావ్యఃపురీషభీరుస్తు సమాః సోఽప్యేకవింశతిమ్ ।
శాతకర్ణిర్వర్షమేకం భవిష్యతి నరాధిపః ॥ ౨,౭౪.౧౬౬ ॥
అష్టవింశతివర్షాణి శివస్వాతిర్భవిష్యతి ।
రాజా చ గౌతమీ పుత్ర ఏకవింశత్సమా నృపః ॥ ౨,౭౪.౧౬౭ ॥
ఏకోనవింశతి రాజా యజ్ఞః శ్రీశాతకర్ణ్యథ ।
షడేవ భవితా త్సమాద్విజయస్తు సమానృపః ॥ ౨,౭౪.౧౬౮ ॥
దేడశ్రీశాతకర్ణీ చ తస్య పుత్రః సమాస్త్రయః ।
పులోమారిః సమాః సప్త తతశ్చైషాం భవిష్యతి ॥ ౨,౭౪.౧౬౯ ॥
ఇత్యేతే వై నృపాస్త్రింశదన్ధ్రా భోక్ష్యన్తి వై మహీమ్ ।
సమాః శతాని చత్వారి పఞ్చాశత్షట్తథైవ చ ॥ ౨,౭౪.౧౭౦ ॥
అన్ధ్రాణాం సంస్థితాః పఞ్చ తేషాం వంశ్యాశ్చ యే పునః ।
సప్తైవ తు భవిష్యన్తి దశాభీరాస్తతో నృపాః ॥ ౨,౭౪.౧౭౧ ॥
సప్త గర్దభినశ్చాపి తతోఽథ దశ వై శకాః ।
యవనాష్టౌ భవిష్యన్తి తుషారాస్తు చతుర్దశ ॥ ౨,౭౪.౧౭౨ ॥
త్రయోదశ గురుణ్డాశ్చ మౌనా హ్యేకాదశైవ తు ।
అన్ధ్రా భోక్ష్యన్తి వసుధాం శతే ద్వే చ శతఞ్చ వై ॥ ౨,౭౪.౧౭౩ ॥
సప్తషష్టిం చ వర్షాణి దశాభీరాస్తతో నృపాః ।
సప్త గర్దభినశ్చైవ భోక్ష్యన్తీమాం ద్విసప్తతిమ్ ॥ ౨,౭౪.౧౭౪ ॥
శతాని త్రీణ్యశీతిం చ భోక్ష్యన్తి వసుధాం శకాః ।

ఆశీతీ ద్వే చ వర్షాణి భోక్తారో యవనా మహీమ్ ॥ ౨,౭౪.౧౭౫ ॥
పఞ్చవర్షశతానీహ తుషారాణాం మహీ స్మృతా ।
శతాన్యర్ద్ధచతుర్థాని భవితారస్త్రయోదశ ॥ ౨,౭౪.౧౭౬ ॥
గురుణ్డా వృషలైః సార్ద్ధం భోక్ష్యన్తే మ్లేచ్ఛజాతయః ।
శతాని త్రీణి భోక్ష్యన్తే మౌనా ఏకాదశైవ తు ॥ ౨,౭౪.౧౭౭ ॥
తేషు చ్ఛిన్నేషు కాలేన తతః కిలకిలో నృపః ।
తతః కిలకిలేభ్యశ్చ విన్ధ్యశక్తిర్భవిష్యతి ॥ ౨,౭౪.౧౭౮ ॥
సమాః షణ్ణవతిం చైవ పృథివీం తు సమేష్యతి ।
నృపాన్వైదిశకాంశ్చాథ భవిష్యాంస్తు నిబోధత ॥ ౨,౭౪.౧౭౯ ॥
శేషస్య నాగరాజస్య పుత్రః సుర పురఞ్జయః ।
భోగీ భవిష్యతే రాజా నృపో నాగకులోద్వహః ॥ ౨,౭౪.౧౮౦ ॥
సదాచన్ద్రస్తు చన్ద్రాశుర్ద్వితీయో నఖవాంస్తథా ।
ధనధర్మా తతశ్చాపి చతుర్థో వంశజః స్మృతః ॥ ౨,౭౪.౧౮౧ ॥
భూతినన్దస్తతశ్చాపి వైదిశే తు భవిష్యతి ।
తస్య భ్రాతా యవీయాంస్తు నామ్నా నన్దియశాః కిల ॥ ౨,౭౪.౧౮౨ ॥
తస్యాన్వయో భవిష్యన్తి రాజానస్తే త్రయస్తు వై ।
దైహిత్రః శిశికో నామ పూరికాయాం నృపోఽభవత్ ॥ ౨,౭౪.౧౮౩ ॥
విన్ధ్యశక్తిసుతశ్చాపి ప్రవీరో నామ వీర్యవాన్ ।
భోక్ష్యతే చ సమాః షష్టిం పురీం కాఞ్చనకాం చ వై ॥ ౨,౭౪.౧౮౪ ॥
యక్ష్యతే వాజపేయైశ్చ సమాప్తవరదక్షిణైః ।
తస్య పుత్రాస్తు చత్వారో భవిష్యన్తి నరాధిపాః ॥ ౨,౭౪.౧౮౫ ॥
విన్ధ్యకానాం కులానాం తే నృపా వైవాహికాస్త్రయః ।
సుప్రతీకో గభీరశ్చ సమా భోక్ష్యతి వింశతిమ్ ॥ ౨,౭౪.౧౮౬ ॥
శఙ్కమానోఽభవద్రాజా మహిషీణాం మహీపతిః ।

పుష్పమిత్రా భవిష్యన్తి షట్పన్మిత్రాస్త్రయోదశ ॥ ౨,౭౪.౧౮౭ ॥
మేకలాయాం నృపాః సప్త భవిష్యన్తి చ సప్తతిః ।
కోమలాయాం తు రాజానో భవిష్యన్తి మహాబలాః ॥ ౨,౭౪.౧౮౮ ॥
మేఘా ఇతి సమాఖ్యాతా బుద్ధిమన్తో నవైవ తు ।
నైషధాః పార్థివాః సర్వే భవిష్యన్త్యామనుక్షయాత్ ॥ ౨,౭౪.౧౮౯ ॥
నలవంశప్రసూతాస్తే వీర్యవన్తో మహాబలాః ।
మగధానాం మహావీర్యో విశ్వస్ఫాణిర్భవిష్యతి ॥ ౨,౭౪.౧౯౦ ॥
ఉత్సాద్య పార్థివాన్సర్వాన్సోఽన్యాన్వర్ణాన్కరిష్యతి ।
కైవర్తాన్మద్రకాంశ్చైవ పులిన్దాన్బ్రాహ్మణాంస్తథా ॥ ౨,౭౪.౧౯౧ ॥
స్థాపయిష్యన్తి రాజానో నానాదేశేషు తే జనాన్ ।
విశ్వస్ఫాణిర్మహాసత్త్వో యుద్ధే విష్ణుసమప్రభః ॥ ౨,౭౪.౧౯౨ ॥
విశ్వస్ఫాణిర్నరపతిః క్లీబాకృతిరివోచ్యతే ।
ఉత్సాదయిత్వా క్షత్రం తు క్షత్రమన్యత్కరిష్యతి ॥ ౨,౭౪.౧౯౩ ॥
నవ నాగాస్తు భోక్ష్యతి పురీం చంపావతీం నృపాః ।
మథురాం చ పురా రమ్యాం నాగా భోక్ష్యన్తి సప్త వై ॥ ౨,౭౪.౧౯౪ ॥
అనుగఙ్గాప్రయాగం చ సాకేతం మగధాంస్తథా ।
ఏతాఞ్జనపదాన్సర్వాన్భోక్ష్యన్తే సప్తవంశజాః ॥ ౨,౭౪.౧౯౫ ॥
నైష ధాన్య దుకాంశ్చైవ శైశీతాన్ కాలతోయకాన్ ।
ఏతాఞ్జనపదాన్సర్వాన్భోక్ష్యన్తే మణిధాన్యజాన్ ॥ ౨,౭౪.౧౯౬ ॥
కోశలాంశ్చాన్ధ్రపౌణ్డ్రాంశ్చ తామ్రలిప్తాన్ససాగరాన్ ।
చంపాం చైవ పురీం రమ్యాం భోక్ష్యన్తే దేవరక్షితాః ॥ ౨,౭౪.౧౯౭ ॥
కలిఙ్గా మహిషాశ్చైవ మహేన్ద్రనిలయాశ్చ యే ।
ఏతాఞ్జనపదాన్సర్వాన్ పాలయిష్యతి వై గుహః ॥ ౨,౭౪.౧౯౮ ॥
స్త్రీరాష్ట్రభోజకాంశ్చైవ భోక్ష్యతే కనకాహ్వయః ।

తుల్యకాలం భవిష్యన్తి సర్వే హ్యతే మహీక్షితః ॥ ౨,౭౪.౧౯౯ ॥
అల్పప్రసాదా హ్యనృతా మహాక్రోధా హ్యధార్మికాః ।
భవిష్యన్తీహ యవనా ధర్మతః కామతోఽర్థతః ॥ ౨,౭౪.౨౦౦ ॥
నైవ మూర్ద్ధాభిషిక్తాస్తే భవిష్యన్తి నరాధిపాః ।
యుగదోషదురాచారా భవిష్యన్తి నృపాస్తు తే ॥ ౨,౭౪.౨౦౧ ॥
భవిష్యన్తీహ పర్యాయే కాలేన పృథివీక్షితః ।
విహీనాస్తు భవిష్యన్తి ధర్మతః కామ తోఽర్థతః ॥ ౨,౭౪.౨౦౨ ॥
తైర్విమిశ్రా జనపదా మ్లేచ్ఛాచారాశ్చ సర్వశః ।
విపర్యయేణ వర్తన్తే నాశాయిష్యన్తి వై ప్రజాః ॥ ౨,౭౪.౨౦౩ ॥
లుబ్ధా అనృతవాచశ్చ భవితారస్తదా నృపాః ।
తేషాం వర్త్తతి పర్యాయే బహుస్త్రీకే యుగే తదా ॥ ౨,౭౪.౨౦౪ ॥
లవాల్లవం భ్రశ్యమానా ఆయురూపబలశ్రుతైః ।
తథా గతాసు వై కాష్ఠం ప్రజాసు జగతీశ్వరాః ॥ ౨,౭౪.౨౦౫ ॥
రాజానః సంప్రణశ్యతి కాలేనోపహతాస్తదా ।
కల్కినా వ్యాహతాః సర్వే మ్లేచ్ఛా యాస్యన్తి సంక్షయమ్ ॥ ౨,౭౪.౨౦౬ ॥
అధార్మికాశ్చ యేఽత్యర్థం పాఖణ్డాశ్చైవ సర్వశః ।
ప్రనష్టే నృపశబ్దే చ సంధ్యాశిష్టే కలౌ యుగే ॥ ౨,౭౪.౨౦౭ ॥
కిఞ్చిచ్ఛిష్టాః ప్రజాస్తా వై ధర్మే నష్టే పరిగ్రహాః ।
అసాధనా హతస్వాశ్చ వ్యాధిశోకనిపీడితాః ॥ ౨,౭౪.౨౦౮ ॥
అనావృష్టిహతాశ్చైవ పరస్పరవధేన చ ॥ ౨,౭౪.౨౦౯ ॥
అనాధారాః పరిత్రస్తా వార్తాముత్సృజ్య దుఃఖితాః ।
త్యక్త్వా పురాణి గ్రామాంశ్చ భవిష్యన్తి వనౌకసః ॥ ౨,౭౪.౨౧౦ ॥
ఏవంరూపేషు నష్టేషు ప్రజాస్త్యక్త్వా గృహాణి తు ।
నష్టే స్నేహే దురాపన్నా భ్రష్టస్నేహాః సుహృజ్జనః ॥ ౨,౭౪.౨౧౧ ॥

వర్ణాశ్రమపరిభ్రష్టాః సంకరం ఘోరమాస్థితాః ।
సరిత్పర్వతసేవిన్యో భవిష్యన్తి ప్రజాస్తదా ॥ ౨,౭౪.౨౧౨ ॥
సరితః సాగరానూపాన్సేవన్తే పర్వతానథ ।
అఙ్గాన్కలిఙ్గాన్వఙ్గాంశ్చ కాశ్మీరాన్కాశికోశలాన్ ॥ ౨,౭౪.౨౧౩ ॥
ఋషికాన్తాగిరిద్రోణీః సంశ్రయిష్యన్తి మానవాః ।
కృత్స్నం హిమవతః పృష్ఠం కూలం చ లవణాంభసః ॥ ౨,౭౪.౨౧౪ ॥
అరణ్యమభిపత్స్యన్తే ఆర్యా మ్లేచ్ఛజనైః సహ ।
మృగైర్మీనైర్విహఙ్గైశ్చ శ్వాపదైశ్చేక్షుభిస్తథా ॥ ౨,౭౪.౨౧౫ ॥
మధుశాకఫలైర్మూలైర్వర్తయిష్యన్తి మానవాః ।
చీరం పర్ణం చ వివిధం వల్కలాన్యజినాని చ ॥ ౨,౭౪.౨౧౬ ॥
స్వయం కృత్వా పిధాస్యన్తి యథా మునిజనస్తథా ।
బీజాన్నాని తథా నిమ్నేష్వీ హన్తః కాష్ఠశఙ్కుభిః ॥ ౨,౭౪.౨౧౭ ॥
అజైడకం ఖరోష్ట్రం చ పాలయిష్యన్తి యత్నతః ।
నదీర్వత్స్యన్తి తోయార్థే నూనమాశ్రిత్య మానవాః ॥ ౨,౭౪.౨౧౮ ॥
పార్థివా వ్యవహారేణ విబాధన్తే పరస్పరమ్ ।
బహుమన్యాః ప్రజాహీనాః శౌచాచారవివర్జితాః ॥ ౨,౭౪.౨౧౯ ॥
ఏవం భవిష్యన్తి నరాస్తదాధర్మే వ్యవస్థితాః ।
హీనాన్దీనాంస్తథాధర్మాన్ప్రజా సమనువర్త్స్యతి ॥ ౨,౭౪.౨౨౦ ॥
ఆయుస్తదా త్రయోవింశన్న కశ్చిదతివర్తతే ।
దుర్బలా విషయగ్లానా జరాయా సంపరిప్లుతాః ॥ ౨,౭౪.౨౨౧ ॥
పత్రమూలఫలాహారాశ్చీరకృష్ణాజినాంబరాః ।
వృత్త్యర్థమభిలిప్స్యన్తశ్చరిష్యన్తి వసుంధరామ్ ॥ ౨,౭౪.౨౨౨ ॥
ఏతత్కాలమనుప్రాప్తాః ప్రజాః కలియుగాన్తకే ।
క్షీణే కలియుగే తస్మిన్దివ్యే వర్షసహస్రకే ॥ ౨,౭౪.౨౨౩ ॥

నిఃశేషాస్తు భవిష్యన్తి సార్ధ్ధం కలియుగేన తు ।
స సంధ్యాంశే తు నిఃశేషే కృతం వై ప్రతిపత్స్యతే ॥ ౨,౭౪.౨౨౪ ॥
యదా యన్ద్రశ్చ సూర్యశ్చ తథా తిష్యబృహస్పతీ ।
ఏకరాశౌ భవిష్యన్తి తదా కృతయుగం భవేత్ ॥ ౨,౭౪.౨౨౫ ॥
ఏష వంశక్రమః కృత్స్నః కీర్తితో వో యథాక్రమమ్ ।
అతీతా వర్తమానాశ్చ తథైవానాగతాశ్చ యే ॥ ౨,౭౪.౨౨౬ ॥
మహానన్దాభిషేకాన్త జన్మ యావత్పరీక్షితః ।
ఏతద్వర్షసహస్రం తు జ్ఞేయం పఞ్చాశదుత్తరమ్ ॥ ౨,౭౪.౨౨౭ ॥
ప్రమాణం వై తథా వక్తుం మహాపద్మోత్తరం చ యత్ ।
అన్తరం చ శతాన్యష్టౌ షట్త్రింశచ్చ సమాః స్మృతాః ॥ ౨,౭౪.౨౨౮ ॥
ఏతత్కాలాన్తర భావ్యమన్ధ్రాన్తాద్యాః ప్రకీర్తితాః ।
భవిష్యైస్తత్ర సంఖ్యాతాః పురాణజ్ఞైః శ్రుతార్షిభిః ॥ ౨,౭౪.౨౨౯ ॥
సప్తర్షయస్తదా ప్రాప్తాః పిత్ర్యే పారీక్షితే శతమ్ ।
సప్తవింశైః శతైర్భావ్యా అన్ధ్రాణాం తేఽన్వయాః పునః ॥ ౨,౭౪.౨౩౦ ॥
సప్తవింశతిపర్యన్తే కృత్స్నే నక్షత్రమణ్డలే ।
సప్తర్షయస్తు తిష్ఠన్తి పర్యాయేణ శతంశతమ్ ॥ ౨,౭౪.౨౩౧ ॥
సప్తర్షీణాం యుగం త్వేతద్దివ్యయా సంఖ్యయా స్మృతమ్ ।
మాసా దివ్యాః స్మృతాః షట్చ దివ్యాబ్దాశ్చైవ సప్త హి ॥ ౨,౭౪.౨౩౨ ॥
తేభ్యః ప్రవర్తతే కాలో దివ్యః సప్తర్షిభిస్తు తైః ।
సప్తర్షీణాం తు యౌ పూర్వౌ దృశ్యేతే ఉత్తరాదిశి ॥ ౨,౭౪.౨౩౩ ॥
తయోర్మధ్యే చ నక్షత్రం దృశ్యతే యత్సమం దివి ।
తేన సప్తర్షయో యుక్తా జ్ఞేయా వ్యోమ్ని శతం సమాః ॥ ౨,౭౪.౨౩౪ ॥
నక్షత్రాణామృషీణాం చ భోగస్యైతన్నిదర్శనమ్ ।
సప్తర్షయో హ్యథాయుక్తాః కాలే పరీక్షితే శతమ్ ॥ ౨,౭౪.౨౩౫ ॥

అష్టాంశే సచతుర్వింశే భవిష్యన్తి శతం సమాః ।
ఇమాస్తదా తు ప్రకృతీర్వ్యాపత్స్యన్తే ప్రజా భృశమ్ ॥ ౨,౭౪.౨౩౬ ॥
అనృతోపహతాః సర్వా ధర్మతః కామతోఽర్థతః ।
శ్రౌతస్మార్త్తే ప్రశిథిలే ధర్మే వర్ణాశ్రమే తదా ॥ ౨,౭౪.౨౩౭ ॥
సంకరం దుర్బలాత్మానః ప్రతియాస్యన్తి మోహితాః ।
సంసక్తాశ్చ భవిష్యన్తి శూద్రాః సార్ద్ధం ద్విజాతిభిః ॥ ౨,౭౪.౨౩౮ ॥
బ్రాహ్మణాః శూద్రయష్టారః శూద్రా వై మన్త్రయోనయః ।
ఉపస్థాస్యన్తి తాన్విప్రాంస్తదా దౌర్వృత్త్యలిప్సవః ॥ ౨,౭౪.౨౩౯ ॥
లవాల్లవం భ్రశ్యమానాః ప్రజాః సర్వాః క్రమేణ తు ।
క్షయమేవ గమిష్యన్తి క్షీణశేషా యుగక్షయే ॥ ౨,౭౪.౨౪౦ ॥
యస్మిన్కృష్ణో దివ్యం యాతస్తస్మిన్నేవ తదా దినే ।
ప్రతిపన్నః కలియుగస్తస్య సంఖ్యాం నిబోధత ॥ ౨,౭౪.౨౪౧ ॥
సహస్రాణాం శతానీహ త్రీణి మానుషసంఖ్యయా ।
షష్టిం చైవ సహస్రాణి వర్షాణాం తూచ్యతే కలిః ॥ ౨,౭౪.౨౪౨ ॥
దివ్యం వర్షసహస్రం తు తత్సంధ్యాంశే హి కీర్త్తితే ।
నిఃశేషే చ తదా తస్మిన్కృతం వై ప్రతిపత్స్యతే ॥ ౨,౭౪.౨౪౩ ॥
ఏలశ్చేక్ష్వాకువంశశ్చ సహ భేదైః ప్రకీర్త్తితౌ ।
ఇక్ష్వాకోస్తు సమృతం క్షత్త్రం సుమిత్రాన్తం వివస్వతః ॥ ౨,౭౪.౨౪౪ ॥
ఐలం క్షత్త్రం క్షేమకాన్తం సోమ వంశవిదో విదుః ।
ఏతే వివస్వతః పుత్రాః కీర్త్తితాః కీర్త్తివర్ద్ధనాః ॥ ౨,౭౪.౨౪౫ ॥
అతీతా వర్త్తమానాశ్చ తథైవానాగతాశ్చ యే ।
బ్రాహ్మణాః క్షత్త్రియా వైశ్యాః శూద్రాశ్చైవాత్ర యే స్మృతాః ॥ ౨,౭౪.౨౪౬ ॥
యుగేయుగే మహాత్మానః సమతీతాః సహస్రశః ।
బహుత్వాన్నామధేయానాం పరిసంఖ్యా కులేకులే ॥ ౨,౭౪.౨౪౭ ॥

పునరుక్తిబహుత్వాచ్చ న మయా పరికీర్తితా ।
వైవస్వతంఽతరే హ్యస్మిన్న నిమివంశః సమాప్యతే ॥ ౨,౭౪.౨౪౮ ॥
ఏతస్యాం తు యుగాఖ్యాయాం యతః క్షత్త్రం ప్రపత్స్యతే ।
తథా హి కథయిష్యామి గదతో మే నిబోధత ॥ ౨,౭౪.౨౪౯ ॥
దేవాపిః పౌరవో రాజా ఇక్ష్వాకుశ్చైవ యో మరుః ।
మాహాయోగబలోపేతౌ కలాపగ్రామమాస్థితౌ ॥ ౨,౭౪.౨౫౦ ॥
ఏతౌ క్షత్త్రప్రణేతారౌ చతుర్వింశే చతుర్యుగే ।
సువర్చా నామ పుత్రస్తు ఇక్ష్వాకోస్తు భవిష్యతి ॥ ౨,౭౪.౨౫౧ ॥
నవవింశే యుగే సోఽథ వంశస్యాదిర్భవిష్యతి ।
దేవాపేశ్చ సపౌలస్తు ఏలాదిర్భవితా నృపః ॥ ౨,౭౪.౨౫౨ ॥
క్షత్త్రప్రవర్త్తకౌ హ్యేతౌ భవిష్యేతే చతుర్యుగే ।
ఏవం సర్వత్ర విజ్ఞేయం సంతానార్థే తు లక్షణమ్ ॥ ౨,౭౪.౨౫౩ ॥
క్షీణే కలియుగే తస్మిన్భవిష్యే త కృతే యుగే ।
సప్తర్షిభిస్తు త్రైః సార్ద్ధమాద్యే త్రేతాయుగే పునః ॥ ౨,౭౪.౨౫౪ ॥
గోత్త్రాణాం క్షత్త్రియాణాం చ భవిష్యేతే ప్రవర్త్తకౌ ।
ద్వాపరాంశేన తిష్ఠన్తి క్షత్త్రియా ఋషిభిః సహ ॥ ౨,౭౪.౨౫౫ ॥
భవిష్యే తు తతః సర్గే కాలే కృతయుగే పునః ।
బీజార్థం తే భవిష్యన్తి బ్రహ్మక్షత్త్రస్య వై పునః ॥ ౨,౭౪.౨౫౬ ॥
ఏవమేవ తు సర్వేషు తిష్ఠన్తీహాసురేషు వై ।
సప్తర్షయో నృపైః సార్ద్ధం సంతానార్థం యుగేయుగే ॥ ౨,౭౪.౨౫౭ ॥
క్షత్త్రస్యైవ సముచ్ఛేదసంబన్ధో వై ద్విజైః స్మృతః ।
మన్వన్తరాణాం సప్తానాం సంతానశ్చ శ్రుతశ్చ తే ॥ ౨,౭౪.౨౫౮ ॥
పరస్పరాద్యుగానాం చ బ్రహ్మక్షత్త్రస్య చోద్భవః ।
యథా ప్రవృత్తిస్తేషాం వై ప్రవృత్తానాం తథా క్షయః ॥ ౨,౭౪.౨౫౯ ॥

సప్తర్షయో విదుస్తేషాం దీర్ఘాయుష్ట్వాద్భవాభవౌ ।
ఏతేన క్రమయోగేన ఐలేక్ష్వాక్వన్వయా ద్విజాః ॥ ౨,౭౪.౨౬౦ ॥
ఉత్పద్యమానా స్త్రేతాయాం క్షీయమాణాః కలౌ పునః ।
అనుయాన్తి యుగాఖ్యాం తు యావన్మన్వన్తరక్షయః ॥ ౨,౭౪.౨౬౧ ॥
జామదగ్న్యేన రామేణ క్షత్రే నిరవశేషితే ।
కృతేయం సంకులా సర్వా క్షత్రియైర్వసుధాధిపైః ॥ ౨,౭౪.౨౬౨ ॥
ద్విపంశకారణఞ్చైవ కీర్తయిష్యే నిబోధత ।
ఐలస్యేక్ష్వాకునన్దస్య ప్రకృతిః పరివర్త్తతే ॥ ౨,౭౪.౨౬౩ ॥
రాజానః శ్రేణిబద్ధాస్తు తథాన్యే క్షత్రియా నృపాః ।
ఏలవంశస్య యే ఖ్యాతాస్తథైవేక్ష్వాకవో నృపాః ॥ ౨,౭౪.౨౬౪ ॥
తేషామేకశతం పూర్ణం కులానామభిషేకితమ్ ।
తావదేవ తు భోజానాం విస్తరో ద్విగుణః స్మృతః ॥ ౨,౭౪.౨౬౫ ॥
భజతే త్ర్యంశకం క్షత్త్రం చతుర్ధాత్త ద్యథా దిశమ్ ।
తేష్వతీతాః సమానా యే బ్రువతస్తాన్నిబోధత ॥ ౨,౭౪.౨౬౬ ॥
శతం వై ప్రతివిన్ధ్యానాం శతం నాగాః సహైహయాః ।
ధృత రాష్ట్రశ్చైకశతమశీతిర్జనమేజయాః ॥ ౨,౭౪.౨౬౭ ॥
శతం చ బ్రహ్మదత్తానాం శారిణాం విరిణాం శతమ్ ।
తతః శతం తు పౌలానాం శ్వేతకాశ్య కుశాదయః ॥ ౨,౭౪.౨౬౮ ॥
తతోఽపరే సహస్రం వై యేఽతీతాః శశవిన్దవః ।
ఈజిరే చాశ్వమేధైస్తే సర్వే నియుతదక్షిణైః ॥ ౨,౭౪.౨౬౯ ॥
ఏవం రాజర్షయోఽతీతా శతశోఽథ సహస్రశః ।
మనోర్వైవస్వతస్యాస్మిన్వర్త్తమానేఽన్తరే తు యే ॥ ౨,౭౪.౨౭౦ ॥
తేషాం నిబోధతోత్పన్నా లోకే సంతతయః స్మృతాః ॥
న శక్యేవిస్తరస్తాసాం సంతతీనాం పరస్పరమ్ ॥ ౨,౭౪.౨౭౧ ॥

తత్పూర్వాపరయోగేన వక్తుం వర్షశతైరపి ।
అష్టావింశద్యుగాఖ్యాస్తు గతా వైవస్వతేన్తరే ॥ ౨,౭౪.౨౭౨ ॥
ఏత్రై రాజర్షిభిః సార్ద్ధం శష్టాయాస్తా నిబోధత ।
చత్వారింశత్త్రయశ్చైవ భవిష్యాః సహ రాజభిః ॥ ౨,౭౪.౨౭౩ ॥
యుగాఖ్యానావ శిష్టాస్తు తతో వైవస్వతక్షయః ।
ఏతద్వః కథితం సర్వే సమాసవ్యాసయోగతః ॥ ౨,౭౪.౨౭౪ ॥
పునరుక్తిబహుత్వాచ్చ న శక్య తు యుగైః సహ ।
ఏతే యయాతిపుత్రాణాం పఞ్చ వంశా విశాం హితాః ॥ ౨,౭౪.౨౭౫ ॥
కీర్త్తితాశ్చ వ్యతీతా యే యే లోకాన్ధారయన్త్యుత ।
లభతే చ వరాన్పఞ్చ దుర్లభా నిహ లౌకికాన్ ॥ ౨,౭౪.౨౭౬ ॥
ఆయుః కీర్త్తిం ధనం పుత్రాన్స్వర్గం చానన్త్యమశ్నుతే ।
ధారణాచ్ఛ్రవణాచ్చైవ పఞ్చవంశస్య ధీమతః ॥ ౨,౭౪.౨౭౭ ॥
ఇత్యేష వో మయా పాదస్తృతీయః కథితో ద్విజాః ।
విస్తరేణానుపూర్వ్యా చ కిం భూయో వర్ణయామ్యహమ్ ॥ ౨,౭౪.౨౭౮ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే మధ్యమభాగే తృతీయ ఉపోద్ఘాతపాదే వంశానువర్ణనం నామ చతుఃసప్తతితమోఽధ్యాయః ॥ ౭౪॥

సమాప్తశ్చాయం తృతీయః పాదః

అథోత్తరభాగప్రారమభః

శ్రుత్వా పాదం తృతీయం తు క్రాన్తం సూతేన ధీమతా ।
తతశ్చతుర్థం పప్రచ్ఛుః పాదం వై ఋషిసత్తమాః ॥ ౩,౧.౧ ॥
పాదః క్రాన్తస్తృతీయోఽయమనుషఙ్గేణ నస్త్వయా ।
చతుర్థం విస్తరాత్పాదం సంహారం పారికీర్త్త్య ॥ ౩,౧.౨ ॥
మన్వన్తరాణి సర్వాణి పూర్వాణ్యేవాపరైః సహ ।
సప్తర్షీణామథైతేషాం సాంప్రతస్యాన్తరే మనోః ॥ ౩,౧.౩ ॥
విస్తరావయవం చైవ నిసర్గస్య మహాత్మనః ।
విస్తరేణానుపూర్వ్యా చ సర్వమేవ బ్రవీహి నః ॥ ౩,౧.౪ ॥
సూత ఉవాచ
భవతాం కథయిష్యామి సర్వమేతద్యథాతథమ్ ।
పాదం త్విమం ససంహారం చతుర్థం మునిసత్తమాః ॥ ౩,౧.౫ ॥
మనోర్వైవస్వతస్యేమం సాంప్రతస్య మహాత్మంనః ।
విస్తరేణానుపూర్వ్యా చ నిసర్గం శృణుత ద్విజాః ॥ ౩,౧.౬ ॥
మన్వన్తరాణాం సంక్షేపం భవిష్యైః సహ సప్తభిః ।
ప్రలయం చైవ లోకానాం బ్రువతో మే నిబోధత ॥ ౩,౧.౭ ॥
ఏతాన్యుక్తాని వై సమ్యక్సప్తసప్తసు వై ప్రజాః ।
మన్వన్తరాణి సంక్షేపాచ్ఛృణుతా నాగతాని మే ॥ ౩,౧.౮ ॥
సావర్ణస్య ప్రవక్ష్యామి మనోర్వైవస్వతస్య హ ।
భవిష్యస్య భవిష్యం తు సమాసాత్తన్నిబోధత ॥ ౩,౧.౯ ॥
అనాగతాశ్చ సప్తైవ స్మృతాస్త్వివహ మహర్షయః ।

కౌశికో గాలవశ్చైవ జామదగ్న్యశ్చ భార్గవః ॥ ౩,౧.౧౦ ॥
ద్వైపాయనో వశిష్ఠశ్చ కృపః శారద్వతస్తథా ।
ఆత్రేయో దీప్తిమాంశ్చైవ ఋషయశృఙ్గస్తు కాశ్యపః ॥ ౩,౧.౧౧ ॥
భరద్వాజస్తథా ద్రౌణిరశ్వత్థామా మహాయశాః ।
ఏతే సప్త మహాత్మానో భవిష్యాః పరమర్షయః ।
సుతపాశ్చామితాభాశ్చ సుఖాశ్చైవ గణాస్త్రయః ॥ ౩,౧.౧౨ ॥
తేషాం గణస్తు దేవానామేకైకో వింశకః స్మృతః ।
నామతస్తు ప్రవక్ష్యామి నిబోధధ్వం సమాహితాః ॥ ౩,౧.౧౩ ॥
ఋతుస్తపశ్చ శుక్రశ్చ కృతిర్నేమిః ప్రభాకరః ।
ప్రభాసో మాసకృద్ధర్మ స్తేజోరశ్మిః క్రతుర్విరాట్ ॥ ౩,౧.౧౪ ॥
అర్చిష్మాన్ ద్యోతనో భానుర్యశః కీర్తి ర్బుధో ధృతిః ॥ ౩,౧.౧౫ ॥
వింశతిః సుతపా హ్యేతే నామభిః పరికీర్తి తాః ।
ప్రభుర్విభుర్విభాసశ్చ జేతా హన్తా రిహా ఋతుః ॥ ౩,౧.౧౬ ॥
సుమతిః ప్రమతిర్దీప్తిః సమాఖ్యాతో మహో మహాన్ ।
దేహీ మునిరినః పోష్టా సమః సత్యశ్చ విశ్రుతః ॥ ౩,౧.౧౭ ॥
ఇత్యేతేహ్యమితాభాస్తు వింశతిః పరికీర్తి తాః ।
దామో దానీ ఋతః సోమో విత్తం వైద్యో యమో నిధిః ॥ ౩,౧.౧౮ ॥
హోమో హవ్యం హుతం దానం దేయం దాతా తపః శమః ।
ధ్రువం స్థానం విధానం చ నియమశ్చేతి వింశతిః ॥ ౩,౧.౧౯ ॥
సుఖా హ్యేతే సమాఖ్యాతాః సావర్ణ్యే ప్రథమేన్తరే ।
మారీచస్యైవ తే పుత్రాః కశ్యపస్య మహాత్మనః ॥ ౩,౧.౨౦ ॥
సాంప్రతస్య భవిష్యన్తి షష్టిర్దేవాస్తదన్తరే ।
సావర్ణస్య మనోః పుత్రా భవిష్యన్తి నవైవ తు ॥ ౩,౧.౨౧ ॥
విరజాశ్చార్వరీవాంశ్చ నిర్మోకాద్యాస్తథా పరే ।

నవ చాన్యేషు వక్ష్యామి సావర్ణేష్వన్తరేషు వై ॥ ౩,౧.౨౨ ॥
సావర్ణమనవశ్చాన్యే భవిష్యా బ్రహ్మణః సుతాః ।
మేరుసావర్ణితస్తే వై చత్వారో దివ్యదృష్టయః ॥ ౩,౧.౨౩ ॥
దక్షస్య తే హి దౌహిత్రాః క్రియాయా దుహితుః సుతాః ।
మహతా తపసా యుక్తా మేరుపృష్ఠే మహౌజసః ॥ ౩,౧.౨౪ ॥
బ్రహ్మాదిభిస్తేజనితా దక్షేణైవ చ ధీమతా ।
మహర్లోకం గతా వృత్తా భవిష్యా మేరుమాశ్రితాః ॥ ౩,౧.౨౫ ॥
మహానుభావాస్తే పూర్వం జజ్ఞిరే చాక్షుషేన్తరే ।
జజ్ఞిరే మనవస్తే హి భవిష్యానాగతాన్తరే ॥ ౩,౧.౨౬ ॥
ప్రాచేతసస్య దక్షస్య దౌహిత్రా మనవస్తు యే ।
సావర్ణా నామతః పఞ్చ చత్వారః పరమర్షిజాః ॥ ౩,౧.౨౭ ॥
సంజ్ఞాపుత్రస్తు సావర్ణిరేకో వైవస్వతస్తథా ।
జ్యేష్ఠః సంజ్ఞాసుతో నామ ముర్వైవస్వతః ప్రభుః ॥ ౩,౧.౨౮ ॥
వైవస్వతేం౽తరే ప్రాప్తే సముత్పత్తిస్తయోః శుభా ।
చతుర్దశైతే మనవః కీర్తితా కీర్తివర్ద్ధనాః ॥ ౩,౧.౨౯ ॥
వేదే స్మృతౌ పురాణే చ సర్వే తే ప్రభవిష్ణవః ।
ప్రజానాం పతయః సర్వే భూతానాం పతయః స్థితాః ॥ ౩,౧.౩౦ ॥
తైరియం పృథివీ సర్వా సప్తద్వీపా సపత్తనా ।
పూర్ణం యుగసహస్రం వై పరిపాల్యా నరేశ్వరైః ॥ ౩,౧.౩౧ ॥
ప్రజాభిస్తపసా చైవ విస్తరస్తేషు వక్ష్యతే ।
చతుర్ద్దశైతే విజ్ఞేయాః సర్గాః స్వాయంభువాదయః ॥ ౩,౧.౩౨ ॥
మన్వన్తరాధికారేషు వర్త్తన్తే౽త్ర సకృత్సకృత్ ।
వినివృత్తాధికారాస్తే మహర్లోకం సమాశ్రితాః ॥ ౩,౧.౩౩ ॥
సమతీతాస్తు యే తేషామష్టౌ షట్చ తథాపరే ।

పూర్వేషు సాంప్రతశ్చాయం శాస్తి వైవస్వతః ప్రభుః ॥ ౩,౧.౩౪ ॥
యే శిష్టాస్తాన్ప్రవక్ష్యామి సహ దేవర్షిదానవైః ।
సహ ప్రజా నిసర్గేణ సర్వాంస్తేఽనాగతాన్ద్విజః ॥ ౩,౧.౩౫ ॥
వైవస్వత నిసర్గేణ తేషాం జ్ఞేయస్తు విస్తరః ।
అనూనా నాతిరిక్తాస్తే యస్మాత్మర్వే వివస్వతః ॥ ౩,౧.౩౬ ॥
పునరుక్తబహుత్వాత్తు న వక్ష్యే తేషు విస్తరమ్ ।
మన్వన్తరేషు భావ్యేషు భూతేష్వపి తథైవ చ ॥ ౩,౧.౩౭ ॥
కులేకులే నిసర్గాస్తు తస్మాజ్జ్ఞేయా విభాగశః ।
తేషామేవ హి సిద్ధ్యర్థం విస్తరేణ క్రమేణ చ ॥ ౩,౧.౩౮ ॥
దక్షస్య కన్యా ధర్మిష్ఠా సువ్రతా నామ విశ్రుతా ।
సర్వకన్యావరిష్ఠా తు జ్యేష్ఠా యా వీరిణీసుతా ॥ ౩,౧.౩౯ ॥
గృహీత్వా తాం పితా కన్యాం జగామ బ్రహ్మణోఽతికే ।
వైరాజస్థముపాసీనం ధర్మేణ చ భవేన చ ॥ ౩,౧.౪౦ ॥
భవధర్మసమీపస్థం దక్షం బ్రహ్మభ్యభాషత ।
దక్ష కన్యా తవేయం వై జనయిష్యతి సువ్రతా ॥ ౩,౧.౪౧ ॥
చతురో వై మనూన్పుత్రాంశ్చాతుర్వర్ణ్యకరాఞ్ఛుభాన్ ।
బ్రహ్మణో వచనం శ్రుత్వా దక్షో ధర్మో భవస్తదా ॥ ౩,౧.౪౨ ॥
తాం కన్యాం మనసా జగ్ముస్త్రయస్తే బ్రహ్మణా సహ ।
సత్యాభిధ్యాయినాం తేషాం సద్యః కన్యా వ్యజాయత ॥ ౩,౧.౪౩ ॥
సదృశానూపత స్తేషాం చతురో వై కుమారకాన్ ।
సంసిద్ధాః కార్యకరణే సంభూతా స్తే శ్రియాన్వితాః ॥ ౩,౧.౪౪ ॥
ఉపభోగాసమర్థైశ్చ సద్యోజాతైః శరీరకైః ।
తే దృష్ట్వా తాన్స్వయంభూతాన్బ్రహ్మవ్యాహారిణస్తదా ॥ ౩,౧.౪౫ ॥
సరంబ్ధా వై వ్యకర్షన్త మమ పుత్రో మమేత్యుత ।

అభిధ్యాయాత్మనోత్పన్నానూచుర్వై తే పరస్పరమ్ ॥ 3,౧.౪౬ ॥
యో యస్య వపుషా తుల్యో భజతాం సతతం సుతమ్ ।
యస్య యః సదృశశ్చాపి రూపే వీర్యే చ మానతః ॥ 3,౧.౪౭ ॥
తం గృహ్ణాతు స భద్రం వో వర్ణతో యస్య యః సమః ।
ధ్రువం రూపం పితుః పుత్రః సోఽనురుధ్యతి సర్వదా ॥ 3,౧.౪౮ ॥
తస్మాదాత్మసమః పుత్రః పితుర్మాతుశ్చ వీర్యతః ।
ఏవం తే సమయం కృత్వా సర్వేషాం జగృహుః సుతాన్ ॥ 3,౧.౪౯ ॥
చాక్షుషస్యాన్తరేఽతీతే ప్రాప్తే వైవస్వతస్య హ ।
రుచేః ప్రజాపతేః పుత్రో రౌచ్యో నామాభవత్సుతః ॥ 3,౧.౫౦ ॥
భూత్యాముత్పాదితో యస్తు భౌత్యో నామ కవేః సుతః ।
వైవస్వతేంఽతరే జాతౌ ద్వౌ మనూ తు వివస్వతః ॥ 3,౧.౫౧ ॥
వైవస్వతో మనుర్యశ్చ సావర్ణో యశ్చ వై శ్రుతః ।
జ్ఞేయః సంజ్ఞాసుతో విద్వాన్మనుర్వైవస్వతః ప్రభుః ॥ 3,౧.౫౨ ॥
సవర్ణాయాః సుతశ్చాన్యః స్మృతో వైవస్వతో మనుః ।
సావర్ణమ నవో యే చ చత్వారస్తు మహర్షిజాః ॥ 3,౧.౫3 ॥
తపసా సంభృతాత్మానః స్వేషు మన్వన్తరేషు వై ।
భవిష్యేషు భవిష్యన్తి సర్వకార్యార్థసాధకాః ॥ 3,౧.౫౪ ॥
ప్రథమే మేరుసావర్ణేదక్షపుత్రస్య వై మనోః ।
పరామరీచిగర్భాశ్చ సుధర్మాణశ్చ తే త్రయః ।
సంభూతాశ్చ మహాత్మానః సర్వే వైవస్వతేన్తరే ॥ 3,౧.౫౫ ॥
దక్షపుత్రస్య పుత్రాస్తే రోహితస్య ప్రజాపతేః ।
భవిష్యన్తి భవిష్యాస్తు ఏకైకో ద్వాదశో గణః ॥ 3,౧.౫౬ ॥
ఐశ్వరశ్చ గ్రహో రాహుర్వాకుర్వంశస్తథైవ చ ।
పారా ద్వాదశ విజ్ఞేయా ఉత్తరాంస్తు నిబోధత ॥ 3,౧.౫౭ ॥

వాజిపో వాజిజిచ్చైవ ప్రభూతిశ్చ కకుద్యథ ।
దధిక్రావా విపక్వశ్చ ప్రణీతో విజయో మధుః ॥ ౩,౧.౫౮ ॥
ఉతథ్యోత్తమకౌ ద్వౌ తు ద్వాదశైతే మరీచయః ।
సుధర్మాణస్తు వక్ష్యామి నామతస్తాన్నిబోధత ॥ ౩,౧.౫౯ ॥
వర్ణస్తథాథగర్విశ్చ భురణ్యో వ్రజనోఽమితః ।
అమితో ద్రవకేతుశ్చ జంభోఽథాజస్తు శక్రకః ॥ ౩,౧.౬౦ ॥
సునేమిర్ద్యుతయశ్చైవ సుధర్మాణః ప్రకీర్తితాః ।
తేషామిన్ద్రస్తదా భావ్యో హ్యద్భుతో నామ నామతః ॥ ౩,౧.౬౧ ॥
స్కన్దోఽసౌ పార్వతీయో వై కార్తికేయస్తు పావకిః ।
మేధాతిథిశ్చ పౌలస్త్యో వసుః కాశ్యప ఏవం చ ॥ ౩,౧.౬౨ ॥
జ్యోతిష్మాన్భార్గవాశ్చైవ ద్యుతిమానఙ్గిరాస్తథా ।
వసినశ్చైవ వాసిష్ఠ ఆత్రేయో హవ్యవాహనః ॥ ౩,౧.౬౩ ॥
సుతపాః పౌలహశ్చైవ సప్తైతే రోహితేతరే ।
ధృతికేతుర్దీప్తికేతుః శాపహస్తనిరామయాః ॥ ౩,౧.౬౪ ॥
పృథుశ్రవాస్తథానీకో భూరిద్యుమ్నో బృహద్యశః ।
ప్రథమస్య తు సావర్ణేర్నవ పుత్రాః ప్రకీర్తితాః ॥ ౩,౧.౬౫ ॥
దశమే త్వథ పర్యాయే ధర్మపుత్రస్య వై మనోః ।
ద్వితీయస్య తు సావర్ణేర్భావ్యస్యైవాన్తరే మనోః ॥ ౩,౧.౬౬ ॥
సుధామానో విరుద్ధాశ్చ ద్వావేవ తు గణౌ స్మృతౌ ।
దీప్తిమన్తశ్చ తే సర్వే శతసంఖ్యాశ్చ తే సమాః ॥ ౩,౧.౬౭ ॥
ప్రాణానాం యచ్ఛతం ప్రోక్తం ఋషిభిః పురషేతి వై ।
దేవాస్తే వై భవిష్యన్తి ధర్మపుత్రస్య వై మనోః ॥ ౩,౧.౬౮ ॥
తేషామిన్ద్రస్తథా విద్వాన్భవిష్యః శాన్తిరుచ్యతే ।
హవిష్మాన్పౌలహః శ్రీమాన్సుకీర్తిశ్చాథ భార్గవః ॥ ౩,౧.౬౯ ॥

ఆపోమూర్తిస్తథాత్రేయో వసిష్ఠశ్చాపవః స్మృతః ।
పౌలస్త్యోఽప్రతిమశ్చాపి నాభాగశ్చైవ కాశ్యపః ॥ ౩,౧.౭౦ ॥
అభిమన్యుశ్చాఙ్గిరసః సప్తైతే పరమర్షయః ।
సుక్షేత్రశ్చోత్తమౌజాశ్చ భూరిసేనశ్చ వీర్యవాన్ ॥ ౩,౧.౭౧ ॥
శతానీకో నిరామిత్రో వృషసేనో జయద్రథః ।
భూరిద్యుమ్నః సువర్చాశ్చ దశైతేమానవాః స్మృతాః ॥ ౩,౧.౭౨ ॥
ఏకాదశే తు పర్యాయే సావర్ణే వై తృతీయకే ।
నిర్వాణరతయో దేవాః కామగా వై మనోజవాః ॥ ౩,౧.౭౩ ॥
గణాస్త్వేతే త్రయః ఖ్యాతా దేవాతానాం మహాత్మనామ్ ।
ఏకైకస్త్రింశతస్తేషాం గణస్తు త్రిదివౌకసామ్ ॥ ౩,౧.౭౪ ॥
మాసస్యాహాని త్రింశత్తు యాని వై కవయో విదుః ।
నిర్వాణరతయో దేవా రాత్రయస్తు విహఙ్గమాః ॥ ౩,౧.౭౫ ॥
గణస్తృతీయో యః ప్రోక్తో దేవతానాం భవిష్యతి ।
మనోజవా మూరూర్తాస్తు ఇతి దేవాః ప్రకీర్తితాః ॥ ౩,౧.౭౬ ॥
ఏతే హి బ్రహ్మణః పుత్రా భవిష్యా మానవాః స్మృతాః ।
తేషామిద్రో వృషా నామ భవిష్యః సురరాట్తతః ॥ ౩,౧.౭౭ ॥
తేషాం సప్తఋషీంశ్చాపి కీర్త్యమానాన్నిబోధత ।
హవిష్మాన్కశ్యపశ్చాపి వపుష్మంశ్చైవ భార్గవః ॥ ౩,౧.౭౮ ॥
ఆరుణిశ్చ తథాత్రేయో వసిష్ఠో నగ ఏవ చ ।
పుష్టిరాఙ్గిరసో జ్ఞేయః పౌలస్త్యో నిశ్చరస్తథా ॥ ౩,౧.౭౯ ॥
పౌలహో హ్యతితేజశ్చ దేవా హ్యేకాదశేన్తరే ।
సర్వవేగః సుధర్మా చ దేవానీకః పురోవహః ॥ ౩,౧.౮౦ ॥
క్షేమధర్మా గ్రహేషుశ్చ ఆదర్శః పైణ్డ్రకో మరుః ।
సావర్ణస్య తు తే పుత్రాః ప్రాజాపత్యస్య వై నవ ॥ ౩,౧.౮౧ ॥

ద్వాదశే త్వథ పర్యాయే రుద్రపుత్రస్య వై మనోః ।
చతుర్థో రుద్రసావర్ణో దేవాంస్తస్యాన్తరే శృణు ॥ ౩,౧.౮౨ ॥
పఞ్చైవ తుగణాః ప్రోక్తా దేవతానామనాగతాః ।
హరితా రోహితాశ్చైవ దేవాః సుమనసస్తథా ॥ ౩,౧.౮౩ ॥
సుకర్మాణః సుతరశ్చ విద్వాంశ్చైవ సహస్రదః ।
పర్వతోఽను చరశ్చైవ అపాశుశ్చ మనోజవః ॥ ౩,౧.౮౪ ॥
ఊర్జా స్వాహా స్వధా తారా దశైతే హరితాః స్మృతాః ।
తపో జ్ఞానీ మృతిశ్చైవ వర్చా బన్ధుశ్చ యః స్మృతః ॥ ౩,౧.౮౫ ॥
రజశ్చైవ తు రాజశ్చ స్వర్ణపాదస్తథైవ చ ।
పుష్టిర్విధిశ్చ వై దేవా దశైతే రోహితాః స్మృతాః ॥ ౩,౧.౮౬ ॥
తుష్టాద్యాస్తు యే దేవాస్త్రయ స్త్రింశత్ప్రకీర్తితాః ।
తే వై సుమనసో వేద్యాన్నిబోధత సుకర్మణః ॥ ౩,౧.౮౭ ॥
సుపర్వా వృషభః పృష్టా కపిద్యుమ్నవిపశ్చితః ।
విక్రమశ్చ క్రమశ్చైవ విభృతః కాన్త ఏవ చ ॥ ౩,౧.౮౮ ॥
ఏతే దేవాః సుకర్మాణః సుతరాంశ్చ నిబోధత ।
వర్ణో దివ్యస్తథాఙ్గిష్ఠో వర్చస్వీ ద్యుతిమాన్కవిః ॥ ౩,౧.౮౯ ॥
శుభో హవిః కృతప్రాప్తిర్వ్యాపృతో దశమస్తథా ।
సుతారా నామత స్త్వేతే దేవా వై సంప్రకీర్తితాః ॥ ౩,౧.౯౦ ॥
తేషామిన్ద్రస్తు విజ్ఞేయో ఋతధామా మహాయశాః ।
ద్యుతిర్వసిష్ఠపుత్రస్తు ఆత్రేయః సుతపాస్తథా ॥ ౩,౧.౯౧ ॥
తపోమూర్తిస్త్వాఙ్గిరసస్తపస్వీ కాశ్యపస్తథా ।
తపోధనశ్చ పౌలస్త్యః పౌలహశ్చ తపోరతిః ॥ ౩,౧.౯౨ ॥
భార్గవః సప్తమస్తేషాం విజ్ఞేయస్తు తపోధృతిః ।
ఏతే సప్తర్షయః సిద్ధా అన్త్యే సావర్ణికేఽన్తరే ॥ ౩,౧.౯౩ ॥

దేవవానుపదేవశ్చ దేవశ్రేష్ఠో విదూరథః ।
మిత్రవాన్మిత్రసేనోఽథ చిత్రసేనో హ్యమిత్రహా ॥ ३,౧.౯౪ ॥
మిత్రబాహుః సువర్చాశ్చ ద్వాదశస్య మనోః సుతాః ।
త్రయోదశేతు పర్యాయే భావ్యే రౌచ్యేన్తరే పునః ॥ ३,౧.౯౫ ॥
త్రయ ఏవ గణాః ప్రోక్తా దేవానాం తు స్వయంభువా ।
బ్రహ్మణో మానసాః పుత్రాస్తే హి సర్వే మహాత్మనః ॥ ३,౧.౯౬ ॥
సుత్రామాణః సుధర్మాణః సుకర్మాణశ్చ తే త్రయః ।
త్రిదశానాం గణాః ప్రోక్తా భవిష్యాః సోమపాయినామ్ ॥ ३,౧.౯౭ ॥
త్రయస్త్రిశద్దేవతా యాః పృథగిజ్యాస్తు యాజ్ఞికైః ।
ఆజ్యేన పృషదాజ్యేన గ్రహశ్రేష్ఠేన చైవ హ ॥ ३,౧.౯౮ ॥
యే వై దేవాస్త్రయస్త్రింశత్పృథక్త్వేన నిబోధత ।
సుత్రామాణః ప్రయాజ్యాస్తు ఆజ్యాశా యే తు సాంప్రతమ్ ॥ ३,౧.౯౯ ॥
సుకర్మాణోఽనుయాజ్యాఖ్యాః పృషదాజ్యాశినస్తు యే ।
ఉపయాజ్యాః సుధర్మాణ ఇతి దేవాః ప్రకీర్తితాః ॥ ३,౧.౧౦౦ ॥
దివస్పతిర్మహాసత్వస్తేషామిన్ద్రో భవిష్యతి ।
పులహాత్మజపుత్రాస్తే విజ్ఞేయాస్తు రుచేః సుతాః ॥ ३,౧.౧౦౧ ॥
అఙ్గిరాశ్చైవ ధృతిమాన్ పౌలస్త్యోఽప్యవ్యయస్తు సః ।
పౌలహస్తత్త్వదర్శీ చ భార్గవశ్చ నిరుత్సుకః ॥ ३,౧.౧౦౨ ॥
నిష్ప్రకంప్యస్తథాత్రేయో నిర్మోహః కాశ్యపస్తథా ।
సుతపాశ్చైవ వాసిష్ఠః సప్తైతే తు త్రయోదశ ॥ ३,౧.౧౦३ ॥
చిత్రసేనో విచిత్రశ్చ నయో ధర్మో ధృతో భవః ।
అనేకః క్షత్రవిద్ధశ్చ సురసో నిర్భయో దశ ॥ ३,౧.౧౦౪ ॥
రౌచ్యస్యైతే మనోః పుత్రా హ్యన్తరే తు త్రయోదశే ।
చతుర్దశే తు పర్యాయే భౌత్యస్యాప్యన్తరే మనోః ॥ ३,౧.౧౦౫ ॥

దేవతానాం గణాః పఞ్చ ప్రోక్తా యే తు భవిష్యతి ।
చాక్షుషాశ్చ పవిత్రాశ్చ కనిష్ఠా భ్రాజితాస్తథా ॥ ౩,౧.౧౦౬ ॥
వాచావృద్ధాశ్చ ఇత్యేతే పఞ్చ దేవగణాః స్మృతాః ।
నిషాదాద్యాః స్వరాః సప్త సప్త తాన్విద్ధి చాక్షుషాన్ ॥ ౩,౧.౧౦౭ ॥
బృహదాద్యాని సామాని కనిష్ఠాన్సప్త తాన్విదుః ।
సప్త లోకాః పవిత్రాస్తే భ్రాజితాః సప్తసింధవః ॥ ౩,౧.౧౦౮ ॥
వాచావృద్ధానృషీన్విద్ధి మనోః స్వాయభువస్య యే ।
సర్వే మన్వన్తరేద్రాశ్చ విజ్ఞేయాస్తుల్యలక్షణాః ॥ ౩,౧.౧౦౯ ॥
తేజసా తపసా వృద్ధ్యా బలశ్రుతపరాక్రమైః ।
త్రైలోక్యే యాని సత్త్వాని గతిమన్తి ధ్రువాణి చ ॥ ౩,౧.౧౧౦ ॥
సర్వశః సర్వైర్గుణైస్తాని ఇన్ద్రాస్తేఽభిభవన్తి వై ।
భూతాపవాదినో హృష్టా మధ్యస్థా భూతవాదినః ॥ ౩,౧.౧౧౧ ॥
భూతాభవాదినః శక్తాస్త్రయో వేదాః ప్రవాదినామ్ ।
అగ్నీధ్రః కాశ్యపశ్చైవ పౌలస్త్యో మాగధశ్చ యః ॥ ౩,౧.౧౧౨ ॥
భార్గవో హ్యగ్నివాహుశ్చ శుచిరాఙ్గిరసస్తథా ।
శుక్రశ్చైవ తు వాసిష్ఠః పౌలహో ముక్త ఏవ చ ॥ ౩,౧.౧౧౩ ॥
ఆత్రేయః శ్వాజితః ప్రోక్తో మనుపుత్రానతః శృణు ।
ఉరుర్గురుశ్చ గంభీరో బుద్ధః శుద్ధః శుచిః కృతీ ॥ ౩,౧.౧౧౪ ॥
ఊర్జస్వీ సుబలశ్చైవ భౌత్యస్యైతే మనోః సుతాః ।
సావర్ణా మనవో హ్యేతే చత్వారో బ్రహ్మణః సుతాః ॥ ౩,౧.౧౧౫ ॥
ఏకో వైవస్వతశ్చైవ సావర్ణో మనురుచ్యతే ।
రౌచ్యో భౌత్యశ్చ యౌ తౌ తు మతౌ పౌలహభార్గవౌ ।
భౌత్యస్యైవాధిపత్యే తు తూర్ణం కల్పస్తు పూర్యతే ॥ ౩,౧.౧౧౬ ॥
సూత ఉవాచ

నిఃశేషేషు తు సర్వేషు తదా మన్వన్తరేష్విహ ॥ ३,౧.౧౧౭ ॥
అన్తేఽనేకయుగే తస్మిన్క్షీణే సంహార ఉచ్యతే ।
సప్తైతే భార్గవా దేవా అన్తే మన్వన్తరే తదా ॥ ३,౧.౧౧౮ ॥
భుక్త్వా త్రైలోక్యమ ధ్యస్థా యుగాఖ్యా హ్యేకసప్తతీః ।
పితృభిర్మనుభిః సార్ద్ధం క్షీణే మన్వన్తరే తదా ॥ ३,౧.౧౧౯ ॥
అనాధారమిదం సర్వం త్రైలోక్యం వై భవిష్యతి ।
తతః స్థానా ని శుభ్రాణి స్థానినాం తాని వై తదా ॥ ३,౧.౧౨౦ ॥
ప్రభ్రశయన్తే విముక్తాని తారా ఋక్షగ్రహైస్తథా ।
తత స్తేషు వ్యతీతేషు త్రైలోక్యస్యేశ్వరేష్విహ ॥ ३,౧.౧౨౧ ॥
సంప్రప్తేషు మహర్లోకం యస్మింస్తే కల్పవాసినః ।
అజితాద్యా గణా యత్ర ఆయుష్మన్తశ్చతుర్దశ ॥ ३,౧.౧౨౨ ॥
మన్వన్తరేషు సర్వేషు దేవాస్తే వై చతుర్ద్దశ ।
సశరీరాశ్చ శ్రూయన్తే జనలోకే సహానుగాః ॥ ३,౧.౧౨३ ॥
ఏవం దేవేష్వతీతేషు మహర్లోకాజ్జనం ప్రతి ।
భూతాదిష్వవశిష్టేషు స్థావరాం తేషు తేషు వై ॥ ३,౧.౧౨౪ ॥
శూన్యేషు లోకస్థానేషు మహాన్తేషు భువాదిషు ।
దేవేషు చ గతేషూర్ద్ధ్వం సాయుజ్యం కల్పవాసినామ్ ॥ ३,౧.౧౨౫ ॥
సంహృత్య తాస్తతో బ్రహ్మా దేవర్షిపితృదానవాన్ ।
సంస్థాపయతి వై సర్గమహర్దృష్ట్వా యుగక్షయే ॥ ३,౧.౧౨౬ ॥
చతుర్యుగసహస్రాన్తమహర్యద్బ్రహ్మణో విదుః ।
రాత్రిం యుగసహస్రాన్తాం తేఽహోరాత్రవిదో జనాః ॥ ३,౧.౧౨౭ ॥
నైమిత్తికః ప్రాకృతికో యశ్చైవాత్యన్తికోర్ఽథతః ।
త్రివిధః సర్వభూతానామిత్యేష ప్రతిసంచరః ॥ ३,౧.౧౨౮ ॥
బ్రాహ్మో నైమిత్తికస్తస్య కల్పదాహః ప్రసంయమః ।

ప్రతిసర్గే తు భూతానాం ప్రాకృతః కరణక్షయః ॥ ౩,౧.౧౨౯ ॥

జ్ఞానాచ్చాత్యన్తికః ప్రోక్తః కారణానామసంభవః ।

తతః సంహృత్య తాన్బ్రహ్మా దేవాంస్త్రైలోక్యవాసినః ॥ ౩,౧.౧౩౦ ॥

ప్రహరతి ప్రకురుతే సర్గస్య ప్రలయం పునః ।

సుషుప్సుర్భగవాన్బ్రహ్మా ప్రజాః సంహరతే తదా ॥ ౩,౧.౧౩౧ ॥

తతో యుగసహస్రాన్తే సంప్రాప్తే చ యుగక్షయే ।

తత్రాత్మస్థాః ప్రజాః కర్తుం ప్రపేదే స ప్రజాపతిః ॥ ౩,౧.౧౩౨ ॥

తదా భవత్యనావృష్టిః సంతతా శతవార్షికీ ।

తయా యాన్యల్పసారాణి సత్త్వాని పృథివీతలే ॥ ౩,౧.౧౩౩ ॥

తాన్యేవాత్ర ప్రలీయన్తే భూమిత్వముపయాన్తి చ ।

సప్తరశ్మిరథో భూత్వా ఉదతిష్ఠద్విభావసుః ॥ ౩,౧.౧౩౪ ॥

అసహ్యరశ్మిర్భగవాన్పిబత్యంభో గనస్తిభిః ।

హరీతారశ్మయస్తస్యదీప్యమానాస్తు సప్తతిః ॥ ౩,౧.౧౩౫ ॥

భూయ ఏవ వివర్తన్తే వ్యాప్నువన్తోంబరం శనైః ।

భౌమం కాష్ఠేన్ధనం తేజో భృశమద్భిస్తు దీప్యతే ॥ ౩,౧.౧౩౬ ॥

తస్మాదుదకభృత్సూర్యస్తపతీతి హి కథ్యతే ।

నావృష్ట్యా తపతే సూర్యో నావృష్ట్యా పరిషిచ్యతే ॥ ౩,౧.౧౩౭ ॥

నావృష్ట్యా పరివిశ్యేత వారిణా దీప్యతే రవిః ।

తస్మాదపః పిబన్యో వై దీప్యతే రవిరంబరే ॥ ౩,౧.౧౩౮ ॥

తస్య తే రశ్మయః సప్త పిబన్త్యంభో మహార్ణవాత్ ।

తేనాహారేణ సందీప్తాః సూర్యాః సప్త భవన్త్యుత ॥ ౩,౧.౧౩౯ ॥

తత స్తే రశ్మయః సప్త సూర్యభూతాశ్చతుర్దిశమ్ ।

చతుర్లోకమిమం సర్వం దహన్తి శిఖినస్తదా ॥ ౩,౧.౧౪౦ ॥

ప్రాప్నువన్తి చ తాభిస్తు హ్యూర్ధ్వం చాధశ్చ రశ్మిభిః ।

దీప్యన్తే భాస్కరాః సప్త యుగాన్తాగ్నిప్రతాపినః ॥ ౩,౧.౧౪౧ ॥
తే వారిణా ప్రదీప్తాశ్చ బహుసాహస్రరశ్మయః ।
స్వం సమావృత్య తిష్ఠన్తి నిర్దహన్తో వసుంధరామ్ ॥ ౩,౧.౧౪౨ ॥
తతస్తేషాం ప్రతాపేన దహ్యమానా వసుంధరా ।
సాద్రినద్యర్ణవా పృథ్వీ నిస్స్నేహా సమపద్యత ॥ ౩,౧.౧౪౩ ॥
దీప్తాభిః సంతతాభిశ్చ చిత్రాభిశ్చ సమన్తతః ।
అధశ్చోర్ధ్వం చ తిర్యక్చ సంరుద్ధా సూర్యరశ్మిభిః ॥ ౩,౧.౧౪౪ ॥
సూర్యాగ్నీనాం ప్రవృద్ధానాం సంసృష్టానాం పరస్పరమ్ ।
ఏకత్వముపయాతానామేకజ్వాలా భవత్యుత ॥ ౩,౧.౧౪౫ ॥
సర్వలోకప్రణాశశ్చ సోఽగ్నిర్భూత్వానుమణ్డలీ ।
చతుర్లోకమిదం సర్వం నిర్దహత్యాశు తేజసా ॥ ౩,౧.౧౪౬ ॥
తతః ప్రలీనే సర్వస్మిఞ్జఙ్గమే స్థావరే తథా ।
నిర్వృక్షా నిస్తృణా భూమిః కూర్మపృష్ఠసమా భవేత్ ॥ ౩,౧.౧౪౭ ॥
అంబరీషమివాభాతి సర్వమప్యఖిలం జగత్ ।
సర్వమేవ తదర్చిర్భిః పూర్ణం జాజ్వల్యతే ఘనః ॥ ౩,౧.౧౪౮ ॥
భూతలే యాని సత్త్వాని మహోదధిగతాని చ ।
తతస్తాని ప్రలీయన్తే భూమిత్వముపయాన్తి చ ॥ ౩,౧.౧౪౯ ॥
ద్వీపాశ్చ పర్వతాశ్చైవ వర్షాణ్యథ మహోదధిః ।
సర్వం తద్భస్మసాచ్చక్రే సర్వాత్మా పావకస్తు సః ॥ ౩,౧.౧౫౦ ॥
సముద్రేభ్యో నదీభ్యశ్చ పాతాలేభ్యశ్చ సర్వశః ।
పిబత్యపః సమిద్ధోఽగ్నిః పృథివీమాశ్రితో జ్వలన్ ॥ ౩,౧.౧౫౧ ॥
తతః సంవర్ద్ధితః శైలానతి క్రమ్య గ్రహాంస్తథా ।
లోకాన్సంహరతే దీప్తో ఘోరః సంవర్త్తకోఽనలః ॥ ౩,౧.౧౫౨ ॥
తతః స పృథివీం భిత్త్వా రసాతలమశోషయత్ ।

నిర్దహ్యన్తే తు పాతాలం వాయులోకమథాదహత్ ॥ ౩,౧.౧౫౩ ॥
అధస్తాత్పృథివీం దగ్ధ్వా తూర్ధ్వం స దహతో దివమ్ ।
యోజనానాం సహస్రాణి ప్రయుతాన్యర్బుదాని చ ॥ ౩,౧.౧౫౪ ॥
ఉదతిష్ఠఞ్శిఖాస్తస్య బహ్వ్యః సంవర్త్తకస్య తు ।
గన్ధర్వాంశ్చ పిశాచాంశ్చ సమహోరగరాక్షసాన్ ॥ ౩,౧.౧౫౫ ॥
తదా దహతి సందీప్తో గోలకం చైవ సర్వశః ।
భూర్లోకం చ భువర్ల్లోకం స్వర్లోకం చ మహస్తథా ॥ ౩,౧.౧౫౬ ॥
ఘోరో దహతి కాలాగ్నిరేవం లోకచతుష్టయమ్ ।
వ్యాప్తేషు తేషు లోకేషు తిర్యగూర్ద్ధ్వమథాగ్నినా ॥ ౩,౧.౧౫౭ ॥
తత్తేజః సమనుప్రాప్య కృత్స్నం జగదిదం శనైః ।
అయోగుడనిభం సర్వం తదా హ్యేవం ప్రకాశతే ॥ ౩,౧.౧౫౮ ॥
తతో గజకులాకారాస్తడిద్భిః సమలఙ్కృతాః ।
ఉత్తిష్ఠన్తి తదా ఘోరా వ్యోమ్ని సంవర్తకా ఘనాః ॥ ౩,౧.౧౫౯ ॥
కేచిన్నీలోత్పలశ్యామాః కేచిత్కుముదసన్నిభాః ।
కేచిద్వైడూర్యసంకాశా ఇన్ద్రనీలనిభాః పరే ॥ ౩,౧.౧౬౦ ॥
శఙ్ఖకున్దనిభాశ్చాన్యే జాత్యఞ్జననిభాస్తథా ।
ధూమ్రవర్ణా ఘనాః కేచిత్కేచిత్పీతాఃపయోధరాః ॥ ౩,౧.౧౬౧ ॥
కేచిద్రాసభవర్ణాభా లాక్షారసనిభాస్తథా ।
మనశిలాభాస్త్వపరే కపోతాభాస్తథాంబుదాః ॥ ౩,౧.౧౬౨ ॥
ఇన్ద్రగోపనిభాః కేచిద్ధరితాలనిభాస్తథా ।
చాషపత్రనిభాః కేచిదుత్తిష్ఠన్తి ఘనా దివి ॥ ౩,౧.౧౬౩ ॥
కేచిత్పురవరాకారాః కేచిద్గజకులోపమాః ।
కేచిత్పర్వతసంకాశాః కేచిత్స్థలనిభా ఘనాః ॥ ౩,౧.౧౬౪ ॥
క్రీడాగారనిభాః కేచిత్కేచిన్మీనకులోపమాః ।

బహురూపా ఘోరరూపా ఘోరస్వరనినాదినః ॥ ౩,౧.౧౬౫ ॥
తదా జలధరాః సర్వే పూరయన్తి నభస్తలమ్ ।
తతస్తే జలదా ఘోరరావిణో భాస్కరాత్మకాః ॥ ౩,౧.౧౬౬ ॥
సప్తధా సంవృతాత్మానస్తమగ్నిం శమయన్త్యుత ।
తతస్తే జలదా వర్షం ముఞ్చన్తి చ మహౌఘవత్ ॥ ౩,౧.౧౬౭ ॥
సుఘోరమశివం సర్వం నాశయన్తి చ పావకమ్ ।
ప్రవృష్టైశ్చ తథాత్యర్థం వారిణా పూర్యతే జగత్ ॥ ౩,౧.౧౬౮ ॥
అద్భిస్తేజోఽభిభూతం చ తదాగ్నిః ప్రవిశత్యపః ।
నష్టే చాగ్నౌ వర్షగతే పయోదాః పావకోద్భవాః ॥ ౩,౧.౧౬౯ ॥
ప్లావయన్తో జగత్సర్వం బృహజ్జలపరిస్రవైః ।
ధారాభిః పూరయన్తీమం చోద్యమానాః స్వయంభువా ॥ ౩,౧.౧౭౦ ॥
అన్యే తు సలిలౌఘైస్తు వేలామభిభవన్త్యపి ।
సాద్రిద్వీపాన్తరం పీతం జలమన్నేషు తిష్ఠతి ॥ ౩,౧.౧౭౧ ॥
పునః పతతి భూమౌ తత్పయోధస్తాన్నభస్తలే ।
సంవేష్టయతి ఘోరాత్మా దివి వాయుః సమతతః ॥ ౩,౧.౧౭౨ ॥
తస్మిన్నేకార్మవే ఘోరే నష్టే స్థావారజఙ్గమే ।
పూర్మే యుగసహస్రే వై నిఃశేషః కల్ప ఉచ్యతే ॥ ౩,౧.౧౭౩ ॥
అథాంభసాఽఽవృతే లోకే ప్రాహురేకార్మవం బుధాః ।
అథ భూమిర్జలం ఖం చ వాయుశ్చైకార్మవే తదా ॥ ౩,౧.౧౭౪ ॥
నష్టేఽనలేఽన్ధభూతే తు ప్రాజ్ఞాయత న కిఞ్చన ।
పార్థివాస్త్వథ సాముద్రా ఆపో దైవ్యాశ్చ సర్వశః ॥ ౩,౧.౧౭౫ ॥
అసరన్త్యో వ్రజన్త్యైక్యం సలిలాఖ్యాం భజన్త్యుత ।
ఆగతాగతికే చైవ తదా తత్సలిలం స్మృతమ్ ॥ ౩,౧.౧౭౬ ॥
ప్రచ్ఛాద్యతి మహీమేతామర్ణవాఖ్యం తు తజ్జలమ్ ।

ఆభాతి యస్మాత్తద్భాభిర్భాశబ్దో వ్యాప్తిదీప్తిషు ॥ ౩,౧.౧౭౭ ॥

భస్మ సర్వమనుప్రాప్య తస్మాదంభో నిరుచ్యతే ।

నానాత్వే చైవ శీఘ్రే చ ధాతురవ్వై అర ఉచ్యతే ॥ ౩,౧.౧౭౮ ॥

ఏకార్ణవే తదా హ్యేవ వై న శీఘ్రస్తేన తా నరాః ।

తస్మిన్యుగసహస్రాన్తే దివసే బ్రహ్మణో గతే ॥ ౩,౧.౧౭౯ ॥

తావన్తం కాలమేవం తు భవత్యేకార్ణవం జగత్ ।

తదా తు సర్వే వ్యాపారా నివర్తన్తే ప్రజాపతేః ॥ ౩,౧.౧౮౦ ॥

ఏకమేకార్ణవే తస్మిన్నష్టే స్థావరజఙ్గమే ।

తదా స భవతి బ్రహ్మ సహస్రాక్షః సహస్రపాత్ ॥ ౩,౧.౧౮౧ ॥

సహస్రశీర్షా సుమనాః సహస్రపాత్సహస్రచక్షుర్వదనః సహస్రవాక్ ।

సహస్రబాహుః ప్రథమః ప్రజాపతిస్త్రయీ మయో యః పురుషో నిరుచ్యతే ॥ ౩,౧.౧౮౨ ॥

ఆదిత్యవర్ణో భువనస్య గోప్తా అపూర్వ ఏకః ప్రథమస్తురాషాట్ ।

హిరణ్యగర్భః పురుషో మహాన్వై సంపఠ్యతే వై రజసః పరస్తాత్ ॥ ౩,౧.౧౮౩ ॥

చతుర్యుగసహస్రాన్తే సర్వతః సలిలాప్లుతే ।

సుషుప్సురప్రకాశేప్సుః స రాత్రిం కురుతే ప్రభుః ॥ ౩,౧.౧౮౪ ॥

చతుర్విధా యదా శేతే ప్రజాః సర్వా లయం గతాః ।

పశ్యన్తి తం మహాత్మానం కాలం సప్త మహర్షయః ॥ ౩,౧.౧౮౫ ॥

జనలోకం వివర్తన్తే తపసా లబ్ధచక్షుషః ॥ ౩,౧.౧౮౫ ॥

భృగ్వాదయో మహాత్మానః పూర్వే వ్యాఖ్యాతలక్షణాః ॥ ౩,౧.౧౮౬ ॥

సత్యాదీన్సప్తలోకాన్వై తే హి పశ్యన్తి చక్షుషా ।

బ్రహ్మణం తే తు పశ్యన్తి సదా బ్రాహ్మీషు రాత్రిషు ॥ ౩,౧.౧౮౭ ॥

సప్తర్షయః ప్రపశ్యన్తి స్వప్నం కాలం స్వరాత్రిషు ।

కల్పానాం పరమేష్ఠిత్వాత్తస్మాదాద్యః స పఠ్యతే ॥ ౩,౧.౧౮౮ ॥

స స్రష్టా సర్వభూతానాం కల్పాదిషు పునః పునః ।
ఏవమేశాయిత్వా తు హ్యాత్మన్యేవ ప్రజాపతిః ॥ ३,౧.౧౮౯ ॥
అథాత్మని మహాతేజాః సర్వమాదాయ సర్వకృత్ ।
తతః స వసతే రాత్రిం తమస్యేకార్ణవే జలే ॥ ३,౧.౧౯౦ ॥
తతో రాత్రిక్షయే ప్రాప్తే ప్రతి బుద్ధః ప్రజాపతిః ।
మనః సిసృక్షయా యుక్తః సర్గాయ నిదధే పునః ॥ ३,౧.౧౯౧ ॥
ఏవం స లోకే నిర్వృత్త ఉపశాన్తే ప్రజాపతౌ ।
బ్రాహ్మే నైమిత్తికే తస్మిన్కల్పితే వై ప్రసంయమే ॥ ३,౧.౧౯౨ ॥
దేహైర్వియోగః సత్త్వానాం తస్మిన్నైవ కృత్స్నశః స్మృతః ।
తతో ధగ్ధేషు భూతేషు సర్వేష్వాదిత్యరశిమభిః ॥ ३,౧.౧౯३ ॥
దేవర్షిమనువర్యేషు తస్మిన్నంబుప్లవే తదా ।
గన్ధర్వాదీని సత్త్వాని పిశాయాన్తాని సర్వశః ॥ ३,౧.౧౯౪ ॥
కల్పాదావప్రతప్తాని జనమేవాశ్రయన్తి వై ।
తిర్యగ్యోనీని నరకే యాని యాని గతాన్యపి ॥ ३,౧.౧౯౫ ॥
తదా తాన్యాపి దగ్ధాని ధూతపాపాని సర్వశః ।
జలే తాన్యుపపద్యన్తే యావత్సంప్లవతే జగత్ ॥ ३,౧.౧౯౬ ॥
వ్యుష్టాయాం చ రచన్యాం తు బ్రహ్మణోఽవ్యక్తయోనితః ।
జాయన్తే హి పునస్తాని సర్వభూతాని కృతస్నశః ॥ ३,౧.౧౯౭ ॥
ఋషయో మనవో దేవాః ప్రజాః సర్వాశ్చతుర్విధాః ।
తేషామపి చ సిద్ధానాం నిధనోత్పత్తిరుచ్యతే ॥ ३,౧.౧౯౮ ॥
యథాసూర్యస్య లోకేఽస్మిన్నుదయాస్తమనే స్మృతే ।
తథా జన్మనిరోధశ్చ భూతానామిహ దృశ్యతే ॥ ३,౧.౧౯౯ ॥
ఆభూతసంప్లవాత్తస్మాద్భవః సంసార ఉచ్యతే ।
యథా సర్వాణి భూతానాం జాయన్తే వర్షణేష్విహ ॥ ३,౧.౨౦౦ ॥

స్థావరాదీని నియమాత్కల్పే కల్పే తథా ప్రజాః ।
యథార్త్తావృతులిఙ్గాని నానారూపాణి పర్యయే ॥ ౩,౧.౨౦౧ ॥
దృశ్యన్తే తాని తాన్యేవ తథా బ్రహ్మద్యురాత్రిషు ।
ప్రత్యాహారే విసర్గే చ గతిమన్తి ధ్రువాణి చ ॥ ౩,౧.౨౦౨ ॥
నిష్క్రమన్తే విశన్తే చ ప్రజాః కాలే ప్రజాపతిమ్ ।
బ్రహ్మాణం సర్వభూతాని మహాయోగం మహేశ్వరమ్ ॥ ౩,౧.౨౦౩ ॥
స స్రష్టా సర్వభూతానాం కల్పాదిషు పునః పునః ।
వ్యక్తోఽవ్యక్తో మహాదేవస్తస్య సర్వమిదం జగత్ ॥ ౩,౧.౨౦౪ ॥
యేనైవ సృష్టాః ప్రథమం ప్రయాతా ఆపో హి మార్గేణ మహీతలేఽస్మిన్ ।
పూర్వం ప్రయాతేన యథాత్వథాపస్తేనైవ తేనైవ తు స్వర్వ్రజన్తి ॥ ౩,౧.౨౦౫ ॥
యథా శుభేన త్వశుభేన చైవ తత్రైవ తత్రైవ వివర్త్తమానాః ।
మర్త్యాస్తు దేహాన్తరభావితత్వాద్రవేర్వశాదూర్ధ్వమధశ్చరన్తి ॥ ౩,౧.౨౦౬ ॥
యే చాపి దేవా మనవః ప్రజేశా అన్యేఽపి యే స్వర్గగతాశ్చ సిద్ధాః ।
తద్భావితాః ఖ్యాతివశాశ్చ ధర్మ్యాః పునర్విసర్గేణ భవన్తి సత్త్వాః ॥ ౩,౧.౨౦౭ ॥
అత ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి కాలమాభూతసంప్లవమ్ ।
మన్వన్తరాణి యాని స్యుర్వ్యాఖ్యాతాని మయా ద్విజాః ॥ ౩,౧.౨౦౮ ॥
సహ ప్రజానిసర్గేణ సహ దేవైశ్చతుర్ద్దశ ।
సా యుగాఖ్యా సహస్రం తు సర్వాణ్యేవాన్తరాణి వై ॥ ౩,౧.౨౦౯ ॥
అస్యాః సహస్రే ద్వ పూర్ణ విశేషః కల్ప ఉచ్యతే ।
ఏతద్బ్రాహ్మమహర్జ్ఞేయం తస్య సఖ్యాం నిబోధత ॥ ౩,౧.౨౧౦ ॥
నిమేషతుల్యమాత్రా హి కృతా లబ్ధక్షణేన తు ।
మానుషాక్షినిమేషాస్తు కాష్ఠా పఞ్చదశ స్మృతాః ॥ ౩,౧.౨౧౧ ॥
నవ క్షణస్తు పఞ్చైవ వింశత్కాష్ఠా తు తే త్రయః ।
ప్రస్థా సప్తో దకాశ్చైవ సాధికాక్తు లవః స్మృతః ॥ ౩,౧.౨౧౨ ॥

లవాస్త్రింశత్కలా జ్ఞేయా ముహూర్తస్త్రింశతః కలాః ।
ముహూర్తాస్తు పునస్త్రింశదహోరాత్రమితి స్థితిః ॥ ౩,౧.౨౧౩ ॥
అహోరాత్రం కలానాం తు అధికాని శతాని షట్ ।
తాశ్చైవ సంఖ్యయా జ్ఞేయాశ్చన్ద్రాదిత్యగతిర్యథా ॥ ౩,౧.౨౧౪ ॥
నిమేషా దశపఞ్చైవం కాష్ఠా స్తాస్త్రింశతః కలా ।
త్రింశత్కలా ముహూర్తం తు దశభాగం కలా స్మృతమ్ ॥ ౩,౧.౨౧౫ ॥
చత్వారింశత్కలాః పఞ్చ ముహూర్త ఇతి సంజ్ఞితః ।
ముహూర్తాశ్చ లవాశ్చాపి ప్రమాణజ్ఞైః ప్రకల్పితాః ॥ ౩,౧.౨౧౬ ॥
తథానేనాంభసశ్చాపిం పలాన్యథ త్రయోదశ ।
మాగధేనైవ మానేన జలప్రస్థో విధీయతే ॥ ౩,౧.౨౧౭ ॥
ఏతే వారాప్లుతప్రస్థాశ్చత్వారో నాలికోచ్చయః ।
హేమమాషైః కృతచ్ఛిద్రశ్చతుర్భిశ్చతురఙ్గులైః ॥ ౩,౧.౨౧౮ ॥
సమాహని చ రాత్రౌ చ ముహూర్తా వై ద్వినాలికాః ।
రవేర్గతివిశేషేణ సర్వేష్వేతేషు నిత్యశః ॥ ౩,౧.౨౧౯ ॥
అధికం షట్శతం యచ్చ కలానాం ప్రవిధీయతే ।
తదహర్మానుషం జ్ఞేయం నాక్షత్రం తు దశాధికమ్ ॥ ౩,౧.౨౨౦ ॥
సావనేన తు మానేన అబ్దోఽయం మానుషః స్మృతః ।
ఏతద్దివ్యమహోరాత్రమితి శాస్త్రవినిశ్చయః ॥ ౩,౧.౨౨౧ ॥
అప్లానేన తు యా సంఖ్యా మాసర్త్వయనవార్షికీ ।
తదా బద్ధమిదం జ్ఞానం సంజ్ఞయా హ్యుపలక్షితమ్ ॥ ౩,౧.౨౨౨ ॥
కలానాం తు పరిమాణం కలా ఇత్యభిధీయతే ।
యదహో బ్రహ్మణః ప్రోక్తం దివ్యా కోటీ తు సా స్మృతా ॥ ౩,౧.౨౨౩ ॥
శతానాం చ సహస్రాణి దశద్విగుణితాని చ ।
నవతిం చ సహస్రాణి తత్రైవాన్యాని యాని తు ॥ ౩,౧.౨౨౪ ॥

ఏతచ్ఛ్రుత్వా తు ఋషయో విస్మయం పరమాద్భుతమ్ ।
సంఖ్యాసంభజనం జ్ఞానమపృచ్ఛన్నుత్తరాం తదా ॥ ౩,౧.౨౨౫ ॥
ఋషయ ఊచుః
సంప్రకాలన మానం తు మానుషేణైవ సమ్మతమ్ ।
మానేన శ్రోతుమిచ్ఛామః సంక్షేపార్ధపాదాక్షరమ్ ॥ ౩,౧.౨౨౬ ॥
తేషాం శ్రుత్వా స దేవస్తు వాయుర్లోకహితే రతః ।
సంక్షేపాద్దివ్యచక్షుష్ట్వా త్రోవాచ వచనం ప్రభుః ॥ ౩,౧.౨౨౭ ॥
ఏతే రాత్ర్యహనీ పూర్వం కీర్తితే త్విహ లౌకికే ।
తాసాం సంఖ్యాథ వర్షాగ్రం బ్రాహ్మే వక్ష్యామ్యహఃక్షయే ॥ ౩,౧.౨౨౮ ॥
కోడీశతాని చత్వారి వర్షాణి మానుషాణి తు ।
ద్వాత్రింశచ్చ తథా కోట్యః సంఖ్యాతాః సంఖ్యయా ద్విజైః ॥ ౩,౧.౨౨౯ ॥
తథా శతసహస్రాణి ఏకోననవతిః పునః ।
అశీతిశ్చ సహస్రాణి ఏష కాలః ప్లవస్య తు ॥ ౩,౧.౨౩౦ ॥
మానుషాఖ్యేన సంఖ్యాతః కాలో హ్యాభూతసం ప్లవః ।
సప్తసూర్యప్రదగ్ధేషు తదా లోకేషు తేషు వై ।
మహాభూతషు లీయన్త ప్రజాః సర్వాశ్చతుర్విధాః ॥ ౩,౧.౨౩౧ ॥
సలిలేనాప్లుతే లోకే నష్టే స్థావరజఙ్గమే ॥ ౩,౧.౨౩౨ ॥
వినివృత్తే చ సంహారే ఉపశాన్తే ప్రజాపతౌ ।
నిరాలోకే ప్రదగ్ధే తు నైశేన తమసా వృతే ॥ ౩,౧.౨౩౩ ॥
ఈశ్వరాధిష్ఠితే త్వస్మిం స్తదా హ్యేకార్ణవే కిల ।
తావదేకార్ణవే జ్ఞేయం యావదాసీదహః ప్రభోః ॥ ౩,౧.౨౩౪ ॥
రాత్రిస్తు సలిలావస్థా నివృత్తౌ వాప్యహః స్మృతమ్ ।
అహోరాత్రస్తథైవాస్య క్రమేణ పరివర్తతే ॥ ౩,౧.౨౩౫ ॥
ఆభూతసంప్లవో హ్యేష అహోరాత్రః స్మృతః ప్రభోః ।

త్రైలోక్యే యాని సత్త్వాని గతిమన్తిధ్రువాణి చ ॥ ౩,౧.౨౩౬ ॥

ఆభూతేభ్యః ప్రలీయన్తే తస్మాదాభూతసంప్లవః ।

అతీతా వర్తమానాశ్చ తథైవానాగతాః ప్రజాః ॥ ౩,౧.౨౩౭ ॥

దివ్యసంఖ్యా ప్రసంఖ్యాతా అపరార్ధగుణీకృతాః ।

పరార్ధ్వం ద్విగుణం చాపి పరమాయుః ప్రకీర్తితమ్ ॥ ౩,౧.౨౩౮ ॥

ఏతావాన్స్థితికాలస్తు హ్యజస్యేహ ప్రజాపతేః ।

స్థిత్యన్తం ప్రతిసర్గశ్చ బ్రహ్మణః పరమేష్ఠినః ॥ ౩,౧.౨౩౯ ॥

యథా వాయుప్రవేగేన దీపార్చిరుపశమ్యతి ।

తథైవ ప్రతిసర్గేణ బ్రహ్మ సముపశామ్యతి ॥ ౩,౧.౨౪౦ ॥

తథా స్వప్రతిసంసృష్టే మహదాదౌ మహేశ్వరే ।

మహత్ప్రలీయతే వ్యక్తే గుణసామ్యం తతో భవేత్ ॥ ౩,౧.౨౪౧ ॥

ఇత్యేష వః సమాఖ్యాతో మయా హ్యాభూతసంప్లవః ।

బ్రహ్మనైమిత్తికో హ్యేష సంప్రక్షాలనసంయమః ।

సమాసేన సమాఖ్యాతో భూయః కిం వర్మయామి వః ॥ ౩,౧.౨౪౨ ॥

య ఇదం ధారయేన్నిత్యం శృణుయాద్వాప్యభీక్ష్ణశః ।

కీర్తయేద్వర్ణయేద్వాపి మహతీం సిద్ధిమాప్నుయాత్ ॥ ౩,౧.౨౪౩ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే ఉత్తరభాగే చతుర్థ ఉపసంహారపాదే ఆభూతసంప్లవాఖ్యవర్ణనం నామ ప్రథమోఽధ్యాయః

వాయురువాచ

అసాధారణవృత్తైస్తు హుతశేషాదిభిర్ఘనైః ।

ధర్మా వైశేషికాశ్చైవ ఆచీర్ణాః సూక్ష్మదర్శిభిః ॥ ౩,౨.౧ ॥
తే దేవైః సహ తిష్ఠన్తి మహర్లోకనివాసినః ।
చతుర్దశైతే మనవః కీర్తితాః కీర్తివర్ద్ధనాః ॥ ౩,౨.౨ ॥
అతీతా వర్త్తమానాశ్చ తథైవానాగతాశ్చ యే ।
దేవాశ్చ ఋషయశ్చైవ మనవః పితరస్తథా ॥ ౩,౨.౩ ॥
సర్వే హ్యుక్తా మయాతీత మహర్లోకం సమాశ్రితాః ।
బ్రాహ్మణైః క్షత్రియైర్వైశ్యైర్ధార్మికైః సహితైః సరైః ॥ ౩,౨.౪ ॥
తైస్తథాకారిభిర్యుక్తైః శ్రద్ధావద్భిరదర్పితైః ।
వర్ణాశ్రమాణాన్ధర్మేషు శ్రౌతస్మార్త్తేషు సంస్థితైః ।
వినివృత్తాధికారాస్తే యావన్మన్వన్తరక్షయః ॥ ౩,౨.౫ ॥
ఋషయ ఊచుః
మహర్ల్లోకేతి యత్ప్రోక్తం మాతరిశ్వంస్త్వయా విభోః ॥ ౩,౨.౬ ॥
ప్రతిలోకే తు కర్త్తవ్యం తత్రకిం సమధిష్ఠితమ్ ।
ప్రోవాచ మధురం వాక్యం యథా తత్త్వేన తత్త్వవిత్ ॥ ౩,౨.౭ ॥
వాయురువాచ
చతర్దశైవ స్థానాని నిర్మితాని మహర్షిభిః ।
లోకాఖ్యాని తు యాని స్యుర్యేషాం తిష్ఠన్తి మానవాః ॥ ౩,౨.౮ ॥
సప్త తేషు కృతాన్యాహురకృతాని తు సప్త వై ।
భూరాదయస్తు సత్యాన్తాః సప్త లోకాః కృతాస్త్విహ ॥ ౩,౨.౯ ॥
అకృతాని తు సప్తైవ ప్రాకృతాని తు యాని వై ।
స్థానాని స్థానిభిః సార్ద్ధం కృతాని తు నిబన్ధనమ్ ॥ ౩,౨.౧౦ ॥
పృథివీ చాన్తరీక్షం చ దివ్యం యచ్చ మహః స్మృతమ్ ।
స్థానాన్యేతాని చత్వారి స్మృతాన్యావర్ణకాని చ ॥ ౩,౨.౧౧ ॥
క్షయాతిశయయుక్తాని తథాయుక్తాని చక్షతే ।

యాని నైమిత్తికాని స్యుస్తిష్ఠన్త్యాభూతసంప్లవాత్ ॥ ౩,౨.౧౨ ॥
జనస్తపశ్చ సత్యం చ స్థానాన్యేతాని త్రీణి తు ।
ఏకాన్తికాని తాని స్యుస్తిష్ఠన్తీహాప్రసంయమాత్ ॥ ౩,౨.౧౩ ॥
వ్యక్తాని తు ప్రవక్ష్యామి స్థానాన్యేతాని సప్త వై ।
భూర్లోకః ప్రథమస్తేషాం ద్వితీయస్తు భువః స్మృతః ॥ ౩,౨.౧౪ ॥
స్వస్తృతీయస్తు విజ్ఞేయశ్చతుర్థో వై మహః స్మృతః ।
జనస్తు పఞ్చమో లోకస్తపః షష్ఠో విభావ్యతే ॥ ౩,౨.౧౫ ॥
సత్యస్తు సప్తమో లోకో నిరాలోకస్తతః పరమ్ ।
భూరితి వ్యాహృతేః పూర్వ భూర్లోకశ్చ తతోఽభవత్ ॥ ౩,౨.౧౬ ॥
ద్వీతీయో భువ ఇత్యుక్త అన్తరిక్షం తతోఽభవత్ ।
తృతీయం స్వరితీత్యుక్తో దివం ప్రాదుర్బభూవ హ ॥ ౩,౨.౧౭ ॥
వ్యాహారైస్త్రిభిరేతైస్తు బ్రహ్మా లోకమకల్పయత్ ।
తతో భూః పార్థివో లోకో హ్యన్తరిక్షం భువః స్మృతమ్ ॥ ౩,౨.౧౮ ॥
స్వర్లోకం వై దివం హ్యేష పురాణే నిశ్చయో గతః ।
భూతస్యాధిపతిశ్చాగ్నిస్తతో భూతపతిః స్మృతః ॥ ౩,౨.౧౯ ॥
వాయుర్భువశ్చాధిపతిస్తేన వాయుర్భువస్పతిః ।
దివస్య సూర్యోఽధిపతిస్తేన సూర్యో దివస్పతిః ॥ ౩,౨.౨౦ ॥
మహేతి వ్యాత్థృతేనైవ మహర్లోకస్తతోఽభవత్ ।
వినివృత్తాధికారణాం దేవానాం తత్ర వై క్షయః ॥ ౩,౨.౨౧ ॥
జనస్తు పఞ్చమో లోకస్తస్మాజ్జాయన్తి వై జనాః ।
తాసాం స్వాయంభువాద్యానాం ప్రజానాం జననాజ్జనః ॥ ౩,౨.౨౨ ॥
యే తే స్వాయంభువాద్యా హి పురస్తాత్పరికీర్త్తితాః ।
కల్పా ఏతే యదా లోకే ప్రతిష్ఠన్తి తదా తపః ॥ ౩,౨.౨౩ ॥
ఋభుః సనత్కుమారాద్యా యత్రాసన్నూర్ద్ధ్వరేతసః ।

తపసా భావితాత్మానస్తత్ర సంతీతి వా తపః ॥ ౩,౨.౨౪ ॥

సత్యేతి బ్రహ్మణః శబ్దః సత్తామాత్రస్తు స స్మృతః ।

బ్రహ్మలోకస్తతః సత్యః సప్తమః స తు భాస్వరః ॥ ౩,౨.౨౫ ॥

గన్ధర్వాప్సరసో యక్షా గుహ్యకాస్తు సరాక్షసాః ।

సర్వభూతపిశాచాశ్చ నాగాశ్చ సహ మానుషైః ॥ ౩,౨.౨౬ ॥

స్వర్లోకవాసినః సర్వే దేవా భువి నివాసినః ।

మరుతో మాతరిశ్వానో రుద్రా దేవాస్తథాశ్వినౌ ॥ ౩,౨.౨౭ ॥

అనికేతాన్తరిక్షాస్తే భువర్లోకా దివౌకసః ।

ఆదిత్యా ఋభవో విశ్వే సాధ్యాశ్చ పితరస్తథా ॥ ౩,౨.౨౮ ॥

ఋషయోఽఙ్గిరసశ్చైవ భువర్లోకం సమాశ్రితాః ।

ఏతే వైమానికా దేవాస్తారాగ్రహనివాసినః ॥ ౩,౨.౨౯ ॥

ఆరంభన్తే తు తన్మాత్రైః శుద్ధాస్తేషాం పరస్పరమ్ ।

శుక్రాద్యాశ్చక్షుషాన్తాశ్చ యే వ్యతీతా భువం శ్రితాః ॥ ౩,౨.౩౦ ॥

మహర్లోకశ్చతుర్థస్తు తస్మింస్తే కల్పవాసినః ।

ఇత్యేతే క్రమశః ప్రోక్తా బ్రహ్మవ్యాహారసంభవాః ॥ ౩,౨.౩౧ ॥

భూర్లోకప్రథమా లోకా మహరన్తాశ్చ తే స్మృతాః ।

తాన్సర్వాన్సప్తసూర్యాస్తే అర్చిభిర్నిర్దహన్తి వై ॥ ౩,౨.౩౨ ॥

మారీచిః కశ్యపో దక్షస్తథా స్వాయంభువోఽఙ్గిరాః ।

భృగుః పులస్త్యః పులహః క్రతురిత్యేవమాదయః ॥ ౩,౨.౩౩ ॥

ప్రజానాం పతయః సర్వే వర్త్తంన్తే తత్ర తైః సహ ।

నిఃసత్త్వా నిర్మమాశ్చైవ తత్ర తే హ్యూర్ధ్వరేతసః ॥ ౩,౨.౩౪ ॥

ఋభుః సనత్కుమారాద్యా వైరాజాస్తే తపోధనాః ।

మన్వన్తరాణాం సర్వేషాం సావర్ణానాం తతః స్మృతాః ॥ ౩,౨.౩౫ ॥

చతుర్దశానాం సర్వేషాం పునరావృత్తిహేతవః ।

యోగం తపశ్చ సత్త్వం చ సమాధాయ తదాత్మని ॥ 3,౨.3౬ ॥
షష్ఠే కాలే నివర్త్తతే తదా ప్రాహుర్విపర్యయాత్ ।
సత్యస్తు సప్తమో లోకో హ్యపునర్మార్గగామినామ్ ॥ 3,౨.3౭ ॥
బ్రహ్మలోకః సమాఖ్యాతో హ్యప్రతీఘాతలక్షణః ।
పర్యాసపరిమాణేన భూర్లోకః సమభిస్మృతః ॥ 3,౨.3౮ ॥
భూమ్యన్తరం యదాదిత్యాదన్తరిక్షం భువః స్మృతమ్ ।
సూర్యధ్రువాన్తరం యచ్చ స్వర్గలోకో దివః స్మృతః ॥ 3,౨.3౯ ॥
ధ్రువాజ్జనాన్తరం యచ్చ మహర్లోకః స ఉచ్యతే ।
వ్యాఖ్యాతాః సప్తలోకాస్తు తేషాం వక్ష్యామి సిద్ధయః ॥ 3,౨.౪౦ ॥
భూర్లోకవాసినః సర్వే ఉన్నాదాస్తు రసాత్మకాః ।
భువి స్వర్గే చ యే సర్వే సోమపా ఆజ్యపాశ్చ తే ॥ 3,౨.౪౧ ॥
చతుర్థే యేఽపి వర్త్తన్తే మహర్లోకం సమాశ్రితాః ।
విజ్ఞేయా మానసీ తేషాం సిద్ధిర్వై పఞ్చలక్షణా ॥ 3,౨.౪౨ ॥
సద్యశ్చోత్పద్యతే తేషాం మనసా సర్వమీప్సితమ్ ।
ఏతే దేవా యజన్తే వై యజ్ఞైః సర్వైః పరస్పరమ్ ॥ 3,౨.౪3 ॥
అతీతా వర్త్తమానాశ్చ తథా యే చాప్యనాగతాః ।
ప్రథమానన్తరోద్దిష్టా అన్తరాః సాంప్రతైః పునః ॥ 3,౨.౪౪ ॥
నివర్త్తతే హి సంబన్ధోఽతీతే దేవగణే తపః ।
వినివృత్తాధికారాణాం సిద్ధస్తేషాం తు మానసీ ॥ 3,౨.౪౫ ॥
తషాం తు మానసీ జ్ఞేయా శుద్ధా సిద్ధిః పరస్పరాత్ ।
ఉక్తా లోకాస్తు చత్వారో జనస్యానువిధిస్తథా ।
సమాసేన మయా విప్రా భూయస్తం వర్త్తయామి వః ॥ 3,౨.౪౬ ॥
వాయురువాచ
మరీచిః కశ్యపో దక్షో వసిష్ఠశ్చాఙ్గిరా భృగుః ॥ 3,౨.౪౭ ॥

పులస్త్యః పులహస్చైవ క్రతురిత్యేవామాదయః ।
పూర్వం తే సంప్రసూయన్తే బ్రహ్మణో మానసా ఇహ ॥ ౩,౨.౪౮ ॥
తతః ప్రజాః ప్రతిష్ఠాప్య జనమేవాశ్రయన్తి తే ।
కల్పదాహేషు తు సదా తథా కాలేషు తేషు వై ॥ ౩,౨.౪౯ ॥
భూరాదిషు మహాన్తేషు భృశం వ్యాప్తే యథాగ్నినా ।
శిఖాః సంవర్తకాగ్నేర్యాః ప్రాప్నువన్తి సవాసనాః ॥ ౩,౨.౫౦ ॥
యామాదయో గణాః సర్వే మహర్లోకనివాసినః ।
మహర్లోకేషు దీప్తేషు జనమేవాశ్రయన్తి తే ॥ ౩,౨.౫౧ ॥
సర్వే సూక్ష్మశరీరాస్తే తత్రస్థాశ్చ భవన్తి తే ।
తేషాం తే తుల్యసామర్థ్యా స్తుల్యమూర్తిధరాస్తథా ॥ ౩,౨.౫౨ ॥
జనలోకే వివర్తన్తే సంవర్తః ప్లవతే జగత్ ।
వ్యుష్టాయాం తు రజన్యాం వై బ్రహ్మణోఽవ్యక్తయోనితః ॥ ౩,౨.౫౩ ॥
అహరాదౌ ప్రసూయన్తే పూర్వవత్క్రమశస్త్విహ ।
స్వాయంభువాదయః సర్వే మరీచ్యన్తాస్తు సాధకాః ॥ ౩,౨.౫౪ ॥
దేవాస్తే వై పునస్తేషాం జాయన్తే నిధనేష్విహ ।
యామాదయః క్రమేణైవ కనిష్ఠాద్యాః ప్రజాపతేః ॥ ౩,౨.౫౫ ॥
పూర్వం పూర్వే ప్రసూయన్తే పశ్చిమే పశ్చిమాస్తథా ।
దేవాన్వయే దేవతా హి సప్త సంభూత యః స్మృతాః ॥ ౩,౨.౫౬ ॥
వ్యతీతాః కల్పజాస్తేషాం తిస్రః శిష్టాస్తథాపరే ।
ఆవర్తమానా దేవాస్తే క్రమేణైతేన సర్వశః ॥ ౩,౨.౫౭ ॥
గత్వా జవ జవీభావం దశకృత్వాః పునః పునః ।
తతస్తే వై గణాః సర్వే దృష్ట్వా భావేష్వనిత్యతామ్ ॥ ౩,౨.౫౮ ॥
భావినోర్ఽథస్య చ బలాత్పుణ్యఖ్యాతిబలేన చ ।
నివృత్తవృత్త్యః సర్వేఽత్రస్థాః సుమనసస్తథా ॥ ౩,౨.౫౯ ॥

వైరాజముపపద్యన్తే లోకానుత్సృజ్య తం గతాః ।
తతోఽనేనైవ కాలేన నిత్యయుక్తాస్తపస్వినః ॥ ౩,౨.౬౦ ॥
కథనాచ్చైవ ధర్మస్య తేషాం తే జజ్ఞిరేఽన్వయే ।
ఇహోత్పన్నాస్తతస్తే వై స్థానాన్యాపూరయన్త్యుత ॥ ౩,౨.౬౧ ॥
దేవత్వే చ ఋషిత్వే చ మనుష్యత్వే చ సర్వశః ।
ఏవం దేవగణాః సర్వే దశకృత్వో నివర్త్యవై ॥ ౩,౨.౬౨ ॥
వైరాజేషూపపన్నాస్తే దశ తిష్ఠన్త్యుపప్లవాన్ ।
పూర్ణేపూర్ణే తతః కల్పేస్థిత్వా వైరాజకే పునః ॥ ౩,౨.౬౩ ॥
బ్రహ్మలోకే వివర్త్న్తే పూర్వపూర్వక్రమేణ తు ।
ఏతస్మిన్బ్రహ్మలోకే తు కల్పే వైరాజకే గతే ॥ ౩,౨.౬౪ ॥
వైరాజః పునరవ్యక్తే కల్పస్థానమకల్పయత్ ।
ఏవం పూర్వానుపూర్వ్యేణ బ్రహ్మలోకగతేన వై ॥ ౩,౨.౬౫ ॥
వైరాజేషూపపద్యన్తే దశకృత్వో వివర్త్యత ।
ఏవం దేవయుగానీహ వ్యతీతాని సహస్రశః ॥ ౩,౨.౬౬ ॥
నిధనం బ్రహ్మలోకే తు గతానామృషిభిః సహ ।
న శక్యమానుపూర్వ్యేణ తేషాం వక్తుం ప్రవిస్తరమ్ ॥ ౩,౨.౬౭ ॥
అనాదిత్వాచ్చ కాలస్య హ్యసంఖ్యానాచ్చ సర్వశః ।
ఏవమేవ న సందేహో యథావత్కథితం మయా ॥ ౩,౨.౬౮ ॥
తదుపశ్రుత్య వాక్యార్థమృషయః సంశయాన్వితాః ।
సూతమాహుః పురాణజ్ఞం వ్యాసశిష్యం మహామతిమ్ ॥ ౩,౨.౬౯ ॥
ఋషయ ఊచుః
వైరాజాస్తే యదాహారా యత్సత్త్వాశ్చ యదాశ్రయాః ।
తిష్ఠన్తి చైవ యత్కాలం తన్నో బ్రూహి యథాతథమ్ ॥ ౩,౨.౭౦ ॥
తదుక్తమృషిభిర్వాక్యం శ్రుత్వా లోకార్థతత్త్వవిత్ ।

సూతః పౌరాణికో వాక్యం వినయేనేదమ బ్రవీత్ ॥ ౩,౨.౭౧ ॥
తతః ప్రాప్య తు సర్వేశం శుద్ధబుద్ధిం తమాశ్రయత్ ।
ఆభూతసంప్లవాస్తత్ర దశ తిష్ఠన్తి తేఽజ్వరాః ॥ ౩,౨.౭౨ ॥
సర్వే సూక్ష్మశరీరాస్తే విద్వాంసో ఘనమూర్తయః ।
స్థితలోకస్థితత్వాచ్చ తేషాం భూతం న విద్యతే ॥ ౩,౨.౭౩ ॥
ఊచుః సనత్కుమారాద్యాః సిద్ధాస్తే యోగధర్మిణః ।
ఏవమేవ మహాభాగాః ప్రణవం సంప్రవిశ్య హ ॥ ౩,౨.౭౪ ॥
బ్రహ్మలోకే ప్రవర్త్తామస్తన్నః శ్రేయో భవిష్యతే ।
ఏవముక్త్వా తదా సర్వే బ్రహ్మణ్ణాధ్యవసాయి నః ॥ ౩,౨.౭౫ ॥
యాజయిత్వా తదాత్మానో వర్త్తన్తే యోగధర్మిణః ।
తత్రైవ సంప్రలీయన్తే శాన్తా దీపర్చిషో యథా ॥ ౩,౨.౭౬ ॥
బ్రహ్మకాయమవర్త్తన్త పున రావృత్తిదుర్లభమ్ ।
లోకం తం సమనుప్రాప్య సర్వే తే భావనామయమ్ ॥ ౩,౨.౭౭ ॥
ఆనన్దం బ్రహ్మణః ప్రాప్య అమృతత్వాయ తే గతాః ।
వైరాజేభ్యస్తథైవోర్ద్ధ్వ మన్తరే షడ్గుణే తతః ॥ ౩,౨.౭౮ ॥
బ్రహ్మలోకః సమాఖ్యాతో యత్ర బ్రహ్మ పురోహితః ।
తే సర్వే ప్రణవాత్మానో బుద్ధిశుద్ధతయా స్థితాః ॥ ౩,౨.౭౯ ॥
ఆనన్దం బ్రహ్మణః ప్రాప్య హ్యమృతత్వం భజన్త్యుత ।
ద్వన్ద్వైస్తే నాభిభూయన్తే భావత్రయవివర్జితాః ॥ ౩,౨.౮౦ ॥
ఆధిపత్యం వినా తుల్యా బ్రహ్మణస్తే మహౌజసః ।
ప్రభావవిజయైశ్వర్యస్థితివైరాగ్యదర్శనః ॥ ౩,౨.౮౧ ॥
తే బ్రహ్మలౌకికాః సర్వే గతిం ప్రాప్యానివర్త్తినీమ్ ।
బ్రహ్మణా సహదేవైశ్చ సంప్రాప్తే ప్రతిసంచరే ॥ ౩,౨.౮౨ ॥
తపసోంఽతే క్రియాత్మానో బుద్ధావస్థా మనీషిణః ।

అవ్యక్తే సంప్రలీయన్తే సర్వే తే క్షణదర్శినః ॥ ౩,౨.౮౩ ॥
ఇత్యేతదమృతం శుక్రం నిత్యమక్షయమవ్యయమ్ ।
దేవర్షయో బ్రహ్మసత్రం సనాతనముపాసతే ॥ ౩,౨.౮౪ ॥
అపునర్మారకాదీనాం తేషాం చైవోర్ధ్వరేతసామ్ ।
కర్మాభ్యాసకృతాం శ్రద్ధాం వేదాన్తేషూపలక్ష్యతే ॥ ౩,౨.౮౫ ॥
తత్ర తేఽభ్యాసినో యుక్తాః పరాం కాష్ఠాముపాసతే ।
హిత్వా శరీరం పాప్మానమమృతత్వాయ తే గాతాః ॥ ౩,౨.౮౬ ॥
వీతరాగా జితక్రోధా నిర్మోహాః సత్యవాదినః ।
శాన్తాః ప్రణిహితాత్మానో దయావన్తో జితేన్ద్రియాః ॥ ౩,౨.౮౭ ॥
నిఃసంగాః శుచయశ్చైవ బ్రహ్మసాయుజ్యగాః స్మృతాః ।
అకామయుక్తైర్యే వీరాస్తపోభిర్దగ్ధకిల్బిషాః ॥ ౩,౨.౮౮ ॥
తేషాంమభ్రంశినో లోకా అప్రమేయసుఖాః స్మృతాః ।
ఏతద్బ్రహ్మపదం దివ్యం పరమే వ్యోమ్ని భాస్వరమ్ ।
యత్ర గత్వా న శోచన్తి హ్యమరా బ్రహ్మణా సహ ॥ ౩,౨.౮౯ ॥
ఋషయ ఊచుః
కస్మాదేష పరార్ద్ధంశ్చ కశ్చైవ పర ఉచ్యతే ।
ఏతద్వేదితుమిచ్ఛామస్తన్నో నిగద సత్తమ ॥ ౩,౨.౯౦ ॥
సూత ఉవాచ
శృణుధ్వం మే పరార్ద్ధస్య పరిసంఖ్యాం పరస్యచ ॥ ౩,౨.౯౧ ॥
ఏకం దశశతం చైవ సహస్రం చైవ సంఖ్యాయా ।
విజ్ఞేయమాసహస్రం తు సహస్రాణి దశాయుతమ్ ॥ ౩,౨.౯౨ ॥
ఏకం శతసహస్రం తు నియుతం ప్రోచ్యతే బుధైః ।
తథా శతసహస్రాణాం దశప్రయుతముచ్యతే ॥ ౩,౨.౯౩ ॥
తథా దశసహస్రాణామయుతం కోటిరుచ్యతే ।

అర్బుదం దశకోట్యస్తు హ్యబ్జం కోటిశతం విదుః ॥ ౩,౨.౯౪ ॥

సహస్రమాపి కోటీనాం ఖర్వమాహుర్మనీషిణః ।

దశకోటిసహస్రాణి నిఖర్వమితి తం విదుః ॥ ౩,౨.౯౫ ॥

శతం కోటి సహస్రాణాం శఙ్కురిత్యభిధీయతే ।

సహస్రం తు సహస్రాణాం కోటీనాం పద్మముచ్యతే ॥ ౩,౨.౯౬ ॥

సహస్రాణి సహస్రాణాం కోటీనాం దశధా పునః ।

గుణితాని సముద్రం వై ప్రాహుః సంఖ్యావిదో జనాః ॥ ౩,౨.౯౭ ॥

కోటీసహస్రనియుతమన్త్యమిత్యభిధీయతే ।

కోటీసహస్రప్రయుతం మధ్యమిత్యభిసంజ్ఞితమ్ ॥ ౩,౨.౯౮ ॥

కోటికోటిసహస్రం తు పరార్ద్ధ ఇతి కీర్త్యతే ।

పరార్ద్ధం ద్విగుణం చాపి పరమాహుర్మనీషిణః ॥ ౩,౨.౯౯ ॥

శతమాహుః పరివృఢం సహస్రం పరిపద్మకమ్ ।

విజ్ఞేయమయుతం తస్మాన్నియుతం ప్రయుతం తతః ॥ ౩,౨.౧౦౦ ॥

అర్బుదం న్యర్బుదం చైవ ఖర్బుదం చ తతః స్మృతమ్ ।

ఖర్వం చైవ నిఖర్వం చ శఙ్కుః పద్మన్తథైవ చ ॥ ౩,౨.౧౦౧ ॥

సముద్రమన్త్యం మధ్యం చ పరార్ద్ధం చ పరం తతః ।

ఏవమష్టాదశైతాని స్థానాని గణనావిధౌ ॥ ౩,౨.౧౦౨ ॥

శతాదీని విజానీయాత్సంజ్ఞితాని మహర్షిభిః ।

కల్పసంఖ్యాప్రవృత్తస్య పరార్ద్ధో బ్రహ్మణః స్మృతః ॥ ౩,౨.౧౦౩ ॥

తావచ్ఛేషోఽపి కాలోఽస్య తస్యాన్తే ప్రతితిష్ఠతే ।

పర ఏవ పరార్ద్ధశ్చ సంఖ్యాతః సంఖ్యయా మయా ॥ ౩,౨.౧౦౪ ॥

యస్మాదస్య పరం వీర్యం పరమాయుః పరం తపః ।

పరా శక్తిః పరో ధర్మః పరావిద్యా పరా ధృతిః ॥ ౩,౨.౧౦౫ ॥

పరం బ్రహ్మ పరం జ్ఞానం పరమైశ్వర్యమేవ చ ।

తస్మాత్పరతరం భూతం బ్రహ్మణో యన్న విద్యతే ॥ ౩,౨.౧౦౬ ॥
పరే స్థితో హ్యేష పరః సర్వార్థేవు తతః పరమ్ ।
సంఖ్యాతస్తు పరో బ్రహ్మ తస్యార్ద్ధస్య పరార్ద్ధతా ॥ ౩,౨.౧౦౭ ॥
సంఖ్యేయం చాప్యసంఖ్యేయం సతతం చాపి తాన్త్రికమ్ ।
సంఖ్యేయం సంఖ్యయా దృష్టమపరార్ద్ధాద్విభాష్యతే ॥ ౩,౨.౧౦౮ ॥
రాశౌ దృష్టే న సంఖ్యాస్తి తదసంఖ్యాస్తు లక్షణమ్ ।
ఆనన్త్యం సికతా ద్యేషు హృష్టం చాన్యం త్వలక్షణమ్ ॥ ౩,౨.౧౦౯ ॥
ఈశ్వరైస్తత్ర్వసంఖ్యానం శుద్ధత్వాద్దివ్యదృష్టిభిః ।
ఏవం జ్ఞానప్రతిష్ఠత్వాత్సర్వం బ్రహ్మానుపశ్యతి ॥ ౩,౨.౧౧౦ ॥
ఏతచ్ఛ్రుత్వా తు తే సర్వే నైమిషేయాస్తపస్వినః ।
బాష్పపర్యాకులాక్షాస్తు ప్రహర్షాద్గద్గదస్వరాః ॥ ౩,౨.౧౧౧ ॥
పప్రచ్ఛుర్మాతారిశ్వానం సర్వే తే బ్రహ్మావాదినః ।
బ్రహ్మలోకస్తు భగవన్యావన్మాత్రాన్తరే ప్రభో ॥ ౩,౨.౧౧౨ ॥
యోజనాగ్రేణ సంఖ్యాతః సాధనం యోజనస్య తు ।
క్రోశస్య చ పరీమాణం శ్రోతుమీచ్ఛామ తత్త్వతః ॥ ౩,౨.౧౧౩ ॥
తేషాం తద్వచనం శ్రుత్వా మాతరిశ్వా వినీతవత్ ।
ఉవాచ మధురం వాక్యం యథాదృష్టం యథాక్రమమ్ ॥ ౩,౨.౧౧౪ ॥
వాయురువాచ
ఏతద్వోఽహం ప్రవక్ష్యామి శ్రుణుధ్వం మే వివక్షితమ్ ।
అవ్యక్తాద్వ్యక్తభాగో వై మహాన్స్మృలో విభాష్యతే ॥ ౩,౨.౧౧౫ ॥
దశైవ మహతో భాగా భూతాదిః స్థూల ఉచ్యతే ।
దశభాగాధికం చాపి భూతాదిపరిమాణకమ్ ॥ ౩,౨.౧౧౬ ॥
పరమాణుః సుసూక్ష్మస్తు భావగ్రాహ్యో న చక్షుషా ।
యదభేద్యతమం లోకే విజ్ఞేయం పరమాణువత్ ॥ ౩,౨.౧౧౭ ॥

జాలాన్తరగతే భానౌ యత్సూక్ష్మం దృశ్యతే రజః ।
ప్రథమం తత్ప్రమాణానాం పరమాణుం ప్రచక్షతే ॥ ౩,౨.౧౧౮ ॥
అష్టానాం పరమాణూనాం సమవాయో యదా భవేత్ ।
త్రసరేణుః సమాఖ్యాతస్తత్పద్మరజ ఉచ్యతే ॥ ౩,౨.౧౧౯ ॥
త్రసరేణవోఽథ యేఽప్యష్టౌ రథరేణుస్తు సస్మృతః ।
తేఽప్యష్టౌ సమవాయస్థా బాలాగ్రం తత్స్మృతం బుధైః ॥ ౩,౨.౧౨౦ ॥
బాలాగ్రాణ్యష్టలిక్షా స్యాద్యూకాలిక్షాష్టకం భవేత్ ।
యూకాష్టకం యవప్రాహురఙ్గులం తు యవాష్టకమ్ ॥ ౩,౨.౧౨౧ ॥
ద్వాదశాఙ్గులపర్వాణి వితస్తిస్థానముచ్యతే ।
రత్నిశ్చాగులిపర్వాణి విజ్ఞేయో హ్యేకవింశతిః ॥ ౩,౨.౧౨౨ ॥
చత్వారో వింశతిశ్చైవ హస్తః స్యాదఙ్గులాని తు ।
కిష్కుర్ద్విరత్నిర్విజ్ఞేయో ద్విచత్వారింశదఙ్గులః ॥ ౩,౨.౧౨౩ ॥
షణ్ణవత్యఙ్గులం చైవ ధనురాహుర్మనీషిణః ।
ఏతద్గవ్యూతిసంఖ్యాయామాదానం ధనుషః స్మృతమ్ ॥ ౩,౨.౧౨౪ ॥
ధనుర్దణ్డయుగం నాలీ తుల్యాన్యస్తైస్తథాఙ్గులైః ।
ధనుషాం త్రిశతం నల్వమాహుః సంఖ్యావిదో జనాః ॥ ౩,౨.౧౨౫ ॥
ధనుః సహస్రే ద్వే చాపి గవ్యూతిరుపదిశ్యతే ।
అష్టౌ ధనుః సహస్రాణి యోజనం తు విధీయతే ॥ ౩,౨.౧౨౬ ॥
ఏతేన ధనుషా చైవ యోజనం తు సమాప్యతే ।
ఏతత్సహస్రం విజ్ఞేయం శక్రక్రోశాన్తరం తథా ॥ ౩,౨.౧౨౭ ॥
యోజనానాం చ సంఖ్యాతం సంఖ్యాజ్ఞానవిశారదైః ।
ఏతేన యోజనాగ్రేణ శృణుధ్వం బ్రహ్మణోఽన్తరే ॥ ౩,౨.౧౨౮ ॥
మహీతలాత్సహస్రాణాం శతాదూర్ధ్వం దివాకరః ।
దివాకరాత్సహస్రే తు శతే చోర్ద్ధ్వం నిశాకరః ॥ ౩,౨.౧౨౯ ॥

పూర్ణం శతసహస్రం తు యోజనానాం నిశాకరాత్ ।
నక్షత్రమణ్డలం కృత్స్నముపరిష్టాత్ప్రకాశత ॥ 3,౨.౧30 ॥
శతం సహస్రం సంఖ్యాతమేతద్ద్విగుణితం పునః ।
గ్రహాన్తరమథైకైకమూర్ద్ధ్వం నక్షత్రమణ్డరాత్ ॥ 3,౨.౧3౧ ॥
తారాగ్రహాణాం సర్వేషామధ్యస్తాచ్చరతే బుధః ।
తస్యోర్ద్ధ్వం చరతే శుక్రస్తస్మాదూర్ద్ధ్వం చ లోహితః ॥ 3,౨.౧3౨ ॥
తతో బృహస్పతిశ్చోర్ద్ధ్వం తస్మాదూర్ద్ధ్వం శనైశ్చరః ।
ఉర్ద్ధ్వం శతసహస్రం తు యోజనానాం శనైశ్చరాత్ ॥ 3,౨.౧33 ॥
సప్తర్షిమణ్డలం కృత్స్నముపరిష్టాత్ప్రకాశతే ।
ఋషిభ్యస్తు సహస్రాణాం శతాదూర్ద్ధ్వం విభావ్యతే ॥ 3,౨.౧3౪ ॥
యోఽసౌ తారామయే దివ్యే విమానే హ్రస్వరూపకే ।
ఉత్తానపాదపుత్రోఽసౌ మేఢీభూతో ధ్రువో దివి ॥ 3,౨.౧3౫ ॥
త్రైలోక్యస్యైష ఉత్సేధో వ్యాఖ్యాతో యోజనైర్మయా ।
మన్వన్తరేషు దేవానామిజ్యా యత్రైవ లౌకికీ ॥ 3,౨.౧3౬ ॥
వర్ణాశ్రమేభ్య ఇష్టా తు లోకేఽస్మిన్సంప్రవర్త్తతే ।
సర్వాసాం దేవయోనీనాం స్థితిహేతుః స వై స్మృతః ॥ 3,౨.౧3౭ ॥
త్రైలోక్యమేతద్వ్యాఖ్యాతమత ఊర్ద్ధ్వం నిబోధత ।
ధ్రువాదూర్ద్ధ్వం మహర్ల్లోకో యస్మింస్తే కల్పవాసినః ॥ 3,౨.౧3౮ ॥
ఏకాయోజనకోటీశా ఇత్యేవం నిశ్చయోగతః ।
ద్వికోట్యాం తు మహర్ల్లోకాజ్జనలోకో వ్యవస్థితః ॥ 3,౨.౧3౯ ॥
యత్ర తే బ్రహ్మణః పుత్రా దక్షాద్యాః సాధకాః స్మృతాః ॥ 3,౨.౧౪౦ ॥
వై రాజా యత్ర తే దేవా భూతదాహవివర్జితాః ।
షడ్గుణం తు తపోలోకాత్సత్యలోకాన్తరం స్మృతమ్ ॥ 3,౨.౧౪౧ ॥
అపునర్మారకో నామ బ్రహ్మలోకః స ఉచ్యతే ।

యస్మిన్న చ్యవతే భూయో బ్రహ్మాణం య ఉపాసతే ॥ ౩,౨.౧౪౨ ॥
ఏకకోటిర్యోజనానాం పఞ్చాశన్నియుతాని తు ।
ఊర్ద్ధ్వభాగస్తతోఽడస్య బ్రహ్మలోకాత్పరః స్మృతః ॥ ౩,౨.౧౪౩ ॥
చతుర్దశైవ కోట్యస్తు నియుతాని చ పఞ్చ షట్ ।
స చోర్ద్ధ్వ సంప్రచారోఽస్య గత్యన్తశ్చపరః స్మృతః ॥ ౩,౨.౧౪౪ ॥
ధ్రువాగ్రమేతద్వ్యాఖ్యాతం యోజనగ్రాద్యథాశ్రుతమ్ ।
అధోగతీనాం వక్ష్యామి భూతానాం స్థానకల్పనామ్ ॥ ౩,౨.౧౪౫ ॥
గచ్ఛన్తి ఘోరకర్మాణః ప్రాణినో యత్ర కర్మభిః ।
నరకో రౌరవో ఘోరః శూకరస్తాల ఏవం చ ॥ ౩,౨.౧౪౬ ॥
తప్తకుమ్భో మహాజ్వాలః శబలోఽథ విమోహనః ।
కృమీ చ కృమిభక్షశ్చ లాలాభక్షో విశంసనః ॥ ౩,౨.౧౪౭ ॥
అధఃశిరాః పూయవహో రుధిరాన్ధస్తథైవచ ।
విష్టాకీర్ణశ్చ నరకో మూత్రకీర్ణ స్తథైవ చ ॥ ౩,౨.౧౪౮ ॥
తథా వైతరణీ కృష్ణమసిపత్రవనం తథా ।
అగ్నిజ్వాలో మహాఘోరః సందంశోఽథాశ్వభోజనః ॥ ౩,౨.౧౪౯ ॥
తమశ్చకృష్ణసూత్రశ్చ లోహశ్చాప్యభిజస్తథా ।
అప్రతిష్ఠోఽథ వీచిశ్చ నరకా హ్యేవమాదయః ॥ ౩,౨.౧౫౦ ॥
తామసా నరకాః సర్వే యమస్య విషయే స్థితాః ।
యేషు దుష్కృతకర్మాణః పతన్తీహ వృథక్పృథక్ ॥ ౩,౨.౧౫౧ ॥
భూమేరధస్తాత్తే సర్వే రౌరవాద్యాః ప్రకీర్తితాః ।
రౌరవే కూటసాక్షే తుమిథ్యా యశ్చాభిశసతి ॥ ౩,౨.౧౫౨ ॥
క్రూరగ్రహ పక్షవాదీ హ్యసక్తః పతతే నరః ।
రాధో గోఘ్నో భ్రూణహా చ హ్యగ్నిదాతా పురస్య చ ॥ ౩,౨.౧౫౩ ॥
శూకరే బ్రహ్మహా మజ్జేత్సురాపః స్వర్ణతస్కరః ।

తాలే పతేత్క్షత్రియహా హత్వా వైశ్యం చ మజ్జతి ॥ ౩,౨.౧౫౪ ॥

బ్రహ్మహత్యా చ యః కుర్యాద్యశ్చ స్యాద్గురుతల్పగః ।

సప్తకుమ్భేష్వసౌ గామీ తథా రాజభటశ్చ యః ॥ ౩,౨.౧౫౫ ॥

సంతాప్యతే వాశ్వణిక్తథాచ ధనరక్షితా ।

సాధ్వీవిక్రయకర్తా చ యస్తు భక్తం పరిత్యజేత్ ॥ ౩,౨.౧౫౬ ॥

మహాజ్వాలే దుహితరం స్నుషాం గచ్ఛతి యస్తు వై ।

వేదం విక్రీణతేయే చ వేదం వై దూషయన్తి యే ॥ ౩,౨.౧౫౭ ॥

గురుంశ్చైవావమన్యన్తే వాక్శరైస్తాడయన్తి చ ।

అగమ్యగామీ చ నరో నరకం శబలం వ్రజేత్ ॥ ౩,౨.౧౫౮ ॥

విమోహే పతతే ఘోరే మర్యాదాం యోభినత్తి వై ।

దురిష్టం కురుతే యస్తు కీడలోహం ప్రపద్యతే ॥ ౩,౨.౧౫౯ ॥

దేవబ్రాహ్మణవిద్వేష్టా గురూణాం వాప్యపూజకః ।

రత్నం దూషయతే యస్తు కృమిభక్షే ప్రపద్యతే ॥ ౩,౨.౧౬౦ ॥

పర్యశ్నాతి య ఏకోఽన్నం బ్రాహ్మణాన్సుహృదో వినా ।

లాలాభక్షే స తిష్ఠేత్తు దుర్గన్ధే నరకే గతః ॥ ౩,౨.౧౬౧ ॥

కాణ్డకర్తా కులాలశ్చ నిష్కహర్తా చికిత్సకః ।

ఆరామేఽప్యగ్నిదాతా యః పతతే స విశంసని ॥ ౩,౨.౧౬౨ ॥

అసత్ప్రతిగ్రహీ యశ్చ తథైవాయాజ్యయాజకః ।

నక్షత్రైర్జీవతే యశ్చ నరో గచ్ఛత్యధోముఖమ్ ॥ ౩,౨.౧౬౩ ॥

క్షీరం సురాం చ లవణం లాక్షాం గన్ధం రసం తిలానేవమాదీని విక్రీణన్ఘోరే పూయవహే పతేత్ ॥ ౩,౨.౧౬౪ ॥

యః కుక్కుటాన్నిబధ్నాతి మార్జారాన్సూకరాంస్తథా ।

పక్షిణశ్చ మృగాఞ్ఛాగానోఽప్యేనం నరకం వ్రజేత్ ॥ ౩,౨.౧౬౫ ॥

అజావికో మాహిషికస్తథా చక్రధ్వజీ చ యః ।

రఙ్గోపజీవకో విప్రః శాకనిర్గ్రామయాజకః ॥ ౩,౨.౧౬౬ ॥

అగారదాహీ గరదః కుణ్డాశీ సోమవిక్రయీ ।

సురాపో మాసభక్షశ్చ తథా చ పశుఘాతకః ॥ ౩,౨.౧౬౭ ॥

విశస్తా మహిషాదీనాం మృగహన్తా తథైవ చ ।

పర్వకారశ్చ సూచీ చ యశ్చ స్యాన్మిత్రఘాతకః ॥ ౩,౨.౧౬౮ ॥

రుధిరాన్ధౌ పతన్త్యేతే హ్యేవమాహుర్మనీషిణః ।

ఉపవిష్టం భోక్తుమథ పఙ్క్త్యం వై వఞ్చయన్తి యే ॥ ౩,౨.౧౬౯ ॥

పతన్తి నరకే ఘోరే విడ్భుజే నాత్ర సంశయః ।

మృషావాదీ నరో యశ్చ తథా ప్రాక్రోశకోఽశుభః ॥ ౩,౨.౧౭౦ ॥

పతతే నరకే ఘోరే మూత్రాకీర్ణే స పాపకృత ।

మధుగ్రాహాభిహన్తారో యాన్తి వైతర్ణీం నరాః ॥ ౩,౨.౧౭౧ ॥

ఉన్మత్తాశ్చిత్తభగ్నాశ్చశౌచాచారవివర్జితాః ।

క్రోధనా దుఃఖదా యే చ కుహకాః కృష్ణగామినః ॥ ౩,౨.౧౭౨ ॥

అసిపత్ర వనచ్ఛేదకృతో హ్యారణ్యకాశ్చ యే ।

కర్త్తనషు వికృత్యన్త మృగవ్యాధః సుదారుణైః ॥ ౩,౨.౧౭౩ ॥

ఆశ్రమ ప్రత్యవసితా హ్యగ్నిజ్వాలే పతన్తి వై ।

భక్ష్యన్తే శ్యామశబలైరయస్తుడశ్వ వాయసైః ॥ ౩,౨.౧౭౪ ॥

ఇష్టాపూర్త్తవ్రతాలోపాత్సందంశే నరకే పతేత్ ।

స్కన్దన్తే యే దివాస్వప్నే వ్రతినో బ్రహ్మచారిణః ॥ ౩,౨.౧౭౫ ॥

పుత్రైరధ్యాపితా యే చ పుత్రైరాజ్ఞాపితాశ్చ యే ।

తే సర్వ నరకం యాన్తి నియతం తు శ్వభోజనమ్ ॥ ౩,౨.౧౭౬ ॥

వర్ణాశ్రమవిరుద్ధా యే క్రోధహర్షసమన్వితాః ।

కర్మాణి యే తు కుర్వన్తి సర్వే నిరయవాసినః ॥ ౩,౨.౧౭౭ ॥

ఉపరిష్టాత్స్థితో ఘోర ఉష్ణాత్మా రౌరవో మహాన్ ।

సుదారుణస్తు శీతాత్మా తస్యాధస్తాత్తపః స్మృతః ॥ ౩,౨.౧౭౮ ॥
ఏవమాదిక్రమేణైవ వర్ణ్యమానాన్నిబోధత ।
భూమేరధస్తాత్సప్తైవ నరకాః పరికీర్తితాః ॥ ౩,౨.౧౭౯ ॥
అధర్మసూతయస్తే స్యురన్ధతామిస్రకాదయః ।
రౌరవః ప్రథమస్తేషాం మహారౌరవ ఏవ చ ॥ ౩,౨.౧౮౦ ॥
అస్యాధః పునరప్యన్యః శీతస్తప ఇతి స్మృతః ।
తృతీయః కాలసూత్రః స్యాన్మహాహిర్వివిధః స్మృతః ॥ ౩,౨.౧౮౧ ॥
అప్రతిష్ఠశ్చతుర్థః స్యాద వీచిః పఞ్చమః స్మృతః ।
లోహః షష్ఠః స్మృతస్తేషామవిధేయస్తు సప్తమః ॥ ౩,౨.౧౮౨ ॥
ఘోరాత్వాద్రౌరవః ప్రోక్తః సోష్ణకో దహనః స్మృతః ।
సుదారుణస్తు శీతాత్మా త్వాస్యధస్తాత్తపోఽధమః ॥ ౩,౨.౧౮౩ ॥
సవాం నికృన్తనః ప్రోక్తో కాలసూత్రోఽతిదారుణః ।
అప్రతిష్ఠే స్థితిర్నాస్తి భ్రమస్తస్మిన్సదా స్మృతః ॥ ౩,౨.౧౮౪ ॥
అవీచిర్దారుణః ప్రోక్తో యన్త్రసంపీడనాచ్చ సః ।
తస్మాత్సుదారుణో లోహః కర్మణాం శ్రయణాచ్చ సః ॥ ౩,౨.౧౮౫ ॥
తథాభూతశరీత్వాదవిధేయస్తు స స్మృతః ।
పీడాబన్ధవధాసంగాదప్రతీకారలక్షణః ॥ ౩,౨.౧౮౬ ॥
ఊర్ధ్వాధః సంగతాస్తే తు నిరాలోకాశ్చ తే స్మృతాః ।
దుఃఖోత్కర్షస్తు సర్వేషు హ్యధర్మస్య నిమిత్తతః ॥ ౩,౨.౧౮౭ ॥
ఊర్ధ్వలోకైః సమావేతౌ నిరాలోకౌ చ తావుభౌ ।
కూటాగారప్ర మాణైశ్చ శరీరైస్తత్ర నారకాః ॥ ౩,౨.౧౮౭ ॥
ఉపభోగసమర్థైస్తు సద్యో జాయన్తి కర్మభిః ।
దుఃఖప్రకర్షశ్చోగ్రస్తు తేషు సర్వేషు వై స్మృతః ॥ ౩,౨.౧౮౮ ॥
ఉపభోగసమర్థైస్తు సద్యో జాయన్తి కర్మభిః ।

దుఃఖప్రకర్షశ్చోగ్రస్తు తేషు సర్వేషు వై స్మృతః ॥ ३,౨.౧౮౯ ॥
యాతనాశ్చాప్యసంఖ్యేయా నారకాణాం తథా స్మృతాః ।
తత్రానుభూయతే దుఃఖం క్షీణే కర్మణి వై పునః ॥ ३,౨.౧౯౦ ॥
తిర్యగ్యోనౌ ప్రసూయన్తే కర్మశేషేణ తేఽతతః ।
దేవాంశ్చ తారకాశ్చైవ హ్యూర్ధ్వం చాధశ్చ సంస్థితాః ॥ ३,౨.౧౯౧ ॥
ధర్మాధర్మనిమిత్తేన సద్యో జాయన్తి మూర్త్తయః ।
ఉపభోగార్థముత్పత్తిరౌపపత్తికకర్మతః ॥ ३,౨.౧౯౨ ॥
పశ్యన్తి నారకాన్దేవా హ్యధోవక్త్రా హ్యఘోగతాన్ ।
నారకాంశ్చ తథా దేవాన్సర్వాన్పశ్యం త్యధేముఖాన్ ॥ ३,౨.౧౯३ ॥
అనయోస్తుల్యతా యస్మాద్ధారమాశ్చ స్వభావతః ।
తస్మాదూర్ధ్వమధోభావో లోకాలోకే న విద్యతే ॥ ३,౨.౧౯౪ ॥
ఏషా స్వాభావికీ సంజ్ఞా లోకాలోకే ప్రవర్త్తతే ।
అథాబ్రువన్పునర్వాయుంబ్రాహ్మణాః సత్రిణస్తదా ॥ ३,౨.౧౯౫ ॥
ఋషయ ఊచుః
సర్వేషామేవ భూతానాం లోకాలోకనివాసినామ్ ।
సంసారే సంసరన్తీహ యావన్తః ప్రాణినశ్చ తే ॥ ३,౨.౧౯౬ ॥
సంఖ్యాయా పరిసంఖ్యాయ తాన్నః ప్రబ్రూహి కృత్స్నశః ।
ఋషీణాం తద్వచః శ్రుత్వా మరుతో వాక్యమబ్రవీత్ ॥ ३,౨.౧౯౭ ॥
వాయురువాచ
న శక్యం దివ్యయా దృష్ట్యా జ్ఞాతుం జ్ఞానేన వా పునః ।
చక్షుషా వై ప్రసంఖ్యాతుమతో హ్యన్తే న చ ద్విజాః ॥ ३,౨.౧౯౮ ॥
అనాధ్యానాదమేయత్వాన్నైవ ప్రశ్నో విధీయతే ।
బ్రహ్మణా సంజ్ఞితం యత్తు సంఖ్యయా తన్నిబోధత ॥ ३,౨.౧౯౯ ॥
యః సహస్రతమో భాగః స్థావరాణాం భవేదిహ ।

పార్థివాః కృమయస్తావత్సంసేకాద్యేషు సంభవః ॥ 3,౨.౨౦౦ ॥
సంసేకజానాం భాగేన సహస్రేణైవ సంమితాః ।
ఔదకా జన్తవః సర్వే నిశ్చయాత్తన్నిధార్యతామ్ ॥ 3,౨.౨౦౧ ॥
సహస్రేణైవ భాగేన సత్త్వానాం సలిలౌకసామ్ ।
విహఙ్గమాస్తు విజ్ఞేయా లౌకికాస్తే చ సర్వశః ॥ 3,౨.౨౦౨ ॥
యః సహస్రతమో భాగస్తేషాం వై పక్షిమాం భవేత్ ।
పశవస్తత్సమా జ్ఞేయా లౌకికాస్తు చతుష్పదాః ॥ 3,౨.౨౦3 ॥
చతుష్పదానాం సర్వేషాం సహస్రేణైవ సంమితాః ।
ద్విపదాస్తత్సహస్రేణ సంమితా ధార్మికాః పునః ॥ 3,౨.౨౦౪ ॥
సహస్రేణైవ భాగేన ధార్మికేభ్యో దివం గతాః ।
యః సహస్రతమో భాగో ధార్మికాణాం భవేద్దివి ॥ 3,౨.౨౦౫ ॥
సంమితాస్తేన భాగేన మోక్షిణస్తావదేవ హి ।
స్వర్గోపపాదకైస్తుల్యా యాతనాస్థానవాసినః ॥ 3,౨.౨౦౬ ॥
పతితాధర్మవిద్వేషాద్దురాత్మానో మ్రియన్తి యే ।
రౌరవే తమసి హ్యేతే శీతోష్ణం ప్రాప్నువన్తి తే ॥ 3,౨.౨౦౭ ॥
వేదనాః కటుకాః స్తబ్ధా యాతనాస్థానమాగతాః ।
ఉష్ణస్తు రౌరవో జ్ఞేయస్తేజో ఘోరరసాత్మకః ॥ 3,౨.౨౦౮ ॥
తతోంఽధనామకశ్చాపి శీతాన్మా సతతం తపః ।
ఏవం సుదుర్లభాః సంతః స్వర్గే వా ధార్మికా నరాః ॥ 3,౨.౨౦౯ ॥
ఏషా సంజ్ఞీకృతా సంఖ్యా చేశ్వరేణ స్వయంభువా ।
గణానా దినివృత్తైషా సంఖ్యా బ్రాహ్మీ త్వమానుషీ ॥ 3,౨.౨౧౦ ॥
ఋషయ ఊచుః
మహాఞ్జనస్తపః సత్యో భూతో భవ్యో భవస్తథా ।
ఉక్తా హ్యేతే త్వయా లాకా లాకానామన్తరణ చ ॥ 3,౨.౨౧౧ ॥

లోకాన్తరం చ యాదృక్చ తన్నో బ్రూహి యథా తథా ।
తేషాం తద్వచన శ్రుత్వా ఋషీణామూర్ద్ధ్వరేతసామ్ ।
స వాయుర్దృష్టతత్త్వార్థ ఇదం తత్త్వమువాచ హ ॥ 3,౨.౨౧౨ ॥
వాయురువాచ
వ్యక్తం తర్కేణ పశ్యన్తి యోగాత్రప్రత్యక్షదర్శినః ॥ 3,౨.౨౧3 ॥
ప్రత్యాహారేణ ధ్యానేన తపసా క్షయమాత్మనః ।
ఋభుః సనత్కుమారాద్యాః సంబుద్ధాః శుద్ధబుద్ధయః ॥ 3,౨.౨౧౪ ॥
వ్యపేతకోశా విరజాః సంతో బ్రహ్మైవ సత్తమాః ।
అక్షయాః ప్రీతిసంయుక్తా బ్రాహ్మే తిష్ఠన్తి యోగినః ॥ 3,౨.౨౧౫ ॥
ఋషీణాం బాలశిల్యానాం తైర్యథాకృతమీశ్వరైః ।
యథాత్రైవ సయా దృష్టం సాంనిధ్యం తత్ర కుర్వతా ॥ 3,౨.౨౧౬ ॥
అగ్రాహ్యమకృతార్థానామాలయం చేశ్వరస్య యత్ ।
ఈశ్వరః పరమాణుత్వాద్భావగ్రాహ్యో మనీషిణామ్ ॥ 3,౨.౨౧౭ ॥
జ్ఞానం వైరాగ్యమైశ్వర్యం తపః సత్యం క్షమా ధృతిః ।
ద్రష్టృత్వమాత్మసంబన్ధమధిష్ఠాతృత్వమేవ చ ॥ 3,౨.౨౧౮ ॥
అవ్యయాని దశైతాని తస్మిస్తింష్ఠన్తి శఙ్కరే ।
విభుత్వాత్ఖలు యోగాఢ్యో బ్రహ్మణోఽనుగ్రహే రతః ॥ 3,౨.౨౧౯ ॥
స లోకవిగ్రహో భూత్వా సాహాయ్యముపతిష్ఠతే ।
అక్షరం ధ్రువమవ్యగ్రమష్టమం త్వౌపసర్గికమ్ ॥ 3,౨.౨౨౦ ॥
తస్యేశ్వరస్య చిన్మాత్రం స్థానం మాయామయం పరమ్ ।
మాయయా కృతమాచష్టే మాయీ దేవో మహేశ్వరః ॥ 3,౨.౨౨౧ ॥
దేవానాముపసంహారస్తత్రప్రమాణం హి కీర్త్యతే ।
విస్తరేణానుపూర్వ్యా చ బ్రువతో మే నిబోధత ॥ 3,౨.౨౨౨ ॥
త్రయోదశైవ కోట్యస్తు నియుతాని దశేషవః ।

భూలోకాద్బ్రహ్మలోకో వై యోజనైః సంప్రకీర్త్యతే ॥ 3,౨.౨౨3 ॥
ఏకా యోజనకోటీ తు పఞ్చాశన్నియుతాని చ ।
ఊర్ద్ధ్వ భాగవతోఽడం తు బ్రహ్మలోకాత్పరం స్మృతమ్ ॥ 3,౨.౨౨౪ ॥
ఏషోర్ద్ధ్వగః ప్రచారస్తు గత్యన్తశ్చ తతః స్మృతః ।
నిత్యా హ్యపరిసంఖ్యాతాః పరస్పరగుణాశ్రయాత్ ॥ 3,౨.౨౨౫ ॥
సూక్ష్మాః ప్రసవధర్మిణ్యస్తతః ప్రకృతయః స్మృతాః ।
యేభ్యోఽధికర్త్తా సంజజ్ఞే క్షేత్రజ్ఞో బ్రహ్మసంజ్ఞితః ॥ 3,౨.౨౨౬ ॥
తాసు ప్రకృతిమతూన్సక్ష్మమధిష్ఠాతృత్వమవ్యయమ్ ।
అనుత్పాద్యం పరం ధామ పరమాణు పరేశయమ్ ॥ 3,౨.౨౨౭ ॥
అక్షయశ్చాప్యనూహ్యశ్చ త్వమూర్త్తిర్మూర్త్తిమానసౌ ।
ప్రాదుర్భావస్తిరోభావః స్థితిశ్చైవాప్యనుగ్రహః ॥ 3,౨.౨౨౮ ॥
విధిరన్యైరనౌపమ్యః పరమాణుమహేశ్వరః ।
సతేజా ఏష తమసో యః పురస్తాత్ప్రకాశకః ॥ 3,౨.౨౨౯ ॥
యదణ్డమాసీత్పౌర్వం ప్రథమం త్వౌపసర్గికమ్ ।
బృహత్తు సర్వతో వృత్తమీశ్వరాత్తద్వ్యజాయతే ॥ 3,౨.౨30 ॥
ఈశ్వరాద్బీజనిర్భేదః క్షేత్రజ్ఞో బీజమిష్యతే ।
యోనిం ప్రకృతి మాచష్టే సా చ నారాయణాత్మికా ॥ 3,౨.౨3౧ ॥
విభుర్లోకస్య సృష్ట్యర్థం లోకసంస్థానమేవ చ ।
సన్నిసర్గః సతత్త్వాచ్చ లోకధాతుర్మహాత్మనః ॥ 3,౨.౨3౨ ॥
పురస్తాద్బ్రహ్మలోకస్య హ్యణ్డాదర్వాక్చ బ్రహ్మణః ।
త్యోర్మధ్యే పురం దివ్యం మన మయమనామయమ్ ॥ 3,౨.౨33 ॥
తద్విగ్రహవతః స్థానమీశ్వరస్యామితౌజసః ।
శివం నామ పురం తత్ర శరణం జన్మభీరుణామ్ ॥ 3,౨.౨3౪ ॥
సహస్రాణాం శతం పూర్వం యోజనానాం ద్విజోత్తమాః ।

అభ్యన్తరం తు విస్తీర్ణం మహీమణ్డలసంస్థితమ్ ॥ ౩,౨.౨౩౫ ॥
మధ్యాహ్నార్కప్రకాశేన పరతేజోఽభిమర్దినా ।
శాత కైంభేన మహతా ప్రాకారేణార్కవర్చసా ॥ ౩,౨.౨౩౬ ॥
ద్వారైశ్చతుర్భిః సౌవర్ణైర్ముక్తాదామవిభూషితైః ।
తపనీయనిభైః శుభ్రైర్గాఢం సుకృతవేష్టనమ్ ॥ ౩,౨.౨౩౭ ॥
తచ్చాకాశే పురం రమ్యం దివ్యం ఘణ్టాదినాదితమ్ ।
రమ్యే పురవరశ్రేష్ఠే తస్మిన్న్వ్యోహాయభూమిషు ॥ ౩,౨.౨౩౮ ॥
నానారత్నవిచిత్రేషు పతాకాబహులేషు చ ।
సర్వకామసమృద్ధేషు వనోపవనశోభిషు ॥ ౩,౨.౨౩౯ ॥
రాజతేషు గృహాన్తేషు శాతకైంభమయేషు చ ।
సంధ్యాభ్రసన్నికాశేషు కైలాసప్రతిమేషు చ ॥ ౩,౨.౨౪౦ ॥
హృష్టైః శబ్దాదిభిర్భోగైర్యే భవిష్యానుసారిణః ।
ప్రాసాదవరపృష్ఠేషు తేషు మోదన్తి సువ్రతాః ॥ ౩,౨.౨౪౧ ॥
బ్రహ్మఘోషైరవిరతాః కథాశ్చ వివిధాః శుభాః ।
గీతవాదిత్రఘోషాశ్చ సంస్రవాశ్చ సమన్తతః ॥ ౩,౨.౨౪౨ ॥
సంహతాశ్చైవమతులా జనాశ్రయకృతస్తథా ।
ఏవమాదీని వర్తన్తే తేషాం ప్రాసాదమూర్ద్ధని ॥ ౩,౨.౨౪౩ ॥
సహస్రపాదః ప్రాసాదస్తపనీయమయః శుభః ।
అనౌపమ్యైర్వరై రత్నైః సర్వతః సంవిభూషితః ॥ ౩,౨.౨౪౪ ॥
స్ఫాటికైశ్చన్ద్రసంకాశైర్వైడూర్యమణిసప్రభైః ।
బాలసుర్యమయైశ్చాపి సౌవర్ణైశ్చాగ్నిసప్రభైః ॥ ౩,౨.౨౪౫ ॥
చుక్రుశుర్మునయః శ్రుత్వా నైమిషేయాస్తపస్వినః ।
ఆపన్నసంశయాశ్చేమం వాక్యమూచుః సమీరణమ్ ॥ ౩,౨.౨౪౬ ॥
ఋషయ ఊచుః

కే తు తత్ర మహాత్మానో యే భవస్యానుసారిణః ।
అనుగ్రాహ్యతమాః సమ్యక్ప్రమోదన్తే పురోత్తమే ॥ 3,౨.౨౪౭ ॥
ఋషీణాం వచనం శ్రుత్వా వాయుర్వాక్యముదైరయత్ ।
వాయురువాచ
శ్రూయతాం దేవదేవస్య భక్తైర్యైరనుకల్పితా ॥ 3,౨.౨౪౮ ॥
హ్రీమన్తస్పూర్జితా దాన్తాః శౌర్యయుక్తా హ్యలోలుపాః ।
కర్మణా మనసా వాచా విశుద్ధేనాన్తరాత్మనా ॥ 3,౨.౨౪౯ ॥
అనన్యమనసో భూత్వా ప్రపన్నా యే మహేశ్వరమ్ ।
తైర్లబ్ధం రుద్రసాలోక్యం శాశ్వతం పదమవ్యయమ్ ॥ 3,౨.౨౫౦ ॥
భవస్య రూపసాదృశ్యం గతాశ్చైవ హ్యనుత్తమమ్ ।
వైశ్వానారముఖాః సర్వే విశ్వరూపాః కపర్దినః ॥ 3,౨.౨౫౧ ॥
నీలకణ్ఠాః శితగ్రీవాస్తీక్ష్ణదంష్ట్రాస్త్రిలోచనాః ।
అర్ధచన్ద్రకృతోష్ణీషా జటాముకుట ధారిణః ॥ 3,౨.౨౫౨ ॥
సర్వే దశభుజా వీరాః పద్మాన్తరసుగన్ధినః ।
తరుణాదిత్యసంకాశాః సర్వే తే పీతవాససః ॥ 3,౨.౨౫3 ॥
పినాకపాణయః సర్వేశ్వేత గోవృషవాహనాః ।
శ్రియాన్వితాః కుణ్డలినో ముక్తాహారవిభూషితాః ॥ 3,౨.౨౫౪ ॥
తేజసాభ్యధికైర్దహ్రైః సర్వజ్ఞాః సర్వదర్శినః ।
విభజ్య బహుధాత్మానం జరామృత్యువివర్జితాః ॥ 3,౨.౨౫౫ ॥
క్రీడన్తే వివిధైర్భావైర్భోగాన్ప్రాప్య సుదుర్లభాన్ ।
స్వచ్ఛన్దగతయః సిద్ధాః సిద్ధైశ్చన్యైర్విబోధితాః ॥ 3,౨.౨౫౬ ॥
ఏకాదశానాం రుద్రాణాం కోట్యో నైకా మహాత్మనామ్ ।
ఏభిః సహ మహాత్మా వై దేవదేవో మహేశ్వరః ॥ 3,౨.౨౫౭ ॥
భక్తానుకంపీ భగవాన్మోదతే పార్వతీప్రియః ।

నాహం తేషాం తు రుద్రాణాం భవస్య చ మహాత్మనః ॥ 3,౨.౨౫౮ ॥
నానాత్వమనుపశ్యామి సత్యమేతద్బ్రవీమి వః ।
మాతారిశ్వాబ్రవీత్పుణ్యమిత్యేతామీశ్వరాచ్ఛ్రుతామ్ ॥ 3,౨.౨౫౯ ॥
అథ తే ఋషయః సర్వే దివాకరసమప్రభాః ।
శ్రుత్వేమాం పరమాం పుణ్యాం కథాం త్రైయంబకీన్తతః ॥ 3,౨.౨౬౦ ॥
భృశం చానుగ్రహం ప్రాప్య హర్షం చైవాప్యనుత్తమమ్ ।
సంభాజయిత్వా చాప్యేనం వాయుమూచుర్మహాబలమ్ ॥ 3,౨.౨౬౧ ॥
ఋషయ ఊచుః
సమీరణ మహాభాగ త్వస్మాకం చ త్వయా విభో ।
ఈశ్వరస్యోత్తమం పుణ్యమష్టమం త్వౌపసార్గికమ్ ॥ 3,౨.౨౬౨ ॥
తస్య స్థానం ప్రమాణం చ చథావత్పరికీర్తితమ్ ।
యోగధర్మసమృద్ధం వై పరమం పరమాత్మనః ॥ 3,౨.౨౬3 ॥
మహాదేవస్య మాహాత్మ్యం దుర్విజ్ఞేయం సురైరపి ।
స్వేన మాహాత్మ్యయోగేన సహస్రస్యామితౌజసః ॥ 3,౨.౨౬౪ ॥
యస్య భక్తంషు సంమోహో హ్యనుకంపార్థమేవ చ ।
బ్రాహ్మీ లక్ష్మ్యా స్వయం జుష్టా యా సాప్రతిమశాలినీ ॥ 3,౨.౨౬౫ ॥
వ్యాప్యజ్యోత్స్నేవ చన్ద్రస్య విన్యస్తా విశ్వరూపిణః ।
విభూతిర్భ్రాజతేఽత్యర్థం దేవదేవస్య వేశ్మని ॥ 3,౨.౨౬౬ ॥
మహాదేవస్య తుల్యానాం రుద్రాణాం తు మహాత్మనామ్ ।
తత్సర్వం నిఖిలేనేదం వక్త్రాదమృతనిస్రవః ॥ 3,౨.౨౬౭ ॥
ఆపీతం ఖలు శర్వస్య భక్త్యాస్మాభిస్తు సువ్రత ।
నాస్తి కిఞ్చిదవిజ్ఞేయ మన్యచ్చైవానుగామినః ।
ప్రశ్నం దేవవరప్రాణ యథావద్వక్తుమర్హసి ॥ 3,౨.౨౬౮ ॥
సూత ఉవాచ

స ఖలూవాచ భగవాన్కిం భూయో వర్త్యామ్యహమ్ ।
యన్మయా చైవ వక్తవ్యం తద్వదిష్యామి సువ్రతాః ॥ ౩,౨.౨౯ ॥
ఋషయ ఊచుః
ఆదిత్యాః పరిపార్శ్వే యే సింహా వై క్రోధవిక్రమాః ।
వైశ్వానరా భూతగణ వ్యాఘ్రాస్చైవానుగామినః ॥ ౩,౨.౨౦ ॥
ఆభుతసంప్లవే ఘోరే సర్వప్రాణిభృతాం క్షయే ।
కిమావస్థా భవన్త్యేతే తన్నో బ్రూహి యథార్థవత్ ॥ ౩,౨.౨౧ ॥
విజ్ఞాయేశ్వరసద్భావమవ్యక్తం ప్రభవం తథా ।
వాయురువాచ
యత్ర పూర్వం గతాస్తే తు కుమారా బ్రహ్మణః సుతాః ॥ ౩,౨.౨౨ ॥
సనన్దనశ్చ సనకస్తృతీయశ్చ సనాతనః ।
వోఢుశ్చ కపిలస్తేషామాసురిశ్చ మహాయశాః ॥ ౩,౨.౨౩ ॥
మునిః పఞ్చశిఖశ్చైవ యే చాన్యేఽప్యేవమాదయః ।
తతః కాలే వ్యతిక్రాన్తే కల్పానాం పర్యయే గతే ॥ ౩,౨.౨౪ ॥
మహాభూతవినాశాన్తే ప్రలయే ప్రత్యుపస్థితే ।
అనేకరుద్రకోట్యస్తు యా ప్రసన్నా మహేశ్వరీమ్ ॥ ౩,౨.౨౫ ॥
శబ్దాదీన్విషయాన్భోగాన్సంత్యజ్యాష్టవిధాశ్రయాత్ ।
ప్రవిశ్య సర్వభూతాని జ్ఞానయుక్తేన తేజసా ॥ ౩,౨.౨౬ ॥
విహాయ పదమవ్యగ్రం భూతానామ నుకంపయా ।
తత్ర యాన్తి మహాత్మానః పరమాణుం మహేశ్వరమ్ ॥ ౩,౨.౨౭ ॥
తరన్తి సుమహావర్త్తం జన్మమృత్యూదకాం నదీమ్ ।
తతః పశ్యన్త్యపర్వాణం పరం బ్రహ్మణామేవ చ ॥ ౩,౨.౨౮ ॥
దేవ్యా వై సహితాః సప్త యా దేవ్యః పరికీర్త్తితాః ।
యత్తత్సహస్రం సింహానామాదిత్యానాం తథైవ చ ॥ ౩,౨.౨౯ ॥

వైశ్వానరా భూతగణా వ్యాఘ్రూశ్చైవానుగామినః ।
ఆవేశ్యాత్మని తాన్సర్వాన్ సంఖ్యాయోగ్యభవాంస్తథా ॥ ౩,౨.౨౮౦ ॥
లోకాన్సప్త ఇమాన్భూయో మహాభూతాని పఞ్చ చ ।
విష్ణునా సహ సంయుక్తః కరోతి వికరోతి చ ॥ ౩,౨.౨౮౧ ॥
స రుద్రో యః సామమయస్తథైవ చ యజుర్మయః ।
స ఏష ఓతః ప్రోతశ్చ బహిరన్తశ్చ నిశ్చయాత్ ॥ ౩,౨.౨౮౨ ॥
ఏకో హి భగవాన్నాథః ప్రభవశ్చాన్తకృద్ద్విజాః ।
తత స్తే ఋషయః సర్వే దివాకరసమప్రభాః ॥ ౩,౨.౨౮౩ ॥
సుసత్యం శ్రవసః సమ్యగారోప్యాగ్నిం తథాత్మని ।
కర్మణా మనసా వాచా విశుద్ధేనాన్తరాత్మనా ॥ ౩,౨.౨౮౪ ॥
అనన్యమనసో భూత్వా ప్రపద్యన్తే మహేశ్వరమ్ ।
వ్రతోపవాసనిరతాః సర్వభూతదయాపరాః ॥ ౩,౨.౨౮౫ ॥
యోగం త్వనుయమం దివ్యం ప్రాప్తైశ్ఛిన్నసంశయైః ।
ప్రపద్య పరయా భక్త్యాజ్ఞానయుక్తేన తేజసా ॥ ౩,౨.౨౮౬ ॥
తైర్లబ్ధం రుద్రసాలోక్యం శాశ్వతం పదమవ్యయమ్ ।
యః పఠేత్తపసా యుక్తో వాయుప్రోక్తామిమాం శ్రుతిమ్ ॥ ౩,౨.౨౮౭ ॥
బ్రాహ్మణః క్షత్రియో వాపివైశ్యో వా స్వక్రియాపరః ।
లభతే రుద్రలోకం వై కారణం లోకకారణమ్ ॥ ౩,౨.౨౮౮ ॥
వినివృత్తే తదా సర్గే ప్రకృత్యా వస్థితేన వై ।
తదాత్యన్తపరోక్షత్వాదదృష్టత్వాచ్చ కస్యచిత్ ॥ ౩,౨.౨౮౯ ॥
అనాఖ్యానాదబోధ్యత్వాదజ్ఞానాజ్జ్ఞానినామపి ।
ఆగతాగతికత్వాచ్చ గ్రహణం తన్న విద్యతే ॥ ౩,౨.౨౯౦ ॥
భావగ్రాహ్యానుమానాచ్చ చిన్తయిత్వేదముచ్యతే ।
స్థితే తు కారణే తస్మిన్నిత్యే సదసదాత్మకే ॥ ౩,౨.౨౯౧ ॥

అనిర్దేశ్యే ప్రవృత్తిర్వై స్వాత్మికాకారణేన తు ।
ఏవం సప్తద్విరభ్యస్తాః క్రమాత్ప్రకృతయస్తు వై ॥ 3,౨.౨౯౨ ॥
ప్రత్యాహారే తదా సర్గే ప్రవిశన్తి పరస్పరమ్ ।
యేనేదమావృతం సర్వమణ్డమప్సు ప్రలీయతే ॥ 3,౨.౨౯3 ॥
సప్తద్వీపసముద్రాన్తం సప్తలోకం సపర్వతమ్ ।
ఉదకావరణం యచ్చ జ్యోతిష్యాలీయతే తు యత్ ॥ 3,౨.౨౯౪ ॥
యత్తేజసం చావరణం మారుతో గ్రసతే ను యత్ ।
యద్వాయవ్యం చావరణమాకాశగ్రసతే తు తత్ ॥ 3,౨.౨౯౫ ॥
ఆకాశావరణం యచ్చ భూతాదిర్గ్రసతే తు తత్ ।
భూతాదిం గ్రసతే చాపి మహాన్వై బుద్ధిలక్షమః ॥ 3,౨.౨౯౬ ॥
మహాన్తం గ్రసతేఽవ్యక్తం గుణసామ్యం తతః పరమ్ ।
ఏతౌ సంహారవిస్తారౌ బ్రహ్మ వ్యక్తౌ తతః పునః ॥ 3,౨.౨౯౭ ॥
సృజతే గ్రసతే చైవ వికారాత్సర్గసంయమే ।
సంసిద్ధకార్యకరణాః సంసిద్ధా జ్ఞానినస్తు యే ॥ 3,౨.౨౯౮ ॥
గత్వా జవం జవీభావే స్థానే స్వేషు ప్రసంయమాత్ ।
ప్రత్యాహారేఽధియుజ్యన్తే క్షేత్రజ్ఞాః కరణైః పునః ॥ 3,౨.౨౯౯ ॥
అవ్యక్తం క్షేత్రమిత్యాహుర్బ్రహ్మ క్షేత్రజ్ఞ ఉచ్యతే ।
సాధర్మ్యవైధర్మ్యకృతః సంయోగో నాదిమాస్తయోః ॥ 3,౨.300 ॥
ఏవం సర్గేషు విజ్ఞేయః క్షేత్రజ్ఞేష్విహ బ్రాహ్మణాః ।
బ్రహ్మవిచ్చైవ విజ్ఞేయః క్షేత్రజ్ఞానాత్పృథక్ ॥ 3,౨.30౧ ॥
విషయావిషయత్వం చ క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞయోః స్మృతమ్ ।
బ్రహ్మ త్వవిషయో జ్ఞేయో విషయః క్షేత్రముచ్యతే ॥ 3,౨.30౨ ॥
క్షేత్రజ్ఞాధిష్ఠితం క్షేత్రం క్షేత్రజ్ఞార్థం ప్రచక్షతే ।
బహుత్వాచ్చ శరీరాణాం శరీరీ బహుధా స్మృతః ॥ 3,౨.303 ॥

అవ్యూహాశఙ్కరాచ్చైవ జ్యోతిర్యచ్చ వ్యవస్థితమ్ ।
యస్మాత్ప్రతిశరీరం హి సుఖదుఃఖో పలబ్ధితా ॥ ౩,౨.౩౦౪ ॥
తస్మాత్పురుషనానాత్వం విజ్ఞేయం తు విజానతా ।
యదా ప్రవర్త్తతే చైషాం భేదానాం చైవ సంయమః ॥ ౩,౨.౩౦౫ ॥
స్వభావకారితాః సర్వే కాలేన మహతా తదా ।
నివర్త్తన్తే తదా తస్మిన్నిన్ద్రతరాగాః స్వయంభువః ॥ ౩,౨.౩౦౬ ॥
సహ సాయుజ్యకైః సర్వైర్బ్రహ్మలోకనివాసిభిః ।
వినివృత్తేస్తదా తేషాం స్థితేరాత్మనివాసినామ్ ॥ ౩,౨.౩౦౭ ॥
తత్కాలవాసినాం తేషాం తత్ర వై దోషదర్శినామ్ ।
ఉత్పద్యతేఽథ వైరాగ్యమాత్మవాద ప్రణాశనమ్ ॥ ౩,౨.౩౦౮ ॥
భోజ్యభోక్తృత్వనానాత్వే స్తేషాం తద్భావదర్శినామ్ ।
పృథగ్జ్ఞానేన క్షేత్రజ్ఞాస్తత స్తే బ్రహ్మలౌకికాః ॥ ౩,౨.౩౦౯ ॥
ప్రకృతౌ కారణాతీతాః సర్వే నానాప్రదర్శినః ।
స్వాత్మన్యేవావతిష్ఠన్తే ప్రశాన్తాదర్శనాత్మకాః ॥ ౩,౨.౩౧౦ ॥
శుద్ధా నిరఞ్జనాః సర్వే చేతనాచేతనాస్తథా ।
తత్రైవ పరినిర్వాణాః స్మృతానాగామినస్తు తే ॥ ౩,౨.౩౧౧ ॥
నిర్గుణత్వాగ్నిరాత్మానః ప్రకృత్యన్తే వ్యతిక్రమాత్ ।
ఇత్యేవం ప్రాకృతః ప్రోక్తః ప్రతిసర్గః స్వయంభువా ॥ ౩,౨.౩౧౨ ॥
వర్ణాశ్రమాచారయుతః ప్రతిసర్గం శృణోతి యః ।
స వ్రజేచ్ఛివసాలోక్యం భక్తిమాన్విగతజ్వరః ॥ ౩,౨.౩౧౩ ॥
అమద్యపశ్చ య శూద్రో భవభక్తో జితేంద్రియః ।
ఆభూతసంప్లవస్థాయీ అప్రతీఘాతలక్షణః ॥ ౩,౨.౩౧౪ ॥
గాణపత్యం స లభతే స్థానం వా సార్వకాలికమ్ ।
మద్యపో మద్యపైః సార్ద్ధం భూతసంఘైశ్చ మోదతే ॥ ౩,౨.౩౧౫ ॥

సేవ్యమానో మహీపృష్ఠే మర్త్యానాం వరదో భవః ।

ఇతి హోవాచ భగవాన్వాయుర్వాక్యమిదవరమ్ ॥ ౩,౨.౩౧౬ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే ఉత్తరభాగే చతుర్థ ఉపసంహారపాదే శివపురవర్ణనం నామ ద్వితీయోఽధ్యాయః

సూత ఉవాచ

ప్రత్యాహారం ప్రవక్ష్యామి పరస్యాన్తే స్వయంభువః ।

బ్రహ్మణః స్థితికాలే తు క్షీణే తస్మింస్తదా ప్రభోః ॥ ౩,౩.౧ ॥

యథేదం కురుతే వ్యక్తం సుసూక్ష్మం విశ్వమీశ్వరః ।

అవ్యక్తం గ్రసతే వ్యక్తం ప్రత్యాహారే చ కృత్స్నశః ॥ ౩,౩.౨ ॥

పురాన్తద్వ్యణుకాద్యానాం సంపూర్ణే కల్పసంక్షయే ।

ఉపస్థితే మహాఘోరే హ్యప్రత్యక్షే తు కస్యచిత్ ॥ ౩,౩.౩ ॥

అన్తే ద్రుమస్య సంప్రాప్తే పశ్చిమాస్య మనోస్తదా ।

అన్తే కలియుగే తస్మిన్క్షీణే సంహార ఉచ్యతే ॥ ౩,౩.౪ ॥

సంప్రక్షాలే తదా వృత్తే ప్రత్యాహారే హ్యుపస్థితే ।

ప్రత్యాహారే తదా తస్మిన్భూతతన్మాత్రసంక్షయే ॥ ౩,౩.౫ ॥

మహదాదివికారస్య విశేషాన్తస్య సంక్షయే ।

స్వభావకారితే తస్మిన్ప్రవృత్తే ప్రతిసంచరే ॥ ౩,౩.౬ ॥

ఆపో గ్రసంతి వై పూర్వం భూమేర్గన్ధాత్మకం గుమమ్ ।

ఆత్తగన్ధా తతో భూమిః ప్రలయత్వాయ కల్పతే ॥ ౩,౩.౭ ॥

ప్రణష్టే గన్ధతన్మాత్రే తోయావస్థా ధరా భవేత్ ।

ఆపస్తదా ప్రవిష్టాస్తు వేగవత్యో మహాస్వనాః ॥ ౩,౩.౮ ॥
సర్వమాపూరయిత్వేదం తిష్ఠన్తి విచరన్తి చ ।
అపామపి గణో యస్తు జ్యోతిఃష్వాలీయతే రసః ॥ ౩,౩.౯ ॥
నశ్యన్త్యాపస్తదా తత్ర రసతన్మాత్రసంక్షయాత్ ।
తీవ్రతేజోహృతరసాజ్యోతిష్ట్వం ప్రాప్నువన్త్యుత ॥ ౩,౩.౧౦ ॥
గ్రస్తే చ సలిలే తేజః సర్వతోముఖమీక్షతే ।
అథాగ్నిః సర్వతో వ్యాప్త ఆదత్తే తజ్జలం తదా ॥ ౩,౩.౧౧ ॥
సర్వమాపూర్యతేఽర్చిర్భిస్తదా జగదిదం శనైః ।
అర్చిర్భిః సంతతే తస్మింస్తర్యగూర్ధ్వమధస్తతః ॥ ౩,౩.౧౨ ॥
జ్యోతిషోఽపి గుణం రూపం వాయురత్తి ప్రకాశకమ్ ।
ప్రలీయతే తదా తస్మిన్దీపార్చిరివ మారుతే ॥ ౩,౩.౧౩ ॥
ప్రనష్టే రూపతన్మాత్రే హృతరూపో విభావసుః ।
ఉపశామ్యతి తేజో హివాయురాధూయతే మహాన్ ॥ ౩,౩.౧౪ ॥
నిరాలోకే తదా లోకే వాయుభూతే చ తేజసి ।
తతస్తు మూలమాసాద్య వాయుః సంబన్ధమాత్మనః ॥ ౩,౩.౧౫ ॥
ఊర్ధ్వఞ్చాధశ్చ తిర్యక్చ దోధవీతి దిశో దశ ।
వాయోరపి గుణం స్పర్శమాకాశం గ్రసతే చ తత్ ॥ ౩,౩.౧౬ ॥
ప్రశామ్యతి తదా వాయుః ఖన్తు తిష్ఠత్యనావృతమ్ ।
అరూపమరసస్పర్శమగన్ధం న చ మూర్తిమత్ ॥ ౩,౩.౧౭ ॥
సర్వమాపూరయచ్ఛబ్దైః సుమహత్తత్ప్రకాశతే ।
తస్మింల్లీనే తదా శిష్టమాకాశం శబ్దలక్షణమ్ ॥ ౩,౩.౧౮ ॥
శబ్దమాత్రం తదాకాశం సర్వమావృత్య తిష్ఠతి ।
తత్ర శబ్దం గుమం తస్య భూతదిర్గ్రసతే పునః ॥ ౩,౩.౧౯ ॥
భూతేన్ద్రియేషు యుగపద్భూతాదౌ సంస్థితేషు వై ।

అభిమానాత్మకో హ్యేష భూతాదిస్తామసః స్మృతః ॥ ౩,౩.౨౦ ॥
భూతాదిర్గ్రసతే చాపి మహాన్వై బుద్ధిలక్షణః ।
మహానాత్మా తు విజ్ఞేయః సంకల్పో వ్యవసాయకః ॥ ౩,౩.౨౧ ॥
బుద్ధిర్మనశ్చ లిఙ్గం చ మహానక్షర ఏవ చ ।
పర్యాయవాచకైః శబ్దైస్తమాహుస్తత్త్వ చిన్తకాః ॥ ౩,౩.౨౨ ॥
సంప్రలీనేషు భూతేషు గుణసామ్యే తతో మహాన్ ।
లీయన్తే గుణసామ్యం తు స్వాత్మన్యేవావతిష్ఠతే ॥ ౩,౩.౨౩ ॥
లీయన్తే సర్వభూతానాం కారణాని ప్రసంగమే ।
ఇత్యేష సంయమశ్చైవ తత్త్వానాం కారణైః సహ ॥ ౩,౩.౨౪ ॥
తత్త్వప్రసంయమో హ్యేష స్మృతో హ్యావర్తకో ద్విజాః ।
ధర్మాధర్మౌ తపో జ్ఞానం శుభం సత్యానృతే తథా ॥ ౩,౩.౨౫ ॥
ఊర్ధ్వభావో హ్యధోభావః సుఖదుఃఖే ప్రియాప్రియే ।
సర్వమేతత్ప్రపఞ్చస్థం గుణమాత్రాత్మకం స్మృతమ్ ॥ ౩,౩.౨౬ ॥
నిరిన్ద్రియాణాం చ తదా జ్ఞానినాం యచ్ఛుభాశుభమ్ ।
ప్రకృత్యాం చైవ తత్సర్వం పుణ్యం పాపం ప్రతిష్ఠతి ॥ ౩,౩.౨౭ ॥
యాత్యవస్థా తు సాచైవ దేహినాం తు నిరుచ్యతే ।
జన్తూనాం పాపపుణ్యం తు ప్రకృతౌ యత్ప్రతిష్ఠితమ్ ॥ ౩,౩.౨౮ ॥
అవస్థాస్థాని తాన్యేవ పుణ్యపాపాని జన్తవః ।
యోజయన్తే పునర్దేహాన్పరత్వేన తథైవ చ ॥ ౩,౩.౨౯ ॥
ధర్మాధర్మౌ తు జన్తూనాం గుణమాత్రాత్మకావుభౌ ।
కారణైః స్వైః ప్రచీయేతే కాయత్వేనేహ జన్తుభిః ॥ ౩,౩.౩౦ ॥
సచేతనాః ప్రలీయన్తే క్షేత్రజ్ఞాధిష్ఠితా గుణాః ।
సర్గే చ ప్రతిసర్గే చ సంసారే చైవ జన్తవః ॥ ౩,౩.౩౧ ॥
సంయుజ్యన్తే వియుజ్యన్తే కారణైః సంచరన్తి చ ।

రాజసీ తామసీ చైవ సాత్త్వికీ చైవ వృత్తయః ॥ 3,3.3౨ ॥
గుణమాత్రాః ప్రవర్తన్తే పురుషాధిష్ఠతా స్త్రిధా ।
ఊర్ద్వదేశాత్మకం సత్త్వమధోభాగాత్మకం తమః ॥ 3,3.33 ॥
తయోః ప్రవర్త్తకం మధ్యే ఇహైవావర్త్తకం రజః ।
ఇత్యేవం పరివర్తన్తేత్రయశ్చైతోగుణాత్మకాః ॥ 3,3.3౪ ॥
లోకేషు సర్వభూతానాం తన్న కార్యం విజానతా ।
అవిద్యాప్రత్యయారంభా ఆరభ్యన్తే హి మానవైః ॥ 3,3.3౫ ॥
ఏతాస్తు గతయస్తిస్రః శుభాత్పాపాత్మికాః స్మృతాః ।
తమసోఽభిభవాజ్జన్తుర్యాథాతథ్యం న విన్దతి ॥ 3,3.3౬ ॥
అతత్త్వదర్శనాత్సోఽథ వివిధం వధ్యతే తతః ।
ప్రాకృతేన చ బన్ధేన తథ్యావైకారికేణ చ ॥ 3,3.3౭ ॥
దక్షిణాభిస్తతీయేన బద్ధోఽత్యన్తం వివర్త్తతే ।
ఇత్యేతే వై త్రయః ప్రోక్తా బన్ధా హ్యజ్ఞానహేతుకాః ॥ 3,3.3౮ ॥
అనిత్యే నిత్యసంజ్ఞా చ దుఃఖే చ సుఖదర్శనమ్ ।
అస్వే స్వమితి చ జ్ఞానమశుచౌ శుచినిశ్చయః ॥ 3,3.3౯ ॥
యేషామేతే మనోదోషా జ్ఞానదోషా విపర్యయాత్ ।
రాగద్వేషనివృత్తిశ్చ తజ్జ్ఞానం సముదాహృతమ్ ॥ 3,3.౪౦ ॥
అజ్ఞానం తమసో మూలం కర్మద్వయఫలం రజః ।
కర్మ జస్తు పునర్దేహో మహాదుఃఖం ప్రవర్త్తతే ॥ 3,3.౪౧ ॥
శ్రోత్రజా నేత్రజా చైవ త్వగ్జిహ్వాఘ్రాణజా తథా ।
పునర్భవకరీ దుఃఖాత్కర్మణా జాయతే తృషా ॥ 3,3.౪౨ ॥
సతృష్ణోఽభిహితో బాలః స్వకృతైః కర్మణః ఫలైః ।
తైలపీడకవజ్జీవస్తత్రైవ పరివర్త్తతే ॥ 3,3.౪3 ॥
తస్మాన్మూలమనర్థానామజ్ఞాన ముపదిశ్యతే ।

తం శత్రుమవధార్యైకం జ్ఞానే యత్నం సమాచరేత్ ॥ ౩,౩.౪౪ ॥
జ్ఞానాద్ధి త్యజతే సర్వం త్యాగాద్బుద్ధిర్విరజ్యతే ।
వైరాగ్యాచ్ఛుధ్యతే చాపి శుద్ధః సత్త్వేన ముచ్యతే ॥ ౩,౩.౪౫ ॥
అత ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి రాగం భూతాపహారిణమ్ ।
అభిష్వఙ్గాయ యోగః స్యాద్విషయేష్వవశాత్మనః ॥ ౩,౩.౪౬ ॥
అనిష్టమిష్టమప్రీతిప్రీతితాపవిషాదనమ్ ।
దుఃఖలాభే న తాపశ్చ సుఖానుస్మరణం తథా ॥ ౩,౩.౪౭ ॥
ఇత్యేష వైషయో రాగః సంభూత్యాః కారణం స్మృతః ।
బ్రహ్మాదౌ స్థావరాన్తే వై సంసారేహ్యాదిభౌతికే ॥ ౩,౩.౪౮ ॥
అజ్ఞానపూర్వకం తస్మాదజ్ఞానం తు వివర్జయేత్ ।
యస్య చార్థే న ప్రమాణం శిష్టాచారం తథైవ చ ॥ ౩,౩.౪౯ ॥
వర్ణాశ్రమవిరుద్ధో యః శిష్టశాస్త్రవిరోధకః ।
ఏష మార్గో హి నిరయే తిర్యగ్యోనౌ చ కారణమ్ ॥ ౩,౩.౫౦ ॥
తిర్యగ్యో నిగతం చైవ కారణం తత్రోరుచ్యతే ।
త్రివిధో యాతనాస్థానే తిర్యగ్యోనౌ చ షడ్విధే ॥ ౩,౩.౫౧ ॥
కారణే విషయే చైవ ప్రతిఘాతస్తు సర్వశః ।
అనైశ్వర్యం తు తత్సర్వం ప్రతిఘాతాత్మకం స్మృతమ్ ॥ ౩,౩.౫౨ ॥
ఇత్యేషా తామసీ వృత్తిర్భూతాదీనాం చతుర్విధా ।
సత్త్వస్థమాత్రకం చిత్తం యథాసత్త్వం ప్రదర్శనాత్ ॥ ౩,౩.౫౩ ॥
తత్త్వానాం చ యథాతత్త్వం దృష్ట్వా వై తత్త్వదర్శనాత్ ।
సత్త్వక్షేత్రజ్ఞనానాత్వమేతన్నానార్థదర్శనమ్ ॥ ౩,౩.౫౪ ॥
నానాత్వదర్శనం జ్ఞానం జ్ఞానాద్వై యోగ ఉచ్యతే ।
తేన బద్ధస్య వై బన్ధో మోక్షో ముక్తస్య తేన చ ॥ ౩,౩.౫౫ ॥
సంసారే వినివృత్తే తు ముక్తో లిఙ్గేన ముచ్యతే ।

నిఃసంబన్ధో హ్యచైతన్యః స్వాత్మన్యేవావతిష్ఠతే ॥ ౩,౩.౫౬ ॥
స్వాత్మన్యవస్థితశ్చాపి విరూపాఖ్యేన లిఖ్యతే ।
ఇత్యేతల్లక్షణం ప్రోక్తం సమాసాజ్జ్ఞాన మోక్షయోః ॥ ౩,౩.౫౭ ॥
స చాపి త్రివిధః ప్రోక్తో మోక్షో వై తత్త్వదర్శిభిః ।
పూర్వం వియోగో జ్ఞానేన ద్వితీయే రాగసంక్షయాత్ ॥ ౩,౩.౫౮ ॥
తృష్ణాక్షయాత్తృతీయస్తు వ్యాఖ్యాతం మోక్షకారణమ్ ।
లిఙ్గాభావాత్తు కైవల్యం కైవల్యాత్తు నిరఞ్జనమ్ ॥ ౩,౩.౫౯ ॥
నిరఞ్జనత్వాచ్ఛుద్ధస్తు నితాన్యో నైవ విద్యతే ।
అత ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి వైరాగ్యం దోషదర్శనాత్ ॥ ౩,౩.౬౦ ॥
దివ్యే చ మానుషే చైవ విషయే పఞ్చలక్షణే ।
అప్రద్వేషోఽనభిష్వఙ్గః కర్త్తవ్యో దోషదర్శనాత్ ॥ ౩,౩.౬౧ ॥
తపప్రీతివిషాదానాం కార్యం తు పరివర్జనమ్ ।
ఏవం వైరాగ్యమాస్థాయ శరీరీ నిర్మమో భవేత్ ॥ ౩,౩.౬౨ ॥
అనిత్యమశివం దుఃఖమితి వుద్ధ్యానుచిన్త్య చ ।
విశుద్ధం కార్యకరణం సత్త్వస్యాతినిషైవయా ॥ ౩,౩.౬౩ ॥
పరిపక్వకషాయో హి కృత్స్నాన్దోషాన్ప్రపశ్యతి ।
తతః ప్రయాణకాలే హి దోషైర్నైమిత్తికైస్తథా ॥ ౩,౩.౬౪ ॥
ఊష్మా ప్రకుపితః కాయే తీవ్రవాయుసమీరితః ।
స శరీరముపాశ్రిత్య కృత్స్నాన్దోషాన్రుణద్ధి వై ॥ ౩,౩.౬౫ ॥
ప్రాణస్థానాని భిన్దన్హి ఛిన్దన్మర్మాణ్యతీత్య చ ।
శైత్యాత్ప్రకుపితో వాయురూర్ధ్వం తూత్క్రమతే తతః ॥ ౩,౩.౬౬ ॥
స చాయం సర్వభూతానాం ప్రాణస్థానేష్వవస్థితః ।
సమాసాత్సంవృతే జ్ఞానే సంవృత్తేషు చ కర్మసు ॥ ౩,౩.౬౭ ॥
స జీవో నాభ్యధిష్ఠానః కర్మభిః స్వైః పురాకృతైః ।

అష్టాఙ్గప్రణవృత్తిం వై స విచ్యావయతే పునః ॥ ౩,౩.౬౮ ॥
శరీరం ప్రజహన్సోఽన్తే నిరుచ్ఛ్వాసస్తతో భవేత్ ।
ఏవం ప్రాణైః పరిత్యక్తో మృత ఇత్యభిధీయతే ॥ ౩,౩.౬౯ ॥
యథేహ లోకే స్వప్నే తం నీయమానమితస్తతః ।
రఞ్జనం తద్విధేయస్య తే తాన్యే న చ విద్యతే ॥ ౩,౩.౭౦ ॥
నృష్టాక్షయస్తృతీయస్తు వ్యాఖ్యాతం మోక్షలక్షణమ్ ।
శబ్దాద్యే విషయే దోషదృష్టిర్వై పఞ్చలక్షణే ॥ ౩,౩.౭౧ ॥
అప్రద్వేషోఽనభిష్వఙ్గః ప్రీతితాపవివర్జనమ్ ।
వైరాగ్యకారణం హ్యేతే ప్రకృతీనాం లయస్య చ ॥ ౩,౩.౭౨ ॥
అష్టౌ ప్రకృతయో జ్ఞేయాః పూర్వోక్తా వై యథాక్రమమ్ ।
అవ్యక్తాద్యాస్తు విజ్ఞేయా భూతాన్తాః ప్రకృతేర్భవాః ॥ ౩,౩.౭౩ ॥
వర్ణాశ్రమాచారయుక్తః శిష్టః శాస్త్రావిరోధనః ।
వర్ణాశ్రమాణాం ధర్మోఽయం దేవస్థానేషు కారణమ్ ॥ ౩,౩.౭౪ ॥
బ్రహ్మాదీని పిశాచాన్తాన్యష్టౌ స్థానాని దేవతా ।
ఐశ్వర్యమాణిమాద్యం హి కారణం హ్యష్టలక్షణమ్ ॥ ౩,౩.౭౫ ॥
నిమిత్తమప్రతీఘాతే దృష్టే శబ్దాదిలక్షణే ।
అష్టావేతాని రూపాణి ప్రాకృతాని యథాక్రమమ్ ॥ ౩,౩.౭౬ ॥
క్షేత్రజ్ఞేష్వనుసజ్జన్తే గుణమాత్రత్మకాని తు ।
ప్రావృట్కాలే పృథగ్మేఘం పశ్యన్తీవ సచక్షుషః ॥ ౩,౩.౭౭ ॥
పశ్యన్త్యేవం విధాః సిద్ధా జీవం దివ్యేన చక్షుషా ।
ఖాదతశ్చాన్నపానాని యోనీః ప్రవిశతస్తథా ॥ ౩,౩.౭౮ ॥
తిర్యగూర్ధ్వమధస్తాచ్చ ధావతోఽపి యథాక్రమమ్ ।
జీవః ప్రాణస్తథా లిఙ్గం కరణం చ చతుష్టయమ్ ॥ ౩,౩.౭౯ ॥
పర్యాయవాచకైః శబ్దైరేకార్థైః సోఽభిలష్యతే ।

వ్యక్తావ్యక్తప్రమాణో౽యం స వై భుజ్క్తే తు కృత్స్నశః ॥ 3,3.౮౦ ॥
అవ్యక్తానుగ్రహాస్తం చ క్షేత్రజ్ఞాధిష్ఠితం చ యత్ ।
ఏవం జ్ఞాత్వా శుచిర్భూత్వా జ్ఞానాద్వై విప్రముచ్యతే ॥ 3,3.౮౧ ॥
నష్టం చైవ యథా తత్త్వం తత్త్వానాం తత్త్వదర్శనే ।
యథేష్టం పరినిర్యాతి భిన్నే దేహే సునిర్వృతే ॥ 3,3.౮౨ ॥
భిద్యతే కరణం చాపి హ్యవ్యక్తజ్ఞానినస్తతః ।
ముక్తో గుణశరీరేణ ప్రణాద్యేన తు సర్వశః ॥ 3,3.౮3 ॥
నాన్యచ్ఛరీరమాదత్తే దగ్ధే వీజే యథాఙ్కురః ।
జ్ఞానీ చ సర్వసంసారావిజ్ఞశారీరమానసః ॥ 3,3.౮౪ ॥
జ్ఞానాచ్చతుర్ద్దశాబుద్ధః ప్రకృతిస్థో నివర్తతే ।
ప్రకృతిం సత్యమిత్యాహుర్వికారో౽నృతముచ్యతే ॥ 3,3.౮౫ ॥
అసద్భావో౽నృతం జ్ఞేయం సద్భావః సత్య ముచ్యతే ।
అనామరూపం క్షేత్రజ్ఞనామరూపం ప్రచక్షతే ॥ 3,3.౮౬ ॥
యస్మాత్క్షేత్రం విజానాతి తస్మాత్క్షేత్రజ్ఞ ఉచ్యతే ।
క్షేత్రం ప్రత్యయతే యస్మాత్క్షేత్రజ్ఞః శుభ ఉచ్యతే ॥ 3,3.౮౭ ॥
క్షేత్రజ్ఞః స్మర్యతే తస్మాత్క్షేత్రం తజ్జ్ఞైర్విభాష్యతే ।
క్షేత్రం త్వత్రప్రత్యయం దృష్టం క్షేత్రజ్ఞః ప్రత్యయః సదా ॥ 3,3.౮౮ ॥
క్షపణాత్కారణాచ్చైవ క్షతత్రాణాత్తథైవ చ ।
భోజ్యత్వవిషయత్వాచ్చ క్షేత్రం క్షేత్రవిదో విదుః ॥ 3,3.౮౯ ॥
మహదాద్యం విశేషాన్తం సర్వైరూప్యం విలక్షణమ్ ।
వికారలక్షణం తద్వై సో౽క్షరః క్షరమేతి చ ॥ 3,3.౯౦ ॥
తమేవానువికారం తు యస్మాద్వై క్షరతే పునః ।
తస్మాచ్చ కారణాచ్చైవ జ్ఞరమిత్యభిధీయతే ॥ 3,3.౯౧ ॥
సంసారే నరకేభ్యశ్చ త్రాయతే పురుషం చ యత్ ।

దుఃఖత్రాణాత్పునశ్చాపి క్షేత్రమిత్యభిధీయతే ॥ ౩,౩.౯౨ ॥

సుఖదుఃఖమహంభావాద్భోజ్యమిత్యభిధీయతే ।

అచేతనత్వాద్విషయస్తద్విధర్మా విభుః స్మృతః ॥ ౩,౩.౯౩ ॥

న క్షీయతే న క్షరతి వికారప్రసృతం తు తత్ ।

అక్షరం తేన వాప్యుక్తమ క్షీణత్వాత్తథైవ చ ॥ ౩,౩.౯౪ ॥

యస్మాత్పూర్యనుశేతే చ తస్మాత్పురుష ఉచ్యతే ।

పురప్రత్యయికో యస్మాత్పురుషేత్యభిధీయతే ॥ ౩,౩.౯౫ ॥

పురుషం కథయస్వాథ కథితోఽజ్ఞైర్విభాష్యతే ।

శుద్ధో నిరఞ్జనాభాసో జ్ఞాతా జ్ఞానవివర్జితః ॥ ౩,౩.౯౬ ॥

అస్తినాస్తీతి సోఽన్యో వా బద్ధో ముక్తో గతఃస్థితః ।

నైర్హేతుకాత్త్వనిర్దేశ్యాదహస్తస్మిన్న విద్యతే ॥ ౩,౩.౯౭ ॥

శుద్ధత్వాన్న తు దృశ్యో వై ద్రష్టృత్వాత్సమదర్శనః ।

ఆత్మప్రత్యయకారిత్వాదన్యూనం వాప్యహేతుకమ్ ॥ ౩,౩.౯౮ ॥

భావగ్రాహ్యమనుమానాచ్చిన్తయన్న ప్రముహ్యతే ।

యదా పశ్యతి జ్ఞాతారం శాన్తార్థం దర్శనాత్మకమ్ ॥ ౩,౩.౯౯ ॥

దృశ్యాదృశ్యేషు నిర్దేశ్యం తదా తద్దుర్ద్ధరం వరమ్ ।

విజ్ఞాతా న చ దృశ్యేత వృథక్త్వేనేహ సర్వశః ॥ ౩,౩.౧౦౦ ॥

స్వేనాత్మనా తథాత్మానం కారణాత్మా నియచ్ఛతి ।

ప్రకృతౌ కారణే తత్ర స్వాత్మన్యేవోపతిష్ఠతి ॥ ౩,౩.౧౦౧ ॥

అస్తినాస్తీతి సోఽన్యో వా ఇహాముత్రేతి వా పునః ।

ఏకత్వం వా పృథక్త్వం వా క్షేత్రజ్ఞః పురుషోఽపి వా ॥ ౩,౩.౧౦౨ ॥

ఆత్మా వా స నిరాత్మా వా చేతనోఽచేతనోఽపి వా ।

కర్త్తా వా సోఽప్యకర్త్తా వా భోక్తా వా భోజ్యమేవ చ ॥ ౩,౩.౧౦౩ ॥

యద్గత్వా న నివర్త్తన్తే క్షేత్రజ్ఞం తు నిరఞ్జనమ్ ।

అవాచ్యం తదనాఖ్యానాదగ్రాహ్యం వాదహేతుభిః ॥ ౩,౩.౧౦౪ ॥

అప్రతర్క్యమచిన్త్యత్వాదవా యేత్వాచ్చ సర్వశః ।

నాలప్య వచసా తత్త్వమప్రాప్య మనసా సహ ॥ ౩,౩.౧౦౫ ॥

క్షేత్రజ్ఞే నిర్గుణే శుద్ధే శాన్తే క్షీణే నిరఞ్జనే ।

వ్యపేతసుఖదుఃఖే చ నిరుద్ధే శాన్తిమాగతే ॥ ౩,౩.౧౦౬ ॥

నిరాత్మకే పునస్తస్మిన్వాచ్యావాచ్యం న విద్యతే ।

ఏతౌ సంహారవిస్తారౌ వ్యక్తావ్యక్తౌ తతః పునః ॥ ౩,౩.౧౦౭ ॥

సృజ్యతే గ్రసతే చైవ వ్యక్తౌ పర్యవతిష్ఠతే ।

క్షేత్రజ్ఞాధిష్ఠితం సర్వం పునః సర్గే ప్రవర్త్తతే ॥ ౩,౩.౧౦౮ ॥

అధిష్ఠానం ప్రపద్యేత తస్యాన్తే బుద్ధిపూర్వకమ్ ।

సాధర్మ్యవైధర్మ్యకృతః సంయోగో విదితస్తయోః ।

అనాదిమాంశ్చ సంయోగో మహాపురుషజః స్మృతః ॥ ౩,౩.౧౦౯ ॥

యావచ్చ సర్గప్రతి సర్గకాలస్తావజ్జగత్తిష్ఠతి సంనిరుధ్య ।

పూర్వం హి తస్యైవ చ బుద్ధిపూర్వం ప్రవర్త్తతే తత్పురుషార్థంమేవ ॥ ౩,౩.౧౧౦ ॥

ఏషా నిసర్గప్రతిసర్గపూర్వా ప్రాధానికీ చేశ్వరకారితా వా ।

అనాద్యనన్తా హ్యభిమానపూర్వకం విత్రాసయన్తీ జగదభ్యుపైతి ॥ ౩,౩.౧౧౧ ॥

ఇత్యేష ప్రాకృతః సర్గస్తృతీయో హేతులక్షణః ।

ఉక్తో హ్యస్మింస్తదాత్యన్తం కాలం జ్ఞాత్వా ప్రముచ్యతే ॥ ౩,౩.౧౧౨ ॥

ఇత్యేష ప్రతిసర్గో వస్త్రివిదః కీర్త్తితో మయా ।

విస్తరేణానుపూర్వ్యాచ భూయః కిం వర్త్తయామ్యహమ్ ॥ ౩,౩.౧౧౩ ॥

ఇతి శ్రీ బ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే ఉత్తరభాగే చతుర్థ ఉపసంహారపాదే ప్రతిసర్గో నామ తృతీయోఽధ్యాయః

ఋషయ ఊచుః
శ్రుతం సుమహదాఖ్యానం భవతా పరికీర్త్తితమ్ ।
ప్రజానాం మనుభిః సార్ద్ధం దేవానామృషిభిః సహ ॥ 3,౪.౧ ॥
పితృగన్ధర్వభూతానాం పిశాచోరగరక్షసామ్ ।
దైత్యానాం దానవానాం చ యక్షాణామేవ పక్షిణామ్ ॥ 3,౪.౨ ॥
అత్యద్భుతాని కర్మాణి వివిధా ధర్మనిశ్చయాః ।
విచిత్రాశ్చ కథాయోగా జన్మ చాగ్ర్యమనుత్తమమ్ ॥ 3,౪.3 ॥
తత్కథ్యమానమస్మాకం భవతా శ్లక్ష్ణయా గిరా ।
మనః కర్ణసుఖం సౌతే ప్రీణాత్యమృతసన్నిభమ్ ॥ 3,౪.౪ ॥
ఏవమారాధ్య తే సూతం సత్కృత్య చ మహర్షయః ।
పప్రచ్ఛుః సత్రిణః సర్వే పునః సర్గప్రవర్త్తనమ్ ॥ 3,౪.౫ ॥
కథం సుత మహాప్రాజ్ఞ పునః సర్గః ప్రపత్స్యతే ।
బన్ధేషు సంప్రలీనేషు గుణసామ్యే తమోమయే ॥ 3,౪.౬ ॥
వికారేష్వవిసృష్టేషు హ్యవ్యక్తే చాత్మని స్థితే ।
అప్రవృత్తే బ్రహ్మణా తు సహసా యోజ్యగైస్తదా ॥ 3,౪.౭ ॥
కథం ప్రపత్స్యతే సర్గస్తన్నః ప్రబ్రూహి పృచ్ఛతామ్ ।
ఏవముక్తస్తతః సూతస్తదాసౌ లోమహర్షణః ॥ 3,౪.౮ ॥
వ్యాఖ్యాతుముపచక్రామ పునః సర్గప్రవర్త్తనమ్ ।
అత్ర వో వర్త్తయిష్యామి యథా సర్గః ప్రపత్స్యతే ॥ 3,౪.౯ ॥
పూర్వవత్స తు విజ్ఞేయః సమాసాత్తన్నిబోధత ।
దృష్టేనైవానుమేయం చ తర్కం వక్ష్యామి యుక్తితః ॥ 3,౪.౧౦ ॥
యస్మాద్వాచో నివర్త్తన్తే త్వప్రాప్య మనసా సహ ।

అవ్యక్త వత్ప్రోక్షత్వాద్ధహనం తద్దురాసదమ్ ॥ ౩,౪.౧౧ ॥
వికారైః ప్రతిసంసృష్టో గుణః సామ్యేన వర్త్తతే ।
ప్రధానం పురుషాణాం చ సాధర్మ్యేణైవ తిష్ఠతి ॥ ౩,౪.౧౨ ॥
ధర్మాధర్మౌ ప్రలీయేతే హ్యవ్యక్తే ప్రాణినాం సదా ।
సత్త్వమాత్రాత్మకో ధర్మో గుణే సత్త్వే ప్రతిష్ఠితః ॥ ౩,౪.౧౩ ॥
తమోమాత్రాత్మకో ధర్మో గుణే తమసి తిష్ఠతి ।
అవిభాగేన తావేతౌ గుణసామ్యే స్థితావుభౌ ॥ ౩,౪.౧౪ ॥
సర్వం కార్యం బుద్ధిపూర్వం ప్రధానస్య ప్రపత్స్యతే ।
బుద్ధిపూర్వం క్షేత్రజ్ఞ అధిష్ఠాస్యతి తాన్గుణాన్ ॥ ౩,౪.౧౫ ॥
ఏవం తానభిమానేన ప్రపత్స్యతి పునస్తదా ।
యదా ప్రవర్త్తితవ్యం తు క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞయోర్ద్వయోః ॥ ౩,౪.౧౬ ॥
భోజ్యభోక్తృత్వసంబన్ధాః ప్రపత్స్యన్తే చ తావుభౌ ।
తస్మాదక్షరమవ్యక్తం సామ్యే స్థిత్వా గుణాత్మకమ్ ॥ ౩,౪.౧౭ ॥
క్షేత్రజ్ఞాధిష్ఠితం తత్ర వైషమ్యం భజతే తు తత్ ।
తతః ప్రపత్స్యతే వ్యక్తం క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞయోర్ద్వయోః ॥ ౩,౪.౧౮ ॥
క్షేత్రజ్ఞాధిష్ఠితం సత్త్వం వికారం జనయిష్యతి ।
మహదాద్యం విశేషాన్తం చతుర్వింశగుణాత్మకమ్ ॥ ౩,౪.౧౯ ॥
క్షేత్రజ్ఞస్య ప్రధానస్య పురుషస్య ప్రవర్త్స్యతః ।
ఆదిదేవః ప్రధానస్యానుగ్రహాయ ప్రజక్షతే ॥ ౩,౪.౨౦ ॥
అనాద్యౌ వరముత్పాదౌ ఉభౌ సూక్ష్మౌ తు తౌ స్మృతౌ ।
అనాదిసంయోగయుతౌ సర్వం క్షేత్రజ్ఞమేవ చ ॥ ౩,౪.౨౧ ॥
అబుద్ధిపూర్వకం యుక్తమాశక్తౌ తు వరౌ తదా ।
అప్రత్యయమమోఘం చ స్థితావుదకమత్స్యవత్ ॥ ౩,౪.౨౨ ॥
ప్రవృత్తపూర్వౌ తౌ పూర్వం పునః సర్వం ప్రపత్స్యతే ।

అజ్ఞా గుణైః ప్రవర్త్న్తే రజఃసత్త్వతమోఽభిద్రైః ॥ 3,౪.౨3 ॥
ప్రవృత్తికాలే రజసాభిపన్నో మహత్త్వభూతాదివిశేషతాం చ ।
విశేషతాం చేన్ద్రియతాం చ యాతి గుణావసానౌషధిభిర్మనుష్యః ॥ 3,౪.౨౪ ॥
సత్యాభిధ్యాయినస్తస్య ధ్యాయినః సన్నిమిత్తకమ్ ।
రజః సత్త్వతమోవ్యక్తా విధర్మాణః పరస్పరమ్ ॥ 3,౪.౨౫ ॥
ఆద్యన్తం వై ప్రవత్స్యన్తే క్షేత్రమజ్ఞామ్యు సర్వశః ।
సంసిద్ధకార్యకరణా ఉత్పద్యన్తేఽభిమానినః ॥ 3,౪.౨౬ ॥
సర్వే సత్త్వాః ప్రపద్యన్తే హ్యవ్యక్తాత్పూర్వమేవ చ ।
ప్రాక్సృతౌ యే త్వసువహాః సాధకాశ్చాప్యసాధకాః ॥ 3,౪.౨౭ ॥
అసంశాన్తాస్తు తే సర్వే స్థానప్రకరణైః సహ ।
కార్యాణి ప్రతిపత్స్యన్తే ఉత్పత్స్యన్తే పునః పునః ॥ 3,౪.౨౮ ॥
గుణమాత్రాత్మకావేవ ధర్మాధర్మౌం పరస్పరమ్ ।
ఆరప్స్యంతే హి చాన్యోన్యం వరేణానుగ్రహేణ వా ॥ 3,౪.౨౯ ॥
శర్వస్తుల్యప్రసృష్ట్యర్థ సర్గాదౌ యాతి విక్రియామ్ ।
గుణాస్తం ప్రతిధీయన్తే తస్మాత్తత్తస్య రోచతే ॥ 3,౪.30 ॥
గుణాస్తే యాని కర్మాణి ప్రాక్సృష్ట్యాం ప్రతిపేదిరే ।
తాన్యేవ ప్రతిపద్యన్తే సృజ్యమానాః పునః పునః ॥ 3,౪.3౧ ॥
హింస్రాహింస్రే మృదుకూరే ధర్మాధర్మావృతానృతే ।
తద్భావితాః ప్రపద్యన్తే తస్మాత్తత్తస్య రోచతే ॥ 3,౪.3౨ ॥
మహాభూతేషు నానాత్వమిన్ద్రియార్థేషు మూర్త్తిషు ।
విప్రయోగశ్చ భూతానాం గుణేభ్యః సంప్రవర్త్తతే ॥ 3,౪.33 ॥
ఇత్యేష వో మయా ఖ్యాతః పునః సర్గః సమాసతః ।
సమాసాదేవ వక్ష్యామి బ్రహ్మణోఽథ సముద్భవమ్ ॥ 3,౪.3౪ ॥
అవ్యక్తాత్కారణాత్తస్మాన్నిత్యాత్సదసదాత్మకాత్ ।

ప్రధానపురుషాభ్యాం తు జాయతే చ మహేశ్వరః ॥ ౩,౪.౩౫ ॥

స పునః సంభావయితా జాయతే బ్రహ్మసంజ్ఞితః ।

సృజతే స పునర్లోకానభిమాన గుణాత్మకాన్ ॥ ౩,౪.౩౬ ॥

అహఙ్కారస్తు మహతస్తస్మాద్భూతాని చాత్మనః ।

యుగపత్సంప్రవర్త్‌న్తే భూతాన్యేవేన్ద్రియాణి చ ॥ ౩,౪.౩౭ ॥

భూతభేదాశ్చ భూతేభ్య ఇతి సర్గః ప్రవర్త్‌తే ।

విస్తరావయవస్తేషాం యథాప్రజ్ఞం యథాశ్రుతమ్ ।

కీర్త్‌యతో వో యథాపూర్వం తథైవాప్యుపధార్యతామ్ ॥ ౩,౪.౩౮ ॥

ఏతచ్ఛ్రుత్వా నైమిషేయా స్తదానీం లోకోత్పత్తిం సుస్థితిం చాప్యయం చ ।

తస్మిన్సత్రేఽవభృథం ప్రాప్య శుద్ధాః పుణ్యం లోకమృషయః ప్రాప్నువన్తి ॥ ౩,౪.౩౯ ॥

యథా యూయం విధినా దేవాతాదీనిష్ట్వా చైవావభృథం ప్రాప్య శుద్ధాః ।

త్యక్త్వా దేహానాయుషోంఽతే కృతార్థాః పుణ్యం లోకం ప్రాప్య మోదధ్వమేవమ్ ॥
౩,౪.౪౦ ॥

ఏతే తే నైమిషేయా వై దృష్ట్వా స్పృష్ట్వా చ వై తదా ।

జగ్మశ్చావభృథస్నాతాః స్వర్గం సర్వే తు సత్రిణః ॥ ౩,౪.౪౧ ॥

విప్రాస్తథా యూయమపి ఇష్టా బహువిధైర్మఖైః ।

ఆయుషోంఽతే తతః స్వర్గం గన్తారః స్థ ద్విజోత్తమాః ॥ ౩,౪.౪౨ ॥

ప్రక్రియా ప్రథమః పాదః కథాయాస్తు పరిగ్రహః ।

అనుషఙ్గ ఉపోద్ధాత ఉపసంహార ఏవ చ ॥ ౩,౪.౪౩ ॥

ఏవమేవ చతుఃపాదం పురాణం లోకసమ్మతమ్ ।

ఉవాచ భాగవాన్సక్షాద్వాయులోకహితే రతః ॥ ౩,౪.౪౪ ॥

నైమిషే సత్రమా సాద్య మునిభ్యో మునిసత్తమ ।

తత్ప్రసాదం చ సంసిద్ధం భూతోత్పత్తిలయాన్వితమ్ ॥ ౩,౪.౪౫ ॥

ప్రాధానికీమిమాం సృష్టిం తథైవేశ్వరకారితామ్ ।

సమ్యగ్విదిత్వా మేధావీ న మోహమధిగచ్ఛతి ॥ ३,४.४६ ॥
ఇదం యో బ్రాహ్మణో విద్వానితిహాసం పురాతనమ్ ।
శృణుయాచ్ఛ్రావయేద్వాపి తథాధ్యాపయతేఽపి చ ॥ ३,४.४७ ॥
స్థానేషు స మహేంద్రస్య మోదతే శాశ్వతీః సమాః ।
బ్రహ్మసాయుజ్యగో భూత్వా బ్రహ్మణా సహ మోదతే ॥ ३,४.४८ ॥
తేషాం కీర్తిమతాం కీర్తిం ప్రజేశానాం మహాత్మనామ్ ।
ప్రథయన్పృథివీశానాం బ్రహ్మభూయాయ గచ్ఛతి ॥ ३,४.४९ ॥
ధన్యం యశస్యమాయుష్యం పుణ్యం వేదైశ్చ సంమితమ్ ।
కృష్ణద్వైపాయనేనోక్తం పురాణ బ్రహ్మవాదినా ॥ ३,४.५० ॥
మన్వన్తరేశ్వరాణాం చ యః కీర్తిం ప్రథయేదిమామ్ ।
దేవతానామృషీణాం చ భూరిద్రవిమతేజసామ్ ॥ ३,४.५१ ॥
స సర్వైర్ముచ్యతే పాపైః పుణ్యం చ మహదాప్నుయాత్ ।
యశ్చేదం శ్రావయేద్విద్వాన్సదా పర్వణి పర్వణి ॥ ३,४.५२ ॥
ధూతపాప్మా జితస్వర్గో బ్రహ్మభూయాయ కల్పతే ।
యశ్చేదం శ్రావయేచ్ఛ్రాద్ధే బ్రాహ్మణాన్ పాదమన్తతః ॥ ३,४.५३ ॥
అక్షయ్యం సర్వకామీయం పితౄంస్తచ్చోపతిష్ఠతే ।
యస్మాత్పురా హ్యణన్తీదం పురాణం తేన చోచ్యతే ॥ ३,४.५४ ॥
నిరుక్తమస్య యో వేద సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే ।
తథైవ త్రిషు వర్ణేషు యే మనుష్యా అధీయతే ॥ ३,४.५५ ॥
ఇతిహాసమిమం శ్రుత్వా ధర్మాయ విదధే మతిమ్ ।
యావన్త్యస్య శరీరేషు రోమకూపాని సర్వశః ॥ ३,४.५६ ॥
తావత్కోటిసహస్రాణి వర్షాణి దివి మోదతే ।
బ్రహ్మసాయుజ్యగో భూత్వా దైవతైః సహ మోదతే ॥ ३,४.५७ ॥
సర్వపాపహరం పుణ్యం పవిత్రం చ యశస్వి చ ।

బ్రహ్మా దదౌ శాస్త్రమిదం పురాణం మాతరిశ్వనే ॥ ౩,౪.౫౮ ॥
తస్మాచ్చోశనసా ప్రాప్తం తస్మాచ్చాపి బృహస్పతిః ।
బృహస్పతిస్తు ప్రోవాచ సవిత్రే తదనన్తరమ్ ॥ ౩,౪.౫౯ ॥
సవితా మృత్యవే ప్రాహ మృత్యుశ్చేన్ద్రాయ వై పునః ।
ఇన్ద్రశ్చాపి వసిష్ఠాయ సోఽపి సారస్వతాయ చ ॥ ౩,౪.౬౦ ॥
సారస్వతస్త్రిధామ్నేఽథ త్రిధామా చ శరద్వతే ।
శరద్వాంస్తు త్రివిష్టాయ సోఽన్తరిక్షాయ దత్తవాన్ ॥ ౩,౪.౬౧ ॥
చర్షిణే చాన్తరిక్షో వై సోఽపి త్రయ్యారుణాయ చ ।
త్రయ్యారుణాద్ధనఞ్జయః స వై ప్రాదాత్కృతఞ్జయే ॥ ౩,౪.౬౨ ॥
కృతఞ్జయాత్తృణఞ్జయో భరద్వాజాయ సోఽప్యథ ।
గౌతమాయ భరద్వాజః సోఽపి నిర్యన్తరే పునః ॥ ౩,౪.౬౩ ॥
నిర్యన్తరస్తు ప్రోవాచ తథా వాజశ్రవాయ వై ।
స దదౌ సోమశుష్మాయ స చాదాత్తృణబిన్దవే ॥ ౩,౪.౬౪ ॥
తృణబిన్దుస్తు దక్షాయ దక్షః ప్రోవాచ శక్తయే ।
శక్తేః పరాశరశ్చాపి గర్భస్థః శ్రుతవానిదమ్ ॥ ౩,౪.౬౫ ॥
పరాశరాజ్జాతుకర్ణ్యస్తస్మాద్ద్వైపాయనః ప్రభుః ।
ద్వైపాయనా త్పునశ్చాపి మయా ప్రాప్తం ద్విజోత్తమ ॥ ౩,౪.౬౬ ॥
మయా చైతత్పునః ప్రోక్తం పుత్రాయామితబుద్ధయే ।
ఇత్యేవ వాక్యం బ్రహ్మాదిగురుణాం సముదాహృతమ్ ॥ ౩,౪.౬౭ ॥
నమస్కార్యాశ్చ గురవః ప్రయత్నేన మనీషిభిః ।
ధన్యం యశస్యమాయుష్యం పుణ్యం సర్వార్థసాధకమ్ ॥ ౩,౪.౬౮ ॥
పాపఘ్నం నియమేనేదం శ్రోతవ్యం బ్రాహ్మణైః సదా ।
నాశుచౌ నాపి పాపాయ నాప్యసంవత్సరోషితే ॥ ౩,౪.౬౯ ॥
నాశ్రద్దధానేఽవిదుషే నాపుత్రాయ కథఞ్చన ।

నాహితాయ ప్రదాతవ్యం పవిత్రమిదముత్తమమ్ ॥ ౩,౪.౭౦ ॥

అవ్యక్తం వై యస్య యోనిం వదన్తి వ్యక్తం దేహం కాలమేతం గతిం చ ।

వహ్నిర్వక్త్రం చన్ద్రసూర్యౌ చ నేత్రేదిశః శ్రోత్రే ఘ్రాణమాహుశ్చ వాయుమ్ ॥ ౩,౪.౭౧ ॥

వాచో వేదా అన్తరిక్షం శరీరం క్షితిః పాదాస్తారకా రోమకూపాః ।

సర్వాణి ద్యౌర్మస్తకాని త్వథో వై విద్యాశ్చైవోపనిషద్యస్య పుచ్ఛమ్ ॥ ౩,౪.౭౨ ॥

తం దేవదేవం జననం జనానాం యజ్ఞాత్మకం సత్యలోకప్రతిష్ఠమ్ ।

వరం వరాణాం వరదం మహేశ్వరం బ్రహ్మాణమాదిం ప్రయతో నమస్యే ॥ ౩,౪.౭౩ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే వాయుప్రోక్తే ద్వాదశసాహస్ర్యాం సంహితాయాం ఉత్తరభాగే చతుర్థం ఉపసంహారపాదే బ్రహ్మాణ్డావర్త్తం నామ చతుర్థోఽధ్యాయః

శ్రీగణేశాయ నమః ।

అథ శ్రీలలితోపాఖ్యానం ప్రారభ్యతే ।

చతుర్భుజే చన్ద్రకలావతంసే కుచోన్నతే కుఙ్కుమరాగశోణే ।

పుణ్డ్రేక్షుపాశాఙ్కుశపుష్పబాణహస్తే నమస్తే జగదేకమాతః ॥ ౩,౫.౧ ॥

అస్తు నః శ్రేయసే నిత్యం వస్తు వామాఙ్గసున్దరమ్ ।

యతస్తృతీయో విదుషాం తృతీయస్తు పరం మహః ॥ ౩,౫.౨ ॥

అగస్త్యో నామ దేవర్షిర్వేదవేదాఙ్గపారగః ।

సర్వసిద్ధాన్తసారజ్ఞో బ్రహ్మానన్దరసాత్మకః ॥ ౩,౫.౩ ॥

చచారాద్భుతహేతూని తీర్థాన్యాయతనాని చ ।

శైలారణ్యాపగాముఖ్యాన్సర్వాఞ్జనపదానపి ॥ ౩,౫.౪ ॥

తేషు తేష్వఖిలాఞ్జన్తూనజ్ఞానతిమిరావృతాన్ ।
శిశ్నోదరపరాన్దృష్ట్వా చిన్తయామాస తాన్ప్రతి ॥ ३,५.५ ॥
తస్య చిన్తయమానస్య చరతో వసుధామిమామ్ ।
ప్రాప్తమాసీన్మహాపుణ్యం కాఞ్చీనగరముత్తమమ్ ॥ ३,५.६ ॥
తత్ర వారణశైలేన్ద్రమేకామ్రనిలయం శివమ్ ।
కామాక్షీం కరిదోషఘ్నమపూజయదథాత్మవాన్ ॥ ३,५.७ ॥
లోకహేతోర్దయార్ద్రస్య ధీమతశ్చిన్తనో ముహుః ।
చిరకాలేన తపసా తోషితోఽభూజ్జనార్దనః ॥ ३,५.८ ॥
హయగ్రీవాం తనుం కృత్వా సాక్షాచ్చిన్మాత్రవిగ్రహామ్ ।
శఙ్ఖచక్రాక్షవలయపుస్తకోజ్జ్వలబాహుకామ్ ॥ ३,५.९ ॥
పూరయిత్రీం జగత్కృత్స్నం ప్రభయా దేహజాతయా ।
ప్రాదుర్బభూవ పురతో మునేరమితతేజసా ॥ ३,५.१० ॥
తం దృష్ట్వానన్దభరితః ప్రణమ్య చ ముహుర్ముహుః ।
వినయావనతో భూత్వా సన్తుష్టావ జగత్పతిమ్ ॥ ३,५.११ ॥
అథోవాచ జగన్నాథస్తుష్టోఽస్మి తపసా తవ ।
వరం వరయ భద్రం తే భవితా భూసురోత్తమః ॥ ३,५.१२ ॥
ఇతి పృష్టో భగవతా ప్రోవాచ మునిసత్తమః ।
యది తుష్టోఽసి భగవన్నిమే పామరజన్తవః ॥ ३,५.१३ ॥
కేనోపాయేన ముక్తాః స్యురేతన్మే వక్తుమర్హసి ।
ఇతి పృష్టో ద్విజేనాథ దేవదేవో జనార్దనః ॥ ३,५.१४ ॥
ఏష ఏవ పురా ప్రశ్నః శివేన చరితో మమ ।
అయమేవ కృతః ప్రశ్నో బ్రహ్మణా తు తతః పరమ్ ॥ ३,५.१५ ॥
కృతో దుర్వాససా పశ్చాద్భవతా తు తతః పరమ్ ॥ ३,५.१६ ॥
భవద్భిః సర్వభూతానాం గురుభూతైర్మహాత్మభిః ।

మమోపదేశో లోకేషు ప్రథితోఽస్తు వరో మమ ॥ 3,౫.౧౭ ॥
అహమాదిర్హి భూతానామాదికర్తా స్వయం ప్రభుః ।
సృష్టిస్థితిలయానాం తు సర్వేషామపి కారకః ॥ 3,౫.౧౮ ॥
త్రిమూర్తిస్త్రిగుణాతీతో గుణహీనో గుణాశ్రయః ॥ 3,౫.౧౯ ॥
ఇచ్ఛావిహారో భూతాత్మా ప్రధానపురుషాత్మకః ।
ఏవం భూతస్య మే బ్రహ్మంస్త్రిజగద్రూపధారిణః ॥ 3,౫.౨౦ ॥
ద్విధాకృతమభూద్రూపం ప్రధాన పురుషాత్మకమ్ ।
మమ ప్రధానం యద్రూపం సర్వలోకగుణాత్మకమ్ ॥ 3,౫.౨౧ ॥
అపరం యద్గుణాతీతం పరాత్పరతరం మహత్ ।
ఏవమేవ తయోర్జ్ఞాత్వా ముచ్యతే తే ఉభే కిము ॥ 3,౫.౨౨ ॥
తపోభిశ్చిరకాలోత్థైర్యజ్ఞైశ్చ నియమైరపి ।
త్యాగైర్దుష్కర్మనాశాన్తే ముక్తిరాశ్వేవ లభ్యతే ॥ 3,౫.౨3 ॥
యద్రూపం యద్గుణయుతం తద్గుణైక్యేన లభ్యతే ।
అన్యత్సర్వజగద్రూపం కర్మభోగపరాక్రమమ్ ॥ 3,౫.౨౪ ॥
కర్మభిర్లభ్యతే తచ్చ తత్త్యాగేనాపి లభ్యతే ।
దుస్తరస్తు తయోస్త్యాగః సకలైరపి తాపస ॥ 3,౫.౨౫ ॥
అనపాయం చ సుగమం సదసత్కర్మగోచరమ్ ॥ 3,౫.౨౬ ॥
ఆత్మస్థేన గుణేనైవ సతా చాప్యసతాపివా ।
ఆత్మైక్యేనైవ యజ్జ్ఞానం సర్వసిద్ధిప్రదాయకమ్ ॥ 3,౫.౨౭ ॥
వర్ణత్రయవిహీనానాం పాపిష్ఠానాం నృణామపి ।
యద్రూపధ్యానమాత్రేణ దుష్కృతం సుకృతాయతే ॥ 3,౫.౨౮ ॥
యేఽర్చయన్తి పరాం శక్తిం విధినావిధినాపి వా ।
న తే సంసారిణో నూనం ముక్తా ఏవ న సంశయః ॥ 3,౫.౨౯ ॥
శివో వా యాం సమారాధ్య ధ్యానయోగబలేన చ ।

ఈశ్వరః సర్వసిద్ధానామర్ద్ధనారీశ్వరోఽభవత్ ॥ ౩,౫.౩౦ ॥

అన్యేఽబ్జప్రముఖా దేవాః సిద్ధాస్తద్ధ్యానవైభవాత్ ।

తస్మాదశేషలోకానాం త్రిపురారాధనం వినా ॥ ౩,౫.౩౧ ॥

న స్తో భోగాపవర్గౌం తు యౌగపద్యేన కుత్రచిత్ ।

తన్మనాస్తద్గతప్రాణస్తద్యాజీ తద్గతేహకః ॥ ౩,౫.౩౨ ॥

తాదాత్మ్యేనైవ కర్మాణి కుర్వన్ముక్తిమవాప్స్యసి ।

ఏతద్రహస్యమాఖ్యాతం సర్వేషాం హితకామ్యయా ॥ ౩,౫.౩౩ ॥

సన్తుష్టేనైవ తపసా భవతో మునిసత్తమ ।

దేవాశ్చ మునయః సిద్ధా మానుషాశ్చ తథాపరే ।

త్వన్ముఖాంభోజతోఽవాప్యసిద్ధిం యాన్తు పరాత్పరామ్ ॥ ౩,౫.౩౪ ॥

ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా హయగ్రీవస్య శార్ఙ్గిణః ।

ప్రణిపత్య పునర్వాక్యమువాచ మధుసూదనమ్ ॥ ౩,౫.౩౫ ॥

భగవన్కీదృశం రూపం భవతా యత్పురోదితమ్ ।

కింవిహారం కింప్రభావమేతన్మే వక్తుమర్హసి ॥ ౩,౫.౩౬ ॥

హయగ్రీవ ఉవాచ

ఏషోంఽశభూతో దేవర్షే హయగ్రీవో మమాపరః ।

శ్రోతుమిచ్ఛసియద్యత్త్వం తత్సర్వం వక్తుమర్హతి ॥ ౩,౫.౩౭ ॥

ఇత్యాదిశ్య జగన్నాథో హయగ్రీవం తపోధనమ్ ।

పురతః కుమ్భజాతస్య మునేరన్తరధాద్ధరిః ॥ ౩,౫.౩౮ ॥

తతస్తు విస్మయావిష్టో హృష్టరోమా తపోధనః ।

హయగ్రీవేణ మునినా స్వాశ్రమం ప్రత్యపద్యత ॥ ౩,౫.౩౯ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే ఉత్తరభాగే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే లలితోపాఖ్యానే అగస్త్యయాత్రాజనార్దనావిర్భావో నామ పఞ్చమోఽధ్యాయః

అథోపవేశ్య చైవైనమాసనే పరమాద్భుతే ।
హయాననముపాగత్యాగస్త్యో వాక్యం సమబ్రవీత్ ॥ ౩,౬.౧ ॥
భగవన్సర్వధర్మజ్ఞ సర్వసిద్ధాన్తవిత్తమ్ ।
లోకాభ్యుదయహేతుర్హి దర్శనం హి భవాదృశామ్ ॥ ౩,౬.౨ ॥
ఆవిర్భావం మహాదేవ్యాస్తస్యా రూపాన్తరాణి చ ।
విహారశ్చైవ ముఖ్యా యే తాన్మే విస్తరతో వద ॥ ౩,౬.౩ ॥
హయగ్రీవ ఉవాచ
అనాదిరఖిలాధారా సదసత్కర్మరూపిణీ ।
ధ్యానైకదృశ్యా ధ్యానాఙ్గీ విద్యాఙ్గీ హృదయాస్పదా ॥ ౩,౬.౪ ॥
ఆత్మైక్యాద్వ్యక్తిమాయాతి చిరానుష్ఠానగౌరవాత్ ॥ ౩,౬.౫ ॥
ఆదౌ ప్రాదురభూచ్ఛక్తిర్బ్రహ్మణో ధ్యానయోగతః ।
ప్రకృతిర్నామ సా ఖ్యాతా దేవానామిష్టసిద్ధిదా ॥ ౩,౬.౬ ॥
ద్వితీయముదభూద్రూపం ప్రవృత్తేఽమృతమన్థనే ।
శర్వసంమోహజనకమవాఙ్మనసగోచరమ్ ॥ ౩,౬.౭ ॥
యద్దర్శనాదభూదీశః సర్వజ్ఞోఽపి విమోహితః ।
విసృజ్య పార్వతీం శీఘ్రన్తయా రుద్ధోఽతనోద్రతమ్ ॥ ౩,౬.౮ ॥
తస్యాం వై జనయామాస శాస్తారమసురార్దనమ్ ॥ ౩,౬.౯ ॥
అగస్త్య ఉవాచ
కథం వై సర్వభూతేశో వశీ మన్మథ శాసనః ।
అహో విమోహితో దేవ్యా జనయామాస చాత్మజమ్ ॥ ౩,౬.౧౦ ॥
హయగ్రీవ ఉవాచ

పురామరపురాధీశో విజయశ్రీసమృద్ధిమాన్ ।
త్రైలోక్యం పాలయామాస సదేవాసురమానుషమ్ ॥ ౩,౬.౧౧ ॥
కైలాసశిఖరాకారం గజేన్ద్రమధిరుహ్య సః ।
చచారాఖిలలోకేషు పూజ్యమానోఽఖిలైరపి ।
తం ప్రమత్తం విదిత్వాథ భవానీపతిఖ్యయః ॥ ౩,౬.౧౨ ॥
దుర్వాససమథాహూయ ప్రజిఘాయ తదన్తికమ్ ।
ఖణ్డాజినధరో దణ్డీధూరిధూసరవిగ్రహః ।
ఉన్మత్తరూపధారీ చ యయౌ విద్యాధరాధ్వనా ॥ ౩,౬.౧౩ ॥
ఏతస్మిన్నన్తరే కాలే కాచిద్విద్యాధరాఙ్గనా ।
యదృచ్ఛయాగతా తస్య పురశ్చారుతరాకృతిః ॥ ౩,౬.౧౪ ॥
చిరకాలేన తపసా తోషయిత్వా పరాంబికామ్ ।
తత్సమర్పితమాల్యం చ లబ్ధ్వా సంతుష్టమానసా ॥ ౩,౬.౧౫ ॥
తాం దృష్ట్వా మృగుశావాక్షీమువాచ మునిపుఙ్గవః ।
కుత్ర వా గమ్యతే భీరు కుతో లబ్ధమిదం త్వయా ॥ ౩,౬.౧౬ ॥
ప్రణమ్య సా మహాత్మానమువాచ వినయాన్వితా ।
చిరేణ తపసా బ్రహ్మన్దేవ్యా దత్తం ప్రసన్నయా ॥ ౩,౬.౧౭ ॥
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్యాః సోఽపృచ్ఛన్మాల్యముత్తమమ్ ।
పృష్టమాత్రేణ సా తుష్టా దదౌ తస్మై మహాత్మనే ॥ ౩,౬.౧౮ ॥
కరాభ్యాం తత్సమాదాయ కృతార్థోఽస్మీతి సత్వరమ్ ।
దధౌ స్వశిరసా భక్త్యా తామువాచాతిర్షితః ॥ ౩,౬.౧౯ ॥
బ్రహ్మాదీనామలభ్యం యత్తల్లబ్ధం భాగ్యతో మయా ।
భక్తిరస్తు పదాంభోజే దేవ్యాస్తవ సముజ్జ్వలా ॥ ౩,౬.౨౦ ॥
భవిష్యచ్ఛోభనాకారే గచ్ఛ సౌమ్యే యథాసుఖమ్ ।
సా తం ప్రణమ్య శిరసా యయౌ తుష్టా యథాగతమ్ ॥ ౩,౬.౨౧ ॥

ప్రేషయిత్వా స తాం భూయో యయౌ విద్యాధరాధ్వనా ।
విద్యాధరవధూహస్తాత్ప్రతిజగ్రాహ వల్లకీమ్ ॥ ३,౬.౨౨ ॥
దివ్యస్రగనులేపాంశ్చ దివ్యాన్యాభరణాని చ ।
క్వచిద్గృహ్ణన్క్వచిద్ఘ్రాయన్క్వచిద్ధసన్ ॥ ३,౬.౨३ ॥
స్వేచ్ఛావిహారీ స మునిర్యయౌ యత్ర పురన్దరః ।
స్వకరస్థాం తతో మాలాం శక్రాయ ప్రదదౌ మునిః ॥ ३,౬.౨౪ ॥
తాం గృహీత్వా గజస్కన్ధే స్థాపయామాస దేవరాట్ ।
గజస్తు తాం గృహీత్వాథ ప్రేషయామాస భూతలే ॥ ३,౬.౨౫ ॥
తాం దృష్ట్వా ప్రేషితాం మాలాం తదా క్రోధేన తాపసః ।
ఉవాచ న ధృతా మాలా శిరసా తు మయార్పితా ॥ ३,౬.౨౬ ॥
త్రైలోక్యైశ్వర్యమత్తేన భవతా హ్యవమానితా ।
మహాదేవ్యా ధృతా యా తు బ్రహ్మాద్యైః పూజ్యతేహి సా ॥ ३,౬.౨౭ ॥
త్వయా యచ్చాసితో లోకః సదేవాసురమానుషః ।
అశోభనో హ్యతేజస్కో మమ శాపాద్భవిష్యతి ॥ ३,౬.౨౮ ॥
ఇతి శప్త్వా వినీతేన తేన సంపూజితోఽపి సః ।
తూష్ణీమేవ యయౌ బ్రహ్మన్భావికార్యమనుస్మరన్ ॥ ३,౬.౨౯ ॥
విజయశ్రీస్తతస్తస్య దైత్యం తు బలిమన్వగాత్ ।
నిత్యశ్రీర్నిత్యపురుషం వాసుదేవమథాన్వగాత్ ॥ ३,౬.३० ॥
ఇన్ద్రోఽపి స్వపురం గత్వా సర్వదేవసమన్వితః ।
విషణ్ణచేతా నిఃశ్రీకశ్చిన్తయామాస దేవరాట్ ॥ ३,౬.३౧ ॥
అథామరపురే దృష్ట్వా నిమిత్తాన్యశుభాని చ ।
బృహస్పతిం సమాహూయ వాక్యమేతదువాచ హ ॥ ३,౬.३౨ ॥
భగవన్సర్వధర్మజ్ఞ త్రికాలజ్ఞానకోవిద ।
దృశ్యతేఽదృష్టపూర్వాణి నిమిత్తాన్యశుభాని చ ॥ ३,౬.३३ ॥

కింఫలాని చ తాని స్యురుపాయో వాథ కీదృశః ।
ఇతి తద్వచనం శ్రుత్వా దేవేన్ద్రస్య బృహస్పతిః ।
ప్రత్యువాచ తతో వాక్యం ధర్మార్థసహితం శుభమ్ ॥ ౩,౬.౩౪ ॥
కృతస్య కర్మణో రాజన్కల్పకోటిశతైరపి ।
ప్రాయశ్చిత్తోపభోగాభ్యాం వినా నాశో న జాయతే ॥ ౩,౬.౩౫ ॥
ఇన్ద్ర ఉవాచ
కర్మ వా కీదృశం బ్రహ్మన్ప్రాయశ్చిత్తం చ కీదృశమ్ ।
తత్సర్వం శ్రోతుమిచ్ఛామి తన్మే విస్తరతో వద ॥ ౩,౬.౩౬ ॥
బృహస్పతిరువాచ
హననస్తేయహింసాశ్చ పానమన్యాఙ్గనారతిః ।
కర్మ పఞ్చవిధం ప్రాహుర్దుష్కృతం ధరణీపతేః ॥ ౩,౬.౩౭ ॥
బ్రహ్మక్షత్రియవిట్శూద్రగోతురఙ్గఖరోష్ట్రకాః ।
చతుష్పదోఽణ్డజాబ్జాశ్చ తిర్యచోఽనస్థికాస్తథా ॥ ౩,౬.౩౮ ॥
అయుతం చ సహస్రం చ శతం దశ తథా దశ ।
దశపఞ్చత్రిరేకార్ధమానుపూర్వ్యాదిదం భవేత్ ॥ ౩,౬.౩౯ ॥
బ్రహ్మక్షత్రవిశాం స్త్రీణాముక్తార్ధే పాపమాదిశేత్ ।
పితృమాతృగురుస్వామి పుత్రాణాం చైవ నిష్కృతిః ॥ ౩,౬.౪౦ ॥
గుర్వాజ్ఞయా కృతం పాపం తదాజ్ఞాలఙ్ఘనేర్ఽధకమ్ ।
దశబ్రాహ్మణభృత్యర్థమేకం హన్యాద్ద్విజం నృపః ॥ ౩,౬.౪౧ ॥
శతబ్రాహ్మణభృత్యర్థం బ్రాహ్మణో బ్రాహ్మణం తు వా ।
పఞ్చబ్రహ్మవిదామర్థే త్రైశ్యమేకం తు దణ్డయేత్ ॥ ౩,౬.౪౨ ॥
వైశ్యం దశవిశామర్థే విశాం వా దణ్డయేత్తథా ।
తథా శతవిశామర్థే ద్విజమేకం తు దణ్డయేత్ ॥ ౩,౬.౪౩ ॥
శూద్రాణాం తు సహస్రాణాం దణ్డయేద్బ్రాహ్మణం తు వా ।

తచ్ఛతార్ధం తు వా వైశ్యం తద్దశార్ద్ధం తు శూద్రకమ్ ॥ ౩,౬.౪౪ ॥

బన్ధూనాం చైవ మిత్రాణామిష్టార్థే తు త్రిపాదకమ్ ।

అర్ధం కలత్రపుత్రార్థే స్వాత్మార్థే న తు కిఞ్చన ॥ ౩,౬.౪౫ ॥

ఆత్మానం హన్తుమారబ్ధం బ్రాహ్మణం క్షత్రియం విశమ్ ।

గాం వా తురగమన్యం వా హత్వా దోషైర్న లిప్యతే ॥ ౩,౬.౪౬ ॥

ఆత్మదారాత్మజభ్రాతృబన్ధూనాం చ ద్విజోత్తమ ।

క్రమాద్దశగుణో దోషో రక్షణే చ తథా ఫలమ్ ॥ ౩,౬.౪౭ ॥

భూపద్విజశ్రోత్రియవేదవిద్వ్రతీవేదాన్తవిద్వేదవిదాం వినాశే ।

ఏకద్విపఞ్చాశదథాయుతం చ స్యాన్నిష్కృతిశ్చేతి వదన్తి సంతః ॥ ౩,౬.౪౮ ॥

తేషాం చ రక్షణవిధౌ హి కృతే చ దానే పూర్వోదితోత్తరగుణం ప్రవదన్తి పుణ్యమ్ ।

తేషాం చ దర్శనవిధౌ నమనే చకార్యే శూశ్రూషణేఽపి చరతాం సదృశాంశ్చ తేషామ్ ॥ ౩,౬.౪౯ ॥

సింహవ్యాఘ్రమృగాదీని లోకహింసాకరాణి తు ।

నృపో హన్యాచ్చ సతతం దేవార్థే బ్రాహ్మణార్థకే ॥ ౩,౬.౫౦ ॥

ఆపత్స్వాత్మార్థకే చాపి హత్వా మేధ్యాని భక్షయేత్ ॥ ౩,౬.౫౧ ॥

నాత్మార్థే పాచయేదన్నం నాత్మార్థే పాచయేత్పశూన్ ।

దేవార్థే బ్రాహ్మణార్థే వా పచమానో న లిప్యతే ॥ ౩,౬.౫౨ ॥

పురా భగవతీ మాయా జగదుజ్జీవనోన్ముఖీ ।

ససర్జ సర్వదేవాంశ్చ తథైవాసురమానుషాన్ ॥ ౩,౬.౫౩ ॥

తేషాం సంరక్షణార్థాయ పశూనపి చతుర్దశ ।

యజ్ఞాశ్చ తద్విధానాని కృత్వా చైనానువాచ హ ॥ ౩,౬.౫౪ ॥

యజధ్వం పశుభిర్దేవాన్విధినానేన మానవాః ।

ఇష్టాని యే ప్రదాస్యన్తి పుష్టాస్తే యజ్ఞభావితాః ॥ ౩,౬.౫౫ ॥

ఏవం ప్రవర్తితం చక్రం నానువర్తయతీహ యః ।

దరిద్రో నారకశ్చైవ భవేజ్జన్మని జన్మని ॥ ౩,౬.౫౬ ॥
దేవతార్థే చ పిత్రర్థే తథైవాభ్యాగతే గురౌ ।
మహదాగమనే చైవ హన్యాన్మేధ్యాన్పశూన్ద్విజః ॥ ౩,౬.౫౭ ॥
ఆపత్సు బ్రాహ్మణో మాంసం మేధ్యమశ్నన్న దోషభాక్ ।
విహితాని తు కార్యాణి ప్రతిషిద్ధాని వర్జయేత్ ॥ ౩,౬.౫౮ ॥
పురాభూద్చ్యవనాశ్వస్య దేవతానాం మహాక్రతుః ।
మమాయమితి దేవానాం కలహః సమజాయత ॥ ౩,౬.౫౯ ॥
తదా విభజ్య దేవానాం మానుషాంశ్చ పశూనపి ।
విభజ్యైకైకశః ప్రదాద్బ్రహ్మా లోకపితామహః ॥ ౩,౬.౬౦ ॥
తతస్తు పరమా శక్తిర్భూతసంధసహాయినీ ।
కుపితాభూత్తతో బ్రహ్మా తామువాచ నయాన్వితః ॥ ౩,౬.౬౧ ॥
ప్రాదుర్భూతా సముద్వీక్ష్య భూతానష్టభయాన్వితః ।
ప్రాఞ్జలిః ప్రణతస్తుత్వా ప్రసీదేతి పునః పునః ॥ ౩,౬.౬౨ ॥
ప్రాదుర్భూతా యతోఽసి త్వం కృతర్థోఽస్మి పురో మమ ।
త్వయైతదఖిలం కర్మ నిర్మితం సుశుభాశుభమ్ ॥ ౩,౬.౬౩ ॥
శ్రుతయః స్మృతయశ్చైవ త్వయైవ ప్రతిపాదితాః ।
త్వయైవ కల్పితా యాగా మన్ముఖాత్తు మహాక్రతౌ ॥ ౩,౬.౬౪ ॥
యే విభక్తాస్తు పశవో దేవానాం పరమేశ్వరి ।
తే సర్వే తావకాః సంతుభూతానామపి తృప్తయే ॥ ౩,౬.౬౫ ॥
ఇత్యుక్త్వాన్తర్దధే తేషాం పుర ఏవ పితామహః ।
తదుక్తేనైవ విధినా చకార చ మహాక్రతూన్ ॥ ౩,౬.౬౬ ॥
ఇయాజ చ పరాం శక్తిం హత్వా మేధ్యాన్పశూనపి ।
తత్తద్విభాగో వేదేషు ప్రోక్తత్వాదిహ నోదితః ॥ ౩,౬.౬౭ ॥
స్త్రియః శుద్రాస్తథా మాంసమాదద్యుర్బ్రాహ్మణం వినా ।

ఆపత్సు బ్రాహ్మణో వాపి భక్షయేద్గుర్వనుజ్ఞయా ॥ ౩,౬.౬౮ ॥

శివోద్భవమిద పిణ్డమత్యథ శివతాం గతమ్ ।

ఉద్బుధ్యస్వ పశో త్వం హి నాశివః సఞ్ఛివో హ్యసి ॥ ౩,౬.౬౯ ॥

ఈశః సర్వజగత్కర్తా ప్రభవః ప్రలయస్తథా ।

యతో విశ్వాధికో రుద్రస్తేన రుద్రోఽసి వై పశో ॥ ౩,౬.౭౦ ॥

అనేన తురగం గా వా గజోష్ట్రమహిషాదికమ్ ।

ఆత్మార్థం వా పరార్థం వా హత్వా దోషైర్న లిప్యతే ॥ ౩,౬.౭౧ ॥

గృహానిష్టకరాన్వాపి నాగాఖుబలివృశ్చికాన్ ।

ఏతద్గృహాశ్రమస్థానాం క్రియాఫలమభీప్సతామ్ ।

మనఃసంకల్పసిద్ధానాం మహతాం శివవర్చసామ్ ॥ ౩,౬.౭౨ ॥

పశుయజ్ఞేన చాన్యేషామిష్టా పూర్తికరం భవేత్ ।

జపహోమార్చనాద్యైస్తు తేషామిష్టం చ సిధ్యతి ॥ ౩,౬.౭౩ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే ఉత్తరభాగే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే లలితోపాఖ్యానే హింసాద్యస్వరూపకథనం నామ షష్ఠోఽధ్యాయః

ఇన్ద్ర ఉవాచ

భగవన్సర్వమాఖ్యాతం హింసాద్యస్య తు లక్షణమ్ ।

స్తేయస్య లక్షణం కిం వా తన్మే విస్తరతో వద ॥ ౩,౭.౧ ॥

బృహస్పతిరువాచ

పాపానామధికం పాపం హననం జీవజాతినామ్ ।

ఏతస్మాదధికం పాపం విశ్వస్తే శరణం గతే ॥ ౩,౭.౨ ॥

విశ్వస్య హత్వా పాపిష్ఠం శూద్రం వాప్యన్త్యజాతిజమ్ ।
బ్రహ్మహత్యాధికం పాపం తస్మాన్నాస్త్యస్య నిష్కృతిః ॥ ౩,౭.౩ ॥
బ్రహ్మజ్ఞస్య దరిద్రస్య కృచ్ఛ్రార్జితధనస్య చ ।
బహుపుత్రకలత్రస్య తేన జీవితుమిచ్ఛతః ।
తద్ద్రవ్యస్తేయదోషస్య ప్రాయశ్చిత్తం న విద్యతే ॥ ౩,౭.౪ ॥
విశ్వస్తద్రవ్యహరణం తస్యాప్యధికముచ్యతే ।
విశ్వస్తే వాప్యవిశ్వస్తే న దరిద్రధనం హరేత్ ॥ ౩,౭.౫ ॥
తతో దేవద్విజాతీనాం హేమరత్నాపహారకమ్ ।
యో హన్యాదవిచారేణ సోఽశ్వమేధఫలం లభేత్ ॥ ౩,౭.౬ ॥
గురుదేవద్విజసుహృత్పుత్రస్వాత్మసుఖేషు చ ।
స్తేయాదధఃక్రమేణైవ దశోత్తరగుణం త్వఘమ్ ॥ ౩,౭.౭ ॥
అన్త్యజాత్పాదజాద్వైశ్యాత్క్షత్రియాద్బ్రాహ్మణాదపి ।
దశోత్తరగుణైః పాపైర్లిప్యతే ధనహారకః ॥ ౩,౭.౮ ॥
అత్రైవోదాహరన్తీమమితిహాసం పురాతనమ్ ।
రహస్యాతిరహస్యం చ సర్వపాపప్రణాశనమ్ ॥ ౩,౭.౯ ॥
పురా కాఞ్చీపురే జాతో వజ్రాఖ్యో నామ చోరకః ।
తస్మిన్పురవరే రమ్యే సర్వైశ్వర్యసమన్వితాః ।
సర్వే నీరోగిణో దాన్తాః సుఖినో దయయాఞ్చితాః ॥ ౩,౭.౧౦ ॥
సర్వైశ్వర్యసమృద్ధేఽస్మిన్నగరే స తు తస్కరః ।
స్తోకాస్తోకక్రమేణైవ బహుద్రవ్యమపాహరత్ ॥ ౩,౭.౧౧ ॥
తదరణ్యేఽవటం కృత్వా స్థాపయామాస లోభతః ।
తద్గోపనం నిశార్ధాయాం తస్మిన్దూరం గతే సతి ॥ ౩,౭.౧౨ ॥
కిరాతః కశ్చిదాగత్య తం దృష్ట్వా తు దశాంశతః ।
జహారావిదితస్తేన కాష్ఠభారం వహన్యయౌ ॥ ౩,౭.౧౩ ॥

సోఽపి తచ్ఛిలయాచ్ఛాద్య మృద్భిరాపూర్య యత్నతః ।
పునశ్చ తత్పురం ప్రాయాద్ద్విజోఽపి ధనతృష్ణయా ॥ ౩,౭.౧౪ ॥
ఏవం బహుధనం త్ధృత్వా నిశ్చిక్షేప మహీతలే ।
కిరాతోఽపి గృహం ప్రాప్య బభాషే ముదితః ప్రియామ్ ॥ ౩,౭.౧౫ ॥
మయా కాష్ఠం సమాహర్తుం గచ్ఛతా పథి నిర్జనే ।
లబ్ధం ధనమిదం భీరు సమాధత్స్వ ధనార్థిని ॥ ౩,౭.౧౬ ॥
తచ్ఛ్రుత్వా తత్సమాదాయ నిధాయాభ్యన్తరే తతః ।
చిన్తయన్తీ తతో వాక్యమిదం స్వపతిమబ్రవీత్ ॥ ౩,౭.౧౭ ॥
నిత్యం సంచరతే విప్రో మామకానాం గృహేషు యః ।
మాం విలోక్యైవమచిరాద్బహుభాగ్యవతీ భవేత్ ॥ ౩,౭.౧౮ ॥
చాతుర్వర్ణ్యాసు నరీషు స్థేయం చేద్రాజవల్లభా ।
కిం తు భిల్లే కిరాతే చ శైలూషే చాన్త్యజాతిజే ।
లక్ష్మీర్న తిష్ఠతి చిరం శాపాద్వల్మీకజన్మనః ॥ ౩,౭.౧౯ ॥
తథాపి బహుభాగ్యానాం పుణ్యానామపి పాత్రిణే ।
దృష్టపూర్వం తు తద్వాక్యం న కదాచిద్వృథా భవేత్ ॥ ౩,౭.౨౦ ॥
అథ వాత్మప్రయాసేన కృచ్ఛ్రాద్యల్లభ్యతే ధనమ్ ।
తదేవ తిష్ఠతి చిరాదన్యద్గచ్ఛతి కాలతః ॥ ౩,౭.౨౧ ॥
స్వయమాగతవిత్తం తు ధర్మార్థైర్వినియోజయేత్ ।
కురుష్వైతేన తస్మాత్త్వం వాపీకూపాదికాఞ్ఛుభాన్ ॥ ౩,౭.౨౨ ॥
ఇతి తద్వచనం శ్రుత్వా భావిభాగ్యప్రబోధితమ్ ।
బహూదకసమం దేశం తత్ర తత్ర వ్యలోకయత్ ॥ ౩,౭.౨౩ ॥
నిర్మమేఽథ మహేన్ద్రస్య దిగ్భాగే విమలోదకమ్ ।
సుబహుద్రవ్యసం సాధ్యం తటాకం చాక్షయోదకమ్ ॥ ౩,౭.౨౪ ॥
దత్తేషు కర్మకారిభ్యో నిఖిలేషు ధనేషు చ ।

అసంబూర్ణం తు తత్కర్మ దృష్ట్వా చిన్తాకులోఽభవత్ ॥ ౩,౭.౨౫ ॥
తం చోర వజ్రనామానమజ్ఞాతోఽనుచరామ్యహమ్ ।
తేనైవ బహుధా క్షిప్తం ధనం భూరి మహీతలే ॥ ౩,౭.౨౬ ॥
స్తోకంస్తోకం హరిష్యామి తత్రతత్ర ధనం బహు ।
ఇతి నిశ్చిత్య మనసా తేనాజ్ఞాతస్తమన్వగాత్ ॥ ౩,౭.౨౭ ॥
తథైవాత్హృత్య తద్ద్రవ్యం తేన సేతుమపూరయత్ ।
మధ్యే జలావృత స్తేన ప్రాసాదశ్చాపి శార్ఙ్గిణః ॥ ౩,౭.౨౮ ॥
తత్తటాకమభూద్దివ్యమశోషితజలం మహత్ ।
సేతుమధ్యే చకారాసౌ శఙ్కరాయతనం మహత్ ॥ ౩,౭.౨౯ ॥
కాననం చ క్షయం నీతం బహుసత్త్వసమాకులమ్ ।
తేనాగ్ర్యాణి మహార్ఘాణి క్షేత్రాణ్యపి చకార సః ॥ ౩,౭.౩౦ ॥
దేవతాభ్యో ద్విజేభ్యశ్చ పదత్తాని విభజ్య వై ।
బ్రాహ్మణాంశ్చ సమామన్త్ర్య దేవవ్రాతముఖాన్బహూన్ ॥ ౩,౭.౩౧ ॥
సంతోష్య హేమవస్త్రాద్యైరిదం వచనమబ్రవీత్ ।
క్వ చాహం వీరదత్తాఖ్యః కిరాతః కాష్ఠవిక్రయీ ॥ ౩,౭.౩౨ ॥
క్వ వా మహాసేతుబన్ధః క్వ దేవాలయకల్పనా ।
క్వ వా క్షేత్రాణి క్లప్తాని బ్రాహ్మణాయతనాని చ ॥ ౩,౭.౩౩ ॥
కృపయైవ కృతం సర్వం భవతాం భూసురోత్తమాః ।
ప్రతిగృహ్య తథైవైతద్దేవవ్రాతముఖా ద్విజాః ॥ ౩,౭.౩౪ ॥
ద్విజవర్మేతి నామాస్మై తస్యై శీలవతీతి చ ।
చక్రుః సంతుష్టమనసో మహాత్మానో మహౌజసః ॥ ౩,౭.౩౫ ॥
తేషాం సంరక్షణార్థాయ బన్ధుభిః సహితో వశీ ।
తత్రైవ వసతిం చక్రే ముదితో భార్యయా సహ ॥ ౩,౭.౩౬ ॥
పురోహితాభిధానేన దేవరాతపురస్త్వితి ।

నామ చక్రే పురస్యాస్య తోష యన్నఖిలాన్ద్విజాన్ ॥ ౩,౭.౩౭ ॥
తతః కాలవశం ప్రాప్తో ద్విజవర్మా మృతస్తదా ।
యమస్య బ్రహ్మణో విష్ణోర్దూతా రుద్రస్య చాగతాః ॥ ౩,౭.౩౮ ॥
అన్యోఽన్యమభవత్తేషాం యుద్ధం దేవాసురోపమమ్ ।
అత్రాన్తరే సమాగత్య నారదో మునిరబ్రవీత్ ॥ ౩,౭.౩౯ ॥
మా కుర్వన్తు మిథో యుద్ధం శృణ్వన్తు వచనం మమ ।
అయం కిరాతశ్చౌర్యేణ సేతుబన్ధం పురాకరోత్ ॥ ౩,౭.౪౦ ॥
వాయుభూతస్చరేదేకో యావద్ద్రవ్యవతో మృతిః ।
స బహుభ్యో హరేద్ద్రవ్యం తేషాం యావత్తథా మృతిః ॥ ౩,౭.౪౧ ॥
గతేష్వఖిలదూతేషు శ్రుత్వా నారదభాషితమ్ ।
చచార ద్వాదశాబ్దం తు వాయుభూతోంఽతరిక్షగః ॥ ౩,౭.౪౨ ॥
భార్యాం తస్యాహ స మునిస్తవ దోషో న కిఞ్చన ।
త్వయా కృతేన పుణ్యేన బ్రహ్మలోకమితో వ్రజ ॥ ౩,౭.౪౩ ॥
వాయుభూతం పతిం దృష్ట్వా నేచ్ఛతి బ్రహ్మమన్దిరమ్ ।
నిర్వేదం పరమాపన్నా మునిమేవమభాషత ॥ ౩,౭.౪౪ ॥
వినా పతిమహం తేన న గచ్ఛేయం పితామహమ్ ।
హహైవాస్తే పతిర్యావత్స్వదేహం లభతే తథా ॥ ౩,౭.౪౫ ॥
తతస్తు యా గతిస్తస్య తామేవానుచరామ్యహమ్ ।
పరిహారోఽథవా కిం తు మయా కార్యస్తు తేన వా ॥ ౩,౭.౪౬ ॥
ఇతి తస్యా వచః శ్రుత్వా ప్రీతః ప్రాహ తపోధనః ।
భోగాత్మకం శరీరం తు కర్మ కార్యకరం తవ ॥ ౩,౭.౪౭ ॥
మమ ప్రభావాద్భవితా పరిహారం వదామి తే ।
నిరాహారో మహాతీర్థేస్నాత్వా నిత్యం హి సాంబికమ్ ॥ ౩,౭.౪౮ ॥
పూజయిత్వా శివం భక్త్యా కన్దమూలఫలాశనః ।

ధ్యాత్వా హృది మహేశానం శతరుద్రమనుం జపేత్ ॥ ౩,౭.౪౯ ॥
బ్రహ్మహా ముచ్యతే పాపైరష్టోత్తరసహస్రతః ।
పాపైరన్యైశ్చ సకలైర్ముచ్యతే నాత్ర సంశయః ॥ ౩,౭.౫౦ ॥
ఇత్యాదిశ్య దదౌ తస్మై రుద్రాధ్యాయం తపోధనః ।
అనుగృహ్యేతి తాం నారీం తత్రైవాన్తర్ధిమాగమత్ ॥ ౩,౭.౫౧ ॥
భర్తుః ప్రియార్థే సంకల్ప్య జజాప పరమం జపమ్ ।
విముక్తస్తేయదోషేణ స్వశరీరమవాప సః ॥ ౩,౭.౫౨ ॥
తతో వజ్రాభిధశ్చౌరః కాలధర్మముపాగతః ।
అన్యే తద్బన్ధవస్తోఽపి కాలధర్మముపాగతాః ॥ ౩,౭.౫౩ ॥
యమస్తు తాన్సమాహూయ వాక్యం చైతదువాచ హ ॥ ౩,౭.౫౪ ॥
భవద్భిస్తు కృతం పాపం దైవాత్సుకృతమప్యత ।
కిమిచ్ఛథ ఫలం భోక్తుం దుష్కృతస్య శుభస్య వా ॥ ౩,౭.౫౫ ॥
ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా ప్రోచుర్వజ్రాదికాస్తతః ।
సుకృతస్య ఫలం త్వాదౌ పశ్చాత్పాపస్య భుజ్యతే ॥ ౩,౭.౫౬ ॥
పునరాహ యమో యూయం పుత్రమిత్ర కలత్రకైః ।
ఏతస్యైవ బలాత్సర్వే త్రిదివం గచ్ఛత ద్రుతమ్ ॥ ౩,౭.౫౭ ॥
తేఽధిరుహ్య విమానాగ్ర్యం ద్విజవర్మాణమాశ్రితాః ।
యథోచితఫలోపేతాస్త్రిదివం జగ్మురఞ్జసా ॥ ౩,౭.౫౮ ॥
ద్విజవర్మాఖిలాంల్లోకానతీత్య ప్రమదాసఖః ।
గాణపత్యమనుప్రాప్య కైలాసేఽద్యాపి మోదతే ॥ ౩,౭.౫౯ ॥
ఇన్ద్ర ఉవాచ
తారతమ్యవిభాగం చ కథయ త్వం మహామతే ।
సేతుబన్ధాదికానాం చ పుణ్యానాం పుణ్యవర్ధనమ్ ॥ ౩,౭.౬౦ ॥
బృహస్పతిరువాచ

పుణ్యస్యార్ద్ధఫలం ప్రాప్య ద్విజవర్మా మహాయశాః ।
వ్రజః ప్రాప్య తదర్ధం తు తదర్ధేన యుతాః పరే ॥ ౩,౭.౬౧ ॥
మనోవాక్కాయచేష్టాభిశ్చతుర్ధా క్రియతే కృతిః ।
వినశ్యేత్తేన తేనైవ కృతైస్తత్పరిహారకైః ॥ ౩,౭.౬౨ ॥
ఇన్ద్ర ఉవాచ
ఆసవస్య తు కిం రూపం కో దోషః కశ్చవా గుణః ।
అన్నం దోషకరం కిం తు తన్మే విస్తరతో వద ॥ ౩,౭.౬౩ ॥
బృహస్పతిరువాచ
పైష్టికం తాలజం కైరం మాధూకం గుడసంభవమ్ ।
క్రమాన్న్యూనతరం పాపం తదర్ద్ధార్ద్ధార్ద్ధతస్తథా ॥ ౩,౭.౬౪ ॥
క్షత్రియాదిత్రివర్ణానామాసవం పేయముచ్యతే ।
స్త్రీణామపి తృతీయాది పేయం స్యాద్బ్రాహ్మణీం వినా ॥ ౩,౭.౬౫ ॥
పతిహీనా చ కన్యా చ త్యజేదృతుమతీ తథా ।
అభర్తృసన్నిధౌ నారీ మద్యం పిబతి లోలుపా ॥ ౩,౭.౬౬ ॥
ఉన్మాదినీతి సాఖ్యాతా తాం త్యజేదన్త్యజామివ ॥ ౩,౭.౬౭ ॥
దశాష్టషట్చతస్రస్తు ద్విజాతీనామయం భవేత్ ।
స్త్రీణాం మద్యం తదర్ద్ధం స్యాత్పాదం స్యాదభర్తృసఙ్గమే ॥ ౩,౭.౬౮ ॥
మద్యం పీత్వా ద్విజో మోహాత్కృచ్ఛ్రచాన్ద్రాయమం చరేత్ ।
జపేచ్చాయుతగాయత్రీం జాతవేదసమేవ వా ॥ ౩,౭.౬౯ ॥
అమ్బికా హృదయం వాపి జపేచ్ఛుద్ధో భవేన్నరః ।
క్షత్రియోఽపి త్రివర్ణానాం ద్విజాదర్ద్ధోర్ఽధతః క్రమాత్ ॥ ౩,౭.౭౦ ॥
స్త్రీణామర్ద్ధార్ద్ధక్ళప్తిః స్యాత్కారయేద్వా ద్విజైరపి ।
అన్తర్జలే సహస్రం వా జపేచ్ఛుద్ధిమవాప్నుయాత్ ॥ ౩,౭.౭౧ ॥
లక్ష్మీః సరస్వతీ గౌరీ చణ్డికా త్రిపురాంబికా ।

భైరవో భైరవీ కాలీ మహాశాస్త్రీ చ మాతరః ॥ ౩,౭.౭౨ ॥

అన్యాశ్చ శక్తయస్తాసాం పూజనే మధు శస్యతే ।

బ్రాహ్మణస్తు వినా తేన యజేద్వేదాఙ్గపారగః ॥ ౩,౭.౭౩ ॥

తన్నివేదితమశ్నన్తస్తదనన్యాస్తదాత్మకాః ।

తాసాం ప్రవాహ్ గచ్ఛన్తి నిర్లేపాస్తే పరాం గతిమ్ ॥ ౩,౭.౭౪ ॥

కృతస్యాఖిలపాపస్య జ్ఞానతోఽజ్ఞానతోఽపి వా ।

ప్రాయశ్చిత్తమిదం ప్రోక్తం పరాశక్తేః పదస్మృతిః ॥ ౩,౭.౭౫ ॥

అనభ్యర్చ్య పరాం శక్తిం పిబేన్మద్యం తు యోఽధమః ।

రౌరవే నరకేఽబ్దం తు నివసేద్బిన్దుసంఖ్యయా ॥ ౩,౭.౭౬ ॥

భోగేచ్ఛయా తు యో మద్యం పిబేత్స మానుషాధమః ।

ప్రాయశ్చితం న చైవాస్య శిలాగ్నిపతనాదృతే ॥ ౩,౭.౭౭ ॥

ద్విజో మోహాన్న తు పిబేత్స్నేహాద్వా కామతోఽపి వా ।

అనుగ్రహాచ్చ మహతామనుతాపాచ్చ కర్మణః ॥ ౩,౭.౭౮ ॥

అర్చనాచ్చ పరాశక్తేర్యమైశ్చ నియమైరపి ।

చాన్ద్రాయణేన కృచ్ఛ్రేణ దినసంఖ్యాకృతేన చ ।

శుద్ధ్యేచ్చ బ్రాహ్మణో దోషాద్ద్విగుణాద్బుద్ధిపూర్వతః ॥ ౩,౭.౭౯ ॥

ఇతి బ్రహ్మాణ్డమహాపురాణే ఉత్తరభాగే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే లలితోపాఖ్యానే స్తేయపానకథనం నామ సప్తమోఽధ్యాయః

ఇన్ద్ర ఉవాచ

అగమ్యాగమనం కిం వా కో దోషః కా చ నిష్కృతిః ।

ఏతన్మే మునిశార్దూల విస్తరాద్వక్తుమర్హసి ॥ ౩,౮.౧ ॥
బృహస్పతిరువాచ
అగమ్యాగమనం నామ మాతృస్వసృగురుస్త్రియః ।
మాతులస్య ప్రియా చేతి గత్వేమా నాస్తి నిష్కృతిః ॥ ౩,౮.౨ ॥
మాతృసఙ్గే తు యదఘం తదేవ స్వసృసఙ్గమే ।
గురుస్త్రీసంగమే తద్వద్గురవో బహవః స్మృతాః ॥ ౩,౮.౩ ॥
బ్రహ్మోపదేశమారభ్య యావద్వేదాన్తదర్శనమ్ ।
ఏకేన వక్ష్యతే యేన స మహాగురురుచ్యతే ॥ ౩,౮.౪ ॥
బ్రహ్మోపదేశమేకత్ర వేదశాస్త్రాణ్యథైకతః ।
ఆచార్యః స తు విజ్ఞేయస్తదేకైకాస్తు దేశికాః ॥ ౩,౮.౫ ॥
గురోరాత్మాన్తమేవ స్యాదాయార్యస్య ప్రియాగమే ।
ద్వాదశాబ్దం చరేత్కృచ్ఛ్౩ ఏకైకం తు షడబ్దతః ॥ ౩,౮.౬ ॥
మాతులస్య ప్రియాం గత్వా షడబ్దం కృచ్ఛ్రమాచరేత్ ।
బ్రాహ్మణస్తు సజాతీయాం ప్రమదాం యది గచ్ఛతి ॥ ౩,౮.౭ ॥
ఉపోషితస్త్రిరాత్రం తు ప్రాణాయామశతం చరేత్ ।
కులటాం తు సజాతీయాం త్రిరాత్రేణ విశుధ్యతి ॥ ౩,౮.౮ ॥
పఞ్చాహాత్క్షత్రియాఙ్గత్వా సప్తాహా ద్వైశ్యజామపి ।
చక్రీకిరాతకైవర్తకర్మకారాదియోషితః ॥ ౩,౮.౯ ॥
శుద్ధిః స్యాద్ద్వాదశాహేన ధరాశక్త్యర్చనేన చ ।
అనన్త్యజాం బ్రాహ్మణో గత్వా ప్రమాదాదబ్దతః శుచిః ॥ ౩,౮.౧౦ ॥
దేవదాసీ బ్రహ్మదాసీ స్వతన్త్రాశూద్రదాసికా ।
దాసీ చతుర్విధా ప్రోక్తా ద్వే చాద్యే క్షత్రియాసమే ॥ ౩,౮.౧౧ ॥
అన్యావేశ్యాఙ్గనాతుల్యా తదన్యా హీనజాతివత్ ।
ఆత్మదాసీం ద్విజో మోహాదుక్తార్ధే దోషమాప్నుయాత్ ॥ ౩,౮.౧౨ ॥

స్వస్త్రీమృతుమతీం గత్వా ప్రాజాపత్యం చరేద్వ్రతమ్ ।
ద్విగుణేన పరాం నారీం చతుర్భిః క్షత్రియాఙ్గనామ్ ॥ ౩,౮.౧౩ ॥
అష్టభిర్వైశ్యనారీం చ శూద్రాం షోడశభిస్తథా ।
ద్వాత్రింశతా సంకరజాం వేశ్యాం శూద్రామివాచరేత్ ॥ ౩,౮.౧౪ ॥
రజస్వలాం తు యో భార్యాం మోహతో గన్తుమిచ్ఛతి ।
స్నాత్వాన్యవస్త్రసంయుక్తముక్తార్ధేనైవ శుధ్యతి ॥ ౩,౮.౧౫ ॥
ఉపోష్య తచ్ఛేషదినం స్నాత్వా కర్మ సమాచరేత్ ।
తథైవాన్యాఙ్గనాం గత్వా తదుక్తార్థం సమాచరేత్ ॥ ౩,౮.౧౬ ॥
పిత్రోరనుజ్ఞయా కన్యాం యో గచ్ఛేద్విధినా వినా ।
త్రిరాత్రోపోషణాచ్ఛుద్ధిస్తామేవోద్వాహయేత్తదా ॥ ౩,౮.౧౭ ॥
కన్యాం దత్త్వా తు యోఽన్యస్మై దత్తా యశ్చానుయచ్ఛతి ।
పిత్రోరనుజ్ఞయా పాదదినార్ధేన విశుధ్యతి ॥ ౩,౮.౧౮ ॥
జ్ఞాతః పితృభ్యాం యో మాసం కన్యాభావే తు గచ్ఛతి ।
వృషలః స తు విజ్ఞేయః సర్వకర్మబహిష్కృతః ॥ ౩,౮.౧౯ ॥
జ్ఞాతః పితృభ్యాం యో గత్వా పరోఢాం తద్వినాశనే ।
విధవా జాయతే నేయం పూర్వగన్తారమాప్నుయాత్ ॥ ౩,౮.౨౦ ॥
అనుగ్రహాద్ద్విజాతీనాముద్వాహవిధినా తథా ।
త్యాగకర్మాణి కుర్వీత శ్రౌతస్మార్తాదికాని చ ॥ ౩,౮.౨౧ ॥
ఆదావుద్వాహితా వాపి తద్వినాశేఽన్యదః పితా ।
భోగేచ్ఛోః సాధనం సా తు న యోగ్యాఖిలకర్మసు ॥ ౩,౮.౨౨ ॥
బ్రహ్మాదిపిపీలకాన్తం జగత్స్థావరజఙ్గమమ్ ।
పఞ్చభూతాత్మకం ప్రోక్తం చతుర్వాసనయాన్వితమ్ ॥ ౩,౮.౨౩ ॥
జన్మాద్యాహారమథననిద్రాభీత్యశ్చ సర్వదా ।
ఆహారేణ వినా జన్తుర్నాహారో మదనాత్స్మృతః ॥ ౩,౮.౨౪ ॥

దుస్తరో మదనస్తస్మాత్సర్వేషాం ప్రాణినామపి ।
పున్నారీరూపవత్కృత్వా మదననేనైవ విశ్వసృక్ ॥ ౩,౮.౨౫ ॥
ప్రవృత్తిమకరోదాదౌ సృష్టిస్థితిలయాత్మికామ్ ।
తత్రప్రవృత్త్యా ప్రవర్తన్తే తన్నివృత్త్యాక్షయాం గతిమ్ ॥ ౩,౮.౨౬ ॥
ప్రవృత్త్యైవ యథా ముక్తిం ప్రాప్నుయుర్యే న ధీయుతాః ।
తద్రహస్యం తదోపాయం శృణు వక్ష్యామి సాంప్రతమ్ ॥ ౩,౮.౨౭ ॥
సర్వాత్మకో వాసుదేవః పురుషస్తు పురాతనః ।
ఇయం హి మూలప్రకృతిర్లక్ష్మీః సర్వజగత్ప్రసూః ॥ ౩,౮.౨౮ ॥
పఞ్చాపఞ్చాత్మతృప్త్యర్థం మథనం క్రియతేతరామ్ ।
ఏవం మన్త్రానుభావాత్స్వైన్మథనం క్రియతే యది ॥ ౩,౮.౨౯ ॥
తావుభౌ మన్త్రకర్మాణౌ న దోషో విద్యతే తయోః ॥ ౩,౮.౩౦ ॥
తపోబలవతామేతత్కేవలానామధోగతిః ।
స్వస్త్రీవిషయ ఏవేదం తయోరపి విధేర్బలాత్ ॥ ౩,౮.౩౧ ॥
పరస్పరాత్మైక్యహృదోర్ద్వేవ్యా భక్త్యార్ద్రచేతసోః ।
తయోరపి మనాక్చేన్న నిషిద్ధదివసేష్వఘమ్ ॥ ౩,౮.౩౨ ॥
ఇయమంబా జగద్ధాత్రీ పురుషోఽయం సదాశివః ।
పఞ్చవింశతితత్త్వానాం ప్రీతయే మథ్యతేఽధునా ॥ ౩,౮.౩౩ ॥
ఏతన్మన్త్రానుభావాచ్చ మథనం క్రియతే యది ।
తావుభౌ పుణ్యకర్మాణౌ న దోషో విద్యతే తయోః ॥ ౩,౮.౩౪ ॥
ఇదం చ శృణు దేవేన్ద్ర రహస్యం పరమం మహత్ ।
సర్వేషామేవ పాపానాం యౌగపద్యేన నాశనమ్ ॥ ౩,౮.౩౫ ॥
భక్తిశ్రద్ధాసమాయుక్తః స్నాత్వాన్తర్జలసంస్థితః ।
అష్టోత్తరసహస్రం తు జపేత్పఞ్చదశాక్షరీమ్ ॥ ౩,౮.౩౬ ॥
ఆరాధ్య చ పరాం శక్తిం ముచ్యతే సర్వకిల్బిషైః ।

తేన నశ్యన్తి పాపాని కల్పకోటికృతాన్యపి ।
సర్వాపదోఽప్య విముచ్యేత సర్వాభీష్టం చ విన్దతి ॥ ౩,౮.౩౭ ॥
ఇన్ద్ర ఉవాచ
భగవన్సర్వధర్మజ్ఞ సర్వభూతహితే రత ।
సంయోగజస్య పాపస్య విశేషం వక్తుమర్హసి ॥ ౩,౮.౩౮ ॥
బృహస్పతిరువాచ
సంయోగజం తు యత్పాపం తచ్చతుర్ధా నిగద్యతే ।
కర్తా ప్రధానః సహకృన్నిమిత్తోఽనుమతః క్రమాత్ ॥ ౩,౮.౩౯ ॥
క్రమాద్దశాంశతోఽఘం స్యాచ్ఛుద్ధిః పూర్వోక్తమార్గతః ॥ ౩,౮.౪౦ ॥
మద్యం కలఞ్జం నిర్యాసం ఛత్రాకం గృఞ్జనం తథా ।
లశునం చ కలిఙ్గం చ మహాకోశాతకీం తథా ॥ ౩,౮.౪౧ ॥
బింబీం చ కవకం చైవ హస్తినీం శిశులంబికామ్ ।
ఔదుంబరం చ వార్తాకం కతకం బిల్వమల్లికా ॥ ౩,౮.౪౨ ॥
క్రమాద్దశగుణం న్యూనమఘమేషాం వినిర్దిశేత్ ।
పురగ్రామాఙ్గవైశ్యాఙ్గవేశ్యోపాయనవిక్రయీ ॥ ౩,౮.౪౩ ॥
సేవకః పురసంస్థశ్చ కుగ్రామస్థోఽభిశస్తకః ।
వైద్యో వైఖానసః శైవో నారీజీవోఽన్నవిక్రయీ ॥ ౩,౮.౪౪ ॥
శస్త్రజీవీ పరివ్రాట్చ వైదికాచారనిన్దకః ।
క్రమాద్దశగుణాన్న్యూనమేషామన్నాదనే భవేత్ ॥ ౩,౮.౪౫ ॥
స్వతన్త్రం తైలక్లృప్తం తు హ్యుక్తార్ధం పాపమాదిశేత్ ।
తైరేవ దృష్టం తదుక్తముక్తపాపం వినిర్దిశేత్ ॥ ౩,౮.౪౬ ॥
బ్రహ్మక్షత్రవిశాం చైవ సశూద్రాణాం యథౌదనమ్ ।
తైలపక్వమదృష్టం చ భుఞ్జన్పాదమఘం భవేత్ ॥ ౩,౮.౪౭ ॥
ద్విజాత్మదాసీక్లృప్తం చ తయా దృష్టే తదర్ధకే ।

వేశ్యాయాస్తు త్రిపాదం స్యాత్తథా దృష్టే తదోదనే ॥ ౩,౮.౪౮ ॥
శూద్రావత్స్యాత్తు గోపాన్నం వినా గవ్యచతుష్టయమ్ ।
తైలాజ్యగుడసంయుక్తం పక్వం వైశ్యాన్న దుష్యతి ॥ ౩,౮.౪౯ ॥
వైశ్యావద్బ్రాహ్మణీ భ్రష్టా తయా దృష్టేన కిఞ్చన ॥ ౩,౮.౫౦ ॥
బ్రువస్యాన్నం ద్విజో భుక్త్వా ప్రాణాయామశతం చరేత్ ।
అథవాన్తర్జలే జప్త్వాద్రుపదాం వా త్రివారకమ్ ॥ ౩,౮.౫౧ ॥
ఇదం విష్ణుస్త్ర్యంబకం వా త్రైవాన్తర్జలే జపేత్ ।
ఉపోష్య రజనీమేకాం తతః పాపాద్విశుధ్యతి ॥ ౩,౮.౫౨ ॥
అథవా ప్రోక్షయేదన్నమబ్లిఙ్గైః పావమానికైః ।
అన్నసూక్తం జపిత్వా తు భృగుర్వై వారుణీతి చ ॥ ౩,౮.౫౩ ॥
బ్రహ్మర్పణమితి శ్లోకం జప్త్వా నియమమాశ్రితః ।
ఉపోష్య రజనీమేకాం తతః శుద్ధో భవిష్యతి ॥ ౩,౮.౫౪ ॥
స్త్రీ భుక్త్వా తు బ్రువాద్యన్నమేకాద్యాన్భోజయేద్ద్విజాన్ ।
ఆపది బ్రాహ్మణో హ్యేషామన్నం భుక్త్వా న దోషభాక్ ॥ ౩,౮.౫౫ ॥
ఇదం విష్ణురితి మన్త్రేణ సప్తవారాభిమన్త్రితమ్ ।
సోఽహంభావేన తద్ధ్యాత్వా భుక్త్వా దోషైర్న లిప్యతే ॥ ౩,౮.౫౬ ॥
అథవా శఙ్కరం ధ్యాయఞ్జప్త్వా త్ర్యైయ్యంబకం మనుమ్ ।
సోఽహంభావేన తజ్జ్ఞానాన్న దోషైః ప్రవిలిప్యతే ॥ ౩,౮.౫౭ ॥
ఇదం రహస్యం దేవేన్ద్ర శృణుష్వ వచనం మమ ।
ధ్యాత్వా దేవీం పరాం శక్తిం జప్త్వా పఞ్చదశాక్షరీమ్ ॥ ౩,౮.౫౮ ॥
తన్నివేదితబుద్ధ్యాదౌ యోఽశ్నాతి ప్రత్యహం ద్విజః ।
నాస్యాన్నదోషజం కిఞ్చిన్న దారిద్రయభయం తథా ॥ ౩,౮.౫౯ ॥
న వ్యాధిజం భయం తస్య న చ శత్రుభయం తథా ।
జపతో ముక్తిరేవాస్య సదా సర్వత్ర మఙ్గలమ్ ॥ ౩,౮.౬౦ ॥

ఏష తే కథితః శక్ర పాపానామపి విస్తరః ।

ప్రాయశ్చిత్తం తథా తేషాం కిమన్యచ్ఛ్రోతుమిచ్ఛసి ॥ ౩,౮.౬౧ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డమహాపురాణే ఉత్తరభాగే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే లలితోపాఖ్యానేఽష్టమోఽధ్యాయః

ఇన్ద్ర ఉవాచ

భగవన్సర్వ ధర్మజ్ఞ త్రికాలజ్ఞానవిత్తమ ।

దుష్కృతం తత్ప్రతీకారో భవతా సమ్యగీరితః ॥ ౩,౯.౧ ॥

కేన కర్మవిపాకేన మమాపది యమాగతా ।

ప్రాయశ్చిత్తం చ కిం తస్య గదస్వ వదతాం వర ॥ ౩,౯.౨ ॥

బృహస్పతిరువాచ

కాశ్యపస్య తతో జజ్ఞే దిత్యాం దనురితి స్మృతః ।

కన్యా రూపవతీ నామ ధాత్రే తాం ప్రదదౌ పితా ॥ ౩,౯.౩ ॥

తస్యాః పుత్రస్తతో జాతో విశ్వరూపో మహాద్యుతిః ।

నారాయణపరో నిత్యం వేదవేదాఙ్గపారగః ॥ ౩,౯.౪ ॥

తతో దైత్యేశ్వరో వవ్రే భృగుపుత్రం పురోహితమ్ ।

భవానధికృతో రాజ్యే దేవానామివ వాసవః ॥ ౩,౯.౫ ॥

తతః పూర్వే చ కాలే తు సుధర్మాయాం త్వయి స్థితే ।

త్వయా కశ్చిత్కృతః ప్రశ్న ఋషీణాం సన్నిధౌ తదా ॥ ౩,౯.౬ ॥

సంసారస్తీర్థయాత్రా వా కోఽధికోఽస్తి తయోర్గుమః ।

వదన్తు తద్వినిశ్చిత్య భవన్తో మదనుగ్రహాత్ ॥ ౩,౯.౭ ॥
తత్ప్రశ్నస్యోత్తరం వక్తుం తే సర్వ ఉపచక్రిరే ।
తత్పూర్వమేవ కథితం మయా విధిబలేన వై ॥ ౩,౯.౮ ॥
తీర్థ యాత్రా సమధికా సంసారాదితి చ ద్రుతమ్ ।
తచ్ఛ్రుత్వా తే ప్రకుపితాః శేపుర్మామృషయోఽఖిలాః ॥ ౩,౯.౯ ॥
కర్మభూమిం వ్రజేః శీఘ్రం దారిద్ర్యేణ మితైః సుతైః ।
ఏవం ప్రకుపితైః శప్తః ఖిన్నః కాఞ్చీం సమావిశమ్ ॥ ౩,౯.౧౦ ॥
పురీం పురోధసా హీనాం వీక్ష్య చిన్తాకులాత్మనా ।
భవతా సహ దేవైస్తు పౌరోహిత్యార్థమాదరాత్ ॥ ౩,౯.౧౧ ॥
ప్రార్థితో విశ్వరూపస్తు బభూవ తపతాం వరః ।
స్వస్రీయో దానవానాం తు దేవానాం చ పురోహితః ॥ ౩,౯.౧౨ ॥
నాత్యర్థమ కరోద్వైరం దైత్యేష్వపి మహాతపాః ।
బభూవతుస్తుల్యబలౌ తదా దేత్యేన్ద్రవాసవౌ ॥ ౩,౯.౧౩ ॥
తతస్త్వం కుపితో రాజన్స్వకీయం దానవేశితుః ।
హన్తుమిచ్ఛన్నగాశ్చాశు తపసః సాధనం వనమ్ ॥ ౩,౯.౧౪ ॥
తమాసనస్థం మునిభిస్త్రిశృఙ్గమివ పర్వతమ్ ।
త్రయీ ముఖరదిగ్భాగం బ్రహ్మనదైకనిష్ఠితమ్ ॥ ౩,౯.౧౫ ॥
సర్వభూతహితం తం తు మత్వా చేశానుకూలితః ।
శిరాంసి యౌగపద్యేన ఛిన్నాత్యాసంస్త్వయైవ తు ॥ ౩,౯.౧౬ ॥
తేన పాపేన సంయుక్తః పీడితశ్చ ముహుర్ముహుః ।
తతో మేరుగుహాం నీత్వా బహూనబ్దాన్ని సంస్థితః ॥ ౩,౯.౧౭ ॥
తతస్తస్య వచః శ్రుత్వా జ్ఞాత్వా తు మునివాక్యతః ।
పుత్ర శోకేన సంతప్తస్త్వాం శశాప రుషాన్వితః ॥ ౩,౯.౧౮ ॥
నిఃశ్రీకో భవతు క్షిప్రం మమ శాపేన వాసవః ।

అనాథకాస్తతో దేవా విషణ్ణా దైత్యపీడితాః ॥ ౩,౯.౧౯ ॥
త్వయా మయా చ రహితాః సర్వే దేవాః పలాయితాః ।
గత్వా తు బ్రహ్మసదనం నత్వా తద్వృత్తమూచిరే ॥ ౩,౯.౨౦ ॥
తతస్తు చిన్తయా మాస తదఘస్య ప్రతిక్రియామ్ ।
తస్య ప్రతిక్రియాం వేత్తుం న శశాకాత్మభూస్తదా ॥ ౩,౯.౨౧ ॥
తతో దేవైః పరివృతో నారాయణముపాగమత్ ॥ ౩,౯.౨౨ ॥
నత్వా స్తుత్వా చతుర్వక్రస్తద్వృత్తాన్తం వ్యజిజ్ఞపత్ ।
విచిన్త్య సోఽపి బహుధా కృపయా లోకనాయకః ॥ ౩,౯.౨౩ ॥
తదఘం తు త్రిధా భిత్త్వా త్రిషు స్థానేష్వథార్పయత్ ।
స్త్రీషు భూమ్యాం చ వృక్షేషు తేషామపి వరం దదౌ ॥ ౩,౯.౨౪ ॥
తదా భర్తృసమాయోగం పుత్రావాప్తిమృతుష్వపి ।
ఛేదే పునర్భవత్వం తు సర్వేషామపి శాఖినామ్ ॥ ౩,౯.౨౫ ॥
ఖాతపూర్తిం ధరణ్యశ్చ ప్రదదౌ మధుసూదనః ।
తేష్వఘం ప్రబభూవాశు రజోనిర్యాసమూషరమ్ ॥ ౩,౯.౨౬ ॥
నిర్గతో గహ్వరాత్తస్మాత్త్వమిన్ద్రో దేవనాయకః ।
రాజ్యశ్రియం చ సంప్రాప్తః ప్రసాదాత్పరమేష్ఠినః ॥ ౩,౯.౨౭ ॥
తేనైవ సాంత్వితో ధాతా జగాద చ జనార్దనమ్ ।
మమ శాపో వృథా న స్యాదస్తు కాలాన్తరే మునే ॥ ౩,౯.౨౮ ॥
భగవాంస్తద్వచః శ్రుత్వా మునేరమితతేజసః ।
ప్రహృష్టో భావికార్యజ్ఞస్తూష్ణీమేవ తదా యయౌ ॥ ౩,౯.౨౯ ॥
ఏతావన్తమిమం కాలం త్రిలోకీం పాలయన్భవాన్ ।
ఐశ్వర్యమదమత్తత్వాత్కైలాసాద్రిమపీడయత ॥ ౩,౯.౩౦ ॥
సర్వజ్ఞేన శివేనాథ ప్రేషితో భగవాన్మునిః ।
దుర్వాసాస్త్వన్మదభ్రంశం కర్తుకామః శశాప హ ॥ ౩,౯.౩౧ ॥

ఏకమేవ ఫలం జాతముభయోః శాపయోరపి ।
అధునా పశ్యనిః శ్రీకస్త్రైలోక్యం సమజాయత ॥ ౩,౯.౩౨ ॥
న యజ్ఞాః సంప్రవర్త్తన్తే న దానాని చ వాసవ ।
న యమా నాపి నియమా న తపాసి చ కుత్రచిత్ ॥ ౩,౯.౩౩ ॥
విప్రాః సర్వేఽపి నిఃశ్రీకా లోభోపహతచేతసః ।
నిఃసత్త్వా ధైర్యహీనాశ్చ నాస్తికాః ప్రాయశోఽభవన్ ॥ ౩,౯.౩౪ ॥
నిరౌషధిరసా భూమిర్నివీర్య జాయతేతరామ్ ।
భాస్కరో ధూసరాకారశ్చన్ద్రమాః కాన్తివర్జితః ॥ ౩,౯.౩౫ ॥
నిస్తేజస్కో హవిర్భోక్తా మనుద్ధూలికృతాకృతిః ।
న ప్రసన్నా దిశాం భాగా నభో నైవ చ నిర్మలమ్ ॥ ౩,౯.౩౬ ॥
దుర్బలా దేవతాః సర్వా విభాన్త్యన్యాదృశా ఇవ ।
వినష్టప్రయమేవాస్తి త్రైలోక్యం సచరాచరమ్ ॥ ౩,౯.౩౭ ॥
హయగ్రీవ ఉవాచ
ఇత్థం కథయతోరేవ బృహస్పతిపహేన్ద్రయోః ।
మలకాద్యా మహాదైత్యాః స్వర్గలోకం బబాధిరే ॥ ౩,౯.౩౮ ॥
నన్దనోద్యాన మఖిలం చిచ్ఛిదుర్బలగర్వితాః ।
ఉద్యానపాలకాన్సర్వానాయుధైః సమతాడయన్ ॥ ౩,౯.౩౯ ॥
ప్రాకారమవభిద్యైవ ప్రవిశ్య నగరాన్తరమ్ ।
మన్దిరస్థాన్సురాన్సర్వానత్యన్తం పర్యపీడయన్ ॥ ౩,౯.౪౦ ॥
ఆజహురప్సరోరత్నాన్యశేషాణి విశేషతః ।
తతో దేవాః సమస్తాశ్చ చక్రుశుర్భృశమబాధితాః ॥ ౩,౯.౪౧ ॥
తాదృశం ఘోషమాకర్ణ్య వాసవః ప్రోజ్ఝితాసనః ।
సర్వైరనుగతో దేవైః పలాయనపరోఽభవత్ ॥ ౩,౯.౪౨ ॥
బ్రాహ్మం ధామ సమభ్యేత్య విషణ్ణవదనో వృషా ।

యథావత్కథయామాస నిఖిలం దైత్యచేష్టితమ్ ॥ ౩,౯.౪౩ ॥
విధాతాపి తదాకర్ణ్య సర్వదేవసమన్వితమ్ ।
హతశ్రీకం హరిహయమాలోక్యేదమువాచ హ ॥ ౩,౯.౪౪ ॥
ఇన్ద్రత్వమఖిలైర్దేవైర్ముకున్దం శరణం వ్రజ ।
దైత్యారాతిర్జగత్కర్తా స తే శ్రేయో విధాస్యతి ॥ ౩,౯.౪౫ ॥
ఇత్యుక్త్వా తేన సహితః స్వయం బ్రహ్మా పితామహః ।
సమస్తదేవసహితః క్షీరోదధిముపాయయౌ ॥ ౩,౯.౪౬ ॥
అథ బ్రహ్మాదయో దేవా భగవన్తం జనార్దనమ్ ।
తుష్టువుర్వాగ్వరిష్ఠాభిః సర్వలోకమహేశ్వరమ్ ॥ ౩,౯.౪౭ ॥
అథ ప్రసన్నో భగవాన్వాసుదేవః సనాతనః ।
జగాద స కలాన్దేవాఞ్జగద్రక్షణలంపటః ॥ ౩,౯.౪౮ ॥
శ్రీభగవానువాచ
భవతాం సువిధాస్యామి తేజసైవోపబృంహమమ్ ।
యదుచ్యతే మయేదానీం యుష్మాభిస్తద్విధీయతామ్ ॥ ౩,౯.౪౯ ॥
ఓషధిప్రవరాః సర్వాః క్షిపత క్షీరసాగరే ।
అసురైరపి సంధాయ సమమేవ చ తైరిహ ॥ ౩,౯.౫౦ ॥
మన్థానం మన్దరం కృత్వా కృత్వా యోక్త్రం చ వాసుకిమ్ ।
మయి స్థితే సహాయే తు మథ్యతామమృతం సురాః ॥ ౩,౯.౫౧ ॥
సమస్తదానవాశ్చాపి వక్తవ్యాః సాంత్వపూర్వకమ్ ।
సామాన్యమేవ యుష్మాకమస్మాకం చ ఫలం త్వితి ॥ ౩,౯.౫౨ ॥
మథ్యమానే తు దుగ్ధాబ్ధౌ యా సముత్పద్యతే సుధా ।
తత్పానాద్బలినో యూయమమర్త్యాశ్చ భవిష్యథ ॥ ౩,౯.౫౩ ॥
యథా దైత్యాశ్చ పీయూషం నైతత్ప్రాప్స్యన్తి కిఞ్చన ।
కేవలం క్లేశవన్తశ్చ కరిష్యామి తథా హ్యహమ్ ॥ ౩,౯.౫౪ ॥

ఇతి శ్రీవాసుదేవేన కథితా నిఖిలాః సురాః ।
సంధానం త్వతులైర్దైత్యైః కృతవన్తస్తదా సురాః ।
నానావిధౌషధిగణం సమానీయ సురాసురాః ॥ ౩,౯.౫౫ ॥
క్షీరాబ్ధిపయసి క్షిప్త్వా చన్ద్రమోఽధికనిర్మలమ్ ।
మన్థానం మన్దరం కృత్వా కృత్వా యోక్త్రం తు వాసుకిమ్ ।
ప్రారేభిరే ప్రయత్నేన మన్థితుం యాదసాం పతిమ్ ॥ ౩,౯.౫౬ ॥
వాసుకేః పుచ్ఛభాగే తు సహితాః సర్వదేవతాః ।
శిరోభాగే తు దైతేయా నియుక్తాస్తత్ర శౌరిణా ॥ ౩,౯.౫౭ ॥
బలవన్తోఽపి తే దైత్యాస్తన్ముఖోచ్ఛ్వాసపావకైః ।
నిర్దగ్ధవపుషః సర్వే నిస్తేజస్కాస్తదాభవన్ ॥ ౩,౯.౫౮ ॥
పుచ్ఛదేశే తు కర్షన్తో ముహురాప్యాయితాః సురాః ।
అనుకూలేన వాతేన విష్ణునా ప్రేరితేన తు ॥ ౩,౯.౫౯ ॥
ఆదికూర్మాకృతిః శ్రీమాన్మధ్యే క్షీరపయోనిధేః ।
భ్రమతో మన్దరాద్రేస్తు తస్యా ధిష్ఠానతామగాత్ ॥ ౩,౯.౬౦ ॥
మధ్యే చ సర్వదేవానాం రూపేణాన్యేన మాధవః ।
చకర్ష వాసుకిం వేగాద్దైత్యమధ్యే పరేణ చ ॥ ౩,౯.౬౧ ॥
బ్రహ్మరూపేణ తం శైలం విధార్యాక్రాన్తవారిధిమ్ ।
అపరేణ చ దేవర్షిర్మహతా తేజసా ముహుః ॥ ౩,౯.౬౨ ॥
ఉపవృంహితవాన్దేవాన్యేన తే బలశాలినః ।
తేజసా పునరన్యేన బలాత్కారసహేన సః ॥ ౩,౯.౬౩ ॥
ఉపబృంహితవాన్నాగం సర్వశక్తిజనార్దనః ।
మథ్యమానే తతస్తస్మిన్క్షీరబ్ధౌ దేవదానవైః ॥ ౩,౯.౬౪ ॥
ఆవిర్బభూవ పురతః సురభిః సురపూజితా ।
ముదం జగ్ముస్తదా దేవా దైతేయాశ్చ తపోధన ॥ ౩,౯.౬౫ ॥

మథ్యమానే పునస్తస్మిన్క్షీరాబ్ధౌ దేవదానవైః ।
కిమేతదితి సిద్ధానాం దివి చిన్తయతాం తదా ॥ ౩,౯.౬౬ ॥
ఉత్థితా వారుణీ దేవీ మదాల్లోలవిలోచనా ।
అసురాణాం పురస్తాత్సా స్మయమానా వ్యతిష్ఠత ॥ ౩,౯.౬౭ ॥
జగృహుర్నైవ తాం దైత్యా అసురాశ్చాభవంస్తతః ।
సురా న విద్యతే యేషాం తేనైవాసురశబ్దితాః ॥ ౩,౯.౬౮ ॥
అథసా సర్వదేవానామగ్రతః సమతిష్ఠత ।
జగృహుస్తాం ముదా దేవాః సూచితాః పరమేష్ఠినా ।
సురాగ్రహణతోఽప్యేతే సురశబ్దేన కీర్తితాః ॥ ౩,౯.౬౯ ॥
మథ్యమానే తతో భూయః పారిజాతో మహాద్రుమః ।
ఆవిరాసీత్సుగంధేన పరితో వాసయఞ్జగత్ ॥ ౩,౯.౭౦ ॥
అత్యర్థసుందరాకారా ధీరాశ్చాప్సరసాం గణాః ।
ఆవిర్భూతాశ్చ దేవర్షే సర్వలోకమనోహరాః ॥ ౩,౯.౭౧ ॥
తతః శీతాంశురుదభూత్తం జగ్రాహ మహేశ్వరః ।
విషజాతం తదుత్పన్నం జగృహుర్నాగజాతయః ॥ ౩,౯.౭౨ ॥
కౌస్తుభాఖ్యం తతో రత్నమాదదే తజ్జనార్దనః ।
తతః స్వపత్రగన్ధేన మదయన్తీ మహౌషధీః ।
విజయా నామ సంజజ్ఞే భైరవస్తాముపాదదే ॥ ౩,౯.౭౩ ॥
తతో దివ్యాంబరధరో దేవో ధన్వన్తరిః స్వయమ్ ।
ఉపస్థితః కరే బిభ్రదమృతాఢ్యం కమణ్డలుమ్ ॥ ౩,౯.౭౪ ॥
తతః ప్రహృష్టమనసో దేవా దైత్యాశ్చ సర్వతః ।
మునయశ్చాభవంస్తుష్టాస్తదానీం తపసాం నిధే ॥ ౩,౯.౭౫ ॥
తతో వికసితాంభోజవాసినీ వరదాయినీ ।
ఉత్థితా పద్మహస్తా శ్రీస్తస్మాత్క్షీరమహార్ణవాత్ ॥ ౩,౯.౭౬ ॥

అథ తాం మునయః సర్వే శ్రీసుక్తేన శ్రియం పరామ్ ।

తుష్టువుస్తుష్ట హృదయా గన్ధర్వాశ్చ జగుః పరమ్ ॥ ౩,౯.౭౭ ॥

విశ్వాజీప్రముఖాః సర్వే ననృతుశ్చాప్సరోగణాః ।

గఙ్గాద్యాః పుణ్యనద్యశ్చ స్నానార్థముపతస్థిరే ॥ ౩,౯.౭౮ ॥

అష్టౌ దిగ్దన్తినశ్చైవ మేధ్యపాత్రస్థితం జలమ్ ।

ఆదాయ స్నాపయాఞ్చక్రుస్తాం శ్రియం పద్మవాసినీమ్ ॥ ౩,౯.౭౯ ॥

తులసీం చ సముత్పన్నాం పరార్ధ్యా మైక్యజాం హరేః ।

పద్మమాలాం దదౌ తస్యై మూర్తిమాన్క్షీరసాగరః ॥ ౩,౯.౮౦ ॥

భూషణాని చ దివ్యాని విశ్వకర్మా సమర్పయత్ ।

దివ్యమాల్యాం బరధరా దివ్యభూషణభూషితా ।

యయౌ వక్షస్థలం విష్ణోః సర్వేషాం పశ్యతాం రమా ॥ ౩,౯.౮౧ ॥

తులసీ తు ధృతా తేన విష్ణునా ప్రభవిష్ణునా ।

పశ్యతి స్మ చ సా దేవీ విష్ణువక్షథలాలయా ।

దేవాన్దయార్ద్రయా దృష్ట్యా సర్వలోకమహేశ్వరీ ॥ ౩,౯.౮౨ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డమహాపురాణే ఉత్తరభాగే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే లలితోపాఖ్యానే అమృతమన్థనం నామ నవమోఽధ్యాయః

హయగ్రీవ ఉవాచ

అథ దేవా మహేన్ద్రాద్యా విష్ణునా ప్రభవిష్మనా ।

అఙ్గీకృతా మహాధీరాః ప్రమోదం పరమం యయుః ॥ ౩,౧౦.౧ ॥

మలకాద్యాస్తు తే సర్వే దైత్యా విష్ణుపరాఙ్ముఖాః ।

సంత్యక్తాశ్చ శ్రియా దేవ్యా భృశముద్వేగమాగతాః ॥ ౩,౧౦.౨ ॥
తతో జగృహిరే దైత్యా ధన్వన్తరికరస్థితమ్ ।
పరమామృతసారాఢ్యం కలశం కనకోద్భవమ్ ।
అథాసురాణాం దేవానామన్యోన్యం కలహోఽభవత్ ॥ ౩,౧౦.౩ ॥
ఏతస్మిన్నన్తరే విష్ణుః సర్వలోకైకరక్షకః ।
సమ్యగారాధయామాసలలితాం స్వైక్యరూపిణీమ్ ॥ ౩,౧౦.౪ ॥
సురాణామసురాణాం చ రణం వీక్ష్య సుదారుణమ్ ।
బ్రహ్మా నిజపదం ప్రాప శంభుః కైలాసమాస్థితః ॥ ౩,౧౦.౫ ॥
మలకం యోధయామాస దైత్యానామధిపం వృషా ।
అసురైశ్చ సురాః సర్వే సాంపరాయమకుర్వత ॥ ౩,౧౦.౬ ॥
భగవానపి యోగీన్ద్రః సమారాధ్య మహేశ్వరీమ్ ।
తదేకధ్యానయోగేన తద్రూపః సమజాయత ॥ ౩,౧౦.౭ ॥
సర్వసంమోహినీ సా తు సాక్షాచ్ఛృఙ్గారనాయికా ।
సర్వశృఙ్గారవేషాఢ్యా సర్వాభరణభూషితా ॥ ౩,౧౦.౮ ॥
సురాణామసురాణాం చ నివార్య రణముల్బణమ్ ।
మన్దస్మితేన దైతేయాన్మోహయన్తీ జగద హ ॥ ౩,౧౦.౯ ॥
అలం యుద్ధేన కిం శస్త్రైర్మర్మస్థానవిభేదిభిః ।
నిష్ఠురైః కిం వృథాలాపైః కణ్ఠశోషణహేతుభిః ॥ ౩,౧౦.౧౦ ॥
అహమేవాత్ర మధ్యస్థా యుష్మాకం చ దివౌకసామ్ ।
యూయం తథామీ నితరామత్ర హి క్లేశభాగినః ॥ ౩,౧౦.౧౧ ॥
సర్వేషాం సమమేవాద్య దాస్యామ్యమృతమద్భుతమ్ ।
మమ హస్తే ప్రదాతవ్యం సుధాపాత్రమనుత్తమమ్ ॥ ౩,౧౦.౧౨ ॥
ఇతి తస్యా వచః శ్రుత్వా దైత్యాస్తద్వాక్యమోహితాః ।
పీయూషకలశం తస్యై దదుస్తే ముగ్ధచేతసః ॥ ౩,౧౦.౧౩ ॥

సా తత్పాత్రం సమాదాయ జగన్మోహనరూపిణీ ।

సురాణామసురాణాం చ వృథక్పఙ్క్తిం చకార హ ॥ ౩,౧౦.౧౪ ॥

ద్వయోః పఙ్క్త్యోశ్చ మధ్యస్థాస్తానువాచ సురాసురాన్ ।

తూష్ణీం భవన్తు సర్వేఽపి క్రమశో దీయతే మయా ॥ ౩,౧౦.౧౫ ॥

తద్వాక్యమురరీచక్రుస్తే సర్వే సమవాయినః ।

సా తు సంమోహితాశ్లేషలోకా దాతుం ప్రచక్రమే ॥ ౩,౧౦.౧౬ ॥

క్వణత్కనకదర్వీకా క్వణన్మఞ్జులకఙ్కణా ।

కమనీయవిభూషాఢ్యా కలా సా పరమా బభౌ ॥ ౩,౧౦.౧౭ ॥

వామే వామే కరాంభోజే సుధాకలశముజ్జ్వలమ్ ।

సుధాం తాం దేవతాపఙ్క్తౌ పూర్వం దర్వ్యా తదాదిశత్ ॥ ౩,౧౦.౧౮ ॥

దిశన్తీ క్రమశస్తత్ర చన్ద్రభాస్కరసూచితమ్ ।

దర్వీకరేణ చిచ్ఛేద సైంహికేయం తు మధ్యగమ్ ।

పీతామృతశిరోమాత్రం తస్య వ్యోమ జగామ చ ॥ ౩,౧౦.౧౯ ॥

తం దృష్ట్వాప్యసురాస్తత్ర తూష్ణీమాసన్విమోహితాః ।

ఏవం క్రమేణ తత్సర్వం విబుధేభ్యో వితీర్య సా ।

అసురాణాం పురః పాత్రం సానినాయ తిరోదధే ॥ ౩,౧౦.౨౦ ॥

రిక్తపాత్రం తు తం దృష్ట్వా సర్వే దైతేయదానవాః ।

ఉద్వేలం కేవలం క్రోధం ప్రాప్తా యుద్ధచికీర్షయా ॥ ౩,౧౦.౨౧ ॥

ఇన్ద్రాదయః సురాః సర్వే సుధాపానాద్బలోత్తరాః ।

దుర్వలైరసురైః సార్ధం సమయుద్ధ్యన్త సాయుధాః ॥ ౩,౧౦.౨౨ ॥

తే విధ్యమానాః శతశో దానవేన్ద్రాః సురోత్తమైః ।

దిగన్తాన్కతిచిజ్జగ్ముః పాతాలం కతిచిద్యయుః ॥ ౩,౧౦.౨౩ ॥

దైత్యం మలకనామానం విజిత్య విబుధేశ్వరః ।

ఆత్మీయాం శ్రియమాజహ్రే శ్రీకటాక్షసమీక్షితః ॥ ౩,౧౦.౨౪ ॥

పునః సింహాసనం ప్రాప్య మహేన్ద్రః సురసేవితః ।
త్రైలోక్యం పాలయామాస పూర్వవత్పూర్వదేవజిత్ ॥ ౩,౧౦.౨౫ ॥
నిర్భయా నిఖిలా దేవాస్త్రైలోక్యే సచరాచరే ।
యథాకామం చరన్తి స్మ సర్వదా హృష్టచేతసః ॥ ౩,౧౦.౨౬ ॥
తదా తదఖిలం దృష్ట్వా మోహినీచరితం మునిః ।
విస్మితః కామచారీ తు కైలాసం నారదో గతః ॥ ౩,౧౦.౨౭ ॥
నన్దినా చ కృతానుజ్ఞః ప్రణమ్య పరమేశ్వరమ్ ।
తేన సంభావ్యమానోఽసౌ తుష్టో విష్టరమాస్త సః ॥ ౩,౧౦.౨౮ ॥
ఆసనస్థం మహాదేవో మునిం స్వేచ్ఛావిహారిణమ్ ।
పప్రచ్ఛ పార్వతీజానిః స్వచ్ఛస్ఫటికసన్నిభః ॥ ౩,౧౦.౨౯ ॥
భగవన్సర్వవృత్తజ్ఞ పవిత్రీకృతవిష్టర ।
కలహప్రియ దేవర్షే కిం వృత్తం తత్ర నాకినామ్ ॥ ౩,౧౦.౩౦ ॥
సురాణామసురాణాం వా విజయః సమజాయత ।
కిం వాప్యమృతవృత్తాన్తం విష్ణునా వాపి కిం కృతమ్ ॥ ౩,౧౦.౩౧ ॥
ఇతి పృష్టో మహేశేన నారదో మునిసత్తమః ।
ఉవాచ విస్మయావిష్టః ప్రసన్నవదనేక్షణః ॥ ౩,౧౦.౩౨ ॥
సర్వం జానాసి భగవన్సర్వజ్ఞోఽసి యతస్తతః ।
తథాపి పరిపృష్టేన మయా తద్వక్ష్యతేఽధునా ॥ ౩,౧౦.౩౩ ॥
తాదృశే సమరే ఘోరే సతి దైత్యదివౌకసామ్ ।
ఆదినారాయణః శ్రీమాన్మోహినీరూపమాదధే ॥ ౩,౧౦.౩౪ ॥
తాముదారవిభూషాఢ్యాం మూర్తాం శృఙ్గారదేవతామ్ ।
సురాసురాః సమాలోక్య విరతాః సమరోద్యమాత్ ॥ ౩,౧౦.౩౫ ॥
తన్మాయామోహితా దైత్యాః సుధాపాత్రం చ యాచితాః ।
కృత్వా తామేవ మధ్యస్థామర్పయామాసురఞ్జసా ॥ ౩,౧౦.౩౬ ॥

తదా దేవీ తదాదాయ మన్దస్మితమనోహరా ।
దేవేభ్య ఏవ పీయూషమశేషం వితతార సా ॥ ౩,౧౦.౩౭ ॥
తిరోహితామదృష్ట్వా తాం దృష్ట్వా శూన్యం చ పాత్రకమ్ ।
జ్వలన్మన్యుముఖా దైత్యా యుద్ధాయ పునరుత్థితాః ॥ ౩,౧౦.౩౮ ॥
అమరైరమృతాస్వాదాదత్యుల్వణపరాక్రమైః ।
పరాజితా మహాదైత్యా నష్టాః పాతాలమభ్యయుః ॥ ౩,౧౦.౩౯ ॥
ఇమం వృత్తాన్తమాకర్ణ్య భవానీపతిఖ్యయః ।
నారదం ప్రేషయిత్వాశు తదుక్తం సతతం స్మరన్ ॥ ౩,౧౦.౪౦ ॥
అజ్ఞాతః ప్రమథైః సర్వైః స్కన్దనన్దివినాయకైః ।
పార్వతీసహితో విష్ణుమాజగామ సవిస్మయః ॥ ౩,౧౦.౪౧ ॥
క్షీరోదతీరగం దృష్ట్వా సస్త్రీకం వృషవాహనమ్ ।
భోగిభోగాసనాద్విష్ణుః సముత్థాయ సమాగతః ॥ ౩,౧౦.౪౨ ॥
వాహనాదవరుహ్యేశః పార్వత్యా సహితః స్థితమ్ ।
తం దృష్ట్వా శీఘ్రమాగత్య సంపూజ్యార్ఘ్యాదితో ముదా ॥ ౩,౧౦.౪౩ ॥
ససేన్హం గాఢమాలిఙ్గ్య భవానీపతిమచ్యుతః ।
తదాగమనకార్యం చ పృష్టవాన్విష్టరశ్రవాః ॥ ౩,౧౦.౪౪ ॥
తమువాచ మహాదేవో భగవన్పురుషోత్తమ ।
మహాయోగేశ్వర శ్రీమన్సర్వసౌభాగ్యసున్దరమ్ ॥ ౩,౧౦.౪౫ ॥
సర్వసంమోహజనకమవాఙ్మనసగోచరమ్ ।
యద్రూపం భవతోపాత్తం తన్మహ్యం సంప్రదర్శయ ॥ ౩,౧౦.౪౬ ॥
ద్రష్టుమిచ్ఛామి తే రూపం శృఙ్గారస్యాధిదైవతమ్ ।
అవశ్యం దర్శనీయం మే త్వం హి ప్రార్థితకామధృక్ ॥ ౩,౧౦.౪౭ ॥
ఇతి సంప్రార్థితః శశ్వన్మహాదేవేన తేన సః ।
యద్ధ్యానవైభవాల్లబ్ధం రూపమద్వైతమద్భుతమ్ ॥ ౩,౧౦.౪౮ ॥

తదేవానన్యమనసా ధ్యాత్వా కిఞ్చిద్విహస్య సః ।
తథాస్త్వితి తిరోఽధత్త మహాయోగేశ్వరో హరిః ॥ ౩,౧౦.౪౯ ॥
శర్వోఽపి సర్వతశ్చక్షుర్ముహుర్వ్యాపారయన్క్వచిత్ ।
అదృష్టపూర్వమారామమభిరామం వ్యలోకయత్ ॥ ౩,౧౦.౫౦ ॥
వికసత్కుసుమశ్రేణీవినోదిమధుపాలికమ్ ।
చంపకస్తబకామోదసురభీకృతదిక్తటమ్ ॥ ౩,౧౦.౫౧ ॥
మాకన్దవృన్దమాధ్వీకమాద్యదుల్లోలకోకిలమ్ ।
అశోకమణ్డలీకాణ్డసతాణ్డవశిఖణ్డికమ్ ॥ ౩,౧౦.౫౨ ॥
భృఙ్గాలినవఝఙ్కారజితవల్లకినిస్వనమ్ ।
పాటలోదారసౌరభ్యపాటలీకుసుమోజ్జ్వలమ్ ॥ ౩,౧౦.౫౩ ॥
తమాలతాలహిన్తాలకృతమాలావిలాసితమ్ ।
పర్యన్తదీర్ఘికాదీర్ఘపఙ్కజశ్రీపరిష్కృతమ్ ॥ ౩,౧౦.౫౪ ॥
వాతపాతచలచ్చారుపల్లవోత్ఫుల్లపుష్పకమ్ ।
సన్తానప్రసవామోదసన్తానాధికవాసితమ్ ॥ ౩,౧౦.౫౫ ॥
తత్ర సర్వత్ర పుష్పాఢ్యే సర్వలోకమనోహరే ।
పారిజాతతరోర్మూలే కాన్తా కాచిదదృశ్యత ॥ ౩,౧౦.౫౬ ॥
బాలార్కపాటలాకారా నవయౌవనదర్పితా ।
ఆకృష్టపద్మరాగాభా చరణాబ్జనఖచ్ఛదా ॥ ౩,౧౦.౫౭ ॥
యావకశ్రీవినిక్షేపపాదలౌహిత్యవాహినీ ।
కలనిఃస్వనమఞ్జీరపదపద్మమనోహరా ॥ ౩,౧౦.౫౮ ॥
అనఙ్గవీరతూణీరదర్పోన్మర్దనజఙ్ఘికా ।
కరిశుణ్డాకదలికాకాన్తితుల్యోరుశోభినీ ॥ ౩,౧౦.౫౯ ॥
అరుణేన దుకూలేన సుస్పర్శేన తనీయసా ।
అలఙ్కృతనితంబాఢ్యా జఘనాభోగభాసురా ॥ ౩,౧౦.౬౦ ॥

నవమాణిక్యసన్నద్ధహేమకాఞ్చీవిరాజితా ।
నతనాభిమహావర్త త్రివల్యూర్మిప్రభాఝురా ॥ ౩,౧౦.౬౧ ॥
స్తనకుడ్మలహిన్దోలముక్తాదామశతావృతా ।
అతిపీవరవక్షోజభారభఙ్గురమధ్యభూః ॥ ౩,౧౦.౬౨ ॥
శిరీషకోమలభుజా కఙ్కణాఙ్గదశాలినీ ।
సోర్మికాం గులిమన్మృష్టశఙ్ఖసున్దరకన్ధరా ॥ ౩,౧౦.౬౩ ॥
ముఖదర్పణవృత్తాభచుబుకాపాటలాఘరా ।
శుచిభిః పఙ్క్తిభిః శుద్ధైర్విద్యారూపైర్విభాస్వరైః ॥ ౩,౧౦.౬౪ ॥
కున్దకుడ్మలసచ్ఛాయైర్దన్తైర్దర్శితచన్ద్రికా ।
స్థూలమౌక్తికసన్నద్ధనాసాభరణభాసురా ॥ ౩,౧౦.౬౫ ॥
కేతకాన్తర్దలద్రోణిదీర్ఘదీర్ఘవిలోచనా ।
అర్ధేన్దుతులితాఫాలే సమ్యక్క్లప్తాలకచ్ఛటా ॥ ౩,౧౦.౬౬ ॥
పాలీవతంసమాణిక్యకుణ్డలామణ్డితశ్రుతిః ।
నవకర్పూరకస్తూరీరసామోదితవీటికా ॥ ౩,౧౦.౬౭ ॥
శరచ్చరునిశానాథమణ్డలీమధురాననా ।
స్ఫురత్కస్తూరితిలకా నీలకున్తలసంహతిః ॥ ౩,౧౦.౬౮ ॥
సీమన్తరేఖావిన్యస్తసిందూరశ్రేణిభాసురా ॥ ౩,౧౦.౬౯ ॥
స్ఫురచ్చన్ద్రకలోత్తంసమదలోలవిలోచనా ।
సర్వశృఙ్గారవేషాఢ్యా సర్వాభరణమణ్డితా ॥ ౩,౧౦.౭౦ ॥
తామిమాం కన్దుకక్రీడాలోలామాలోలభూషణామ్ ।
దృష్ట్వా క్షిప్రముమాం త్యక్త్వా సోఽన్వధావదథేశ్వరః ॥ ౩,౧౦.౭౧ ॥
ఉమాపి తం సమోవేక్ష్య ధావన్తం చాత్మనః ప్రియమ్ ।
స్వాత్మానం స్వాత్మరోన్దర్యం నిన్దన్తీ చాతివిస్మితా ।
తస్థావవాఙ్ముఖీ తూష్ణీం లజ్జాసూయాసమన్వితా ॥ ౩,౧౦.౭౨ ॥

గృహీత్వా కథమప్యేనామాలిలిగ ముహుర్ముహుః ।
ఉద్ధూయోద్ధూయ సాప్యేవం ధావతి స్మ సుదూరతః ॥ ౩,౧౦.౨౩ ॥
పునర్గృహీత్వా తామీశః కామం కామవశీస్సృతః ।
ఆశ్ర్లిష్టం చాతివేగేన తద్వీర్యం ప్రచ్యుతం తదా ॥ ౩,౧౦.౨౪ ॥
తతః సముత్థితో దేవో మహాశాస్తా మహాబలః ।
అనేకకోటిదైత్యేన్ద్రగర్వనిర్వాపణక్షమః ॥ ౩,౧౦.౨౫ ॥
తద్వీర్యబిన్దుసంస్పర్శాత్సా భూమిస్తత్రతత్ర చ ।
రజతస్వర్ణవర్ణాభూల్లక్షణాద్విన్ధ్యమర్దన ॥ ౩,౧౦.౨౬ ॥
తథైవాన్తర్దధే సాపి దేవతా విశ్వమోహినీ ।
నివృత్తః స గిరీశోఽపి గిరిం గౌరీసఖో యయౌ ॥ ౩,౧౦.౨౭ ॥
అథాద్భుతమిదం వక్ష్యే లోపాముద్రాపతే శృణు ।
యన్న కస్యచిదాఖ్యాతం మమైవ హృదయేస్థితమ్ ॥ ౩,౧౦.౨౮ ॥
పురా భణ్డాసురో నామ సర్వదైత్యశిఖామణిః ।
పూర్వం దేవాన్బహువిధాన్యః శాస్తా స్వేచ్ఛయా పటుః ॥ ౩,౧౦.౨౯ ॥
విశుక్రం నామ దైతేయం వర్గసంరక్షణక్షమమ్ ।
శుక్రతుల్యం విచారజ్ఞం దక్షాంసేన ససర్జ సః ॥ ౩,౧౦.౩౦ ॥
వామాంసేన విషాఙ్గం చ సృష్టవాన్దుష్టశేఖరమ్ ।
ధూమినీనామధేయాం చ భగినీం భణ్డదానవః ॥ ౩,౧౦.౩౧ ॥
భ్రాతృభ్యాముగ్రవీర్యాభ్యాం సహితో నిహతాహితః ।
బ్రహ్మాణ్డం ఖణ్డయామాస శౌర్యవీర్యసముచ్ఛ్రితః ॥ ౩,౧౦.౩౨ ॥
బ్రహ్మవిష్ణుమహేశాశ్చ తం దృష్ట్వా దీప్తతేజసమ్ ।
పలాయనపరాః సద్యః స్వే స్వే ధామ్ని సదావసన్ ॥ ౩,౧౦.౩౩ ॥
తదానీమేవ తద్బాహుమంమర్ద్దన విమూర్చ్ఛితాః ।
శ్వసితుం చాపి పటవో నాభవన్నాకినాం గణాః ॥ ౩,౧౦.౩౪ ॥

కేచిత్పాతాలగర్తేషు కేచిదంబుధివారిషు ।

కేచిద్దిగన్తకోణేషు కేచిత్కుఞ్జేషు భూభృతామ్ ॥ ౩,౧౦.౮౫ ॥

విలీనా భృశవిత్రస్తాస్త్యక్తదారసుతస్త్రియః ।

భ్రష్టాధికారా ఋభవో విచేరుశ్ఛన్నవేషకాః ॥ ౩,౧౦.౮౬ ॥

యక్షాన్మహోరగాన్సిద్ధాన్సాధ్యాన్సమరదుర్మదాన్ ।

బ్రహ్మాణం పద్మనాభం చ రుద్రం వజ్రిణమేవ చ ।

మత్వా తృణాయితాన్సర్వాంల్లోకాన్భణ్డః శశాస హ ॥ ౩,౧౦.౮౭ ॥

అథ భణ్డాసురం హన్తుం త్రైలోక్యం చాపి రక్షితుమ్ ।

తృతీయముదభూద్రూపం మహాయాగానలాన్మునే ॥ ౩,౧౦.౮౮ ॥

యద్రూపశాలినీమాహుర్లలితా పరదేవతామ్ ।

పాశాఙ్కుశధనుర్బాణపరిష్కృతచతుర్భుజామ్ ॥ ౩,౧౦.౮౯ ॥

సా దేవీ పరమ శక్తిః పరబ్రహ్మస్వరూపిణీ ।

జఘాన భణ్డదైత్యేన్ద్రం యుద్ధే యుద్ధవిశారదా ॥ ౩,౧౦.౯౦ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డమహాపురాణే ఉత్తరభాగే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే లలితోపాఖ్యానే మోహినీప్రాదుర్భావమలకాసురవధో నామ దశమోఽధ్యాయః

సమాప్తశ్చోపోద్ధాతఖణ్డః ।

అగస్త్య ఉవాచ

కథం భణ్డాసురో జాతః కథం వా త్రిపురాంబికా ।

కథం బభఞ్జ తం సంఖ్యే తత్సర్వం వద విస్తరాత్ ॥ ౩,౧౧.౧ ॥

హయగ్రీవ ఉవాచ
పురా దాక్షాయణీం త్యక్త్వా పితుర్యజ్ఞవినాశనమ్ ॥ ౩,౧౧.౨ ॥
ఆత్మానమాత్మనా పశ్యఞ్జ్ఞానానన్దరసాత్మకః ।
ఉపాస్యమానో మునిభిరద్వన్ద్వగుణలక్షణః ॥ ౩,౧౧.౩ ॥
గఙ్గాకూలే హిమవతః పర్యన్తే ప్రవివేశ హ ।
సాపి శఙ్కరమా రాధ్య చిరకాలం మనస్వినీ ॥ ౩,౧౧.౪ ॥
యోగేన స్వాం తనుం త్యక్త్వా సుతాసీద్ధిమభూభృతః ॥ ౩,౧౧.౫ ॥
స శైలో నారదాచ్ఛ్రుత్వా రుద్రాణీతి స్వకన్యకామ్ ।
తస్య శుశ్రూషణార్థాయ స్థాపయామాస చాన్తికే ॥ ౩,౧౧.౬ ॥
ఏతస్మిన్నన్తరే దేవాస్తారకేణ హి పీడితాః ।
బ్రహ్మణోక్తాః సమాహూయ మదనం చేదమబ్రువన్ ॥ ౩,౧౧.౭ ॥
సర్గాదౌ భగవాన్బ్రహ్మా సృజమానోఽఖిలాః ప్రజాః ।
న నిర్వృతిరభూత్తస్య కదాచిదపి మానసే ।
తపశ్చచార సుచిరం మనోవాక్కాయకర్మభిః ॥ ౩,౧౧.౮ ॥
తతః ప్రసన్నో భగవాన్సలక్ష్మీకో జనార్దనః ।
వరేణ చ్ఛన్దయామాస వరదః సర్వదేహినామ్ ॥ ౩,౧౧.౯ ॥
బ్రహ్మోవాచ ।
యది తుష్టోఽసి భగవన్ననాయాసేన వై జగత్ ।
చరాచరయుతం చైతత్సృజామి త్వత్ప్రసాదతః ॥ ౩,౧౧.౧౦ ॥
ఏవముక్తో విధాత్రా తు మహాలక్ష్మీముదైక్షత ।
తదా ప్రాదురభూస్త్వం హి జగన్మోహనరూపధృక్ ॥ ౩,౧౧.౧౧ ॥
తవాయుధార్థం దత్తం చ పుష్పబాణేక్షుకార్ముకమ్ ।
విజయత్వమజేయత్వం ప్రాదాత్ప్రముదితో హరిః ॥ ౩,౧౧.౧౨ ॥
అసౌ సృజతి భూతాని కారణేన స్వకర్మణా ।

సాక్షిభూతః స్వజనతో భవాన్వ్రజతు నిర్వృతిమ్ ॥ ౩,౧౧.౧౩ ॥
ఏష దత్తవరో బ్రహ్మా త్వయి విన్యస్య తద్భరమ్ ।
మనసో నిర్వృతిం ప్రాప్య వర్తతేఽద్యాపి మన్మథ ॥ ౩,౧౧.౧౪ ॥
అమోఘం బలవీర్యం తే న తే మోఘః పరాక్రమః ॥ ౩,౧౧.౧౫ ॥
సుకుమారాణ్యమోఘాని కుసుమాస్త్రాణి తే సదా ।
బ్రహ్మదత్తవరోఽయం హి తారకో నామ దానవః ॥ ౩,౧౧.౧౬ ॥
బాధతే సకలాంల్లోకానస్మానపి విశేషతః ।
శివపుత్రాదృతేఽన్యత్ర న భయం తస్య విద్యతే ॥ ౩,౧౧.౧౭ ॥
త్వాం వినాస్మిన్మహాకార్యే న కశ్చిత్ప్రభవేదపి ।
స్వకరాచ్చ భవేత్కార్యం భవతో నాన్యతః క్వచిత్ ॥ ౩,౧౧.౧౮ ॥
ఆత్మైక్యధ్యాననిరతః శివో గౌర్యా సమన్వితః ।
హిమాచలతలే రమ్యే వర్తతే మునిభిర్వృతః ॥ ౩,౧౧.౧౯ ॥
తం నియోజయ గౌర్యాం తు జనిష్యతి చ తత్సుతః ।
ఈషత్కార్యమిదం కృత్వా త్రాయస్వాస్మాన్మహాబల ॥ ౩,౧౧.౨౦ ॥
ఏవమభ్యర్థితో దేవైః స్తూయమానో ముహుర్ముహుః ।
జగామాత్మవినాశాయ యతో హిమవతస్తటమ్ ॥ ౩,౧౧.౨౧ ॥
కిమప్యారాధయాన్తం తు ధ్యానసంమీలితేక్షణమ్ ।
దదర్శేశానమాసీనం కుసుమషురుదాయుధః ॥ ౩,౧౧.౨౨ ॥
ఏతస్మిన్నన్తరే తత్ర హిమవత్తనయా శివమ్ ।
ఆరిరాధయిషుశ్చాగాద్బిభ్రాణా రూపమద్భుతమ్ ॥ ౩,౧౧.౨౩ ॥
సమేత్య శమ్భుం గిరిజాం గన్ధపుష్పోపహారకైః ।
శుశ్రూషణపరాం తత్ర దదర్శాతిబలః స్మరః ॥ ౩,౧౧.౨౪ ॥
అదృశ్యః సర్వభూతానాన్నాతిదూరేఽస్య సంస్థితః ।
సుమనోమార్గణైరగ్ర్యైస్స వివ్యాధ మహేశ్వరమ్ ॥ ౩,౧౧.౨౫ ॥

విస్మృత్య స హి కార్యాణి బాణవిద్ధోఽన్తికే స్థితామ్ ।
గౌరీం విలోకయామాస మన్మథావిష్టచేతనః ॥ ౩,౧౧.౨౬ ॥
ధృతిమాలంబ్య తు పునః కిమేతదితి చిన్తయన్ ।
దదర్శాగ్రే తు సన్నద్ధం మన్మథం కుసుమాయుధమ్ ॥ ౩,౧౧.౨౭ ॥
తం దృష్ట్వా కుపితః శూలీ త్రైలోక్యదహనక్షమః ।
తార్తీయం చక్షురున్మీల్య దదాహ మకరధ్వజమ్ ॥ ౩,౧౧.౨౮ ॥
శివేనైవమవజ్ఞాతా దుఃఖితా శైలకన్యకా ।
అనుజ్ఞయా తతః పిత్రోస్తపః కర్తుమగాద్వనమ్ ॥ ౩,౧౧.౨౯ ॥
అథ తద్భస్మ సంవీక్ష్య చిత్రకర్మా గణేశ్వరః ।
తద్భస్మనా తు పురుషం చిత్రాకారం చకార సః ॥ ౩,౧౧.౩౦ ॥
తం విచిత్రతనుం రుద్రో దదర్శాగ్రే తు పూరుషమ్ ।
తత్క్షణాజ్జాత జీవోఽభూన్మూర్తిమానివ మన్మథః ।
మహాబలోఽతితేజస్వీ మధ్యాహ్నార్కసమప్రభః ॥ ౩,౧౧.౩౧ ॥
తం చిత్రకర్మా బాహుభ్యాం సమాలిఙ్గ్య ముదాన్వితః ।
స్తుహి వాల మహాదేవం స తు సర్వార్థసిద్ధిదః ॥ ౩,౧౧.౩౨ ॥
ఇత్యుక్త్వా శతరుద్రీయముపాదిశదమేయధీః ।
ననామ శతశో రుద్రం శతరుద్రియమాజపన్ ॥ ౩,౧౧.౩౩ ॥
తతః ప్రసన్నో భగవాన్మహాదేవో వృషధ్వజః ।
వరేణ చ్ఛన్దయామాస వరం వవ్రే స బాలకః ॥ ౩,౧౧.౩౪ ॥
ప్రతిద్వన్ద్విబలార్ధం తు మద్బలేనోపయోక్ష్యతి ।
తదస్త్రశస్త్రముఖ్యాని వృథా కుర్వన్తు నో మమ ॥ ౩,౧౧.౩౫ ॥
తథేతి తత్ప్రతిశ్రుత్య విచార్య కిమపి ప్రభుః ।
షష్టివర్షసహస్రాణి రాజ్యమస్మై దదౌ పునః ॥ ౩,౧౧.౩౬ ॥
ఏతద్దృష్ట్వా తు చరితం ధాతా భణ్డితి భణ్డితి ।

యదువాచ తతో నామ్నా భణ్డో లోకేషు కథ్యతే ॥ ౩,౧౧.౩౭ ॥

ఇతి దత్త్వా వరం తస్మై సర్వైర్మునిగణైర్వృతః ।

దత్త్వాస్త్రాణి చ శస్త్రాణి తత్రైవాన్తరధాచ్చ సః ॥ ౩,౧౧.౩౮ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డమహాపురాణే ఉత్తరభాగే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే లలితోపాఖ్యానే భణ్డాసురప్రాదుర్భావో నామైకాదశోఽధ్యాయః

రుద్రకోపానలాజ్జాతో యతో భణ్డో మహాబలః ।

తస్మాద్రౌద్రస్వభావో హి దానవశ్చాభవత్తతః ॥ ౩,౧౨.౧ ॥

అథాగచ్ఛన్మహాతేజాః శుక్రో దైత్యపురోహితః ।

సమాయాతాశ్చ శతశో దైతేయాః సుమహాబలాః ॥ ౩,౧౨.౨ ॥

అథాహూయ మయం భణ్డో దైత్యవంశ్యాదిశిల్పినమ్ ।

నియుక్తో భృగుపుత్రేణ నిజగాదార్థవద్వచః ॥ ౩,౧౨.౩ ॥

యత్ర స్థిత్వా తు దైత్యేన్ద్రైస్త్రైలోక్యం శాసితం పురా ।

తద్గత్వా శోణితపురం కురుష్వ త్వం యథాపురమ్ ॥ ౩,౧౨.౪ ॥

తచ్ఛ్రుత్వా వచనం శిల్పీ స గత్వాథ పురం మహత్ ।

చక్రేఽమరపురప్రఖ్యం మనసైవేక్షణేన తు ॥ ౩,౧౨.౫ ॥

అథాభిషిక్తః శుక్రేణ దైతేయైశ్చ మహాబలైః ।

శుశుభే పరయా లక్ష్మ్యా తేజసా చ సమన్వితః ॥ ౩,౧౨.౬ ॥

హిరణ్యాయ తు యద్దత్తం కిరీటం బ్రహ్మణా పురా ।

సజీవమవినాశ్యం చ దైత్యేన్ద్రైరపి భూషితమ్ ।

దధౌ భృగుసుతోత్సృష్టం భణ్డో బాలార్కసన్నిభమ్ ॥ ౩,౧౨.౭ ॥
చామరే చన్ద్రసంకాశే సజీవే బ్రహ్మనిర్మితే ।
న రోగో న చ దుఃఖాని సందధౌ యన్నిషేవణాత్ ॥ ౩,౧౨.౮ ॥
తస్యాతపత్రం ప్రదదౌ బ్రహ్మణైవ పురా కృతమ్ ।
యస్య చ్ఛాయానిషణ్ణాస్తు బాధ్యన్తే నాస్త్రకోటిభిః ॥ ౩,౧౨.౯ ॥
ధనుశ్చ విజయం నామ శఙ్ఖం చ రిపుఘాతినమ్ ।
అన్యాన్యపి మహార్హాణి భూషణాని ప్రదత్తవాన్ ॥ ౩,౧౨.౧౦ ॥
తస్య సింహాసనం ప్రాదాదక్షయ్యం సూర్యసన్నిభమ్ ।
తతః సింహాసనాసీనః సర్వాభరణభూషితః ।
బభూవాతీవ తేజస్వీ రత్నముత్తేజితం యథా ॥ ౩,౧౨.౧౧ ॥
బభూవురథ దైతేయాస్తయాష్టౌ తు మహాబలాః ।
ఇన్ద్రశత్రురమిత్రఘ్నో విద్యున్మాలీ విభీషణః ।
ఉగ్రకర్మోగ్రధన్వా చ విజయశ్రుతి పారగః ॥ ౩,౧౨.౧౨ ॥
సుమోహినీ కుముదినీ చిత్రాఙ్గీ సుందరీ తథా ।
చతస్రో వనితాస్తస్య బభూవుః ప్రియదర్శనాః ॥ ౩,౧౨.౧౩ ॥
తమసేవన్త కాలజ్ఞా దేవాః సర్వే సవాసవాః ।
స్యన్దనాస్తురగా నాగాః పాదాతాశ్చ సహస్రశః ॥ ౩,౧౨.౧౪ ॥
సంబభూవుర్మహాకాయా మహాస్తో జితకాశినః ।
బభూవుర్దానవాః సర్వే భృగుపుత్రమతానుగాః ॥ ౩,౧౨.౧౫ ॥
అర్చయన్తో మహాదేవమాస్థితాః శివశాసనే ।
బభూవుర్దానవాస్తత్ర పుత్రపౌత్రధనాన్వితాః ।
గృహేగృహే చ యజ్ఞాశ్చ సంబభూవుః సమన్తతః ॥ ౩,౧౨.౧౬ ॥
ఋచో యజూంషి సామాని మీమాంసాన్యాయకాదయః ।
ప్రవర్తన్తే స్మ దైత్యానాం భూయః ప్రతిగృహం తదా ॥ ౩,౧౨.౧౭ ॥

యథాశ్రమేషు ముఖ్యేషు మునీనాం చ ద్విజన్మనామ్ ।
తథా యజ్ఞేషు దైత్యానాం బుభుజుర్హవ్యభోజినః ॥ ३,౧౨.౧౮ ॥
ఏవం కృతవతోఽప్యస్య భణ్డస్య జితకాశినః ।
షష్టివర్షసహస్రాణి వ్యతీతాని క్షణార్ధవత్ ॥ ३,౧౨.౧౯ ॥
వర్ధమానమథో దైత్యం తపసా చ బలేన చ ।
హీయమానబలం చేన్ద్రం సంప్రేక్ష్య కమలాపతిః ॥ ३,౧౨.౨౦ ॥
ససర్జ సహసా కాఞ్చిన్మాయాం లోకవిమోహినీమ్ ।
తామువాచ తతో మాయాం దేవదేవో జనార్దనః ॥ ३,౧౨.౨౧ ॥
త్వం హి సర్వాణి భూతాని మోహయన్తీ నిజౌజసా ।
విచరస్వ యథాకామం త్వాం న జ్ఞాస్యతి కశ్చన ॥ ३,౧౨.౨౨ ॥
త్వం తు శీఘ్రమితో గత్వా భణ్డం దైతేయనాయకమ్ ।
మోహయిత్వాచిరేణైవ విషయానుపభోక్ష్యసే ॥ ३,౧౨.౨३ ॥
ఏవం లబ్ధ్వా వరం మాయా తం ప్రణమ్య జనార్దనమ్ ।
యయాచేఽప్సరసో ముఖ్యాః సహాయార్థం తు కాశ్చన ॥ ३,౧౨.౨౪ ॥
తయా సంప్రార్థితో భూయః ప్రేషయామాస కాశ్చన ।
తాభిర్విశ్వాచిముఖ్యాభిః సహితా సా మృగేక్షణా ।
ప్రయయౌ మానసస్యాగ్ర్యం తటముజ్జ్వలభూరుహమ్ ॥ ३,౧౨.౨౫ ॥
యత్ర క్రీడతి దైత్యేన్ద్రో నిజనారీభిరన్వితః ।
తత్ర సా మృగశావాక్షీ మూలే చంపకశాఖినః ।
నివాసమకరోద్రమ్యం గాయన్తీ మధురస్వరమ్ ॥ ३,౧౨.౨౬ ॥
అథాగతస్తు దైత్యేన్ద్రో బలిభిర్మన్త్రిభిర్వృతః ।
శ్రుత్వా తు వీణానినదం దదర్శ చ వరాఙ్గనామ్ ॥ ३,౧౨.౨౭ ॥
తాం దృష్ట్వా చారుసర్వాఙ్గీం విద్యుల్లేఖామివాపరామ్ ।
మాయామయే మహాగర్తే పతితో మదనాభిధే ॥ ३,౧౨.౨౮ ॥

అథాస్య మన్త్రిణోఽభూవన్హృదయే స్మరతాపి తాః ॥ 3,౧౨.౨౯ ॥
తేన దైతేయనాథేన చిరం సంప్రర్థితా సతీ ।
తైశ్చ సంప్రర్థితాస్తాశ్చ ప్రతిశుశ్రువురఙ్గసా ॥ 3,౧౨.30 ॥
యాస్త్వలభ్యా మహాయజ్ఞైరశ్వమేధాదికైరపి ।
తా లబ్ధ్వా మోహినీముఖ్యా నిర్వృతిం పరమాం యయుః ॥ 3,౧౨.3౧ ॥
విసస్మరుస్తదా వేదాంస్తథా దేవముమాపతిమ్ ।
విజహుస్తే తథా యజ్ఞక్రియాశ్చాన్యాః శుభావహాః ॥ 3,౧౨.3౨ ॥
అవమానహతశ్చాసీత్తేషామపి పురోహితః ।
ముహూర్త్తమివ తేషాం తు యయావబ్దాయుతం తదా ॥ 3,౧౨.33 ॥
మోహితేష్వథ దైత్యేషు సర్వే దేవాః సవాసవాః ।
విముక్తోపద్రవా బ్రహ్మన్మోదం పరమం యయుః ॥ 3,౧౨.3౪ ॥
కదాచిదథ దేవేన్ద్రం వీక్ష్య సింహాసనే స్థితమ్ ।
సర్వదేవైః పరివృతం నారదో మునిరాయయౌ ॥ 3,౧౨.3౫ ॥
ప్రణమ్య మునిశార్దూలం జ్వలన్తమివ పావకమ్ ।
కృతాఞ్జలిపుటో భూత్వా దేవేశో వాక్యమబ్రవీత్ ॥ 3,౧౨.3౬ ॥
భగవన్సర్వధర్మజ్ఞ పరాపరవిదాం వర ।
తత్రైవ గమనం తే స్యాద్యం ధన్యం కర్తుమిచ్ఛసి ॥ 3,౧౨.3౭ ॥
భవిష్యచ్ఛోభనాకారం తవాగమనకారణమ్ ।
త్వద్వాక్యామృతమాకర్ణ్య శ్రవణానన్దనిర్భరమ్ ।
అశేషదుఃఖాన్యుత్తీర్య కృతార్థః స్యాం మునీశ్వర ॥ 3,౧౨.3౮ ॥
నారద ఉవాచ
అథ సంమోహితో భణ్డో దైత్యేన్ద్రో విష్ణుమాయయా ।
తయా విముక్తో లోకాంస్త్రీన్దహేతాగ్నిరివాపరః ॥ 3,౧౨.3౯ ॥
అధికస్తవ తేజోభిరస్త్రైర్మాయాబలేన చ ।

తస్య తేజోఽపహారస్తు కర్తవ్యోఽతిబలస్య తు ॥ ౩,౧౨.౪౦ ॥
వినారాధనతో దేవ్యాః పరాశక్తేస్తు వాసవ ।
అశక్యోఽన్యేన తపసా కల్పకోటిశతైరపి ॥ ౩,౧౨.౪౧ ॥
పురైవోదయతః శత్రోరారాధయత బాలిశాః ।
ఆరాధితా భగవతీ సా వః శ్రేయో విధాస్యతి ॥ ౩,౧౨.౪౨ ॥
ఏవం సంబోధితస్తేన శక్రో దేవగణేశ్వరః ।
తం మునిం పూజయామాస సర్వదేవైః సమన్వితః ।
తపసే కృతసన్నాహో యయౌ హైమవతం తటమ్ ॥ ౩,౧౨.౪౩ ॥
తత్ర భాగీరథీతీరే సర్వర్తుకుసుమోజ్జ్వలే ।
పరాశక్తేర్మహాపూజాం చక్రేఽఖిలసురైః సమమ్ ।
ఇన్ద్రప్రస్థమభూన్నామ్నా తదాద్యఖిలసిద్ధిదమ్ ॥ ౩,౧౨.౪౪ ॥
బ్రహ్మాత్మజోపదిష్టేన కుర్వతాం విధినా పరామ్ ।
దేవ్యాస్తు మహతీం పూజాం జపధ్యానరతాత్మనామ్ ॥ ౩,౧౨.౪౫ ॥
ఉగ్రే తపసి సంస్థానామనన్యార్పితచేతసామ్ ।
దశవర్షసహస్రాణి దశాహాని చ సంయయుః ॥ ౩,౧౨.౪౬ ॥
మోహితానథ తాన్దృష్ట్వా భృగుపుత్రో మహామతిః ।
భణ్డాసురం సమభ్యేత్య నిజగాద పురోహితః ॥ ౩,౧౨.౪౭ ॥
త్వామేవాశ్రిత్య రాజేన్ద్ర సదా దానవసత్తమాః ।
నిర్భయాస్త్రిషు లోకేషు చరన్తీచ్ఛవిహారిణః ॥ ౩,౧౨.౪౮ ॥
జాతిమాత్రం హి భవతో హన్తి సర్వాన్సదా హరిః ।
తేనైవ నిర్మితా మాయా యయా సంమోహితో భవాన్ ॥ ౩,౧౨.౪౯ ॥
భవన్తం మోహితం దృష్ట్వా రన్ధ్రాన్వేషణతత్పరః ।
భవతాం విజయార్థాయ కరోతీన్ద్రో మహత్తపః ॥ ౩,౧౨.౫౦ ॥
యది తుష్టా జగద్ధాత్రీ తస్యైవ విజయో భవేత్ ।

ఇమాం మాయామయీం త్యక్త్వా మన్త్రిభిః సహితో భవాన్ ।
గత్వా హైమవతం శైలం పరేషాం విఘ్నమాచర ॥ ३,౧౨.౫౧ ॥
ఏవముక్తస్తు గురుణా హిత్వా పర్యఙ్కముత్తమమ్ ।
మన్త్రివృద్ధాను పాహూయ యథావృత్తాన్తమాహ సః ॥ ३,౧౨.౫౨ ॥
తచ్ఛ్రుత్వా నృపతిం ప్రాహ శ్రుతవర్మా విమృశ్య చ ।
షష్టివర్షసహస్రాణాం రాజ్యం తవ శివార్పితమ్ ॥ ३,౧౨.౫३ ॥
తస్మాదప్యధికం వీర గతమాసీదనేకశః ।
అశక్యప్రతికారోఽయం యః కాలశివచోదితః ॥ ३,౧౨.౫౪ ॥
అశక్యప్రతికారోఽయం తదభ్యర్చనతో వినా ।
కాలే తు భోగః కర్తవ్యో దుఃఖస్య చ సుఖస్య వా ॥ ३,౧౨.౫౫ ॥
అథాహ భీమకర్మాఖ్యో నోపేక్ష్యోఽరిర్యథాబలమ్ ।
క్రియావిఘ్నే కృతేఽస్మాభిర్విజయస్తే భవిష్యతి ॥ ३,౧౨.౫౬ ॥
తవ యుద్ధే మహారాజ పరార్థం బలహారిణీ ।
దత్తా విద్యా శివేనైవ తస్మాత్తే విజయః సదా ॥ ३,౧౨.౫౭ ॥
అనుమేనే చ తద్వాక్యం భణ్డో దానవనాయకః ।
నిర్గత్య సహసేనాభిర్యయౌ హైమవతం తటమ్ ॥ ३,౧౨.౫౮ ॥
తపోవిఘ్నకరాన్దృష్ట్వా దానవాఞ్జగదంబికా ।
అలఙ్ఘ్యమకరోదగ్రే మహాప్రాకారముజ్జ్వలమ్ ॥ ३,౧౨.౫౯ ॥
తం దృష్ట్వా దానవేన్ద్రోఽపి కిమేతదితి విస్మితః ।
సంక్రుద్ధో దానవాస్త్రేణ బభఞ్జాతిబలేన తు ॥ ३,౧౨.౬౦ ॥
పునరేవ తదగ్రేఽభూదలఙ్ఘ్యః సర్వదానవైః ।
వాయవ్యాస్త్రేణ తం ధీరో బభఞ్జ చ ననాద చ ॥ ३,౧౨.౬౧ ॥
పౌనః పున్యేన తద్భస్మ ప్రాభూత్పునరుపస్థితమ్ ।
ఏతద్దృష్ట్వా తు దైత్యేన్ద్రో విషణ్ణః స్వపురం యయౌ ॥ ३,౧౨.౬౨ ॥

తాం చ దృష్ట్వా జగద్ధాత్రీం దృష్ట్వా ప్రాకారముజ్జ్వలమ్ ।
భయాద్వివ్యథిరే దేవా విముక్తసకలక్రియాః ॥ ౩,౧౨.౬౩ ॥
తానువాచ తతః శక్రో దైత్యేన్ద్రోఽయమిహాగతః ।
అశక్యః సమరే యోద్ధుమస్మాభిరఖిలైరపి ॥ ౩,౧౨.౬౪ ॥
పలాయితానామపి నో గతిరన్యా న కుత్రచిత్ ।
కుణ్డం యోజనవిస్తారం సమ్యక్కృత్వా తు శోభనమ్ ॥ ౩,౧౨.౬౫ ॥
మహాయాగవిధానేన ప్రణిధాయ హుతాశనమ్ ।
యజామః పరమాం శక్తిం మహామాంసైర్వయం సురాః ॥ ౩,౧౨.౬౬ ॥
బ్రహ్మభూతా భవిష్యామో భోక్ష్యామో వా త్రివిష్టపమ్ ।
ఏవముక్తాస్తు తే సర్వేదేవాః సేన్ద్రపురోగమాః ॥ ౩,౧౨.౬౭ ॥
విధివజ్జుహువుర్మాంసాన్యుత్కృత్యోత్కృత్య మన్త్రతః ।
హుతేషు సర్వమాంసేషు పాదేషు చ కరేషు చ ॥ ౩,౧౨.౬౮ ॥
హోతుమిచ్ఛత్సు దేవేషు కలేవరమశేషతః ।
ప్రాదుర్బభూవ పరమన్తేజః పుఞ్జో హ్యనుత్తమః ॥ ౩,౧౨.౬౯ ॥
తన్మధ్యతః సముదభూచ్చక్రాకారమనుత్తమమ్ ।
తన్మధ్యే తు మహాదేవీముదయార్కసమప్రభామ్ ॥ ౩,౧౨.౭౦ ॥
జగదుజ్జీవనకరీం బ్రహ్మవిష్ణుశివాత్మికామ్ ।
సౌన్దర్యసారసీమాం తామానన్దరససాగరామ్ ॥ ౩,౧౨.౭౧ ॥
జపాకుసుమసంకాశాం దాడిమీకుసుమాంబరామ్ ।
సర్వాభరణసంయుక్తాం శృఙ్గారైకరసాలయామ్ ॥ ౩,౧౨.౭౨ ॥
కృపాతరఙ్గితాపాఙ్గనయనాలోకకౌముదీమ్ ।
పాశాఙ్కుశేక్షుకోదణ్డపఞ్చబాణలసత్కరామ్ ॥ ౩,౧౨.౭౩ ॥
తాం విలోక్య మహాదేవీం దేవాః సర్వే సవాసవాః ।
ప్రణేముర్ముదితాత్మానో భూయోభూయోఽఖిలాత్మికమ్ ॥ ౩,౧౨.౭౪ ॥

తయా విలోకితాః సద్యస్తే సర్వే విగతజ్వరాః ।

సంపూర్ణాఙ్గా దృఢతరా వజ్రదేహా మహాబలాః ।

తుష్టువుశ్చ మహాదేవీమంబికామఖిలార్థదామ్ ॥ ३,౧౨.౭౫ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డమహాపురాణే ఉత్తరభాగే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే లలితోపాఖ్యానే లలితాప్రాదుర్భావో నామ ద్వాదశోఽధ్యాయః

దేవా ఊచుః

జయ దేవి జగన్మాతర్జయ దేవి పరాత్పరే ।

జయ కల్యాణనిలయే జయ కామకలాత్మికే ॥ ३,౧३.౧ ॥

జయకారి చ వామాక్షి జయ కామాక్షి సున్దరి ।

జయాఖిలసురారాధ్యే జయ కామేశి మానదే ॥ ३,౧३.౨ ॥

జయ బ్రహ్మమయే దేవి బ్రహ్మాత్మకరసాత్మికే ।

జయ నారాయణి పరే నన్దితాశేషవిష్టపే ॥ ३,౧३.३ ॥

జయ శ్రీకణ్ఠదయితే జయ శ్రీలలితేంబికే ।

జయ శ్రీవిజయే దేవి విజయ శ్రీసమృద్ధిదే ॥ ३,౧३.౪ ॥

జాతస్య జాయమానస్య ఇష్టాపూర్తస్య హేతవే ।

నమస్తస్యై త్రిజగతాం పాలయిత్ర్యై పరాత్పరే ॥ ३,౧३.౫ ॥

కలాముహూర్తకాష్ఠాహర్మాసర్తుశరదాత్మనే ।

నమః సహస్రశీర్షాయై సహస్రముఖలోచనే ॥ ३,౧३.౬ ॥

నమః సహస్రహస్తాబ్జపాదపఙ్కజశోభితే ।

అణోరణుతరే దేవి మహతోఽపి మహీయసి ॥ ౩,౧౩.౭ ॥

పరాత్పరతరే మాతస్తేజస్తేజీయసామపి ।

అతలం తు భవేత్పాదౌ వితలం జానునీ తవ ॥ ౩,౧౩.౮ ॥

రసాతలం కటీదేశః కుక్షిస్తే ధరణీ భవేత్ ।

హృదయం తు భువర్లోకః స్వస్తే ముఖముదాహృతమ్ ॥ ౩,౧౩.౯ ॥

దృశశ్చన్ద్రార్కదహనా దిశస్తే బాహవోఽంబికే ।

మరుతస్తు తవోచ్ఛ్వాసా వాచస్తే శ్రుతయోఽఖిలాః ॥ ౩,౧౩.౧౦ ॥

క్రీడా తే లోకరచనా సఖా తే చిన్మయః శివః ।

ఆహారస్తే సదానన్దో వాసస్తే హృదయే సతామ్ ॥ ౩,౧౩.౧౧ ॥

దృశ్యాదృశ్య స్వరూపాణి రూపాణి భువనాని తే ।

శిరోరుహా ఘనాస్తే తు తారకాః కుసుమాని తే ॥ ౩,౧౩.౧౨ ॥

ధర్మాద్యా బాహవస్తే స్యురధర్మాద్యాయుధాని తే ।

యమాశ్చ నియమాశ్చైవ కరపాదరుహాస్తథా ॥ ౩,౧౩.౧౩ ॥

స్తనౌ స్వాహాస్వధాకరౌ లోకోజ్జీవనకారకౌ ।

ప్రాణాయామస్తు తే నాసా రసనా తే సరస్వతీ ॥ ౩,౧౩.౧౪ ॥

ప్రత్యాహారస్త్విన్ద్రియాణి ధ్యానం తే ధీస్తు సత్తమా ।

మనస్తే ధారణాశక్తిర్హృదయం తే సమాధికః ॥ ౩,౧౩.౧౫ ॥

మహీరుహాస్తేఽఙ్గరుహాః ప్రభాతం వసనం తవ ।

భూతం భవ్యం భవిష్యచ్చ నిత్యం చ తవ విగ్రహః ॥ ౩,౧౩.౧౬ ॥

యజ్ఞరూపా జగద్ధాత్రీ విశ్వరూపా చ పావనీ ।

ఆదౌ యా తు దయాభూతా ససర్జ నిఖిలాః ప్రజాః ॥ ౩,౧౩.౧౭ ॥

హృదయస్థాపి లోకానామదృశ్యా మోహనాత్మికా ॥ ౩,౧౩.౧౮ ॥

నామరూపవిభాగం చ యా కరోతి స్వలీలయా ।

తాన్యధిష్ఠాయ తిష్ఠన్తీ తేష్వసక్తార్థకామదా ।

నమస్తస్యై మహాదేవ్యై సర్వశక్త్యై నమోనమః ॥ ౩,౧౩.౧౯ ॥

యదాజ్ఞయా ప్రవర్తన్తే వహ్నిసూర్యేన్దుమారుతాః ।

పృథివ్యాదీని భూతాని తస్యై దేవ్యై నమోనమః ॥ ౩,౧౩.౨౦ ॥

యా ససర్జాదిధాతారం సర్గాదావాదిభూరిదమ్ ।

దధార స్వయమేవైకా తస్యై దేవ్యై నమోనమః ॥ ౩,౧౩.౨౧ ॥

యథా ధృతా తు ధరిణీ యయాకాశమమేయయా ।

యస్యాముదేతి సవితా తస్యై దేవ్యై నమోనమః ॥ ౩,౧౩.౨౨ ॥

యత్రోదేతి జగత్కృత్స్నం యత్ర తిష్ఠతి నిర్భరమ్ ।

యత్రాన్తమేతి కాలే తు తస్యై దేవ్యై నమోనమః ॥ ౩,౧౩.౨౩ ॥

నమోనమస్తే రజసే భవాయై నమోనమః సాత్త్వికసంస్థితాయై ।

నమోనమస్తే తమసే హరాయై నమోనమో నిర్గుణతః శివాయై ॥ ౩,౧౩.౨౪ ॥

నమోనమస్తే జగదేకమాత్రే నమోనమస్తే జగదేకపిత్రే ।

నమోనమస్తేఽఖిలరూపతన్త్రే నమోనమస్తేఽఖిలయన్త్రరూపే ॥ ౩,౧౩.౨౫ ॥

నమోనమో లోకగురుప్రధానే నమోనమస్తేఽఖిలవాగ్విభూత్యై ।

నమోఽస్తు లక్ష్మ్యై జగదేకతుష్ట్యై నమోనమః శాంభవి సర్వశక్త్యై ॥ ౩,౧౩.౨౬ ॥

అనాదిమధ్యాన్తమపాఞ్చభౌతికం హ్యవాఙ్మనోగమ్యమతర్క్యవైభవమ్ ।

అరూపమద్వన్ద్వమదృష్టిగోచరం ప్రభావమగ్ర్యం కథమంబ వర్ణయే ॥ ౩,౧౩.౨౭ ॥

ప్రసీద విశ్వేశ్వరి విశ్వవన్దితే ప్రసీద విద్యేశ్వరి వేదరూపిణి ।

ప్రసీద మాయామయి మన్త్రవిగ్రహే ప్రసీద సర్వేశ్వరి సర్వరూపిణి ॥ ౩,౧౩.౨౮ ॥

ఇతి స్తుత్వా మహాదేవీం దేవాః సర్వే సవాసవాః ।

భూయోభూయో నమస్కృత్య శరణం జగమురఞ్జసా ॥ ౩,౧౩.౨౯ ॥

తతః ప్రసన్నా సా దేవీ ప్రణతం వీక్ష్య వాసవమ్ ।

వరేణ చ్ఛన్దయామాస వరదాఖిలదేహినామ్ ॥ ౩,౧౩.౩౦ ॥

ఇన్ద్ర ఉవాచ

యది తుష్టాసి కర్యాణి వరం దైత్యేన్ద్ర పీడితః ।
దుర్ధరం జీవితం దేహి త్వాం గతాః శరణార్థినః ॥ ౩,౧౩.౩౧ ॥
శ్రీదేవ్యువాచ
అహమేవ వినిర్జిత్య భణ్డం దైత్యకులోద్భవమ్ ।
అచిరాత్తవ దాస్యామి త్రైలోక్యం సచరాచరమ్ ॥ ౩,౧౩.౩౨ ॥
నిర్భయా ముదితాః సన్తు సర్వే దేవగణాస్తథా ।
యే స్తోష్యన్తి చ మాం భక్త్యా స్తవేనానేన మానవాః ॥ ౩,౧౩.౩౩ ॥
భాజనం తే భవిష్యన్తి ధర్మశ్రీయశసాం సదా ।
విద్యావినయసంపన్నా నీరోగా దీర్ఘజీవినః ॥ ౩,౧౩.౩౪ ॥
పుత్రమిత్రకలత్రాఢ్యా భవన్తు మదనుగ్రహాత్ ।
ఇతి లబ్ధవరా దేవా దేవేన్ద్రోఽపి మహాబలః ॥ ౩,౧౩.౩౫ ॥
ఆమోదం పరమం జగ్ముస్తాం విలోక్య ముహుర్ముహుః ॥ ౩,౧౩.౩౬ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డమహాపురాణే ఉత్తరభాగే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే లలితోపాఖ్యానే లలితాస్తవరాజో నామ త్రయోదశోఽధ్యాయః

హయగ్రీవ ఉవాచ
ఏతస్మిన్నేవ కాలే తు బ్రహ్మా లోకపితామహః ।
ఆజగామాథ దేవేశీం ద్రష్టుకామో మహర్షిభిః ॥ ౩,౧౪.౧ ॥
ఆజగామ తతో విష్ణురారూఢో వినతాసుతమ్ ।
శివోఽపి వృషమారూఢః సమాయాతోఽఖిలేశ్వరీమ్ ॥ ౩,౧౪.౨ ॥
దేవర్షయో నారదాద్యాః సమాజగ్ముర్మహేశ్వరీమ్ ।

ఆయయుస్తాం మహాదేవీం సర్వే చాప్సరసాం గణాః ॥ ౩,౧౪.౩ ॥
విశ్వావసుప్రభృతయో గన్ధర్వాశ్చైవ యక్షకాః ।
బ్రహ్మణాథ సమాదిష్టో విశ్వకర్మా విశాంపతిః ॥ ౩,౧౪.౪ ॥
చకార నగరం దివ్యం యథామరపురం తథా ।
తతో భగవతీ దుర్గా సర్వమన్త్రాధిదేవతా ॥ ౩,౧౪.౫ ॥
విద్యాధిదేవతా శ్యామా సమాజగ్మతురంబికామ్ ।
బ్రాహయాద్యా మాతరశ్చైవ స్వస్వభూతగణావృతాః ॥ ౩,౧౪.౬ ॥
సిద్ధయో హ్యణిమాద్యాశ్చ యోగిన్యశ్చైవ కోటిశః ।
భైరవాః క్షేత్రపాలాశ్చ మహాశాస్తా గణాగ్రణీః ॥ ౩,౧౪.౭ ॥
మహాగణేశ్వరః స్కన్దో బటుకో వీరభద్రకః ।
ఆగత్య తే మహాదేవీం తుష్టువుః ప్రణతాస్తదా ॥ ౩,౧౪.౮ ॥
తత్రాథ నగరీం రమ్యాం సాట్టప్రాకారతోరణామ్ ।
గజాశ్వరథశాలాఢ్యాం రాజవీథివిరాజితామ్ ॥ ౩,౧౪.౯ ॥
సామన్తానామమాత్యానాం సైనికానాం ద్విజన్మ నామ్ ।
వేతాలదాసదాసీనాం గృహాణి రుచిరాణి చ ॥ ౩,౧౪.౧౦ ॥
మధ్యం రాజగృహం దివ్యం ద్వారగోపురభూషితమ్ ।
శాలాభిర్బహుభిర్యుక్తం సభా భిరుపశోభితమ్ ॥ ౩,౧౪.౧౧ ॥
సింహాసనసభాం చైవ నవరత్నమయీం శుభామ్ ।
మధ్యే సింహాసనం దివ్యం చిన్తామణివినిర్మితమ్ ॥ ౩,౧౪.౧౨ ॥
స్వయం ప్రకాశమద్వన్ద్వముదయాదిత్యసంనిభమ్ ।
విలోక్య చిన్తయామాస బ్రహ్మ లోకపితామహః ॥ ౩,౧౪.౧౩ ॥
యస్త్వేతత్సమధిష్ఠాయ వర్తతే బాలిశోఽపివా ।
పురస్యాస్య ప్రభావేణ సర్వలోకాధికో భవేత్ ॥ ౩,౧౪.౧౪ ॥
న కేవలా స్త్రీ రాజ్యార్హా పురుషోఽపి తయా వినా ।

మఙ్గలాచార్యసంయుక్తం మహాపురుషలక్షణమ్ ।
అనుకూలాఙ్గనాయుక్తమభిషిఞ్చేదితి శ్రుతిః ॥ ౩,౧౪.౧౫ ॥
విభూతీయం వరారోహా భూర్తా శృఙ్గారదేవతా ।
వరోఽస్యాస్త్రిషు లోకేషు న చాన్యః శఙ్కరాదృతే ॥ ౩,౧౪.౧౬ ॥
జడిలో ముణ్డధారీ చ విరూపాక్షః కపాలభృత్ ।
కల్మాషీ భస్మదిగ్ధాఙ్గః శ్మశానాస్థివిభూషణః ॥ ౩,౧౪.౧౭ ॥
అమఙ్గలాస్పదం చైనం వరయేత్సా సుమఙ్గలా ।
ఇతి చిన్తయమానస్య బ్రహ్మణోఽగ్రే మహేశ్వరః ॥ ౩,౧౪.౧౮ ॥
కోటికన్దర్పలావణ్యయుక్తో దివ్య శరీరవాన్ ।
దివ్యాంబరధరః స్రగ్వీ దివ్యగన్ధానులేపనః ॥ ౩,౧౪.౧౯ ॥
కిరీటహారకేయూరకుణ్డలాద్యైరలఙ్కృతః ।
ప్రాదుర్బభూవ పురతో జగన్మోహన రుపధృక్ ॥ ౩,౧౪.౨౦ ॥
తం కుమారమథాలిఙ్గ్య బ్రహ్మ లోకపితామహః ।
చక్రే కామేశ్వరం నామ్నా కమనీయవపుర్ధరమ్ ॥ ౩,౧౪.౨౧ ॥
తస్యాస్తు పరమాశక్తేరనురూపో వరస్త్వయమ్ ।
ఇతి నిశ్చిత్య తేనైవ సహితాస్తామథాయయుః ॥ ౩,౧౪.౨౨ ॥
అస్తువంస్తే పరాం శక్తిం బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరాః ।
తాం దృష్ట్వా మృగశావాక్షీం కుమారో నీలలోహితః ।
అభవన్మన్మథావిష్టో విస్మృత్య సకలాః క్రియాః ॥ ౩,౧౪.౨౩ ॥
సాపి తం వీక్ష్య తన్వఙ్గో మూర్తిమన్తమివ స్మరమ్ ।
మదనావిష్టసర్వాఙ్గీ స్వాత్మరూపమమన్యత ।
అన్యోన్యాలోకనాసక్తౌ తావుభౌ మదనాతురౌ ॥ ౩,౧౪.౨౪ ॥
సర్వభావవిశేషజ్ఞౌ ధృతిమన్తౌ మనస్వినౌ ।
పరైరజ్ఞాతచారిత్రౌ ముహూర్తాస్వస్థచేతనౌ ॥ ౩,౧౪.౨౫ ॥

అథోవాచ మహాదేవీం బ్రహ్మా లోకైకనాయికామ్ ।
ఇమే దేవాశ్చ ఋషయో గన్ధర్వాప్సరసాం గణాః ।
త్వామీశాం ద్రష్టుమిచ్ఛన్తి సప్రియాం పరమాహవే ॥ 3,౧౪.౨౬ ॥
కో వానురూపస్తే దేవి ప్రియో ధన్యతమః పుమాన్ ।
లోకసంరక్షణార్థాయ భజస్వ పురుషం పరమ్ ॥ 3,౧౪.౨౭ ॥
రాజ్ఞీ భవ పురస్యాస్య స్థితా భవ వరాసనే ।
అభిషిక్తాం మహాభాగైర్దేవార్షిభిరకల్మషైః ॥ 3,౧౪.౨౮ ॥
సామ్రాజ్యచిహ్నసంయుక్తాం సర్వాభరణసంయుతామ్ ।
సప్రియామాసనగతాం ద్రష్టుమిచ్ఛామహే వయమ్ ॥ 3,౧౪.౨౯ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే ఉత్తరభాగే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే లలితోపాఖ్యానే మదనకామేశ్వరప్రాదుర్భావో నామ చతుర్దశోఽధ్యాయః

తచ్ఛ్రుత్వా వచనం దేవీ మన్దస్మితముఖాంబుజా ।
ఉవాచ స తతో వాక్యం బ్రహ్మావిష్ణుముఖాన్సురాన్ ॥ 3,౧౫.౧ ॥
స్వతన్త్రాహం సదా దేవాః స్వేచ్ఛాచారవిహారిణీ ।
మమానురూపచరితో భవితా తు మమ ప్రియః ॥ 3,౧౫.౨ ॥
తథేతి తత్ప్రతిశ్రుత్య సర్వైర్దేవైః పితామహః ।
ఉవాచ చ మహాదేవీం ధర్మార్థసహితం వచః ॥ 3,౧౫.3 ॥
కాలక్రీతా క్రయక్రీతా పితృదత్తా స్వయంయుతా ।
నారీపురుషయోరేవముద్వాహస్తు చతుర్విధః ॥ 3,౧౫.౪ ॥
కాలక్రీతా తు వేశ్యా స్యాత్క్రయక్రీతా తు దాసికా ।
గన్ధర్వోద్వాహితా యుక్తా భార్యా స్యాత్పితృదత్తకా ॥ 3,౧౫.౫ ॥

సమానధర్మిణీ యుక్తా భార్యా పితృవశంవదా ।
యదద్వైతం పరం బ్రహ్మ సదసద్భావవర్జితమ్ ॥ ౩,౧౫.౬ ॥
చిదానన్దాత్మకం తస్మాత్ప్రకృతిః సమజాయత ।
త్వమేవాసీచ్చ తద్బ్రహ్మ ప్రకృతిః సా త్వమేవ హి ॥ ౩,౧౫.౭ ॥
త్వమేవానాదిరఖిలా కార్యకారణరూపిణీ ।
త్వామేవ హి విచిన్వన్తి యోగినః సనకాదయః ॥ ౩,౧౫.౮ ॥
సదసత్కర్మరూపాం చ వ్యక్తావ్యక్తోదయాత్మికామ్ ।
త్వామేవ హి ప్రశంసంతి పఞ్చబ్రహ్మస్వరూపిణీమ్ ॥ ౩,౧౫.౯ ॥
త్వామేవ హి సృజస్యాదౌ త్వమేవ హ్యవసి క్షణాత్ ।
భజస్వ పురుషం కఞ్చిల్లోకానుగ్రహకామ్యయా ॥ ౩,౧౫.౧౦ ॥
ఇతి విజ్ఞాపితా దేవీ బ్రహ్మణా సకలైః సురైః ।
స్రజముద్యమ్య హస్తేన చక్షేప గగనాన్తరే ॥ ౩,౧౫.౧౧ ॥
తయోత్సృష్టా హి సా మాలా శోభయన్తీ నభస్థలమ్ ।
పపాత కణ్ఠదేశే హి తదా కామేశ్వరస్య తు ॥ ౩,౧౫.౧౨ ॥
తతో ముముదిరే దేవా బ్రహ్మవిష్ణుపురోగమాః ।
వవృషుః పుష్పవర్షాణి మన్దవాతేరితా ఘనాః ॥ ౩,౧౫.౧౩ ॥
అథోవాచ విధాతా తు భగవన్తం జనార్దనమ్ ।
కర్తవ్యో విధినోద్వాహస్త్వనయోః శివయోర్వరే ॥ ౩,౧౫.౧౪ ॥
ముహూర్తో దేవసమ్ప్రాప్తో జగన్మఙ్గలకారకః ।
త్వద్రూపా హి మహాదేవీ సహజశ్చ భవానపి ॥ ౩,౧౫.౧౫ ॥
దాతుమర్హసి కల్యాణీమస్మై కామశివాయ తు ।
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య దేవదేవస్త్రివిక్రమః ॥ ౩,౧౫.౧౬ ॥
దదౌ తస్యై విధానేన ప్రీత్యా తాం శఙ్కరాయ తు ।
దేవర్షిపితృముఖ్యానాం సర్వేషాం దేవయోగినామ్ ॥ ౩,౧౫.౧౭ ॥

కల్యాణం కారయామాస శివయోరాదికేశవః ।
ఉపాయనాని ప్రదదుః సర్వే బ్రహ్మాదయః సురాః ॥ ౩,౧౫.౧౮ ॥
దదౌ బ్రహ్మేక్షుచాపం తు వజ్రసారమనశ్వరమ్ ।
తయోః పుష్పాయుధం ప్రాదాదమ్లానం హరిరవ్యయమ్ ॥ ౩,౧౫.౧౯ ॥
నాగపాశం దదౌ తాభ్యాం వరుణో యాదసాంపతిః ।
అఙ్కుశం చ దదౌ తాభ్యాం విశ్వకర్మా విశాంపతిః ॥ ౩,౧౫.౨౦ ॥
కిరీటమగ్నిః ప్రాయచ్ఛత్తాటఙ్కౌ చన్ద్రభాస్కరౌ ।
నవరత్నమయీం భూషాం ప్రాదాద్రత్నాకరః స్వయమ్ ॥ ౩,౧౫.౨౧ ॥
దదౌ సురాణామధిపో మధుపాత్రమథాక్షయమ్ ।
చిన్తామణిమయీం మాలాం కుబేరః ప్రదదౌ తదా ॥ ౩,౧౫.౨౨ ॥
సామ్రాజ్యసూచకం ఛత్రం దదౌ లక్ష్మీపతిః స్వయమ్ ।
గఙ్గా చ యమునా తాభ్యాం చామరే చన్ద్రభాస్వరే ॥ ౩,౧౫.౨౩ ॥
అష్టౌ చ వసవో రుద్రా ఆదిత్యాశ్చాశ్వినౌ తథా ।
దిక్పాలా మరుతః సాధ్యా గన్ధర్వాః ప్రమథేశ్వరాః ।
స్వానిస్వాన్యాయుధాన్యస్యై ప్రదదుః పరితోషితాః ॥ ౩,౧౫.౨౪ ॥
రథాంశ్చ తురగాన్నాగాన్మహావేగాన్మహాబలాన్ ।
ఉష్ట్రానరోగానశ్వాంస్తాన్క్షుత్తృష్ణాపరివర్జితాన్ ।
దదుర్వజ్రోపమాకారాన్నాయుధాన్సపరిచ్ఛదాన్ ॥ ౩,౧౫.౨౫ ॥
అథాభిషేకమాతేనుః సామ్రాజ్యే శివయోః శివమ్ ।
అథాకరోద్విమానం చ నామ్నా తు కుసుమాకరమ్ ॥ ౩,౧౫.౨౬ ॥
విధాతామ్లానమాలం వై నిత్యం చాభేద్యమాయుధైః ।
దివి భువ్యన్తరిక్షే చ కామగం సుసమృద్ధిమత్ ॥ ౩,౧౫.౨౭ ॥
యద్గన్ధఘ్రాణమాత్రేణ భ్రాన్తిరోగక్షుధాతయః ।
తత్క్షణాదేవ నశ్యన్తి మనోహ్లాదకరం శుభమ్ ॥ ౩,౧౫.౨౮ ॥

తద్విమానమథారోప్య తావుభౌ దివ్యదంపతీ ।
చామఖ్యాజనచ్ఛత్రధ్వజయష్టిమనోహరమ్ ॥ 3,౧౫.౨౯ ॥
వీణావేణుమృదఙ్గాదివివిధైస్తౌర్యవాదనైః ।
సేవ్యమానా సురగణైర్నిర్గత్య నృపమన్దిరాత్ ॥ 3,౧౫.30 ॥
యయౌ వీథీం విహారేశా శోభయన్తీ నిజౌజసా ।
ప్రతిహర్మ్యాగ్రసంస్థాభిరప్సరోభిః సహస్రశః ॥ 3,౧౫.3౧ ॥
సలాజాక్షతహస్తాభిః పురస్త్రీభిశ్చ వర్షితా ।
గాథాభిర్మఙ్గలార్థాభిర్వీణావేణ్వాదినిస్వనైః ।
తుష్యన్తీ వీవీథివీథీషు మన్దమన్దమథాయయౌ ॥ 3,౧౫.3౨ ॥
ప్రతిగృహ్యాప్స రోభిస్తు కృతం నీరాజనావిధిమ్ ।
అవరుహ్య విమానగ్రాత్ప్రవివేశ మహాసభామ్ ॥ 3,౧౫.33 ॥
సింహాసనమధిష్ఠాయ సహ దేవేన శంభునా ।
యద్యద్వాఞ్ఛన్తి తత్రత్యా మనసైవ మహాజనాః ।
సర్వజ్ఞా సాక్షిపాతేన తత్తత్కామానపూరయత్ ॥ 3,౧౫.3౪ ॥
తద్దృష్ట్వా చరితం దేవ్యా బ్రహ్మా లోక పితామహః ।
కామాక్షీతి తదాభిఖ్యాం దదౌ కామేశ్వరీతి చ ॥ 3,౧౫.3౫ ॥
వవర్షాశ్చర్యమేఘోఽపి పురే తస్మింస్తదాజ్ఞయా ।
మహార్ఘాణి చ వస్తూని దివ్యాన్యాభరణాని చ ॥ 3,౧౫.3౬ ॥
చిన్తామణిః కల్పవృక్షః కమలా కామధేనవః ।
ప్రతివేశ్మ తతస్తస్థుః పురో దేవ్యాజయాయ తే ॥ 3,౧౫.3౭ ॥
తాం సేవైకరసాకారాం విముక్తాన్యక్రియాగుణాః ।
సర్వకామార్థసంయుక్తా హృష్యన్తః సార్వకాలికమ్ ॥ 3,౧౫.3౮ ॥
పితామహో హరిశ్చైవ మహాదేవశ్చ వాసవః ।
అన్యే దిశామధీశాస్తు సకలా దేవతాగణాః ॥ 3,౧౫.3౯ ॥

దేవర్షయో నారదాద్యాః సనకాద్యాశ్చ యోగినః ।
మహర్షయశ్చ మన్వాద్యా వశిష్ఠాద్యాస్తపోధనాః ॥ ౩,౧౫.౪౦ ॥
గన్ధర్వాప్సరసో యక్షా యాశ్చాన్యా దేవజాతయః ।
దివి భూమ్యన్తరిక్షేషు ససంబాధం వసంతి యే ॥ ౩,౧౫.౪౧ ॥
తే సర్వే చాప్యసంబాధం నివసంతి స్మ తత్పురే ॥ ౩,౧౫.౪౨ ॥
ఏవం తద్వత్సలా దేవీ నాన్యత్రైత్యఖిలాజ్ఞనాత్ ।
తోషయామాస సతతమనురాగేణ భూయసా ॥ ౩,౧౫.౪౩ ॥
రాజ్ఞో మహతి భూర్లోకే విదుషః సకలేప్సితామ్ ।
రాజ్ఞీ దుదోహాభీష్టాని సర్వభూతలవాసినామ్ ॥ ౩,౧౫.౪౪ ॥
త్రిలోకైకమహీపాలే సాంబికే కామశఙ్కరే ।
దశవర్షసహస్రాణి యయుః క్షణ ఇవాపరః ॥ ౩,౧౫.౪౫ ॥
తతః కదా చిదాగత్య నారదో భగవానృషిః ।
ప్రణమ్య పరమాం శక్తిం ప్రోవాచ వినయాన్వితః ॥ ౩,౧౫.౪౬ ॥
పర బ్రహ్మ పరం ధామ పవిత్రం పరమేశ్వరి ।
మదసద్భావసంకల్పవికల్పకలనాత్మికా ॥ ౩,౧౫.౪౭ ॥
జగదభ్యుదయార్థాయ వ్యక్తభావముపాగతా ।
అసజ్జనవినాశార్థా సజ్జనాభ్యుదయార్థినీ ।
ప్రవృత్తిస్తవ కల్యాణి సాధూనాం రక్షణాయ హి ॥ ౩,౧౫.౪౮ ॥
అయం భణ్డోఽసురో దేవి బాధతే జగతాం త్రయమ్ ।
త్వయైకయైవ జేతవ్యో న శక్యస్త్వపరైః సురైః ॥ ౩,౧౫.౪౯ ॥
త్వత్సేవైకపరా దేవాశ్చిరకాలమిహోషితాః ।
త్వదాజ్ఞయా గమిష్యన్తి స్వానిస్వాని పురాణి తు ॥ ౩,౧౫.౫౦ ॥
అమఙ్గలాని శూన్యాని సమృద్ధార్థాని సంత్వతః ।
ఏవం విజ్ఞాపితా దేవీ నారదేనాఖిలేశ్వరీ ।

స్వస్వవాసనివాసాయ ప్రేషయామాస చామరాన్ ॥ ౩,౧౫.౫౧ ॥

బ్రహ్మాణం చ హరిం శంభుం వాసవాదీన్దిశాం పతీన్ ।

యథార్హం పూజయిత్వా తు ప్రేషయామాస చాంబికా ॥ ౩,౧౫.౫౨ ॥

అపరాధం తతస్త్యక్తుమపి సంప్రేషితాః సురాః ।

స్వస్వాంశైః శివయోః సేవామాదిపిత్రోరకుర్వత ॥ ౩,౧౫.౫౩ ॥

ఏతదాఖ్యానమాయుష్యం సర్వమఙ్గలకారణమ్ ।

ఆవిర్భావం మహాదేవ్యాస్తస్యా రాజ్యాభిషేచనమ్ ॥ ౩,౧౫.౫౪ ॥

యః ప్రాతరుత్థితో విద్వాన్భక్తిశ్రద్ధాసమన్వితః ।

జపేద్ధనసమృద్ధః స్యాత్సుధాసంమితవాగ్భవేత్ ॥ ౩,౧౫.౫౫ ॥

నాశుభం విద్యతే తస్య పరత్రేహ చ ధీమతః ।

యశః ప్రాప్నోతి విపులం సమానోత్తమతామపి ॥ ౩,౧౫.౫౬ ॥

అచలా శ్రీర్భవేతస్య శ్రేయశ్చైవ పదేపదే ।

కదాచిన్న భయం తస్య తేజస్వీ వీర్యవాన్భవేత్ ॥ ౩,౧౫.౫౭ ॥

తాపత్రయవిహీనశ్చ పురుషార్థైశ్చ పూర్యతే ।

త్రిసంధ్యం యో జపేన్నిత్యం ధ్యాత్వా సింహాసనేశ్వరీమ్ ॥ ౩,౧౫.౫౮ ॥

షణ్మాసాన్మహతీం లక్ష్మీం ప్రాప్నుయాజ్జాపకోత్తమః ॥ ౩,౧౫.౫౯ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డమహాపురాణే ఉత్తరభాగే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే లలితోపాఖ్యానే వైవాహికోత్సవో నామ పఞ్చదశోఽధ్యాయః

అథ సా జగతాం మాతా లలితా పరమేశ్వరీ ।

త్రైలోక్యకణ్టకం భణ్డం దైత్యం జేతుం వినిర్యయౌ ॥ ౩,౧౬.౧ ॥

చకార మర్దలాకారానంభోరాశీంస్తు సప్త తే ।
ప్రభూతమర్ద్దలధ్వానైః పూరయామాసురంబరమ్ ॥ ౩,౧౬.౨ ॥
మృదఙ్గమురజాశ్చైవ పటహోఽతుకులీఙ్గణాః ।
సేలుకాఝల్లరీరాజ్ఞాహుహుకాహుణ్డుకాఘటాః ॥ ౩,౧౬.౩ ॥
ఆనకాః పణవాశ్చైవ గోముఖాశ్చార్ధచన్ద్రికాః ।
యవమధ్యా ముష్టిమధ్యా మర్ద్దలాడిణ్డిమా అపి ॥ ౩,౧౬.౪ ॥
ఝర్ఝరాశ్చ బరీతాశ్చ ఇఙ్గ్యాలిఙ్గ్యప్రభేదజాః ।
ఉద్ధకాశ్చైతుహుణ్డాశ్చ నిఃసాణా బర్బరాః పరే ॥ ౩,౧౬.౫ ॥
హుఙ్కారా కాకతుణ్డాశ్చ వాద్యభేదాస్తథాపరే ।
దధ్వనుః శక్తిసేనాభిరాహతాః సమరోద్యమే ॥ ౩,౧౬.౬ ॥
లలితాపరమేశాన్యా అఙ్కుశాస్త్రాన్సముద్గతా ।
సంపత్కరీ నామ దేవీ చచాల సహ శక్తిభిః ॥ ౩,౧౬.౭ ॥
అనేకకోటిమాతఙ్గతురఙ్గరథపఙ్క్తిభిః ।
సేవితా తరుణాదిత్యపాటలా సంపదీశ్వరీ ॥ ౩,౧౬.౮ ॥
మత్తముద్దణ్డసంగ్రామరసికం శైలసన్నిభమ్ ।
రణకోలాహలం నామ సారురోహ మతఙ్గజమ్ ॥ ౩,౧౬.౯ ॥
తామన్వగా యయౌ సేనా మహతీ ధోరరావిణీ ।
లోలాభిః కేతుమాలాభిరుల్లిఖన్తీ ధనాధనాత్ ॥ ౩,౧౬.౧౦ ॥
తస్యాశ్చ సంపన్నాథాయాః పీనస్తనసుసంకటః ।
కణ్ఠకో ఘనసంనాహో రురుచే వక్షసిస్థితః ॥ ౩,౧౬.౧౧ ॥
కంపమానా ఖడ్గలతా వ్యరుచత్తత్కరే ధృతా ।
కుటిలా కాలనాథస్య భృకుటీవ భయఙ్కరా ॥ ౩,౧౬.౧౨ ॥
ఉత్పాతవాతసంపాతాచ్చలితా ఇవ పర్వతాః ।
తామన్వగా యయుః కోటిసంఖ్యాకాః కుఞ్జరోత్తమాః ॥ ౩,౧౬.౧౩ ॥

అథ శ్రీలలితాదేవ్యా శ్రీపాశాయుధసంభవా ।
అతిత్వరితవిక్రాన్తిరశ్వారూఢాచలత్పురః ॥ ౩,౧౬.౧౪ ॥
తయా సహ హయప్రాయం సైన్యం హేషాతరఙ్గితమ్ ।
వ్యచరత్ఖురకుద్దాలవిదారితమహీతలమ్ ॥ ౩,౧౬.౧౫ ॥
వనాయుజాశ్చ కాంబోజాః పారదాః సింధుదేశజాః ।
టఙ్కణాః పర్వతీయాశ్చ పారసీకాస్తథా పరే ॥ ౩,౧౬.౧౬ ॥
అజానేయా ఘట్టధరా దరదాః కాల వన్దిజాః ।
వాల్మీకయావనోద్భూతా గాన్ధర్వాశ్చాథ యే హయాః ॥ ౩,౧౬.౧౭ ॥
ప్రాగ్దేశజాతాః కైరాతా ప్రాన్తదేశోద్భవాస్తథా ।
వినీతాః సాధువోఢారో వేగినః స్థిరచేతసః ॥ ౩,౧౬.౧౮ ॥
స్వామిచిత్తవిశేషజ్ఞా మహాయుద్ధసహిష్ణవః ।
లక్షణైర్బహుభిర్యుక్తా జితక్రోధా జితశ్రమాః ॥ ౩,౧౬.౧౯ ॥
పఞ్చధారాసు శక్షఢ్యా వినీతాశ్చ ప్లవాన్వితాః ॥ ౩,౧౬.౨౦ ॥
ఫలశుక్తిశ్రియా యుక్తాః శ్వేతశుక్తిసమన్వితాః ।
దేవపద్మం దేవమణిం దేవస్వస్తికమేవ చ ॥ ౩,౧౬.౨౧ ॥
అథ స్వస్తికశుక్తిశ్చ గడురం పుష్పగణ్డికామ్ ।
ఏతాని శుభలక్ష్మాణి జ్యరాజ్యప్రదాని చ ।
వహన్తో వాతజవనా వాజినస్తాం సమన్వయుః ॥ ౩,౧౬.౨౨ ॥
అపరాజితనామానమతితేజస్వినం చలమ్ ।
అత్యన్తోత్తుఙ్గవర్ష్మాణం కవికావిలసన్ముఖమ్ ॥ ౩,౧౬.౨౩ ॥
పార్శ్వద్వయేఽపి పతితస్ఫురత్కేసరమణ్డలమ్ ।
స్థూలవాలధివిక్షేపక్షిప్యమాణపయోధరమ్ ॥ ౩,౧౬.౨౪ ॥
జఙ్ఘాకాణ్డసమున్నద్ధమణికిఙ్కిణిభాసురమ్ ।
వాదయన్తమివోచ్చణ్డైః ఖురనిష్ఠురకుట్టనైః ॥ ౩,౧౬.౨౫ ॥

భూమణ్డలమహావాద్యం విజయస్య సమృద్ధయే ।
ఘోషమాణం ప్రతి ముహుః సందర్శితగతిక్రమమ్ ॥ ३,౧౬.౨౬ ॥
ఆలోలచామరవ్యాజాద్వహన్తం పక్షతీ ఇవ ।
భాణ్డైర్మనోహరైర్యుక్తం ఘర్ఘరీజాలమణ్డితమ్ ॥ ३,౧౬.౨౭ ॥
ఏషాం ఘోషస్య కపటాద్దుఙ్కుర్వతీమి వాసురాన్ ।
అశ్వారూఢా మహాదేవీ సమారూఢా హయం యయౌ ॥ ३,౧౬.౨౮ ॥
చతుర్భిర్బాహుభిః పాశమఙ్కుశం వేత్రమేవ చ ।
హయవల్గాం చ దధతీ బహువిక్రమశోభినీ ॥ ३,౧౬.౨౯ ॥
తరుణాదిత్యసఙ్కాశా జ్వలత్కాఞ్చీతరఙ్గిణీ ।
సఞ్చచాల హయారూఢా నర్తయన్తీవ వాజినమ్ ॥ ३,౧౬.३० ॥
అథ శ్రీదణ్డనాథాయా నిర్యాణపటహధ్వనిః ।
ఉద్దణ్డసిన్ధునిస్వానశ్చకార బధిరం జగత్ ॥ ३,౧౬.३౧ ॥
వజ్రబాణైః కఠోరైశ్చభిన్దన్త్యః కకుభో దశ ।
అన్యుద్ధతభుజాశ్మానః శక్తయః కాశ్చిదుచ్ఛ్రితాః ॥ ३,౧౬.३౨ ॥
కాశ్చిచ్ఛ్రీదణ్డనాథాయాః సేనానాసీరసఙ్గతాః ।
ఖడ్గం ఫలకమాదాయ పుప్లువుశ్చణ్డసక్తయః ॥ ३,౧౬.३३ ॥
అత్యన్తసైన్యసమ్బాధం వేత్రసంతాడనైః శతైః ।
నివారయన్త్యో వేత్రిణ్యో వ్యచలన్తి స్మ శక్తయః ॥ ३,౧౬.३౪ ॥
అథ తుఙ్గధ్వజశ్రేణీర్మహిషాఙ్క మృగాఙ్కికామ్ ।
సిహాఙ్కాశ్చైవ బిభ్రాణాః శక్తయో వ్యచలన్పురా ॥ ३,౧౬.३౫ ॥
తతః శ్రీదణ్డనాథాయాః శ్వేతచ్ఛత్రం సహస్రశః ।
స్ఫురత్కరాః ప్రచలితాః శక్తయః కాశ్చిదాదదుః ॥ ३,౧౬.३౬ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మణ్డే మహాపురాణే ఉత్తరభాగే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే లలితోపాఖ్యానే ససేనవిజయయాత్రా నామ షోడశోఽధ్యాయః

దణ్డనాథావినిర్యాణే సంఖ్యాతీతైః సితప్రభైః ।
ఛత్రైర్గగనమారేజే నిఃసంఖ్యాశశిమణ్డితమ్ ॥ ౩,౧౭.౧ ॥
అన్యోన్యసక్తైర్ధవలచ్ఛత్రైరన్తర్ఘనీభవత్ ।
తిమిరం నునుదే భూయస్తత్కాణ్డమణిరోచిషా ॥ ౩,౧౭.౨ ॥
వజ్రప్రభాధగధగచ్ఛాయాపూరితదిఙ్ముఖాః ।
తాలవృన్తాః శతవిధాః క్రోడముఖ్యా బలేఽచలన్ ॥ ౩,౧౭.౩ ॥
చణ్డో దణ్డాదయస్తీవ్రాభైరవాః శులపాణయః ।
జ్వలత్కేశాపిశఙ్గాభాస్తడిద్భాసురదిఙ్ముఖాః ॥ ౩,౧౭.౪ ॥
దహన్త్య ఇవ దైత్యౌఘాంస్తీక్ష్ణైర్మార్గణవహ్నిభిః ।
ప్రచేలుర్దణ్డనాథాయాస్సేనా నాసీరధావితాః ॥ ౩,౧౭.౫ ॥
అథ పోత్రీముఖీదేవీసమానాకృతిభూషణాః ।
తత్సమానాయుధకరాస్తత్సమానస్వవాహనాః ॥ ౩,౧౭.౬ ॥
తీక్ష్ణదంష్ట్ర ఇనిష్ఠ్యూతవహ్నిధూమామితాంబరాః ।
తమాలశ్యామలాకారాః కపిలాః క్రూరలోచనాః ॥ ౩,౧౭.౭ ॥
సహస్రమహిషారూఢాః ప్రచేలుః సూకరాననాః ।
అథ శ్రీదణ్డనాథా చ కరిచక్రరథోత్తమాత్ ॥ ౩,౧౭.౮ ॥
అవరుహ్య మహాసింహమారురోహ స్వవాహనమ్ ।
వజ్రఘోష ఇతి ఖ్యాతం ధూతకేసరమణ్డలమ్ ॥ ౩,౧౭.౯ ॥
వ్యక్తాస్యం వికటాకారం విశఙ్కటవిలోచనమ్ ।
దంష్ట్రాకటకటత్కారబధిరీకృతదిక్తటమ్ ॥ ౩,౧౭.౧౦ ॥

ఆదికూర్మకఠోరాస్థి ఖర్పరప్రతిమైర్నఖైః ।
విబన్తమివ భూచక్రమాపాతాలం నిమజ్జిభిః ॥ ౩,౧౭.౧౧ ॥
యోజనత్రయముత్తుఙ్గం వగాదుద్ధూతవాలధిమ్ ।
సింహవాహనమారుహ్య వ్యచలద్దణ్డనాయికా ॥ ౩,౧౭.౧౨ ॥
తస్యామసురసంహారే ప్రవృత్తాయాం జ్వలత్రుక్రుధి ।
ఉద్వేగం బహులం ప్రాప త్రైలోక్యం సచరాచరమ్ ॥ ౩,౧౭.౧౩ ॥
కిమసౌ ధక్ష్యతి రుషా విశ్వమద్యైవ పోత్రిణీ ।
కిం వా ముసలఘాతేన భూమిం ద్వేధా కరిష్యతి ॥ ౩,౧౭.౧౪ ॥
అథ వా హలనిర్ఘాతైః క్షోభయిష్యతి వారిధీన్ ।
ఇతి త్రస్తహృదః సర్వే గగనే నాకినాం గణాః ॥ ౩,౧౭.౧౫ ॥
దూరాద్రుతం విమానైశ్చ సత్రాసం దదృశుర్గతాః ।
వవన్దిరే చ తా దేవా బద్ధాఞ్జలిపుటాన్వితాః ।
ముహుర్ద్వాదశనామాని కీర్తయన్తో నభస్తలే ॥ ౩,౧౭.౧౬ ॥
అగస్త్య ఉవాచ
కాని ద్వాదశనామాని తస్యా దేవ్యా వద ప్రభో ।
అశ్వానన మహాప్రాజ్ఞ యేషు మే కౌతుకం మహత్ ॥ ౩,౧౭.౧౭ ॥
హయగ్రీవ ఉవాచ
శృణు ద్వాదశనామాని తస్యా దేవ్యా ఘటోద్భవ ।
యదాకర్ణనమాత్రేణ ప్రసన్నా సా భవిష్యతి ।
పఞ్చమీ దణ్డనాథా చ సంకేతా సమయేశ్వరీ ॥ ౩,౧౭.౧౮ ॥
తథా సమయసంకేతా వారాహీ పోత్రిణీ తథా ।
వార్తాలీ చ మహాసేనాప్యాజ్ఞా చక్రేశ్వరీ తథా ॥ ౩,౧౭.౧౯ ॥
అరిఘ్నీ చేతి సమ్ప్రోక్తం నామద్వాదశకం మునే ।
నామద్వాదశకాభిఖ్యవజ్రపఞ్జరమధ్యగః ।

సంకటే దుఃఖమాప్నోతి న కదాచన మానవః ॥ ౩,౧౭.౨౦ ॥
ఏతైర్నామభిరభ్రస్థాః సంకేతాం బహు తుష్టువుః ।
తేషామనుగ్రహార్థాయ ప్రచచాలచ సా పునః ॥ ౩,౧౭.౨౧ ॥
అథ సంకేతయోగిన్యా మన్త్రనాథా పదస్పృశః ।
నిర్యాణసూచనకరీ దివి దధ్వాన కాహలీ ॥ ౩,౧౭.౨౨ ॥
శృఙ్గారప్రాయభూషాణాం శార్దూలశ్యామలత్విషామ్ ।
వీణాసంయతపాణీనాం శక్తీనాం నిర్యయౌ బలమ్ ॥ ౩,౧౭.౨౩ ॥
కాశ్చద్గాయన్తి నృత్యన్తి మత్తకోకిలనిఃస్వనాః ।
వీణావేణుమృదఙ్గాద్యాః సవిలాసపదక్రమాః ॥ ౩,౧౭.౨౪ ॥
ప్రచేలుః శక్తయః శ్యామా హర్షయన్త్యో జగజ్జనాన్ ।
మయూరవాహనాః కాశ్చిత్కతిచిద్ధంసవాహనాః ॥ ౩,౧౭.౨౫ ॥
కతిచిన్నకులారూఢాః కతిచిత్కోకిలాసనాః ।
సర్వాశ్చ శ్యామలాకారాః కాశ్చిత్కర్ణీరథస్థితాః ॥ ౩,౧౭.౨౬ ॥
కాదంబమధుమత్తాశ్చ కాశ్చిదారూఢసైన్ధవాః ।
మన్త్రనాథాం పురస్కృత్య సంప్రచేలుః పురః పురః ॥ ౩,౧౭.౨౭ ॥
అథారుహ్య సముత్తుఙ్గధ్వజచక్రం మహారథమ్ ।
బాలార్కవర్ణకవచా మదాలోలవిలోచనా ॥ ౩,౧౭.౨౮ ॥
ఈషత్ప్రస్వేదకణికామనోహరముఖాంబుజా ।
ప్రేక్షయన్తీ కటాక్షౌఘైః కిఞ్చిద్భ్రూవల్లితాణ్డవైః ॥ ౩,౧౭.౨౯ ॥
సమస్తమపి తత్సైన్యం శక్తీనాముద్ధతోద్ధతమ్ ।
పిచ్ఛత్రికోణచ్ఛత్రేణ బిరుదేన మహీయసా ॥ ౩,౧౭.౩౦ ॥
ఆసాం మధ్యే న చాన్యాసాం శక్తీనాముజ్జ్వలోదయా ।
నిర్జగామ ఘనశ్యామశ్యామలా మన్త్రనాయికా ॥ ౩,౧౭.౩౧ ॥
తాం తుష్టువుః షోడశభిర్నామభిర్నాకవాసినః ।

తాని షోడశనామాని శృణు కుంభసముద్భవ ॥ ౩,౧౭.౩౨ ॥
సంగీతయోగినీ శ్యామా శ్యామలా మన్త్రనాయికా ।
మన్త్రిణీ సచివేశీ చ ప్రధానేశీ శుకప్రియా ॥ ౩,౧౭.౩౩ ॥
వీణావతీ వైణికీ చ ముద్రిణీ ప్రియకప్రియా ।
నిపప్రియా కదంబేశీ కదంబవనవాసినీ ॥ ౩,౧౭.౩౪ ॥
సదామదా చ నామాని షోడశైతాని కుంభజ ।
ఏతైర్యః సచివేశానీం సకృత్స్తౌతి శరీరవాన్ ।
తస్య త్రైలోక్యమఖిలం హస్తే తిష్ఠత్యసంశయమ్ ॥ ౩,౧౭.౩౫ ॥
మన్త్రినాథా యత్రయత్ర కటాక్షం వికిరత్యసౌ ।
తత్రతత్ర గతాశఙ్కం శత్రుసైన్యం పతత్యలమ్ ॥ ౩,౧౭.౩౬ ॥
లలితాపరమేశాన్యా రాజ్యచర్చా తు యావతీ ।
శక్తీనామపి చర్చా యా సా సర్వత్ర జయప్రదా ॥ ౩,౧౭.౩౭ ॥
అథ సంగీతయోగిన్యాః కరస్థాచ్చుకపోతకాత్ ।
నిర్జగామ ధనుర్వేదో వహన్సజ్జంశరాసనమ్ ॥ ౩,౧౭.౩౮ ॥
చతుర్బాహుయుతో వీరస్త్రిశిరాస్త్రివిలోచనః ।
నమస్కృత్య ప్రధానేశీమిదమాహ స భక్తిమాన్ ॥ ౩,౧౭.౩౯ ॥
దేవి భణ్డాసురేన్ద్రస్య యుద్ధాయ త్వం ప్రవర్తసే ।
అతస్తవ మయా సాహ్యం కర్తవ్యం మన్త్రినాయికే ॥ ౩,౧౭.౪౦ ॥
చిత్రజీవమిమం నామ కోదణ్డం సుమహత్తరమ్ ।
గృహాణ జగతామంబ దానవానాం నిబర్హణమ్ ॥ ౩,౧౭.౪౧ ॥
ఇమౌ చాక్షయబాణాఢ్యౌ తూణీరౌ స్వర్ణచిత్రితౌ ।
గృహాణ దైత్యనాశాయ మమానుగ్రహహేతవే ॥ ౩,౧౭.౪౨ ॥
ఇతి ప్రణమ్య శిరసా ధనుర్వేదేన భక్తితః ।
అర్పితాంశ్చాపతూణీరాఞ్జగ్రాహ ప్రియకప్రియా ॥ ౩,౧౭.౪౩ ॥

చిత్రజీవం మహాచాపమాదాయ చ శుకప్రియా ।

విస్ఫారం జనయామాస మౌర్వీముద్వాద్య భూరిశః ॥ ౩,౧౭.౪౪ ॥

సంగీతయోగినీ చాపధ్వనినా పూరితం జగత్ ।

నాకాలయానాం చ మనో న యనానన్దసంపదా ॥ ౩,౧౭.౪౫ ॥

యన్త్రిణీ చేతి ద్వే తస్యాః పరిచారికే ।

శుకం వీణాం చ సహసా వహన్త్యౌ పరిచేరతుః ॥ ౩,౧౭.౪౬ ॥

ఆలోలవలయక్వాణవర్ధిష్ణుగుణనిస్వనమ్ ।

ధారయన్తీ ఘనశ్యామా చకారాతిమనోహరమ్ ॥ ౩,౧౭.౪౭ ॥

చిత్రజీవశరాసేన భూషితా గీతయోగినీ ।

కదంబినీవ రురుచే కదమ్బచ్ఛత్రకార్ముకా ॥ ౩,౧౭.౪౮ ॥

కాలీకటాక్షవత్తీక్ష్ణో నృత్యద్భుజగభీషణః ।

ఉల్లసద్దక్షిణే పాణౌ విలలాస శిలీముఖః ॥ ౩,౧౭.౪౯ ॥

గేయచక్రరథారూఢాం తాం పశ్చాచ్చ సిషేవిరే ।

తద్వచ్ఛ్యామలశోభాఢ్యా దేవ్యో బాణధనుర్ధరాః ॥ ౩,౧౭.౫౦ ॥

సహస్రాక్షౌహిణీసంఖ్యాస్తీవ్రవేగా మదాలసాః ।

ఆపూరయన్త్యః కకుభం కలైః కిలికిలారవైః ॥ ౩,౧౭.౫౧ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డమహాపురాణే ఉత్తరభాగే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే లలితోపాఖ్యానే దణ్డనాథాశ్యామలాసేనాయాత్రా నామ సప్తదశోఽధ్యాయః

అథ రాజనాయికా శ్రితాజ్వలితాఙ్కుశా ఫణిసమానపాశభృత్ ।

కలనిక్వణద్వలయమైక్షవం ధనుర్దధతీ ప్రదీప్తకుసుమేషుపఞ్చకా ॥ ౩,౧౮.౧ ॥

ఉదయత్సహస్రసమహసా సహస్రతోఽప్యతిపాటలం నిజవపుః ప్రభాఝురమ్ ।
కిరతీ దిశాసు వదనస్య కాన్తిభిః సృజతీవ చన్ద్రమయమభ్రమణ్డలమ్ ॥ ౩,౧౮.౨ ॥
దశయోజనాయతిమాతా జగత్త్రయీమభివృణ్వతా విశదమౌక్తికాత్మనా ।
ధవలాతపత్రవలయేన భాసురా శశిమణ్డలస్య సఖితాముపేయుషా ॥ ౩,౧౮.౩ ॥
అభివీజితా చ మణికాన్తశోభినా విజయాదిముఖ్యపరిచారికాగణైః ।
నవచన్ద్రికాలహరికాన్తికన్దలీచతురేణ చామరచతుష్టయేన చ ॥ ౩,౧౮.౪ ॥
శక్త్యైకరాజ్యపదవీమభిసూచయన్తీ సామ్రాజ్యచిహ్నశతమణ్డితసైన్యదేశా ।
సంగీతవాద్యరచనాభిరథామరీణాం సంస్తూయమానవిభవా విశదప్రకాశా ॥ ౩,౧౮.౫ ॥
వాచామగోచరమగోచరమేవ బుద్ధేరీదృక్తయా న కలనీయమనన్యతుల్యమ్ ॥ ౩,౧౮.౬ ॥
త్రైలోక్యగర్భపరిపూరితశక్తిచక్రసామ్రాజ్యసంపదభిమానమభిస్పృశన్తీ ।
ఆబద్ధభక్తివిపులాఞ్జలిశేఖరాణామారాదహంప్రథమికా కృతసేవనానామ్ ॥ ౩,౧౮.౭ ॥
బ్రహ్మేశవిష్ణువృషముఖ్యసురోత్తమానాం వక్త్రాణివర్ణితనుతీని కటాక్షయన్తీ ।
ఉద్దీప్తపుష్పశరపఞ్చకతః సముత్థైర్జ్యోతిర్మయం త్రిభువనం సహసా దధానా ॥ ౩,౧౮.౮ ॥
విద్యుత్సమద్యుతిభిరప్సరసాం సమూహైర్విక్షిప్యమాణజయమఙ్గలలాజవర్షా ।
కామేశ్వరీప్రభృతిభిః కమనీయభాభిః సంగ్రామవేషరచనాసుమనోహరాభిః ॥ ౩,౧౮.౯ ॥
దీప్తాయుధద్యుతితిరస్కృత భాస్కరాభిర్నిత్యాభిరఙ్గసవిధే సముపాస్యమానా ।
శ్రీచక్రనామతిలకం దశయోజనాతితుఙ్గధ్వజోల్లిఖితమేఘకదంబముచ్చైః ॥ ౩,౧౮.౧౦ ॥
తీవ్రాభిరావణసుశక్తిపరంపరభిర్యుక్తం రథం సమరకర్మణి చాలయన్తీ ।
ప్రోద్యత్పిశఙ్గరుచిభాగమలాంశుకేన వీతామనోహరరుచిస్సమరే వ్యభాసీత్ ॥ ౩,౧౮.౧౧ ॥
పఞ్చాధికైర్వింశతినామరత్నైః ప్రపఞ్చపాపప్రశమాతిదక్షైః ।

సంస్తూయమానా లలితా మరుద్భిః సంగ్రామముద్దిశ్య సముచ్చచాల ॥ 3,౧౮.౧౨ ॥

అగస్త్య ఉవాచ

వీజివక్త్ర మహాబుద్ధే పఞ్చవింశతినామభిః ।

లలితాపరమేశాన్యా దేహి కర్ణరసాయనమ్ ॥ 3,౧౮.౧3 ॥

హయగ్రీవ ఉవాచ

సింహాసనా శ్రీలలితా మహారాజ్ఞీ పరాఙ్కుశా ।

చాపినీ త్రిపురా చైవ మహాత్రిపురసున్దరీ ॥ 3,౧౮.౧౪ ॥

సున్దరీ చక్రనాథా చ సామ్రాజ్ఞీ చక్రిణీ తథా ।

చక్రేశ్వరీ మహాదేవీ కామేశీ పరమేశ్వరీ ॥ 3,౧౮.౧౫ ॥

కామరాజప్రియా కామకోటిగా చక్రవర్తినీ ।

మహావిద్యా శివానఙ్గవల్లభా సర్వపాటలా ॥ 3,౧౮.౧౬ ॥

కులనాథామ్నాయనాథా సర్వామ్నాయనివాసినీ ।

శృఙ్గారనాయికా చేతి పఞ్చవింశతినామభిః ॥ 3,౧౮.౧౭ ॥

స్తువన్తి యే మహాభాగాం లలితాం పరమేశ్వరీమ్ ।

తే ప్రాప్నువన్తి సౌభాగ్యమష్టౌ సిద్ధీర్మహద్యశః ॥ 3,౧౮.౧౮ ॥

ఇత్థం ప్రచణ్డసంరంభం చాలయన్తీ మహద్బలమ్ ।

భణ్డాసురం ప్రతి క్రుద్ధా చచాల లలితాంబికా ॥ 3,౧౮.౧౯ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డమహాపురాణే ఉత్తరభాగే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే లలితోపాఖ్యానే లలితాపరమేశ్వరీసేనాజయ యాత్రా నామాష్టాదశోఽధ్యాయః

అగస్త్య ఉవాచ

చక్రరాజరథేన్ద్రస్య యాఃపర్వణి సమాశ్రితాః ।
దేవతా ప్రకటాభిఖ్యాస్తాసామాఖ్యాం నివేదయ ॥ ౩,౧౯.౧ ॥
సంఖ్యాశ్చ తాసామఖిలా వర్ణభేదాంశ్చ శోభనాన్ ।
ఆయుధాని చ దివ్యాని కథయస్వ హయానన ॥ ౩,౧౯.౨ ॥
హయగ్రీవ ఉవాచ
నవమం పర్వ దీప్తస్య రథస్య సముపస్థితాః ।
తత్ర ప్రోక్తా సిద్ధిదేవ్యస్తాసాం నామాని మచ్ఛృణు ॥ ౩,౧౯.౩ ॥
అణిమా మహిమాచైవ లఘిమా గరిమా తథా ।
ఈశితా వశితా చైవ ప్రాప్తిః సిద్ధిశ్చ సప్తమీ ॥ ౩,౧౯.౪ ॥
ప్రాకామ్యముక్తిసిద్ధిశ్చ సర్వకామాభిధాపరా ।
ఏతాదేవ్యశ్చతుర్బాహ్వ్యో జపాకుసుమసంనిభాః ॥ ౩,౧౯.౫ ॥
చిన్తామణికపాలం చ త్రిశూలం సిద్ధికజ్జలమ్ ।
దధానా దయయా పూర్ణా యోగిభిశ్చ నిషేవితాః ॥ ౩,౧౯.౬ ॥
తత్ర పూర్వార్ద్ధభాగే చ బ్రహ్మాద్యా అష్ట శక్తయః ।
బ్రాహ్మీ మాహేశ్వరీ చైవ కౌమారీ వైష్ణవీ తథా ।
వారాహీ చైవ మాంహేన్ద్రీ చాముణ్డా చైవ సప్తమీ ॥ ౩,౧౯.౭ ॥
మహాలక్ష్మీరష్టమీ చ ద్విభుజాః శోణవిగ్రహాః ।
కపాలముత్పలం చైవ బిభ్రాణా రక్తవాససః ॥ ౩,౧౯.౮ ॥
అథ వాన్య ప్రకారేణ కేచిద్ధ్యానం పచక్షతే ।
బ్రహ్మాదిసదృశాకారా బ్రహ్మాదిసదృశాయుధాః ॥ ౩,౧౯.౯ ॥
బ్రహ్మాదీనాం పరం చిహ్నం ధారయన్త్యః ప్రకీర్తితాః ।
తాసామూర్ధ్వస్థానగతాం ముద్రా దేవ్యో మహత్తరాః ॥ ౩,౧౯.౧౦ ॥
ముద్రావిరచనాయుక్తైర్హస్తైః కమలకాన్తిభిః ।
దాడిమీపుష్పసఙ్కాశాః పీతాంబరమనోహరాః ॥ ౩,౧౯.౧౧ ॥

చతుర్భుజా భుజద్వన్ద్వధృతచర్మకృపాణకాః ।
మదరక్తవిలోలాక్ష్యస్తాసాం నామాని మచ్ఛృణు ॥ ౩,౧౯.౧౨ ॥
సర్వసంక్షోభిణీ చైవ సర్వవిద్రావిణీ తథా ।
సర్వాకర్షణకృన్ముద్రా తథా సర్వవశఙ్కరీ ॥ ౩,౧౯.౧౩ ॥
సర్వోన్మాదనముద్రా చ యష్ఠిః సర్వమహాఙ్కుశా ।
సర్వఖేచరికా ముద్రా సర్వబీజా తథాపరా ॥ ౩,౧౯.౧౪ ॥
సర్వయోనిశ్చ నవమీ తథా సర్వత్రిశణ్డికా ।
సిద్ధిబ్రాహయాదిముద్రాస్తా ఏతాః ప్రకటశక్తయః ॥ ౩,౧౯.౧౫ ॥
భణ్డాసురస్య సంహారం కర్తుం రక్తరథే స్థితాః ।
యా గుప్తాఖ్యాః పూర్వముక్తాస్తాసాం నామాని మచ్ఛృణు ॥ ౩,౧౯.౧౬ ॥
కామాకర్షణికా చైవ బుద్ధ్యాకర్షణికా కలా ।
అహఙ్కారాకర్షిణీ చ శబ్దాకర్షణికా కలా ॥ ౩,౧౯.౧౭ ॥
స్పర్శాకర్షణికా నిత్యా రూపాకర్షణికా కలా ।
రసాకర్షణికా నిత్యా గన్ధాకర్షణికా కలా ॥ ౩,౧౯.౧౮ ॥
చిత్తాకర్షణికా నిత్యా ధైర్యాకర్షణికా కలా ।
స్మృత్యా కర్షణికా నిత్యా నామాకర్షణికా కలా ॥ ౩,౧౯.౧౯ ॥
బీజాకర్షణికా నిత్యా చాత్మకర్షణికా కలా ।
అమృతాకర్షణీ నిత్యా శరీరాకర్షిణీ కలా ॥ ౩,౧౯.౨౦ ॥
ఏతాః షోడశ శీతాంశుకలారూపాశ్చ శక్తయః ।
అష్టమం పర్వ సమ్ప్రాప్తా గుప్తా నామ్నా ప్రకీర్తితాః ॥ ౩,౧౯.౨౧ ॥
విద్రుమద్రుమసఙ్కాశా మన్దస్మిత మనోహరాః ।
చతుర్భుజాస్త్రినేత్రాశ్చ చన్ద్రార్కముకుజోజ్జ్వలాః ॥ ౩,౧౯.౨౨ ॥
చాపబాణౌ చర్మఖడ్గౌ దధానా దివ్యకాన్తయః ।
భణ్డాసురవధార్థాయ ప్రవృత్తాః కుమ్భసమ్భవ ॥ ౩,౧౯.౨౩ ॥

సాయన్తనజ్వలద్దీపప్రఖ్యచక్రరథస్య తు ।
సప్తమే పర్వణి కృతావాసా గుప్తతరాభిధాః ॥ ౩,౧౯.౨౪ ॥
అనఙ్గమదనానఙ్గమదనాతురయా సహ ।
అనఙ్గలేఖా చానఙ్గవేగానఙ్గాఙ్కుశాపి చ ॥ ౩,౧౯.౨౫ ॥
అనఙ్గమాలిగ్యపరా ఏతా దేవ్యో జపాత్విషః ।
ఇక్షుచాపం పుష్పశరాన్పుష్పకన్దుకముత్పలమ్ ॥ ౩,౧౯.౨౬ ॥
బిభ్రత్యోఽదభ్రవిక్రాన్తిశాలిన్యో లలితాజ్ఞయా ।
భణ్డాసురమభిక్రుద్ధాః ప్రజ్వలన్త్య ఇవ స్థితాః ॥ ౩,౧౯.౨౭ ॥
అథ చక్రరథేన్ద్రస్య షష్ఠం పర్వ సమాశ్రితాః ।
సర్వసంక్షోభిణీముఖ్యాః సమ్ప్రదాయాఖ్యయా యుతాః ॥ ౩,౧౯.౨౮ ॥
వేణీకృతకచస్తోమాః సిందూరతిలకోజ్జ్వలాః ।
అతితీవ్రస్వభావాశ్చ కాలానలసమత్విషః ॥ ౩,౧౯.౨౯ ॥
వహ్నిబాణం వహ్నిచాపం వహ్నిరూపమసిం తథా ।
వహ్నిచక్రాఖ్యాఫలకం దధానా దీప్తవిగ్రహాః ॥ ౩,౧౯.౩౦ ॥
అసురేన్ద్రం ప్రతి క్రుద్ధాః కామభస్మసముద్భవాః ।
ఆజ్ఞాశక్తయ ఏవైతా లలితాయా మహౌజసః ॥ ౩,౧౯.౩౧ ॥
సర్వసంక్షోభిణీ చైవ సర్వవిద్రావిణీ తథా ।
సర్వాకర్షణికా శక్తిః సర్వాహ్లాదినికా తథా ॥ ౩,౧౯.౩౨ ॥
సర్వసంమోహినీశక్తిః సర్వస్తమ్భనశక్తికా ।
సర్వజృంభణశక్తిశ్చ సర్వోన్మాదనశక్తికా ॥ ౩,౧౯.౩౩ ॥
సర్వార్థసాధికా శక్తిః సర్వసమ్పత్తిపూరణీ ।
సర్వమన్త్రమయీ శక్తిః సర్వద్వన్ద్వక్షయఙ్కరీ ॥ ౩,౧౯.౩౪ ॥
ఏవం తు సమ్ప్రదాయానాం నామాని కథితాని వై ।
అథ పఞ్చమపర్వస్థాః కులోత్తీర్ణా ఇతి స్మృతాః ॥ ౩,౧౯.౩౫ ॥

తాశ్చ సప్తటికసఙ్కాశాః పరశుం పాశమేవ చ ।
గదాం ఘణ్టాం మణిం చైవ దధానా దీప్తవిగ్రహాః ॥ ౩,౧౯.౩౬ ॥
దేవద్విషమతి క్రుద్ధా భ్రుకుటీకుటిలాననాః ।
ఏతాసామపి నామాని సమాకర్ణయ కుమ్భజ ॥ ౩,౧౯.౩౭ ॥
సర్వసిద్ధిప్రదా దేవీ సర్వసమ్పత్ప్రదా తథా ।
సర్వప్రియఙ్కరీ దేవీ సర్వమఙ్గలకారిణీ ॥ ౩,౧౯.౩౮ ॥
సర్వకామప్రదా దేవీ సర్వదుఃఖవిమోచినీ ॥ ౩,౧౯.౩౯ ॥
సర్వమృత్యుప్రశమినీ సర్వవిఘ్ననివారిణీ ।
సర్వాఙ్గసున్దరీ దేవీ సర్వసౌభాగ్యదాయినీ ॥ ౩,౧౯.౪౦ ॥
దశైన్తాః కథితా దేవ్యో దయయా పూరితాశయాః ।
చక్రే తురీయపర్వస్థా ముక్తాహారసమత్విషః ॥ ౩,౧౯.౪౧ ॥
నిగర్భయోగినీనామ్నా ప్రథితా దశ కీర్తితాః ।
సర్వజ్ఞా సర్వశక్తిశ్చ సర్వైశ్వర్యప్రదా తథా ॥ ౩,౧౯.౪౨ ॥
సర్వజ్ఞానమయీ దేవీ సర్వవ్యాధివినాశినీ ।
సర్వాధారస్వరూపా చ సర్వపాపహరా తథా ॥ ౩,౧౯.౪౩ ॥
సర్వానన్దమయీ దేవీ సర్వరక్షాస్వరూపిణీ ।
దశమీ దేవతాజ్ఞేయా సర్వేప్సితఫలప్రదా ॥ ౩,౧౯.౪౪ ॥
ఏతాశ్చతుర్భుజా జ్ఞేయా వజ్రం శక్తిం చ తోమరమ్ ।
చక్రం చైవాభిబిభ్రాణా భణ్డాసురవధోద్యతాః ॥ ౩,౧౯.౪౫ ॥
అథ చక్రరథేన్ద్రస్య తృతీయం పర్వసంశ్రితాః ।
రహస్యయోగినీనామ్నా ప్రఖ్యాతా వాగధీశ్వరాః ॥ ౩,౧౯.౪౬ ॥
రక్తాశోకప్రసూనాభాబాణకార్ముకపాణయః ।
కవచచ్ఛన్నసర్వాఙ్గయో వీణాపుస్తకశోభితాః ॥ ౩,౧౯.౪౭ ॥
వశినీ చైవ కామేశీ భోగినీ విమలా తథా ।

అరుణాచ జవిన్యాఖ్యా సర్వేశీ కౌలినీ తథా ॥ ౩,౧౯.౪౮ ॥
అష్టావేతాః స్మృతా దేవ్యో దైత్యసంహారహేతవః ।
అథ చక్రరథేన్ద్రస్య ద్వితీయం పర్వసంశ్రితాః ॥ ౩,౧౯.౪౯ ॥
చాపబాణౌ పానపాత్రం మాతురుఙ్గం కృపాణికామ్ ।
తిస్రస్త్రిపీఠనిలయా అష్టబాహుసమన్వితాః ॥ ౩,౧౯.౫౦ ॥
ఫలకం నాగపాశం చ ఘణ్టాం చైవ మహాధ్వనిమ్ ।
విభ్రాణా మదిరామత్తా అతిగుప్తరహస్యకాః ॥ ౩,౧౯.౫౧ ॥
కామేశీ చైవ వజ్రేశీ భగమాలిన్యథాపరా ।
తిస్ర ఏతాః స్మృతా దేవ్యో భణ్డే కోపసమన్వితాః ॥ ౩,౧౯.౫౨ ॥
లలితాసమమాహాత్మ్యా లలితాసమతేజసః ।
ఏతాస్తు నిత్యం శ్రీదేవ్యా అన్తరఙ్గాః ప్రకీర్తితాః ॥ ౩,౧౯.౫౩ ॥
అథానన్దమహాపీఠే రథమధ్యమపర్వణి ।
పరితో రచితావాసాః ప్రోక్తాః పఞ్చదశాక్షరాః ॥ ౩,౧౯.౫౪ ॥
తిథినిత్యాః కాలరూపా విశ్వం వ్యాప్యైవ సంస్థితాః ।
భణ్డాసురాదిదైత్యేషు ప్రక్షుబ్ధభ్రుకుటీతటాః ॥ ౩,౧౯.౫౫ ॥
దేవీసమనిజాకారా దేవీసమనిజాయుధాః ।
జగతాముపకారాయ వర్తమానా యుగేయుగే ॥ ౩,౧౯.౫౬ ॥
తాసాం నామాని మత్తస్త్వమవధారయకుమ్భజ ।
కామేశీ భగమాలా చ నిత్యక్లిన్నా తథైవ చ ॥ ౩,౧౯.౫౭ ॥
భేరుణ్డా వహ్నివాసిన్యో మహావజ్రేశ్వరీ తథా ।
దతీ చ త్వరితా దేవీ నవమీ కులసున్దరీ ॥ ౩,౧౯.౫౮ ॥
నిత్యా నీలపతాకా చ విజయా సర్వమఙ్గలా ।
జ్వాలామాలినికాచిత్రే దశ పఞ్చ చ కీర్తితాః ॥ ౩,౧౯.౫౯ ॥
ఏతాభిః సహితా దేవీ సదా సేవైకబుద్ధిభిః ।

దుష్టం భణ్డాసురం జేతుం నిర్యయౌ పరమేశ్వరీ ॥ ౩,౧౯.౬౦ ॥
మన్త్రినాథా మహాచక్రే గీతిం చక్రే రథోత్తమే ।
సప్తపర్వాణి చోక్తాని తత్ర దేవ్యాశ్చ తాః శృణు ॥ ౩,౧౯.౬౧ ॥
గేయచక్రరథే పర్వమధ్యపీఠనికేతనా ।
సంగీతయోగినీ ప్రోక్తా శ్రీదేవ్యా అతివల్లభా ॥ ౩,౧౯.౬౨ ॥
తదేవ ప్రథమం పర్వ మన్త్రిణ్యాస్తు నివాసభూః ।
అథ ద్వితీయపర్వస్థా గేయచక్రే రథోత్తమే ॥ ౩,౧౯.౬౩ ॥
రతిః ప్రీతిర్మనోజా చ వీణాకార్ముకపాణయః ।
తమాలశ్యామలాకారా దానవోన్మూలనక్షమాః ॥ ౩,౧౯.౬౪ ॥
తృతీయపర్వసంరూఢా మనోభూబాణదేవతా ।
ద్రావిణీ శోషిణీ చైవ బన్ధినీ మోహినీ తథా ॥ ౩,౧౯.౬౫ ॥
ఉన్మాదినీతి పఞ్చైతా దీప్తకార్ముకపాణయః ।
తత్ర పర్వణ్యధస్తాత్తు వర్తమానా మహౌజసః ॥ ౩,౧౯.౬౬ ॥
కామరాజశ్చ కన్దర్పో మన్మథో మకరధ్వజః ।
మనోభవః పఞ్చమః స్యాదేతే త్రైలోక్యమోహనాః ॥ ౩,౧౯.౬౭ ॥
కస్తూరీతిలకోల్లాసిభాలాముక్తావిరాజితాః ।
కవచచ్ఛన్నసర్వాఙ్గాః పలాశప్రసవత్విషః ॥ ౩,౧౯.౬౮ ॥
పఞ్చకామా ఇమే ప్రోక్తా భణ్డాసురవధార్థినః ।
జేయచక్రరథేన్ద్రస్య చతుర్థం పర్వ సంశ్రితాః ॥ ౩,౧౯.౬౯ ॥
బ్రహ్మీముఖ్యాస్తు పూర్వోక్తాశ్చణ్డికా త్వష్టమీ పరా ।
తత్ర పర్వణ్యధస్తాచ్చ లక్ష్మీశ్చైవ సరస్వతీ ॥ ౩,౧౯.౭౦ ॥
రతిః ప్రీతిః కీర్తిశాన్తీ పుష్టిస్తుష్టిశ్చ శక్తయః ।
ఏతాశ్చక్రోధరక్తాక్ష్యో దైత్యం హన్తుం మహాబలమ్ ॥ ౩,౧౯.౭౧ ॥
కున్తచక్రధరాః ప్రోక్తాః కుమార్యః కుంభసంభవ ।

పఞ్చమం పర్వ సంప్రాప్తా వామాద్యాః షోడశాపరాః ॥ ౩,౧౯.౨౨ ॥
గీతిం చక్రూ రథేన్ద్రస్య తాసాం నామాని మచ్ఛృణు ।
వామా జ్యేష్ఠా చ రౌద్రీ చ శాన్తిః శ్రద్ధా సరస్వతీ ॥ ౩,౧౯.౨౩ ॥
శ్రీభూశాక్తిశ్చ లక్ష్మీశ్చ సృష్టిశ్చైవ తు మోహినీ ।
తథా ప్రమాథినీ చాశ్వసినీ వీచిస్తథైవ చ ॥ ౩,౧౯.౨౪ ॥
విద్యున్మాలిన్యథ సురానన్దాథో నాగబుద్ధికా ।
ఏతాస్తు కురవిన్దాభా జగత్క్షోభణలంపటాః ॥ ౩,౧౯.౨౫ ॥
మహాసరసమన్నాహమాదధానాః పదేపదే ।
వజ్రకఙ్కటసంఛన్నా అట్టహాసోజ్జ్వలాః పరే ।
వజ్రదణ్డౌ శతఘ్నీం చ సంబిభ్రాణా భుశుణ్డికాః ॥ ౩,౧౯.౨౬ ॥
అథ గీతిరథేన్ద్రస్య షష్ఠం పర్వ సమాశ్రితాః ।
అసితాఙ్గప్రభృతయో భైరవాః శస్త్రభీషణాః ॥ ౩,౧౯.౨౭ ॥
త్రిశిఖం పానపాత్రం చ బిభ్రాణా నీలవర్చసః ।
అసితాఙ్గో రురుశ్చణ్డః క్రోధ ఉన్మత్తభైరవః ॥ ౩,౧౯.౨౮ ॥
కపాలీ భీషణశ్చైవ సంహారశ్చాష్ట భైరవాః ।
అథ గీతిరథేన్ద్రస్య సప్తమం పర్వ సంశ్రితాః ॥ ౩,౧౯.౨౯ ॥
మాతఙ్గీ సిద్ధలక్ష్మీశ్చ మహామాతఙ్గికాపి చ ।
మహతీ సిద్ధలక్ష్మీశ్చ శోణా బాణధనుర్ధరాః ॥ ౩,౧౯.౩౦ ॥
తస్యైవ పర్వణోఽధస్తాద్గణపః క్షేత్రపస్తథా ।
దుర్గాంబా బటుకశ్చైవ సర్వే తే శస్త్రపాణయః ॥ ౩,౧౯.౩౧ ॥
తత్రైవ పర్వణోఽధస్తాల్లక్ష్మీశ్చైవ సరస్వతీ ।
శఙ్ఖః పద్మో నిధిశ్చైవ తే సర్వే శస్త్రపాణయః ॥ ౩,౧౯.౩౨ ॥
లోకద్విషం ప్రతి క్రుద్ధా భణ్డం చణ్డపరాక్రమమ్ ।
శక్రాదయశ్చ విష్వన్తా దశ దిక్చక్రనాయకాః ॥ ౩,౧౯.౩౩ ॥

శక్తిరూపాస్తత్ర పర్వణ్యధస్తాత్కృతసంశ్రయాః ।
వజ్రే శక్తిం కాలదణ్డమకిం పాశం ధ్వజం తథా ॥ ౩,౧౯.౮౪ ॥
గదాం త్రిశూలం దర్భాస్త్రం వజ్రం చ దధతస్త్వమీ ।
సేవన్తే మన్త్రినాథాం తాం నిత్యం భక్తిసమన్వితాః ॥ ౩,౧౯.౮౫ ॥
భణ్డాసురాన్దుర్ధరూఢాన్నిహన్తుం విశ్వకణ్టకాన్ ।
మన్త్రినాథాశ్రయద్వారా లలితాజ్ఞాపనోత్సుకాః ॥ ౩,౧౯.౮౬ ॥
గీతిచక్రరథోపాన్తే దిక్పాలాః సంశ్రయం దదుః ।
సర్వేషాం చైవ దేవానాం మన్త్రిణీ ద్వారతః కృతా ॥ ౩,౧౯.౮౭ ॥
విజ్ఞాపనా మహాదేవ్యాః కార్యసిద్ధిం ప్రయచ్ఛతి ।
రాజ్ఞీ విజ్ఞాపనా చేతి ప్రధానద్వారతః కృతా ॥ ౩,౧౯.౮౮ ॥
యథా ఖలు ఫలప్రాప్తిః సేవకానాం హి జాయతే ।
అన్యథా కథమేతేషాం సామర్థ్యం జ్వలితౌజసః ॥ ౩,౧౯.౮౯ ॥
అపధృష్యప్రభావాయాః శ్రీదేవ్యా ఉపసర్పణే ।
సా హి సంగీతవిద్యేతి శ్రీదేవ్యా అతివల్లభా ॥ ౩,౧౯.౯౦ ॥
నాతిలజ్ఘతి చ క్వాపి తదుక్తం కార్యసిద్ధిషు ।
శ్రీదేవ్యాఃశక్తిసామ్రాజ్యే సర్వకర్మాణి మన్త్రిణీ ॥ ౩,౧౯.౯౧ ॥
అకర్తు_మన్యథా కర్తుం కర్తుం చైవ ప్రగల్భతే ।
తస్మాత్సర్వేఽపి దిక్పాలాః శ్రీదేవ్యా జయకాఙ్క్షిణః ।
తస్యాః ప్రధానభూతాయాః సేవామేవ వితన్వతే ॥ ౩,౧౯.౯౨ ॥
ఇతి శ్రీలలితాదేవ్యాశ్చక్రరాజరథోత్తమే ।
పర్వస్థితానాం దేవీనాం నామాని కథితాన్యలమ్ ॥ ౩,౧౯.౯౩ ॥
భణ్డాసురస్య సంహారే తస్యా దివ్యాయుధాన్యపి ।
ప్రోక్తాని గేయచక్రస్య పర్వదేవ్యాశ్చ కీర్తితాః ॥ ౩,౧౯.౯౪ ॥
ఇమాని సర్వదేవీనాం నామాన్యాకర్ణయన్తి యే ।

సర్వపాపవినిర్ముక్తాస్తే స్యుర్విజయినో నరాః ॥ ౩,౧౯.౯౫ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డమహాపురాణే ఉత్తరభాగే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే లలితోపఖ్యానే శ్రీచక్రరాజరథజ్ఞేయచక్రరథపర్వస్థదేవతానామప్రకాశనం నామైకోనవింశోఽధ్యాయః

హయగ్రీవ ఉవాచ

కిరిచక్రరథేన్ద్రస్య పఞ్చపర్వసమాశ్రితాః ।

దేవతాశ్చ శృణు ప్రాజ్ఞ నామ యచ్ఛృణ్వతాం జయః ॥ ౩,౨౦.౧ ॥

ప్రథమం పర్వబిన్ద్వాఖ్యం సంప్రాప్తా దణ్డనాయికా ।

సా తత్ర జగదుద్దణ్డకణ్టకవ్రాతఘస్మరీ ॥ ౩,౨౦.౨ ॥

నానావిధాభిర్జ్వాలాభిర్నర్తయన్తీ జయశ్రియమ్ ॥ ౩,౨౦.౩ ॥

ఉద్దణ్డపోత్రనిర్ఘాతనిర్భిన్నోద్ధతదానవాః ।

దంష్ట్రాబాలమృగాఙ్కాంశువిభావనవిభావరీ ॥ ౩,౨౦.౪ ॥

ప్రావృషేణ్యపయోవాహవ్యూహనీలవపుర్లతా ।

కిరిచక్రరథేన్ద్రస్య సాలఙ్కారాయతే సదా ।

పోత్రిణీ పుత్రితాశేషవిశ్వావర్తకదంబికా ॥ ౩,౨౦.౫ ॥

తస్యైవ రథనాభస్య ద్వితీయం పర్వ సంశ్రితాః ।

జృంభినీ మోహినీ చైవ స్తంభినీ తిస్ర ఏవ హి ।

ఉత్ఫుల్లదాడిమీప్రఖ్యం సర్వదానవమర్దనాః ॥ ౩,౨౦.౬ ॥

ముసలం చ హలం హాలాపాత్రం మణిగణర్చితమ్ ।

జ్వలన్మాణిక్యవలయైర్బిభ్రాణాః పాణిపల్లవైః ॥ ౩,౨౦.౭ ॥

అతితీక్ష్ణకరాలాక్ష్యో జ్వాలాభిర్దైత్యసైనికాన్ ।

దహన్త్య ఇవ నిఃశఙ్కం సేవన్తే సూకరాననామ్ ॥ 3,౨౦.౮ ॥
కిరిచక్రరథేన్ద్రస్య తృతీయం పర్వ సంశ్రితాః ।
అన్ధిన్యాద్యాః పఞ్చ దేవ్యో దేవీయన్త్రకృతాస్పదాః ॥ 3,౨౦.౯ ॥
కఠోరేణాట్టహాసేన భిన్దన్త్యో భువనత్రయమ్ ।
జ్వాలా ఇవ తు కల్పాగ్నే రఙ్గనావేషమాశ్రితాః ॥ 3,౨౦.౧౦ ॥
భణ్డాసురస్య సర్వేషాం సైన్యానాం రుధిరప్లుతిమ్ ।
లిలిక్షమాణా జిహ్వాభిర్లేలిహానాభిరుజ్జ్వలాః ॥ 3,౨౦.౧౧ ॥
సేవన్తేం సతతం దణ్డనాథాముద్దణ్డవిక్రమామ్ ।
కిరిచక్రరథేన్ద్రస్య చతుర్థం పర్వ సంశ్రితాః ॥ 3,౨౦.౧౨ ॥
బ్రహ్మాద్యాః పఞ్చమీవర్జ్యా అష్టమీరవర్జితా అపి ।
షడేవ దేవ్యః షట్చక్రజ్వలజ్జ్వాలాకలేవరాః ॥ 3,౨౦.౧3 ॥
మహతా విక్రమౌఘేణ విబన్త్య ఇవ దానవాన్ ।
ఆజ్ఞయా దణ్డనాథాయాస్తం ప్రదేశముపాసతే ॥ 3,౨౦.౧౪ ॥
తస్యైవ పర్వణోఽధస్తాత్త్వరితాః స్థానమాశ్రితాః ।
యక్షిణీ శఙ్ఖినీ చైవ లాకినీ హాకినీ తథా ॥ 3,౨౦.౧౫ ॥
శాకినీ డాకినీ చైవ తాసామైక్యస్వరూపిణీ ।
హాకినీ సప్తమీత్యేతాశ్చణ్డదోర్దణ్డవిక్రమాః ॥ 3,౨౦.౧౬ ॥
పిబన్త్య ఇవ భూతాని పిబన్త్య ఇవ మేదినీమ్ ।
త్వచం రక్తం తథా మాంసం మేదోఽస్థి చ విరోధినామ్ ॥ 3,౨౦.౧౭ ॥
మజ్జానమథ శుక్రం చ పిబన్తయో వికటాననాః ।
నిష్ఠురైః సింహనాదైశ్చ పూరయన్త్యో దిశో దశ ॥ 3,౨౦.౧౮ ॥
ధాతునాథా ఇతి ప్రోక్తా అణిమాద్యష్టసిద్ధిదాః ।
మోహనే మారణే చైవ స్తంభనే తాడనే తథా ॥ 3,౨౦.౧౯ ॥
భక్షణే దుష్టదైత్యానామామూలం చ నికృన్తనే ।

పణ్డితాః ఖణ్డితాశేషవిపదో భక్తిశాలిషు ॥ 3,౨౦.౨౦ ॥

ధాతునాథా ఇతిప్రోక్తాః సర్వధాతుషు సంస్థితాః ।

సప్తాపి వారిధీనూర్మిమాలాసంచుంబితాంబరాన్ ॥ 3,౨౦.౨౧ ॥

క్షణర్ద్దేనైవ నిష్పాతుం నిష్పన్నబహుసాహసాః ।

శకటా కారదన్తాశ్చ భయఙ్కరవిలోచనాః ॥ 3,౨౦.౨౨ ॥

స్వస్వామినీద్రోహకృతాం స్వకీయసమయద్రుహామ్ ।

వైదికద్రోహణాదేవ ద్రోహిణాం వీరవైరిణామ్ ॥ 3,౨౦.౨3 ॥

యజ్ఞద్రోహకృతాం దుష్టదైత్యానాం భక్షణే సమాః ।

నిత్యమేవ చ సేవన్తే పోత్రిణీం దణ్డనాయికామ్ ॥ 3,౨౦.౨౪ ॥

తస్యైవ పర్వణః పార్శ్వే ద్వితీయే దివ్యమన్దిరే ।

క్రోధినీ స్తంభినీ ఖ్యాతే వర్తేతే దేవతే ఉభే ॥ 3,౨౦.౨౫ ॥

చామరే వీజయన్త్యౌ చ లోలకఙ్కణదోర్లతే ।

దేవద్విషాం చమూరక్తహాలాపానమహోద్ధతే ॥ 3,౨౦.౨౬ ॥

సదా విఘూర్ణమానాక్ష్యౌ సదా ప్రహసితాననే ।

అథ తస్య రథేన్ద్రస్య కిరిచక్రాశ్రితస్య చ ॥ 3,౨౦.౨౭ ॥

పార్శ్వద్వయకృతావాసమాయుధద్వన్ద్వముత్తమమ్ ।

హలం చ ముసలం చైవ దేవతారూపమాస్థితమ్ ॥ 3,౨౦.౨౮ ॥

స్వకీయముకుటస్థానే స్వకీయాయుధవిగ్రహమ్ ।

ఆబిభ్రాణం జగ షిఘుస్మరం విబుధైః స్మృతమ్ ॥ 3,౨౦.౨౯ ॥

ఏతదాయుధయుగ్మేన లలితా దడనాయికా ।

ఖణ్డయిష్యతి సంగ్రామం విషఙ్గం నామదానహమ్ ॥ 3,౨౦.30 ॥

తస్యైవ పర్వణో దణ్డనాథాయా అగ్రసీమని ।

వర్త్ మానో మహాభీమః సింహో నాదైర్ధ్వనన్నభః ॥ 3,౨౦.3౧ ॥

దంష్ట్రాకటకటాత్కార బధిరీకృతదిఙ్ముఖః ।

చణ్డోచ్చణ్డ ఇతి ఖ్యాతశ్చతుర్వస్త్రస్త్రిలోచనః ॥ 3,౨౦.3౨ ॥
శూలఖడ్గప్రేతపాశాన్దధానో దీప్తవిగ్రహః ।
సదా సంసేవతే దేవీం పశ్యన్నేవ హి పోత్రిణీమ్ ॥ 3,౨౦.33 ॥
కిరిచక్రరథేన్ద్రస్య షష్ఠం పర్వ సమాశ్రితాః ।
వార్తా్త్ల్యాద్యా అష్ట దేవ్యో దిక్ష్వష్టాసూపవిశ్రుతాః ॥ 3,౨౦.3౪ ॥
అష్టపర్వతనిష్పాతఘోరనిర్ఘాతనిఃస్వనాః ।
అష్టనాగస్ఫురద్భూషా అనష్టబలతేజసః ॥ 3,౨౦.3౫ ॥
ప్రకృష్టదోష్ప్రకాణ్డోష్మహుతదానవకోటయః ।
సేవన్తే లలితాం దేవ్యో దణ్డనాథామహర్నిశమ్ ॥ 3,౨౦.3౬ ॥
తాసామాఖ్యాశ్చ విఖ్యాతాః సమాకర్ణయ కుంభజ ।
వార్తాలీ చైవ వారాహీసా వారాహముఖీ పరా ॥ 3,౨౦.3౭ ॥
అన్ధినీ రోధినీ చైవ జృంభిణీ చైవ మోహినీ ।
స్తంభినీతి రిపుక్షోభస్తంభనోచ్చాటనక్షమాః ॥ 3,౨౦.3౮ ॥
తాసాం చ పర్వణో వామభాగే సతతసంస్థితిః ।
దణ్డనాథోపవాహ్యస్తు కాసరో ధూసరాకృతిః ॥ 3,౨౦.3౯ ॥
అర్ధక్రోశాయతః శృఙ్గద్వితయే క్రోశవిగ్రహః ।
ఖడ్గవన్నిష్ఠురైర్లోమజాతైః సంవృతవిగ్రహః ॥ 3,౨౦.౪౦ ॥
కాలదణ్డవదుచ్చణ్డబాలకాణ్డభయఙ్కరః ।
నీలాఞ్జనాచలప్రఖ్యో వికటోన్నతరుష్టభూః ॥ 3,౨౦.౪౧ ॥
మహానీలగిరిశ్రేష్ఠగరిష్ఠస్కన్ధమణ్డలః ।
ప్రభూతోష్మలనిశ్వాసప్రసరాకంపితాంబుధిః ॥ 3,౨౦.౪౨ ॥
ఘర్ఘరధ్వనినా కాలమహిషం విహసన్నివ ।
వర్త్తతే ఖురవిక్షిప్తపుష్కలావర్తవారిదః ॥ 3,౨౦.౪3 ॥
తస్యైవ పర్వణోఽధస్తాచ్చిత్రస్థానకృతాలయాః ।

ఇన్ద్రాదయోఽనేకభేదా దిశామష్టకదేవతాః ॥ ౩,౨౦.౪౪ ॥
లలితాయాం కార్యసిద్ధిం విజ్ఞాపయితుమాగతాః ।
ఇన్ద్రశ్చాప్సరసశ్చైవ స చతుష్షష్టికోటయః ॥ ౩,౨౦.౪౫ ॥
సిద్ధ అగ్నిశ్చ సాధ్యాశ్చ విశ్వేదేవాస్తథాపరే ।
విశ్వకర్మా మయశ్చైవ మాతరశ్చ బలోన్నతాః ॥ ౩,౨౦.౪౬ ॥
రుద్రాశ్చ పరిచారాశ్చ రుద్రాశ్చైవ పిశాచకాః ।
క్రన్దఇశ్చిరక్షసాం నాథా రాక్షసా బహవస్తథా ॥ ౩,౨౦.౪౭ ॥
మిత్రాశ్చ తత్ర గన్ధర్వాః సదా గానవిశారదాః ।
విశ్వావసుప్రభృతయో విఖ్యాతాస్తత్పురోగమాః ॥ ౩,౨౦.౪౮ ॥
తథా భూతగణాశ్చాన్యే వరుణో వాసవః పరే ।
విద్యాధరాః కిన్నరాశ్చ మారుతేశ్వర ఏవ చ ॥ ౩,౨౦.౪౯ ॥
తథా చిత్రరథశ్చైవ రథకారక కారకాః ।
తుంబురుర్నారదో యక్షః సోమోయక్షేశ్వరస్తథా ॥ ౩,౨౦.౫౦ ॥
దేవైశ్చ భగవాంస్తత్ర గోవిన్దః కమలాపతిః ।
ఈశానశ్చ జగచ్చక్రభక్షకః శూలభీషణః ॥ ౩,౨౦.౫౧ ॥
బ్రహ్మా చైవాశ్వినీపుత్రౌ వైద్యవిద్యావిశారదౌ ।
ధన్వన్తరిశ్చ భగవానథాన్యే గణనాయకాః ॥ ౩,౨౦.౫౨ ॥
కటకాణ్డగలద్దాన సంతర్పితమధువ్రతాః ।
అనన్తో వాసుకిస్తక్షః కర్కోటః పద్మ ఏవ చ ॥ ౩,౨౦.౫౩ ॥
మహాపద్మః శఙ్ఖపాలో గులికః సుబలస్తథా ।
ఏతే నాగేశ్వరాశ్చైవ నాగకోటిభిరావృతాః ॥ ౩,౨౦.౫౪ ॥
ఏవంప్రకారా బహవో దేవతాస్తత్ర జాగ్రతి ।
పూర్వాదిదిశమారభ్య పరితః కృతమన్దిరాః ॥ ౩,౨౦.౫౫ ॥
తత్రైవ దేవతాశ్చక్రే చక్రాకారా మరుద్దిశః ।

ఆశ్రిత్య కిల వర్తన్తే తదధిష్ఠాతృదేవతాః ॥ ౩,౨౦.౫౬ ॥
జృంభిణీ స్తంభినీ చైవ మోహినీ తిస్ర ఏవ చ ।
తస్యైవ పర్వణః ప్రాన్తే కిరిచక్రస్య భాస్వతః ॥ ౩,౨౦.౫౭ ॥
కపాలం చ గదాం బిభ్రదూర్ధ్వకేశో మహావపుః ।
పాతాలతలజంబాలబహులా కారకాలిమా ॥ ౩,౨౦.౫౮ ॥
అట్టహాసమహావజ్రదీర్ణబ్రహ్మాణ్డమణ్డలః ।
భిన్దన్డమరుకధ్వానై రోదసీకన్దరోదరమ్ ॥ ౩,౨౦.౫౯ ॥
ఫూత్కారీత్రిపురాయుక్తం ఫణిపాశం కరే వహన్ ।
క్షేత్రపాలః సదా భాతి సేవమానః కిటీశ్వరీమ్ ॥ ౩,౨౦.౬౦ ॥
తస్యైవ చ సమీపస్థస్తస్యా వాహనకేసరీ ।
యమా రుహ్య ప్రవవృతే భణ్డాసురబద్ధైషిణీ ॥ ౩,౨౦.౬౧ ॥
ప్రాగుక్తమేవ దేవేశీవాహసింహస్య లక్షణమ్ ।
తస్యైవ పర్వణోఽధస్తాద్దణ్డనాథాసమత్విషః ॥ ౩,౨౦.౬౨ ॥
దణ్డినీసదృశాశేషభూషణాయుధమణ్డితాః ।
శమ్యాః క్రోడాననాశ్చన్ద్రరేఖోత్తంసితకున్తలాః ॥ ౩,౨౦.౬౩ ॥
హలం చ ముసలం హస్తే ఘూర్ణయన్త్యో ముహుర్ముహుః ।
లలితాద్రోహిణాం శ్యామాద్రోహిణాం స్వామినీద్రుహామ్ ॥ ౩,౨౦.౬౪ ॥
రక్తస్రోతోభిరుత్కూలైః పూరయన్త్యః కపాలకమ్ ।
నిజభక్తద్రోహకృతా మన్త్రమాలావిభూషణాః ॥ ౩,౨౦.౬౫ ॥
స్వగోష్ఠీసమాయాక్షేపకారిణాం ముణ్డమణ్డలైః ।
అఖణ్డరక్తవిచ్ఛర్దైరిబ్భ్రత్యో వక్షసి స్రజః ॥ ౩,౨౦.౬౬ ॥
సహస్రం దేవతాః ప్రోక్తాః సేవమానాః కిటీశ్వరీమ్ ॥ ౩,౨౦.౬౭ ॥
తాసాం నామాని సర్వాసాం దణ్డిన్యాః కుంభసంభవ ।
సహస్రనామాధ్యాయే తు వక్ష్యన్తే నాధునా పునః ॥ ౩,౨౦.౬౮ ॥

అథ తాసాం దేవతానాం కోలాస్యానాం సమీపతః ।
వాహనం కృష్ణసారఙ్గో దణ్డిన్యాః సమయే స్థితః ॥ ౩,౨౦.౬౯ ॥
క్రోశార్ధార్ధ్వాయతః శృఙ్గే తదర్ధార్ధాయతో ముఖే ।
క్రోశప్రమాణపాదశ్చ సదా చోద్ధృతవాలధిః ॥ ౩,౨౦.౭౦ ॥
ఉదరే ధవలచ్ఛాయో హుఙ్కారేణ మహీయసా ।
హసన్మారుతవాహస్య హరిణస్య పరాక్రమమ్ ॥ ౩,౨౦.౭౧ ॥
తస్యైవ పర్వణో దేశే వర్త్తతే వాహనోత్తమమ్ ।
కిరిచక్రరథేన్ద్రస్య స్థితస్తత్రైవ పర్వణి ॥ ౩,౨౦.౭౨ ॥
వర్త్తతే మదిరాసింధుర్దేవతారూపమాస్థితా ।
మాణిక్యగిరివచ్ఛోణం హస్తే పిశితపిణ్డకమ్ ॥ ౩,౨౦.౭౩ ॥
దధానా ఘూర్ణమానాక్షీ హేమాంభోజస్రగావృతా ।
మదశక్త్యా సమాశ్లిష్టా ధృతరక్తసరోజయా ॥ ౩,౨౦.౭౪ ॥
యదాయదా భణ్డదైత్యః సంగ్రామే సంప్రవర్తతే ।
యుద్ధస్వేద మనుప్రాప్తాః శక్తయః స్యుః పిపాసితాః ॥ ౩,౨౦.౭౫ ॥
తదాతదా సురాసింధురాత్మానం బహుధా క్షిపన్ ।
రణే ఖేదం దేవతానామఞ్జసాపాకరిష్యతి ॥ ౩,౨౦.౭౬ ॥
తదప్యద్భుతమే వర్త్తే భవిష్యతి న సంశయః ।
తదా శ్రోష్యసి సంగ్రామే కథ్యమానం మయా ముదా ॥ ౩,౨౦.౭౭ ॥
తస్యైవ పర్వణోఽధస్తాదష్టదిక్ష్వపి ఏవ హి ।
ఉపర్యపి కృతావాసా హేతుకాద్యా దశ స్మృతాః ॥ ౩,౨౦.౭౮ ॥
మహాస్తో భైరవశ్రేష్ఠాః ఖ్యాతా విపులవిక్రమాః ।
ఉద్దీప్తాయుత తేజోభిర్ద్విపా దీపితభానవః ॥ ౩,౨౦.౭౯ ॥
కల్పాన్తకాలే దణ్డిన్యా ఆజ్ఞయా విశ్వఘస్మరాః ।
అత్యుదగ్రప్రకృతయో రదదష్టోష్ఠసంపుటాః ॥ ౩,౨౦.౮౦ ॥

త్రిశూలాగ్రవినిర్భిన్నమహావారిదమణ్డలాః ।
హేతుకస్త్రిపురారిశ్చ తృతీయశ్చాగ్నిభైరవః ॥ ౩,౨౦.౮౧ ॥
యమజిహ్వైకపాదౌ చ తథా కాలకరాలకౌ ।
భీమరూపో హాటకేశస్తథైవాచలనామవాన్ ॥ ౩,౨౦.౮౨ ॥
ఏతే దశైవ విఖ్యాతా దశకోటిభటాన్వితాః ।
తస్యైవ కిరిచక్రస్య వర్తన్తే పర్వసీమని ॥ ౩,౨౦.౮౩ ॥
ఏవం హి దణ్డనాథాయాః కిరిచక్రస్య దేవతాః ।
జృంభిణ్యాద్యచలేన్ద్రాన్తాః ప్రోక్తాస్త్రైలోక్యపావనాః ॥ ౩,౨౦.౮౪ ॥
తత్రతత్త్యైర్దేవతావృన్దైర్బహవస్తత్ర సంగరే ।
దానవా మారయిష్యన్తే పాస్యన్తే రక్తవృష్టయః ॥ ౩,౨౦.౮౫ ॥
ఇత్థం బహువిధత్రాణం పర్వస్థైర్దేవతాగణైః ।
కిరిచక్రం దణ్డనేత్ర్యా రథరత్నం చచాల హ ॥ ౩,౨౦.౮౬ ॥
చక్రరాజరథో యత్ర తత్ర గేయరథోత్తమః ।
యత్ర గేయరథస్తత్ర కిరిచక్రరథోత్తమః ॥ ౩,౨౦.౮౭ ॥
ఏతద్రథ త్రయం తత్ర త్రైలోక్యమివ జఙ్గమమ్ ।
శక్తిసేనాసహస్రస్యాన్తశ్చచార తదా శుభమ్ ॥ ౩,౨౦.౮౮ ॥
మేరుమన్దరవిన్ధ్యానాం సమవాయ ఇవాభవత్ ।
మహాఘోషః ప్రవవృతే శక్తీనాం సైన్యమణ్డలే ।
చచాల వసుధా సర్వా తచ్చక్రరవదారితా ॥ ౩,౨౦.౮౯ ॥
లలితా చక్రరాజాఖ్యా రథనాథస్య కీర్తితాః ।
షట్సారథయ ఉద్దణ్డపాశగ్రహణకోవిదాః ॥ ౩,౨౦.౯౦ ॥
యత్ర గేయరథస్తత్ర కిరిచక్రరథోత్తమమ్ ।
ఇతి దేవీ ప్రథమతస్తథా త్రిపురభైరవీ ॥ ౩,౨౦.౯౧ ॥
సంహారభైరవశ్చాన్యో రక్తయోగినివల్లభః ।

సారసః పఞ్చమశ్చైవ చాముణ్డా చ తథా పరా ॥ ౩,౨౦.౯౨ ॥

ఏతాసు దేవతాస్తత్ర రథసారథయః స్మృతాః ।

గేయచక్రరథేన్ద్రస్య సారథిస్తు హసంతికా ॥ ౩,౨౦.౯౩ ॥

కిరిచక్రరథేన్ద్రస్య స్తంభినీ సారథిః స్మృతా ।

దశయోజనమున్నమ్రో లలితారథపుఙ్గవః ॥ ౩,౨౦.౯౪ ॥

సప్తయోజనముచ్ఛ్రాయో గీతసక్రరథోత్తమః ।

షడ్యోజనసమున్నమ్రో కిరిచక్రరథో మునే ॥ ౩,౨౦.౯౫ ॥

మహాముక్తాతపత్రం తు దశయోజనవిస్తృతమ్ ।

వర్తతే లలితేశాన్యా రథ ఏవ న చాన్యతః ॥ ౩,౨౦.౯౬ ॥

తదేవ శక్తిసామ్రాజ్యసూచకం పరికీర్తితమ్ ।

సామాన్యమాతపత్రం తు తథద్వన్ద్వేపి వర్తతే ॥ ౩,౨౦.౯౭ ॥

అథ సా లలితేశానీ సర్వశక్తిమహేశ్వరీ ।

మహాసామ్రాజ్యపదవీమారూఢా పరమేశ్వరీ ॥ ౩,౨౦.౯౮ ॥

చచాల భణ్డదేత్యస్య క్షయసిద్ధ్యభికాఙ్క్షిణీ ।

శబ్దాయన్తే దిశః సర్వాః కంపతే చ వసుంధరా ॥ ౩,౨౦.౯౯ ॥

క్షుభ్యన్తి సర్వభూతాని లలితేశావినిర్గమే ।

దేవదున్దుభయో నేదుర్నిపేతుః పుష్పవృష్టయః ॥ ౩,౨౦.౧౦౦ ॥

విశ్వావసుప్రభృతయో గన్ధర్వాః సురగాయకాః ।

తుమ్బురుర్నారదశ్చైవ సాక్షాదేవ సరస్వతీ ॥ ౩,౨౦.౧౦౧ ॥

జయమఙ్గల పద్యాని పఠన్తః పటుగీతిభిః ।

హర్షసంఫుల్లవదనాః స్ఫురత్పులకభూషణాః ।

ముహుర్జయజయేత్యేవం స్తువానా లలితేశ్వరీమ్ ॥ ౩,౨౦.౧౦౨ ॥

హర్షేణాఢ్యా మదోన్మత్తాః ప్రనృత్యన్తః పదేపదే ।

సప్తర్షయో వశిష్ఠాద్యా ఋగ్యజుః సామరూపిభిః ॥ ౩,౨౦.౧౦౩ ॥

అథర్వరూపైర్మన్త్రైశ్చ వర్ధయన్తో జయశ్రియమ్ ।

హవిషేవ మహావహ్ని శిఖామత్యన్తపావినీమ్ ॥ ౩,౨౦.౧౦౪ ॥

ఆశీర్వాదేన మహతా వర్ధయామాసురుత్తమాః ।

త్రైః స్తూయమానా లలితా రాజమానా రథోత్తమే ॥ ౩,౨౦.౧౦౫ ॥

భణ్డాసురం వినిర్జేతుముద్దణ్డైః సహ సైనికైః ॥ ౩,౨౦.౧౦౬ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డమహాపురాణే ఉత్తరభాగే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే లలితోపాఖ్యానే కిరిచక్రరథదేవతాప్రకాశనం నామ వింశోఽధ్యాయః

ఆకర్ణ్య లలితాదేవ్యా యాత్రానిగమనిస్వనమ్ ।

మహాన్తం క్షోభమాయాతా భణ్డాసురపురాలయాః ॥ ౩,౨౧.౧ ॥

యత్ర చాస్తి దురాశస్య భణ్డదైత్యస్య దుర్ధియః ।

మహేన్ద్రపర్వతోపాన్తే మహార్ణవతటే పురమ్ ॥ ౩,౨౧.౨ ॥

తత్తు శూన్యకనామ్నైవ విఖ్యాతం భువనత్రయే ।

విషఙ్గాగ్రజదైత్యస్య సదావాసః కిలాభవత్ ॥ ౩,౨౧.౩ ॥

తస్మిన్నేవ పురే తస్య శతయోజనవిస్తరే ।

విత్రేసుర సురాః సర్వే శ్రీదేవ్యాగమసంభ్రమాత్ ॥ ౩,౨౧.౪ ॥

శతయోజనవిస్తీర్ణం తత్సర్వం పురమాసురమ్ ।

ధూమైరివావృతమభూదుత్పాతజనితైర్ముహుః ॥ ౩,౨౧.౫ ॥

అకాల ఏవ నిర్భిన్నా భిత్తయో దైత్యపత్తనే ।

ఘూర్ణమానా పతన్తి స్మ మహోల్కా గగనస్థలాత్ ॥ ౩,౨౧.౬ ॥

ఉత్పాతానాం ప్రాథమికో భూకంపః పర్యవర్తత ।
మహీ జజ్వాల సకలా తత్ర శూన్యకపత్తనే ॥ ౩,౨౧.౭ ॥
అకాల ఏవ హృత్కంపం భేజుర్దైత్యపురౌకసః ।
ధ్వజాగ్రవర్తినః కఙ్కగృధ్రాశ్చైవ బకాః ఖగాః ॥ ౩,౨౧.౮ ॥
ఆదిత్యమణ్డలే దృష్ట్వాదృష్ట్వా చక్రన్దురుచ్చకైః ।
క్రవ్యాదా బహవస్తత్ర లోచనైర్నావలోకితాః ॥ ౩,౨౧.౯ ॥
ముహురాకాశవాణీభిః పరుషాభిర్బభాషిరే ।
సర్వతో దిక్షుదృశ్యన్తే కేతవస్తు మలీమసాః ॥ ౩,౨౧.౧౦ ॥
ధూమాయమానాః ప్రక్షోభజనకా దైత్యరక్షసామ్ ।
దైత్యస్త్రీణాం చ విభ్రష్టా అకాలే భూషణస్రజః ॥ ౩,౨౧.౧౧ ॥
హాహేతి దూరం క్రన్దన్త్యః పర్యశ్రు సమరోదిషుః ।
దపణానాం వర్మణాం చ ధ్వజానాం ఖడ్గసంపదామ్ ॥ ౩,౨౧.౧౨ ॥
మణీనామంబరాణాం చ మాలిన్యమభవన్ముహుః ।
సౌధేషు చన్ద్రశాలాసు కేలివేశ్మసు సర్వతః ॥ ౩,౨౧.౧౩ ॥
అట్టాలకేషు గోష్ఠేషు విపణేషు సభాసు చ ।
చతుష్కికాస్వలిఙ్గేషు ప్రగ్రీవేషు వలేషు చ ॥ ౩,౨౧.౧౪ ॥
సర్వతోభద్రవాసేషు నన్ద్యావర్తేషు వేశ్మసు ।
విచ్ఛన్దకేషు సంక్షుబ్ధేష్వవరోధనపాలిషు ।
స్వస్తికేషు చ సర్వేషు గర్భాగారపుటేషు చ ॥ ౩,౨౧.౧౫ ॥
గోపురేషు కపాటేషు వలభీనాం చ సీమసు ।
వాతాయనేషు కక్ష్యాసు ధిష్ణ్యేషు చ ఖలేషు చ ॥ ౩,౨౧.౧౬ ॥
సర్వత్ర దైత్య నగరవాసిభిర్జనమణ్డలైః ।
అశ్రూయన్త మహాఘోషాః పరుషా భూతభాషితాః ॥ ౩,౨౧.౧౭ ॥
శిథిలీ సవతో జాతా ఘోరపర్ణా భయానకా ।

కరస్త్రైః కటుకాలాపైర్వ్యలోకి దివాకరః ।
ఆరావిషు కరోటీనాం కోటయశ్చాపతన్భువి ॥ ౩,౨౧.౧౮ ॥
అపతన్వేదిమధ్యేషు బిన్దవః శోణితాంభసామ్ ।
కేశౌఘకాశ్చ నిష్పేతుః సర్వతో ధూమధూసరాః ॥ ౩,౨౧.౧౯ ॥
భౌమాన్తరిక్షదివ్యానాముత్పాతానామితి వ్రజమ్ ।
అవలోక్య భృశం త్రస్తాః సర్వే నగరవాసినః ।
నివేదయామాసురమీ భణ్డాయ ప్రథితౌజసే ॥ ౩,౨౧.౨౦ ॥
స చ భణ్డః ప్రచణ్డోక్తైస్తైరుత్పాతకదంబకైః ।
అసంజాతధృతిభ్రంశో మన్త్రస్థానముపాగమత్ ॥ ౩,౨౧.౨౧ ॥
మేరోరివ వపుర్భేదం బహురత్నవిచిత్రితమ్ ।
అధ్యాసామాస దైత్యేన్ద్రః సింహాసనమనుత్తమమ్ ॥ ౩,౨౧.౨౨ ॥
స్ఫురన్మకుటలగ్నానాం రత్నానాం కిరణైర్ఘనైః ।
దీపయన్నఖిలాశాన్తానద్యుతద్దానవేశ్వరః ॥ ౩,౨౧.౨౩ ॥
ఏకయోజనవిస్తారే మహత్యాస్థానమణ్డపే ।
తుఙ్గసింహాసనస్థం తం సిషేవాతే తదానుజౌ ॥ ౩,౨౧.౨౪ ॥
విశుక్రశ్చ విషఙ్గశ్చ మహాబలపరాక్రమౌ ।
త్రైలోక్యకణ్టకీభూతభుజదణ్డభయఙ్కరౌ ॥ ౩,౨౧.౨౫ ॥
అగ్రజస్య సదైవాజ్ఞామవిలఙ్ఘ్య ముహుర్ముహుః ।
త్రైలోక్యవిజయే లబ్ధం వర్ధయన్తౌ మహద్యశః ॥ ౩,౨౧.౨౬ ॥
న తేన శిరసా తస్య మృదూనన్తౌ పాదపీఠికామ్ ।
కృతాం జరిప్రణామౌ చ సముపావిశతా భువి ॥ ౩,౨౧.౨౭ ॥
అథాస్థానే స్థితే తస్మిన్నమరద్వేషిణాం వరే ।
సర్వే సామన్తదైత్యేన్ద్రాస్తం ద్రష్టుం సముపాగతాః ॥ ౩,౨౧.౨౮ ॥
తేషామేకైకసైన్యానాం గణనా న హి విద్యతే ।

స్వంస్వం నామ సముచ్చార్య ప్రణేముర్భణ్డకేశ్వరమ్ ॥ 3,౨౧.౨౯ ॥

మ చ తానసురాన్సర్వానతిధీరకనీనకైః ।

సంభావయన్సమాలోకైః కియన్తం చిత్క్షణం స్థితః ॥ 3,౨౧.30 ॥

అవోచత విశుక్రస్తమగ్రజం దానవేశ్వరమ్ ।

మథ్యమానమహాసింధుసమానార్గలనిస్వనః ॥ 3,౨౧.3౧ ॥

దేవత్వదీయదోర్దణ్డవిధ్వస్తబలవిక్రమాః ।

పాపినః పామరాచారా దురాత్మానః సురాధమాః ॥ 3,౨౧.3౨ ॥

శరణ్యమన్యతః క్వాపి నాప్నువన్తో విషాదినః ।

జ్వలజ్జ్వాలాకులే వహ్నౌ పతిత్వా నాశమాగతాః ॥ 3,౨౧.33 ॥

తస్మాద్దేవాత్సముత్పన్నా కాచిత్స్త్రీ బలగర్వితా ।

స్వయమేవ కిలాస్రాక్షుస్తాం దేవా వాసవాదయః ॥ 3,౨౧.3౪ ॥

తైః పునః ప్రబలోత్సాహైః ప్రోత్సాహితపరాక్రమాః ।

బహుస్త్రీపరివారాశ్చ వివిధాయుధమణ్డితాః ॥ 3,౨౧.3౫ ॥

అస్మాఞ్జేతుం కిలాయాన్తి హా కష్టం విధివైశసమ్ ।

అబలానాం సమూహస్చేద్బలినోఽస్మాన్విజేష్యతే ॥ 3,౨౧.3౬ ॥

తర్హి పల్లవభఙ్గేన పాషాణస్య విదారణమ్ ।

ఊహ్యమానమిదం హన్తుం పరిహాసాయ కల్ప్యతే ॥ 3,౨౧.3౭ ॥

విడంబనా న కిమసౌ లజ్జాకరమిదం న కిమ్ ।

అస్మత్త్రైనికనాసీరభటేభ్యోఽపి భవేద్భయమ్ ॥ 3,౨౧.3౮ ॥

కాతరత్వం సమాపన్నాః శక్రాద్యాస్త్రిదివౌకసః ।

బ్రహ్మాదయశ్చ నిర్విణ్ణవిగ్రహా మద్బలాయుధైః ॥ 3,౨౧.3౯ ॥

విష్ణోశ్చ కా కథైవాస్తే విత్రస్తః స మహేశ్వరః ।

అన్యేషామిహ కా వార్తా దిక్పాలాస్తే పలాయితాః ॥ 3,౨౧.౪0 ॥

అస్మాకమిషుభిస్తీక్ష్ణైరదభ్రైరఙ్గపాతిభిః ।

సర్వత్ర విద్ధవర్మాణో దుర్మదా విబుధాః కృతాః ॥ ౩,౨౧.౪౧ ॥
తాదృశానామపి మహాపరాక్రమభుజోష్మణామ్ ।
అస్మాకంవిజయాయాద్య స్త్రీ కాచిదభిధావతి ॥ ౩,౨౧.౪౨ ॥
యద్యపి స్త్రీ తథాప్యేషా నావమాన్యా కదాచన ।
అల్పోఽపి రిపురాత్మజ్ఞైర్నావమాన్యో జిగీషుభిః ॥ ౩,౨౧.౪౩ ॥
తస్మాత్తదుత్సారణార్థం ప్రేషణీయాస్తు కిఙ్కరాః ।
సకచగ్రహమాకృష్య సానేతవ్యా మదోద్ధతా ॥ ౩,౨౧.౪౪ ॥
దేవ త్వదీయ శుద్ధాన్తర్వర్తినీనాం మృగీదృశామ్ ।
చిరేణ చేటికాభావం సా దుష్టా సంశ్రయిష్యతి ॥ ౩,౨౧.౪౫ ॥
ఏకైకస్మాద్భటాదస్మాత్స్వన్యేషు పరిపన్థినః ।
శఙ్కతే ఖలు విత్రస్తం త్రైలోక్యం సచరాచరమ్ ॥ ౩,౨౧.౪౬ ॥
అన్యద్దేవస్య చిత్తం తు ప్రమాణమితి దానవ ।
నివేద్య భణ్డదైత్యస్య క్రోధం తస్య వ్యవీవృధత్ ॥ ౩,౨౧.౪౭ ॥
విషఙ్గస్తు మహాసత్త్వో విచారజ్ఞో విచక్షణః ।
ఇదమాహ మహాదైత్యమగ్రజన్మానముద్ధతమ్ ॥ ౩,౨౧.౪౮ ॥
దేవ త్వమేవ జానాసి సర్వం కార్యమరిన్దమ ।
న తు తే క్వాపి వక్తవ్యం నీతివర్త్మని వర్తతే ॥ ౩,౨౧.౪౯ ॥
సర్వం విచార్య కర్తవ్యం విచారః పరమా గతిః ।
అవిచారేణ చేత్కర్మ సమూలమవకృన్తతి ॥ ౩,౨౧.౫౦ ॥
పరస్య కటకే చారాః ప్రేషణీయాః ప్రయత్నతః ।
తేషాం బలాబలం జ్ఞేయం జయసంసిద్ధిమిచ్ఛతా ॥ ౩,౨౧.౫౧ ॥
చారచక్షుర్దృఢప్రజ్ఞః సదాశఙ్కితమానసః ।
అశఙ్కితాకారవాంశ్చ గుప్తమన్త్రః స్వమన్త్రిషు ॥ ౩,౨౧.౫౨ ॥
షడుపాయాన్ప్రయుఞ్జానః సర్వత్రా భ్యర్థితే పదే ।

విజయం లభతే రాజా జాల్మో మక్షు వినశ్యతి ॥ ౩,౨౧.౫౩ ॥
అవిమృశ్యైవ యః కశ్చిదారమ్భః స వినాశకృత్ ।
విమృశ్య తు కృతం కర్మ విశేషాజ్జయదాయకమ్ ॥ ౩,౨౧.౫౪ ॥
తిర్యగిత్యపి నారీతి క్షుద్రా చేత్యపి రాజభిః ।
నావజ్ఞా వైరిణాం కార్యా శక్తేః సర్వత్ర సమ్భవః ॥ ౩,౨౧.౫౫ ॥
స్తంభోత్పన్నేన కేనాపి నరతిర్యగ్వపుర్భృతా ।
భూతేన సర్వభూతానాం హిరణ్యకశిపుర్హతః ॥ ౩,౨౧.౫౬ ॥
పురా హి చణ్డికా నామ నారీ మయావిజృంభిణీ ।
నిశుమ్భశుంభౌ మహిషం వ్యాపాదితవతీ రణే ॥ ౩,౨౧.౫౭ ॥
తత్రప్రసంగేన బహవస్తయా దైత్యా వినాశితాః ।
అతో వదామినావజ్ఞా స్త్రీమాత్రే క్రియతాం క్వచిత్ ॥ ౩,౨౧.౫౮ ॥
శక్తిరేవ హి సర్వత్ర కారణం విజయశ్రియః ।
శక్తేరాధారతాం ప్రాప్తైః స్త్రీపుంలిఙ్గైర్న నో భయమ్ ॥ ౩,౨౧.౫౯ ॥
శక్తిస్తు సర్వతో భాతి సంసారస్య స్వభావతః ।
తర్హి తస్యా దురాశాయాః ప్రవృత్తిర్జ్ఞాయతాం త్వయా ॥ ౩,౨౧.౬౦ ॥
కేయం కస్మాత్సముత్పన్నా కిమాచారా కిమాశ్రయా ।
కింబలా కింసహాయా వా దేవ తత్రప్రవిచార్యతామ్ ॥ ౩,౨౧.౬౧ ॥
ఇత్యుక్తః స విషఙ్గేణ కో విచారో మహౌజసామ్ ।
అస్మద్బలే మహాసత్త్వా అక్షౌహిణ్యధిపాః శతమ్ ॥ ౩,౨౧.౬౨ ॥
పాతుం క్షమాస్తే జలధీనలం దగ్ధుం త్రివిష్టపమ్ ।
అరే పాపసమాచార కింవృథా శఙ్కసే స్త్రియః ॥ ౩,౨౧.౬౩ ॥
తత్సర్వం హి మయా పూర్వం చారద్వారావలోకితమ్ ।
అగ్రే సముదితా కాచిల్లలితానామధారిణీ ॥ ౩,౨౧.౬౪ ॥
యథార్థనామవత్యేషా పుష్పవత్పేశలాకృతిః ।

న స్త్వం న చ వీర్యం వా న సంగ్రామేషు వా గతిః ॥ ३,౨౧.౬౫ ॥
సా చావిచారనివహా కిన్తు మాయాపరాయణా ।
తత్సత్త్వేనావిద్యమానం స్త్రీకదమ్బకమాత్మనః ॥ ३,౨౧.౬౬ ॥
ఉత్పాదితవతీ కిం తే న చైవం తు విచేష్టతే ।
అథ వా భవ దుక్తేన న్యాయేనాస్తు మహద్బలమ్ ॥ ३,౨౧.౬౭ ॥
త్రైలోక్యోల్లఙ్ఘిమహిమా భణ్డః కేన విజీయతే ॥ ३,౨౧.౬౮ ॥
ఇదానీమపి మద్బాహుబలసంమర్దమూర్చ్ఛితాః ।
శ్వసితుం చాపి పటవో న కదాచన నాకినః ॥ ३,౨౧.౬౯ ॥
కేచిత్పాతాలగర్భేషు కేచిదమ్బుధివారిషు ।
కేచిద్దిగన్తకోణేషు కేచిత్కుఞ్జేషుభూభృతామ్ ॥ ३,౨౧.౭౦ ॥
విలీనా భృశవిత్రస్తాస్త్యక్తదారసుతశ్రియః ।
భ్రష్టాధికారాః పశవశ్ఛన్నవేషాశ్చరన్తి తే ॥ ३,౨౧.౭౧ ॥
ఏతాదృశం న జానాతి మమ బాహుపరాక్రమమ్ ।
అబలా న చిరోత్పన్నా తేనైషా దర్పమశ్నుతే ॥ ३,౨౧.౭౨ ॥
న జానన్తి స్త్రియో మూఢా వృథా కల్పితసాహసాః ।
వినాశమనుధావన్తి కార్యాకార్యవిమోహితాః ॥ ३,౨౧.౭३ ॥
అథ వా తాం పురస్కృత్య యద్యాగచ్ఛన్తి నాకినః ।
యథా మహోరగాః సిద్ధాః సాధ్యా వా యుద్ధదుర్మదాః ॥ ३,౨౧.౭౪ ॥
బ్రహ్మా వా పద్మనాభో వా రుద్రో వాపి సురాధిపః ।
అన్యే వా హరితాం నాథాస్తానస్సంపేష్టుమహం పటుః ॥ ३,౨౧.౭౫ ॥
అథ వా మమ సేనాసు సేనాన్యో రణదుర్మదాః ।
పక్వకర్కరికాపేషమవపేక్ష్యతి వైరిణః ॥ ३,౨౧.౭౬ ॥
కుటిలాక్షః కురణ్డశ్చ కరఙ్కః కాలవాశితః ।
వజ్రదన్తో వజ్రముఖో వజ్రలోమా బలాహకః ॥ ३,౨౧.౭౭ ॥

సూచీముఖః ఫలముఖో వికటో వికటాననః ।
కరాలాక్షః కర్కటకో మదనో దీర్ఘజిహ్వకః ॥ ౩,౨౧.౭౮ ॥
హుంబకో హలముల్లుఞ్చః కర్కశః కల్కివాహనః ।
పుల్కసః పుణ్డ్ర ఏతుశ్చ చణ్డబాహుశ్చ కుక్కురః ॥ ౩,౨౧.౭౯ ॥
జంబుకాక్షో జృంభణశ్చ తీక్ష్ణశృఙ్గస్త్రికణ్టక ।
చతుర్గుప్తశ్చతుర్బాహుశ్చకారాక్షశ్చతుఃశిరాః ॥ ౩,౨౧.౮౦ ॥
వజ్రఘోషశ్చోర్ధ్వకేశో మహామాయామహాహనుః ।
మఖశత్రుర్మఖాస్కన్దీ సింహఘోషః శిరాలకః ॥ ౩,౨౧.౮౧ ॥
అన్ధకః సింధునేత్రశ్చ కూపకః కూపలోచనః ।
గుహాక్షో గణ్డగల్లశ్చ చణ్డధర్మా యమాన్తకః ॥ ౩,౨౧.౮౨ ॥
లడునః పట్టసేనశ్చ పురజిత్పూర్వమారకః ।
స్వర్గశత్రుః స్వర్గబలో దుర్గాఖ్యః స్వర్గకణ్టకః ॥ ౩,౨౧.౮౩ ॥
అతిమాయో బృహన్మాయ ఉపమాయ ఉలూకజిత్ ।
పురుషేణో విషేణశ్చ కున్తిషేణః పరూషకః ॥ ౩,౨౧.౮౪ ॥
మలకశ్చ కశూరశ్చ మఙ్గలో ద్రఘుణస్తథా ।
కోల్లాటః కుజిలాశ్వశ్చ దాసేరో బభ్రువాహనః ॥ ౩,౨౧.౮౫ ॥
దృష్టహాసో దృష్టకేతుః పరిక్షేప్తాపకఞ్చుకః ।
మహామహో మహాదంష్ట్రో దుర్గతిః స్వర్గమేజయః ॥ ౩,౨౧.౮౬ ॥
షట్కేతుః షడ్వసుశ్చైవ షడ్దన్త షట్ప్రియస్తథా ।
దుఃశరో దుర్వినీతశ్చ ఛిన్నకర్ణశ్చ మూషకః ॥ ౩,౨౧.౮౭ ॥
అదృహాసీ మహాశీ చ మహాశీర్షో మదోత్కటః ।
కుమ్భోత్కచః కుమ్భనాసః కుమ్భగ్రీవో ఘటోదరః ॥ ౩,౨౧.౮౮ ॥
అశ్వమేఢ్రో మహాణ్డశ్చ కుమ్భాణ్డః పూతినాసికః ।
పూతిదన్తః పూతిచక్షుః పూత్యాస్యః పూతిమేహనః ॥ ౩,౨౧.౮౯ ॥

ఇత్యేవమాదయః శూరా హిరణ్యకశిపోః సమాః ।
హిరణ్యాక్షసమాశ్చైవ మమ పుత్రా మహాబలాః ॥ ౩,౨౧.౯౦ ॥
ఏకైకస్య సుతాస్తేషు జాతాః శురాః పరఃశతమ్ ।
సేనాన్యో మే మదోదువృత్తా మమ పుత్రైరనుద్రుతాః ॥ ౩,౨౧.౯౧ ॥
నాశయిష్యన్తి సమరే ప్రోద్ధతానమరాధమాన్ ।
యే కేచిత్కుపితా యుద్ధే సహస్రాక్షౌహిణీ వరాః ।
భస్మశేషా భవేయుస్తై హా హన్త కిముతాబలా ॥ ౩,౨౧.౯౨ ॥
మాయావిలాసాః సర్వేఽపి తస్యాః సమరసీమని ।
మహామాయావినోదాశ్చ కుప్యేస్తే భస్మసాద్బలమ్ ॥ ౩,౨౧.౯౩ ॥
తద్వృథా శఙ్కయా ఖిన్నం మా తే భవతు మానసమ్ ।
ఇత్యుక్త్వా భణ్డదైత్యేన్ద్రః సముత్థాయ నృపాసనాత్ ॥ ౩,౨౧.౯౪ ॥
ఉవాచ నిజసేనాన్యం కుటిలాక్షం మహాబలమ్ ।
ఉత్తిష్ఠ రే బలం సర్వం సంనాహయ సమన్తతః ॥ ౩,౨౧.౯౫ ॥
శూన్యకస్య సమన్తాచ్చ ద్వారేషు బలమర్పయ ।
దుర్గాణి సంగృహాణ త్వం కురుక్షేపణికాశతమ్ ॥ ౩,౨౧.౯౬ ॥
దుష్టాభిచారాః కర్తవ్యా మేత్రిభిశ్చ పురోహితైః ।
సజ్జీకురు త్వం శస్త్రాణి యుద్ధమేతదుపస్థితమ్ ॥ ౩,౨౧.౯౭ ॥
సేనాపతిషు యం కేచిదగ్రే ప్రస్థాపయాధునా ।
అనేకబలసంఘాతసహితం ఘోరదర్శనమ్ ॥ ౩,౨౧.౯౮ ॥
తేన సంగ్రామసమయే సన్నిపత్య వినిర్జితమ్ ।
కేశేష్వాకృష్య తాం మూఢాం దేవసత్త్వే న దర్పితామ్ ॥ ౩,౨౧.౯౯ ॥
ఇత్యాభాష్య చమూనాథం సహస్రత్రితయాధిపమ్ ।
కుటిలాక్షం మహాసత్త్వం స్వయం చాన్తః పురం యయౌ ॥ ౩,౨౧.౧౦౦ ॥
అథాపతన్త్యాః శ్రీదేవ్యా యాత్రానిః సాణనిఃస్వనాః ।

అశ్రూయన్త చ దైత్యేన్ద్రైరతికర్ణజ్వరావహాః ॥ ౩,౨౧.౧౦౧ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డమహాపురాణే ఉత్తరభాగే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే లలితోపాఖ్యానే భణ్డాసురాహఙ్కారో నామైకవింశోఽధ్యాయః

అథ శ్రీలలితాసేనానిస్సాణప్రతినిస్వనః ।

ఉచ్చచాలసురేన్ద్రాణాం యోద్ధతో దున్దుభిధ్వనిః ॥ ౩,౨౨.౧ ॥

తేన మర్దితదిక్కేన క్షుభ్యద్గర్భపయోధినా ।

బధిరీకృతలోకేన చకమ్పే జగతాం త్రయీ ॥ ౩,౨౨.౨ ॥

మర్దయన్కకుభాం వృన్దం భిన్దన్భూధరకన్దరాః ।

పుప్రోథే గగనాభోగే దైత్య నిఃసాణనిస్వనః ॥ ౩,౨౨.౩ ॥

మహానరహరిక్రుద్ధహుఙ్కారోద్ధతిమద్ధ్వనిః ।

విరసం విరరాసోచ్చైర్విబుధద్వేషిఝల్లరీ ॥ ౩,౨౨.౪ ॥

తతః కిలకిలారావముఖరా దైత్యకోటయః ।

సమనహ్యన్త సంక్రుద్ధాః ప్రతి తాం పరమేశ్వరీమ్ ॥ ౩,౨౨.౫ ॥

కశ్చిద్రత్నవిచిత్రేణ వర్మణాచ్ఛన్నవిగ్రహః ।

చకాశే జఙ్గమ ఇవ ప్రోత్తుఙ్గో రోహణాచలః ॥ ౩,౨౨.౬ ॥

కాలరాత్రిమివోదగ్రాం శస్త్రకారేణ గోపితామ్ ।

అధునీత భటః కశ్చిదతిధౌతాం కృపాణికామ్ ॥ ౩,౨౨.౭ ॥

ఉల్లా సయన్కరాగ్రేణ కున్తపల్లవమేకతః ।

ఆరూఢతురగో వీథ్యాం చారిభేదం చకార హ ॥ ౩,౨౨.౮ ॥

కేచిదారురుహుర్యోధా మాతఙ్గాంస్తుఙ్గవర్ష్మణః ।

ఉత్పాత వాతసంపాతప్రేరితానివ పర్వతాన్ ॥ ३,౨౨.౯ ॥
పట్టిశైర్ముద్గరైశ్చైవ భిదురైర్భిణ్డిపాలకైః ।
ద్రుహణైశ్చ భుశుణ్డీభిః కుఠారైర్ముసలైరపి ॥ ३,౨౨.౧౦ ॥
గదాభిశ్చ శతఘ్నీభిస్త్రిశిఖైర్విశిఖైరపి ।
అర్ధచక్రైర్మహాచక్రైర్వక్రాఖ్యైరురగాననైః ॥ ३,౨౨.౧౧ ॥
ఫణిశీర్షప్రభేదైశ్చ ధనుర్భిః శార్ఙ్గధన్విభిః ।
దణ్డైః క్షేపణికాశస్త్రైర్వజ్రబాణైర్దృషద్వరైః ॥ ३,౨౨.౧౨ ॥
యవమధ్యైర్ముష్టిమధ్యైర్వలలైః ఖణ్డలైరపి ।
కటారైః కోణమధ్యైశ్చ ఫణిదన్తైః పరఃశతైః ॥ ३,౨౨.౧३ ॥
పాశాయుధైః పాశతుణ్డైః కాకతుణ్డైః సహస్రశః ।
ఏవమాదిభిరత్యుగ్రైరాయుధైర్జీవహారిభిః ॥ ३,౨౨.౧౪ ॥
పరికల్పితహస్తాగ్రా వర్మితా దైత్యకోటయః ।
అశ్వారోహా గజారోహా గర్దభారోహిణః పరే ॥ ३,౨౨.౧౫ ॥
ఉష్ట్రారోహా వృకారోహా శునకారోహిణః పరే ।
కాకాదిరోహిణో గృధ్రారోహాః కఙ్కాదిరోహిణః ॥ ३,౨౨.౧౬ ॥
వ్యాఘ్రాదిరోహిణశ్చాన్యే పరే సింహాదిరోహిణః ।
శరభారోహిణశ్చాన్యే భేరుణ్డారోహిణః పరే ॥ ३,౨౨.౧౭ ॥
సూకరారోహిణో వ్యాలారూఢాః ప్రేతాదిరోహిణః ।
ఏవం నానావిధైర్వాహవాహినో లలితాం ప్రతి ॥ ३,౨౨.౧౮ ॥
ప్రచేలుః ప్రబలక్రోధసంమూర్ఛితనిజాశయాః ।
కుటిలం సైన్యభర్తారం దుర్మదం నామ దానవమ్ ।
దశాక్షౌహిణికాయుక్తం ప్రాహిణోల్లలితాం ప్రతి ॥ ३,౨౨.౧౯ ॥
దిధక్షుభిరివాశేషం విశ్వం సహ బలోత్కటైః ।
భటైర్యుక్తః స సేనానీ లలితాభిముఖే యయౌ ॥ ३,౨౨.౨౦ ॥

భిన్దన్పటహసంరావైశ్చతుర్దశ జగన్తి సః ।
అట్టహాసాన్వితన్వానో దుర్మదస్తన్ముఖో యయౌ ॥ 3,౨౨.౨౧ ॥
అథ భణ్డాసురాజ్ఞప్తః కుటిలాక్షో మహాబలః ।
శూన్యకస్య పురద్వారే ప్రచీనే సమకల్పయత్ ।
రక్షణార్థం దశాక్షౌహిణ్యుపేతం తాలజజ్ఘకమ్ ॥ 3,౨౨.౨౨ ॥
అవాచీనే పురద్వారే దశాక్షౌహిణికాయుతమ్ ।
నామ్నా తాలభుజం దైత్యం రక్షణార్థమకల్పయత్ ॥ 3,౨౨.౨3 ॥
ప్రతీచీనే పురద్వారే దశాక్షౌహిణికాయుతమ్ ।
తాలగ్రీవం నామ దైత్యం రక్షార్థం సమకల్పయత్ ॥ 3,౨౨.౨౪ ॥
ఉత్తరే తు పురద్వారే తాలకేతుం మహా బలమ్ ।
ఆదిదేశ స రక్షార్థం దశాక్షౌహిణికాయుతమ్ ॥ 3,౨౨.౨౫ ॥
పురస్య సాలవలయే కపిశీర్షకవేశ్మసు ।
మణ్డలాకారతో వస్తున్దశాక్షౌహిణిమాదిశత్ ॥ 3,౨౨.౨౬ ॥
ఏవం పఞ్చాశతా కృత్వాక్షౌహిణ్యా పురరక్షణమ్ ।
శూన్యకస్య పురస్యైవ తద్వృత్తం స్వామినేఽవదత్ ॥ 3,౨౨.౨౭ ॥
కుటిలాక్ష ఉవాచ
దేవ త్వదాజ్ఞయా దత్తం సైన్యం నగరరక్షణే ।
దుర్మదః ప్రేషితః పూర్వం దుష్టాం తాం లలితాం ప్రతి ॥ 3,౨౨.౨౮ ॥
అస్మత్కిఙ్కర మాత్రేణ సునిరాశా హి సాబలా ।
తథాపి రాజ్ఞామాచారః కర్త్తవ్యం పురరక్షణమ్ ॥ 3,౨౨.౨౯ ॥
ఇత్యుక్త్వా భణ్డదైత్యేన్ద్రం కుటిలాక్షోఽతిగర్వితః ।
స్వసైన్యం సజ్జయామాస సేనాపతిభిరన్వితః ॥ 3,౨౨.30 ॥
దూతస్తు ప్రేషితః పూర్వం కుటిలాక్షేణ దానవః ।
స ధ్వనన్ధ్వజినీయుక్తో లలితాసైన్య మావృణోత్ ॥ 3,౨౨.3౧ ॥

కృత్వా కిలకిలారావం భటాస్తత్ర సహస్రశః ।
దోధూయమానైరసిభిర్నిపేతుః శక్తిసైనికైః ॥ ౩,౨౨.౩౨ ॥
తాశ్చ శక్త్య ఉద్దణ్డాః స్ఫురితాట్టహాసస్వనాః ।
దేదీప్యమానశస్త్రాభాః సమయుధ్యన్త దానవైః ॥ ౩,౨౨.౩౩ ॥
శక్తీనాం దానవానాం చ సంశోభితజగత్త్రయః ।
సమవర్తత సంగ్రామో ధూలిగ్రామతతామ్బరః ॥ ౩,౨౨.౩౪ ॥
రథవంశేషు మూర్చ్ఛన్త్యః కరికణ్ఠైః ప్రపఞ్చితాః ।
అశ్వనిఃశ్వాసవిక్షిప్తా ధూలయః రవం ప్రపేదిరే ॥ ౩,౨౨.౩౫ ॥
తమాపతన్తమాలోక్య దశాక్షౌహిణికావృతమ్ ।
సంపత్సరస్వతీ క్రోధాదభిదుద్రావ సంగరే ॥ ౩,౨౨.౩౬ ॥
సమ్పత్కరీసమానాభిః శక్తిభిః సమధిష్ఠితాః ।
అశ్వాశ్చ దన్తినో మత్తా వ్యమర్దన్దానవత్రీం చమూమ్ ॥ ౩,౨౨.౩౭ ॥
అన్యోన్యతుములే యుద్ధే జాతే కిలికిలారవే ।
ధూలీషు ధూయమానాసు తాడ్యమానాసు భేరిషు ॥ ౩,౨౨.౩౮ ॥
ఇతస్తతః ప్రవవృధే రక్తసిన్ధుర్మహీయసీ ।
శక్తిభిః పాత్యమానానాం దానవానాం సహస్రశః ॥ ౩,౨౨.౩౯ ॥
ధ్వజాని లుఠితాన్యాసన్విలూనాని శిలీముఖైః ।
విస్రస్తతత్తచ్చిహ్నాని సమం ఛత్రకదమ్బకైః ॥ ౩,౨౨.౪౦ ॥
రక్తారుణాయాం యుద్ధోర్వ్యాం పతితైశ్ఛత్రమణ్డలైః ।
ఆలంబి తులనా సంధ్యారక్తాభ్రహిమరోచిషా ॥ ౩,౨౨.౪౧ ॥
జ్వాలాకపాలః కల్పాగ్నిరివ చారుపయోనిధౌ ।
దైత్యసైన్యాని నివహాః శక్తీనాం పర్యవారయన్ ॥ ౩,౨౨.౪౨ ॥
శక్తిచ్ఛన్దోజ్జ్వలచ్ఛస్త్రధారానిష్కృత్తకన్ధరాః ।
దానవానాం రణతలే నిపేతుర్ముణ్డరాశయః ॥ ౩,౨౨.౪౩ ॥

దష్టౌష్ఠైర్భ్రుకుటీక్రూరైః క్రోధసంరక్తలోచనైః ।
ముష్టైరఖణ్డమభవత్సంగ్రామధరణీతలమ్ ॥ ౩,౨౨.౪౪ ॥
ఏవం ప్రవృత్తే సమయే జగచ్చక్రభయఙ్కరే ।
శక్తయో భృశసంక్రుద్ధా దైత్యసేనామమర్దయన్ ॥ ౩,౨౨.౪౫ ॥
ఇతస్తతః శక్తిశస్త్రైస్తాడితా మూర్ఛితా ఇతి ।
వినేశుర్దానవాస్తత్ర సంపద్దేవీబలాహతాః ॥ ౩,౨౨.౪౬ ॥
అథ భగ్నం సమాశ్వాస్య నిజం బలమరిన్దమః ।
ఉష్ట్రమారుహ్య సహసా దుర్మదోఽభ్యద్రవచ్చమూమ్ ॥ ౩,౨౨.౪౭ ॥
దీర్ఘగ్రీవః సమున్నద్ధః పృష్ఠే నిష్ఠురతోదనః ।
అధిష్ఠితో దుర్మదేన వాహనోష్ట్రశ్చచాల హ ॥ ౩,౨౨.౪౮ ॥
తముష్ట్రవాహనం దుష్టమన్వీయుః క్రుద్ధచేతసః ।
దానావనశ్వసత్సర్వానీభతాఇచ్ఛక్తియుయుత్సయా ॥ ౩,౨౨.౪౯ ॥
అవాకిరద్దిశో భల్లైరుల్లసత్ఫలశాలిభిః ।
సంపత్కరీచమూచక్రం వనం వార్భిరివాంబుదః ॥ ౩,౨౨.౫౦ ॥
తేన దుఃసహసత్త్వేన తాడితా బహుభిః శరైః ।
స్తంభితేవాభవత్సేనా సంపత్కర్యాః క్షణం రణే ॥ ౩,౨౨.౫౧ ॥
అథ క్రోధారుణం చక్షుర్దధానా సంపదంబికా ।
రణకోలాహలగజమారూఢాయుధ్యతామునా ॥ ౩,౨౨.౫౨ ॥
ఆలోలకఙ్కణక్వాణరమణీయతరః కరః ।
తస్యాశ్చాకృష్య కోదణ్డమౌర్వీమాకర్ణమాహవే ॥ ౩,౨౨.౫౩ ॥
లఘుహస్తతయాపశ్యన్నాకృష్టన్న చ మోక్షణమ్ ।
దదృశే ఘనుషశ్చక్రం కేవలం శరధారణే ॥ ౩,౨౨.౫౪ ॥
ఆశ్వర్కాబరసంపర్కస్ఫుటప్రతిఫలత్ఫలాః ।
శరాః సమ్పత్కరీచాపచ్యుతాః సమదహన్నరీన్ ॥ ౩,౨౨.౫౫ ॥

దుర్మదస్యాథ తస్యాశ్చ సమభూద్యుద్ధముద్ధతమ్ ।
అభూదన్యోన్యసంఘట్టాద్విస్ఫులిఙ్గశిలీముఖైః ॥ ౩,౨౨.౫౬ ॥
ప్రథమం ప్రసృతైర్బాణైః సమ్పద్దేవీసురద్విషోః ।
అన్ధకారః సమభవత్తిరస్కుర్వన్నహస్కరమ్ ॥ ౩,౨౨.౫౭ ॥
తదన్తరే చ బాణానామతిసంఘట్టయోనయః ।
విష్ఫులిఙ్గా విదధిరే దధిరే భ్రమచాతురీమ్ ॥ ౩,౨౨.౫౮ ॥
తయాధిరూఢః సంక్రోశోణ్యారణకోలాహలః కరీ ।
పరాక్రమం బహువిధం దర్శయామాస సంగరే ॥ ౩,౨౨.౫౯ ॥
కరేణ కతిచిద్దైత్యాన్పాదఘాతేన కాంశ్చన ।
ఉదగ్రదన్తముసలఘాతైరన్యాంశ్చ దానవాన్ ॥ ౩,౨౨.౬౦ ॥
వాలకాణ్డహతైరన్యాన్పూత్కారైరపరాన్రిపూన్ ।
గాత్రవ్యామర్దనైరన్యాన్నఖఘాతైస్తథాపరాన్ ॥ ౩,౨౨.౬౧ ॥
పృథుమానాభిఘాతేన కాంశ్చిద్దైత్యన్వ్యమర్దయత్ ।
చతురం చరితం చక్రే సంపద్దేవీమతఙ్గజః ॥ ౩,౨౨.౬౨ ॥
సుదుర్మదః క్రుధా రక్తో దృఢేనైకేన పత్రిణా ।
సంపత్కరీముకుటగం మణిమేకమపాహరత్ ॥ ౩,౨౨.౬౩ ॥
అథ క్రోధారుణదృశా తయా ముక్తైః శిలీముఖైః ।
విక్షతో వక్షసి క్షిప్రం దుర్మదో జీవితం జహౌ ॥ ౩,౨౨.౬౪ ॥
తతః కిలకిలా రావం కృత్వా శక్తిచమూవరైః ।
తత్రైనికవరాస్త్వన్యే నిహతా దానవోత్తమాః ॥ ౩,౨౨.౬౫ ॥
హతావశిష్టా దైత్యాస్తు శక్తిబాణైః ఖిలీకృతాః ।
పలాయితా రణక్షోణ్యాః శూన్యకం పురమాశ్రయన్ ॥ ౩,౨౨.౬౬ ॥
తద్వృత్తాన్తమథాకర్ణ్య సంక్రుద్ధో దానవేశ్వరః ॥ ౩,౨౨.౬౭ ॥
ప్రచణ్డేన ప్రభావేణ దీప్యమాన ఇవాత్మని ।

స పస్పర్శ నియుద్ధాయ ఖఢ్గముగ్రవిలోచనః ।
కుటిలాక్షం నికటగం బభాషే పృతనాపతిమ్ ॥ ౩,౨౨.౬౮ ॥
కథం సా దుష్టవనితా దుర్మదం బలశాలినమ్ ।
నిపాతితవతీ యుద్ధే కష్ట ఏవ విధేః క్రమః ॥ ౩,౨౨.౬౯ ॥
న సురేషు న యక్షేషు నోరగేన్ద్రేషు యద్బలమ్ ।
అభూత్ప్రతిహతం సోఽపి దుర్మదోఽబలయా హతః ॥ ౩,౨౨.౭౦ ॥
తాం దుష్టవనితాం జేతుమాక్రష్టుం చ కచం హఠాత్ ।
సేనాపతిం కురణ్డాఖ్యం ప్రేషయాహవదుర్మదమ్ ॥ ౩,౨౨.౭౧ ॥
ఏతి సంప్రోషితస్తేన కుటిలాక్షో మహాపలమ్ ।
కురణ్డం చణ్డదోర్ద్ణ్డమాజుహావ ప్రభోః పురః ॥ ౩,౨౨.౭౨ ॥
స కురణ్డః సమాగత్య ప్రణామ స్వామినేఽదిశత్ ।
ఉవాచ కుటిలాక్షస్తం గచ్ఛ సజ్జయ సైనికాన్ ॥ ౩,౨౨.౭౩ ॥
మాయాయాం చతురోఽసి త్వం చిత్రయుద్ధవిశారద ।
కూటయుద్ధే చ నిపుణస్తాం స్త్రియం పరిమర్దయ ॥ ౩,౨౨.౭౪ ॥
ఇతి స్వామిపురస్తేన కుటిలాక్షేణ దేశితః ।
నిర్జగామ పురాత్తూర్ణం కురణ్డశ్చణ్డవిక్రమః ॥ ౩,౨౨.౭౫ ॥
వింశత్యక్షౌహిణీభిశ్చ సమన్తాత్పరివారితః ।
మర్దయన్స మహీగోలం హస్తివాజిపదాతిభిః ।
దుర్మదస్యాగ్రజశ్చణ్డః కురణ్డః సమరం యయౌ ॥ ౩,౨౨.౭౬ ॥
దూలీభిస్తుములీకుర్వన్దిగన్తం ధీరమానసః ।
శోకరోషగ్రహగ్రస్తో జవనాశ్వగతో యయౌ ॥ ౩,౨౨.౭౭ ॥
శార్ఙ్గం ధనుః సమాదాయ ఘోరటఙ్కారముత్స్వనమ్ ।
వవర్ష శరధారభిః సంపత్కర్యా మహాచమూమ్ ॥ ౩,౨౨.౭౮ ॥
పాపే మదనుజం హత్వా దుర్మదం యుద్ధదుర్మదమ్ ।

వృథా వహసి విక్రాన్తిలవలేశం మహామదమ్ ॥ ౩,౨౨.౭౯ ॥
ఇదానీం చైవ భవతీమేతైర్నారాచమణ్డలైః ।
అన్తకస్య పురీమత్ర ప్రాపయిష్యామి పశ్య మామ్ ॥ ౩,౨౨.౮౦ ॥
అతిహృద్యమతిస్వాదు త్వద్వపుర్బిలనిర్గతమ్ ।
అపూర్వమఙ్గనారక్తం పిబన్తు రణపూతనాః ॥ ౩,౨౨.౮౧ ॥
మమానుజవధోత్థస్య ప్రత్యవాయస్య తత్ఫలమ్ ।
అధునా భోక్ష్యసే దుష్టే పశ్య మే భుజయోర్బలమ్ ॥ ౩,౨౨.౮౨ ॥
ఇతి సంతర్జయన్సంపత్కరీం కరివరస్థితామ్ ।
సైన్యం ప్రోత్సాహయామాస శక్తిసేనావిమర్దనే ॥ ౩,౨౨.౮౩ ॥
అథ తాం పృతనాం చణ్డీ కురణ్డస్య మహౌజసః ।
విమర్దయితుముద్యుక్తా స్వసైన్యం ప్రోదసీసహత్ ॥ ౩,౨౨.౮౪ ॥
అపుర్వాహవసంజాతకౌతుకాథ జగాద తామ్ ।
అశ్వరూఢా సమాగత్య సస్నేహార్ద్రమిదం వచః ॥ ౩,౨౨.౮౫ ॥
సఖి సంపత్కరి ప్రీత్యా మమ వాణీ నిశమ్యతామ్ ।
అస్య యుద్ధమిదం దేహి మమ కర్తుం గుణోత్తరమ్ ॥ ౩,౨౨.౮౬ ॥
క్షణం సహస్వ సమరే మయ్యైవైష నియోత్స్యతే ।
యాచితాసి సఖిత్వేన నాత్ర సంశయమాచర ॥ ౩,౨౨.౮౭ ॥
ఇతి తస్యా వచః శ్రుత్వా సంపద్దేవ్యా శుచిస్మితా ।
నివర్తయామాస చమూఞ్కురుణ్డాభిముఖోత్థితామ్ ॥ ౩,౨౨.౮౮ ॥
అథ బాలార్కవర్ణాభిః శక్తిభిః సమధిష్ఠితాః ।
తరఙ్గా ఇవ సైన్యాబ్ధేస్తురఙ్గా వాతరంహసః ॥ ౩,౨౨.౮౯ ॥
ఖరైః ఖురపుటైః క్షోణీముల్లిఖన్తో ముహుర్ముహుః ।
పేతురేకప్రవాహేణ కురణ్డస్య చమూముఖే ॥ ౩,౨౨.౯౦ ॥
వల్గావిభాగకృత్యేషు సంవర్తనవివర్తనే ।

ఘతిభేదేషు చారేషు పఞ్చధా ఖురపాతనే ॥ ౩,౨౨.౯౧ ॥

ప్రోత్సాహనే చ సంజ్ఞాభిః కరపాదాగ్రయోనిభిః ।

చతురాభిస్తురఙ్గస్య హృదయజ్ఞాభిరాహవే ॥ ౩,౨౨.౯౨ ॥

అశ్వారూఢాంబికాసైన్యశక్తిభిః సహ దానవాః ।

ప్రోత్సాహితాః కురణ్డేన సమయుధ్యన్త దుర్మదాః ॥ ౩,౨౨.౯౩ ॥

ఏవం ప్రవృత్తే సమరే శక్తీనాం చ సురద్విషామ్ ।

అపరాజితనామానం హయమారుహ్య వేగినమ్ ।

అభ్యద్రవద్దురాచారమశ్వారూఢాః కురణ్డకమ్ ॥ ౩,౨౨.౯౪ ॥

ప్రచలద్వేణిసుభగా శరచ్చన్ద్రకలోజ్జ్వలా ।

సంధ్యానురక్తశీతాంశుమణ్డలీసుందరాననా ॥ ౩,౨౨.౯౫ ॥

స్మయమానేవ సమరే గృహీతమణికార్ముకా ।

అవాకిరచ్ఛరాసారైః కురణ్డం తురగాననా ॥ ౩,౨౨.౯౬ ॥

తురగారూఢయోత్క్షిప్తాః సమాక్రామన్దిగన్తరాన్ ।

దిశో దశ వ్యానశిరే రుక్మపుఙ్ఖాః శిలీముఖాః ॥ ౩,౨౨.౯౭ ॥

దుర్మదస్యాగ్రజః క్రుద్ధః కురణ్డశ్చణ్డవిక్రమః ।

విశిఖైః శార్ఙ్గనిష్ఠ్యూతైరశ్వారూఢా మవాకిరత్ ॥ ౩,౨౨.౯౮ ॥

చణ్డైః ఖురపుటైః సైన్యం ఖణ్డయన్నతివేగతః ।

అశ్వారూఢాతురఙ్గోఽపి మర్దయామాస దానవాన్ ॥ ౩,౨౨.౯౯ ॥

తస్యా హేషారవాద్ఘోరముత్పాతాంబుధినిఃస్వనః ।

అమూర్చ్ఛయన్ననేకాని తస్యానీతాని వైరిణః ॥ ౩,౨౨.౧౦౦ ॥

ఇతస్తతః ప్రచలితైర్దైత్యచక్రే హయాసనా ।

నిజం పాశాయుధం దివ్యం ముమోచ జ్వలితాకృతి ॥ ౩,౨౨.౧౦౧ ॥

తస్మాత్పాశాత్కోటిశోఽన్యే పాశా భుజగభీషణాః ।

సమస్తమపి తత్సైన్యం బద్ధ్వాబద్ధ్వా వ్యమూర్చ్ఛయన్ ॥ ౩,౨౨.౧౦౨ ॥

థ సైనికబన్ధేన క్రుద్ధః స చ కురణ్డకః ।
సరేణైకేన చిచ్ఛేద తస్యా మణిధనుర్గుణమ్ ॥ 3,౨౨.౧౦3 ॥
ఛిన్నమౌర్వి ధనుస్త్యక్త్వా భృశక్రుద్ధా హయాసనా ।
అఙ్కుశం పాతయామాస తస్య వక్షసి దుర్మతేః ॥ 3,౨౨.౧౦౪ ॥
తేనాఙ్కుశేన జ్వలతా పీతజీవితశోణితః ।
కురణ్డో న్యపతద్భూమౌ వజ్రరుగ్ణ ఇవ ద్రుమః ॥ 3,౨౨.౧౦౫ ॥
తదఙ్కుశవినిష్క్రాన్తాః పుతనాః కాశ్చిదుద్భటాః ।
తత్సైన్యం పాశనిష్యన్దం భక్షయిత్వా క్షయం గతాః ॥ 3,౨౨.౧౦౬ ॥
ఇత్థం కురుణ్డే నిహతే వింశత్యక్షౌహిణీపతౌ ।
హతావశిష్టాస్తే దైత్యాః ప్రపలాయన్త వై ద్రుతమ్ ॥ 3,౨౨.౧౦౭ ॥
కురణ్డం సానుజం యుద్ధే శక్తిసైన్యైర్నిపాతితమ్ ।
శ్రుత్వా శూన్యకనాథోఽపి నిశశ్వాస భుజఙ్గవత్ ॥ 3,౨౨.౧౦౮ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డమహాపురాణే ఉత్తరభాగే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే లలితోపాఖ్యానే దుర్మదకురణ్డవధో నామ ద్వావింశోఽధ్యాయః

అథాశ్వరూఢయా క్షిప్తే కురణ్డే భణ్డదానవః ।
కుటిలాక్షమిదం ప్రోచే పునరేవ యుయుత్సయా ॥ 3,౨3.౧ ॥
స్వప్నేఽపి యన్న సంభావ్యం యన్న శ్రుతమితః పురా ।
యచ్చ నో శఙ్కితం చిత్తే తదేతత్కష్టమాగతమ్ ॥ 3,౨3.౨ ॥
కురణ్డదుర్మదౌ సత్త్వశాలినౌ భ్రాతరౌ హితౌ ।
దుష్టదాస్యాః ప్రభావోఽయం మాయావిన్యా మహత్తరః ॥ 3,౨3.3 ॥

ఇతః పరం కరఙ్కాదీన్పఞ్చ సేనాధినాయకాన్ ।
శతమక్షౌహిణీనాం చ ప్రస్థాపయ రణాఙ్గణే ॥ ౩,౨౩.౪ ॥
తే యుద్ధదుర్మదాః శూరాః సంగ్రామేషు తనుత్యజః ।
సర్వథైవ విజేష్యన్తే దుర్విదగ్ధవిలాసినీమ్ ॥ ౩,౨౩.౫ ॥
ఇతి భణ్డవచః శ్రుత్వా భృశం చత్వరయాన్వితః ।
కుటిలాక్షః కరఙ్కాదీనాజుహావ చమూపతీన్ ॥ ౩,౨౩.౬ ॥
తే స్వామినం నమస్కృత్య కుటిలాక్షేణ దేశితాః ।
అగ్నౌ ప్రవిష్టవ ఇవ క్రోధాన్ధా నిర్యయుః పురాత్ ॥ ౩,౨౩.౭ ॥
తేషాం ప్రయాణనిఃసాణరణితం భృశదుఃసహమ్ ।
ఆకర్ణ్య దిగ్గజాస్తూర్ణం శీర్ణకర్ణా జుఘూర్ణిరే ॥ ౩,౨౩.౮ ॥
శతమక్షౌహిణీనాం చ ప్రాచలత్కేతుమాలకమ్ ।
ఉత్తరఙ్గతురఙ్గాది బభౌ మత్తమతఙ్గజమ్ ॥ ౩,౨౩.౯ ॥
హ్రేషమాణహయాకీర్ణం క్రన్దద్భటకులోద్భవమ్ ।
బృంహమాణగజం గర్జద్రథయక్రం చచాల తత్ ॥ ౩,౨౩.౧౦ ॥
చక్రనేమిహతక్షోణీరేణుక్షపితరోచిషా ।
బభూవే తుహినాసారచ్ఛన్నేనేవ వివస్వతా ॥ ౩,౨౩.౧౧ ॥
ధూలీమయమివాశేషమభవద్విశ్వమణ్డలమ్ ।
క్వచిచ్ఛబ్దమయం చైవ నిఃసాణకఠినస్వనైః ॥ ౩,౨౩.౧౨ ॥
ఉద్ధూతైర్ధూలికాజాలైరాక్రాన్తా దైత్యసైనికాః ।
ఇయత్తయాతః సేనాయాః సంఖ్యాపి పరిభావితా ॥ ౩,౨౩.౧౩ ॥
ధ్వజా బహువిధాకారా మీనవ్యాలాదిచిత్రితాః ।
ప్రచేలుర్ధూలికాజాలే మత్స్యా ఇవ మహోదధౌ ॥ ౩,౨౩.౧౪ ॥
తానాపతత ఆలోక్య లలితాసైనికం ప్రతి ।
విత్రేసురమరాః సర్వే శక్తీనాం భఙ్గశఙ్కయా ॥ ౩,౨౩.౧౫ ॥

తే కరఙ్కముఖాః పఞ్చ సేనాపతయ ఉద్ధతాః ।
సర్పిణీం నామ సమరే మాయాం చక్రుర్మహీయసీమ్ ॥ ౩,౨౩.౧౬ ॥
తైః సముత్పాదితా దుష్టా సర్పిణీ రమశాంబరీ ।
ధూమ్రవర్ణా చ ధూమ్రోష్ఠీ ధూమ్రవర్మపయోధరా ॥ ౩,౨౩.౧౭ ॥
మహోదధిరివాత్యన్తం గంభీరకుహరోదరీ ।
పురశ్చచాల శక్తీనాం త్రాసయన్తీ మనో రణే ॥ ౩,౨౩.౧౮ ॥
కద్రూరివాపరా దుష్టా బహుసర్పవిభూషణా ।
సర్పాణాముద్భవస్థానం మాయామయశరీరిణామ్ ॥ ౩,౨౩.౧౯ ॥
సేనాపతీనాం నాసీరే వేల్లయన్తీ మహీతలే ।
వేల్లితం బహుధా చక్రే ఘోరారావవిరావిణీ ॥ ౩,౨౩.౨౦ ॥
తథైవ మాయయా పూర్వం తేఽసురేన్ద్రా వ్యజీజయన్ ।
కరఙ్కాద్యా దురాత్మానః పఞ్చపఞ్చత్వకాముకాః ॥ ౩,౨౩.౨౧ ॥
అథ ప్రవవృతే యుద్ధం శక్తీనామమరద్రుహామ్ ।
అన్యోన్యవీరభాషాభిః ప్రోత్సాహితఘనక్రుధామ్ ॥ ౩,౨౩.౨౨ ॥
అత్యన్తసంకులతయా న విజ్ఞాతపరస్పరాః ।
శక్తయో దానవశ్చైవ ప్రజహుః శస్త్రపాణయః ॥ ౩,౨౩.౨౩ ॥
అన్యోన్యశస్త్రసంఘట్టసముత్థితహుతాశనే ।
ప్రవృత్తవిశిఖస్రోతఃప్రచ్ఛన్నహరిదన్తరే ॥ ౩,౨౩.౨౪ ॥
బహురక్తనదీపూరహ్రియమాణమతఙ్గజే ।
మాంసకర్దమనిర్మగ్ననిష్పన్దరథమణ్డలే ॥ ౩,౨౩.౨౫ ॥
వికీర్ణకేశశైవాలవిలసద్రక్తనిర్ఝరే ।
అతినిష్ఠురవిధ్వంసి సింహనాదభయఙ్కరే ॥ ౩,౨౩.౨౬ ॥
రజోఽన్ధకారతు ములే రాక్షసీతృప్తిదాయిని ।
శస్త్రీశరణివిచ్ఛిన్నదైత్యకణ్ఠోత్థితాసృజి ॥ ౩,౨౩.౨౭ ॥

ప్రవృత్తే ఘోరసంగ్రామే శక్తీనాం చ సురద్విషామ్ ।
అథస్వబలమాదాయ పఞ్చభిః ప్రేరితా సతీ ।
సర్పిణీ బహుధా సర్పాన్విససర్జ శరీరతః ॥ ౩,౨౩.౨౮ ॥
తక్షకర్కోటకసమా వాసుకిప్రముఖత్విషః ।
నానావిధవపుర్వర్ణా నానాదృష్టిభయఙ్కరాః ॥ ౩,౨౩.౨౯ ॥
నానావిధవిషజ్వాలానిర్దగ్ధభువనత్రయాః ।
దారదం వత్సనాభం చ కాలకూటమథాపరమ్ ॥ ౩,౨౩.౩౦ ॥
సౌరాష్ట్రం చ విషం ఘోరం బ్రహ్మపుత్రమథాపరమ్ ।
ప్రతిపన్నం శౌక్లికేయమన్యాన్యపి విషాణి చ ॥ ౩,౨౩.౩౧ ॥
వ్యాలైః స్వకీయవదనైర్విలోలరసనాద్వయైః ।
వికిరన్తః శక్తిసైన్యే విసశ్రుః సర్పిణీతనోః ॥ ౩,౨౩.౩౨ ॥
ధూమ్రవర్ణా ద్వివదనా సర్పా అతిభయఙ్కరాః ।
సర్పిణ్యా నయనద్వన్ద్వా దుత్థితాః క్రోధదీపితాః ॥ ౩,౨౩.౩౩ ॥
పీతవర్ణాస్త్రిఫణకా దంష్ట్రాభిర్వికటాననాః ।
సర్పిణ్యాః కర్ణకుహరాదుత్థితాః సర్పకోటయః ॥ ౩,౨౩.౩౪ ॥
అగ్రేపుచ్ఛే చ వదనం ధారయన్తః ఫణాన్వితమ్ ।
ఆస్యాదా నీలవపుషః సర్పిణ్యాః ఫణినోఽభవన్ ॥ ౩,౨౩.౩౫ ॥
అన్యైశ్చ బలవర్ణాశ్చ చతుర్వక్త్రాశ్చతుష్పదాః ।
నాసికావివరాత్తస్యా ఉద్గతా ఉగ్రరోచిషః ॥ ౩,౨౩.౩౬ ॥
లంబమానమహాచర్మావృత్తస్థూలపయోధరాత్ ।
నాభికుణ్డాచ్చ బహవో రక్తవర్ణా భయానకాః ॥ ౩,౨౩.౩౭ ॥
హలాహలం వహన్తశ్చ ప్రోత్థితాః పన్నగాధిపాః ।
విదశన్తః శక్తిసేనాం దహన్తో విషవహ్నిభిః ॥ ౩,౨౩.౩౮ ॥
బధ్నన్తో భోగపాశైశ్చ నిఘ్నన్తః ఫణమణ్డలైః ।

అత్యన్తమాకులాం చక్రుర్లలితేశీచమూమమీ ॥ ౩,౨౩.౩౯ ॥
ఖణ్డ్యమానా అపి ముహుః శక్తీనాం శస్త్రకోటిభిః ॥ ౩,౨౩.౪౦ ॥
ఉపర్యుపరి వర్ధన్తే సపిణ్డప్రవిసర్పిణః ।
నశ్యన్తి బహవః సర్పా జాయన్తే చాపరే పునః ॥ ౩,౨౩.౪౧ ॥
ఏకస్య నాశసమయే బహవోఽన్యే సముత్థితాః ।
మూలభూతా యతో దుష్టా సర్పిణీ న వినశ్యతి ॥ ౩,౨౩.౪౨ ॥
అతస్తత్కృతసర్పాణాం నాశే సర్పాన్తరోద్భవః ।
తతశ్చశక్తిసైన్యానాం శరీరాణి విషానలైః ॥ ౩,౨౩.౪౩ ॥
దహ్యమానాని దుఃఖేన విప్లుతాన్యభవన్రణే ।
కిఙ్కర్తవ్యవిమూఢేషు శక్తిచక్రేషు భోగిభిః ॥ ౩,౨౩.౪౪ ॥
పరాక్రమం బహువిధం చక్రుస్తే పఞ్చ దానవాః ।
కరీన్ద్రీ గర్దభశతైర్యుక్తం స్యన్దనమాస్థితః ॥ ౩,౨౩.౪౫ ॥
చక్రేణ తీక్ష్ణధారేణ శక్తిసేనామమర్దయత్ ।
వజ్రదన్తాభిధశ్చాన్యో భణ్డదైత్యచమూపతిః ॥ ౩,౨౩.౪౬ ॥
వజ్రబాణాభిఘాతేన హేూష్ట్రతో హి రణం వ్యధాత్ ।
అథ వజ్రముఖశ్చైవ చక్రివన్తం మహత్తరమ్ ॥ ౩,౨౩.౪౭ ॥
ఆరుహ్య కున్తధారాభిః శక్తిచక్రమమర్దయత్ ।
వజ్రదన్తాభిధానోఽన్యశ్చమూనామధిపో బలీ ॥ ౩,౨౩.౪౮ ॥
గృధ్రయుగ్మరథారూఢః ప్రజహార శిలీముఖైః ।
తైః సేనాపతిభిర్దుష్టైః ప్రోత్సాహితమథాహవే ॥ ౩,౨౩.౪౯ ॥
శతమక్షౌహిణీనాం చ నిపపాతైకహేలయా ।
సర్పిణీ చ దురాచారా బహుమాయాపరిగ్రహా ॥ ౩,౨౩.౫౦ ॥
క్షణేక్షణే కోటిసంఖ్యాన్విససర్జ ఫణాధరాన్ ।
తథా వికలితం సైన్యమవలోక్య రుషాకులా ॥ ౩,౨౩.౫౧ ॥

నకులీ గరుడారూఢా సా పపాత రణాజిరే ।
ప్రతప్తకనకప్రఖ్యా లలితాతాలుసమ్భవా ॥ ౩,౨౩.౫౨ ॥
సమస్తవాఙ్మయాకారా దన్తైర్వజ్రమయైర్యుతా ।
సర్పిణ్యభిముఖం తత్ర విససర్జ నిజం బలమ్ ॥ ౩,౨౩.౫౩ ॥
తయాధిష్ఠితతుఙ్గాంసః పక్షవిక్షిప్తభూధరః ।
గరుడః ప్రాచలద్యుద్ధే సుమేరురివ జఙ్గమః ॥ ౩,౨౩.౫౪ ॥
సర్పిణీమాయయా జాతాన్సర్పాన్దృష్ట్వా భయానకాన్ ।
క్రోధరక్తేక్షణం వ్యాత్తం నకులీ విదధే ముఖమ్ ॥ ౩,౨౩.౫౫ ॥
అథ శ్రీనకులీదేవ్యా ద్వాత్రింశద్దన్తకోటయః ।
ద్వాత్రింశత్కోటయో జాతా నకులాః కనకప్రభాః ॥ ౩,౨౩.౫౬ ॥
ఇతస్తతః ఖణ్డయన్తః సర్పిణీసర్పమణ్డలమ్ ।
నిజదంష్ట్రావిమర్దేన నాశయన్తశ్చ తద్విషమ్ ।
వ్యభ్రమన్సమరే ఘోరే విషఘ్నాః స్వర్ణబభ్రవః ॥ ౩,౨౩.౫౭ ॥
ఉత్కర్ణాః క్రోధ సమ్పర్కాద్ధూనితాశేషలోమకాః ।
ఉత్ఫుల్లా నకులా వ్యాత్తవదనా వ్యదశన్నహీన్ ॥ ౩,౨౩.౫౮ ॥
ఏకైకమాయాసర్పస్య బభ్రురేకైక ఉద్గతః ।
తీక్ష్ణదన్తనిపాతేన ఖణ్డయామాస విగ్రహమ్ ॥ ౩,౨౩.౫౯ ॥
భోగిభోగసృతై రక్తైః సృక్కిణీ శోణతాం గతే ।
లిహన్తో నకులా జిహ్వాపల్లవైః పుప్లువుర్మృధే ॥ ౩,౨౩.౬౦ ॥
నకులైర్దశ్యమానానామత్యన్తచటులం వపుః ।
ముహుః కుణ్డలితైర్భోగైః పన్నగానాం వ్యచేష్టత ॥ ౩,౨౩.౬౧ ॥
నకులావలిదష్టానాం నష్టాసూనాం ఫణాభృతామ్ ।
ఫణాభరసముత్కీర్ణా మణయో వ్యరుచన్రణే ॥ ౩,౨౩.౬౨ ॥
నకులాఘాతసంశీర్ణఫణాచక్రైర్వినిర్గతైః ।

ఫణయస్తన్మహాద్రోహవహ్నిజ్వాలా ఇవాబభుః ॥ ౩,౨౩.౬౩ ॥
ఏవంప్రకారతో బభ్రుమణ్డలైరవఖణ్డితే ।
మాయామయే సర్పజాలే సర్పిణీ కోపమాదధే ॥ ౩,౨౩.౬౪ ॥
తయా సహ మహద్యుద్ధం కృత్వా సా నకులేశ్వరీ ।
గారుడాస్త్రమతిక్రూరం సమాధత్త శిలీముఖే ॥ ౩,౨౩.౬౫ ॥
తద్గారుడాస్త్రముద్దామజ్వాలాదీపితదిఙ్ముఖమ్ ।
ప్రవిశ్య సర్పిణీదేహం సర్పమాయాం వ్యశోషయత్ ॥ ౩,౨౩.౬౬ ॥
మాయాశక్తేర్వినాశేన సర్పిణీ విలయం గతా ।
క్రోధం చ తద్వినాశేన ప్రాప్తాః పఞ్చ చమూవరాః ॥ ౩,౨౩.౬౭ ॥
యద్బలేన సురాన్సర్వాన్సేనాన్యస్తేఽవమేనిరే ।
సా సర్పిణీ కథాశేషం నీతా నకులవీర్యతః ॥ ౩,౨౩.౬౮ ॥
అతఃస్వబలనాశేన భృశం క్రుద్ధాశ్చమూచరాః ।
ఏకోద్యమేన శస్త్రౌఘైర్నకులీం తామవాకిరన్ ॥ ౩,౨౩.౬౯ ॥
ఏకైవ సా తార్క్ష్యరథా పఞ్చభిః పృతనేశ్వరీ ।
లఘుహస్తతయా యుద్ధే చక్రే వై శస్త్రవర్షిణీ ॥ ౩,౨౩.౭౦ ॥
పట్టిశైర్ముసలైశ్చైవ భిన్దిపాలైః సహస్రశః ।
వజ్రసారమయైర్దన్తైర్వ్యదశన్మర్మ సీమసు ॥ ౩,౨౩.౭౧ ॥
తతో హాహారుతం ఘోరం కుర్వాణా దైత్యకిఙ్కరాః ।
ఉదగ్రదంశనకులైర్నకులైరాకులీకృతాః ॥ ౩,౨౩.౭౨ ॥
ఉత్పత్య గగనాత్కేచిద్ఘోరచీత్కార కారిణః ।
దేశన్తస్తద్ద్విషాం సైన్య సకులాః ప్రజ్వలక్రుధః ॥ ౩,౨౩.౭౩ ॥
కర్ణేషు దష్ట్వా నాసాయామన్యే దష్టాః శిరస్తటే ।
పృష్ఠతో ప్యదశన్కేచిదా గత్య వ్యాకృతక్రియాః ॥ ౩,౨౩.౭౪ ॥
వికలాశ్ఛిన్నవర్మాణో భయవిస్రస్తశస్త్రికాః ।

నకులైరభిభూతాస్తే న్యపతన్నమరద్రుహః ॥ ౩,౨౩.౭౫ ॥
కేచిత్ప్రవిశ్యనకులా వ్యాత్తాన్యాస్యాని వైరిణామ్ ।
భోగిభోగాని వాకృష్య వ్యదశన్రసనాతలమ్ ॥ ౩,౨౩.౭౬ ॥
అన్యే కర్ణేషు నకులాః ప్రావిశన్దేవవైరిణామ్ ।
సూక్ష్మరూపా విశన్తిస్మ నానారన్ధ్రాణి బభ్రవః ॥ ౩,౨౩.౭౭ ॥
ఇతి తైరభిభూతాని నకులైరవలోకయన్ ।
నిజసైన్యాని దీనాని కరఙ్కః కోపమాస్థితః ॥ ౩,౨౩.౭౮ ॥
అన్యేఽపి చ చమూనాథా లఘుహస్తా మహాబలాః ॥ ౩,౨౩.౭౯ ॥
ప్రతిబభ్రు శరస్తోమాన్వవృషుర్వారిదా ఇవ ।
దైత్యసైన్యపతిప్రౌఢ కోదణ్డోత్థాః శిలీముఖాః ।
బభ్రూణాం దన్తకోటీషు కఠోరఘట్టనం వ్యధుః ॥ ౩,౨౩.౮౦ ॥
చమూపతిశఖ్యూహైరాహతేభ్యః పరఃశతైః ।
బభ్రూణాం వజ్రదతేభ్యో నిశ్చక్రామ హుతాశనః ।
పఞ్చాపి తే చమూనాథవిసృష్టైరేకహేలయా ॥ ౩,౨౩.౮౧ ॥
స్ఫురత్ఫలైః శరకులైర్బభ్రుసేనాం వ్యమర్దయత్ ।
ఇతస్తతశ్చమూనాథవిక్షిప్తశరకోటిభిః ।
విశీర్ణగాత్రా నకులా నకులీం పర్యవారయన్ ॥ ౩,౨౩.౮౨ ॥
అథ సా నకులీ వాణీ వాఙ్మయస్యైకనాయికా ।
నకులానాం పరావృత్త్యా మహాస్త్రం రోషమాశ్రితా ॥ ౩,౨౩.౮౩ ॥
అక్షీణనకులం నామ మహాస్త్రం సర్వతోముఖమ్ ।
వహ్నిజ్వాలాపరీతాగ్రం సందధే శార్ఙ్గధన్వని ॥ ౩,౨౩.౮౪ ॥
తదస్త్రతో వినిష్క్రాతా నకులాః కోటిసంఖ్యకాః ।
వజ్రాఙ్గా వజ్రలోమానో వజ్రదంష్ట్రా మహాజవా ॥ ౩,౨౩.౮౫ ॥
వజ్రసారాశ్చ నిబిడా వజ్రజాల భయఙ్కరా ।

వజ్రాకారైర్నఖైస్తూర్ణ దారయన్తో మహీతలమ్ ॥ ౩,౨౩.౮౬ ॥
వజ్రరత్నప్రకాశేన లోచనేనాపి శోభితాః ।
వజ్రసంపాతసదృశా నాసాచీత్కార కారిణః ॥ ౩,౨౩.౮౭ ॥
మర్దయన్తి సురారాతిసైన్యం దశనకోటిభిః ।
పరాక్రమం బహువిధం తేనిరే తే నిరేనసః ॥ ౩,౨౩.౮౮ ॥
ఏవం నకులకోటీభిర్వజ్రఘోరైర్మహాబలైః ।
వినష్టాః ప్రత్యవయవం వినేశుర్దానవాధమాః ॥ ౩,౨౩.౮౯ ॥
ఏవం వజ్రమయైర్బభ్రుమణ్డలైః ఖణ్డితే బలే ॥ ౩,౨౩.౯౦ ॥
శతాక్షౌహిణికే సంఖ్యే తే స్వమాత్రావశేషితాః ।
అతిత్రాసేన రోషేణ గృహీతాశ్చ చమూవరాః ।
సంగ్రామమధికం తేనుః సమాకృష్టశరాసనాః ॥ ౩,౨౩.౯౧ ॥
తైః సమం బహుధా యుద్ధం తన్వానా నకులేశ్వరీ ।
పట్టిశేన కరఙ్కస్య చిచ్ఛేద కఠినం శిరః ॥ ౩,౨౩.౯౨ ॥
కాకవాశితసుఖ్యానాం చతుర్ణామపి వైరిణామ్ ।
ఉత్పత్యోత్పత్య తార్క్ష్యేణ వ్యలునాదసినా శిరః ॥ ౩,౨౩.౯౩ ॥
తాదృశం లాఘవం దృష్ట్వా నకుల్యా శ్యామలాంబికా ॥ ౩,౨౩.౯౪ ॥
బహు మేనే మహాసత్త్వాం దుష్టాసురవినాశినీమ్ ।
నిజాఙ్గదేవతత్త్వం చ తస్యై శ్యామాంబికా దదౌ ॥ ౩,౨౩.౯౫ ॥
లోకోత్తరే గుణే దృష్టే కస్య న ప్రీతిసంభవః ।
హతశిష్టా భీతభీతా నకులీశరణం గతాః ॥ ౩,౨౩.౯౬ ॥
సాపి తానీక్ష్య కృపయా మా భైష్టేతి విహస్య చ ।
భవద్రాజ్ఞే రణోదన్తమశేషం చ నిబోధత ॥ ౩,౨౩.౯౭ ॥
తయైవం ప్రేషితాః శీఘ్రం తదాలోక్య రణక్షితిమ్ ।
ముదితాస్తే పునర్భృత్యా శూన్యకాయాం పలాయితాః ॥ ౩,౨౩.౯౮ ॥

తదుదన్తం తతః శ్రుత్వా భణ్డశ్చణ్డో రుషాభవత్ ॥ ౩,౨౩.౯౯ ॥

ఇతి బ్రహ్మాణ్డమహాపురాణే ఉత్తరభాగే లలితోపాఖ్యానే కరఙ్కాదిపఞ్చసేనాపతివధో నామ త్రయోవింశోఽధ్యాయః

హతేషు తేషు రోషాన్ధో నిశ్వసఞ్శూన్యకేశ్వరః ।

కుజలాశమితి ప్రోచే యుయుత్సావ్యాకులాశయః ॥ ౩,౨౪.౧ ॥

భద్ర సేనాపతేఽస్మాకమభద్రం సముపాగతమ్ ।

కరఙ్కాద్యశ్చమూనాథాః కన్దలద్భుజవిక్రమాః ॥ ౩,౨౪.౨ ॥

సర్పిణీమాయయా సర్వగీర్వాణమదభఞ్జనాః ।

పాపీయస్యా తయా గూఢమాయయా వినిపాతితాః ॥ ౩,౨౪.౩ ॥

బలాహకప్రభృతయః సప్త యే సైనికాధిపాః ।

తానుదగ్రభుజాసత్త్వాన్వాహిణు ప్రధనం ప్రతి ॥ ౩,౨౪.౪ ॥

త్రిశతం చాక్షౌహిణీనాం ప్రస్థాపయ సహైవ తైః ।

తే మర్దయిత్వా లలితాసైన్యం మాయాపరాయణాః ॥ ౩,౨౪.౫ ॥

అయే విజయమాహార్య సంప్రాపస్యన్తి మమాన్తికమ్ ।

కీకసగర్భసంజాతాస్తే ప్రచణ్డపరాక్రమాః ॥ ౩,౨౪.౬ ॥

బలాహకముఖాః సప్త భ్రాతరో జయినః సదా ।

తేషామవశ్యం విజయో భవిష్యతి రణాఙ్గణే ॥ ౩,౨౪.౭ ॥

ఇతి భణ్డాసురేణోక్తః కుటిలాక్షః సమాహ్వయత్ ।

బలాహకముఖాన్సప్త సేనానాథాన్మదోత్కటాన్ ॥ ౩,౨౪.౮ ॥

బలాహకః ప్రథమతస్తస్మాత్సూచీముఖోఽపరః ।
అన్యః ఫాలముఖశ్చైవ వికర్ణో వికటాననః ॥ ౩,౨౪.౯ ॥
కరాలాయుః కరటకః సప్తైతే వీర్యశాలినః ।
భణ్డాసురం నమస్కృత్య యుద్ధకౌతూహలోల్వణాః ॥ ౩,౨౪.౧౦ ॥
కీకసాసూనవః సర్వే భ్రాతరోఽన్యోన్యమావృతాః ।
అన్యోన్యసుసహాయాశ్చ నిర్జగముర్నగరాన్తరాత్ ॥ ౩,౨౪.౧౧ ॥
త్రిశాతాక్షౌహిణీసేనాసేనాన్యోఽన్వగమంస్తదా ।
ఉల్లిఖన్తి కేతుజాలైరంబరే ఘనమణ్డలమ్ ॥ ౩,౨౪.౧౨ ॥
ఘోరసంగ్రామిణీపాదాఘాతైర్మర్దితభూతలా ।
పిబన్తి ధూలికాజాలైరశేషానపి సాగరాన్ ॥ ౩,౨౪.౧౩ ॥
భేరీనిఃసాణతంపోట్టపణవానకనిస్వనైః ।
నభోగుణమయం విశ్వమాదధానాః పదేపదే ॥ ౩,౨౪.౧౪ ॥
త్రిశతాక్షౌహిణీసేనాం తాం గృహీత్వా మదోద్ధతాః ।
ప్రవేష్టుమివ విశ్వస్మిన్నైకసేయాః ప్రతస్థిరే ॥ ౩,౨౪.౧౫ ॥
ధృతరోషారుణాః సూర్యమణ్డలోద్దీప్తకఙ్కటాః ।
ఉద్దీప్తశస్త్రభరణాశ్చేలుర్ధ్వోర్ధ్వకేశినః ॥ ౩,౨౪.౧౬ ॥
సప్త లోకాన్ప్రమథితుం ప్రోషితాః పూర్వముద్ధతాః ।
భణ్డాసురేణ మహతా జగద్విజయకారిణా ॥ ౩,౨౪.౧౭ ॥
సప్తలోకవిమర్దేన తేన దృష్ట్వా మహాబలాః ।
ప్రోషితా లలితాసైన్యం జేతుకామేన దుర్ధియా ॥ ౩,౨౪.౧౮ ॥
తే పతన్తో రణతలముచ్ఛలచ్ఛత్రపాణయః ।
శక్తిసేనామభిముఖం సక్రోధమభిదుద్రువుః ॥ ౩,౨౪.౧౯ ॥
ముహుః కిలకిలారావైర్ఘోషయన్తో దిశో దశ ।
దేవ్యాస్తు సైనికం యత్ర తత్ర తే జగమురుద్ధతాః ॥ ౩,౨౪.౨౦ ॥

సైన్యం చ లలితాదేవ్యాః సన్నద్ధం శాస్త్రభీషణమ్ ।
అభ్యమిత్రీణమభవదృద్ధభ్రుకుటినిష్ఠురమ్ ॥ ౩,౨౪.౨౧ ॥
పాశిన్యో ముసలిన్యశ్చ చక్రిణ్యశ్చాపరా మునే ।
ముద్గరిణ్యః పట్టిశిన్యః కోదణ్డిన్యస్తథాపరాః ॥ ౩,౨౪.౨౨ ॥
అనేకాఃశక్తయస్తీవ్రా లలితాసైన్యసంగతాః ।
పిబన్త్య ఇవ దైత్యాబ్ధిం సాన్నిపేతుః సహస్రశః ॥ ౩,౨౪.౨౩ ॥
ఆయాతాయాత హే దుష్టాః పాపిన్యో వనితాధమాః ।
మాయాపరిగ్రహైర్దూరం మోహయన్త్యో జడాశయాన్ ॥ ౩,౨౪.౨౪ ॥
నేష్యామో భవతీరద్య ప్రేతనాథనికేతనమ్ ।
శ్వసద్భుజగసంకాశైర్బాణైర త్యన్తభీషణైః ।
ఇతి శక్తీర్భర్త్సయన్తో దానవాశ్చక్రురాహవమ్ ॥ ౩,౨౪.౨౫ ॥
కాచిచ్చిచ్ఛేద దైత్యేన్ద్రం కణ్ఠే పట్టిశపాతనాత్ ।
తద్గలోద్గలితో రక్తపూర ఊర్ధ్వముఖోఽభవత్ ॥ ౩,౨౪.౨౬ ॥
తత్ర లగ్నా బహుతరా గృధ్రా మణ్డలతాం గతాః ।
తైరేవ ప్రేతనాథస్య చ్ఛత్రచ్ఛవిరుదఞ్చితా ॥ ౩,౨౪.౨౭ ॥
కాచిచ్ఛక్తిః మురారాతిం ముక్తశక్త్యాయుధం రణే ।
లూనతచ్ఛక్తినైకేన బాణేన వ్యలునీత చ ॥ ౩,౨౪.౨౮ ॥
ఏకా తు గజమారూఢా కస్యచిద్దైత్యదుర్మతేః ।
ఉరఃస్థలే స్వకరిణా వప్రాఘాతమశిక్షయత్ ॥ ౩,౨౪.౨౯ ॥
కాచిత్ప్రతిభటారూఢం దన్తినం కుంభసీమని ।
ఖడ్గేన సహసా హత్వా గజస్య స్వప్రియం వ్యధాత్ ॥ ౩,౨౪.౩౦ ॥
కరముక్తేన చక్రేణ కస్యచిద్దేవవైరిణః ।
ధనుర్దణ్డం ద్విధా కృత్వా స్వభ్రువోః ప్రతిమాం తనేత్ ॥ ౩,౨౪.౩౧ ॥
శక్తిరన్యా శరైః శాతైః శాతయిత్వా విరోధినః ।

కృపాణపద్మా రోమాల్యాం స్వకీయాయాం ముదం వ్యధాత్ ॥ 3,౨౪.3౨ ॥
కాచిన్ముద్గరపాతేన చూర్ణయిత్వా విరోధినః ।
రథ్యక్రనితంబస్య స్వస్య తేనాతనోన్ముదమ్ ॥ 3,౨౪.33 ॥
రథకూబరముగ్రేణ కస్యచిద్దానవప్రభోః ।
ఖడ్గేన ఛిన్దతీ స్వస్య ప్రియముద్వ్యాస్తతాన హ ॥ 3,౨౪.3౪ ॥
అభ్యన్తరం శక్తిసేనా దైత్యానాం ప్రవివేశ హ ।
ప్రవివేశ చ దైత్యానాం సేనా శక్తిబలాన్తరమ్ ॥ 3,౨౪.3౫ ॥
నీరక్షీరవదత్యన్తాశ్లేషం శక్తిసురద్విషామ్ ।
సంకులాకారతాం ప్రాప్తో యుద్ధకాలేఽభవత్తదా ॥ 3,౨౪.3౬ ॥
శక్తీనాం ఖడ్గపాతేన లూనశుణ్డారదద్వయాః ।
దైత్యానాం కరిణో మత్తా మహాక్రోడా ఇవాభవన్ ॥ 3,౨౪.3౭ ॥
ఏవం ప్రవృత్తే సమరే వీరాణాం చ భయఙ్కరే ।
అశక్యే స్మర్తుమప్యన్తం కాతరత్వవతాం నృణామ్ ।
భీషణానాం భీషణే చ శస్త్రవ్యాపారదుర్గమే ॥ 3,౨౪.3౮ ॥
బలాహకో మహాగృధ్రం వజ్రతీక్ష్ణముఖాదికమ్ ।
కాలదణ్డోపమం జఙ్ఘాకాణ్డే చణ్డపరాక్రమమ్ ॥ 3,౨౪.3౯ ॥
సంహారగుప్తనామానం పూర్వమగ్రే సముత్థితమ్ ।
ధూమవద్ధూసరాకారం పక్షక్షేపభయఙ్కరమ్ ॥ 3,౨౪.౪౦ ॥
ఆరుహ్య వివిధంయుద్ధం కృతవాన్యుద్ధదుర్మదః ।
పక్షౌ వితత్య క్రోశార్ధం స స్థితో భీమనిఃస్వనైః ।
అఙ్గారకుణ్డవచ్చఞ్చుం విదార్యాభక్షయచ్చమూమ్ ॥ 3,౨౪.౪౧ ॥
సంహారగుప్తం స మహాగృధ్రః క్రూరవిలోచనః ।
బలాహకమువాహోచ్చైరాకృష్టధనుషం రణే ॥ 3,౨౪.౪౨ ॥
బలాహకో వపుర్దన్వగ్గృధ్రపృష్ఠకృతస్థితిః ।

సపక్షకూటశైలస్థో బలాహక ఇవాభవత్ ॥ ౩,౨౪.౪౩ ॥
సూచీముఖశ్చ దైత్యేన్ద్రః సూచీనిష్ఠురపక్షతిమ్ ।
కాకవాహనమారుహ్య కఠినం సమరం వ్యధాత్ ॥ ౩,౨౪.౪౪ ॥
మత్తః పర్వతశృఙ్గాభశ్చఞ్చూదణ్డం సముద్వహన్ ।
కాలదణ్డప్రమాణేన జఙ్ఘాకాణ్డేన భీషణః ॥ ౩,౨౪.౪౫ ॥
పుష్కలావర్తకసమా జంబాలసదృశద్యుతిః ।
క్రోశమాత్రాయతౌ పక్షావుభావపి సముద్వహన్ ॥ ౩,౨౪.౪౬ ॥
సూచీముఖాధిష్ఠితోఽసౌ కరటః కటువాసితః ।
మర్దయఞ్చఞ్చుఘాతేన శక్తీనాం మణ్డలం మహత్ ॥ ౩,౨౪.౪౭ ॥
అథో ఫలముఖః ఫాలం గృహీత్వా నిజమాయుధమ్ ।
కఙ్కమారుహ్య సమరే చకాశే గిరిసన్నిభమ్ ॥ ౩,౨౪.౪౮ ॥
వికర్ణాఖ్యశ్చ దైత్యేన్ద్రశ్చమూభర్తా మహాబలః ।
భేరుణ్డపతనారూఢః ప్రచణ్డయుద్ధమాతనోత్ ॥ ౩,౨౪.౪౯ ॥
వికటాననామానం విలసత్పట్టిశాయుధమ్ ।
ఉవాహ సమరే చణ్డః కుక్కుటోఽతిభయఙ్కరః ॥ ౩,౨౪.౫౦ ॥
గర్జన్కణ్ఠస్థరోమాణి హర్షయఞ్జ్వలదీక్షణః ।
పశ్యన్పురః శక్తిసైన్యం చచాల చరణాయుధః ॥ ౩,౨౪.౫౧ ॥
కరాలాక్షశ్చ భూభర్తా షష్ఠోఽత్యన్తగరిష్ఠదః ।
వజ్రనిష్ఠురఘోషశ్చ ప్రాచలత్ప్రేతవాహనః ॥ ౩,౨౪.౫౨ ॥
శ్మశానమన్త్రశూరేణతేన సంసాధితః పురా ।
ప్రేతో భూతసమావిష్టస్తమువాహ రణాజిరే ॥ ౩,౨౪.౫౩ ॥
అవాఙ్ముఖో దీర్ఘబాహుః ప్రసారితపదద్వయః ।
ప్రోతో వాహనతాం ప్రాప్తఃకరాలాక్షమథావహత్ ॥ ౩,౨౪.౫౪ ॥
అన్యః కరటకో నామ దైత్యసేనాశిఖామణిః ।

సర్దయామాస శక్తీనాం సైన్యం వేతాలవాహనః ॥ 3,౨౪.౫౫ ॥
యోజనాయతమూర్తిః సన్వేతాలః క్రూరలోచనః ।
శ్మశానభూమౌ వేతాలో మన్త్రేణానేన సాధితః ॥ 3,౨౪.౫౬ ॥
మర్దయామాస పృతనాం శక్తీనాం తేన దేశితః ।
తస్య వేతాలవర్యస్య వర్తమానోంససీమని ।
బహుధాయుధ్యత తదా శక్తిభిః సహ దానవః ॥ 3,౨౪.౫౭ ॥
ఏవమేతే ఖలాత్మానః సప్త సప్తార్ణవోపమాః ।
శక్తీనాం సైనికం తత్ర వ్యాకులీచక్రురుద్ధతాః ॥ 3,౨౪.౫౮ ॥
తే సప్త పూర్వం తపసా సవితారమతోషయన్ ।
తేన దత్తో వరస్తేషాం తపస్తుష్టేన భాస్వతా ॥ 3,౨౪.౫౯ ॥
కైకసేయా మహాభాగా భవతాం తపసాధునా ।
పరితుష్టోఽస్మి భద్రం వో భవన్తో వృణతాం వరమ్ ॥ 3,౨౪.౬౦ ॥
ఇత్యుక్తే దిననాథేన కైకసేయాస్తపః కృశాః ।
ప్రార్థయామాసురత్యర్థం దుర్దాన్తం వరమీదృశమ్ ॥ 3,౨౪.౬౧ ॥
రణేషు సన్నిధాతవ్యమస్మాకం నేత్రకుక్షిషు ।
భవతా ఘోరతేజోభిర్దహతా ప్రతిరోధినః ॥ 3,౨౪.౬౨ ॥
త్వయా యదా సన్నిహితం తపనాస్మాకమక్షిషు ।
తదాక్షివిషయః సర్వే నిశ్చేష్టో భవతాత్ప్రభో ॥ 3,౨౪.౬3 ॥
త్వత్సాన్నిధ్యసమిద్ధేన నేత్రేణాస్మాకమీక్షితాః ।
స్తబ్ధశస్త్రా భవిష్యన్తి ప్రతిరోధకసైనికాః ॥ 3,౨౪.౬౪ ॥
తతః స్తబ్ధేషు శస్త్రేషు వీక్షణాదేవ నః ప్రభో ।
నిశ్చేష్టా రిపవోఽస్మాభిర్హన్తవ్యాః సుకరత్వతః ॥ 3,౨౪.౬౫ ॥
ఇతి పూర్వం వరః ప్రాప్తః కైకసేయౌర్దివాకరాత్ ।
వరదానేన తే తత్ర యుద్ధే చేరురమదోద్ధతాః ॥ 3,౨౪.౬౬ ॥

అథ సూర్యసమావిష్టనేత్రైస్తైస్తు నిరీక్షితాః ।
శక్తయః స్తబ్ధశస్త్రౌఘా విఫలోత్సాహతాం గతాః ॥ ౩,౨౪.౬౭ ॥
కీకసాతనయైస్తైస్తు సప్తభిః సత్త్వశాలిభిః ।
విష్టంభితాస్త్రశస్త్రాణాం శక్తీనాం నోద్యమోఽభవత్ ॥ ౩,౨౪.౬౮ ॥
ఉద్యమే క్రియమాణేఽపి శస్త్రస్తమ్భేన భూయసా ।
అభిభూతాః సనిశ్వాసం శక్తయో జోషమాసత ॥ ౩,౨౪.౬౯ ॥
అథ తే వాసరం ప్రాప్య నానాప్రహరణోద్యతాః ।
వ్యమర్దయఞ్చక్తిసైన్యం దైత్యాః స్వస్వామిదేశితాః ॥ ౩,౨౪.౭౦ ॥
శక్తయస్తాస్తు సైన్యేన నిర్వ్యాపారా నిరాయుధాః ।
అక్షుభ్యన్త శరైస్తేషాం వజ్రకఙ్కటభేదిభిః ॥ ౩,౨౪.౭౧ ॥
శక్తయో దైత్యశస్త్రౌఘైర్విద్ధగాత్రాః సృతాసృజః ।
సుపల్లవా రణే రేజుః కఙ్కేలిలతికా ఇవ ॥ ౩,౨౪.౭౨ ॥
హాహాకారం వితన్వత్యః ప్రపన్నా లలితేశ్వరీమ్ ।
చుక్రుశుః శక్తయః సర్వాస్తైః స్తంభితనిజాయుధాః ॥ ౩,౨౪.౭౩ ॥
అథ దేవ్యాజ్ఞయా దణ్డనాథా ప్రత్యఙ్గరక్షిణీ ।
తిరస్కరణికా దేవీ సముత్తస్థౌ రణాజిరే ॥ ౩,౨౪.౭౪ ॥
తమోలిప్తాహ్వయం నామ విమానం సర్వతోముఖమ్ ।
మహామాయా సమారుహ్య శక్తీనామభయం వ్యధాత్ ॥ ౩,౨౪.౭౫ ॥
తమాలశ్యామలాకారా శ్యామకఞ్చుకధారిణీ ।
శ్యామచ్ఛాయే తమోలిప్తే శ్యామయుక్తతురఙ్గమే ॥ ౩,౨౪.౭౬ ॥
వాసన్తీ మోహనాభిఖ్యం ధనురాదాయ సస్వనమ్ ।
సింహనాదం వినద్యేషూనవర్షత్సర్పసన్నిభాన్ ॥ ౩,౨౪.౭౭ ॥
కృష్ణరూపభుజఙ్గాభానధోముసలసంనిభాన్ ।
మోహనాస్త్రవినిష్ఠ్యూతాన్బాణాన్దైత్యా న సేహిరే ॥ ౩,౨౪.౭౮ ॥

ఇతస్తతో మర్ద్యమానా మహామాయాశిలీముఖైః ।
ప్రకోపం పరమం ప్రాప్తా బలాహకముఖాః ఖలాః ॥ ౩,౨౪.౭౯ ॥
అథో తిరస్కరణ్యంబా దణ్డనాథానిదేశతః ।
అన్ధాభిధం మహాస్త్రం సా ముమోచ ద్విషతాం గణే ॥ ౩,౨౪.౮౦ ॥
బలాహకాద్యాస్తే సప్త దిననాథవరోద్ధతాః ।
అన్ధాస్త్రేణ నిజం నేత్రం దధిరే చ్ఛాదితం యథా ॥ ౩,౨౪.౮౧ ॥
తిరస్కరణికాదేవ్యా మహామోహనధన్వనః ।
ఉద్గతేనాన్ధబాణేన చక్షుస్తేషాం వ్యధీయత ॥ ౩,౨౪.౮౨ ॥
అన్ధీకృతాశ్చ తే సప్త న తు ప్రైక్షన్త కిఞ్చన ।
తదీక్షణస్య విరహాచ్చస్త్రస్తమ్భః క్షయం గతః ॥ ౩,౨౪.౮౩ ॥
పునః ససింహనాదం తాః ప్రోద్యతాయుధపాణయః ।
చక్రుః సమరసన్నాహం దైత్యానాం ప్రజిఘాంసయా ॥ ౩,౨౪.౮౪ ॥
తిరస్కరణికాం దేవీమగ్రే కృత్వా మహాబలామ్ ।
సదుపాయప్రసఙ్గేన భృశం తుష్టా రణం వ్యధుః ॥ ౩,౨౪.౮౫ ॥
సాధుసాధు మహాభాగే తిరస్కరణికాంబికే ।
స్థానే కృతతిరస్కారా ద్విషామేషాం దురాత్మనామ్ ॥ ౩,౨౪.౮౬ ॥
త్వం హి దుర్జననేత్రాణాం తిరస్కారమహౌషధీ ।
త్వయా బద్ధదృశానేన దైత్యచక్రేణ భూయతే ॥ ౩,౨౪.౮౭ ॥
దేవకార్యమిదం దేవి త్వయా సమ్యగనుష్ఠితమ్ ।
అస్మాదృశామజయ్యేషు యదేషు వ్యసనం కృతమ్ ॥ ౩,౨౪.౮౮ ॥
తత్త్వయైవ దురాచారానేతాన్సప్త మహాసురాన్ ।
నిహతాంల్లలితా శ్రుత్వా సన్తోషం పరమాప్స్యతి ॥ ౩,౨౪.౮౯ ॥
ఏవం త్వయా విరచితే దణ్డినీప్రీతి మాప్స్యతి ।
మన్త్రిణ్యపి మహాభాగాయాస్యత్యేవ పరాం ముదమ్ ॥ ౩,౨౪.౯౦ ॥

తస్మాత్త్వమేవ సప్తైతాన్నిగృహాణ రణాజిరే ।
ఏషాం సైన్యం తు నిఖిలం నాశయామ ఉదాయుధాః ॥ ౩,౨౪.౯౧ ॥
ఇత్యుక్త్వా ప్రేరితా తాభిః శక్తిభిర్యుద్ధకౌతుకాన్ ।
తమోలిప్తేన యానేన బలాహకబలం యయౌ ॥ ౩,౨౪.౯౨ ॥
తామాయాన్తీం సమావేక్ష్య తే సప్తాథ సురాధమాః ।
పునరేవ చ సావిత్రం వరం సస్మరురఞ్జసా ॥ ౩,౨౪.౯౩ ॥
ప్రవిష్టమపి సావిత్రం నాశకం తన్నిరోధనే ।
తిరస్కృతం తు నేత్రస్థం తిరస్కరణితేజసా ॥ ౩,౨౪.౯౪ ॥
వరదానాస్త్రరోషాన్ధం మహాబలపరాక్రమమ్ ।
అస్త్రేణ చ రుషా చాన్ధం బలాహకమహాసురమ్ ।
ఆకృష్య కేశేష్వసినా చకర్తాన్తర్ధిదేవతా ॥ ౩,౨౪.౯౫ ॥
తస్య వాహనగృధ్రస్య లునానా పత్రిణా శిరః ।
సూచీముఖస్యాభిముఖం తిరస్కరణికా వ్రజత్ ॥ ౩,౨౪.౯౬ ॥
తస్య పట్టిశపాతేన విలూయ కఠినం శిరః ।
అన్యేషామపి పఞ్చానాం పఞ్చత్వమకరోచ్ఛనైః ॥ ౩,౨౪.౯౭ ॥
తైః సప్తదైత్యముణ్డైశ్చగ్రథితాన్యోన్యకేశకైః ।
హారదామ గలే కృత్వా ననాదాన్తర్ధిదేవతా ॥ ౩,౨౪.౯౮ ॥
సమస్తమపి తత్సైన్యం శక్తయః క్రోధమూర్ఛితాః ।
హత్వా తద్రక్తసలిలైర్బహ్వీః ప్రావాహయన్నదీః ॥ ౩,౨౪.౯౯ ॥
తత్రాశ్చర్యమభూద్భూరి మాహామాయాంబికాకృతమ్ ।
బలాహకాదిసేనాన్యాం దృష్టిరోధనవైభవాత్ ॥ ౩,౨౪.౧౦౦ ॥
హతశిష్టాః కతిపయా బహువిత్రాససఙ్కులాః ।
శరణం జగ్మురత్యార్తాః క్రన్దన్తం శూన్యకేశ్వరమ్ ॥ ౩,౨౪.౧౦౧ ॥
దణ్డినీం చ మహామాయాం ప్రశంసన్తి ముహుర్ముహుః ।

ప్రసాదమపరం చక్షుస్తస్యా ఆదాయపిప్రియుః ॥ ౩,౨౪.౧౦౨ ॥

సాధుసాధ్వితి తత్రస్థాః శక్తయః కమ్పమౌలయః ।

తిరస్కరణికాం దేవీమశ్లాఘన్త పదేపదే ॥ ౩,౨౪.౧౦౩ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డమహాపురాణే ఉత్తరభాగే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే లలితోపాఖ్యానే బలాహకాదిసప్తసేనాపతివధో నామ చతుర్వింశోఽధ్యాయః

తతః శ్రుత్వా వధం తేషాం తపోబలవతామపి ।

న్యశ్వసత్కృష్ణసర్పేన్ద్ర ఇవ భణ్డో మహాసురః ॥ ౩,౨౫.౧ ॥

ఏకాన్తే మన్త్రయామాస స ఆహూయ మహోదరౌ ।

భణ్డః ప్రచణ్డశౌణ్డీర్యః కాఙ్క్షమాణో రణే జయమ్ ॥ ౩,౨౫.౨ ॥

యువరాజోఽపి సక్రోధో విషఙ్గేణ యవీయసా ।

భణ్డాసురం నమస్కృత్య మన్త్రస్థానముపాగమత్ ॥ ౩,౨౫.౩ ॥

అత్యాప్తైర్మన్త్రిభిర్యుక్తః కుటిలాక్షపురఃసరైః ।

లలితావిజయే మన్త్రం చకార వ్యథితాశయః ॥ ౩,౨౫.౪ ॥

భణ్డ ఉవాచ

అహో బత కులభ్రంశః సమాయాతః సురద్విషామ్ ।

ఉపేక్షామధునా కర్తుం ప్రవృత్తో బలవాన్విధిః ॥ ౩,౨౫.౫ ॥

మద్భృత్యనామమాత్రేణ విద్రవన్తి దివౌకసః ।

తాదృశానామిహాస్మాకమాగతోఽయం విపర్యయః ॥ ౩,౨౫.౬ ॥

కరోతి బలినం క్లీబం ధనినం ధనవర్జితమ్ ।

దీర్ఘాయుషమనాయుష్కం దుర్ధాతా భవితవ్యతా ॥ ౩,౨౫.౭ ॥

క్వ సత్త్వమస్మద్బాహునాం క్వేయం దుర్ల్లలితా వధూః ।
అకాణ్డ ఏవ విధినా కృతోఽయం నిష్ఠురో విధిః ॥ ౩,౨౫.౮ ॥
సర్పిణీమాయయోదగ్రాస్తంయా దుర్ఘటశౌర్యయా ।
అధిసంగ్రామభూచక్రే సేనాన్యో వినిపాతితాః ॥ ౩,౨౫.౯ ॥
ఏవముద్దామదర్పాఢ్యా వనితా కాపి మాయినీ ।
యది సంప్రహరత్యస్మాన్ధిగ్బలం నో భుజార్జితమ్ ॥ ౩,౨౫.౧౦ ॥
ఇమం ప్రసంగం వక్తుం చ జిహ్వే జిహ్వేతి మామకీ ।
వనితా కిము మత్సైన్యం మర్ద యిష్యతి దుర్మదా ॥ ౩,౨౫.౧౧ ॥
తదత్ర మూలచ్ఛేదాయ తస్యా యత్నో విధీయతామ్ ।
మయా చారముఖాజ్జ్ఞాతా తస్యా వృత్తిర్మహాబలా ॥ ౩,౨౫.౧౨ ॥
సర్వేషామపి సైన్యానాం పశ్చాదేవావతిష్ఠతే ।
అగ్రతశ్చలితం సైన్యం హయహస్తిరథాదికమ్ ॥ ౩,౨౫.౧౩ ॥
అస్మిన్నేవ హ్యవసరే పార్ష్ణిగ్రాహో విధీయతామ్ ।
పార్ష్ణిగ్రహమిమం కర్తుం విషఙ్గశ్చతురో భవేత్ ॥ ౩,౨౫.౧౪ ॥
తేన ప్రౌఢమదోన్మత్తా బహుసంగ్రామదుర్మదాః ।
దశ పఞ్చ చ సేనాన్యః సహ యాన్తు యుయుత్సయా ॥ ౩,౨౫.౧౫ ॥
పృష్ఠతః పరివారాస్తు న తథా సంతి తే పునః ।
అల్పైస్తు రక్షితా వై స్యాత్తేనైవాసౌ సునిగ్రహా ॥ ౩,౨౫.౧౬ ॥
అతస్త్వం బహుసన్నాహమావిధాయ మదోత్కటః ।
విషఙ్గ గుప్తరూపేణ పార్ష్ణిగ్రాహం సమాచర ॥ ౩,౨౫.౧౭ ॥
అల్పీయసీ త్వయా సార్ద్ధం సేనా గచ్ఛతు విక్రమాత్ ।
సజ్జాశ్చ లన్తు సేనాన్యో దిక్పాలవిజయోద్ధతాః ॥ ౩,౨౫.౧౮ ॥
అక్షౌహిణ్యశ్చ సేనానాం దశ పఞ్చ చలన్తు తే ।
త్వం గుప్తవేషస్తాం దుష్టాం సన్నిపత్య దృఢం జహి ॥ ౩,౨౫.౧౯ ॥

సైవ నిఃశేషశక్తీనాం మూలభూతా మహీయసీ ।
తస్యాః సమూలనాశేన శక్తివృన్దం వినశ్యతి ॥ ౩,౨౫.౨౦ ॥
కన్దచ్ఛేదే సరోజిన్యా దలజాలమివాంభసి ।
సర్వేషామేవ పశ్చాద్యో రథశ్చలతి భాసురః ॥ ౩,౨౫.౨౧ ॥
దశయోజనసంపన్ననిజదేహసముచ్ఛ్రయః ।
మహాముక్తాతపత్రేణ సర్వోర్ధ్వ పరిశోభితః ॥ ౩,౨౫.౨౨ ॥
వహన్ముహుర్వీజ్యమానం చామరాణాం చతుష్టయమ్ ।
ఉత్తుఙ్గకేతుసంఘాతలిఖితాంబుదమణ్డలః ॥ ౩,౨౫.౨౩ ॥
తస్మిన్రథే సమాయాతి సా దృష్టా హరిణేక్షణా ।
నిభృతం సంనిపత్య త్వం చిహ్నేనానేన లక్షితామ్ ॥ ౩,౨౫.౨౪ ॥
తాం విజిత్య దురాచారాం కేశేష్వాకృష్య మర్దయ ।
పురతశ్చలితే సైన్యే సత్త్వశాలిని సా వధూః ॥ ౩,౨౫.౨౫ ॥
స్త్రీమాత్రరక్షా భవతో వశమేష్యతి సత్త్వరమ్ ।
భవత్సహాయభూతాయాం సేనేన్ద్రాణామిహాభిధా ॥ ౩,౨౫.౨౬ ॥
శృణు యైర్భవతో యుద్ధే సాహ్యకార్యమతన్ద్రితైః ।
ఆద్యో మదనకో నామ దీర్ఘజిహ్వో ద్వితీయకః ॥ ౩,౨౫.౨౭ ॥
హుబకో హులుములుశ్చ కక్లసః కక్లివాహనః ।
ధుక్లసః పుణ్డ్రకేతుశ్చ చణ్డబాహుశ్చ కుక్కురః ॥ ౩,౨౫.౨౮ ॥
జంబుకాక్షో జంభనశ్చ తీక్ష్ణశృఙ్గస్త్రికణ్టకః ।
చన్ద్రగుప్తశ్చ పఞ్చైతే దశ చోక్తాశ్చమూవరాః ॥ ౩,౨౫.౨౯ ॥
ఏకైకాక్షౌహిణీయుక్తాః ప్రత్యేకం భవతా సహ ।
ఆగమిష్యన్తి సేనాన్యో దమనాద్యా మహాబలాః ॥ ౩,౨౫.౩౦ ॥
పరస్య కటకం నైవ యథా జానాతి తే గతిమ్ ।
తథా గుప్తసమాచారః పార్ష్ణిగ్రాహం సమాచర ॥ ౩,౨౫.౩౧ ॥

అస్మిన్కార్యే సుమహతాం ప్రౌఢిమానం సముద్వహన్ ।
నిషఙ్గ త్వం హి లభసే జయసిద్ధిమనుత్తమామ్ ॥ 3,౨౫.3౨ ॥
ఇతి మన్త్రితమన్త్రో౽యం దుర్మన్త్రీ భణ్డదానవః ।
విషఙ్గం ప్రేషయామాస రక్షితం సైన్యపాలకైః ॥ 3,౨౫.33 ॥
అథ శ్రీలలితాదేవ్యాః పార్ష్ణిగ్రాహకృతోద్యమే ।
యువరాజానుజే దైత్యే సూర్యో౽స్తగిరిమాయయౌ ॥ 3,౨౫.3౪ ॥
ప్రథమే యుద్ధదివసే వ్యతీతే లోకభీషణే ।
అన్ధకారః సమభవత్తస్య బాహ్యచికీర్షయా ॥ 3,౨౫.3౫ ॥
మహిషస్కన్ధధూమ్రాభం వనక్రోడవపుర్ద్యుతి ।
నీలకణ్ఠనిభచ్ఛాయం నిబిడం పప్రథే తమః ॥ 3,౨౫.3౬ ॥
కుఞ్జేషు పిణ్డితమివ ప్రధావదివ సంధిషు ।
ఉజ్జిహానమివ క్షోణీవివరేభ్యః సహస్రశః ॥ 3,౨౫.3౭ ॥
నిర్గచ్ఛదివ శైలానాం భూరి కన్దరమన్దిరాత్ ।
క్వచిద్దీపప్రభాజాలే కృతకాతరచేష్టితమ్ ॥ 3,౨౫.3౮ ॥
దత్తావలంబనమివ స్త్రీణాం కర్ణోత్పలత్విషి ।
ఏకీభూతమివ ప్రౌఢదిఙ్నాగమివ కజ్జలే ।
ఆబద్ధమైత్రకమివ స్ఫురచ్ఛాద్వలమణ్డలే ॥ 3,౨౫.3౯ ॥
కృతప్రియాశ్లేషమివ స్ఫురన్తీష్వసియష్టిషు ।
గుప్తప్రవిష్టమివ చ శ్యామాసు వనపఙ్క్తిషు ॥ 3,౨౫.౪౦ ॥
క్రమేణ బహులీభూతం ప్రససార మహత్తమః ।
త్రియామావామనయనా నీలకఞ్చుకరోచిషా ॥ 3,౨౫.౪౧ ॥
తిమిరేణావృతం విశ్వం న కిఞ్చిత్ప్రత్యపద్యత ।
అసురాణాం ప్రదుష్టానాం రాత్రిరేవ బలావహా ॥ 3,౨౫.౪౨ ॥
తేషాం మాయావిలాసో౽యం తస్యామేవ హి వర్ధతే ।

అథ ప్రచలితం సైన్యం విషఙ్గేణ మహౌజసా ॥ ౩,౨౫.౪౩ ॥
ధౌతఖడ్గలతాచ్ఛాయావర్ధిష్ణు తిమిరచ్ఛటమ్ ।
దమనాద్యాశ్చ సేనాన్యః శ్యామకఞ్చుకధారిణః ॥ ౩,౨౫.౪౪ ॥
శ్యామోష్ణీషధరాః శ్యామవర్ణసర్వపరిచ్ఛదాః ।
ఏకత్వమివ సంప్రాప్తాస్తిమిరేణాతిభూయసా ॥ ౩,౨౫.౪౫ ॥
విషఙ్గమనుసంచేలుః కృతాగ్రజనమస్కృతిమ్ ।
కూటేన యుద్ధకృత్యేన విజిగీషుర్మహేశ్వరీమ్ ॥ ౩,౨౫.౪౬ ॥
మేఘడంబరకం నామ దధే వక్షసి కఞ్చుకమ్ ।
యథా తస్య నిశాయుద్ధానురూపో వేషసంగ్రహః ॥ ౩,౨౫.౪౭ ॥
తథా కృతవతీ సేనా శ్యామలం కఞ్చుకాదికమ్ ।
న చ దున్దుభినిస్వానో న చ మర్ద్దలగర్జితమ్ ॥ ౩,౨౫.౪౮ ॥
పణవానకభేరీణాం న చ ఘోషవిజృంభణమ్ ।
గుప్తాచారాః ప్రచలితాస్తిమిరేణ సమావృతాః ॥ ౩,౨౫.౪౯ ॥
పరైరదృశ్యగతయో విష్కోశీకృతరిష్టయః ।
పశ్చిమాభిముఖం యాన్తి లలితాయాః పతాకినీమ్ ॥ ౩,౨౫.౫౦ ॥
ఆవృతోత్తరమార్గేణ పూర్వభాగమశిశ్రియన్ ।
నిశ్వాసమపి సస్వానమకుర్వన్తః పదేపదే ॥ ౩,౨౫.౫౧ ॥
సావధానాః ప్రచలితాః పార్ష్ణిగ్రాహాయ దానవాః ।
భూయః పురస్య దిగ్భాగం గత్వా మన్దపరాక్రమాః ॥ ౩,౨౫.౫౨ ॥
లలితాసైన్యమేవ స్వాన్సూచయన్తః ప్రపృచ్ఛతః ।
ఆగత్య నిభృతం పృష్ఠే కవచచ్ఛన్నవిగ్రహాః ॥ ౩,౨౫.౫౩ ॥
చక్రరాజరథం తుఙ్గం మేరుమన్దరసంనిభమ్ ।
అపశ్యన్నతిదీప్తాభిః శక్తిభిః పరివారితమ్ ॥ ౩,౨౫.౫౪ ॥
తత్ర ముక్తాతపత్రస్య వర్త్మానామధఃస్థలే ।

సహస్రాదిత్యసంకాశాం పశ్చిమాభిముఖీం స్థితామ్ ॥ 3,౨౫.౫౫ ॥
కామేశ్వర్యాదినిత్యాభిః స్వసమానసమృద్ధిభిః ।
నర్మాలాపవినోదేన సేవ్యమానాం రథోత్తమే ॥ 3,౨౫.౫౬ ॥
తాం తథాభూతవృత్తాన్తామ తాదృశరణోద్యమామ్ ।
పురోగతం మహత్సైన్యం వీక్షమాణ సకౌతుకమ్ ॥ 3,౨౫.౫౭ ॥
మన్వానశ్చ హి తామేవ విషఙ్గః సుదురాశయః ।
పృష్ఠవంశే రథేన్ద్రస్య ఘట్టయామాస సైనికైః ॥ 3,౨౫.౫౮ ॥
తత్రాణి మాదిశక్తీనాం పరివారవరూథినీ ।
మహాకలకలం చక్రురణిమాద్యాః పరఃశతమ్ ॥ 3,౨౫.౫౯ ॥
పట్టిశైర్ద్ఘణ్టైశ్చైవ భిన్దిపాలైర్భుశుణ్డిభిః ।
కఠోరవజ్రనిర్ఘాతనిష్ఠురైః శక్తిమణ్డలైః ॥ 3,౨౫.౬౦ ॥
మర్దయన్తో మహాసత్త్వాః సమరం బహుమేనిరే ।
ఆకస్మికరణోత్సాహవిపర్యావిష్టవిగ్రహమ్ ॥ 3,౨౫.౬౧ ॥
అకాణ్డక్షుభితం చాసీద్రథస్థం శక్తిమణ్డలమ్ ।
విపాఠైః పాటయామాసురదృశ్యైరన్ధకారిణః ॥ 3,౨౫.౬౨ ॥
తతశ్చక్రరథేన్ద్రస్య నవమే పర్వణి స్థితాః ।
అదృశ్యమానశస్త్రాణామదృశ్యనిజవర్మణామ్ ॥ 3,౨౫.౬3 ॥
తిమిరచ్ఛన్నరూపాణాం దానవానాం శిలీముఖైః ।
ఇతస్తతో బహు క్లిష్టం ఛన్నవర్మితమర్మవత్ ॥ 3,౨౫.౬౪ ॥
శక్తీనాం మణ్డలం తేనే క్రన్దనం లలితాం ప్రతి ।
పూర్వానుక్రమ తస్త్రత్ర సంప్రాప్తం సుమహద్భయమ్ ॥ 3,౨౫.౬౫ ॥
కర్ణాకర్ణికయాకర్ణ్య లలితా కోపమాదధే ।
ఏతస్మిన్నన్తరే భణ్డశ్చణ్డదుర్మత్రిపణ్డితః ॥ 3,౨౫.౬౬ ॥
దశాక్షౌహిణికాయుక్తం కుటిలాక్షం మహౌజసమ్ ।

లలితాసైన్యనాశాయ యుద్ధాయ ప్రజిఘాయ సః ॥ ౩,౨౫.౬౭ ॥
యథా పశ్చాత్కలకలం శ్రుత్వాగ్రేవర్తినీ చమూః ।
నాగచ్ఛతి తథా చక్రే కుటిలాక్షో మహారణమ్ ॥ ౩,౨౫.౬౮ ॥
ఏవం చోభయతో యుద్ధం పశ్చాదగ్రే తథాభవత్ ।
అత్యన్తతుములం చాసీచ్ఛక్తీనాం సైనికే మహత్ ॥ ౩,౨౫.౬౯ ॥
నక్తసత్త్వాశ్చ దైత్యేన్ద్రాస్తిమిరేణ సమావృతాః ।
ఇతస్తతః శిథిలతాం కణ్టకే నిన్యురుద్ధతాః ॥ ౩,౨౫.౭౦ ॥
నిషఙ్గేణ దురాశేన ధమనాద్యైశ్చమూవరైః ।
చమూభిశ్చ ప్రణహితా న్యపతఞ్ఛత్రుకోటయః ॥ ౩,౨౫.౭౧ ॥
తాభిర్దైత్యాస్త్రమాలాభిశ్చక్రరాజరథో వృతః ।
బకావలీనిబిడతః శైలరాజ ఇవాబభౌ ॥ ౩,౨౫.౭౨ ॥
ఆక్రాన్తపర్వణాధస్తాద్విషఙ్గేణ దురాత్మనా ।
ముక్త ఏకః శరోదేవ్యాస్తాలవృన్తమచూర్ణయత్ ॥ ౩,౨౫.౭౩ ॥
అథ తేనావ్యాహితేన సంభ్రాన్తే శక్తిమణ్డలే ।
కామేశ్వరీముఖా నిత్యా మహాన్తం క్రోధమాయయుః ॥ ౩,౨౫.౭౪ ॥
ఈషద్భ్రుకుటిసంసక్తం శ్రీదేవ్యా వదనాంబుజమ్ ।
అవలోక్య భృశోద్విగ్నా నిత్యా దధురతిశ్రమమ్ ॥ ౩,౨౫.౭౫ ॥
నిత్యా కాలస్వరూపిణ్యః ప్రత్యేకం తిథివిగ్రహాః ।
క్రోధముద్వీక్ష్య సన్నాజ్ఞ్యా యుద్ధాయ దధురుద్యమమ్ ॥ ౩,౨౫.౭౬ ॥
ప్రణిపత్య చ తాం దేవీం మహారాజ్ఞీం మహోదయామ్ ।
ఊచుర్వాచమకాణ్డోత్థాం యుద్ధకౌతుకగద్గదామ్ ॥ ౩,౨౫.౭౭ ॥
తిథినిత్యా ఉచుః ।
దేవదేవీ మహారాజ్ఞీ తవాగ్రే ప్రేక్షితాం చమూమ్ ।
దణ్డినీమన్త్రనాథాదిమహాశక్త్యాభపాలితామ్ ॥ ౩,౨౫.౭౮ ॥

ధర్షితు కాతరా దుష్టా మాయాచ్ఛద్మపరాయణాః ।
పార్ష్ణిగ్రాహేణ యుద్ధేన బాధన్తే రథపుఙ్గవమ్ ॥ ౩,౨౫.౭౯ ॥
తస్మాత్తిమిరసంఛన్నమూర్తీనాం విబుధద్రుహామ్ ।
శమయామో వయం దర్పం క్షణమాత్రం విలోకయ ॥ ౩,౨౫.౮౦ ॥
యా వహ్నివాసినీ నిత్యా యా జ్వాలామాలినీ పరా ।
తాభ్యాం ప్రదీపితే యుద్ధే ద్రష్టుం శక్తాః సురద్విషః ॥ ౩,౨౫.౮౧ ॥
ప్రశమయ్య మహాదర్పం పార్ష్ణిగ్రాహప్రవర్తినామ్ ।
సహసైవాగమిష్యామః సేవితుం శ్రీపదాంబుజమ్ ।
ఆజ్ఞాం దేహి మహారాజ్ఞి మర్దనార్థం దురాత్మనామ్ ॥ ౩,౨౫.౮౨ ॥
ఇత్యుక్తే సతి నిత్యాభిస్తథాస్త్వితి జగాద సా ।
అథ కామేశ్వరీ నిత్యా ప్రణమ్య లలితేశ్వరీమ్ ।
తయా సంప్రేషితా తాభిః కుణ్డలీకృత కార్ముకా ॥ ౩,౨౫.౮౩ ॥
సా హన్తుం తాన్దురాచారాన్కూటయుద్ధకృతక్షణాన్ ।
బాలారుణమివ క్రోధారుణం వక్త్రం వితన్వతీ ॥ ౩,౨౫.౮౪ ॥
రే రే తిష్ఠత పాపిష్ఠా మాయానిష్ఠాశ్ఛినద్మి వః ।
అన్ధకారమనుప్రాప్య కూటయుద్ధపరాయణాః ॥ ౩,౨౫.౮౫ ॥
ఇతి తాన్భర్త్సయన్తీ సా తూణీరోత్ఖాతసాయకాత్ ।
పర్వావరోహణం చక్రే క్రోధేన ప్రస్ఖలద్గతిః ॥ ౩,౨౫.౮౬ ॥
సజ్జకార్ముకహస్తాశ్చ భగమాలాపురఃసరాః ।
అన్యాశ్చ చరితా నిత్యాః కృత పర్వావరోహణాః ॥ ౩,౨౫.౮౭ ॥
జ్వాలామాలిని నిత్యా చ యా నిత్యా వహ్నివాసినీ ।
సజ్జే యుద్ధే స్వతేజోభిః సమదీపయతాం రణే ॥ ౩,౨౫.౮౮ ॥
అథ తే దుష్టదనుజాః ప్రదీప్తే యుద్ధమణ్డలే ।
ప్రకాశవపుషస్తత్ర మరాన్తం క్రోధమాయయుః ॥ ౩,౨౫.౮౯ ॥

కామేశ్వర్యాదికా నిత్యాస్తాః పఞ్చదశ సాయుధాః ।
ససింహనాదాస్తాన్దైత్యానమృద్నన్నేవ హేలయా ॥ ౩,౨౫.౯౦ ॥
మహాకలకలస్తత్ర సమభూద్యుద్ధసీమని ।
మన్దరక్షోభితాంభోదివేల్లత్కల్లోలమణ్డలః ॥ ౩,౨౫.౯౧ ॥
తాశ్చ నిత్యావలత్క్వాణకఙ్కణైర్యుధి పాణిభిః ।
ఆకృష్య ప్రామకోదణ్డాస్తేనిరే యుద్ధముద్ధతమ్ ॥ ౩,౨౫.౯౨ ॥
యామత్రితయపర్యన్తమేవం యుద్ధమవర్తత ।
నిత్యానాం నిశితైర్బాణైరక్షౌహిణ్యశ్చ సంహృతాః ॥ ౩,౨౫.౯౩ ॥
జఘాన దమనం దుష్టం కామేశీ ప్రథమం శరైః ।
దీర్ఘజిహ్వం చమూనాథం భగమాలా వ్యదారత్ ॥ ౩,౨౫.౯౪ ॥
నిత్యక్లిన్నా చ భేరుణ్డా హుమ్బేకం హులుమల్లకమ్ ।
కల్లసం వహ్నివాసా చ నిజఘాన శరైః శతైః ॥ ౩,౨౫.౯౫ ॥
మహావజ్రేశ్వరీ బాణైరభినత్కేకివాహనమ్ ।
పుల్కసం శివదూతీ చ ప్రాహిణోద్యమసాదనమ్ ॥ ౩,౨౫.౯౬ ॥
పుణ్డ్రకేతుం భుజోద్దణ్డం త్వరితా సమదారయత్ ।
కులసున్దరికా నిత్యా చణ్డబాహుం చ కుక్కురమ్ ॥ ౩,౨౫.౯౭ ॥
అథ నిలపతాకా చ విజయా చ జయోద్ధతే ।
జంబుకాక్షం జృంభణం చ వ్యతన్వాతాం రణే బలిమ్ ।
సర్వమఙ్గలికా నిత్యా తీక్ష్ణశృఙ్గమఖణ్డయత్ ।
జ్వాలామాలినికా నిత్యా జఘానోగ్రం త్రికర్ణకమ్ ॥ ౩,౨౫.౯౮ ॥
చన్ద్రగుప్తం చ దుఃశీలం చిత్రం చిత్రా వ్యదారత్ ।
సేనానాథేషు సర్వేషు నిహతేషు దురాత్మసు ॥ ౩,౨౫.౯౯ ॥
విషఙ్గః పరమః క్రుద్ధశ్చచాల పురతో బలీ ।
అథ యామావశేషాయాం యామిన్యాం ఘటికాద్వయమ్ ॥ ౩,౨౫.౧౦౦ ॥

నిత్యాభిః సహ సంగ్రామం విధాయ స దురాశయః ।
అశక్యత్వం సముద్దిశ్య చక్రామ ప్రపలాయితుమ్ ॥ ౩,౨౫.౧౦౧ ॥
కామేశ్వరీకరాకృష్టచాపోత్థైర్నిశితైః శరైః ।
భిన్నవర్మా దృఢతరం విషఙ్గో విహ్వలాశయః ।
హతావశిష్టైర్యోద్ధైశ్చ సార్ధమేవ పలాయితః ॥ ౩,౨౫.౧౦౨ ॥
తాభిర్న నిహతో దుష్టో యస్మాద్వధ్యః స దానవః ।
దణ్డనాథాశరేణైవ కాలదణ్డసమత్విషా ॥ ౩,౨౫.౧౦౩ ॥
తస్మిన్పలాయితే దుష్టే విషఙ్గే భణ్డసోదరే ।
సా విభాతా చ రజనీ ప్రసన్నాశ్చాభవన్దిశః ॥ ౩,౨౫.౧౦౪ ॥
పలాయితం రణేవీరమనుసర్తుమనౌచితీ ।
ఇతి తాః సమరాన్నిత్యాస్తస్మిన్కాలే వ్యరంసిషుః ॥ ౩,౨౫.౧౦౫ ॥
దైత్యశస్త్రవ్రణస్యన్దిశోణితప్లుతవిగ్రహాః ।
నిత్యాః శ్రీలలితాం దేవీం ప్రణిపేతుర్జయోద్ధతాః ॥ ౩,౨౫.౧౦౬ ॥
ఇత్థం రాత్రౌ మహద్యుద్ధం తత్ర జాతం భయఙ్కరమ్ ।
నిత్యానాం రూపజాలం చ శస్త్రక్షతమలోకయత్ ॥ ౩,౨౫.౧౦౭ ॥
శ్రుత్వోదన్తం మహారాజ్ఞీ కృపాపాఙ్గేన సైక్షత ।
తదాలోకనమాత్రేణ వ్రణో నిర్వ్రణతామగాత్ ॥ ౩,౨౫.౧౦౮ ॥
నిత్యానాం విక్రమైశ్చాపి లలితా ప్రీతిమాసదత్ ॥ ౩,౨౫.౧౦౯ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డమహాపురాణే ఉత్తరభాగే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే లలితోపాఖ్యానే విషఙ్గపలాయనం నామ పఞ్చవింశోఽధ్యాయ

ప్రథమయుద్ధదివసః ।
దశాక్షౌహిణికాయుక్తః కుటిలాక్షోఽపి వీర్యవాన్ ।
దణ్డనాథాశరైస్తీక్ష్ణై రణే భగ్నః పలాయితః ।
దశాక్షౌహిణికం సైన్యం తయా రాత్రౌ వినాశితమ్ ॥ ౩,౨౬.౧ ॥
ఇమం వృత్తాన్తమాకర్ణ్య భణ్డః క్షోభమథాయయౌ ।
రాత్రౌ కపటసంగ్రామం దుష్టానాం నిర్జరద్రుహామ్ ।
మన్త్రిణీ దణ్డనాథా చ శ్రుత్వా నిర్వేదమాపతుః ॥ ౩,౨౬.౨ ॥
అహో బత మహత్కష్టం దైత్యైర్దేవ్యాః సమాగతమ్ ।
ఉత్తానబుద్ధిభిర్దూరమస్మాభిశ్చలితం పురః ॥ ౩,౨౬.౩ ॥
మహాచక్రరథేన్ద్రస్య న జాతం రక్షణం బలైః ।
ఏతం త్వవసరం ప్రాప్య రాత్రౌ దుష్టైః పరాకృతమ్ ॥ ౩,౨౬.౪ ॥
కో వృత్తాన్తోఽభవత్తత్ర స్వామిన్యా కిం రణః కృతః ।
అన్యా వా శక్తయస్తత్ర చక్రుర్యుద్ధం మహాసురైః ॥ ౩,౨౬.౫ ॥
విమ్రష్టవ్యమిదం కార్యం ప్రవృత్తిస్తత్ర కీదృశీ ।
మహాదేవ్యాశ్చ హృదయే కః ప్రసంగః ప్రవర్తతే ॥ ౩,౨౬.౬ ॥
ఇతి శఙ్కాకులాస్తత్ర దణ్డనాథాపురోగమాః ।
మన్త్రిణీం పురతః కృత్వా ప్రచేలుర్లలితాం ప్రతి ॥ ౩,౨౬.౭ ॥
శక్తిచక్రచమూనాథాః సర్వాస్తాః పూజితా ద్రుతమ్ ।
వ్యతీతాయాం విభావర్యాం రథేన్ద్రం పర్యవారయన్ ॥ ౩,౨౬.౮ ॥
అవరుహ్య స్వయానాభ్యాం మన్త్రిణీదణ్డనాయికే ।
అధస్తాత్సైన్యమావేశ్య తదారురుహతూ రథమ్ ॥ ౩,౨౬.౯ ॥
క్రమేణ నవ పర్వాణి వ్యతీత్య త్వరితక్రమైః ।
తత్తత్సర్వగతైః శక్తిచక్రైః సమ్యఙ్నివేదితైః ॥ ౩,౨౬.౧౦ ॥
అభజేతాం మహారాజ్ఞీం మన్త్రిణీదణ్డనాయికే ।

తే వ్యజిజ్ఞపతాం దేవ్యా అష్టాఙ్గస్పృష్టభూతలే ॥ ౩,౨౬.౧౧ ॥
మహాప్రమాదః సమభూదితి నః శ్రుతమంబికే ।
కూటయుద్ధప్రకారేణ దైత్యైరపకృతం ఖలైః ॥ ౩,౨౬.౧౨ ॥
స దురాత్మా దురాచారః ప్రకాశసమరాత్త్రసన్ ।
కుహకవ్యవహారేణ జయసిద్ధిం తు కాఙ్క్షతి ॥ ౩,౨౬.౧౩ ॥
దైవాన్నః స్వామినీగాత్రే దుష్టానామమరద్రుహామ్ ।
శరాదికపరామర్శో న జాతస్తేన జీవతి ॥ ౩,౨౬.౧౪ ॥
ఏకావలంబనం కృత్వా మహారాజ్ఞి భవత్పదమ్ ।
వయం సర్వా హి జీవామః సాధయామః సమీహితమ్ ॥ ౩,౨౬.౧౫ ॥
అతోఽస్మాభిః ప్రకర్తవ్యం శ్రీమత్యఙ్గస్య రక్షణమ్ ।
మాయావినశ్చ దైత్యేన్ద్రాస్తత్ర మన్త్రో విధీయతామ్ ॥ ౩,౨౬.౧౬ ॥
ఆపత్కాలేషు జేతవ్యా భణ్డాద్యా దానవాధమాః ।
కూటయుద్ధం న కుర్వన్తి న విశన్తి చమూమిమామ్ ॥ ౩,౨౬.౧౭ ॥
తథా మహేన్ద్రశైలస్య కార్యం దక్షిణదేశతః ।
శిబిరం బహువిస్తారం యోజనానాం శతావధి ॥ ౩,౨౬.౧౮ ॥
వహ్నిప్రాకారవలయం రక్షణార్థం విధీయతామ్ ।
అస్మత్సేనానివేశస్య ద్విషాం దర్పశమాయ చ ॥ ౩,౨౬.౧౯ ॥
శతయోజనమాత్రస్తు మధ్యతేశః ప్రకల్ప్యతామ్ ।
వహ్నిప్రాకారచక్రస్య ద్వారన్దక్షిణతో భవేత్ ॥ ౩,౨౬.౨౦ ॥
యతో దక్షిణదేశస్థం శూన్యకం విద్విషాం పురమ్ ।
ద్వారే చ బహవః కల్ప్యాః పరివారా ఉదాయుధాః ॥ ౩,౨౬.౨౧ ॥
నిర్గచ్ఛతాం ప్రవిశతాం జనానాముపరోధకాః ।
అనాలస్యా అనిద్రాశ్చ విధేయాః సతతోద్యతాః ॥ ౩,౨౬.౨౨ ॥
ఏవం చ సతి దుష్టానాం కూటయుద్ధం చికీర్షితమ్ ।

అవేలాసు చ సంధ్యాసు మధ్యరాత్రిషు చ ద్విషామ్ ।
అశక్యమేవ భవతి ప్రౌఢమాక్రమణం హఠాత్ ॥ 3,౨౬.౨3 ॥
నో చేద్దురాశయా దైత్యా బహుమాయాపరిగ్రహాః ।
పశ్యతోహరవత్సర్వం విలుఠన్తి మహద్బలమ్ ॥ 3,౨౬.౨౪ ॥
మన్త్రిణ్యా దణ్డనాథాయా ఇతి శ్రుత్వా వచస్తదా ।
శుచిదన్తరుచా ముక్తా వహన్తీ లలితాబ్రవీత్ ॥ 3,౨౬.౨౫ ॥
భవతీనామయం మన్త్రశ్చారుబుద్ధ్యా విచారితః ।
అయం కుశలధీమార్గో నీతిరేషా సనాతనీ ॥ 3,౨౬.౨౬ ॥
స్వచక్రస్య పురో రక్షాం విధాయ దృఢసాధనైః ।
పరచక్రాక్రమః కార్యో జిగీషద్భిర్మహాజనైః ॥ 3,౨౬.౨౭ ॥
ఇత్యుక్త్వా మన్త్రిణీదణ్డనాథే సా లలితేశ్వరీ ।
జ్వాలామాలినికాం నిత్యామాహూయేదమువాచ హ ॥ 3,౨౬.౨౮ ॥
వత్సే త్వం వహ్నిరూపాసి జ్వాలామాలామయాకృతిః ।
త్వయా విధీయతాం రక్షా బలస్యాస్య మహీయసః ॥ 3,౨౬.౨౯ ॥
శతయోజనవిస్తారం పరివృత్య మహీతలమ్ ।
త్రింశద్యోజనమున్నద్ధం జ్వాలాకారత్వమావ్రజ ॥ 3,౨౬.30 ॥
ద్వారయోజనమాత్రం తు ముక్త్వాన్యత్ర జ్వలత్తనుః ।
వహ్నిజ్వాలాత్వమాపన్నా సంరక్ష సకలం బలమ్ ॥ 3,౨౬.3౧ ॥
ఇత్యుక్త్వా మన్త్రిణీదణ్డనాథే సా లలితేశ్వరీ ।
మహేన్ద్రోత్తరభూభాగం చలితుం చక్ర ఉద్యమమ్ ॥ 3,౨౬.3౨ ॥
సా చ నిత్యానిత్యమయీ జ్వలజ్జ్వాలామయాకృతిః ।
చతుర్దశీతిథిమయీ తథేతి ప్రణనామ తామ్ ॥ 3,౨౬.33 ॥
తయైవ పూర్వనిర్దిష్టం మహేన్ద్రోత్తరభూతలమ్ ।
కుణ్డలీకృత్య జజ్వాలశాలరూపేణ సా పునః ॥ 3,౨౬.3౪ ॥

నభోవలయజంబాలజ్వాలామాలామయాకృతిః ।
బభాసే దణ్డనాథాయా మన్త్రినాథచమూరపి ॥ ౩,౨౬.౩౫ ॥
అన్యా సామపి శక్తీనాం మహతీనాం మహద్బలమ్ ।
విశఙ్కటోదరం సాలం ప్రవివేశ గతక్లమా ॥ ౩,౨౬.౩౬ ॥
రాజచక్రరథేన్ద్రం తు మధ్యే సంస్థాప్య దణ్డినీ ।
వామపక్షే రథం స్వీయం దక్షిణే శ్యామలారథమ్ ॥ ౩,౨౬.౩౭ ॥
పశ్చాద్భాగే సమ్పదేశీం పురస్తాశ్చ హయాసనామ్ ।
ఏవం సంవేశ్య పరితశ్చక్రరాజరథస్య చ ॥ ౩,౨౬.౩౮ ॥
ద్వారే నివేశయామాస వింశత్యక్షౌహిణీయుతామ్ ।
జ్వలద్దణ్డాయుధోదగ్రాం స్తమ్భినీం నామ దేవతామ్ ॥ ౩,౨౬.౩౯ ॥
యా దేవీ దణ్డనాథాయా విఘ్నదేవీతి విశ్రుతా ।
ఏవం సురక్షితం కృత్వా శిబిరం యోత్రిణీ తథా ।
పూషణ్యుదితభూయిష్ఠే పునర్యుద్ధముపాశ్రయత్ ॥ ౩,౨౬.౪౦ ॥
కృత్వా కిలకిలారావం తతః శక్తిమహాచమూః ।
అగ్నిప్రాకారకద్వారాన్నిర్జగాం మహారవా ॥ ౩,౨౬.౪౧ ॥
ఇత్థం సురక్షితం శ్రుత్వా లలితాశిబిరోదరమ్ ।
భూయః సంజ్వరమాపన్నః ప్రచణ్డో భణ్డదానవః ॥ ౩,౨౬.౪౨ ॥
మన్త్రయిత్వా పునస్తత్ర కుటిలాక్షపురోగమైః ।
విషఙ్గేణ విశుక్రేణాసమమాత్మసుతైరపి ॥ ౩,౨౬.౪౩ ॥
ఏకౌఘస్య ప్రసారేణ యుద్ధం కర్తుం మహాబలః ।
చతుర్బాహుముఖాన్పుత్రాంశ్చతుర్జలధిసన్నిభాన్ ॥ ౩,౨౬.౪౪ ॥
చతురాన్యుద్ధకృత్యేషు సమాహూయ స దానవః ।
ప్రేషయామాస యుద్ధాయ భణ్డశ్చణ్డక్రుధా జ్వలన్ ॥ ౩,౨౬.౪౫ ॥
త్రింశత్సంఖ్యాశ్చ తత్పుత్రా మహాకాయా మహాబలాః ।

తేషాం నామాని వక్ష్యామి సమాకర్ణయ కుమ్భజ ॥ ౩,౨౬.౪౬ ॥
చతుర్బాహుశ్చకోరాక్షస్తృతీయస్తు చతుః శిరాః ।
వజ్రఘోషశ్చోర్ధ్వకేశో మహాకాయో మహాహనుః ॥ ౩,౨౬.౪౭ ॥
మఖశత్రుర్మఖస్కన్దీసింహఘోషః సిరాలకః ।
లడునః పట్టసేనశ్చ పురాజిత్పూర్వమారకః ॥ ౩,౨౬.౪౮ ॥
స్వర్గశత్రుః స్వర్గబలో దుర్గాఖ్యః స్వర్గకణ్టకః ।
అతిమాయో బృహన్మాయ ఉపమాయశ్చ వీర్యవాన్ ॥ ౩,౨౬.౪౯ ॥
ఇత్యేతే దుర్మదాః పుత్రా భణ్డదైత్యస్య దుర్ధియః ।
పితుః సదృశదోర్వీర్యాః పితుః సదృశవిగ్రహాః ॥ ౩,౨౬.౫౦ ॥
ఆగత్య భణ్డచరణావభ్యవన్దత భక్తితః ।
తానుదీక్ష్య ప్రసన్నాభ్యాం లోచనాభ్యాం స దానవః ।
సగౌరవమిదం వాక్యం బభాషే కులఘాతకః ॥ ౩,౨౬.౫౧ ॥
భో భో మదీయాస్తనయా భవతాం కః సమో భువి ।
భవతామేవ సత్యేన జితం విశ్వం మయా పురా ॥ ౩,౨౬.౫౨ ॥
శక్రస్యాగ్నేర్యమస్యాపి నిరృతేః పాశినస్తథా ।
కచేషు కర్షణం కోపాత్కృతం యుష్మాభిరాహవే ॥ ౩,౨౬.౫౩ ॥
అస్త్రాణ్యపి చ శస్త్రాణి జానీథ నిఖిలాన్యపి ।
జాగ్రత్స్వేవ హి యుష్మాసు కులభ్రంశోఽయమాగతః ॥ ౩,౨౬.౫౪ ॥
మాయావినీ దులలితా కాచిత్స్త్రీ యుద్ధదుర్మదా ।
బహుభిః స్వసమానాభిః స్త్రీభిర్యుక్తా హినస్తి నః ॥ ౩,౨౬.౫౫ ॥
తదేనాం సమరేఽవశ్యమాత్మవశ్యాం విధాస్యథ ।
జీవగ్రాహం చ సా గ్రాహ్యా భవద్భిర్జ్వలదాయుధైః ॥ ౩,౨౬.౫౬ ॥
అప్రమేయప్రకోపాన్ధాన్యుష్మానేకాం స్త్రియం ప్రతి ।
సమ్ప్రేషణమనౌచిత్యం తథాప్యేష విధేః క్రమః ॥ ౩,౨౬.౫౭ ॥

ఇమమేకం సహధ్వం చ శౌర్యకీతివిపర్యయమ్ ।
ఇత్యుక్త్వా భణ్డదైత్యేన్ద్రస్త్రాన్ప్రైషీద్రణం ప్రతి ।
ద్విశతం చాక్షౌహిణీనాం తత్సహాయతయాహినోత్ ॥ 3,౨౬.౫౮ ॥
ద్విశత్యక్షౌహిణీసేనా ముఖ్యస్య తిలకాయితా ।
బద్ధభ్రుకుటయః శస్త్రపాణయో నిర్యయుర్గృహాత్ ॥ 3,౨౬.౫౯ ॥
నిర్గమే భణ్డపుత్రాణాం భూః ప్రకమ్పమలమ్భత ।
ఉత్పాతా వివిధా జాతా విత్రస్తం చాభవజ్జగత్ ॥ 3,౨౬.౬౦ ॥
తాన్కుమారాన్మహాసత్త్వాంల్లాజవర్షైరవాకిరన్ ।
వీథీషు యానైశ్చలితాన్పౌరవృద్ధపురన్ధ్రయః ॥ 3,౨౬.౬౧ ॥
బన్దినో మాగధాశ్చైవ కుమారాణాం స్తుతిం వ్యధుః ।
మఙ్గలారార్తికం చక్రుర్ద్వారేద్వారే పురాఙ్గనాః ॥ 3,౨౬.౬౨ ॥
భిద్యమానేవ వసుధా కృష్యమాణమివాబరమ్ ।
ఆసీత్తేషాం వినిర్యాణే ఘూర్ణమాన ఇవార్ణవః ॥ 3,౨౬.౬3 ॥
ద్విశత్యక్షౌహిణీసేనాం గృహీత్వా భణ్డసూనవః ।
క్రోధోద్యద్భ్రుకుటీక్రూరవదనా నిర్యయుః పురాత్ ॥ 3,౨౬.౬౪ ॥
శక్తిసైన్యాని సర్వాణి భక్షయామః క్షణాద్రణే ।
తేషామాయుధచక్రాణి చూర్ణయామః శితైశరైః ॥ 3,౨౬.౬౫ ॥
అగ్నిప్రాకారవలయం శమయామశ్చ రంహసా ।
దుర్విదగ్ధాం తాం లలితాం బన్దీకుర్మశ్చ సర్వరమ్ ॥ 3,౨౬.౬౬ ॥
ఇత్యన్యోన్యం ప్రవల్గన్తో వీరభాషణఘోషణైః ।
ఆసేదురగ్నిప్రాకారసమీపం భణ్డసూనవః ॥ 3,౨౬.౬౭ ॥
యౌవనేన మదేనాన్ధా భూయసా రుద్ధదృష్టయః ।
భ్రుకుటీకుటిలాశ్చక్రుః సింహనాదంమహత్తరమ్ ॥ 3,౨౬.౬౮ ॥
విదీర్ణమివ తేనాసీద్బ్రహ్మాణ్డ చణ్డిమస్పృశా ।

ఉత్పాతవారిదోత్సృష్టఘోరనిర్ఘాతరంహసా ॥ ౩,౨౬.౧౯ ॥
ఏతస్యాననుభూతస్య మహాశబ్దస్య డమ్బరః ।
క్షోభయామాస శక్తీనాం శ్రవాంసి చ మనాంసి చ ॥ ౩,౨౬.౨౦ ॥
ఆగత్య తే కలకలం చక్రుఃసార్ధం స్వసైనికైః ।
వివిధాయుధసమ్పాతమూర్ఛద్వైమానికచ్ఛటమ్ ॥ ౩,౨౬.౨౧ ॥
చతుర్బాహుమఖాన్పుత్వా భణ్డదైత్యకుమారకాన్ ।
ఆగతాన్యుద్ధకృత్యాయ బాలా కౌతూహలం దధే ॥ ౩,౨౬.౨౨ ॥
కుమారీ లలితాదేవ్యాస్తస్యా నికటవాసినీ ।
సమస్తశక్తిచక్రాణాం పూజ్య విక్రమశాలినీ ॥ ౩,౨౬.౨౩ ॥
లలితాసదృశాకారా కుమారీ కోపమాదధే ।
యా సదా నవవర్షేవ సర్వవిద్యామహాఖనిః ॥ ౩,౨౬.౨౪ ॥
బాలారుణతనుః శ్రోణీశోణవర్ణవపుర్లతా ।
మహారాజ్ఞీ పాదపీఠే నిత్యమాహితసంనిధిః ॥ ౩,౨౬.౨౫ ॥
తస్యా బహిశ్చరాః ప్రాణా యా చతుర్థం విలోచనమ్ ।
తానాగతాన్భణ్డసుతాన్సంహరిష్యామి సత్వరమ్ ॥ ౩,౨౬.౨౬ ॥
ఇతి నిశ్చిత్య బాలాంబా మహారాజ్ఞ్యై వ్యజిజ్ఞపత్ ।
మాతర్భణ్డమహాదైత్యసూనవో యోద్ధుమాగతాః ॥ ౩,౨౬.౨౭ ॥
తైః సమం యోద్ధుమిచ్ఛామి కుమారిత్యాత్తకౌతుకా ।
సఫురన్తావివ మే బాహూ యుద్ధకణ్డూయయానయా ॥ ౩,౨౬.౨౮ ॥
క్రీడా మమైషా హన్తవ్యా న భవత్యా నివారణైః ।
అహం హి వాలికా నిత్యం క్రీడనేష్వనురాగిణీ ॥ ౩,౨౬.౨౯ ॥
క్షణం రణక్రీడయా చ ప్రీతిం యాస్యామి చైతసా ।
ఇతి విజ్ఞాపితా దేవీ ప్రత్యువాచ కుమారికామ్ ॥ ౩,౨౬.౩౦ ॥
వత్సే త్వమతిమృద్వఙ్గీ నవవర్షా నవక్రమా ।

నవీనయుద్ధశిక్షా చ కుమారీ త్వం మమైకికా ॥ ३,౨౬.౮౧ ॥
త్వాం వినా క్షణమాత్రం మే న నిశ్వాసః ప్రవర్తతే ।
మమోచ్ఛ్వసితమేవాసి న త్వం యాహి మహాహవమ్ ॥ ३,౨౬.౮౨ ॥
దణ్డినీ మన్త్రిణీ చైవ శక్తయోఽన్యాశ్చ కోటిశః ।
సంత్యేవ సమరే కర్తుం వత్సే త్వం కిం ప్రమాద్యసి ॥ ३,౨౬.౮३ ॥
ఇతి శ్రీలలితాదేవ్యా నిరుద్ధాపి కుమారికా ।
కౌమారకౌతుకావిష్టా పునర్యుద్ధమయాచత ॥ ३,౨౬.౮౪ ॥
సుదృఢం నిశ్చయం దృష్ట్వా తస్యాః శ్రీలలితాంబికా ।
అనుజ్ఞాం కృతవత్యేవ గాఢమాశ్లిష్య బాహుభిః ॥ ३,౨౬.౮౫ ॥
స్వకీయకవచాదేకమాచ్ఛిద్య కవచం దదౌ ।
స్వాయుధేభ్యశ్చాయుధాని వితీర్యవిససర్జ తామ్ ॥ ३,౨౬.౮౬ ॥
కర్ణీరథం మహారాజ్ఞ్యా చాపదణ్డాత్సముద్ధృతమ్ ।
హంసయుగ్యశతైర్యుక్తమారురోహ కుమారికా ॥ ३,౨౬.౮౭ ॥
తస్యాం రణే ప్రవృత్తాయాం సర్వపర్వస్థదేవతాః ।
బద్ధాఞ్జలిపుటా నేముః ప్రధృతాసిపరంపరాః ॥ ३,౨౬.౮౮ ॥
తాభిః ప్రణమ్యమానా సా చక్రరాజరథోత్తమాత్ ।
అవరుహ్య తలే సైన్యం వర్తమానమగాహత ॥ ३,౨౬.౮౯ ॥
తామాయాన్తీమథో దృష్ట్వా కుమారీం కోపపాటలామ్ ।
మన్త్రిణీదణ్డనాథే చ సభయే వాచమూచతుః ॥ ३,౨౬.౯౦ ॥
కిం భర్తృదారికే యుద్ధే వ్యవసాయః కృతస్త్వయా ।
అకాణ్డే కిం మహారాజ్ఞ్యా ప్రేషితాసి రణం ప్రతి ॥ ३,౨౬.౯౧ ॥
తదేతదుచితంనైవ వర్తమానేఽపి సైనికే ।
త్వం మూర్తం జీవితమసి శ్రీదేవ్యా బాలికే యతః ॥ ३,౨౬.౯౨ ॥
నివర్తస్వ రణోత్సాహాత్త్వణామస్తే విధీయతే ।

ఇతి తాభ్యాం ప్రార్థితాపి ప్రాచలద్ధృఢనిశ్చయా ॥ 3,౨౬.౯3 ॥
అత్యన్తం విస్మయావిష్టే మన్త్రిణీదణ్డనాయికే ।
సహైవ తస్యా రక్షార్థం చేలతుః పార్శ్వయోర్ద్వయోః ॥ 3,౨౬.౯౪ ॥
అథాగ్నివరణద్వారా తాభ్యామనుగతా సతీ ।
ప్రభూతసేనాయుక్తాభ్యాం నిర్జగామ కుమారికా ॥ 3,౨౬.౯౫ ॥
సనాథశక్తిసేనానాం సర్వాసామనుగృష్ణతీ ।
ప్రణామాఞ్జలిజాలాని కర్ణిరథకృతాసనా ॥ 3,౨౬.౯౬ ॥
భణ్డస్య తనయాన్దుష్టానభ్యద్రవదరిన్దమా ।
తస్యాః ప్రాదేశికం సైన్యం కుమార్యా న హి విద్యతే ॥ 3,౨౬.౯౭ ॥
సర్వం హి లలితాసైన్యం తత్సైన్యం సమజాయత ।
తతః ప్రవవృతే యుద్ధమత్యుద్ధతాపరాక్రమమ్ ॥ 3,౨౬.౯౮ ॥
వవర్ష శరజాలాని దైత్యేన్ద్రేషు కుమారికా ।
భణ్డాసురకుమారైస్తైర్మహారాజ్ఞీకుమారికా ।
యద్యుద్ధమతనోత్తత్తు స్పృహణీయం సురాసురైః ॥ 3,౨౬.౯౯ ॥
అత్యన్తవిస్మితా దైత్యకుమారా నవవర్షిణీమ్ ।
కర్ణిరథస్థామాలోక్య కిరన్తీంశరమణ్డలమ్ ॥ 3,౨౬.౧౦౦ ॥
క్షణేక్షణే బాలికయా క్రియమాణం మహారణమ్ ।
వ్యజిజ్ఞపన్మహారాజ్ఞ్యై భ్రమన్త్యః పరిచారికాః ॥ 3,౨౬.౧౦౧ ॥
మన్త్రిణీదణ్డనాథే చ న తాం విజహతూ రణే ।
ప్రేక్షకత్వ మనుప్రాప్తే తృష్ణీమేవ బభూవతుః ॥ 3,౨౬.౧౦౨ ॥
సర్వేషాం దైత్యపుత్రాణామేకరూపా కుమారికా ।
ప్రత్యేకభిన్నా దదృశే బింబమాలేవ భాస్వతః ॥ 3,౨౬.౧౦3 ॥
సాయకైరగ్నిచూడాలైస్తేషాం మర్మాణి భిన్దతీ ।
రక్తోత్పలమివ క్రోధసంరక్తం బిభ్రతీ ముఖమ్ ॥ 3,౨౬.౧౦౪ ॥

ఆశ్చర్యం బ్రువతో వ్యోమ్ని పశ్యతాం త్రిదివౌకసామ్ ।
సాధువాదైర్బహువిధైర్మన్త్రిణీదణ్డనాథయోః ॥ ౩,౨౬.౧౦౫ ॥
అర్చ్యమానా రణం చక్రే లఘుహస్తా కుమారికా ।
ద్వితీయం యుద్ధదివసం సమస్తమపి సా రణే ॥ ౩,౨౬.౧౦౬ ॥
ప్రకాశయామాస బలం లలితాదుహితా నిజమ్ ।
అస్త్రప్రత్యస్త్రమోక్షేణ తాన్సర్వానపి భిన్దతీ ॥ ౩,౨౬.౧౦౭ ॥
నారాయణాస్త్రమోక్షేణ మహారాజ్ఞీకుమారికా ।
ద్విశత్యక్షౌహిణీసైన్యం భస్మసాదకరోత్క్షణాత్ ॥ ౩,౨౬.౧౦౮ ॥
అక్షౌహిణీనాం క్షయతః క్షణాత్కోపముపాగతాః ।
ఆకృష్టగురుధన్వానస్తేఽపతన్నేకహేలయా ॥ ౩,౨౬.౧౦౯ ॥
తతః కలకలే జాతే శక్తీనాం చ దివౌకసామ్ ।
యుగపత్త్రింశతో బాణానసృజత్సా కుమారికా ॥ ౩,౨౬.౧౧౦ ॥
హస్తలాఘవమాశ్రిత్య ముక్తైశ్చన్ద్రార్ధసాయకైః ।
త్రింశతా త్రింశతో భణ్డపుత్రాణా సాహృతం శిరః ॥ ౩,౨౬.౧౧౧ ॥
ఇతి భణ్డస్య పుత్రేషు ప్రాప్తేషు యమసాదనమ్ ।
అత్యన్తవిస్మయావిష్టా వబృషుః పుష్పమభ్రగాః ॥ ౩,౨౬.౧౧౨ ॥
సా చ పుత్రీ మహారాజ్ఞ్యాః విధ్వస్తాసురమైనికా ।
మన్త్రిణీదణ్డనాథాభ్యామాలిఙ్గ్యత భృశం ముదా ॥ ౩,౨౬.౧౧౩ ॥
తస్యాః పరాక్రమోన్మేషైర్నృత్యన్త్యోజయదాయిభిః ।
శక్తయస్తుములం చక్రుః సాధువాదైర్జగత్త్రయమ్ ॥ ౩,౨౬.౧౧౪ ॥
సర్వాశ్చ శక్తిసేనాన్యో దణ్డనాథాపురఃసరాః ।
తదాశ్చర్యం మహారాజ్ఞ్యై నివేదయితుముద్గతాః ॥ ౩,౨౬.౧౧౫ ॥
తాభిర్నివేద్యమానాని సా దేవీ లలితాంబికా ।
పుత్రీభుజావదానాని శ్రుత్వా ప్రీతిం సమాయయౌ ॥ ౩,౨౬.౧౧౬ ॥

సమస్తమపి తచ్చక్రం శక్తీనాం తత్పరాక్రమైః ।
అదృష్టపూర్వైర్దేవేషు విస్మయస్య వశం గతమ్ ॥ ౩,౨౬.౧౧౭ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే ఉత్తరభాగే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే లలితోపాఖ్యానే భణ్డపుత్రవధో నామ షడ్వింశోఽధ్యాయః

అథ నష్టేషు పుత్రేషు శోకానలపరిప్లుతః ।
విలలాప స దైత్యేన్ద్రో మత్వా జాతం కులక్షయమ్ ॥ ౩,౨౭.౧ ॥
హా పుత్రా హా గుణోదారా హా మదేకపరాయణాః ।
హా మన్నేత్రసుధాపూరా హా మత్కులవివర్ధనాః ॥ ౩,౨౭.౨ ॥
హా సమస్తసురశ్రేష్ఠమదభఙ్గనతత్పరాః ।
హా సమస్తసురస్త్రీణామన్తర్మోహనమన్మథాః ॥ ౩,౨౭.౩ ॥
దిశత ప్రీతివాచం మే మమాఙ్కే వల్గతాధునా ।
కిమిదానీమిమం తాతమవముచ్య సుఖం గతాః ॥ ౩,౨౭.౪ ॥
యుష్మాన్వినా న శోభన్తే మమ రాజ్యాని పుత్రకాః ।
రిక్తాని మమ గేహాని రిక్తా రాజసభాపి మే ॥ ౩,౨౭.౫ ॥
కథమేవం వినిఃశేషం హతాయూయం దురాశయాః ।
అప్రధృష్యభుజాసత్త్వాన్భవతో మత్కులాఙ్కురాన్ ।
కథమేకపదే దుష్టా వనితా సంగరేఽవధీత్ ॥ ౩,౨౭.౬ ॥
మమ నష్టాని సౌఖ్యాని మమ నష్టాః కులస్త్రియః ।
ఇతః పరం కులే క్షీణే సాహసాని సుఖాని చ ॥ ౩,౨౭.౭ ॥
భవతః సుకృతైర్లబ్ధ్వా మమ పూర్వజనుఃకృతైః ।
నాశోఽయం భవతామద్య జాతో నష్టస్తతోఽస్మ్యహమ్ ॥ ౩,౨౭.౮ ॥

హా హతోఽస్మి విపన్నోఽస్మి మన్దభాగ్యోఽస్మి పుత్రకాః ।

ఇతి శోకార్తః పర్యస్యన్ప్రలపన్ముక్తమూర్ధజః ।

మూర్చ్ఛయా లుప్తహృదయో నిష్పపాత నృపాసనాత్ ॥ 3,౨౭.౯ ॥

విశుక్రశ్చ విషఙ్గశ్చ కుటిలాక్షశ్చ సంసది ।

భణ్డమాశ్వాసయామాసుర్దైవస్య కుటిలక్రమైః ॥ 3,౨౭.౧౦ ॥

విశుక్ర ఉవాచ

దేవకి ప్రాకృత ఇవ ప్రాప్తః శోకస్య వశ్యతామ్ ।

లపసి త్వం ప్రతి సుతాన్ప్రాప్తమృత్యూన్మహాహవే ॥ 3,౨౭.౧౧ ॥

ధర్మవాన్విహితః పన్థా వీరాణామేష శాశ్వతః ।

అశోచ్యమాహవే మృత్యుం ప్రాప్నువన్తి యదర్థితమ్ ॥ 3,౨౭.౧౨ ॥

ఏతదేవ వినాశాయ శల్యవద్బాధతే మనః ।

యత్స్త్రీ సమాగత్య హతాన్ని హన్తి సుభటాన్రణే ॥ 3,౨౭.౧౩ ॥

ఇత్యుక్తే తేన దైత్యేన పుత్రశోకో వ్యముచ్యత ।

భణ్డేన చణ్డకాలాగ్నిసదృశః క్రోధ ఆదధే ॥ 3,౨౭.౧౪ ॥

స కోశాత్తీవ్రముద్ధృత్య ఖడ్గముగ్రం యమోపమమ్ ।

విస్ఫారితాక్షియుగలో భృశం జజ్వాల తేజసా ॥ 3,౨౭.౧౫ ॥

ఇదానీమేవ తాం దుష్టాం ఖడ్గేనానేన ఖణ్డశః ।

శకలీకృత్య సమరే శ్రమం ప్రాప్స్యామి బన్ధుభిః ॥ 3,౨౭.౧౬ ॥

ఇతి రోషస్ఖలద్వర్ణః శ్వసన్నివ భుజఙ్గమః ।

ఖడ్గం విధున్వన్నుత్థాయ ప్రచచాలాతిమత్తవత్ ॥ 3,౨౭.౧౭ ॥

తం నిరుధ్య చ సంభ్రాన్తాః సర్వే దానవపుఙ్గవాః ।

వాచమూచురతిక్రోధాజ్జ్వలన్తో లలితాం ప్రతి ॥ 3,౨౭.౧౮ ॥

న తదర్థే త్వయా కార్యః స్వామిన్సంభ్రమ ఈదృశః ।

అస్మాభిః స్వబలైర్యుక్తై రణోత్సాహో విధీయతే ॥ 3,౨౭.౧౯ ॥

భవదాజ్ఞాలవం ప్రాప్య సమస్తభువనం హఠాత్ ।
విమర్ద్దయితుమీశాః స్మః కిము తాం ముగ్ధభామినీమ్ ॥ ౩,౨౭.౨౦ ॥
కిం చూషయామః సప్తాబ్ధీన్నోదయామోఽథ వా గిరీన్ ।
అధరోత్తరమేవైతత్త్రైలోక్యం కరవామ వా ॥ ౩,౨౭.౨౧ ॥
ఛినదామ సురాన్సర్వాన్భినదామ తదాలయాన్ ।
పిన్ష్మామ హరిత్పాలానాజ్ఞాం దేహి మహామతే ॥ ౩,౨౭.౨౨ ॥
ఇత్యుదీరిత మాకర్ణ్య మహాహుఙ్కారగర్వితమ్ ।
ఉవాచ వచనం క్రుద్ధః ప్రతిఘారుణలోచనః ॥ ౩,౨౭.౨౩ ॥
విశుక్ర భవతా గత్వా మాయాన్తార్హితవర్ష్మణా ।
జయవిఘ్నం మహాయన్త్రం కర్త్తవ్యం కటకే ద్విషామ్ ॥ ౩,౨౭.౨౪ ॥
ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా విశుక్రో రోషరూషితః ।
మాయాతిరోహితవపుర్జగామ లలితాబలమ్ ॥ ౩,౨౭.౨౫ ॥
తస్మిన్ప్రయాతుముద్యుక్తే సుర్యోఽస్తం సముపాగతః ।
పర్యస్తకిరణస్తోమపాటలీకృతదిఙ్ముఖః ॥ ౩,౨౭.౨౬ ॥
అనురాగవతీ సంధ్యా ప్రయాన్తం భానుమాలినమ్ ।
అనువవ్రాజ పాతాలకుఞ్జే రన్తుమివోత్సుకా ॥ ౩,౨౭.౨౭ ॥
వేగాత్ప్రపతతో భానోర్దేహసంగాత్సముత్థితాః ।
చరమాబ్ధేరివ పయఃకణాస్తారా విరేజిరే ॥ ౩,౨౭.౨౮ ॥
అథాససాద బహులం తమః కజ్జలమేచకమ్ ।
సార్ధం కర్త్తుమివోద్యుక్తం సవర్ణస్యాసిదుర్ధియా ॥ ౩,౨౭.౨౯ ॥
మాయారథం సమారూఢో గూఢశర్వరసంవృతః ।
అదృశ్యవపురాపేదే లలితాకటకం ఖలః ॥ ౩,౨౭.౩౦ ॥
తత్ర గత్వా జ్వలజ్జ్వాలం వహ్నిప్రాకారమణ్డలమ్ ।
శతయోజనవిస్తారామాలోకయత్తుర్మతిః ॥ ౩,౨౭.౩౧ ॥

పరితో విభ్రమఙ్కాలమవకాశమవాప్నువన్ ।
దక్షిణం ద్వారమాసాద్య నిదధ్యౌ క్షణముద్ధతః ॥ ౩,౨౭.౩౨ ॥
తత్రాపశ్యన్మహాసత్త్వాస్సావధానా ధృతాయుధాః ।
ఆరూఢయానాః సనద్ధవర్మాణో ద్వారదేశతః ॥ ౩,౨౭.౩౩ ॥
స్తంభినీప్రముఖాః శక్తీర్వింశత్యక్షౌహిణీయుతాః ।
సర్వదా ద్వారరక్షార్థం నిర్దిష్టా దణ్డనాథయా ॥ ౩,౨౭.౩౪ ॥
విలోక్య విస్మయావిష్టో విచార్య చ చిరం తదా ।
శాలస్య బహిరేవాసౌ స్థిత్వా యన్త్రం సమాతనోత్ ॥ ౩,౨౭.౩౫ ॥
గవ్యూతిమాత్రకాయామే తత్సమానప్రవిస్తరే ।
శిలాపట్టే సుమహతి ప్రాలిఖద్యన్త్రముత్తమమ్ ॥ ౩,౨౭.౩౬ ॥
అష్టదిక్ష్వష్టశూలేన సంహారాక్షరమౌలినా ।
అష్టభిర్దైవతైశ్చైవ యుక్తం యన్త్రం సమాలిఖత్ ॥ ౩,౨౭.౩౭ ॥
అలసా కృపణా దీనా నిత్రన్ద్రాచ ప్రమీలికా ।
క్లీబా చ నిరహఙ్కారా చేత్యష్టౌ దేవతాః స్మృతాః ॥ ౩,౨౭.౩౮ ॥
దేవతాష్టకమేతచ్చ శూలాష్టకపుటోపరి ।
నియోజ్య లిఖితం యన్త్రం మాయావీ సమమన్త్రయత్ ॥ ౩,౨౭.౩౯ ॥
పూజాం విధాయ మన్త్రస్య బలిభిశ్చాగలాదిభిః ।
తద్యన్త్రం చారికటకే ప్రాక్షిపత్సమరేఽసురః ॥ ౩,౨౭.౪౦ ॥
పాకారస్య బహిర్భాగే వర్తినా తేన దుర్ధియా ।
క్షిప్తముల్లఙ్ఘ్య చ రణే పపాత కటకాన్తరే ॥ ౩,౨౭.౪౧ ॥
తద్యన్త్రస్య వికారేణ కటకస్థాస్తుశక్తయః ।
విముక్తశస్త్రసంన్యాసమాస్థితా దీనమానసాః ॥ ౩,౨౭.౪౨ ॥
కిం హతైరసురైః కార్యం శస్త్రాశస్త్రిక్రమైరలమ్ ।
జయసిద్ధఫలం కిం వా ప్రాణిహింసా చ పాపదా ॥ ౩,౨౭.౪౩ ॥

అమరాణాం కృతే కోఽయం కిమస్మాకం భవిష్యతి ।

వృథా కలకలం కృత్వా న ఫలం యుద్ధకర్మణా ॥ ౩,౨౭.౪౪ ॥

కా స్వామినీ మహారాజ్ఞీ కా వాసౌ దణ్డనాయికా ।

కా వా సా మన్త్రిణీ శ్యామా భృత్యత్వం నోఽథ కీదృశమ్ ॥ ౩,౨౭.౪౫ ॥

ఇహ సర్వాభిరస్మాభిర్భృత్యభూతాభిరేకికా ।

వనితా స్వామినీకృత్యై కిం ఫలం మోక్ష్యతే పరమ్ ॥ ౩,౨౭.౪౬ ॥

పరేషాం మర్మభిదురైరాయుధైర్న ప్రయోజనమ్ ।

యుద్ధం శామ్యతు చాస్మాకం దేహశస్త్రక్షతిప్రదమ్ ॥ ౩,౨౭.౪౭ ॥

యుద్ధే చ మరణం భావి వృథా స్యుర్జీవితాని నః ।

యుద్ధే మృత్యుర్భవేదేవ ఇతి తత్ర ప్రమైవ కా ॥ ౩,౨౭.౪౮ ॥

ఉత్సాహేన ఫలం నాస్తి నిద్రైవైకా సుఖావహా ।

ఆలస్యసదృశం నాస్తి చిత్తవిశ్రాన్తిదాయకమ్ ॥ ౩,౨౭.౪౯ ॥

ఏతాదృశీశ్చ నో జ్ఞాత్వా సా రాజ్ఞీ కిం కరిష్యతి ।

తస్యా రాజ్ఞీత్వమపి నః సమవాయేన కల్పితమ్ ॥ ౩,౨౭.౫౦ ॥

ఏవం చోపేక్షితాస్మాభిః సా వినష్టబలా భవేత్ ।

నష్ట సత్త్వా చ సా రాజ్ఞీ కాన్నః శిక్షాం కరిష్యతి ॥ ౩,౨౭.౫౧ ॥

ఏవమేవ రణారంభం విముచ్య విధుతాయుధాః ।

శక్తయో నిద్రయా ద్వారే ఘూర్ణమానా ఇవాభవన్ ॥ ౩,౨౭.౫౨ ॥

సర్వత్ర మాన్ద్యం కార్యేషు మహదాలస్యమాగతమ్ ।

శిథిలం చాభవత్సర్వం శక్తీనాం కటకం మహత్ ॥ ౩,౨౭.౫౩ ॥

జయవిఘ్నం మహాయన్త్రమితి కృత్వా స దానవః ॥ ౩,౨౭.౫౪ ॥

నిర్విద్య తత్ప్రభావేణ కటకం ప్రమిమన్థిషుః ।

ద్వితీయయుద్ధదివసస్యార్ధరాత్రే గతే సతి ॥ ౩,౨౭.౫౫ ॥

నిస్సృత్య నగరాద్భూయస్త్రింశదక్షౌహిణీవృతః ।

ఆజగామ పునర్దైత్యో విశుక్రః కటకం ద్విషామ్ ॥ ౩,౨౭.౫౬ ॥

అశ్రూయన్త తతస్తస్య రణనిఃసాణనిస్వనాః ।

తథాపి తా నిరుద్యోగాః శక్తయః కటకేఽభవన్ ॥ ౩,౨౭.౫౭ ॥

తదా మహానుభావత్వాద్వికారైర్విఘ్నయన్త్రజైః ।

అస్పృష్టే మన్త్రిణీదణ్డనాథే చిన్తామవాపతుః ॥ ౩,౨౭.౫౮ ॥

అహో బత మహత్కష్టమిదమాపతితం భయమ్ ।

కస్య వాథ వికారేణ సైనికా నిర్గతోద్యమాః ॥ ౩,౨౭.౫౯ ॥

నిరస్తాయుధసంరంభా నిద్రాతన్ద్రావిఘూర్ణితాః ।

న మానయన్తి వాక్యాని రార్చయన్తి మహేశ్వరీమ్ ।

ఔదాసీన్యం వితన్వన్తి శక్తయో నిస్పృహా ఇమాః ॥ ౩,౨౭.౬౦ ॥

ఇతి తే మన్త్రిణీదణ్డనాథే చిన్తాపరాయణే ।

చక్రస్యన్దనమారూఢే మహారాజ్ఞీం సమూచతుః ॥ ౩,౨౭.౬౧ ॥

మన్త్రిణ్యువాచ

దేవి సక్య వికారోఽయం శక్తయో విగతోద్యమాః ।

న శృణ్వన్తి మహారాజ్ఞి తవాజ్ఞాం విశ్వపాలితామ్ ॥ ౩,౨౭.౬౨ ॥

అన్యోన్యం చ విరక్తాస్తాః పరాచ్యః సర్వకర్మసు ।

నిద్రాతన్ద్రాముకులితా దుర్వాక్యాని వితన్వతే ॥ ౩,౨౭.౬౩ ॥

కా దణ్డినీ మన్త్రిణీ కా మహారాజ్ఞీతి కా పునః ।

యుద్ధం చ కీదృశమితి క్షేపం భూరి వితన్వతే ॥ ౩,౨౭.౬౪ ॥

అస్మిన్నేవాన్తరే శత్రురాగచ్ఛతి మహాబలః ।

ఉద్దణ్డభేరీనిస్వానైర్విభిన్దన్నివ రోదసీ ॥ ౩,౨౭.౬౫ ॥

అత్ర యత్ప్రాప్తరూపం తన్మహారాజ్ఞి ప్రపద్యతామ్ ।

ఇత్యుక్త్వా సహ దణ్డిన్యా మన్త్రిణీ ప్రణతిం వ్యధాత్ ॥ ౩,౨౭.౬౬ ॥

తతః సా లలితా దేవీ కామేశ్వరముఖం ప్రతి ।

దత్తదృష్టడిః సమహసదతిరక్తరదావలిః ॥ ౩,౨౭.౬౭ ॥
తస్యాః స్మితప్రభాపుఞ్జే కుఞ్జరాకృతిమాన్ముఖే ।
కటక్రోడగలద్దానః కశ్చిదేవ వ్యజృంభత ॥ ౩,౨౭.౬౮ ॥
జపాపటలపాటల్యో బాలచన్ద్రవపుర్ధరః ।
బీజపూరగదామిక్షుచాపం శూలం సుదర్శనమ్ ॥ ౩,౨౭.౬౯ ॥
అబ్జపాశోత్పలవ్రీహిమఞ్జరీవరదాం కుశాన్ ।
రత్నకుంభం చ దశభిః స్వకైర్హస్తైః సముద్వహన్ ॥ ౩,౨౭.౭౦ ॥
తున్దిలశ్చన్ద్రచూడాలో మన్ద్రబృంహితనిస్వనః ।
సిద్ధిలక్ష్మీసమాశ్లిష్టః ప్రణనామ మహేశ్వరీమ్ ॥ ౩,౨౭.౭౧ ॥
తయా కృతాశీః స మహాన్గణనాథో గజాననః ।
జయవిఘ్నమహాయన్త్రంభేత్తుం వేగాద్వినిర్యయౌ ॥ ౩,౨౭.౭౨ ॥
అన్తరేవహి శాలస్య భ్రమద్దన్తావలాననః ।
నిభృతం కుత్రచిల్లగ్నం జయవిఘ్నం వ్యలోకయత్ ॥ ౩,౨౭.౭౩ ॥
స దేవో ఘోరనిర్ఘాతైర్దుఃసహైర్దన్తపాతనైః ।
క్షణాచ్చూర్ణీకరోతి స్మ జయవిఘ్నమహాశిలామ్ ॥ ౩,౨౭.౭౪ ॥
తత్ర స్థితాభిర్దుష్టాభిర్దేవతాభిః సహైవ సః ।
పరాగశేషతాం నీత్వా తద్యన్త్రం ప్రక్షిపద్దివి ॥ ౩,౨౭.౭౫ ॥
తతః కిలకిలారావం కృత్వాఽలస్యవివర్జితాః ।
ఉద్యతాః సమరం కర్తుం శక్తయః శస్త్రపాణయః ॥ ౩,౨౭.౭౬ ॥
స దేతివదనః కణ్ఠకలితాకుణ్ఠనిస్వనః ।
జయయన్త్రం హి తత్సృష్టం తథా రాత్రౌ వ్యనాశయత్ ॥ ౩,౨౭.౭౭ ॥
ఇమం వృత్తాన్తమాకర్ణ్య భణ్డః స క్షోభమాయయౌ ।
ససర్జయ బహూనాత్మరూపాన్దన్తావలాననాన్ ॥ ౩,౨౭.౭౮ ॥
తే కటక్రోడవిగలన్మదసౌరభచఞ్చలైః ।

చఞ్చరీకకులైరగ్రే గీయమానమహోదయాః ॥ ౩,౨౭.౭౯ ॥
స్ఫురద్దాడిమకిఞ్జల్కవిక్షేపకరరోచిషః ।
సదా రత్నాకరానేకహేలయా పాతుముద్యతాః ॥ ౩,౨౭.౮౦ ॥
ఆమోదప్రముఖా బుద్ధిముఖ్యశక్తినిషేవితాః ।
ఆమోదశ్చ ప్రమోదశ్చ సుముఖో దుర్ముఖస్తథా ॥ ౩,౨౭.౮౧ ॥
అరిఘ్నో విఘ్నకర్తా చ షడేతే విఘ్ననాయకాః ।
తే సప్తకోటిసంఖ్యానాం హేరంబాణామధీశ్వరాః ॥ ౩,౨౭.౮౨ ॥
తే పురశ్చలితాస్తస్య మహాగణపతే రణే ।
అగ్నిప్రాకారవలయాద్వినిర్గత్య గజాననాః ॥ ౩,౨౭.౮౩ ॥
క్రోధహుఙ్కారతుములాః ప్రత్యపద్యన్త దానవాన్ ।
పునః ప్రచణ్డఫూత్కారబధిరీకృతవిష్టపాః ॥ ౩,౨౭.౮౪ ॥
పపాత దైత్యసైన్యేషు గణచక్రచమూగణః ।
అచ్ఛిదన్నిశితైర్బాణైర్గణనాథః స దానవాన్ ॥ ౩,౨౭.౮౫ ॥
గణనాథేన తస్యాభూద్విశుక్రస్య మహౌజసః ।
యుద్ధముద్ధతహుఙ్కారభిన్నకార్ముకనిఃస్వనమ్ ॥ ౩,౨౭.౮౬ ॥
భ్రుకుటీ కుటిలే చక్రే దష్టోష్ఠమతిపాటలమ్ ।
విశుక్రో యుధి బిభ్రాణః సమయుధ్యత తేన సః ॥ ౩,౨౭.౮౭ ॥
శస్త్రాఘట్టననిస్వానైర్ఝంకారైశ్చ సురద్విషామ్ ।
దైత్యసప్తిఖురక్రీడత్కుద్దాలీకూటనిస్వనైః ॥ ౩,౨౭.౮౮ ॥
ఫేత్కారైశ్చ గజేన్ద్రాణాం భయేనాక్రన్దనైరపి ।
హేషయా చ హయశ్రేణ్యా రథచక్రస్వనైరపి ॥ ౩,౨౭.౮౯ ॥
ధనుషాం గుణనిస్వానైశ్చక్రచీత్కరణైరపి ॥ ౩,౨౭.౯౦ ॥
శరసాత్కారఘోషైశ్చ వీరభాషాకదంబకైః ।
అట్టహాసైర్మహేన్ద్రాణాం సింహనాదైశ్చభూరిశః ॥ ౩,౨౭.౯౧ ॥

క్షుభ్యద్దిగన్తరం తత్ర వవృధే యుద్ధముద్ధతమ్ ।
త్రింశదక్షౌహిణీ సేనా విశుక్రస్య దురాత్మనః ॥ ౩,౨౭.౯౨ ॥
ప్రత్యేకం యోధయా మాసుర్గణనాథా మహారథాః ।
దన్తైర్మర్మ విభిన్దన్తో విష్టంయతశ్చ శుణ్డయా ॥ ౩,౨౭.౯౩ ॥
క్రోధయన్తః కర్ణతాలైః పుష్కలావర్త కోపమైః ।
నాసాశ్వాసైశ్చ పరుషైర్విక్షిపన్తః పతాకినీమ్ ॥ ౩,౨౭.౯౪ ॥
ఉరోభిర్మర్దయన్తశ్చ శైలవప్రసమప్రభైః ।
పింషన్తశ్చ పదాఘాతైః పీనైర్వ్ఘ్నన్తస్తథోదరైః ॥ ౩,౨౭.౯౫ ॥
విభిన్దన్తశ్చ శూలేన కృత్తన్తశ్చక్రపాతనైః ।
శఙ్ఖస్వనేన మహతా త్రాసయన్తో వరూథినీమ్ ॥ ౩,౨౭.౯౬ ॥
గణనాథముఖోద్భూతా గజవక్త్రాః సహస్రశః ।
ధూలీశేషం సమస్తం తత్సైన్యం చక్రుర్మహోద్యతాః ॥ ౩,౨౭.౯౭ ॥
అథ క్రోధసమావిష్టో నిజసైన్యపురోగమః ।
ప్రేషయామాస దేవస్య గజాసుర మసౌ పునః ॥ ౩,౨౭.౯౮ ॥
ప్రచణ్డసింహనాదేన గజదైత్యేన దుర్ధియా ।
సప్తాక్షౌహిణియుక్తేన యుయుధే స గణేశ్వరః ॥ ౩,౨౭.౯౯ ॥
హీయమానం సమాలోక్య గజాసురభుజాబలమ్ ।
వర్ధమానం చ తద్వీర్యం విశుక్రః ప్రపలాయితః ॥ ౩,౨౭.౧౦౦ ॥
స ఏక ఏవ వీరేద్రః ప్రచలన్నాఖువాహనః ।
సప్తాక్షౌహిణికాయుక్తం గజాసురమమర్దయత్ ॥ ౩,౨౭.౧౦౧ ॥
గజాసురే చ నిహతే విశుక్రే ప్రపలాయితే ।
లలితాన్తికమాపేదే మహాగమపతిర్ముధాత్ ॥ ౩,౨౭.౧౦౨ ॥
కాలరాత్రిశ్చ దైత్యానాం సా రాత్రిర్వ్యరతిం గతా ।
లలితా చాతి ముదితా బభూవాస్య పరాక్రమైః ॥ ౩,౨౭.౧౦౩ ॥

వితతార మహారాజ్ఞీప్రీయమాణా గణేశితుః ।

సర్వదైవతపూజాయాః పూర్వపూజ్యత్వముత్తమమ్ ॥ ౩,౨౭.౧౦౪ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డపురాణే ఉత్తరభాగే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే లలితోపాఖ్యానే గణనాథపరాక్రమో నామ సప్తవింశోఽధ్యాయః

రణేభగ్నం మహాదైత్యం భణ్డదైత్యః సహోదరమ్ ।

సేనానాం కదనం శ్రుత్వా సన్తప్తో బహుచిన్తయా ॥ ౩,౨౮.౧ ॥

ఉభావపి సమేతౌ తౌ యుక్తౌ సర్వైశ్చసైనికైః ।

ప్రేషయామాస యుద్ధాయ భణ్డదైత్యః సహోదరౌ ॥ ౩,౨౮.౨ ॥

తావుభౌ పరమక్రుద్ధౌ భణ్డదైత్యేన దేశితౌ ।

విషఙ్గశ్చ విశుక్రశ్చ మహోద్యమ మవాపనుః ॥ ౩,౨౮.౩ ॥

కనిష్ఠసహితం తత్ర యువరాజం మహాబలమ్ ।

విశుక్రమనువవ్రాజ సేనా త్రైలోక్యకమ్పినీ ॥ ౩,౨౮.౪ ॥

అక్షౌహిణీచతుఃశత్యా సేనానామావృతశ్చ సః ।

యువరాజః ప్రవవృధే ప్రతాపేన మహీయసా ॥ ౩,౨౮.౫ ॥

ఉలూకజిత్ప్రభృతయో భాగినేయా దశోద్ధతాః ।

భణ్డస్య చ భగిన్యాస్తు ధూమిన్యాం జాతయోనయః ॥ ౩,౨౮.౬ ॥

కృతాస్త్రశిక్షా భణ్డేన మాతులేన మహీయసా ।

విక్రమేణ వలన్తస్తే సేనానాథాః ప్రతస్థిరే ॥ ౩,౨౮.౭ ॥

ప్రోద్ధతైశ్చాపనిర్ఘోషైర్ఘోషయన్తో దిశో దశ ।

ద్వయోర్మాతులయోః ప్రీతిం భాగినేయా వితేనిరే ॥ ౩,౨౮.౮ ॥

ఆరూఢయానాః ప్రత్యేకగాఢాహఙ్కారశాలినః ।
ఆకృష్టగురుధన్వానో విశుక్రమనువవ్రజుః ॥ ౩,౨౮.౯ ॥
యౌవరాజ్యప్రభాచిహ్నచ్ఛత్రచామరశోభితః ।
ఆరూఢవారణః ప్రాప విశుక్రో యుద్ధమేదినీమ్ ॥ ౩,౨౮.౧౦ ॥
తతః కలకలారావకారిణ్యా సేనయా వృతః ।
విశుక్రః పటు దధ్వాన సింహనాదం భయఙ్కరమ్ ॥ ౩,౨౮.౧౧ ॥
తత్క్షోభాత్క్షుభితస్వాన్తాః శక్తయః సంభ్రమోద్ధతాః ।
అగ్నిప్రాకారవలయాన్నిర్జగ్ముర్బద్ధపఙ్క్తయః ॥ ౩,౨౮.౧౨ ॥
తడిన్మయమివాకాశం కుర్వన్త్యః స్వస్వరోచిషా ।
రక్తామ్బుజావృతమివ వ్యోమచక్రం రణోన్ముఖాః ॥ ౩,౨౮.౧౩ ॥
అథ భణ్డకనీయాంసావాగతౌ యుద్ధదుర్మదౌ ।
నిశమ్య యుగపద్యోద్ధుం మన్త్రిణీదణ్డనాయకే ॥ ౩,౨౮.౧౪ ॥
కిరిచక్రం జ్ఞేయచక్రమారూఢే రథశేఖరమ్ ।
ధృతాతపత్రవలయే చామరాభ్యాం చ వీజితే ॥ ౩,౨౮.౧౫ ॥
అప్సరోభిః ప్రనృత్తాభిర్గీయమానమహోదయే ।
నిర్జగమతూ రణం కర్తుముభాభ్యాం లలితాజ్ఞయా ॥ ౩,౨౮.౧౬ ॥
శ్రీచక్రరథరాజస్య రక్షణార్థం నివేశితే ।
శతాక్షౌహిణికాం సేనాం వర్జయిత్వాస్త్రభీషణమ్ ॥ ౩,౨౮.౧౭ ॥
అన్యత్సర్వం చమూజాలం నిర్జగామ రణోన్ముఖీ ।
పురతః ప్రాచలద్దణ్డనాథా రథనిషేదుషీ ॥ ౩,౨౮.౧౮ ॥
ఏకయైవ కరాఙ్గుల్యా ఘూర్ణయన్తీ హలాయుధమ్ ।
ముసలం చాన్యహస్తేన భ్రామయన్తీ ముహుర్ముహుః ॥ ౩,౨౮.౧౯ ॥
తరలేన్దుకలాచూడాస్ఫురత్పోత్రముఖామ్బుజా ।
పురః ప్రహర్త్రీ సమరే సర్వదా విక్రమోద్ధతా ।

అస్యా అనుప్రచలితా గేయచక్రరథస్థితా ॥ 3,౨౮.౨౦ ॥

ధనుషో ధ్వనినా విశ్వం పూరయన్తీ మహోద్ధతా ।

వేణీకృతకచన్యస్తవిలసచ్చన్ద్రపల్లవా ॥ 3,౨౮.౨౧ ॥

స్ఫురత్త్రితయనేత్రేణ సిన్దూరతిలకత్విషా ।

పాణినా పద్మరమ్యేణ మణికఙ్కణచారుణా ॥ 3,౨౮.౨౨ ॥

తూణీరముఖతః కృష్టం భ్రామయన్తీ శిలీముఖమ్ ।

జయ వర్ధస్వవర్ధస్వేత్యతిహర్షసమాకులే ॥ 3,౨౮.౨3 ॥

నృత్యద్భిర్దివ్యమునిభిర్వర్ధితాశీర్వచోఽమృతైః ।

గేయచక్రరథేన్ద్రస్య చక్రనేమివిఘట్టనైః ॥ 3,౨౮.౨౪ ॥

దారయన్తీ క్షితితలం దైత్యానాం హృదయైః సహ ।

లోకాతిశాయితా విశ్వమనోమోహనకారిణా ।

గీతిబన్ధేనామరీభిర్బహ్వీభిర్గీతవైభవా ॥ 3,౨౮.౨౫ ॥

అక్షౌహిణీసహస్రాణామష్టకం సమరోద్ధతమ్ ।

కర్షతీ కల్పవిశ్లేషనిర్మర్యాదాబ్ధిసంనిభమ్ ॥ 3,౨౮.౨౬ ॥

తస్యాః శక్తిచమూచక్రే కాశ్చిత్కనకరోచిషః ।

కాశ్చిద్దాడిమసంకాశాః కాశ్చిజ్జీమూతరోచిషః ॥ 3,౨౮.౨౭ ॥

అన్యాః సిందూరరుచయః పరాః పాటలపాటలాః ।

కాచాద్రికామ్బరాః కాశ్చిత్పరాః శ్యామలకోమలాః ॥ 3,౨౮.౨౮ ॥

అన్యాస్తు హీరకప్రఖ్యాః పరా గారుత్మతోపమాః ।

విరుద్ధైః పఞ్చభిర్భాణైర్మిశ్రితైః శతకోటిభిః ॥ 3,౨౮.౨౯ ॥

వ్యఞ్జయన్త్యో దేహరుచం కతిచిద్వివిధాయుధాః ।

అసంఖ్యాః శక్తయశ్చేలుర్దణ్డిన్యాస్సైనికే తథా ॥ 3,౨౮.30 ॥

తథైవ సైన్యసన్నాహో మన్త్రిణ్యాః కుమ్భసమ్భవ ।

యథా భూషణవేషాది యథా ప్రభావలక్షణమ్ ॥ 3,౨౮.3౧ ॥

యథా సద్గుణశాలిత్వం యథా చాశ్రితలక్షణమ్ ।
యథా దైత్యౌఘసంహారో యథా సర్వైశ్చ పూజితా ॥ ౩,౨౮.౩౨ ॥
యథా శక్తిర్మహారాజ్ఞ్యా దేడిన్యశ్చ తథాఖిలమ్ ।
విశేషస్తు పరం తస్యాః సాచివ్యే తత్కరే స్థితమ్ ।
మహారాజ్ఞీవితీర్ణం తదాజ్ఞాముద్రాఙ్గులీయకమ్ ॥ ౩,౨౮.౩౩ ॥
ఇత్థం ప్రచలితే సైన్యే మన్త్రిణీదణ్డనాథయోః ।
తద్భారభఙ్గురా భూమిర్దోలాలీలామలంబత ॥ ౩,౨౮.౩౪ ॥
తతః ప్రవవృతే యుద్ధం తుములం రోమహర్షణమ్ ।
ఉద్ధూతధూలిజంబాలీభూతసప్తార్ణవీజలమ్ ॥ ౩,౨౮.౩౫ ॥
హయస్థైర్హయసాదిన్యో రథస్థై రథసంస్థితాః ।
ఆధోరణైర్హస్తిపకాః ఖడ్గైః పద్గాశ్చ సఙ్గతాః ॥ ౩,౨౮.౩౬ ॥
దణ్డనాథావిషఙ్గేణ సమయుధ్యన్త సఙ్గరే ।
విశుక్రేణ సమం శ్యామా వికృష్టమణికార్ముకా ॥ ౩,౨౮.౩౭ ॥
అశ్వారూఢా చకారోచ్చైః సహోలూకజితా రణమ్ ।
సమ్పదీశాచ జగ్రాహ పురుషేణ యుయుత్సయా ॥ ౩,౨౮.౩౮ ॥
విషేణ నకులీ దేవీ సమాహ్వాస్త యుయుత్సయా ।
కున్తిషేణేన సమరం మహామాయా తదాకరోత్ ॥ ౩,౨౮.౩౯ ॥
మలదేన సమం చక్రే యుద్ధమున్మత్తభైరవీ ।
లఘుశ్యామా చకారోచ్చైః కుశూరేణ సమం రణమ్ ॥ ౩,౨౮.౪౦ ॥
స్వప్నేశీ మఙ్గలాఖ్యేన దైత్యేన్ద్రేణ రణంవ్యధాత్ ।
వాగ్వాదినీ తు జఘటే ద్రుఘణేన సమం రణే ॥ ౩,౨౮.౪౧ ॥
కోలాటేన చ దుష్టేన చణ్డకాల్యకరోద్రణమ్ ।
అక్షౌహిణీభిర్దైత్యానాం శతాక్షౌహిణికాస్తథా ।
మహాన్తం సమరే చక్రురన్యోన్యం క్రోధమూర్ఛితాః ॥ ౩,౨౮.౪౨ ॥

ప్రవర్తమానే సమరే విశుక్రో దుష్టదానవః ।

వర్ధమానాం శక్తిచమూం హీయమానాం నిజాం చమూమ్ ॥ ౩,౨౮.౪౩ ॥

అవలోక్య రుషావిష్టః స కృష్టగురుకార్ముకః ।

శక్తిసైన్యే సమస్తేఽపి తృషాస్త్రం ప్రముమోచ హ ॥ ౩,౨౮.౪౪ ॥

తేన దావానలజ్వాలాదీప్తేన మథితం బలమ్ ।

తృతీయే యుద్ధదివసే యామమాత్రం గతే రవౌ ।

విశుక్రముక్తతర్షాస్త్రవ్యాకులాః శక్తయోఽవన్ ॥ ౩,౨౮.౪౫ ॥

క్షోభయన్నింద్రియగ్రామం తాలుమూలం విశోషయన్ ।

రూక్షయన్కర్ణకుహరమఙ్గదౌర్బల్యమాహవన్ ॥ ౩,౨౮.౪౬ ॥

పాతయన్పృథివీపృష్ఠే దేహం విస్రంసితాయుధమ్ ।

ఆవిర్బభూవ శక్తీనామతితీవ్రస్తృషాజ్వరః ॥ ౩,౨౮.౪౭ ॥

యుద్ధేష్వనుద్యమకృతా సర్వోత్సాహవిరోధినా ।

తర్షేణ తేన క్వథితం శక్తిసైన్యం విలోక్యసా ।

మన్త్రిణీ సహ పోత్రిణ్యా భృశం చిన్తామవాప హ ॥ ౩,౨౮.౪౮ ॥

ఉవాచ తాం దణ్డనాథామత్యాహితవిశఙ్కినీమ్ ।

రథస్థితా రథగతా తత్రత్వతీ కారకర్మణే ।

సఖి పోత్రిణి దుష్టస్య తర్షాస్త్రమిదమాగతమ్ ॥ ౩,౨౮.౪౯ ॥

శిథిలీకురుతే సైన్యమస్మాకం హా విధేః క్రమః ।

విశుష్కతాలుమూలానాం విభ్రష్టాయుధతేజసామ్ ।

శక్తీనాం మణ్డలేనాత్ర సమరే సముపేక్షితమ్ ॥ ౩,౨౮.౫౦ ॥

న కాపి కురుతే యుద్ధం న ధారయతి చాయుధమ్ ।

విశుష్కతాలుమూలత్వా ద్వక్తుమప్యాలి న క్షమాః ॥ ౩,౨౮.౫౧ ॥

ఈదృశీన్నో గతిం శ్రుత్వా కిం వక్ష్యతి మహేశ్వరీ ।

కృతా చాపకృతిర్దైత్యైరుపాయః ప్రవిచిన్త్యతామ్ ॥ ౩,౨౮.౫౨ ॥

సర్వత్ర ద్వ్యష్టసాహస్రాక్షౌహిణ్యమత్ర పోత్రిణి ।
ఏకాపి శక్తిర్నైవాస్తి యా తర్షేణ న పీడితా ॥ ౩,౨౮.౫౩ ॥
అత్రైవావసరే దృష్ట్వా ముక్తశస్త్రాం పతాకినీమ్ ।
రన్ధ్రప్రహారిణో హన్త బాణైర్నిఘ్నన్తి దానవాః ॥ ౩,౨౮.౫౪ ॥
అత్రోపాయస్త్వయా కార్యో మయా చ సమరోద్యమే ।
త్వదీయరథపర్వస్థో యోఽస్తి శీతమహార్ణవః ॥ ౩,౨౮.౫౫ ॥
తమాదిశ సమస్తానాం శక్తీనాం తర్షనుత్తయే ।
నాల్పైః పానీయపానాద్యైరేతాసాం తర్షసంక్షయః ॥ ౩,౨౮.౫౬ ॥
స ఏవ మదిరాసింధుః శక్త్యోఘం తర్పయిష్యతి ।
తమాదిశ మహాత్మానం సమరోత్సాహకారిణమ్ ।
సర్వతర్షప్రశమనం మహాబలవివర్ధనమ్ ॥ ౩,౨౮.౫౭ ॥
ఇత్యుక్తే దణ్డనాథా సా సదుపాయేన హర్షితా ।
ఆజుహావ సుధాసింధుమాజ్ఞాం చక్రేశ్వరీ రణే ॥ ౩,౨౮.౫౮ ॥
స మదాలసరక్తాక్షో హేమాభః స్రగ్విభూషితః ॥ ౩,౨౮.౫౯ ॥
ప్రణమ్య దణ్డనాథాం తాం తదాజ్ఞాపరిపారకః ॥ ౩,౨౮.౬౦ ॥
ఆత్మానం బహుధా కృత్వా తరుణాదిత్యపాటలమ్ ।
క్వచిత్తాపిచ్ఛవచ్ఛ్యామం క్వచిచ్ఛ ధవలద్యుతిమ్ ॥ ౩,౨౮.౬౧ ॥
కోటిశో మధురాధారా కరిహస్తసమాకృతీః ।
వవర్ష సింధురాజోఽయం వాయునా బహులీకృతః ॥ ౩,౨౮.౬౨ ॥
పుష్కలావర్తకాద్యైస్తు కలపక్షయబలాహకైః ।
నిషిచ్యమానో మధ్యేఽబ్ధిః శక్తిసైన్యే పపాత హ ॥ ౩,౨౮.౬౩ ॥
యద్గన్ధాఘ్రామమాత్రేణ మృత ఉత్తిష్ఠతే స్ఫుటమ్ ।
దుర్బలః ప్రబలశ్చ స్యాత్తద్వవర్ష సురాంబుధిః ॥ ౩,౨౮.౬౪ ॥
పరార్ధ్దసంఖ్యాతీతాస్తా మధుధారాపరంపరాః ।

ప్రపిబన్త్యః పిపాసార్తైర్ముఖైః శక్తయ ఉత్థితాః ॥ ౩,౨౮.౬౫ ॥
యథా సా మదిరాసింధువృష్టిర్దైత్యేషు నో పతేత్ ।
తథా సైన్యస్య పరితో మహాప్రాకారమణ్డలమ్ ॥ ౩,౨౮.౬౬ ॥
లఘుహస్తతయా ముక్తైః శరజాతైః సహస్రశః ।
చకార విస్మయకరీ కదంబవనవాసినీ ॥ ౩,౨౮.౬౭ ॥
కర్మణా తేన సర్వేఽపి విస్మితా మరుతోఽభవన్ ।
అథ తాః శక్తయో భూరి పిబన్తి స్మ రణాన్తరే ॥ ౩,౨౮.౬౮ ॥
వివిధా మదిరాధారా బలోత్సాహవివర్ధనీః ।
యస్యా యస్యా మనఃప్రీతీ రుచిః స్వాదో యథాయథా ॥ ౩,౨౮.౬౯ ॥
తృతీయే యుద్ధదివసే ప్రహరద్వితయావధి ।
సంతతం మధ్యధారాభిః ప్రవవర్ష సురాంబుధిః ॥ ౩,౨౮.౭౦ ॥
గౌడీ పైష్టీ చ మాధ్వీ చ వరా కాదంబరీ తథా ।
హైతాలీ లాఙ్గలేయా చ తాలజాతాస్తథా సురాః ॥ ౩,౨౮.౭౧ ॥
కల్పవృక్షోద్భవా దివ్యా నానాదేశసముద్భవాః ।
సుస్వాదుసౌరభాద్యాశ్చ శుభగన్ధసుఖప్రదాః ॥ ౩,౨౮.౭౨ ॥
బకులప్రసవామోదా ధ్వనన్త్యో బుద్బుదోజ్జ్వలాః ।
కటుకాశ్చ కషాయాశ్చ మధురాస్తిక్తతాస్పృశః ॥ ౩,౨౮.౭౩ ॥
బహువర్మసమావిష్టాశ్ఛేదినీః పిచ్ఛలాస్తథా ।
ఈషదమ్లాశ్చ కట్వమ్లా మధురామ్లాస్తథా పరాః ॥ ౩,౨౮.౭౪ ॥
శస్త్రక్షతరుగాహన్త్రీ చాస్థిసంధానదాయినీ ।
రణభ్రమహరా శీతా లఘ్వ్యస్తద్వత్కవోష్ణకాః ॥ ౩,౨౮.౭౫ ॥
సంతాపహారిణీశ్చైవ వారుణీస్తా జయప్రదాః ।
నానావిధాః సురాధారా వవర్ష మదిరార్ణవః ॥ ౩,౨౮.౭౬ ॥
అవిచ్ఛిన్నం యామమాత్రమేకైకా తత్ర యోగినీ ।

ఐరావతకర ప్రఖ్యాం సురాధారాం ముదా పపౌ ॥ ౩,౨౮.౭౭ ॥

ఉత్తానం వదనం కృత్వా విలోలరసనాశ్చలమ్ ।

శక్తయః ప్రపపుః సీధు ముదా మీలితలోచనాః ॥ ౩,౨౮.౭౮ ॥

ఇత్థం బహువిధం మాధ్వీధారాపాత్రైః సుధాంబుధిః ।

ఆగతస్తర్పయిత్వా తు దివ్యరూపం సమాస్థితః ॥ ౩,౨౮.౭౯ ॥

పునర్గత్వా దణ్డనాథాం ప్రణమ్య స సురాంబుధిః ।

స్నిగ్ధగంభీరఘోషేణ వాక్యం చేదమువాచ తామ్ ॥ ౩,౨౮.౮౦ ॥

దేవి పశ్య మహారాజ్ఞి దణ్డమణ్డలనాయికే ।

మయా సంతర్పితా ముగ్ధరూపా శక్తివరూథినీ ॥ ౩,౨౮.౮౧ ॥

కాశ్చిన్నృత్యన్తి గాయన్త్యో కలక్వణితమేఖలాః ।

నృత్యన్తీనాం పురః కాశ్చిత్కరతాలం వితన్వతే ॥ ౩,౨౮.౮౨ ॥

కాశ్చిద్ధసంతి వ్యావల్గద్వల్గువక్షోజమణ్డలాః ।

పతన్త్యన్యోన్యమఙ్గేషు కాశ్చిదానన్దమన్థరాః ॥ ౩,౨౮.౮౩ ॥

కాశ్చిద్వల్గన్తి చ శ్రోణివిగలన్మేఖలాంబరాః ।

కాశ్చిదుత్థాయ సంనద్ధా ఘూర్ణయన్తి నిరాయుధాః ॥ ౩,౨౮.౮౪ ॥

ఇత్థం నిర్దిశ్యమానాస్తాః శక్తీ మైరేయ సింధునాం ।

అవలోక్య భృశం తుష్టా దణ్డినీ తమువాచ హ ॥ ౩,౨౮.౮౫ ॥

పరితుష్టాస్మి మద్యాబ్ధే త్వయా సాహ్యమనుష్ఠితమ్ ।

దేవకార్యమిద కిఞ్చ నిర్విఘ్నితమిదం కృతమ్ ॥ ౩,౨౮.౮౬ ॥

అతః పరం మత్ప్రసాదాద్ద్వాపరే యాజ్ఞికైర్మఖే ।

సోమపానవదత్యన్తముపయోజ్యో భవిష్యసి ॥ ౩,౨౮.౮౭ ॥

మన్త్రేణ పూతం త్వాం యాగే పాస్యన్త్యఖిలదేవతాః ।

యాగేషు మన్త్రపూతేన పీతేన భవతా జనాః ॥ ౩,౨౮.౮౮ ॥

సిద్ధిమృద్ధిం బలం స్వర్గమపవర్గం చ బిభ్రతు ।

మహేశ్వరీ మహాదేవో బలదేవశ్చ భార్గవః ।
దత్తాత్రేయో విధిర్విష్ణుస్త్వాం పాస్యన్తి మహాజనాః ॥ ౩,౨౮.౮౯ ॥
యాగే సమర్చితస్త్వం తు సర్వసిద్ధిం ప్రదాస్యసి ॥ ౩,౨౮.౯౦ ॥
ఇత్థం వరప్రదానేన తోషయిత్వా సురాంబుధిమ్ ॥ ౩,౨౮.౯౧ ॥
మన్త్రిణీం త్వరయామాస పునర్యుద్ధాయ దణ్డినీ ।
పునః ప్రవవృతే యుద్ధం శక్తీనాం దానవైః సహ ॥ ౩,౨౮.౯౨ ॥
ముదాట్టహాసనిర్భిన్నదిగష్టకధరా ధరమ్ ।
ప్రత్యగ్రమదిరామత్తాః పాటలీకృతలోచనాః ।
శక్తయో దైత్యచక్రేషు న్యపతన్నేకహేలయా ॥ ౩,౨౮.౯౩ ॥
ద్వయేన ద్వయమారేజే శక్తీనాం సమదశ్రియామ్ ।
మదరాగేణ చక్షూంషి దైత్యరక్తేన శస్త్రికా ॥ ౩,౨౮.౯౪ ॥
తథా బభూవ తుములం యుద్ధం శక్తిసురద్విషామ్ ।
యథా మృత్యురవిత్రస్తః ప్రజాః సంహరతే స్వయమ్ ॥ ౩,౨౮.౯౫ ॥
సంస్ఖలత్పదవిన్యాసా మదేనారక్తదృష్టయః ।
స్ఖలదక్షరసందర్భవీరభాషా రణోద్ధతాః ॥ ౩,౨౮.౯౬ ॥
కదంబగోలకాకారా దృష్టసర్వాఙ్గదృష్టయః ।
యువరాజస్య సైన్యాని శక్త్యః సమనాశయన్ ॥ ౩,౨౮.౯౭ ॥
అక్షౌహిణీశతం తత్ర దణ్డినీ సా వ్యదారయత్ ।
అక్షౌహిణీసార్ద్ధశత నాశయామాస మన్త్రిణీ ॥ ౩,౨౮.౯౮ ॥
అశ్వారూఢాప్రభృతయో మదారుణవిలోచనాః ।
అక్షౌహిణీసార్ధశతం నిత్యురన్తకమన్దిరమ్ ॥ ౩,౨౮.౯౯ ॥
అఙ్కుశేనాతితీక్ష్ణేన తురగా రోహిణీ రణే ।
ఉలూకజితమున్మథ్య పరలోకాతిథిం వ్యధాత్ ॥ ౩,౨౮.౧౦౦ ॥
సమ్పత్కరీప్రభృతయః శక్తిదణ్డాధినాయికాః ।

పరుషేణ ముఖాన్యన్యాన్యవరుద్ధావ్యదారయన్ ॥ ౩,౨౮.౧౦౧ ॥
అస్తం గతే సవితరి ధ్వస్తసర్వబలం తతః ।
విశుక్రం యోధయామాస శ్యామలా కోపశాలినీ ॥ ౩,౨౮.౧౦౨ ॥
అస్త్రప్రత్యస్త్రమోక్షేణ భీషణేన దివౌకసామ్ ।
మహతా రణకృత్యేన యోధయామాస మన్త్రిణీ ॥ ౩,౨౮.౧౦౩ ॥
ఆయుధాని సుతీక్ష్ణాని విశుక్రస్య మహౌజసః ।
క్రమశః ఖణ్డయన్తీ సా కేతనం రథసారథిమ్ ॥ ౩,౨౮.౧౦౪ ॥
ధనుర్గుణం ధనుర్దణ్డం ఖణ్డయన్తీ శిలీముఖైః ।
అస్త్రేణ బ్రహ్మశిరసా జ్వలత్పావకరోచిషా ॥ ౩,౨౮.౧౦౫ ॥
విశుక్రం మర్దయామాస సోఽపతచ్చూర్ణవిగ్రహః ।
విషఙ్గం చ మహాదైత్యం దణ్డనాథా మదోద్ధతా ॥ ౩,౨౮.౧౦౬ ॥
యోధయామాస చణ్డేన ముసలేన వినిఘ్నతీ ।
సచాపి దుష్టో దనుజః కాలదణ్డనిభాం గదామ్ ।
ఉద్యమ్య బాహునా యుద్ధం చకారాశేషభీషణమ్ ॥ ౩,౨౮.౧౦౭ ॥
అన్యోన్యమఙ్గం మృద్నన్తౌ గదాయుద్ధప్రవర్తినౌ ।
చణ్డాట్టహాసముఖరౌ పరిభ్రమణకారిణౌ ॥ ౩,౨౮.౧౦౮ ॥
కుర్వాణౌ వివిధాంశ్చారాన్ఘూర్ణన్తౌ తూర్మవేష్టినౌ ।
అన్యోన్యదణ్డహననైర్మోహయన్తౌ ముహుర్ముహుః ॥ ౩,౨౮.౧౦౯ ॥
అన్యోన్యప్రహృతౌ రన్ధ్రమీక్షమాణౌ మహోద్ధతౌ ।
మహాముసలదణ్డాగ్రఘట్టనక్షోభితాంబరౌ ।
అయుధ్యేతాం దురాధర్షౌ దణ్డినీదైత్యశేఖరౌ ॥ ౩,౨౮.౧౧౦ ॥
అథార్ద్ధరాత్రిసమయపర్యన్తం కృతసంగరా ।
సంక్రుద్ధా హన్తుమారేభే విషఙ్గం దణ్డనాయికా ॥ ౩,౨౮.౧౧౧ ॥
తం మూర్ధని నిమగ్నేన హలేనాకృష్య వైరిణమ్ ।

కఠోరం తాడనం చక్రే ముసలేనాథ పోత్రిణీ ॥ ౩,౨౮.౧౧౨ ॥

తతో ముసలఘాతేన త్యక్తప్రాణో మహాసురః ।

చూర్ణితేన శతాఙ్గేన సమం భూతలమాశ్రయత్ ॥ ౩,౨౮.౧౧౩ ॥

ఇతి కృత్వా మహత్కర్మ మన్త్రిణీదణ్డనాయికే ।

తత్రైవ తం నిశా శేషం నిన్యతుః శిబిరం ప్రతి ॥ ౩,౨౮.౧౧౪ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డమహాపురాణే ఉత్తరభాగే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే లలితోపఖ్యానే విశుక్రవిషఙ్గవధో నామాష్టావింశోఽధ్యాయః

అగస్త్య ఉవాచ

అశ్వానన మహాప్రాజ్ఞ వర్ణితం మన్త్రిణీబలమ్ ।

విషఙ్గస్య వధో యుద్ధే వర్ణితో దణ్డనాథయా ॥ ౩,౨౯.౧ ॥

శ్రీదేవ్యాః శ్రోతుమిచ్ఛామి రణచక్రే పరాక్రమమ్ ।

సోదరస్యాపదం దృష్ట్వా భణ్డః కిమకరోచ్చుచా ॥ ౩,౨౯.౨ ॥

కథం తస్య రణోత్సాహః కైః సమం సమయుధ్యత ।

సహాయాః కేఽభవంస్తస్య హతభ్రాతృతనూభువః ॥ ౩,౨౯.౩ ॥

హయగ్రీవ ఉవాచ

ఇదం శృణు మహాప్రాజ్ఞ సర్వపాపనికృన్తనమ్ ।

లలితాచరితం పుణ్యమణిమాదిగుమప్రదమ్ ॥ ౩,౨౯.౪ ॥

వైషువాయనకాలేషు పుణ్యేషు సమయేషు చ ।

సిద్ధిదం సర్వపాపఘ్నం కీర్తిదం పఞ్చపర్వసు ॥ ౩,౨౯.౫ ॥

తదా హతౌ రణే తత్ర శ్రుత్వా నిజసహోదరౌ ।

శోకేన మహతావిష్టో భణ్డః ప్రవిలలాప సః ॥ ౩,౨౯.౬ ॥

వికీర్ణకేశో ధరణౌ మూర్ఛితః పతితస్తదా ।
న లేభే కిఞ్చిదాశ్వాసం భ్రాతృవ్యసనకర్శితః ॥ ౩,౨౯.౭ ॥
పునః పునః ప్రవిలపన్కుటిలాక్షేణ భూరిశః ।
ఆశ్వాస్యామానః శోకేన యుక్తః కోపమవాప సః ॥ ౩,౨౯.౮ ॥
ఫాలం వహన్నతిక్రూరం భ్రమద్భ్రుకుటిభీషణమ్ ।
అఙ్గారపాటలాక్షశ్చ నిఃశ్వసన్కృష్ణసర్పవత్ ॥ ౩,౨౯.౯ ॥
ఉవాచ కుటిలాక్షం ద్రాక్సమస్తపృతనాపతిమ్ ।
క్షిప్రం ముహుర్ముహుః స్పృష్ట్వా ధున్వానః కరవాలికామ్ ॥ ౩,౨౯.౧౦ ॥
క్రోధహుఙ్కారమాతన్వన్గర్జన్నుత్పాతమేఘవత్ ॥ ౩,౨౯.౧౧ ॥
యయైవ దృష్టయా మాయాబలాద్యుద్ధే వినాశితాః ।
భ్రాతరో మమ పుత్రాశ్చ సేనానాథాః సహస్రశః ॥ ౩,౨౯.౧౨ ॥
తస్యాః స్త్రియాః ప్రమత్తాయాః కణ్ఠోత్థైః శోణితద్రవైః ।
భ్రాతృపుత్రమహాశోకవహ్నిం నిర్వాపయామ్యహమ్ ॥ ౩,౨౯.౧౩ ॥
గచ్ఛ రే కుటిలాక్ష త్వం సజ్జీకురు పతాకినీమ్ ।
ఇత్యుక్త్వా కఠినం వర్మ వజ్రపాతసహం మహత్ ॥ ౩,౨౯.౧౪ ॥
దధానో భుజమధ్యేన బధ్నన్పృష్ఠ తథేషుధీ ।
ఉద్దామమౌర్వినిఃశ్వాసకఠోరం భ్రామయన్ధనుః ॥ ౩,౨౯.౧౫ ॥
కాలాగ్నిరివ సంక్రుద్ధో నిర్జగామ నిజాత్పురాత్ ।
తాలజఙ్ఘాదికైః సార్ద్ధంపూర్వద్వారే నివేశితే ॥ ౩,౨౯.౧౬ ॥
చతుర్భిర్ధృతశస్త్రౌఘైర్ధృతవర్మభిరుద్ధతైః ।
పఞ్చత్రింశచ్చమూనాథైః కుటిలాక్షపురఃసరైః ॥ ౩,౨౯.౧౭ ॥
సర్వసేనాపతీన్ద్రేణ కుటిలాక్షేణ స క్రుధా ।
మిలితేన చ భణ్డేన చత్వారింశచ్చమూవరాః ॥ ౩,౨౯.౧౮ ॥
దీప్తాయుధా దీప్తకేశా నిర్జగ్మర్దీప్తకఙ్కటాః ।

ద్విసహస్రాక్షౌహిణీనాం పఞ్చాశీతిః పరార్ధికా ॥ ౩,౨౯.౧౯ ॥
తదేనమన్వగాదేకహేలయా మథితుం ద్విషః ।
భణ్డాసురే వినిర్యాతే సర్వసైనికసంకులే ॥ ౩,౨౯.౨౦ ॥
శూన్యకే నగరే తత్ర స్త్రీమాత్రమవశేషితమ్ ।
ఆభిలో నామ దైత్యేన్ద్రో రథవర్యో మహారథః ।
సహస్రయుగ్యసింహాఢ్యమారురోహ రణోద్ధతః ॥ ౩,౨౯.౨౧ ॥
తత్వరే విజ్వలజ్జ్వాలాకాలాగ్నిరివ దీప్తిమాన్ ।
ఘాతకో నామ వై ఖడ్గశ్చన్ద్రహాససమాకృతిః ॥ ౩,౨౯.౨౨ ॥
ఇతస్తతశ్చలన్తీనాం సేనానాం ధూలిరుత్థితా ।
వోఢుం తాసాం భరం భూమిరక్షమేవ దివం యయౌ ॥ ౩,౨౯.౨౩ ॥
కేచిద్భూమేరపర్యాప్తాః ప్రచేలుర్వ్యోమవర్త్మనా ।
కేషాఞ్చిత్స్కన్ధమారూఢాః కేచిచ్చేలుర్మహారథాః ॥ ౩,౨౯.౨౪ ॥
న దిక్షు న చ భూచక్రే న వ్యోమని చ తే మముః ।
దుఃఖదుఃఖేన తే చేలురన్యోన్యాశ్లేషపీడితాః ॥ ౩,౨౯.౨౫ ॥
అత్యన్త సేనాసంమర్దాద్రథచక్రైర్విచూర్ణితాః ।
కేచిత్పాదేన నాగానాం మర్దితా న్యపతన్భువి ॥ ౩,౨౯.౨౬ ॥
ఇత్థం ప్రచలితా తేన సమం సర్వైశ్చ సైనికైః ।
వజ్రనిష్పేషసదృశో మేఘనాదో వ్యధీయత ॥ ౩,౨౯.౨౭ ॥
తేనాతీవ కఠోరేణ సింహనాదేన భూయసా ।
భణ్డదైత్యముఖోత్థేన విదీర్ణమభవజ్జగత్ ॥ ౩,౨౯.౨౮ ॥
సాగరాః శోషమాపన్నాశ్చన్ద్రార్కౌ ప్రపలాయితౌ ।
ఉడూని న్యపతన్వ్యోమ్నో భూమిర్దోలాయితాభవత్ ॥ ౩,౨౯.౨౯ ॥
దిఙ్నాగాశ్చాభవంస్త్రస్తా మూర్చ్ఛితాశ్చ దివౌకసః ।
శక్తీనాం కటకం చాసీదకాణ్డత్రాసవిహ్వలమ్ ॥ ౩,౨౯.౩౦ ॥

ప్రాణాన్సంధారయామాసుః కథఞ్చిన్మధ్య ఆహవే ।
శక్తయో భయవిభ్రష్టాన్యాయుధాని పునర్దధుః ॥ ౩,౨౯.౩౧ ॥
వహ్నిప్రాకారవలయం ప్రశాన్తం పునరుత్థితమ్ ।
దైత్యేన్ద్రసింహనాదేన చమూనాథధనుఃస్వనైః ॥ ౩,౨౯.౩౨ ॥
క్రన్దనైశ్చాపి యోద్ధౄణామభూచ్ఛబ్దమయం జగత్ ।
తేన నాదేన మహతా భణ్డదైత్యవినిర్గమమ్ ।
నిశ్చిత్య లలితా దేవీ స్వయం యోద్ధుం ప్రచక్రమే ॥ ౩,౨౯.౩౩ ॥
అశక్యమన్యశక్తీనామాకలయ్య మహాహవమ్ ।
భణ్డదైత్యేన దుష్టేన స్వయముద్యోగమాస్థితా ॥ ౩,౨౯.౩౪ ॥
చక్రరాజరథస్తస్యాః ప్రచచాల మహోదయః ।
చతుర్వేదమహాచక్రపురుషార్థమహాభయః ॥ ౩,౨౯.౩౫ ॥
ఆనన్దధ్వజసంయుక్తో నవభిః పర్వభిర్యుతః ।
నవపర్వస్థదేవీభిరాకృష్టగురుధన్విభిః ॥ ౩,౨౯.౩౬ ॥
పరార్ధాధికసంఖ్యాతపరివారసమృద్ధిభిః ।
పర్వస్థానేషు సర్వేషు పాలితః సర్వతో దిశమ్ ॥ ౩,౨౯.౩౭ ॥
దశయోజనమున్నద్ధశ్చతుర్యోజన విస్తృతః ।
మహారాజ్ఞీచక్రరాజో రథేన్ద్రః ప్రచలన్బభౌ ॥ ౩,౨౯.౩౮ ॥
తస్మిన్ప్రచలితే జుష్టే శ్యామయా దణ్డనాథయా ।
గేయచక్రం తు బాలాగ్రే కిరిచక్రం తు బృష్ఠతః ॥ ౩,౨౯.౩౯ ॥
అన్యాసామపి శక్తీనాం వాహనాని పరార్ద్ధశః ।
నృసింహోష్ట్రనరవ్యాలమృగపక్షిహయాస్తథా ॥ ౩,౨౯.౪౦ ॥
గజభేరుణ్డశరభ వ్యాఘ్రవాతమృగాస్తథా ।
ఏతాదృశశ్చ తిర్యఞ్చోఽప్యన్యే వాహనతాం గతాః ॥ ౩,౨౯.౪౧ ॥
ముహురుచ్చావచాః శక్తీర్భణ్డాసురవధోద్యతాః ।

యోజనాయామవిస్తారమపి తద్ద్వారమణ్డలమ్ ।
వహ్నిప్రాకారచక్రస్య న పర్యాప్తం చమూపతేః ॥ ३,२८.४२ ॥
జ్వాలామాలినికా నిత్యా ద్వారస్యాత్యన్తవిస్తృతిమ్ ।
వితతాన సమస్తానాం సైన్యానాం నిర్గమైషిణీ ॥ ३,२८.४३ ॥
అథ సా జగతాం మాతా మహారాజ్ఞీ మహోదయా ।
నిర్జగామా గ్నిపురతా వరద్వారాత్రృతాపినీ ॥ ३,२८.४४ ॥
దేవదున్దుభయో నేదుః పతితాః పుష్పవృష్టయః ।
మహాముక్తాతపత్రం తద్దివి దీప్తమదృశ్యత ॥ ३,२८.४५ ॥
నిమిత్తాని ప్రసన్నాని శంసకాని జయశ్రియాః ।
అభవంల్లలితాసైన్యే ఉత్పాతాస్తు ద్విషాం బలే ॥ ३,२८.४६ ॥
తతః ప్రవవృతే యుద్ధం సేన యోరుభయోరపి ।
ప్రసర్పద్విశిఖైః స్తోమబద్ధాన్ధతమసచ్చటమ్ ॥ ३,२८.४७ ॥
హన్యమానగజస్తోమస్రుతశోణితబిన్దుభిః ।
హ్నియమాణశిరశ్ఛన్నదైత్యశ్వేతాతపత్రకమ్ ॥ ३,२८.४८ ॥
న దిశో న నభో నాగా న భూమిర్న చ కిఞ్చన ।
దృశ్యతే కేవలం దృష్టం రజోమాత్రం చ సూర్చ్ఛితమ్ ॥ ३,२८.४९ ॥
నృత్యత్కబన్ధనివహావిర్భూతతటపాదపమ్ ।
దైత్యకేశసహస్రైస్తు శైవాలాఙ్కురకోమలా ॥ ३,२८.५० ॥
శ్వేతాతపత్రయవలయశ్వేతపఙ్కజభాసురా ।
చక్రకృత్తకరిగ్రామపాదకూర్మపరంపరా ॥ ३,२८.५१ ॥
శక్తిధ్వస్తమహాదైత్యగలగణ్డశిలోచ్చయా ।
విలూనకాణ్డైః పతితైః సఫేనా బలచామరైః ॥ ३,२८.५२ ॥
తీక్ష్ణాసివల్లరీజాలైర్నిబిడీకృతతీరభూః ।
దైత్యవీరేక్షమశ్రేణిముక్తింసపుటభాసురా ॥ ३,२८.५३ ॥

దైత్యవాహనసంఘాతన క్రమీనశతాకులా ।
ప్రావహచ్ఛోణితనదీ సేనయోర్యుధ్యమానయోః ॥ ౩,౨౯.౫౪ ॥
ఇత్థం ప్రవవృతే యుద్ధం మృత్యోశ్చ త్రాసదాయకమ్ ।
చతుర్థయుద్ధదివసే ప్రాతరా రభ్యభీషణమ్ ।
ప్రహరద్వయపర్యన్తం సేనయోరుభయోరపి ॥ ౩,౨౯.౫౫ ॥
తతః శ్రీలలితాదేవ్యా భణ్డస్యాథాభవద్రణః ।
అస్త్రప్రత్యస్త్రసంక్షోభైస్తుములీకృతదిక్తటః ॥ ౩,౨౯.౫౬ ॥
ధనుర్జ్యాతలటఙ్కారహుఙ్కారైరతిభీషణః ।
తూణీరవదనాత్కృష్టధనుర్వరవినిః సృతైః ।
విముక్తైర్విశిశైర్భ్రమైరాహవే ప్రాణహారిభిః ॥ ౩,౨౯.౫౭ ॥
హస్తలాఘవవేగేన న ప్రాజ్ఞాయత కిఞ్చన ।
మహారాజ్ఞీకరాంభోజవ్యాపారం శరమోక్షణే ।
శృణు సర్వం ప్రవక్ష్యామి కుమ్భసంభవ సఙ్గరే ॥ ౩,౨౯.౫౮ ॥
సంధానే త్వేకధా తస్య దశధా చాపనిర్గమే ।
శతధా గగనే దైత్యసైన్యప్రాప్తౌ సహస్రధా ।
దైత్యాఙ్గసంగే సంప్రాప్తాః కోటిసంఖ్యాః శిలీముఖాః ॥ ౩,౨౯.౫౯ ॥
పరాన్ధకారం సృజతీ భిన్దతీ రోదసీ శరైః ।
మర్మాభినత్ప్రచణ్డస్య మహారాజ్ఞీ మహేషుభిః ॥ ౩,౨౯.౬౦ ॥
వహత్కోపారుణం నేత్రం తతో భణ్డః స దానవః ।
వవష శరజాలేన మహతా లలితేశ్వరీమ్ ॥ ౩,౨౯.౬౧ ॥
అన్ధతామిస్రకం నామ మహాస్త్రం ప్రముమోచ సః ।
మహాతరణిబాణేన తన్నునోద మహేశ్వరీ ॥ ౩,౨౯.౬౨ ॥
పాఖణ్డాస్త్రం మహావీరో భణ్డః ప్రముముచే రణే ।
గాయత్ర్యస్త్రం తస్య నుత్యై ససర్జ జగదంబికా ॥ ౩,౨౯.౬౩ ॥

అన్ధాస్త్రమసృజద్భణ్డః శక్తిదృష్టివినాశనమ్ ।
చాక్షుష్మతమహాస్త్రేణ శమయామాస తత్ప్రసూః ॥ ౩,౨౯.౬౪ ॥
శక్తినాశాభిధం భణ్డో ముమోచాస్త్రం మహారణే ।
విశ్వావసోరథాస్త్రేణ తస్య దర్పమపాకరోత్ ॥ ౩,౨౯.౬౫ ॥
అన్తకాస్త్రం ససర్జోచ్చైః సంక్రుద్ధో భడదానవః ।
మహామృత్యుఞ్జయాస్త్రేణ నాశయామాస తద్బలమ్ ॥ ౩,౨౯.౬౬ ॥
సర్వాస్త్రస్మృతినాశాఖ్యమస్త్రం భణ్డో వ్యముఞ్చత ।
ధారణాస్త్రేణ చక్రేశీ తద్బలం సమనాశయత్ ॥ ౩,౨౯.౬౭ ॥
భయాస్త్రమసృజద్భణ్డః శక్తీనాం భీతిదాయకమ్ ।
అభయఙ్కరమైన్ద్రాస్త్రం ముముచే జగదంబికా ॥ ౩,౨౯.౬౮ ॥
మహారోగాస్త్రమసృజచ్ఛక్తిసేనాసు దానవః ।
రాజయక్ష్మాదయో రోగాస్తతోఽభూవన్సహస్రశః ॥ ౩,౨౯.౬౯ ॥
తన్నివారణసిద్ధ్యర్థం లలితా పరమేశ్వరీ ।
నామత్రయమహామన్త్రమహాస్త్రం సా ముమోచ హ ॥ ౩,౨౯.౭౦ ॥
అచ్యుతశ్చాప్యనన్తశ్చ గోవిన్దస్తు శరోత్థితాః ।
హుఙ్కారమాత్రతో దగ్ధ్వా రోగాంస్తానన్యనన్ముదమ్ ॥ ౩,౨౯.౭౧ ॥
నత్వా చ తాం మహేశానీం తద్భక్తవ్యాధిమర్దనమ్ ।
విధాతుం త్రిషు లోకేషు నియుక్తాః స్వపదం యయుః ॥ ౩,౨౯.౭౨ ॥
ఆయుర్నాశనమస్త్రం తు ముక్తవాన్భణ్డదానవః ।
కాలసంకర్షణీరూపమస్త్రం రాజ్ఞీ వ్యముఞ్చత ॥ ౩,౨౯.౭౩ ॥
మహాసురాస్త్రముద్దామం వ్యసృజద్భణ్డదానవః ।
తతః సహస్రశో జాతా మహాకాయా మహాబలాః ॥ ౩,౨౯.౭౪ ॥
మధుశ్చ కైటభశ్చైవ మహిషాసుర ఏవ చ ।
ధూమ్రలోచనదైత్యశ్చ చణ్డముణ్డాదయోఽసురాః ॥ ౩,౨౯.౭౫ ॥

చిక్షుభశ్చామరశ్చైవ రక్తబీజోఽసురస్తథా ।
శుమ్భశ్చైవ నిశుమ్భశ్చ కాలకేయా మహాబలాః ॥ ౩,౨౯.౭౬ ॥
ధూమ్రాభిధానాశ్చ పరే తస్మాదస్త్రాత్సముత్థితాః ।
తే సర్వే దానవశ్రేష్ఠాః కఠోరైః శస్త్రమణ్డలైః ॥ ౩,౨౯.౭౭ ॥
శక్తిసేనాం మర్దయన్తో నర్దన్తశ్చ భయఙ్కరమ్ ।
హాహేతి క్రన్దమానాశ్చశక్తయో దైత్యమర్దితాః ॥ ౩,౨౯.౭౮ ॥
లలితాం శరణం ప్రాప్తాః పాహి పాహీతి సత్వరమ్ ।
అథ దేవీ భృశం క్రుద్ధా రుషాట్టహాసమాతనోత్ ॥ ౩,౨౯.౭౯ ॥
తతః సముత్థితా కాచిద్దుర్గా నామ యశస్వినీ ।
సమస్తదేవతేజోభిర్నిర్మితా విశ్వరూపిణీ ॥ ౩,౨౯.౮౦ ॥
శూలం చ శూలినా దత్తం చక్రం చక్రిసమర్పితమ్ ।
శఙ్ఖం వరుణదత్తశ్చ శక్తిం దత్తాం హవిర్భుజా ॥ ౩,౨౯.౮౧ ॥
చాపమక్షయతూణీరౌ మరుద్దత్తౌ మహామృధే ।
వజ్రిదత్తం చ కులిశం చషకన్దనదార్పితమ్ ॥ ౩,౨౯.౮౨ ॥
కాలదణ్డం మహాదణ్డం పాశం పాశధరార్పితమ్ ।
బ్రహ్మదత్తాం కుణ్డికాం చ ఘణ్టామైరావతార్పితామ్ ॥ ౩,౨౯.౮౩ ॥
మృత్యుదత్తౌ ఖడ్గఖేటౌ హారం జలధినార్పితమ్ ।
విశ్వకర్మప్రదత్తాని భూషణాని చ బిభ్రతీ ॥ ౩,౨౯.౮౪ ॥
అఙ్గైః సహస్రకిరణశ్రేణిభాసురరశ్మిభిః ।
ఆయుధాని సమస్తాని దీపయన్తి మహోదయైః ॥ ౩,౨౯.౮౫ ॥
అన్యదత్తైరథాన్యైశ్చ శోభమానా పరిచ్ఛదైః ।
సింహవాహనమారుహ్య యుద్ధం నారాయణీవ్యధాత్ ॥ ౩,౨౯.౮౬ ॥
తథా తే మహిషప్రఖ్యా దానవా వినిపాతితాః ।
చణ్డికాసప్తశత్యాం తు యథా కర్మ పురాకరోత్ ॥ ౩,౨౯.౮౭ ॥

తత్రైవ సమరఞ్చక్రే మహిషాదిమదాపహమ్ ।
తత్కృత్వా దుష్కరం కర్మ లలితాం ప్రణనామ సా ॥ ౩,౨౯.౮౮ ॥
మూకాస్త్రమసృద్దుష్టః శక్తిసేనాసు దానవః ।
మహావాగ్వా దినీ నామ ససర్జాస్త్రం జగత్ప్రసూః ॥ ౩,౨౯.౮౯ ॥
విద్యారూపస్య వేదస్య తస్కరానసురాధమాన్ ।
ససర్జ తత్ర సమరే దుర్మదో భణ్డదానవః ॥ ౩,౨౯.౯౦ ॥
దక్షహస్తాఙ్గుష్ఠనఖాన్మహారాజ్ఞ్యా తిరస్కృతః ।
అర్ణవాస్త్రం మహాదీరో భణ్డదైత్యో రణేఽసృజత్ ॥ ౩,౨౯.౯౧ ॥
తత్రోద్ధామపయః పూరే శక్తిసైన్యం మమజ్జ చ ।
అథ శ్రీలలితాదక్షహస్తతర్జనికానఖాత్ ।
ఆదికూర్మః సముత్పన్నో యోజనాయతవిస్తరః ॥ ౩,౨౯.౯౨ ॥
ధృతాస్తేన మహాభోగఖర్పరేణ ప్రథీయసా ।
శక్తయో హర్షమాపన్నాః సాగరాస్త్రభయం జహుః ॥ ౩,౨౯.౯౩ ॥
తత్సాముద్రం చ భగవాన్సకలం సలిలం పపౌ ।
హైరణ్యాక్షం మహాస్త్రం తు విజహౌ దుష్టదానవః ॥ ౩,౨౯.౯౪ ॥
తస్మాత్సహస్రశో జాతా హిరణ్యాక్షా గదాయుధాః ।
తైర్వన్యమానే శక్తీనాం సైన్యే సన్త్రా సవిహ్వలే ।
ఇతస్తతః ప్రచలితే శిథిలే రణకర్మణి ॥ ౩,౨౯.౯౫ ॥
అథ శ్రీలలితాదక్షహస్తమధ్యాఙ్గులీనఖాత్ ।
మహావరాహః సమభూచ్ఛ్వేతః కైలాససంనిభః ॥ ౩,౨౯.౯౬ ॥
తేన వజ్రసమానేన పోత్రిణాభివిదారితాః ।
కోటిశస్తే హిరణ్యాక్షా మర్ద్యమానాః క్షయం గతాః ॥ ౩,౨౯.౯౭ ॥
అథభణ్డస్త్వతిక్రోధాద్భ్రుకుటీం వితతాన హ ।
తస్య భ్రుకుటితో జాతా హిరణ్యాః కోటిసంఖ్యకాః ॥ ౩,౨౯.౯౮ ॥

జ్వలదాదిత్యవద్దీప్తా దీపప్రహరణాశ్వ తే ।
అమర్దయచ్ఛక్తిసైన్యం ప్రహ్లాదం చాప్యమర్దయన్ ॥ ౩,౨౯.౯౯ ॥
యః ప్రహ్లాదోఽస్తి శక్తీనాం పరమానన్దలక్షణః ।
స ఏవ బాలకోభూత్వా హిరణ్యపరిపీడితః ॥ ౩,౨౯.౧౦౦ ॥
లలితాం శరణం ప్రాప్తస్తేన రాజ్ఞీ కృపామగాత్ ।
అథ శక్త్యా నన్దరూపం ప్రహ్లాదం పరిరక్షితుమ్ ॥ ౩,౨౯.౧౦౧ ॥
దక్షహస్తానామికాగ్రం ధునోతి స్మ మహేశ్వరీ ।
తస్మాద్ధూతసటాజాలః ప్రజ్వలల్లోచనత్రయః ॥ ౩,౨౯.౧౦౨ ॥
సింహాస్యః పురుషా కారః కణ్ఠస్యాధో జనార్దనః ।
నఖాయుధః కాలరుద్రరూపీ ఘోరాట్టహాసవాన్ ॥ ౩,౨౯.౧౦౩ ॥
సహస్రసంఖ్యదోర్దణ్డో లలితాజ్ఞానుపాలకః ।
హిరణ్యకశిపూన్సర్వాన్చణ్డభ్రుకుటిసంభవాన్ ॥ ౩,౨౯.౧౦౪ ॥
క్షణాద్విదారయామాస నఖైః కులిశకర్కశైః ।
బలీన్ద్రాస్త్రం మహాఘోరం సర్వదైవతనాశనమ్ ।
అముఞ్చల్లలితా దేవీ ప్రతిభణ్డమహాసురమ్ ॥ ౩,౨౯.౧౦౫ ॥
తదస్త్రదర్పనాశాయ వామనాః శతశోఽభవన్ ।
మహారాజ్ఞీదక్షహస్తకనిష్ఠాగ్రాన్మహౌజసః ॥ ౩,౨౯.౧౦౬ ॥
క్షణేక్షణే వర్ధమానాః పాశహస్తా మహాబలాః ।
బలీన్ద్రానస్త్రసంభూతాన్బధ్నన్తః పాశబన్ధనైః ॥ ౩,౨౯.౧౦౭ ॥
దక్షహస్తకనిష్ఠాగ్రాజ్జాతాః కామేశయోషితః ।
మహాకాయా మహోత్సాహాస్తదస్త్రం సమనాశయన్ ॥ ౩,౨౯.౧౦౮ ॥
హైహయాస్త్రం సమసృజదచ్ఛణ్డదైత్యో రణాజిరే ।
తస్మాత్సహస్రశోజాతాః సహస్రార్జునకోటయః ॥ ౩,౨౯.౧౦౯ ॥
అథ శ్రీలలితావామహస్తాఙ్గుష్ఠనఖాదితః ।

ప్రజ్వలన్భార్గవో రామః సక్రోధః సింహనాదవాన్ ॥ ౩,౨౯.౧౧౦ ॥
ధారయా దారయన్నేతాన్కుఠారస్య కఠోరయా ।
సహస్రార్జునసంఖ్యాతాన్క్షణాదేవ వ్యనాశయన్ ॥ ౩,౨౯.౧౧౧ ॥
అథ క్రుద్ధో భణ్డదైత్యః క్రోధాద్దుఙ్కారమాతనోత్ ।
తస్మాద్దుఙ్కారతో జాతశ్చన్ద్రహాసకృపాణవాన్ ॥ ౩,౨౯.౧౧౨ ॥
సహస్రాక్షౌహిణీరక్షఃసేనయా పరివారితః ।
కనిష్ఠం కుంభకర్ణం చ మేఘనాదం చ నన్దనమ్ ।
గృహీత్వా శక్తిసైన్యం తదతిదూరమమర్దయత్ ॥ ౩,౨౯.౧౧౩ ॥
అథ శ్రీలలితావామహస్తతర్జనికానఖాత్ ।
కోదణ్డరామః సమభూల్లక్ష్మణేన సమన్వితః ॥ ౩,౨౯.౧౧౪ ॥
జటాముకుటవాన్వల్లీబన్ద్ధతూణీరపృష్ఠభూః ।
నీలోత్పలదలశ్యామో ధనుర్విస్ఫారయన్ముహుః ॥ ౩,౨౯.౧౧౫ ॥
నాశయామాస దివ్యాస్త్రైః క్షణాద్రాక్షససైనికమ్ ।
మర్దయామాస పౌలస్త్యం కుంభకర్ణం చ సోదరమ్ ।
లక్ష్మణో మేఘనాదం చ మహావీరమనాశయత్ ॥ ౩,౨౯.౧౧౬ ॥
ద్వివిదాస్త్రం మహాభీమమసృజద్భణ్డదానవః ।
తస్మాదనేకశో జాతాః కపయః పిఙ్గలోచనాః ॥ ౩,౨౯.౧౧౭ ॥
క్రోధేనాత్యన్తతామ్రాస్యాః ప్రత్యేకం హనుమత్సమాః ।
వ్యనాశయచ్ఛక్తిసైన్యం క్రూరక్రేఙ్కారకారిణః ॥ ౩,౨౯.౧౧౮ ॥
అథ శ్రీలలితావామహస్తమధ్యాఙ్గులీనఖాత్ ।
ఆవిర్బభూవ తాలాఙ్కః క్రోధమధ్యారుణేక్షణః ॥ ౩,౨౯.౧౧౯ ॥
నీలాంబరపినద్ధాఙ్గః కైలాసాచలనిర్మలః ।
ద్వివిదాస్త్రసముద్భూతాన్కపీన్సర్వాన్వ్యనాశయన్ ॥ ౩,౨౯.౧౨౦ ॥
రాజాసురం నామ మహత్సర్వాస్త్రం మహాబలః ।

తస్మాదస్త్రాత్సముద్భూతా బహవో నృపదానవాః ॥ ౩,౨౯.౧౨౧ ॥
శిశుపాలో దన్తవక్త్రః శాల్వః కాశీపతిస్తథా ।
పౌణ్డ్రకో వాసుదేవశ్చ రుక్మీ డింభకహంసకౌ ॥ ౩,౨౯.౧౨౨ ॥
శంబరశ్చ ప్రలంబశ్చ తథా బాణాసురోఽపి చ ।
కంసశ్చాణూరమల్లశ్చ ముష్టికోత్పలశేఖరౌ ॥ ౩,౨౯.౧౨౩ ॥
అరిష్టో ధేనుకః కేశీ కాలియో యమలార్జునౌ ।
పూతనా శకటశ్చైవ తృణావర్తాదయోఽసురాః ॥ ౩,౨౯.౧౨౪ ॥
నరకాఖ్యో మహావీరో విష్ణురూపీ మురాసురః ।
అనేకే సహ సేనాభిరుత్థితాః శస్త్రపాణయః ॥ ౩,౨౯.౧౨౫ ॥
తాన్వినాశయితుంసర్వాన్వాసుదేవః సనాతనః ।
శ్రీదేవీవామహస్తాబ్జానామికానఖసంభవః ॥ ౩,౨౯.౧౨౬ ॥
చతుర్వ్యూహం సమాతేనే చత్వారస్తే తతోఽభవన్ ।
వాసుదేవో ద్వితీయస్తు సంకర్షణ ఇతి స్మృతః ॥ ౩,౨౯.౧౨౭ ॥
ప్రద్యుమ్నశ్చానిరుద్ధశ్చ తే సర్వే ప్రీద్యతాయుధాః ।
తానశేషాన్దురాచారాన్భూమభోరప్రవర్తకాన్ ॥ ౩,౨౯.౧౨౮ ॥
నాశయామాసురుర్వీశవేషచ్ఛన్నాన్మహాసురాన్ ॥ ౩,౨౯.౧౨౯ ॥
అథ తేషు వినష్టేషు సంక్రుద్ధో భణ్డదానవః ।
ధర్మవిప్లావకం ఘోరం కల్యస్త్రం సమముఞ్చత ॥ ౩,౨౯.౧౩౦ ॥
తతః కల్యస్త్రతోజాతా ఆన్ధ్రాః పుణ్డ్రాశ్చ భూమిపాః ।
కిరాతాః శబరా హూణా యవనాః పాపవృత్తయః ॥ ౩,౨౯.౧౩౧ ॥
వేద విప్లావకా ధర్మద్రోహిణః ప్రాణహింసకాః ।
వర్ణాశ్రమేషు సాంకర్యకారిణో మలినాశ్రకాః ।
లలితాశక్తిసైన్యాని భూయోభూయో వ్యమర్దయన్ ॥ ౩,౨౯.౧౩౨ ॥
అథ శ్రీలలితావామహస్తపద్మస్య భాస్వతః ।

కనిష్ఠికానఖోద్భూతః కల్కిర్నామ జనార్దనః ॥ ౩,౨౯.౧౩౩ ॥

అశ్వారూఢః ప్రతీప్తశ్రీరట్టహాసం చకార సః ।

తస్యైవ ధ్వనినా సర్వే వజ్రనిష్పేషబన్ధునా ॥ ౩,౨౯.౧౩౪ ॥

కిరాతా మూర్చ్ఛితా నేశుః శక్తయశ్చాపి హర్షితాః ।

దశావతారనాథాస్తే కృత్వేదం కర్మ దుష్కరమ్ ॥ ౩,౨౯.౧౩౫ ॥

లలితాం తాం నమస్కృత్య బద్ధాఞ్జలిపుటాః స్థితాః ।

ప్రతికల్పం ధర్మరక్షాం కర్తుం మత్స్యాదిజన్మభిః ।

లలితాంబానియుక్తాస్తే వైకుణ్ఠాయ ప్రతస్థిరే ॥ ౩,౨౯.౧౩౬ ॥

ఇత్థం సమస్తేష్వస్త్రంషు నాశితేషు దురాశయః ।

మహామోహాస్త్రమసృజచ్ఛక్తయస్తేన మూర్చ్ఛితాః ॥ ౩,౨౯.౧౩౭ ॥

శాంభవాస్త్రం విసృజ్యాంబా మహామోహాస్త్రమక్షిణోత్ ।

అస్త్రప్రత్యస్త్రధారాభిరిత్థం జాతే మహాహవే ।

అస్తశైలఙ్గభస్తీశో గన్తుమారభతారుణః ॥ ౩,౨౯.౧౩౮ ॥

అథ నారాయణాస్త్రేణ సా దేవీ లలితాంబికా ।

సర్వా అక్షౌహిణీస్తస్య భస్మసాదకరోద్రణే ॥ ౩,౨౯.౧౩౯ ॥

అథ పాశుపతాస్త్రేణ దీప్తకాలానలత్విషా ।

చత్వారింశచ్చమూనాథాన్మహారాజ్ఞీ వ్యమర్దయత్ ॥ ౩,౨౯.౧౪౦ ॥

అథైకశేషం తం దుష్టం నిహతాశేషబాన్ధవమ్ ।

క్రోధేన ప్రజ్వలన్తం చ జగద్విప్లవకారిణమ్ ॥ ౩,౨౯.౧౪౧ ॥

మహాసురం మహాసత్త్వం భణ్డం చణ్డపరాక్రమమ్ ।

మహాకామేశ్వరాస్త్రేణ సహస్రాదిత్యవర్చసా ।

గతాసుమకరోన్మాతా లలితా పరమేశ్వరీ ॥ ౩,౨౯.౧౪౨ ॥

తదస్త్రజ్వాలయాక్రాన్తం శూన్యకం తస్య పట్టనమ్ ।

సస్త్రీకం చ సబాలం చ సగోష్ఠం ధనధాన్యకమ్ ॥ ౩,౨౯.౧౪౩ ॥

నిర్దగ్ధమాసీత్సహసా స్థలమాత్రమశిష్యత ।

భణ్డస్య సంక్షయేణాసీత్త్రైలోక్యం హర్షనర్తితమ్ ॥ ౩,౨౯.౧౪౪ ॥

ఇత్థం విధాయ సురకార్యమనిన్ద్యశీలా శ్రీచక్రరాజరథమణ్డలమణ్డనశ్రీః ।

కామేశ్వరీ త్రిజగతాం జననీ బభాసే విద్యోతమానవిభవా విజయశ్రియాఢ్యా ॥ ౩,౨౯.౧౪౫ ॥

సైన్యం సమస్తమపి సజ్వరకర్మఖిన్నం భణ్డాసురప్రబలబాణకృశానుతప్తమ్ ।

అస్తం గతే సవితరి ప్రథితప్రభావా శ్రీదేవతా శిబిరమాత్మన ఆనినాయ ॥ ౩,౨౯.౧౪౬ ॥

యో భణ్డదానవవధం లలితాంబయేమం క్లప్తం సకృత్పఠతి తస్య తపోధనేన్ద్ర ।

నాశం ప్రయాన్తి కదనాని దృతాష్టసిద్ధేర్భుక్తిశ్చ ముక్తిరపి వర్తత ఏవ హస్తే ॥ ౩,౨౯.౧౪౭ ॥

ఇమం పవిత్రం లలితాపరాక్రమం సమస్తపాపఘ్నమశేషసిద్ధిదమ్ ।

పఠన్తి పుణ్యేషు దినేషు యే నరా భజన్తి తే భాగ్యసమృద్ధిముత్తమామ్ ॥ ౩,౨౯.౧౪౮ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డపురాణే ఉత్తరభాగే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే లలితోపాఖ్యానే భణ్డాసురవధో నామైకోనత్రింశోఽధ్యాయః

అగస్త్య ఉవాచ

అశ్వానన మహాప్రాజ్ఞ శ్రుతమాఖ్యానముత్తమమ్ ।

విక్రమో లలితాదేవ్యా విశిష్టో వర్ణితస్త్వయా ॥ ౩,౩౦.౧ ॥

చరిత్రైరనఘైర్దేవ్యాః సుప్రీతోఽస్మి హయానన ।

శ్రుతా సా మహతీశక్తిర్మన్త్రిణీదణ్డనాథయోః ॥ ౩,౩౦.౨ ॥

పశ్చాత్కిమకరోత్తత్ర యుద్ధానన్తరమంబికా ।

చతుర్థదినశర్వర్యాం విభాతాయాం హయానన ॥ ౩,౩౦.౩ ॥

హయగ్రీవ ఉవాచ

శృణు కుమ్భజ తత్రాజ్ఞ యత్తయా జగదంబయా ।

పశ్చాదాచరితం కర్మ నిహతే భణ్డదానవే ॥ ౩,౩౦.౪ ॥

శక్తీనామఖిలం సైన్యం దైత్యయుధశతార్దితమ్ ।

ముహురాహ్లాదయామాస లోచనైరమృతాప్లుతైః ॥ ౩,౩౦.౫ ॥

లలితాపరమేశాన్యాః కటాక్షామృతధారయా ।

జహుర్యుద్ధపరిశ్రాన్తిం శక్తయః ప్రీతిమానసాః ॥ ౩,౩౦.౬ ॥

అస్మిన్నవసరే దేవా భణ్డమర్దనతోషితాః ।

సర్వేఽపి సేవితుం ప్రాప్తా బ్రహ్మవిష్ణుపురోగమాః ॥ ౩,౩౦.౭ ॥

బ్రహ్మా విష్ణుశ్చ రుద్రశ్చ శక్రాద్యాస్త్రిదశాస్తథా ।

ఆదిత్యా వసవో రుద్రా మరుతః సాధ్యదేవతాః ॥ ౩,౩౦.౮ ॥

సిద్ధాః కింపురుషా యక్షా నిరృత్యాద్యా నిశాచరాః ।

ప్రహ్లాదాద్యా మహాదైత్యాః సర్వేఽప్యణ్డనివాసినః ॥ ౩,౩౦.౯ ॥

ఆగత్య తుష్టువుః ప్రీత్యా సింహాసనమహేశ్వరీమ్ ॥ ౩,౩౦.౧౦ ॥

బ్రహ్మాద్యా ఊచుః

నమోనమస్తే జగదేకనాథే నమోనమః శ్రీత్రిపురాభిధానే ।

నమోనమో భణ్డమహాసురఘ్నే నమోఽస్తు కామేశ్వరి వామకేశి ॥ ౩,౩౦.౧౧ ॥

చిన్తామణే చిన్తితదానదక్షేఽచిన్త్యయే చిరాకారతరఙ్గమాలే ।

చిత్రామ్బరే చిత్రజగత్ప్రసూతే చిత్రాఖ్యనిత్యే సుఖదే నమస్తే ॥ ౩,౩౦.౧౨ ॥

మోక్షప్రదే ముగ్ధశశాఙ్కచూడే ముగ్ధస్మితే మోహనభేదదక్షే ।

ముద్రేశ్వరీచర్చితరాజతన్త్రే ముద్రాప్రియే దేవి నమోనమస్తే ॥ ౩,౩౦.౧౩ ॥

క్రూరాన్తకధ్వంసిని కోమలాఙ్గే కోపేషు కాలీం తనుమాదధానే ।

క్రోడాననే పాలితసైన్యచక్రే క్రోడీకృతాశేషభయే నమస్తే ॥ ౩,౩౦.౧౪ ॥

షడఙ్గదేవీపరివారకృష్ణే షడఙ్గయుక్తశ్రుతివాక్యమృగ్యే ।
షట్చక్రసంస్థే చ షడూర్మియుక్తే షడ్భావరూపే లలితే నమస్తే ॥ 3,30.౧౫ ॥
కామే శివే ముఖ్యసమస్తనిత్యే కాన్తాసనాన్తే కమలాయతాక్షి ।
కామప్రదే కామిని కామశంభోః కామ్యే కలానామధిపే నమస్తే ॥ 3,30.౧౬ ॥
దివ్యౌషధాద్యే నగరౌఘరూపే దివ్యే దినాధీశసహస్రకాన్తే ।
దేదీప్యమానే దయయా సనాథే దేవాధిదేవప్రమదే నమస్తే ॥ 3,30.౧౭ ॥
సదాణిమాద్యష్టకసేవనీయే సదాశివాత్మోజ్జ్వలమఞ్చవాసే ।
సభ్యే సదేకాల యపాదపూజ్యే సవిత్రి లోకస్య నమోనమస్తే ॥ 3,30.౧౮ ॥
బ్రాహ్మీముఖైర్మాతృగణైర్ని షేవ్యే బ్రహ్మప్రియే బ్రాహ్మణబన్ధమైత్రి ।
బ్రహ్మామృతస్రోతసి రాజహంసిబ్రహ్మేశ్వరి శ్రీలలితే నమస్తే ॥ 3,30.౧౯ ॥
సంక్షోభిణీముఖ్యసమస్తముద్రాసంసేవితే సంసరణప్రహన్త్రి ।
సంసారలీలాకృతిసారసాక్షిసదా నమస్తే లలితేఽధినాథే ।
నిత్యే కలాషోడశకేన నామాకర్షిణ్యధీశి ప్రమథేన సేవ్యే ॥ 3,30.౨౦ ॥
నిత్యే నిరాతఙ్కదయాప్రపఞ్చే నీలాలకశ్రేణి నమోనమస్తే ।
అనఙ్గపుష్పాదిభిరున్నదాభిరనఙ్గదేవీభిరజస్రసేవ్యే ।
అభవ్యహన్త్ర్యక్షరరాశిరూపే హతారివర్గే లలితే నమస్తే ॥ 3,30.౨౧ ॥
సంక్షోభిణీముఖ్యచతుర్దశార్చిర్మాలావృతోదారమహాప్రదీప్తే ।
ఆత్మానమాబిభ్రతి విభ్రమాఢ్యే శుభ్రాశ్రయే శుభ్రపదే నమస్తే ॥ 3,30.౨౨ ॥
సశర్వసిద్ధాది కశక్తివన్ద్యే సర్వజ్ఞవిజ్ఞాతపదారవిన్దే ।
సర్వాధికే సర్వగతే సమస్తసిద్ధిప్రదే శ్రీలలితే నమస్తే ॥ 3,30.౨౩ ॥
సర్వజ్ఞజాతప్రథమాభిరన్యదేవీ భిరప్యాశ్రితచక్రభూమే ।
సర్వామరాకాఙ్క్షితపూరయిత్రి సర్వస్య లోకస్య సవిత్రి పాహి ॥ 3,30.౨౪ ॥
వన్దే వశిన్యాదికవాగ్విభూతే వర్ద్ధిష్ణుచక్ర ద్యుతివాహవాహే ।
బలాహకశ్యామకచే వచోఽబ్దే వరప్రదే సుందరి పాహి విశ్వమ్ ॥ 3,30.౨౫ ॥

బాణాదిదివ్యాయుధసార్వభౌమే భణ్డాసురానీకవనాన్తదావే ।
అత్యుగ్రతేజోజ్జ్వలితాంబురాశే ప్రసేవ్యమానే పరితో నమస్తే ॥ ౩,౩౦.౨౬ ॥
కామేశి వజ్రేశి భగేశ్యరూపే కన్యే కలే కాలవిలోపదక్షే ।
కథావిశేషీకృతదైత్యసైన్యే కామేశయాన్తే కమలే నమస్తే ॥ ౩,౩౦.౨౭ ॥
బిన్దుస్థితే బిన్దుకలైకరూపే బిన్ద్వాత్మికే బృంహితచిత్ప్రకాశే ।
బృహత్కుచంభోజవిలోలహారే బృహత్ప్రభావే లలితే నమస్తే ॥ ౩,౩౦.౨౮ ॥
కామేశ్వరోత్సంగసదానివాసే కాలాత్మికే దేవి కృతానుకంపే ।
కల్పావసానోత్థిత కాలిరూపే కామప్రదే కల్పలతే నమస్తే ॥ ౩,౩౦.౨౯ ॥
సవారుణే సాంద్రసుధాంశుశీతే సారఙ్గశావాక్షి సరోజవక్త్రే ।
సారస్య సారస్య సదైకభూమే సమస్తవిద్యేశ్వరి సంనతిస్తే ॥ ౩,౩౦.౩౦ ॥
తవ ప్రభావేణ చిదగ్నిజాయాం శ్రీశంభునాథప్రకటీకృతాయాః ।
భణ్డాసురాద్యాః సమరే ప్రచణ్డా హతా జగత్కణ్టకతాం ప్రయాతాః ॥ ౩,౩౦.౩౧ ॥
నవ్యాని సర్వాణి వపూంషి కృత్వా హి సాంద్రకారుణ్యసుధాప్లవైర్నః ।
త్వయా సమస్తం భువనం సహర్షం సుజీవితం సుందరి సభ్యలభ్యే ॥ ౩,౩౦.౩౨ ॥
శ్రీశంభునాథస్య మహాశయస్య ద్వితీయతేజః ప్రసరాత్మకే యః ।
స్థాణ్వాశ్రమే క్షప్తతయా విరక్తః సతీవియోగేన విరస్తభోగః ॥ ౩,౩౦.౩౩ ॥
తేనాద్రివంశే ధృతజన్మలాభాం కన్యాముమాం యోజయితుం ప్రవృత్తాః ।
ఏవం స్మరం ప్రేరితవన్త ఏవ తస్యాన్తికం ఘోర తపఃస్థితస్య ॥ ౩,౩౦.౩౪ ॥
తేనాథ వైరాగ్యతపోవిఘాతక్రోధేన లాలాటకృశానుదగ్ధః ।
భస్మావశేషో మదనస్తతోఽభూత్తతో హి భణ్డాసుర ఏష జాతః ॥ ౩,౩౦.౩౫ ॥
తతో వధస్తస్య దురాశయస్య కృతో భవత్యా రణదుర్మదస్య ।
అథాస్మదర్థే త్వతనుస్సజాతస్త్వం కామసంజీవనమాశుకుర్యాః ॥ ౩,౩౦.౩౬ ॥
ఇయం రతిర్భర్తృవియోగఖిన్నా వైధవ్యమత్యన్తమభవ్యమాప ।
పునస్త్వదుత్పాదితకామసంగాద్భవిష్యతి శ్రీలలితే సనాథా ॥ ౩,౩౦.౩౭ ॥

తయా తు దృష్టేన మనోభవేన సంమోహితః పూర్వవదిన్దుమౌలిః ।
చిరం కృతాత్యన్తమహాసపర్యా తాం పార్వతీం ద్రాక్పరిణేష్యతీశః ॥ ౩,౩౦.౩౮ ॥
తయోశ్చ సంగాద్భవితా కుమారః సమస్తగీర్వాణచమూవినేతా ।
తేనైవ వీరేణ రణే నిరస్య స తారకో నామ సురారిరాజః ॥ ౩,౩౦.౩౯ ॥
యో భణ్డదైత్యస్య దురాశయస్య మిత్రం స లోకత్రయధూమకేతుః ।
శ్రీకణ్ఠపుత్రేణ రణే హతశ్చేత్త్రాణప్రతిష్ఠైవ తదా భవేన్నః ॥ ౩,౩౦.౪౦ ॥
తస్మాత్త్వమంబ త్రిపురే జనానాం మానాపహం మన్మథవీరవర్యమ్ ।
ఉత్పాద్య రత్యా విధవాత్వదుఃఖమపాకురు వ్యాకులకున్తలాయాః ॥ ౩,౩౦.౪౧ ॥
ఏషా త్వనాథా భవతీం ప్రపన్నా భర్తృప్రణాశేన కృశాఙ్గయష్టిః ।
నమస్కరోతి త్రిపురాభిధానే తదత్ర కారుణ్యకలాం విధేహి ॥ ౩,౩౦.౪౨ ॥
హయగ్రీవ ఉవాచ
ఇతి స్తుత్వా మహేశానీ బ్రహ్మాద్యా విబుధోత్తమాః ।
తాం రతిం దర్శయమాసుర్మలినాం శోకకర్శితమ్ ॥ ౩,౩౦.౪౩ ॥
సా పర్యశ్రుముఖీ కీర్ణకున్తలా ధూలిధూసరా ।
ననామ జగదంబాం వై వైధవ్యత్యక్తభూషణా ॥ ౩,౩౦.౪౪ ॥
అథ తద్దర్శనోత్పన్నకారుణ్యా పరమేశ్వరీ ।
తతః కటాక్షాదుత్పన్నః స్మయమానముఖాంబుజః ॥ ౩,౩౦.౪౫ ॥
పూర్వదేహాధికరుచిర్మన్మథో మదమేదురః ।
ద్విభుజః సర్వభూషాఢ్యః పుష్పేషుః పుష్పకార్ముకః ॥ ౩,౩౦.౪౬ ॥
ఆనన్దయన్కటాక్షేణ పూర్వజన్మప్రియాం రతిమ్ ।
అథ సాపి రతిర్దేవీ మహత్యానన్దసాగరే ।
మజ్జన్తీ నిజభర్తారమవరోక్య ముదం గతా ॥ ౩,౩౦.౪౭ ॥
ఆనన్దయన్కటాక్షేణ పూర్వజన్మప్రియాం రతిమ్ ।
అథ సాపి రతిర్దేవీ మహత్యానన్దసాగరే ।

మజ్జన్తీ నిజభర్తారమవలోక్య ముదం గతా ॥ ౩,౩౦.౪౮ ॥
శ్యామలే స్నాపయిత్వైనాం వస్త్రకాఞ్చ్యాదిభూషణైః ।
అలఙ్కృత్య యథాపూర్వం శీఘ్రమానీయతామిహ ॥ ౩,౩౦.౪౯ ॥
తదాజ్ఞాం శిరసా ధృత్వా శ్యామా సర్వం తథాకరోత ।
బ్రహ్మర్షిభిర్వసిష్ఠాద్యైర్వైవాహి కవిధానతః ॥ ౩,౩౦.౫౦ ॥
కారయామాస దంపత్యోః పాణిగ్రహణమఙ్గలమ్ ।
అప్సరోభిశ్చ సర్వాభిర్నృత్యగీతాదిసంయుతమ్ ॥ ౩,౩౦.౫౧ ॥
ఏతద్దృష్ట్వా మహేన్ద్రాద్యా ఋషయశ్చ తపోధనాః ।
సాధుసాధ్వితి శంసంతస్తుష్టువుర్లలితాంబికామ్ ॥ ౩,౩౦.౫౨ ॥
పుష్పవృష్టిం విముఞ్చన్తః సర్వే సన్తుష్టమానసాః ।
బభూవుస్తౌ మహాభక్త్యా ప్రణమ్య లలితేశ్వరీమ్ ॥ ౩,౩౦.౫౩ ॥
తత్పార్శ్వే తు సమాగత్య బద్ధాఞ్జలిపుటౌ స్థితౌ ।
అథ కన్దర్పవీరోఽపి నమస్కృత్య మహేశ్వరీమ్ ।
వ్యజ్ఞాపయదిదం వాక్యం భక్తినిర్భరమానసః ॥ ౩,౩౦.౫౪ ॥
యద్దగ్ధమీశనేత్రేణ వపుర్మే లలితాంబికే ।
తత్త్వదీయకటాక్షస్య ప్రసాదాత్పునరాగతమ్ ॥ ౩,౩౦.౫౫ ॥
తవ పుత్రోఽస్మి దాసోఽస్మి క్వాపి కృత్యే నియుఙ్క్ష్వ మామ్ ।
ఇత్యుక్తా పరమేశానీ తమాహ మకరధ్వజమ్ ॥ ౩,౩౦.౫౬ ॥
శ్రీదేవ్యువాచ
వత్సాగచ్ఛ మనోజన్మన్న భయం తవ విద్యతే ।
మత్ప్రసాదాజ్జగత్సర్వం మోహయావ్యాహతాశుగ ॥ ౩,౩౦.౫౭ ॥
తద్బాణపాతనాజ్జాతధైర్యవిప్లవ ఈశ్వరః ।
పర్వతస్య సుతాం గౌరీం పరిణేష్యతి సత్వరమ్ ॥ ౩,౩౦.౫౮ ॥
సహస్రకోటయః కామా మత్ప్రసాదాత్త్వదుద్భవాః ।

సర్వేషాం దేహమావిశ్య దాస్యన్తి రతిముత్తమామ్ ॥ ౩,౩౦.౫౯ ॥
మన్త్రప్రసాదేన వైరాగ్యాత్సంక్రుద్ధోఽపి స ఈశ్వరః ।
దేహదాహం విధాతుం తే న సమర్థో భవిష్యతి ॥ ౩,౩౦.౬౦ ॥
అదృశ్యమూర్తిః సర్వేషాం ప్రాణినాం భవమోహనః ।
స్వభార్యావిరహాశఙ్కీ దేహస్యార్ధం ప్రదాస్యతి ।
ప్రయాతోఽసౌ కాతరాత్మా త్వద్బాణాహతమానసః ॥ ౩,౩౦.౬౧ ॥
అద్య ప్రభృతి కన్దర్ప మన్త్రప్రసాదాన్మహీయసః ।
త్వన్నిన్దాం యే కరిష్యన్తి త్వయి వా విముఖాశయాః ।
అవశ్యం క్లీబతైవ స్యాత్తేషాం జన్మనిజన్మని ॥ ౩,౩౦.౬౨ ॥
యే పాపిష్ఠా దురాత్మానో మద్భక్తద్రోహిణశ్చ హి ।
తానగమ్యాసు నారీషు పాతయిత్వా వినాశయ ॥ ౩,౩౦.౬౩ ॥
యేషాం మదీయ పూజాసు మద్భక్తేష్వాదృతం మనః ।
తేషాం కామసుఖం సర్వం సంపాదయ సమీప్సితమ్ ॥ ౩,౩౦.౬౪ ॥
ఇతి శ్రీలలితాదేవ్యా కృతాజ్ఞావచనం స్మరః ।
తథేతి శిరసా బిభ్రత్సాంజలిర్నిర్యయౌ తతః ॥ ౩,౩౦.౬౫ ॥
తస్యానఙ్గస్య సర్వేభ్యో రోమకూపేభ్య ఉత్థితాః ।
బహవః శోభనాకారా మదనా విశ్వమోహనాః ॥ ౩,౩౦.౬౬ ॥
తైర్విమోహ్య సమస్తం చ జగచ్చక్రం మనోభవః ।
పునః స్థాణ్వాశ్రమం ప్రాప చన్ద్రమౌలేర్జిగీషయా ॥ ౩,౩౦.౬౭ ॥
వసంతేన చ మిత్రేణ సేనాన్యా శీతరోచిషా ।
రాగేణ పీఠమర్దేన మన్దానిలరయేణ చ ॥ ౩,౩౦.౬౮ ॥
పుంస్కోకిలగలత్స్వానకాహలీభిశ్చ సంయుతః ।
శృఙ్గారవీరసంపన్నో రత్యాలిఙ్గితవిగ్రహః ॥ ౩,౩౦.౬౯ ॥
జైత్ర శరాసనం ధున్వన్ప్రవీరాణాం పురోగమః ।

మదనారేరభిముఖం ప్రాప్య నిర్భయ ఆస్థితః ॥ ౩,౩౦.౭౦ ॥

తపోనిష్ఠం చన్ద్రచూడం తాడయామాస సాయకైః ।

అథ కన్దర్పబాణౌఘైస్తాడితశ్చన్ద్రశేఖరః ।

దూరీచకార వైరాగ్యం తపస్త్యాజ దుష్కరమ్ ॥ ౩,౩౦.౭౧ ॥

నియమానఖిలాంస్త్యక్త్వా త్యక్తధైర్యః శివః కృతః ।

తామేవ పార్వతీం ధ్యాత్వా భూయోభూయః స్మరాతురః ॥ ౩,౩౦.౭౨ ॥

నిశశ్వాస వహఞ్ఛర్వః పాణ్డురం గణ్డమణ్డలమ్ ।

బాష్పాయమాణో విరహీ సంతప్తో ధైర్యవిప్లవాత్ ।

భూయోభూయో గిరిసుతాం పూర్వదృష్టామనుస్మరన్ ॥ ౩,౩౦.౭౩ ॥

అనఙ్గబాణదహనైస్తప్యమానస్య శూలినః ।

న చన్ద్రరేఖా నో గఙ్గా దేహతాపచ్ఛిదేఽభవత్ ॥ ౩,౩౦.౭౪ ॥

నన్దిభృఙ్గిమహాకాలప్రముఖైర్గణమణ్డలైః ।

ఆహృతే పుష్పశయనే విలులోఠ ముహుర్ముహుః ॥ ౩,౩౦.౭౫ ॥

నన్దినో హస్తమాలంబ్య పుష్పతల్పాన్తరాత్పునః ।

పుష్పతల్పాన్తరం గత్వా వ్యచేష్టత ముహుర్ముహుః ॥ ౩,౩౦.౭౬ ॥

న పుష్పశయనేనేన్దుఖణ్డనిర్గలితామృతే ।

న హిమానీపయసి వా నివృత్తస్తద్వపుర్జ్వరః ॥ ౩,౩౦.౭౭ ॥

స తనేరతనుజ్వాలాం శమయిష్యన్ముహుర్ముహుః ।

శిలీభూతాన్హిమపయః పట్టానధ్యవసచ్ఛివః ।

భూయః శైలసుతారూపం చిత్రపట్టే నఖైర్లిఖత్ ॥ ౩,౩౦.౭౮ ॥

తదాలోకనతోఽదూరమనఙ్గార్తిమవర్ధయత్ ।

తామాలిఖ్య హ్రియా నమ్రాం వీక్షమాణాం కటాక్షతః ॥ ౩,౩౦.౭౯ ॥

తచ్చిత్రపట్టమఙ్గేషు రోమహర్షేషు చాక్షిపత్ ।

చిన్తాసంగేన మహతా మహాత్యా రతిసంపదా ।

భూయసా స్మరతాపేన వివ్యథే విషమేక్షణః ॥ ౩,౩౦.౮౦ ॥
తామేవ సర్వతః పశ్యంస్తస్యామేవ మనో దిశన్ ।
తథైవ సంల్లపన్సార్ధమున్మాదేనోపపన్నయా ॥ ౩,౩౦.౮౧ ॥
తన్మాత్రభూతహృదయస్తచ్చిత్తస్తత్పరాయణః ।
తత్కథాసుధయా నీతసమస్తరజనీదినః ॥ ౩,౩౦.౮౨ ॥
తచ్ఛీలవర్ణన రతస్తద్రూపాలోకనోత్సుకః ।
తచ్చారుభోగసంకల్పమాలాకరసుమాలికః ।
తన్మయత్వమనుప్రాప్తస్తతాపాతితరాం శివః ॥ ౩,౩౦.౮౩ ॥
ఇమాం మనోభవ రుజమచికిత్స్యాం స ధూర్జటిః ।
అవలోక్య వివాహాయ భృశముద్యమవానభూత్ ॥ ౩,౩౦.౮౪ ॥
ఇత్థం విమోహ్య తం దేవం కన్దర్పో లలితాజ్ఞయా ।
అథ తాం పర్వతసుతామాశుగైరభ్యతాపయత్ ॥ ౩,౩౦.౮౫ ॥
ప్రభూతవిరహజ్వాలామలినైః శ్వసితానలైః ।
శుష్యమాణాధరదలో భృశం పాణ్డుకపోలభూః ॥ ౩,౩౦.౮౬ ॥
నాహారే వా న శయనే న స్వాపే ధృతిమిచ్ఛతి ।
మఖీసహస్రైః సిషిచే నిత్యం శీతోపచారకైః ॥ ౩,౩౦.౮౭ ॥
పునః పునస్తప్యమానా పునరేవ చ విహ్వలా ।
న జగామ రుజాశాన్తి మన్మథాగ్నేర్మహీయసః ॥ ౩,౩౦.౮౮ ॥
న నిద్రాం పార్వతీ భేజే విరహేణోపతాపితా ।
స్వతనోస్తాపనేనాసౌ పితుః ఖేదమవర్ధయత్ ॥ ౩,౩౦.౮౯ ॥
అప్రతీకారపురుషం విరహం తుహితుః శివే ।
అవలోక్య స శైలేన్ద్రో మహాదుఃఖమవాప్తవాన్ ॥ ౩,౩౦.౯౦ ॥
భద్రే త్వం తపసా దేవం తోషయిత్వా మహేశ్వరమ్ ।
భర్తారం తం సమృచ్ఛేతి పిత్రా సమ్ప్రేరితాథ సా ॥ ౩,౩౦.౯౧ ॥

హిమవచ్ఛైలశిఖరే గౌరీశిఖరనామని ।
వకార పతిలాభాయ పార్వతీ దుష్కరం తపః ॥ ౩,౩౦.౯౨ ॥
శిశిరేషు జలావాసా గ్రీష్మే దహనమధ్యగా ।
అర్కే నివిష్టదృష్టిశ్చ సుఘోరం తప ఆస్థితా ॥ ౩,౩౦.౯౩ ॥
తేనైవ తపసా తుష్టః సాన్నిధ్యం దత్తవాఞ్ఛివః ।
అఙ్గీచకార తాం భార్యాం వైవాహికవిధానతః ॥ ౩,౩౦.౯౪ ॥
అథాద్రిపతినా దత్తాం తనయాం నలినేక్షణామ్ ।
సప్తర్షిద్వారతః పూర్వం ప్రార్థితాముదవోఢ సః ॥ ౩,౩౦.౯౫ ॥
తయా చ రమమాణోఽసౌ బహుకాలం మహేశ్వరః ।
ఓషధీప్రస్థనగరే శ్వశురస్య గృహేఽవసత్ ॥ ౩,౩౦.౯౬ ॥
పునః కైలాసమాగత్య సమస్తైః ప్రమథైః సహ ।
పార్వతీమానినాయాద్రినాథస్య ప్రీతిమావహత్ ॥ ౩,౩౦.౯౭ ॥
రమమాణస్తయా సార్ధం కైలాసే మన్దరే తథా ।
విన్ధ్యాద్రౌ హేమశైలే చ మలయే పారియాత్రకే ॥ ౩,౩౦.౯౮ ॥
నానావిధేషు స్థానేషు రతిం ప్రాప మహేశ్వరః ।
అథ తస్యాం ససర్జోగ్రం వీర్యం సా సోఢుమక్షమా ॥ ౩,౩౦.౯౯ ॥
భువ్యత్యజత్సాపి వహ్నౌ కృత్తికాసు స చాక్షిపత్ ।
తాశ్చ గఙ్గాజలేఽముఞ్చన్సా చైవ శరకాననే ॥ ౩,౩౦.౧౦౦ ॥
తత్రోద్భూతో మహావీరో మహాసేనః షడాననః ।
గఙ్గాయాశ్చాన్తికం నీతో ధూర్జటిర్వృద్ధి మాగమత్ ॥ ౩,౩౦.౧౦౧ ॥
స వర్ధమానో దివసేదివసే తీవ్రవిక్రమః ।
శిక్షితో నిజతాతేన సర్వా విద్యా అవాప్తవాన్ ॥ ౩,౩౦.౧౦౨ ॥
అథ తాతకృతానుజ్ఞః సురసైన్యపతిర్భవన్ ।
తారకం మారయామాస సమస్తైః సహ దానవైః ॥ ౩,౩౦.౧౦౩ ॥

తతస్తారకదైత్యేన్ద్రవధసన్తోషశాలినా ।
శక్రేణ దత్తాం స గుహో దేవసేనాముపానయత్ ॥ 3,30.౧౦౪ ॥
సా శక్రతనయా దేవసేనా నామ యశస్వినీ ।
ఆసాద్యరమణం స్కన్దమానన్దం మృశమాదధౌ ॥ 3,30.౧౦౫ ॥
ఇత్థం సంమోహితాశేషవిశ్వచక్రో మనోభవః ।
దేవకార్యం సుసమ్పాద్య జగామ శ్రీపురం పునః ॥ 3,30.౧౦౬ ॥
యత్ర శ్రీనగరే పుణ్యే లలితా పరమేశ్వరీ ।
వర్తతే జగతామృద్ధ్యై తత్ర తాం సేవితుం యయౌ ॥ 3,30.౧౦౭ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డమహాపురాణే ఉత్తరభాగే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే లలితోపాఖ్యానే మదనపునర్భవో నామ త్రింశోఽధ్యాయః

అగస్త్య ఉవాచ
కిమిదం శ్రీపురం నామ కేన రూపేణ వర్తతే ।
కేన వానిర్మితం పూర్వం తత్సర్వం మే నివదయ ॥ 3,3౧.౧ ॥
కియత్ప్రమాణం కిం వర్ణం కథయస్వ మమ ప్రభో ।
త్వమేవ సర్వసన్దేహపఙ్కశోషణభాస్కరః ॥ 3,3౧.౨ ॥
హయగ్రీవ ఉవాచ
యథా చక్రరథం ప్రాప్య పూర్వోక్తైర్లక్షణైర్యుతమ్ ।
మహాయాగానలోత్పన్నా లలితా పరమేశ్వరీ ॥ 3,3౧.3 ॥
కృత్వా వైవాహికీం లీలాం బ్రహ్మాద్యైః ప్రార్థితా పునః ।
వ్యజేష్ట భణ్డనామానమసురం లోకకణ్టకమ్ ॥ 3,3౧.౪ ॥

తదా దేవా మహేన్ద్రాద్యాః సన్తోషం బహు భేజిరే ।
అథ కామేశ్వరస్యాపి లలితాయాశ్చ శోభనమ్ ।
నిత్యోపభోగసర్వార్థం మన్దిరం కర్తుముత్సుకాః ॥ ౩,౩౧.౫ ॥
కుమారా లలితాదేవ్యా బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరాః ।
వర్ధకిం విశ్వకర్మాణం సురాణాం శిల్పకోవిదమ్ ॥ ౩,౩౧.౬ ॥
సురాణాం శిల్పినం చ మయం మాయావిచక్షణమ్ ।
ఆహూయ కృతసత్కారానూచిరే లలితాజ్ఞయా ॥ ౩,౩౧.౭ ॥
అధికారిపురుషా ఊచుః
భో విశ్వకర్మఞ్ఛిల్పజ్ఞ భోభో మయ మహోదయ ।
భవన్తౌ సర్వశాస్త్రజ్ఞౌ ఘటనామార్గకోవిదౌ ॥ ౩,౩౧.౮ ॥
సంకల్పమాత్రేణ మహాశిల్పకల్పవిశారదౌ ।
యువాభ్యాం లలితాదేవ్యా నిత్యజ్ఞానమహోదధేః ॥ ౩,౩౧.౯ ॥
షోడశీక్షేత్రమధ్యేషు తత్క్షేత్రసమసంఖ్యయా ।
కర్తవ్యా శ్రీనగర్యో హి నానారత్నైరలఙ్కృతాః ॥ ౩,౩౧.౧౦ ॥
యత్ర షోడశధా భిన్నా లలితా పరమేశ్వరీ ।
విశ్వత్రాణాయ సతతం నివాసం రచయిష్యతి ॥ ౩,౩౧.౧౧ ॥
అస్మాకం హి ప్రియమిదం మరుతామపిచ ప్రియమ్ ।
సర్వలోకప్రియం చైతత్తన్నామ్నైవ విరచ్యతామ్ ॥ ౩,౩౧.౧౨ ॥
ఇతి కారణదేవానాం వచనం సునిశమ్య తౌ ।
విశ్వకర్మమయౌ నత్వా వ్యభాషేతాం తథాస్త్వితి ॥ ౩,౩౧.౧౩ ॥
పునర్నత్వా పృష్టవన్తౌ తౌ తాన్కారణ పూరుషాన్ ।
కేషు క్షేత్రేషు కర్తవ్యాః శ్రీనగర్యో మహోదయాః ॥ ౩,౩౧.౧౪ ॥
బ్రహ్మాద్యాః పరిపృష్టాస్తే ప్రోచుస్తౌ శిల్పినౌ పునః ।
క్షేత్రాణాం ప్రవిభాగం తు కల్పయన్తౌ యథోచితమ్ ॥ ౩,౩౧.౧౫ ॥

కారణపురుషా ఊచుః

ప్రథమం మేరుపృష్ఠే తు నిషధే చ మహీధరే ।

హేమకూటే హిమగిరౌ పఞ్చమే గన్ధమాదనే ॥ ౩,౩౧.౧౬ ॥

నీలే మేషే చ శృఙ్గారే మహేన్ద్రే చ మహాగిరౌ ।

క్షేత్రాణి హి నవైతాని భౌమాని విదితాన్యథ ॥ ౩,౩౧.౧౭ ॥

ఔదకాని తు సప్తైవ ప్రోక్తాన్యఖిల సిన్ధుషు ।

లవణోఽబ్ధీక్షుసారాబ్ధిః సురాబ్ధిర్ఘృతసాగరః ॥ ౩,౩౧.౧౮ ॥

దధిసిన్ధుః క్షీరసిన్ధుర్జలసిన్ధుశ్చ సప్తమః ।

పూర్వోక్తా నవ శైలేన్ద్రాః పశ్చాత్సప్త చ సిన్ధవః ॥ ౩,౩౧.౧౯ ॥

ఆహృత్య షోడశ క్షేత్రాణ్యంబాశ్రీపురక్లప్తయే ।

యేషు దివ్యాని వేశ్మాని లలితాయా మహౌజసః ।

సృజతం దివ్యఘటనాపణ్డితౌ శిల్పినౌ యువామ్ ॥ ౩,౩౧.౨౦ ॥

యేషు క్షేత్రేషు క్లప్తాని ఘ్నన్త్యా దేవ్యా మహాసురాన్ ।

నామాని నిత్యానామ్నైవ ప్రథితాని న సంశయః ॥ ౩,౩౧.౨౧ ॥

సా హి నిత్యాస్వరూపేణ కాలవ్యాప్తికరీ పరా ।

సర్వం కలయతే దేవీ కలనాఙ్కతయా జగత్ ॥ ౩,౩౧.౨౨ ॥

నిత్యానాచ మహారాజ్ఞీ నిత్యా యత్ర న తద్భిదా ।

అతస్తదీయనామ్నా తు సనామా ప్రథితా పురా ॥ ౩,౩౧.౨౩ ॥

కామేశ్వరీపురీ చైవ భగమాలాపురీ తథా ।

నిత్యక్లిన్నాపురీత్యాదినామాని ప్రథితాన్యలమ్ ॥ ౩,౩౧.౨౪ ॥

అతో నామాని వర్ణేన యోగ్యే పుణ్యతమే దినే ।

మహాశిల్పప్రకారేణ పురీం రచయతాం శుభామ్ ॥ ౩,౩౧.౨౫ ॥

ఇతి కారణకృత్యేన్ద్రైర్బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరైః ।

ప్రోక్తౌ తౌ శ్రీపురీస్థేషు తేషు క్షేత్రేషు చక్రతుః ॥ ౩,౩౧.౨౬ ॥

అథ శ్రీపురవిస్తారం పురాధిష్ఠాతృదేవతాః ।
కథయామ్యహమాధార్య లోపాముద్రాపతే శృణు ॥ ౩,౩౧.౨౭ ॥
యో మేరురఖిలాధారస్తుఙ్గశ్చానన్తయోజనః ।
చతుర్దశజగచ్చక్రసంప్రోతనిజవిగ్రహః ॥ ౩,౩౧.౨౮ ॥
తస్య చత్వారి శృఙ్గాణి శక్రనైరృతవాయుషు ।
మధ్యస్థలేషు జాతాని ప్రోచ్చ్రాయస్తేషు కథ్యతే ॥ ౩,౩౧.౨౯ ॥
పూర్వోక్తశృఙ్గత్రితయం శతయోజనమున్నతమ్ ।
శతయోజనవిస్తారం తేషు లోకాస్త్రయో మతాః ॥ ౩,౩౧.౩౦ ॥
బ్రహ్మలోకో విష్ణులోకః శివలోకస్తథైవ చ ।
ఏతేషాం గృహవిన్యాసాన్వక్ష్యామ్యవసరాన్తరే ॥ ౩,౩౧.౩౧ ॥
మధ్యే స్థితస్య శృఙ్గస్య విస్తారం చోచ్చ్రయం శృణు ।
చతుఃశతం యోజనానాముచ్ఛ్రితం విస్తృతం తథా ॥ ౩,౩౧.౩౨ ॥
తత్రైవ శృఙ్గే మహతి శిల్పిభ్యాం శ్రీపురం కృతమ్ ।
చతుఃశతం యోజనానాం విస్తృత కుమ్భసంభవ ॥ ౩,౩౧.౩౩ ॥
తత్రాయం ప్రవిభాగస్తే ప్రవివిచ్య ప్రదర్శ్యతే ।
ప్రాకారః ప్రథమః ప్రోక్తః కాలాయసవినిర్మితః ॥ ౩,౩౧.౩౪ ॥
షట్దశాధికసాహస్రయోజనాయతవేష్టనః ।
చతుర్దిక్షు ద్వార్యుతశ్చ చతుర్యోజనముచ్ఛ్రితః ॥ ౩,౩౧.౩౫ ॥
శాలమూలపరీణాహో యోజనాయుతమబ్ధిప ।
శాలాగ్రస్య తు గవ్యూతేర్నద్ధవాతాయనం పృథక్ ॥ ౩,౩౧.౩౬ ॥
శాలద్వారస్య చౌన్నత్యమేకయోజనమాశ్రితమ్ ।
ద్వారేద్వారే కపాటే ద్వే గవ్యూత్యర్ధప్రవిస్తరే ॥ ౩,౩౧.౩౭ ॥
ఏకయోజనమున్నద్ధే కాలాయస వినిర్మితే ।
ఉభయోరర్గలా చేత్థమర్ధక్రోశసమాయతా ॥ ౩,౩౧.౩౮ ॥

ఏవం చతుర్ష్వ ద్వారేషు సదృశం పరికీర్తితమ్ ।
గోపురస్య తు సంస్థానం కథయే కుంభసంభవ ॥ ౩,౩౧.౩౯ ॥
పూర్వోక్తస్య తు శాలస్య మూలే యోజనసంమితే ।
పార్శ్వద్వయే యోజనే ద్వే ద్వే సమాదాయ నిర్మితే ॥ ౩,౩౧.౪౦ ॥
విస్తారమపి తావన్తం సంప్రాప్తం ద్వారగర్భితమ్ ।
పార్శ్వద్వయం యోజనే ద్వే మధ్యే శాలస్య యోజనమ్ ॥ ౩,౩౧.౪౧ ॥
మేలయిత్వా పఞ్చ మునే యోజనాని ప్రమాణతః ।
పార్శ్వద్వయేన సార్ధేన క్రోశయుగ్మేన సంయుతమ్ ॥ ౩,౩౧.౪౨ ॥
మేలయిత్వా పఞ్చసంఖ్యాయోజనాన్యాయతస్తథా ।
ఏవం ప్రాకారతస్తత్ర గోపురం రచితం మునే ॥ ౩,౩౧.౪౩ ॥
తస్మాద్గోపురమూలస్య వేష్టో వింశతియోజనః ।
ఉపర్యుపరి వేష్టస్య హ్రాస ఏవ ప్రకీర్త్యతే ॥ ౩,౩౧.౪౪ ॥
గోపురస్యోన్నతిః ప్రోక్తాపఞ్చవింశతియోజనా ।
యోజనేయోజనే ద్వారం సకపాటం మనోహరమ్ ॥ ౩,౩౧.౪౫ ॥
భూమికాశ్చాపి తావన్త్యో యథోర్ధ్వం హ్రాససంయుతాః ।
గోపురాగ్రస్య నిస్తారో యోజనం హి సమాశ్రితః ॥ ౩,౩౧.౪౬ ॥
ఆయామోఽపి చ తావాన్వై తత్ర త్రిముకుటం స్మృతమ్ ।
ముకుటస్య తు విస్తారః క్రోశమానో ఘటోద్భవ ॥ ౩,౩౧.౪౭ ॥
క్రోశద్వయం సమున్నద్ధం హ్రాసం గోపురవన్మునే ।
ముకుటస్యాన్తరే క్షోణీ క్రోశార్ధేన చ సంమితా ॥ ౩,౩౧.౪౮ ॥
ముకుటం పశ్చిమే ప్రాచ్యాం దక్షిణే ద్వారగోపురే ।
దక్షోత్తరస్తు ముకుటాః పశ్చిమద్వారగోపురే ॥ ౩,౩౧.౪౯ ॥
దక్షిణద్వారవత్ప్రోక్తా ఉత్తరద్వాఃకిరీటికాః ।
పశ్చిమద్వారవత్పూర్వద్వారే ముకుటకల్పనా ॥ ౩,౩౧.౫౦ ॥

కాలాయసాఖ్యశాలస్యాన్తరే మారుతయోజనే ।
అన్తరే కాంస్యశాలస్య పూర్వవద్గోపురోఽన్వితః ॥ ౩,౩౧.౫౧ ॥
శాలమూలప్రమాణం చ పూర్వవత్పరికీర్తితమ్ ।
కాంస్యశాలోఽపి పూర్వాదిదిక్షు ద్వారసమన్వితః ॥ ౩,౩౧.౫౨ ॥
ద్వారేద్వారే గోపురాణి పర్వలక్షణభాఞ్జి చ ।
కాలాయసస్య కాంస్యస్య యోఽన్తర్దేశః సమన్తతః ॥ ౩,౩౧.౫౩ ॥
నానావృక్షమహోద్యానం తత్రోక్తం కుమ్భసంభవ ।
ఉద్భిజ్జాద్యం యావదస్తి తత్సర్వం తత్ర వర్తతే ॥ ౩,౩౧.౫౪ ॥
పరంసహస్రాస్తరవః సదాపుష్పాః సదాఫలాః ।
సదాపల్లవశోభాఢ్యాః సదా సౌరభసంకులాః ॥ ౩,౩౧.౫౫ ॥
చూతాః కఙ్కోలకా లోధ్రా బకులాః కర్ణికారకాః ।
శింశపాశ్చ శిరీషాశ్చ దేవదారునమేరవః ॥ ౩,౩౧.౫౬ ॥
పున్నాగా నాగభద్రాశ్చ ముచుకున్దాశ్చ కట్ఫలాః ।
ఏలాలవఙ్గాస్తక్కోలాస్తథా కర్పూరశాఖినః ॥ ౩,౩౧.౫౭ ॥
పీలవః కాకతుణ్డ్యశ్చ శాలకాశ్చాసనాస్తథా ।
కాఞ్చనారాశ్చ లకుచాః పనసా హిఙ్గులాస్తథా ॥ ౩,౩౧.౫౮ ॥
పాటలాశ్చ ఫలిన్యశ్చ జటిల్యో జఘనేఫలాః ।
గణికాశ్చ కురణ్టాశ్చ బన్ధుజీవాశ్చ దాడిమాః ॥ ౩,౩౧.౫౯ ॥
అశ్వకర్ణా హస్తికర్ణాశ్చాంపేయాః కనకద్రుమాః ।
యూథికాస్తాలపర్ణ్యశ్చ తులస్యశ్చ సదాఫలాః ॥ ౩,౩౧.౬౦ ॥
తాలాస్తమాలహిన్తాలఖర్జూరాః శరబర్బురాః ।
ఇక్షవః క్షీరిణశ్చైవ శ్లేష్మాన్తకవిభీతకాః ॥ ౩,౩౧.౬౧ ॥
హరీతక్యస్త్వవాక్పుష్ప్యో ఘోణ్టాల్యః స్వర్ణపుష్పికాః ।
భల్లాతకాశ్చ ఖదిరాః శాఖోటాశ్చన్దనద్రుమాః ॥ ౩,౩౧.౬౨ ॥

కాలాగురుద్రుమాః కాలస్కన్ధాశ్చిఞ్చాఽదాస్తథా ।
ఉదుంబరార్జునాశ్వత్థాః శమీవృక్షా ధ్రువాద్రుమాః ॥ ౩,౩౧.౬౩ ॥
రుచకాః కుటజాః సప్తపర్ణాశ్చ కృతమాలకాః ।
కపిత్థాస్తిన్తిణీ చైవేత్యేవమాద్యాః సహస్రశః ॥ ౩,౩౧.౬౪ ॥
నానాఋతుసమావిష్టా దేవ్యాః శృఙ్గారహేతవః ।
నానావృక్షమహోత్సేధా వర్తన్తే వరశాఖినః ॥ ౩,౩౧.౬౫ ॥
కాంస్యశాలస్యాన్తరాలే సప్తయోజనదూరతః ।
చతురస్రస్తామ్రశాలః సింధుయోజనమున్నతః ॥ ౩,౩౧.౬౬ ॥
అనయోరన్తరక్షోణీ ప్రోక్తా కల్పకవాటికా ।
కర్పూరగన్ధిభిశ్చారురత్నబీజసమన్వితైః ॥ ౩,౩౧.౬౭ ॥
కాఞ్చనత్వక్సురుచిరైః ఫలైస్తైః ఫలితా ద్రుమాః ।
పీతాంబరాణి దివ్యాని ప్రవాలాన్యేవ శాఖిషు ॥ ౩,౩౧.౬౮ ॥
అమృతం స్యాన్మధురసః పుష్పాణి చ విభూషణమ్ ।
ఈదృశా వహవస్తత్ర కల్పవృక్షాః ప్రకీర్తితాః ॥ ౩,౩౧.౬౯ ॥
ఏషా కక్షా ద్వితీయా స్యాన్కల్పవాపీతి నామతః ।
తామ్రశాలస్యాన్తరాలే నాగశాలః ప్రకీర్తితాః ॥ ౩,౩౧.౭౦ ॥
అనయోరుభయోస్తిర్యగదేశః స్యాత్సప్తయోజనః ।
తత్ర సంతానవాటీ స్యాన్కల్పవాపీసమాకృతిః ॥ ౩,౩౧.౭౧ ॥
తయోర్మధ్యే మహీ ప్రోక్తా హరిచన్దనవాటికా ।
కల్పవాటీసమాకారా ఫలపుష్పసమాకులా ॥ ౩,౩౧.౭౨ ॥
ఏషు సర్వేషు శాలేషు పూర్వవద్ద్వారకల్పనమ్ ।
పూర్వవద్గోపురాణాం చ ముకుటానాం చ కల్పనమ్ ॥ ౩,౩౧.౭౩ ॥
గోపురద్వారక్షప్తం చ ద్వారే ద్వారే చ సంమితిః ।
ఆరకూటస్యాన్తరాలే సప్తయోజనదూరతః ॥ ౩,౩౧.౭౪ ॥

పఞ్చలోహమయః శాలః పూర్వశాలసమాకృతిః ।
తయోర్మధ్యే మహీ ప్రోక్తా మన్దారద్రుమవాటికా ॥ ౩,౩౧.౭౫ ॥
పఞ్చలోహస్యాన్తరాలే సప్తయోజనదూరతః ।
రౌప్యశాలస్తు సంప్రోక్తః పూర్వోక్తైర్లక్షణైర్యుతః ॥ ౩,౩౧.౭౬ ॥
తయోర్మధ్యమహీ ప్రోక్తా పారిజాతద్రువాటికా ।
దివ్యామోదసుసంపూర్ణా ఫలపుష్పభరోజ్జ్వలా ॥ ౩,౩౧.౭౭ ॥
రౌప్యశాలస్యాన్తరాలే సప్తయోజనవిస్తరః ।
హేమశాలః ప్రకథితః పూర్వవద్ద్వారశోభితః ॥ ౩,౩౧.౭౮ ॥
తయోర్మధ్యే మహీప్రోక్తా కదమ్బతరువాటికా ।
తత్ర దివ్యా నీపవృక్షా యోజనద్వయమున్నతాః ॥ ౩,౩౧.౭౯ ॥
సదైవ మదిరాస్పన్దా మేదురప్రసవోజ్జ్వలాః ।
యేభ్యః కాదంబరీ నామ యోగినీ భోగదాయినీ ॥ ౩,౩౧.౮౦ ॥
విశిష్టా మదిరోద్యానా మన్త్రిణ్యాః సతతం ప్రియా ।
తే నీపవృక్షాః సుచ్ఛాయాః పత్రలాః పల్లవాకులాః ।
ఆమోదలోలభృఙ్గాలీఝఙ్కారైః పూరితోదరాః ॥ ౩,౩౧.౮౧ ॥
తత్రైవ మన్త్రిణీనాథాయా మన్దిరం సుమనోహరమ్ ।
కదంబవనవాట్యాస్తు విదిక్షుజ్వలనాదితః ॥ ౩,౩౧.౮౨ ॥
చత్వారి మన్దిరాణ్యుచ్చైః కల్పితాన్యాదిశిల్పినా ।
ఏకైకస్య తు గేహస్య విస్తారః పఞ్చయోజనః ॥ ౩,౩౧.౮౩ ॥
పఞ్చయోజనమాయామః సప్తావరణతః స్థితిః ।
ఏవమన్యవిదిక్షు స్యుస్సర్వత్ర ప్రియకద్రుమాః ।
నివాసనగరీ సేయం శ్యామాయాః పరికీర్తితా ॥ ౩,౩౧.౮౪ ॥
సేనార్థం నగరీ త్వన్యా మహాపద్మాటవీస్థలే ।
యదత్రైవ గృహం తస్యా బహుయోజనదూరతః ॥ ౩,౩౧.౮౫ ॥

శ్రీదేవ్యా నిత్యసేవా తు మన్త్రిణ్యా న ఘటిష్యతే ।

అతశ్చింతామణిగృహోపాన్తేఽపి భవనం కృతమ్ ।

తస్యాః శ్రీమన్త్రనాథాయాః సురత్వష్ట్రా మయేన చ ॥ ౩,౩౧.౮౬ ॥

శ్రీపురే మన్త్రిణీ దేవ్యా మన్దిరస్య గుణాన్బహూన్ ।

వర్ణయిష్యతి కో నామ యో ద్విజిహ్వసహస్రవాన్ ॥ ౩,౩౧.౮౭ ॥

కాదంబరీమదాతామ్రనయనాః కలవీణయా ।

గాయన్త్యస్తత్ర ఖేలన్తి మాన్యమాతఙ్గకన్యకాః ॥ ౩,౩౧.౮౮ ॥

అగస్త్య ఉవాచ

మాతఙ్గో నామ కః ప్రోక్తస్తస్య కన్యాః కథం చ తాః ।

సేవన్తే మన్త్రిణీనాథాం సదా మధుమదాలసాః ॥ ౩,౩౧.౮౯ ॥

హయగ్రీవ ఉవాచ

మతఙ్గో నామ తపసామేకరాశిస్తపోధనః ।

మహాప్రభావసంపన్నో జగత్సర్జనలంపటః ॥ ౩,౩౧.౯౦ ॥

తపః శక్త్యాత్తధియా చ సర్వత్రాజ్ఞాప్రవర్తకః ।

తస్య పుత్రస్తు మాతఙ్గో ముద్రిణీం మన్త్రినాయికామ్ ॥ ౩,౩౧.౯౧ ॥ .

ఘోరైస్తపోభిరత్యర్థం పూరయామాస ధీరధీః ।

మతఙ్గమునిపుత్రేణ సుచిరం సముపాసితా ॥ ౩,౩౧.౯౨ ॥

మన్త్రిణీ కృతసాన్నిధ్యా వృణీష్వ వరమిత్యశాత్ ।

సోఽపిసర్వమునిశ్రేష్ఠో మాతఙ్గస్తపసాం నిధిః ।

ఉవాచ తాం పురో దత్తసాన్నిధ్యాం శ్యామలాంబికామ్ ॥ ౩,౩౧.౯౩ ॥

మాతఙ్గమహామునిరువాచ

దేవీ త్వత్స్మృతిమాత్రేణ సర్వాశ్చ మమ సిద్ధయః ।

జాతా ఏవాణిమాద్యాస్తాః సర్వాశ్చాన్యా విభూతయః ॥ ౩,౩౧.౯౪ ॥

ప్రాపణీయన్న మే కిఞ్చిదస్త్యంబభువనత్రయే ।

సర్వతః ప్రాప్తకాలస్య భవత్యాశ్చరితస్మృతేః ॥ ౩,౩౧.౯౫ ॥
అథాపి తవ సాంనిధ్యమిదం నో నిష్ఫలం భవేత్ ।
ఏవం పరం ప్రార్థయేఽహం తం వరం పూరయాంబికే ॥ ౩,౩౧.౯౬ ॥
పూర్వం హిమవతా సార్ధం సౌహార్దం పరిహాసవాన్ ।
క్రీడామత్తేన చావాచ్యైస్తత్ర తేన ప్రగల్భితమ్ ॥ ౩,౩౧.౯౭ ॥
అహఙ్గౌరీగురురితి శ్లాఘామాత్మని తేనివాన్ ।
తద్వాక్యం మమ నైవాభూద్యతస్తత్రాధికో గుణః ॥ ౩,౩౧.౯౮ ॥
ఉభయోర్గుణసామ్యే తు మిత్రయోరధికే గుణే ।
ఏకస్య కారణాజ్జాతే తత్రాన్యస్య స్పృహా భవేత్ ॥ ౩,౩౧.౯౯ ॥
గౌరీగురుత్వశ్లాఘార్థం ప్రాప్తకామోఽప్యహం తపః ।
కృతవాన్మన్త్రిణీనాథే తత్త్వంమత్తనయా భవ ॥ ౩,౩౧.౧౦౦ ॥
యతో మన్నామవిఖ్యాతా భవిష్యసి న సంశయః ।
ఇత్యుక్తం వచనం శ్రుత్వా మాతఙ్గస్య మహామునేః ।
తథాస్త్వితి తిరోధత్స చ ప్రీతోఽభవన్మునిః ॥ ౩,౩౧.౧౦౧ ॥
మాతఙ్గస్య మహర్షేస్తు తస్య స్వప్నే తదా ముదా ।
తాపిచ్ఛమఞ్జరీమేకాం దదౌ కర్ణావతంసతః ॥ ౩,౩౧.౧౦౨ ॥
తత్స్వప్నస్య ప్రభావేణ మాతఙ్గస్య సధర్మిణీ ।
నామ్నా సిద్ధిమతీ గర్భే లఘుశ్యామామధారయత్ ॥ ౩,౩౧.౧౦౩ ॥
తత ఏవ సముత్పన్నా మాతఙ్గీ తేన కీర్తితాః ।
లఘుశ్యామేతి సా ప్రోక్త శ్యామా యన్మూలకన్దభూః ॥ ౩,౩౧.౧౦౪ ॥
మాతఙ్గకన్యకా హృద్యాః కోటీనామపి కోటిశః ।
లఘుశ్యామా మహాశ్యామామాతఙ్గీ వృన్దసంయుతాః ।
అఙ్గశక్తిత్వమాపన్నాః సేవన్తే ప్రియకప్రియామ్ ॥ ౩,౩౧.౧౦౫ ॥
ఇతి మాతఙ్గకన్యానాముత్పత్తిః కుంభసంభవ ।

కథితాః సప్తకక్షాశ్చ శాలా లోహాదినిర్మితాః ॥ ౩,౩౧.౧౦౬ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డమహాపురాణే ఉత్తరభాగే లలితోపాఖ్యానే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే సప్తకక్ష్యా మతఙ్గకన్యాప్రాదుర్భావో నామైకత్రింశోఽధ్యాయః

అగస్త్య ఉవాచ

లోహాదిసప్తశాలానాం రక్షకా ఏవ సంతి వై ।

తన్నామకీర్తయ ప్రాజ్ఞ యేన మే సంశయచ్ఛిదా ॥ ౩,౩౨.౧ ॥

హయగ్రీవ ఉవాచ

నానావృక్షమహోద్యానే వర్తతే కుంభసంభవ ।

మహాకాలః సర్వలోకభక్షకః శ్యామవిగ్రహః ॥ ౩,౩౨.౨ ॥

శ్యామకఞ్చుకధారీ చ మదారుణవిలోచనః ।

బ్రహ్మాణ్డచషకే పూర్ణం పిబన్విశ్వరసాయనమ్ ॥ ౩,౩౨.౩ ॥

మహాకాలీం ఘనశ్యామామనఙ్గార్ద్రామపాఙ్గయన్ ।

సింహాసనే సమాసీనః కల్పాన్తే కలనాత్మకే ॥ ౩,౩౨.౪ ॥

లలితాధ్యానసంపన్నో లలితాపూజనోత్సుకః ।

వితన్వంల్లరితాభక్తేః స్వాయుషో దీర్ఘ దీర్ఘతామ్ ।

కాలమృత్యుప్రముఖ్యైశ్చ కిఙ్కరైరపి సేవితః ॥ ౩,౩౨.౫ ॥

మహాకాలీమహాకాలౌ లలితాజ్ఞాప్రవర్త్తకౌ ।

విశ్వం కలయతః కృత్స్నం ప్రథమేఽధ్వని వాసినౌ ॥ ౩,౩౨.౬ ॥

కాలచక్రం మతఙ్గస్య తస్యైవాసనతాం గతామ్ ।

చతురావరణోపేతం మధ్యే బిన్దుమనోహరమ్ ॥ ౩,౩౨.౭ ॥

త్రికోణంపఞ్చకోణం చ షోడశచ్ఛదపఙ్కజమ్ ।

అష్టారపఙ్కజం చైవం మహాకాలస్తు మధ్యగః ॥ ౩,౩౨.౮ ॥

త్రికోణే తు మహాకాల్యా మహాసంధ్యా మహానిశా ।

ఏతాస్తిస్రో మహాదేవ్యో మహాకాలస్య శక్తయః ॥ ౩,౩౨.౯ ॥

తత్రైవ పఞ్చకోణాగ్రే ప్రత్యూషశ్చ పితృప్రసూః ।

ప్రాహ్ణాపరాహ్ణమధ్యాహ్నాః పఞ్చ కాలస్య శక్తయః ॥ ౩,౩౨.౧౦ ॥

అథ షోడశపత్రాబ్జే స్థితా శక్తీర్మునే శృణు ।

దినమిశ్రా తమిస్రా చ జ్యోత్స్నా చైవ తు పక్షిణీ ॥ ౩,౩౨.౧౧ ॥

ప్రదోషా చ నిశీథా చ ప్రహరా పూర్ణిమాపి చ ।

రాకా చానుమతిశ్చైవ తథైవామావస్యికా పునః ॥ ౩,౩౨.౧౨ ॥

సినీవాలీ కుహూర్భద్రా ఉపరాగా చ షోడశీ ।

ఏతా షోడశమాత్రస్థాః శక్తయః షోడశ స్మృతాః ॥ ౩,౩౨.౧౩ ॥

కలా కాష్ఠా నిమేషాశ్చ క్షణాశ్చైవ లవాస్త్రుటిః ।

ముహూర్తాః కుతపాహోరా శుక్లపక్షస్తథైవ చ ॥ ౩,౩౨.౧౪ ॥

కృష్ణపక్షాయనాశ్చైవ విషువా చ త్రయోదశీ ।

సంవత్సరా చ పరివత్సరేడావత్సరాపి చ ॥ ౩,౩౨.౧౫ ॥

ఏతాఃషోడశ పత్రాబ్జవాసిన్యః శక్తయః స్మృతాః ।

ఇద్వత్సరా తతశ్చేన్దువత్సరావత్సరేఽపి చ ॥ ౩,౩౨.౧౬ ॥

తిథిర్వారాంశ్చ నక్షత్రం యోగాశ్చ కరణాని చ ।

ఏతాస్తు శక్తయో నాగపత్రాంభోరుహసంస్థితాః ॥ ౩,౩౨.౧౭ ॥

కలిః కల్పా చ కలనా కాలీ చేతి చతుష్టయమ్ ।

ద్వారపాలకతాం ప్రాప్తం కాలచక్రస్య భాస్వతః ॥ ౩,౩౨.౧౮ ॥

ఏతా మహాకాలదేవ్యో మదప్రహసితాననాః ।

మదిరాపూర్ణచషకమశేషం చారుణప్రభమ్ ।

దధానాః శ్యామలాకారాః సర్వాః కాలస్య యోషితః ॥ ౩,౩౨.౧౯ ॥
లలితాపూజనధ్యానజపస్తోత్రపరాయణాః ।
నిషేవన్తే మహాకాలం కాలచక్రాసనస్థితమ్ ॥ ౩,౩౨.౨౦ ॥
అథ కల్పకవట్యాస్తు రక్షకః కుమ్భసంభవ ।
వసన్తర్తుర్మహాతేజా లలితాప్రియకిఙ్కరః ॥ ౩,౩౨.౨౧ ॥
పుష్పసింహాసనాసీనః పుష్పమాధ్వీమదారుణాః ।
పుష్పాయుధః పుష్పభూషః పుష్పచ్ఛత్రేణ శోభితః ॥ ౩,౩౨.౨౨ ॥
మధుశ్రీర్మాధవశ్రీశ్చ ద్వే దేవ్యౌ తస్య దీవ్యతః ।
ప్రసూనమదిరామత్తే ప్రసూనశరలాలసే ॥ ౩,౩౨.౨౩ ॥
సన్తానవాటికాపాలో గ్రీష్మర్తుస్తీక్ష్ణలోచనః ।
లలితాకిఙ్కరో నిత్యం తస్యాస్త్వాజ్ఞాప్రవర్తకః ॥ ౩,౩౨.౨౪ ॥
శుక్రశ్రీశ్చ శుచిశ్రీశ్చ తస్య భార్యే ఉభే స్మృతే ।
హరిచన్దనవాటీ తు మునే వర్షర్తునా స్థితా ॥ ౩,౩౨.౨౫ ॥
స వర్షర్తుర్మహాతేజా విద్యుత్పఙ్గలలోచనః ।
వజ్రాట్టహాసముఖరో మత్తజీమూతవాహనః ॥ ౩,౩౨.౨౬ ॥
జీమూతకవచచ్ఛన్నో మణికార్ముకధారకః ।
లలితాపూజనధ్యానజపస్తోత్రపరాయణః ॥ ౩,౩౨.౨౭ ॥
వర్తతే విన్ధ్యమథన త్రైలోక్యాహ్లాదదాయకః ।
నభఃశ్రీశ్చ నభస్యశ్రీః స్వరస్వారస్వమాలినీ ॥ ౩,౩౨.౨౮ ॥
అమ్బా దులా నిరలిశ్చాభ్రయన్తీ మేఘయన్త్రికా ।
వర్షయన్తీ చిబుణికా వారిధారా చ శక్తయః ॥ ౩,౩౨.౨౯ ॥
వర్షర్తోర్ద్వాదశ ప్రోక్తా మదారుణవిలోచనాః ।
తాభిః సమం స వర్షర్తుః శక్తిభిః పరమేశ్వరీమ్ ॥ ౩,౩౨.౩౦ ॥
సదైవ సంజపన్నాస్తే నిజోత్థైః పుష్పమణ్డలైః ।

లలితాభక్తదేశాంస్తు భూషయన్స్వస్య సమ్పదా ॥ ౩,౩౨.౩౧ ॥
తద్వైరిణాం తు వసుధామనావృష్ట్యా నిపీడయన్ ।
వర్తతే సతతం దేవీకిఙ్కరౌ జలదాగమః ॥ ౩,౩౨.౩౨ ॥
మన్దారవాటికాయాం తు సదా శరదృతుర్వసన్ ।
తాం కక్షాం రక్షతి శ్రీమాంల్లోకచిత్తప్రసాదనః ॥ ౩,౩౨.౩౩ ॥
ఇషశ్రీశ్చ తథోర్జశ్రీస్తస్యర్తోః ప్రాణనాయికే ।
తాభ్యాం సంజహ్రతుస్తోయం నిజోత్థైః పుష్పమణ్డలైః ।
అభ్యర్చయతి సామ్రాజ్ఞీం శ్రీకామేశ్వరయోషితమ్ ॥ ౩,౩౨.౩౪ ॥
హేమన్తర్తుర్మహాతేజా హిమశీతలవిగ్రహః ।
సదా ప్రసన్నవదనో లలితాప్రియకిఙ్కరః ॥ ౩,౩౨.౩౫ ॥
నిజోత్థైః పుష్పసంభారైరర్చయన్పరమేశ్వరీమ్ ।
పారిజాతస్య వాటీం తు రక్షతి జ్వలనార్దనః ॥ ౩,౩౨.౩౬ ॥
సహఃశ్రీశ్చ సహస్యశ్రీస్తస్య ద్వే యోషితే శుభే ।
కదమ్బవనవాట్యాస్తు రక్షకః శిశిరాకృతిః ॥ ౩,౩౨.౩౭ ॥
శిశిరర్తుర్మునిశ్రేష్ఠ వర్తతే కుమ్భసమ్భవ ।
సా కక్ష్యా తేన సర్వత్ర శీశిరీకృతభూతలా ॥ ౩,౩౨.౩౮ ॥
తద్వాసినీ తతః శ్యామా దేవతా శిశిరాకృతిః ।
తపఃశ్రీశ్చ తపస్యశ్రీస్తస్య ద్వే యోషిదుత్తమే ।
తాభ్యాం సహార్చయత్యంబాం లలితాం విశ్వపావనీమ్ ॥ ౩,౩౨.౩౯ ॥
అగస్త్య ఉవాచ
గన్ధర్వవదన శ్రీమన్నానావృక్షాదిసప్తకైః ।
ప్రథమోద్యానపాలస్తు మహాకాలో మయా శ్రితః ॥ ౩,౩౨.౪౦ ॥
చతురావరణం చక్రం త్వయా తస్య ప్రకీర్తితమ్ ।
షణ్ణామృతూనామన్యేషాం కల్పకోద్యానవాటిషు ।

పాలకత్వం శ్రుతం త్వత్తశ్చక్రదేవ్యస్తు న శ్రుతాః ॥ ౩,౩౨.౪౧ ॥

అత ఏవ వసన్తాదిచక్రావరణదేవతాః ।

క్రమేణ బ్రూహి భగవన్సర్వజ్ఞోఽసి యతో మహాన్ ॥ ౩,౩౨.౪౨ ॥

హయగ్రీవ ఉవాచ

ఆకర్ణయ మునిశ్రేష్ఠ తత్తచ్చక్రస్థదేవతాః ॥ ౩,౩౨.౪౩ ॥

కాలచక్రం పురా ప్రోక్తం వాసన్తం చక్రముచ్యతే ।

త్రికోణం పఞ్చకోణం చ నాగచ్ఛదసరోరుహమ్ ।

షోడశారం సరోజం చ దశారద్వితయం పునః ॥ ౩,౩౨.౪౪ ॥

చతురస్రం చ విజ్ఞేయం సప్తావరణసంయుతమ్ ।

తన్మధ్యే బిన్దుచక్రస్థో వసన్తర్తుర్మహాద్యుతి ॥ ౩,౩౨.౪౫ ॥

తదేకద్వయసంలగ్నే మధుశ్రీమాధవశ్రియౌ ।

ఉభాభ్యాం నిజహస్తాభ్యాముభయోస్తనమేకకమ్ ॥ ౩,౩౨.౪౬ ॥

నిపీడయన్స్వహస్తస్య యుగలేన ససౌరభమ్ ।

సపుష్పమదిరాపూర్ణచషకం పిశితం వహన్ ॥ ౩,౩౨.౪౭ ॥

ఏవమేవ తు సర్వర్తుధ్యానం విన్ధ్యనిషూదన ।

వర్షర్తోస్తు పునర్ధ్యానే శక్తిద్వితయమాదిమమ్ ।

అఙ్కస్థితం తు విజ్ఞేయం శక్తయోఽన్యాః సమీపగాః ॥ ౩,౩౨.౪౮ ॥

అథ వాసన్తచక్రస్థదేవీః శృణు వదామ్యహమ్ ।

మధుశుక్లప్రథమికా మధుశుక్లద్వితీయికా ॥ ౩,౩౨.౪౯ ॥

మధుశుక్లతృతీయా చ మధుశుక్లచతుర్థికా ।

మధుశుక్లా పఞ్చమీ చ మధుశుక్లా చ షష్ఠికా ॥ ౩,౩౨.౫౦ ॥

మధుశుక్లా సప్తమీ చ మధుశుక్లాష్టమీ పునః ।

నవమీ మధుశుక్లా చ దశమీ మధుశుక్లికా ॥ ౩,౩౨.౫౧ ॥

మధుశుక్లైకాదశీ చ ద్వాదశీ మధుశుక్లతః ।

మధుశుక్లత్రయోదశ్యాం మధుశుక్లా చతుర్దశీ ॥ ౩,౩౨.౫౨ ॥
మధుశుక్లా పౌర్ణమాసీ ప్రథమా మధుకృష్ణికా ।
మధుకృష్ణా ద్వితీయా చ తృతీయా మధుకృష్ణికా ॥ ౩,౩౨.౫౩ ॥
చతుర్థీ మధుకృష్ణా చ మధుకృష్మ చ పఞ్చమీ ।
షష్ఠీ తు మధుకృష్ణా స్యాత్సప్తమీ మధుకృష్మతః ॥ ౩,౩౨.౫౪ ॥
మధుకృష్ణాష్టమీ చైవ నవమీమధుకృష్ణతః ।
దశమీ మధుకృష్ణా చ విన్ధ్యదర్పనిషూదన ॥ ౩,౩౨.౫౫ ॥
మధుకృష్ణైకాదశీ తు ద్వాదశీ మధుకృష్ణతః ।
మధుకృష్ణత్రయోదశ్యా మధుకృష్ణచతుర్దశీ ॥ ౩,౩౨.౫౬ ॥
మధ్వమా చేతి విజ్ఞేయాస్త్రింశదేతాస్తు శక్తయః ।
ఏవమేవ ప్రకారేణ మాధవాఖ్యో పరిస్థితాః ॥ ౩,౩౨.౫౭ ॥
శుక్లప్రతిపదాద్యాస్తు శక్తయస్త్రింశదన్యకాః ।
మిలిత్వా షష్టిసంఖ్యాస్తు ఖ్యాతా వాసన్తశక్తయః ॥ ౩,౩౨.౫౮ ॥
స్వైః స్వైర్మన్త్రైస్తత్ర చక్రే పూజనీయా విధానతః ।
వాసన్తచక్రరాజస్య సప్తావరణభూమయః ॥ ౩,౩౨.౫౯ ॥
షష్టిః స్యుర్దైవతాస్తాసు షష్టిభూమిషు సంస్థితాః ।
విభజ్య చార్చనీయాః స్యుస్తత్తన్మన్త్రైస్తు సాధకైః ॥ ౩,౩౨.౬౦ ॥
తథా వాసన్తచక్రం స్యాత్తథైవాన్యేషు చ త్రిషు ।
దేవతాస్తు పరం భిన్నాః శుక్రశుచ్యాదిభేదతః ॥ ౩,౩౨.౬౧ ॥
శక్తయః షష్టిసంఖ్యాతా గ్రీష్మచక్రే మహోదయాః ।
ఏవం వర్షాదికే చక్రే భేదాన్నభవభస్యజాన్ ॥ ౩,౩౨.౬౨ ॥
షష్టి షష్టిసు శక్తీనాం చక్రేచక్రే ప్రతిష్ఠితాః ।
గ్రన్థవిస్తారభీత్యా తు తత్సంఖ్యానాద్విరమ్యతే ॥ ౩,౩౨.౬౩ ॥
ఆర్తవ్యాః శక్తయస్త్వేతా లలితాభక్త సౌఖ్యదాః ।

లలితాపూజనధ్యానజపస్తోత్రపరాయణాః ॥ ౩,౩౨.౬౪ ॥

కల్పాదివాటికాచక్రే సఞ్చరన్త్యో మదాలసాః ।

స్వస్వపుష్పోత్థమధుభిస్తర్పయన్త్యో మహేశ్వరీమ్ ॥ ౩,౩౨.౬౫ ॥

మిలిత్వా చైవ సంఖ్యాతాః షష్ట్యుత్తరశతత్రయమ్ ।

ఏవం సప్తసు శాలేషు పాలికాశ్చక్రదేవతాః ॥ ౩,౩౨.౬౬ ॥

నామకీర్తనపూర్వం తు ప్రోక్తస్తుభ్యం ప్రపృచ్ఛతే ।

అన్యేషామపి శాలానాముపాదానం తు పూరకమ్ ।

విస్తారం తత్ర శక్తిం చ కథయామ్యవధారయ ॥ ౩,౩౨.౬౭ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డమహాపురాణే ఉత్తరభాగే హయగ్రీవాగస్త్యసమ్వాదే లలితోపాఖ్యానే శ్రీనగరత్రిపురాసప్తకక్షాపాలకదేవతాప్రకాశన కథనం నామ ద్వాత్రింశోఽధ్యాయః

హయగ్రీవ ఉవాచ

కథితం సప్తశాలానాం లక్షణం శిల్పిభిః కృతమ్ ।

అథ రత్నమయాః శాలాః ప్రకీర్త్యన్తేఽవధారయ ॥ ౩,౩౩.౧ ॥

సువర్ణమయశాలస్య పుష్పరాగమయస్య చ ।

సప్తయోజనమాత్రం స్యాన్మధ్యేన్తరముదాత్తృతమ్ ॥ ౩,౩౩.౨ ॥

తత్ర సిద్ధాఃసిద్ధనార్యః ఖేలన్తి మదవిహ్వలాః ।

రసై రసాయనైశ్చాపి ఖడ్గైః పాదాఞ్జనైరపి ॥ ౩,౩౩.౩ ॥

లలితాయాం భక్తియుక్తాస్తర్పయన్తో మహాజనాన్ ।

వసంతి వివిధాస్తత్ర పిబన్తి మదిరారసాన్ ॥ ౩,౩౩.౪ ॥

పుష్పరాగాదిశాలానాం పూర్వవద్ద్వారరక్షయః ।

పుష్పరాగాదిశాలేషు కవాటార్గలగోపురమ్ ।
పుష్పరాగాదిజం జ్ఞేయముచ్చేన్ద్వాదిత్యభాస్వరమ్ ॥ ౩,౩౩.౫ ॥
హేమప్రాకారచక్రస్య పుష్పరాగమయస్య చ ।
అన్తరే యా స్థలీ సాపి పుష్పరాగమయీ స్మృతా ॥ ౩,౩౩.౬ ॥
వక్ష్యమాణమహాశాలాకక్షాసు నిఖిలాస్వపి ।
తద్వర్ణాః పక్షిణస్తత్ర తద్వర్ణాని సరాంసి చ ॥ ౩,౩౩.౭ ॥
తద్వర్ణసలిలా నద్యస్తద్వర్ణాశ్చ మణిద్రుమాః ।
సిద్ధజాతిషు యే దేవీముపాస్య వివిధైః క్రమైః ।
త్యక్తవన్తో వపుః పూర్వం తే సిద్ధాస్తత్ర సాంగనాః ॥ ౩,౩౩.౮ ॥
లలితామన్త్రజప్తారో లలితాక్రమతత్పరాః ।
తే సర్వే లలితాదేవ్యా నామకీర్తనకారిణః ॥ ౩,౩౩.౯ ॥
పుష్పరాగమహాశాలాన్తరే మారుతయోజనే ।
పద్మరాగమయః శాలశ్చతురస్రః సమన్తతః ॥ ౩,౩౩.౧౦ ॥
స్థలీ చ పద్మరాగాఢ్యా గోపురాద్యం చ తన్మయమ్ ।
తత్ర చారణదేశస్థాః పూర్వదేహవినాశతః ।
సిద్ధిం ప్రాప్తా మహారాజ్ఞీచరమామ్భోజసేవకాః ॥ ౩,౩౩.౧౧ ॥
చారణీనాం స్త్రియశ్చాపి చార్వఙ్గ్యో మదలాలసాః ।
గాయన్తి లలితాదేవ్యా గీతిబన్ధాన్ముహుర్ముహుః ॥ ౩,౩౩.౧౨ ॥
తత్రైవ కల్పవృక్షాణాం మధ్యస్థవేదికాస్థితాః ।
భర్తృభిః సహచారిణ్యః పిబన్తి మధురం మధు ॥ ౩,౩౩.౧౩ ॥
పద్మరాగమహాశాలాన్తరే మరుతయోజనే ।
గోమేదకమహాశాలః పూర్వశాలాసమాకృతిః ।
అతితుఙ్గో హీరశాలస్తయోర్మధ్యే చ హీరభూః ॥ ౩,౩౩.౧౪ ॥
తత్ర దేవీం సమభ్యర్చ్య పూర్వజన్మని కుమ్భజ ।

వసన్త్యప్సరసాం వృన్దైః సాకం గన్ధర్వపుఙ్గవాః ॥ ౩,౩౩.౧౫ ॥
మహారాజ్ఞీగుణగణాన్గాయన్తో వల్లకీస్వనైః ।
కామభోజైకరసికాః కామసన్నిభవిగ్రహాః ।
సుకుమారప్రకృతయః శ్రీదేవీభక్తిశాలినః ॥ ౩,౩౩.౧౬ ॥
గోమేదకస్య శాలస్తుపూర్వశాలసమాకృతిః ।
తదన్తరే యోగినీనాం భైరవాణాం చ కోటయః ।
కాలసఙ్కర్షణీమంబాం సేవన్తే తత్ర భక్తితః ॥ ౩,౩౩.౧౭ ॥
గోమేదకమహాశాలాన్తరే మారుతయోజనే ।
ఉర్వశీ మేనకా చైవ రమ్భా చాలంబుషా తథా ॥ ౩,౩౩.౧౮ ॥
మఞ్జుఘోషా సుకేశీ చ పూర్వచిత్తిర్ఘృతాచికా ।
కృతస్థలా చ విశ్వాచీ పుఞ్జికస్థలయా సహ ॥ ౩,౩౩.౧౯ ॥
తిలోత్తమేతి దేవానాం వేశ్యా ఏతాదృశోఽపరాః ।
గన్ధర్వైః సహ నవ్యాని కల్పవృక్షమ ధూని చ ॥ ౩,౩౩.౨౦ ॥
పిబన్త్యో లలితాదేవీం ధ్యాయన్త్యశ్చ ముహుర్ముహుః ।
స్వసౌభాగ్యవివృద్ధ్యర్థం గుణయన్త్యశ్చ తన్మనుమ్ ॥ ౩,౩౩.౨౧ ॥
చతుర్దశసుచోత్పన్నా స్థానేష్వప్సరసోఽఖిలాః ।
తత్రైవ దేవీమర్చన్త్యో వసంతి ముదితాశయాః ॥ ౩,౩౩.౨౨ ॥
అగస్త్య ఉవాచ
చతుర్దశాపి జన్మాని తాసామప్సరసాం విభో ।
కీర్తయ త్వం మహాప్రాజ్ఞ సర్వవిద్యామహానిధే ॥ ౩,౩౩.౨౩ ॥
హయగ్రీవ ఉవాచ
బ్రాహ్మణో హృదయం కామో మృత్యురుర్వీ చ మారుతః ।
తపనస్య కరాశ్చన్ద్రకరో వేదాశ్చ పావకః ॥ ౩,౩౩.౨౪ ॥
సౌదామినీ చ పీయూషం దక్షకన్యా జలం తథా ।

జన్మనః కారణాన్యేతాన్యా మనన్తి మనీషిణః ॥ 3,33.౨౫ ॥
గీర్వాణగణ్యనారీణాం స్ఫురత్సౌభాగ్యసంపదామ్ ।
ఏతాః సమస్తా గన్ధర్వైః సార్ధమర్చన్తి చక్రిణీమ్ ॥ 3,33.౨౬ ॥
కిన్నరాః సహ నారీభిస్తథా కింపురుషా మునే ।
స్త్రీభిః సహ మదోన్మత్తా హీరకస్థలమాశ్రితాః ॥ 3,33.౨౭ ॥
మహారాజ్ఞీమన్త్రజాపైర్విధూతాశేష కల్మషాః ।
నృత్యన్తశ్చైవ గాయన్తో వర్తన్తే కుంభసంభవ ॥ 3,33.౨౮ ॥
తత్రైవ హీరకక్షోణ్యాం వజ్రా నామ నదీ మునే ।
వజ్రకారైర్నిబిడితా భాసమానా తటద్రుమైః ॥ 3,33.౨౯ ॥
వజ్రరత్నైకసికతా వజ్రద్రవమయోదకా ।
సదా వహతి సా సింధుః పరితస్తత్ర పావనీ ॥ 3,33.30 ॥
లలితాపరమేశాన్యాం భక్త యే మానవోత్తమాః ।
తే తస్యా ఉదకం పీత్వా వజ్రరూపకలేవరాః ।
దీర్ఘాయుషశ్చ నీరోగా భవన్తి కలశోద్భవ ॥ 3,33.3౧ ॥
భణ్డాసురేణ గలితే ముక్తే వజ్రే శతక్రతుః ।
తరయాస్తీరే తపస్తేపే వజ్రేశీం ప్రతి భక్తిమాన్ ॥ 3,33.3౨ ॥
తజ్జలాదుదితా దేవీ వజ్రం దత్త్వా బలద్విషే ।
పునరన్తర్దధేసోఽపి కృతార్థఃస్వర్గమేయివాన్ ॥ 3,33.33 ॥
అథ వజ్రాఖ్యశాలస్యాన్తరే మారుతయోజనే ।
వైదూర్యశాల ఉత్తుఙ్గః పూర్వవద్గోపురాన్వితః ।
స్థాలీ చ తత్ర వైదూర్యనిర్మితా భాస్వరాకృతిః ॥ 3,33.3౪ ॥
పాతాలవాసినో యేయే శ్రీదేవ్యర్చనసాధకాః ।
తే సిద్ధమూర్తయస్తత్ర వసన్తి సుఖమేదురాః ॥ 3,33.3౫ ॥
శేషకర్కోటకమహాపద్మవాసుకిశఙ్ఖకాః ।

తక్షకః శఙ్ఖచూడశ్చ మహాదన్తో మహాఫణః ॥ ౩,౩౩.౩౬ ॥
ఇత్యేవమాదయస్తత్ర నాగా నాగాస్త్రియోఽపి చ ।
బలీన్ద్రప్రముఖానాం చ దైత్యానాం ధర్మవర్తినామ్ ।
గణస్తత్ర తథా నాగైః సార్ధం వసతి సాంగనాః ॥ ౩,౩౩.౩౭ ॥
లలితామన్త్ర జప్తారో లలితాశాస్త్రదీక్షితాః ।
లలితాపూజకా నిత్యం వసన్త్యసురభోగినః ॥ ౩,౩౩.౩౮ ॥
తత్ర వైదూర్యకక్షాయాం నద్యః శిశిరపాథసః ।
సరాంసివిమలాంభాంసి సారసాలఙ్కృతాని చ ॥ ౩,౩౩.౩౯ ॥
భవనాని తు దివ్యాని వైదూర్యమణిమన్తి చ ।
తేషు క్రీడన్తి తే నాగా అసురాశ్చ సహాఙ్గనాః ॥ ౩,౩౩.౪౦ ॥
వైదూర్యాఖ్యమహాశాలాన్తరే మారుతయోజనే ।
ఇన్ద్రనీలమయః శాలశ్చక్రవాల ఇవాపరః ॥ ౩,౩౩.౪౧ ॥
తన్మధ్యకక్షాభూమిశ్చ నీలరత్నమయీ మునే ।
తత్ర నద్యశ్చ మధురాః సరాంసి శిశిరాణి చ ।
నానావిధాని భోగ్యాని వస్తూని సరసాన్యపి ॥ ౩,౩౩.౪౨ ॥
యే భూలోకగతా మర్త్యా లలితామన్త్రసాధకాః ।
తే దేహాన్తే శక్రనీలకక్ష్యాం ప్రాప్య వసంతి వై ॥ ౩,౩౩.౪౩ ॥
తత్ర దివ్యాని వస్తూని భుఞ్జానా వనితాసఖాః ।
పిబన్తో మధురం మద్యం నృత్యన్తో భక్తినిర్భరాః ॥ ౩,౩౩.౪౪ ॥
సరస్సు తేషు సిన్ధూనాం కులేషు కలశోద్భవ ।
లతాగృహేషు రమ్యేషు మన్దిరేషు మహర్ద్ధిషు ॥ ౩,౩౩.౪౫ ॥
సదా జపన్తః శ్రీదేవీ పఠన్తశ్చాపి తద్గుణాన్ ।
నివసంతి మహాభాగా నారీభిః పరివేష్టితాః ॥ ౩,౩౩.౪౬ ॥
కర్మక్షయే పునర్యాన్తి భూలోకే మానుషీం తనుమ్ ।

పూర్వవాసనయా యుక్తాః పునరర్చన్తి చక్రిణీమ్ ।
పునర్యాన్తి శ్రీనగరే శక్రనీలమహాస్థలీమ్ ॥ ౩,౩౩.౪౭ ॥
తత్స్థలస్యైవ సంపర్కాద్రాగద్వేషసముద్భవైః ।
నీలైర్భావైః సదా యుక్తా వర్తన్తే మనుజా మునే ॥ ౩,౩౩.౪౮ ॥
యే పునర్జ్ఞానినో మర్త్యా నిర్ద్వన్ద్వా నియతేన్ద్రియాః ।
తే మునే విస్మయావిష్టాః సంవిశన్తి మహేశ్వరీమ్ ॥ ౩,౩౩.౪౯ ॥
ఇన్ద్రనీలాఖ్యశాలస్యాన్తరే మారుతయోజనే ।
ముక్తాఫలమయఃశాలః పూర్వవద్గోపురాన్వితః ॥ ౩,౩౩.౫౦ ॥
అత్యన్తభాస్వరా స్వచ్ఛా తయోర్మధ్యే స్థలీ మునే ।
సర్వాపి ముక్తాఖచితాః శిశిరాతిమనోహరాః ॥ ౩,౩౩.౫౧ ॥
తామ్రపర్ణీ మహాపర్ణీ సదా ముక్తాఫలోదకా ।
ఏవమాద్యా మహానద్యః ప్రవరన్తి మహాస్థలే ॥ ౩,౩౩.౫౨ ॥
తాసాం తీరేషు సర్వేఽపి దేవలోకనివాసినః ।
వసంతి పూర్వజనుషి శ్రీదేవీమన్త్రసాధకాః ॥ ౩,౩౩.౫౩ ॥
పూర్వాద్యష్టసు భాగేషు లోకాః శక్రాదిగోచరాః ।
ముక్తాశాలస్య పరితః సంయుజ్య ద్వారదేశకాన్ ॥ ౩,౩౩.౫౪ ॥
ముక్తాశాలస్య నీలస్య ద్వారయోర్మధ్యదేశతః ।
పూర్వభాగే శక్రలోకస్తత్కోణే వహ్నిలోకభూః ॥ ౩,౩౩.౫౫ ॥
యామ్యభాగే యమపురం తత్ర దణ్డధరః ప్రభుః ।
సర్వత్ర లలితామన్త్రజాపీ తీవ్రస్వభావవాన్ ॥ ౩,౩౩.౫౬ ॥
ఆజ్ఞాధరో యమభటైశ్చిత్రగుప్తపురోగమైః ।
సార్ధం నియమయత్యేవ శ్రీదేవీసమయం గుహః ॥ ౩,౩౩.౫౭ ॥
గుహశప్తాన్దురాచారాల్లంలితాద్వేషకారిణః ।
కూడభక్తిపరాన్మూర్ఖాంస్తబ్ధానత్యన్తదర్పితాన్ ॥ ౩,౩౩.౫౮ ॥

మన్త్రచోరాన్కుమన్త్రాంశ్చ కువిద్యానఘసంశ్రయాన్ ।
నాస్తికాన్పాపశీలాంశ్చ వృథైవ ప్రాణిహింసకాన్ ॥ ౩,౩౩.౫౯ ॥
స్త్రీద్విష్టాంల్లోకవిద్విష్టాన్పాషణ్డానాం హి పాలినః ।
కాలసూత్రే రౌరవే చ కుమ్భీపాకే చ కుమ్భజ ॥ ౩,౩౩.౬౦ ॥
అసిపత్రవనే ఘోరే కృమిభక్షే ప్రతాపనే ।
లాలాక్షేపే సూచివేధే తథైవాఙ్గారపాతనే ॥ ౩,౩౩.౬౧ ॥
ఏవమాదిషు కష్టేషు నరకేషు ఘటోద్భవ ।
పాతయత్యాజ్ఞయా తస్యాః శ్రీదేవ్యాః స మహౌజసః ॥ ౩,౩౩.౬౨ ॥
తస్యైవ పశ్చిమే భాగే నిరృతిః ఖడ్గధారకః ।
రాక్షసం లోకమాశ్రిత్య వర్తతే లలితార్చకః ॥ ౩,౩౩.౬౩ ॥
తస్య చోత్తరభాగే తు ద్వారయోరన్తస్యలే ।
వారుణం లోకమాశ్రిత్య వరుణో వర్తతే సదా ॥ ౩,౩౩.౬౪ ॥
వారుణ్యాస్వాదనోన్మత్తః శుభ్రాఙ్గో ఝషవాహనః ।
సదా శ్రీదేవతామన్త్రజాపీ శ్రీక్రమసాధకః ॥ ౩,౩౩.౬౫ ॥
శ్రీదేవతాదర్శనస్య ద్వేషిణః పాశబన్ధనైః ।
బద్ధ్వా నయత్యధోమార్గం భక్తానాం బన్ధమోచకః ॥ ౩,౩౩.౬౬ ॥
తస్య చోత్తరకోణేషు వాయులోకో మహాద్యుతిః ।
తత్ర వాయుశరీరాశ్చ సదానన్దమహోదయాః ॥ ౩,౩౩.౬౭ ॥
సిద్ధా దివ్యర్షయశ్చైవ పవనాభ్యాసినోఽపరే ।
గోరక్షప్రముఖాశ్చాన్యే యోగినో యోగతత్పరాః ॥ ౩,౩౩.౬౮ ॥
ఏతైః సహ మహాసత్త్వస్తత్ర శ్రీమారుతేశ్వరః ।
సర్వథా భిన్నమూర్తిశ్చ వర్తతే కుమ్భసమ్భవ ॥ ౩,౩౩.౬౯ ॥
ఇడా చ పిఙ్గలా చైవ సుషుమ్నా తస్య శక్తయః ।
తిస్రో మారుతనాథస్య సదా మధుమదాలసాః ॥ ౩,౩౩.౭౦ ॥

ధ్వజహస్తో మృగవరే వాహనే మహతి స్థితః ।

లలితాయజనధ్యానక్రమపూజనతత్పరః ॥ 3,33.20 ॥

ఆనన్దపూరితాఙ్గీభిరన్యాభిః శక్తిభిర్వృతః ।

స మారుతేశ్వరః శ్రీమాన్సదా జపతి చక్రిణీమ్ ॥ 3,33.21 ॥

తేన సత్త్వేన కల్పాన్తే త్రైలోక్యం సచరాచరమ్ ।

పరాగమయతాం నీత్వా వినోదయతి తత్క్షణాత్ ॥ 3,33.22 ॥

తస్య సత్త్వస్య సిద్ధ్యర్థం తామేవ లలితేశ్వరీమ్ ।

పూజయన్భావయన్నాస్తే సర్వాభరణభూషితః ॥ 3,33.23 ॥

తల్లోకపూర్వభాగస్థే యక్షలోకే మహాద్యుతిః ।

యక్షేన్ద్రో వసతి శ్రీమాంస్తద్ద్వారద్వన్ద్వమధ్యగః ॥ 3,33.24 ॥

నిధిభిశ్చ నవాకారైరృద్ధివృద్ధ్యాదిశక్తిభిః ।

సహితో లలితాభక్తాన్పూరయన్ధనసమ్పదా ॥ 3,33.25 ॥

యక్షీభిశ్చ మనోజ్ఞాభిరనుకూలప్రవృత్తిభిః ।

వివిధైర్మధుభేదైశ్చ సమ్పూజయతి చక్రిణీమ్ ॥ 3,33.26 ॥

మణిభద్రః పూర్ణభద్రో మణిమాన్మాణికన్ధరః ।

ఇత్యేవమాదయో యక్షసేనాన్యస్తత్ర సంతి వై ॥ 3,33.27 ॥

తల్లోకపూర్వభాగే తు రుద్రలోకో మహోదయః ।

అనర్ఘ్యరత్నఖచితస్తత్ర రుద్రోఽధిదేవతా ॥ 3,33.28 ॥

సదైవ మన్యునా దీప్తః సదా బద్ధమహేషుధిః ।

స్వసమానైర్మహాసత్త్వైలోఙ్కనిర్వాహదక్షిణైః ॥ 3,33.29 ॥

అధిజ్యకార్ముకైర్దక్షైః షోడశావరణస్థితైః ।

ఆవృతః సతతం వక్త్రైర్జపఞ్ఛ్రీదేవతామనుమ్ ॥ 3,33.30 ॥

శ్రీదేవీధ్యానసమ్పన్నః శ్రీదేవీపూజనోత్సుకః ।

అనేకకోటిరుద్రాణీగణమణ్డితపార్శ్వభూః ॥ 3,33.31 ॥

తాశ్చ సర్వాః ప్రదీప్తాఙ్గ్యో నవయౌవనగర్వితాః ।
లలితాధ్యాననిరనాః సదాసవమదాలసాః ॥ ౩,౩౩.౮౩ ॥
తాభిశ్చ సాకం స శ్రీమాన్మహారుద్రస్త్రిశూలభృత్ ।
హిరణ్యబాహుప్రముఖై రుద్రైరన్యైర్నిషేవితః ॥ ౩,౩౩.౮౪ ॥
లలితాదర్శనభ్రష్టానుద్ధతాన్గురుధిక్కృతాన్ ।
శూలకోట్యా వినిర్భిద్య నేత్రోత్థైః కటుపావకైః ॥ ౩,౩౩.౮౫ ॥
దహంస్తేషా వధూభృత్యాన్ప్రజాశ్చైవ వినాశయన్ ।
ఆజ్ఞాధరో మహావీరో లలితాజ్ఞాప్రపాలకః ॥ ౩,౩౩.౮౬ ॥
రుద్రలోకేఽతిరుచిరే వర్తతే కుమ్భసమ్భవ ।
మహారుద్రస్య తస్యార్ఘే పరివారాః ప్రమాథినః ॥ ౩,౩౩.౮౭ ॥
యే రుద్రాస్తానసంఖ్యాతాన్కో వా వక్తుం పటుర్భవేత్ ।
యే రుద్రా అధిభూమ్యాం తు సహస్రాణాం సహస్రశః ॥ ౩,౩౩.౮౮ ॥
దివియేఽపి చ వర్తన్తే సహస్రాణాం సహస్రశః ।
యేషామన్నమిషశ్చైవ యేషాం వాతాస్తథేషవః ॥ ౩,౩౩.౮౯ ॥
యేషాం చ వర్షమిషవః ప్రదీప్తాః పిఙ్గలేక్షణాః ।
అర్ణవే చాన్తరిక్షే చ వర్తమానా మహౌజసః ॥ ౩,౩౩.౯౦ ॥
జటావన్తో మధుష్మన్తో నీలగ్రీవా విలోహితాః ।
యే భూతానామధిభువో విశిఖాసః కపర్దినః ॥ ౩,౩౩.౯౧ ॥
యే అన్నేషు వివిధ్యన్తి పాత్రేషు పిబతో జనాన్ ।
యే పథాం రథకా రుద్రా యే చ తీర్థనివాసినః ॥ ౩,౩౩.౯౨ ॥
సహస్రసంఖ్యా యే చాన్యే సృకావన్తో నిషఙ్గిణః ।
లలితాజ్ఞాప్రణేతారో దిశో రుద్రా వితస్థిరే ॥ ౩,౩౩.౯౩ ॥
తే సర్వే సుమహాత్మానః క్షణాద్విశ్వత్రయావహాః ।
శ్రీదేవ్యా ధ్యాననిషణాతాఙ్ఖీఁదేవీమన్త్రజాపినః ॥ ౩,౩౩.౯౪ ॥

శ్రీదేవతాయాం భక్తాశ్చ పాలయన్తి కృపాలవః ।

షోడశావరణం చక్రం ముక్తాప్రాకారమణ్డలే ॥ ౩,౩౩.౯౫ ॥

ఆశ్రిత్య రుద్రాస్తే సర్వే మహారుద్రం మహోదయమ్ ।

హిరణ్యబాహుప్రముఖా జ్వలన్మన్యుముపాసతే ॥ ౩,౩౩.౯౬ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డమహాపురాణే ఉత్తరభాగే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే లలితోపాఖ్యానే పుష్పరాగప్రకారాదిభుక్తాకరాన్తసప్తకక్షాన్తరకథనం నామ త్రయస్త్రింశోఽధ్యాయః

అగస్త్య ఉవాచ

షోడశావరణం చక్రం కిం తద్రుద్రాధిదైవతమ్ ।

తత్ర స్థితాశ్చ రుద్రాః కే కేన నామ్నా ప్రకీర్తితాః ॥ ౩,౩౪.౧ ॥

కేష్వావరణబింబేషు కిన్నామానో వసంతి తే ।

యౌగికం రౌఢికం నామ తేషాం బ్రూహి కృపానిధే ॥ ౩,౩౪.౨ ॥

హయగ్రీవ ఉవాచ

తత్ర రుద్రా లయః ప్రోక్తో ముక్తాజాలకనిర్మితః ।

పఞ్చయోజనవిస్తారస్తత్సంఖ్యాయామశోభితః ॥ ౩,౩౪.౩ ॥

షోడశావరణైర్యుక్తో మధ్యపీఠమనోహరః ।

మధ్యపీఠే మహారుద్రో జ్వలన్మన్యుస్త్రిలోచనః ॥ ౩,౩౪.౪ ॥

సచ్ఛకార్ముకహస్తశ్చ సర్వదా వర్తతే మునే ।

త్రికోణే కథితా రుద్రాస్త్రయ ఏవ ఘటోద్భవ ॥ ౩,౩౪.౫ ॥

హిరణ్య బాహుః సేనానీర్దిశాంపతిరథాపరః ॥ ౩,౩౪.౬ ॥

వృక్షాశ్చ హరికేశాశ్చ తథా పశుపతిః పరః ।

శష్పిఞ్జరస్త్విషీమాంశ్చ పథీనాం పతిరేవ చ ॥ ౩,౩౪.౭ ॥
ఏతే షట్కోణగాః కిం చ బభ్రుశాస్త్వష్టకోణకే ।
వివ్యాధ్యన్నపతిశ్చైవ హరికేశోపవీతినౌ ॥ ౩,౩౪.౮ ॥
పుష్టానాం పతిరప్యన్యో భవో హేతిస్తథైవ చ ।
దశపత్రే త్వావరణే ప్రథమో జగతాం పతిః ॥ ౩,౩౪.౯ ॥
రుద్రాతతావినౌ క్షేత్రపతిః సూతస్తథాపరః ।
అహం త్వన్యో వనపతీ రోహితః స్థపతిస్తథా ॥ ౩,౩౪.౧౦ ॥
వృక్షాణాం పతిరప్యన్యశ్చైతే సజ్జశరాసనాః ।
మన్త్రీ చ వాణిజశ్చైవ తథా కక్షపతిః పరః ॥ ౩,౩౪.౧౧ ॥
భవన్తిస్తు చతుర్థః స్యాత్పఞ్చమో వారివస్తతః ।
ఓషధీనాం పతిశ్చైవ షష్ఠః కలశసంభవ ॥ ౩,౩౪.౧౨ ॥
ఉచ్చైర్ఘోషాక్రన్దయన్తౌ పతీనాం చ పతిస్తథా ।
కృత్స్నవీతశ్చ ధావంశ్చ సత్త్వానాం పతిరేవ చ ॥ ౩,౩౪.౧౩ ॥
ఏతే ద్వాదశ పత్రస్థాః పఞ్చమావరణస్థితాః ।
సహమానశ్చ నిర్వ్యాధిరవ్యాధీనాం పతిస్తథా ॥ ౩,౩౪.౧౪ ॥
కకుభశ్చ నిషఙ్గీ చ స్తేనానాం చ పతిస్తథా ।
నిచేరుశ్చేతి విజ్ఞేయాః షష్ఠావరణదేవతాః ॥ ౩,౩౪.౧౫ ॥
అధః పరిచరోఽరణ్యాః పతిః కిం చ సృకావిషః ।
జిఘాంసంతో ముష్ణతాం చ పతయః కుంభసంభవ ॥ ౩,౩౪.౧౬ ॥
అసీమన్తశ్చ సుప్రాజ్ఞస్తథా నక్తఞ్చరో మునే ।
ప్రకృతీనాం పతిశ్చైవ ఉష్ణీషీ చ గిరేశ్చరః ॥ ౩,౩౪.౧౭ ॥
కులుఞ్చానాం పతిశ్చైవేషుమన్తః కలశోద్భవ ।
ధన్వావిదశ్చాతన్వానప్రతిపూర్వదధానకాః ॥ ౩,౩౪.౧౮ ॥
ఆయచ్ఛతః షోడశైతే షోడశారనివాసినః ।

విసృజన్తస్తథాస్యన్తో విధ్యన్తశ్చాపి సింధుప ॥ ౩,౩౪.౧౯ ॥

ఆసీనాశ్చ శయానాశ్చ యన్తో జాగ్రత ఏవ చ ।

తిష్ఠన్తశ్చైవ ధావన్తః సభ్యాశ్చైవ సమాధిపాః ॥ ౩,౩౪.౨౦ ॥

అశ్వాశ్చైవాశ్వపతయ అవ్యాధిన్యస్తథైవ చ ।

వివిధ్యన్తో గణాధ్యక్షా బృహన్తో విన్ధ్యమర్ద్దన ॥ ౩,౩౪.౨౧ ॥

గృత్సశ్చాష్టాదశవిధా దేవతా అష్టమావృతౌ ।

అథ గృత్సాధిపతయో వ్రాతా వ్రాతాధిపాస్తథా ॥ ౩,౩౪.౨౨ ॥

గణాశ్చ గణపాశ్చైవ విశ్వరుపా విరూపకాః ।

మహాన్తః క్షుల్లకాశ్చైవ రథినశ్చారథాః పరే ॥ ౩,౩౪.౨౩ ॥

రథాశ్చ రథపత్త్యాఖ్యాః సేనాః సేనాన్య ఏవ చ ।

క్షత్తారః సంగ్రహీ తారస్తక్షాణో రథకారకాః ॥ ౩,౩౪.౨౪ ॥

కులాలశ్చేతి రుద్రాస్తే నవమావృతిదేవతాః ।

కర్మారాశ్చైవ పుఞ్జిష్ఠా నిషాదాశ్చేషుకృద్గణాః ॥ ౩,౩౪.౨౫ ॥

ధన్వకారా మృగయవః శ్వనయః శ్వాన ఏవ చ ।

అశ్వాశ్చైవశ్వపతయో భవో రుద్రో ఘటోద్భవ ॥ ౩,౩౪.౨౬ ॥

శర్వః పశుపతిర్నీలగ్రీవశ్చ శితికణ్ఠకః ।

కపర్దీ వ్యుప్తకేశశ్చ సహస్రక్షస్తథాపరః ॥ ౩,౩౪.౨౭ ॥

శతధన్వా చ గిరిశః శిపివిష్టశ్చ కుంభజ ।

మీఢుష్టమ ఇతి ప్రోక్తా రుద్రా దశమశాలగాః ॥ ౩,౩౪.౨౮ ॥

అథైకాదశచక్రస్థా ఇషుమద్ధ్రస్వవామనాః ।

బృహంశ్చ వర్షీయాంశ్చైవ వృద్ధః సమృద్ధినా సహ ॥ ౩,౩౪.౨౯ ॥

అగ్ర్యః ప్రథమ ఆశుశ్చాజిరోన్యః శీఘ్రశిభ్యకౌ ।

ఉర్మ్యావస్వన్యరుద్రౌ చ స్రోతస్యో దివ్య ఏవ చ ॥ ౩,౩౪.౩౦ ॥

జ్యేష్ఠశ్చైవ కనిష్ఠశ్చ పూర్వజావరజౌ తథా ।

మధ్యమశ్చావగమ్యశ్చ జఘన్యశ్చ ఘటోద్భవ ॥ 3,3౪.3౧ ॥
చతుర్వింశతిరాఖ్యాతా ఏతే రుద్రా మహాబలాః ।
అథ బుధ్న్యః సోమ్యరుద్రః ప్రతిసర్వకయామ్యకౌ ॥ 3,3౪.3౨ ॥
క్షేమ్యోవోచవఖల్యశ్చ తతః శ్లోక్యావసాన్యకౌ ।
వన్యః కక్ష్యః శ్రవశ్చైవ తతోఽన్యస్తు ప్రతిశ్రవః ॥ 3,3౪.33 ॥
ఆశుషేణశ్చాశురథః శూరశ్చ తపసాం నిధే ।
అవభిన్దశ్చ వర్మీ చ వరూథీ బిల్మినా సహ ॥ 3,3౪.3౪ ॥
కవచీ చ శ్రుతశ్చైవ సేనో దున్దుభ్య ఏవ చ ।
ఆహనన్యశ్చ ధృష్ణుశ్చ తే చ షడ్వింశతిః స్మృతాః ।
ద్వాదశావరణస్థాస్తే మహాకాయా మహాబలాః ॥ 3,3౪.3౫ ॥
ప్రభృశాశ్చైవ దూతాశ్చ ప్రహితాశ్చ నిషఙ్గిణః ।
అన్యస్త్విషుధిమానన్యస్తక్షేషుశ్చ తథా యుధి ॥ 3,3౪.3౬ ॥
స్వాయుధశ్చ సుధన్వా చ స్తుత్యః పథ్యశ్చ కుంభజ ।
కాప్యో నాడ్యస్తథా సూధః సరస్యో విన్ద్యమర్దన ॥ 3,3౪.3౭ ॥
తతశ్చాన్యో నాధమానో వేశన్తః కుప్య ఏవ చ ।
అవధవర్ష్యోఽవర్ష్యశ్చ మేధ్యో విద్యుత్య ఏవ చ ॥ 3,3౪.3౮ ॥
ఇధ్ర్యాతప్యో తథా వాత్యో రేష్మ్యశ్చైవ తథాపరః ।
వాస్తవ్యో వాస్తుపశ్చైవ సోమశ్చేతి మహాబలాః ॥ 3,3౪.3౯ ॥
త్రయోదశావరణగాఞ్ఛృణు రుద్రాంశ్చ తాన్మునే ।
రుద్రస్తామ్రారుణః శఙ్గస్తథా పశుపతిర్మునే ॥ 3,3౪.౪౦ ॥
ఉగ్రో భీమస్తథైవాగ్రేవధదూరేవధావపి ।
హన్తా చైవ హనీయాంశ్చ వృషశ్చ హరికేశకః ॥ 3,3౪.౪౧ ॥
తారః శంభుర్మయోభూశ్చ శఙ్కరశ్చ మయస్కరః ।
శివః శివతరశ్చైవ తీర్థ్యః కుల్యస్తథైవ చ ।

పార్యోఽపార్యః ప్రతరణస్తథా చోత్తరణో మునే ॥ ౩,౩౪.౪౨ ॥
ఆతర్యశ్చ తథా లభ్యః షష్పః ఫేన్యస్తథైవ చ ।
చతుర్దశావరణకే కథితా రుద్రదేవతాః ॥ ౩,౩౪.౪౩ ॥
సికత్యశ్చ ప్రవాహ్యశ్చ తథేరిణ్యస్తపోనిధే ।
ప్రపథ్యః కింశిలశ్చైవ క్షయణస్తదనన్తరమ్ ॥ ౩,౩౪.౪౪ ॥
కపర్దీ చ పులస్త్యంశ్చ గోష్ఠ్యో గృహ్యస్తథైవ చ ।
తల్ప్యయో గేహ్య స్తథా కాట్యో గహ్వరేష్ఠోరుదీపకః ॥ ౩,౩౪.౪౫ ॥
నివేష్ప్యశ్చాపి పాంసవ్యో రథన్యః శుక్య ఏవ చ ।
హరీత్యలోథా లోప్యాశ్చ ఉర్వ్యసూర్మ్యౌ తథా మునే ॥ ౩,౩౪.౪౬ ॥
పర్ణ్యశ్చ పర్ణశశ్చ తథా వగురమాణకః ।
అభిఘ్నన్నాశిదుశ్చైవ ప్రఖిదన కిరికాస్తథా ॥ ౩,౩౪.౪౭ ॥
దేవానాం హృదయశ్చైవ ద్వాత్రింశద్రుద్రదేవతాః ।
వర్తతే సాయుధాః ప్రాజ్ఞ నిత్యం పఞ్చాదశావృతౌ ॥ ౩,౩౪.౪౮ ॥
షోడశే త్వావరణకే పూర్వాదిద్వారవర్తినః ।
విక్షిణత్కావిచిన్వత్కాస్తథా నిర్హతనామకాః ॥ ౩,౩౪.౪౯ ॥
ఆమీవత్కాశ్చ నిష్టప్తా మహారుద్రముపాసతే ।
ఇతి షోడశశాలేషు స్థితై రుద్రైః సహస్రశః ॥ ౩,౩౪.౫౦ ॥
సేవితస్తు మహారుద్రో లలితాజ్ఞాప్రవర్తకః ।
వర్తతే జగతామృద్ధ్యై ముక్తాశాలేశకోణకే ॥ ౩,౩౪.౫౧ ॥
శతరుద్రియసంఖ్యాతా ఏతే రుద్రా మహాబలాః ।
లలితాభక్తిమమ్పన్నాన్పాలయన్తి దివానిశమ్ ।
అభక్తాంల్లరితాదేవ్యాః ప్రత్యూహైర్యోజయన్త్యమీ ॥ ౩,౩౪.౫౨ ॥
ఇత్థం శక్రాదిదిక్పాలా సుక్తాశాలం సమాశ్రితాః ।
లలితాపరమేశ్వర్యాః సేవామేవ వితన్వతే ॥ ౩,౩౪.౫౩ ॥

అథ ముక్తాఖ్యశాలస్యాన్తరే మారుతయోజనే ।
శాలో మారకతాభిఖ్యశ్చతుర్యోజనముచ్ఛ్రితః ॥ ౩,౩౪.౫౪ ॥
పూర్వవద్గోపురాదీనా సంస్థానైశ్చ సుశోభితః ।
తత్ర శ్రీదణ్డనాథాయా దహనాదివిదిగ్గతాః ॥ ౩,౩౪.౫౫ ॥
చత్వారో నిలయాః ప్రోక్తా మన్త్రిణీగృహవిస్తరాః ।
గీతిచక్రరథేన్ద్రస్య యాః పర్వాణి సమాశ్రితాః ॥ ౩,౩౪.౫౬ ॥
భణ్డాసురమహాయుద్ధే తా దేవ్యస్తత్ర జాగ్రతి ।
సర్వాః స్థల్యో మరకతశ్రేణిభిః ఖచితాః శుభాః ॥ ౩,౩౪.౫౭ ॥
హేమతాలవనాఢ్యాశ్చ సర్వవస్తుసమాకులాః ।
తత్రదేవ్యః సమస్తాశ్చ దణ్డనాథాసమశ్రియః ॥ ౩,౩౪.౫౮ ॥
హలోద్ధర్త్రహలాద్ధర్త్రముసలాః సఞ్చరన్త్యపి ।
సంఖ్యాతీతాస్తాలవృక్షా నవస్వర్ణవిచిత్రితాః ॥ ౩,౩౪.౫౯ ॥
యోజనాయతకాణ్డాశ్చ దలైర్యుక్తా విశఙ్కటైః ।
హేమత్వచోఽతిసుస్నిగ్ధాః సచ్ఛాయాః ఫలభఙ్గురాః ॥ ౩,౩౪.౬౦ ॥
ఆమూలాగ్రం లమ్బమానాస్తాలా హాలాఘటాకులాః ।
వర్తన్తే దణ్డనాథాయాః ప్రీత్యర్థం శిల్పిభిః కృతాః ॥ ౩,౩౪.౬౧ ॥
తం చ తాలరసాపూరం పీత్వాపీత్వా మదాకులాః ।
జృంభిణ్యాద్యాశ్చక్రదేవ్యో హేతుకాద్యాశ్చ భైరవాః ॥ ౩,౩౪.౬౨ ॥
సప్తనిగ్రహదేవ్యశ్చ నృత్యన్తి మదవిహ్వలాః ।
చతుర్విదిక్షు దణ్డిన్యా యత్రయత్ర మహాదృశః ॥ ౩,౩౪.౬౩ ॥
తత్ర పూర్వాదిదిగ్భాగే దేవీసదృశవర్చసః ।
ఉన్మత్తభైరవీ చవ స్వప్నేశీ సర్వతోదిశమ్ ॥ ౩,౩౪.౬౪ ॥
నివాసో దణ్డనాథాయాః కేవలం త్వాభిమానికః ।
తస్యాస్తు సేవావాసోఽన్యో మహాపద్మాటవీస్థలే ।

తత్కక్షాతిదవీయస్త్వానేన్సవార్ధం తత్ర తద్గృహః ॥ ౩,౩౪.౬౫ ॥
అథో మరకతాకారే శాలే తత్సప్తయోజనే ।
ప్రాకారో విద్రుమాకారః ప్రాతరర్యమపాటలః ॥ ౩,౩౪.౬౬ ॥
తత్ర స్థలాస్తు సకలా విద్రుమైరేవ నిర్మితాః ।
తద్వద్విద్రుమసంకాశో బ్రహ్మా నలినవిష్టరః ॥ ౩,౩౪.౬౭ ॥
బ్రహ్మలోకాత్సమాగత్య సార్ద్ధం సర్వైర్మునీశ్వరైః ।
సదా శ్రీలలితాదేవ్యాః సేవనార్థమతన్ద్రితః ॥ ౩,౩౪.౬౮ ॥
మరీచ్యాద్యైః ప్రజాసృగ్భిర్వర్తతే సాకమబ్ధిప ।
చతుర్దశాపి విద్యాస్తా ఉపవిద్యాః సహస్రశః ॥ ౩,౩౪.౬౯ ॥
చతుష్షష్టికలాశ్చైవ శరీరిణ్యో మహత్తరాః ।
ప్రాకారే విద్రుమాకారే బ్రహ్మలోకసమాశ్రితాః ।
వర్తన్తే జగతామృద్ధ్యై లలితా దేవతాజ్ఞయా ॥ ౩,౩౪.౭౦ ॥
అథ విద్రుమశాలస్యానతరే మారుతయోజనే ।
మాణిక్యమణ్డపస్థానే పరీతః సర్వతోదిశమ్ ।
వర్తతే విష్ణులోకస్తు లలితాసేవనోత్సుకః ॥ ౩,౩౪.౭౧ ॥
తత్ర వైష్ణవలోకే తు విష్ణుః సాక్షాత్సనాతనః ।
చతుర్ధా దశధా చైవ తథా ద్వాదశధా పునః ।
విభిన్నమూర్తిః సతతం వర్తతే మాధవః సదా ॥ ౩,౩౪.౭౨ ॥
భణ్డాసురమహాయుద్ధే యే శ్రీదేవీనఖోద్భవాః ।
దశావతారదేవాస్తు తేఽపి మాణిక్యమణ్డపే ॥ ౩,౩౪.౭౩ ॥
పూర్వకక్షాన్తరేభ్యస్తు తత్కక్షాయాం విశేషతః ।
ఉపర్యాచ్ఛాదనామాత్రం మాణిక్యదృషదాం గణైః ॥ ౩,౩౪.౭౪ ॥
తత్ర కక్షాన్తరే దేవః శఙ్ఖచక్రగదాధరః ।
భిన్నో ద్వాదశమూర్త్యా చ పూర్వాద్యాశాసురక్షతి ॥ ౩,౩౪.౭౫ ॥

జామ్బూనదప్రభశ్చక్రీ పూర్వస్యాం దిశి కేశవః ।
పశ్చాన్నారాయణః శఙ్ఖీ నీలజీమూతసంనిభః ॥ ౩,౩౪.౭౬ ॥
ఇన్దీవరదలశ్యామో మధుమాన్మాధవోఽవతి ।
గోవిన్దో దక్షిణే పార్శ్వే ధన్వీ చన్ద్రప్రభో మహాన్ ॥ ౩,౩౪.౭౭ ॥
ఉత్తరే హలధృగ్విష్ణుః పద్మకిఞ్జల్కసంనిభః ।
ఆగ్నేయ్యామరవిన్దాభో ముసలీ మధుసూదనః ॥ ౩,౩౪.౭౮ ॥
త్రివిక్రమః ఖడ్గపాణిర్నైరృత్యే జ్వలనప్రభః ।
వాయవ్యాం వామనో వజ్రీ తరుణాదిత్య దీప్తిమాన్ ॥ ౩,౩౪.౭౯ ॥
ఈశాన్యాం పుణ్డరీకాభః శ్రీధరః పట్టిశాయుధః ।
విద్యుత్ప్రభో హృషీకేశో హ్యవాచ్యాం దిశి ముద్గరీ ॥ ౩,౩౪.౮౦ ॥
పద్మనాభః శార్ఙ్గపాణిః సహస్రార్కసమప్రభః ।
మాణిక్యమణ్డపస్థానమనులోమ్యేన వేష్టతే ॥ ౩,౩౪.౮౧ ॥
సర్వాయుధః సర్వశక్తిః సర్వజ్ఞః సర్వతోముఖః ।
ఇన్ద్రగోపకసంకాశః పాశహస్తోఽపరాజితః ॥ ౩,౩౪.౮౨ ॥
దామోదరస్తు సర్వాత్మా లలితాభక్తినిర్భరః ।
మాణిక్యమణ్డపస్థానం విలోమేన వివేష్టతే ॥ ౩,౩౪.౮౩ ॥
ఇతి ద్వాదశభిర్దేహైర్భగవానమ్బుజేక్షణః ।
మాణిక్యమణ్డపగతో విష్ణులోకే విరాజతే ॥ ౩,౩౪.౮౪ ॥
అథ నానారత్నశాలాన్తరే మారుతయోజనే ।
సహస్రస్తమ్భకం నామ మణ్డపం సుమనోహరమ్ ॥ ౩,౩౪.౮౫ ॥
నానారత్నైస్తు ఖచితం నానారత్నైరలఙ్కృతమ్ ।
నానారత్నకృతశ్మాలస్తుఙ్గస్తత్రాభివర్తతే ॥ ౩,౩౪.౮౬ ॥
ఏకా పఙ్క్తిః సహస్రైస్తు స్తమ్భస్తియక్ప్రవర్తతే ।
తాదృశాః పఙ్క్తయో బహ్వ్యః స్తమ్భానాం తు చతుర్దిశమ్ ॥ ౩,౩౪.౮౭ ॥

ఉపర్యాచ్ఛాదనం చాపి పూర్వవద్రత్నదారుభిః ।
శివలోకస్తత్ర మహాజ్ఞాగర్తి స్ఫురితద్యుతిః ॥ ౩,౩౪.౮౮ ॥
శైవాగమా మూర్తిమన్తస్తత్రాష్టావింశతిః స్మృతాః ।
నన్దిభృఙ్గీమహాకాలప్రముఖాస్తత్ర చోత్తమాః ॥ ౩,౩౪.౮౯ ॥
షడ్వింశత్తత్త్వదేవాశ్చ గజవక్త్రాః సహస్రశః ।
శివలోకోత్తమే తస్మిన్సహస్రస్తమ్భమణ్డపే ॥ ౩,౩౪.౯౦ ॥
ఈశానః సర్వవిద్యానామధిపశ్చన్ద్రశేఖరః ।
లలితాజ్ఞాపాలకశ్చ లలితాజ్ఞాప్రవర్తకః ॥ ౩,౩౪.౯౧ ॥
లలితామన్త్ర జాపీ చ నిత్యమానన్దమానసః ।
శైవ్యా దృష్ట్యా స్వభక్తానాం లలితామన్త్రసిద్ధయే ॥ ౩,౩౪.౯౨ ॥
అన్తర్బహిస్తమః పుఞ్జనిర్భేదనపటీ యసీమ్ ।
మహాప్రకాశరూపాం తాం మేధాశక్తి ప్రకాశయన్ ॥ ౩,౩౪.౯౩ ॥
సర్వజ్ఞః సర్వకర్తా చ సహస్రస్తమ్భమణ్డపే ।
వర్తమానో మహాదేవ దేవీః శ్రీభక్తినిర్భరః ।
తత్తచ్ఛాలాన్నమాశ్రిత్య వర్తతే కుమ్భసంభవః ॥ ౩,౩౪.౯౪ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డమహాపురాణే ఉత్తరభాగే హయగ్రీవాగస్త్య సంవాదే లలితోపాఖ్యానే దిక్పాలాదిశివలోకాన్తరకథనం నా చతుస్త్రింశోఽధ్యాయః

హయగ్రీవ ఉవాచ
అథ వాపీత్ర యాదీనాం కక్ష్యాభేదాన్ప్రచక్ష్మహే ।
ఏషాం శ్రవణమాత్రేణ జాయతే శ్రీమహోదయః ॥ ౩,౩౫.౧ ॥

సహస్రస్తమ్భశాలస్యాతరమారుతయోజనే ।
మనో నామ మహాశాలః సర్వరత్నవిచిత్రితః ॥ ౩,౩౫.౨ ॥
పూర్వవద్గోపురద్వారకపాటార్గలసంయుతః ।
తన్మధ్యకక్ష్యాభాగస్తు సర్వాప్యమృతవాపికా ॥ ౩,౩౫.౩ ॥
యత్పీత్వా యోగినః సిద్ధా వజ్రకాయా మహాబలాః ।
భవన్తి పురుషాః ప్రాజ్ఞాస్తదేవ హి రసాయనమ్ ॥ ౩,౩౫.౪ ॥
వాప్యామమృతమయ్యాం తు వర్తతే తోయతాం గతమ్ ।
తద్గన్ధాఘ్రాణమాత్రేణ సిద్ధికాన్తాపతిర్భవేత్ ॥ ౩,౩౫.౫ ॥
అస్పృశన్నపి విన్ధయారే పురుషః క్షీణకల్మషః ।
ఉభయోః శాలయోః పార్శ్వే సుధావాపీతటద్వయే ॥ ౩,౩౫.౬ ॥
అర్ధక్రోశసమాయామా అన్యాస్సర్వాశ్చ వాపికాః ।
చతుర్యోజనదూరం తు తలం తస్యా జలాన్తరే ॥ ౩,౩౫.౭ ॥
సోపానావలయస్తస్యా నానారత్నవిచిత్రితాః ।
స్వర్ణవర్ణా రత్నవర్ణాస్తస్యాం హంసాశ్చ సారసాః ॥ ౩,౩౫.౮ ॥
ఆస్ఫోట్యతే తటద్వన్ద్వతరఙ్గైర్మన్దచఞ్చలైః ।
పక్షిణస్తజ్జలం పీత్వా రసాయనమయం నవమ్ ॥ ౩,౩౫.౯ ॥
అజరామరతాం ప్రాప్తాస్తత్ర విన్ధ్యనిషూదన ।
సదాకూజితలక్షేణ తత్ర కారణ్డవద్విజాః ॥ ౩,౩౫.౧౦ ॥
జపన్తి లలితాదేవ్యా మన్త్రమేవ మహత్తరమ్ ।
పరితో వాపికాచక్రపరివేషణభూయసా ॥ ౩,౩౫.౧౧ ॥
న తత్ర గన్తు మార్గోఽస్తి నౌకావాహనమన్తరా ।
ఆజ్ఞయా కేవలం తత్ర మన్త్రిణీ దణ్డనాథయోః ।
తారా నామ మహాశక్తిర్వర్తతే తోరణేశ్వరీ ॥ ౩,౩౫.౧౨ ॥
బహ్వ్యస్తత్రోత్పలశ్యామాస్తారాయాః పరిచారికాః ।

రత్ననౌకాసహస్రేణ ఖేలన్త్యో సరసీజలే ॥ 3,3౫.౧3 ॥

అపరం పారమాయాన్తి పునర్యాన్తి పరం తటమ్ ।

వీణావేణుమృదఙ్గాది వాదయన్త్యో ముహుర్ముహుః ॥ 3,3౫.౧౪ ॥

కోటిశస్తత్ర తారాయా నావిక్యో నవయౌవనాః ।

ముహుర్గాయన్తి నృత్యన్తి దేవ్యాః పుణ్యతమం యశః ॥ 3,3౫.౧౫ ॥

అరిత్రపాణయః కాశ్చిత్కాశ్చిచ్చూగామ్బుపాణయః ।

పిబన్త్యస్తత్సుధాతోయం సంచరన్త్యస్తరీశతైః ॥ 3,3౫.౧౬ ॥

తాసాం నౌకావాహికానాం శక్తీనాం శ్యామలత్విషామ్ ।

ప్రధానభూతా తారాంబా జలౌఘశమనక్షమా ॥ 3,3౫.౧౭ ॥

ఆజ్ఞాం వినా తయోస్తారా మన్త్రిణీదణ్డధారయోః ।

త్రినేత్రస్యాపి నో దత్తే వాపికాంభసి సన్తరమ్ ॥ 3,3౫.౧౮ ॥

గాయన్తీనాం చలన్తీనాం నౌకాభిర్మణిచారుభిః ।

మహారాజ్ఞీ మహౌదార్యం పతన్తీనాం పదేపదే ॥ 3,3౫.౧౯ ॥

పిబన్తీనాం మధు భృశం మాణిక్యచషకోదరైః ।

ప్రతినౌకం మణిగృహే వసన్తీనాం మనోహరే ॥ 3,3౫.౨౦ ॥

తారాతరణిశక్తీనాం సమవాయోఽతిసున్దరః ।

కాశ్చిన్నౌకాః సువర్ణాఢ్యాః కాశ్చిద్రత్నకృతా మునే ॥ 3,3౫.౨౧ ॥

మకరాకారమాపన్నాః కాశ్చిన్నౌకా మృగాననాః ।

కాశ్చిత్సింహాసనా నావః కాశ్చిద్దన్తావలాననాః ॥ 3,3౫.౨౨ ॥

ఇత్థం విచిత్రరూపాభిర్నౌకాభిః పరివేష్టితా ।

తారాంబామహతీం నౌకామధిగమ్య విరాజతే ॥ 3,3౫.౨3 ॥

అనులోమవిలోమాభ్యాం సఞ్చారం వాపికాజలే ।

తన్వానా సతతం తారా కక్ష్యామేనాం హి రక్షతి ॥ 3,3౫.౨౪ ॥

మనశాలస్యాన్తరాలే సప్తయోజనదూరతః ।

బుద్ధిశాల ఇతి ఖ్యాతశ్చతుర్యోజనముచ్ఛ్రితః ॥ 3,35.25 ॥

తన్మధ్యకక్ష్యాభాగేఽస్తి సర్వాప్యానన్దవాపికా ।

తత్ర దివ్యం మహామద్యం బకులామోదమేదురమ్ ।

ప్రతప్తకనకచ్ఛాయం తజ్జలత్వేన వర్తతే ॥ 3,35.26 ॥

ఆనన్దవాపికాగాధాః పూర్వవత్పరికీర్తితాః ।

సోపానాదిక్రమశ్చైవ పక్షిణాస్తత్ర పూర్వవత్ ॥ 3,35.27 ॥

తత్రత్యం సలిలం మద్యం పాయమ్పాయం తటస్థితాః ।

విహరన్తి మదోన్మత్తాః శక్తయో మదపాటలాః ॥ 3,35.28 ॥

సాక్షాచ్చ వారుణీ దేవీ తత్ర నౌకాధినాయికా ।

యాం సుధామాలినీమాహుర్యామా హురమృతేశ్వరీమ్ ॥ 3,35.29 ॥

సా తత్ర మణినౌకాస్థశక్తిసేనాసమావృతా ।

ఈషదాలోకమాత్రేణ త్రైలోక్యమదదాయినీ ॥ 3,35.30 ॥

తరుణాదిత్య సఙ్కాశ మదారక్తకపోలభూః ।

పారిజాతప్రసూనస్రక్పరివీతకచాచితా ॥ 3,35.31 ॥

వహన్తీ మదిరాపూర్ణం చషకం లోలదుత్పలమ్ ।

పక్వం పిశితఖణ్డం చ మణిపాత్రే తథాన్యకే ॥ 3,35.32 ॥

వారుణీతరణిశ్రేణీనాయికా తత్ర రాజతే ।

సాప్యాజ్ఞయైవ సర్వేషాం మన్త్రిణీదణ్డనాథయోః ।

దదాతి వాపీతరణం త్రినేత్రస్యాపి నాన్యథా ॥ 3,35.33 ॥

అథ బుద్ధిమహాశాలాన్తరే మారుతయోజనే ।

అహఙ్కారమహాశాలః పూర్వవద్గోపురాన్వితః ॥ 3,35.34 ॥

తయోస్తు శాలయోర్మధ్యే కక్ష్యాభూరఖిలా మునే ।

విమర్శవాపికా నామ సౌషుమ్ణామృతరూపిణీ ॥ 3,35.35 ॥

తన్మహాయోగినామన్తర్మనో మారుతపూరితమ్ ।

సుషుమ్ణదణ్ణవివరే జాగర్తి పరమామృతమ్ ॥ ౩,౩౫.౩౬ ॥
తదేవ తస్యాః సలిలం వాపికాయాస్తపోధన ।
పూర్వవత్తటసోపానపక్షినౌకా హి తాః స్మృతాః ॥ ౩,౩౫.౩౭ ॥
తత్ర నౌకేశ్వరీ దేవీ క్లరుకుల్లేతివిశ్రుతా ।
తమాలశ్యామలాకారా శ్యామకఞ్చుకధారిణీ ॥ ౩,౩౫.౩౮ ॥
నౌకేశ్వరీభిరన్యాభిస్స్వసమానాభిరావృతా ।
రత్నారిత్రకరా నిత్యముల్లసన్మదమాంసలా ॥ ౩,౩౫.౩౯ ॥
పరితో భ్రామ్యతి మునే మణినౌకాధిరోహిణీ ।
వాపికా పయసాగాధా పూర్వవత్పరికీర్తితా ॥ ౩,౩౫.౪౦ ॥
అహఙ్కారస్య శాలస్యాన్తరే మారుతయోజనే ।
సూర్యబింబమహాశాలశ్చతుర్యోజన ముచ్ఛ్రితః ॥ ౩,౩౫.౪౧ ॥
సూర్యస్యాపి మహానాసీద్యదభూదరుణోదయః ।
తన్మధ్యకక్ష్యా వసుధా ఖచితా కురవిన్దకైః ॥ ౩,౩౫.౪౨ ॥
తత్ర బాలాతపోద్గారే లలితా పరమేశ్వరీ ।
అతితీవ్రతపస్తప్త్వా సూర్యోఽలభత తాం ద్యుతిమ్ ॥ ౩,౩౫.౪౩ ॥
గ్రహరాశిగణాః సర్వే నక్షత్రాణ్యపి తారకాః ।
తేఽత్రైవ హి తపస్తప్త్వా లోకభాసకతాం గతాః ॥ ౩,౩౫.౪౪ ॥
మార్తణ్డభైరవస్తత్ర భిన్నో ద్వాదశధా మునే ।
శక్తిభిస్తైజసీభిశ్చ కోటిసంఖ్యాభిరన్వితః ౩౫.౪౫ ।
మహాప్రకాశరూపశ్చ మదారుణవిలోచనః ।
కఙ్కోలితరుఖణ్డేషు నిత్యం క్రీడారసోత్సుకః ।
వర్తతే విన్ధ్యదర్పారే పారే యస్తన్మయస్థితః ॥ ౩,౩౫.౪౬ ॥
మహాప్రకాశనామ్నాస్తి తస్య శక్తిర్మహీయసీ ।
చక్షుష్మత్యపరాశక్తిశ్ఛాయా దేవీ పరా స్మృతా ॥ ౩,౩౫.౪౭ ॥

ఇత్థం తిసృభి రిష్టాభిః శక్తిభిః పరివారితః ।
లలితాయా మహేశాన్యాః సదా విద్యా హృదా జపన్ ॥ ౩,౩౫.౪౮ ॥
తద్భక్తానామిన్ద్రియాణి భాస్వరాణి ప్రకాశయన్ ।
బహిరన్తస్తమోజాలం సమూలమవమర్దయన్ ॥ ౩,౩౫.౪౯ ॥
తత్ర బాలాతపోద్గారే భాతి మార్తణ్డభైరవః ।
సూర్యబిమ్బమహాశాలాన్తరే మారుతయోజనే ॥ ౩,౩౫.౫౦ ॥
చన్ద్రబిమ్బమయః శాలశ్చతుర్యోజనముచ్ఛ్రితః ।
పూర్వవద్గోపురద్వారకపాటార్గలసంయుతః ॥ ౩,౩౫.౫౧ ॥
తన్మధ్యభూః సమస్తాపి చన్ద్రికాద్వారముచ్యతే ॥ ౩,౩౫.౫౨ ॥
తత్రైవ చన్ద్రికాద్వారే తపస్తప్త్వా సుదారుణమ్ ।
అత్రినేత్రసముత్పన్నశ్చన్ద్రమాః కాన్తిమాయయౌ ॥ ౩,౩౫.౫౩ ॥
అత్ర శ్రీసోమనాథాఖ్యో వర్తతే నిర్మలాకృతిః ।
దేవస్త్రైలోక్యతిమిరధ్వంసీ సంసారవర్తకః ॥ ౩,౩౫.౫౪ ॥
పిబఞ్ఛషకసమ్పూర్ణం నిర్మలం చన్ద్రికామృతమ్ ।
సప్తవింశతినక్షత్రశక్తిభిః పరివారితః ॥ ౩,౩౫.౫౫ ॥
సదా పూర్ణనిజాకారో నిష్కలఙ్కో నిజాకృతిః ।
తత్రైవ చన్ద్రికాద్వారే వర్తతే భగవాఞ్ఛశీ ॥ ౩,౩౫.౫౬ ॥
లలితాయా జపైర్ధ్యానైః స్తోత్రైః పూజాశతైరపి ।
అశ్విన్యాదియుతస్తత్ర కాలం నయతి చన్ద్రమాః ॥ ౩,౩౫.౫౭ ॥
అన్యాశ్చ శక్తయస్తారానామధేయాః సహస్రశః ।
సన్తి తస్యైవ నికటే సా కక్షా తత్ర్వ పూరితా ॥ ౩,౩౫.౫౮ ॥
అథ చన్ద్రస్య శాలస్యాన్తరే మారుతయోజనే ।
శృఙ్గారో నామ శాలోఽస్తి చతుర్యోజనముచ్ఛ్రితః ॥ ౩,౩౫.౫౯ ॥
శృఙ్గారాగారరూపైస్తు కౌస్తుభైరివ నిర్మితః ।

మహాశృఙ్గారపరిఖా తన్మధ్యే వసుధాఖిలా ॥ ౩,౩౫.౬౦ ॥
పరిఖావలయే తత్ర శృఙ్గారరసపూరితే ।
శృఙ్గారశక్తయః సన్తి నానాభూషణభాసురాః ॥ ౩,౩౫.౬౧ ॥
తత్ర నౌకాసహస్రేణ సంచరన్త్యో మదోద్ధతాః ।
ఉపాసతే సదా సత్తం నౌకాస్థం కుసుమాయుధమ్ ॥ ౩,౩౫.౬౨ ॥
స తు సంమోహయత్యేవ విశ్వం సమ్మోహనాదిభిః ।
విశిఖైరఖిలాంల్లోకాంల్లలితాజ్ఞావశంవదః ॥ ౩,౩౫.౬౩ ॥
తత్రప్రభావేణ సంమూఢా మహాపద్మాటవీస్థలమ్ ।
వనితుం శుద్ధవేషాశ్చ లలితాభక్తినిర్భరాః ।
సావధానేన మనసా యాన్తి పద్మాటదీస్థలమ్ ॥ ౩,౩౫.౬౪ ॥
న గన్తుం పారయత్యేవ సురసిద్ధనరాః సురాః ।
బ్రహ్మవిష్ణుమహేశాస్తు శుద్ధచిత్తాః స్వభావతః ।
తదాజ్ఞయా పరం యాన్తి మహాపద్మాటవీస్థలమ్ ॥ ౩,౩౫.౬౫ ॥
సంసారిణశ్చ రాగాన్ధాబహుసంకల్పకల్పనాః ।
మహాకులాశ్చ పురుషా వికల్పజ్ఞానధూసరాః ॥ ౩,౩౫.౬౬ ॥
ప్రభూతరాగగహనాః ప్రౌఢవ్యామోహదాయినీమ్ ।
మహాశృఙ్గారపరిఖాన్తరితుం న విచక్షణాః ॥ ౩,౩౫.౬౭ ॥
యస్మాదజేయసైన్దర్యస్త్రైలోక్యజనమోహనః ।
మహాశృఙ్గారపరిఖాధికారీ వర్తతే స్మరః ॥ ౩,౩౫.౬౮ ॥
తస్య సర్వమతిక్రమ్య మహతామపి మోహనమ్ ।
మహాపద్మాటవీం గన్తుం న కోఽపి భవతి క్షమః ॥ ౩,౩౫.౬౯ ॥
అథ శృఙ్గారశాలస్యాన్తరాలే సప్తయోజనే ।
చిన్తామణిగృహం నామ చక్రరాజమహాలయః ॥ ౩,౩౫.౭౦ ॥
తన్మధ్యభూః సమస్తాపి పరితో రత్నభూషితా ।

మహాపద్మాటవీ నామ సర్వసౌభాగ్యదాయినీ ॥ ౩,౩౫.౭౧ ॥

శృఙ్గారాఖ్యామహాకాలపర్యన్తం గోపురం మునే ।

చతుర్దిక్ష్వప్యేవమేవ గోపురాణాం వ్యవస్థితిః ॥ ౩,౩౫.౭౨ ॥

సర్వదిక్షు తదుక్తాని గోపురాణిశత మునే ।

శాలాస్తు వింశతిః ప్రోక్తాః పఞ్చసంఖ్యాధికాః శుభాః ॥ ౩,౩౫.౭౩ ॥

సర్వేషామపి శాలానాం మూలం యోజనసంమితమ్ ।

పద్మాటవీస్థలం వక్ష్యే సావధానో మునే శృణు ॥ ౩,౩౫.౭౪ ॥

సమస్తరత్నఖచితే తత్ర షడ్యోజనాన్తరే ।

పరితస్థలపద్మాని మహాకాణ్డాని సంతి వై ॥ ౩,౩౫.౭౫ ॥

కాణ్డాస్తు యోజనాయామా మృదుభిః కణ్టకైర్వృతాః ।

పత్రాణి తాలదశకమాత్రాయామాని సంతి వై ॥ ౩,౩౫.౭౬ ॥

కేసరాశ్చ సరోజానాం పఞ్చతాలసమాయతాః ।

దశతాలసమున్నమ్రాః కర్ణికాః పరికీర్తితాః ॥ ౩,౩౫.౭౭ ॥

అత్యన్తకోమలాన్యత్ర సదా వికసితాని చ ।

నవసౌరభహృద్యాని విశఙ్కటదలాని చ ।

బహుశః సంతి పద్మాని కోటీనామపి కోటిశః ॥ ౩,౩౫.౭౮ ॥

మహాపద్మాడవీకక్ష్యాపూర్వభాగే ఘటోద్భవ ।

క్రోశోన్నతో వహ్నిరూపో వర్తులాకారసంస్థితః ॥ ౩,౩౫.౭౯ ॥

అర్ద్ధయోజనవిస్తారః కలాభిర్దశభిర్యుతః ।

అర్ఘ్యపాత్రమహాధారో వర్తతే కుమ్భసమ్భవ ॥ ౩,౩౫.౮౦ ॥

తదాధారస్య పరితః శక్తయోదీప్తవిగ్రహాః ।

ధూమ్రార్చిఃప్రముఖా భాన్తి కలా దశ విభావసోః ॥ ౩,౩౫.౮౧ ॥

దీప్తతారుణ్యలక్ష్మీకా నానాలఙ్కారభూషితాః ।

ఆధారరూపం శ్రీమన్తం భగవన్తం హవిర్భుజమ్ ।

పరిష్వజ్యైవ పరితో వర్తన్తే మన్మథాలసాః ॥ ౩,౩౫.౮౨ ॥

ధూమ్రార్చిరుష్మా జ్వలినీ జ్వాలినీ విస్ఫులిఙ్గినీ ।

సుశ్రీఃసురూపా కపిలా హవ్యకవ్యవహేతిచ ।

ఏతా దశకలాః ప్రోక్తా వహ్నేరాధారరూపిణః ॥ ౩,౩౫.౮౩ ॥

తత్రాధారే స్థితో దేవః పాత్రరూపం సమాశ్రితః ।

సూర్యస్త్రిలోకీతిమిరప్రధ్వంసప్రథితోదయః ॥ ౩,౩౫.౮౪ ॥

సూర్యాత్మకం తు తత్పాత్రం సార్ద్ధయోజనమున్నతమ్ ।

యోజనాయామవిస్తారం మహాజ్యోతిః ప్రకాశితమ్ ॥ ౩,౩౫.౮౫ ॥

తత్పాత్రాత్పరితః సక్తవపుషః పుత్రికా ఇవ ।

వర్తన్తే ద్వాదశ కలా అతిభాస్వరరోచిషః ॥ ౩,౩౫.౮౬ ॥

తపినీ తాపినీ ధూమ్రా మరీచిర్జ్వలినీ రుచిః ।

సుషుమ్నా భోగదా విశ్వా బోధినీ ధారిణీ క్షమా ॥ ౩,౩౫.౮౭ ॥

తస్మిన్పాత్రే పరానన్దకారణం పరమామృతమ్ ।

సర్వౌషధి రసాఢ్యం చ హృద్యసౌరభసంయుతమ్ ॥ ౩,౩౫.౮౮ ॥

నీలోత్పలైశ్చ కహ్లారైరమ్లానైరతిసౌరభైః ।

వాస్యమానం సదా హృద్యం శీతలం లఘు నిర్మలమ్ ॥ ౩,౩౫.౮౯ ॥

చలద్వీచిశతోదారం లలితాభ్యర్చనోచితమ్ ।

సదా శబ్దాయమానం చ భాసతేర్ఽచనకారణమ్ ॥ ౩,౩౫.౯౦ ॥

తదర్ఘ్యమమృతం ప్రోక్తం నిశాకరకలామయమ్ ।

తస్మింస్తనీయసీర్నౌకాః మణిక్లృప్తాః సమాస్థితాః ।

నిశాకరకలా హృద్యాః క్రీడన్తి నవయౌవనాః ॥ ౩,౩౫.౯౧ ॥

అమృతా మానదా పూష్ణా తుష్టిః పుష్టీ రతిర్ధృతిః ।

శశినీ చన్ద్రికా కాన్తిర్జ్యోత్స్నా శ్రీః ప్రీతిరఙ్గదా ॥ ౩,౩౫.౯౨ ॥

పూర్ణా పూర్ణామృతా చేతి కలాః పీయూష రోచిషః ।

నవయౌవనసంపూర్ణాః సదా ప్రహసితాననాః ॥ ౩,౩౫.౯౩ ॥
పుష్టిరృద్ధిః స్థితిర్మేధా కాన్తిర్లక్ష్మీర్ద్యుతిర్ధృతిః ।
జరా సిద్ధిరితి ప్రోక్తాః క్రీడన్తి బ్రహ్మణః కలాః ॥ ౩,౩౫.౯౪ ॥
స్థితిశ్చ పాలినీ శాన్తిశ్చేశ్వరీ తతికామికే ।
వరదాహ్లాదినీ ప్రీతిర్దీర్ఘా చేతి హరేః కలాః ॥ ౩,౩౫.౯౫ ॥
తీక్ష్ణా రౌద్రీ భయా నిద్రా తన్ద్రా క్షుత్క్రోధినీ త్రపా ।
ఉత్కారీ మృత్యురప్యేతా రౌద్ర్యస్తత్ర స్థితాః కాలాః ॥ ౩,౩౫.౯౬ ॥
ఈశ్వరస్య కలాః పీతాః శ్వేతాశ్చైవారుణాః సితాః ।
చతస్రేవ ప్రోక్తాస్తు శఙ్కరస్య కలా అథ ॥ ౩,౩౫.౯౭ ॥
నివృత్తిశ్చ ప్రతిష్ఠా చ త్రిద్యా శాన్తిస్తథైవ చ ।
ఇన్ధిరా దీపికా చైవ రేచికా చైవ మోచికా ॥ ౩,౩౫.౯౮ ॥
పరా సూక్ష్మా చ విన్ధ్యారే తథా సూక్ష్మామృతా కలా ।
జ్ఞానామృతా వ్యాధినీ చ వ్యాపినీ వ్యోమరూపికా ।
ఏతాం షోడశ సంప్రోక్తాస్తత్ర క్రీడన్తి శక్తయః ॥ ౩,౩౫.౯౯ ॥
రుద్రనౌకాసమారూఢాస్తతశ్చేతశ్చ చఞ్చలాః ।
శక్తిరుపేణ ఖేలన్తి తత్ర విద్యాః సహస్రశః ॥ ౩,౩౫.౧౦౦ ॥
అర్ఘ్యసంశోధనార్థాయ కల్పితాః పరమేష్ఠినా ।
తదర్ఘ్యమమృతం పీత్వా సదా మాద్యన్తి శక్తయః ॥ ౩,౩౫.౧౦౧ ॥
మహాపద్మాటవీవాసా మహాచక్రస్థితా అపి ।
ముహుర్ముహుర్నవనవం ముహుస్సాబద్ధసౌరభమ్ ॥ ౩,౩౫.౧౦౨ ॥
రత్నకుమ్భసహస్రైశ్చ సువర్ణఘటకోటిభిః ।
ఆపూర్యాపూర్య సతతం తదర్ఘ్యమమృతం మహత్ ॥ ౩,౩౫.౧౦౩ ॥
చిన్తామణిగృహస్థానాం పరిచారకశక్తయః ।
అణిమాదికశక్తీనామర్ఘ్యయన్తి మదోద్ధతాః ॥ ౩,౩౫.౧౦౪ ॥

మహాపద్మాటవీకక్ష్యాపూర్వభాగేఽర్ఘ్యకల్పనమ్ ।
ఇత్థం సమీరితం పశ్చాత్తత్రాన్యదపి కథ్యతే ॥ ౩,౩౫.౧౦౫ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డమహాపురాణే ఉత్తరభాగే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే లలితోపాఖ్యానే మహాపద్మాటవ్యార్ఘ్యస్థాపనకథనం నామ పఞ్చత్రింశోఽధ్యాయః

హయగ్రీవ ఉవాచ

చిన్తామణిగృహస్యాగ్నిదిగ్భాగే కుణ్డమానకమ్ ।
యోజనాయామవిస్తారం యోజనోచ్ఛ్రాసచాతకమ్ ॥ ౩,౩౬.౧ ॥

తత్ర జ్వలతి చిద్వహ్నిః సుధాధారాశతార్చితః ।
పరమైశ్వర్యజనకః పావనో లలితాజ్ఞయా ॥ ౩,౩౬.౨ ॥

అనిన్ధనో మహాజ్వాలః సుధయా తర్పితాకృతిః ।
కఙ్కేలీపల్లవచ్ఛాయస్తత్ర జ్వలతి చిచ్ఛిఖీ ॥ ౩,౩౬.౩ ॥

తత్ర హోత్రీ మహాదేవీ హోతా కామేశ్వరః పరః ।
ఉభౌ తౌ నిత్యహోతారౌ రక్షతః సకలం జగత్ ॥ ౩,౩౬.౪ ॥

అనుత్తరపరాధీనా లలితా సంప్రవర్తితా ।
లలితాచోదితః కామః శఙ్కరేణ ప్రవర్తితః ॥ ౩,౩౬.౫ ॥

చిన్తామణిగృహేన్ద్రస్య రక్షోభాగేమ్బుజాటవౌ ॥ ౩,౩౬.౬ ॥

చక్రరాజరథశ్రేష్ఠస్తిష్ఠత్యున్నతవిగ్రహః ।
నవభిః పర్వభిర్యుక్తః సర్వరత్నమయాకృతిః ॥ ౩,౩౬.౭ ॥

చతుర్యోజనవిస్తారో దశయోజనమున్నతః ।
యథోత్తరే హ్రాసయుక్తః స్థూలతః కూబరోజ్జ్వలః ॥ ౩,౩౬.౮ ॥

చతుర్వేదమహాచక్రః పురుషార్థమహాహయః ।
తత్త్వైరు పచరద్భిశ్చ చామరైరభిమణ్డితః ॥ ౩,౩౬.౯ ॥
పూర్వోక్తలక్షణైర్యుక్తో ముక్తాచ్ఛత్రేణ శోభితః ।
భణ్డాసురమహాయుద్ధే కృతసాహసికక్రియః ॥ ౩,౩౬.౧౦ ॥
వర్తతే రథమూర్ధన్యః శ్రీదేవ్యాసనపాటితః ।
చిన్తామణిగృహేన్ద్రస్య వాయుభాగేమ్బుజాటవౌ ॥ ౩,౩౬.౧౧ ॥
గేయచక్రరథేన్ద్రస్తు మన్త్రిణ్యాః ప్రాన్తతిష్ఠతి ।
చిన్తామణిగృహేన్ద్రస్య రుద్రభాగేమ్బుజాటవౌ ॥ ౩,౩౬.౧౨ ॥
వల్లభో దణ్డనాథాయాః కిరిచక్రే మహారథః ।
ఏతద్రథత్రయం సర్వక్షేత్రశ్రీపురపక్తిషు ।
సమానమేవ విజ్ఞేయమఙ్గస్థా దేవతా యథా ॥ ౩,౩౬.౧౩ ॥
ఆనలం కుణ్డమాగ్నేయే యత్తిష్ఠతి సదా జ్వలత్ ।
తప్తమేతత్తు గాయత్రీ తప్తం స్యాద భయఙ్కరమ్ ॥ ౩,౩౬.౧౪ ॥
ఘృణిసూర్యస్తు తత్పశ్చాదోంకారస్య చ మన్దిరమ్ ।
దేవీ తురీయగాయత్రీ చక్షుష్మత్యపి తాపస ॥ ౩,౩౬.౧౫ ॥
అథ గన్ధర్వరాజశ్చ పరిషద్రుద్ర ఏవ చ ।
తారాంబికా భగవతీ తత్పశ్చాద్భాగతః స్థితాః ॥ ౩,౩౬.౧౬ ॥
చిన్తామణిగృహేన్ద్రస్య రక్షోభాగం సమాశ్రితః ।
నామత్రయ పహామన్త్రవాచ్యోఽస్తి భగవాన్హరిః ॥ ౩,౩౬.౧౭ ॥
మహాగణపతిస్తస్యోత్తరసంశ్రితకేతనః ।
పఞ్చాక్షరీమన్త్రవాచ్యస్తస్య చాప్యుత్తరే శివః ॥ ౩,౩౬.౧౮ ॥
అథ మృత్యుఞ్జయేశశ్చ వాచ్యస్త్ర్యక్షరమాత్రతః ।
సరస్వతీ ధారణాఖ్యా హ్యస్య చోత్తరవాసినీ ॥ ౩,౩౬.౧౯ ॥
అకారాదిక్షకారాన్తవర్ణమూర్తేస్తు మన్దిరమ్ ।

మాతృకాయా ఉత్తరతస్తస్యాం విన్ధ్యనిషూదన ॥ ౩,౩౬.౨౦ ॥
ఉత్తరే సమ్ప్రదేశే వై కాలసంకర్షణీ తథా ।
శ్రీమహాశమ్భునాథా చ దేవ్యావిర్భావకారణమ్ ॥ ౩,౩౬.౨౧ ॥
శ్రీః పరాంబా చ విశదజ్యోత్స్నా నిర్మలవిగ్రహా ।
ఉత్తరోత్తరమేతాస్తు దేవతాః కృతమన్దిరాః ॥ ౩,౩౬.౨౨ ॥
బాలాచైవాన్నపూర్ణా చ హయారూఢా తథైవ చ ।
శ్రీపాదుకాచతస్రస్తదుత్తరోత్తరమన్దిరాః ॥ ౩,౩౬.౨౩ ॥
చిన్తామణిగృహేన్ద్రస్య వాయవ్యవసుధాదితః ।
మహాపద్మాటవౌ త్వన్యా దేవతాః కృతమన్దిరాః ॥ ౩,౩౬.౨౪ ॥
ఉన్మత్తభైరవీ చైవ స్వప్నవారాహికా పరా ।
తిరస్కరణికాంబా చ తథాన్యా పఞ్చమీ పరా ॥ ౩,౩౬.౨౫ ॥
యథాపూర్వం కృతగృహా ఏతా దేవ్యో మహోదయాః ।
శ్రీపూర్తిశ్చ మహాదేవీ శ్రీమహాపాదుకాపి చ ॥ ౩,౩౬.౨౬ ॥
యథాపూర్వం కృతగృహే ద్వే ఏతే దేవతోత్తమే ।
శఙ్కరేణ షడామ్నాయసాగరే ప్రతిపాదితాః ।
యా విద్యాస్తాః సమస్తాశ్చ మహాపద్మాటవీస్థలే ॥ ౩,౩౬.౨౭ ॥
ఇత్థం శ్రీరశ్మిమాలాయా మణిక్లృప్తా గహాగృహాః ।
ఉచ్చధ్వజా ఉచ్చశాలాస్ససోపానాస్తపోధన ॥ ౩,౩౬.౨౮ ॥
చిన్తామణిగృహేన్ద్రస్య పూర్వద్వారే సముద్రప ।
దక్షిణే పార్శ్వభాగేతు మన్త్రినాథాగృహం మహత్ ॥ ౩,౩౬.౨౯ ॥
వామభాగే దణ్డనాథాభవనం రత్ననిర్మితమ్ ।
బ్రహ్మవిష్ణుమహేశానామర్ధ్యస్థానమ్య పూర్వతః ॥ ౩,౩౬.౩౦ ॥
భవనం దీపితాశేషదిక్చక్రం రత్నరశ్మిభిః ।
సమస్తా దేవతా ఏతా లలితాభక్తినిర్భరాః ।

లలితామన్త్రజాప్యాశ్చ శ్రీదేవీం సముపాసతే ॥ ౩,౩౬.౩౧ ॥
పూర్వోక్త మర్ఘ్యస్థానం చ పూర్వోక్తం చార్ఘ్యకల్పనమ్ ।
యామ్యద్వారప్రభృతిషు సర్వేష్వపి సమం స్మృతమ్ ॥ ౩,౩౬.౩౨ ॥
అథ చిన్తామణిగృహం వక్ష్యే శృణు మహామునే ।
తచ్ఛ్రీపట్టనమధ్యస్థం యోజనద్వయవిస్మృతమ్ ॥ ౩,౩౬.౩౩ ॥
తస్య చిన్తామణిభయీ భిత్తిః కోశసువిస్తృతా ।
చిన్తామణిశిలాభిశ్చ ఛాదినీభిస్తథోపరి ॥ ౩,౩౬.౩౪ ॥
సంవృతా కూటరూపేణ తత్రతత్ర సమున్నతా ।
గృహభిత్తిస్తథోన్నమ్రా చతుర్యోజనమానతః ॥ ౩,౩౬.౩౫ ॥
వింశతిర్యోజనం తస్యాశ్చోన్నమ్రా భూమిరుచ్యతే ।
తతోర్ధ్వం హ్రాససంయుక్తం స్థౌల్యత్రిముకుటోజ్జ్వలా ॥ ౩,౩౬.౩౬ ॥
తాని చేచ్ఛాక్రియాజ్ఞానరూపాణి ముకుటాన్యృషే ।
సదా దేదీప్యమానాని చిన్తామణిమయాన్యపి ॥ ౩,౩౬.౩౭ ॥
చిన్తామణిగృహే సర్వం చిన్తామణిమయం స్మృతమ్ ।
యస్య ద్వారాణి చత్వారి క్రోశార్ధాయామభాఞ్జి చ ॥ ౩,౩౬.౩౮ ॥
క్రోశార్ధార్ధం చ విస్తారో ద్వారాణాం కథితో మునే ।
ద్వారేషు సర్వేషు పునశ్చిన్తామణిగృహాన్తరే ॥ ౩,౩౬.౩౯ ॥
పిహితా లలితా దేవ్యా మూతర్లోహితసిన్దువత్ ।
తరుణార్కసహస్రాభా చన్ద్రవచ్ఛీతలా హ్యపి ।
ముహుః ప్రవాహరూపేణ ప్రసరన్తీ మహామునే ॥ ౩,౩౬.౪౦ ॥
పూర్వామ్నాయ మయం చైవ పూర్వద్వారం ప్రకీర్తితమ్ ।
దక్షిణద్వారదేశస్తు దక్షిణామ్నాయలక్షణః ॥ ౩,౩౬.౪౧ ॥
పశ్చిమద్వారదేశస్తు పశ్చిమామ్నాయలక్షణః ।
ఉత్తరద్వారదేశః స్యాదుత్తరామ్నాయలక్షణః ॥ ౩,౩౬.౪౨ ॥

గృహరాజస్యాన్తరాలే భిత్తౌ ఖచితదణ్డకాః ।
రత్నప్రదీపా భాస్వన్తః కోట్యర్కసదృశత్విషః ।
పరితస్తత్ర వర్తన్తే భాసయన్తో గృహాన్తరమ్ ॥ ౩,౩౬.౪౩ ॥
చిన్తామణిగృహస్యాస్య మధ్యస్థానే మహీయసి ।
అత్యుచ్చైర్వేదికాభాగే బిన్దుచక్రం మహత్తరమ్ ॥ ౩,౩౬.౪౪ ॥
చిన్తారత్నగృహోత్తుఙ్గభిత్తేర్బిన్దోశ్చ మధ్యభూః ।
భిత్తిః క్రోశం పరిత్యజ్య క్రోశత్రయముదాహృతమ్ ॥ ౩,౩౬.౪౫ ॥
తత్ర క్రోశత్రయస్థానే హ్యణిమాద్యాత్మరోచిషా ।
క్రోశత్రయం సమస్తం తద్ధస్తసంఖ్యాప్రకారతః ।
చతుర్వింశతిసాహస్రహస్తైః సంమితముచ్యతే ॥ ౩,౩౬.౪౬ ॥
బిన్దుపీఠేశపర్యన్తం చతుర్దశవిభేదతః ।
అన్తరే భేదితే జాతే హస్తసంఖ్యా మయోచ్యతే ॥ ౩,౩౬.౪౭ ॥
పద్మాటవీస్థలాచ్చిన్తామణివేశ్మాన్తరం మునే ।
హస్తవింశతిరున్నమ్రం తత్ర స్యురణిమాదయః ॥ ౩,౩౬.౪౮ ॥
అణిమాన్తరవిస్తారశ్చతుర్నల్వసమన్వితః ।
కిష్కుశ్చతుఃశతీ నల్వకిష్కుర్హస్త ఉదీర్యతే ॥ ౩,౩౬.౪౯ ॥
తత్రాన్తరేఽణిమాద్యాస్తు పూర్వాదికృతమన్దిరాః ।
అణిమా మహిమా చైవ లఘిమా గరిమా తథా ॥ ౩,౩౬.౫౦ ॥
ఈశిత్వం చ వశిత్వం చ ప్రాకామ్యం ముక్తిరేవ చ ।
ఇచ్ఛా ప్రాప్తిః సర్వకామేత్యేతాః సిద్ధయ ఉత్తమాః ॥ ౩,౩౬.౫౧ ॥
రససిద్ధిర్మోక్షసిద్ధిర్బలసిద్ధిస్తథైవ చ ।
ఖడ్గసిద్ధిః పాదుకాయాః సిద్ధిరఞ్జనసిద్ధికః ॥ ౩,౩౬.౫౨ ॥
వాక్సిద్ధిర్లోకసిద్ధిశ్చ దేహసిద్ధిరనన్తరమ్ ।
ఏతా అష్టౌ సిద్ధయస్తు బహ్వ్యోఽన్యా యోగిసంమతాః ॥ ౩,౩౬.౫౩ ॥

తత్రాన్తరే తు పరితః సేవతే పరమేశ్వరీమ్ ।
కోటిశః సిద్ధయస్తస్మిన్నణిమాద్యన్తరే మునే ॥ ౩,౩౬.౫౪ ॥
నవలావణ్యసంపూర్ణాః స్మయమానముఖాంబుజాః ।
జ్వలచ్చిన్తామణి కరాః మదా షోడశవర్షికాః ।
అత్యుదారప్రకృతయః ఖేలన్తి మదవిహ్వలాః ॥ ౩,౩౬.౫౫ ॥
తస్యాణిమాద్యన్తరస్యోపరిష్టాత్సుమనోహరమ్ ।
హస్తవింశతిరున్నమ్రం చతుర్నల్వప్రవిస్తరమ్ ॥ ౩,౩౬.౫౬ ॥
చతుర్దిక్షు చ సోపానపఙ్క్తిభిః సుమనోహరమ్ ।
బ్రహ్మాద్యంబరధిష్ణ్యం స్యాత్తత్రదేవీః స్థితాః శృణు ॥ ౩,౩౬.౫౭ ॥
బ్రాహ్మీ మాహేశ్వరీ చైవ కౌమారీ వైష్ణవీ తథా ।
వారాహీ చైవ మాహేన్ద్రీ చాముణ్డాప్యథ సప్తమీ ।
మహాలక్ష్మీరష్టమీ తు తత్రైతాః కృతమన్దిరాః ॥ ౩,౩౬.౫౮ ॥
నానావిధాయుధాఢ్యాశ్చ నానాశక్తిపరిచ్ఛదాః ।
పూర్వాదిదిశమారభ్య ప్రాదక్షిణ్యకృతాలయాః ॥ ౩,౩౬.౫౯ ॥
అథ బ్రాహ్మ్యన్తరా తస్యోపరిష్టాత్కుమ్భసంభవ ।
హస్తవింశతిరున్నమ్రం చతుర్నల్వప్రవిస్తరమ్ ।
ముద్రాన్తరమితి ఖ్యాతం తత్ర ముద్రాః కృతాలయాః ॥ ౩,౩౬.౬౦ ॥
సంక్షోభద్రావణాకర్షవశ్యోన్మాదమహాఙ్కుశాః ।
ఖేచరీ బీజయోన్యాఖ్యా త్రిఖణ్డా దశమీ పునః ॥ ౩,౩౬.౬౧ ॥
పూర్వాదిదిశమారభ్య ముద్రా ఏతాః ప్రతిష్ఠితాః ।
అత్యన్తసున్దరాకారా నవయౌవనవిహ్వలాః ॥ ౩,౩౬.౬౨ ॥
కాన్తిభిః కమనీయాభిః పూరయన్త్యో గృహాన్తరమ్ ।
సేవన్తే మునిశార్దూల లలితాపరమేశ్వరీమ్ ॥ ౩,౩౬.౬౩ ॥
అన్తరం త్రయమేతత్తు చక్రం త్రైలోక్యమోహనమ్ ।

ఏతస్మిఞ్ఛక్తయో యాసు తా ఉక్తాః ప్రకటాభిధాః ॥ ౩,౩౬.౬౪ ॥
ఏతసాం సమధిష్ఠాత్రీ త్రిపురా చక్రనాయికా ।
తచ్చక్రపాలనకరీ ముద్రాసంక్షోభణాత్మికా ॥ ౩,౩౬.౬౫ ॥
అథ ముద్రాన్తరస్యోర్ధ్వం ప్రోక్తా నిత్యాకలాం తరమ్ ।
హస్తవింశతిరున్నమ్రం చతుర్నల్వప్రవిస్తరమ్ ।
పర్వతశ్చైవ సోపానముత్తరోత్తరమిష్యతే ॥ ౩,౩౬.౬౬ ॥
నిత్యాకలాన్తరే తస్మిన్కామాకర్షణికాసుఖాః ।
పరితః కృతసంస్థానాః షోడశేన్దుకలాత్మికాః ॥ ౩,౩౬.౬౭ ॥
తర్పయన్త్యో దిశాం చక్రం సుధాస్యన్దైః సుశీతలైః ।
తాసాం నామాని మత్తస్త్వమవధారయ కుమ్భజ ॥ ౩,౩౬.౬౮ ॥
కామాకర్షిణికా నిత్యా బుద్ధ్యాకర్షణికాపరా ।
రసాకర్షణికా నిత్యా గన్ధాకర్షణికా కలా ॥ ౩,౩౬.౬౯ ॥
చిత్తాకర్షణికా నిత్యా ధైర్యాకర్షణికా కలా ।
స్మృత్యాకర్షణికా నిత్యా నామాకర్షణికా కలా ॥ ౩,౩౬.౭౦ ॥
బీజాకర్షణికా నిత్యా చార్థాకర్షణికా కలా ।
అమృతాకర్షణీ చాన్యా శరీరాకర్షణీ కలా ॥ ౩,౩౬.౭౧ ॥
ఏతాస్తు గుప్తయోగిన్యస్త్రిపురేశీ తు చక్రిణీ ।
సర్వాశాపూరికాభిఖ్యా చక్రాధిష్ఠానదేవతా ॥ ౩,౩౬.౭౨ ॥
ఏతచ్చక్రే పాలికా తు ముద్రా ద్రావిణికాభిధా ।
నిత్యా కలాన్తరాదూర్ధ్వం ధిష్ణ్య మత్యన్తసున్దరమ్ ॥ ౩,౩౬.౭౩ ॥
హస్తవింశతిరున్నమ్రం చతుర్నల్వప్రవిస్తరమ్ ।
ప్రాగ్వత్సోపానసంయుక్తం సర్వసంక్షోభణాభిధమ్ ॥ ౩,౩౬.౭౪ ॥
తత్రాష్టౌ శక్తయస్తీవ్రా మదారుణవిలోచనాః ।
నవతారుణ్యమచ్చాశ్చ సేవన్తే పరమేశ్వరీమ్ ॥ ౩,౩౬.౭౫ ॥

కుసుమా మేఖలా చైవ మదనా మదనాతురా ।
రేఖా వేగిన్యఙ్కుశా చ మాలిన్యష్టౌ చ శక్తయః ॥ ౩,౩౬.౭౬ ॥
కోటిశస్తత్పరీవారః శక్తయోఽనఙ్గపూర్వికాః ।
సర్వసంక్షోభమిదం చక్రం తదధిదేవతా ॥ ౩,౩౬.౭౭ ॥
సుందరీ నామ విజ్ఞేయా నామ్నా గుప్తతరాపి సా ।
తచ్చక్రపాలనకరీ ముద్రాకర్షణికా స్మృతా ॥ ౩,౩౬.౭౮ ॥
అనఙ్గశక్త్యన్తరస్యోపరిష్టాత్కుంభసంభవ ।
హస్తవింశతిరున్నమ్రం చతుర్నల్వప్రవిస్తరమ్ ।
సంక్షోభిణ్యాద్యన్తరం స్యాత్సర్వసౌభాగ్యదాయకమ్ ॥ ౩,౩౬.౭౯ ॥
సర్వసంక్షోభిణీముఖ్యాస్తత్ర శక్తయ ఉద్ధతాః ।
చతుర్దశ వసంత్యేవ తాసాం నామాని మచ్ఛృణు ॥ ౩,౩౬.౮౦ ॥
సర్వసంక్షోభిణీ శక్తిః సర్వవిద్రావిణీ తథా ।
సర్వాకర్షణికా శాక్తిః సర్వాహ్లాదనికా తథా ॥ ౩,౩౬.౮౧ ॥
సర్వసంమోహినీ శక్తిః సర్వస్తంభనశక్తికా ।
సర్వజృంభిణికా శక్తిస్తథా సర్వవశఙ్కరీ ॥ ౩,౩౬.౮౨ ॥
సర్వరఞ్జనశక్తిశ్చ సర్వోన్మాదనిశక్తికా ।
సర్వార్థసాధికా శక్తిః సర్వసంపత్తిపూరిణీ ॥ ౩,౩౬.౮౩ ॥
సర్వమన్త్రమయీ శక్తిః సర్వద్వన్ద్వక్షయఙ్కరీ ।
ఏతాశ్చ సంప్రదాయాఖ్యాశ్చక్రిణీపురవాసినీః ॥ ౩,౩౬.౮౪ ॥
ముద్రాశ్చ సర్వవశ్యాఖ్యాస్తచ్చక్రే రక్షికా మతాః ।
కోటిశః శక్తయస్తత్ర తాసాం కిఙ్కర్య్య ఉద్ధృతాః ॥ ౩,౩౬.౮౫ ॥
సంక్షోభిణ్యాద్యన్తరస్యోపరిష్టాత్కుంభసంభవ ।
హస్తవింశతిరున్నమ్రం చతుర్నల్వప్రవిస్తరమ్ ।
సర్వసిద్ధాదికానాం తు మన్దిరం విష్ట్యముచ్యతే ॥ ౩,౩౬.౮౬ ॥

సర్వసిద్ధిప్రదా చైవ సర్వసంపత్ప్రదా తథా ।
సర్వప్రియఙ్కరీ దేవీ సర్వమఙ్గలకారిణీ ॥ ౩,౩౬.౮౭ ॥
సర్వకామప్రదా దేవీ సర్వదుఃఖవిమోచనీ ।
సర్వమృత్యుప్రశమినీ సర్వవిఘ్ననివారిణీ ॥ ౩,౩౬.౮౮ ॥
సర్వాఙ్గసున్దరీ దేవీ సర్వసౌభాగ్యదాయినీ ।
ఏతా దేవ్యః కలోత్కీర్ణా యోగిన్యో నామతః స్మృతాః ॥ ౩,౩౬.౮౯ ॥
చక్రిణీ శ్రీశ్చ విజ్ఞేయా చక్రం సర్వార్థసాధకమ్ ।
సర్వోన్మాదనముద్రాశ్చ చక్రస్య పరిపాలికాః ॥ ౩,౩౬.౯౦ ॥
సర్వసిద్ధ్యాద్యన్తరస్యోపరిష్టాత్కుమ్భసమ్భవ ।
హస్తవింశతిరున్నమ్రం చతుర్నల్వప్రవిస్తరమ్ ॥ ౩,౩౬.౯౧ ॥
సర్వజ్ఞాద్యన్తరం నామ్నా సర్వరక్షాకరం స్మృతమ్ ।
చక్రం మహత్తరం దివ్యం సర్వజ్ఞాద్యాః ప్రకీర్తితాః ॥ ౩,౩౬.౯౨ ॥
సర్వజ్ఞా సర్వశక్తిశ్చ సర్వైశ్వర్యప్రదాయినీ ।
సర్వజ్ఞానమయీ దేవీ సర్వవ్యాధివినాశినీ ॥ ౩,౩౬.౯౩ ॥
సర్వాధారస్వరూపా చ సర్వపాపహరీ తథా ।
సర్వానన్దమయీ దేవీ సర్వరక్షాస్వరూపిణీ ॥ ౩,౩౬.౯౪ ॥
సర్వేప్సితప్రదా చైతా నిర్గర్వా యోగినీశ్వరాః ॥ ౩,౩౬.౯౫ ॥
మాలినీ చక్రిణీ ప్రోక్తా ముద్రా సర్వమహాఙ్కుశా ।
ఇతి చిన్తామణి గృహే సర్వజ్ఞాద్యన్తరావధి ।
చక్రాణి కానిచిత్రోక్తాన్యన్యాన్యపి మునే శృణు ॥ ౩,౩౬.౯౬ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డమహాపురాణే ఉత్తరభాగే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే లలితోపాఖ్యానే చిన్తామణిగృహాన్తరకథనం నామ షట్త్రింశోఽధ్యాయః

హయగ్రీవ ఉవాచ

సర్వజ్ఞద్యన్తరాలస్యోపరిష్టాత్కలశోద్భవ ।
హస్తవింశతిరున్నమ్రం చతుర్నల్వప్రవిస్తరమ్ ॥ ౩,౩౭.౧ ॥
వశిన్యాద్యన్తరం జ్ఞేయం ప్రాగ్వత్సోపానమన్దిరమ్ ।
సర్వరోగహరం నామ్నా తచ్చక్రమితి విశ్రుతమ్ ॥ ౩,౩౭.౨ ॥
వశిన్యాద్యాస్తత్ర దేవ్యః పూర్వాదిదిగనుక్రమాత్ ।
స్వరైస్తు రహితాస్తత్ర ప్రథమా వశినీశ్వరీ ॥ ౩,౩౭.౩ ॥
కవర్గసహితా పశ్చాత్కామేశ్వర్యాఖ్యవాఙ్మయీ ।
చవర్గజుష్టా వాగీశీ మోదినీ స్యాత్తృతీయకా ॥ ౩,౩౭.౪ ॥
టవర్గమణ్డితాకారా విమలాఖ్యా సరస్వతీ ।
తవర్గేణ తథోపేతా పఞ్చమీ వాక్ప్రధారణా ॥ ౩,౩౭.౫ ॥
పవర్గేణ పరిస్ఫీతా షష్ఠీ తు జయినీ మతా ।
యాదివర్ణచతుష్కేణే సర్వేశ్వర్యాదివాఙ్మయీ ॥ ౩,౩౭.౬ ॥
సాధికాక్షరషట్కేన కౌలినీ త్వష్టమీ మతా ।
ఏతా దేవ్యో జపరతా ముక్తాభరణమణ్డితాః ॥ ౩,౩౭.౭ ॥
సదా స్ఫురద్గద్యపద్యలహరీలాలితా మతాః ।
కావ్యైశ్చ నాటకైశ్చైవ మధురైః కర్ణహారిభిః ।
వినోదయన్త్యః శ్రీదేవీం వర్తన్తే కుమ్భసమ్భవః ॥ ౩,౩౭.౮ ॥
ఏతా రహస్యనామ్నైవ ఖ్యాతా వాతాపితాపన ।
నాయికా స్వస్య చక్రస్య సిద్ధానామ్నా ప్రకీర్తితా ॥ ౩,౩౭.౯ ॥
అస్య చక్రస్య సంరక్షాకారిణీ ఖేచరీ మతా ।
వశిన్యాద్యన్తరాలస్యోపరిష్టాద్విన్ధ్యమర్దన ॥ ౩,౩౭.౧౦ ॥

హస్తవింశతిరున్నమ్రం చతుర్నల్వప్రవిస్తరమ్ ।
అస్త్రం చక్రమితిజ్ఞేయం తత్ర బాణాదిదేవతాః ॥ ౩,౩౭.౧౧ ॥
పఞ్చ బాణేశ్వరీదేవ్యః పఞ్చ కామేశ్వరాశుగాః ।
అఙ్కుశద్వితయం దీప్తమాదిస్త్రీపుంసయోర్ద్వయోః ॥ ౩,౩౭.౧౨ ॥
ధనుర్ద్వయం చ విన్ధ్యారే నవ పుణ్డ్రేషు కల్పితమ్ ।
పాశద్వయం చ దీప్తాభం చత్వార్యస్త్రాణి కుమ్భజ ॥ ౩,౩౭.౧౩ ॥
కామేశ్వర్యాస్తు చత్వారి చత్వారి శ్రీమహేశితుః ।
ఆహత్యాష్టాయుధానీతి ప్రజ్వలన్తి విభాన్తి చ ॥ ౩,౩౭.౧౪ ॥
భణ్డాసురమహాయుద్ధే దుష్టదానవశోణితైః ।
పీతైరతీవ తృప్తానిదివ్యాస్త్రాణ్యతి జాగ్రతి ॥ ౩,౩౭.౧౫ ॥
ఏతేషామాయుధానాం తు పరివారాయుధాన్యలమ్ ।
వర్తన్తేఽస్త్రాన్తరే తత్ర తేషాం సంఖ్యా తు కోటిశః ॥ ౩,౩౭.౧౬ ॥
వజ్రశక్తిః శతఘ్నీ చ భుశుణ్డీ ముసలం తథా ।
కృపాణః పట్టిశం చైవ ముద్గరం భిన్దిపాలకమ్ ॥ ౩,౩౭.౧౭ ॥
ఏవమాదీని శస్త్రాణి సహస్రాణాం సహస్రశః ।
అష్టాయుధమహాశక్తీః సేవన్తే మదవిహ్వలాః ॥ ౩,౩౭.౧౮ ॥
అథ శస్త్రాన్తరాలస్యోపరి వాతాపితాపన ।
హస్తవింశతిరున్నమ్రం చతుర్నల్వప్రవిస్తరమ్ ।
ధిష్ణ్యం తు సమయేశీనాం స్థానం చ తిసృణాం మతమ్ ॥ ౩,౩౭.౧౯ ॥
కామేశాద్యాస్తత్ర దేవ్యస్తిస్రోఽన్యా తు చతుర్థికా ।
సైవ నిఃశేషవిశ్వానాం సవిత్రీ లలితేశ్వరీ ॥ ౩,౩౭.౨౦ ॥
తిసృణాం శృణు నామాని కామేశీ ప్రథమా మతా ।
వజ్రేశీ భగమాలా చ తాః సేవన్తే సహస్రశః ॥ ౩,౩౭.౨౧ ॥
సర్వేషాం దర్శనానాం చ యా దేవ్యో వివిధాః స్మృతాః ।

తాః సర్వాస్తత్ర సేవన్తే కామేశాదిమహోదయాః ॥ ౩,౩౭.౨౨ ॥

ఏతాసాంచ ప్రసంగేషు నిత్యానాం చ ప్రసఙ్గినే ।

చక్రిణీనాం యోగినీనాం శ్రీదేవీ పూరణాత్మికా ॥ ౩,౩౭.౨౩ ॥

యా కామేశ్వరదేవాఙ్కశాయినీ లలితాంబికా ।

కామేశ్యాదిచతుర్థీ సా నిత్యానాం షోడశీ మతా ॥ ౩,౩౭.౨౪ ॥

యోగినీ చక్రదేవీనాం నవమీ పరికీర్తితా ।

సమయేశ్యన్తరాలస్యోపరిష్టాదిల్వలాన్తక ॥ ౩,౩౭.౨౫ ॥

నాథాన్తరమితి ప్రోక్తం హస్తవింశతిరున్నతమ్ ।

చతుర్నల్వప్రవిస్తారం ప్రాగ్వత్సోపానమణ్డితమ్ ॥ ౩,౩౭.౨౬ ॥

తత్ర నాథామహాదేవ్యా యోగశాస్త్రప్రవర్త్తకాః ।

సర్వేషాం మన్త్రగురవః సర్వవిద్యామహార్ణవాః ॥ ౩,౩౭.౨౭ ॥

చత్వారో యాగనాథాశ్చ లోకానామిహ గుప్తయే ।

సృష్టాః కామంశదేవేన తేషాం నామాని మే శృణు ॥ ౩,౩౭.౨౮ ॥

మిత్రీ చ శోడిశశ్చైవ చర్యాఖ్యః కుమ్భసమ్భవ ।

తైః సృష్టా బహవో లోకారక్షార్థం పాదుకాత్మకాః ॥ ౩,౩౭.౨౯ ॥

దివ్యవిద్యా మానవౌఘసిద్ధౌఘాః సురతాపసాః ।

ప్రాప్తసాలోక్యసారూప్యసాయుజ్యాదికసిద్ధయః ॥ ౩,౩౭.౩౦ ॥

మహాన్తో గురవస్తాంస్తు సేవన్తే ప్రచురా గురూన్ ।

అథ నాథాన్తరాలస్యోపరిష్టాద్ధిష్ణ్యముత్తమమ్ ॥ ౩,౩౭.౩౧ ॥

హస్తవింశతిరున్నమం చతుర్నల్వప్రవిస్తరమ్ ।

నిత్యాన్తరమితి ప్రోక్తం నిత్యాః పఞ్చదశాత్ర వై ॥ ౩,౩౭.౩౨ ॥

అథ కామేశ్వరీ నిత్యా నిత్యా చ భగమాలినీ ।

నిత్యక్లిన్నా అపి తథా భేరుణ్డా వహ్నివాసినీ ॥ ౩,౩౭.౩౩ ॥

మహావజ్రేశ్వరీ దూతీ త్వరితా కులసున్దరీ ।

నిత్యా నీలపతాకా చ విజయా సర్వమఙ్గలా ॥ ౩,౩౭.౩౪ ॥

జ్వాలామాలినికా చిత్రేత్యేతాః పఞ్చదశోదితాః ।

ఏతా దేవీస్వరూపాః స్యుర్మహాబలపరాక్రమాః ॥ ౩,౩౭.౩౫ ॥

ప్రథమా ముఖ్యతిథితాం ప్రాప్తా వ్యాప్య జగత్త్రయీః ।

కాలత్రితయరూపాశ్చ కాలగ్రాసవిచక్షణాః ॥ ౩,౩౭.౩౬ ॥

బ్రహ్మాదీనామశేషాణాం చిరకాలముపేయుషామ్ ।

తత్తత్కాలశతాయుష్యరూపా దేవ్యాజ్ఞయా స్థితాః ॥ ౩,౩౭.౩౭ ॥

నిత్యోద్యతా నిరాన్తకాః శ్రీపరాఙ్గసముద్భవాః ।

సేవన్తే జగతామృద్ధ్యై లలితాం చిత్స్వరూపిణీమ్ ॥ ౩,౩౭.౩౮ ॥

తాసాం భవనతాం ప్రాప్తా దీప్తాః పఞ్చదశేశ్వరాః ।

విసృష్టిబిన్దుచక్రే తు షోడశ్యా భవనం మతమ్ ॥ ౩,౩౭.౩౯ ॥

అథ నిత్యాన్తరాలస్యోపరిష్టాత్కుమ్భసమ్భవ ।

అఙ్గదేవ్యన్తరం ప్రోక్తం హస్తవింశాతిరున్నతమ్ ॥ ౩,౩౭.౪౦ ॥

చతుర్నల్వప్రవిస్తారం ప్రాగ్వత్సోపానమన్దిరమ్ ।

తస్మిన్హృదయదేవ్యాద్యాః శక్తయః సంతి వై మునే ॥ ౩,౩౭.౪౧ ॥

హృద్దేవీ చ శిరోదేవీ శిఖాదేవీ తథైవ చ ।

వర్మదేవీ దృష్టిదేవీ శస్త్రదేవీ షడీరితాః ॥ ౩,౩౭.౪౨ ॥

అత్యన్తసన్నికృష్టాస్తాః శ్రీకామేశ్వరసుభ్రువః ।

నవలావణ్యపూర్ణాఙ్గ్యః సావధానా ధృతాయుధాః ॥ ౩,౩౭.౪౩ ॥

పరితో బిన్దుపీఠే చ భ్రామ్యన్త్యో దృప్తమూర్తయః ।

లలితాజ్ఞాప్రవర్తిన్యో వశీనాం పీఠవర్తికాః ॥ ౩,౩౭.౪౪ ॥

అథాఙ్గదేవ్యన్తరస్యోపరిష్టాన్మణ్డలాకృతి ।

బిన్దునాద మహాపీఠం దశహస్తసమున్నతమ్ ॥ ౩,౩౭.౪౫ ॥

నల్వాష్టకప్రవిస్తారముద్యదాదిత్యసంనిభమ్ ।

బిన్దుపీఠమిదం జ్ఞేయం శ్రీపీఠమపి చేష్యతే ॥ ౩,౩౭.౪౬ ॥
మహాపీఠమితి జ్ఞేయం విద్యాపీఠమపీష్యతే ।
ఆనన్దపీఠమపి చ పఞ్చాశత్పీఠరూపధృక్ ॥ ౩,౩౭.౪౭ ॥
తత్ర శ్రీలలితాదేవ్యాః పఞ్చబ్రహ్మమయే మహత్ ।
జాగర్తి మఞ్చరత్నం తు ప్రపఞ్చత్రయమూలకమ్ ॥ ౩,౩౭.౪౮ ॥
తస్య మఞ్చస్య పాదాస్తు చత్వారః పరికీర్తితాః ।
దశహస్తసమున్నమ్రా హస్తత్రితయవిష్ఠితాః ॥ ౩,౩౭.౪౯ ॥
బ్రహ్మవిష్ణుమహేశానేశ్వరరూపత్వమాగతాః ।
శక్తిభావమనుప్రాప్తాః సదా శ్రీధ్యానయోగతః ॥ ౩,౩౭.౫౦ ॥
ఏకస్తు పఞ్చపాదః స్యాజ్జపాకుసుమసన్నిభః ।
బ్రహ్మాత్మకః స విజ్ఞేయో వహ్నిదిగ్భాగమాశ్రితః ॥ ౩,౩౭.౫౧ ॥
చతుర్థో మఞ్చపాదస్తు కర్ణికారకసారరుక్ ।
ఈశ్వరాత్మా స విజ్ఞేయ ఈశదిగ్భాగమాశ్రితః ॥ ౩,౩౭.౫౨ ॥
ఏతే సర్వే సాయుధాశ్చ సర్వాలఙ్కారభూషితాః ।
ఉపర్యధఃస్తంభరూపా మధ్యే పురుషరూపిణః ॥ ౩,౩౭.౫౩ ॥
శ్రీధ్యానమీలితాక్షాశ్చ శ్రీధ్యానాన్నిశ్చలాఙ్గకాః ।
తేషాముపరి మఞ్చస్య ఫలకస్తు సదాశివః ॥ ౩,౩౭.౫౪ ॥
వికాసిదాడిమచ్ఛాయశ్చతుర్నల్వప్రవిస్తరః ।
నల్వషట్కాయామవాంశ్చ సదాభాస్వరమూర్తిమాన్ ॥ ౩,౩౭.౫౫ ॥
అఙ్గదేవ్యన్తరారంభాన్మఞ్చస్య ఫలకావధి ।
చిన్తామణిమయాఙ్గాని తత్త్వరూపాణి తాపస ॥ ౩,౩౭.౫౬ ॥
సోపానాని విభాసంతే షట్త్రింశద్ద్వి నివేశనైః ।
ఆరోహస్య క్రమేణైవ సోపానాన్యభిదధ్మహే ॥ ౩,౩౭.౫౭ ॥
భూమిరాపోఽనలో వాయురాకాశో గన్ధ ఏవ చ ।

రసో రూపం స్పర్శసంబ్దోపస్థపాయుపదాని చ ॥ ౩,౩౭.౫౮ ॥
పాణివాగ్ఘ్రాణజిహ్వాశ్చత్వక్చక్షుః శ్రోత్రమేవ చ ।
అహఙ్కారశ్చ బుద్ధిశ్చ మనః ప్రకృతిపూరుషౌ ॥ ౩,౩౭.౫౯ ॥
నియతిః కాలరాగౌ చ కలా విద్యే చ మాయయా ।
శుద్ధావిద్యేశ్వరసదాశివశక్తిః శివా ఇతి ॥ ౩,౩౭.౬౦ ॥
ఏతాః షట్త్రింశదాఖ్యాతాస్తత్త్వసోపానపఙ్క్తయః ।
పూషా సోపానపఙ్క్తిశ్చ మఞ్చపూర్వదిశంశ్రితాః ॥ ౩,౩౭.౬౧ ॥
అథ మఞ్చస్యోపరిష్టాద్ధంసతూలికతల్పకః ।
హస్తమాత్రం సమున్నమ్రం చతుర్నల్వప్రవిస్తరమ్ ॥ ౩,౩౭.౬౨ ॥
పాదోపధానమూర్ధోపధాన దన్ద్వవిరాజితమ్ ।
గణ్డకానాం చతుః షష్టిశోభితం పాటలత్విషా ॥ ౩,౩౭.౬౩ ॥
తస్యోపరిష్టాత్కౌసుంభవసనేనోత్తరచ్ఛదః ।
శుచినా మృదునా క్లృప్తః పద్మరాగమణిత్విషా ॥ ౩,౩౭.౬౪ ॥
తస్యోపరి వసన్పూర్వదిఙ్ముఖో దయయాన్వితః ।
శృఙ్గారవేషరుచిరస్సదా షోడశవార్షికః ॥ ౩,౩౭.౬౫ ॥
ఉద్యద్భాస్కరబింబాభశ్చతుర్హస్తస్త్రిలోచనః ।
హారకేయూరముకుటకటకాద్యైరలఙ్కృతః ॥ ౩,౩౭.౬౬ ॥
కమనీయస్మితజ్యోత్స్నామరిపూర్ణకపోలభూః ।
జాగర్తి భగవానాదిదేవః కామేశ్వరః శివః ॥ ౩,౩౭.౬౭ ॥
తస్యోత్సంగే సమాసీనా తరుణాదిత్యపాటలా ।
సదా షోడశవర్షా చ నవయౌవనదర్పితా ॥ ౩,౩౭.౬౮ ॥
అమృష్టపద్మరాగాభా చన్దనాభ్జనఖచ్ఛటా ।
యావకశ్రీర్నిర్వ్యపేక్షా పాదలౌహిత్యవాహినీ ॥ ౩,౩౭.౬౯ ॥
కలనిస్వానమఞ్జీరపతత్కఙ్కణమోహనా ।

అనఙ్గవరతూణీరదర్పోన్మథనజఙ్ఘికా ॥ ౩,౩౭.౭౦ ॥
కరిశుణ్డదోః కదలికాకాన్తితుల్యోరుశోభినీ ।
అరుణేన దుకూలేన సుస్పర్శేన తనీయసా ।
అలఙ్కృతనితంబాఢ్యా జఘనాభోగభాసురా ॥ ౩,౩౭.౭౧ ॥
అర్ధోరుకగ్రన్థిమతీ రత్నకాఞ్చీవిరాజితా ।
నతనాభిమహావర్తత్రి వల్యూర్మిప్రభాసరిత్ ॥ ౩,౩౭.౭౨ ॥
స్తనకుడ్మలహిన్దోలముక్తాదామశతావృతా ।
అతిపీవరవక్షోజభారభఙ్గురమధ్యభూః ॥ ౩,౩౭.౭౩ ॥
శిరీషదామమృదులచ్ఛదాభాంశ్చతురో భుజాన్ ॥ ౩,౩౭.౭౪ ॥
కేయూరకఙ్కణశ్రేణీమణ్డితాన్సోర్మికాఙ్గులీన్ ।
వహన్తీ పతిసంస్పృష్టశఙ్ఖసున్దరకన్ధరా ॥ ౩,౩౭.౭౫ ॥
ముఖదర్పణ వృత్తాభచిబుకా పాటలాధరా ।
శుచిభిః పఙ్క్తిశుద్ధైస్చ విద్యారూపైర్విభాస్వరైః ।
కున్దకుడ్మలలక్ష్మీకైర్దన్తైర్దర్శితచన్ద్రికా ॥ ౩,౩౭.౭౬ ॥
స్థూలమౌక్తికసనద్ధనానాభరణభాసురా ।
కేతకాన్తర్దలశ్రోణీ దీర్ఘదీర్ఘవిలోచనా ॥ ౩,౩౭.౭౭ ॥
అర్ధేన్దులలితే భాలే సమ్యక్క్లృప్తాలకచ్ఛటా ।
పాలీవతం సమాణిక్యకుణ్డలామణ్డితశ్రుతిః ॥ ౩,౩౭.౭౮ ॥
నవకర్పూరకస్తూరీసదామోదితవీటికా ।
శరచ్ఛఞ్చన్నిశానాథమణ్డలీమధురాననా ॥ ౩,౩౭.౭౯ ॥
చిన్తామణీనాం సారేణ క్లృప్తచారుకిరీటికా ।
స్ఫురత్తిలకరత్నాభభాలనేత్రవిరాజితా ॥ ౩,౩౭.౮౦ ॥
గాఢాన్ధకారనిబిడక్షామకున్తలసంహతిః ।
సీమన్తరేశావిన్యస్తకిన్దూరశ్రేణిభాసురా ॥ ౩,౩౭.౮౧ ॥

స్ఫురచ్చన్ద్రకలోత్తంసమదలోలవిలోచనా ।
సర్వశృఙ్గారవేషాఢ్యా సర్వాభరణభూషితా ॥ ౩,౩౭.౮౨ ॥
సమస్తలోకమాతా చ సదానన్దవివర్ధినీ ।
బ్రహ్మవిష్ణుగిరీశేశసదాశివనిదానభూః ॥ ౩,౩౭.౮౩ ॥
అపాఙ్గరిఙ్ఖత్కరుణానిర్ఝరీతర్పితాఖిలా ।
భాసతే సా భగవతీ పాపఘ్నీ లలితాంబికా ॥ ౩,౩౭.౮౪ ॥
అన్యదైవతపూజానాం యస్యాః పూజాఫలం విదుః ।
యస్యాః పూజాఫలం ప్రాహుయస్యా ఏవ హి పూజనమ్ ॥ ౩,౩౭.౮౫ ॥
తస్యాశ్చ లలితాదేవ్యా వర్ణయామి కథం పునః ।
వర్షకోటిసహస్రేణాప్యేకాంశో వర్ణ్యతే న హి ॥ ౩,౩౭.౮౬ ॥
వర్ణ్యమానా హ్యవాగ్రూపా వాచస్తస్యాం కుతో గతిః ।
యతో వాచో నివర్తన్తే అప్రాప్య మనసా సహ ॥ ౩,౩౭.౮౭ ॥
బహునా కిమిహోక్తేన తత్త్వభూతమిదం శృణు ।
న పక్షపాతాన్న స్నేహాన్న మోహాద్వా మయోచ్యతే ॥ ౩,౩౭.౮౮ ॥
సంతు కల్పతరోః శాఖా లేఖిన్యస్తపసాం నిధే ।
మషీపాత్రాణి సర్వేఽపి సప్త సంతు మహార్ణవాః ॥ ౩,౩౭.౮౯ ॥
పఞ్చాశత్కోటివిస్తీర్ణా భూమిః పత్రత్వమృచ్ఛతు ।
తస్య లేఖనకాలోఽస్తు పరార్ధ్యాధికవత్సరైః ॥ ౩,౩౭.౯౦ ॥
లిఖన్తు సర్వే లోకాశ్చ ప్రత్యేకం కోటిబాహవః ।
సర్వే బృహస్పతిసమా వక్తారో యది కుంభజ ॥ ౩,౩౭.౯౧ ॥
అథాపి తస్యాః శ్రీదేవ్యాః పాదాబ్జైకాఙ్గులిద్యుతేః ।
సహస్రాంశేష్వేకైకాంశవర్ణనా న హి జాయతే ।
అథ వా వృత్తిరఖిలా నిష్ఫలా తద్గుణస్తుతౌ ॥ ౩,౩౭.౯౨ ॥
బిన్దుపీఠస్య పరితశ్చతురస్రవయా స్థితా ।

మహామాయాజవనికా లంబతే మేచకప్రభా ॥ ౩,౩౭.౯౩ ॥

దేవ్యా ఉపరి హస్తానాం వింశతిద్వితయోర్ధ్వతః ।

ఇన్ద్రగోపవితానం తు బద్ధం త్రైలోక్యదుర్లభమ్ ॥ ౩,౩౭.౯౪ ॥

తత్రాలఙ్కారజాలం తు వర్తమానం సుదుర్లభమ్ ।

మద్వాణీ వర్ణయిష్యన్తీ కణ్ఠ ఏవ హ్రియా హతా ॥ ౩,౩౭.౯౫ ॥

సైవ జానాతి తత్సర్వం తత్రత్యమఖిలం గుణమ్ ।

మనసోఽపి హి దూరే తత్సౌభాగ్యం కేనవర్ణ్యతే ॥ ౩,౩౭.౯౬ ॥

ఇత్థం భణ్డమహాదైత్యవధాయ లలితాంబికా ।

ప్రాదుర్భూతా చిదనలాద్దగ్ధనిఃశేషదానవా ॥ ౩,౩౭.౯౭ ॥

దివ్యశిల్పిజనైః క్లృప్తం షోడశక్షేత్రవేశనమ్ ।

అధిష్ఠాయ శ్రీనగరం సదా రక్షతి విష్టపమ్ ॥ ౩,౩౭.౯౮ ॥

ఇత్థమేవ ప్రకారేణ శ్రీపురాణ్యన్యకాన్యపి ।

న భేదకోఽపి విన్యాసో నామమాత్రం పురాం భిదా ॥ ౩,౩౭.౯౯ ॥

నానావృక్షమహోద్యానమారభ్యైతిక్రమేణ యే ।

వదన్తి శ్రీపురకథాం తే యాన్తి పరమాం గతిమ్ ॥ ౩,౩౭.౧౦౦ ॥

ఆకర్ణయన్తి పృచ్ఛన్తి విచిన్వన్తి చ యే నరాః ।

యే పుస్తకే ధారయన్తి తే యాన్తి పరమాం గతిమ్ ॥ ౩,౩౭.౧౦౧ ॥

యే శ్రీపురప్రకారేణ తత్తత్స్థానవిభేదతః ।

కృత్వా శిల్పిజనైః సర్వం శ్రీదేవ్యాయతనం మహత్ ।

సంపాదయన్తి యే భక్తాస్తే యాన్తి పరమాం గతిమ్ ॥ ౩,౩౭.౧౦౨ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డమహాపురాణే ఉత్తరభాగే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే లలితోపాఖ్యానే గృహరాజాన్తరకథనం నామ సప్తత్రింశోఽధ్యాయః

అగస్త్య ఉవాచ

శ్రుతమేతన్మహావృత్తమావిర్భావాదికం మహత్ ।

భణ్డాసురవధశ్చైవ దేవ్యాః శ్రీనగరస్థితిః ॥ ౩,౩౮.౧ ॥

ఇదానీం శ్రోతుమిచ్ఛామి తస్యా మన్త్రస్య సాధనమ్ ।

తన్మన్త్రాణాం లక్షణం చ సర్వమేతన్నివేదయ ॥ ౩,౩౮.౨ ॥

హయగ్రీవ ఉవాచ

సర్వేభ్యోఽపి పదార్థేభ్యః శాబ్దం వస్తు మహత్తరమ్ ।

సర్వేభ్యోఽపి హి శబ్దేభ్యో వేదరాశిర్మహాన్మునే ॥ ౩,౩౮.౩ ॥

సర్వేభ్యోఽపి హి వేదేభ్యో వేదమన్త్రా మహత్తరాః ।

సర్వేభ్యో వేదమన్త్రేభ్యో విష్ణుమన్త్రా మహత్తరాః ॥ ౩,౩౮.౪ ॥

తేభ్యోఽపి దౌర్గమన్త్రాస్తు మహాన్తో మునిపుఙ్గవ ।

తేభ్యో గాణపతా మన్త్రా మునే వీర్య మహత్తరాః ॥ ౩,౩౮.౫ ॥

తేభ్యోఽప్యర్కస్య మన్త్రాస్తు తేభ్యః శైవా మహత్తరాః ।

తేభ్యోఽపి లక్ష్మీమన్త్రాస్తు తేభ్యః సారస్వతా వరాః ॥ ౩,౩౮.౬ ॥

తేభ్యోఽపి గిరిజామన్త్రాస్తేభ్యశ్చామ్నాయభేదజాః ।

సర్వామ్నాయమనుభ్యోఽపి వారాహా మనవో వరాః ॥ ౩,౩౮.౭ ॥

తేభ్యః శ్యామామనువరా విశిష్టా ఇల్వలాన్తక ।

తేభ్యోఽపి లలితామన్త్రా దశభేదవిభేదితాః ॥ ౩,౩౮.౮ ॥

తేషు ద్వౌ మనురాజౌ తు వరిష్ఠౌ విన్ధ్యమర్దన ।

లోపాముద్రా కామరాజ ఇతి ఖ్యాతిముపాగతౌ ॥ ౩,౩౮.౯ ॥

హాదిస్తు లోపాముద్రా స్యాత్కామరాజస్తు కాదికాః ।

హంసాదేర్వాచ్యతాం యాతాః కామరాజో మహేస్వరః ॥ ౩,౩౮.౧౦ ॥

స్మరాదేర్వ్యాచ్యతాం యాతా దేవీ శ్రీలలితాంబికా ।
హాదికాద్యోర్మన్త్రయోస్తు భేదో వర్ణత్రయోద్భవః ॥ ౩,౩౮.౧౧ ॥
త్యేశ్చ కామరాజోఽయం సిద్ధిదో భక్తిశాలినామ్ ।
శివేన శక్త్యా కామేన క్షిత్యా చైవ తు మాయయా ॥ ౩,౩౮.౧౨ ॥
హంసేన భృగుణా చైవ కామేన శశిమౌలినా ।
శక్రేణ భువనేశేన చన్ద్రేణ చ మనోభువా ॥ ౩,౩౮.౧౩ ॥
క్షిత్యా హృల్లేఖయా చైవ ప్రోక్తో హంసాదిమన్త్రరాట్ ।
కామాదిమన్త్రరాజస్తు స్మరయోనిః శ్రియో ముఖే ॥ ౩,౩౮.౧౪ ॥
పఞ్చత్రికమహావిద్యా లలితాంబా ప్రవాచికామ్ ।
యే యజన్తి మహాభాగాస్తేషాం సర్వత్ర సిద్ధయే ॥ ౩,౩౮.౧౫ ॥
సద్గురోస్తు మనుం ప్రాప్య త్రిపఞ్చార్ణపరిష్కృతమ్ ।
సమ్యక్సంసాధయేద్విద్వాన్వక్ష్యమాణప్రకారతః ॥ ౩,౩౮.౧౬ ॥
తత్క్రమేణ ప్రవక్ష్యామి సావధానో మునే శృణు ।
ప్రాతరుత్థాయ శిరసిస్మృత్వా కమలముజ్జ్వలమ్ ॥ ౩,౩౮.౧౭ ॥
సహస్రపత్రశోభాఢ్యం సకేశరసుకర్ణికమ్ ।
తత్ర శ్రీమద్గురుం ధ్యాత్వా ప్రసన్నం కరుణామయమ్ ॥ ౩,౩౮.౧౮ ॥
తతోబహిర్వినిర్గత్య కుర్యాచ్ఛౌచాదికాః క్రియాః ।
అథాగత్య చ తైలేన సామోదేన విలేపితః ॥ ౩,౩౮.౧౯ ॥
ఉద్వర్తితశ్చ సుస్నాతః శుద్ధేనోష్ణేన వారిణా ।
ఆపో నిసర్గతః పూతాః కిం పునర్వహ్నిసంయుతాః ।
తస్మాదుష్ణోదకే స్నాయాత్తదభావే యథోదకమ్ ॥ ౩,౩౮.౨౦ ॥
పరిధాయ పటౌ శుద్ధే కౌసుమ్భే వాథ వారుణౌ ।
ఆచమ్య ప్రయతో విద్వాన్హృది ధ్యాయన్పరాంబికామ్ ॥ ౩,౩౮.౨౧ ॥
ఊర్ధ్వపుణ్డ్రం త్రిపుణ్డ్రం వా పట్టవర్ధనమేవ వా ।

అగస్త్యపత్త్రాకారం వా ధృత్వా భాలే నిజోచితమ్ ।
అన్తర్హితశ్చ శుద్ధాత్మా సన్ధ్యావన్దనమాచరేత్ ॥ ३,३८.२२ ॥
అశ్వత్థపత్త్రాకారేణ పాత్త్రేణ సకుశాక్షతమ్ ।
సపుష్పచన్దనం చార్ఘ్యం మార్తణ్డాయ సముత్క్షిపేత్ ॥ ३,३८.२३ ॥
తథార్ఘ్యభావదేవత్వాల్లలితాయై త్రిరర్ఘ్యకమ్ ।
తర్ప్పయిత్వా యథాశక్తి మూలేన లలితేశ్వరీమ్ ॥ ३,३८.२४ ॥
దేవర్షిపితృవర్గాంశ్చ తర్పయిత్వా విధానతః ।
దివాకరముపాస్థాయ దేవీం చ రవిబిమ్బగామ్ ॥ ३,३८.२५ ॥
మౌనీ విశుద్ధహృదయః ప్రవిశ్య మఖమన్దిరమ్ ।
చారుకర్పూరకస్తూరీచన్దనాదివిలేపితః ॥ ३,३८.२६ ॥
భూషణైర్భూషితాఙ్గశ్చ చారుశృఙ్గారవేషధృక్ ।
ఆమోదికుసుమస్రగ్భిరవతంసితకున్తలః ॥ ३,३८.२७ ॥
సంకల్పభూషణో వాథ యథావిభవభూషణః ।
పూజాఖణ్డే వక్ష్యమాణాన్కృత్వా న్యాసాననుక్రమాత్ ॥ ३,३८.२८ ॥
మృద్వాసనే సమాసీనో ధ్యాయేచ్ఛ్రీనగరం మహత్ ।
నానావృక్షమహోద్యానమారభ్య లలితావధి ॥ ३,३८.२९ ॥
ధ్యాయేచ్ఛ్రీనగరం దివ్యం బహిరన్తరతః శుచిః ।
పూజాఖణ్డోక్తమార్గేమ పూజాం కృత్వా విలక్షణః ॥ ३,३८.३० ॥
అక్షమాలాం సమాదాయ చన్ద్రకస్తూరివాసితామ్ ।
ఉదఙ్ముఖః ప్రాఙ్ముఖో వా జపేత్సింహాసనేశ్వరీమ్ ।
షట్త్రింశల్లక్షసంఖ్యాం తు జపేద్విద్యా ప్రసీదతి ॥ ३,३८.३१ ॥
తద్దశాంశస్తు హోమః స్యాత్తద్దశాంశం చ తర్పణమ్ ।
తద్దశాంశం బ్రాహ్మణానాం భోజనం సముదీరితమ్ ॥ ३,३८.३२ ॥
ఏవం స సిద్ధమన్త్రస్తు కుర్యాత్కామ్యజపం పునః ।

లక్షమాత్రం జపిత్వా తు మనుష్యాన్వశమానయేత్ ॥ ౩,౩౮.౩౩ ॥
లక్షద్వితయజాప్యేన నారీః సర్వా వశం నయేత్ ।
లక్షత్రితయజాపేన సర్వాన్వశయతే నృపాన్ ॥ ౩,౩౮.౩౪ ॥
చతుర్లక్షజపే జాతే క్షుభ్యన్తి ఫణికన్యకాః ।
పఞ్చలక్షజపే జాతే సర్వాః పాతాలయోషితః ॥ ౩,౩౮.౩౫ ॥
భూలోకసున్దరీవర్గో వశ్యఃషడ్లక్షజాపతః ।
క్షుభ్యన్తి సప్త లక్షేణ స్వర్గలోకమృగీదృశః ॥ ౩,౩౮.౩౬ ॥
దేవయోనిభవాః సర్వేఽప్యష్టలక్షజపాద్వశాః ।
నవలక్షేణ గీర్వాణా నఖిలాన్వశమానయేత్ ॥ ౩,౩౮.౩౭ ॥
లక్షైకాదశజాప్యేన బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరాన్ ।
లక్షద్వాదశజాపేన సిద్ధీరష్టౌ వశం నయేత్ ॥ ౩,౩౮.౩౮ ॥
ఇన్ద్రస్యేన్ద్రత్వమేతేన మన్త్రేణ హ్యభవత్పురా ।
విష్ణోర్విష్ణుత్వమేతేన శివస్య శివతామునా ॥ ౩,౩౮.౩౯ ॥
ఇన్దోశ్చన్ద్రత్వమేతేన భానోర్భాస్కరతామునా ।
సర్వాసాం దేవతానాం చ తాస్తాః సిద్ధయ ఉజ్జ్వలాః ।
అనేన మన్త్రరాజేన జాతా ఇత్యవధారయ ॥ ౩,౩౮.౪౦ ॥
ఏతన్మన్త్రస్య జాపీ తు సర్వపాపవివర్జితః ।
త్రైలోక్యసున్దరాకారో మన్మథస్యాపి మోహకృత్ ॥ ౩,౩౮.౪౧ ॥
సర్వాభిః సిద్ధిభిర్యుక్తః సర్వజ్ఞః సర్వపూజితః ।
దర్శనాదేవ సర్వేషామన్తరాలస్య పూరకః ॥ ౩,౩౮.౪౨ ॥
వాచా వాచస్పతిసమః శ్రియా శ్రీపతిసానభః ।
బలే మరుత్సమానః స్యాత్స్థిరత్వే హిమవానివ ॥ ౩,౩౮.౪౩ ॥
ఔన్నత్యే మేరుతుల్యః స్యాద్గాంభీర్యేణ మహార్ణవః ।
క్షణాత్క్షోభకరో మూర్త్యా గ్రామపల్లీపురాదిషు ॥ ౩,౩౮.౪౪ ॥

ఈషద్భ్రూభఙ్గమాత్రేణ స్తమ్భకో జృంభకస్తథా ।
ఉచ్చాటకో మోహకశ్చ మారకో దుష్టచేతసామ్ ॥ ౩,౩౮.౪౫ ॥
క్రుద్ధః ప్రసీదతి హఠాత్తస్య దర్శనహర్షితః ।
అష్టాదశసు విద్యాసు నిరూఢిమభిగచ్ఛతి ॥ ౩,౩౮.౪౬ ॥
మన్దాకినీపూరసమా మధురా తస్య భారతీ ।
న తస్యావిదితం కిఞ్చిత్సర్వశాస్త్రేషు కుమ్భజ ॥ ౩,౩౮.౪౭ ॥
దర్శనాని చ సర్వాణి కర్తుం ఖణ్డయితుం పటుః ।
తత్త్వఞ్జానాతి నిఖిలం సర్వజ్ఞత్వం చ గచ్ఛతి ॥ ౩,౩౮.౪౮ ॥
సదా దయార్ద్రహృదయం తస్య సర్వేషు జన్తుషు ।
తత్కోపాగ్నేర్విషయతాం గన్తుం నాలం జగత్త్రయీ ॥ ౩,౩౮.౪౯ ॥
తస్య దర్శనవేలాయాం శ్లథన్నీవీనిబన్ధనాః ।
విస్రస్తరశనాబన్ధా గలత్కుణ్డలసఞ్చయాః ॥ ౩,౩౮.౫౦ ॥
ఘర్మవారికణశ్రేణీముక్తాభూషితమూర్తయః ।
అత్యన్తరాగతరలవ్యాపారనయనాఞ్చలాః ॥ ౩,౩౮.౫౧ ॥
స్రంసమానకరాంభోజమణికఙ్కణపఙ్క్తయః ।
ఊరుస్తమ్భేన నిష్పన్దా నమితాస్యాశ్చ లజ్జయా ॥ ౩,౩౮.౫౨ ॥
ద్రవత్కన్దర్పసదనాః పులకాఙ్కురభూషణాః ।
అన్యమాకారమివ చ ప్రాప్తా మానసజన్మనా ॥ ౩,౩౮.౫౩ ॥
దీప్యమానా ఇవోద్దామరాగజ్వాలాకదంబకైః ।
వీక్ష్యమాణా ఇవానఙ్గశరపావకవృష్టిభిః ॥ ౩,౩౮.౫౪ ॥
ఉత్కణ్ఠయా తుద్యమానాః ఖిద్యమానా తనూష్మణా ।
సిచ్యమానాః శ్రమజలైః శుచ్యమానాశ్చ లజ్జయా ॥ ౩,౩౮.౫౫ ॥
కులం జాతిం చ శీలం చ లజ్జాం చ పరివారకమ్ ।
లోకాద్భయం బన్ధుభయం పరలోకభయే తథా ॥ ౩,౩౮.౫౬ ॥

ముఞ్చన్త్యో హృది యాచన్త్యో భవన్తి హరిణీదృశః ।
అరణ్యే పత్తనే వాపి దేవాలయమఠేషు వా ।
యత్ర కుత్రాపి తిష్ఠన్తం తం ధావన్తి మృగీదృశః ॥ ౩,౩౮.౫౭ ॥
అత్యాహతో యథైవాంభోబిన్దుర్భ్రమతి పుష్కరే ।
తద్వద్భ్రమన్తి చిత్తాని దర్శనే తస్య సుభ్రువామ్ ॥ ౩,౩౮.౫౮ ॥
వినీతానవనీతానాం విద్రావణమహాఫలమ్ ।
తం సేవన్తే సమస్తానాం విద్యానామపి పఙ్క్తయః ॥ ౩,౩౮.౫౯ ॥
చన్ద్రార్కమణ్డలద్వన్ద్వకుచమణ్డలశోభినీ ।
త్రిలోకే లలనా తస్య దర్శనాదనురజ్యతి ।
అన్యాసాం తు వరాకీణాం వక్తవ్యం కిం తపోధన ॥ ౩,౩౮.౬౦ ॥
పత్తనేషు చ వీథీషు చత్వరేషు వనేషు చ ।
తత్కీర్తిఘోషణా పుణ్యా సదా ద్యుసద్భుమాయతే ॥ ౩,౩౮.౬౧ ॥
తస్య దర్శనతః పాప జాలం నశ్యతి పాపినామ్ ।
తద్గుణా ఏవ ఘోక్ష్యన్తే సర్వత్ర కవిపుఙ్గవైః ॥ ౩,౩౮.౬౨ ॥
భిన్నైర్వర్ణైరాయుధైశ్చ భిన్నైర్వాహనభూషణైః ।
యే ధ్యాయన్తి మహాదేవీం తాస్తాః సిద్ధీర్భజన్తి తే ॥ ౩,౩౮.౬౩ ॥
మనోరాదిమఖణ్డస్తు కున్దేన్దుధవలద్యుతిః ।
అహశ్చక్రే జ్వలజ్జ్వాలశ్చిన్తనీయస్తు మూలకే ॥ ౩,౩౮.౬౪ ॥
ఇన్ద్రగోపక సంకాశో ద్వితీయో మనుఖణ్డకః ।
నీభాలనీయేఽహశ్చక్రే ఆబాలాన్తజ్వలచ్ఛిఖః ॥ ౩,౩౮.౬౫ ॥
అథ బాలాదిపద్మస్థద్విదలాంబుజకోటరే ।
నీభాలనీయస్తార్తీయఖణ్డో దురితఖణ్డకః ॥ ౩,౩౮.౬౬ ॥
ముక్తా ధ్యేయా శశిజ్యోత్స్నా ధవలాకృతిరంబికా ।
రక్తసంధ్యకరోచిః స్యాద్వశీకరణకర్మణి ॥ ౩,౩౮.౬౭ ॥

సర్వసంపత్తిలాభే తు శ్యామలాఙ్గీ విచిన్త్యతే ।
నీలా చ మూకీకరణే పీతా స్తంభనకర్మణి ॥ ౩,౩౮.౬౮ ॥
కవిత్వే విశదాకారా స్ఫటికోపలనిర్మలా ।
ధనలాభే సువర్ణాభా చిన్త్యతే లలితాంబికా ॥ ౩,౩౮.౬౯ ॥
ఆమూలమాబ్రహ్మబిలం జ్వలన్మాణిక్యదీపవత్ ।
యే ధ్యాయన్తి మహాపుణ్యం తే స్యుః సంసిద్ధసిద్ధయః ॥ ౩,౩౮.౭౦ ॥
ఏవం బహుప్రకారేణ ధ్యానభేదేన కుమ్భజ ।
నిభాలయన్తః శ్రీదేవీం భజన్తి మహతీం శ్రియమ్ ।
ప్రాప్యతే సద్భిరేవైషా నాసద్భిస్తు కదాచన ॥ ౩,౩౮.౭౧ ॥
యైస్తు తప్తం తపస్తీవ్రం తైరేవాత్మని ధ్యాయతే ।
తస్య నో పశ్చిమం జన్మ స్వయం యో వా న శఙ్కరః ।
న తేన లభ్యతే విద్యా లలితా పరమేశ్వరీ ॥ ౩,౩౮.౭౨ ॥
వంశే తు యస్య కస్యాపి భవేదేష మనుర్యది ।
తద్వంశ్యాః సర్వ ఏవ స్యుర్ముక్తాస్తృప్తా న సంశయః ॥ ౩,౩౮.౭౩ ॥
గుప్తాద్గుప్తతరైవైషా సర్వశాస్త్రేషు నిశ్చితా ।
వేదాః సమస్తశాస్త్రాణి స్తువన్తి లలితేశ్వరీమ్ ॥ ౩,౩౮.౭౪ ॥
పరమాత్మేయమేవ స్యాదియమేవ పరా గతిః ।
ఇయమేవ మహత్తీర్థమియమేవ మహత్ఫలమ్ ॥ ౩,౩౮.౭౫ ॥
ఇమాం గాయన్తి మునయో ధ్యాయన్తి సనకాదయః ।
అర్చన్తీమాం సురశ్రేష్ఠా బ్రహ్మాద్యాః పఞ్చసిద్ధిదామ్ ॥ ౩,౩౮.౭౬ ॥
న ప్రాప్యతే కుచారిత్రైః కుత్సితైః కుటిలాశయైః ।
దైవబాహ్యైర్వృథాతర్కైర్వృథా విభ్రాన్త బుద్ధిభిః ॥ ౩,౩౮.౭౭ ॥
నష్టైరశీలైరుచ్ఛిష్టైః కులభ్రష్టైశ్చ నిష్ఠురైః ।
దర్శనద్వేషిభిః పాపశీలైరాచారనిన్దకైః ॥ ౩,౩౮.౭౮ ॥

ఉద్ధతైరుద్ధతాలాపైర్ధాంభికైరతిమానిభిః ।
ఏతాదృశానాం మర్త్యానాం దేవానాం చాతిదుర్లభా ॥ ౩,౩౮.౭౯ ॥
దేవతానాం చ పూజ్యత్వమస్యాః ప్రోక్తం ఘటోద్భవ ।
భణ్డాసుర వధాయైషా ప్రాదుర్భూతా చిదగ్నితః ॥ ౩,౩౮.౮౦ ॥
మహాత్రిపురసున్దర్యా మూర్తిస్తేజోవిజృంభితా ।
కామాక్షీతి విధాత్రా తు ప్రస్తుతా లలితేశ్వరీ ॥ ౩,౩౮.౮౧ ॥
ధ్యాయతః పరయా భక్త్యా తాం పరాం లలితాంబికామ్ ।
సదాశివస్య మనసో లాలనాల్లలితాభిధా ॥ ౩,౩౮.౮౨ ॥
యద్యత్కృతవతీ కృత్యం తత్సర్వం వినివేదితమ్ ।
పూజావిధానమఖిలం శాస్త్రోక్తేనైవ వర్త్మనా ।
ఖణ్డాన్తరే వదిష్యామి తద్విలాసం మహాద్భుతమ్ ॥ ౩,౩౮.౮౩ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డమహాపురాణే ఉత్తరభాగే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే లలితోపాఖ్యానే మన్త్రరాజసాధనప్రకారకథనన్నామాష్టత్రింశోఽధ్యాయః

అగస్త్య ఉవాచ
అనాద్యనన్తమవ్యక్తం వ్యక్తానామాదికారణమ్ ।
ఆనన్దబోధైకరసం తన్మహన్మన్మహే మహః ॥ ౩,౩౯.౧ ॥
అశ్వానన మహాప్రాజ్ఞ వేదవేదాన్తవిత్తమ ।
శ్రుతమేతన్మహాపుణ్యం లలితాఖ్యానముత్తమమ్ ॥ ౩,౩౯.౨ ॥
సర్వపూజ్యా త్వయా ప్రోక్తా త్రిపురా పరదేవతా ।
పాశాఙ్కుశధనుర్బాణ పరిష్కృతచతుర్భుజా ॥ ౩,౩౯.౩ ॥

తస్యా మన్త్రమితి ప్రోక్తం శ్రీచక్రం చక్రభూషణమ్ ।

నవావరణమీశానీ శ్రీపరస్యాధిదైవతమ్ ॥ ౩,౩౯.౪ ॥

కాఞ్చీపురే పవిత్రేఽస్మిన్మహీమణ్డలమణ్డలే ।

కేయం విభాతి కల్యాణీ కామాక్షీత్యభివిశ్రుతా ॥ ౩,౩౯.౫ ॥

ద్విభుజా వివిధోల్లాసవిలసత్తనువల్లరీ ।

అదృష్టపూర్వసౌన్దర్యా పరజ్యోతిర్మయీ పరా ॥ ౩,౩౯.౬ ॥

సూత ఉవాచ

అగస్త్యేనైవముక్తః సన్సరానన్దాదృతేక్షణః ।

ధ్యాయంస్తచ్చ పరం తేజో హయగ్రీవో మహామనాః ।

ఇతి ధ్యాత్వా నమస్కృత్య తమగస్త్యమథాబ్రవీత్ ॥ ౩,౩౯.౭ ॥

హయగ్రీవ ఉవాచ

రహస్యం సంప్రవక్ష్యామి లోపాముద్రాపతే శృణు ॥ ౩,౩౯.౮ ॥

ఆద్యా యాణుతరా సా స్యాచ్చిత్పరా త్వాదికారణమ్ ।

అన్తాఖ్యేతి తథా ప్రోక్తా స్వరూపాత్తత్త్వచిన్తకైః ॥ ౩,౩౯.౯ ॥

ద్వితీయాభూత్తతః శుద్ధపరాద్విభుజసంయుతా ।

దక్షహస్తే యోగముద్రాం వామహస్తే తు పుస్తకమ్ ॥ ౩,౩౯.౧౦ ॥

బిభ్రతీ హిమకున్దేన్దుముక్తాసమవపుర్ద్యుతిః ।

పరాపరా తృతీయా స్యాద్బాలార్కాయుతసంమితా ॥ ౩,౩౯.౧౧ ॥

సర్వాభరణసంయుక్తా దశహస్తధృతామ్బుజా ।

వామోరున్యస్తహస్తా వా కిరీటార్ధేన్దుభూషణా ॥ ౩,౩౯.౧౨ ॥

పశ్చాచ్చతుర్భుజా జాతా సా పరా త్రిపురారుణా ।

పాశాఙ్కుశేక్షుకోదణ్డపఞ్చబాణలసత్కరా ॥ ౩,౩౯.౧౩ ॥

లలితా సైవ కామాక్షీ కాఞ్చ్యాం వ్యక్తిముపాగతా ।

సరస్వతీరమాగౌర్యస్తామేవాద్యాముపాసతే ॥ ౩,౩౯.౧౪ ॥

నేత్రద్వయం మహేశస్య కాశీకాఞ్చీపురద్వయమ్ ॥ ౩,౩౯.౧౫ ॥
విఖ్యాతం వైష్ణవం క్షేత్రం శివసాంనిధ్య కారకమ్ ।
కాఞ్చీక్షేత్రే పురా ధాతా సర్వలోకపితామహః ॥ ౩,౩౯.౧౬ ॥
శ్రీదేవీదర్శనాయైవ తపస్తేపే సుదుష్కరమ్ ।
ఆత్మైకధ్యానయుక్తస్య తస్యవ్రతవతో మునే ॥ ౩,౩౯.౧౭ ॥
ప్రాదురాసీత్పురో లక్ష్మీః పద్మహస్తా పరాత్పరా ।
పద్మాసనే చ తిష్ఠన్తీ విష్ణునా జిష్ణునా సహ ॥ ౩,౩౯.౧౮ ॥
సర్వశృఙ్గారవేషాఢ్యా సర్వాభరణభూషితా ।
సింహాసనేశ్వరీ ఖ్యాతా సర్వలోకైకరక్షిణీ ॥ ౩,౩౯.౧౯ ॥
తాం దృష్ట్వాద్భుతసౌన్దర్యాం పరజ్యోతిర్మయీం పరామ్ ।
ఆదిలక్ష్మీమితి ఖ్యాతాం సర్వేషాం హృదయే స్థితామ్ ॥ ౩,౩౯.౨౦ ॥
యామాహుస్త్రిపురామేవ బ్రహ్మవిష్ణ్వీశమాతరమ్ ।
కామాక్షీతి ప్రసిద్ధాం తామస్తౌషీత్పుర్మభక్తిమాన్ ॥ ౩,౩౯.౨౧ ॥
బ్రహ్మోవాచ ।
జయ దేవి జగన్మాతర్జయ త్రిపురసున్దరి ।
జయ శ్రీనాథసహజే జయ శ్రీసర్వమఙ్గలే ॥ ౩,౩౯.౨౨ ॥
జయ శ్రీకరుణారాశే జయ శృఙ్గారనాయికే ।
జయజయేధికసిద్ధేశి జయ యోగీన్ద్రవన్దితే ॥ ౩,౩౯.౨౩ ॥
జయజయ జగదమ్బ నిత్యరూపే జయజయ సన్నుతలోకసౌఖ్యదాత్రి ।
జయజయ హిమశైలకీర్తనీయే జయజయ శఙ్కరకామవామనేత్రి ॥ ౩,౩౯.౨౪ ॥
జగజ్జన్మస్థితిధ్వంసపిధానానుగ్రహాన్ముహుః ।
యా కరోతి స్వసఙ్కల్పాత్తస్యై దేవ్యై నమోనమః ॥ ౩,౩౯.౨౫ ॥
వర్ణాశ్రమాణాం సాంకర్యకారిణః పాపినో జనాన్ ।
నిహన్త్యాద్యాతితీక్ష్ణాస్త్రైస్తస్యై దేవ్యైదృ ॥ ౩,౩౯.౨౬ ॥

నాగమైశ్చ న వేద్రైశ్చ న శాస్త్రైర్న చ యోగిభిః ।
దేద్యా యా చ స్వసంవేద్యా తస్యై దేవ్యై నమోనమః ॥ ౩,౩౯.౨౭ ॥
రహస్యామ్నాయవేదాన్తైస్తత్త్వవిద్భిర్మునీశ్వరైః ।
పరం బ్రహ్మేతి యా ఖ్యాతా తస్యైదౄ ॥ ౩,౩౯.౨౮ ॥
హృదయస్థాపి సర్వేషాం యా న కేనాపి దృశ్యతే ।
సూక్ష్మవిజ్ఞానరూపాయైదౄ ॥ ౩,౩౯.౨౯ ॥
బ్రహ్మా విష్ణుశ్చ రుద్రశ్చ ఈశ్వరశ్చ సదాశివః ।
యద్ధ్యానైకపరా నిత్యం తస్యైదౄ ॥ ౩,౩౯.౩౦ ॥
యచ్చరణభక్తా ఇన్ద్రాద్యా యదాజ్ఞామేవ బిభ్రతి ।
సామ్రాజ్యసంపదీశాయై తస్యైదౄ ॥ ౩,౩౯.౩౧ ॥
వేదా నిఃశ్వసితం యస్యా వీక్షితం భూతపఞ్చకమ్ ।
స్మితం చరాచరం విశ్వం తస్యైదౄ ॥ ౩,౩౯.౩౨ ॥
సహస్రశీర్షా భోగీన్ద్రో ధరిత్రీం తు యదాజ్ఞయా ।
ధత్తే సర్వజనాధారాం తస్యైదౄ ॥ ౩,౩౯.౩౩ ॥
జ్వలత్యగ్నిస్తపత్యర్కోవాతో వాతి యదాజ్ఞయా ।
జ్ఞానశక్తిస్వరూపాయై తస్యైదౄ ॥ ౩,౩౯.౩౪ ॥
పఞ్చవింశతితత్త్వాని మాయాకఞ్చుకపఞ్చకమ్ ।
యన్మయం మునయః ప్రాహుస్తస్యైదౄ ॥ ౩,౩౯.౩౫ ॥
శివశక్తీశ్వరాశ్చైవ శుద్ధబోధః సదాశివః ।
యదున్మేషవిభేదాః స్యుస్తస్యైదౄ ॥ ౩,౩౯.౩౬ ॥
గురుర్మన్త్రో దేవతా చ తథా ప్రాణాశ్చ పఞ్చధా ।
యా విరాజతి చిద్రూపా తస్యైదౄ ॥ ౩,౩౯.౩౭ ॥
సర్వాత్మనామన్తరాత్మా పరమాన్దరూపిణీ ।
శ్రీవిద్యేతి స్మృతా వా తు తస్యైదౄ ॥ ౩,౩౯.౩౮ ॥

దర్శనాని చ సర్వాణి యదఙ్గాని విదుర్బుధాః ।
తత్తన్నియమయూపాయై తస్యై దేవ్యై నమోనమః ॥ ౩,౩౯.౩౯ ॥
యా భాతి సర్వలోకేషు మణిమన్త్రౌష ధాత్మనా ।
తత్త్వోపదేశరూపాయై తస్యైద్య ॥ ౩,౩౯.౪౦ ॥
దేశకాలపదార్థాత్మా యద్యద్వస్తు యథా తథా ।
తత్తద్రూపేణ యా భాతి తస్యైద్య ॥ ౩,౩౯.౪౧ ॥
హే ప్రతిభటాకారా కల్యాణగుణశాలినీ ।
విశ్వోత్తీర్ణేతి చాఖ్యాతా తస్యైద్య ॥ ౩,౩౯.౪౨ ॥
ఇతి స్తుత్వా మహాదేవీం ధాతా లోకపితామహః ।
భూయోభూయో నమస్కృత్య సహసా శరణం గతః ॥ ౩,౩౯.౪౩ ॥
సన్తుష్టా సా తదా దేవీ బ్రహ్మాణం ప్రేక్ష్య సంనతమ్ ।
వరదా సర్వలోకానాం వృణీష్వ వరమిత్యశాత్ ॥ ౩,౩౯.౪౪ ॥
బ్రహ్మోవాచ ।
భక్త్యా త్వద్దర్శనేనైవ కృతార్థోఽస్మి న సంశయః ।
తథాపి ప్రార్థయే కిఞ్చిల్లోకానుగ్రహకామ్యయా ॥ ౩,౩౯.౪౫ ॥
కర్మభూమౌ తు లోకేఽస్మిన్ప్రాయో మూఢా ఇమే జనాః ।
తేషామనుగ్రహార్థాయ నిత్యం కుర్వత్ర సంనిధిమ్ ॥ ౩,౩౯.౪౬ ॥
తథేతి తస్య తం కామం పూరయామాస వేధసః ।
అథ ధాతా పునస్తస్యా దేవ్యా వాసమకల్పయత్ ॥ ౩,౩౯.౪౭ ॥
శ్రీదేవీసోదరం నత్వా పుణ్డరీకాక్షమచ్యుతమ్ ।
తత్సాంనిధ్యం సదా కాఞ్చ్యాం ప్రార్థయామాస చాదృతః ॥ ౩,౩౯.౪౮ ॥
తతస్తథా కరిష్యామీత్యబ్రవీత్తం జనార్దనః ।
అథ తుష్టో జగద్ధాతా పునః ప్రాహ మహేశ్వరీమ్ ॥ ౩,౩౯.౪౯ ॥
శివోఽప్యత్రైవ సాంనిధ్యం తవ ప్రీత్యా కరోత్వితి ।

అథ శ్రీత్రిపురాదక్షభాగాత్కామేశ్వరః పరః ॥ ౩,౩౯.౫౦ ॥
ఈశానఃసర్వవిద్యా నామీశ్వరః సర్వదేహినామ్ ।
ఆవిరాసీన్మహాదేవః సాక్షాచ్ఛృఙ్గారనాయకః ॥ ౩,౩౯.౫౧ ॥
తతః పునః శ్రీకామాక్షీభాలనేత్రకటాక్షతః ।
కాచిద్బాలా ప్రాదురాసీన్మహాగౌరా మహోజ్జ్వలా ॥ ౩,౩౯.౫౨ ॥
సర్వశృఙ్గారవేషాఢ్యా మహాలావణ్యశేవధిః ।
అథ శ్రీపుణ్డరీకాక్షో బ్రహ్మణా సహ సాదరమ్ ॥ ౩,౩౯.౫౩ ॥
కారయామాస కల్యాణమాదిస్త్రీపుంసయోస్తయోః ।
ఆఖణ్డలాదయో దేవా వసురుద్రాదిదేవతాః ॥ ౩,౩౯.౫౪ ॥
మార్కణ్డేయాదిమునయో వసిష్ఠాదిమునీశ్వరాః ।
యోగీన్ద్రాః సనకాద్యాశ్చ నారదాద్యాః సురర్షయః ॥ ౩,౩౯.౫౫ ॥
వామదేవప్రభృతయో జీవన్ముక్తాః శుకాదయః ।
యక్షకిన్నర గన్ధర్వసిద్ధవిద్యాధరోరగాః ॥ ౩,౩౯.౫౬ ॥
గణాగ్రణీర్మహాశాస్తా దుర్గాద్యాశ్చైవ మాతరః ।
యా యాస్తు దేవతాః ప్రోక్తాస్తాః సర్వాః పరమేశ్వరీమ్ ॥ ౩,౩౯.౫౭ ॥
భద్రాసనవిమానస్థా నేముః ప్రాఞ్జలయస్తదా ।
మనసా నిర్మితం ధాత్రా మధ్యే నగరమద్భుతమ్ ॥ ౩,౩౯.౫౮ ॥
మన్దిరం పరమేశాన్యా మనోహరతమం శుభమ్ ।
శ్రీమతా వాసుదేవేన సోదరేమ మహేశ్వరః ॥ ౩,౩౯.౫౯ ॥
తత్రోదవోఢతాం గౌరీముపాగ్ని భగవాన్భవః ।
దేవదున్దుభయో నేదుః పుష్పవృష్టిః పపాత హ ॥ ౩,౩౯.౬౦ ॥
దమ్పత్యోర్జగతాం పత్యోః పాణిగ్రహణమఙ్గలమ్ ।
కో వా వర్ణయితుం శక్తో యది జిహ్వాసహస్రవాన్ ॥ ౩,౩౯.౬౧ ॥
ఆదిశ్రీమన్దిరస్యాస్య వాయుభాగే మహేశితుః ।

విస్తృతం భువనశ్రేష్ఠం కల్పితం పరమేష్ఠినా ॥ ౩,౩౯.౬౨ ॥
శ్రీగృహస్యాగ్నిభాగే తు విచిత్రం విష్ణుమన్దిరమ్ ।
ఇత్థం తా దేవతాస్తత్ర తిస్రః సన్నిహితాః సదా ॥ ౩,౩౯.౬౩ ॥
తదా ప్రదక్షిణీకృత్య తత్పరౌ దమ్పతీ తు తౌ ।
ప్రాప్తౌ సభావనాగారం తదా విధిజనార్దనౌ ॥ ౩,౩౯.౬౪ ॥
సమాగమ్య చ సభ్యానాం సమాస్థానాంయథావిధి ।
సంస్కారం వైదికైర్మన్త్రైః కథయామాసతుర్ముదా ॥ ౩,౩౯.౬౫ ॥
ఆద్యాదిలక్ష్మీః సర్వేషాం పురతః శ్రీపరేశ్వరీ ।
విరఞ్చిం దక్షిణేనాక్ష్ణా వామేన హరిమైక్షత ॥ ౩,౩౯.౬౬ ॥
కా నామ వాణీ మా నామ కమలా తే ఉభే తతః ।
ప్రాదుర్భూతే ప్రభాపుఞ్జే పఞ్జరాన్త ఇవ స్థితే ॥ ౩,౩౯.౬౭ ॥
శ్రీదేవతానమచ్చోర్ధ్వబద్ధాఞ్జలిపుటావుభౌ ।
జయ కామాక్షికామాక్షీత్యూచతుస్తాం ప్రణేమతుః ॥ ౩,౩౯.౬౮ ॥
మూర్తే చ గఙ్గాయమునే తత్ర సేవార్థమాగతే ।
తిస్రః కోట్యోఽర్ధకోటీ చ యా యాస్తీర్థాధిదేవతాః ॥ ౩,౩౯.౬౯ ॥
సేవార్థం త్రిపురాంబా యాస్తాస్తాః సర్వాః సమాగతాః ।
తదా కరాభ్యామాదాయ చామరే భారతీశ్రియౌ ।
శ్రీదేవీముపతస్థాతే వీజయన్త్యౌ యథోచితమ్ ॥ ౩,౩౯.౭౦ ॥
అనర్ఘ్యరత్నఖచితకిఙ్కిణీచితదోర్లతే ।
ఆదిశ్రీనయనోత్పన్నే తే ఉభే భారతీశ్రియౌ ॥ ౩,౩౯.౭౧ ॥
సంవీక్ష్య సర్వజనతా విశేషేణ విసిస్మియే ।
తదా ప్రభృతి కల్యాణీ కామాక్షీత్యభిధామియాత్ ।
తదుచ్చారణమాత్రేణ శ్రీదేవీ శం ప్రయచ్ఛతి ॥ ౩,౩౯.౭౨ ॥
కామాక్షీతి త్రయో వర్ణాః సర్వమఙ్గలహేతవః ।

అథ సా జగదీశానీ వేదవేదాఙ్గపారగే ॥ ౩,౩౯.౨౩ ॥

విధా నిత్యం నిషీదేతి సందిదేశ సరస్వతీమ్ ।

సాపి వాణీశ్వరీ గఙ్గాహస్తనిక్షిప్తచామరా ।

పశ్యతాం సర్వదేవానాం విధాతుర్ముఖమావిశత్ ॥ ౩,౩౯.౨౪ ॥

ఇన్దిరా చ మహాలక్ష్మ్యా సందిష్టా తుష్టయా తథా ।

యథోచితనివాసాయ విష్ణోర్వక్షస్థలం ముదా ।

తదాజ్ఞాం శిరసా ధృత్వా రమా విష్ణుశ్చ భక్తితః ॥ ౩,౩౯.౨౫ ॥

తావుభౌ దంపతీ నత్వా మహాత్రిపురసున్దరీమ్ ।

ప్రార్థయామాసతుర్భూయస్తదావరణదేవతామ్ ॥ ౩,౩౯.౨౬ ॥

తథాస్త్వితి వరం దత్త్వా తాభ్యాం త్రిపురసున్దరమ్ ।

తదావరణదేవత్వం ప్రాప్తౌ పద్మాచ్యుతౌ తదా ॥ ౩,౩౯.౨౭ ॥

స్వపీఠోత్తరమాస్థాప్య దక్షిణే స్థితవాన్స్వయమ్ ।

అథోవాచ మహాగౌరీం త్వమన్యద్రూపమాచర ।

తత్ర యాతో మహాగౌర్యాః ప్రతిబింబో మనోహరః ॥ ౩,౩౯.౨౮ ॥

చకాసద్దివ్యదేహేన మహాగౌరీసమాకృతిః ।

తరుణారుణరాజాభసైన్దర్యచరణద్వయః ॥ ౩,౩౯.౨౯ ॥

క్వణత్కఙ్కణమఞ్జీరతిత్తిరీకృతపీఠకః ।

విద్యుదుల్లాసితస్వానమనోజ్ఞమణిమేఖలః ॥ ౩,౩౯.౩౦ ॥

రత్నకఙ్కణకేయూరవిరాజితభుజద్వయః ।

ముక్తావైదూర్యమాణిక్య నిబద్ధవరబన్ధనః ॥ ౩,౩౯.౩౧ ॥

విభ్రాజమానో మధ్యేన వలిత్రితయశోభితః ।

జాహ్నవీసరిదావర్తశోభినాభీవిభూషితః ॥ ౩,౩౯.౩౨ ॥

పాటీరపఙ్కకర్పూరకుఙ్కుమాలఙ్కృతస్తనః ।

ఆముక్తముక్తాలఙ్కారభాసురస్తనకుఞ్చుకః ॥ ౩,౩౯.౩౩ ॥

వినోదేన కటీదేశలంబమానసుశృఙ్ఖలః ।
మాణిక్యశకలాబద్ధముద్రికాభిరలఙ్కృతః ॥ ౩,౩౯.౭౪ ॥
దక్షహస్తాంబుజాసక్తస్నిగ్ధోజ్జవలమనోహరః ।
ఆభాత్యాప్రపదీనస్రగ్దివ్యాకల్పకదంబకైః ॥ ౩,౩౯.౭౫ ॥
దీప్తభూషణరత్నాంశురాజిరాజితదిఙ్ముఖః ।
తప్తహాటకసంక్లప్తరత్నగ్రీబోపశోభితః ॥ ౩,౩౯.౭౬ ॥
మాఙ్గల్యసూత్రరత్నాంశుశోణిమాధరకన్ధరః ।
పాలీవతంసమాణిక్యతాటఙ్కపరిభూషితః ॥ ౩,౩౯.౭౭ ॥
జపావిద్రుమలావణ్యలలితాధరపల్లవః ।
దాడిమీఫలబీజాభదన్తపఙ్క్తివిరాజితః ॥ ౩,౩౯.౭౮ ॥
మన్దమన్దస్మితోల్లాసికపోలఫలకోమలః ।
ఔపమ్యరహితోదారనాసామణిమనోహరః ॥ ౩,౩౯.౭౯ ॥
విలసత్తిలపుష్పశ్రీవిమలోన్నత నాసికః ।
ఈషదున్మేషమధురనీలోత్పలవిలోచనః ॥ ౩,౩౯.౮౦ ॥
నవప్రసూనచాపశ్రీలలితభ్రూవికాశకః ।
అర్ద్ధేన్దుతులితో భాలే పూర్ణేన్దురుచిరాననః ॥ ౩,౩౯.౮౧ ॥
సాంద్రసౌరభసంపన్నకస్తూరీతిలకోజ్జ్వలః ।
మత్తాలిమాలావిలసదలకాఢ్యముఖాంబుజః ॥ ౩,౩౯.౮౨ ॥
పారిజాతప్రసూనస్రగ్వాహిధమ్మిల్లబన్ధనః ।
అత్యర్ఘరత్నఖచితముకుటాఞ్చితమస్తకః ॥ ౩,౩౯.౮౩ ॥
సర్వలావణ్యవసతిర్భువనం విభ్రమాశ్రియః ।
శివో విష్ణుశ్చ తత్రత్యాః సమస్తాశ్చ మహాజనాః ॥ ౩,౩౯.౮౪ ॥
బింబస్య తస్య దేవ్యాశ్చ అభేదం జగృహుస్తదా ।
అథ తర్హి మహేశానీ స్వతన్త్రా ప్రవివేశ హ ॥ ౩,౩౯.౮౫ ॥

అగ్రతః సర్వదేవానామాశ్రయేణ ప్రపశ్యతామ్ ।
బిమ్బం కృత్వాత్మనా బిమ్బే సంప్రవిశ్య స్థితాం చ తామ్ ।
దృష్ట్వా భూయో నమస్కృత్య పునః ప్రార్థితవాన్విధిః ॥ ౩,౩౯.౯౬ ॥
పూర్ణబ్రహ్మే మహాశక్తే మహాత్రిపురసున్దరి ।
శ్రీకామాక్షీతి విఖ్యాతే నమస్తుభ్యం దినేదినే ।
కిఞ్చిద్విజ్ఞాపయామ్యద్య శృణు తత్కృపయా మమ ॥ ౩,౩౯.౯౭ ॥
అత్రైవ తు మహాగౌర్యా మహేశస్యోభయోరపి ।
శ్రీదేవి నిత్యకల్యాణి వివాహః ప్రతివత్సరమ్ ।
కర్తవ్యో జగతామృద్ధసేవాయై చ దివౌకసామ్ ॥ ౩,౩౯.౯౮ ॥
భూలోకేఽస్మిన్మహాదేవి విమూఢా జనతా అపి ।
తాం దృష్ట్వా భక్తితో నత్వా ప్రయాన్తు పరమాం గతిమ్ ॥ ౩,౩౯.౯౯ ॥
తథేత్యాకాశవాణ్యా తు దదౌ తస్యోత్తరం పరా ।
విససర్జ చ సర్వాంస్తాన్స్వనికేతనివృత్తయే ॥ ౩,౩౯.౧౦౦ ॥
తదద్భుతతమం శీలం స్మృత్వా స్మృత్వా ముహుర్ముహుః ।
తాం నమస్కృత్య తే సర్వే తతో జగముర్యథాగతమ్ ॥ ౩,౩౯.౧౦౧ ॥
పితామహస్తు హృష్టాత్మా ముకున్దేన శివేన చ ।
సార్ధం శ్రీమన్దిరే తత్ర మన్త్రోపేతాం నివేశ్య చ ।
ఆరాధ్య వైదికైః స్తోత్రైః సాష్టాఙ్గం ప్రణనామ సః ॥ ౩,౩౯.౧౦౨ ॥
అథాకాశగిరా దేవీ బ్రహ్మాణమిదమబ్రవీత్ ॥ ౩,౩౯.౧౦౩ ॥
విష్ణుం శివం చ స్వస్థానే సమాధాయ సమాహితః ।
ప్రతిసంవత్సరం తత్ర సేవాం కురుదృఢాశయ ॥ ౩,౩౯.౧౦౪ ॥
స్వయంవ్యక్తమిహ శ్రీశమిత్రేశాంబాసమన్వితమ్ ।
శ్రీకామగిరిపీఠం తు సాక్షాచ్చీపురమధ్యగమ్ ॥ ౩,౩౯.౧౦౫ ॥
వామభాగే వృతం లక్ష్యం విష్ణునాన్యత్ర సేవినమ్ ॥ ౩,౩౯.౧౦౬ ॥

చిదానన్దాకారరూపం సర్వపీఠాధిదైవతమ్ ।
అదృశ్యమూర్తిమవ్యక్తమాదధార యథా విధి ॥ ౩,౩౯.౧౦౭ ॥
శ్రీమనోజ్ఞే సునక్షత్రే దలానాం హీరకోరకైః ।
అర్చిష్మద్భిరప్రధృష్యైర్లోకానామభివృద్ధయే ॥ ౩,౩౯.౧౦౮ ॥
ఇదానీం త్వం తదభ్యర్చ్య యథావిధి విధే ముదా ।
మణ్డలం త్వఖిలం కృత్వా నిజలోకం హి పాలయ ॥ ౩,౩౯.౧౦౯ ॥
ఇత్యుక్తో భగవాన్బ్రహ్మా తథా కృత్వా తదీరితమ్ ।
నిక్షిప్య హృది తాం దేవీం నిజం ధామ జగామ సః ॥ ౩,౩౯.౧౧౦ ॥
ఇతి తే తత్త్వతః ప్రోక్తం కామాక్షీశిలమద్భుతమ్ ।
సాక్షాదేవమహాలక్ష్మీమిమాం విద్ధి ఘటోద్భవ ॥ ౩,౩౯.౧౧౧ ॥
య ఇదం శృణుయాన్నిత్యం యశ్చాపి ప్రయతః పఠేత్ ।
తస్య భుక్తిశ్చ ముక్తిశ్చ కరస్థా నాత్ర సంశయః ॥ ౩,౩౯.౧౧౨ ॥
బృహస్పతిసమో బుద్ధ్యా సర్వవిద్యాధిపో భవేత్ ।
ఆదిర్నారాయణః శ్రీమాన్భగవాన్భక్తవత్సలః ॥ ౩,౩౯.౧౧౩ ॥
తపసా తోషితః పూర్వం మయా చ చిరకాలతః ।
సారూప్యముక్తిం కృపయా దత్త్వా పుత్రాయ మే ప్రభుః ।
మహాత్రిపురసున్దర్యా మహాత్మ్యం సముపాదిశత్ ॥ ౩,౩౯.౧౧౪ ॥
తతస్తస్మాదహం కిఞ్చిద్వేద్మి వక్ష్యే న చాన్యథా ।
రహస్యమన్త్రం సంవక్ష్యేశృణు తం త్వం సమాహితః ॥ ౩,౩౯.౧౧౫ ॥
న బ్రహ్మా న చ విష్ణుర్వా న రుద్రశ్చ త్రయోఽప్యమీ ।
మోహితా మాయయా యస్యాస్తురీయస్తు స చేశ్వరః ।
సదాశివో న జానాతి కథం ప్రాకృతదేవతాః ॥ ౩,౩౯.౧౧౬ ॥
సదాశివస్తు సర్వాత్మా సచ్చిదానన్దవిగ్రహః ।
అకర్తుమన్యథా కర్తుం కర్తుమస్యా అనుగ్రహాత్ ॥ ౩,౩౯.౧౧౭ ॥

సదా కశ్చిత్తదేవాహం మన్యమానో మహేశ్వరః ।

తన్మాయామోహితో భూత్వా త్వవశః శవతామగాత్ ॥ ౩,౩౯.౧౧౮ ॥

సైవ కారణమేతేషాముత్పత్తౌ చ లయేఽపి చ ।

కశ్చిదత్ర విశేషోఽస్తి వక్తవ్యాంశోఽపి తం శృణు ॥ ౩,౩౯.౧౧౯ ॥

బ్రహ్మాదీనాం త్రయాణాం చ తురీయస్త్వీశ్వరః ప్రభుః ।

చతుర్ణామపి సర్వేషామాది కర్తా సదాశివః ॥ ౩,౩౯.౧౨౦ ॥

ఏతద్రహస్యం కథితం తస్యాశ్చరితమద్భుతమ్ ।

భూయ ఏవ ప్రవక్ష్యామి సావధానమనాః శృణు ॥ ౩,౩౯.౧౨౧ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే ఉత్తరభాగే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే లలితోపాఖ్యానే ఏకోనచత్వారింశోఽధ్యాయః

అగస్త్య ఉవాచ

శ్రీకామకోష్ఠపీఠస్థా మహాత్రిపురసున్దరీ ।

కఙ్కం విలాసమకరోత్కామాక్షీత్యభివిశ్రుతా ॥ ౩,౪౦.౧ ॥

శ్రీకామాక్షీతి సా దేవీ మహాత్రిపురసుందరీ ।

భూమణ్డలస్థితా దేవీ కిం కరోతి మహేశ్వరీ ।

ఏతస్యాశ్చరితం దివ్యం వద మే వదతాం వర ॥ ౩,౪౦.౨ ॥

హయగ్రీవ ఉవాచ

అత్ర స్థితాపి సర్వేషాం హృదయస్థా ఘటోద్భవ ।

తత్తత్కర్మానురూపం సా ప్రదత్తే దేహినాం ఫలమ్ ॥ ౩,౪౦.౩ ॥

యత్కిఞ్చిద్వర్తతే లోకే సర్వమస్యా విచేష్టితమ్ ।

కిఞ్చిచ్చిన్తయతే కశ్చిత్స్వచ్ఛన్దం విదధాత్యసౌ ॥ ౩,౪౦.౪ ॥
తస్యా ఏవావతారాస్తు త్రిపురాద్యాశ్చ శక్తయః ।
ఇయమేవ మహాలక్ష్మీః ససర్జాణ్డత్రయం పురా ॥ ౩,౪౦.౫ ॥
పరత్రయాణామావాసం శక్తీనాం తిసృణామపి ।
ఏకస్మాదణ్డతో జాతావంబికాపురుషోత్తమౌ ॥ ౩,౪౦.౬ ॥
శ్రీవిరిఞ్చౌ తతోఽన్యస్మాదన్య స్మాచ్చ గిరాశివౌ ।
ఇన్దిరాం యోజయామాస ముకున్దేన మహేశ్వరీ ।
పార్వత్యా పరమేశానం సరస్వత్యా పితామహమ్ ॥ ౩,౪౦.౭ ॥
బ్రహ్మాణం సర్వ లోకానాం సృష్టికార్యే న్యయుఙ్క్త సా ।
వాసుదేవం పరిత్రాణే సంహారే చ త్రిలోచనమ్ ॥ ౩,౪౦.౮ ॥
తే సర్వేఽపి మహాలక్ష్మీం ధ్యాయన్తః శర్మదాం సదా ।
బ్రహ్మలోకే చ వైకుణ్ఠే కైలాసే చ వసంత్యమీ ॥ ౩,౪౦.౯ ॥
కదాచిత్పార్వతీ దేవీ కైలాసశిఖరే శుభే ।
విహరన్తీ మహేశస్య పిధానం నేత్రయోర్వ్యధాత్ ॥ ౩,౪౦.౧౦ ॥
చన్ద్రసూర్యౌ యతస్తస్య నేత్రాత్తస్మాజ్జగత్త్రయమ్ ।
అన్ధకారావృతమభూదతేజస్కం సమన్తతః ॥ ౩,౪౦.౧౧ ॥
తతశ్చ సకలా లోకా స్త్యక్తదేవపితృక్రియాః ।
ఇతి కర్త్వ్యతామూఢా న ప్రజానన్త కిఞ్చన ॥ ౩,౪౦.౧౨ ॥
తద్దృష్ట్వా భగవాన్రుద్రః పార్వతీమిదమబ్రవీత్ ।
త్వయా పాపం కృతం దేవి మమ నేత్రపిధానతః ॥ ౩,౪౦.౧౩ ॥
ఋషయస్త్యక్తతపసో హతసన్ధ్యాశ్చ వైదికాః ।
సర్వం చ వైదికం కర్మ త్వయా నాశితమంబికే ॥ ౩,౪౦.౧౪ ॥
తస్మాత్పాపస్య శాన్త్యర్థం తపః కురు సుదుష్కరమ్ ।
గత్వా కాశీం వ్రతం తత్ర కిఞ్చిత్కాలం సమాచర ॥ ౩,౪౦.౧౫ ॥

పశ్చాత్కాఞ్చీపురం గత్వా కామాక్షీం తత్ర ద్రక్ష్యసి ।
ఆరాధయైతాం నిత్యాం త్వం సర్వపాపహరీం శివామ్ ॥ ౩,౪౦.౧౬ ॥
తులసీమగ్రతః కృత్త్వా కమ్పాకూలే తపః కురు ।
ఇత్యాదిశ్య మహాదేవస్త్రత్రైవాన్తరధీయత ॥ ౩,౪౦.౧౭ ॥
తథా కృతవతీశానీ భర్తురాజ్ఞానువర్తినీ ।
చిరేణ తపసా క్లిష్టామనన్యహృదయాం శివామ్ ॥ ౩,౪౦.౧౮ ॥
అగ్రతః కృతసాంనిధ్యా కామాక్షీ వాక్యమబ్రవీత్ ।
వత్సే తపోభిరత్యుగ్రైరలం ప్రీతాస్మి సువ్రతే ॥ ౩,౪౦.౧౯ ॥
ఉన్మీల్య నయనే పశ్చాత్పార్వతీ స్వపురః స్థితామ్ ।
బాలార్కాయుతసంకాశాం సర్వాభరణభూషితామ్ ॥ ౩,౪౦.౨౦ ॥
కిరీటహారకేయూరకటకాద్యైరలఙ్కృతామ్ ।
పాశాఙ్కుశేక్షుకోదణ్డపఞ్చబాణలసత్కరామ్ ॥ ౩,౪౦.౨౧ ॥
కిరీటముకుటోల్లాసిచన్ద్రరేఖావిభూషణామ్ ।
విధాతృహరిరుద్రేశసదాశివపదప్రదామ్ ॥ ౩,౪౦.౨౨ ॥
సగుణం బ్రహ్మతామాహురనుత్తరపదాభిధామ్ ।
ప్రపఞ్చద్వయనిర్మాణకారిణీం తాం పరాంబికామ్ ॥ ౩,౪౦.౨౩ ॥
తాం దృష్ట్వాథ మహారాజ్ఞీం మహా నన్దపరిప్లుతా ।
పులకాచితసర్వాఙ్గీ హర్షేణోత్ఫుల్లలోచనా ॥ ౩,౪౦.౨౪ ॥
చణ్డికామఙ్గలాద్యైశ్చ సహసా స్వసఖీజనైః ।
ప్రణిపత్య చ సాష్టాఙ్గం కృత్వా చైవ ప్రదక్షిణామ్ ॥ ౩,౪౦.౨౫ ॥
బద్ధాఞ్జలిపుటా భూయః ప్రణతా స్వైక్యరూపిణీ ।
తామాహ కృపయా వీక్ష్య మహాత్రిపురసుందరీ ॥ ౩,౪౦.౨౬ ॥
బాహుభ్యాం సంపరిష్వజ్య సస్నేహమిదమబ్రవీత్ ।
వత్సే లభస్వ భర్తారం రుద్రం స్వమనసేప్సితమ్ ॥ ౩,౪౦.౨౭ ॥

లోకే త్వమపి రక్షార్థం మమాజ్ఞామ నువర్తయ ।
అహం త్వమితి కో భేదస్త్వమేవాహం న సంశయః ॥ 3,౪౦.౨౮ ॥
కిం పాపం తవ కల్యాణి త్వం హి పాపనికృన్తనీ ।
ఆమనన్తి హి యోగీన్ద్రాస్త్వామేవ బ్రహ్మరూపిణీమ్ ॥ 3,౪౦.౨౯ ॥
లీలామాత్రమిదం వత్సే పరలోకవిడంబనమ్ ।
ఇత్యూచిషీం మహారాజ్ఞీమబికాం సర్వమఙ్గలా ।
భక్త్యా ప్రణమ్య పశ్యన్తీ పరాం ప్రీతిముపాయయౌ ॥ 3,౪౦.30 ॥
స్తువత్యామేవ పార్వత్యాం తదానీమేవ సాపరా ।
ప్రవిష్టా హృదయం తస్యాః ప్రహృష్టాయా మహామునే ॥ 3,౪౦.3౧ ॥
అథ విస్మయమాపన్నా చిన్తయన్తీ ముహుర్ముహుః ।
స్వప్నః కిమేష దృష్టో వా మయా కిమథ వా భ్రమః ॥ 3,౪౦.3౨ ॥
ఇత్థం విమృశ్య పరితః ప్రేరయామాస లోచనే ।
జయాం చ విజయాం పశ్చాత్సఖ్యావాలోక్య సస్మితే ।
ప్రసన్నవదనా సా తు ప్రణతే వదతి స్మ సా ॥ 3,౪౦.33 ॥
ఏతావన్తమలం కాలం కుత్ర యాతే యువాం ప్రియే ।
మయా దృష్టాం తు కామాక్షీం యువాం చేత్కిమపశ్యతమ్ ॥ 3,౪౦.3౪ ॥
సఖ్యౌ తు తద్వచః శ్రుత్వా ప్రహర్షోత్ఫుల్లలోచనే ।
పుష్పాణి పూజనార్హాణి నిధాయాగ్రే సమూచతుః ॥ 3,౪౦.3౫ ॥
సత్యమేవాధునా దృష్టా హ్యావాభ్యామపి సా పరా ।
న స్వప్నో న భ్రమో వాపి సాక్షాత్తే హృదయం గతా ।
ఇత్యుక్త్వా పార్శ్వయోస్తస్యా నిషణ్ణే వినయానతే ॥ 3,౪౦.3౬ ॥
ఏకామ్రమూలే భగవాన్భవానీవిరహార్తిమాన్ ।
గౌరీసంప్రాప్తయే దధ్యౌ కామాక్షీం నియతేన్ద్రియః ॥ 3,౪౦.3౭ ॥
తత్రాపి కృతసాంనిధ్యా శ్రీవిద్యాదేవతా పరా ।

అచష్ట కృపయా తుష్టా ధ్యాయన్తం నిశ్చలం శివమ్ ॥ ౩,౪౦.౩౮ ॥
అలం ధ్యానేన కన్దర్పదర్పఘ్న త్వం మమాజ్ఞయా ।
అఙ్గీకురుష్వ కన్దర్పం భూయో మచ్చాసనే స్థితమ్ ॥ ౩,౪౦.౩౯ ॥
ఏకామ్రసంజ్ఞే మత్పీఠే త్విహైవ నివసన్సదా ।
త్వమేవాగత్య మత్పీత్యై సంనిధౌ మమ సువ్రత ।
గౌరీమనుగృహాణ త్వం కంపానీరనివాసినీమ్ ॥ ౩,౪౦.౪౦ ॥
తాపద్వయం జహీహ్యాశు యోగజం తద్వియోగజమ్ ।
ఇత్యుక్త్వాన్తర్దధే తస్య హృదయే పరమా రమా ॥ ౩,౪౦.౪౧ ॥
శివో వ్యుత్థాయ సహసా ధీరః సంహృష్టమానసః ।
తస్యా అనుగ్రహం లబ్ధ్వా సర్వదేవనిషేవితః ॥ ౩,౪౦.౪౨ ॥
హృదిధ్యాయంశ్చ తామేవ మహాత్రిపురసున్దరీమ్ ।
యద్విలాసాత్సముత్పన్నం లయం యాతి చ యత్ర వై ॥ ౩,౪౦.౪౩ ॥
జగచ్చరాచరం చైతత్ప్రపఞ్చద్వితయాత్మకమ్ ।
భూషయన్తీం శివాం కమ్పామనుకంపార్ద్రమానసామ్ ॥ ౩,౪౦.౪౪ ॥
అఙ్గీకృత్య తదా గౌరీ వైవాహికవిధానతః ।
ఆదాయ వృషమారుహ్య కైలాసశిఖరం యయౌ ॥ ౩,౪౦.౪౫ ॥
పునరన్యం మహప్రాజ్ఞం సమాకర్ణయ కుమ్భజ ।
ఆదిలక్ష్మ్యాః ప్రభావం తు కథయామి తవానఘ ॥ ౩,౪౦.౪౬ ॥
సభాయాం బ్రహ్మణో గత్వా సమాసేదుస్త్రిమూర్తయః ।
దిక్పాలాశ్చ సురాః సర్వే సనకాద్యాశ్చ యోగినః ॥ ౩,౪౦.౪౭ ॥
దేవర్షయో నారదాద్యా వశిష్ఠాద్యాశ్చ తాపసాః ।
తే సర్వే సహితాస్తత్ర బ్రహ్మణశ్చ కపర్దినః ।
ద్వయోః పఞ్చముఖత్వేన భేదం న వివిదుస్తదా ॥ ౩,౪౦.౪౮ ॥
అన్యోన్యం పృష్టవన్తస్తే బ్రహ్మా కః కశ్చశఙ్కరః ।

తేషాం సంవదతాం మధ్యే క్షిప్రమన్తర్హితః శివః ॥ ౩,౪౦.౪౯ ॥

తదా పఞ్చముఖో బ్రహ్మా సితో నారాయణస్తయోః ।

ఉభయోరపి సంవాదస్త్వహం బ్రహ్మేత్యజాయత ॥ ౩,౪౦.౫౦ ॥

అగ్ అన్నాభికమలాజ్జాతస్త్వం యన్మమాత్మజః ।

సృష్టికర్తా త్వహం బ్రహ్మా నామసాధర్మ్యతస్తథా ।

త్వం చ రుద్రశ్చ మే పుత్రౌ సృష్టికర్తురుభౌ యువామ్ ॥ ౩,౪౦.౫౧ ॥

ఇతి మాయామోహితయోరుభయోరన్తరే తదా ।

తయోశ్చ స్వస్య మాహాత్మ్యమహం బ్రహ్మేతి దర్శయన్ ।

ప్రాదురాసీన్మహాజ్యోతిస్తంభరూపో మహేశ్వరః ॥ ౩,౪౦.౫౨ ॥

జ్ఞాత్వైవైనం మహేశానం విష్ణుస్తూష్ణీం తతః స్థితః ।

పఞ్చవక్త్రస్తతో బ్రహ్మా హ్యవమత్యైవమాస్థితః ।

బ్రహ్మణః శిరసామూర్ధ్వం జ్యోతిశ్చక్రమభూత్పరః ॥ ౩,౪౦.౫౩ ॥

తన్మధ్యే సంస్థితో దేవః ప్రాదురాసోమయా సహ ।

ఊర్ధ్వమైక్షత భూయస్తమవమత్య వచోఽబ్రవీత్ ॥ ౩,౪౦.౫౪ ॥

తన్నిశమ్య భృశం క్రోధమవాప త్రిపురాన్తకః ।

విష్ణుమేవం తదాలోక్య క్రోధేనైవ వికారతః ॥ ౩,౪౦.౫౫ ॥

తయోరేవ సముత్పన్నో భైరవః క్రోధసంయుతః ।

మూర్ధానమేకం చిచ్ఛేద నఖేనైవ తదా విధేః ।

హాహేతి తత్ర సర్వేఽపి క్రన్దన్తశ్చ పలాయితాః ॥ ౩,౪౦.౫౬ ॥

అథ బ్రహ్మకపాలం తు నఖలగ్నం స భైరవః ।

భూయోభూయో ధునోతి స్మ తథాపి న ముమోచ తమ్ ॥ ౩,౪౦.౫౭ ॥

తద్బ్రహ్మహత్యాముక్త్యర్థం చచార ధరణీతలే ।

పుణ్యక్షేత్రాణి సర్వాణి గఙ్గాద్యాశ్చ మహానదీః ॥ ౩,౪౦.౫౮ ॥

న చ తాభిర్విముక్తోఽభూత్కపాలీ బ్రహ్మహత్యయా ।

విషణ్ణవదనో దీనో నిఃశ్రీక ఇవ లక్షితః ।
చిరేణ ప్రాప్తవాన్కాఞ్చీం బ్రహ్మణా పూర్వమోషితామ్ ॥ ౩,౪౦.౫౯ ॥
తత్ర భిక్షామటన్నిత్యం సేవమానః పరా శ్రియమ్ ।
పఞ్చతీర్థే ప్రతిదినం స్నాత్వా భూలక్షణాఙ్కితే ॥ ౩,౪౦.౬౦ ॥
కఞ్చిత్కాలమువాసాథ ప్రభ్రాన్త ఇవ బిల్వలః ।
కాఞ్చీక్షేత్రనివాసేన క్రమేణ ప్రయతాశయః ॥ ౩,౪౦.౬౧ ॥
నిర్ధూతనిఖిలాతఙ్కః శ్రీదేవీం మనసా వాన్ ।
ఉత్తరే సేవితుం లక్ష్మ్యా వాసుదేవేన దక్షిణే ॥ ౩,౪౦.౬౨ ॥
శ్రీకామకోష్ఠమాగత్య పురస్తాత్తస్య సంస్థితః ।
ఆదిలక్ష్మీపదధ్యానమాతతాన యతాత్మవాన్ ॥ ౩,౪౦.౬౩ ॥
యథా దీపో నివాతస్థో నిస్తరఙ్గో యథాంబుధిః ।
తథాన్తర్వాయురోధేన న చచాలా చలేశ్వరః ॥ ౩,౪౦.౬౪ ॥
తైలధారావదచ్ఛిన్నామనవచ్ఛిన్నభైరవః ।
వితేనే శైలతనయానాథశ్రీధ్యానసన్తతిమ్ ।
న బ్రహ్మా నైవ విష్ణుర్వా న సిద్ధః కపిలోఽపి వా ॥ ౩,౪౦.౬౫ ॥
నాన్యే చ సనకాద్యా యే మునయో వా శుకాదయః ।
తయా సమాధినిష్ఠాయాం న సమర్థాః కథఞ్చన ॥ ౩,౪౦.౬౬ ॥
అథ శ్రీభావయోగేన శ్రీభావం ప్రాప్తవాఞ్శివః ।
తతః ప్రసన్నా శ్రీదేవీ ప్రభామణ్డలవర్తినీ ।
అర్ధరాత్రే పురః స్థిత్వా వాచం ప్రోవాచ వాఙ్మయీ ॥ ౩,౪౦.౬౭ ॥
శ్రీకణ్ఠ సర్వపాపఘ్న కిం పాపం తవ విద్యతే ।
మద్రూపస్త్వం కథం దేహః సేయం లోకవిడమ్బనా ॥ ౩,౪౦.౬౮ ॥
శ్వోభూతే బ్రహ్మహత్యాయాః క్షణాన్ముక్తో భవిష్యసి ।
ఇత్యుక్త్వాన్తర్దధే తత్ర మహాసింహాసనేశ్వరీ ॥ ౩,౪౦.౬౯ ॥

భైరవోఽపి ప్రహృష్టాత్మా కృతార్థః శ్రీవిలోకనాత్ ।
వినీయ తం నిశాశేషం శ్రీధ్యానైకపరాయణః ॥ ౩,౪౦.౭౦ ॥
ప్రాతః పఞ్చమహాతీర్థే స్నాత్వా సన్ధ్యాముపాస్య చ ।
పునః పునర్ధూనుతే స్మ కరలగ్నం కపాలకమ్ ॥ ౩,౪౦.౭౧ ॥
తథాపి తత్తు నాస్రంసత్స నిర్వేదం పరం గతః ।
స్వప్నః కిమేష మాయా వా మానసభ్రాన్తిరేవ వా ॥ ౩,౪౦.౭౨ ॥
ముహురేవం విచిన్త్యేశః శోకవ్యాకులమానసః ।
స్వయమేవ నిగృహ్యాథ శోకం ధీరాగ్రణీః శివః ॥ ౩,౪౦.౭౩ ॥
తులసీమణ్డలం నత్వా పూజయిత్వా పురః స్థితః ।
నిగృహీతేన్ద్రియగ్రామః సమాధిస్థోఽభవత్పునః ॥ ౩,౪౦.౭౪ ॥
యామమాత్రే గతే దేవీ పునః సాంనిధ్యమాగతా ।
అలం సమాధినా శమ్భో నిమజ్జాత్ర సరోవరే ॥ ౩,౪౦.౭౫ ॥
ఇత్యా దిశ్య తిరోఽధత్త సోఽపి చిన్తాముపాగమత్ ।
ఇయం చ మాయా స్వప్నో వా కిం కర్తవ్యం మయాథ వా ॥ ౩,౪౦.౭౬ ॥
శ్వోభూతే బ్రహ్మహత్యాయాః క్షణాన్ముక్తో భవిష్యసి ।
ఇత్యుక్తం శ్రీపరాదేవ్యా యామాతీతమిదం దినమ్ ॥ ౩,౪౦.౭౭ ॥
ఏవం సర్వం చ మిథ్యైవేత్యధికం చిన్తయావృతః ।
భగవాన్వ్యోమవాణ్యా తు నిమజ్జాప్స్వితి గర్జితమ్ ॥ ౩,౪౦.౭౮ ॥
శ్రుత్వా శఙ్కాం సముత్సృజ్య తత్త్వం నిశ్చిత్య శఙ్కరః ।
నిమమజ్జ సరస్యాం తు గఙ్గాయాం పునరుత్థితః ॥ ౩,౪౦.౭౯ ॥
తత్ర కాశీం సమాలోక్య కిమేతదితి చిన్తయన్ ।
స ముహూర్తం స్థితస్తూష్ణీం నఖలీనకపాలకః ॥ ౩,౪౦.౮౦ ॥
లలాటన్తపముద్వీక్ష్య తరణిం తరుణేన్దుభృత్ ।
భిక్షార్థం నగరీమేనాం ప్రవివేశ వశీ శివః ॥ ౩,౪౦.౮౧ ॥

గృహాణి కానిచిద్గత్వా ప్రతోల్యాం పర్యటన్భవః ।
సోఽపశ్యదగ్రతః కాఞ్చిత్కాఞ్చీం శ్రీదేవతాకృతిమ్ ॥ ౩,౪౦.౮౨ ॥
భిక్షాం జ్యోతిర్మయీం తస్మై దత్త్వా క్షిప్రం తిరోదధే ।
క్షణాద్బ్రహ్మకపాలం తత్ప్రచ్యుతం తన్నఖాగ్రతః ॥ ౩,౪౦.౮౩ ॥
తద్దృష్ట్వాద్భుతమీశానః కామాక్షీ శీలముత్తమమ్ ।
ప్రసన్నవదనాంభోజో బహు మేనే ముహుః పరమ్ ॥ ౩,౪౦.౮౪ ॥
పురీ కాఞ్చీ పురీ పుణ్యా నదీ కంపా నదీ పరా ।
దేవతా సైవ కామాక్షీత్యాసీత్సంభావనా పురః ॥ ౩,౪౦.౮౫ ॥
ఇత్థం దేవీప్రభావేణ విముక్తః సంకటాద్ధరః ।
స్వస్థః స్వస్థానమగమచ్ఛ్లాఘమానః పరాం శ్రియమ్ ॥ ౩,౪౦.౮౬ ॥
పునరన్యత్ప్రవక్ష్యామి విలాసం శృణు కుమ్భజ ।
ప్రభావం శ్రీమహాదేవ్యాః కామదం శృణ్వతాం సదా ॥ ౩,౪౦.౮౭ ॥
అయోధ్యాధిపతిః శ్రీమాన్నామ్నా దశరథో నృపః ।
సన్తానరహితోఽతిష్ఠద్బహుకాలం శుచాకులః ॥ ౩,౪౦.౮౮ ॥
రహస్యాహూయ మతిమాన్వశిష్ఠం స్వపురోహితమ్ ।
ఉవాచాచారసంశుద్ధః సర్వశాస్త్రార్థవేదినమ్ ॥ ౩,౪౦.౮౯ ॥
శ్రీనాథ బహవోఽతీతాః కాలానాధిగతః సుతః ।
సంతతేర్మమ సంతాపః సంతతం వర్ధతేతరామ్ ।
కిం కుర్వే యది సంతానసంపత్స్యాత్తన్నివేదయ ॥ ౩,౪౦.౯౦ ॥
వశిష్ఠ ఉవాచ
మమ వంశ మహారాజ రహస్యం కథయామి తే ।
అయోధ్యా మథురా మాయా కాశీ కాఞ్చీ హ్యవన్తికా ।
ఏతా పుణ్యతమాః ప్రోక్తాః పురీణాముత్తమోత్తమాః ॥ ౩,౪౦.౯౧ ॥
అస్యాః సాంనిధ్యమాత్రేణ మహాత్రిపురసున్దరీమ్ ।

అర్చయన్తి హ్యయోధ్యాయాం మనుష్యా అధిదేవతామ్ ॥ ౩,౪౦.౯౨ ॥
నైతస్యాః సదృశీ కాచిద్దేవతా విద్యతే పరా ।
ఏనామేవర్చయన్త్యన్యే సర్వే శ్రీదేవతాం నృప ॥ ౩,౪౦.౯౩ ॥
బ్రహ్మవిష్ణుమహేశాద్యాః సస్త్రీకాః సర్వదా సదా ।
నారికేలఫలాలీభిః పనసైః కదలీఫలైః ॥ ౩,౪౦.౯౪ ॥
మధ్వాజ్యశర్కరాప్రాజ్యైర్మహాపాయసరాశిభిః ।
సిద్ధద్రవ్యవిశేషైశ్చ పూజయేత్త్రిపురాంబికామ్ ।
అభీష్టమచిరేణైవ సంప్రదాస్యతి సైవ నః ॥ ౩,౪౦.౯౫ ॥
ఇత్యుక్తవన్తమభ్యర్చ్య గురుమిష్టైరుపాయనైః ।
స్వాఙ్గజప్రాప్తయే భూయో విససర్జ విశాంపతిః ॥ ౩,౪౦.౯౬ ॥
తతో గురూక్తరీత్యైవ లలితాం పరమేశ్వరీమ్ ।
అర్చయామాస రాజేన్ద్రో భక్త్యా పరమయా యుతః ॥ ౩,౪౦.౯౭ ॥
ఏవం ప్రతిదినం పూజాం విధాయ ప్రీతమానసః ।
అయోధ్యాదేవతాధామామశిషత్తత్ర సఙ్గతః ॥ ౩,౪౦.౯౮ ॥
అర్ధరాత్రే వ్యతీతే తు నిభృతోల్లాసదీపికే ।
కిఞ్చిన్నిద్రాలసస్యాస్య పురతస్త్రిపురాంబికా ॥ ౩,౪౦.౯౯ ॥
పాశాఙ్కుశధనుర్బాణపరిష్కృతచతుర్భుజా ।
సర్వశృఙ్గారవేషాఢ్యా సర్వాభరణభూషితా ।
స్థిత్వా వాచమువాచేమాం మన్దమిన్దుమతీసుతమ్ ॥ ౩,౪౦.౧౦౦ ॥
అస్తి పఙ్క్తిరథ శ్రీమన్పుత్రభాగ్యం తవానఘ ।
విశ్వాసఘాతకర్మాణి సంతి పూర్వకృతాని తే ॥ ౩,౪౦.౧౦౧ ॥
తాదృశాం కర్మణాం శాన్త్యై గత్వా కాఞ్చీపురం వరమ్ ।
స్నాత్వా కమ్పాసరస్యాం చ తత్ర మాం పశ్య పావనీమ్ ॥ ౩,౪౦.౧౦౨ ॥
మధ్యే కాఞ్చీపురస్య త్వం కన్దరాకాశమధ్యగమ్ ।

కామకోష్ఠం విపాప్మాపి సప్తద్వారబిలాన్వితమ్ ॥ ౩,౪౦.౧౦౩ ॥
సామ్రాజ్యసూచకం పుంసాం త్రయాణామపి సిద్ధిదమ్ ।
ప్రాఙ్ముఖీ తత్ర వర్తేఽహం మహాసింహాసనేశ్వరీ ॥ ౩,౪౦.౧౦౪ ॥
మహాలక్ష్మీస్వరూపేణ ద్విభుజా పద్మధారిణీ ।
చక్రేశ్వరీ మహారాజ్ఞీ హ్యదృశ్యా స్థూలచక్షుషామ్ ॥ ౩,౪౦.౧౦౫ ॥
మమాక్షిజా మహాగౌరీ వర్తతే మమ దక్షిణే ।
సౌన్దర్యసారసీమా సా సర్వాభరణభూషితా ॥ ౩,౪౦.౧౦౬ ॥
మయా చ కల్పితాఽవాసా ద్విభుజా పద్మధారిణీ ।
మహాలక్ష్మీస్వరూపేణ కిం వా కృత్యాత్మనా స్థితా ॥ ౩,౪౦.౧౦౭ ॥
ఆపీఠమౌలిపర్యన్తం పశ్య తస్తాం మమాంశజామ్ ।
పాతకాన్యాశు నశ్యన్తి కిం పునస్తూపపాతకమ్ ॥ ౩,౪౦.౧౦౮ ॥
కువాసనా కుబుద్ధిశ్చ కుతర్కనిచయశ్చ యః ।
కుదేహశ్చ కుభావశ్చ నాస్తికత్వం లయం వ్రజేత్ ॥ ౩,౪౦.౧౦౯ ॥
కురుష్వ మే మహాపూజాం సితామధ్వాజ్యపాయసైః ।
వివిధైర్భక్ష్యభోజ్యైశ్చ పదార్థైః షడ్రసాన్వితైః ॥ ౩,౪౦.౧౧౦ ॥
తత్రైవ సుప్రసన్నాహం పూరయిష్యామి తే వరమ్ ।
ఉపదిశ్యేతి సమ్రాజ్ఞీ దివ్యమూర్తిస్తిరోదధే ॥ ౩,౪౦.౧౧౧ ॥
రాజాపి సహసోత్థాయ కిమేతదితి విస్మితః ।
దేవీముద్బోధ్య కౌసల్యాం శుభలక్షణలక్షితామ్ ॥ ౩,౪౦.౧౧౨ ॥
తస్యై తద్రాత్రివృత్తాన్తం కథయామాస సాదరమ్ ।
తత్సమా కర్ణ్య సా దేవీ సన్తోషమభజత్తదా ॥ ౩,౪౦.౧౧౩ ॥
ప్రాప్తహర్షో నృపః ప్రాతస్తయా దయితయా సహ ।
అనీకసచివోపేతః కాఞ్చీపురముపాగమత్ ॥ ౩,౪౦.౧౧౪ ॥
స్నాత్వా కంపాతరఙ్గిణ్యాం దృష్ట్వా దేవీం చ పావనీమ్ ।

పఞ్చతీర్థే తతః స్నాత్వా దేవ్యా కౌసల్యయా నృపః ॥ ౩,౪౦.౧౧౫ ॥

గోభూవస్త్ర హిరణ్యాద్యైస్తత్తీర్థక్షేత్రవాసినః ।

ప్రీణయిత్వా సపత్నీకస్తథా తద్భక్తిపూజకాన్ ॥ ౩,౪౦.౧౧౬ ॥

అథాలయం సమావిశ్య మహాభక్త్యా నృపోత్తమః ।

ప్రదక్షిణత్రయం కృత్వా వినయేన సమన్వితః ॥ ౩,౪౦.౧౧౭ ॥

తతః సంనిధిమాగత్య దేవ్యా కౌసల్యయా సహ ।

శ్రీకామకోష్ఠనిలయం మహాత్రిపురసున్దరీమ్ ॥ ౩,౪౦.౧౧౮ ॥

త్రిమూర్తిజననీమంబాం దృష్ట్వా శ్రీచక్రరూపిణీమ్ ।

ప్రణిపత్య తు సాష్టాఙ్గం భార్యయా సహ భక్తిమాన్ ॥ ౩,౪౦.౧౧౯ ॥

స్వపురే త్రైపురే ధామ్ని పురేక్ష్వాకుప్రవర్తితే ।

దుర్వాసా సశిష్యేణ పూజార్థం పూర్వకల్పితే ॥ ౩,౪౦.౧౨౦ ॥

దాసీదాసధ్వజారోహగృహోత్సవసమన్వితే ।

తత్ర స్వగురుణోక్తం చ కృత్వా స్వాత్మార్థపూజనమ్ ॥ ౩,౪౦.౧౨౧ ॥

రాత్రౌ స్వప్నే తు యద్రూపం దృష్టవాన్స్వపురే మహః ।

తదేవాత్రాపి సందధ్యౌ సన్నిధౌ రాజసత్తమః ॥ ౩,౪౦.౧౨౨ ॥

చిరం ధ్యాత్వా మహారాజః సువాసాంసి బహూని చ ।

దివ్యాన్యాయతనాన్యస్యై దత్త్వా స్తోత్రం చకార హ ॥ ౩,౪౦.౧౨౩ ॥

పాదాగ్రలంబిపరమాభరణాభిరామేమఞ్జీరరత్నరుచిమఞ్జులపాదపద్మే ।

పీతాంబరస్ఫురితపేశలహేమకాఞ్చి కేయూరకఙ్కణపరిష్కృతబాహువల్లి ॥
౩,౪౦.౧౨౪ ॥

పుణ్డ్రేక్షుచాపవిలసన్మృదువామపాణే రత్నోర్మికాసుమశరాఞ్చితదక్షహస్తే ।

వక్షోజమణ్డలవిలాసివలక్షహారి పాశాఙ్కుశాఙ్గదలసద్భుజశోభితాఙ్గి ॥ ౩,౪౦.౧౨౫ ॥

వక్త్రశ్రియా విజితశారదచన్ద్రబింబే తాటఙ్కరత్నకరమణ్డితగణ్డభాగే ।

వామే కరే సరసిజం సుబిసం దధానే కారుణ్యనిర్ఝరదపాఙ్గయుతే మహేశి ॥
౩,౪౦.౧౨౬ ॥

మాణిక్యసూత్రమణిభాసురకంబుకణ్ఠి భాలస్థచన్ద్రశకలోజ్జ్వలితాలకాఢ్యే ।
మన్దస్మితస్ఫురణశాలిని మఞ్జునాసే నేత్రశ్రియా విజితనీలసరోజపత్రే ॥ ౩,౪౦.౧౨౭ ॥
సుభ్రూలతే సువదనే సులలాటచిత్రే యోగీన్ద్రమానససరోజనివాసహంసి ।
రత్నానుబద్ధతపనీయమహాకిరీటే సర్వాఙ్గసున్దరి సమస్తసురేన్ద్రవన్ద్యే ॥ ౩,౪౦.౧౨౮ ॥
కాఙ్క్షానురూపవరదే కరుణార్ద్రచిత్తే సామ్రాజ్యసమ్పదభిమానిని చక్రనాథే ।
ఇన్ద్రాదిదేవపరిసేవితపాదపద్మే సింహాసనేశ్వరీ పరే మయి సంనిదధ్యాః ॥ ౩,౪౦.౧౨౯ ॥
ఇతి స్తుత్వా స భూపాలో బహిర్నిర్గత్య భక్తితః ।
తస్యాస్తు దక్షిణే భాగే మహాగౌరీం దదర్శ హ ॥ ౩,౪౦.౧౩౦ ॥
ప్రణమ్య దణ్డవద్భూమౌ కృత్వా చాస్యాః స్తుతిం పునః ।
దత్త్వా చాస్యై మహార్హాణి వాసాంసి వివిధాని చ ॥ ౩,౪౦.౧౩౧ ॥
అముల్యాని మహార్హాణి భూషణాని మహాన్తి చ ।
తతః ప్రదక్షిణీకృత్య నిర్గత్య సహ భార్యయా ॥ ౩,౪౦.౧౩౨ ॥
స్వగురూక్తవిధానేన మహాపూజాం విధాయ చ ।
తామేవ చిన్తయంస్తత్ర సప్తరాత్రమువాస సః ॥ ౩,౪౦.౧౩౩ ॥
అష్టమే దివసే దేవీం నత్వా భక్త్యా విలోకయన్ ।
అమ్బాభీష్టం ప్రదేహీతి ప్రార్థయామాస చేతసా ॥ ౩,౪౦.౧౩౪ ॥
సుప్రసన్నా చ కామాక్షీ సాంతరిక్షగిరావదత్ ।
భవిష్యన్తి మదంశాస్తే చత్వారస్తనయా నృప ॥ ౩,౪౦.౧౩౫ ॥
ఇత్యుదీరితమాకర్ణ్య ప్రమోదవికసన్ముఖః ।
శ్రియం ప్రణమ్య సాష్టాఙ్గమనన్యశరణః పరామ్ ॥ ౩,౪౦.౧౩౬ ॥
ఆమన్త్ర్య మనసైవాంబాం సస్త్రీకః సహ మన్త్రిభిః ।
అయోధ్యాం నగరీం ప్రాపదిన్దుమత్యాస్తు నన్దనః ॥ ౩,౪౦.౧౩౭ ॥

ఏవం ప్రభావా కామాక్షీ సర్వలోకహితైషిణీ ।
సర్వేషామపి భక్తానాం కాఙ్క్షితం పూరయత్యలమ్ ॥ ౩,౪౦.౧౩౮ ॥
ఏనాం లోకేషు బహవః కామాక్షీం పరదేవతామ్ ।
ఉపాస్య విధివద్భక్త్యా ప్రాప్తాః కామానశేషతః ॥ ౩,౪౦.౧౩౯ ॥
అద్యాపి ప్రాప్నువన్త్యేవ భక్తిమన్తః ఫలం మునే ।
అనేకే చ భవిష్యన్తి కామాక్ష్యాః కరుణాదృశః ॥ ౩,౪౦.౧౪౦ ॥
మాహాత్మ్యమస్యాః శ్రీదేవ్యాః కో వా వర్ణయితుం క్షమః ।
నాహం న శమ్భుర్న బ్రహ్మా న విష్ణుః కిముతాపరే ॥ ౩,౪౦.౧౪౧ ॥
ఇతి తే కథితం కిఞ్చిత్కామాక్ష్యాః శీలముజ్జ్వలమ్ ।
శృణ్వతాం పఠతాం చాపి సర్వపాపహరం స్మృతమ్ ॥ ౩,౪౦.౧౪౨ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డే మహాపురాణే ఉత్తరభాగే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే లలితోపాఖ్యానే చత్వారింశోఽధ్యాయః

అగస్త్య ఉవాచ
కీదృశం యన్త్రమేతస్యా మన్త్రో వా కీదృశో వరః ।
ఉపదేష్టా చ కీదృక్స్యాచ్ఛిష్యో వా కీదృశః స్మృతః ॥ ౩,౪౧.౧ ॥
సర్వజ్ఞస్త్వం హయగ్రీవ సాక్షాత్పరమపూరుషః ।
స్వామిన్మయి కృపాదృష్ట్యా సర్వమేతన్నివేదయ ॥ ౩,౪౧.౨ ॥
హయగ్రీవ ఉవాచ
మన్త్రం శ్రీచక్రగేవాస్యాః సేయం హి త్రిపురాంబికా ।

సైషైవ హి మహాలక్ష్మీః స్ఫురచ్చైవాత్మనః పురా ॥ ౩,౪౧.౩ ॥
పస్యతి స్మ తదా చక్రం జ్యోతిర్మయవిజృంభితమ్ ।
అస్య చక్రస్య మాహాత్మ్యమపరిజ్ఞేయమేవ హి ॥ ౩,౪౧.౪ ॥
సాక్షాత్సైవ మహాలక్ష్మీః శ్రీచక్రమితి తత్త్వతః ।
యదభ్యర్చ్య మహావిష్ణుః సర్వలోకవిమోహనమ్ ।
కామసంమోహినీరూపం భేజే రాజీవలోచనః ॥ ౩,౪౧.౫ ॥
అర్చయిత్వా తదీశానః సర్వవిద్యేశ్వరోఽభవత్ ।
తదారాధ్య విశేషేణ బ్రహ్మా బ్రహ్మాణ్డసూరభూత్ ।
మునీనాం మోహనశ్చాసీత్స్మరో యద్వరివస్యయా ॥ ౩,౪౧.౬ ॥
శ్రీదేవ్యాః పురతశ్చక్రం హేమరౌప్యాదినిర్మితమ్ ।
నిధాయ గన్ధైరభ్యర్చ్య షోడశాక్షరవిద్యయా ॥ ౩,౪౧.౭ ॥
ప్రత్యహం తులసీపత్రైః పవిత్రైర్మఞ్జులాకృతిః ।
సహస్రైర్మూలమన్త్రేణ శ్రీదేవీధ్యానసంయుతః ॥ ౩,౪౧.౮ ॥
అర్చయిత్వా చ మధ్వాజ్యశర్కరాపాయసైః శుభైః ।
అనవద్యైశ్చ నైవేద్యైర్మాషాపూపైర్మనోహరైః ॥ ౩,౪౧.౯ ॥
యః ప్రీణతి మహాలక్ష్మీం మతిమాన్మణ్డలత్రయే ।
మహసా తస్య సాంనిధ్యమాధత్తే పరమేశ్వరీ ॥ ౩,౪౧.౧౦ ॥
మనసా వాఞ్ఛితం యచ్చ ప్రసన్నా తత్ప్రపూరయేత్ ।
ధవలై కుసుమైశ్చక్రముక్తరీత్యా తు యోఽర్చయేత్ ॥ ౩,౪౧.౧౧ ॥
తస్యైవ రసనాభాగే నిత్యం నృత్యతి భారతీ ।
పాటలైః కుసుమైశ్చక్రం యోఽర్చయేదుక్తమార్గతః ।
సార్వభౌమం చ రాజానం దాసవద్వశయేదసౌ ॥ ౩,౪౧.౧౨ ॥
పీతవర్ణైః శుభైః పుష్పైః పూర్వవత్పూజయేచ్చ యః ।
తస్య వక్షస్థలే నిత్యం సాక్షాచ్ఛ్రీర్వసతి ధ్రువమ్ ॥ ౩,౪౧.౧౩ ॥

దుర్గన్ధైర్గన్ధహీనైశ్చ సువర్ణైరపి నార్చయేత్ ।
సుగన్ధైరేవ కుసుమైః పుష్పైశ్చాభ్యర్చయేచ్చవామ్ ॥ ౩,౪౧.౧౪ ॥
కామాక్ష్యైవ మహాలక్ష్మీశ్చక్రం శ్రీచక్రమేవ హి ।
శ్రీవిద్యైషా పరా విద్యా నాయికా గురునాయికా ॥ ౩,౪౧.౧౫ ॥
ఏతస్యా మన్త్రరాజస్తు శ్రీవిద్యైవ తపోధన ।
కామరాజాన్తమన్త్రాన్తే శ్రీబీజేన సమన్వితః ॥ ౩,౪౧.౧౬ ॥
షోడశాక్షరవిద్యేయం శ్రీవిద్యేతి ప్రకీర్తితా ।
ఇత్థం రహస్యమాఖ్యాతం గోపనీయం ప్రయత్నతః ॥ ౩,౪౧.౧౭ ॥
తిసృణామపి మూర్తీనాం శక్తిర్విద్యేయమీరితా ।
సర్వేషా మపి మన్త్రాణాం విద్యైషా ప్రాణరూపిణీ ॥ ౩,౪౧.౧౮ ॥
పారంపర్యేణ విజ్ఞాతా విద్యేయం బన్ధమోచినీ ।
సంస్మృతా పాపహరణీ జరామృత్యువినాశినీ ॥ ౩,౪౧.౧౯ ॥
పూజితా దుఃఖదౌర్భాగ్యవ్యాధిదారిద్రయనాశినీ ।
స్తుతా విఘ్నౌఘశమినీ ధ్యాతా సర్వార్థసిద్ధిదా ॥ ౩,౪౧.౨౦ ॥
ముద్రావిశేషతత్త్వజ్ఞో దీక్షాక్షపితకల్మషః ।
భజేద్యః పరమేశానీమభీష్టఫలమాప్నుయాత్ ॥ ౩,౪౧.౨౧ ॥
ధవలాంబరసంవీతాం ధవలావాసమధ్యగామ్ ।
పూజయేద్ధవలైః పుష్పైర్బ్రహ్మచర్యయుతో నరః ॥ ౩,౪౧.౨౨ ॥
ధవలైశ్చైవ నైవేద్యైర్దధిక్షీరౌదనాదిభిః ।
సంకల్పధవలైర్వాపి పూజయేత్పరమేశ్వరీమ్ ॥ ౩,౪౧.౨౩ ॥
శ్రీర్వాలన్త్ర్యక్షీబీజైః క్రమాత్ఖణ్డేషు యోజితామ్ ।
షోడశాక్షరవిద్యాం తామర్చయేచ్ఛుద్ధమానసః ॥ ౩,౪౧.౨౪ ॥
అనులోమవిలోమేన ప్రజపన్మాత్రికాక్షరైః ॥ ౩,౪౧.౨౫ ॥
భావయన్నేవ దేవాగ్రే శ్రీదేవీం దీపరూపిణీమ్ ।

మనసోపాంశునా వాపి నిగదేనాపి తాపస ॥ ౩,౪౧.౨౬ ॥

శ్రీదేవీన్యాససహితః శ్రీదేవీకృతవిగ్రహః ।

ఏకలక్షజపేనైవ మహాపాపైః ప్రముచ్యతే ॥ ౩,౪౧.౨౭ ॥

లక్షద్వయేన దేవర్షే సప్తజన్మకృతాన్యపి ।

పాపాని నాశయత్యేవ సాధకస్య పరా కలా ॥ ౩,౪౧.౨౮ ॥

లక్షత్రితయజాపేన సహస్రజనిపాతకైః ।

ముచ్యతే నాత్ర సందేహో నిర్మలో నితరాం మునే ।

క్రమాత్షోడశలక్షేణ దేవీసాంనిధ్యమాప్నుయాత్ ॥ ౩,౪౧.౨౯ ॥

పూజా త్రైకాలికీ నిత్యం జపస్తర్పణమేవ చ ।

హోమో బ్రాహ్మణభుక్తిశ్చ పురశ్చరణముచ్యతే ॥ ౩,౪౧.౩౦ ॥

హోమతర్పణయోః స్వాహా న్యాసపూజనయోర్నమః ।

మన్త్రాన్తే పూజయేద్దేవీం జపకాలే యథోచితమ్ ॥ ౩,౪౧.౩౧ ॥

జపాద్దశాంశో హోమః స్యాత్తద్దశాంశం తు తర్పణమ్ ।

తద్దశాంశం బ్రాహ్మణానాం భోజనం విఘ్నమర్దన ॥ ౩,౪౧.౩౨ ॥

దేశకాలోపఘాతే తు యద్యదఙ్గం విహీయతే ।

తత్సంఖ్యాద్విగుణం జప్త్వా పురశ్చర్యాం సమాపయేత్ ॥ ౩,౪౧.౩౩ ॥

తతః కామ్యప్రయోగార్థం పునర్లక్షత్రయం జపేత్ ।

వ్రతస్థో నిర్వికారశ్చ త్రికాలం పూజనేరతః ।

పశ్చాద్వశ్యాదికర్మాణి కుర్వన్సిద్ధిమవాప్స్యతి ॥ ౩,౪౧.౩౪ ॥

అభ్యర్చ్య చక్రమధ్యస్థో మన్త్రీ చిన్తయతే యదా ।

సర్వమాత్మానమరుణం సాధ్యమప్యరుణీకృతమ్ ॥ ౩,౪౧.౩౫ ॥

తతో భవతి విఘ్నారే సర్వసౌభాగ్యసున్దరః ।

వల్లభః సర్వలోకానాం వశయేన్నాత్రసంశయః ॥ ౩,౪౧.౩౬ ॥

రోచనాకుఙ్కుమాభ్యాం తు సమభాగం తు చన్దనమ్ ।

శతమష్టోత్తరం జప్త్వా తిలకం కారయేద్బుధః ॥ ౩,౪౧.౩౭ ॥
తతో యమీక్షతే వక్తి స్పృశతే చిన్తయేచ్చ యమ్ ।
అర్ధేన చ శరీరేణ స వశం యాతి దాసవత్ ॥ ౩,౪౧.౩౮ ॥
తథా పుష్పం ఫలం గన్ధం పానం వస్త్రం తపోధన ।
శతమష్టోత్తరం జప్త్వా యస్యై సంప్రోష్యతే స్త్రియై ।
సద్య ఆకృష్యతే సా తు విమూఢహృదయా సతీ ॥ ౩,౪౧.౩౯ ॥
లిఖేద్రోచన యైకాన్తే ప్రతిమామవనీతలే ।
సురూపాం చ సశృఙ్గారవేషాభరణమణ్డితామ్ ॥ ౩,౪౧.౪౦ ॥
తద్భాలగలహృన్నాభిజానుమణ్డలయోజితమ్ ।
జన్మనామమహావిద్యామఙ్కుశాన్తర్విదర్భితమ్ ॥ ౩,౪౧.౪౧ ॥
సర్వాఙ్గసంధిసంలీనామాలిఖ్య మదనాక్షరైః ।
తదాశాభిముఖో భూత్వా త్రిపురీకృతవిగ్రహః ॥ ౩,౪౧.౪౨ ॥
బద్ధ్వా తు క్షోభిణీం ముద్రాం విద్యామష్టశతం జపేత్ ।
సంయోజ్య దహనాగారే చన్ద్రసూర్యప్రభాకులే ॥ ౩,౪౧.౪౩ ॥
తతో విహ్వలితాపాఙ్గీమనఙ్గశరపీడితామ్ ।
ప్రజ్వలన్మదనోన్మేషప్రస్ఫురజ్జఘనస్థలామ్ ॥ ౩,౪౧.౪౪ ॥
శక్తిచక్రే లసద్రశ్మివలనాకవలీకృతామ్ ।
దూరీకృతసుచారిత్రాం విశాలనయనామ్బుజామ్ ॥ ౩,౪౧.౪౫ ॥
ఆకృష్టనయనాం నష్టధైర్యసంలీనవ్రీడనామ్ ।
మన్త్రయన్త్రౌషధమహాముద్రానిగడబన్ధనామ్ ।
దూరీకృతసుచారిత్రాం విశాలనయనామ్బుజామ్ ॥ ౩,౪౧.౪౬ ॥
మనోఽధికమహామన్త్రజపమానాం హృతాంశుకామ్ ।
విమూఢామివ విక్షుబ్ధామివ ప్లుష్టామివాద్భుతామ్ ॥ ౩,౪౧.౪౭ ॥
లిఖితామివ నిఃసంజ్ఞామివ ప్రమథితామివ ।

నిలీనామివ నిశ్చేష్టామివాన్యత్వం గతామివ ॥ ౩,౪౧.౪౮ ॥
భ్రమన్మన్త్రానిలోద్ధూతవేణుపత్రాకృతిం చ ఖే ।
భ్రమన్తీం భావయేన్నారీం యోజనానాం శతాదపి ॥ ౩,౪౧.౪౯ ॥
చక్రమధ్యగతాం పృథ్వీం సశైలవనకాననామ్ ।
చతుఃసముద్రపర్యన్తం జ్వలన్తీం చిన్తయేత్తతః ॥ ౩,౪౧.౫౦ ॥
షణ్మాసాభ్యాసయోగేన జాయతే మదనోపమః ।
దృష్ట్వా కర్షయతే లోకం దృష్ట్వైవ కురుతే వశమ్ ॥ ౩,౪౧.౫౧ ॥
దృష్ట్వా సంక్షోభయేన్నారీం దృష్ట్వైవ హరతే విషమ్ ।
దృష్ట్వా కరీతి వాగీశం దృష్ట్వా సర్వం విమోహయేత్ ।
దృష్ట్వా చాతుర్థికాదీంశ్చ జ్వరాన్నాశయతే క్షణాత్ ॥ ౩,౪౧.౫౨ ॥
పీతద్రవ్యేణ లిఖితం చక్రం గూఢం తు ధారయేత్ ।
వాక్స్తంభం వాదినాం క్షిప్రం కురుతే నాత్ర సంశయః ॥ ౩,౪౧.౫౩ ॥
మహానీలీరసేనాపి శత్రునామయుతం లిఖేత్ ।
దక్షిణాభిముఖో వహ్నౌ దగ్ధ్వా మారయతే రిపూన్ ॥ ౩,౪౧.౫౪ ॥
మహిషాశ్వపురీషాభ్యాం గోమూత్రైర్నామ టఙ్కితమ్ ।
ఆరనాలస్థితం చక్రం విద్వేషం కురుతే ద్విషామ్ ॥ ౩,౪౧.౫౫ ॥
యుక్త్వా రోచనయా నామ కాకపక్షేణ మధ్యగమ్ ।
లంబమానస్తదాకారో ఉచ్చాటనకరం పరమ్ ॥ ౩,౪౧.౫౬ ॥
దుగ్ధలాక్షారోచనాభిర్మహానీలీరసేన చ ।
లిఖిత్వా ధారయంశ్చక్రం చాతుర్వర్ణ్యం వశం నయేత్ ॥ ౩,౪౧.౫౭ ॥
అనేనైవ విధానేన జలమధ్యే యది క్షిపేత్ ।
సౌభాగ్యమతులం తస్య స్నానపానాన్న సంశయః ॥ ౩,౪౧.౫౮ ॥
చక్రమధ్యగతం దేశం నగరీం వా వరాఙ్గనామ్ ।
జ్వలన్తీం చిన్తయేన్నిత్యం సప్తాహాత్క్షోభయేన్మనే ॥ ౩,౪౧.౫౯ ॥

లిఖిత్వా పీతవర్ణం తు చక్రమేతద్యదాచరేత్ ।
పూర్వాశాభిముఖో భూత్వా స్తంభయేత్సర్వవాదినః ॥ ౩,౪౧.౬౦ ॥
సిందూరవర్ణలిఖితం పూజయేదుత్తరాముఖః ।
యదా తదా స్వవశగో లోకో భవతి నాన్యథా ॥ ౩,౪౧.౬౧ ॥
చక్రం గౌరికయాలిఖ్యపూజయేత్పశ్చిమాముఖః ।
యః ససర్వాఙ్గనాకర్షవశ్యక్షోభకరో భవేత్ ॥ ౩,౪౧.౬౨ ॥
పూజయేద్విన్ధ్యదర్యారే రహస్యేకచరో గిరౌ ।
అజరామరతాం మన్త్రీ లభతే నాత్ర సంశయః ॥ ౩,౪౧.౬౩ ॥
రహస్యమేతత్కథితం గోపితవ్యం మహామునే ।
గోపనాత్సర్వసిద్ధిః స్యాద్భ్రంశ ఏవ ప్రకాశనాత్ ॥ ౩,౪౧.౬౪ ॥
అవిధాయ పురశ్చర్యాం యః కర్మ కురుతే మునే ।
దేవతాశాపమాప్నోతి న చ సిద్ధిం స విన్దతి ॥ ౩,౪౧.౬౫ ॥
ప్రయోగదోషశాన్త్యర్థం పునర్లక్షం జపేద్బుధః ।
కుర్యాచ్చ విధివత్పూజాం పునర్యోగ్యో భవేన్నరః ॥ ౩,౪౧.౬౬ ॥
నిష్కామో దేవతాం నిత్యం యోఽర్చయేద్భక్తినిర్భరః ॥ ౩,౪౧.౬౭ ॥
తామేవ చిన్తయన్నాస్తే యథాశక్తి మనుం జపన్ ॥ ౩,౪౧.౬౮ ॥
సైవ తస్యైహికం భారం వహేన్ముక్తిం చ సాధయేత్ ।
సదా సంనిహితా తస్య సర్వం చ కథయేత సా ॥ ౩,౪౧.౬౯ ॥
వాత్సల్యసహితా ధేను యథా వత్సమనువ్రజేత్ ।
తథానుగచ్ఛేత్సా దేవీ స్వభక్తం శరణాగతమ్ ॥ ౩,౪౧.౭౦ ॥
అగస్త్య ఉవాచ
శరణాగతశబ్దస్య కోఽర్థో వద హయాననన ।
వత్సం గౌరివ యం గౌరీ ధావన్తమనుధావతి ॥ ౩,౪౧.౭౧ ॥
హయగ్రీవ ఉవాచ

యః పుమానఖిలం భారమైహికాముష్మికాత్మకమ్ ।
శ్రీదేవతాయాం నిక్షిప్య సదా తద్గతమానసః ॥ ౩,౪౧.౭౨ ॥
సర్వానుకూలః సర్వత్ర ప్రతికూలవివర్జితః ।
అనన్యశరణో గౌరీం దృఢం సమ్ప్రార్థ్య రక్షణే ॥ ౩,౪౧.౭౩ ॥
రక్షిష్యతీతి విశ్వాసస్తత్సేవైకప్రయోజనః ।
వరివస్యాతత్పరః స్యాత్సా ఏవ శరణాగతిః ॥ ౩,౪౧.౭౪ ॥
యదా కదాచిత్స్తుతినిన్దనాదౌ నిన్దన్తు లోకాః స్తువతాం జనో వా ।
ఇతి స్వరూపం సుధియా సమీక్ష్య విషాదఖేదౌ న భజేత్ప్రపన్నః ॥ ౩,౪౧.౭౫ ॥
అనుకూలస్య సంకల్పః ప్రతికూలస్య వర్జనమ్ ।
రక్షిష్యతీతి విశ్వాసో గోప్తృత్వవరణం తథా ॥ ౩,౪౧.౭౬ ॥
ఆత్మనిక్షేపకార్పణ్యే షడ్విధా శరణాగతిః ।
అఙ్గీకృత్యాత్మనిక్షేపం పఞ్చాఙ్గాని సమర్పయేత్ ।
న హ్యస్య సదృశం కిఞ్చిద్భుక్తిముక్త్యోస్తు సాధనమ్ ॥ ౩,౪౧.౭౭ ॥
అమానిత్వమదంభిత్వమహింసా క్షాన్తిరార్జవమ్ ।
ఆచార్యోపాసనం శౌచం స్థైర్యమాత్మవినిగ్రహః ॥ ౩,౪౧.౭౮ ॥
ఇన్ద్రియార్థేషు వైరాగ్యమనహఙ్కార ఏవ చ ।
జన్మమృత్యుజరావ్యాధిదుఃఖదోషానుదర్శనమ్ ।
అసక్తిరనభిష్వఙ్గః పుత్రదారగృహాదిషు ॥ ౩,౪౧.౭౯ ॥
నిత్యం చ సమచిత్తత్వమిష్టానిష్టోపపత్తిషు ।
మయి చానన్యభావేన భక్తిరవ్యభిచారిణీ ॥ ౩,౪౧.౮౦ ॥
వివిక్తదేశసేవిత్వమరతిర్జనసంసది ।
అధ్యాత్మజ్ఞాననిత్యత్వం తత్త్వజ్ఞానార్థదర్శనమ్ ।
ఏతాని సర్వదా జ్ఞానసాధనాని సమభ్యసేత్ ॥ ౩,౪౧.౮౧ ॥
తత్కర్మకృత్తత్పరమస్తద్భక్తః సంగవర్జితః ।

నిర్వైరః సర్వభూతేషు యః స యాతి పరాం శ్రియమ్ ॥ ౩,౪౧.౮౨ ॥

గురుస్తు మాదృశో ధీమాన్ఖ్యాతో వాతాపితాపన ।

శిష్యోఽపి త్వాదృశః ప్రోక్తో రహస్యామ్నాయదేశికః ॥ ౩,౪౧.౮౩ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డమహాపురాణే ఉత్తరభాగే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే లలితోపాఖ్యానే ఏకచత్వారింశోఽధ్యాయః

అగస్త్య ఉవాచ

ముద్రావిరచనారీతిమశ్వానన నివేదయ ।

యాభిర్విరచితాభిస్తు శ్రీదేవీ సంప్రసీదతి ॥ ౩,౪౨.౧ ॥

హయగ్రీవ ఉవాచ

ఆవాహనీ మహాముద్రా త్రిఖణ్డేతి ప్రకీర్తితా ।

పరివృత్య కరౌ స్పష్టమఙ్గుష్ఠౌ కారయేత్సమౌ ॥ ౩,౪౨.౨ ॥

అనామాన్తర్గతే కృత్వా తర్జన్యౌ కుటిలాకృతీ ।

కనిష్ఠికే నియుఞ్జీత నిజస్థానే తపోధన ।

సంక్షోభిణ్యాఖ్యముద్రాం తు కథయామ్యధునా శృణు ॥ ౩,౪౨.౩ ॥

మధ్యమే మధ్యగే కృత్వా కనిష్ఠాఙ్గుష్ఠరోధితే ।

తర్జన్యౌ దణ్డవత్కృత్వా మధ్యమోపర్యనామికే ॥ ౩,౪౨.౪ ॥

ఏతస్యా ఏవ ముద్రాయా మధ్యమే సరలే యది ।

క్రియతే విద్ధ్యదర్పారే ముద్రా విద్రావిణీ తథా ॥ ౩,౪౨.౫ ॥

మధ్యమాతర్జనీభ్యాం తు కనిష్ఠానామికే సమే ।

అఙ్కుశాకారరూపాభ్యాం మధ్యగే కలశోద్భవ ।

ఇయమాకర్షిణీ ముద్రా త్రైలోక్యాకర్షణే క్షమా ॥ ౩,౪౨.౬ ॥
పుటాకారౌ కరౌ కృత్వా తర్జన్యావఙ్కుశాకృతీ ।
పరివర్త్యక్రమేణైవ మధ్యమే తదధోగతే ॥ ౩,౪౨.౭ ॥
క్రమేణానేన దేవర్షే మధ్యమామధ్యగేఽనుజే ।
అనామికే తు సరలే తద్బహిస్తర్జనీద్వయమ్ ॥ ౩,౪౨.౮ ॥
దణ్డాకారౌ తతోఽఙ్గుష్ఠౌ మధ్యమావర్తదేశగౌ ।
ముద్రైషోన్మాదినీ నామ్నా ఖ్యాతా వాతాపితాపన ॥ ౩,౪౨.౯ ॥
అస్యాస్త్వనామికాయుగ్మమధః కృత్వాఙ్కుశాకృతి ।
తర్జన్యావపి తేనైవ క్రమేణ వినియోజయేత్ ॥ ౩,౪౨.౧౦ ॥
ఇయం మహాఙ్కుశా ముద్రా సర్వకార్యార్థసాధికా ॥ ౩,౪౨.౧౧ ॥
సవ్యం దక్షిణదేశే తు దక్షిణం సవ్యదేశతః ।
బాహూ కృత్వా తు దేవర్షే హస్తౌ సమ్పరివర్త్య చ ౪౨.౧౨ ।
కనిష్ఠానామికే యుక్తే క్రమేణానేన తాపస ।
తర్జనీభ్యాం సమాక్రాన్తే సర్వోర్ధ్వమపి మధ్యమే ॥ ౩,౪౨.౧౩ ॥
లోపాముద్రాపతేఙ్గుష్ఠౌ కారయేత్సకలావపి ।
ఇయం తు ఖేచరీ నామ ముద్రా సర్వోత్తమోత్తమా ।
ఏతద్విజ్ఞానమాత్రేణ యోగినీనాం ప్రియో భవేత్ ॥ ౩,౪౨.౧౪ ॥
పరివర్త్య కరౌ స్పృష్టావర్ధచన్ద్రసమాకృతీ ।
తర్జన్యఙ్గుష్ఠయుగలం యుగపద్యోజయేత్తతః ॥ ౩,౪౨.౧౫ ॥
అధః కనిష్ఠావష్టబ్ధమధ్యమే వినియోజయేత్ ।
అథైతే కుటిలే యుక్త్వా సర్వాధస్తాదనామికే ।
బీజముద్రేయమాచిరాత్సర్వసిద్ధప్రవర్తినీ ॥ ౩,౪౨.౧౬ ॥
మధ్యాగ్రే కుటిలాకారే తర్జన్యుపరి సంస్థితే ।
అనామికామధ్యగతే తథైవ హి కనిష్ఠికే ॥ ౩,౪౨.౧౭ ॥

సర్వా ఏకత్ర సంయోజ్య చాఙ్గుష్ఠపరిపీడితాః ।

ఏషా తు ప్రథమా ముద్రా యోనిముద్రేతి సంజ్ఞితా ॥ ౩,౪౨.౧౮ ॥

ఏతా ముద్రాస్తు దేవర్షే శ్రీదేవ్యాః ప్రీతిహేతవః ।

పూజాకాలే ప్రయోక్తవ్యా యథానుక్రమయోగతః ॥ ౩,౪౨.౧౯ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డమహాపురాణే ఉత్తరభాగే లలితోపాఖ్యానే హయగ్రీవాగస్త్యసమ్వాదే ద్వాచత్వారింశోఽధ్యాయః

అగస్త్య ఉవాచ

అశ్వానన మహాప్రాజ్ఞ కరుణామృతవారిధే ।

శ్రీదేవీదర్శనే దీక్షా యాదృశీ తాం నివేదయ ॥ ౩,౪౩.౧ ॥

హయగ్రీవ ఉవాచ

యది తే దేవతాభావో యయా కల్మషకర్దమాః ।

క్షాల్యన్తే చ తథా పుసాం దీక్షామాచక్ష్మహేఽత్ర తామ్ ॥ ౩,౪౩.౨ ॥

హస్తే శివపురన్ధ్యాత్వా జపేన్మూలాఙ్గమాలినీమ్ ।

గురుః స్పృశేచ్ఛిష్యతనుం స్పర్శదీక్షేయమీరితా ॥ ౩,౪౩.౩ ॥

నిమీల్య నయనే ధ్యాత్వా శ్రీకామాక్షీం ప్రసన్నధీః ।

సమ్యక్పశ్యేద్గురుః శిష్యం దృగ్దీక్షా సేయముచ్యతే ॥ ౩,౪౩.౪ ॥

గురోరాలోకమాత్రేణ భాషణాత్స్పర్శనాదపి ।

సద్యః సఞ్జాయతే జ్ఞానం సా దీక్షా శామ్భవీ మతా ॥ ౩,౪౩.౫ ॥

దేవ్యా దేహో యథా ప్రోక్తో గురుదేహస్తథైవ చ ।

తత్ప్రసాదేన శిష్యోఽపి తద్రూపః సమ్ప్రకాశతే ॥ ౩,౪౩.౬ ॥

చిరం శుశ్రూషయా సమ్యక్తోషితో దేశికేశ్వరః ।

తూష్ణీం సంకల్పయేచ్ఛిష్యం సా దీక్షా మానసీ మతా ॥ ౩,౪౩.౭ ॥

దీక్షాణామపి సర్వాసామియమేవోత్తమోత్తమా ।

ఆదౌ కుర్యాత్క్రియాదీక్షాం తత్ప్రకారః ప్రవక్ష్యతే ॥ ౩,౪౩.౮ ॥

శుక్లపక్షే శుభదినే విధాయ శుచిమానసమ్ ।

జిహ్వాస్యమలశుద్ధిం చ కృత్వా స్నాత్వా యథావిధి ॥ ౩,౪౩.౯ ॥

సంధ్యాకర్మ సమాప్యాథ గురుదేహం పరం స్మరన్ ।

ఏకాన్తే నివసఞ్శిష్యమౌనీ చ నియతాశనః ॥ ౩,౪౩.౧౦ ॥

గురుశ్చ తాదృశోభూత్వా పూజామన్దిరమావిశేత్ ।

దేవీసూక్తేన సంయుక్తం విద్యాన్యాసం సమాతృకమ్ ॥ ౩,౪౩.౧౧ ॥

కృత్వా పురుషసూక్తేన షోడశైరుపచారకైః ।

ఆవాహనా సనే పాద్యమర్ఘ్యమాచమనం తథా ॥ ౩,౪౩.౧౨ ॥

స్నానం వస్త్రం చ భూషా చ గన్ధః పుష్పం తథైవ చ ।

ధూపదీపౌ చ నైవేద్యం తామ్బూలం చ ప్రదక్షిణా ॥ ౩,౪౩.౧౩ ॥

ప్రణామశ్చేతి విఖ్యాతైః ప్రీణయేత్త్రిపురాంబికామ్ ।

అథ పుష్పాఞ్జలిం దద్యాత్సహస్రాక్షరవిద్యయా ॥ ౩,౪౩.౧౪ ॥

ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం ఐం క్లీం సౌః ఓం నమస్త్రిపురసున్దరి హృదయే దేవి శిరోదేవి శిఖాదేవి కవచదేవి నేత్రదేవి ఆస్యదేవి కామేశ్వరి భగమాలిని నిత్యక్లిన్నే భేరుణ్డే వహ్నివాసిని మహావజ్రేశ్వరి విద్యేశ్వరి పరశివదూతి త్వరితే కులసుందరి నిత్యే నీలపతాకే విజయే సర్వమఙ్గలే జ్వాలామాలిని చిత్రే మహానిత్యే పరమేశ్వరి మన్త్రేశమయి షష్ఠీశమయ్యుద్యానమయి లోపాముద్రామయ్యగస్త్యమయి కాలతాపనమయి ధర్మాచారమయి ముక్తకేశీశ్వరమయి దీపకలానాథమయి విష్ణుదేవమయి ప్రభాకరదేవమయి తేజోదేవమయి మనోజదేవమయి అణిమసిద్ధే మహిమసిద్ధే గరిమ సిద్ధే లఘిమసిద్ధే ఈశిత్వసిద్ధే వశిత్వసిద్ధే ప్రాప్తిసిద్ధే ప్రాకామ్యసిద్ధే రససిద్ధే మోక్షసిద్ధే బ్రాహ్మి మాహేశ్వరీ కౌమారి వైష్ణవి వారాహి ఇన్ద్రాణి చాముణ్డే మహాలక్ష్మి సర్వసంక్షోభిణి సర్వవిద్రావిణి సర్వాకర్షిణి సర్వవశఙ్కరి సర్వోన్మాదిని సర్వమహాఙ్కుశే సర్వఖేచరి సర్వబీజే సర్వయోనే సర్వాస్త్రఖణ్డిని త్రైలోక్యమోహిని చక్రస్వామిని ప్రాటయోగిని బౌద్ధదర్శనాఙ్గే కామాకర్షిణి బుద్ధ్యాకర్షిణి

అహఙ్కారాకర్షిణి శబ్దాకర్షిణి స్పర్శాకర్షిణి రూపాకర్షిణి రసాకర్షిణి గన్ధాకర్షిణి చిత్తాకర్షిణి ధైర్యాకర్షిణి స్మృత్యాకర్షిణి నామాకర్షిణి బీజాకర్షిణాత్మాకర్షిణి అమృతాకర్షిణి శరీరాకర్షిణి గుప్తయోగిని సర్వాశాపరిపూరకచక్రస్వామిని అనఙ్గకుసుమే అనఙ్గమేఖలే అనఙ్గమాదిని అనఙ్గమదనాతురేఽనఙ్గరేఖేఽనఙ్గవేగిన్యనఙ్గాఙ్కుశేఽనఙ్గమాలిని గుప్తతరయోగిని వైదికదర్శనాఙ్గీ సర్వసంక్షోభకారక చక్రస్వామిని పూర్వామ్నాయాధిదేవతే సృష్టిరూపే సర్వసంక్షోభిణి సర్వవిద్రావిణి సర్వాకర్షిణి సర్వాహ్లాదిని సర్వసంమోహిని సర్వస్తంభిణి సర్వజృంభిణి సర్వవశఙ్కరి

సర్వరఞ్జిని సర్వోన్మాదిని సర్వార్థసాధికే సర్వసంపత్త్రిపూరిణి సర్వమన్త్రమయి సర్వద్వన్ద్వక్షయకరి సమ్ప్రదాయయోగిని సౌరదర్శనాఙ్గీ సర్వసౌభాగ్యదాయకచక్రే సర్వసిద్ధిప్రదే సర్వసమ్పత్ప్రదే సర్వప్రియఙ్కరి సర్వమఙ్గలకారిణి సర్వకామప్రదే సర్వదుఃఖవిమోచిని సర్వమృత్యుప్రశమిని సర్వవిఘ్ననివారిణి సర్వాఙ్గసున్దరి సర్వసౌభాగ్యదాయిని కులోత్తీర్ణయోగిని సర్వార్థసాధకచక్రేశి సర్వజ్ఞే సర్వశక్తే సర్వైశ్వర్యఫలప్రదే సర్వజ్ఞానమయి సర్వవ్యాధినివారిణి సర్వాధారస్వరూపే సర్వపాపహరే సర్వానన్దమయి సర్వరక్షాస్వరూపిణి సర్వేప్సిత ఫలప్రదే నియోగిని వైష్ణవదర్శనాఙ్గీ సర్వరక్షాకరచక్రస్థే దక్షిణామ్నాయేశి స్థితిరూపే వశిని కామేశి మోదిని విమలే అరుణే జయిని సర్వేశ్వరి కౌలిని రహస్యయోగిని రహస్యభోగిని రహస్యగోపిని శాక్తదర్శనాఙ్గీ సర్వరోగహరచక్రేశి పశ్చిమామ్నాయే ధనుర్బాణపాశాఙ్కుశదేవతే కామేశి వజ్రేశి భగమాలిని అతిరహస్యయోగిని శైవదర్శనాఙ్గీ సర్వసిద్ధిప్రదచక్రగే ఉత్తరామ్నాయేశి సంహారరూపే శుద్ధపరే విన్దుపీఠగతే మహారాత్రిపురసున్దరి పరాపరాతిరహస్యయోగిని శాంభవదర్శనాఙ్గీ సర్వానన్దమయచక్రేశి త్రిపురసుందరి త్రిపురవాసిని త్రిపురశ్రీః త్రిపురమాలిని త్రిపురసిద్ధే త్రిపురాంబ సర్వచక్రస్థే అనుత్తరామ్నాయాఖ్యస్వరూపే మహాత్రిపురభైరవి చతుర్విధగుణరూపే కులే అకులే కులాకులే మహాకౌలిని సర్వోత్తరే సర్వదర్శనాఙ్గీ నవాసనస్థితే నవాక్షరి నవమిథునాకృతే
మహేశమాధవవిధాతృమన్మథస్కన్దనన్దీన్ద్రమనుచన్ద్రకుబేరాగస్త్యదుర్వాసఃక్రోధభట్టారకవిద్యాత్మికే కల్యాణతత్త్వత్రయరూపే శివశివాత్మికే పూర్ణబ్రహ్మశక్తే మహాపరమేశ్వరి మహాత్రిపురసున్దరి తవ శ్రీపాదుకాం పూజయామి నమః ।

క ఏం ఈల హ్రీం హస కహల హ్రీం ఐం క్లీం సౌః సౌః క్లీం ఐం శ్రీం ।

దేవ్యాః పుష్పాఞ్జలిం దద్యాత్సహస్రాక్షరవిద్యయా ।

నోచేత్తత్పూజనం వ్యర్థమిత్యాహుర్వేదవాదినః ॥ ౩,౪౩.౧౫ ॥

తతో గోమయసంలిప్తే భూతలే ద్రోణశాలిభిః ।

తావద్భిస్తణ్డులైః శుద్ధైః శస్తార్థైస్తత్ర నూతనమ్ ॥ ౩,౪౩.౧౬ ॥

ద్రోణోదపూరితం కుంభం పఞ్చరత్నైర్నవైర్యుతమ్ ।
న్యగ్రోధాశ్వత్థమాకన్దజంబూదుమ్బరశాఖినామ్ ॥ 3,४3.౧౭ ॥
త్వగ్భిశ్చ పల్లవైశ్చైవ ప్రక్షిప్తైరధివాసినమ్ ।
కుమ్భాగ్రే నిక్షిపేత్పక్వం నారికేలఫలం శుభమ్ ॥ 3,४3.౧౮ ॥
అభ్యర్చ్య గన్ధపుష్పాద్యైర్ధూపదీపాది దర్శయేత్ ।
శ్రీచిన్తామణిమన్త్రం తు హృది మాతృకమాజపేత్ ॥ 3,४3.౧౯ ॥
కుమ్భ స్పృశఞ్శ్రీకామాప్తిరూపీకృతకలేవరమ్ ।
అష్టోత్తరశతే జాతే పునర్దీపం ప్రదర్శయేత్ ॥ 3,४3.౨౦ ॥
శిష్యమాహూయ రహసి వాససా బద్ధలోచనమ్ ।
కారయిత్వా ప్రణామానాం సాష్టాఙ్గానాం త్రయం గురుః ॥ 3,४3.౨౧ ॥
పుష్పాణి తత్కరే దత్త్వా కారయే త్కుసుమాఞ్జలిమ్ ।
శ్రీనాథకరుణారాశే పరఞ్జ్యోతిర్మయేశ్వరి ॥ 3,४3.౨౨ ॥
ప్రసూనాఞ్జలిరేషా తే నిక్షిప్తా చరణాంబుజే ।
పరం ధామ పరం బ్రహ్మ మమ త్వం పరదేవతా ॥ 3,४3.౨3 ॥
అద్యప్రభృతి మే పుత్రాన్రక్ష మాం శరణాగతమ్ ।
ఇత్యుక్త్వా గురుపాదాబ్జే శిష్యో మూర్ధ్ని విధారయేత్ ॥ 3,४3.౨४ ॥
జన్మాన్తర సుకృతత్వం స్యాన్న్యస్తే శిరసి పాదుకే ।
గురుణా కమలాసనమురశాసనపురశాసనసేవయా లబ్ధే ॥ 3,४3.౨౫ ॥
ఇత్యుక్త్వా భక్తిభరితః పునరుత్థాయ శాన్తిమాన్ ।
వామపార్శ్వే గురోస్తిష్ఠేదమానీ వినయాన్వితః ॥ 3,४3.౨౬ ॥
తతస్తుంబీజలైః ప్రోక్ష్య వామభాగే నివేదయేత్ ।
విముచ్య నేత్రబన్ధం తు దర్శయేదర్చనక్రమమ్ ॥ 3,४3.౨౭ ॥
సితామధ్వాజ్యకదలీఫలపాయసరూపకమ్ ।
మహాత్రిపురసున్దర్యా నైవేద్యమితి చాదిశేత్ ॥ 3,४3.౨౮ ॥

షోడశర్ణమనుం తస్య వదేద్వామశ్రుతౌ శనైః ।
తతో బహిర్వినిర్గత్య స్థాప్య దార్వాసనే శుచిమ్ ॥ ౩,౪౩.౨౯ ॥
నివేశ్య ప్రాఙ్ముఖం తత్ర పట్టవస్త్రసమాస్తృతే ।
శిష్యం శ్రీకుమ్భసలిలైరభిషిఞ్చేత్సమన్త్రకమ్ ॥ ౩,౪౩.౩౦ ॥
పునః శుద్ధోదకైః స్నాత్వా వాససీ పరిగృహ్య చ ।
అష్టోత్తరశతం మన్త్రం జప్త్వా నిద్రామథావిశేత్ ॥ ౩,౪౩.౩౧ ॥
శుభే దృష్టే సతి స్వప్నే పుణ్యం యోజ్యం తదోత్తమమ్ ।
దుఃస్వప్నే తు జపం కుర్యాదష్టోత్తరసహస్రకమ్ ॥ ౩,౪౩.౩౨ ॥
కారయేత్త్రిపురాంబాయాః సపర్యాం ముక్తమార్గతః ।
యదా న దృష్టః స్వప్నోఽపి తదా సిద్ధిశ్చిరాద్భవేత్ ॥ ౩,౪౩.౩౩ ॥
స్వీకుర్యాత్పరయా భక్త్యా దేవీ శేష కలాధికమ్ ।
సద్య ఏవ స శిష్యః స్యాత్పఙ్క్తిపావనపావనః ॥ ౩,౪౩.౩౪ ॥
శరీరమర్థం ప్రాణం చ తస్మై శ్రీగురవే దిశేత్ ।
తదధీనశ్చ రేన్నిత్యం తద్వాక్యం నైవ లఙ్ఘయేత్ ॥ ౩,౪౩.౩౫ ॥
యః ప్రసన్నః క్షణార్ధేన మోక్షలక్ష్మీం ప్రయచ్ఛతి ।
దుర్లభం తం విజానీయాద్గురుం సంసారతారకమ్ ॥ ౩,౪౩.౩౬ ॥
గుకారస్యాన్ధకారోఽర్థో రుకారస్తన్నిరోధకః ।
అన్ధకారనిరోధిత్వాద్గురురిత్యభిధీయతే ॥ ౩,౪౩.౩౭ ॥
బోధరూపం గురుం ప్రాప్య న గుర్వన్తరమాదిశేత్ ।
గురుక్తం పరుషం వాక్యమాశిషం పరిచిన్తయేత్ ॥ ౩,౪౩.౩౮ ॥
లౌకికం వైదికం వాపి తథాధ్యాత్మికమేవ చ ।
ఆదదీత తతో జ్ఞానం పూర్వం తమభివాదయేత్ ॥ ౩,౪౩.౩౯ ॥
ఏవం దీక్షాత్రయం కృత్వా విధేయం బౌధయేత్పునః ।
గురుభక్తిస్సదాచారస్తద్ద్రోహస్తత్ర పాతకమ్ ॥ ౩,౪౩.౪౦ ॥

తత్పదస్మరణం ముక్తిర్యావద్దేహమయం క్రమః ।
యత్పాపం సమవాప్నోతి గుర్వగ్రేఽనృతభాషణాత్ ॥ ౩,౪౩.౪౧ ॥
గోబ్రాహ్మణావధం కృత్వా న తత్పాపం సమాశ్రయేత్ ।
బ్రహ్మాదిస్తంబ పర్యతం యస్య మే గురుసంతతిః ॥ ౩,౪౩.౪౨ ॥
తస్య మే సర్వపూజ్యస్య కో న పూజ్యో మహీతలే ।
ఇతి సర్వానుకూలో యః స శిష్యః పరికీర్తితః ॥ ౩,౪౩.౪౩ ॥
శీలాదివిమలానేకగుణసంపన్నభావనః ।
గురుశాసనవర్తిత్వాచ్ఛిష్య ఇత్యభిధీయతే ॥ ౩,౪౩.౪౪ ॥
జపాచ్ఛ్రాన్తః పునర్ధ్యాయేద్ధ్యానాచ్ఛ్రాన్తః పునర్జపేత్ ।
జపధ్యానాదియుక్తస్య క్షిప్రం మన్త్రః ప్రసిధ్యతి ॥ ౩,౪౩.౪౫ ॥
యథా ధ్యానస్య సామర్థ్యాత్కీటోఽపి భ్రమరాయతే ।
తథా సమాధిసా మర్థ్యాద్బ్రహ్మీభూతో భవేన్నరః ॥ ౩,౪౩.౪౬ ॥
యథా నిలీయతే కాలే ప్రపఞ్చో నైవ దృశ్యతే ।
తథైవ మీలయేన్నేత్రే ఏతద్ధ్యానస్య లక్షణమ్ ॥ ౩,౪౩.౪౭ ॥
విదితే తు పరే తత్త్వే వర్ణాతీతే హ్యవిక్రియే ।
కిఙ్కరత్వం చ గచ్ఛన్తి మన్త్రా మన్త్రాధిపైః సహ ॥ ౩,౪౩.౪౮ ॥
ఆత్మైక్యభావనిష్ఠస్య యా చేష్టా సా తు దర్శనమ్ ।
యోగస్తపః స తన్మన్త్రస్తద్ధనం యన్నిరీక్షణమ్ ॥ ౩,౪౩.౪౯ ॥
దేహాభిమానే గలితే విజ్ఞాతే పరమాత్మని ।
యత్రయత్ర మనో యాతి తత్రతత్ర సమాధయః ॥ ౩,౪౩.౫౦ ॥
యః పశ్యేత్సర్వగం శాంమానన్దాత్మానమద్వయమ్ ।
న తస్య కిఞ్చిదాప్తవ్యం జ్ఞాతవ్యం వావశిష్యతే ॥ ౩,౪౩.౫౧ ॥
పూజాకోటిసమం స్తోత్రం స్తోత్రకోటిసమోజపః ।
జపకోటిసమం ధ్యానం ధ్యానకోటిసమో లయః ॥ ౩,౪౩.౫౨ ॥

దేహో దేవాలయః ప్రోక్తో జీవ ఏవ మహేశ్వరః ।
త్యజేదజ్ఞాననిర్మాల్యం సోహంభావేన యోజయేత్ ॥ ౩,౪౩.౫౩ ॥
తుషేణ బద్ధో వ్రీహిః స్యాత్తుషాభావే తు తణ్డులః ।
పాశబద్ధః స్మృతో జీవః పాశముక్తో మహేశ్వరః ॥ ౩,౪౩.౫౪ ॥
ఆకాశే పక్షిజాతీనాం జలేషు జలచారిణామ్ ।
యథా గతిర్న దృశ్యేత మహావృత్తం మహాత్మనామ్ ॥ ౩,౪౩.౫౫ ॥
నిత్యార్చనం దివా కుర్యాద్రాత్రౌ నైమిత్తికార్చనమ్ ।
ఉభయోః కామ్యకర్మ స్యాదితి శాస్త్రస్య నిశ్చయః ॥ ౩,౪౩.౫౬ ॥
కోటికోటిమహాదానాత్కోటికోటిమహావ్రతాత్ ।
కోటికోటిమహాయజ్ఞాత్పరా శ్రీపాదుకా స్మృతిః ॥ ౩,౪౩.౫౭ ॥
జ్ఞానతోఽజ్ఞానతో వాపి యావద్దేహస్య ధారణమ్ ।
తావద్వర్ణాశ్రమాచారః కర్తవ్యః కర్మముక్తయే ॥ ౩,౪౩.౫౮ ॥
నిర్గతం యద్గురోర్వక్త్రాత్సర్వం శాస్త్రం తదుచ్యతే ।
నిషిద్ధమపి తత్కుర్యాద్గుర్వాజ్ఞాం నైవ లఙ్ఘయేత్ ॥ ౩,౪౩.౫౯ ॥
జాతివిద్యాధనాఢ్యో వా దూరే దృష్ట్వా గురుం ముదా ।
దణ్డప్రమాణం కృత్వైకం త్రిః ప్రదక్షిణామాచరేత్ ॥ ౩,౪౩.౬౦ ॥
గురుబుద్ధ్యా నమేత్సర్వం దైవతం తృణమేవ వా ।
ప్రణమేద్దేవబుద్ధ్యా తు ప్రతిమాం లోహమృన్మయీమ్ ॥ ౩,౪౩.౬౧ ॥
గురుం హుఙ్కృత్య తుఙ్కృత్య విప్రం వాదైర్విజిత్య చ ।
వికాస్య గుహ్యశాస్త్రాణి భవన్తి బ్రహ్మరాక్షసాః ॥ ౩,౪౩.౬౨ ॥
అద్వైతం భావ యేన్నిత్యం నాద్వైతం గురుణా సహ ।
న నిన్దేదన్యసమయాన్వేదశాస్త్రాగమాదికాన్ ॥ ౩,౪౩.౬౩ ॥
ఏకగ్రామస్థితః శిష్యస్త్రిసంధ్యం ప్రణమేద్గురుమ్ ।
క్రోశ మాత్రస్థితో భక్త్యా గురుం ప్రతిదినం నమేత్ ॥ ౩,౪౩.౬౪ ॥

అర్ధయోజనగః శిష్యః ప్రణమేత్పఞ్చపర్వసు ।
ఏకయోజనమారభ్య యోజనద్వాదశావధి ॥ ౩,౪౩.౬౫ ॥
తత్తద్యోజనసంఖ్యాతమాసేషు ప్రణమేద్గురుమ్ ।
అతిదూరస్థితః శిష్యో యదేచ్ఛా స్యాత్తదా వ్రజేత్ ॥ ౩,౪౩.౬౬ ॥
రిక్తపాణిస్తు నోపేయాద్రాజానం దేవతాం గురుమ్ ।
ఫలపుష్పాంబరాదీని యథాశక్తి సమర్పయేత్ ॥ ౩,౪౩.౬౭ ॥
మనుష్యచర్మణా బద్ధః సాక్షాత్పరశివః స్వయమ్ ।
సచ్ఛిష్యానుగ్రహార్థాయ గూఢం పర్యటతి క్షితౌ ॥ ౩,౪౩.౬౮ ॥
సద్భక్తరక్షణాయైవ నిరాకారోఽపి సాకృతిః ।
శివః కృపానిధిర్లోకే సంసారీవ హి చేష్టతే ॥ ౩,౪౩.౬౯ ।
అత్రినేత్రః శివః సాక్షాదచతుర్బాహురచ్యుతః ।
అచతుర్వదనో బ్రహ్మా శ్రీగురుః పరికీర్తితః ॥ ౩,౪౩.౭౦ ॥
శ్రీగురుం పరతత్త్వాఖ్యం తిష్ఠన్తం చక్షురగ్రతః ।
భాగ్యహీనా న పశ్యన్తి సూర్యమన్ధా ఇవోదితమ్ ॥ ౩,౪౩.౭౧ ॥
ఉత్తమా తత్త్వచిన్తా స్యాజ్జపచిన్తా తు మధ్యమా ।
అధమా శాస్త్రచిన్తా స్యాల్లోకచిన్తాధమాధమా ॥ ౩,౪౩.౭౨ ॥
నాస్తి గుర్వధికం తత్త్వం నాస్తి జ్ఞానాధికం సుఖమ్ ।
నాస్తి భక్త్యధికా పూజా న హి మోక్షాధికం ఫలమ్ ॥ ౩,౪౩.౭౩ ॥
సర్వవేదేషు శాస్త్రేషు బ్రహ్మవిష్ణుశివాదిషు ।
తత్ర తత్రోచ్యతే శబ్దైః శ్రీకామాక్షీ పరాత్పరా ॥ ౩,౪౩.౭౪ ॥
శచీన్ద్రౌ స్వాహాగ్నీ చ ప్రభారవీ ।
లక్ష్మీనారాయణౌ వాణీధాతారౌ గిరిజాశివౌ ॥ ౩,౪౩.౭౫ ॥
అగ్నీషోమౌ బిన్దునాదౌ తథా ప్రకృతిపూరుషౌ ।
ఆధారాధేయనామానౌ భోగమోక్షౌ తథైవ చ ॥ ౩,౪౩.౭౬ ॥

ప్రాణాపనౌ చ శబ్దార్థౌం తథా విధినిషేధకౌ ।
సుఖదుఃఖాది యద్ద్వన్ద్వం దృశ్యతే శ్రూయతేఽపి వా ॥ ౩,౪౩.౭౭ ॥
సర్వలోకేషు తత్సర్వం పరం బ్రహ్మ న సంశయః ।
ఉత్తీర్ణమపరం జ్యోతిః కామాక్షీనామకం విదుః ॥ ౩,౪౩.౭౮ ॥
యదేవ నిత్యం ధ్యాయన్తి బ్రహ్మవిష్ణుశివాదయః ।
ఇత్థం హి శక్తిమార్గేఽస్మిన్యః పుమానిహ వర్తతే ॥ ౩,౪౩.౭౯ ॥
ప్రసాదభూమిః శ్రీదేవ్యా భుక్తిముక్త్యోః స భాజనమ్ ।
అమన్త్రం వా సమన్త్రం వా కామాక్షీమర్చయన్తి యే ॥ ౩,౪౩.౮౦ ॥
స్త్రియో వైశ్యాశ్చ శూద్రాశ్చ తే యాన్తి పరమాం గతిమ్ ।
కిం పునః క్షత్రియా విప్రా మన్త్రపూర్వం యజన్తి యే ॥ ౩,౪౩.౮౧ ॥
సంసారిణోఽపి తే నూనం విముక్తా నాత్ర సంశయః ।
సితామధ్వాజ్యకదలీఫలపాయసరూపకమ్ ॥ ౩,౪౩.౮౨ ॥
పఞ్చపర్వసు నైవేద్యం సర్వదైవ నివేదయేత్ ।
యోనార్చయతి శక్తోఽపి స దేవీశాపమాప్నుయాత్ ॥ ౩,౪౩.౮౩ ॥
అశక్తౌ భావనాద్రవ్యైరర్చయేన్నిత్యమంబికామ్ ।
గృహస్థస్తు మహాదేవీం మఙ్గలాచారసంయుతః ॥ ౩,౪౩.౮౪ ॥
అర్చయేత మహాలక్ష్మీమనుకూలాఙ్గనాసఖః ।
గురుస్త్రివారమాచారం కథయేత్కలశోద్భవ ॥ ౩,౪౩.౮౫ ॥
శిష్యో యది న గృహ్ణీయాచ్ఛిష్యే పాపం గురోర్న హి ।
లక్ష్మీనారాయణౌ వాణీధాతారౌ గిరిజాశివౌ ॥ ౩,౪౩.౮౬ ॥
శ్రీగురుం గురుపత్నీం చ పితరౌ చిన్తయేద్ధియా ।
ఇతి సర్వం మయా ప్రోక్తం సమాసేన ఘటోద్భవ ॥ ౩,౪౩.౮౭ ॥
ఏతావదవధానేన సర్వజ్ఞో మతిమాన్భవేత్ ॥ ౩,౪౩.౮౮ ॥
ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డమహాపురాణే ఉత్తరభాగే లలితోపాఖ్యానే త్రిచత్వారింశోఽధ్యాయః

హయగ్రీవ ఉవాచ

ప్రవిశ్య తు జపస్థానమానీయ నిజమాసనమ్ ।

అభ్యుక్ష్య విధివన్మన్త్రైర్గురూక్తక్రమయోగతః ॥ ౩,౪౪.౧ ॥

స్వాత్మానం దేవతామూర్తిం ధ్యాయంస్తత్రావిశేషతః ।

ప్రాఙ్ముఖో దృఢమాబధ్య పద్మాసనమనన్యధీః ॥ ౩,౪౪.౨ ॥

త్రిఖణ్డామనుబధ్నీయాద్గుర్వాదీనభివన్ద్య చ ।

ద్విరుక్తబాలబీజాని మధ్యాద్యఙ్గులిషు క్రమాత్ ॥ ౩,౪౪.౩ ॥

తలయోరపి విన్యస్య కరశుద్ధిపురఃసరమ్ ।

అగ్నిప్రాకారపర్యన్తం కుర్యాత్స్వాఽస్త్రేణ మన్త్రవిత్ ॥ ౩,౪౪.౪ ॥

ప్రతిలోమేన పాదాద్యమనులోమేన కాదికమ్ ।

వ్యాప కన్యాసమారోప్య వ్యాపయన్వాగ్భవాదిభిః ॥ ౩,౪౪.౫ ॥

వ్యక్తైః కారమసూక్ష్మస్థూలశరీరాణి కల్పయేత్ ।

నాభౌ హృది భ్రువోర్మధ్యే బాలాబీజాన్యథ న్యసేత్ ॥ ౩,౪౪.౬ ॥

మాతృకాం మూలపుటితాం న్యసేన్నాభ్యాదిషు క్రమాత్ ।

బాలాబీజాని తాన్యేవ ద్విరావృత్త్యాథ విన్యసేత్ ॥ ౩,౪౪.౭ ॥

మధ్యాదికరశాఖాసు తలయోరపి నాన్యథా ।

నాభ్యాదావథ విన్యస్య న్యసేదథ పదద్వయే ॥ ౩,౪౪.౮ ॥

జానూరుస్ఫిగ్గుహ్యమూలనాభి హృన్మూర్ధసు క్రమాత్ ।

నవాసనాని బ్రహ్మాణం విష్ణుం రుద్రం తథేశ్వరమ్ ॥ ౩,౪౪.౯ ॥

సదాశివం చ పూషాణం తూలికాం చ ప్రకాశకమ్ ।

విద్యాసనం చ విన్యస్య హృదయే దర్శయేత్తతః ॥ 3,౪౪.౧౦ ॥

పద్మత్రిఖణ్డయోన్యాఖ్యాం ముద్రామోష్ఠపుటేన చ ।

వాయుమాపూర్య హుం హుం హుం త్వితి ప్రాబీధ్య కుణ్డలీమ్ ॥ 3,౪౪.౧౧ ॥

మన్త్రశక్త్యా సమునీయ ద్వాదశాన్తే శివైకతామ్ ।

భావయిత్వా పునస్తం చ స్వస్థానే వినివేశ్య చ ॥ 3,౪౪.౧౨ ॥

వాగ్భవాదీని బీజాని మూలహృద్బాహుషు న్యసేత్ ।

సమస్తమూర్ధ్ని దోర్మూలమధ్యాగ్రేషు యథాక్రమమ్ ॥ 3,౪౪.౧3 ॥

హస్తౌ విన్యస్య చాఙ్గేషు హ్యఙ్గుష్ఠాదితలావధి ।

హృదయాదౌ చ విన్యస్య కుఙ్కుమం న్యాసమాచరేత్ ॥ 3,౪౪.౧౪ ॥

శుద్ధా తృతీయబీజేన పుటితాం మాతృకాం పునః ।

ఆద్యబీజద్వయం న్యస్య హ్యన్త్యబీజం న్యసేదితి ॥ 3,౪౪.౧౫ ॥

పునర్భూతలవిన్యాసమాచరేన్నాతివిస్తరమ్ ।

వర్గాష్టకం న్యసేన్మూలే నాభౌ హృదయకణ్ఠయోః ॥ 3,౪౪.౧౬ ॥

ప్రాగాద్యాస్వైషు శషసాన్మూలహృన్మూర్ధ్వసు న్యసేత్ ।

కక్షకట్యంసవామాంసకటిహృత్సు చ విన్యసేత్ ॥ 3,౪౪.౧౭ ॥

ప్రభూతాధః షడఙ్గాని దాదివర్గైస్తు విన్యసేత్ ।

ఋషిస్తు శబ్దబ్రహ్మాస్యాచ్ఛన్దో భూతలిపిర్మతా ॥ 3,౪౪.౧౮ ॥

శ్రీమూలప్రకృతిస్త్వస్య దేవతా కథితా మనోః ।

అక్షస్రక్పుస్తకే చోర్ధ్వే పుష్పసాయకకార్ముకే ॥ 3,౪౪.౧౯ ॥

వరాభీతికరాబ్జైశ్చ ధారయన్తీమనూపమామ్ ।

రక్షణాక్షమయీం మానాం వహన్తీ కణ్ఠదేశతః ॥ 3,౪౪.౨౦ ॥

హారకేయూరకటకచ్ఛన్నవీరవిభూషణామ్ ।

దివ్యాఙ్గరాగసంభిన్నమణికుణ్డలమణ్డితామ్ ॥ 3,౪౪.౨౧ ॥

లిపికల్పద్రుమస్యాధో రూపిపఙ్కజవాసినీమ్ ।

సాక్షాల్లిపిమయీం ధ్యాయేద్భైరవీం భక్తవత్సలామ్ ॥ 3,౪౪.౨౨ ॥
అనేకకోటిదూతీభిః సమన్తాత్సమలఙ్కృతామ్ ।
ఏవం ధ్యాత్వా న్యసేద్భూయో భూతలేప్యక్షరాన్క్రమాత్ ॥ 3,౪౪.౨3 ॥
మూలాద్యాజ్ఞావసానేషు వర్గాష్టకమథో న్యసేత్ ।
శషసాన్మూర్ధ్ని సంన్యస్య స్వరానేష్వేవ విన్యసేత్ ॥ 3,౪౪.౨౪ ॥
హాదిరూర్ధ్వాదిపఞ్చస్వేష్వగ్రే మూలే చ మధ్యమే ।
అఙ్గులీమూలమణిబన్ధయోర్దేష్ణోశ్చ పాదయోః ॥ 3,౪౪.౨౫ ॥
జఠరే పార్శ్వయోర్దక్షవామయోర్నాభిపృష్ఠయోః ।
శషసాన్మూలహృన్మూర్ధస్వేతాన్వా లాదికాన్న్య సేత్ ॥ 3,౪౪.౨౬ ॥
హ్రస్వాః పఞ్చాథ సన్ధ్యర్ణాశ్చత్వారో హయరా వలౌ ।
అకౌ ఖగేనగశ్చాదౌ క్రమోయం శిష్టవర్గకే ॥ 3,౪౪.౨౭ ॥
శషసా ఇతి విఖ్యాతా ద్విచత్వారింశదక్షరాః ।
ఆద్యః పఞ్చాక్షరో వర్గో ద్వితీయశ్చతురక్షరః ॥ 3,౪౪.౨౮ ॥
పఞ్చాక్షరీ తు షడ్వర్గీ త్రివర్ణో నవమో మతః ।
బ్రహ్మా విష్ణుశ్చ రుద్రశ్చ ధనేశేన్ద్రయమాః క్రమాత్ ॥ 3,౪౪.౨౯ ॥
వరుణశ్చైవ సోమశ్చ శక్తిత్రయమిమే నవ ।
వర్ణానామీశ్వరాః ప్రోక్తాః క్రమో భూతలిపేరయమ్ ॥ 3,౪౪.30 ॥
ఏవం సృష్టౌ పాఠో విపరీతః సంహృతావమున్యేవ ।
స్థానాని యోజనీయౌ విసర్గబిన్దూ చ వర్ణాన్తౌ ॥ 3,౪౪.3౧ ॥
ధ్యానపూర్వం తతః ప్రాజ్ఞో రత్యాదిన్యాసమాచరేత్ ।
జపాకుసుమసంకాశాః కుఙ్కుమారుణవిగ్రహాః ॥ 3,౪౪.3౨ ॥
కామవామాధిరూఢాఙ్కా ధ్యేయాః శరధనుర్ధరాః ।
రతిప్రీతియుతః కామః కామిన్యాః కాన్తైష్యతే ॥ 3,౪౪.33 ॥
కాన్తిమాన్మోహినీయుక్తకామాఙ్గః కలహప్రియామ్ ।

అన్వేతి కామచారైస్తు విలాసిన్యా సమన్వితః ॥ ౩,౪౪.౩౪ ॥
కామః కల్పలతా యుక్తః కాముకః శ్యామవర్ణయా ।
శుచిస్మితాన్వితః కామో బన్ధకో విస్మృతాయుతః ॥ ౩,౪౪.౩౫ ॥
రమణో విస్మితాఖ్యా చ రామోఽయం లేలిహానయా ।
రమణ్యా రతినాథోపి దిగ్వస్త్రాఢ్యో రతిప్రియః ॥ ౩,౪౪.౩౬ ॥
వామయా కుబ్జయా యుక్తో రతినాథో ధరాయుతః ।
రమాకాన్తో రమోపాస్యో రమమాణో నిశాచరః ॥ ౩,౪౪.౩౭ ॥
కల్యాణో మోహినీనాథో నన్దకశ్చోత్తమాన్వితః ।
నన్దీ సురోత్తమాఢ్యో నన్దనో నన్దయితా పునః ॥ ౩,౪౪.౩౮ ॥
సులావణ్యాన్వితః పఞ్చబాణో బాలనిధీశ్వరః ।
కలహప్రియయా యుక్తస్తథా రతిసఖః పునః ॥ ౩,౪౪.౩౯ ॥
ఏకాఖ్యా పుష్పధన్వాపి సుముఖేశో మహాధనుః ।
నీలీ జడిల్యో భ్రమణః క్రమశః పాలినీపతిః ॥ ౩,౪౪.౪౦ ॥
భ్రమమాణః శివాకాన్తో భ్రమో భ్రాన్తశ్చ ముగ్ధయా ।
భ్రామకో రమయా ప్రాప్తో భ్రామితో భృఙ్గ ఇష్యతే ॥ ౩,౪౪.౪౧ ॥
భ్రాన్తాచారో లోచనయా దీర్ఘజిహ్వికయా పునః ।
భ్రమావహం సమన్వేతి మోహనస్తు రతిప్రియామ్ ॥ ౩,౪౪.౪౨ ॥
మోహకస్తు పలాశాఖ్యా గృహిణ్యాం మోహ ఇష్యతే ।
వికటేశో మోహధరో వర్ధనోయం ధరాయుతః ॥ ౩,౪౪.౪౩ ॥
మదనాథోఽనూపమస్తు మన్మథో మలయాన్వితః ।
మాదకోహ్లాదినీయుక్తః సమిచ్ఛన్విశ్వతోముఖీ ॥ ౩,౪౪.౪౪ ॥
నాయకో భృఙ్గపూర్వస్తు గాయకో నన్దినీయుతః ।
గణకోఽనామయా జ్ఞేయః కాల్యా నర్తక ఇష్యతే ॥ ౩,౪౪.౪౫ ॥
క్ష్వేల్లకః కాలకర్ణ్యాఢ్యః కన్దర్పో మత్త ఇష్యతే ।

నర్తకః శ్యామలాకాన్తో విలాసీ ఝషయాన్వితః ॥ 3,౪౪.౪౬ ॥

ఉన్మత్తాముపసంగమ్య మోదతే కామవర్ధనః ।

ధ్యానపూర్వం తతః శ్రీకణ్ఠాదివిన్యాసమాచరేత్ ॥ 3,౪౪.౪౭ ॥

సిందూరకాఞ్చనసమోభయభాగమర్ధనారీశ్వరం గిరిసుతాహరభూపచిహ్నమ్ ।

పాశద్వయాక్షవలయేష్టదహస్తమేవ స్మృత్వా న్యసేల్లిపిపదేషు సమీహితార్థమ్ ॥ 3,౪౪.౪౮ ॥

శ్రీకణ్ఠానన్తసూక్ష్మౌ చ త్రిమూర్తిరమరేశ్వరః ।

ఉర్వీశోభారభూతిశ్చాతిథీశః స్థాణుకో హరః ॥ 3,౪౪.౪౯ ॥

చణ్డీశో భౌతికః సద్యోజాతశ్చానుగ్రహేశ్వరః ।

అక్రూరశ్చ మహాసేనః స్యురేతే వరమూర్తయః ॥ 3,౪౪.౫౦ ॥

తతః క్రోధీశచణ్డీశౌ పఞ్చాన్తకశివోత్తమౌ ।

తథైకరుద్రకూర్మైకనేత్రాః సచతురాతనాః ॥ 3,౪౪.౫౧ ॥

అజేశః శర్వసోమేశౌ హరో లాగలిదారుకౌ ।

అర్ధనారీశ్వరశ్చోమాకాన్తశ్చాపాఢ్యదణ్డినౌ ॥ 3,౪౪.౫౨ ॥

అత్రిర్మీనశ్చ మేషశ్చ లోహితశ్చ శిఖీ తథా ।

ఖఢ్గదణ్డద్విదణ్డౌ చ సుమహాకాలవ్యాలినౌ ॥ 3,౪౪.౫3 ॥

భుజఙ్గేశః పినాకీ చ ఖడ్గేశశ్చ బకస్తథా ।

శ్వేతో హ్యభ్రశ్చ లకులీశివః సంవర్తకస్తథా ॥ 3,౪౪.౫౪ ॥

పూర్ణోదరీ చ విరజా తృతీయా శాల్మ తథా ।

లోలాక్షీ వర్తులాక్షీ చ దీర్ఘఘోణా తథైవ చ ॥ 3,౪౪.౫౫ ॥

సుదీర్ఘముఖిగో ముఖ్యౌ నవమీ దీర్ఘజిహ్వికా ।

కుఞ్జరీ చోర్ధ్వకేశా చ ద్విముఖీ వికృతాననా ॥ 3,౪౪.౫౬ ॥

సత్యలీలాకలావిద్యాముఖ్యాః స్యుః స్వరశక్తయః ।

మహాకాలీ సరస్వత్యౌ సర్వసిద్ధిసమన్వితే ॥ 3,౪౪.౫౭ ॥

గౌరీ త్రైలోక్యవిద్యా చ తథా మన్త్రాత్మశక్తికా ।
లంబోదరీ భూతమతా ద్రావిణీ నాగరీ తథా ॥ ౩,౪౪.౫౮ ॥
ఖేచరీ మఞ్జరీ చైవ రూపిణీ వీరిణీ తథా ।
కోటరా పూతనా భద్రా కాలీ యోగిన్య ఏవ చ ॥ ౩,౪౪.౫౯ ॥
శఙ్ఖినీగర్జినీకాలరాత్రికూర్దిన్య ఏవ చ ।
కపర్దినీ తథా వజ్రా జయా చ సుముఖేశ్వరీ ॥ ౩,౪౪.౬౦ ॥
రేవతీ మాధవీ చైవ వారుణీ వాయవీ తథా ।
రక్షావధారిణీ చాన్యా తథా చ సహజాహ్వయా ॥ ౩,౪౪.౬౧ ॥
లక్ష్మీశ్చ వ్యాపినీమాయే సంఖ్యాతా వర్ణశక్తయః ।
ద్విరుక్తవాలాయా వర్ణై రఙ్గం కృత్వాథ కేవలైః ॥ ౩,౪౪.౬౨ ॥
షోఢా న్యాసం ప్రకుర్వీత దేవతాత్మత్వసిద్ధయే ।
విఘ్నేశాదీంస్తు తత్రాదౌ విన్యసేద్ధ్యానపూర్వకమ్ ॥ ౩,౪౪.౬౩ ॥
తరుణారుణసంకాశాన్గజవక్త్రాంస్త్రిలోచనాన్ ।
పాశాఙ్కుశవరాభీతిహస్తాఞ్ఛక్తిసమన్వితాన్ ॥ ౩,౪౪.౬౪ ॥
విఘ్నేశో విఘ్నరాజశ్చ వినాయకశివోత్తమౌ ।
విఘ్నకృద్విఘ్నహన్తా చ విఘ్నరాడ్గణనాయకః ॥ ౩,౪౪.౬౫ ॥
ఏకదన్తో ద్విదన్తశ్చ గజవక్త్రో నిరఞ్జనః ।
కపర్దవాన్దీర్ఘముఖః శఙ్కుకర్ణో వృషధ్వజః ॥ ౩,౪౪.౬౬ ॥
గణనాథో గజేన్ద్రాస్యః శూర్పకర్ణస్త్రిలోచనః ।
లమ్బోదరో మహానాదశ్చతుర్మూర్తిః సదాశివః ॥ ౩,౪౪.౬౭ ॥
ఆమోదో దుర్మదశ్చైవ సుముఖశ్చ ప్రమోదకః ।
ఏకపాదో ద్విపాదశ్చ శూరో వీరశ్చ షణ్ముఖః ॥ ౩,౪౪.౬౮ ॥
వరదో నామ దేవశ్చ వక్రతుణ్డో ద్విదన్తకః ।
సేనానీర్గ్రామణీర్మత్తో మత్తమూషకవాహనః ॥ ౩,౪౪.౬౯ ॥

జటీ ముణ్డీ తథా ఖడ్గీ వరేణ్యో వృషకేతనః ।
భజ్యప్రియో గణేశశ్చ మేఘనాదో గణేశ్వరః ॥ ౩,౪౪.౨౦ ॥
ఏతే గణేశా వర్ణానామేకపఞ్చాశతః క్రమాత్ ।
శ్రీశ్చ హ్రీశ్చైవ పుష్టిశ్చ శాన్తిస్తుష్టిః సరస్వతీ ॥ ౩,౪౪.౨౧ ॥
రతిర్మేధా తథా కాన్తిః కామినీ మోహినీ తథా ।
తీవ్రా చ జ్వాలినీ నన్దా సుయశాః కామరూపిణీ ॥ ౩,౪౪.౨౨ ॥
ఉగ్రా తేజోవతీ సత్యా విఘ్నేశానీ స్వరూపిణీ ।
కామార్తా మదజిహ్వా చ వికటా ఘూర్ణితాననా ॥ ౩,౪౪.౨౩ ॥
భూతిర్భూమిర్ద్విరమ్యా చామారూపా మకరధ్వజా ।
వికర్ణభ్రుకుటీ లజ్జా దీర్ఘఘోణా ధనుర్ధరీ ॥ ౩,౪౪.౨౪ ॥
తథైవ యామినీ రాత్రిశ్చన్ద్రకాన్తా శశిప్రభా ।
లోలాక్షీ చపలా ఋజ్వీ దుర్భగా సుభగా శివా ॥ ౩,౪౪.౨౫ ॥
దుర్గా గుహప్రియా కాలీ కాలజిహ్వా చ శక్తయః ।
గ్రహన్యాసం తతః కుర్యాద్ధ్యానపూర్వం సమాహితః ॥ ౩,౪౪.౨౬ ॥
వరదాభయహస్తాఢ్యాఞ్ఛక్త్యాలిఙ్గితవిగ్రహాన్ ।
కుఙ్కుమక్షీరరుధిరకున్దకాఞ్చనకంబుభిః ॥ ౩,౪౪.౨౭ ॥
అమ్భోదధూమతిమిరైః సూర్యాదీన్సదృశాన్స్మరేత్ ।
హృదయాధో రవిం న్యస్య శీర్ష్ణి సోమం దృశోః కుజమ్ ॥ ౩,౪౪.౨౮ ॥
హృది శుక్రం చ హృన్మధ్యే బుధం కణ్ఠే బృహస్పతిమ్ ।
నాభౌ శనైశ్చరం వక్త్రే రాహుం కేతుం పదద్వయే ॥ ౩,౪౪.౨౯ ॥
జ్వలత్కాలానలప్రఖ్యా వరదాభయపాణయః ।
తారా న్యసేత్తతో ధ్యాయన్సర్వాభరణభూషితాః ॥ ౩,౪౪.౩౦ ॥
భాలే నయనయోః కర్ణద్వయే నాసాపుడద్వయే ।
కణ్ఠే స్కన్ధద్వయే పశ్చాత్కూర్పయోర్మణిబన్ధయోః ॥ ౩,౪౪.౩౧ ॥

స్తనయోర్నాభికట్యూరుజానుజఙ్ఘాపదద్వయే ।
యోగినీన్యాసమాదధ్యా ద్విశుద్ధో హృదయే తథా ॥ ౩,౪౪.౮౨ ॥
నాభౌ స్వాధిష్ఠితే మూలే భ్రూమధ్యే మూర్ధని క్రమాత్ ।
పద్మేన్దుకర్ణికామధ్యే వర్ణశక్తీర్దలేష్వథ ॥ ౩,౪౪.౮౩ ॥
దలాగ్రేషు తు పద్మస్య మూర్ధ్ని సర్వాశ్చ విన్యసేత్ ।
అమృతా నన్దినీన్ద్రాణీ తీశానీ చాత్యుమా తథా ॥ ౩,౪౪.౮౪ ॥
ఊర్ధ్వకేశీ ఋద్ధిదుషీ ళకారికా తథైవ చ ।
ఏకపాదాత్మికైశ్వర్యకారిణీ చౌషధాత్మికా ॥ ౩,౪౪.౮౫ ॥
తతోంబికాథో రక్షాత్మికేతి షోడశ శక్తయః ।
కాలికా ఖేచరీ గాయత్రీ ఘణ్టాధారిణీ తథా ॥ ౩,౪౪.౮౬ ॥
నాదాత్మికా చ చాముణ్డా ఛత్రికా చ జయా తథా ।
ఝఙ్కారిణీ చ సంజ్ఞా చ టఙ్కహస్తా తతః పరమ్ ॥ ౩,౪౪.౮౭ ॥
టఙ్కారిణీ చ విజ్ఞేయాః శక్తయో ద్వాదశ క్రమాత్ ।
డఙ్కారీ టఙ్కారిణీ చ ణామినీ తామసీ తథా ॥ ౩,౪౪.౮౮ ॥
థఙ్కారిణీ దయా ధాత్రీ నాదినీ పార్వతీ తథా ।
ఫట్కారిణీ చ విజ్ఞేయాః శక్తయో ద్వయపన్నగాః ॥ ౩,౪౪.౮౯ ॥
వర్ధినీ చ తథా భద్రా మజ్జా చైవ యశస్వినీ ।
రమా చ లామినీ చేతి షడేతాః శక్తయః క్రమాత్ ॥ ౩,౪౪.౯౦ ॥
నారదా శ్రీస్తథా షణ్ఢాశశ్వత్యపి చ శక్తయః ।
చతస్రోఽపి తథైవ ద్వే హాకినీ చ క్షమా తథా ॥ ౩,౪౪.౯౧ ॥
తతః పాదే చ లిఙ్గే చ కుక్షౌ హృద్దోఃశిరస్సు చ ।
దక్షా దివామపాదాన్తం రాశీన్మేషాదికాన్న్యసేత్ ॥ ౩,౪౪.౯౨ ॥
తతః పీఠాని పఞ్చాశదేకం చక్రం మనో న్యసేత్ ।
వారాణసీ కామరూపం నేపాలం పౌణ్డ్రవర్ధనమ్ ॥ ౩,౪౪.౯౩ ॥

వరస్థిరం కాన్యకుబ్జం పూర్ణశైలం తథార్బుదమ్ ।
ఆమ్రాతకేశ్వరైకామ్రం త్రిస్రోతః కామకోష్ఠకమ్ ॥ ౩,౪౪.౯౪ ॥
కైలాసం భృగునగరం కేదారం చన్ద్రపుష్కరమ్ ।
శ్రీపీఠం చైకవీరాం చ జాలన్ధ్రం మాలవం తథా ॥ ౩,౪౪.౯౫ ॥
కులాన్నం దేవికోటం చ గోకర్ణం మారుతేశ్వరమ్ ।
అట్టహాసం చ విరజం రాజవేశ్మ మహాపథమ్ ॥ ౩,౪౪.౯౬ ॥
కోలాపురకైలాపురకాలేశ్వరజయన్తికాః ।
ఉజ్జ్యిన్యపి చిత్రా చ క్షీరకం హస్తినాపురమ్ ॥ ౩,౪౪.౯౭ ॥
ఉడీరాం చ ప్రయాగం చ షష్ఠిమాయాపురం తథా ।
గౌరీశం సలయం చైవ శ్రీశైలం మరుమేవ చ ॥ ౩,౪౪.౯౮ ॥
పునర్గిరివరం పశ్చాన్మహేన్ద్రం వామనం గిరిమ్ ।
స్యాద్ధిరణ్యపురం పశ్చాన్మహాలక్ష్మీపురం తథా ॥ ౩,౪౪.౯౯ ॥
పురోద్యానం తథా ఛాయాక్షేత్రమాహుర్మనీషిణః ।
లిపిక్రమసమాయుక్తాంల్లిపిస్థానేషు విన్యసేత్ ॥ ౩,౪౪.౧౦౦ ॥
అన్యాన్యథోక్తస్థానేషు సంయుక్తాంల్లిపిసఙ్కమాత్ ।
షోఢా న్యాసో మయాఖ్యాతః సాక్షాదీశ్వరభాషితః ॥ ౩,౪౪.౧౦౧ ॥
ఏవం విన్యస్తదేహస్తు దేవతావిగ్రహో భవేత్ ।
తతః షోఢా పురః కృత్వా శ్రీచక్రన్యాసమాచరేత్ ॥ ౩,౪౪.౧౦౨ ॥
అంశాద్యానన్త్యమూర్త్యన్తం మన్త్రైస్తు వ్యాపకం చరేత్ ।
చక్రేశ్వరీం చక్రసమర్పణమన్త్రాన్హృది న్యసేత్ ॥ ౩,౪౪.౧౦౩ ॥
అన్యాన్యథోక్తస్థానేషు గణపత్యాదికాన్న్యసేత్ ।
దక్షిణోరుసమం వామం సర్వాంశ్చ క్రమశో న్యసేత్ ॥ ౩,౪౪.౧౦౪ ॥
గణేశం క్షేత్రపాలం చ యోగినీం బటుకం తథా ।
ఆదావిన్ద్రాదయో న్యస్యాః పదాఙ్గుష్ఠద్వయాగ్రకే ॥ ౩,౪౪.౧౦౫ ॥

జానుపార్శ్వంసమూర్ధాస్యపార్శ్వజానుషు మూర్ధని ।
మూలాధారేఽణిమాదీనాం సిద్ధీనాం దశకం తతః ॥ ౩,౪౪.౧౦౬ ॥
న్యస్తవ్యమంసదోః పృష్ఠవక్షస్సు ప్రపదోః స్ఫిజి ।
దోర్దేశపృష్ఠయోర్మూర్ధపాదద్వితయయోః క్రమాత్ ॥ ౩,౪౪.౧౦౭ ॥
అణిమా చైవ లఘిమా తృతీయా మహిమా తథా ।
ఈశిత్వం చ వశిత్వం చ ప్రాకామ్యం ప్రాప్తిరేవ చ ।
ఇచ్ఛాసిద్ధీ రససిద్ధిర్మోక్షసిద్ధిరితి స్మృతాః ॥ ౩,౪౪.౧౦౮ ॥
తతో విప్ర న్యసేద్ధీమాన్మాతృణామష్టకం క్రమాత్ ।
పాదాఙ్గుష్ఠయుగే దక్షపార్శ్వే మూర్ధ్ని వామతః ॥ ౩,౪౪.౧౦౯ ॥
వామజనౌ దక్షజానౌ దక్షవామాంసయోస్తథా ॥ ౩,౪౪.౧౧౦ ॥
బ్రాహ్మీ మాహేశ్వరీ చైవ కౌమారీ వైష్ణవీ తథా ।
వారాహీ చ తథేన్ద్రాణీ చాముణ్డా చైవ సప్తమీ ॥ ౩,౪౪.౧౧ ॥
మహాలక్ష్మీశ్చ విజ్ఞేయా మాతరో వై క్రమాదుచ్ఛ్రితాః ।
ముద్రాదేవీర్న్యసేదష్టావేష్వేవ ద్వే చ తే పునః ॥ ౩,౪౪.౧౨ ॥
మూర్ధ్నార్ధ్వోరపి ముద్రాస్తు సర్వసంక్షోభిణీ తథా ।
సర్వవిద్రావిణీ పశ్చాత్సర్వార్థాకర్షణీ తథా ॥ ౩,౪౪.౧౩ ॥
సర్వావద్యా వశకరిణీ సర్వావద్యా ప్రియకారిణీ ।
మహాఙ్కుశీ చ సర్వావద్యా సర్వావద్యా ఖేచరీ తథా ॥ ౩,౪౪.౧౪ ॥
త్రిఖణ్డా సర్వబీజా చ మూద్రా సర్వప్రపీరికా ।
యోనిముద్రేతి విజ్ఞేయాస్తత్ర చక్రేశ్వరీం న్యసేత్ ॥ ౩,౪౪.౧౫ ॥
త్రైలోక్య మోహనం చక్రం సమర్ప్య వ్యాప్య వర్ష్మణి ।
తతః కలానాం నిత్యానాం క్రమాత్షోడశకం న్యసేత్ ॥ ౩,౪౪.౧౬ ॥
కామాకర్షణరూపా చ శబ్దాకర్షణరూపిణీ ।
అహఙ్కారాకర్షిణీ చ శబ్దాకర్షణరూపిణీ ॥ ౩,౪౪.౧౭ ॥

స్పర్శాకర్షణరూపా చ రూపాకర్షణరూపిణీ ।
రసాకర్షణరూపా చ గన్ధాకర్షణరూపిణీ ॥ ౩,౪౪.౧౮ ॥
చిత్తాకర్షణరూపా చ ధైర్యాకర్షణరూపిణీ ।
స్మృత్యాకర్షణరూపా చ హృదాకర్షణరూపిణీ ॥ ౩,౪౪.౧౯ ॥
శ్రద్ధాకర్షణరూపా చ హ్యాత్మాకర్షణరూపిణీ ।
అమృతాకర్షిణీ ప్రోక్తా శరీరాకర్షణీ తథా ॥ ౩,౪౪.౧౨౦ ॥
స్థానాని దక్షిణం శ్రోత్రం పృష్ఠమంసశ్చ కూర్పరః ।
దక్షహస్త తలస్యాథ పృష్ఠం తత్స్ఫిక్చ జానునీ ॥ ౩,౪౪.౨౧ ॥
తజ్జఙ్ఘాప్రపదే వామప్రపదాదివిలోమతః ।
చక్రేశీం న్యస్య చక్రం చ సమర్చ్య వ్యాప్య వర్ష్మణి ॥ ౩,౪౪.౨౨ ॥
న్యసేదనఙ్గకుసుమదేవ్యాదీనామథాష్టకమ్ ।
శఙ్ఖజత్రూరుజఙ్ఘాసు వామే తు ప్రతిలోమతః ॥ ౩,౪౪.౨౩ ॥
అనఙ్గకుసుమా పశ్చాద్ద్వితీయానఙ్గ మేఖలా ।
అనఙ్గమదనా పశ్చాదనఙ్గమదనాతురా ॥ ౩,౪౪.౨౪ ॥
అనఙ్గరేఖా తత్పశ్చాద్వేగాఖ్యానఙ్గపూర్వికా ।
తతోఽనఙ్గాఙ్కుశా పశ్చాదనఙ్గాధారమాలినీ ॥ ౩,౪౪.౨౫ ॥
చక్రేశీం న్యస్య చక్రం చ సమర్చ్య వ్యాప్య వర్ష్మణి ।
శక్తిదేవీర్న్యసేత్సర్వసంక్షోభిణ్యాదికా అథ ॥ ౩,౪౪.౨౬ ॥
లలాటగణ్డయోరంసే పాదమూలే చ జానుని ।
ఉపర్యధశ్చ జఙ్ఘాయాం తథా వామే విలోమతః ॥ ౩,౪౪.౨౭ ॥
సర్వసంక్షోభిణీ శక్తిః సర్వవిద్రావిణీ తథా ।
సర్వాద్యాకర్షణీ శక్తిః సర్వప్రహ్లాదినీ తథా ॥ ౩,౪౪.౨౮ ॥
సర్వసంమోహినీ శక్తిః సర్వాద్యా స్తంభినీ తథా ।
సర్వాద్యా జృంభిణీ శక్తిః సర్వాద్యా వశకారిణీ ॥ ౩,౪౪.౨౯ ॥

సర్వాద్యా రఞ్జినీ శక్తిః సర్వాద్యోన్మాదినీ తథా ।
సర్వార్థసాధినీ శక్తిస్సర్వాశాపూరిణీ తథా ॥ ౩,౪౪.౧౩౦ ॥
సర్వమన్త్రమయీ శక్తిః సర్వద్వన్ద్వక్షయఙ్కరా ।
చక్రేశీం న్యస్య చక్రం చ సమర్ప్య వ్యాప్య వర్ష్మణి ॥ ౩,౪౪.౩౧ ॥
సర్వసిద్ధిప్రదాదీనాం దశకం చాథ విన్యసేత్ ।
దక్షనాసాపుటే దన్తమూలే దక్షస్తనే తథా ॥ ౩,౪౪.౩౨ ॥
కూర్పరే మణిబన్ధే చ న్యసేద్వామే విలోమతః ।
సర్వసిద్ధిప్రదా నిత్యం సర్వసంపత్ప్రదా తథా ॥ ౩,౪౪.౩౩ ॥
సర్వప్రియఙ్కరా దేవీ సర్వమఙ్గలకారిణీ ।
సర్వాఘమోచినీ శక్తిః సర్వదుఃఖవిమోచినీ ॥ ౩,౪౪.౩౪ ॥
సర్వ మృత్యుప్రశమినీ సర్వవిఘ్నవినాశినీ ।
సర్వాఙ్గసున్దరీ చైవ సర్వసౌభాగ్యదాయినీ ॥ ౩,౪౪.౩౫ ॥
చక్రేశీం న్యస్య చక్రం చ సమర్ప్య వ్యాప్య వర్ష్మణి ।
సర్వజ్ఞాద్యాన్న్యసేద్వక్షస్యపి దన్తస్థలేష్వథ ॥ ౩,౪౪.౩౬ ॥
సర్వజ్ఞా సర్వశక్తిశ్చ సర్వజ్ఞానప్రదా తథా ।
సర్వజ్ఞానమయీ దేవీ సర్వవ్యాధివినాశినీ ॥ ౩,౪౪.౩౭ ॥
సర్వాధారస్వరూపా చ సర్వపాపహరా తథా ।
సర్వానన్దమయీ దేవీ సర్వరక్షాస్వరూపిణీ ।
విజ్ఞేయా దశమీ చైవ సర్వేప్సితఫలప్రదా ॥ ౩,౪౪.౩౮ ॥
చక్రేశీం న్యస్య చక్రం చ సమర్ప్య వ్యాప్య వర్ష్మణి ।
ప్రాగ్వామాద్యాశ్చ విన్యస్య పక్షిణ్యాద్యాస్తతః సుధీః ॥ ౩,౪౪.౩౯ ॥
దక్షే తు చిబుకే కణ్ఠే స్తనే నాభౌ చ పార్శ్వయోః ।
వామా వినోదినీ విద్యా వశితా కామికీ మతా ॥ ౩,౪౪.౧౪౦ ॥
కామేశ్వరీ పరా జ్ఞేయా మోహినీ విమలా తథా ।

అరుణా జయినీ పశ్చాత్తథా సర్వేశ్వరీ మతా ।

కౌలినీతి సముక్తాని తాసాం నామాని సూరిభిః ॥ ౩,౪౪.౪౧ ॥

చక్రేశ్వరీం న్యసేచ్చక్రం సమర్ప్య వ్యాప్య వర్ష్మణి ।

హృది త్రికోణం సంభావ్య దిక్షు ప్రాగాదితః క్రమాత్ ॥ ౩,౪౪.౪౨ ॥

తద్బహిర్విన్న్యసేద్ధీమానాయుధానాం చతుష్టయమ్ ।

న్యసేదగ్న్యాదికోణేషు మధ్యే పీఠచతుష్టయమ్ ॥ ౩,౪౪.౪౩ ॥

మధ్యవృత్తంన్యసిత్వా చ నిత్యాషోడశకం న్యసేత్ ।

కామేశ్వరీ తథా నిత్యా నిత్యా చ భగమాలినీ ॥ ౩,౪౪.౪౪ ॥

నిత్యక్లిన్నా తథా నిత్యా నిత్యా భేరుణ్డినీ మతా ।

వహ్నివాసినికా నిత్యా మహావజ్రేశ్వరీ తథా ॥ ౩,౪౪.౪౫ ॥

నిత్యా చ దూతీ నిత్యా చ త్వరితా తు తతః పరమ్ ।

కులసున్దరికా నిత్యా కుల్యా నిత్యా తతః పరమ్ ॥ ౩,౪౪.౪౬ ॥

నిత్యా నీలపతాకా చ నిత్యా తు విజయా పరా ।

తతస్తు మఙ్గలా చైవ నిత్యపూర్వా ప్రచక్ష్యతే ॥ ౩,౪౪.౪౭ ॥

ప్రభామాలినికా నిత్యా చిత్రా నిత్యా తథైవ చ ।

ఏతాస్త్రికోణాన్తరేణ పాదతో హృది విన్యసేత్ ॥ ౩,౪౪.౪౮ ॥

నిత్యా ప్రమోదినీ చైవ నిత్యా త్రిపురసున్దరీ ।

తన్మధ్యే విన్యసేద్దేవీమఖణ్డజగదాత్మికామ్ ॥ ౩,౪౪.౪౯ ॥

చక్రేశ్వరీం హృది న్యస్య కృత్వా చక్రం సముద్ధృతమ్ ।

ప్రదర్శ్య ముద్రాం యోన్యాఖ్యాం సర్వానన్దమనుం జపేత్ ॥ ౩,౪౪.౧౫౦ ॥

ఇత్యాత్మనస్తు చక్రస్య చక్రదేవీ భవిష్యతి ॥ ౩,౪౪.౧౫౧ ॥

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డమహాపురాణే ఉత్తరభాగే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే లలితోపాఖ్యానే చతుశ్చత్వారింశోఽధ్యాయః

వేమూరీ దుర్గానాగేశ్వర రావు స్మృతి గ్రన్థావలి

సమాప్తం లలితోపాఖ్యానమ్ ।

శ్రీమత్త్ర్యతాపగఢపత్తనమధ్యవర్తి_శ్రీరామపూర్వకగఢాభిధవాసినేదమ్ ।
సంశోధితం నిఖిలమాన్యపురాణకం యద్బ్రహ్మాణ్డసంజ్ఞమిహ తద్విదుషాం ముదేఽస్తు
రఘునాథేనేదం యత్క్వచిదస్తీ హ్యాప్యసంశుద్ధమ్ ।
సంశోధితమపి దయయా తత్క్షన్తవ్యం హ్యశేషేణ
ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ ।
రామాయ నమః

సమాప్తమిదం బ్రహ్మాణ్డమహాపురాణమ్ ।